القرآن المجيد

و

تفسير معانيه باللغة التركية

KUR'ÂN-I MECÎD
VE
TEFSİRLİ MEÂL'İ ÂLİSİ

Hazrat-ü Mevlânâ eş-Şeyh Mahmud
en-Nakşibendî el-Müceddidî
el-Hâlidî el-Ûfî
(Kuddise Sirruhû)

بِسْـــــــــــــمِ االلّٰهِالرَّحْمَنِ االرَّحِيم

ÖNSÖZ

Bu Meâl-i Münîf ’in hazırlanmasında emeği geçen
kardeşlerime teşekkür eder,
Alîm ve Habîr olan Mevlâ Te‘âlâ tarafından
mükafatlandırılmalarını niyaz ederim.

MAHMUD USTAOSMANOĞLU

(İsmailağa Camii Em. İmam-Hatibi)

Bütün hamdler O Allâh-u Te’âlâ’ya mahsustur ki; cem’ ve tenzîh makamından, hiçbir nok sanı bulunmayan Arapça bir Kur’ân indirdi. Ayrıca O, burhân ve huccetleri üstün ve parlak olarak, bir de onu her zaman diliminde bâkî bir mucize olarak ebedîleştirdi.

Sonsuz salât ve sınırsız selâm, Efendimiz Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) üzerine olsun ki onun zâtı, âyât-ı tenzîliyyenin mehbitı, ahlâkı ise Hazret-i Kur’ân’dan ibaret idi.

Ehl-i Beyt’ine, ashâbına ve kıyâmete kadar ihsân ile onlara tâbi olanlara da bî hadd ve bî add salât-ü selâm olsun ki, onlar tenzîl nurlarının meşrıkleri ve te’vil sırlarının mağribleriydi.

Bundan sonraki beyanımız şu yöndedir ki; bu “Tefsirli Meâl”e başlarken sebeb-i te’lîfi ortaya koymayı uygun gördük, şöyle ki:

Yıllardan beri sohbetlerimizi takip eden kardeşlerimizin malûmu vechile; eski deyimle “Kırık mana” olarak ifade edilen üslûb üzere Kur’ân-ı Kerîmin kelime kelime manasını açıklamak ve sonra toplu manayı çıkarmak âdetimiz olup, en büyük arzularımızdan biri de istekliler tarafından bu usûlün öğrenilip öğretilmesiydi.

Mânevî işaret üzere başlatmış olduğumuz “Rûhu’l-Furkan Tefsiri”mizin bu gayeye ne derece hizmet ettiği, beyana muhtaç değildir.

Ancak ihvân-ı dîn ile ilgili bu zamana kadar yapmaya mecbur olduğumuz birçok vazife ve meşguliyetimiz, ayrıca karşımıza çıkan bazı maniler dolayısıyla; 8 Safer 1426 (18 Mart 2005) tarihine ulaştığımız günlerde henüz tefsirimiz En’âm Sûre-i celîlesinin sonuna gelebilmiştir.

Tefsirimizin, sahasında yazılan eserlere kıyasla geniş muhtevası, birçok kaynaklara dayanan ilmî bir faaliyet oluşu ve zamanın bereketsizliği göz önünde bulundurulduğunda, ilk ve asıl gaye miz olan Kur’ân-ı Kerîm’in tümü hakkında yapılması hedeflenmiş tefsirli bir meâlin siz okuyucu larımıza ancak seneler sonra tam bir şekilde ulaşacağı görüşü böylece herkese hâkim oldu.

Bu yüzden A’râf Sûresi’nin tefsirinin yapılacağı 13. cilde başlamadan önce tefsir çalışmamızı bir sürelik durdurup, Allâh-u Te’âlâ’nın tevfîkıyle tefsirli bir meâli itmamdan sonra inşâallah tekrar tefsir çalışmamıza dönerek, taliplerine takdime sa’y-ü gayret göstermeyi uygun gördük.

Çalışmak bizden, muvaffak kılmak ise ancak Allâh-u Te’âlâ’dandır. Ancak “Bunca meâl varken yeni bir meâle ne ihtiyaç vardı?” şeklinde bir soru kaçınılmaz olarak akla gelebileceği için, meâlimizin diğerlerinden farkını açıkça ortaya koyma ve herkesin bu meâle niçin ihtiyaç duyacağı gerçeğini izah etme gereğini fark ettiğimizden, bu noktada bu hususu maddeler halinde serdettik:

1) Belirtmeden geçemeyeceğimiz en önemli hususlardan biri şudur ki; âyet-i kerîme ve hadîs-i şeriflerin kuru kuruya tercemesi yapılıp, gereken izah verilmediği takdirde bu işin zararı faydasını geçebilir. Zira Kitap ve Sünnet'te "Nesh" denilen bir hüküm geçerlidir ki bu:

"Şer'î bir hükmün, Allâh-u Te'âlâ tarafından tümüyle kaldırılması veya misli yahut daha iyisiyle değiştirilmesidir."

Mesela; Bakara Sûre-i celîlesinin 180. âyet-i kerîmesinde: "Ardından mal bırakacak kişinin ana-babasına ve akrabasına vasiyet etmesinin farz olduğu" açıkça bildirilmiştir.

Hâlbuki daha sonra gelen Nisa Sûresi'nin 11 ve 12. "Miras âyetleri" ile herkesin ne alacağı taksim edilmiş olduğundan, ölecek kişinin kafasına göre vasiyet yapmasının farziyeti kaldırılmaktan öte, yapsabile geçersiz sayılmıştır. Dolayısıyla Bakara Sûresi'nin âyetinin meâli verilirken, hükmünün nesh edildiğine dair bilgi verilmezse, okuyucu bu hükmün geçerli olduğunu sanarak hataya düşebilir. Bunun misallerini çoğaltabiliriz.

Binâenaleyh; âyetler arasındaki neshin mutlaka dipnotlarla da olsa kaydedilmesi gerekir. İşte biz bu meâlimizde bu konuya hassasiyetle eğildik. Ancak bunu yaparken nesholunduğu hususu ittifak konusu olan yerleri açıkça belirttik, zaman ve zemine göre işlevi devam eden birçok âyet-i kerimeyi de mensûh olarak değerlendirmeyip, müfessirlerin beyanı vechile farklı şartlarla ele aldık.

2) Yine böylece; Ehl-i sünnet ulemâsının görüşlerini parantezler ve dipnotlarla belirtmeye son derece özen gösterdik. Mesela Nisâ Sûresinin 93. âyet-i kerimesinde “Bir mümini kasten öldürenin ebedî cehennemde kalacağı” bildirilmiştir.

Hâlbuki diğer birçok âyet-i kerîme ve hadîs-i şeriflerde “Ne kadar günahı olsa da iman üzere ölenin cehenne de ebedî kalmayacağı”, hatta “Allâh-u Te’âlâ’nın dilemesi durumunda bağışlanıp, cehenneme hiç girmeden de cennete girebileceği” açıklanmıştır.

İşte bütün âyet ve hadîsleri birlikte mütalaa eden Ehl-i Sünnet ulemâsı, bu âyet-i kerîmeye: “Bir mümini imanı yüzünden öldüren, yahut adam öldürmeyi helâl sayarak cinayet işleyen kişi kâfir olacağından cehennemde ebedî kalacaktır!” diye tefsir etmişlerdir.

Diğer bir misal olarak; Müddessir Sûresinin 43. âyet-i kerîmesinde cehennem ehlinin ifadesi olarak zikredilen: “Biz namaz kılanlardan değildik!” âyet-i kerîmesi, Ehl-i sünnet ulemâsı tarafından: “Biz namazın farziyetine inananlardan değildik!” şeklinde tefsir edilmiştir. Zaten ileride gelen: “Biz ceza gününü de yalanlardık!” sözleri, Ehl-i sünnetin bu tefsirinin ne kadar isabetli olduğunu ortaya koymaktadır.

İşte biz bu meâlimizde Kur’ân-ı Kerîm’in metnine hiçbir ilave yapmaksızın, parantezler vasıtasıyla bu manaları okuyuculara naklettik. Bu hususlara riayet edilmeksizin yapılan meâlleri okuyan kimseler ise, bazı günahların insanı cehennemde ebedî bırakacağı yahut namaz kılmayanın kâfir olacağı gibi, Ehl-i

sünnet itikadına ters düşen sapık inançlara kapılma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.

Hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir başka husus da şudur ki; Kur'ân-ı Kerîm'den hüküm çıkarmak ancak mezhep imamlarının ve müctehidlerin başarabileceği bir iştir. Bu zevât-ı kirâm fıkhî meselelerin tümünü delillerinden istinbat ederek hazır bir halde önümüze sunmuşlardır.

Artık bize gereken; delillerden hüküm çıkarmaya uğraşmak olmayıp, ehli tarafından ictihad edilen fetvayı arayıp bulmak ve onu tatbik etmektir ki bunun mahalli, fıkıh ve kelâm ilimleriyle ilgili yazılmış olan eserlerdir. Bunun aksine hareketle Kur'ân-ı Kerîm'in meâllerinden fetva çıkartmaya çalışanların, "Salât" kelimesinin lügat manasına bakarak farz namazları dahi terk edecek duruma geldikleri ortadadır.

Bu itibarla itikadî veya fıkhî bir hükmü anlamak isteyen bir Müslümanın, sade bir meâlle yetin meyip mutlaka Ehl-i Sünnet uleması tarafından bu konuda yazılmış kitaplara müracaat etmesi şarttır.

Aksi takdirde günümüzde müşahede ettiğimiz üzere Ehl-i Sünnet dışı Mu'tezile, Müşebbihe ve Cebriyye gibi sapık fırkaların inançlarına bulaşması kaçınılmaz olur.

Zira Kur'ân-ı Kerîm âyetleri bir bütün halinde ele alındığında birbirini tasdik ve tefsir eder bir mahiyet taşımaktadır. Dolayısıyla Kur'ân ve Sünnet'te; tahsîs, takyîd ve istisnâ(; birinin, diğerinin hükmünü özelleştirmesi veya kayıt altına alması yahut bazı şeyleri o hükümden ayrı tutması) gibi hükümler cârîdir. Mesela; En'âm Sûresi'nin 145. âyet-i kerîmesinde haram olan

yiyeceklerin dört maddeye hasre dildiği görülmekteyken, Mâide Sûresi'nin üçüncü âyet-i kerîmesinde ve diğer birçok hadîs-i şerîfte daha birçok haram yiyecekler bulunduğu belirtilmiştir.

Yine böylece; Kasas Sûresi'nin 56. âyet-i kerîmesinde Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den hidayet vasfı nefyedilmişken, Şûra Sûresi'nin 52. âyet-i kerîmesinde ise bu sıfat kendisine isnad edilmiştir.

Ayrıca; İnsan Sûresi'nin 30. âyet-i kerîmesinde Allâh-u Te'âlâ'nın dilemesi olmadan kulları nın dilemesinin bir şeye yaramayacağı beyan edilmişken, En'am Sûresi'nin 148. âyet-i kerîmesinde müşriklerin, Allâh-u Te'âlâ'nın dilemesini öne çıkaran sözlerine karşılık onlar tasdik edilmemiş, bilakis tekzib ve inkâra nisbet edilmişlerdir.

Bu gibi birçok misali gözönünde bulunduracak olursak; inanç veya amelle ilgili herhangi bir konudaki kesinleşmiş bir kararı mücerred bir meâlden anlayabilmek, müfessirlerin bu husustaki çözüm ihtiva eden beyanlarını hiç bilmeyenler hakkında mümkün görülebilecek bir şey değildir!

Tüm bu yönler göz önünde bulundurulduğunda terceme ve meâl adı altında hazırlanan eserlerin, hükme kaynak ittihaz edilmelerinin büyük sakıncaları bir nebze olsun anlaşılmıştır.

Dolayısıyla mensûh âyetlerin bildirilmesi ve ayrı ayrı manalara ihtimalli olan bazı âyetlerin parantez ve notlarla izah edilmesi, çelişkili gibi görülen bazı noktaların, Kur'ân-ı Kerîm'in tercü manı lakabına haiz olan İbni Abbas (Radıyallâhu anhümâ) gibi selef-i sâlihînden gelen çözümlerle vuzuha kavuşturulması gibi birtakım şartlara bağlı kalınmak suretiyle yapılacak bir meâlin

ihtiyaçlara cevap vereceği ve çok faydalı olacağı ittifakla benimsenmiş bir husustur.

İşte biz bu meâlimizde bütün bu şartlara riayet etmek üzere izah gereken hiçbir noktayı kapalı bırakmayıp, muteber tefsirlerde zikredilen müfessirlerin isabetli görüşleriyle her bir âyeti tek tek incelemeye gayret ettik.

Ancak kimsenin iddia edemeyeceği gibi, bizim de hatasızlık gibi bir iddiamız asla mevcut olmayıp, sehven vaki olan kusurlarımızın bağışlanmasını Allâh-u Te'âlâ ve Tekaddes Hazretlerinden, Kur'ân-ı Kerîm hatırına niyaz eder ve bu hizmette emeği geçenlere Mevlâ Tealâ'dan feyiz ve tevfikler talep ederim.

3) Meâl yapılırken Kur'ân-ı Kerîm'de yoruma müsait olan kelime ve cümlelerin tercemesinin, lügatlara veya Kur'ân-ı Kerîm'deki diğer kullanış şekillerine bakılıp ortama ve güne gündeme itibar edilerek açıklanması Kur'ân-ı Kerîmi tahrife ve tebdile sebebiyet verebilir.

Nitekim birtakımlarının, Allâh-u Te'âlâ'nın gazabını çekmek pahasına da olsa, birilerine şirin görünmek için, Nisâ Sûresi'nin 34. âyet-i kerîmesinde geçen: "Nasihat kâr etmeyen, yatak ayırmak suretiyle de yola gelmeyen kadınların dövülmesi" hakkında kullanılan "Darb" ifadesini, oradaki harf-i cersiz isti'maliyle lügatta dahi bulunamayan "Uzaklaştırma" tabiriyle terceme ederek veya bu kelimeyi, lügatta bulunsa da, Ehl-i Sünnet'e mensup hiçbir müfessir tarafından bu makamda kabul görmeyen "Cinsî münasebet" anlamında yorumlayarak, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), sahâbe, tâbi'în, ve cumhûr-u müfessirîne muhalif bir yola girmeleri, "Zaman Kur

‘an’a uymuyorsa, Kur’an’ı zamana uydur!” şeklindeki bâtıl felsefenin mahsûlü olan bu tahrifin en bâriz örneklerindendir. Çünkü Kur’ân-ı Kerîm’in terceme ve meâlini yapmaktan maksat; o kelimenin lügatta veya Kur’ân-ı Kerîm’de kaç manada kullanıldığı değil, Allâh-u Te’âlâ’nın, îrâd buyurduğu herhangi bir yerde, ondan ne kastettiğidir ki, bunun akılla tespiti, tercih bilâ müraccih (ağır bastıracak bir neden olmaksızın bir şeye öncelik vermek) olur.

Dolayısıyla burada tek tespit vasıtası, nakilden ibaret kalmıştır. O halde terceme yapılırken gözetilecek husus; o kelime veya cümle hakkında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den veya sahâbe ve tâbi’înden yahut cumhûr-u müfessirînden gelen rivayetlere göre terceme yapma zorunluluğunun farkında olmaktır. Zira Kur’ân-ı Kerîm’in lügatını, ıstılahını, iniş sebeplerini ve iniş yerlerini en iyi bilenler ancak bu zatlardır.

Mesela; Kur’ân-ı Kerîm’in birçok yerinde geçen “Salât” kelimesi lügata bakıldığında bir anlamda “Duâ” olarak karşılık bulmaktaysa da, Kur’ân-ı Kerîm’de geçenler bu manada tefsir edilemez.

Çünkü bu kelimenin Kur’ân-ı Kerîm’de geçen manası; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), sahâbe, tâbi’în ve cumhûrun ittifakıyla “Beş vakit farz namaz” olarak kesinleşmiştir.

Hal böyleyken buna eş anlamlı olarak dahi “Duâ” manasının verilmesi birçok sıkıntı meydana getirir. Nitekim “Salâtın, vakitli olarak farz kılındığı”nı beyan eden Nisâ Sûresi 103. âyet-i Kerîmesine göre, “Belli vakitlerde dua yapılması farzdır” gibi bir

hükme varılması gerekir. Hâlbuki dinde belli vakitlerde dua yapmanın farz olduğuna dair hiçbir delil yoktur.

Yine böylece birileri bu manadan yola çıkarak: “Namaz farz değildir, dua kâfîdir” kanaatine varıp, kendilerini dinden çıkaracak bir inanca sahip olabilirler. Nitekim günümüzde bu fikirde olanlar mevcuttur. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. İşte bu nedenle biz bu meâlimizde, gök ilimleriyle uğraşanların yeni bir buluşuna yahut doktorların yeni bir keşfine göre meâlleri değiştirenlerin tersine her bir kelime ve cümle hakkında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den veya sahâbe ve tâbi’înden yahut cumhûr-u müfessirînden gelen rivayetlere göre terceme yapmayı esas almışızdır.

4) Bazı âyet-i Kerîmelerin sonunda geçen Allâh-u Te’âlâ’ya ait isim ve sıfatlar, o âyet-i kerîme nin muhtevasıyla ilgili farklı manalara delâlet ettiklerinden parantez içerisinde o özel manaya yer verilmiştir. Ayrıca; isim ve sıfatlarda bulunan sonsuz manalar, Türkçede tek kelimeyle ifade edilemeyeceğinden ve ilâhî isimler, (âyet ve hadis gibi bir nass bulunmaksızın akıl yoluyla tespit edileme yecek şekilde) tevkîfî olduğu için, Türkçe bir kelimeyle tercemesi uygun ve yeterli görülmediğin den, ism-i şeriflerin Kur’ân-ı Kerîm’de zikredilen lafızları titizlikle korunmuş, öncelerinde veya sonralarında ise tefsirlerde geçen bazı uygun manalar açıklanmıştır.

MEÂLİMİZDE BULUNAN BAZI ÖZELLİKLER:

1- Yeni meâl hazırlayan bazı ilâhiyatçıların savunduğu gibi parantezsiz bir meâl asla sadra şifa verecek bir terceme ihtiva edemez. Zira Arap lisanı Türkçeye hiç uymadığı gibi, hazif ve takdirler üzerine kurulu bir lügati, tıpa tıp terceme ederek tam

manasıyla ifade etmek imkan haricindedir. “Ben yaptım oldu!” kabîlinden birtakım sözlere karşılık cevabımız; “Peki, kim ne anladı?” demekten öte geçmez. Kaldı ki bu iddia sahiplerinin meâllerine bakıldığında, parantez yerine taksim (/) ve tire (-) gibi birtakım işaretler kullandıkları gözden kaçmamaktadır.

Dolayısıyla bizim bu meâlimizde takip ettiğimiz usûl; âyet-i Kerîmelerin ihtiva ettiği kıymetli lafızların karşılıklarını parantez dışı ve belirgin bir şekilde kaydedip, lafz-ı celîlde vaki olmayan bir kelimeye dahi meâlde yer vermemeye ve metni şerîfte bulunan bir harfin dahî manasını ihmal etmemeye azami gayret göstermektir, tâ ki Allâh-u Te’âlâ’nın kelâmından olmayan ifadeler, Kelâm-ı Kadîm ile karıştırılmasın ve Kelâm-ı İlâhî’de bulunan herhangi bir kelime manasız kalmasın!

Mesela; akış ve edebiyatı ihlâl eder endişesiyle tekrarlamaktan kaçınmaksızın (ذلك) ve (أولئك) gibi lafızlara: “İşte sana!”, “İşte sana! Onlar…” gibi manalar vermeye özen gösterdik ki, bu mana ların hangi kelimelerden çıktığı erbabınca malumdur!

Yine böylece hiçbir zamirin manası ihmal edilmemiş, ancak birçok meâlde yapıldığı gibi sarih isimlerle terceme yapılmayıp, zamir manasının özelliği korunmuştur ve ne kadar fazla tekrar edil se de, akışın bozulması göze alınarak her biri meâlde yerini bulmuştur.

Ayrıca tefsirlerde açıklanan gizli kasemlerin her biri zikredilmiş ve bazı âyet-i Kerîmelerin meâllerinde bunun defaatle tekrarlanmasından kaçınılmamıştır. Özellikle te’kîd ve tahkîk ifade eden harflere birer birer manaları verilmiş ve yerine göre: “Elbette”, “Şüphesiz”, “Muhakkak”, “Gerçekten”, “Kesinlikle” gibi

değişik tabirler kullanılarak, tekrarlanan yerlerde ise farklı manalar tercih edilerek mana akışı sağlanmaya çalışılmıştır.

2- Meâlin metninde geçen (,) virgüller metinle alâkalı olup parantez içlerinde bulunan virgül ler ise metinle alâkalı olmayıp, metnin parantezle birlikte okunmasına göre yerleştirilmiştir. Ancak bazı yerlerde tefsir ve izah mahiyetli getirildiği de olmuştur ki, bunlar okuyucularımızın nazarı dikkatinden kaçacak şeyler değildir.

3- Âyet-i kerîmelerde geçen kelime veya cümlelerin farklı fakat vaz geçilemeyecek derecede güçlü manaları mevcutsa; o zaman ikinci veya üçüncü manalar, bölü (/) işaretiyle metinde farklı yazı şekliyle (renkli ve eğik olarak) belirtilmiştir. Bu farklı manalar bazen bir kelimenin, bazen de bir cümlenin ikinci veya üçüncü manası olabilir. Bundan dolayı dikkatli okunulması durumunda anlaşılması zor olmayacaktır.

4- Sûrelerin başlarında iniş yerlerini belirtmek için zikredilen Mekkî/ Medenî ifadeleri bazı yerlerde Kur'ân-ı Kerîm hattında yazılı olan ifadeden farklı görülebilirse de, bu bir gaflet eseri olmayıp, tefsirlerde ağır basan görüşlere dayanmaktadır.

MAHMUD USTAOSMANOĞLU
28 Cemâziyelevvel 1428
14 Haziran 2007

حضرة مولانا الشيخ محمود النقشبندي المجددي الخالدي

حفظه الله تعالى

MAHMUD EFENDİ HAZRETLERİ' NİN HAYATI

HAZRAT-Ü MEVLÂNÂ eş-ŞEYH MAHMUD en-NAKŞİBENDÎ el-MÜCEDDİDÎ el-HÂLİDÎ el-ÛFÎ

TEVELLÜDÜ VE AİLESİNİN SALÂHI

Mahmud Efendi Hazretleri 1929'da Trabzon vilâyetinin Of kazasının Miço (Tavşanlı) köyünde doğdu. Babası Mustafa oğlu Ali Efendi, annesi Tufan kızı Fâtıma Hanımefendi verâ ve takva ile maruf muhterem kimseler idiler.

Mahmud Efendi Hazretleri 1929'da Trabzon vilâyetinin Of kazasının Miço (Tavşanlı) köyünde doğdu. Babası Mustafa oğlu Ali Efendi, annesi Tufan kızı Fâtıma Hanımefendi verâ ve takva ile maruf muhterem kimseler idiler. Ali Efendi köyün camisinde imamlık yapar, aynı zamanda kendi tarlasında da ziraatla meşgul olurdu. Tarlası câmiye uzak olmasına rağmen vazifesini hiç aksatmaz, mutlaka câmiye gelir, ezan okur ve namazı kıldırırdı.

Bazen köylüler ziraatla meşgul olduklarından câmiye gelemezler, Ali Efendi namazı tek başına kılmak zorunda kalacağını bildiği halde işini bırakır, yine de namazını câmide kılardı.

Ali Efendi ibadetine düşkün, çokça Kur'ân okuyan kanaat ehli bir kimse idi. 1954 senesinde zorluklarla biriktirdiği parasıyla hacca gitti ve Mekke-i Mükerreme'de rahatsızlanarak vefat edip Cennetü'l-Me?lâ'da, daha önce orada vefat etmiş bulunan babası Mustafa Efendi'nin yakınına defnedildi.

Annesi Fâtıma Hanım kul haklarına çok dikkat ederdi. İneklerini meraya götürürken kimsenin bahçesinden otlamasın diye ağızlarını bağlardı. Kazara bir ineği başkasının bahçesinden otlayacak olsa hemen sahibinden helallik ister ve o inekten sağdığı sütün tamamını bahçe sahibine verirdi.

İLME BAŞLAMASI, HOCALARI VE İCAZETİ

Mahmud Efendi Hazretleri altı yaşındayken hafızlığını babası ve annesinde yaptı. Ailesinin ve yetiştiği çevrenin dindarlığının da etkisiyle küçük yaşına rağmen namazları câmide kılıyor, nafile ibadetlere de ihtimam gösteriyordu.

Hafızlığını bitirdikten sonra Ramazan ayında Kayseri'ye gidip o bölgenin muteber ulemâsından olan Tesbihcizade Ahmed Efendi'den sarf, nahiv ve Farsça okudu. Kayseri'de bir sene kaldıktan sonra memleketi Of'a dönerek zamanın en meşhur kıraat âlimi Mehmed Rüşdü Aşıkkutlu Hoca Efendi'den Kur'ân-ı Kerîm kıraat etti.

Belağat, ilm-i kelam, tefsir, hadis, fıkıh ve usûl-ü fıkh gibi sâir ulûm-i şer'îyyeyi ise aklî ve naklî ilimlerde mütehassıs ulemâdan ve Süleymaniye Medresesi dersiâmlarından olan eniştesi Çalekli Hacı Dursun Fevzi Efendi'den ikmal ederek henüz on altı yaşında iken icazet aldı.

Kendisi okurken okutmaya başladığı talebelerini yedi sene kadar okuttuktan sonra askere gitmeden icazet verdi (ki o tarihlerde bu, başarılması çok zor bir işti).

ŞEYHİ ALİ HAYDAR EFENDİ'YLE TANIŞMASI

Askerde bulunduğu sırada ise hayatının seyrini değiştirecek olan en büyük üstadı ve şeyhi Ali Haydar Efendi'yle tanıştı. Ali Haydar Efendi Hazretleri Osmanlı sultanlarından son dört padişahın huzur hocalarından olup, Meşîhat-ı İslâmiyye'de Hey'et-i Te'lîfiyye Reisi idi.

Müteassıb bir Hanefî olan Ali Haydar Efendi "Mezâhib-i erbe'anın fıkıh kitapları kaybolsa hepsini ezberden yazdırabilirim" diyecek derecede dört mezhebin fıkhına da vâkıf biriydi ve aynı zamanda dört mezheb müftüsüydü. Mecelle'nin "Büyu? ve icâre" bölümünün hazırlanması Kendisine tevdî edilmiş, Seçtiği sekiz kişilik ilmî bir heyetle bu kısmı itmam etmişti. Daha sonra İstanbul müftülüğü ve diyanet işleri reisliği

yapmış olan Ömer Nasûhi Bilmen gibi muktedir bir fakîh bu heyette Kendisinin dördüncü kâtibiydi.

Ali Haydar Efendi son devir Osmanlı ulemâsının en büyüklerinden sayılan merhum Zâhidü'l-Kevserî'ye bir fetvasından dolayı Meşîhat'ta çıkışmış, sonra Kahire'ye gidecek olan talebesi Emin Saraç Hoca Efendi ile: "O şimdi muhâcir oldu, ben bir defa kendisine çıkışmış idim, hakkını bana helal etsin" diye kendisine haber gönderdiğinde Zâhidü'l-Kevserî: "O bizim üstadımızdır, her zaman bize çıkışma hakkına sahiptir" diye kendisinden övgüyle bahsetmişti.

İşte Mahmud Efendi murad (Allâh-u Te?âlâ tarafından seçilmiş) kullardan olduğu için böyle büyük bir âlim ve şeyh olan Ali Haydar Efendi Kendisinin ayağına gönderildi, şöyle ki: Ali Haydar Efendi'nin kırk sene evvel vefat etmiş olup Bandırma'da medfun bulunan şeyhi Ali Rıza Bezzaz Hazretleri bir gece İstanbul'daki tekkede bulunan Ali Haydar Efendi Hazretleri'ne mânevî yolla zuhur edip, o günlerde orada askerde bulunan Mahmud Efendi'yi takdim ederek: "Bandırma'ya hemen gel ve buradaki emaneti al" diye emir buyurmuş.

Bunun üzerine Ali Haydar Efendi derhal Bandırma'ya gidip Tekke Câmii'ne varmış ve yanında bulunan müridlerine: "Burada bir asker var, onu bulun ve bana getirin" buyurmuş. Bu emir üzerine Bandırma'da bir asker aramaya başlamışlar. Fakat bu askerin adı, soyadı ve adresi olmadığı için işleri hiç de kolay olmamış.

Bundan sonrasını Mahmud Efendi Hazretleri şöyle anlatır: "Küçük yaşlarımdan beri âlimlere ve şeyhlere karşı muhabbetim vardı. Nerede bir âlim, bir Allâh dostu olduğunu öğrensem onu ziyaret ederdim. Bandırma'da acemi birliğinde askerlik

yapıyorken orada da ziyaret edip, duasını alabileceğim âlim bir zat, bir şeyh efendi var mı diye merak ediyordum. Orada Halil Efendi isminde takva sahibi bir zat vardı. Bir keresinde ona: 'Buralarda şeyh yok mu?' diye sordum. O da bana Ali Rıza Bezzaz Efendi Hazretleri'nin kabrini göstererek: 'Bu zatın halîfesi var, lakin O da İstanbul'da' dedi.

Bunun üzerine ben o zatın kabrini ziyaret ettim. O'nun halîfesini de ziyaret edip duasını almayı arzu ettiğim için, 'Bir fırsatını bulup İstanbul'a nasıl gidebilirim?' diye düşünmeye başladım, işte o anda kalbim O zata doğru aktı. Artık daima O'nu düşünür oldum.

Bir gün Bandırma'da deniz kenarındaki Haydar Çavuş Câmii'nde cuma namazını eda ettim. Namazdan sonra câminin bir köşesinde beyaz sarıklı, beyaz cübbeli, gayet heybetli ve nûranî bir zat gördüm. Bana padişah gibi heybetli geldi. O zatın kim olduğunu sorduğumda bana: 'İşte O zat Senin görmek istediğin Ali Haydar Efendi Hazretleri'dir' dediler.

Çok sevindim ve O'nunla görüşmek istedim. Fakat yakınları temkinli davranıp bana: 'Zaman çok kötü, bu zat takipte. Gece gelirsen görüşürsün' dediler. Gece gittiğimde rahatsız olduğu için erken yatmıştı. Kendisiyle ancak ertesi gün görüşmek nasip oldu, huzuruna girdiğimde beni görür görmez: 'İşte kitaplarımı teslim edeceğim kişi budur' dedi. Böylece görüşüp tanıştık, Beni Kendisine mânen Şeyhi'nin teslim ettiğini bildirdi ve Kendisinden ayrılmamamı tenbih etti, bir daha da O'nu hiç bırakmadım."

İLME VERDİĞİ ÖNEM VE DÎNÎ İLİMLERİ NEŞRİ

Şeyhi Ali Haydar Efendi'nin vefatıyla Mahmud Efendi Hazretleri'nin hayatında yeni bir merhale başlamış oldu. Bir taraftan imamlık yaparak cemaatle, bir taraftan talebe

okutmakla, diğer bir taraftan da Ali Haydar Efendi Hazretleri'nin vasiyeti vechile tarikat ehli ihvanı irşâd ile meşgul oluyordu.

İmamlık yaptığı İsmailağa Câmii'ni hem tekke hem medrese hem de emr-i bi'l-mâruf ve nehy-i ani'l-münker merkezi olarak kullanıyordu. Osmanlı medreselerinde takib edilen usul üzere daha askere gitmeden önce memleketinde birçok talebe okutmuş ve birçok kimselere icazet vermiş olan Mahmud Efendi Hazretleri'nden İstanbul'da da birçok imam, vâiz ve müftü ders aldı.

Kendisi daima insanları ilme, amele ve ihlasa teşvik etti. O zamanlarda ilim okumak ve okutmak hele ki sünnet-i seniyyeden taviz vermeden bu işi yapmak hiç de kolay değildi.

Köylerde cenazeleri kaldıracak, ramazanlarda teravih kıldıracak ve mukabele okuyacak kişileri bulmak bile zor hale gelmişti. Avam halk Kur'ân-ı Kerîm'i okuyamaz, namaz kılmayı bilemez, dînî vecîbelerden bîhaber ve dahî îman şartlarını sayamaz ve kelime-i şehâdeti bile telaffuz edemez hale gelmişti.

On sekiz sene ezân-ı Muhammedî Türkçe okutulmuş, Arapça okuyanlar takibe uğrayıp cezalandırılmıştı. Din adamları ve mütedeyyin insanlar basın-yayın organları kullanılarak kötülenmiş, iftiralar atılarak halkın nazarından düşürülmeye çalışılmıştı ve bu işte oldukça mesafe de kat edilmişti.

Sakallılar, sarıklılar papaz diye yaftalanmış, çarşaflılar öcü gösterilmiş ve hatta fahişe ithamlarına hedef kılınmışlardı. Bu maksatla nice filimler, tiyatrolar ve piyesler düzenlenmişti. Bu iş meydanlarda çarşaf çıkarma merasimleri icra etmeye kadar varmıştı. İlkokuldan itibaren çocuklar bu telkinlerle büyütülmeye başlanmıştı. İnsanlar körü körüne Avrupa'yı taklit etmeye teşvik

edilmiş ve bu hususta bütün ölçüler ayakaltına alınarak her türlü rezalet açıktan işlenir hale gelmişti.

Dînî ilimleri içeren kitaplar bir yana Kur'ân-ı Kerîm okumak bile yasaklanmıştı. Bu şartlar altında dînini öğrenmek isteyenler dağlarda, mağaralarda, ahırlarda ve mezarlıklarda köşe bucak kaçarak, dışarılara nöbetçiler bırakarak ders okumaya çalışıyorlardı.

Kur'ân-ı Kerîm'i Arapçasından okuyabilmenin bile ulaşılması çok zor bir iş olduğu bu ağır şartlar içerisinde Mahmud Efendi Hazretleri'nin kırk-elli senelik kısa bir zaman zarfında erkekli kadınlı binlerce hoca, on binlerce talebe yetiştirmesinin ve milyonlarla ifade edilen sakallı erkeklerin ve çarşaflı kadınların yetişmesine sebep olmasının her türlü takdirin fevkınde bir hizmet olduğu âşikardır.

On beş-on altı yaşlarındaki gençlerin sakallarına jilet vurmaması, sarık, şalvar, cübbe giymeleri, hafızlık yapmaları ve Kur'ân ilimlerini tahsil etmeleri, genç kızların çarşaf giymeleri ve küçük yaşlarda Kur'ân'ın manasını anlayacak seviyeye ulaşmaları hiç şüphesiz büyük bir gayretin ve yüce bir mânevî tasarrufun eseridir.

Mahmud Efendi Hazretleri hemen hemen bütün illeri, kasabaları ve binlerce köyü gezerek emr-i bi'l-mâruf ve nehy-i ani'l-münker yaparken daima insanları ilim öğrenmeye çağırıp durdu. Kendisine "Bir emriniz, bir arzunuz var mı?" diye soranlara "Her mahalleye bir kız bir erkek medresesi yapın" diye cevap verirdi.

Kendisinin ilme teşvik babındaki bazı sözleri şöyledir:

"Ey talebeler! Sizler, kurumuş toprakların yağmur yüklü bulutları, direksiz kubbenin direklerisiniz."

"Ömrümden üç nefesim kalsa size okuyun, okuyun, okuyun derim."

"Sizin yerinizde olsam bu sabah kahvaltı yapmadan ilme başlardım."

İLİM NEŞRİNDE TÂKİP ETTİĞİ USÛL

Mahmud Efendi Hazretleri'nin yaşadığı zamana ve Türkiye şartlarındaki insanların ahvâline göre ilmi artırmada kullandığı tedrîcî üslub hayret vericidir.

Hatta bâzı ilim ehli kimseler bu husustaki inceliğe muttalî olamadıklarından kendisini tenkid bile etmişlerdir. Çünkü insanlara "Emsile, Bina, Avâmil okuyun yeter" diyerek ilme teşvik ediyordu.

Kur'ân-ı Kerîm okumayı dahi bilmeyen, geçim derdine düşmüş bir millete "On beş-yirmi sene ilim okumalısınız" demiş olsaydı acaba bu ilmi kim kabul ederdi.

Bir zaman sonra ilmî seviyeyi yükseltip zikrolunan kitaplara İzhar ve İzzî gibi diğer kitapları eklemiş ve "İzhar okuyan hocadır" buyurarak insanları heveslendirmişti.

Daha sonra bu kitaplara Kâfiye, Molla Câmî, Nûru'l-îzah, Mülteka, Telhis, Şerhu'l-Emalî, Şerhu'l-akaid gibi daha yüksek kitapları ekledi.

İlmin temelini bu şekilde atarak birçok talebeler yetiştiren Mahmud Efendi Hazretleri bunlarla da yetinmeyip "Mülteka ezberlenmeli", "Hidâye okunmalı", "Mülteka'nın şerhi Mecme?

u'l-enhur'u anlayarak okuyup bitirmeyene hoca demem" gibi sözlerle ilmî seviyeyi daha da yükseltti.

Artık "Uzun uzun tefsirler, uzun uzun hadisler, fıkıhlar okuyun" diyor ve hoca olduktan sonra yedi sene fıkıh ihtisası yapılması gerektiğini söyleyerek içindeki niyetini dile getiriyordu.

Bu arada kadınların cahil kalmalarına gönlü razı olmadığından bu konuda da yeni bir çalışma yapıyordu. Kadınlara İslamiyet'i en kolay yine kadınlar anlatabileceği için onlardan da hocalar yetiştirmek gerekiyordu. Erkeklerin, kendilerine mahrem olmayan kadınları hele ki böylesine bozuk bir zamanda okutmaya kalkmaları birçok mahzuru beraberinde getireceğinden bu işe şöyle bir çare buldu; Kendisi önce erkekleri okuttu, sonra erkek hocalara hanımlarını ve kızlarını okutmalarını emretti. Kocalarından veya babalarından okuyan hanımlar da diğer hanımları okuttular.

Kadınların nurlarını söndüren unsurlar erkeklerinkinden daha az olduğu için kısa zamanda kadın medreseleri çoğaldı ve yayıldı.

Öyle ki okuyan kadınların sayısı erkekleri geçti. Nice kızlar hâfızlık yaptı ve niceleri hoca olup sâir kadınların hidayetlerine vesîle oldular.

Mahmud Efendi Hazretleri ilme teşvik babında vaazlarında defalarca şu sözleri tekrarlamıştır: "Boğaz köprüsünü alelâde marangozlar, demirciler yapabilir mi? Büyük mühendisler, büyük mimarlar lazım. İşte bu din köprüsünü de küçük hocalar yapamaz, büyük âlimler lazım."

ULEMÂYA HURMET VE NUSRETİ

Ulemâya, talebelere çok hürmet eder, hallerine ihtimam gösterir ve onların müşkilleriyle bizzat ilgilenirdi. İlmiyle âmil

olmayan âlimlere olsun, mücerred hâfızlara olsun son derece tâzim eder, huzuruna girdiklerinde ayağa kalkar, uğurlarken kapıya kadar refâkat eder, hatta arabada dahi ön koltukta oturan hâfız ise ayaklarını ona doğru uzatmaz, derli toplu otururdu.

Okuyanlara ve okutanlara maddî ve mânevî yardım etmekte elinden gelen her türlü imkânı kullanırdı.

1962 yılında ders halkasına katılan Konyalı bir talebesi şöyle anlatmaktadır: "Fatih'te müezzindim. Sabah namazından sonra İsmailağa'ya gider, öğleye kadar Hoca Efendi'den ders okurdum. Öğleden sonra da müzâkere ve mutâla?a ile ilgilenirdim. Beş tane çocuğum vardı. Evin kirasını ödemekte de zorlanıyordum. Ek işte çalışmaya karar verdim. Bunun için ders okumayı bırakmam gerekiyordu. Bir gün dersten sonra Hoca Efendi'ye durumu arz ettim. Çok müteessir oldu. Bana beklememi söyleyip, kendisi kalkıp evine gitti, hanımının bileziklerinden üç tane alıp geldi. 'Al, bunlar sana hediyemizdir. Bozdur kiranı öde, lâkin dersten geri kalma' dedi."

İLİM VE TARÎKATI BİRLEŞTİRMESİ

Mahmud Efendi Hazretleri, şeyhi Ali Haydar Efendi Hazretleri gibi ilim ve tasavvufu cem eden zülcenâhayn bir zat idi.

Mahmud Efendi tarîkat üzerinde titizlikle durmakla birlikte şer?-i şerîften zerre kadar taviz verilmesine de asla müsaade etmemiştir. O her zaman rüyalara, zuhuratlara, keşiflere, kerametlere ve sâir hârikulâde hallere fazla itibar edilmemesi gerektiğini, asıl maksadın şerîat caddesinde istikamet etmek olduğunu dile getirmiştir.

Aşağıda zikredeceğimiz sözleri bu mevzûda ne kadar hassas davrandığını gözler önüne sermektedir:

"Mürşid olarak bilinen bir şahısta şerîatı tatbik var ise, o şahısta tarîkat da vardır. Şerîat yok ise tarîkat da yoktur, o şahıs mürşid olamaz."

"Kendinizi rüya veya zuhuratta çok güzel hallerde görebilirsiniz. Şerîata aykırı hal ve hareketleriniz olduğu halde böyle rüyalar görüyorsanız, biliniz ki bu rüyalar sizin için istidractır. İstidrac; Allâh-u Te?âlâ'nın âsi bir kulunu derece-derece helâka çekmesi demektir. Bu kadar çalışmalarımız niçin? Şerîatı iyi becerelim diye. Dön dolaş hep şerîat."

"İmâm-ı Rabbânî (Kuddise Sirruhu) Hazretleri 2. cildin 50. mektubunda şöyle buyuruyor; 'Şerîatın hakîkatine kavuşmak için şerîatın sûretine uymak şarttır. Çünkü velâyetin (velîliğin) ve nübüvvetin (nebîliğin) bütün kemalleri, şerîatın sûreti üzerine kurulmuştur."

ŞERÎAT VE SÜNNETE İTTİBÂSI

Mahmud Efendi Hazretleri insanları sadece sözüyle değil, hâliyle de ilme ve ibadete teşvik etmiş, başladığı hiçbir ibadeti bırakmamış ve istikametiyle görenleri gayrete getirmiştir.

Farz namazların evvel ve âhirindeki sünnet namazların hâricinde teheccüd, işrak, kuşluk, evvâbîn, tahiyyetü'l-mescid ve abdest şükür namazı gibi nevâfili hiç terk etmemiş hatta bir defasında "Kuşluk namazını terk edeceğine Mahmud ölsün daha iyi" buyurmuştur.

Pazartesi-perşembe orucunu, ramazanın son on günü îtikâfı terk ettiği görülmemiştir. Hadîs-i şeriflerde zikrolunan nâfile namaz, oruç ve zikir gibi ibadetlere devam etmiş, Müslümanları da teşvik etmiştir.

Üstad Hazretleri'nin unutulmuş sünnetleri diriltmesi, sünnetlerden mâadâ edeplere bile farz gibi riayet etmesi Müslümanlar tarafından sevilip takdir edilmesine vesile olmuştur. Türkiye'de "Takva" denilince, "Sünnet-i seniyyeye ittibâ" denilince akla gelen ilk isim olması bu dikkatinin netîcesidir.

Bir ara cemaatinin "Mahmudçular" ismiyle zikredildiğini duyduğunda çok üzülmüş ve cuma hutbesinde şunları söylemiştir: "Mahmudçular diyorlar. Allâh aşkına! Ben yeni bir din mi îcad ettim?! Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in günlük hayatta tatbik edilen dört bin küsur sünneti vardır, dördünü terk ettiğimi gören arkamda namaz kılmasın."

ZİKİR VE TEBLİĞE VERDİĞİ ÖNEM

Mahmud Efendi Hazretleri şer-?i şerîfi bütün olarak gördüğü için sadece ilimle meşgul olup ibadette, zikrullâhın medresesi mesâbesinde olan tarîkat vazîfelerinde, dîni tebliğ etmekte ve emr-i bi'l-mâ?ruf nehy-i ani'l-münker yapmakta gevşeklik gösterilmesini asla tasvip etmezdi.

Bu mevzû ile alâkalı sarf ettiği şu sözleri zikretmek O'nun yolunun bir nebze olsun anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

"Yatmadan evvel biraz ders (tarîkat virdi) ile meşgul olalım. Teheccüd namazından sonra devam edelim. İşrak vakti bitirelim. Ondan sonraki bütün vakitlerimizi ilme harcayacağız."

"Zikrullah, Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e en büyük ittibâdır. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) zikirsiz durmazdı. 'Rasulullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bana zikri emretti ben de zikrediyorum' demeli ve sabah akşam durmadan Allâh-u Te?âlâ'yı zikretmeli."

Emr-i bi'l-mâruf ve nehy-i ani'l-münker yapılması gerektiğini beyan ederken şöyle derdi:

"İstanbul'un bütün evleri medrese olsa emr-i bi'l-mâruf ve nehy-i ani'l-münker olmasa bir değer ifade etmez."

"Allah aşkına acıyın bu insanlara. Sel gibi cehenneme akıyorlar."

Üstadı Ali Haydar Efendi'den şu sözü çokça naklederdi:

"Dîn-i Mübîn-i İslam'ın devam ve bekası emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münkerin devam ve bekasına, Dîn-i Mübîn-i İslam'ın inkırâzı (yıkılması) ise emr-i bi'l-mâruf ve nehy-i ani'l-münkerin terkine bağlıdır."

ÂLİMLERİN KENDİSİ HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Mahmud Efendi Hazretleri'nin şeyhi , son dört padişahın huzur hocası, dört mezhebin müftüsü ve Meşîhat-ı İslamiyye'de heyet-i te'lîfiyye reisi olan Ali Haydar Efendi Hazretleri Kendi yerine bıraktığı Mahmud Efendi Hazretleri hakkında: ***"(İlahî koruma sayesinde) Henüz Mahmud'umun sol tarafına bir seyyie(günah) yazılmamıştır. Mahmud'umun eli Benim elimdir. Bende ne varsa Mahmud'uma verdim. O'nu sevmeyen âhirette Beni göremez."*** buyururlardı.

Ali Haydar Efendi'den ve Zâhid el-Kevserî'den mücaz olan büyük âlim Emin Saraç Hocaefendi, Mahmud Efendi Hazretleri'ni sıkça ziyaret eder ve çeşitli vesilelerle: "Ali Haydar Efendi Hazretleri'nin murâdını Mahmud Efendi hayata geçirmiştir, çünkü Ali Haydar Efendi'nin tek arzusu ilmin yayılması ve (sakal, cübbe-şalvar ve çarşaf gibi) islam şiârının canlanmasıydı" derdi.

Mahmud Efendi Hazretleri'nin zâhirî ilimdeki üstadı Hacı Dursun Fevzi Efendi: " Mahmud Efendi Hazretleri'nin arkasında namaz kılan, İmam-ı Âzam Efendimizin ardında kılmış gibidir" derdi .

Kendisi evvelki meşayıhtan icazetli bir şeyh olduğu halde ilk önce Ali Haydar Efendi Hazretleri'ne intisab edip O'nun halifesi olmuş, daha sonra Mahmud Efendi Hazretleri'ne intisab ederek O'nun yüce makamını itiraf etmiştir.

İmâm-ı Rabbânî Hazretleri'nin yedinci torunu ve Medîne-i Münevvere'deki Mazharî Ribâtı'nın son şeyhi olan Muhammed Mazhar el-Fârûkî Hazretleri, Mahmud Efendi Hazretleri'ni İstanbul'da ziyaret etmiş ve:

"Ben âlemleri gezdim, bu asırda Mahmud Efendi gibi şerîat ve tarîkatı birlikte yaşayan bir zat görmedim" demiştir.

İslam âleminin en büyük âlimlerinden ve Ehl-i Sünnet'in en büyük müdâfîlerinden olan Büyük Kutub Allâme Seyyid Muhammed Alevî el-Mâlikî (Rahimehullâh) Mahmud Efendi Hazretleri'ni İstanbul'daki dergâhında birkaç defa ziyaret etmiş, vefatından önce on gün kadar Kendisinin misafiri olmuş ve:

"Dünyada birçok cemaatler gördüm. Kimisi ilme önem verip tasavvufu zâyi etmiş, kimi de tasavvufa ihtimam gösterip ilmi zâyi etmişlerdir, ama Mahmud Efendi ve cemaati ilimle ameli, şerîatla tarîkatı birlikte yaşayıp-yaşatan müstesna cemaatlerdendir.

Bu kadar kalabalık müridi olup da kendisini öne çıkarmayan ve son derece tevâzû sahibi olan bir zat mutlaka evliyâullâhın kutuplarından biri olması gerekir, zira bu makam normal bir velîde tahakkuk etmez" demiştir.

2009 senesinin yaz aylarında vâki olan Şâm-ı Şerîf ziyaretinde akdedilen ulemâ ve meşâyih meclisinde Allâme Muhammed Sa?îd Ramazan el-Bûtî bu mevzûya işaret edip Mahmud Efendi'ye "Türkiye'deki sırrı siz muhafaza ettiniz" demişti.

Yine 2009 yılının Aralık ayında Mahmud Efendi'yi ziyarete gelen Büyük Muhaddis Allâme Muhammed Avvâme, bir sohbet esnasında etrafında toplanan on bin kadar talebeyi gördüğünde Hazreti Ali Efendimiz'in (Kerremellahu Vechehû) Kûfe'ye gelişinde İbni Mes?ûd (Radıyallâhu Anh)'ın talebelerinin O'nu karşılamaya çıkışlarını zikrederek Hazreti Ali (Kerremellahu Vechehû)nun İbni Mes?ûd (Radıyallâhu Anh) hakkındaki;

"Allâh İbni Mes?ûd'a rahmet etsin. Gerçekten bu beldeleri ilim doldurmuş" sözünü nakledip akabinde;

"Allâh Mahmud Efendi'ye merhamet etsin. Gerçekten bu beldeleri ilim doldurmuş" demişti.

Mahmud Efendi Hazretleri'nin ilim, amel ve ihlastaki yüksek mertebesine daha birçok âlim değinmiştir ki, Büyük Muhaddis merhum Abdulfettâh Ebû Ğudde kendisini mescidinde ziyaret edip hürmetlerini arz etmiştir.

Medîne-i Münevvere'nin kutuplarından olup dünyadaki bütün velilerin meclisinde toplandığı Muhammed Zekeriya el-Buhârî Hazretleri rüyasında Rasûlüllâh (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem)'i görmüş, Kâinatın Efendisi'nin hemen ardında da Mahmud Efendi Hazretleri'ni, ayağını Rasûlüllâh (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem)'in mübarek ayağını kaldırdığı yere koyarken görmüş, bunun üzerine Mahmud Efendi Hazretleri'ne: "Ben Buhara'da Seyr-u Sulûkümü tamamlayamadım, siz bana tamamlattırır

mısınız? diye ricada bulunmuş. Efendi Hazretleri de: "Siz manen tamamlamışsınız" diyerek tevazu göstermiştir.

Şâm-ı Şerîf'in fukahâsından Abdurrezzak Halebî Hazretleri Mahmud Efendi Hazretleri'nin en büyük âşıklarından olup talebelerine daima onu tanıtmaya çalışmıştır.

Son devrin Hanefi fukahâsının en büyüklerinden olan Merhum Edîb Kellâs Hazretleri yüz yaşına yaklaşmış iken ellerde taşınarak Şâm-ı Şerîf ziyaretlerinde Efendi Hazretleri'ni ziyarete gelmiş ve onun hakkında: "Kalbimin sevgilisi"diye ihtiramda bulunmuştur.

Türkiye meşâyıhının ulularından, Kelâmî Dergâhı Postnişîni Ali Haydar Efendi Hazretleri'nin âhiretliği olan Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri, Mahmud Efendi Hazretleri'ni mescidinde ziyaret ederek O'nun yüce makamını tasdik etmiştir.

Gümüşhânevî kolunun önde gelen meşâyıhından Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri, Mahmud Efendi Hazretleri'ni sürekli ziyarete gelmiş ve cenazesinin yıkanmasını ve namazının kıldırılmasını kendisine vasiyet etmiştir.

Ali Haydar Efendi Hazretleri'nin âhiretliği olan Alvarlı Muhammed Lutfî Efe Hazretleri'nin âhiretliği olan, Rasûlüllâh (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem)'in kabr-i şerifinin kapısı herkesin önünde kendisine açılan ve vefatından altı ay sonra kabrinden çıkartıldığında kefeninde hiçbir leke bulunmaksızın etrafa misk kokuları saçan Hacı Salih Efendi Hazretleri, Mahmud Efendi Hazretleri'nin müridi gibi Pazar sohbetlerine katılır ve O'nun hakkında: "Kutb-u Medar bu Zattır, görmüyor musunuz, dünya etrafında dönüyor" buyurmuştur ki bu fakir bunu bizzat kulaklarımla duymuşumdur.

Son dönemde Kur'an'a çok büyük hizmeti geçmiş olan Gönenli Mehmed Efendi Hazretleri, Mahmud Efendi Hazretleri'ni sık sık ziyaret ederdi. Oğlu vefât ettiğinde Efendi Hazretlerimizle birlikte kendisine tâziye ziyaretine gittiğimiz zaman Efendi Hazretlerine hitaben : "Senin yaptıklarını biz beceremedik, ortalığı sakallılarla ve çarşaflılarla doldurdun. Bir kere rüyamda semânın bir katında evliyâullahın toplantısına katıldım, tanıdığım bütün meşâyıh oradaydı, seni göremeyince sağa sola bakındım. O zaman hâtiften: "Mahmud'u aşağılarda arama. Yukarı bak! Yukarı! " diye nida edildi " demiştir.

Son devir Osmanlı Ulemasından ve Medîne-i Münevvere meşâyıhından olan Hattat Mustafa Necati Erzurûmî Efendi Hazretleri, Mahmud Efendi Hazretlerine çok tazim eder, Medîne-i Münevvere'de kaldığı otellerde Efendi Hazretlerini ziyaret eder ve :

"Şeytan senden kaçtığı kadar kimseden kaçmıyor. Bu zamanda şeytanın en büyük düşmanı sensin. " derdi.

Muhammed Ali Sâbûnî gibi dünya çapında Meşhur Allame, Mahmud Efendi Hazretlerine intisab etmiş ve :

"Bu Zât sadece Türkiye'nin değil, bütün dünyanın şeyhidir. " demiştir.

Seyda Cezerî'nin halifesi büyük âlim Mehmet Emin Er, Suud ulemasından Seyyid İbrahim Ahsâî, Mekke ulemasından Ahmed Nurseyf, Medîne-i Münevvere'de bulunan Arif Hikmet Kütüphanesi müdürü büyük âlim Ali Ulvi Kurucu, Erzurum müftüsü Halis Efendi gibi Üstadımız Hazretlerini ziyaret eden, kendisinin yüceliğini itiraf eden ve kendisine intisab eden daha

birçok zevât-ı kirâm vardır ki bunları tek tek saymaya ne bizim ömrümüz, ne yaşımız, ne de imkanlarımız müsait değildir.

Allah-u Teâlâ Bu Yüce Ğavs'ın dünyada himmetlerini, âhirette şefâatlerini cümlemize nasip eylesin. ***Âmîn!***

BİRİNCİ SÛRE-İ CELÎLE

el-Fâtiha

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir.
Besmele-i şerîfe ile birlikte 7 ayettir.

﴾1﴿ **Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!**

Hanefî fakihlerince, sûrelerin başlarında bulunan besmeleleri o sûrelerin birer parçası değildir, ancak müstakil birer âyet olup, sûrelerin aralarını ayırmak ve kendileriyle teberrük olunmak için mükerrer olarak inmiştir. Geniş malûmat için bakınız Rûhu`l Furkân: 1/69-70

﴾2﴿ **Bütün hamdler** (ve övgüler) **tüm âlemlerin Rabbi**(yaratıcısı ve yöneticisi) **olan Allâh'a mahsustur;**

﴾3﴿ (Dünyada mümin-kâfir ayırmaksızın her bir kuluna son derece acıyan ve gerçek manada sadece Kendisi nimet vermekte olan) **O Rahmân'a;** (âhirette yalnız iman edenleri son derecede esirgeyecek olan hakikî nimet sahibi) **O Rahîm'e!**

﴾4﴿ **O, dîn gününün Mâliki** (ve ceza gününün yegâne sahibi)**ne!**

﴾5﴿ (O, yüce Allâh'a itaat eden kullar:) **"**(Ey Rabbimiz!) **Ancak Sana ibadet** (ve kulluk) **ederiz ve yalnız Senden yardım dileriz!"** (derler.)

﴾6﴿ (Buna mukabil, Allâh-u Te`âlâ: "Peki Benden ne tür bir yardım istiyorsunuz?" buyurunca, onlar şöyle dua ederler:) **"Bizi o dosdoğru yola hidâyet et!..**

﴾7﴿ **Kendilerine** (ikrâm ve) **in`âm etmiş bulunduğun o** (peygamberlerin, sıddîkların, şehitlerin ve salih) **kimselerin yoluna!** (Senin tarafından) **kendilerine gazap edilen** (Yahudi)**lerin** (yoluna) **değil,** (doğru yoldan sapıtarak) **dalâlete düşen** (Hristiyan tâife)**lerin**(in izine) **de değil!**

”Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)*`dan rivayet edilen bir hadîs-i kudsîde Allâh-u Te`âlâ şöyle buyurmuştur: “Namazı* (Fâtiha’yı) *Kendimle kulum arasında iki parçaya böldüm. İstediği şey kuluma verilecektir. Kul: "Hamd, âlemlerin Rabbi Allâh’a aittir!" dediğinde, Allâh-u Te`âlâ: "Kulum Bana hamdetti!" buyur*(arak memnuniyetini ifade buyur)*ur. Kul: "O Rahmân; O Rahîm!" dediği zaman Allâh-u Te`âlâ: ‘Kulum Bana övgüde bulundu!’ buyurur. Kul: "Ceza gününün Mâliki!" dediği vakit Allâh-u Te`âlâ: "Kulum Bana tâzimde bulundu!\" buyurur. Kul: "Ancak Sana ibadet ederiz ve yalnız Senden yardım dileriz!" deyince de Allâh-u Te`âlâ: "İşte bu, Benimle kulum arasındadır. İstediği şey kulumundur!" buyurur. Kul: ‘Bizi, gazaba uğrayanların ve dalâlete düşenlerin* (yoluna) *değil de, kendilerine in’âm etmiş bulunduğun kimselerin o dosdoğru yoluna hidâyet buyur!’ dediğinde ise, Allâh-u Te`âlâ: "İşte bu, kuluma ait* (bir talep)*tir. İstediği şey kulumundur!’ buyurur.”*
(Müslim, Salât: 11, No: 395, 1/296)

İKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Bakara

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 286 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Mîm!**

Bazı sûrelerin başında bulunan bu gibi hece harfleri birbirine eklenmeden okundukları için "Hurûf-u mukatta`a" ismini almıştır. Bu harfler, gerçek manalarını sadece Allâh-u Te`âlâ'nın bildiği müteşâbih âyetlerdendir. Bunlar; Kur'ân-ı Kerîm'in özünü ve özetini teşkil eden birtakım sırlar ve şifrelerdir. Allâh-u Te`âlâ'nın isimleri, Kur'ân-ı Kerîm'in isimleri, başlarında bulundukları sûrelerin isimleri ve Allâh-u Te'âlâ'nın kasemleri oldukları hususunda birtakım rivayetler mevcuttur. Bizim bunlara karşı vazifelerimiz şunlardır:

***a)** Okundukları şekliyle zâhirlerine inanmak*

***b)** Allâh-u Te'âlâ'nın kendilerinden murad ettiği manayı yine Allâh-u Te'âlâ'ya havâle etmek*

***c)** Âl-i İmrân Sûresi`nin 7 ve 8. âyet-i kerîmelerinin beyanı vechile; kalbinde bâtıla meyil bulunan kimselerin yaptığı gibi, kesin mana vermeye yeltenmemek*

***d)** Kalplerimiz`'âlâ'dan niyâz etmektir. Geniş malûmât için bakınız!*

(Rûhu'l-Furkan: 1/117-123; 3/330-355)

﴾2﴿ **İşte bu** (Kur'ân-ı Kerîm)**,** (Mûsâ ve Îsâ (Aleyhimesselâm)`ın müjdelediği) **o** (mükemmel) **Kitap`tır! O** (nun, Allâh-u Te`âlâ tarafından indirilmiş olduğu)**`nda hiçbir şüphe yoktur.** (O, emirleri terk etmekten ve yasakları işlemekten hakkıyla sakınan) **müttakîler için** (, dosdoğru yola ileten) **büyük bir hidâyet** (; bir

saâdet ve selâmet rehberin)**`in ta kendisidir.** (Gerçi o, herkese doğru yolu göstermekteyse de, sadece takvâ sahiplerini o yola bilfiil ulaştırmaktadır.)

﴾3﴿ **O** (takvâ sahibi) **kimseler ki;** (duyularla hissedilemeyen, akılla da varlığı bilinemeyen, ancak peygamberlerin bildirmesiyle anlaşılabilen) **gayb**(î iman esasların)**a iman etmektedirler, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılmaktadırlar ve kendilerine rızık olarak vermiş olduğumuz** (mal ve yiyecek gibi) **şeylerden** (zekât ve fitre gibi malda bulunan hakları yerine getirmek için) **infakta bulunmaktadırlar**(, karşılık beklentisi taşımaksızın Allâh yolunda bağış yapmaktadırlar)**.**

﴾4﴿ **Yine onlar; sana indirilmiş olan** (Kur'ân)**a da, senden önce** (geçmiş peygamberlere) **indirilmiş olan** (diğer semâvi kitap)**lara da iman etmektedirler. Âhirete** (inandığını birçokları iddia etmekteyse) **de** (şek ve şüphe taşımayan kesin bir imanla) **sadece onlar yakînen inanmaktadırlar.**

﴾5﴿ **İşte onlar, Rablerinden** (gelen) **büyük bir hidâyet üzere** (tam manasıyla sabit)**dirler ve yine işte ancak onlar** (, tüm korkularından kurtulup, bütün isteklerini elde ederek) **felâha ericilerin ta kendileridir.**

﴾6﴿ **Şüphesiz o kimseler ki kâfir olmuşlardır;** (inanmadıkları takdirde başlarına gelecek tehlikeyi iyice anlatarak) **sen onları uyarmış mısın yahut kendilerini uyarmamış mısın,** (bir şey değişmez. Zira her iki durum da) **onlara göre eşittir;** (ne yaparsan yap) **iman etmezler.** (Bu yüzden üzülmene değmez!)

﴾7﴿ (Çünkü) **Allâh onların kalpleri üzerine de, kulakları üzerine de mühür basmıştır. Gözlerinin üzerinde ise**(, hakkı anlamalarına mâni olan) **bir nevi** (manevi) **örtü vardır.** (Buna mukabil) **onlar için** (iki cihanda da, mâhiyetini Allâh-u

Te`âlâ'dan başka kimsenin bilemeyeceği) **pek büyük de bir azap vardır.**

﴾8﴿ **İnsanlardan öylesi vardır ki: "Allâh'a ve o son gün** (olan kıyâmet günün)**e inandık!" demektedir. Hâlbuki onlar asla inanıcı değildirler.** (Bilakis içlerinde, söylediklerinin tam tersini gizlemektedirler.)

﴾9﴿ **Onlar** (inandıklarını söyleyip, kâfirliği gizleyerek) **Allâh'ı ve iman etmiş olan kimseleri aldatmaya çalışırlar. Hâlbuki kendilerinden başkasını aldatmış olmazlar, Yine de** (yaptıkları aldatma muamelesinin vebalinin neticede kendilerine döneceğinin) **farkına varmazlar.**

﴾10﴿ **Onların kalplerinde** (şüphecilik ve münafıklıkla ilgili) **bir nevî hastalık vardır. Allâh da** (peş peşe âyetler indirip yeni vazifeler emrederek) **onların hastalığını artırmıştır.** (İnanmadıkları halde 'İnandık!' diyerek) **devamlı yalan söylemekte bulunmuş olmaları sebebiyle de,** (ızdırabı kalplere tesir ederek) **çok acı verecek pek büyük bir azap onlar içindir.**

﴾11﴿ **Onlara: "**(Kendiniz kâfir olup, insanları da imandan döndürmeye çalışarak) **yer**(yüzün)**de fesat çıkar**(ıp bozgunculuk yap) **mayın!" denildiği zaman: "Biz ancak** (âleme nizam ve düzen vermeye çalışan) **ıslah edici kimseleriz!" derler.**

﴾12﴿ **İyi bilin ki; asıl bozguncular gerçekten onların ta kendileridir, lâkin** (kendi ifsatlarının) **farkında** (bile) **olmazlar.**

﴾13﴿ **Yine onlara: "Siz de şu** (samimi mümin olan) **insanların inandığı gibi** (münafıklık şâibelerinden arınmış bir şekilde doğru dürüst) **iman edin!" denildiği vakit: "Biz hiç o sefih** (; akılsız ve beyinsiz mümin)**lerin iman ettiği gibi inanırmıyız?" derler. Haberiniz olsun ki, asıl sefihler** (, deli ve ahmak kimseler,

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in ashâbı olmayıp, tam tersine) hiç şüphesiz ki onların ta kendileridir. Velâkin** (kendilerinin bu durumda olduğunu bile) **bilmezler.**

﴾14﴿ **İman etmiş olanlara rastladıkları zaman: "**(Biz de sizin gibi) **inandık!" derler. Şeytan** (gibi kâfirliğini açıkça ortaya koyan dost)**larıyla tenhada kaldıklarında ise: "**(Emin olun!) **Şüphesiz biz sizinle beraberiz. Biz ancak istihza edicileriz!** (Müslümanlarla alay etmek için onlara inandığımızı söylemekteyiz!)**" derler.**

﴾15﴿ (Aslında) **Allâh onlarla istihza etmektedir** (ve böylece müminlerle dalga geçmelerinin cezasını onlara vermektedir) **ve** (ömürlerini uzatıp, rızıklarını artırarak) **azgınlıkları içinde bocalar oldukları halde onlara mühlet vermektedir. Allâh-u Te`âlâ'nın münâfıklarla istihzası, kulların anladığı manada bir alay etme anlamına gelmeyip, onların Müslümanlarla eğlenmelerine karşılık kendilerine azap etmesinden yahut dünyada bolluk verip âhirette azâba dûçar kılarak onlara, istihza edenin muamelesini reva görmesinden ibarettir.**

﴾16﴿ **İşte onlar**(ca kötü vasfı taşıyan münâfıklar)**, öyle kimselerdir ki** (; doğru yolu bırakıp, eğri yolu üstün tutmuş ve) **hidâyete karşılık ancak dalâleti satın almışlardır. Bu yüzden ticaretleri kâr etmemiştir ve onlar** (ticaret yollarına) **erişen kimseler olamamışlardır.**

Zira ticaretten maksat; anaparayı koruyup üstüne kâr elde etmektir. Bunlar ise, bu sapık inançlara meylederek isti'datlarını bozdukları için, sahip oldukları kâmil akıl ve selîm fıtrat (İslâm kabiliyeti üzere yaratılış) sermayelerini zâyi ettiklerinden, iman gibi bir kârı elde etmekten tamamen ümitsiz kalmışlardır. (Beyzâvî)

﴾17﴿ **O** (münafık ola)**nların şaşılacak durumu; öyle bir kimsenin ilginç hâli gibidir ki,** (karanlık bir gecede korktuklarından emin olmak ve ısınmak gibi faydalar temin etmek için) **bir ateş yakmıştır. Artık ne zaman ki o** (ateş)**, çevresindekileri aydınlatmıştır, Allâh hemen onların nurunu** (temin eden ateşlerini söndürüp) **gidermiştir ve kendilerini karanlıklar içerisinde** (hiçbir şeyi) **göremez oldukları halde bırakmıştır.**

İşte bu münafıklar da, yaktığı ateşten kısa süreli istifade eden adam misali; iman kelimesini dilleriyle söyleyerek, kısa dünya hayatında can ve mal emniyeti elde edip, Müslümanlarla evlenebilme ve ganimetlerden hisse alabilme gibi birtakım faydalar temin etmişlerdir. Ancak Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in, onların iç yüzünü açıklayan beyanı yahut herhangi bir suretle bozuk inançlarının Müslümanlar tarafından anlaşılması sebebiyle, evvelce yaşadıkları korku karanlıklarına avdet edecek veya ânîden karşılaşacakları bir ölüm neticesinde Allâh-u Te`âlâ'nın gazabı ve sonsuz azâbından ibaret karanlıklara tekrar döneceklerdir.

(Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴾18﴿ (O münafıklar, hakikatleri duymaktan, konuşmaktan ve görmekten) **sağırlardır, dilsizlerdir, körlerdir. Artık onlar** (bıraktıkları o doğru yola geri) **dönemezler.**

﴾19﴿ **Veya** (onların durumu;) **gökte**(ki bulutta)**n** (sağanak hâlinde boşanan)**, şiddetli bir tür yağmur**(a tutulanların hâli) **gibidir ki, beraberinde türlü türlü karanlıklar, dehşetli bir gök gürültüsü ve korkunç bir şimşek bulunmaktadır. O** (fırtınaya tutula)**nlar yıldırımlar yüzünden** (gelecek) **ölüm çekincesiyle parmaklarını**(n uçlarını) **kulaklarına tıkarlar.**

Allâh ise o kâfirleri (ilmiyle ve kudretiyle her taraflarından) **kuşatıcıdır.**

﴿20﴾ (O anda) **o şimşek, gözlerini kapmaya çok yaklaşmıştır. O** (şimşek) **onlar için her ne zaman aydınlatma yapsa, o**(nun ışığı)**nda** (birazcık) **yürürler.** (Şimşek kaybolup,) **üzerlerine karanlık çöktüğünde ise** (oldukları yerde şaşkın bir halde durup) **dikilirler. Allâh dileseydi elbette onların kulaklarını ve gözlerini** (tümüyle) **giderirdi. Şüphesiz Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kâdîr'dir!**

İşte bu münâfıklar da, gökten inerek kalpleri dirilttiği için, toprağa hayat veren yağmur mesâbesinde olan Kur'ân-ı Kerîm'deki muhkem ifadeler karşısında şaşkına dönerler. Çünkü o âyetler; küfür, şirk ve nifaktan ibaret karanlıkları açıp gidermekte, gök gürültüsü gibi korkunç tehditleri ihtiva etmekte ve şimşek gibi parlayıp cennete giden yolu aydınlatmaktadır. İslâm'ı kabullenme gibi ölümden beter saydıkları yararlı şeylere karşı taşıdıkları endişe yüzünden, Kur'ân-ı Kerîm okunmaya başladığında, yıldırımlar gibi güçlü âyetleri duyup da imana meyletmemek için, neredeyse parmaklarının tümünü kulaklarına sokmaya zorlarlar. Hâlbuki Allâh-u Te`âlâ, ezelî ilmi ve sonsuz kudretiyle o kâfirleri çepeçevre kuşattığından, kaçışları kendilerine fayda vermeyecek, neticede Allâh-u Te`âlâ onları öldürüp dirilterek, o âyetlerin tehdidine çarptıracaktır. Kendi yanlış seçimleri yüzünden, haklarında ezelî bedbahtlık kararı verilmiş olmasaydı, neredeyse İslâm'ın şimşek gibi parlak delilleri, onları düşünüp inanmaya mecbur bırakacaktı. Bu münafıklar bela ve imtihansız bırakılır, bir de ganimet ve nimete kavuşarak aydınlıkta bulunurlarsa, Müslüman olduklarını açıklayarak barış yolunu tutarlar. Şiddet ve belalarla, bir de İslâm'ın cihat gibi zor teklifleriyle karşılaşıp hava karardığında

ise, şaşkınlık içerisinde dikilip kalarak geri kaçarlar. Hidâyet bulmaları için Allâh-u Te`âlâ onlara kulak ve göz nimeti bahşettiği halde, kendileri bu nimetleri, sonsuz faydalar için değil de, peşin hazlar uğruna harcarlar. Allâh-u Te`âlâ dileseydi, onların manevî duyularını körelttiği gibi, elbette zâhirî hislerini de tümüyle yok edebilirdi. Çünkü O, her dilediği şeyi gerçekleştirmeye ziyadesiyle güçlüdür. Lâkin imtihan hikmetine binâen bunu yapmamıştır.
(Hâzin, Beyzâvî)
﴾21﴿ **Ey insanlar! Sizi de, sizden öncekileri de yaratmış olan Rabbiniz** (i bir bilip, sadece Kendisin)**e ibadet** (ve kulluk) **edin, tâ ki siz** (sonsuz azaptan) **iyice korunabilesiniz!**
﴾22﴿ **O Zât ki, yeri sizin** (kolayca yerleşebilmeniz) **için bir döşek, göğü de** (korunmuş yüksek bir tavan ve kubbe gibi) **bir bina yapmıştır, ayrıca gökten bir su indirmiş ve onunla türlü türlü ürünlerden bazısını size bir rızık olsun için** (topraktan) **çıkarmıştır. Öyleyse Allâh'a eşler tayin etmeyin! Oysa siz** (yaratılmışların, yaratıcının eşi ve benzeri olamayacağını, her şeyi yaratanın ancak tek bir Zât olduğunu) **bilmektesiniz!**
﴾23﴿ **Eğer kulumuza indirmiş olduğumuz şey** (in Bizim tarafımızdan gönderildiğin)**den bir şüphe içindeyseniz, haydi siz de onun misli olan bir sûre** (meydana) **getirin ve** (size bu konuda yardımcı olmaları için) **Allâhtan başka şahit** (; önder, destekçi ve güvendik) **lerinizi**(n tümünü) **çağırın. Eğer** (Rasûlümün, Kur'ân-ı Kerîm'i kendiliğinden uydurmuş olduğuna dâir sözlerinizde) **doğru kimseler olduysanız** (haydi ne duruyorsunuz, siz de onun gibi fesâhat ve belâğat erbâbı Araplarsınız, o halde davanızı ispat edin de görelim)**!**
﴾24﴿ **Artık** (bunca gayretinize rağmen) **eğer** (onun bir benzerini) **yapamıyorsanız, zaten de** (böyle bir şeyi) **asla**

yapamayacaksınız; o halde kâfirler için hazırlanmış olan o ateşten iyice sakının ki; onun tutuşturucusu birtakım insanlar ve o (kibrit) **taşlar**(ı)**dır.**

﴾25﴿ (Habîbim!) **Müjdele o kimseleri ki; onlar** (iman şartlarına şüphesiz bir şekilde) **iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi, hem akla, hem de Kitap'a ve Sünnet'e uygun olan) **salih ameller işlemişlerdir;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmakta olan pek kıymetli cennetler gerçekten de onlara aittir! Her ne zaman kendileri o** (cennet bağları) **ndan** (derlenen)**, herhangi bir meyveden bir rızıkla rızıklandırılsalar: "İşte bu, daha önce** (dünyada da cennette) **de rızıklandığımız şeydi!" derler.** (Çünkü yabancılık çekmesinler diye) **o** (rızıklar) **onlara,** (renk ve şekilde) **birbirinin benzeri** (fakat lezzet ve tat bakımından çok farklı) **olarak verilmiştir.** (Büyük-küçük her türlü necâsetten, hayız ve nifas gibi maddî pisliklerden, ayrıca haset, fesat gibi manevî kötülüklerden) **tertemiz kılınmış değerli birtakım eşler de orada onlara aittir** (ki onlar, hem dünya kadınlarından hem de hûrilerden olacaktır)**. Hem onlar orada ebedî kalıcılardır**(, bu nedenle ne oradan çıkacaklar, ne de ölüm tadacaklardır)**.**

﴾26﴿ **Şüphesiz ki Allâh bir sivrisineği de,** (küçüklük veya büyüklükte) **onun üstünde olanı da herhangi bir misal olarak açıklamaktan** (ve hakkı ortaya koymak için örnek vermekten) **asla hayâ etmez** (; kim ne der diye çekinip vazgeçmez)**. Artık o kimseler ki** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ve Kur'ân-ı Kerîm'e) **inanmıştırlar; işte onlar onun gerçekten Rablerinden** (gelmiş, inkâr edilemeyecek) **bir hak olduğunu bilirler. Ama o kimseler ki kâfir olmuşlardır; işte onlar da "**(Sivrisineği örnek vermenin ne anlamı olabilir,) **bir misal olarak Allah bununla ne** (gibi bir) **şeyi kastetmiştir?" derler.**

O (Allâh-u Te`âlâ)**, bunun** (gibi örnekler açıklamak) **la** (inkârı sürdüren) **birçok kimseleri saptırmaktadır,** (tasdikte bulunan) **birçoğunu da yine onunla hidâyet** (bakımından ziyade) **etmektedir. Ama O, onunla ancak o fâsıkları**(n) **sap**(ıklığını ar)**tırmaktadır** (ki, zaten onlar evvelce kendi arzularıyla Allâh-u Te`âlâ'nın taatından çıkmışlardır)**.**

﴾27﴿ **Öyle** (fâsık) **kimseler ki; Allâh'ın** (, âhir zamanda göndereceği peygambere inanacaklarına dâir, evvelce indirmiş olduğu kitaplarda kendilerine emretmiş olduğu vasiyet ve) **ahdini,** (bizzat kendileri kabullenip, yeminlerle) **mîsâk** (alt)**ın** (a aldık)**dan sonra bozmaktadırlar.** (Peygamberlerin tümüne inanmak, müminlerle dostluk ve akraba ilişkisini gözetmek gibi) **Allâh'ın, kendisiyle ilgili birleştirilme emri vermiş olduğu şeyler** (arasındaki tüm ilişkiler)**i kesmektedirler ve** (günâhlar işleyerek, insanların imanına engel olarak, bir de âlemin düzenini sağlayacak irtibatları bozarak) **yer** (yüzün) **de** (bozgunculuk ve) **ifsatta bulunmaktadırlar. İşte ancak bunlar** (maddî ve manevî en büyük zarar ve) **hüsrâna uğrayanların ta kendileridir.**

﴾28﴿ **O Allâh'ı nasıl inkâr edebiliyorsunuz ki; siz** (babalarınızın sulplerinde meniler halinde) **ölüler iken,** (analarınızın rahimlerinde) **O sizi diriltmiştir, sonra** (ecellerinizin bitiminde) **O sizi öldürecektir,** (ölümden) **sonra yine O sizi diriltecektir, sonunda da** (âhirette) **ancak Kendisine döndürüleceksiniz!?**

﴾29﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; yerde olan** (madenler, bitkiler, denizler, canlılar ve dağ)**ları topluca sizin** (dinî ve dünyevî menfaatiniz) **için yaratmıştır, sonra** (yüce irâdesi, şânına yaraşan bir şekilde) **göğ**(ü yaratıp düzenlemey)**e yönelmiştir de onları** (eğrilik büğrülükten, yarık ve çatlaklardan uzak ve

sapasağlam) **yedi** (kat) **gök hâlinde düzenlemiştir!** (Çünkü) **O, her şeyi** (hakkıyla bildiği için, yaratıklarını en mükemmel bir surette ve en faydalı bir şekilde halketmiş bulunan bir) **Alîm'dir.**

﴾30﴿ (Hatırla!) **Bir zamanı ki, Rabbin meleklere: "Muhakkak Ben yer**(yüzün)**de** (, oranın imarı, insanların idaresi ve emirlerimin tebliğ ve icrasına yetkili olmak üzere, art arda gelecek neslin babası olan Âdem'i) **bir halîfe** (olarak) **yaratıcıyım!" buyurmuştu da, onlar** (itiraz kastıyla değil de, hikmetini öğrenmek için)**: "Orada bozgunculuk yapacak ve kanlar dökecek bir kimseyi mi yaratacaksın? Oysa biz dâima Sana** (övgülerde bulunmakta, ortak, eş ve evlat gibi şanına yakışmayan bütün ayıp ve noksanlardan uzaklığını ifade etmek üzere) **hamdinle tesbîhte bulunmaktayız ve sürekli Seni takdîs etmekteyiz!" demişlerdi. O** (Allâh-u Te`âlâ)**: "**(Âdem'in yaratılıp halîfe seçilmesindeki faydalarla ilgili) **sizin bilemeyeceğiniz şeyleri şüphesiz ki Ben bilmekteyim!" buyurmuştu.**

﴾31﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (meleklere Âdem'in üstünlüğünü göstermek için, kepçeye, çanağa varıncaya kadar varlıkların) **isimleri**(ni ve neye yaradıklarını) **tümüyle Âdem'e öğretmişti. Sonra onları** (; o isimlerin kendilerine takılmış olduğu varlıkları) **meleklere arz etmişti de: "İşte şunların adlarını Bana bildirin! Eğer siz** (günâhsızlık sıfatınızdan dolayı halîfeliğe daha lâyık olduğunuz fikrinde) **sâdıklar olduysanız**(, bunu ispatlamanız gerekir)**! " buyurmuştu.**

﴾32﴿ (Melekler) **demişlerdi ki: "**(Sana bir şeyin gizli kalması ve hükmüne itiraz olunması gibi şânına yakışmayan bütün noksanlıklardan) **tesbîh** (ve tenzîh) **Sana! Bizim için Senin bize öğretmiş olduğun şeylerden başka hiçbir bilgi yoktur. Şüphesiz ki** (öğrenmekten münezzeh olan) **Alîm de,**

(hükmünde yanlış bulunmayan yegâne hikmet sahibi) **Hakîm de Sensin ancak Sen!** (Bu yüzden biz, Senin öğretmene muhtacız ve Âdem'i halîfe seçmene râzıyız.)**"**

﴾33﴿ **O: "Ey Âdem! Bu** (gösterile)**n** (varlık)**ların isimlerini onlara haber ver!" buyurmuştu. Bunun üzerine o** (Âdem) **onlara bunların isimlerini haber verince,** (Allâh-u Te`âlâ) **buyurmuştu ki: "Ben size: 'Göklerin ve yerin ğaybını**(; gizlilerini, olmuş ve olacak her şeyi) **şüphesiz ki Ben bilmekteyim!** (Âdem'in hilâfetine itirazınıza dâir) **açıklamakta olduklarınızı da,** (Benim sizden daha kıymetli kullar yaratmayacağım hususunda içinizde) **gizlemekte bulunduklarınızı da yine Ben bilmekteyim!' dememiş miydim?"**

﴾34﴿ (Yâd et!) **O zamanı ki Biz meleklere** (ve cinlere)**: "**(Şerefini ikrar ettiğinizi göstermek ve onu selamlamak üzere) **Âdem'e** (kıble olarak yönelip, Allâh'a) **secde edin!" buyurmuştuk da, onlar**(ın hepsi) **hemen secde etmişlerdi. Ancak İblîs** (direnip, secdeden) **kaçındı ve iyice büyüklendi. Zaten o** (ilmi ezelîde bedbahtlığı bilinen) **kâfirlerdendi.**

﴾35﴿ (Böylece) **Biz: "Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleş**(in)**, ikiniz de onda** (bulunan yiyeceklerde)**n dilediğiniz yerde** (engellenmeksizin, lezzetlice ve) **bolca yiyin! İşte şu ağaca ise yaklaş**(ıp ürününden yemeye kalkış)**mayın, sonra ikiniz de** (nefislerinize zarar vererek, kendilerine yazık eden) **zâlimlerden olursunuz." buyurduk.**

﴾36﴿ **Derken şeytan ikisini de** (ağaçtan yemeye teşvik ederek) **ondan sebep** (yanlışa ve) **zelleye sevk etti ve içinde bulundukları** (cennet nimetlerinden ibaret o güzelim) **şeylerden onları çıkardı.** (O zaman) **Biz de: "**(Ey Âdem ile Havvâ ve ey İblîs! Zürriyetlerinizin birbirlerine karşı sergileyeceği düşmanlık,

zulüm ve azgınlıklar yüzünden) **bir kısmınız**(ın) **diğer bir kısm**(ınız)**a düşman ol**(ması takdir edilmiş ol)**arak** (cennetten) **inin.** (Ecelinizin gelip çatacağı belirli) **bir zamana kadar yer**(yüzün)**de sizin için bir yerleşim yeri ve bir yaşantı vardır." buyurduk.**

﴾37﴿ **Bunun üzerine Âdem Rabbinden birtakım kelimeler öğrenip** (onları) **kabulle karşıladı** (ve o dualarla Rabbine yalvarmaya başladı)**, O da hemen onun tevbesini kabul etti. Çünkü şüphesiz** (tevbe etmeleri için kullarına çokça yardım eden ve tevbe ettiklerinde bolca kabul buyuran) **Tevvâb da,** (onlara son derece merhamet eden) **Rahîm de O'dur; ancak O!**

﴾38﴿ (O zaman) **buyurduk ki: "Hepiniz birlikte oradan inin!** (Bana hiçbir şey vâcip değilse de, sizi başıboş bırakmak da şânıma yakışmaz,) **eğer gerçekten Benden size** (bir peygamber yahut bir kitap vasıtasıyla, doğru yolu gösteren) **bir hidâyet** (rehberi) **gelirse, artık her kim ki Benim hidâyetime uymuştur; işte onlar üzerine** (gelecekte) **hiçbir korku yoktur ve ancak onlar** (geride bıraktıklarına) **üzülmeyeceklerdir.**

﴾39﴿ **Ama o kimseler ki kâfir olmuşlar ve âyetlerimizi yalanlamışlardır; işte onlar, o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde ebedî kalıcılardır."**

﴾40﴿ **Ey İsrâîl** (isimli Ya'kûb peygamber`in) **oğulları!** (Atalarınızı Firavun'dan ve boğulmaktan kurtarmam, buzağıya tapma günâhınızı bağışlamam ve geçmiş kitaplarda müjdelenen son peygambere kavuşturmam gibi,) **üzerinize in'âm etmiş bulunduğum** (bunca) **nimetimi hatırlayın** (da, iman ve şükürle karşılayın)**! Siz, Benim** (her konudaki emirlerimi, özellikle de son peygamberime ve kitabıma inanacağınıza dâir) **ahdimi yerine getirin ki, Ben de sizin** (buna karşılık güzel mükâfatlar alacağınıza dâir) **ahdinizi îfâ edeyim. Bir de** (söz bozmanızın

sebebiyet vereceği azap hususunda) **Benden, ancak Benden korkun!**

﴾41﴿ **Beraberinizde bulunan** (Tevrât')**ı** (itikadî konularda, tarihî kıssalarda ve âhir zaman peygamberinin vasıfları gibi mevzularda) **tasdik edici olarak indirmiş olduğum şeye iman edin.** (İlk önce sizin iman etmeniz gerekirken) **onu ilk inkâr eden siz olmayın. Âyetlerim**(i yerlerinden oynatma veya tümüyle değiştirmey)**e karşılık az bir paha** (sayılacak dünya malı) **satın almayın ve Benden, yalnız Benden hakkıyla sakının** (da, hakka uyup iman edin)**!**

﴾42﴿ (İşinize gelmeyen ağır teklifleri ve son peygamberin sıfatlarıyla ilgili size indirmiş olduğum o) **hakkı** (, kendi uydurduğunuz) **bâtılla karıştırmayın ve siz** (hakikatleri örtbas ettiğinizi) **bilmekte olduğunuz halde o gerçeği gizlemeyin!**

﴾43﴿ (Ey Yahudiler! İslâm'ı kabul edin de,) **o** (farz olan beş vakit) **namazı** (bütün erkânıyla yerine getirerek) **dosdoğru kılın,** (mallarınızda size farz kılınmış olan) **zekâtı da verin ve** (rükû'suz namaz kılmayı bırakıp) **o** (namazlarında) **rükû' eden** (Müslüman kimse)**lerle birlikte rükû' edin/ ve** (ey Müslümanlar! Farz namazları tek başınıza kılmayıp) **rükû' eden** (cemaat)**lerle beraber rükû' edin!Âyet-i kerîmenin öncesi ve sonrasının Yahudilere hitap etmesi, bu âyet-i kerîmenin de onları muhatap aldığı görüşünü kuvvetlendirmektedir.** (Nesefî)

﴾44﴿ (Ey Yahudi âlimleri!) **Yoksa siz** (gizlice nasihat ettiğiniz) **insanlara** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e uymak ve sadaka vermek gibi) iyilik**(ler)**le emirde bulunuyorsunuz da** (kendiniz bunları uygulamayarak) **nefislerinizi unutuyor musunuz? Oysa siz** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sıfatlarını açıklayan) **o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **devamlı**

okumaktasınız! Hâlâ (yaptığınız işin fenalığını anlayacak kadar) **akıllanmayacak mısınız?**

﴾45﴿ (Nefsin arzularını engellemeye ve oruç gibi zor ibadetlere karşı) **sabır**(lı olarak) **ve namazla**(ra devam ederek Allâh-u Te`âlâ'dan) **yardım isteyin** (de, bu vesilelerle isteklerinizi yerine getirsin)**! Şüphesiz ki o** (sabır ve namazla yardım istemek)**, elbette çok büyük** (ve pek çetin) **bir iştir; ancak huşû' edici** (olan ve Allâh-u Te`âlâ'ya karşı derin saygı duyan) **kimselere değil!**

﴾46﴿ **O** (huşû' sahibi) **kimseler yakînen inanmaktadırlar ki; kendileri** (âhirette) **Rablerin**(in vaad ettiği yüksek dereceler)**e şüphesiz kavuşuculardır ve onlar mutlaka ancak O'na dönücülerdir.**

﴾47﴿ **Ey İsrâîl** (isimli Ya`kûb Nebî`nin) **oğulları! Üzerinize in'âm etmiş bulunduğum** (bunca) **nimetimi ve Benim sizi**(n atalarınızı, dönemlerinde bulunan) **o âlemler üzerine gerçekten üstün kılmış olduğumu hatırlayın** (ve gafleti bırakıp, İslâm'ı kabullenin de bu şerefi kaybetmeyin)**!**

﴾48﴿ **Öyle büyük bir gün**(ün azâbına düşmek) **den iyice korun**(mak üzere İslâm'a dâhil ol)**un ki;** (o gün, mümin-kâfir) **hiçbir kimse hiçbir kişiden** (azâbı kaldırmak için) **herhangi bir şey ödeyemeyecektir, o** (mümi)**n** (kul)**dan** (bir kâfir hakkında yapacağı) **hiçbir şefaat kabul olunmayacaktır,** (mümin-kâfir) **kimseden herhangi bir fidye alınmayacaktır ve** (azâba müstahak) **o**(la)**nlar** (hiçbir sûretle) **yardım da olunmayacaklardır!**

﴾49﴿ (Hatırlayın!) **Bir zamanı da ki; Firavun hânedânından sizi tamamen kurtarmıştık; öyle ki onlar siz**(in dedeleriniz)**e en kötü azâbı** (uygulama yolu) **arıyorlar** (da onları en zor işlerde çalıştırıyorlar)**dı,** (Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın dünyaya

gelmesine mâni olmak için, yeni doğan) **oğullarınızı çokça boğazlıyorlar, kadınlarınızı ise** (hizmetçi yapmak üzere) **sağ bırakıyorlardı. İşte size! Bu** (şekilde Firavun'u başınıza musallat kılıp, sonra Mûsâ (Aleyhisselâm)`ı göndererek sizi kurtarması) **nda Rabbinizden pek büyük bir belâ** (ve sıkıntının ardından nimetle imtihan sırrı) **vardı.**

﴿50﴾ **O vakti de** (yâd edin) **ki; sizin** (girişiniz)**le o denizi** (ikiye) **ayırmıştık ve hemen sizi kurtarmıştık da** (gözünüzün önünde) **Firavun hânedânını boğmuştuk; oysa siz** (denizin kâfirler üzerine kapanışına) **bakıyordunuz!**

﴿51﴾ **Hani Mûsâ ile kırk geceyi** (ibadetle geçirdiğinde, kendisine Tevrât'ı vahyedeceğimize dâir) **sözleşmiştik de, sonra onun** (Tûr'a gitmesinin) **ardından siz o** (Sâmirî'nin altınları eriterek yaptığı) **buzağıyı** (tanrı) **edinmiştiniz. Böylece siz** (şirk koşarak kendinize) **zulmedici kimselerdiniz.**

﴿52﴾ **İşte sonra bun**(ca suçunuz)**un ardından sizden** (günâhlarınızı) **affetmiştik; tâ ki siz** (yaptığımız bu iyiliğe) **şükredesiniz!**

﴿53﴾ **Vaktâ ki, Biz Mûsâ'ya o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **ve** (hakla bâtılı ayıran mûcizelerden ibaret) **Furkan'ı vermiştik; tâ ki siz** (iyice düşünüp) **hidâyet bulasınız!**

﴿54﴾ (Hatırlayın!) **O zamanı ki; Mûsâ kavmine: "Ey kavmim! Şüphesiz ki siz o buzağıyı** (tanrı) **edinmeniz sebebiyle nefislerinize zulmetmiş** (ve ancak kendinize yazık etmiş) **oldunuz. O halde hemen** (, kusursuz yaratıcınız olan) **Bâri'inize tevbe edin de,** (dinden dönmenin cezası olarak) **nefislerinizi öldürün! İşte size! Bu** (zorluğa tahammül ederek ölüme teslim olmanız, şirkten temizlik ve ebedî hayata vuslat olması açısından)**, Bâri'iniz katında sizin için** (şirkte ısrarcı olmanızdan) **daha iyidir!" demişti de,** (bu emri yerine

getirmeniz üzere) **O** (Rabbiniz) **sizin tevbenizi kabul etmişti. Çünkü muhakkak** (günâhları ne kadar çok olsa da, kullarının tevbelerini çokça kabul buyuran) **Tevvâb da,** (suçları ne kadar büyük olsa da, kullarına çok acıdığı için onları bağışlayan) **Rahîm de O'dur; ancak O!**

Tefsirlerin beyanı vechile; "Nefislerini öldürmeleri" emrini, ya birbirini öldürerek veya suçsuzlar mürtedleri öldürerek ya da intihar ederek yerine getirmişlerdir.

Rivayete göre onlara: "Katiline bakan veya eliyle korunmaya çalışan kişi mel'ûndur!" buyurulmuştu. Bunun üzerine bu suçu işlemiş olan oğlunu, babasını veya kardeşini gören kişi merhametinden dolayı emri yerine getiremeyecek duruma gelince, Allâh-u Te`âlâ üzerlerine kara bir bulut yolladı da böylece kimse kimseyi göremez oldu. Öldürülenlerin sayısı yetmişbine ulaşınca, Mûsâ ve Hârûn (Aleyhimesselâm)`ın dualarıyla Allâh-u Te'âlâ o bulutu üzerinden kaldırarak ölenlerin de kalanların da tevbesini kabul buyurdu!

(Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴾55﴿ (Hatırlayın!) **O zamanı ki siz**(, buzağıya tapma suçundan tevbe etmek için Mûsâ ile birlikte Tûr'a çıktığınızda)**: "Ey Mûsâ! Allâh'ı açıkça görünceye kadar sana asla inanmayacağız!" demiştiniz de, hemen o yıldırım sizi yakala**(yıp topluca hepinizi yak)**mıştı. Oysa siz** (başınıza gelene) **bakıyordunuz!**

﴾56﴿ **Sonra** (kalan ecel ve rızkınızı tamamlayasınız diye,) **ölümünüzün ardından sizi diriltmiştik, tâ ki siz** (çarptırıldığınız ölüm cezasının akabinde diriltilme nimetine) **şükredesiniz!**

﴾57﴿ (Kırk sene dönüp dolaştığınız Tîh çölünde) **o** (ince) **bulutu da üstünüzde** (sürekli takipçiniz olan bir) **gölge yapmıştık ve** (açlıktan şikâyetiniz neticesinde) **üzerinize kudret helvası ile**

bıldırcın indirmiştik. (Böylece size:) **“Sizi rızıklandırmış bulunduğumuz lezzetli ve helâl şeylerden yeyin** (fakat stok etmeyin)**!”** (buyurmuştuk)**. Ama onlar** (stok yasağını çiğneyip bu nimetlere nankörlükte bulunmakla, mülkümüzden bir şey eksiltemedikleri için) **Bize zulmetmiş olmadılar velâkin onlar** (haddi aşıp azâbı hak ederek) **ancak kendilerine zulmeder olmuştular.**

﴾58﴿ **Bir zamanı** (da yâd edin) **ki** (Tîh sahrasından çıkışınızın ardından size)**: “İşte şu** (Erîha ve Kudüs nâmındaki mukaddes) **karyeye girin ve on**(da bulunan rızıklar)**dan dilediğiniz yerde bolca yiyin! Bir de** (sizi Tîh’den kurtarmasına karşılık Allâh’a şükür için, tevâzulu bir şekilde yere kapanıp) **secde ediciler olarak o** (şehrin) **kapı**(sın)**dan girin ve:** (‘Ya Rabbi! Senden dileğimiz, bizi bağışlamandır!’ anlamına gelen) **‘Hıtta!’** (sözünü) **deyin ki, sizin için hatalarınızı örtelim.** (İyi amel işleyen) **o muhsinlere ise, şüphesiz** (sevap bakımından) **sürekli artırmada bulunacağız!” buyurmuştuk.**

﴾59﴿ **Fakat** (emrimizi tutmayarak nefislerine karşı) **zulüm işlemiş olan o kişiler,** (“Tevbe’’ manasına gelen “Hıtta’’ kelimesini alaya alıp, yerine; “Buğday’’ manasına gelen “Hınta” kelimesini söyleyerek emrolunan sözü,) **kendilerine söylenmiş olandan başka bir söze çevirmişti de, böylece Biz,** (itaatimizden çıkıp) **fâsıklıkta bulunmuş olmalarına karşılık,** (isyan ve) **zulümde bulunmuş o kimseler üzerine gökten** (yağarcasına üzerlerine çöken) **murdar bir azap** (; bir veba salgını) **indirmiştik.**

﴾60﴿ **Hani bir zaman** (sahrada susuz kaldıklarında) **Mûsâ, kavmi için su istemişti de Biz hemen: “Asân ile şu taşa vur!” buyurmuştuk, böylece** (o, bu emri uyguladığı anda) **ondan** (İsrâîloğullarının kabileleri sayısınca) **on iki göze**

fışkırmıştı. Her kısım insan, içeceği kaynaklarını kesinlikle bilmişti. (O zaman Biz onlara:) **"Allâh'ın rızkından** (olan bıldırcın etini ve kudret helvasını) **yeyin,** (mûcize eseri olarak çıkan sudan da) **için! Ama** (nankörlük eden) **bozguncu kişiler olarak yer**(yüzün)**de haddi aşmayın! "** (buyurmuştuk.)
﴾61﴿ **Hani o zaman siz** (haddi aşarak)**: "Ey Mûsâ!** (Kudret helvası ve bıldırcın gibi) **bir çeçeşit yemeğe** (bağlı kalıp) **asla sabretmeyeceğiz! O halde bizim için Rabbine dua et de, yerin bitirdiği şeylerden; sebzesinden, hıyarından, buğdayından/ sarımsağıdan, mercimeğinden ve soğanından bizim için çıkarsın!" demiştiniz.** (Mûsâ (Aleyhisselâm) vasıtasıyla) **O** (Rabbiniz de size)**: "Yoksa siz kendisi daha iyi olan o şeyi, kendisi daha aşağı olan o şeyle değiştirmek mi istiyorsunuz?** (O halde) **bir şehre inin! Şüphesiz sizin için istediğiniz** (orada) **vardır." buyurmuştu. Böylece onlar üzerine alçaklık ve yoksulluk** (damgası) **vuruldu** (ve bu kötü haller kubbe gibi üzerlerine çatıldı) **da, onlar** (bu isteklerinden bir şey elde edemeyip) **Allâh'tan** (gelen) **büyük bir gazap ile** (gerisin geri) **döndüler. İşte bu** (İlâhî hışma uğramaları)**, şu sebepleydi ki; gerçekten onlar Allâh'ın** (kendilerine göstermiş olduğu mûcizeleri ve indirmiş olduğu) **âyetlerini inkâr etmekte bulunuyorlardı ve** (kendilerince de) **hak olmayan nedenle peygamberleri öldürüyorlardı. İşte bu** (inkâr ve öldürme fiilleri) **ise,** (her konuda) **isyan etmeleri ve kendilerinin** (haramlar işleyerek) **haddi aşmakta bulunmuş olmaları nedeniyle idi** (ki, isyan alışkanlıkları ve günâhlarda sınır tanımazlıkları, onları kâfirliğe ve peygamberleri öldürmeye kadar götürmüştü)**.**
İmâm-ı Rabbânî Ahmed el-Fârûkî es-Serhendî (Kaddesallâhu Sirrahu's-Samedânî) Hazretleri`nin ulemâdan naklettiği şu söz,

bu âyet-i kerîmeyi tefsir eder mâhiyettedir:
“Küçük günâhlarda ısrarcı olmak kişiyi büyük günâhlara sevk eder; büyük günâhlara devam etmek ise, maazallah insanı kâfirliğe kadar götürür.”
(el-Mektûbât; c.1, sh.102, m.106)
﴾62﴿ **Şüphesiz o kimseler ki** (önceki peygamberlere) **iman etmiştirler, bir de o kimseler ki Yahudi** (olarak, yeni bir şerî`at gelinceye kadar Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın tahrif ve neshe uğramamış olan şerî`atına tâbi) **olmuşturlar, ayrıca** (Kur’ân gelinceye kadar Îsâ (Aleyhisselâm)`ın, değişime maruz kalmamış olan dinine uyan) **Hristiyanlar ve** (Nûh ile İbrâhîm (Aleyhimesselâm) döneminde onların dini üzere bulunan) **Sâbiîler;** (bunların içerisinden) **her kim** (o günkü şerî’atın emrine göre) **Allâh’a ve o son güne inanmış, salih bir amel de işlemişse; onlar için Rableri nezdinde** (kendilerine ait) **ecirleri vardır.** (Kâfirler korkuya düştüğünde) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve** (günâhkârlar, kaçırdıkları mükâfatlara üzülecekleri zaman) **ancak onlar mahzun olmayacaklardır.**
Bu ve Mâide Sûresi’nin 69. âyeti kerîmesinden yola çıkan bozuk fikirli bazı ilâhiyatçılar; âhir zaman peygamberine inanma ve kendi dinlerinden berî olarak İslâm’a girme şartlarını yerine getirmeden, sadece bu âyetlerde zikredilen “Allâh’a ve âhirete iman”, bir de “Salih amel” şartlarını îfâ eden Yahudî ve Hristiyanların da cennete girebileceğini söyleyerek, kendilerini dinden çıkarmış ve “Cennete girmenin olmazsa olmaz şartı olan "İslâm’ı kabullenme" zorunluluğunu toplum nezdinde zaafa uğratmaya yönelik büyük bir ihanette bulunmuşlardır. Zira Kur’an âyetleri arasında hiçbir çelişki söz konusu olmayıp, hepsi de birbirini tasdik ve tefsir eder mâhiyettedir. Nitekim Bakara Sûresi: 285`te ve Nisâ Sûresi: 136’da olduğu gibi diğer bazı

âyet-i kerîmelerde kurtuluşa ermek için: "Meleklere, kitaplara ve peygamberlere iman"dan ibaret üç şart daha ilave edilmiştir. Beyyine Sûresi'nin 6. âyet-i kerîmesi ise, Ehl-i Kitap da olsalar, İslâm'a girmeyenlerin, kitapsız müşrikler gibi cehennemde ebedî kalacağını beyan etmektedir.
"Muhammed'in canı, elinde olan Zât'a yemin olsun ki; bu ümmetten Yahudi veya Hristiyan herhangi bir kimse, beni duyar da, sonra benimle gönderilen dine inanmadan ölürse, mutlaka cehennem ashâbından olur!" (Müslim, İman: 70, No: 153, 1/134) hadîs-i şerifi de, bu kâfirlikten, sadece "Allâh'ı ve âhireti inkâr" kastedilmeyip, bununla birlikte "Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in dini-ne uymama"nın da imansızlık sayıldığını açıklamaktadır. Dolayısıyla bu âyet-i kerîmede cennete gireceği bildirilen; Yahudi, Hristiyan ve Sâbie fırkaları; Mûsâ, Îsâ, Nûh ve İbrâhîm (Aleyhimüsselâm)` ın tahrif edilmemiş şerî`atlarine, geçerli oldukları dönemlerde tâbi olanlardır. Yoksa Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i ve Kur'ân-ı Kerîm'i inkâr edenler veya Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den ve İslâm'dan övgüyle bahsettikleri halde, kendi dinlerinden uzaklaşıp İslâm'a girmeyen günümüz kâfirleri bu mevzuya dâhil değildir. Bu konunun Kur'ân-ı Kerîm'de birçok delili mevcuttur. Bu hususta geniş malûmât için bakınız: Rûhu'l-Furkân: 1/366-373, Mâide Sûresi: 69, R.F: 7/345-359; ayrıca bakınız: Nisâ Sûresi: 151, A'raf Sûresi: 158
﴾63﴿ **Vaktâ ki** (Mûsâ (Aleyhisselâm) Tevrât'ı getirdiğinde zorluk çıkarmanız üzerine, ondaki hükümleri kabul etmenizi temin kastıyla) **Biz Tûr'u üzerinize kaldırmış olduğumuz halde kuvvetli sözünüzü almıştık.** (O zaman:) **"Size verdiğimiz** (Tevrât-ı şerif)**i kuvvet**(;ciddiyet ve gayret)**le alın ve onda bulunan** (mevzular)**ı** (ders yapar şekilde devamlı okuyup amel

ederek) **hatırda tutun,tâ ki siz** (dünyada helâke uğramaktan, ukbâda da azaptan) **korunasınız!”** (buyurmuştuk.)
(Kıssanın tafsîlâtı hakkında geniş malûmât için bakınız: Rûhu'l-Furkân, ilgili âyet-i kerîme: 1/374)

﴾64﴿ **Sonra işte bunun ardından siz** (ahde vefadan) **yüz çevirmiştiniz. Eğer üzerinizde Allâh'ın fazl-u rahmeti**(; iyilik ve acıması) **olmasaydı, elbette** (sizi tevbeye muvaffak etmez ve azâbınızı geciktirmezdi, o zaman) **siz** (dünyada ve âhirette) **hüsrâna uğrayanlardan olmuştunuz.**

﴾65﴿ **Andolsun; muhakkak siz içinizden o kimseleri elbette bilmişsinizdir ki;** (kendilerine haram olduğu halde) **cumartesi** (günün)**de** (balık avlayarak, Bizim koyduğumuz) **haddi aşmıştılar da bu yüzden Biz kendilerine: “Maymunlar**(a döndürülmüş kimseler) **ve alçaklar olun!” buyurmuştuk.**
(ed-Dürru'l-masûn, Âlûsî)

﴾66﴿ **Böylece** (maymuna dönüştürülen o toplumun kıssasını evvelki kitaplarda da yazdığımız için) **Biz onu, önünde bulunan** (geçmiş ümmetlere de, muasır)**lar**(ın)**a da, ardında**(n gelecek) **olanlara da** (, benzeri günâhları işlemekten caydırıcı) **büyük bir ibret ve** (öğütlerden faydalanarak, Allâh'ın azâbından hakkıyla sakınan) **müttakî kimseler için yeterli bir nasihat yaptık.**

﴾67﴿ **Yine** (hatırlayın) **bir zamanı ki; Mûsâ kavmine: “Allâh size mutlaka bir inek boğazlamanızı emrediyor!” demişti de, onlar: “Sen bizi bir eğlence** (malzemesi) **mi ediniyorsun?” demişlerdi.** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **da:) “Ben** (sizinle dalga geçerek) **câhillerden olmamdan Allâh'a sığınırım!** (Asıl siz beni alaycı gibi görerek câhillerden olduğunuzu gösterdiniz.)**” demişti.**

﴾68﴿ (Bunun üzerine) **onlar: “Bizim için Rabbine dua et de, onun** (yaşının ve şeklinin) **ne olduğunu bize iyice açıklasın!”**

demiştiler de, o: “Şüphesiz O (Rabbim) **buyuruyor ki; ‘Gerçekten o, öyle bir inektir ki, ne çok yaşlıdır, ne de çok gençtir. İşte** (o sığır,) **bu** (iki yaş hududu)**nun arasında orta bir yaştadır!’ Artık emrolunduğunuz şeyi hemen yapın!” demişti.**

﴾69﴿ (Bu sefer) **onlar: “Bizim için Rabbine dua et de, onun renginin ne olduğunu bize iyice açıklasın.” demiştiler de, o: “Şüphesiz O** (Rabbim)**: ‘Gerçekten o, öyle bir inektir ki, rengi sarıdır, sapsarıdır; bakanlar**(ın içini açarak onlar)**a sevinç vermektedir!’ buyuruyor.” demişti.**

﴾70﴿ (O zaman) **onlar: “Bizim için Rabbine dua et de, onun** (dinç mi, yorgun mu,) **ne mâhiyette olduğunu bize iyice açıklasın. Çünkü gerçekten o** (sarı ve orta yaşlı) **sığırlar** (çokça bulunduğundan,) **birbirine benzeşti de** (, aradığımız sığırı belirlemek) **bize karışık geldi. Şüphesiz ki biz, Allâh dilerse elbette** (aradığımız sığırı bulma hususunda maksadımıza) **hidâyet bulacak kimseler** (olabilir)**iz!” demişlerdi.**

﴾71﴿ **O demişti ki: “Şüphesiz O** (Rabbim)**: ‘Gerçekten o, öyle bir inektir ki;** (zor işlerde çalıştırılan, boyunduruğa vurulan ve) **arazi sürmekte olan zillete uğratılmış bir şey değildir, ekin de sulamaz,** (bütün ayıplardan) **tamamen sâlim kılınmıştır ve kendisinde hiçbir renk karışımı yoktur!’ buyuruyor!” Onlar da: “İşte şimdi** (bize, o inekle ilgili) **hakk** (ve doğru olan malûmât)**ı getirdin!” demişlerdi ve bunun üzerine onu** (çok aradıktan sonra bulmuşlar, derisi dolusunca altın ödeyerek satın alıp) **boğazlamışlardı. Hâlbuki onlar** (çok sorup işi uzattıklarından ve aşırı masraflı olduğundan dolayı, emrolundukları bu işi) **yapar olmaya hiç de yakın değillerdi.**

﴿72﴾ (Ey İsrâîloğulları!) **Hani bir kişiyi öldürmüştünüz de, onun** (katilinin tespiti) **hakkında** (suçu) **birbirinize atmıştınız. Oysa Allâh** (katilin kimliği hakkında) **gizlemekte bulunmuş olduğunuz o şeyi** (açığa) **çıkarıcıydı.**

﴿73﴾ **Bunun üzerine Biz de** (kâtili ortaya çıkartmak için kesilen ineğin bir parçasını ölüye vurdurtmak üzere)**: "Onun bir parçasıyla ona vurun." Buyurmuştuk.** (Siz bu emri yerine getirdiğiniz anda ölü canlanıp, miras meselesi yüzünden iki amcaoğlunun kendisini öldürdüğünü ve ardından yalan yere ağladıklarını haber vermişti.) (Ey dirilmeyi inkâr eden insan!) **İşte Allâh böylece** (eşsiz bir kudretle) **ölüleri diriltmekte ve** (üstün gücünün) **âyetlerini size göstermektedir; tâ ki siz** (bir kişiyi diriltmeye Kâdir olanın, bütün canlıları ihya etme gücüne sahip olduğunu) **anlayasınız.**

(Beyzâvî, Nesef î, Âlûsî)

﴿74﴾ **İşte sonra bu** (ölünün dirilip konuşması kadar açık bir mûcizenin zuhûru)**nun ardından kalpleriniz** (öyle bir) **katılaştı** (ki)**; artık onlar taşlar gibidir yahut katılık bakımından daha da kuvvetli** (bir halde)**dir. Çünkü şüphesiz taşlardan elbette öylesi vardır ki, kendisinden ırmaklar kaynamaktadır. Yine muhakkak onlardan elbette öylesi vardır ki,** (enine boyuna) **genişçe yarılmaktadır da kendisinden su çıkmaktadır. Şüphesiz onlardan elbette bazısı da vardır ki, Allâh korkusundan** (dolayı, yukarıdan aşağı doğru) **düşmektedir. Allâh ise sizin yapmakta olduklarınızdan asla gâfil** (ve habersiz) **değildir.**

﴿75﴾ (Ey Habîbim ve müminler! Yahudiler, kurtarıcıları olan Mûsâ (Aleyhisselâm)**` a bile inanmamışlarken,) siz hâlâ onların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Oysa muhakkak içlerinden bir fırka vardı ki;** (Mûsâ (Aleyhisselâm)

ile birlikte) **Allâh'ın kelâmını duyuyorlardı da, sonra onu**(n doğruluğunu şüphesiz bir şekilde) **anlamalarının ardından onu değiştiriyorlardı; halbuki kendileri de** (yaptıkları işin yanlış olduğunu) **biliyorlardı.**

﴾76﴿ (Yahudilerin münafıkları) **o iman etmiş olan kimselere rastladıkları zaman: "**(Muhammed'in, Tevrât'ta müjdelenen Zât olduğuna) **biz** (de) **inandık." derler. Onların** (münafıklık yapmayan) **bir kısmı** (münafık olan) **diğer bir kısımla tenhada kaldığında ise: "Allâh'ın** (Tevrât'ta) **size** (Muhammed'in vasıfları hakkında) **açmış olduğu şeyleri** (bugüne dek sır gibi saklarken)**,** (müminler) **bununla Rabbiniz katında size** (karşı) **delil getirsinler** (de sizi mağlup etsinler) **diye mi** (şimdi) **onlara anlatıyorsunuz? Siz** (onların bu sırları bilmeleri halinde düşeceğiniz vahim durumu) **hiç anlayamıyor musunuz?" derler.**

﴾77﴿ **O** (Yahudilerden münafık ola)**nlar** (ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in vasıflarını gizleyerek Tevrât'ı tahrif edenler, üstelik açıklayanları tenkit edenler) bilmezler mi ki; şüphesiz Allâh onların** (içlerinde) **gizledikleri** (kâfirlikleri)**ni de,** (Müslümanlara) **açıkladıkları** (sahte imanları)**nı da bilmektedir.**

﴾78﴿ **Onlardan kimi de,** (anadan doğduğu gibi kalmış, okuma yazma bilmeyen) **birkısım ümmîlerdir ki,** (hahamlarının ve reislerinin telkin ettiği) **birtakım kuruntular dışında o** (Tevrât) **kitabı**(ndaki hükümleri) **bilmezler! Bir de onlar** (hiçbir kesin inanç üzere bulunmayıp) **zannetmekten başka bir şey yapmazlar!** (Artık kesin inanç temellerine dayalı bir iman bu gibi kimselerden nasıl beklenebilir?)

﴾79﴿ **Artık büyük bir helâk vardır o kimseler için ki; o** (değiştirilen) **kitabı elleriyle** (yalan yanlış) **yazmaktadırlar da**

sonra ona mukabil biraz baha satın alabilmeleri için: "İşte bu, Allâh katındandır!" demektedirler. İşte büyük bir helâk vardır onlara; ellerinin yazmış olduğu şeyler yüzünden! Yine büyük bir helâk vardır onlara; kazanmakta oldukları (rüşvet gibi) **şeyler yüzünden!**

﴾80﴿ **O** (Yahudi ola)**nlar: "**(Buzağıya taptığımız süreye karşılık) **sayılı birtakım günler dışında o** (cehennem) **ateş**(i) **bize asla dokunmayacaktır." dediler.** (Habîbim!) **De ki: "**(Size azap edilmeyeceğine dair) **Allâh katında bir ahit mi edindiniz? Öyleyse Allâh asla sözünü bozmaya**(cağından bu size bir güvence ola)**caktır.** (Ama böyle bir şey söz konusu olmadığına göre,) **yoksa siz** (azap süreniz hakkında) **bilemeyeceğiniz bir şeyi mi Allâh'a karşı** (iftirada bulunup) **söylüyorsunuz?"**

﴾81﴿ **Hayır!** (Ateş sizi mutlaka yakacak ve bu sade sizle de sınırlı kalmayacaktır.) **Her kim** (şirk gibi) **kötü bir şey kazanır ve o suçu kendisini kuşatır** (da, Allâh'ın huzuruna müşrik olarak çıkar)**sa, işte onlar, ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çıkmamak üzere) **ebedî kalıcılardır. Mu'tezile ve Hâricîler gibi sapık fırkaların bu âyete tutunarak, "Büyük günâh işleyenin kâfir olacağı ve cehennemde ebedî kalacağı"na dair hüküm çıkarmaları asla yerinde değildir. Zira Ehl-i Sünnet`e göre buradaki "Seyyie"den maksat; herhangi bir günâh olmayıp, insanı dinden çıkaracak fenalıklardır. "O suçun kendisini kuşatması" da; ancak kâfir olarak ölmesi durumunda düşünülebilir. İmanlı olarak ölen ise, ne kadar günâhkâr olsa da, en büyük taat olan imana sahip bulunduğundan, kötülüklerle kuşatılmış olma vasfı kendisine asla uygun değildir. Evet! Günâhkâr Müslümanlar da cehenneme**

girebilir ama orada ebedî kalmak, ancak kâfirlere mahsustur. (Nesef î, Beyzâvî, Âlûsî)

﴿82﴾ **Ama o kimseler ki;** (inanılması gereken her şeye) **iman etmiştirler ve** (bununla yetinmeyip, namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **salih** (; iyi ve güzel) **ameller işlemiştirler; işte onlar, ancak cennetin arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çıkmamak üzere) **ebedî kalıcılardır.**

﴿83﴾ **Hani İsrâîloğullarının kuvvetli sözünü almıştık ki; "Allâh'tan başkasına ibadet etmeyeceksiniz, ana-babaya, yakınlık sahib**(ler)**ine, yetimlere ve yoksullara da tam bir iyilikle** (muamele edeceksiniz)**! İnsanlara bir** (iyilik ve) **güzellik** (ifadesi olan hoş ve yumuşak sözler) **söyleyin. O** (size farz edilen) **namazı dosdoğru kılın, zekâtı da verin!"** (Ey Yahudiler! Siz bu emirleri tutacağınıza dair evvelce söz vermiştiniz,) **sonra** (hepiniz ahde vefadan) **dönmüştünüz! Ancak içinizden pek azı müstesnâ** (ki, onlar neshe uğramadan önce hak dini yaşayanlar, bir de İslâm kendilerine ulaştığında Müslüman olanlardır)**! Zaten siz**(in ekseriyetiniz vefasızlığı ve itaatsizliği âdet edinmiş olan, haktan ve hakikatten) **yüz çevirici kimselersiniz!**

﴿84﴾ (Ey İsrâîloğulları!) **Hani kuvvetli sözünüzü almıştık ki; "**(Birbirinizi öldürerek, haksız yere) **kanlarınızı akıtmayacaksınız ve canlarınız** (mesâbesinde olan akrabalarınız)**ı yurtlarınızdan çıkarmayacaksınız!" Sonra** (bu sözün gereğini yapacağınızı) **ikrar** (ve itiraf) **etmiştiniz, üstelik siz** (buna dair kendi adınıza) **şahitlik yapmaktaydınız!**

﴿85﴾ **Sonra** (bu sözleşmeyi kabullenmiş bir ecdadın torunları olan) **siz** (Kureyza ve Nadîr kabilelerine mensup kişi)**ler; işte o** (dönek) **kimselersiniz ki, canlarınız** (mesâbesinde olan akrabanız)**ı öldürüyorsunuz ve birbirinizle kendileri aleyhine**

günâh ve düşmanlıkla (; masiyet ve zulümle ittifaklar kurup,) **yardımlaştığınız halde içinizden bir fırkayı yurtlarından çıkarıyorsunuz. Oysa o kendilerinin** (vatanlarından) **çıkarılması, üzerinize haram kılınmışken,** (bu yasağı çiğneyerek onları sürgün ediyorsunuz, ama) **size esirler halinde gelecek olurlarsa, fidye verip onları kurtarıyorsunuz. Yoksa siz o kitabın** (; fidye vererek kardeşlerinizi kurtarmanızla alâkalı hükmünü ihtiva eden) **bir bölümüne inanıyorsunuz da,** (adam öldürmeyi, sürgünü ve kötülükte yardımlaşmayı yasaklayan diğer) **bir kısmı**(nı) **inkâr mı ediyorsunuz? Artık işte içinizden bunu yapanın cezası, o en alçak** (dünya) **hayat**(ın)**da** (yenilgi, esâret, sürgün ve cizye ödemek gibi utanç veren) **büyük bir rüsvaylıktan başkası değildir!** (Böyle yapanlar) **kıyâmet gününde ise azâbın en şiddetlisi** (olan cehennem ateşi)**ne döndürüleceklerdir. Allâh sizin yapmakta olduklarınızdan asla gâfil** (ve habersiz) **değildir.**

Yahudilerden Kureyza kabilesi Araplardan Evs ile, Nadîr de Hazrec ile antlaşmalı idiler. Evs ve Hazrec arasında uzun yıllar süren savaşlarda herkes antlaşmalısının yanında yer alıyor, böylece mecburen karşı tarafta bulanan kardeşleriyle savaşa giriyor, icabında öldürüyor veya sürgüne gönderiyordu. Yahudilerden biri Arapların eline esir düştüğünde ise, aralarında para toplayarak fidye mukabilinde onu kurtarıyorlardı. Bu çelişkiyi gören Araplar onları ayıplayıp: "Madem kendi adamlarınızı kurtaracaksınız, birbirinizle niye savaşıyorsunuz?" diye sorduklarında: "Antlaşmalı olduğumuz kimselerin yenik duruma düşmelerinden utanç duyuyoruz!" diyorlar; "Peki niye kurtarmak için para harcıyorsunuz?" sorusuna ise: "Ne yapalım? Allâh'ın emri böyle!" diye cevap veriyorlardı. Böylece onlar

kendilerinden alınan dört sözün üçünü terk edip, biriyle amel ediyorlardı. İşte bu âyet-i kerîmelerle Allâh-u Te`âlâ onların bu utanç verici tatbikatını açıklayarak kendilerini ayıplamış oldu.

﴾86﴿ **İşte onlar, öyle kimselerdir ki; âhirete karşılık o** (peşin ve) **en alçak** (dünya) **hayatı**(nı) **satın almışlardır. Bu sebeple onlardan** (dünyada cizye, âhirette ise cehennem) **azâb**(ı) **hafifletilmeyecek ve kendileri** (Allâh'a karşı hiçbir şekilde) **yardım da olunmayacaklardır.**

﴾87﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Mûsâ'ya o** (Tevrât) **kitabı**(nı toplu bir şekilde) **verdik. Ondan sonra da** (Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın şerî'atıyla görevli nice) **rasûlleri birbirine tâbi kıl**(arak Îsâ (Aleyhisselâm)ın dönemine kadar peş peşe yolla)**dık. Meryem oğlu Îsâ'ya da** (ölüleri diriltme, körü ve alacalıyı iyi etme gibi) **o pek açık mûcizeleri Biz verdik ve o mukaddes ruh**(a sahip olan Cibrîl) **ile onu destekledik** (, bu yüzden onu öldürme teşebbüsünüz boşa gitti)**. Şimdi herhangi bir peygamber size, canlarınızın istemediği bir şey getirdikçe** (ona ve getirdiklerine inanmaktan) **büyüklük tasladınız da,** (içlerinden Îsâ ve Muhammed (Aleyhimesselâm) gibi) **bir fırkayı yalanladınız,** (Zekeriyyâ ve Yahyâ (Aleyhimesselâm) gibi) **bir fırkayı da öldürüyorsunuz, öyle mi?**

﴾88﴿ **O** (Yahudi ola)**nlar** (peygamberlerle alay mâhiyetinde)**: "Kalplerimiz kılıflı şeylerdir** (; kaşarlanmıştır, ne söylersen boşuna, bize nasihat kâr etmez)**!" dediler. Doğrusu Allâh onları** (yaratırken perdeli ve anlama özürlü bir halde yaratmamış, bilakis İslâm fıtratı üzere halketmiş, ancak hür iradeleriyle) **kâfirlik** (tarafını seçme)**leri sebebiyle** (rahmetinden mahrum ederek) **lânetlemiş** (ve kabiliyetlerini iptal etmiş)**tir. Bu nedenle** (kitaptan) **pek az bir şeye inanabilirler. Artık pek azı**

inanabilirler. Artık (kitaptaki hükümlerin değil çoğuna,) **pek az**(ın)**a bile inanmazlar.**

﴾89﴿ (Yahudilerin) **beraberlerinde olan** (Tevrât)**ı doğrulayıcı büyük bir kitap Allâh katından onlara geldiği zaman, işte o** (vasıflarını açık seçik bildikleri ve oğulları gibi) **tanımış oldukları** (âhir zaman peygamberi) **kendilerine geldiğinde** (, liderlikleri ellerinden çıkar endişesiyle, azgınlık ve kıskançlık yüzünden) **onu inkâr etmişlerdir. Oysa kendileri bundan önce** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gönderilmeden) **o kâfir olmuş** (müşrik) **kimselere karşı** (, kendisi ve getireceği Kur'ân-ı Kerîm hürmetine) **fetih talep etmekte bulunmuşlardı. Artık Allâh'ın lâneti o kâfirler üzerine** (çokça inmekte)**dir.**

﴾90﴿ (Âhir zaman peygamberinin kendilerinden gönderileceğine şartlanmaları nedeniyle haksız yere kapıldıkları) **aşırı istek nedeniyle, bir de Allâh'ın, kullarından dilediği** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) isimli nebîsi)**ne fazl**(u ihsân)**ından dolayı** (vahyi) **indirmesini çekememe yüzünden, Allâh'ın indirmiş olduğu şeyi inkâr etmeleri, karşılığında canlarını satmış oldukları bir şey olarak ne kötü olmuştur! Böylece onlar** (kâr beklentisine girdikleri bir anda bu isteklerinden mahrum olmakla kalmayıp, Îsâ (Aleyhisselâm)ı inkârdan dolayı çarpıldıkları) **büyük bir gazap üzerine** (, Muhammed (Aleyhisselâm)ı da inkâr etmeleri yüzünden uğradıkları) **diğer bir büyük gazapla döndüler** (ve böylece Allâh tarafından kat kat büyük bir hışma uğradılar)**. Artık çok alçaltıcı büyük bir azap o kâfirler içindir.**

﴾91﴿ **O** (Yahudi ola)**nlara: "Allâh'ın indirmiş olduğu şeyler**(in tümün)**e inanın!" denildiği zaman: "Biz, bize indirilmiş olan** (Tevrât)**a inanırız." derler ve onun ötesinde olan** (diğer bütün kitapları, özellikle Kur'ân)**ı inkâr ederler. Hâlbuki o** (Kur'ân-ı

Kerîm)**, beraberlerinde bulunan** (Tevrât)**ı doğrulayıcı olan hakkın ta kendisidir.** (Habîbim!) **De ki: "Peki bundan önce** (Muhammed (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) gönderilmeden) **Allâh'ın peygamberlerini neden öldürüyordunuz? Eğer** (kendi kitabınız olan Tevrât'a) **inanıcı kimseler olsaydınız** (, böyle mi yapardınız)**!"**

﴾92﴿ **Andolsun ki; elbette Mûsâ size o beyyineleri** (ve apaçık delil niteliği taşıyan dokuz mûcizeyi) **kesinlikle getirmişti de, sonra onun** (Tûr dağına gitmesinin) **ardından o buzağıyı** (tanrı) **edinmiştiniz. Oysa siz** (Allâh-u Te`âlâ'nın emirlerini ihlâl ederek kendinize) **zulmedici kimselerdiniz.**

﴾93﴿ **Vaktâ ki** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **Tevrât'ı getirdiğinde zorluk çıkarmanız üzerine, ondaki hükümleri kabul etmenizi temin kastıyla) Biz Tûr'u üzerinize kaldırmış olduğumuz halde kuvvetli sözünüzü almıştık ki: "Size verdiğimiz** (Tevrât-ı şerif)**i kuvvet** (; ciddiyet ve gayret)**le alın ve** (âyetlerimizi amel etme niyetiyle) **dinleyin!" Onlar ise: "**(Sözünü) **işittik,** (emrine) **isyan ettik!" demişlerdi. Çünkü** (onlar, ilâhın cisim olabileceği inancını taşıdıklarından, evvelce sahip oldukları) **kâfirlikleri sebebiyle o buzağı** (sevgisi ve heykele tapma hırsı, boya elbiseye işler gibi) **kalplerinde** (yerleştirilmiş ve lezzetli bir içecek gibi) **onlara içirilmişti.** (Habîbim!) **De ki: "İmanınızın size kendisini emretmekte olduğu o şey ne kötü olmuştur! Eğer siz** ("Biz, ancak bize indirilene inanırız!" sözünüzde olduğu gibi, kendi kitabınıza) **inanıcı kimseler olsaydınız** (, hiç buzağıya tapar mıydınız, Tevrât'a iman, size böyle büyük bir günâhı mı emretmektedir)**!"**

﴾94﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Ey Yahudiler!) **Eğer o sonraki yurt** (olan cennet) **Allâh katında,** (diğer) **insanlardan başka sırf size ait olduysa hemen ölümü temenni edin! Eğer** (bu

sözünüzde) **doğru kimseler olduysanız** (böyle yapmanız gerekir, zira cennet ehlinden olduğunu kesinkes bilen kimse, hemen ölüp ona kavuşmayı ister)**!"**

﴿95﴾ **Ama ellerinin** (bizzat işleyerek) **takdim etmiş olduğu** (Tevrât'ı değiştirme, Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i ve Kur'an'ı inkâr etme gibi, cehenneme girmelerini icap ettiren kötü) **şeyler yüzünden, onlar** (yaşadıkları sürece) **ebediyyen onu asla temenni etmeyecek** (hatta ölümü akıllarından dahi geçirmeyecek)**lerdir. Allâh ise o zâlimleri** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴿96﴾ **Andolsun ki; elbette o** (Yahudi ola)**nları kesinlikle bütün insanların yaşamaya karşı en isteklisi olarak bulursun!** (Hatta onlar) **o şirk koşmuş olan** (ve dirilmeye inanmadıkları için, peşin yaşantıdan başka bir hayat tanımayan) **kimselerden bile** (daha çok yaşamaya düşkündürler)**! Onların her biri bin sene** (kadar uzun) **yaşatılsaydı diye arzular. Hâlbuki o çok yaşatılması, onu o** (cehennem) **azâb**(ın)**dan asla uzaklaştırıcı olamaz. Allâh ise onların yapmakta olduklarını** (hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.** (Bu yüzden ne kadar yaşasalar da sonunda cezalarını verecektir.)

﴿97﴾ (Habîbim! Bizim tarafımızdan onlara) **de ki: "**(Yahudilerden her) **kim Cibrîl'e düşman olursa** (kendi inandığı kitabı da inkâr etmiş olur)**! Çünkü şüphesiz o** (Cebrâîl (Aleyhisselâm))**, Allâh'ın izni ile onu** (Kur'ân-ı Kerîm'i)**, öncesinde bulunan** (geçmiş kitap)**ları doğrulayıcı, inananlar için de** (yol gösterici) **büyük bir hidâyet ve müjde olarak senin kalbin üzerine peydérpey indirmiştir." Dolayısıyla kitap ehli olduğu halde, hem kendi kitabını hem de onu doğrulayıcı olan Kur'ân-ı Kerîm'i indirmiş bulunan Cibrîl**

(Aleyhisselâm) **gibi bir meleğe karşı düşmanlık besleyen kişi, gerçekten insafsızlık etmiş olur.**

﴾98﴿ **Her kim Allâh'a, meleklerine, rasûllerine,** (hele meleklerin en büyükleri olan) **Cibrîl'e ve Mîkâîl'e** (inadına muhalefet ederek) **düşman olursa,** (şunu iyi bilsin ki) **şüphesiz Allâh da o kâfirlere büyük bir düşmandır.**

﴾99﴿ (Yâ Muhammed!) **Andolsun ki; elbette Biz sana** (peygamberliğinin doğruluğuna) **kesinlikle** (delâlet eden) **apaçık birçok âyetler indirdik ki, o** (kâfirlerin, azgın ve inatçıları olan) **fâsıklar**(ın)**dan başkası onları inkâr etmez.**

﴾100﴿ **Artık o** (Yahudi ola)**nlar** (bu kadar açık âyetler karşısında hâlâ inkârı sürdürecekler mi ve âhir zaman peygamberine inanacakları hususunda olduğu gibi, Allâh-u Te`âlâ ile) **herhangi bir ahitle sözleşmede bulunsalar, içlerinden bir fırka her seferinde onu** (bozup) **atacak mı? Doğrusu** (söz bozan ve kendi kitaplarını bile inkâr eden kimseler onlar içinde azınlık değildir. Nitekim) **onların çoğu** (Tevrât'a da) **inanmazlar.**

﴾101﴿ **Allâh katından onlara, beraberlerinde olan** (Tevrât)**`ı doğrulayıcı büyük bir rasûl** (olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)) **geldiği zaman, o kendilerine kitap verilmiş olanlardan bir fırka, sanki onlar** (gerçeği) **bilmezlermiş gibi** (onu inkâr etmiş ve) **Allâh'ın** (, âhir zamanda göndereceği peygamberine inanmalarını emreden Tevrât) **kitabını** (bile bile) **sırtlarının ötesine atmıştır.**

﴾102﴿ **O** (Yahudi ola)**nlar** (Allâh-u Te`âlâ'nın kitabını arkalarına atıp) **Süleymân'ın** (hükümrânlığı dönemindeki) **mülkünde şeytanların art arda okumakta oldukları** (sihir ve büyü kitapları)**na iyice uymuşturlar. Süleymân** (büyüyle uğraşıp) **kâfir olmamıştır velâkin şeytanlar** (bu sihri ilim halinde

derleyip, kötü yolda kullanarak) **kâfir olmuşturlar ki, insanlara sihri ve Bâbil'deki iki meleğe; Hârût ile Mârut'a** (sihir nâmına) **indirilmiş olan şeyi öğretiyorlardı. Hâlbuki o ikisi** (kendilerinden bu ilmi öğrenmek isteyenlere)**: "Biz ancak bir fitneyiz** (ve imtihan vesilesiyiz)**. Öyleyse sen** (bu büyüyü öğrenip, helâl olduğu inancıyla uygulayarak) **kâfir olma!" demedikçe hiçbir kimseye** (sihir namına bir şey) **öğretmiyorlardı. Yine de o** (insa)**nlar kişiyle eşinin arasını kendisiyle ayıracakları** (büyü gibi) **şeyleri o ikisinden öğreniyorlardı. Oysa o** (büyü yapa) **nlar Allâh'ın izni olmaksızın, on**(ca yaptıkları büyü ve efs)**unla hiçbir kimseye asla zarar verici kişiler değildirler. Böylece o** (tembihlere aldırış etmeyen insa) **nlar kendilerine fayda vermeyecek, üstelik onlara zarar verecek şeyleri öğreniyorlardı. Andolsun ki; elbette** (bunu yapan Yahudiler şunu) **kesinlikle bilmişlerdi ki,** (Allâh'ın Kitabını bırakıp da) **onu**(n yasak ettiği büyüyü) **kim satın almışsa, âhirette o kişi için elbette hiçbir nasip yoktur. Yemin olsun ki; karşılığında canlarını sattıkları o şey elbette ne kötü olmuştur! Eğer** (büyüyü öğrenip uygulamanın fenalığını ve çarpılacakları cezanın gerçek yüzünü) **bilmekte bulunmuş olsaydılar** (, kesinlikle ondan vazgeçerlerdi)**!**

Ehl-i Sünnet ulemâsına göre sihir; gerçeği olmayan birtakım boş hayallerden ibaret olmayıp, diğer varlıklar gibi hakikati olan bir şeydir. Nitekim Allâh-u Te`âlâ kitabında bunu konu etmiş, öğrenilen ve öğretilen bir şey olduğundan bahsetmiş, yapılmasının helâl olduğuna inanılması durumunda kişiyi kâfir edeceğini ve kişiyle ailesinin arasını ayırabileceğini beyan etmiştir ki, varlığı sabit olmayan bâtıl şeylerin bu şekilde vasıflanması mümkün değildir. Ayrıca büyücüden başka

kimsenin bilmediği, derlenmiş birtakım sözler konuşulduğunda yahut bazı cisimler bir araya getirildiğinde veya birtakım güçler birleştirildiğinde, Allâh-u Te'âlâ'nın dilemesi durumunda imtihan hikmetine binaen hârikulâde bazı şeyler yaratabileceği hususu, aklın reddedeceği bir şey değildir. Sahih hadîs-i şerîf de büyünün varlığını açıkça ortaya koymaktadır. Yalnız bilinmesi gereken; Allâh-u Te`âlâ'dan başka yaratıcı bulunmadığı, meydana gelen büyülerin ise, Allâh-u Te`âlâ'nın, dilediği kullarının eliyle icra ettiği bir kanunu olduğuve sihrin en büyük günâhlardan biri oluşudur. Ancak büyü yapmak, yapılan işin kendi kendine tesir ettiğine ya da helâl olduğuna inanılmadıkça, yapanı da yaptıranı da kâfir etmez! Ama Kur'ân-ı Kerîm'i kanla yazmak ve çöplük gibi pis yerlere atmak suretiyle yapılan sihirler elbette ki sahibini kâfir eder. (Hâzin; el-Felak Sûresi tefsiri! Geniş malûmât için bakınız: Rûhu'l-Furkân, ilgili âyet-i kerîme: 1/487-492)

﴾103﴿ **Eğer onlar** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ve Kur'ân-ı Kerîm'e) **gerçekten inanmış olsalardı ve** (Allâh'ın kitabını bırakıp, büyücülükle uğraşmak gibi günâhlardan) **hakkıyla sakınmış bulunsalardı, elbette Allâh katından** (kendilerine ulaşacak) **azıcık bir sevap** (bile sonsuz olduğu için, büyüyle kazandıkları fâni yararlardan) **daha iyi** (olacak) **idi. Keşke onlar bilmekte olsaydılar!**

﴾104﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Peygamberimin nasihatlerini dinlerken, iyice anlama isteğiyle sözlerini tekrarlatmak için, sizce: "Bizi gözet!" anlamına gelen, fakat Yahudilerin dilinde sövüp sayma gibi uygunsuz manalara çekilebilen) **"Râ'inâ!"** (sözünü) **demeyin;** (Yahudilere fırsat vermemek için bunun yerine, sadece: "Bizi gözet!" anlamına gelip, onların dilinde kötü manaya çekilemeyen:) **"Unzurnâ!"**

(kelimesini) **deyin ve** (onun sözlerini iyi) **dinleyin** (ki, sözünü tekrarlatmaya lüzum kalmasın)**! Çok acı verici büyük bir azap**(, her fırsatta Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e hakarete yeltenen) **o kâfirler içindir.**

﴾105﴿ **O kâfir olmuş kimseler; ne ehl-i kitap, ne de müşrikler, Rabbinizden sizin üzerinize hiçbir hayrın** (ve vahyin) **indirilmesini istemez**(ler)**. Allâh ise, dilediğini rahmetiyle seçkin kılar. Rahmetini dilediğine tahsis eder.** (Dolayısıyla peygamberlik gibi yüce bir rahmete ancak O'nun seçtiği kimseler erişebilir.) **Allâh büyük fazl**(u kerem) **sahibidir.** (Bu yüzden Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e vahiy ve nübüvvet lutfetmiştir.)

﴾106﴿ **Biz herhangi bir âyeti**(n lafzını yahut hükmünü veya her ikisinin geçerliliğini kaldırarak onu) **nesheder veya** (hafızalardan silerek) **onu unutturursak,** (onun yerine, hem kullara fayda ve kolaylık açısından, hem de sevap bakımından) **ondan daha iyisini veya** (yükümlülük ve sevap kazandırma yönünden) **onun** (bir) **benzerini getiririz.** (Habîbim!) **Bilmez misin ki; gerçekten Allâh**(, emretme, yasaklama, değiştirme ve hükümsüz kılma dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir?**

Kitap ve Sünnet'te geçerli olan: "Nesh" konusu: "Şer'î bir hükmün, Allâh-u Te`âlâ tarafından tümüyle kaldırılması veya misliyle yahut daha iyisiyle değiştirilmesi" anlamına gelmektedir. Mesela; Bakara Sûre-i celîlesinin 180. âyet-i kerîmesinde: "Ardından mal bırakacak kişinin, o maldan ne kadar pay alacakları hususunda ana-babasına ve akrabasına vasiyette bulunmasının farz olduğu" açıkça bildirilmiştir. Ama daha sonra "Miras âyetleri" olarak anılan; Nisa Sûresi'nin 11 ve 12. âyet-i kerîmelerinin indirilişiyle, herkesin ne alacağı taksim edilmiş ve böylece ölecek kişinin kafasına göre vasiyet yapmasının

farziyeti kaldırılmıştır. Yine böylece kıblenin Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Haram'a döndürülüşü de neshin örneklerindendir. Bu konuda misalleri çoğaltabiliriz. Konunun ehemmiyetinden dolayı âlimler: "Nâsih ve mensûhu bilmeyen kimselerin âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler okuyarak vaaz etmeleri câiz değildir!" demişlerdir. Allâh-u Te`âlâ neyi ne zamana dek ne sebeple geçerli kılacağını, ne zamanda neyi hangi hikmetle hükümsüz kılacağını ezelî ilmiyle bildiği için nesh, Allâh-u Te`âlâ'nın ilminde ve takdirinde vuku bulan bir değişiklik olarak görülemez, bilakis bu hükümler, ferdin ve toplumun menfaatleri gözetilerek zaman ve zemine göre değişebilecek şekilde takdir edilmiştir.
Ancak şu bilinmelidir ki, nesh sadece emir ve yasaklarda geçerlidir, ama haber ve kıssa niteliğindeki konularda geçerliliği düşünülemez. Neshin şekilleri, örnekleri ve hikmetleri hususunda geniş malûmât için bakınız: Rûhu'l-Furkan, ilgili âyet-i kerîme: 1/502-507

﴾107﴿ **Bilmez misin ki gerçekten Allâh; göklerin ve yerin mülkü** (; saltanatı ve yönetim yetkisi) **sadece O'na aittir.** (Dolayısıyla O, bir hükmü kaldırıp diğerini getirme gibi konularda istediğini yapma imkânına sahiptir. O'na itiraz etmeniz durumunda) **sizler içinse, Allâh'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı bulunmamaktadır!**

﴾108﴿ (Ey müşrikler!) **Yoksa bundan önce Mûsâ'dan** (Allâh'ı açıkça göstermesi gibi uygunsuz şeyler) **istendiği gibi, sizde** (: "Safâ dağını altın yap, Mekke arazisini genişlet!" diyerek) **Rasûlünüzden** (inadına) **istekte bulunmayı mı arzuluyorsunuz? Her kim** (kendisine gösterilen mûcizeleri yalanlayıp, başka şeyler istemeye kalkışarak,) **imanı inkârla değiştirirse, muhakkak ki o,** (hak peygamberi bulup mûcizeler

gördüğü için iman etmesi gerekirken, kâfirliği seçtiğinden) **düz yolda sapıtmış olur/doğru yoldan sapıtmış olur.**

﴿109﴾ **Ehl-i Kitap'tan birçoğu o** (Tevrât'ta zikredilen sıfatlarıyla ve gösterdiği mûcizelerle, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in) **hak** (peygamber olduğu) **kendilerine açıkça belirdikten sonra**(, iman edecekleri yerde) **nefisleri tarafından** (kaynaklanan) **büyük bir kıskançlık nedeniyle istedi**(ler) **ki, imanınızın ardından sizi** (de mürtet) **kâfirler** (halin)**e döndürseler!** (Şimdilik kâfirlerle uğraşmaya gücünüz yoktur,) **öyleyse Allâh,** (cihat) **emrini getirinceye kadar** (onların yaptıkları cehâlet ve düşmanlığı bir zaman için) **affedin ve** (onları tahrik edecek şeylerden) **yüz çevirin! Şüphesiz ki Allâh** (onlardan intikam almak dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴿110﴾ (Ey müminler! Kâfirlerle cihat etme kuvvetini kazanana kadar, gücünüzü aşan cihatlara kalkışmayıp, elinizden geleni yapmaya bakın da,) **o** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kılın, zekâtı da verin! Kendileriniz için hayır**(lı olan ibadet ve taatlar) **dan ne takdim ederseniz, onu**(n ecir ve sevabını) **Allâh katında** (kat kat fazlasıyla) **bulacaksınız. Şüphesiz ki Allâh sizin yapmakta olduklarınızı** (hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.** (Bu yüzden hiçbir kim senin ameli O'nun nezdinde zayi olmaz.)

﴿111﴾ **O** (Yahudi ve Hristiya)**nlar**(dan her bir fırka, kendi dinlerine mensup olmayanların cennete giremeyeceği iddiasıyla)**: "Yahudiler yahut Hristiyanlar olmuş olan kimselerden başkası asla cennete giremeyecektir!" dediler.** (Böylece onlar birbirlerinin de cennete giremeyeceğini savundular.) **İşte bu** (tür iddialar)**, onların asılsız temennileridir.** (Habîbim yâ Muhammed!) **De ki: "Haydi**

delilinizi getirin! Eğer siz (davanızda) **sadık kimseler olduysanız** (, bunu ispatlamanız gerekir)**!”**

﴿112﴾ **Doğrusu** (siz cennetin özel sahipleri olmak bir yana, Müslüman olmadıkça asla ona giremeyeceksiniz. Zira) **her kim** (Kur’an’ı tasdik eden ve salih ameller işleyen) **bir muhsin olarak kendisini Allâh’a teslim ederse, Rabbi katında ecri O’na aittir.** (Böylece o, Rabbinin cennetine girecek ve cemâlini görecektir. Âhirette) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve ancak onlar** (kaybettikleri dünya nimetine) **mahzun olmayacaklardır.**

﴿113﴾ **Yahudiler: “Hristiyanlar** (din adına muteber) **hiçbir şey üzere değildir!” dedi. Hristiyanlar da: “Yahudiler** (din namına) **hiçbir** (doğru) **şey üzere değildir!” dedi. Oysa onlar o** (kendilerine verilen) **kitab**(lar)**ı devamlı okumaktadırlar. İşte o** (kitap) **bilmeyen** (müşrik) **kimseler de, onların** (birbirleri hakkındaki) **sözünün benzerini böylece** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbı hakkında) **söylemişti. Artık kendisi hakkında çekişmekte bulunmuş oldukları** (dinle alâkalı) **şeyler hususunda Allâh kıyâmet günü aralarında hüküm ver**(mek üzere haklıyı cennete, haksızı cehenneme sevk ed)**ecektir.**

﴿114﴾ **Allâh’ın mescitlerini; içlerinde O’nun adının anılmasını engellemiş olan ve onların** (maddî ya da manevî) **yıkımı** (uğru)**nda çalışmış bulunandan daha zâlim kim olabilir? İşte onlar ki,** (mescitlerin tahribine cesaret bir yana, oralara yaklaşırken bile Allâh’a karşı) **korkuya kapılmış olmaları dışında oralara girmeleri kendileri için olacak şey değildi!** (Öldürülme, esir edilme ve cizyeye bağlanma gibi) **büyük bir rüsvaylık dünyada onlar içindir.** (Kâfirliklerine bir

de zâlimliği ilave ettiklerinden,) **kendileri için âhirette de pek büyük bir azap vardır.**

﴾115﴿ **Doğu da batı da Allâh'a aittir. Öyleyse** (namaz kılmak için) **her nerede** (yüzlerinizi kıble tarafına) **yöneltirseniz, Allâh'ın vechi** (; yönelmenizi emrettiği cihet) **işte oradadır!** (Dolayısıyla Mescid-i Haram veya Mescid-i Aksâ gibi yerlerde namaz kılmanız engellenirse, kıbleye dönmek şartıyla istediğiniz yerde kılabilirsiniz.)**/O halde her nerede** (kalplerinizi Allâh-u Te'âlâ'ya) **yöneltmede bulunursanız, Allâh'ın** (mekândan münezzeh olan) **Zât'ı** (, sonsuz ilmiyle ve her yerde ne yapıldığını bilmesi itibarıyla) **işte oradadır! Şüphesiz ki Allâh** (, bilgisi ve acıması sonsuz geniş olan bir) **Vâsi'dir** (bu yüzden kullarına kıbleye yönelme hususunda genişlik tanımıştır)**;** (herkesin niyetini de amelini de hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾116﴿ (Yahudiler Uzeyr (Aleyhisselâm)`ı, Hristiyanlar Îsâ (Aleyhisselâm)ı, müşrikler ise melekleri Allâh'ın çocuğu kabul ederek:) **"Allâh bir çocuk edindi!" dediler.** (Noksan sıfatlardan tenzîh ve) **tesbîh O'na!** (O, çocuk edinmenin gerektirdiği; eşi ve benzeri olma gibi muhtaçlık ve yok olma belirtilerinden son derece pâk ve uzaktır!) **Doğrusu göklerde ve yerde olanlar**(ın tümü, dolayısıyla Uzeyr de, Îsâ da, melekler de) **O'na aittir. Hepsi de** (varlığını ve birliğini ikrar ederek) **O'na itaat edicidirler.**

﴾117﴿ (O,) **göklerin ve yerin Bedî'idir** (; eşsiz ve örneksiz yaratıcısıdır)**. O bir iş**(in meydana gelmesin) **e hükmettiği zaman, ona ancak: "Var ol!" buyurur, o da hemen meydana geliverir.**

﴾118﴿ **O** (kitap nedir) **bilmeyen** (müşrik) **kimseler**(le, bile bile inkâr eden Ehl-i Kitap kâfirleri, kibir ve inatlarından dolayı)**: "Allâh** (meleklerle ve Mûsâ ile konuştuğu gibi, senin hak

olduğuna dair) **bizimle** (de) **konuşsaydı yahut bize** (senin doğruluğunu gösteren) **bir âyet** (ve mûcize) **gelseydi ya!" dedi**(ler)**. İşte onlardan önce** (geçmiş ümmetlerin kâfir) **olanlar**(ı) **da onların sözünün benzerini böylece** (Mûsâ (Aleyhisselâm) gibi peygamberlere karşı) **söylemişti.** (Körlük ve inatçılıkta) **onların kalpleri birbirine** (ne kadar da) **benzemiştir. Muhakkak ki Biz** (gerçeklere) **yakînen inanmakta olan bir cemaat için o** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in peygamberliğinin doğruluğuna dair nice mûcize ve) **âyetleri tam manasıyla açıklamışızdır.**

﴿119﴾ **Şüphesiz ki Biz seni büyük bir müjdeci ve gerçek bir uyarıcı olarak o hak** (olan Kur'ân-ı Kerîm ve İslâm) **ile gönderdik.** (Böylece sen, inanıp itaat edenleri cennetle müjdelemekte, inkâr edip isyan edenleri de cehennemle korkutmaktasın) **Sen** (gerçekleri duyurduktan sonra) **şiddetle tutuşmuş o** (cehennem) **ateşin**(in) **dostların**(ın inanmamaların) **dan sorumlu olmayacaksın!**

﴿120﴾ (Habîbim!) **Sen onların dînine tamamen uyuncaya kadar, ne Yahudiler ne de Hristiyanlar asla senden razı olacak değil**(ler) **dir. De ki: "Allâhın hidâyeti** (ve dosdoğru yolu olan İslâm var ya)**, şüphesiz ki** (iki cihan saâdetine ulaştıracak istikameti gösteren) **hidâyet ancak odur** (sizin davet ettiğiniz sapık yolların ise hidâyetle hiçbir alâkası yoktur)**!" Andolsun ki; eğer** (İslâm'ın doğruluğuna dair) **sana gelmiş olan** (bunca) **ilimden sonra yine de onların** (eğri büğrü görüşlerine ve) **kötü arzularına uyacak olursan, elbette Allâh'tan** (başına gelecek belâlara karşı) **senin için ne bir dost bulunur, ne de bir yardımcı!**

﴿121﴾ **O kimseler ki; kendilerine** (Tevrât ve İncîl) **kitap**(larını) **vermişizdir** (, onlar da ona gerçek manada inanmışlardır)**;**

onlar onu hak ettiği tilâvet (şekl)**iyle devamlı okurlar** (; lafzını değiştirmezler, manasını düşünürler ve gereğiyle amel ederler)**. İşte onlar o** (kendilerine verilen kitapları)**na** (gerçekten) **inanmaktadırlar** (, bu yüzden kitaplarında konu edilen âhir zaman peygamberine iman etmekte hiç zorluk çekmemiştirler)**. Her kim** (kitabı değiştirerek ya da hükümlerini reddederek) **onu inkâr ederse,** (bu kişiler imanı küfürle, hidâyeti de sapıklıkla değiştirdikleri için,) **işte ancak onlar** (kendilerini maddî ve manevî zarara uğratarak) **hüsrana uğrayanların ta kendileridir!**

﴾122﴿ **Ey İsrâîl** (isimli Ya'kûb Nebî'nin) **oğulları!** (Gafleti bırakın da,) **üzerinize in'âm etmiş bulunduğum** (bunca) **nimetimi ve Benim sizi**(n atalarınızı, zamanlarında bulunan) **o âlemler üzerine gerçekten üstün kılmış olduğumu hatırlayın** (ve İslâm'a girin de bu şerefi zayi etmeyin)**!**

﴾123﴿ **İyice sakının o büyük gün**(ün azâbının şiddetin) **den ki;** (o günde mümin-kâfir) **hiçbir kişi hiçbir kimseden** (azâbı kaldırmak için) **herhangi bir şey ödeyemeyecektir,** (mümin-kâfir) **hiçbir kimseden** (azaptan kurtulmak için teklif edeceği) **hiçbir fidye de kabul olunmayacaktır, hiçbir** (aracılık ve) **şefaat de o** (kâfir ola)**na fayda vermeyecektir ve o** (azâba müstahak ola)**nlar** (hiçbir kimse tarafından) **yardım da olunmayacaklardır.**

﴾124﴿ (Hatırlayın) **bir zamanı ki; Rabbi İbrâhîmi** (;bıyığı kısaltmak, sakalı uzatmak, misvak kullanmak, ağza su vermek, buruna su vermek, tırnakları kısaltmak, parmak eklemlerindeki kirleri yıkamak, koltuk altını yolmak, eteği tıraş etmek ve suyla tahâretlenmekten ibaret) **birtakım** (emirleri ifade eden) **kelimelerle imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **etmişti de o bunları tam olarak yerine getirmişti.** (Bunun üzerine) **O:**

“Şüphesiz ki Ben seni insanlar için (dinî konularda kendisine uyulan) **bir imam yapacağım!” buyurmuştu. O** (İbrâhîm (Aleyhisselâm))**: “Zürriyetimden de** (imamlar yapar mısın)**!” demişti, O da: “Benim** (dinde önder yapma sözüm ve bu husustaki) **ahdim o** (en büyük zulüm olan şirk suçunu işlemiş) **zâlimlere ulaşmaz!” buyurmuştu.**

﴾125﴿ (Şunu da hatırlayın ki;) **hani Biz o Beyt’i** (Harâm olan Kâ`be-i Muazzama’yı) **insanlar için bir uğrak yeri ve** (kendisine sığınanlar için güvenlik sağlayan) **bir emniyet** (mahalli) **yapmıştık** (, tâ) **ki: “İbrâhîm’in makamından bir namazgâh edinin!”** (emriyle sizi muhatap kılalım.) **İbrâhîm ve İsmâ’îl’e ise: “Tavaf edenler,** (Mekke’de ibadet için mücâvir bulunanlar,) **itikâf yapanlar,** (namaz kılarken) **rükû’ edenler ve secde yapanlar için ikiniz de evimi tertemiz yapın!” diye** (kuvvetli emir ve) **ahid vermiştik.**

﴾126﴿ (Hatırlayın) **bir vakti ki; İbrâhîm: “Ey Rabbim! İşte bu** (Mekke namındaki Ümmü’l-ku)**rayı güvenlibir şehir yap, bir de ehlini**(n tümünü diyemesem de)**; onlardan Allâh’a ve o son güne inanmış olanları mahsullerden rızıklandır!” demişti.** (Buna karşılık) **O** (Rabbi)**: “**(Rızkım sadece mümine mahsus değildir,) **kim kâfir olduysa; onu da** (yaşadığı sürece) **pek az** (bir zaman rızkımdan) **faydalandıracağım, sonra kendisini o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbına** (girmeye) **mecbur bırakacağım. O**(rası) **ne kötü varılacak yer oldu!” buyurmuştu.**

﴾127﴿ (Şunu da yâd edin ki;) **hani İbrâhîm, İsmâ`îl’le birlikte o Beyt’ten** (Âdem (Aleyhisselâm) dan arta) **kalan* temelleri** (ele alarak duvarları) **yükseltiyordu** (. Bir yandan da şöyle dua ediyorlardı)**: “Ey Rabbimiz!** (Bu amelimizi) **bizden kabul buyur, şüphesiz** (dualarımızı hakkıyla işiten) **Semî’ de,**

(niyetlerimizi tam manasıyla bilen) **Alîm de Sensin ancak Sen!** (* Rûhu'l beyan)

﴾128﴿ **Ey Rabbimiz! Bizi Sana** (samimiyetle) **teslim olmuş kimseler kıl, zürriyetimizden de** (yalnız) **Sana teslim olmuş** (Müslüman) **bir ümmet** (yetiştir)**, bize hac ibadetlerimizi tarif et/kurban kesme yerlerimizi göster/ ve** (vazifelerimizi icra ederken yapmış olduğumuz eksiklikleri affedip) **tevbemizi kabul et! Şüphesiz** (tevbeleri çokça kabul eden) **Tevvâb da,** (inananları çokça esirgeyen) **Rahîm de Sensin ancak Sen!**

﴾129﴿ **Ey Rabbimiz! O** (zürriyetimizden Mekke'de kala)**nlar içerisinde; Senin âyetlerini üzerlerine sürekli okuyacak, onlara o Kitab'ı ve hikmeti** (; Kur'ân-ı Kerîm'i ve Sünnet'i, ruhlarını kemâle erdirecek ince ilimlerle isabetli hükümleri) **öğretecek ve** (böylece) **kendilerini** (şirk, isyan vesâir maddî-manevî pisliklerden) **tertemiz edecek bir Rasûlü kendi aralarından gönder! Şüphesiz** (mağlup edilemeyecek bir güce sahip olan) **Azîz de,** (yaptığı işi son derece yerinde ve sağlam yapan) **Hakîm de Sensin ancak Sen!"**

İbrâhîm (Aleyhisselâm) bu duasında, Mekke'de yerleştirdiği oğlu İsmâ'îl (Aleyhisselâm) ın zürriyeti içerisinde Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i peygamber olarak göndermesini Allâh-u Te'âlâ'dan niyaz etmiştir. Zira İbrâhîm (Aleyhisselâm)dan sonra gelen bütün peygamberler, oğlu İshâk (Aleyhisselâm) yoluyla İbrâhîm (Aleyhisselâm)'ın zürriyetinden gönderilmiş, ancak Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) diğer oğlu İsmâ`îl (Aleyhisselâm)` ın soyundan gelmiştir. Bu duanın İsmâ'îl (Aleyhisselâm)la birlikte yapılması ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Mekke'de gönderilişi, bu duanın kabulünün bir eseridir. Nitekim bu duasının akabinde kendisine: "Kesinlikle sana icabet olunmuştur, fakat bu, âhir zamanda olacaktır!"

buyrulduğu rivayet edilmiştir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Ben babam İbrâhîm'in duasıyım!" buyururken bu duaya işaret etmiştir.
(Beyzâvî, Nesef î, Âlûsî)
﴿130﴾ **Kendini** (ve yaratıcısı olan Allâh'a kulluk yapması gerektiğini) **bilmez olmuş kimseden başka, İbrâhîm'in** (dininden ve) **milletinden kim yüz çevirebilir? Andolsun ki; elbette Biz onu dünyada kesinlikle** (dostluk makamına) **seçmişizdir. Şüphesiz ki o, âhirette de elbette** (yüksek makam sahibi olan) **salih** (nebi)**lerdendir.**
﴿131﴾ **Hani Rabbi ona: "**(Evvelce bulunduğun İslâm üzere sabit ol ve bütün emirlerime tam manasıyla) **teslim ol!" buyurmuştu da, o: "Ben âlemlerin Rabbine teslim oldum!" demişti.**
İbrâhîm (Aleyhisselâm) gerçekten bu sözünü yerine getirmiştir. Bunun ispatı olarak canını Nemrûd'un ateşine, oğlunu kurban olarak kesilmeye, malını da misafirlere teslim etmiştir. Seksen yaşındayken sünnet olma emri alınca, hiç geciktirmeden keserle sünnet olmuştur.
(Buharî, Enbiyâ: 11, No: 3178, 3/1224)
﴿132﴾ **İbrâhîm de oğullarına o** (İslâm yolu) **nu vasiyet etmişti,** (torunu) **Ya`kûb da!** (Her ikisi de:) **"Ey oğullarım! Şüphesiz Allâh sizin için bu** (İslâm) **dini**(ni) **seçmiştir. O halde siz ancak Müslümanlar olarak ölün!"** (demişlerdi.)
﴿133﴾ (Ey Yahudiler!) **Yoksa Ya`kûb'a ölüm geldiğinde** (yaptığı şu vasiyete) **siz şahitler miydiniz? Hani o oğullarına: "Ardımdan neye tapacaksınız?" demişti, onlar da: "Senin İlâhına ve babaların; İbrâhîm, İsmâ`îl ve İshâk'ın İlâhı olan tek bir İlâha ibadet edeceğiz. Biz ancak O'na teslim olucu** (Müslüman) **kimseleriz!" demişlerdi.**

﴿134﴾ **İşte bu bir ümmettir ki, kesinlikle** (gelip) **geçmiştir! Onların kazanmış olduğu şeyler**(in kârı ve zararı) **onlara aittir, sizin kazanmış olduğunuz şeyler**(in mesuliyeti) **de size aittir. Onların yapmakta bulunmuş olduğu şeylerden siz sorulmayacaksınız.** (Dolayısıyla soy bakımından onlara intisabınız, onların iyiliğiyle faydalanmanızı gerektirmez. Size yarayacak olan ise, ancak onların yoluna uymanızdır.)
﴿135﴾ **O** (Yahudi ve Hristiya)**nlar**(dan her bir fırka, sadece kendi dinlerini doğru sayarak)**: "Yahudiler yahut Hristiyanlar olun ki, hidâyete eresiniz!" dediler.** (Habîbim!) **De ki: "Doğrusu,** (biz sizin uydurma dinlerinize uyamayız, bilakis bâtılı bırakıp hakka yönelmiş) **bir hanîf olan İbrâhîm'in milletine** (ve dînine uyarız)**! O,** (hiçbir zaman) **müşriklerden olmamıştır!"**
﴿136﴾ (Ey müminler! Sizi Yahudilik ve Hristiyanlığa davet edenlere) **deyin ki: "Biz Allâh'a, bize indirilmiş olan** (Kur'ân-ı Azîmüşşân) **a, İbrâhîm'e, İsmâ`îl'e, İshâk`a, Ya`kûb'a ve o** (İbrâhîm ile İshâk (Aleyhimesselâm)` ın) **torunlar**(ı olan oniki boy)**a indirilmiş olan** (sayfalar)**a, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya verilmiş olan** (Tevrât ve İncil kitapların)**a ve peygamberlere Rablerinden verilmiş olanlar**(ın tamamın) **a iman ettik.** (Yahudi ve Hristiyanlar gibi, kimine inanıp kimini inkâr ederek) **onlardan hiçbiri arasında ayırım yapmayız. Ayrıca biz ancak O**(nları gönderen Allâh-u Azîmü'şşâ)**na** (tam manasıyla boyun eğerek) **teslim olucu** (Müslüman) **kimseleriz."**
﴿137﴾ (Ey Habîbim ve ashabı!) **Şimdi eğer o** (Yahudi ve Hristiya)**nlar sizin kendisine inanmış olduğunuz o şeylere** (; o iman esaslarına) **sizin gibi iman ederlerse/sizin kendisine inanmış olduğunuz şeylere inanırlarsa/, muhakkak doğru yolu bulmuşturlar. Eğer yüz çevirirlerse, onlar ancak** (bir çekişme, düşmanlık, muharebe ve sapıklıktan ileri geçmeyen)

büyük bir karşı çıkış içindedirler. Muhakkak Allâh onlar(ın şer ve zararların)**a karşı sana kâfî gelecektir.** (Din düşmanlarının sözlerini hakkıyla işiten) **Semî`de,** (içlerinde taşıdıkları kin ve kıskançlığı tam manasıyla bilen) **Alîm de ancak O'dur!**

﴿138﴾ (Ey müminler! Yine o Ehl-i Kitaba deyin ki:) **"** (Biz sizin vaftiz boyanızla boyanmadık. Bizi) **Allâh'ın boyamasıyla** (temizleyen ve iman eserini boya izi gibi üzerimizde belirgin hale getiren ancak Allâh-u Te`âlâ'dır)**! Boyama** (ve temizleme) **bakımından Allâh'tan daha güzel olan kimdir? Biz ancak O'na ibadet** (ve kulluk) **eden kimseleriz!"**

﴿139﴾ (Rasûlüm! Sana karşı: "Bütün peygamberler bizden gelmiştir, bu yüzden senin gibi bir Arap, peygamber olamaz!" diyen o Yahudilere) **de ki: "Siz Allâh**(ın, sizin dışınızdaki ırklardan bir peygamber seçmesi) **hakkında bizimle mücadele mi ediyorsunuz? Hâlbuki O, bizim de Rabbimizdir, sizin de Rabbinizdir.** (Hepimiz O'nun özbeöz kullarıyız. O hiçbir ırka, diğerine göre yakın veya uzak değildir ki, vahyine mazhariyeti, belli bir ırka tahsis etmiş olsun!) **Bizim amellerimiz bize aittir, sizin amelleriniz de size mahsustur.** (Bu yüzden iyi amellerimize karşılık, Allâh'ın bize de ikram etmesi uzak görülemez.) **Biz** (ibadetlerimizi) **ancak O'na** (tahsis eden halis) **muhlis kimseleriz."**

﴿140﴾ (Ey Ehl-i Kitap!) **Yoksa siz**(den her bir fırka, geçmiş peygamberleri kendi dinine mâl ederek)**: "Gerçekten İbrâhîm, İsmâ`îl, İshâk, Ya`kûb ve o torunlar Yahudi kimselerdiler yahut Hristiyanlardılar!" mı diyorsunuz?** (Yâ Muhammed!) **De ki: "**(Onların hangi din üzere bulunduğunu) **en iyi bilen siz misiniz yoksa Allâh mı?"** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın ne Yahudi ne de Hristiyan olmayıp, hanîf bir Müslüman olduğuna dair)

yanında Allâh'tan (kendisine ulaşmış) **olan bir şahitliği** (insanlardan) **gizlemiş bulunan** (o Ehl-i Kitap)**dan daha zâlim de kim olabilir? Allâh sizin yapmakta olduğunuz şeylerden asla gâfil** (ve habersiz) **değildir.** (Dolayısıyla sizi başıboş bırakmayacak, bilakis peygamberlere karşı yaptığınız iftiralar yüzünden çok şiddetli bir azâba çarptıracaktır.)

﴿141﴾ **İşte o bir ümmettir ki, kesinlikle** (gelip) **geçmiştir! Onların kazanmış olduğu şeyler**(in kârı ve zararı) **onlara aittir, sizin kazanmış olduğunuz şeyler**(in mesuliyeti) **de size aittir. Onların yapmakta bulunmuş olduğu şeylerden siz sorulmayacaksınız.** (Öyleyse babalarınızla iftihar etmeyi ve onlara güvenmeyi bırakın da, İslâm'a girerek kendinizi kurtarın!)

﴿142﴾ (Münafık, Yahudi ve müşrik olan) **insanlardan birtakım** (aklı kıt) **sefih kimseler** (, Mescid-i Aksâ'yı bırakıp Kâ`be'ye dönmenizle alâkalı hayretlerini gizleyemeyerek) **yakında diyecek ki: "**(Öteden beri) **üzerinde bulunmuş oldukları kıblelerinden onları çevirmiş olan şey nedir?''** (Habîbim!) **De ki: "Doğu da batı da Allâh'a âittir.** (Dolayısıyla hiçbir mekân kendiliğinden kıble olma imtiyâzına sahip bulunmayıp, ancak Allâh-u Te`âlâ'nın emriyle bu vasfa hâiz olabilir.) **O,** (üstün hikmeti gereği, zamanların değişikliğine ve ümmetlerin farklılığına göre) **dilediğini dosdoğru bir yol** (olan İslâm'a ve Kâ`be-i Muazzama'y)**a ulaştırır.''**

﴿143﴾ (Ey Muhammed ümmetine mensup olma şerefine nâil olmuş kişi!) **İşte böylece siz, insanlar üzerine hakkıyla şâhitler olasınız, o Rasûl de sizin üzerinize tam bir şâhit olsun diye sizi hayırlı/ adâletli/ bir ümmet yaptık.** (Habîbim! Evvelce) **üzerinde bulunduğun o** (Kâ'be-i Muazzama) **yönü**(nü)**, ancak o peygamber**(in tüm getirdiklerin)**e tamamen uymakta olan kişiyi,** (neshe itiraz edip dinden çıkarak) **iki**

ökçesi üzerinde geri dönecek olandan ayırıp (, ezelde) **bil**(diğimizi herkese bildir)**elim diye** (yeniden) **kıble yaptık. Gerçi bu** (kıblenin döndürülmesi)**, Allâh'ın** (hükümlerinin hikmetini anlamaya) **hidâyet etmiş olduğu kimselerden başkasına elbette çok** (ağır ve) **büyük olmuştur. Allâh sizin** (neshedilen kıbleye doğru kıldığınız namazları ve bu hükümlere karşı taşıdığınız) **imanınızı asla zâyi edecek değildir. Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette** (çok esirgeyici olduğu için, ecirlerini boşa çıkarmayacak olan bir) **Raûf'dur;** (sonsuz merhamet sahibi olduğu için de, en ufak zararlarını bile istemeyen bir) **Rahîm'dir.**

﴿144﴾ (Ey Rasûlüm!) **Biz** (kıblenin Kâ'be'ye döndürülmesi hakkında gelecek vahiy beklentisiyle) **yüzünün gökte** (aranarak) **dönüp durduğunu çokça görmekteyiz. İşte şimdi seni kendisinden râzı olacağın bir kıbleye kesinlikle döndürüyoruz. Artık** (namaz kılarken) **yüzünü o Mescid-i Harâm tarafına çevir!** (Ey inananlar!) **Siz de her nerede bulunursanız, artık yüzlerinizi onun tarafına çevirin! O kendilerine kitap verilmiş olan** (Yahudi ve Hristiyan)**lar, şüphesiz ki o** (kıblenin döndürülme mevzuu)**nun gerçekten Rablerinden** (gelen) **bir hak olduğunu elbette bilmektedirler.** (Çünkü onlar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in, kendi kitaplarında müjdelenen âhir zaman peygamberi olduğunu, dolayısıyla yanlış bir şeyi emretmeyeceğini çok iyi bilirler. Ayrıca hiçbir şerî'atın, kendine âit kıbleyi bırakıp başka bir şerî'atın kıblesine yönelmeyi emretmeyeceği hususu onlar nezdinde kesinlik kazanmıştır.) **Allâh onların yapmakta oldukları** (hile ve inkâr gibi) **şeylerden asla gâfil** (ve habersiz) **değildir.** (Dolayısıyla onları hak ettikleri cezaya çarptıracaktır.)

﴾145﴿ (Habîbim!) **Yemin olsun ki; o kendilerine kitap verilmiş olan kimselere** (Kâ`be'nin gerçek kıble olduğuna dâir) **her bir âyet** (ve mûcizey)**i getirsen de, elbette onlar senin kıblene uymazlar. Sen de onların kıblesine asla uyacak biri değilsin!** (Yahudi ve Hristiyanlar da birbirlerine karşı çok büyük nefret taşıdıklarından,) **onların bir kısmı da diğer bir kısmın**(ın) **kıblesine kesinlikle uyacak değildir.** (Habîbim! Sana söylüyorum,ey ümmet siz işitin!) **Andolsun ki;** (gerçek dinin İslâm, kıblenin de Kâ`be olduğuna dâir) **sana gelmiş olan** (bunca) **ilimden sonra** (farz-ı muhal) **yine de sen onların** (: "Kıble olarak Mescid-i Aksâ'da sebat etseydin, senin, beklediğimiz son peygamber olabileceğini düşünüyorduk!" gibi sözlerinden etkilenip, seni haktan döndürme uğrundaki) **kötü arzularına uyacak olursan, şüphesiz ki elbette o zaman sen zulüm işleyenlerdensin!**

﴾146﴿ **Kendilerine kitap vermiş olduğumuz o** (Abdullah ibni Selâm (Radıyallâhu Anh) gibi mümin) **kimseler** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in açık tarifini Tevrât'ta buldukları için,) **kendi oğullarını** (şeksiz şüphesiz) **tanıdıkları gibi onu tanımaktadırlar. Şüphesiz ki onlardan** (inat edip Müslüman olmayan) **bir fırka elbette** (kıskançlık yüzünden) **hakkı gizlemektedirler. Oysa kendileri** (kitaplarında bildirilen zâtın, Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) olduğunu) **bilmektedirler.**

﴾147﴿ (Habîbim! Senin tâbi olduğun) **o hak, Rabbinden** (gelmiş)**dir. Artık** (kendi doğruluğun hakkında, onlarınsa bunu bile bile gizledikleri hususunda) **sakın sen şüphe edicilerden olma!** (Böyle bir şey senden beklenmezse de, ümmetine ulaştıracağımız tebliğlerin muhatabı sensin!)

﴾148﴿ (Ümmetlerden) **her biri için** (, kıble olarak yöneleceği) **bir yön vardır ki, o** (ümmetin fertleri ibadet ederken yüzlerini) **on**(un tarafın)**a döndürücüdür. O halde siz** (kıbleye yöneliş gibi, iki cihan saâdeti kazandıracak) **hayırlı işlere koşuşun!** (Siz ve düşmanlarınız, ölümünüzden sonra) **her nerede** (ve ne halde) **bulunursanız,** (kıyâmet günü) **Allâh sizi toplu halde** (mahşere) **getirecektir. Şüphesiz Allâh** (, öldürmek, diriltmek ve mahşerde toplamak dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾149﴿ (Habîbim!) **Her nereden** (yolculuğa) **çıksan da,** (namaz kılacağın zaman) **hemen yüzünü Mescid-i Harâm tarafına döndür. Şüphesiz ki bu** (yöneliş)**, elbette Rabbinden** (gelmiş) **olan hakk** (ve gerçek bir uygulaman) **ın ta kendisidir. Allâh yapmakta olduğunuz şeylerden asla gâfil** (ve habersiz) **değildir.** (Bu yüzden tüm amellerinizi kayda almakta olup, kıyâmet günü size onların karşılığını verecektir.)

﴾150﴿ (Ey Nebiyy-i zîşânım!) **Her nereden** (yolculuğa) **çıksan da,** (namaz kılacağın vakit) **hemen yüzünü Mescid-i Harâm tarafına döndür.** (Ey Ümmet- i Muhammed!) **Siz de her nerede bulunursanız,** (namaz kılarken) **hemen yüzlerinizi onun tarafına çevirin ki, içlerinden o** (inat etmiş ve) **zulüm işlemiş olanlar dışındaki insanlar** (özellikle de Yahudiler ve müşrikler) **için size karşı** (kullanacakları) **bir delil** (ve "Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) dinimize inanmıyor ama kıblemize uyuyor", hem "İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın dininde olduğunu söylüyor, hem de onun kıblesine dönmüyor" gibi sözler sarf etme imkânı) **bulunmasın!** (Zâlimler içinse zaten bir delile ihtiyaç yoktur. Çünkü onlar insafı elden bıraktıkları için, her halükârda sizin aleyhinize konuşacak bir laf bulurlar.) **Artık onlar**(ın kıble konusundaki kınamaların) **dan korkmayın,**

Ben(im emrime muhalefet) **den korkun! Tâ ki, böylece üzerinize nimetimi tamamlayayım ve ola ki siz** (İbrâhîm (Aleyhisselâm) ın kıblesine yönelmekle) **hidâyet bulasınız** (diye Kâ`be'ye yönelmenizi size emrettim)**!**

﴾151﴿ **Nitekim içinizde siz**(ler gibi insan cinsin) **den bir Rasûl göndermiştik** (ve böylece size nimetimizi tamamlamıştık) **ki; o sizin üzerinize âyetlerimizi peş peşe okumaktadır,** (şirk vesâir günahlardan) **sizi tertemiz yap**(acak imana ve salih amellere kavuştur) **maktadır, size o** (Kur'ân gibi kıyâmete kadar bâkî kalacak yüce) **Kitabı ve hikmeti** (; sünneti ve fıkhı) **öğretmektedir ve bilmekte olmadığınız**(, vahiyden başka bir yolla da asla bilemeyeceğiniz) **şeyleri size bildirmektedir.**

﴾152﴿ **Öyleyse siz**(, taatlar, zikirler ve dualarla) **Beni anın ki, Ben de** (, sevaplar, övgüler ve kabullerle) **sizi anayım! Bir de** (bunca nimetlerime karşı) **Bana şükredin,** (emrime isyan edip, nimetlerimi görmezden gelerek) **Beni inkâr etmeyin!**

﴾153﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Zikir, şükür, oruç ve cihada devam edebilmek ve tenkitlere aldırmaksızın kıble konusunda sâbit kalabilmek gibi ibadetlere muvaffak kılınmak için) **sabırla** (; günahlara ve nefsânî hazlara kapılmaya karşı direnişle) **bir de** (ibadetlerin aslı ve müminlerin miracı olan) **o** (farz) **namaz**(lar aracılığıy)**la yardım arayın! Şüphesiz Allâh**(ın yardımı dâima) **sabredenlerle beraberdir.**

﴾154﴿ **Allâh**(ın dinini yüceltme) **yolunda öldürülen** (şehit) **kimseler için: "Ölüler" demeyin! Doğrusu** (onlar)**, dirilerdir velâkin** (yaşantıları cismânî olmadığından) **siz** (onların hayatlarını sezinlemek bir yana, vahye dayanmayan şu yetersiz akıllarınızla, onların ne manada diri olduklarını bile) **anlayamazsınız.**

﴾155﴿ **Andolsun ki elbette sizi** (koruduğumuz bunca belâya nazaran) **çok az bir şeyle; korkuyla ve açlıkla, bir de mallardan, canlardan ve mahsullerden biraz eksiltmeyle mutlaka imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **edeceğiz.** (Habîbim!) **O** (belâlara) **sabreden kişileri** (cennetle) **müjdele!**
﴾156﴿ **O** (sabırlı) **kimseler ki; kendilerine bir musibet ulaştığında: "Şüphesiz biz Allâh'a ait** (kul ve köleler)**iz ve kesinlikle biz ancak O'na dönücü kimseleriz!" derler.**
﴾157﴿ **İşte onlar** (var ya)**; Rablerinden** (art arda gelen) **mağfiretler ve büyük bir rahmet sadece onlar üzerine** (inmekte)**dir. Yine işte ancak onlar** (başlarına gelen belâlara karşı teslimiyet ve rıza gösterdiklerinden dolayı, doğru yola) **hidâyet bulanların ta kendileridir.**
﴾158﴿ **Şüphesiz** (Mekke'de bulunan) **Safâ ve Merve** (tepeleri)**, Allâh'ın** (ibadetine vesile olmaları hasebiyle İslâm) **nişanlarındandır. Artık her kim o Beyt'i hacceder veya umre yaparsa,** (Safâ ve Merve arasında sa'y ederek) **o ikisini iyice tavaf etmesinde kendisi üzerine hiçbir günah yoktur. Her kim** (mecbur olmadığı halde) **istekli olarak bir hayır yaparsa, şüphesiz ki Allâh** (az amele çok mükâfat veren bir) **Şâkir'dir;** (küçük-büyük her yapılanı hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**
﴾159﴿ **Şüphesiz o kimseler ki** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in doğruluğu ve ona inanılması gerektiği hususunda) **indirmiş olduğumuz o açık delilleri ve hidâyeti, Biz onu o** (Tevrât) **kitab**(ın)**da insanlara açıkladıktan sonra gizlemektedirler; işte onlar** (öyle kötü kimselerdir ki)**, şüphesiz Allâh da onlara lânet etmektedir, tüm lânet edebilenler de onları lânetlemektedir!**
﴾160﴿ **Ancak o kimseler ki** (yaptıkları gizleme işinden ve dönülmesi gereken bütün yanlışlardan) **tevbe etmişlerdir,**

(yaptıkları bozgunculuğu) **düzeltmişlerdir ve** (kâfirlik damgasını üzerlerinden tamamen silip, iyilikte örnek olmak için, hatalarından tevbe ettiklerini insanlara) **açıklamışlardır, artık işte onlar ki, Ben öylelerinin tevbelerini kabul ederim! Zaten** (tevbeleri son derece kabul eden) **Tevvâb da,** (kullarına bolca rahmet akıtan) **Rahîm de ancak Ben'im! Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığına göre; vaaz ve fetvâlarıyla insanları yanlışa sevk eden âlimlerin tevbesinin kabulü için sadece pişmanlık yeterli olmayıp birkaç şart gereklidir. Tabiî ki yine de ilk şart pişmanlıksa da, burada "Islâh" ve "Tebyîn" yani yaptıkları yanlışı düzeltme ve bu düzeltmeyi herkese açıklama şartı ilave edilmiştir. Zira onların günahı, Allâh ile aralarında kalmayıp, insanları ifsâda sürüklemiştir.**

﴾161﴿ **Şüphesiz o kimseler ki** (gerçekleri gizlemekten tevbekâr olmayıp da) **kâfir**(likte ısrarcı) **olmuşlardır ve kendileri kâfirler halinde ölmüşlerdir; işte onlar ki, Allâh'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti ancak onlar üzerine** (inmekte)**dir.**

﴾162﴿ **O** (lânet sahası)**nda ebedî kalıcılar olarak** (asla cehennemden çıkamayacaklardır)**! Kendilerinden azap** (hiçbir şekilde asla) **hafifletilmeyecek** (, bilakis azap üzerine azap ilave edilecek)**tir, onlar** (tevbe etmeleri için) **mühlet verilecek** (kimseler) **de değildirler/kendileri** (özür dilemeleri) **beklenecek** (kimseler) **de değildirler/onlar** (rahmet nazarıyla suratlarına) **bakılacak** (şahıslar) **da değildirler.**

﴾163﴿ (Ey Habîbime gelip: "Bize Rabbini târif et!" diyen insanlar!) **Sizin İlâhınız, bir tek İlâhtır. O'ndan başka hiçbir İlâh yoktur,** (çünkü O, esaslarıyla ve ayrıntılarıyla tüm nimetlerin sahibi olan bir) **Rahmândır,** (yaratıklarına çok acıyan bir) **Rahîm'dir.** (O'nun dışındaki her şey ise, ya nimetin

kendisidir veya nimete mazhar durumdadır. Artık nimetleri yaratandan başka hiçbir şeyin ibadet olunmayı hak etmediği âşikârdır.)

﴾164﴿ (Eğer Allâh-u Te`âlâ'nın birliği hususundaki beyanlarının doğruluğuna dâir senden bir âyet istiyorlarsa, işte onlara nice âyetler;) **şüphesiz göklerin ve yerin** (eşsiz bir sanat eseri olarak yedi kat halinde ve her türlü zevâlden korunmuş bir şekilde) **yaratılışında, gece ve gündüzün birbiri peşine gelişinde /gece ile gündüzün** (renklerinin karanlık ve aydınlık olarak farklılık arz etmesinde, sürelerinin de mevsimlere göre bazen artıp bazen eksilerek) **ihtilaf edişinde/; insanlara faydalı olan** (yiyecek-giyecek ve yakıt gibi) **şeylerle** (yüklü olarak) **denizde akıp giden o gemilerde, bir de Allâh'ın gökten indirdiği ve ölümünden sonra kendisiyle yeri diriltmiş olduğu, ayrıca hareket edebilen her** (tür) **canlıyı** (kendisi sebebiyle) **orada yaymış bulunduğu suda, rüzgârların** (yönden yöne, şekilden şekle) **çevrilmesinde ve yerle gök arasında** (Allâh'ın yağdırma emrine) **boyun eğdirilen bulutlarda,** (akıl gözleriyle bakıp iyice düşünerek, gerçekleri) **anlayabilen bir kavim için elbette çok büyük nice âyetler vardır** (ki, onların her biri Allâh-u Te`âlâ'nın yenilmez gücünü, üstün hikmetini ve engin rahmetini açıkça ortaya koymaktadır)**.**

﴾165﴿ (Bunca âyetleri gördükten sonra hâlâ) **insanlardan öylesi de vardır ki, Allâh'ı bırakıp** (ilâhlıkta O'na) **bir takım eşler edinir ve Allâh'ı sever gibi onları severler. O inanmış olan kimseler ise,** (müşriklerin, ilâhlarını sevmesine nispeten) **Allâh'a karşı sevgi bakımından daha güçlüdür**(ler)**.** (Allâh'a eşler koşarak) **o zulmetmiş olan kimseler,** (âhiretteki) **o** (sonsuz) **azâbı görecekleri zaman**(, putlarının onları kurtaramayacağını şimdiden bir) **bilseydi**(ler, şunu çok iyi

anlarlardı) **ki, şüphesiz** (güç ve) **kuvvet tümüyle Allâh'a âittir ve Allâh gerçekten azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır.** (Beyzâvî, Âlûsî)

﴾166﴿ **O** (sapık önderler kendilerine uya) **nlar**(la birlikte) **azâbı görmüşlerken, o** (şirk ve inkârda izlerine) **uyulmuş olan kimseler, o** (dünyadayken kendilerine) **tâbi olmuş bulunanlardan tamamen uzaklaştığında ve onlar**(ın inkârı) **yüzünden** (, kurtuluş sebebi olarak görülen akrabalık, yoldaşlık ve samimi dostluk gibi irtibat) **bağlar**(ı) **tümüyle koptuğunda** (işte o zaman bâtıl ilâhlarının kendilerine fayda vermeyeceğini keşke şimdiden anlayabilseydiler de, onlarla tüm ilişkilerini daha dünyadayken kesebilseydiler)**!**

﴾167﴿ (Şimdiden olmuş bitmiş gibi kesin olarak bilinmelidir ki;) **o** (müşrik önderlere) **tâbi olmuş bulunan kimseler** (âhirette azâbı gördüklerinde)**: "Keşke bizim için gerçekten bir** (daha dünyaya geri) **dönüş** (imkânı) **olsaydı da,** (bugün) **onlar bizden uzaklaştıkları gibi,** (o gün) **biz de onlardan uzaklaşsaydık!" demiştir. İşte Allâh** (şirkle karışık olan) **amellerini onlara, üzerlerine çöken hasretler** (ve pişmanlıklar) **halinde böylece** (pişmanlığın hiçbir faydası olmayacağı anda) **gösterecektir.** (Şirk üzere öldükleri için) **onlar o** (cehennem) **ateş**(in)**den asla çıkıcı kimseler de değillerdir.** (Zerre kadar imanla ölenler ise, muvakkat bir zaman için azap içerisinde kalsalar da, sonunda mutlaka çıkacaklardır.)

﴾168﴿ **Ey insanlar! Yer**(yüzün)**de bulunan** (rızık)**lardan helâl,** (bütün şüphelerden) **tertemiz ve lezzetli olan**(lar)**ı yiyin. Şeytanın izlerine uy**(up da boşamaya dâir şart ve yemin etmeyin, günahlara adak yapmayın, Allâh'tan başkasının adına ant içmeyin ve helâlleri haram, haramları helâl say)**mayın.**

Çünkü gerçekten o (şeytan) **sizin için** (zâhiren dost görünen) **apaçık bir düşmandır.**

﴾169﴿ **O size ancak** (yalan ve kumar gibi) **kötü şeyleri,** (içki, iftira ve zina gibi) **haddi aşan çirkin işleri** (yapmanızı) **ve Allâh'a karşı** (iftirada bulunmak üzere kendi kafanızdan: "Şu helâldir, bu haramdır!" gibi laflar etmenizi, böylece doğruluğunu) **bilmediğiniz şeyleri** (Allâh adına) **söylemenizi emretmektedir.**

﴾170﴿ **O** (müşrik ola)**nlara: "Allâh'ın indirmiş olduğu şeye hakkıyla uyun!" denildiği zaman: "Hayır! Biz babalarımızı** (ve atalarımızı) **üzerinde bulduğumuz şeye uyarız." derler. Ya babaları** (din adına) **hiçbir şey anlamamış** (, hiçbir hakikate erişememiş) **ve hidâyet bulmamış idiyseler** (, yine de onlara mı uyacaklar)**?**

﴾171﴿ **O kâfir olmuş kimseler**(e vaaz eden) **in şaşılacak durumu; bir çağrı ve seslenişten başka bir şey duymayan** (hayvanlar gibi idrâksiz) **şeylere bağırmakta olan** (çoban)**ın durumuna benzer.** (Hayvanlar çobanın haykırışından bir mana çıkaramayıp, sadece kuru bir ses işittikleri gibi, kalpleri mühürlü kâfirlere de ne kadar vaaz edilse, hiç etkilenmezler. Çünkü onlar) **sağırlardır, dilsizlerdir ve körlerdir. Bu** (üç duyudan mahrum olmaları) **sebeb**(iy)**le onlar** (vaazu nasihatlerden hiçbir şey) **anlayamazlar.**

﴾172﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Sizi rızıklandırmış olduğumuz şeylerin helâl ve lezzetli olanlarından yeyin ve** (size verdiği bunca helâl rızıklara karşılık) **Allâh'a şükredin! Eğer siz** (Allâh'ın bütün nimetlerin sahibi olduğuna inanarak) **ancak O'na ibadet etmekte olduysanız** (, şükrü de O'na tahsis edin)**!**

﴾173﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ) **size ancak,** (şer'î usûle göre avlanmadan veya kesilmeden, kendiliğinden) **ölmüş olan**

(hayvanlardan yararlanmanız)**ı,** (kesim anında fışkıran) **o kanı, domuz etini ve kendisiyle** (ilgili yanlış tasarrufta bulunulmak üzere) **Allâh'tan başkası için ses yükselti**(lerek kesi)**lmiş olan** (hayvanlar) **ı haram kılmıştır. Artık her kim** (kendisi gibi zorda kalmış başka birine) **azgınlık etmeksizin ve** (yaşamak için yeterli) **haddi aşmaksızın** (, bahsi geçenlerden herhangi bir şeyi yemeye) **mecbur bırakılır** (da, bunlardan zaruret miktarı tadar)**sa, işte onun üzerine hiçbir günah yoktur. Şüphesiz ki Allâh** (zaruretten dolayı işlenen günahları son derece bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çok acıdığı için onlara ruhsatlar veren bir) **Rahîm'dir.**

﴾174﴿ **Şüphesiz o kimseler ki; Allâh'ın indirmiş olduğu o** (Tevrât) **kitabı**(nda bulunan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sıfatlarını) **gizlerler ve karşılığında pek az bir paha satın alırlar; işte onlar,** (Tevrât'ı değiştirme karşılığında aldıkları rüşvetleri yerken) **karınları içerisinde ateşten başka bir şey yemiyorlar.** (Âhirette de yiyecekleri; ancak ğıslîn ve zakkum gibi, cehennem ateşinin kızgın ürünleri olacaktır.) **Kıyâmet günü Allâh onlarla** (hoş bir kelâm) **konuşmayacak ve** (günah kirlerinden) **onları temizlemeyecektir. Çok acı verici büyük bir azap da onlara mahsustur. İbni Abbâs** (Radıyallâhu Anhümâ)**dan rivayet edildiği üzere; bu âyet-i kerîme Yahudi âlimleri hakkında inmiştir, şöyle ki onlar; kendilerine fetvâ soran halktan hediye ve rüşvet almaya alışmışlardı. Âhir zamanda gönderilmesini bekledikleri peygamberin de kendi ırklarından olacağını umuyorlardı. Rasûlûllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **Araplardan gönderilince, ona uyulması halinde riyâsetleri ellerinden çıkar da hediyeleri kesilir endişesine kapılıp, Rasûlûllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in vasıflarıyla ilgili bildikleri**

gerçekleri gizlemeye başladılar. Bununla da yetinmeyip, onun sıfatlarını değiştirecek kadar ileri gittiler. (Âlûsî)
﴾175﴿ **İşte ancak onlardır o kimseler ki;** (Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sıfatlarını gizlemeleri sebebiyle, iman ve) **hidâyete karşılık** (, kâfirlik ve) **dalâleti,** (hakikatleri açıklamaları durumunda kazanacakları) **mağfirete karşılık da o** (cehennem) **azâbı**(nı) **satın almıştırlar. O ateşe karşı bunlar ne kadar da sabırlıymışlar** (ki, cehenneme girmeyi göze alabilmişler)**!**
﴾176﴿ **İşte** (onların) **bu** (azâba düşmeleri)**, Allâh'ın gerçekten o** (Tevrât ve Kur'ân gibi) **kitab**(lar)**ı hak ile indirmiş olması** (, onlarınsa yalanlama ve gizleme suretiyle o vahiyleri terk etmiş bulunmaları) **sebebiyledir. Ama şüphesiz o kimseler ki** (: "Bazısına inanırız, bazısını inkâr ederiz!" diyerek) **o** (İlâhî) **kitap**(lar)**da ayrılığa düşmüştürler, elbette** (onlar doğru yoldan) **pek uzak bir muhalefet** (ve hakka karşı direniş) **içindedirler.**
﴾177﴿ (Ey hükmü kaldırılan meseleleri önemseyip, iyiliğin tümünü onlardan ibaret sayarak Kudüs'ün doğu tarafını kıble edinen Hristiyanlarla, batı cihetine yönelen Yahudiler!) **O birr**(u takvâ, Allâh'a yaklaştıran taat ve iyilikler)**;** (ibadetleriniz esnasında) **yüzlerinizi o** (Kudüs'ün) **doğu ve batı yönüne döndürmeniz değildir. Velâkin** (kendisine önem verilmesi gereken) **birr**(u taat sahibi)**, Allâh'a, o son güne, tüm meleklere, bütün kitaplara ve peygamberlerin hepsine inanmış olan,** (fakirlik korkusu ve yaşama ümidi yüzünden, mal-mülk) **sevgisine rağmen, yakınlık sahiplerine, yetimlere, yoksullara, yolda** (mağdur) **kalmışa, dilenenlere ve** (kölelerin) **boyunlar**(ını kurtarıp, onları hürriyete kavuşturma) **uğrunda mal vermiş bulunan, o** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kılmış ve**

zekâtı vermiş olan, (Allâh-u Te`âlâ ile yahut insanlarla herhangi bir konuda) **antlaştıklarında ise sözlerini yerine getiren kimselerdir. Hele** (fakirlik gibi maddî) **sıkıntıda,** (hastalık gibi bedenlere isabet eden) **zorlukta ve** (savaşın kızışma ânı gibi) **güçlük zamanında sabredenleri** (özellikle methederim)**! İşte ancak onlar** (din hususunda hakka uyup, iyilik ve hayır arayışında) **sadâkat göstermiş olanlardır! Yine işte ancak onlar** (kâfirlikten ve bütün kötülüklerden) **hakkıyla sakınanların ta kendileridir!**

﴾178﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Öldürülenler hakkında** (misilleme ve eşitlik gözeterek) **kısas** (yapmanız, hak sahiblerinin talebi durumunda, farz olarak) **üzerinize yazılmıştır. Hür hürre mukâbildir, köle köleye karşılıktır, dişi de dişiye karşılık** (kısas olunmalı)**dır.** (Yoksa câhiliyet ehlinin uygulaması gibi, dişiye karşılık erkek, köleye karşılık hür ve ağa, bir kişiye karşılık da çok kişiler öldürülmemelidir.) **Artık her kimin lehine** (kan sahibi olan din) **kardeş**(ler)**inden** (birinin bile kısası affetmesiyle) **bir şey bağışlanırsa,** (bu durumda öldürülenin velisine düşen; yüksek fiyat isteyip diyet talebinde zorluk çıkartmamak, karşı taraf ödeme güçlüğü çekiyorsa süre tanımak, böylece aklen ve dînen) **iyi bilinen şeye hakkıyla uymaktır ve** (katile düşen de; ödemesi gereken borcunu) **o** (affedenin tarafı)**na iyilik yaparak** (hiç geciktirmeden) **ödemektir. İşte** (af ve diyet gibi konularda bahsi geçen) **bu** (hükümler)**,** (çok büyük kolaylık ve faydalar sağladığından, sizin için) **Rabbinizden büyük bir hafifletme ve üstün bir acıma** (mâhiyeti taşımakta)**dır. İşte artık bu** (diyet alma ve bağışlama konusu) **nun ardından her kim** (katilden başkasını öldürerek veya diyet aldığı halde tekrar kısas isteyerek) **haddi aşarsa,** (dünya ve âhirette) **çok acı verici büyük bir azap ona aittir.**

﴾179﴿ **Ey** (nefsânî arzuların karışımından arınmış) **hâlis akıllara sahip olanlar!** (Öldüreni öldürerek uygulayacağınız) **kısasta sizin için büyük bir hayat vardır. Tâ ki siz** (kısastan korkarak cana kıymaktan) **iyice sakınasınız!**
İslâm hükümleri içinde en çok itiraz konusu olan ve inkâr edenlerin dinden çıkmasına sebebiyet veren “Kısas” mevzuunun hüküm ve hikmetlerinin tafsilâtı için bakınız: Rûhu’l-Furkan: 2/236-249
﴾180﴿ **Sizin birinize ölüm** (belirtileri) **geldiğinde, eğer bir mal bırakacaksa, ana-babaya ve en yakınlara** (meşrû ve) **ma`rûf** (bir yol) **ile** (malının üçte birini geçmeyecek ve adâlete uygun düşecek şekilde) **vasiyet etmek, üzerinize** (farz olarak) **yazılmıştır.** (İşte bu, şirkten hakkıyla sakınan) **takvâ sahipleri üzerine bir hak olarak** (kesinleşmiştir)**!**
“Mîras”la ilgili; Nisâ Sûresi’nin 11-12. âyet-i kerîmeleri inmeden önce müminlerin, servetlerinden bir kısmını ana-baba ve yakınlarına vasiyet etmeleri farz kılınmış iken, sonra gelen âyet-i kerîmelerde herkesin hakkı kesin olarak ayrıldığından, bu farziyet neshedilmiş, artık yapılacak vasiyetler geçersiz kılınmıştır. Bu yüzden Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Şüphesiz Allâh her hak sahibine hakkını vermiştir. Artık hiçbir vârise vasiyet yoktur!” (Ebû Dâvûd, Vesâyâ: 6, No: 2870, 2/127) buyurmuştur. Vasiyetle ilgili ahkâm için bakınız: Rûhu’l- Furkan: 2/250-263
﴾181﴿ **Artık** (vasîlerden ve şâhitlerden) **her kim o** (şerî`ata uygun olan vasiyet konusu) **nu işittikten sonra onu değiştirirse, işte o** (değiştirme suçu)**nun günahı** (, vasiyet edene ve edilenlere ait olmayıp) **ancak onu değiştirmekte olanlar üzerinedir. Şüphesiz ki Allâh** (vasiyet edenin sözleri dâhil her şeyi hakkıyla işiten bir) **Semî’dir;** (tüm haksızlıkları,

özellikle de vasiyetleri değiştirenlerin günahlarını tam manasıyla bilen ve hak ettikleri cezayı verecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴾182﴿ **Ama her kim vasiyet edenin** (hatayla da olsa) **bir** (yanlışa) **sapmasından yahut** (zulüm kastıyla) **bir günah** (yapmas)**ından endişe eder de,** (şerî'atın emri üzere meseleleri çözüme kavuşturma azmiyle vârislerin) **aralarında düzeltme yaparsa,** (bâtılı hakka çevirme anlamına gelen bu gibi değiştirmeler yüzünden) **onun üzerine hiçbir günah yoktur. Şüphesiz ki Allâh** (ara bulmaya çalışanların günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çok acıdığı için böyle ruhsatlar veren bir) **Rahîm'dir.**

﴾183﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Sizden önce geçen** (peygamberlerin ümmet)**ler**(i) **üzerine** (farz olarak) **yazılmış olduğu gibi, sizin üzerinize de o** (ramazan ayındaki) **oruç** (farz olarak) **yazılmıştır. Tâ ki siz** (açlık yardımıyla günahlardan) **hakkıyla sakınabilesiniz!**

﴾184﴿ **Sayılı birtakım günleri** (oruçlu geçirmeniz size farz kılınmıştır)**! Ama içinizden her kim** (, oruç kendisine zarar verecek derecede) **hasta yahut** (seferî) **bir** (mesafeye) **yolculuk üzere olursa,** (bu durumda oruç tutmayabilir, ancak tutamadığı günler yerine, hastalık ve yolculuk dışındaki) **diğer birtakım sayılı günler** (tutması gerekir)**! Ona güç yetirmekte olan** (fakat oruç tutmak istemeyen) **kimseler üzerine ise/ona güç yetiremeyen kimseler üzerine ise/, bir yoksul yiyeceği** (kadar) **fidye** (ödemek) **vardır. Artık her kim gönül isteğiyle** (fidye miktarını fazla tutarak) **bir hayır yaparsa, o kendisi için daha iyidir.** (Ey oruç tutmama ruhsatına sahip olan hastalar ve yolcular!) **Yine de** (fidye vermektense) **oruç tutmanız sizin için hayırlıdır. Eğer siz** (oruçtaki fazileti) **bilmekte olsaydınız** (, elbette orucu tercih ederdiniz)**! br>** *Âyet-i kerîmede geçen iki*

manadan: “Gücü yetenler fidye verebilir.” ifâde-i celîlesindeki özel hüküm, İslâm’ın başlangıç döneminde geçerli olup, peşi sıra nâzil olan: “İçinizden o aya erişen, onu oruçlu geçirsin.” şeklindeki genel ifâdeyle hükümsüz kalmıştır. Oruç alışkanlıkları olmayan bir topluma kolaylık açısından, oruç tutma veya fidye verip tutmama serbestliği verilmesi, içki alışkanlıkları yüzünden onlara uygulanan yasaklamanın tedrîcî olarak teşrî’i gibidir. Nitekim “Buhârî-Müslim”in de aralarında bulunduğu birçok temel kaynağın, Seleme ibni Ekva’ (Radıyallâhu Anh)dan rivayet etmiş olduğu: “Bu âyet indiğinde, içimizden dileyen tutar, isteyen de fidye verip tutmazdı. Neticede bir sonraki âyet inerek bu hükmü kaldırdı!” sözü de, bu uygulamanın delilidir. (Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî) Ancak burada şunu ifâde edelim ki; bazı meâllerde geçen: “Oruç tutmakta zorlananlar fidye verebilir.” şeklindeki tercümeler, tefsir ilmi açısından burada geçen üç manadan biri olarak kabul edilebilirse de, günümüzdekibazı ilâhiyatçılar: “Önemli bir imtihana girileceğinde kafanın daha iyi çalışması açısından yahut herhangi bir müsabakanın kazanılması için güçlü olmak gerektiğinde, oruç tutulmayıp az bir miktar para ile kurtulunabilir!” şeklindeki gülünç yorumlarıyla bu konuyu tamamen sulandırmışlardır. Aslında bu mana; emzikliler ve hâmileler gibi gerçekten zor durumda olanlara müsaade vermekteyse de, bu mevzuda ve genel hastalık hususunda, Müslüman ve ehliyetli bir doktor teşhisi, ayrıca hastalığın artma tehlikesi gibi bazı şartlar aranmaktadır. Yoksa rastgele hastalıklar ve zorluklar, bir de fıkha göre seferî sayılmayan yolculuklar asla ruhsat sebebi kabul edilemezler.

﴾185﴿ (Oruçlu geçirmeniz gereken zaman dilimi,) **o ramazan ayıdır ki; doğru yolu gösteren ve hakkı bâtıldan ayıran** (İlâhî kitap)**lardan** (biri) **olan Kur’ân, nice açık deliller ve insanlar**

için bir hidâyet (rehberi) **olarak kendisinde** (bulunan Kadir gecesinde) **indirilmiştir. Artık içinizden her kim o ayda bulunursa onu oruçlu geçirsin.** (Zira bundan sonra gücü yetenlerin fidye verip oruç tutmama müsaadesi kaldırılmıştır.) **Ama** (hasta ve yolcuya verilen müsaade iptal edilmediğinden,)**her kim** (oruç tutamayacak kadar) **hasta yahut** (seferî) **bir** (mesafeye) **yolculuk üzere olursa,** (bu durumda oruç tutmayabilir, ancak tutamadığı günler yerine, hastalık ve yolculuk dışındaki) **diğer birtakım sayılı günler** (tutması gerekir)**! Allâh** (yolculuk ve hastalık halinde oruç tutmamanızı serbest kılarak) **size kolaylık dilemektedir, size zorluk** (çıkartmak) **istememektedir.** (Allâh-u Te`âlâ bütün bunları açıklamıştır ki, böylece İslâm'ın hükümlerini bilesiniz,) **bir de** (oruç tutulması gereken günlerle alâkalı) **o sayıyı tamamlayasınız ve sizi** (râzı olduğu amellere) **hidâyet buyurmuş olmasına karşılık Allâh'ı** (yüceltici ifadelerle) **tekbîr edesiniz diye! Tâ ki** (bu sayede) **siz** (, sayısız nimetlerine, özellikle de bu ruhsatlarına karşı Allâh'a) **şükredesiniz!**

﴾186﴿ (Habîbim!) **Kullarım sana Ben**(im onlara yakınlık veya uzaklık halim)**den sorduğunda** (, sen onlara bildir ki)**; şüphesiz Ben** (mekân itibarıyla yakınlık ve uzaklıktan münezzehim ama onların bütün hallerini bilme ve dualarını kabul etme açısından kendilerine) **çok yakınım! Dua edenin niyâzını Bana yalvardığı anda kabul ederim. Öyleyse** (dua ettiklerinde Ben onlara icabet ettiğim gibi, Ben de onları iman ve taata çağırdığımda) **Bana tam manasıyla icabette bulunsunlar/O halde Benden kabul istesinler/ ve Bana** (dâima) **inansınlar. Tâ ki onlar** (dinî ve dünyevî kârlarına erişerek) **hakka isabet edebilsinler.**

﴾187﴿ **Oruç gecesi kadınlarınızla birleşmek size helâl kılınmıştır.** (Çünkü) **onlar sizin için bir örtüdür, siz de onlar için bir örtüsünüz. Allâh sizin,** (onlardan ayrı duramayacağınızı bildiği için, size bu ruhsatı vermiştir, zira O, haram olduğu halde oruç gecesi hanımlarınızla cima etmek yüzünden) **gerçekten nefislerinize çokça hâinlik yapmakta bulunmuş olduğunuzu bilmiş de,** (suçunuzdan tevbe edince)**hemen tevbenizi kabul etmiş ve sizden** (bu suçu) **affetmiştir. Artık şimdi** (size helâl edildiğine göre,) **onlarla birleşin ve** (gayeniz sadece şehvetinizi tatmin olmasın da,) **Allâh'ın sizin için yazmış olduğu şeyi arayın!** (Böylece çocuk beklentisine girin ve nikâhın meşrûiyet gayelerinden biri olan çoğalmayı sürdürün.) (İmsak vakti girdiğinde, gün başlangıcını ifâde eden) **sabahın beyaz ipliği** (geceyi temsil eden) **siyah iplikten sizin için iyice belirinceye kadar yiyin için! Sonra orucu geceye kadar tamamlayın!** (Ancak) **siz** (oruç geceleri) **mescitlerde itikâf edici kimselerken onlarla birleşmeyin. İşte bu** (hükümler)**, Allâh'ın** (karşı konulmaz ve değiştirilmez olan birtakım) **hudududur! Artık onlara yaklaşmayın** (ki geçme tehlikesiyle karşılaşmayın)**! İşte Allâh âyetlerini insanlara böylece apaçık bir şekilde beyan ediyor, tâ ki onlar** (emir ve yasaklarına muhâlefetten) **iyice sakınabilsinler.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu Anhümâ)dan rivayete göre; İslâm'ın başlangıcında Müslümanlar oruç tutacakları zaman ancak yatsı namazını kılıncaya veya uyuyuncaya kadar yiyip içebilir ve eşleriyle cinsî münasebette bulunabilirlerdi. Orucunu açmadan yatsıyı kılan veya uyuyakalan kişiye ise, bir dahaki geceye kadar yemek içmek ve hanımına yanaşmak haramdı. Sahabe-i kirâmdan bazıları yatsıyı kıldıktan sonra eşlerinin yanına gittiklerinde, onların sürdükleri güzel kokulardan etkilenerek

dayanamayıp cima ettiler. Sonra pişman olarak Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e geldiklerinde bu âyet-i kerîme inerek, tevbelerinin kabul edildiğini ve o günden sonra gece boyu ailelerinden istifâdenin kendilerine helâl edildiğini beyan etti. Bu konuda geniş malumat için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 2/326

﴿188﴾ **Mallarınızı aranızda** (Allâh'ın serbest kılmadığı; hırsızlık, faiz ve gasp gibi) **bâtıl** (yollar) **ile yemeyin! İnsanların mallarından bir kısmını** (rüşvet, yalan yere yemin ve yalancı şahitlik gibi) **günah**(lar) **ile yiyebilmeniz için onlar**(la ilgili kararlar)**ı hâkimlere sarkıtmayın. Oysa kendiniz** (yanlışlığınızı ve günah işlediğinizi) **bilmektesiniz.**

﴿189﴾ **Sana hilâller**(in ipince doğuşundan sonra büyümesinin ardından eski haline dönmesinin hikmetin)**den soruyorlar.** (Habîbim!) **De ki: "Onlar, insanlar**(ın ekip biçme, borç ödeme, oruç tutma, bayram yapma ve iddet müddeti gibi işlerinin zamanlarını bilmeleri) **ve** (özellikle) **hac** (ibadetinin zamanını tespit etmeleri) **için vakit bildiren şeylerdir.** (Siz ayın şekillerinin değişmesi gibi, peygamberlik ilminin konusu olmayan şeyler sormayı bırakın da, ibadetlerinizi hangi zamanlarda yapacağınıza dâir kendinizi yakından ilgilendiren meseleleri sorarak nübüvvet ilminden istifadeye bakın.) **Birr**(u taat) **asla** (câhiliyet devrinde olduğu gibi, hac ihramına girdiğinizde) **evlere arkalarından gel**(ip gir)**meniz değildir. Velâkin birr**(u takvâ sahibi)**;** (avlanmak gibi ihram yasakları dâhil tüm haramlardan ve uygunsuz suallerden) **hakkıyla sakınmış olan kimsedir. Öyleyse evlere kapılarından gelin.** (Soru sormak dâhil hiçbir işi tersine çevirmeyip, doğrusu ne ise o şekilde icra edin. Çünkü Allâh-u Te`âlâ yaptığı hiçbir şeyden sorumlu değildir, kullar ise her yaptıklarından mesuldürler.) (Hükümlerini değiştirme ve

fiillerine itiraz hususunda) **Allâh’tan da hakkıyla sakının, tâ ki siz** (hidâyet ve takvâya kavuşarak) **felâha eresiniz.”**

﴾190﴿ **Sizinle savaşmakta olan kimselerle Allâh**(ın davasını yüceltme ve dînini aziz kılma) **yolunda savaşın, ama** (savaş başlatarak, zimmîyi öldürerek, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi öldürülmesi yasak olanları katlederek) **haddi aşmayın! Çünkü şüphesiz Allâh haddi aşanları sevmez** (; onların bu yaptığına rıza göstermez ve onları gazabına çarptırır)**!**

﴾191﴿ **O** (size harp aça)**nları yakaladığınız yerde öldürün onları! Bir de onların sizi çıkardıkları yer** (olan Mekke)**den siz de onları çıkarın. O** (müşriklerin, Allâh’a ortak koşmaları ve sizi vatanlarınızdan sürmeleri gibi bir) **fitne,** (sizin onları haremde ve ihramlıyken) **öldürme**(niz)**den daha büyük** (bir cürüm)**dür. Onlar sizinle orada savaşıncaya kadar, siz de onlarla Mescid-i Harâm yanında savaş** (başlat)**mayın. Fakat eğer onlar sizinle** (orada) **savaş** (başlat) **ırlarsa,** (oranın hürmetini önce onlar ihlâl ettiği için,) **siz de** (hiç aldırmadan) **onlarla savaşın. İşte kâfirlerin cezası böylece** (misilleme)**dir.**

﴾192﴿ **Ama eğer onlar** (kâfirlikten ve sizinle savaşmaktan) **vazgeçerlerse,** (Allâh da onların geçmiş günahlarını bağışlar, zira) **şüphesiz ki Allâh** (tevbe etmeleri halinde kulların evvelce yaptıkları azgınlıkları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr’dur;** (onlara çok acıdığı için, iman ve tevbelerini kabul eden bir) **Rahîm’dir.**

﴾193﴿ **Böylece onlarla savaşın, tâ ki bir fitne** (olan şirkten herhangi bir eser) **mevcut olmasın ve din sadece Allâh için olsun** (da, O’ndan başkasına ibadet olunmasın)**! Ama eğer** (şirkten ve inkârdan) **vazgeçecek olurlarsa, artık** (o zaman kendilerine saldırmayın, çünkü) **o** (şirk suçunu işleyen) **zâlimlerden başkasına saldırı yoktur.** (Onlar ise iman ettikleri için zulümden kurtulmuşlardır.)

﴾194﴿ **O** (umreyi kaza etmek için Hudeybiye senesi Mekke'ye girdiğiniz) **haram ay** (olan zilkâdenin hürmetini ihlâl etmeniz)**, o** (onların sizi umreden men ettiği aynı) **haram ay**(ın yasaklığını korumamaların)**a karşılıktır.** (Bu yüzden siz hürmeti ihlâl eden taraf değilsiniz, ancak misilleme yapmak niyetindesiniz. Dokunulmazlığa sâhip olan) **yasaklar**(da) **ise kısas** (ve misilleme uygulanmakta)**dır.** (Dolayısıyla onların haram ayda sizin umrenize mâni olmalarının karşılığı, sizin de haram ayda zor kullanarak da olsa Mekke'ye girmenizdir.) **Artık kim sizin üzerinize saldırırsa, siz de üzerinize saldırmasının misliyle ona karşı saldırın.** (İntikam alırken haddi aşma konusunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki şüphesiz Allâh**(ın ilmi ve yardımı) **o hakkıyla sakınan kimselerle beraberdir.**
﴾195﴿ **Allâh yolunda** (mallarınızı cömertçe harcayarak) **infakta bulunun,** (geçiminizi bozacak şekilde israfa kaçarak yahut Allâh yolunda cihat ve infaktan geri kalarak) **ellerinizle** (kendinizi) **tehlikeye atmayın/ nefislerinizi tehlikeye atmayın/ ve** (verdiklerinizin yerini dolduracağı hakkında Allâh-u Te`âlâ'ya karşı) **hüsn-ü zanda bulunun/**(fakirlere) **iyilik yapın/**(muhtaçların bakımı dâhil tüm amellerinizi) **güzelce yapın/! Şüphesiz ki Allâh iyilik edenleri sever** (; onların bu davranışına rıza gösterir ve kendilerini mükâfatlandırır)**!**
﴾196﴿ **Haccı da umreyi de Allâh için** (tüm şartlarını yerine getirerek) **tam yapın! Eğer** (düşman korkusu, hastalık ve acziyet gibi nedenlerle Beytullâh'a ulaşmaktan) **engellenir** (de, ihramdan çıkmak ister)**seniz,** (bu durumda) **kurbandan kolay**(ınız)**a geleni** (kesim yeri olan Harem bölgesine gönderin)**! Kurban**(ın)**, yerine ulaş**(tığını iyice anlay)**ıncaya kadar** (ihramdan çıkmak için) **başlarınızı tıraş etmeyin. Artık içinizden her kim** (baş tıraşına mecbur kalacak şekilde) **hasta**

olur yahut kendisinde başında (bulunan bit, pire veya yara gibi şeylerde)**n dolayı bir eziyet bulunur** (da, başını tıraş etme mecburiyetinde kalır)**sa,** (o takdirde yapması gereken;) **bir fidyedir ki; oruç yahut sadaka veya** (koyun) **kurban**(ı)**dır.** (Engellenmeyeceğinizden) **emin olduğunuzda ise, artık her kim hacca kadar umre**(nin sevabı) **ile faydalan**(may)**ı** (arzula)**rsa, kurbandan kolay**(ın)**a gelen**(i temettu' kurbanı olarak kesmelidir)**! Ama her kim** (kurban) **bulamazsa** (, onun yapması gereken)**; hac** (aylarındaki iki ihram arasın)**da üç gün oruç,** (hac vazifelerini bitirip) **döndüğünüzde ise yedi** (gün oruç tutmaktır) **ki, işte bunlar tam olarak ondur. İşte bu** (hüküm)**, ailesi Mescid-i Harâm'da yerleşik olmayan kimseler içindir.** (Hac ve diğer ibadetlerdeki emir ve yasaklarına karşı gelme hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki şüphesiz Allâh,** (Kendisinden korkmayanlara karşı) **azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır!**
﴾197﴿ **Hac** (ibadeti, herkes tarafından şevval ve zilkâde aylarıyla zilhıccenin ilk onu olarak) **bilinen birtakım aylar**(da yapılmalı)**dır. O halde her kim** (ihrama girerek,) **onlarda haccı** (kendine) **farz kılarsa, artık hacda cima yapmak/ kadınların yanında cimadan bahsetmek/fuhşî kelâm** (ve müstehcen sözler konuşmak)**/, herhangi bir fâsıklık**(; sövüşme ve dövüşme gibi yasaklar işleyerek şerî`at hududundan çıkış) **ve** (hizmetçilerle ya da yol arkadaşlarıyla) **hiçbir çekişme yoktur.** (Fâsıklık ve kavga her zaman yasaksa da, bunların hac vazifelerini îfâ sırasında işlenmesi, çirkinliğini bir kat daha artırır.)
(Bu günahları terk edip, yerine) **hayırdan her ne işlerseniz Allâh onu bilir** (ve ona göre sevabınızı verir)**. Böylece siz** (dünya ve âhiret yolculuklarına çıkmak için) **azık edinin**

(tevekkül ehli görüntüsü vermek için hac yoluna tedâriksiz çıkmayın)**! İşte gerçekten azığın en hayırlısı takvâdır** (ki, o da bütün günahlardan, özellikle de insanlara yük olmaktan sakınmaktır)**! Ey** (nefsânî arzulardan arınmış) **hâlis akıllara sahip olanlar! Ben**(im azâbımı hak etmek) **den hakkıyla sakının!** (Çünkü akl-ı selîme sahip olmak, Benim gibi bir Zât'tan sakınmayı gerektirir.)

﴾198﴿ (Hac zamanı ticaret yaparak rızık temin etmek suretiyle) **Rabbinizden bir** (lütuf ve) **fazl aramanızda sizin üzerinize hiçbir günah olmamıştır. Arafat'tan** (yola çıkıp, sular seller gibi hep birlikte) **çokça akıp gittiğinizde,** (Müzdelife'de bulunan) **Meş'ar-i Harâm yanında** (, telbiye, tehlil, tekbîr, hamd-ü senâ ve dualarla) **Allâh'ı zikredin. O** (Kendi Zât'ıyla ve dininin vazifeleriyle alâkalı malûmâta, özellikle de zikirle ilgili bilgilere) **sizi hidâyet etmiş olduğu gibi, siz de O'nu anın! Gerçekten** (Allâh-u Te`âlâ'nın) **bu** (hidâyete kavuşturması) **ndan önce siz de elbette** (iman nedir, ibadet nedir bilmez olan) **dalâletteki kimselerdendiniz.**

﴾199﴿ **Sonra** (ey Kureyş! Câhiliyet devrindeki gibi Müzdelife'den değil de,) **insanların** (sel gibi) **çokça akıp gitmiş olduğu yer** (olan Arafat mevkiin)**den çokça akıp gidin ve** (evvelce yaptığınız yanlış vakfelerden, ayrıca diğer câhilliklerinizden dolayı) **Allâh'tan bağışlanma isteyin! Şüphesiz ki Allâh** (kullarının günahlarını çokça örten bir) **Ğafûr'dur;** (tevbe üzere ölenleri çok esirgeyen bir) **Rahîm'dir.**

﴾200﴿ **Hac ibadetlerinizi bitirdiğiniz zaman** (, câhiliyet devrinde, hac bitimi Mina'da dururken) **babalarınızı andığınız gibi ya da daha kuvvetli bir anışla** (, atalarınıza ve size in'âm ettiği bunca nimetlerden dolayı) **Allâh'ı zikredin! Ama insanlardan öylesi vardır ki: "Ey Rabbimiz! Bize** (makam,

mevki ve zenginlikten vereceklerini sadece) **dünyada ver!" demektedir. Oysa** (bu niyetle yaptığı hac ve duasına karşılık) **kendisi için âhirette hiçbir nasip yoktur.**

﴾201﴿ **Onlardan kimi de: "Ey Rabbimiz! Bize dünyada da** (nimet, âfiyet, yeterli ve helâl rızık, sâliha bir eş, hayırlı evlat, sağlıklı yaşam, düşmanlara karşı zafer, Kur'ân anlayışı, iyilerle beraberlik, insanlar tarafından güzel övgülere mazhar olmak, ilim ve ibadet gibi) **güzel şeyler ver, âhirette de** (kabirden müjdeyle kalkmak, kötü muhasebeden kurtuluş, mahşerin şiddetlerinden selâmet, cennete azapsız giriş ve Allâh-u Te`âlâ'nın cemâlini görme lezzeti gibi) **güzel şeyler ver ve bizi** (afv u mağfiret buyurarak) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından** (ve o azâba götürecek günahlardan) **koru!" der.**

﴾202﴿ **İşte onlar; kazanmış oldukları** (hayırlı) **şeylerden** (ve yaptıkları dualardan) **dolayı büyük bir nasip sadece kendileri içindir . Allâh ise, hesabı pek çabuk gören Zât'tır.**

Nitekim çokluklarına rağmen tüm kullarını dünya günlerinden yarım günlük bir zaman diliminde muhasebeye çekecektir. Gerçi 'An' diye tabir edilen göz açıp kapayacak kadar az bir zamanda da muhasebeyi bitirmeye Kâdir ise de, acele etmemeyi şi'âr edindiğinden, iğneden ipliğe kulların tüm yaptıklarının hesabını yarım günde soracaktır.

﴾203﴿ ("Teşrîk günleri" diye bilinen ve kurban bayramının ikinci, üçüncü ve dördüncü günlerine denk gelen o) **sayılı bir takım günlerde** (kılacağınız namazların arkasında ve şeytan taşlama gibi vesilelerle, sesli tekbîr getirerek) **Allâh'ı zikredin! Artık her kim iki gün içinde** (Mina'dan ayrılma hususunda) **acele eder** (de, teşrîk günlerinin üçüncüsünü beklemeyip, ilk iki günde şeytan taşlamakla yetinir) **se,** (bu aceleciliğinden dolayı) **üzerine hiçbir günah yoktur. Kim de geri kalı**(p, üçüncü

günün taşını da ata)**rsa, ona da hiçbir günah yoktur.** (İşte bu serbestlik, günaha düşürecek şeylerden) **iyice sakınmış olan kimse içindir** (, zira haccından fayda görecek olan ancak odur)**.** (Allâh katında değerli olmak istiyorsanız, bütün işlerinizde) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki, şüphesiz siz** (yaptıklarınızın karşılığına kavuşmanız için, diriltildikten sonra) **ancak O** (Allâh-u Te`âlâ'nın huzuru)**na haşrolunacaksınız.**

﴾204﴿ (Habîbim!) **İnsanlardan öylesi vardır ki, o en alçak** (ve âdî dünya) **hayat**(ı) **hakkındaki** (edebiyatlı ve tatlı) **sözü seni hayran bırakmaktadır ve o,** (seni inandırmak için yemine başvurarak) **kalbinde olan** (inancıyl)**a** (sözünün birbirine uygun olduğuna dâir) **Allâh'ı şâhit tutmaktadır. Hâlbuki o,** (sana ve İslâm'a karşı) **düşmanlığı en şiddetli olandır/ düşmanların en katısıdır/.**

İmâm-ı Süddî (Rahimehullâh)`ın beyanına göre; bu âyet-i kerîme, Ahnes ibni Şürayk hakkında inmiştir. Şöyle ki; o çok tatlı dilli biriydi. Medîne'de Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in yanına geldiğinde, kendisinin iltifat ve ikramına nâil olmak için: "Ben İslâm'a girme niyetiyle geldim, Allâh-u Te`âlâ benim doğru olduğumu şüphesiz bilmektedir!" gibi sözler sarf ederek, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i çok seven bir Müslüman olduğunu açıkladı. Gerçekte münafık olan bu kişi, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in huzurundan ayrıldığında, birtakım Müslümanların ekinlerine ve merkeplerine rastlayınca, eşekleri boğazladı ve ekinleri ateşe verdi.

﴾205﴿ (Bu münafık senin yanından) **döndüğünde /bir görev üstlendiğinde/ ise, orada fesat çıkartmak, ekini** (yakıp yıkmak) **ve** (hem insan hem de hayvan) **nesli**(ni) **helâk etmek için yer**(yüzün)**de koşturur. Oysa Allâh** (bozgunculuk ve) **fesâdı sevmez** (; bu tür kötülüklere rıza göstermez)**.**

﴾206﴿ **Ona: "Allâh'tan kork** (da bozgunculuk ve fesâdı bırak)**!" denildiği zaman,** (kalbindeki kâfirlik) **günah**(ı) **sebebi ile izzet**(i nefis ve câhilâne kibir) **onu yakalar. Artık** (ceza olarak) **ona yeterli olacak şey cehennemdir! Ve andolsun ki; elbette o, ne kötü döşek olmuştur.**

﴾207﴿ **İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allâh'ın rızasını aramak için** (cihat yolunda malını ve) **canını satmaktadır. Allâh da o kullara karşı Raûf'dur.** (Bu yüzden kendilerini cihatla mükellef tutarak böyle kârlı bir alışverişe muvaffak kılmış ve onları ne kadar esirgediğini göstermiştir.)

Ekseri rivayetlere göre bu âyet, Suheyb (Radıyallâhu Anh) hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki o; hicret yolunda peşine düşen müşriklere meydan okumuş, sonra Mekke'deki malının yerini söyleyerek onların ellerinden kurtulmuştu. Âyetin, müşriklerce idam edilip, günlerce darağacında bırakılan Hubeyb ile onu darağacından kurtarmaya gelen Zübeyr ibni Avvâm ve Mikdâd ibni Esved (Radıyallâhu Anhüm) hakkında nâzil olduğu da mervîdir. Genel olarak; Allâh yolunda cihat ederken ve iyiliği emredip kötülükten nehyederken şehit edilen kıymetli zatlar hakkında nâzil olmuştur. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hicrete çıkarken yatağına bıraktığı Ali (Radıyallâhu anh) hakkında indiği de rivayet edilmiştir. Kıssaların tafsilâtı için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 2/469-474

﴾208﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Emirlerime karşı itaat ve) **teslimiyete** (sadece görünüşte değil, içiniz ve dışınızla) **topluca girin!/ İslâm**(î konular)**a bir bütün olarak girin** (de, dinî hükümler arasında ayrım gözetmeyin)**!/** (Emirler ve yasaklar arasında ayrım yapıp, işinize gelmeyeni terk ederek) **şeytanın izlerine uymayın. Çünkü şüphesiz o, sizin için apaçık bir düşmandır.**

﴾209﴿ **Artık** (davet edildiğiniz İslâm'ın hak olduğuna dâir) **apaçık deliller size geldikten sonra** (yine de İslâm caddesinden) **kayacak olursanız,** (şunu iyi) **bilin ki; şüphesiz Allâh** (intikam almaktan âciz kalmayan bir) **Azîz'dir;** (haksız yere intikam almayan bir) **Hakîm'dir.**

﴾210﴿ **O** (İslâm'a girmeyip kâfir ola)**nlar** (kıyâmet günü belirecek) **gölge yapan birtakım bulutlar içinde Allâh'ın** (cezasının, azapla görevli) **meleklerle birlikte kendilerine gelmesinden ve o** (helâk edilme) **iş**(lerin) **in bitirilmiş olmasından başka bir şey beklemiyorlar.** (Hakikatte tüm işler Allâh-u Te`âlâ'ya âittir. Dünyada bazı işler kulların elinde gibi görülüyorsa da âhirette) **bütün işler ancak Allâh'a döndürülecektir.**

﴾211﴿ (Ey Nebiyy-i zîşân!) **İsrâîl oğullarına sor ki;** (İslâm dininin doğruluğuna dâir kendi kitaplarında) **onlara apaçık nice âyet vermişiz. Her kim Allâh'ın nimeti** (olan âyetleri)**ni kendisine geldikten sonra** (gizler ve bile bile) **değiştirirse, şüphesiz ki Allâh** (bu kişilere karşı) **azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır.**

﴾212﴿ **Kâfir olmuş kişilere o en alçak** (ve âdî dünya) **hayat**(ı, Allâh-u Te`âlâ tarafından bir imtihan olmak üzere) **pek süslü** (ve câzip) **kılındı da,** (bu yüzden) **o iman etmiş olan** (Bilâl, Suheyb ve Ammâr (Radıyallâhu Anhüm) gibi fakir) **kimselerle alay etmektedirler. O** (şirkten ve günahlardan) **hakkıyla sakınmış olan** (mümin ve fakir) **kimseler ise, kıyâmet günü onların üstündedirler.** (Zira kâfirler cehennemin dibinde yanarlarken, bu müttakî kullar cennetin yüksek derecelerine kavuşacaklardır.) **Allâh dilediklerini** (iki cihanda da) **hesapsız olarak rızıklandırır.** (Demek ki; bazı kâfirlerin zengin, bazı

müminlerinse fakir olmaları, iyilik ve kötülük alâmeti olmayıp, istidrac ve imtihan hikmetine dayalıdır.)

﴾213﴿ **İnsanlar** (Âdem ile İdrîs (Aleyhimesselâm) **arasında geçen dönemde iyilik üzere ittifak etmiş) tek bir ümmetti. Daha sonra** (ayrılığa düştüklerinde) **Allâh** (inananları sevapla) **müjdeleyiciler ve** (kâfirleri azapla) **korkutucular olarak peygamberleri gönderdi ve kendisinde ihtilafa düştükleri** (dinî) **şeyler hakkında insanlar arasında hükmetmesi için, onlarla birlikte kitab**(lar)**ı hak**(kı beyan hikmeti) **ile indirdi. Kendilerine açık deliller geldikten sonra, aralarındaki kıskançlıktan dolayı o** (hakkın anlaşılması) **nda ayrılığa düşmüş olanlar ise, yine o** (kitap) **kendilerine verilmiş olanlardan başkası değildi! Böylece Allâh iman etmiş olan kimseleri, o** (Kitap ehli ola)**nların kendisinde ihtilaf ettikleri o hakk** (olan İslâm)**a Kendi izni** (; dilemesi ve bilgisi) **ile hidâyet etti. Allâh dilediğini** (, takipçisinin sapıtmayacağı) **dosdoğru bir yola hidâyet eder.**

İnsanların tek bir ümmet oluşu iki şekilde izah edilmiştir:

a) *Hakiki din olan tevhid ve İslâm üzere ittifak etmiş olmaları ki, bu dönem hakkında birkaç rivayet vardır:*

1) *Kalû Belâ`da Allâh-u Te`âlâ'nın ahdini kabul ettiklerinde,*

2) *Âdem ile İdrîs (Aleyhimesselâm) arasındaki dönemde ki, Kabil ve ona uyan azınlık hariç, o zaman herkes meleklerle musafaha edecek derecede dinlerine bağlıydılar.*

3) *Âdem ile Nûh (Aleyhimesselâm) arasındaki on asrın halkı, hak şer`at üzereydiler.*

4) *Tufandan sonra yaşayanların hepsi Nûh (Aleyhisselâm)ın dini üzereydiler.*

b) *Cehâlet ve kâfirlikte birleşmiş olmaları ki; bu hususta da iki rivayet vardır:*

1) *İdris (Aleyhisselâm)ın göğe kaldırılmasının ardından Nûh (Aleyhisselâm) gönderilinceye kadar,*
2) *Nûh (Aleyhisselâm)ın vefatından sonra Hûd (Aleyhisselâm) gönderilinceye kadar.*

﴾214﴿ (Ey Habîbimin Uhud'da ve Hendek'te sıkıntıya düşen ashâbı!) **Yoksa siz, kendinizden önce geçmiş olan** (peygamberlerin ve arkadaş) **ların**(ın) **ilginç durumu** (ve karşılaştıkları zorlukların bir benzeri) **henüz size gelmemişken cennete girebileceğinizi mi sandınız? Onlara** (fakirlik ve yoksulluk türünden birçok) **zorluklar ve** (hastalık, korku gibi büyük) **sıkıntılar isabet etmişti ve kendileri** (türlü türlü belâlarla) **sarsılmıştılar.** (Nihâyet en çok sabır ve sebat gösteren kişi olduğu halde) **o** (zamanın) **peygamber**(i) **ve onunla birlikte iman etmiş olan kimseler bile** (, Allâh-u Te`âlâ'nın yardımının gecikmesini yine O'na şikâyet etmek üzere)**: "Allâh'ın yardımı ne zaman** (gelecek)**?" demişlerdi.** (İşte o zaman duaları kabul edilerek Allâh-u Te`âlâ tarafından kendilerine:) **"Dikkat edin! Allâh'ın yardımı gerçekten çok yakındır!"** (buyrulmuştu.)

﴾215﴿ (Habîbim!) **O** (Amr ibni Cemûh (Radıyallâhu Anh) **gibi büyük servet sahibi ola) nlar** (kime) **hangi şeyi infak edeceklerini sana soruyorlar. De ki: "**(Az veya çok) **maldan harcayacağınız şey,** (öncelikle) **ana-babaya, en yakınlar**(ınız olan akrabay)**a, yetimlere, yoksullara ve yolda** (mağdur) **kalmışa aittir.** (Bu sayılanlara veya başkalarına) **hayırdan** (az çok) **her ne yaparsanız, şüphesiz ki Allâh onu** (çok iyi bilen, dolayısıyla niyetlerinize göre size sevabınızı bolca verecek olan bir) **Alîm'dir."**

﴾216﴿ (Ey müminler! Kâfirlerle) **savaş, üzerinize** (farz olarak) **yazılmıştır. Oysa o sizin için istenmedik bir şeydir. Ama ola**

ki bir şeyi istemezsiniz de, o sizin için bir hayırdır. Olur ki bir şeyi de seversiniz, hâlbuki o sizin için bir şerdir. (Sizin için neyin faydalı, neyinse zararlı olduğunu) **Allâh bilir; sizler ise bilemezsiniz!**

﴾217﴿ (Habîbim! Bedir’den iki ay önce, haram aylardan biri olan recep ayının başında; Abdullah ibni Cahş (Radıyallâhu Anh)**ın seriyyesine katılan Müslümanlar ve bundan zarar gören kâfirler) sana o haram aydan; ondaki çarpışma**(nın sorumluluğun)**dan soruyorlar. De ki: “Onda savaşmak büyük** (bir günah ve cürüm) **dür. Ama** (insanları) **Allâh’ın** (İslâm) **yolundan engellemek, O’nu** (; Allâh-u Te`âlâ’yı) **ve Mescid-i Harâm’ı**(n hürmetini) **inkâr etmek** (ve o kutsal mâbedi gerçek sâhipleri olan Müslümanlara yasaklamak)**, bir de ehlini oradan çıkarmak,** (İslâm seriyyesinin, cemâziyelâhirin sonu zannedip, haram olan recep ayının başında yaptıkları savaştan) **Allâh indinde daha büyük** (bir zulüm ve cürüm)**dür.** (Çünkü) **o** (kâfirlerin Müslümanlara yaptıkları işkence, sürgün ve Allâh’a ortak koşmak gibi) **fitne**(ler)**,** (Müslümanların, müşrik İbni Hadramî’yi yanlışlıkla) **öldürme**(lerin)**den daha büyüktür.” Eğer** (kâfirler) **güç yetirebilirlerse, onlar sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşır olmalarını sürdüreceklerdir. İçinizden her kim dininden döner ve kendisi kâfir olarak ölürse, işte o** (mürted ola)**nlar ki; yaptıkları** (işler) **dünyada da âhirette de boşa gitmiştir.** (Zira bu kişiler uhrevî sevaptan mahrum olacakları gibi, üstelik İslâm’ın sağladığı dünyevî menfaatlerini de kaybedeceklerdir.) **Ve yine işte onlar, ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde ebedî kalıcılardır.**

﴾218﴿ (Müşriklere saldıran Abdullah ibni Cahş seriyyesi, sadece günahtan kurtulmakla kalmayıp, üstelik sevap da

kazanmışlardır, zira) **o kimseler ki iman etmiştirler,** (vatanlarından din için) **hicret etmiştirler ve Allâh yolunda** (müşriklerle) **cihat yapmıştırlar, işte gerçekten ancak onlar Allâh'ın rahmetini umabilirler.** (Çünkü) **Allâh** (kulların, ihtiyatı terk ederek yanlışlıkla yaptıklarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kendilerini çok esirgediği için, ecir ve sevaplarını zâyi etmeyecek bir) **Rahîm'dir.**

﴾219﴿ (Habîbim!) **Sana o şarap** (gibi akıl giderici) **ve kumar** (gibi mala zarar verici şeyler hakkında Allâh-u Te`âlâ'nın hükmünün ne olduğun) **dan soruyorlar. De ki: "O ikisinde** (, kavga, çatışma, fuhşiyât ve yalan gibi fenalıklar, bir de aklı giderdikleri için telâfisi mümkün olmayan sayısız zararlar söz konusu olduğundan, kullanımlarında) **pek büyük bir günah vardır, fakat** (onlarda)**, insanlar için** (keyif ve lezzet, cesaret verme ve kolayca para kazandırma gibi çok cüz`î ve kalıcı olmayan) **bazı faydalar da vardır. Ama o ikisinin** (sabit) **günahı,** (ihtimalli) **faydalarından** (kat kat) **daha büyüktür." Yine o** (Amr ibni Cemûh (Radıyallâhu Anh) **gibi büyük servete sahip ola)nlar sana** (evvelce kime infakta bulunacaklarını sormuşlarken, bu sefer maldan) **neyi infak edeceklerini soruyorlar. De ki: "**(İhtiyaçtan) **fazlayı** (verin de, kendinizi muhtaç duruma düşürmeyin)**!" İşte böylece Allâh** (sorularınıza cevap mâhiyetinde olan) **âyetleri size iyice açıklıyor, tâ ki siz** (delilleri ve hükümleri) **inceden inceye düşünebilesiniz.**

Câhiliyet devrinde Araplar içki ve kumara çok düşkün oldukları için bunların birden haram edilmesi, ilk anda birçoğuna İslâm'ı yaşanılmaz gibi gösterebileceğinden, bu alışkanlıkların peyderpey yasaklanması tercih edilmiştir. Böylece evvela; Nahl Sûresi`nin 67. âyet-i kerîmesinde: "Hurma ve üzümden elde edilen ürünlerden sarhoşluk verecek raddeye gelmiş olanlar,

(pekmez ve şıra gibi) güzel olan rızk"ın karşısında zikredilerek, Allâh tarafından hoş karşılanmadığına işaret edilmiş, sonra meâlinde bulunduğumuz bu âyet-i kerîme indirilerek, birtakım kıymetsiz ve geçici faydalarına nazaran, zararlarının kat kat fazla olduğu sarâhaten ifade edilmiştir. Bir sonraki kademede, Nisâ Sûresi`nin 43. âyet-i kerîmesinin inzâliyle: "Sarhoş olarak na- maza yaklaşmak" yasaklanmış, böylece beş vakit namazla mükellef olan müminlerin hayatının birçoksafhasından içki uzaklaştırılmıştır. Nihâî mertebede ise; Mâide Sûresi 90 ve 91. âyet-i kerîmelerinin gelişiyle: "İçki ve kumarın şeytan işlerinden ibâret birer murdar" oldukları bildirilerek bu konuya son nokta konmuştur. Bu hususta geniş malûmât için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 2/554-564

﴾220﴿ (Allâh-u Te`âlâ size içki ve kumar hakkındaki hükmünü bu suretle açıklıyor ki,) **dünya ve âhiret** (meseleleri) **hususunda** (iyice düşünüp, en faydalı olan şeyleri tercih edesiniz ve zararı, faydasından çok olan şeyleri bırakasınız)**!** (Habîbim! Yetim malı yiyenleri tehdit eden âyetleri duyanlar korkuya kapılarak) **sana yetimler**(in mallarıyla ilgilenmelerinin hükmün) **den soruyorlar. De ki: "Onlar**(ın malları) **için bir düzeltme yapmak** (niyetiyle yetimlerle içli dışlı olmak, kendilerinden uzak durmaktan) **daha iyidir. Eğer kendileriyle** (içli dışlı bir halde) **karışık yaşarsanız, zaten** (onlar) **sizin** (din) **kardeşleriniz** (olduklarından, kendilerinden uzak durmamanız münasip) **dir. Allâh** (onlarla) **bozguncu ola**(rak irtibat kura) **nı, düzeltici** (olma niyetiyle ilgilenen)**den seçecek** (ve herkese karşılığını verecek)**tir. Allâh** (yetimlerle içli dışlı olmanızı tamamen yasaklayarak sizi zora sokmak) **dileseydi elbette sizi meşakkate düşürürdü. Şüphesiz ki Allâh** (kullarına zor şeyleri teklif etme gücüne sahip bir) **Azîz'dir;** (ama onlara güçlerinin

yetmeyeceği şeyleri yüklemeyecek derecede hikmete sahip bir) **Hakîm'dir."**

﴾221﴿ (Ey inananlar! Allâh'a) **şirk koşan kadınları, kendileri iman edinceye kadar nikâhlamayın! İmanlı bir câriye** (ile evlenmek)**,** (güzelliği) **sizi hayran bırakmış olsa da,** (hür olan) **bir müşrike** (ile evlenmek)**den elbette daha iyidir. Şirk koşan erkekleri de, kendileri iman edinceye kadar** (Müslüman hanımlarla) **evlendirmeyin. İmanlı bir köle** (ile evlenmek, yakışıklılığı ve zenginliği) **sizi hayran bırakmış olsa da,** (hür olan) **bir müşrik**(le evlenmek)**den elbette daha iyidir.** (Zira) **işte o** (şirk koşan erkek ve kadı)**nlar o** (cehennem) **ateş**(ine sürükleyen kâfirliğ)**e çağırmakta** (olduklarından, akrabalık irtibatına elverişli olmayan bir konumda)**dırlar. Allâh ise,** (müminlerle akrabalık kuranları) **Kendi izni** (, muvaffak kılması ve kolaylaştırması) **ile cennete ve mağfirete** (kavuşturan inanç ve amellere, o imanlı kullar sayesinde) **davet etmektedir. Bir de O,** (emir ve yasaklarını bildiren delil ve) **âyetlerini insanlara çokça beyan etmektedir, tâ ki onlar** (akıllarına yerleştirilmiş bulunan, o faydalıyı tercih melekesiyle) **iyice düşünebilsinler!**

﴾222﴿ (Habîbim! Hayız olan kadınlarla birlikte oturmama ve yiyip içmeme şeklindeki câhiliyet âdetlerinden etkilenenler) **sana hayız** (halindeki kadınlara nasıl davranacakların)**dan soruyorlar. De ki: "O** (, sahibine zorluk, yakınındakine de sıkıntı veren) **bir eziyettir. Artık hayız zamanında kadınlardan uzak durun ve kendileri temizleninceye kadar onlara** (cinsî manada) **yaklaşmayın! İyice temizlendiklerinde ise, Allâh'ın** (helâl kılıp) **emretmiş olduğu yön** (olan; döl yataklarının bulunduğu ön cihet)**den onlara gelin! Şüphesiz ki Allâh** (herhangi bir günah işlediklerinde) **çokça tevbe edenleri de sev**(ip affed)**er,** (kadınlarla ters ilişkiye girmek ve hayızlıyla cima

etmek gibi pis işlerden) **tamamen temiz kalanları da/**(su ile) **iyice temizlenenleri de/sever** (ve mükâfatlandırır)**.”**

﴾223﴿ **Kadınlarınız sizin** (evlat yetiştirmeniz) **için bir ekim** (yeri)**dir. Öyleyse** (eşlerinize makattan yaklaşmayıp) **ekim** (mahall)**iniz** (olan ön cihet)**e** (ayakta, yan yatarak ve sırt üstü) **dilediğiniz şekilde varın ve kendileriniz için**(Allâh-u Te`âlâ'ya sâlih ameller sunup) **takdimde bulunun!** (Bu cümleden olarak İslâm'a faydalı nesiller yetiştirmek için çocuk talep edin ve cima ederken besmele çekmeyi ihmal etmeyin!) **Allâh'tan hakkıyla sakının** (da, yasaklarına karşı cüretkâr olmayın) **ve** (şunu iyi) **bilin ki siz gerçekten O'na kavuşacak kimselersiniz!** (Ey Rasûlüm! Gerçek manada inanan ve inandığı gibi yaşayan) **o müminleri böylece** (sonsuz nimetlerle) **müjdele!**

﴾224﴿ (Bazı kimseler çeşitli sebeplerden, yakınlarıyla konuşmamaya ve onlara iyilik yapmamaya yemin ettikleri gibi, siz de: “Vallâhi şu akrabamızdan yardımı keseceğiz!” şeklindeki) **yeminleriniz yüzünden, iyilik yapmanıza,** (sıla-i rahimi kesmek gibi yasaklardan) **iyice sakınmanıza ve insanlar arasında ıslahta bulunmanıza Allâh** (adın)**ı bir engel kılmayın!** (Böyle yaptıysanız da, yemin keffâreti vererek o yemininizi bozun ve hayırlı olanı yapın!) **Allâh** (yeminleriniz dâhil, her sözünüzü çok iyi işiten bir) **Semî'dir;** (varlık sahasına çıkan her şeyi, özellikle yemin ederken taşıdığınız niyetleri hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾225﴿ (Yanılma ve yanlış anlama yüzünden, doğru sanıp da yaptığınız) **yeminlerinizdeki lağiv sebebiyle Allâh sizi** (, herhangi bir keffâretle sorumlu tutup) **cezalandırmaz velâkin** (bile bile yemin etmeniz durumunda) **kalplerinizin kazanmış olduğu** (günaha azmetme gibi kötü) **şeyler yüzünden sizi cezalandırır. Allâh** (yanılarak yaptığınız yeminlerin

sorumluluğunu çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'- dur;** (kasıtlı yaptığınız yeminlere ise hemen ceza vermeyip, tevbe etmenizi bekleyen bir) **Halîm'dir.**

﴾226﴿ **Kadınlarından** (uzaklaşıp, onlarla cima etmeyeceklerine dâir yemin ederek) **îlâ yapan kimseler için,** (cima etmeden) **dört ay bekleme** (hakkı) **vardır.** (Bu müddet zarfında eşine geri dönmeye veya boşamaya zorlanamazlar.) **Eğer** (bu aylar içinde yeminlerini bozup, hanımlarıyla cima etmeye) **dönerlerse, şüphesiz ki Allâh** (keffâret vermeleri halinde, yemin bozma günahlarını çokça affeden bir) **Ğafûr'dur;** (eşine zarar verme günahından tevbe etmek isteyen kişilere çok acıdığından, onlara keffâreti meşrû kılan bir) **Rahîm'dir**

﴾227﴿ **Eğer boşamaya karar verirler** (de, bu müddet zarfında cima etmeyip, sürenin bitimini beklerler) **se, şüphesiz ki Allâh** (yeminlerini çok iyi duyan bir) **Semî'dir;** (boşama niyeti taşıyıp taşımadıklarını hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

Câhiliyet devrinde, karısından istediği bir şeyi elde edemeyen erkekler, ona birkaç sene yaklaşmayacaklarına yemin ederler, böylece kadını ne dul, ne evli bir halde bırakarak zarara uğratırlardı. İslâm geldiğinde bu âyet-i kerîmenin inzâliyle, bu konudaki en uzun süre dört ayla sınırlandı ve bu zaman zarfında cima ederek yeminini bozanların, keffâret vermeleri durumunda günahlarının bağışlanacağı vaat edildi. Ancak dört ay geçip de, mümkünse cima etmek, değilse söz vermek suretiyle eşine dönmeyenlerin hanımları, Hanefî mezhebine göre; (yeni bir nikâh kıyılmadan birleşilmesi caiz olmayan) bir talâk-ı bâin ile boş olur.

﴾228﴿ (Eşleri tarafından boşanmış (hür) **kadınlar** (, kendileriyle cima edilmiş olmaları ve hayız görür durumda bulunmaları şartıyla)**, üç hayız** (ve temizlenme müddetince evlenmeksizin)

kendi kendilerine beklerler. Allâh'ın, rahimlerinde yaratmış olduğu (çocuk ve hayız gibi) **şeyleri gizlemeleri kendileri için helâl olmaz. Eğer onlar Allâh'a ve o son güne inanıyor olduysalar** (, böyle bir şey yapmazlar, çünkü Allâh'a ve âhirete iman, bu gibi büyük günahlara karşı cesâreti kırar)**! İşte sana! Şayet** (koca dönmek istediği halde kadın aksilik ederse,) **onların kocaları** (da, eşlerine zarar vermek gibi kötü bir niyet taşımayıp, aralarında) **bir düzeltme yapmak isterlerse, bu** (üç hayızlık iddet müddeti zarfı)**nda kendilerini** (nikâhlarına) **döndürmeye tamamen hak sâhibidir**(ler, bu nedenle erkeğin sözü kadınınkine tercih edilir. Ama bu müddet geçip eşlerine ric'at etmemeleri durumunda bir talâk kesinleşmiş olacağından,erkeğin, kadını nikâha zorlama hakkı kalmaz)**. O** (kadı)**nların üzerlerinde** (erkeklere ait) **bulunan** (haklar)**ın bir benzeri,** (dînen ve örfen kabul edilen) **ma'rûf** (yol) **ile o** (kadı)**nlar lehine** (erkekler üzerinde bir mesuliyet olarak) **mevcuttur.** (Bu nedenle kadının, kocasının meşrû emir ve yasaklarına boyun eğip itaat etmesi gerektiği gibi, erkeğin de, kadına ait mehir, nafaka, güzel geçim ve zarardan koruma haklarını gözetmesi gerekir.) **Erkekler içinse, onlara karşı** (hak ve fazilette) **üstün bir derece vardır. Allâh** (hiçbir hükmüne itiraz edilemeyecek kadar güçlü bir) **Azîz'dir;** (doğru ve güzel olandan başkasını emretmeyen bir) **Hakîm'dir.**
Erkeğin şahitliğinin iki kadına denk olması, mirastan tam hisse alması, diyet ödemekle mükellef tutulması, öldürülmesi halinde diyetinin tam olması, imamlık ve kadılığa seçilmesi, karısını boşayabilmesi, ric'î talâkla boşadığında geri alabilmesi, üstüne evlenebilmesi gibi konular, bu "Üstün derece" nin izahına birer örnek teşkil etmektedirler. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsi)

﴾229﴿ (Şerî`ata göre dönüşü mümkün olan) **boşama,** (câhiliyet devrinde olduğu gibi yüzlerce kere tekrarlanmayıp ancak) **iki defadır; ondan sonra** (kocanın yapmasıgereken;) **ya** (dönüş yapıp) **ma'rûf** (ve güzel geçim) **ile** (eşini nikâhında) **tutmak veya** (dönüş yapmayıp ya da üçüncü talâkı verip) **iyilikte bulunarak** (ve zarara uğratmayarak) **salıvermektir.** (Ey yöneticiler! Size başvurulduğunda) **onlara** (mehir olarak) **vermiş olduğunuzdan** (, kocanın) **en ufakbir şeyi dahi** (geri) **alma**(sına dâir kararda bulunma) **nız sizin için helâl olmaz! Ancak** (karı-kocadan) **her ikisinin, Allâh'ın** (, evlilik haklarıyla alâkalı) **sınırlarını hakkıyla tatbik edemeyeceklerinden korkmaları** (durumu) **müstesnâ!** (Ey hâkimler!) **Eğer o ikisinin Allâh'ın hududunu hakkıyla yerine getiremeyeceklerinden korkarsanız,** (kocasının kendisini boşaması için, kadının) **kendisini fidye olarak verdiği şey hususunda** (; hul' bedelini alıp vermelerinde) **ikisi üzerine de hiçbir günah yoktur. İşte** (yemin, îlâ, talâk ve hul' gibi) **bun**(ca İlâhî kanun)**lar Allâh'ın sınırlarıdır, artık bunları aşmayın! Her kim Allâh'ın hudûdunu geçerse, işte ancak onlar** (nefislerine) **zulmedenlerin ta kendileridir!**

﴾230﴿ (Ayrı ayrı veya bir anda iki defa boşama yapmış olan kişi) **sonra eğer** (üçüncü kere de) **onu boşarsa, artık o, bundan sonra o** (kocası) **ndan başka bir eşle evlen**(ip birleş)**medikçe o** (eski kocası)**na helâl olmaz. Şâyet o** (ikinci koca) **da onu boşar ve o** (önceki eşlerin her) **ikisi** (bu sefer) **Allâh'ın** (evlilikle alâkalı) **hudûdunu hakkıyla tatbik edebileceklerini zan** (ve ümit) **ederlerse,** (o zaman) **o ikisinin birbirine dönmelerinde ikisi üzerine de hiçbir günah yoktur. İşte sana! Bunlar Allâh'ın** (karı-koca hakkında ortaya koyduğu)

hudududur ki, bil(diğiyle amel et)**mekte olan bir toplum için bunları iyice açıklamaktadır.**

﴾231﴿ **Kadınları boşadığınız zaman, onlar da** (iddet bekleme) **sürelerinin sonuna yaklaştıklarında, artık** (dönüş yapıp) **onları bir ma'rûf** (ve iyi niyet) **ile tutun, ya da** (iddetleri bitinceye kadar kendilerine dönmeyip, zararsız olduğu) **bilinen bir yol ile onları salıverin.** (Süreyi uzatıp, onları boşanmak için para verme mecburiyetinde bırakma niyetiyle dönüşünüzü iddetlerinin bitimine kadar geciktirerek) **zarar vermek için onları tutmayın, neticede zulmetmiş olursunuz! İşte her kim bunu yaparsa, muhakkak ki o,** (canını cehenneme arz ederek) **nefsine zulmetmiş olur. Allâh'ın** (evlenip boşanma gibi ciddiye alınması gereken) **âyetlerini** (kendilerinden yüz çevirip hafife almak suretiyle) **bir eğlence** (vesilesi) **edinmeyin! Allâh'ın, üzerinizde bulunan** (bunca) **nimetini** (, özellikle de; İslâm'a hidâyet ve Muhammed (Aleyhisselâm)a verilen nübüvvet gibi nimetlerini) **ve kendisiyle size vaaz etmek üzere, size indirmiş olduğu Kitap ve hikmeti** (; Kur'ân ve Sünneti) **hatırlayın**(da, onlarda bulunan vaazlardan öğütlenerek ve emirlerini tutup yasaklarından kaçarak şükrünüzü îfa edin)**!** (Emir ve nehiylerine karşı gelme hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve** (iyi) **bilin ki şüphesiz Allâh** (günahlardan ve sevaplardan gizli açık yaptığınız) **her şeyi** (hakkıyla bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Alîm'dir!**

﴾232﴿ **Kadınları** (bir veya iki talâkla, dönüşü mümkün olacak şekilde) **boşadığınız zaman, onlar da** (iddet bekleme) **sürelerinin sonuna ulaştıklarında,** (denklik arama, mehr-i misil ödeme gibi, dînen ve örfen) **güzel bilinen bir yolla aralarında karşılıklı olarak râzı oldukları zaman,** (ey veliler!) **artık onları** (eski) **eşleriyle evlenmelerinden engellemeyin. İşte bu**

(hüküm) **ki; içinizden Allâh’a ve o son güne inanmakta bulunmuş olan kimseye bununla vaaz edilmektedir.** (Gerçi bu vaazlar herkese yapılmaktaysa da, imansızlar Allâh-u Te`âlâ’ya karşı saygı duymadıkları ve azâbından korkmadıkları için, bu emirleri sadece inananlar tutar.) **İşte bu** (anlatılanlarla amel etmeniz)**, kendiniz için daha faydalı ve bereketli, bir de** (günah kirlerinden) **daha fazla temizleyicidir.** (Fayda ve zararın nerede olduğunu) **Allâh bilir, sizler ise bilemezsiniz!** (O halde dünya ve âhiret menfaatlerinizi temin için O’nun emirlerine uymaktan başka çareniz yoktur!)

﴿233﴾ **Doğuran kadınlar, emzirmeyi tamamlatmak isteyen** (bir baba) **için, çocuklarını tam olarak iki sene emzirirler. O** (doğura) **nların yiyecek ve giyecekleri,** (israf ve kısıtlama olmaksızın, dînen ve örfen) **iyi bilinen bir yolla, doğum kendisi için yapılmış olan** (baba) **üzerinedir.** (Çünkü) **hiçbir nefis gücünden başkasıyla mükellef tutulmaz. Hiçbir anne, çocuğu sebebiyle** (kocasına)**, doğum kendisi için yapılmış olan** (baba) **da, çocuğu yüzünden** (eşine) **zarar vermesin!** (Kimse kimseye gücünün yetmeyeceği şeyler teklif ederek birbirini zarara sokmasın!)**/ Hiçbir anne çocuğu sebebiyle, doğum kendisi için yapılmış olan** (baba) **da, çocuğu yüzünden zarara uğratılmasın!/ İşte** (babanın ölümü durumunda, ona) **vâris olan üzerine de,** (sağlığında babanın yapması gereken) **o şeyin bir misli gerekir** (, bundan dolayıdır ki, annenin yiyecek ve giyeceğini babanın malına mirasçı olanlar temin edecektir)**. Eğer** (anne-babadan) **her ikisi, kendilerinden** (kaynaklanan) **karşılıklı bir rıza ve** (çocuğun genel durumu hakkında) **iyi bir istişâreden dolayı** (çocuğu sütten) **kesmek isterlerse, her ikisi üzerine de** (bunda) **hiçbir günah yoktur.** (Ama tek taraflı istek, bazen annenin bıkmasından, bazen de

babanın pintiliğinden kaynaklanacağından, iki tarafın rızası ve iyi bir danışma şarttır.) **Şayet çocuklarınızı** (sütannelere) **emzirtmek isterseniz,** (ücret olarak) **ver**(mek iste) **diğiniz şeyi iyi bilinen bir yol** (olan gönül hoşluğu ve güzel söz) **ile** (sütannelere) **teslim ettiğiniz zaman, üzerinize hiçbir günah yoktur.** (Çocuklar ve sütanneler hakkındaki hükümleri muhafaza hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki; şüphesiz Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla gören ve bu yüzden size karşılığınızı tastamam verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴾234﴿ **İçinizden o kimseler ki ölmüşler de** (arkalarına) **eşler bırakmışlardır, o kadınlar** (evlenmeksizin) **kendi kendilerine dört ay on** (gün) **beklerler.** (Ey veliler ve yöneticiler! O kadınlar iddet) **müddetlerinin sonuna ulaştıklarında ise,** (nişanlanmayı çıtlatma amacıyla süslenme, koku sürme ve iddet bekledikleri evden çıkma gibi, şerî`at tarafından) **iyi bilinen bir yolla kendileri hakkında yaptıkları şeyler hususunda üzerinize hiçbir günah yoktur.** (Zira iddet müddeti içinde kendilerine haram edilmiş olan bu gibi şeyler, iddet bitiminde onlara helâl olur. Ama İslâm'ın reddettiği şekilde; kapalı bir yerde bir erkekle tek başına kalarak halvet yapmaya veya nikâh dışı ilişkilere girmeye kalkışırlarsa, o zaman gücü yeten herkesin onları engellemesi gerekir, aksi takdirde günahkâr olurlar.) **Allâh yapmakta olduklarınızı**(n iç yüzünü hakkıyla bilen bir) **Habîr'dir.**

﴾235﴿ (Ey evlenme niyetinde olan erkekler! Vefat iddeti bekleyen) **kadınları istemekle alâkalı** (olarak: "Ben evlenmek istiyorum!", "Ben şu vasıflarda bir hanım arıyorum!", "İsterdim ki; Allâh-u Te`âlâ bana sâliha bir hanım nasip etse!" gibi, üstü kapalı şekilde)**, kendisiyle** (çıtlatma yollu) **ta'riz yapmış olduğunuz şeylerde veya** (açıkça yahut işaretle belirtmeyip,

iddet bitiminde kendileriyle evleneceğinize dâir) **içlerinizde gizlemiş bulunduğunuz şeylerde sizin üzerinize hiçbir günah yoktur. Allâh sizin onları** (unutamayıp) **ileride mutlaka hatırlayacağınızı bilmiştir.** (Bu durumda onlardan bahsedebilirsiniz.) **Velâkin** (meşrû olduğu) **bilinen bir sözü söylemeniz dışında** (, cima gibi) **gizli bir şeyi kendileriyle vaatleşmeyin.** (İddet müddetiyle ilgili) **o yazı, süresinin sonuna ulaşıncaya dek nikâh bağın**(ı bağlamay)**a azmetmeyin. İçlerinizde bulunan** (yasak azim ve kasıtlar) **ı Allâh'ın şüphesiz bilmekte olduğunu** (iyice) **bilin de O'n**(a isyan)**dan hakkıyla sakının! Yine bilin ki şüphesiz Allâh**(, kötü niyetler taşırken, Kendisinden korkarak vazgeçenlerin günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (suç işleyenlere acele ceza vermeyip, tevbe fırsatı tanıyan bir) **Halîm'dir.**

﴾236﴿ **Kadınları, henüz kendilerine** (cima yoluyla) **temas etmediğiniz yahut kendileri için bir mehir tayin etmediğiniz müddet zarfında boşarsanız, üzerinize** (mehir icabı hususunda) **hiçbir vebal yoktur.** (Bu durumda onları boşarsanız,) **kendilerini** (dine ve örfe göre) **güzel bilinen bir yolla** (zulüm ve zarara kaçmadan) **tam bir meta'landırmayla faydalandırın! Geniş imkân sâhibine kendi gücü** (kadar)**, darlık sâhibine de kendi imkânı**(na göre vermesi) **gerekmektedir.** (Böyle kadınlara mehir vermeniz gerekmediğinden, maddî imkânınız nispetinde hediye cinsinden; dışa giyinilecek çarşaf, iç elbisesi ve başörtüsü gibi şeyler vermeniz vaciptir.) (Boşanan kadınları bu şekilde faydalandırmak, emre imtisal ederek hem kendilerine, hem de boşadıkları kadınlara) **iyilik yapa**(cak ola)**n kimseler üzerine bir hak olarak** (terettüp etmiştir)**!**

﴿237﴾ **O** (boşadığınız kadı)**nlar için** (evvelce) **gerçekten bir mehir tayin etmiş bulunduğunuz halde, eğer onlara** (cima yoluyla) **temas etmeden önce kendilerini boşarsanız;** (o zaman vermeniz gereken miktar, mehir olarak) **tayin etmiş olduğunuz şeyin yarısıdır. Ancak o** (boşanan kadı)**nların** (, alacakları yarı hakkı) **bağışlamaları yahut nikâh bağı elinde bulunan** (kocan)**ın** (, vermesi gerekmeyen diğer yarıyı önceden verdiyse geri almayarak, değilse fazladan vererek) **bağışlaması müstesnâ! Zaten** (hakkınızı sonuna kadar almaktansa) **bağışlamanız takvâya daha yakındır. Aranızda** (erdemli davranışı ve) **iyiliği unutmayın** (da birbirinize lütuflarda bulunun ve güçlüyken bağışlayın)**. Şüphesiz ki Allâh yapmakta olduğunuz** (ihsân ve lütf)**u** (çok iyi gören ve karşılığını tastamam verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴿238﴾ **O** (farz) **namazlara ve** (aralarındaki) **orta namaza** (vakti vaktine, tüm şart ve rükünlerini yerine getirerek) **devam edin!** (Namazda) **Allâh için** (itaat, huşû' ve zikirde bulunmak suretiyle) **kunût ediciler olarak ayakta durun! "Orta namaz"; İmam-ı A'zam** (Radıyallâhu Anh) **ve cumhûra göre, "İkindi namazı" ise de, farklı yedi görüş için bakınız! Rûhu'l Furkan: 2/ 710-717.**

﴿239﴾ **Eğer** (harp ve su baskını gibi tehlikeler yüzünden) **korkar** (da, ayakta sâkince namaz kılma imkânı bulamaz)**sanız, o zaman yürüyücüler yahut** (bir şeye) **biniciler olarak** (kıbleye yönelme şartından muaf bir şekilde kılın, hiçbir halde namazı bırakmayın)**!** (Tehlikelerden) **emin olduğunuzda ise,** (Kur'ân'dan önce, korku ve emniyet halindeki namazlar konusunda) **bilmez olduğunuz şeyi size öğrettiği gibi, Allâh'ı zikredin** (ve emniyet halinde kılmanız gereken şekliyle namazı eda edin)**!**

﴾240﴿ **İçinizden o kimseler ki ölecekler de** (arkalarına) **eşler bırakacaklardır, eşleri için bir yıla kadar** (evlerinden) **çıkarılmaksızın,** (bıraktıkları maldan) **bir faydalandırma vasiyetiyle** (vasiyette bulunmaları kendilerine farz kılınmıştır)**!** (Ey ölünün velileri ve yöneticiler!) **Eğer o** (kadı)**nlar** (bu müddet zarfında evlenme veya başka nedenlerle kendiliklerinden kocalarının evinden) **çıkarlarsa,** (yası bırakıp süslenme ve nişanlanmayı çıtlatma gibi,) **kendileri hakkında yapmış oldukları** (iyi bilinen) **ma'rûf bir şey hususunda sizin üzerinize hiçbir günah yoktur.** (Çünkü bu durumda nafaka haklarını kendileri düşürmüşlerdir.) **Allâh** (, hükmüne muhalefet edenden intikam alan bir) **Azîz'dir;** (koyduğu hükümlerde kullarının yararını gözeten bir) **Hakîm'dir.**
İslâm'ın bidâyetinde bu âyetin hükmü geçerliyken, daha sonra inen Nisâ Sûresi'nin: 12. âyetinde; "Çocuklu ve çocuksuz kadınlara kocalarının malından; dörtte bir, sekizde bir gibi haklar" tanınmasıyla bu vasiyetin farziyeti neshedilmiştir. Ayrıca Bakara Sûresi'nin: 234. âyetinde; "Kocası ölen kadınların dört ay on gün beklemesi gerektiği" bildirilerek, "Bir sene bekleme" hükmü kaldırılmıştır. Okunuşta önce olan 234. âyet iniş sırasında bu âyetten sonradır. Nitekim Bakara Sûresi'nin: 142. ve 144. âyetleri incelendiğinde, inişi sonra olan bazı âyetlerin okunuşunun önce olduğu görülecektir.
﴾241﴿ (Kendileriyle cima edilmiş edilmemiş, mehri belirli ve belirsiz, kocaları tarafından) **tüm boşanan kadınlar için,** (iddet müddetleri zarfındaki geçimleriyle ilgili, dine ve akla uygun olarak) **iyi bilinen bir yolla** (, bazısı vacip, bazısı müstehap olarak) **bir faydalanma** (hakkı) **vardır.** (Bu, şirk ve günahlardan) **hakkıyla sakınan kimseler üzerine** (ödenmesi yakışan) **bir hak olarak** (yazılmıştır)**!**

﴾242﴿ **İşte Allâh size** (iki cihanda muhtaç olduğunuz şeyleri bildiren) **âyetlerini böylece tamamen açıklıyor, tâ ki siz** (din ve dünyanızın düzeniyle alâkalı farzları ve hükümleri) **anlayasınız!**

﴾243﴿ (Ey muhatap!) **Kendileri binler**(ce kişi) **oldukları halde,** (salgın hastalığa yakalanma korkusuyla) **ölümden sakınmak için yurtlarından çıkmış olan o kimseleri gör**(müş gibi bil)**medin mi? İşte Allâh onlara: "Ölün!" buyurmuş,** (o anda tek bir kişinin ölümü gibi hep birlikte ölmüşler,) **sonra da** (Allâh'ın kaza ve kaderinden kaçış olmadığını bilip ibret almaları için) **onları diriltmişti. Şüphesiz ki Allâh** (bu nimete mazhar olan ve ibret almaları için bu kıssayı duyan) **tüm insanlara karşı elbette pek büyük bir fazl**(u kerem) **sahibidir.** (Bu durumda herkesin O'nun bu iyiliğine şükretmesi gerekir) **velâkin insanların çoğu** (gerektiği şekilde O'na) **şükretmezler.**

﴾244﴿ (Ey Müslümanlar! Mâdem ki, kaçışla kurtuluş olmadığını anladınız, öyleyse) **Allâh yolunda** (O'nun düşmanlarıyla) **savaşın ve** (yakînen) **bilin ki; şüphesiz Allâh** (cihattan geri kalanların caydırıcı laflarını da, cihada çıkanların teşvik edici sözlerini de çok iyi duyan bir) **Semî'dir;** (herkesin içinde gizlediği niyetleri de çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Alîm'dir!**

﴾245﴿ **Kimdir işte o** (yiğit) **kimse ki;** (ihlâs ve gönül hoşluğuyla dinî hizmetlere harcayarak ve borç isteyene faizsiz para vererek) **güzel bir ödünçle Allâh'a borç verir de, O da kendisi için o** (bağışta bulunduğu) **nu birçok katlara katla**(yarak artırı)**r? Allâh** (rızkı dilediğine) **daraltır ve** (istediğine) **geniş yapar! Zaten siz ancak O'n**(un mânevi huzurun)**a döndürüleceksiniz.** (İşte o zaman yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz!)

﴾246﴿ (Ey öncekilerin tarihlerini bilen kişi!) **Mûsâ**(nın vefatın)**dan sonraki o İsrâîloğullarından olan ulu kişileri görmedin mi? Hani onlar kendilerine özel**(likle gönderilmiş) **olan** (Şem'ûn adındaki) **bir peygambere: "Bizim için bir hükümdar tayin et de,** (onunla birlikte) **Allâh yolunda savaşalım!" demişlerdi de, o: "Ya üzerinize savaş** (farz olarak) **yazılır da siz savaşmamaya yanaşırsanız**(, o zaman ne olacak)**?" demişti.**(Bunun üzerine) **onlar: "Gerçekten biz yurtlarımızdan ve oğullarımızdan** (uzaklaştırılıp) **çıkarılmışken, bizim için ne** (sebep) **vardır ki Allâh yolunda savaşmayalım?!" demişlerdi. Fakat üzerlerine savaş** (farz olarak) **yazılınca, içlerinden pek azı müstesnâ onlar**(ın ekseriyeti muharebe sözlerinden) **dönüvermiştiler. Allâh ise o** (söz bozan) **zâlimleri** (çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾247﴿ **Peygamberleri onlara: "Şüphesiz Allâh** (bu isteğinize karşılık) **bir hükümdar olarak muhakkak size Tâlût'u gönderdi!" demişti. Onlar: "Biz** (saltanat ve) **mülke ondan daha lâyık iken ve kendisine maldan bir genişlik verilmemişken, onun için bizim üzerimize mülk** (ve hâkimiyet) **nasıl olabilir?" demişlerdi. O** (peygamberleri de onlara)**: "Şüphesiz ki Allâh onu sizin üzerinize** (birtakım meziyetlerle) **seçmiş ve hem ilimde, hem cisimde** (, özellikle de harp bilgisi açısından, ayrıca boy bos, güç, kuvvet ve güzellik hususunda) **genişlik bakımından ona fazlalık vermiştir.** (Hâkimiyet ve yöneticilik babadan atadan verâsetle olacak şey değildir.) **Allâh mülkünü dilediğine verir.** (Zira) **Allâh** (, fakir ve imkânsız kullarını zengin ve hâkim edecek derecede lütuf ve ihsânı geniş olan bir) **Vâsi'dir;** (mülk ve saltanata kimin daha lâyık olduğunu belirleyecek üstün ilme sahip bir) **Alîm'dir." demişti.**

﴾248﴿ (Tâlût'un Allâh tarafından seçildiğine dâir kendisinden bir alâmet istemeleri üzerine) **peygamberleri de onlara: "Gerçekten onun mülkünün âyet** (ve alâmet)**i; kendisini meleklerin taşımakta olduğu o Tâbût'un size gelmesidir ki,** (savaşlarda kaçmamanız için) **onda Rabbinizden** (gelen) **bir sekînet** (; huzur ve güven)**, bir de Mûsâ ailesi ile Hârûn ailesinin bırakmış olduğu şeylerden bir kalıntı vardır** (ki onlar da; Tevrât levhaları, Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın asası, giysileri ve papuçları, bir de Hârûn** (Aleyhisselâm)**ın sarığı gibi mukaddes emanetlerdir). İşte şüphesiz ki bu** (Tâlût'un tekrar size rucûu)**nda sizin için** (Tâlût'un hükümdarlığına dâir) **elbette büyük bir âyet bulunmaktadır. Eğer siz** (bu söylediklerime) **inanan kimseler olduysanız** (bu Tâlût size gelecektir)**!" demişti.**

Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın vefatının ardından İsrâîloğulları içinde Yûşa' (Aleyhisselâm), ondan sonra Kâlib (Aleyhisselâm), onun peşine de Hızkîl (Aleyhisselâm) peygamber olarak Mûsâ (Aleyhisselâm)ın yerine geçip, Allâh-u Te'âlâ'nın emirlerini ve Tevrât'ın hükümlerini işlettiler. Hızkîl (Aleyhisselâm) dan sonra İsrâîloğullarında birçok olaylar çıktı ve Allah'ın ahdini unutarak putlara tapmaya başladılar. Sonra Allâh-u Te`âlâ İlyas (Aleyhisselâm)ı, onun ardından da Elyesa' (Aleyhisselâm)ı gönderdi. Onun vefatından sonra türeyen kötü döller çok büyük günahlara düştüler. O sırada Mısır'la Filistin arasındaki sahil şeridinin sakinleri olan ve kendilerine Amâlika denen Câlût'un kavmi İsrâîloğullarına saldırıp onları mağlup ederek birçok topraklarını aldılar, zürriyetlerinin ekserisini esir ettiler, kraliyet ailesinden dört yüz kırk adet erkek çocuğu esir alıp Yahudileri cizyeye bağladılar ve Tevrât'larını ellerinden aldılar. Hâsılı; İsrâîloğulları onların elinden çok çekti. O sırada işlerini idare

edecek bir peygamberleri de yoktu. Nübüvvet soyu tümüyle helâk olmuş, ancak bir hamile kadın kalmıştı. Derken o kadın bir oğlan çocuğu doğurup ona İşmevîl adını verdi. O çocuk büyüdüğünde annesi onu Beyt-i Makdis' de Tevrât öğrenmesi için ulemâdan birisinin terbiyesine ısmarladı. Çocuk bülûğa erince Cibrîl (Aleyhisselâm) *kendisine uykudayken gelip, şeyhinin sesiyle seslendi. O, telâşla uyanıp: "Babacığım! Beni çağırdın, buyur!" diye yanına gidince üstadı, telâşa kapılmasın diye ona "Hayır!" demek istemeyip: "Oğlum, dön uyu!" dedi. Bu hâdise üç kere tekrarlanınca, Cibrîl* (Aleyhisselâm) *ona görünerek: "Doğru kavmine gidip, Rabbinin risâletini tebliğ et! Şüphesiz ki Allah seni onlara peygamber olarak gönderdi." dedi. O, kavmine gelip bu tebliği yapınca: "Henüz sana peygamberlik verilmiş değil, acele davrandın!" diyerek onu inkâr ettiler ve: "Eğer doğruysan, peygamberliğine bir nişan olmak üzere bize bir hükümdar tayin et de Allah yolunda cihad edelim!" dediler. O zaman İsrâîloğullarının yönetimi, krallar etrafında toplanmaları, krallarınsa peygamberlerine itaatleriyle yoluna girmekteydi. Hükümdar, toplulukları harekete geçiriyor, peygamber de Rabbinden haber getirerek onu irşâd ediyordu. Böylece İşmevîl* (Aleyhisselâm) *onları kırk sene en güzel şekilde yönetti. Daha sonra Câlût ve Amâlika savaşıyla alâkalı âyet-i kerîmelerde belirtilen olaylar gelişti. Kıssanın tafsilatı için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 2/752-754*

﴿249﴾ **Böylece Tâlût,** (memleketi olan Kudüs'den) **ordular**(ıy)**la ayrıl**(ıp, susuz bir ovada hararete kapıl)**ınca: "Şüphesiz Allâh sizi bir nehirle imtihan ede**(nin muamelesine tâbi ede)**cektir** (ki böylece Filistin ırmağını önünüze çıkararak, cihat isteğinde sâdık olanla olmayanı meydana çıkaracaktır)**. Artık her kim ondan** (kana kana) **içerse, işte o benden değildir.**

Ancak eliyle bir avuç daldır(ıp al)**mış olan müstesnâ! Ama her kim onu tatmazsa, şüphesiz ki o bendendir!" dedi. Derken** (o nehri görür görmez) **içlerinden pek azı müstesnâ onlar**(ın ekseriyeti) **ondan** (doya doya) **içtiler. O** (Tâlût) **ve beraberinde bulunup iman etmiş olan** (ve emrine karşı gelmeyen azınlığa mensup) **kimseler** (bir avuç suyla yetindikleri halde Allâh-u Te`âlâ'nın verdiği kuvvetle) **onu geçtikleri zaman** (, komutanlarının emrine karşı gelip doya doya içtikleri için, İlâhî bir ceza olarak susuzlukları artan ve bu yüzden ırmağı geçemeyip geri kalanlar, inananlara özür beyan etmek üzere:) **"Bugün Câlût ve ordularına karşı** (duracak) **bizim için hiçbir tâkat** (ve güç) **yoktur." dediler. Kendilerinin gerçekten Allâh'a kavuşucu kimseler olduklarını yakînen bilen o** (az) **kişilerse** (, sudan içip yolda kalanlara)**: "Allâh'ın izni** (; kararı ve kolaylaştırması) **ile nice pek az bir fırka, birçok büyük topluluğa gâlip gelmiştir. Allâh**('ın yardım ve mükâfatı) **sabredenlerle beraberdir." dedi**(ler)**.**

﴾250﴿ **O** (müminlerden Tâlût'a uyanlar) **Câlût ve orduları** (ile savaşmak) **için ortaya çıktıkları zaman** (Allâh- u Te`âlâ'ya iltica etmek üzere)**: "Ey Rabbimiz!** (Cihadın zorluklarına tahammül edebilmemiz için) **üzerimize** (yağmur gibi) **bir sabır boşalt,** (düşmanlarımızın kalplerine korku salıp bizim kalplerimizi güçlendirerek er meydanında) **ayaklarımızı sabit kıl ve bu kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!" dediler.**

﴾251﴿ **Derken** (düşmanla karşılaştıklarıanda) **Allâh'ın izniyle hemen onları hezimete uğrattılar.** (Tâlût'un ordusunda babası Îşâ ile birlikte bulunan en küçük oğlu) **Dâvûd da Câlût'u öldürdü. Böylece Allâh** (zamanın peygamberi İşmevîl (Aleyhisselâm)**ın ve Tâlût'un vefatından sonra, o zamana kadar ayrı olan mülkle nübüvveti ilk olarak Dâvûd**

(Aleyhisselâm) **da birleştirerek) ona saltanatı da, hikmeti** (ve peygamberliği) **de verdi ve ona dilediği şeylerden bir kısmını** (, özellikle zırh dokuma ve hayvanlarla konuşmagibi meziyetleri) **öğretti. Allâh'ın, insanları; bir kısımla**(rının hayrıyla) **diğer kısımlarını**(n şerrini) **savması olmasaydı, elbette yerin tamamı**(nın yararlı düzenleri çoktan) **bozulmuştu. Velâkin Allâh tüm âlemlere karşı büyük fazl** (ve iyilik) **sahibidir.**
(Bu yüzden; inananlar hürmetine, inanmayanlardan; namaz kılanlar hürmetine, kılmayanlardan; hacca gidenler hürmetine, gitmeyenlerden fesâdı gidermektedir.Hatta salih bir kişinin bereketiyle, yüz komşusunun hânesinden bile belâyıkaldırmaktadır.) Dâvûd (Aleyhisselâm)ın babası Îşâ, Tâlût'un ordusunda bulunup, ırmağı geçen üç yüz on üç kişi arasında altı oğluyla birlikte yer almıştı. Dâvûd (Aleyhisselâm) onların yedincisi ve en küçükleri olduğundan koyun otarıyordu. Allâh-u Te`âlâ o zamanın peygamberine: "Câlût'u öldürecek kişi budur!'' diye haber verince Tâlût onu babasından istedi, böylece Dâvûd (Aleyhisselâm) peygamberin yanına geldi. Gelirken yolda üç taş dile gelip her biri: "Câlût'u bizimle öldüreceksin!" diyerek kendilerini yanında taşımasını istediler, o da onları torbasına koydu. Câlût'la karşılaştığında üç taşı tek taş halinde sapana yerleştirdi. Allâh-u Te`âlâ'nın da rüzgârı müsahhar kılması sebebiyle, bir atışla miğferinin deliğinden Câlût'un beynine isabet ettirdi. Ardından da otuz kişiyi öldürdü ve Câlût'un leşini sürükleyerek Tâlût'un önüne attı. İsrâîloğulları buna çok sevindi. Bundan sonra Dâvûd (Aleyhisselâm)ın şânı İsrâîloğulları arasında çok yaygınlaştı. Tâlût da Câlût'u öldürecek olana vermiş olduğu sözü tutarak kızını Dâvûd (Aleyhisselâm)la evlendirdi. Kıssanın tafsilatı için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 2/780-782

﴾252﴿ (Habîbim!) **İşte bunlar Allâh'ın âyetleridir ki, onları sana** (, ne Ehl-i Kitab'ın, ne de tarihçilerin şüphe edemeyeceği bir) **hak ile** (; gerçeğe uygun bir şekilde) **art arda okumaktayız.** (Ey Muhammed!) **Şüphesiz ki sen elbette** (Allâh tarafından) **gönderilenlerdensin** (ki, hiçbir kitap okumadan ve kimseden duymadan bu kıssaları anlatabiliyorsun)**.**
﴾253﴿ **İşte bunlar o peygamberlerdir ki; Biz onların bir kısmını diğer bir kısım üzerine faziletli kılmışızdır. İçlerinden; Allâh'ın** (kendisiyle) **konuşmuş olduğu** (Musa (Aleyhisselâm) **gibi) bir zat vardır. Onlardan birini de üstün derecelere yükseltmiştir** (ki o Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`dir. Zira bütün âlemlere gönderilme, Kur'ân gibi ebedî bir mûcizeye mazhar kılınma ve Mi'rac'da Allâh-u Te'âlâ'nın cemâlini görme gibi meziyetler, peygamberler arasında sadece kendisine verilmiştir)! O** (ölüleri diriltme, körü ve alacalıyı iyileştirme gibi) **çok açık delilleri Meryem oğlu Îsâ'ya Biz verdik ve o mukaddes ruh**(a sahip olan Cibrîl) **ile onu destekledik. Eğer Allâh** (bütün insanların hidâyette birleşmesini) **dileseydi o** (peygamber ola)**nlardan sonraki kimseler,** (ayrılık ve sapıklığa düşmelerine engel olacak) **o açık delillerin kendilerine gelişinin ardından birbirleriyle savaşmazdı. Velâkin** (Allâh'ın dilemesiyle) **ihtilâfa düştüler. Neticede onlardan kimi** (peygamberlerin dinine uymaya muvaffak kılınıp) **iman etmiştir, onlardan kimi de** (hak dine inanmaktan yüz çevirerek) **kâfir olmuştur. Şâyet Allâh** (onların savaşmamalarını) **dilemiş olsaydı birbirleriyle savaşmazlardı. Velâkin Allâh dilediğini yapar.** (Böylece istediğini fazl u keremiyle hayra muvaffak eder, dilediğini de adâletiyle hidâyetten mahrum eder. Tabi ki O'nun dilemesi, zorlayıcı bir unsur olmayıp, kulun dilemesine bağlıdır.)

﴾254﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Sizi rızıklandırmış olduğumuz şeylerden** (bazısını zekât olarak hayır yolunda) **infakta bulunun; büyük bir gün gelmeden önce ki, kendisinde ne bir alış-veriş** (yoluyla, kaçırılanı telâfi fırsatı) **vardır, ne bir dostluk** (nedeniyle müsamaha ve yardım) **vardır ve ne de** (Allâh'tan izinsiz) **bir şefaat** (ve aracılık imkânı) **vardır!** (Zekâta inanmayarak veya hafife alarak Allâh-u Te'âlâ'nın emrini inkâr etmiş olan) **o kâfirler ise,** (muhtaç kalacakları gün için yatırım yapmadıklarından, kendilerine yazık eden) **zâlimler ancak onlardır.**

﴾255﴿ **Allâh ki; Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur!** (Başı sonu olmayan, Zât'ına ait bir hayatla) **Hayy'dır;** (yaratıklarını yönetme ve koruyup kollama işini dâima üstlenmiş bulunan bir) **Kayyûm'dur. Ne** (uyku öncesindeki) **bir gevşeme, ne de bir uyku Kendisini tutmaz. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar** (, mülkiyet ve hâkimiyet bakımından) **sadece O'na aittir. Kimdirşu kimse ki, O'nun izni olmadan nezdinde şefaat edebilecektir? O,** (yaratıklarının) **önlerinde olanları da, arkalarında bulunanları da** (; onların geçmiş-gelecek, dünya-âhiret, görülen ve görülmeyen her şeylerini) **bilmektedir.** (Öğretmeyi) **dilediği şeyler hariç, onlar O'nun ilmi**(nin tealluk ettiği sonsuz bilgileri)**nden hiçbir şeyi kavrayamazlar.** (Arş'ının önündeki tahtı olan) **Kürsü'sü** (ise) **gökleri ve yeri kaplamıştır. O ikisini**(n yedi kat tabakalarını) **korumak Kendisine hiç de ağır gelmez.** (Eş ve benzerden, tüm noksanlık emâreleri ve sonradan olma belirtilerinden son derece yüce olan) **Aliyy de;** (Zât'ına nispetle, her şeyin değersiz kalacağı bir büyüklük sahibi olan) **Azîm de ancak O'dur!**

﴾256﴿ **O** (İslâm) **din**(ine giriş)**de hiçbir zorlama yoktur! Gerçekten** (ortaya çıkan bunca delillerden sonra,) **o**

doğruluk(tan ibâret olan iman)**, o eğrilik**(le eşdeğer olan kâfirlik)**ten** (seçilerek) **iyice belirgin hale gelmiştir. Artık her kim o tâğûtları**(; şeytanı ve putları) **inkâr eder de, Allâh'a inanırsa; işte o, kendisi için hiçbir kopma** (söz konusu) **olmayan o en sağlam kulpa kesinlikle sıkıca tutunmuştur. Allâh** (, bâtılı reddedip, kelime-i şehâdet getirenleri çok iyi duyan bir) **Semî'dir;** (kalplerdeki inançlar dâhil her şeyi lâyıkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

Bu âyet-i kerîmenin ifâdesi vechile; kimse İslâm'a girmek için zorlanamaz. Zaten böyle bir zorlama neticesinde kalbinde tasdik bulunmadığı halde: "Ben Müslüman oldum!" diyen, Allâh katında Müslüman sayılmaz. Bu manada "Dinde zorlama yoktur!" Ama bir kişi hür iradesiyle İslâm'ı kabul ettikten sonra, onun hükümlerini tatbike mecburdur. Bunu isteyerek yapmıyorsa, Allâh tarafından meşrû' edilen zorlama yöntemleri devreye sokulur. Nitekim Ahzâb Sûresi'nin 36. âyet-i kerîmesinde geçen: "Allâh ve Rasûlü, bir iş(in yapılmasına veya terk edilmesin)*e hükmettiği zaman, inanan hiçbir erkek ve kadın için, onların emrinden* (ayrılma konusunda bir) *seçim hakkı yoktur!" ifâde- i celîlesi, İslâm'ı seçenlerin, onun hükümlerini tatbik edip etmeme hürriyetine sahip olmadıklarını, aksi takdirde âşikâre bir sapıklığa düşeceklerini açıkça ortaya koymaktadır. Nûr Sûresi'nin 2. ve 4. âyet-i kerîmelerinde; zinaya yüz, iftiraya ise seksen sopa gibi caydırıcı cezaların takdiri de, Müslümanların günah işleme hürriyetine sahip olmadıklarını, değilse âhiretten önce dünyada da cezaya çarptırılacaklarını göstermektedir ki bütün bunlar İslâm'ın, yapılması veya bırakılması icap eden meselelerde gerektiği zaman zorlamaya başvurduğunun açık örneklerindendir. Tabiî ki bütün bunlar, ferdin ve toplumun düzeni için meşrû edilmiştir. İçki içen ve namazı terk edenler*

hakkında tespit edilen darp ve hapis cezaları da konumuzun örneklerindendir. Bu konuda misaller çoğaltılabilir!

﴾257﴿ **İman etmiş olan kimselerin Velisi** (; yardımcısı ve işlerinin yöneticisi) **ancak Allâh'tır ki, O** (tevfik ve hidâyetiyle) **onları** (, cehâlet, nefse uymak, kâfirliğe götüren vesvese ve şüphelere kapılmak gibi birçok) **karanlıklardan** (kurtarıp) **o** (iman) **nur**(un)**a çıkarmaktadır. O kâfir olmuş kimseler ise; onların** (dost ve) **velileri ancak** (saptırıcı şeytanlarla, nefsânî istekleri temsil eden) **o tâğutlardır ki, onlar da onları** (yaratılışlarında bulunan İslâm fıtratının) **nur**(un)**dan** (uzaklaştırıp, inkâr, şek ve şüphe gibi) **karanlıklara çıkarırlar. İşte onlar, ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çıkmamak üzere) **ebedî kalıcılardır.**

﴾258﴿ (Ey kıymetli peygamberim!) **Allâh kendisine mülk** (ve saltanat) **verdi diye** (şımarıp)**, Rabbi**(nin birliği) **hakkında İbrâhîm ile çekişmiş olan** (Nemrud'un kıssasın)**ı gör**(ür gibi bil)**medin mi? Hani** (Rabbinin kim olduğunu sorması üzerine) **İbrâhîm: "Benim Rabbim ancak O Zât'tır ki;** (ölüleri) **diriltir ve** (dirileri) **öldürür!" demişti de, o: "Ben de** (ölüm cezası verdiğim bir kişiyi affedip canını bağışlayarak) **diriltiyorum ve** (istediğimi idam ettirerek) **öldürüyorum!" demişti.** (Onun bu sözünden, ne denli ahmak olduğunu anlayan) **İbrâhîm** (, onun yanlış anlayışına itirâza lüzum görmeyip, inadına da olsa cevap verme imkânı bulamayacağı değişik bir delil getirme yöntemine geçerek)**: "Şüphesiz Allâh** (her sabah) **güneşi doğu** (tarafın)**dan getirmektedir, haydi sen de** (bir kere olsun) **onu batı** (tarafın)**dan getir!" demişti de, o kâfir olmuş kimse hemen** (tutulup) **şaşakalmıştı. Zaten Allâh** (hidâyeti kabul etmekten kaçınarak kendilerini zarara uğratan) **o zâlimler**

gürûhunu (dünyada hakkı anlayıp doğru delil getirmeye, âhirette de kurtuluşa) **hidâyet etmez.**

﴾259﴿ **Yahut o kimse gibisini** (gördün mü) **ki o,** (tahribat neticesinde) **kendisi**(nin duvarları)**, tavanları üzerine düşmüş olan bir karyeye uğramış ve** (Allâh-u Te`âlânın diriltme gücünü takdir etmekle beraber yanı sıra, diriltme şeklini bilmekten acziyetini itiraf etmek üzere kendi kendine)**: "Ölümünün ardından Allâh işte bunu**(n halkını) **nasıl diriltecek** (acaba)**?" demişti de, Allâh hemen onu** (oracıkta öldürüp) **yüz sene ölü bırakmış sonra kendisini diriltmişti. O** (anda Allâh-u Te`âlâ ona)**: "**(Sen burada) **ne kadar kaldın?" buyurmuş, o da: "Bir gün yahut bir günün bir kısmı** (kadar az bir zaman) **kaldım!" demişti. O** (Allâh-u Te`âlâ) **da: "Doğrusu sen**(burada) **yüz yıl** (ölü olarak) **kaldın! İşte yiyeceğine ve içeceğine bak**(ıp gör) **ki,** (uzun zaman geçmesine rağmen onlar) **hiç** (bozulup) **değişmemiştir. Bir de** (kemikleri dağılmış ve çürümüş haldeki) **merkebine bak! Böylece** (Bizim üstün gücümüzü anlayasın ve) **seni insanlar**(ın, öldükten sonra dirilmeye inanmaları) **için bir âyet** (ve ibret) **kılalım diye** (seni tekrar dirilttik)**!** (Şimdi) **o** (merkebe âit) **kemiklere de bak ki; onları nasıl** (birleştirmek için üst üste) **kaldırıyoruz da sonra onlara bir et giydiriyoruz?" buyurmuştu. Artık** (merkebi gözü önünde diriltilerek, Allâh'ın kudreti) **kendisine iyice belirince o: "**(Şimdi görerek de) **biliyorum ki şüphesiz Allâh** (öldürme ve diriltme dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir!" demişti.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivayete göre; Allâh* (Celle Celâlühû) *Uzeyr* (Aleyhisselâm)*ı ve merkebini yüz sene ölü bıraktıktan sonra diriltince o, merkebine atlayıp mahallesine geldiğinde evini bulamadı, kimse onu tanımadığı gibi, o da kimseyi tanıyamadı. Tahmin üzere vardığı bir evin kenarında,*

evvelce kendilerinin câriyesi olan, yüz yirmi yaşındaki kör ve kötürüm bir neneye rastladı. Uzeyr (Aleyhisselâm)*ı tanıdığında yirmi yaşında olan bu neneye: "Burası Uzeyr'in evi mi?"diye sorunca, o ağlamaya başlayarak: "Yüz sene oldu Uzeyr'i kaybettiğimiz! Şunca yıldır adını ananı bile duymadık!" dedi. Uzeyr* (Aleyhisselâm) *ona: "İşte ben Uzeyr'im! Allâh beni yüz sene ölü olarak sakladıktan sonra tekrar diriltti!" deyince o: "Uzeyr duası makbul bir zât idi, o halde dua et, Allâh gözlerimi bana geri versin de, seni göreyim! Eğer Uzeyr'sen seni tanırım!" dedi. Uzeyr* (Aleyhisselâm) *Rabbine dua edip, eliyle gözlerini sıvazladığı anda gözleri görmeye başladı. Elinden tutup: "Allâh'ın izniyle kalk!" deyince de, kadın sapasağlam kalkıverdi. Uzeyr* (Aleyhisselâm)*a bakınca: "Ben şâhitlik ederim ki gerçekten sen Uzeyr'sin!" dedi. Sonra birlikte İsrâîloğullarının topluca oturdukları meclise geldiklerinde kadın kendilerine başından geçenleri anlattıysa da onlar inkâr ettiler. O mecliste Uzeyr* (Aleyhisselâm)*ın torunları bile pîr-i fâni vaziyette oturuyorlardı, o an için yüz on sekiz yaşında bulunan oğlu: "Benim babamın iki omuzu arasında hilâl şeklinde siyah bir beni vardı!" diyerek babasının omuzlarını açınca, o beni görüp babasını tanıdı. O zaman İsrâîloğulları ondan, kaybolmuş olan Tevrât'ı kendilerine yazdırmasını istediler, o da bunu yazdırdı, sonra aslını bulduklarında bir harf bile şaşmadığını görünce: "Uzeyr, Allâh'ın oğludur!" dediler.* *(Kıssanın tafsilatı için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 3/77-80)*

﴾260﴿ **Hani bir zaman İbrâhîm: "Ey Rabbim!** (İmanımın, ilimden ayâna yükselmesi için) **bana göster ki, ölüleri nasıl dirilteceksin?" demişti. O** (Allâh-u Te`âlâ da ona)**: "Yoksa sen** (Benim yeniden diriltmeye Kâdir olduğuma) **inanmadın mı?" buyurmuştu. O da: "Evet!** (İnandım) **velâkin** (gözümle de

görerek) **kalbim iyice yatışsın diye** (bu istekte bulundum)**!" demişti.** (Bunun üzerine) **O** (Allâh-u Te`âlâ, diriltme mûcizesini göstermek üzere ona)**: "Öyleyse** (tavus, horoz, karga ve güvercin olmak üzere) **kuşlardan dördünü** (eline) **al ve** (şekillerini iyice tanıyıp zihninde tutabilmen için) **onları kendine** (doğru evirip) **çevir** (ki, diriltilmelerinin ardından karıştırıp da: 'Bu başka, o başka!' demeyesin)**. Sonra** (onları parça parça yapıp) **her bir dağ üzerine onlardan bir parça koy. Daha sonra da onları çağır ki,** (bak nasıl) **sana koşarak gelecekler!** (Şunu da iyi) **bilesin ki; şüphesiz Allâh** (istediğini yapmaktan engellenemeyen bir) **Azîz'dir;** (hiçbir işi yersiz olmayıp, her yaptığını üstün hikmetlere mebnî olarak yerli yerince yapan bir) **Hakîm'dir." buyurmuştu.**

﴾261﴿ **Mallarını Allâh yolunda harcamakta olan kimselerin** (yaptıkları yardımın) **şaşılacak hâli; yedi başak bitirmiş olan bir dâne gibidir ki, her bir başakta yüz dâne vardır. Allâh** (, verenlerin her birine değil de,) **dilediği kimseler için** (çektiği zahmet ve taşıdığı ihlâs nispetinde mükâfatı) **katlama yapar. Allâh** (vereceği fazlalıklar yüzünden hazineleri eksilmeyen ve lütfu da, cömertliği de sonsuz ve sınırsız derecede geniş olan bir) **Vâsi'dir;** (verenlerin ne verdiklerini ve ne niyetle verdiklerini, bundan dolayı ne tür bir karşılık hak ettiklerini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾262﴿ **O kimseler ki; mallarını Allâh yolunda** (cömertçe) **harcarlar da, sonra vermiş oldukları şeyin peşine ne** (yaptığını anlatarak) **bir başa kakma, ne de** (zâlimâne ve küstahça davranarak) **bir eziyet katmazlar, işte** (yaptıkları harcamaların) **sevapları Rableri katında onlara aittir.** (Ecirlerinin eksiltilmesi yüzünden ya da âhiret azâbından dolayı) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve** (dünyada bıraktıklarına)

ancak onlar üzülmeyeceklerdir.
Bu âyet-i kerîme, Osman ibni Affân ve Abdurrahmân ibni Avf (Radıyallâhu Anhümâ) hakkında inmiştir. Hazreti Osman Tebûk gazasında, İslâm ordusuna tüm teçhizatıyla beraber bin deve bağışlamış, ayrıca bin dînar getirip Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in kucağına dökmüş, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de mübarek elini o paraların içine sokarak onları karıştırırken: "Artık bugünden sonra yapacakları Osman'a zarar vermez!" buyurmuştu. Abdurrahmân ibni Avf ise; yanında bulunan sekizbin dirhemin yarısını çocuklarına ayırmış, kalan dört bini de Allâh rızası için sadaka olarak çıkarıp Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e teslim etmişti. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona: "Tuttuğunda da, verdiğinde de Allâh senin için bereket yaratsın!" diye dua etmişti.
﴿263﴾ (Muhtaç bir kişinin yardım isteğine karşılık, güzel ve hoş bir cevap mâhiyetinde söylenmiş olan ve İslâm örfünde) **iyi bilinen bir söz ve** (dilenciden gelecek ısrara karşı) **bir bağışlama, kendisini herhangi bir eziyet** (ve başa kakma) **takip edecek olan bir sadakadan daha iyidir! Allâh** (başa kakıp eziyet edenlerin fakirlere yaptıkları yardıma muhtaç olmayıp, dilemesi durumunda kimseyi Kendisinden başkasına muhtaç etmeyecek derecede sınırsız zenginliğe sahip olan bir) **Ğaniyy'dir;** (böyle yapanlara peşin ceza vermeyip, tevbe fırsatı tanıyan bir) **Halîm'dir.**
﴿264﴾ **Ey iman etmiş olan kimseler! Kendisi Allâh'a ve o son güne inanmazken, insanlara gösteriş için malını** (boş yere) **harcamakta olan o** (münafık) **kimse gibi, başa kakma ve incitme sebebiyle sadakalarınız**(ın sevabın)**ı iptal etmeyin. İşte** (riya için infakta bulunan) **o** (münâfık) **kimsenin şaşılacak hâli; üzerinde az bir toprak bulunan sert ve**

kaygan bir kayanın durumu gibidir ki; kendisine iri damlalı bir yağmur isâbet etmiş de onu (topraktan arındırarak) **dümdüz bir halde bırakmıştır.** (Böyle bir kayanın üzerindeki topraktan kimse istifâde edemeyeceği gibi,) **o** (gösteriş için infakta buluna) **nlar işlemiş olduklarından herhangi bir şey**(in sevabından istifâdey)**e güç bulamazlar. Allâh** (, kâfirliği seçmekte dâim oldukları sürece) **o kâfirler topluluğunu** (iyiye ve doğruya) **hidâyet etmez.** (O halde ey müminler! Gösteriş, başa kakmak ve eziyet gibi kâfir sıfatlarını takınmaktan sakınarak Allâh-u Te`âlâ'nın hidâyetine mazhar olun!)

﴾265﴿ **Allâh'ın rızasını aramak ve** (canlarıyla cihada çıkarak ruhlarını İslâm yolunda iyice sağlamlaştırdıkları gibi) **kendilerinin bir parçası** (olan maddi imkânları)**nı** (da iman üzere) **sabit kılmak için mallarını harcayanların** (bu infaklarının Allâh indindeki makbuliyet ve artışının) **şaşılacak hâli ise; yüksek** (ve düz) **bir yerdeki güzel bir bahçenin durumu gibidir ki; ona iri damlalı** (sağanak) **bir yağmur isâbet etmiş de, yemişini iki kat vermiştir. Ama kendisine iri damlalı** (sağanak) **bir yağmur isâbet etmese de,** (münbitliğinden ve ikliminin güzelliğinden dolayı) **hafif bir yağmur** (bile ona yeter)**!** (İşte böylece Allâh rızası için az veya çok verenlerin ecirleri, ihlâslarına göre farklılık arz etse de hiçbir zaman zâyi olmaz.) **Allâh** (az-çok) **yapmakta olduğunuz şeyleri**(n tümünü hakkıyla gören ve karşılıklarını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴾266﴿ **Sizin biriniz arzu eder mi ki, hurma ve üzümlerden oluşan,** (ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmakta olan ve kendisi için orada meyvelerin hepsinden** (bolca) **bir miktar bulunan, kendisine ait bir bahçe olsun da,** (bakıma muhtaç) **zayıf çocukları da varken ona ihtiyarlık ulaşsın, tam bu**

sırada ise içinde büyük bir ateş bulunan güçlü bir fırtına (onun ve çocuklarının tek geçim kaynağı olan) **o** (bosta)**na vursun da** (orası) **tamamen yanıversin.** (İşte yaptığı güzel bir ameli Allâh-u Te'âlâ'nın rızası için değil de, gösteriş niyetiyle yapan kişi de, sevaba en ziyade muhtaç olacağı kıyâmet gününde bütün amellerini boşa çıkmış olarak bulunca, bu felâkete uğrayan bahçe sahibi gibi, telâfisi mümkün olmayan büyük bir pişmanlığa maruz kalacaktır.) **İşte Allâh** (makbul olan ve olmayan sadakaların misallerini açıklayan) **âyetleri size** (daha aşağı bir beyanla değil) **ancak böyle** (eşsiz bir açıklamayla) **beyan etmektedir, tâ ki siz iyice düşün**(üp öğütlen) **esiniz** (de bu sayede tefekkür kabiliyetinizi harekete geçirerek, geçici ve dağılmaya mahkum olan dünya malıyla, âhiretteki sonsuz mükâfatları karşılaştırasınız ve böylece dünyaya karşı kendinizde soğukluk hissedip âhirete rağbet edesiniz ve orada sizi üzecek şeyler yapmayasınız)**!**

﴾267﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Kazanmış olduğunuz şeylerin iyilerinden/helâllerinden/ bir de** (madenler ve türlü türlü ürünler gibi) **sizin için yerden çıkarmış bulunduğumuz şeylerden infakta bulunun. Kötü bir şeyi** (vermeyi) **kastetmeyin ki, siz özellikle** (seçip) **ondan verirsiniz de, kendiniz**(e verilecek olsa) **onun hakkında göz yummaksızın** (, isteyerek) **asla alıcıları olmazsınız!** (Şunu da iyice) **bilesiniz ki, şüphesiz Allâh** (sadaka vermeyi size, Kendisi yardıma muhtaç olduğu için değil, bundan siz faydalanasınız diye emretmiş olan bir) **Ğaniyy'dir;** (tüm nimetlerine karşı hamde müstehak olan, özellikle de mecbur olmadığı halde hayırlarınızı fazlu keremiyle kabul edip sevap verdiği için övgüye lâyık bulunan bir) **Hamîd'dir.**

﴾268﴿ **Şeytan** (: “En iyi mallarınızı Allâh yoluna vermeye kalkmayın. Çünkü bunun neticesi mutlaka fakir düşmeniz olacaktır!” gibi düşünceleri vesvese yoluyla aklınıza getirerek) **size fakirlik sözü vermekte ve o en kötü haslet** (olan cimriliğ)**i size** (teşvik yoluyla) **emretmektedir. Allâh ise** (en sevdiklerinizi O’nun yoluna vermeniz durumunda) **size Kendi katından büyük bir bağışlama ve bir fazl**(u kerem olarak, verdiğinizin yerini kat kat dolduracak bol rızık) **vaat etmektedir. Allâh** (, yoluna infak edenleri zengin edecek derecede geniş imkânlara sahip bir) **Vâsi’dir;** (kimin hangi niyetle ne verdiği dâhil, her şeyi hakkıyla bilen bir) **Alîm’dir.**

﴾269﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**, hikmeti** (; peygamberliği, Kur’ân-ı Kerîm’in okunuşuyla, manasıyla ve tefekkürüyle ilgili bilgileri, Sünnet’e vukûfiyeti, fıkıh ilmini, sözde ve davranışta isabeti, Allâh-u Te`âlâ’yı tanıma anlamına gelen tasavvufu, vesvese ile ilhâmın arasını ayıracak kabiliyeti ve sâir faydalı ilimleri) **dilediğine verir. Kime hikmet verilirse, muhakkak ki ona çok büyük bir hayır verilmiş** (demek)**tir. Ama** (ilmiyle amel eden ve evhamdan kurtulmuş bulunan) **hâlis akıllara sahip olanlardan başkası** (Allâh’ın âyetleri ve öğütleri hakkında) **iyice düşünemez.**

﴾270﴿ (Allâh yolunda veya şeytan uğrunda, az-çok, gizli-açık) **nafaka olarak ne harcarsanız veya** (sevap-günah, şartlı-şartsız) **nezir olarak ne adarsanız, şüphesiz ki Allâh onu bilmekte** (ve ona göre karşılığını vermekte)**dir.** (Hayırlara engel olup, kötü yolda adak ve harcamada bulunarak kendilerine zarar vermiş olan) **o zâlimler içinse, yardımcılardan hiçbiri yoktur** (ki, Allâh-u Te`âlâ’nın azâbından onları kurtarabilsinler)**.**

﴾271﴿ (Habîbim! “Sadakanın gizli olanı mı yoksa açıkça verileni mi daha fazîletlidir?” diye soranlara Benim tarafımdan şöylece

bildir:) **Eğer sadakaları** (vermeyi) **açıkça yaparsanız, o ne güzel şeydir! Ama eğer onları gizlerseniz ve onları** (rastgele her isteyene değil de, gerçekten ihtiyaç sahibi olan) **fakirlere** (bu şekilde kimseye duyurmadan ve göstermeden) **verirseniz, işte bu sizin** (gösterişten uzak kalıp ihlâsa ulaşabilmeniz) **için daha iyidir. O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (verdiğiniz sadakalar sebebiyle tüm günahlarınızı olmasa da,) **kötü işlerinizden bir kısmını sizden ört**(üp mağfiret ed)**er. Allâh** (gizli-açık tüm) **yapmakta olduğunuz şeyleri**(n görünen ve görünmeyen bütün yönlerini çok iyi bilen ve küçük-büyük hiçbir ameli görmezden gelmeyip, yaptıklarınızın tamamının karşılığını verecek olan bir) **Habîr'dir.**

﴾272﴿ (Ey Habîbim!) **Onları** (doğru yola ulaştırma anlamında) **hidâyet etmek, senin üzerinde** (bir sorumluluk) **değildir.** (Sen insanlara ancak doğru yolu gösterebilen bir müjdeci ve uyarıcısın! Dolayısıyla senin vazifen açık bir duyurudan başkası değildir!) **Velâkin Allâh** (doğru yola ulaştıracak özel hidâyeti yaratarak) **dilediğini hidâyet etmektedir** (ki, o diledikleri de, hidâyeti seçtiklerini bildiği kişilerdir)**. Hayır** (niyetiyle mal)**dan** (az-çok) **neyi verecek olursanız,** (bunun menfaati âhirette ancak) **kendileriniz içindir.** (Öyleyse kötü şeyler vererek yahut başa kakma ve gösteriş gibi günahlar işleyerek hayrınızı iptal etmeyin. Ey müminler!) **Zaten siz Allâh'ın vechini** (; Zât'ını ve rızasını) **aramaktan başka bir şey için infak etmezsiniz. Hayır** (yapmak üzere mal)**dan ne infak ederseniz,** (sevabı) **size tastamam ödenecektir.Ve siz** (mükâfatlarınız eksiltilerek) **zulme uğratılmayacaksınız.**

﴾273﴿ (Yapacağınız hayırlar,) **o fakirlere âittir ki; onlar Allâh yolunda** (yaptıkları cihattan ve mesâilerini ilim yolunda harcadıklarından dolayı, çalışıp kazanmaktan) **engellenmişlerdir de,** (bu sebeple) **yer**(yüzün)**de** (geçim

temini için) **herhangi bir dolaşma imkânı bulamamaktadırlar. İffetli davranışta bulunma**(ları) **yüzünden** (dilenemedikleri için)**,** (durumlarını) **bilmeyen kişi onları zengin kimseler zanneder.** (Habîbim!) **Sen sîmâlarıyla onları tanırsın** (, zayıflık, dağınıklık ve yüzlerinin sararması gibi birtakım belirtilerle kendilerinin zor durumda olduklarını hemen anlarsın)**. Onlar** (yüzsüzlük edip) **insanlardan ısrarla** (bir şey) **istemezler** (, zaruretten dolayı isteseler de ısrarcı olmazlar)**. Hayır** (olarak mal)**dan ne infak ederseniz, şüphesiz ki Allâh onu** (çok iyi bilip, karşılığını verecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴿274﴾ **O kimseler ki; gece-gündüz, gizli ve âşikâr** (demeden, her hâlükârda İslâm'ın yücelmesi uğrunda) **mallarını harcamaktadırlar; işte bu sebeple ecirleri Rableri katında kendileri için** (hazır edilmiş)**dir. Onlar üzerine hiçbir** (suretle) **korku yoktur ve** (başkaları üzülürken) **ancak onlar** (dünyada bıraktıklarına) **mahzun olmayacaklardır.**

Bu âyet-i kerîme, Ebû Bekr-i Sıddîk, Ali ibni Ebî Tâlib ve Abdurrahmân ibni Avf (Radıyallâhu Anhüm) *gibi zâtlar hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki; Hazret-i Sıddîk* (Radıyallâhu anh)*, tasadduk ettiği kırk bin dînârın onbinini gece, on binini gündüz, on binini gizli, on binini de âşikâr olarak dağıtmıştır. Ali* (Radıyallâhu anh) *da geceleyin ashâb-ı suffeye bir ölçek hurma göndermiş, ayrıca elinde bulunan dört dirhemin birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini âşikâr olarak tasadduk etmiştir. Abdurrahmân ibni Avf* (Radıyallâhu anh) *ise onlara gündüz vakti birçok dînâr göndermiştir. Âyet-i celîlenin; Allâh yolunda cihat için at yetiştiren mücâhitler hakkında nâzil olduğu da söylenmiştir. Çünkü onlar, gece-gündüz, gizli ve âşikâr dâima o atların bakımıyla ilgilenmektedirler. Âyet-i kerîmede; gecenin gündüzden, gizlinin de âşikârdan önce zikredilmesi, gizli*

sadakanın, açık verilenden daha üstün olduğuna işâret etmektedir.

﴾275﴿ **O kimseler ki fâiz yemektedirler; onlar** (diriltildikleri zaman kabirlerinden) **ancak, şeytanın kendisini yere çalmakta olduğu kimsenin** (kendisine isâbet eden) **delilik** (nöbetin)**den kalkışı gibi kalkacaklardır. İşte bu** (ceza)**, şu sebepledir ki, gerçekten onlar: "Alış-veriş ancak fâiz gibidir!" demişlerdir. Hâlbuki Allâh alım satımı helâl etmiş,** (parayı parayla değiştirirken veya aynı cins malları değişirken, fazlalık alma anlamındaki) **fâizi ise haram kılmıştır. Artık her kim ki; Rabbinden ona** (fâizi yasaklayıcı) **bir öğüt gelmiştir de** (onauyup, yaptığı yanlıştan) **vazgeçmiştir, işte geçmiş olan şey kendisi içindir** (bu nedenle yasaklık gelmeden önce almış olduğu fâizler kendisinden geri istenmez)**. Yine de onun işi Allâh'a** (kalmış)**dır.** (İyi niyetle nasihat kabul ederek haramı bıraktığından mükâfat bile alabilir.) **Her kim de** (fâizi helâl kabul etme fikrine) **dönerse, işte onlar ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır.** (Bir daha çıkmamak üzere) **kendileri onun içinde ebedî kalıcılardır.**

Fâizle alış-veriş yapanın, kıyâmet günü kabrinden mahşere, âniden yere yıkılan ve kasılarak ağzı köpüren saralı kimse gibi çıkacağı hakkında birçok hadîs-i şerîf ve rivayet mevcuttur. Nitekim Taberânî'nin, Avf ibni Mâlik (Radıyallâhu anh) dan rivayet ettiği bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Bağışlanmayacak günahlardan sakın! (Onlardan biri) ganimet malını çalmak(tır) ki; kim böyle bir şey çaldıysa kıyâmet günü onu getirecektir. Bir de fâiz yemek ki; fâiz yiyen kimse kıyâmet günü cinnet geçirerek yere yıkılmış bir halde diriltilecektir." (Taberânî, el-Mu'cemü'l- Kebir, No: 110, 18/60; Heysemî, Mecmaü'z-zevâid, No: 6588, 4/214) buyurduktan

sonra bu âyet-i kerîmeyi okumuştur. Allâh-u Te`âlâ dünyada abdest almış olanları, kendilerine bir ikram için mahşerde abdest uzuvlarının parlaklığıyla tanıtacağı gibi, fâiz yiyenleri de bir ceza olarak böyle kötü bir alâmetle herkese rezil edecektir. Bazı âlimlerin: "Mahşerde böyle bir görüntü olmayacağı, bunun ancak, o kişinin dünyalık kazanma uğrundaki hırslı ve aceleci tutumuyla ilgili bir benzetme olduğu" şeklindeki tevilleri, İbni Abbâs, İbni Mes`ûd ve Katâde gibi selef-i ümmetten nakledilen ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den rivayet edilenmanalarla çeliştiğinden, asla kabule şâyân değildir. Ayrıca sapık Mu'tezile fırkasının, bu âyet-i kerîmeden; "Fâiz gibi büyük günahları işleyenlerin cehennemde ebedîkalacağı" şeklinde bir görüş çıkarmaları da, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbından nakledilen inanca tamamen zıttır. Zira adam öldürmek dâhil en büyük günahları işleyenlerin bile tevbelerinin kabul edilebileceğine dâir birçok sahîh hadîs-i şerîf mevcuttur. Dolayısıyla bu âyet-i kerîmede; cehennemde ebedî kalacağı bildirilen kimseler, fâiz yemeyi helâl sayarak kâfir olanlardır, haram olduğunainanarak yiyenlerin durumu ise, Allâh-u Te`âlâ'nın dilemesine kalmıştır, isterse tevbesini kabul etmeyip azap edebilir, dilerse hiç tevbe etmeden de affedebilir. Zira Allâh-u Te`âlâ'ya hiçbir şey zorunlu kılınamaz! Fakat imanla ölenler cehenneme girseler de, günahları nispetinde yanıp çıkarak sonunda cennete girerler, cehennemde ebedî kalmak ise sadece imansız ölenlere mahsustur.

﴿276﴾ **Allâh fâiz** (karışan her türlü muâmelenin bereketin) **i yok etmektedir, sadaka** (ve zekâtı verilen mal)**ları ise** (bereket bakımından) **artırmaktadır. Allâh,** (fâizi helâl görerek inkâra düşen) **çokça kâfir ve** (mütemâdiyen haram yiyerek günahta ısrarcı olan) **ziyade günahkâr hiçbir kimseyi sevmez!**

﴾277﴿ **O kimseler ki;** (Allâh'a, peygamberlerine ve getirdiklerine) **iman ettiler,** (oruç ve hac gibi) **salih ameller işlediler, o** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kıldılar ve zekâtı verdiler; şüphesiz Rableri katında ecirleri kendileri için** (hazır beklemekte)**dir. Onlar üzerine** (, gelecekle alâkalı) **hiçbir korku yoktur ve ancak onlar** (geçmişe dâir) **üzülmeyeceklerdir.**

﴾278﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'tan hakkıyla sakının ve fâizden kalmış olan** (alacağınız) **ı bırakın. Eğer** (gerçekten) **mümin kimseler olduysanız** (böyle yapmanız gerekir. Çünkü imanın delili, inandığınız Allâh'ın emirlerini tutmaktır)**!**

﴾279﴿ **Eğer** (fâizi bırakma işini) **yapmazsanız, Allâh ve Rasûlü** (ciheti)**nden** (fâizcilere karşı açılmış olan) **büyük bir harb** (içine girdiğiniz)**i iyice bilin! Şayet** (tefecilikten) **tevbe ederseniz, artık mallarınızın esasları** (olan sermâyeniz) **size aittir.** (Böylece fazla isteyerek, borçlulara) **zulmetmiş olmazsınız,** (anaparanızı eksik alarak) **zulme de uğratılmazsınız.**

﴾280﴿ **Eğer o** (borçlu)**, güçlük sahibi olursa, artık bir bolluğa** (ve ferahlığa ulaşacağı zamana) **kadar bekleme**(niz gerekir)**!** (Darlık içinde olan kimselerden alacağınız anaparanın tamamını veya bir kısmını silerek) **bağışta bulunmanız ise, sizin için** (borçluya süre tanımaktan) **daha iyidir. Eğer siz** (bu bağışlamanın kazandıracağı güzel övgü ve bol mükâfatı) **bilmekte olsaydınız** (elbette bu yolu tercih ederdiniz)**!**

﴾281﴿ **Öyle büyük bir günden hakkıyla sakının ki; kendisinde Allâh**(ın huzurun)**a döndürüleceksiniz de sonra herkese kazanmış olduğu şeyler**(in karşılığı) **tamamen ödenecektir ve onlar** (, sevapları eksiltilerek ya da günahları artırılarak) **zulme uğratılmayacaklardır!**

﴾282﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Adı konmuş bir süreye kadar bir borçla birbirinize borçlandığınızda** (çekişmeye yol açmayıp daha güvenli olsun diye) **onu yazın!** (Güvenilir) **bir kâtip aranızda** (eksik-fazla yapmadan) **adâletle yazsın! Yazabilen hiçbir kimse Allâh'ın kendisine** (yazma sanatını) **öğretmiş olduğu gibi** (doğru dürüst) **yazmaktan çekinmesin de hemen yazsın! Üzerinde** (ödemesi gerekli) **hak bulunan** (borçlu) **kimse ise,** (borcunu ikrar etmek üzere) **yazdırsın ve** (ödemesi lazım olan hakkı gizleme hususunda) **Rabbi olan Allâh'tan hakkıyla sakınsın da, o** (borcu)**ndan hiçbir şeyi eksiltmesin. Eğer üstünde hak bulunan** (borçlu) **kimse,** (aklı kıt ya da beyinsiz) **bir sefih veya** (küçük çocuk ve bunamış ihtiyar gibi) **bir zayıf olursa yahut** (dilsizlik ve lisan bilmezlik yüzünden) **kendisi yazdırmaya güç bulamazsa, o zaman** (kayyım, vekil ve mütercim gibi yerine iş görecek) **velîsi adâletle yazdırsın.** (Aranızda cereyan eden bu borçlanmaya, Müslüman, hür ve bülûğa ermiş) **erkeklerinizden iki şâhidin şehâdetini talep edin. Eğer onlar iki erkek olmazlarsa,** (şâhitliklerine) **râzı olmakta bulunduğunuz şâhitlerden bir erkek ve iki kadın** (şâhitlikte bulunsun)**! Tâ ki ikisinden biri** (unutma gibi herhangi bir nedenle) **şaşarsa, onlardan biri diğerine hatırlatabilsin! Şâhitlik yapabilecek olanlar, çağırıldıkları zaman** (bu vazifeden) **kaçınmasın. Küçük olsun, büyük olsun, o** (borçlunun zimmetinde sabit kalacak borcu)**nu** (borçlunun ikrar, alacaklının da kabul ettiği) **vaktine kadar yazmaktan yorulmayın. İşte size! Bu** (yazışmanız)**, Allâh katında daha adâletli, şâhitlik** (icrası) **için daha sağlam ve şüphe etmemenize daha yakındır. Ancak** (muâmelenizin) **kendisini aranızda devretmekte olduğunuz peşin bir ticaret olması** (durumu, yazışma hükmünden) **müstesnâ! O zaman**

bunu yazmamanızda üzerinize hiçbir günah olmaz! Alış-veriş yaptığınız zaman şâhit tutun! Ne bir kâtip ne de bir şâhit (çağırıldıklarında gitmeyerek, gittiklerinde ise, değiştirme veya eksik-fazla yaparak, insanları) **zarara uğratmasın!/**(Vazifelerini yapmalarına engel olunarak, önemli işleri geri bırakılarak yahut masrafa sokularak) **kâtip de şâhit de zarara uğratılmasın! Eğer** (böyle) **yaparsanız, şüphesiz ki bu, sizi alâkadar eden bir fâsıklıktır** (, zira bu şekilde Allâh'ın taatından çıkışınızın zararı ancak size dokunacaktır)**. Allâh**(ın emir ve yasaklarına isyan)**dan hakkıyla sakının!** (Böylece) **Allâh size** (, dünya ve âhiretle ilgili kârlarınızı) **öğretmektedir. Allâh** (kullarının menfaatleri dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen ve karşılıklarını verecek olan bir) **Alîm'dir.**

Bu âyet-i kerîme, insan haklarından biri olan malın korunmasıyla ilgili çok önemli bir mevzuun kaynağını teşkil etmektedir ki bu; sözlerin unutulması ve mal gibi hassas konuda insanların in-kâra kalkışması veya ânî ölümler neticesinde alacaklıların mağdur edilmesi gibi zararları ortadan kaldırmak için, yazma, yazdırma ve şâhit tutma gibi, günümüze kadar devam eden, hatta söze güven müessesesi tamamen zedelendiğinden bu gün daha ziyade önem arz eden birtakım kuralları ihtiva etmektedir. Bazı yenilikçiler âyet-i kerîmede geçen: "İki kadının şâhitliğinin bir erkeğe denk kılınması" konusunu, kadınlara bir hakaret şeklinde değerlendirerek: "O zaman kadınlar okuma-yazma bilmediğinden dolayı hüküm böyleydiyse de, bugünün kültürlü kadınlarının her biri bir erkeğe denktir!" gibi hezeyanlar savurmaktadırlar. Hâlbuki sahabe-i kirâm gibi en üst tabakanın dahi kendilerine müracaat ettiği Âişe (Radiyallâhu anhâ) *misali ictihad mertebesine ulaşmış kadınların mevcut olduğu asr-ı saâdette geçerli olan bir hükmün, bu gün değiştiğini*

söyleyebilmek; kulun, Allâh’ın hükmünü neshe kalkışması anlamını taşıyacağından, ayrıca kıyâmete kadar bâkî olan son şeri`âtin hükümlerinin, dünyanın sonuna kadar gelecek insanların durumlarının ve kültür seviyelerinin nazar-ı itibara alınmadan vaz edilmiş olduğunu, dolayısıyla Kur’ân’ın hükümlerinin tartışmaya elverişli bulunduğunu savunma manasına geleceğinden, insanı dinden çıkaracak kadar büyükbir felakete sürükleyebilir. Aslında bu âyet-i kerîmede kadınlar aşağılanmamış, bilakis yaratılışları gereği taşıdıkları; utangaçlık, hassasiyet, çabuk etkilenme, unutkanlık, erkeklere nispetle anlayış ve direnme gücünün zafiyeti gibi birtakım vasıflar, Hakîm ve Rahîm olan Allâh-u Te`âlâ tarafından nazar-ı itibâra alınarak kendileri esirgenmiş, örtünmelerinin ve erkeklerden sakınmalarının gerekliliği de göz önünde bulundurularak, şâhitlik gibi resmî ve umuma açık mevzularda birbirleriyle takviye edilmeleri münasip görülmüştür. Bir de; “Mal canın yongasıdır.” kelâmının fehvâsınca; mallarının ellerinden çıkmasını istemeyerek hakları inkâra veya gizlemeye çalışanların, şâhitlere saldırarak onları zor duruma sokacakları göz ardı edilmemelidir ki, bu durumda bir kadını yalnız bırakıp hedef haline getirmek, ona acımakla bağdaşmaz. Herhangi bir kadının, hâfıza ve direniş bakımından güçlü olabileceği farz edilse de bu, hükmün genele göre tayin edilmesine mâni teşkil etmez ve o kadının bu hükümden hâriç olup, tek başına yeterli olacağı anlamına gelmez. Her şeyin gerçek yüzünü bilme, değer takdiri, acıma ve esirgeme gibi konularda, tüm varlıkların yaratıcısı olan Allâh-u Te`âlâ’dan ileri geçme iddiası, zerre kadar imanı olan bir kimsenin değil telaffuz edeceği, aklından dahi geçireceği bir husus değildir.

﴿283﴾ **Eğer siz bir yolculuk üzere olur da bir yazıcı bulamazsanız,** (bu durumda güvenceniz,) **alınmış rehinlerdir. Şâyet bir kısmınız bir kısmına güvenir** (de rehin almaya lüzum görmez)**se, kendisine güvenilmiş olan o** (borçlu) **kişi Rabbi olan Allâh'tan hakkıyla sakınsın** (da, borcunu inkâr ederek hâinlik yapmasın) **ve emanetini tamamen ödesin!** (Ey borçlular ve şâhitler! Kendiniz hakkında olsun, başkaları hakkında olsun, hiçbir suretle) **şâhitliği gizlemeyin! Kim onu gizlerse şüphesiz ki o,** (bütün uzuvları isyana batmış olan ve tâ) **kalbi**(ne kadar) **günahkâr olan bir kişidir. Allâh** (şâhitliği gizleme ve açıklama gibi hususlarda) **yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla bilen ve Kendisine hiçbir şey gizli kapalı kalmayan bir) **Alîm'dir.**

﴿284﴾ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar** (, yaratılış, yönetim ve mülkiyet bakımından) **ancak Allâh'a âittir. İçlerinizde bulunan** (kötülük yapma kararlılığın)**ı açıklarsanız yahut onu gizlerseniz, Allâh onunla sizi muhâsebe edecektir. Sonra dilediği kimse için** (günahlarını) **bağışlar, dilediğine de azap eder. Allâh** (affetmek ve azap etmek dâhil) **her şeye** (son derece gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴿285﴾ **O peygamber de, Rabbinden kendisine indirilmiş olana iman etmiştir, müminler de** (indirilenlerin tümüne inanmışlardır)**! Her biri Allâh'a, meleklerine, kitaplarına ve rasûllerine inanmıştır. "Rasûllerinden hiçbirinin arasında ayırım yapmayız!"** (demişlerdir.) **Onlar** (Allâh-u Te`âlâ'nın, peygamberler vasıtasıyla kendilerine yöneltmiş olduğu yükümlülükler karşısında)**: "**(Buyruğunu) **işittik,** (emrine) **itaat ettik! Ey Rabbimiz! Mağfiretini** (dileriz)**!** (Ölümden sonra diriltilerek) **varış**(ımız) **ancak Sanadır!" demişlerdir.**

﴾286﴿ **Allâh hiçbir nefse güç yetireceğinden başkasını yüklemez!** (Herkesin, hayır nâmına) **kazanmış olduğu şey kendi lehinedir.** (Kötülüklerden canı çeke çeke) **gayretle kazanmış olduğu şey de yine kendi aleyhinedir.** (O müminler şöyle dua ederler:) **“Ey Rabbimiz! Unutursak yahut yanılırsakbizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Kendisini bizden önce** (geçmiş) **olan** (Yahudi ve Hristiyan) **lara yüklemiş olduğun o** (zor) **şeyin bir benzeri olarak, bizim üzerimize de ağır bir yük yükleme! Ey Rabbimiz! Kendisine karşı bizim için tâkat bulunmayan** (ağır) **şeyleri** (; musibet ve belâları) **bize taşıtma! Bizden** (günahlarımızı) **affet! Bizim için** (ayıplarımızı) **bağışlamada bulun ve bize rahmet buyur!** (Gerçek dostumuz ve) **Mevlâ’mız ancak Sensin!** (Bir efendiye yakışan; düşmanlarına karşı kölelerine yardım etmektir.) **O halde o kâfirler toplumuna karşı Sen** (de) **bize yardım et!”**
Bu âyet-i kerîmelerde zikredilen: “Kalpten geçenlerden dolayı sorgulanma” hükmünün neshedilip edilmeyişi, müfessirler arasında ihtilaf konusudur:
1- *Nesh görüşünde olanların delili, Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)ın şu rivayetidir: “Vahyin ilk muhatapları olan sahabe-i kirâma bu âyet-i kerîme çok ağır geldiği için bu hususta Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e müracaatta bulunmuşlar ve diğer uzuvlarına mâlik olsalar da, kalplerine mâlik olamayacakları özrüyle bir kolaylık istemişlerdir. Bunun üzerine bir sonraki âyet-i kerîme indirilerek, Ehl-i Kitap gibi itiraza kalkışmayıp, ‘İşittik, itaat ettik!’ demekle emrolunmuşlardır. Onların bu emri tutması üzerine bir sonraki âyet-i kerîmenin inzâliyle, ellerinden gelmeyen şeylerin sorumluluğunun kendilerinden kaldırıldığı bildirilmiştir.” (Müslim, İman: 57, No: 125, 1/115) Bu yüzden Ebû Hureyre (Radıyallâhu*

anh) *hadîs-i şerîfinde: “Konuşmadıkları yahut işlemedikleri sürece, ümmetimin içlerinden geçirdiklerini Allâh- u Te`âlâ şüphesiz bağışlamıştır.”* (Müslim, İman: 58, No: 127, 1/116; Buhârî, Itk: 6, No: 2391, 2/894) *buyrulmuştur.*

2- *Neshe kâil olmayanların delili ise; “Neshin, haberlerde vârid olmayıp ancak emir ve yasaklarda geçerli oluşu” kâidesidir. Bu görüş erbâbının, kendi aralarında farklı birçok îzâh tarzı varsa da, itikatta İmamımız EbûMansûr-u Mâtürîdî* (Rahimehullâh)*ın görüşü tercihe şâyandır. Şöyle ki; âyet-i celîlede bahse konu olan “Kalpte bulunan kötü niyet”, insanın gayri ihtiyârî kalbine gelen şeytânî vesveseler ve nefsânî düşünceler olmayıp, kendi irâdesiyle inanıp azmettiği hususlardır. Bu durumda; kâfir olmaya azmetmek, insanı kâfir eder. Azimsiz olarak içinden geçen günah yapma isteği ise, tevbe şartı olmaksızın bağışlanır. Günah yapmaya karşı taşıdığı azim, pişman olup tevbe ettiği takdirde hiç yazılmaz. Ama örneğin zina gibi bir kötülüğü yapmaya kesin kararlı olup, elinde olmayan bir nedenle yapamayan kişi, o günahı yapmış gibi cezalandırılmayacaksa da, cumhûra göre, bu azminden dolayı özel bir sorumluluk taşır. Ancak bu cezânın âhirete bırakılmayıp, dünyada çektiği dert ve sıkıntılarla telâfi edileceği Âişe* (Radıyallâhu anhâ)*dan rivayet edilmiştir.* (Nesef î, Hâzin, Beyzâvî)

ÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Âl-i İmrân
SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 200 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Mîm!**

﴾2﴿ **Allâh ki; Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur!** (Ezelî ve ebedî olan Zât'ına âit bir hayatla) **Hayy'dır;** (yaratıklarını yönetme ve koruyup kollama işini dâima üstlenmiş bulunan bir) **Kayyûm'dur.**

﴾3﴿ **O,** (verdiği haberlerde) **hak ile iç içe olan o Kitabı sana, öncesinde bulunan** (geçmiş kitap)**ları doğrulayıcı olarak peyderpey indirmiştir, Tevrât'ı ve İncîl'i ise top yekûn bir halde indirmiştir!**

﴾4﴿ (Allâh-u Te`âlâ) **bu** (Kur'â)**ndan önce** (Tevrât ve İncîl'i, kendi dönemlerinde bulunan) **insanlar için** (yol gösterici) **birer hidâyet olarak** (indirmiştir)**! O,** (hakkı bâtıldan ayıran) **Furkan** (vasfına hâiz Kur'ân)**ı da indirmiştir. O kimseler ki Allâh'ın** (kitaplarının) **âyetlerini** (ve peygamberleri vasıtasıyla gösterdiği mûcizeleri) **inkâr etmişlerdir;** (kâfirliklerinden dolayı) **gerçekten kendileri için çok şiddetli büyük bir azap vardır. Allâh** (iradesi engellenemeyecek ve azap etmesine mâni olunamayacak yegâne güce sahip bir) **Azîz'dir;** (bir benzerine kimsenin güç yetiremeyeceği kadar da) **intikam sahibidir.**

﴾5﴿ **Şüphesiz ki Allâh; ne yerde, ne de gökte** (bulunan ufak büyük) **hiçbir şey Kendisine gizli kalmaz!**

﴾6﴿ **Ancak O'dur O Zât ki;** (erkeklik, dişilik, siyahlık ve beyazlık gibi şekillerden hangisini) **nasıl dilemekteyse rahimlerde size**

öylece sûret vermektedir! O (saltanatında) **Azîz ve** (yönetiminde) **Hakîm olan Zât'tan başka hiçbir ilâh yoktur.**
﴾7﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; sana o** (eşsiz bir) **Kitab** (olan Kur'ân)**ı indirmiştir. Ondan bir kısmı,** (manası anlaşılamayacak derecede kısalıktan ve farklı yönlere ihtimalli olmaktan korunmak suretiyle) **muhkem** (ve sağlam kılınmış) **birtakım âyetlerdir ki onlar o Kitab'ın anası** (ve esası olduklarından, helâl ve haram gibi hükümlerde başvurulacak yegâne kaynak)**dır**(lar)**. Bir de** (kısalığından veya muhkem bir âyetle çeliştiğinden dolayı farklı tefsirlere müsâit bulunan) **diğer müteşâbih** (âyet)**ler! Artık o kimseler ki kalplerinde** (haktan bâtıla doğru bir sapma ve) **bir meyil vardır; işte onlar** (insanları din adına) **fitne**(ye düşürmek) **isteğiyle ve onu** (canlarının istediği gibi) **te'vîl etme arzusuyla, o** (Kur'â)**ndan müteşâbih olanın peşine düşerler** (de onun sadece dış manasıyla yetinirler ve yanlış yorumlarla onu tahrife yeltenirler)**. Hâlbuki onun** (tefsirinin nereye varacağını ve gerçek) **te'vîlini Allâh'tan başkası bilemez** (ve kimse "Kesinlikle bunun bundan başka manası yoktur!" diyemez)**! İlimde** (son derece derinleşerek) **râsih olanlar ise** (sapık fikirlilerin yaptığı gibi, müteşâbih âyetlerin manalarını karıştırmayıp)**: "Biz on**(lar)**a** (Allâh-u Te`âlâ'dan geldiği şekliyle) **iman ettik,** (muhkem ve müteşâbih âyetlerin) **hepsi** (de, kelâmında hiçbir çelişki bulunmayan) **Rabbimiz nezdinden** (indirilmiş)**dir." derler. Zaten** (duyuların tesirinden kurtulmuş) **hâlis akıllara sahip olanlardan başkası** (Kur'ân-ı Kerîm'de bulunan öğütleri) **iyice düşünemez!**
﴾8﴿ (İlimde râsih olan âlimler, Kur'ân'ın te'vîli hakkında sapıtanları görünce derler ki:) **"Ey Rabbimiz! Bizi** (muhkem ve müteşâbih âyetlerin tümüne inanmaya) **hidâyet buyurduktan sonra** (, kalplerini râzı olmadığın yorumlara kaydırdığın

kimselere yaptığın gibi, bizim) **kalplerimizi** (de müteşâbihleri araştırmaya meylettirerek haktan) **kaydırma ve bize tarafından bir rahmet bahşet** (ki, hakta sebata muvaffak olalım ve günahlarımızdan kurtulalım)**! Şüphesiz ki** (karşılık beklemeden bolca bağış yapan) **Vehhâb Sensin, ancak Sen!**

﴾9﴿ **Ey Rabbimiz! Gerçekten kendisi**(nin geleceği)**nde hiçbir şüphe bulunmayan büyük bir gün**(de hesaba çekmek) **için insanları toplayacak olan Sensin! Muhakkak ki Allâh** (herhangi bir kimseye vermiş olduğu) **sözü bozmaz!"**

Muhkem âyetler, misale muhtaç olmayacak derecede çoktur. Müteşâbih âyetlere bir misal verecek olursak: "Rahmân Arş üzerine istivâ etti!" (Tâhâ Sûresi: 5) *kavl-i şerifini gösterebiliriz. Burada geçen "İstivâ" kelimesi, lügate göre; "Oturma, kudret, istîlâ ve hâkimiyet" gibi manalara müsâit bir lafızdır. Ancak "Oturma" manası, muhkem âyetlerden olan: "O'nun misli hiçbir şey yoktur!"* (Şûrâ Sûresi: 11'den) *kavl-i şerifiyle tamamen çeliştiğinden, lügatte bulunan bu mananın verilmesi imkânsız hâle gelmiştir. Bu durumda Ehl-i Sünnet ulemâsı; selef ve halef olmak üzere iki türlü îzâh şekli geliştirmişlerdir. Selef tarifine dâhil olanlar, daha sâlim yolu tercih ederek, müteşâbih lafızları tefsir ve te'vîlden kaçınıp, "İstivâ" gibi âyet-i kerîmede geçen lafzın kendisini kullanmışlar, halef ise; yanlış yorumlara sebebiyet vermemek için daha sağlam yolu benimseyerek, "Kudret, hakimiyet ve istîlâ" gibi müsâit manalarla te'vîl etmişlerdir. "Muhkem ve müteşâbih" tabirlerinin farklı tarif ve misalleri için bakınız! Rûhu'l-Furkan: 3/330-341*

﴾10﴿ **O kimseler ki kâfir olmuşlardır; gerçekten ne malları, ne de çocukları, Allâh**(ın azâbın)**dan hiçbir şeyi asla kendilerinden def edemeyecek** (ve rahmetinden hiçbir şeyi de temin edemeyecek)**tir. İşte o** (cehennem) **ateşin**(in) **odunları,**

onlardır ancak onlar!

Bu âyet-i kerîmede geçen kâfirlerden maksadın; Necrân Hristiyanları yahut Kureyza ve Nadîr Yahudileri veya Arap müşrikleri olduğu hakkında müfessirlerden birkaç görüş nakledilmişse de, hepsinin birlikte düşünülmesine bir engel yoktur.

﴾11﴿ (Bu kâfirlerin, hakkı inkâr yolundaki gidişatı) **Firavun hânedânı ve onlardan önce olanların âdeti gibidir ki, onlar Bizim** (peygamberler vasıtasıyla gönderdiğimiz) **âyetlerimizi yalanlamışlardı da, günahları sebebiyle Allâh hemen onları yakalayıvermişti. Allâh** (inkârcılara karşı) **azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır.**

﴾12﴿ (Habîbim!) **O kâfir olmuş** (Yahudilere ve müşrik) **kimselere de ki: "Pek yakında mağlup edileceksinizve cehenneme sürgün edileceksiniz. O ne kötü döşek olmuştur!"**

﴾13﴿ (Ey sayılarının ve silahlarının çokluğuna aldanmış Yahudiler! Bedirgünü muhârebe meydanında) **birbiriyle karşılaşmış olan** (mümin ve müşrik) **iki cemaatte sizin** (çok yakında yenik düşeceğinizi anlayabilmeniz) **için gerçekten büyük bir âyet vardı.** (Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve ashâbından oluşan) bir cemaat Allâh yolunda savaşıyor, kâfir olan diğer bir topluluk ise,** (açıkça) **göz görüşüyle onları kendilerinin** (bine yaklaşan sayılarının) **iki misli** (fazla olarak) **görüyorlardı. /**(Kâfirler Müslümanların üç katı fazla olmalarına rağmen, müminler) **onları kendilerinin iki misli** (altı yüz kişi) **olarak görüyorlardı** (ki: "Sabırlı yüz kişinin, iki yüz kişiye galip kılınacağı" vaadine yakînen inandıkları için sebat edebilsinler)**./ Allâh dilediğini yardımıyla destekler. İşte şüphesiz ki** (Allâh'ın) **bu** (şekilde azı çok, çoğu ise az görünen

bir hale sokması)**nda, basîret** (ve isâbetli görüş)**lere sahip olanlar için elbette pek büyük bir ibret vardır.**

Bedir muhârebesinde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbı üçyüz on üç kişi olup, yetmiş yedisi muhâcirlerden, iki yüz otuz altısı ise ensârdandı. Muhâcirlerin sancaktarı Ali ibni Ebî Tâlib (Radıyallâhu anh), ensârın bayraktarı ise Sa'd ibni Ubâde idi. Mekke müşriklerinin sayısı da dokuz yüz elli kadardı. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hicretten sonra katılmış olduğu ilk savaş olma özelliğine sahip olan Bedir vakasında birçok mûcize zuhur etmişti ki, bu âyet-i kerîmede de bunlardan biri konu edilmektedir. Şöyle ki; Enfâl Sûresi`nde beyan edildiği üzere; müşrikler korkup kaçmasın diye Allâh-u Te`âlâ evvela müminleri onların gözünde çok az göstermiş, bu görüşle üzerlerine saldırdıklarında ise, onları kendilerinin iki misli olarak bindokuzyüz kişi kadar kalabalık göstermiştir. Demek ki az ve çok gösterme mûcizeleri, aynı durum için söz konusu olmayıp, farklı haller hakkındadır.

﴾14﴿ **O nefse hoş gelen şeylerin; kadınların, oğulların, altın ve gümüşten yığın yapılmış çok malların,** (yaratılışından alnı beyaz ve bedeni alacalı olarak) **alâmetlenmiş/yaylıma salınmış/** (soylu ve güzel cins) **atların,** (deve, sığır, koyun ve keçi cinsinden) **davarlar ve ekinlerin sevgisi insanlar için iyice süslü** (ve çekici) **kılınmıştır. İşte bu** (sayılanlar)**, o en âdî** (ve geçici dünya) **hayatın**(ın basit menfaatlerini temsil eden) **metâ'ıdır**(lar)**. Allâh ise,** (en) **güzel dönüş yeri** (olan cennet) **ancak Kendi nezdinde bulunan Zât'tır.**

﴾15﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "İşte size! Bu** (anlatıla) **n**(lar)**dan daha iyisini haber vereyim mi size?** (Günahlardan) **hakkıyla sakınmış olan kimseler için Rableri nezdinde, içlerinde ebedi kalıcılar olarak** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından**

ırmaklar akmakta bulunan pek kıymetli cennetler, (hayız, nifas ve haset, fesat gibi hoş karşılanmayan vasıflardan) **tertemiz kılınmış eşler, Allâh'tan da büyük bir rıza** (ve memnuniyet) **vardır** (ki, ardında hiçbir kızgınlık bulunmamaktadır)**. Allâh tüm kulları**(n yaptıklarını hakkıyla gören ve iyiliklere sevap, kötülüklere ise azapla karşılık verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴿16﴾ (Methedilen cennetler) **o kimseler** (için hazırlanmıştır) **ki: 'Ey Rabbimiz! Şüphesiz biz** (davetine icâbeten) **iman ettik. Öyleyse** (sözünü yerine getirerek) **bizim için günahlarımızı mağfiret et ve** (fazl u kereminle) **bizi o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından koru!' demektedirler.**

﴿17﴾ (Emirleri tutmaya, yasaklardan sakınmaya ve karşılaştıkları belâlara karşı) **sabredenleri,** (niyetlerinde, sözlerinde ve tüm işlerinde) **doğru olanları,** (itaat ve duaya devam ederek) **kunût yapanları,** (mallarından bir kısmını Allâh yolunda harcayarak) **infak edenleri ve**(günahlarının affı için) **seher** (vakit)**ler**(in)**de istiğfarda bulunanları** (özellikle methederim)**!"**

﴿18﴾ **Allâh, şüphesiz** (taksim ve tayin ettiği rızıklarla eceller, kullarına emir buyurduğu hükümler ve karşılığında vaat ettiği sevaplarla azaplar dâhil hiçbir hususta) **Kendisinden başka adâleti** (icrâ ve) **ikame etmekte olan hiçbir ilâh bulunmadığı gerçeğine şâhitlikte bulunmuştur.** (O'nun büyük kudretini gören) **melekler ve ilim sahipleri** (olan peygamberler ve âlimler) **de** (aynı şâhitliği ikrar etmiştir)**. O** (hiç yenilmeyip dâima gâlip gelen ve her işi yerli yerinde olan) **Azîz ve Hakîm olan Zât'tan başka hiçbir ilâh yoktur!**

﴿19﴾ **Şüphesiz ki Allâh nezdinde o** (gerçek ve makbul) **din ancak İslâm'dır. O kendilerine** (Tevrât ve İncîl) **kitap**(ları)

verilmiş olan (Yahudi ve Hristiyan)**lar,** (İslâm'ın hak olduğuna dâir kesin) **ilim onlara geldikten sonra,** (hak ve hakikati anladıkları halde) **ancak aralarında bulunan bir kıskançlıktan dolayı ayrılığa düşmüştür.**(Bu yüzden Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ve İslâm'ın doğruluğuna, Uzeyr ve Îsâ (Aleyhimüsselâm)ın Allâh'ın kulu olduğuna inanmak gibi itikadî konularda hak üzere birleşememişlerdir. Kimi Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i ve İslâm'ı tümüyle nefyetmiş, kimi; Araplara mahsus olarak doğru kabul etmiş, kimi Îsâ ve Uzeyr (Aleyhimesselâm)ı Allâh'ın kulu ve rasûlü olarak görmüş, kimi de oğlu kabul ederek kâfir olmuştur.) **Her kim Allâh'ın** (kitaplarının) **âyetlerini** (ve hak dinin ancak İslâm olduğuna delâlet eden huccetleri) **inkâr ederse şüphesiz ki Allâh, muhâsebesi pek çabuk olan Zât'tır.** (Tüm kullarının hesabını, dünya saatlerinden altı saate denk gelen kısa bir süre içinde tamamlayacaktır.)

﴾20﴿ (Habîbim! Bunca deliller getirdikten sonra) **artık eğer** (Yahudi ve Hristiyanlar yine de) **seninle** (din konusunda) **çekişecek olurlarsa, o zaman de ki: "Ben de kendimi Allâh'a teslim ettim, bana hakkıyla uymuş olan**(lar) **da!"** (Demek ki; peygamberlerin ve âyetlerin kendisine davet ettiği ve bunca delillerin lehine kâim olduğu dosdoğru din, Allâh'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın O'na kayıtsız şartsız teslim olarak Müslüman olmaktır. Sizin yolunuz ise; peygamberlere Allâh'ın oğlu diyerek ve kitaplarınızın işinize gelmeyen hükümlerini değiştirerek şirk koşmaktır ki bu, "Kendini Allâh'a teslim etme" mefhumuna tamamen zıttır.)

(Habîbim!) **Yine o kendilerine kitap verilmiş olan kimselere ve** (Arap müşrikleri gibi okuma yazma bilmeyen kitapsız) **ümmîlere: "**(Bana uyanlar İslâm'a girdiği gibi) **siz de İslâm'a**

girdiniz mi? (Yoksa hâlâ kâfirliğinize devam mı edeceksiniz?)**” de! Artık eğer İslâm’ı kabul ederlerse, gerçekten** (sapıklıktan ayrılıp, doğru yola) **hidâyet bulmuşlardır. Ama eğer** (hak dîni kabulden) **yüz çevirirlerse,** (sana bir zarar veremezler. Zira) **senin üzerine düşen** (onları doğru yola kavuşturmak değil,) **ancak tebliğ** (vazifesi)**dir. Allâh tüm kulları**(n yaptıklarını hakkıyla görüp bilen ve hak ettikleri karşılıkları mutlaka verecek olan bir) **Basîr’dir.**

﴾21﴿ **Şüphesiz o** (Yahudi ve Hristiyan) **kimseler ki; Allâh’ın âyetlerini inkâr etmektedirler,** (kendilerince de meşrû’ ve) **hak olmayan bir nedenle o peygamberleri öldürmektedirler ve insanlar içinden adâletle emretmekte olan kimseleri katletmektedirler; işte onları çok acı verici büyük bir azapla müjdele!**

﴾22﴿ **İşte onlar, ancak öyle kimselerdir ki; yaptıkları** (iyilikler) **dünyada da âhirette de boşa gitmiştir.** (Bu yüzden kendilerine dünyada lânet ve rüsvaylık, âhirette de sonsuz azap vardır. İki cihanda da) **onlar için** (Allâh’ın azâbına karşı) **yardımcılardan hiçbiri de yoktur.**

﴾23﴿ (Habîbim!) **Kendilerine o** (Tevrât) **kitab**(ındaki malûmât)**dan büyük bir nasip verilmiş olan kimseleri görmedin mi ki,** (kimin doğru, kimin yanlış olduğuna dâir) **aralarında hüküm versin diye Allâh’ın** (Tevrât) **kitabına çağrılıyorlar, sonra içlerinden bir fırka** (bile bile Allâh’ın kitabına müracaattan) **dönüyor. Zaten onlar yüz çevir**(meyi âdet edin)**en kimselerdir!**

﴾24﴿ **İşte bu** (şekilde hakkı kabulden yüz çevirmeleri)**, şu sebepledir ki; gerçekten o** (Yahudi ola)**nlar: “**(Buzağıya taptığımız süreye karşılık) **sayılı birtakım günler dışında o** (cehennem) **ateş**(i) **bize asla dokunmayacaktır.” de**(mek

suretiyle azap konusunu hafife almışlar ve ateşte kalma süresini küçümse)**mişlerdir ve** (: “Biz Allâh’ın oğulları ve dostlarıyız! Bu yüzden, azap etse bile bize ancak çok az bir zaman azap eder!”, “Peygamber babalarımız bize şefaat edecektir!” gibi sözler sarf ederek) **dinleri hakkında uydur**(up konuş)**muş buldukları** (o yalan yanlış) **şeyler kendilerini aldatmış** (ve boş kuruntulara daldırmış)**tır.**

﴿25﴾ **Artık** (onların durumu) **nasıl olacak o zaman ki; kendisi**(nin gerçekleşmesi)**nde hiçbir şüphe bulunmayan büyük bir gün**(ün muhâsebesi) **için onları** (manevî huzurumuza) **toplamış olacağız da, herkese kazanmış olduğu şey**(in karşılığı) **tastamam ödenecek ve** (günahları artırılıp, sevapları eksiltilmek suretiyle) **kendileri zulme uğratılmayacaklardır?**

﴿26﴾ (Habîbim! Mâdem ki ümmetinin Allâh yolunda cihâdı ilerletip İslâm’ı dünyaya hâkim kılarak Acem ve Rum hükümdârlıklarının saltanatlarına sahip olmasını istiyorsun, öyleyse bana dua ederken) **de ki: “Ey mülkün Mâliki olan Allâh!** (Saltanat ve) **mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden de mülkü çekip alırsın! Dilediğini** (dünyada yahut âhirette veya her ikisinde de yardım ve tevfîkine mazhar kılarak) **aziz** (ve değerli) **edersin, dilediğini de** (iki cihanda rezîl ü rüsvay ederek) **zelil** (ve alçak) **edersin! Bütün hayırlar** (ve şerler) **ancak Senin** (kudret) **elindedir** (ki, onun mâhiyeti kullarca malum değildir)**. Şüphesiz ki Sen** (güçlü veya âciz kılma, yüceltme ya da alçaltma dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr’sin!**

﴿27﴾ (Gecenin saatlerinden bir kısmını eksiltip gündüze katarak) **geceyi gündüze girdirirsin,** (gündüzün saatlerini noksanlaştırıp geceye ilâve ederek) **gündüzü de geceye**

girdirirsin. Ölüden diriyi çıkarırsın; diriden de ölüyü çıkarırsın! Dilediğini de (darlık ve fakirliğe uğratmadan) **hesapsız olarak rızıklandırırsın!”**
Müfessirler burada geçen “Ölü ve diri” tabirlerini maddî ve manevî olmak üzere iki kısma ayırmışlar, maddî ölüye; insan suyunu ve yumurtayı, diriye de; insanı ve civcivi misal getirmişler, manen ölü ve diri kabul edilen şeylere ise; kâfir-mümin, âlim-câhil gibi örnekler zikretmişlerdir.
﴾28﴿ **İnananlar müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmesin! İşte kendileri tarafından** (gelebilecek,) **sakınılması gereken büyük bir şeyden sakın**(arak takıyye yap)**manız dışında kim bunu yaparsa, işte o, Allâh**(ın dostluğun) **dan** (ve dininden) **yana en ufak bir şeyde** (karar kılmamış, dostluk ve dindarlık denilebilecek en ufak bir vasfa bile sahip) **olmamıştır. Allâh sizi Kendi Zât’ından sakındırmaktadır** (ki, düşmanlarıyla dostluk ederek gazabına hedef olmayasınız)**. Zaten** (ölümünüzden sonra) **varış**(ınız) **ancak Allâh’adır.** (O halde emirlerine karşı gelenler için O’nun katında sonsuz azaplar hazır olduğunu bilin de dostluk ve düşmanlık ilişkilerinizi ona göre ayarlayın.)
Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığına göre; yönetim kâfirlerin elinde bulunduğu yerlerde can ve mal emniyetinden korkan bir Müslümanın, içinde düşmanlık gizleyip onlarla zâhiren dost geçinmesi ve haram bir kanı ya da haram bir malı helâl görmek gibi yasaklara düşmeksizin, kalbi iman dolu olduğu halde kendini müdafaa için diliyle onlardan olduğunu söylemesi câizdir. (Nesef î, Beyzâvî, Hâzin, Âlûsî)
﴾29﴿ (Habîbim!) **De ki: “**(Kâfirlerle dostluk gibi niyetlerden) **göğüslerinizde bulunan şeyi gizlerseniz yahut onu açıklarsanız, Allâh onu bilmektedir. O,** (sizin gizledikleriniz ve

açıkladıklarınızdan öte,) **göklerde olanları da, yerde bulunanları da** (hakkıyla) **bilmektedir. Allâh** (kâfirlerin dostluğundan el çekmemeniz halinde sizden intikam almak dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir."**

﴾30﴿ **Her nefis,** (dünyada) **hayırdan yapmış olduğunu da, kötülükten işlemiş bulunduğunu da hazırlanmış bir şey olarak** (karşısında) **bulacağı gün isteyecektir ki; keşke gerçekten kendisiyle o** (günün ve o suçu)**nun arasında pek uzak bir mesafe bulunmuş olsaydı** (da, o güne hiç kavuşmasaydı ve günahlarının cezasıyla asla karşılaşmasaydı)**! Allâh sizi Kendi Zâtın**(a karşı gelip de azâbına uğramanız)**dan sakındırmaktadır. Allâh tüm kullara** (karşı son derece esirgeyici olan bir) **Raûf'dur.** (Bu yüzden gazabına uğramamaları için onları uyarmaktadır.)

﴾31﴿ (Habîbim! Ehl-i Kitap, müşrik veya Müslüman; Allâh'ı sevdiğini iddia eden herkese) **de ki: "Eğer siz Allâh'ı seviyor olduysanız, bana hakkıyla uyun ki Allâh da sizi sevsin** (; sizden râzı olup sevap versin) **ve sizin için günahlarınızı örtsün. Allâh** (Kendisini sevenlerin günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (Habîbine uyarak sevgisini kazananlara da çok acıyan bir) **Rahîm'dir."**

﴾32﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "**(Allâh'a olan sevginizi ispat etmek için) **Allâh'a da itaat edin, o Rasûle de! Eğer** (itaati kabulden) **yüz çevirirseniz,** (o zaman inkâra düşmüş olursunuz,) **şüphesiz ki Allâh o kâfirleri sevmez** (; kendilerinden râzı olmaz ve günahlarını bağışlamaz)**."**

﴾33﴿ **Gerçekten Allâh**(, beşerin babası) **Âdem'i,** (peygamberlerin pîri) **Nûh'u,İbrâhîm'in âlini ve İmrân'ın âilesini** (peygamber ocağı olma şerefine ve hem rûhânî hem de cismânî birtakım özelliklere mazhar kılarak,) **o** (kendi

dönemlerinde bulunan) **âlemler üzerine seçmiştir.**
Âyet-i celîledeki: “İbrâhîm âli”nden maksat; İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın oğulları olan İsmâ`îl ve İshâk (Aleyhimesselâm) ile İsmâ`îl (Aleyhisselâm)ın zürriyetinden olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), bir de İshâk (Aleyhisselâm)ın nesli Ya’kûb (Aleyhisselâm) ve onun torunlarından gelen binlerce Benî İsrâîl peygamberleridir.
“İmrân’ın âli” hakkında iki görüş vardır: Bazılarına göre; Yashur oğlu İmrân’ın oğulları olan Mûsâ ve Hârûn (Aleyhimüsselâm) kastedilmiş, kimine göreyse; Mâsân oğlu İmrân’ın kızı Meryem ve oğlu Îsâ (Aleyhimüsselâm) murad edilmiştir.
﴾34﴿ (İki ailenin) **bir kısmı diğer bir kısmın parçası olan pek şerefli bir zürriyet olarak** (Allâh-u Te`âlâ’nın bu seçimine mazhar kılınmışlardır)**! Allâh** (insanların sözlerini çok iyi duyan bir) **Semî’dir;** (peygamberlik gibi önemli bir mevkiye kimin daha elverişli olduğunu çok iyi bilen bir) **Alîm’dir.**
﴾35﴿ **Hani** (Meryem’in annesi olan, Mâsân oğlu) **İmrân’ın hanımı** (Hanne binti Fâkûzâ)**: “Ey Rabbim! Gerçekten ben karnımda bulunanı** (bütün görevlerden) **âzâd ed**(ip Beyt-i Makdis hizmetine vakfedil)**miş biri olarak Senin için adadım! Öyleyse** (bu adağımı) **benden kabul eyle! Şüphesiz ki** (yalvarış ve yakarışları çok iyi duyan) **Semî’ de,** (niyet ve azimleri en iyi bilen) **Alîm de, Sensin ancak Sen!” demişti.**
﴾36﴿ **Fakat o** (karnındaki çocuğu)**nu** (kız olarak) **doğurunca, Allâh onun doğurmuş olduğu şeyi** (ve ona ne ümitler bağladığını) **çok iyi bilmekteyken– yine de o** (, kız çocuğunun, Beyt-i Makdis’in hizmetine elverişli olamayacağı düşüncesiyle)**: “Ey Rabbim! Muhakkak ben onu bir dişi olarak doğurdum! Oysa erkek, dişi gibi değildir.** (Zira dişinin sürekli camide bulunmasına özrü mâni olabilir, erkeklerle bir yerde bulunması

da câiz değildir, kadının güç zafiyetiyse başlı başına bir engeldir. Erkekse böyle değildir, onun için ben Senden erkek istemiştim! Ama verdiğine râzıyım, işte şimdi) **gerçekten ben ona Meryem adını taktım. Şüphesiz ki böylece ben onu da, zürriyetini de o taşlan**(arak Allâh'ın rahmetinden uzaklaştırıl)**mış şeytan**(ın tasallutun)**dan Sana sığındırıyorum** (ve böylece onları korumana ısmarlıyorum)**!" demişti.**

﴾37﴿ **Bunun üzerine Rabbi** (adadığı erkek yerine) **o** (kız çocuğu)**nu pek güzel bir** (rıza ve) **kabul ile kabul buyurdu ve onu çok güzel bir terbiye ile büyüttü.** (Dayısı) **Zekeriyyâ'yı da on**(un korunmasına ve bakımın)**a kefil** (ve görevli) **kıldı. Zekeriyyâ her ne zaman onun yanına;** (Meryem'in bulunduğu yüksek ve kilitli odadaki) **o mihrâba girdiyse,** (mutlaka) **onun yanında** (mevsimsiz yiyeceklerden derlenmiş) **bir rızık bulur ve: "Ey Meryem!** (Kapılar kilitliyken ve mevsim müsâit değilken) **işte bu sana nereden** (geliyor)**?" der, o da: "Bu, Allâh nezdinden** (gelmekte) **dir.** (Sakın sen bunu uzak görme!) **Zira şüphesiz ki Allâh dilediğini** (hiç kısmadan) **hesapsız olarak rızıklandırır." derdi.**

﴾38﴿ (Habîbim!) **İşte Zekeriyyâ orada**(ki mihrapta otururken) **Rabbine dua etmişti de: "Ey Rabbim!** (Kısır ve yaşlı olan Hanne'ye verdiğin gibi) **bana da tarafından tertemiz bir zürriyet bahşet! Şüphesiz ki Sen duayı hakkıyla işit**(ip icabet ed)**ensin!" demişti.**

﴾39﴿ **Derken kendisi mihrapta kıyâm halinde namaz kılmaktaykenmelekler**(Ie birlikte gelen Cibrîl (Aleyhisselâm)**) ona nidâ etmişti ki: "Allâh şüphesiz ki seni, Allâh** (tarafın)**dan** (buyrulan) **bir** ("Var ol!") **kelime**(si ile babasız olarak yaratılacak Îsâ Nebî)**yi doğrulayıcı olacak, ayrıca** (kavmine her bakımdan önderlik yapacak) **bir seyyid,** (gücü

olduğu halde kadınlara yaklaşmaktan ve nefsin arzuladığı eğlencelerden kendini son derece alıkoyan) **bir hasûr ve salih kimselerden** (doğacak) **/ve salihlerden** (sayılacak)**/ bir peygamber olacak Yahyâ** (ismindeki bir çocuk) **ile müjdeliyor!"**

﴿40﴾ **O** (Zekeriyyâ (Aleyhisselâm) **bu nidâyı duyunca, Allâh-u Te`âlâ'nın vaadine karşı bir şüphe taşıdığı için değil de, sebeplerin elverişli olmadığı bir ortamda çocuğun nasıl meydana geleceğini öğrenmek ve İlâhî kudretin azametini takdir etmek için): "Ey Rabbim! Benim için bir oğul nasıl olabilir ki; gerçekten bana ihtiyarlık ulaşmıştır, hanımımsa bir kısırdır?" demişti. O** (Allâh-u Te`âlâ da)**: "**(Ey Zekeriyyâ!) **İşte Allâh dilediğini böylece** (hârikulâde bir şekilde) **yapmaktadır!** (Dolayısıyla; kısır bir nene ve yaşlı bir dededen çocuk yaratmak, O'nun sonsuz kudretine göre hiç de yadırganacak bir şey değildir!)**" buyurmuştu.**

﴿41﴾ **O** (, bu nimeti sevinç ve şükürle karşılamak isteğiyle)**: "Ey Rabbim! Benim** (eşimin hamile kaldığını anlayabilmem) **için bir âyet** (ve nişan) **belirle!" demişti. O** (Allâh-u Te`âlâ da)**: "Senin nişanın,** (sebepsiz yere dilinin tutulması neticesinde, el, baş, göz ve kaş gibi herhangi bir uzvunla yapacağın) **bir işaret dışında üç gün** (boyunca) **insanlarla konuşamamandır. Ama** (insanlarla konuşmaktan dilin tutukken bile, bir mûcize olarak sana) **Rabbini** (anma müsaadesi verilecektir, o halde O'nu dilden ve gönülden) **çokça zikret, akşama doğru ve sabaha karşı/akşam ve sabah/ da** (namaz kılarak ve 'Sübhânellâh' diyerek) **tesbîhte bulun!" buyurmuştu.**

﴿42﴾ **Hani melekler**(le birlikte gelen Cebrâil (Aleyhisselâm)**) demişti ki: "Ey Meryem! Şüphesiz Allâh** (, annenin adağını kabul buyurarak) **seni seçmiş, seni** (erkeklerin el sürmesinden,

hayıznifas gibi hoş karşılanmayan hallerden ve tüm günahlardan) **tertemiz kılmış ve âlemlerin kadınları üzerine seni seçkin kılmıştır!**

﴾43﴿ **Ey Meryem!** (Taata devam ederek ve namazın kıyâmını uzun tutarak) **Rabbin için kunûtta bulun, secde yap ve rükû' eden** (cemaat)**lerle birlikte rükû' et/ kendini rükû' yapanlar arasında bulundur** (da, namaz kılmayanlar topluluğuna dâhil olma)**/!"**

﴾44﴿ (Habîbim!) **İşte bu** (anlatılan Hanne, Zekeriyyâ, Yahyâ ve Meryem (Aleyhimüsselâm) **ın kıssaları), kendisini sana vahyetmekte olduğumuz gayb haberlerindendir** (ki, vahiy dışı bir yolla bunların bilinmesi mümkün değildir)**. Onların hangisi Meryem**(in terbiyesin)**e kefil olacak diye** (kur'a çekmek üzere, Tevrât'ı yazdıkları) **kalemlerini/oklarını/** (ırmağa) **bırakırlarken sen onların yanında değildin.** (Meryem'in bakımını üstlenme görevini kimse birbirine bırakmak istemediği için) **onlar çekişirlerken de sen yanlarında değildin.**

﴾45﴿ **Hani bir zaman melekler demişti ki: "Ey Meryem! Gerçekten Allâh** (vasıtasız olarak bi'z-Zât) **Kendinden** (sudûr eden) **bir** ("Var ol!") **kelime**(si ile yaratılacak babasız bir çocuk) **ile seni müjdeliyor ki, onun** (diğer insanlardan farkını belirtecek lakabı mâhiyetindeki) **ismi; Mesîh,** (künyesi) **Meryem oğlu** (, özelismi ise) **Îsâ'dır; dünyada da âhirette de kadru kıymet sahibi ve** (Allâh-u Te`âlâ'ya mânen) **çok yakın kılına**(rak ikinci kat semâda meleklerle beraber yaşatıla)**nlardan olacak.**

﴾46﴿ (Bir mûcize eseri olarak) **beşikte de, yetişkinken de** (hiçbir fark olmaksızın) **insanlara** (peygamberler gibi)

konuşacak ve (ataları İbrâhîm, İshâk, Ya`kûb ve Mûsâ (Aleyhimüsselâm) **gibi) salihlerden olacak.''**

﴾47﴿ **O** (müjdeyi alan Meryem (Aleyhesselâm) **Allâh-u Te`âlâ'nın kudretinin büyüklüğüne şaşırıp, çocuğun ne şekilde olacağını sormak üzere): "Ey Rabbim! Bana hiçbir beşer dokunmamışken, benim için bir çocuk nasıl olabilir?" demişti. O** (Cebrâîl (Aleyhisselâm) **da): "**(Ey Meryem!) **İşte Allâh dilediğini böylece** (hârikulâde bir şekilde) **yaratmaktadır!** (Artık O'nun sana babasız bir çocuk verebileceğini yadırgama! Zira) **O** (bir şeyin meydana gelmesine karar verip) **bir işe hükmettiği zaman, ona ancak** (harften ve sesten münezzeh olarak)**: 'Var ol!' buyurur, o da hemen meydana geliverir.** (Dolayısıyla senin Rabbin, yaratmak istediği şeyleri bazen birtakım sebepler ve ana maddelerle yarattığı gibi, dilerse de hiç bir sebebe dayanmaksızın yoktan yaratabilir.)**" demişti.**

﴾48﴿ (Melekler Meryem (Aleyhesselâm)**`a yaptıkları nidâyı şöyle sürdürdüler: Ey Meryem! Şunu da bil ki, Allâh-u Te'âlâ) o** (senin çocuğu) **na** (tüm İlâhî) **kitab**(ların malûmâtını ve yazı yazmay)**ı, hikmeti** (; helâl-harama dâir fıkıh bilgisini ve anlatma kabiliyetini)**, Tevrât'ı ve İncîl'i de öğretecektir...**

﴾49﴿ **Ayrıca** (Allâh-u Te`âlâ Îsâ (Aleyhisselâm) **ı) İsrâiloğullarına bir râsûl olarak** (gönderecek de, o kendilerine diyecektir) **ki: "Şüphesiz ben size** (peygamberlik iddiamda doğruluğuma dâir) **kesinlikle Rabbinizden birtakım büyük âyet** (ve mûcize)**ler getirdim. Muhakkak ben size, kuş suretine benzer bir şeyi çamurdan şekillendiririm, sonra içine üflerim de Allâh'ın izniyle hemen o** (cansız suret, canlı ve uçabilen) **bir kuş oluverir. Allâh'ın izniyle anadan doğma körü ve abraş** (diye bilinen alaca hastalığına tutulmuş bir

şahsı)**ı iyileştiririm, ölüleri de diriltirim.** (Bunları görüp de hâlâ ‘Büyüdür!’ diyorsanız, o zaman benim görmediğimi bildiğiniz gaybî hallerinize Allâh-u Te`âlâ’nın bildirmesiyle vâkıf olduğuma bir örnek olarak belirtiyorum ki;) **yemekte olduğunuz şeyleri de, evlerinizde biriktirmiş olduklarınızı da size haber veririm!** (Ey muhatap!) **İşte şüphesiz ki bu** (dört büyük mûcizeyle ilgili anlatıla)**n**(lar)**da sizin için elbette** (benim doğruluğumu gösteren) **pek büyük birer âyet vardır. Eğer** (gördüğü gerçekler karşısında direnmeyen) **inanıcı kimseler olduysanız**(, bunlarda faydalanırsınız)**!**

﴾50﴿ **Bir de** (Allâh-u Te`âlâ beni) **önümde bulunan Tevrât’ı doğrulayıcı ve** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **ın şerî’âtından) üzerinize haram kılınmış olan şeylerin bir kısmını sizin** (faydalanmanız) **için helâl kılayım diye** (gönderdi)**! Ayrıca ben size** (risâletimin doğruluğuna dâir) **Rabbinizden birçok âyet de getirdim. O halde Allâh’tan hakkıyla sakının ve bana itaat edin.**

Rabî’ (Radıyallâhu anh)`dan nakledildiğine göre; Îsâ (Aleyhisselâm)`ın şerî`âtı, Mûsâ (Aleyhisselâm) ın şerî’âtinden daha hafifti. ÇünküTevrât’ta; içyağları, tırnaklı hayvanlar, deve eti, bazı balıkvekuş türlerinin yenmesinin harâmiyeti ve cumartesi günü çalışma yasağı gibi ağır hükümler vardı. Îsâ (Aleyhisselâm) ise İncîl’de bu hususta birtakım kolaylıklar getirildi.

﴾51﴿ **Şüphesiz ki Allâh, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir, öyleyse** (bana değil) **O’na kulluk edin! İşte bu,** (sahibini ebedî nimetlere kavuşturacak) **dosdoğru bir yoldur!”**

﴾52﴿ **Artık Îsâ onlardan** (gözle görülür bir şekilde)**kâfirliği hissedince: “Allâh’a** (yönelici biri olarak benim) **yardımcılarım kim** (olacak)**?** (Zira Allah’a yardım, peygamberine yardımla

olur!)**” demişti.** (Yakın ashâbından oluşan) **havârîler demişti ki: “Allâh**(ın davasın)**ın yardımcıları biziz! Biz Allâh**(ın her buyruğun)**a iman ettik.** (Ey Îsâ! Kıyâmet günü peygamberler, ümmetleri hakkında şâhitlik yaparken sen de bizim lehimize şâhit olabilmen için şimdiden) **şâhit ol ki; gerçekten biz Müslüman kimseleriz!**

﴾53﴿ **Ey Rabbimiz! İndirmiş olduğun** (İncîl kitabın) **a iman ettik.** (Göndermiş olduğun) **o** (Îsâ) **rasûle de** (tam manasıyla teslim olarak) **ittibâ’ ettik. Öyleyse bizi** (birliğine) **şâhitlik edenlerle birlikte yaz!”**

﴾54﴿ **O** (İsrâîloğullarından kâfir ola)**nlar** (Îsâ (Aleyhisselâm)**ı ansızın öldürecek bir adam görevlendirerek) hile yaptılar, Allâh da** (Îsâ (Aleyhisselâm)**ı göğe kaldırıp, onu öldürmeye gelen adamı ona benzer bir kılığa sokarak) hilelerine karşılık verdi** (de, onu o sanarak çarmıha gerdiler)**. Zaten hilelere karşılık verenlerin en iyisi** (ve kötülüğe karşı ceza verenlerin en üstünü) **ancak Allâh’tır!** (Zira istediğine, kimsenin beklemediği bir yönden zarar ulaştırma gücüne sahip olan ancak O’dur.)

﴾55﴿ **Hani Allâh buyurmuştu ki: “Ey Îsâ! Şüphesiz Ben seni** (yeryüzünden) **tamamen al**(ıp ikinci kat semaya kaldırarak, Yahudilerin öldürme teşebbüsünden kurtar) **ıcıyım, seni Kendi** (meleklerimin karargâhı olan gökleri)**me yükselticiyim, o kâfir olmuş kimseler**(in kötü muâmelelerin)**den seni tertemiz ediciyim ve kıyâmet gününe kadar sana hakkıyla uymuş olan** (Müslüman)**ları** (hem ilmî sahada, hem de silah gücü bakımından) **inkâr etmiş olanların üstünde** (gâlip) **kılıcıyım! Sonra** (âhirette senin de, ümmetinin de) **dönüşünüz ancak Banadır! Artık** (o zaman, dînî konularla alâkalı) **kendisinde ihtilaf etmekte bulunmuş olduğunuz şeyler hususunda,**

aranızda (kimin haklı, kimin haksız olduğuna) **Ben hüküm vereceğim!**
Âyet-i celîlede geçen: "Seni vefat ettirecek Benim!" cümle-i celîlesinden yola çıkarak şu anda Îsâ (Aleyhisselâm)*`ın vefat etmiş olduğunu, dolayısıyla kıyâmete yakın, dünyaya gönderilmeyeceğini söyleyenler, diğer birçok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerifle çelişen, dolayısıyla da Ehl-i Sünnet'e muhâlif olan bâtıl bir inançtadırlar. Zira Ehl-i Sünnet ulemâsı, burada geçen "Teveffî" kelimesini; halk dilinde yaygın olan "Öldürme" anlamında değil de, lügatlerde maruf olan "Tamamıyla alma" manasında tefsir etmişlerdir. Zaten peşi sıra gelen: "Seni Kendime yükselteceğim!" ifâdesi de bunun, ölen diğer mübarek insanların ruhlarının göğe yükseltilmesi gibi rûhânî bir ref' anlamında olmayıp, bir insanın hem bedeniyle hem de ruhuyla diri olarak göğe yükseltilmesi manasında olduğuna işaret etmektedir. Ulemânın bu hususta farklı cevapları varsa da, İbni Abbâs* (Radıyallâhu Anhümâ)*`dan nakledilen; Taberî ve Kurtubî* (Rahimehumallâh) *tarafından da tercih edilen sahih görüş; Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın hiç ölüm tatmaksızın ve uyutulmaksızın canlı ve uyanık hâliyle göğe kaldırıldığıdır!* (Beyzâvî, Nesef î, Âlûsî, Hâzin)
﴾56﴿ **Artık o kimseler ki kâfir olmuşlardır; onlara da hem dünyada hem de âhirette çok şiddetli bir azap ile azap edeceğim.** (İki âlemde de) **kendileri için** (Allâh'ın azâbına karşı) **yardımcılardan hiçbir kimse de bulunmayacaktır.**
"Kâfirlere âhirette yapılacak şiddetli azâbın; türlü türlü cehennem azaplarından ibâret olduğu herkesçe malum olup, dünyada tâbi tutulacakları azaplar ise birkaç şekilde tefsir edilmiştir:
***a)** İslâm'a girme ya da cizye ödeme tekliflerini kabul etmeyip, savaşma yolunu seçenlerin kılıçtan geçirilmesi veya esâret*

rezâletine dûçâr edilmesi,
***b)** Cizye ödemeyi kabul edenlerin ise, cizyeye bağlanarak büyük bir alçaklığa mahkûm edilmesi.*

﴾57﴿ **Ama o kimseler ki;** (Allâh-u Te`âlâ'ya, kitaplarına ve ayrım yapmaksızın bütün peygamberlerine) **iman etmişler ve** (namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **salih ameller işlemişlerdir; O** (Rableri) **onlara da** (kıyâmet günü) **ecirlerini tamamıyla verecektir. Allâh** (şirk koşarak en büyük zulmü işlemiş olan) **o zâlimleri sevmez.** (Kendilerine değer vermez, rahmetiyle muâmele buyurmaz ve övgüde bulunmaz.)

﴾58﴿ (Habîbim!) **İşte** (Îsâ,Meryem ve havârilerle alâkalı) **bun**(ca mevzuy)**u;** (senin doğruluğuna delâlet eden) **âyetlerden, bir de o hikmetli zikir** (olan Kur'ân-ı Kerîm)**den parçalar halinde onu sana sürekli okumaktayız.**

﴾59﴿ **Allâh nezdinde Îsâ'nın** (babasız olarak yaratılmasının) **şaşılacak durumu, gerçekten Âdem'in garip hâli gibidir ki; O** (Allâh-u Te`âlâ) **onu**(n bedenini, ana ve baba aracılığı olmaksızın, kuru, kara ve kokmuş) **bir topraktan yaratmış, sonra kendisine: "Var ol!" buyurmuştu, o da hemen** (canlı ve mükemmel bir insan olarak) **meydana gelivermişti!**

﴾60﴿ (Ey işitme gücüne sahip olan kişi! İşte) **o** (duyduğun) **hak, Rabbinden** (gelmiş)**dir. Öyleyse sen** (bunların doğruluğu hakkında) **şüphecilerden olma!**

﴾61﴿ (Habîbim! Îsâ (Aleyhisselâm)**ın Allâh'ın oğlu olmayıp, kulu ve rasûlü olduğuna dair) sana gelmiş olan** (bunca) **ilimden sonra artık** (Hristiyanlardan) **her kim onun hakkında seninle çekişirse, de ki: "Gelin,** (en yakın ve kıymetli varlıklarımız olan) **oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendilerimizi ve kendilerinizi çağıralım**

dasonra lânetleşelim ve Allâh'ın lânetini o yalancılar üzerine salalım!"

﴾62﴿ **Şüphesiz ki; işte bu** (Îsâ ve Meryem'le ilgili haberler)**, doğru olarak anlatılanın elbette ta kendisidir.** (Hristiyanlar üç ilâha inanmaktaysa da) **Allâh'tan başka hiçbir ilâh yoktur! Gerçekten de Allâh,** (Kendisine ortak koşanlardan intikam almaya güçlü olan) **Azîz ve** (hiçbir konuda kimsenin Kendisine ortak olamayacağı derecede üstün hikmetlere sahip olan) **Hakîm elbette ancak O'dur.**

﴾63﴿ **Artık eğer onlar** (tevhidin doğruluğuna dâir bunca açık delilleri kabul etmekten) **yüz çevirirlerse, şüphesiz ki Allâh** (dîn ve dünya düzenini bozmaya çalışan) **o müfsitleri** (çok iyi bilen ve cezalarını verecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴾64﴿ (Habîbim! Yahudi ve Hristiyanlara özellikle; Necrân Hristiyanlarıyla Medine Yahudilerine) **de ki: "Ey Ehl-i Kitap!** (Kur'an'da ve sizin değiştirilmemiş gerçek kitaplarınızda) **bizimle sizin aranızda eşit ol**(duğu açıklan)**an ve Allâh'tan başkasına ibadet etmememiz, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamız, Allâh'ı bırakıp da, bir kısmımızın diğer bir kısmı rabler edinmemesinden ibaret bulunan bir kelimeye** (ve davaya) **gelin!** (İşte hak dîn olan İslâm budur.)**"! Artık eğer onlar** (senin bu teklifinden sonra yine de İslâm'dan) **yüz çevirirlerse** (, ey Müslümanlar! Onlara) **deyin ki: "O halde şâhit olun;** (size rağmen) **biz gerçekten** (ibadeti Allâh'a tahsis eden) **Müslümanlarız** (, sizse inancınızın yanlışlığını itirafa mecbur kalan kimselersiniz)**!"**

"Dinler arası diyalog" görüşünü savunan bazı yanlış fikir sahiplerinin, bu âyet-i kerîmeyi davalarına delil göstermeleri, ya tefsirini tam anlamaya ilimleri yetmediğinden veya bazı menfaatler karşılığı doğru inancı satmaları neticesinde kasıtlı

tahrife yeltenmelerinden kaynaklanmış olsa gerektir. Oysa günümüzde hakkı bulmak için gerekli araştırma imkânları bolca mevcutken, böyle itikadî bir konuda ilim yetersizliği mazeret sayılamaz. Evvela şunu belirtelim ki; bu âyet-i kerîmede kitap ehlinin, Müslümanlarla aralarında eşit ve müşterek olan bir kelimeye davet edilmesi, onların bu kelimeden uzaklaştıklarını, Müslümanlarınsa o çizgide bulunduklarını ifade etmektedir. Dolayısıyla bu ifade-i celîle, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in, Ehl-i Kitab'ı, kendi üzerinde bulunduğu İslâm'dan ibaret doğru çizgiye çağırmasından başka mana taşımaz! Nitekim; Kur'ân-ı Kerîm'i açıklama görevi kendisine verilmiş olan Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, Rum imparatoru Hirakl gibi Ehl-i Kitap krallarına İslâm'a davet mâhiyetinde gönderdiği mektuplarında: "...İslâm'a gir ki kurtulasın! Allâh da sana ecrini iki kat versin. Eğer yüz çevirirsen, bütün etbâ'ının günahı senin üzerine yüklenecektir!"* (Buhârî, Bed'ü'l-vahy: 1, No: 7, 1/9) *buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi yazdırmıştır ki bu da, Ehl-i Kitab'ın davet edildiği kelimenin "İslâm" olduğunu, tartışmaya mahal bırakmayacak bir şekilde ortaya koymuştur. Âyet-i celîlede geçen: "Bizimle sizin aranızda" ifadesinden, "Biz de o çizgide değiliz, fakat o çizgi iki tarafın arasındadır" şeklinde bir mâna çıkarılamaz. Zira Ehl-i Sünnet müfessirlerince bu ifade: "Kur'ân'da da, tahrife uğramamış gerçek Tevrât ve İncîl'de de ittifak konusu olan, tevhid inancından ibaret 'İslâm' mefhumu" ile îzâh edilmiştir. Artık burayı; "Sen kendi dininde kal, ben de kendi dinimde kalayım, ama buluşacağımız ortak bir noktaya gelelim!" diye tefsir etmek, Allâh-u Te`âlâ'nın kitabını tahrife yeltenen zındıklardan başkasının işi olamaz. Ayrıca; Ehl-i Kitab'ın hâlâ papaz ve hahamlarını rabler yerine koyup, onların tahrif ettikleri hükümlere harfiyyen uymaları ve Uzeyr ile Îsâ*

(Aleyhimüsselâm)ı Allâh'ın oğlu kabul ederek şirk içinde bulunmaları, âyet-i kerîmenin son cümlesiyle birlikte değerlendirilecek olursa; onların istenilen çizgiye gelmekten yüz çevirdikleri, bu yüzden de, Müslümanların hak din üzere bulunduklarını, kendilerininse yanlış yolda olduklarını itirafa davet edildikleri açıkça görülecektir. Herkesi İslâm'a davette huccet olan bir âyeti, Ehl-i Kitab'ın bâtıl dinlerini hak gösterecek bir mâna ile yorumlamak, insaf ile bağdaşacak bir husus değildir. Hidâyetten sonra kaymaktan Allâh'a sığınırız!

﴿65﴾ **Ey kitap ehli! Tevrât ve İncîl ancak kendisinden sonra indirilmişken,** (ya) **niçin İbrâhîm**(in Yahudi veya Hristiyan olduğu) **hakkında mücadele ediyorsunuz? Hâlâ** (düşünüp de, davanızın asılsızlığını) **anlamayacak mısınız?**

﴿66﴾ **İşte sizler! O** (ahmak) **kimselersiniz ki;** (Tevrât ve İncîl'de) **kendisi hakkında sizin için bir bilgi olan şeyde mücadele ettiniz** (diyelim)**, peki neden** (İbrâhîm'in dîni) **hakkında kendiniz için hiçbir bilgi bulunmayan bir hususta çekişip duruyorsunuz? Oysa Allâh** (hangi hususlarda mücadeleye giriştiğinizi) **bilmektedir, sizlerse (İbrâhîm'in dinini bilmiyorsunuz.**

﴿67﴾ **İbrâhîm ne** (Yahudilerin dediği gibi) **bir Yahudi, ne de** (Hristiyanların iddiası gibi) **bir Hristiyan değildi! Velâkin o,** (yanlış inançlardan uzak, Hakk'ın tevhidine inanmış ve itaatine boyun eğmiş) **bir hanîf ve bir Müslüman'dı. O,** (sizin gibi, Uzeyr'i ve Îsâ'yı Allâh'a ortak koşan) **müşriklerden de değildi.**

﴿68﴾ **Gerçekten insanların İbrâhîm'e en yakını, elbette** (kendi zamanında) **ona uymuş bulunanlarla, işte şu** (âhir zaman) **peygamber**(i) **ve** (ümmetinden) **iman etmiş olan kimselerdir. Allâh ise o müminlerin** (yardımcısı ve) **Velî'sidir.**

﴿69﴾ **Ehl-i Kitap'tan bir tâife arzu etti ki;** (ne yapsalar da) **sizi saptırsalar! Hâlbuki onlar, kendileri** (gibi ola)**n** (kimseler)**den başkasını saptıramazlar** (, saptırsalar da vebâli yine kendilerine döneceğinden ancak kendilerini saptırmış olurlar)**. Ama** (bunun) **farkına** (bile) **varmazlar!**

﴿70﴾ **Ey Kitap ehli! Allâh'ın** (, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in nübüvvetinin doğruluğunu açıklayan) âyetlerini niçin inkâr ediyorsunuz, oysa siz** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in Tevrât ve İncil'deki vasıflarına) şâhitlik yapmaktasınız!**

﴿71﴾ **Ey Ehl-i Kitap! Niçin hakkı** (değiştirmeyeve bâtılı hak suretinde göstermeye gayret ederek onu) **bâtılla karıştırıyorsunuz ve** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in nübüvvetinin doğruluğunu ifade eden) o hakkı gizliyorsunuz? Oysa siz** (gerçeği) **biliyorsunuz!**

﴿72﴾ **Ehl-i Kitap'tan bir gürûh** (Müslümanları şüpheye düşürmek için birbirlerine) **dedi**(ler) **ki: "İnanmış olan kimselere indirilmiş olan** (Kur'ân)**a, gündüzün evvelinde inan**(dığınızı açıklay)**ın, sonunda ise** (onu) **inkâr edin! Ola ki onlar** (dinlerinden) **dönerler!..**

﴿73﴾ (Ancak bunu yaparken, inancınızdan taviz vermeyin ve) **dîninize uymuş olandan başkasına** (gerçekmanada) **inanmayın** (, sadece 'İnandık!' diyerek onları döndürmeye çalışın)**/**(evvelce) **sizin dîninize uymuş bulun**(up sonra Müslüman ol)**andan başkasına inan**(dığınızı açıklayarak onu döndürmeye uğraş) **mayın.** (Çünkü onların dönmesi ümitsiz olup, evvelce sizin dîninizde olanları döndürmeniz daha önemli ve ümitlidir)**/."** (Habîbim! Onlar Müslümanları dinlerinden döndürmek için ne yaparsa yapsın, sen) **de ki: "Şüphesiz hidâyet, ancak Allâh'ın hidâyetidir.** (Dîn O'nun dînidir, yol

O’nun yoludur. Dolayısıyla dilediğini imana kavuşturur ve o yolda sabit kılar, kâfirlerin o kişiyi döndürme çabaları da böylece boşa çıkar.) (Ey Müslümanları dinden döndürmek için hile düşünen Yahudi âlimleri!) **Size verilmiş olanın bir benzeri başka birine veriliyor yahut Rabbiniz katında onlar sizi delille mağlup edecekler diye** (mi kıskançlığa kapılarak Müslümanlarla bu kadar uğraşıyorsunuz?)**!”** (Habîbim! O kıskançlara) **de ki: “Şüphesiz** (imana muvaffak kılınma ve İslâm’a hidâyet olunma hususunda) **fazl**(u inâyet)**, Allâh’ın** (kudret) **elindedir ki, onu dilediğine verir.** (Ey Yahudiler! Bu sizin elinizde değildir ki, sizden başkasının bu lütfa mazhar olamayacağını iddia ediyorsunuz!) **Allâh** (dilediğine lütuflarda bulunacak kadar geniş rahmet sahibi bir) **Vâsi’dir;** (fazl u kereme kimin lâyık olduğunu çok iyi bilen bir) **Alîm’dir.**

﴾74﴿ **O** (Rabbiniz)**,** (peygamberlik, İslâm’a hidâyet ve Kur’ân’a mazhariyet gibi) **rahmet**(ler)**ini** (kullarından) **dilediğine tahsis eder** (ki; onlar da Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve ashâbıdır). Allâh büyük fazl**(u kerem) **sahibidir.”**

﴾75﴿ **Kitap ehlinden öylesi vardır ki; kendisine güvenip bir kıntar** (; yükler dolusu mal) **emanet bıraksan onu sana tastamam öder. Onlardan öylesi de vardır ki; kendisine bir dînâr** (kadar az miktar bile) **emanet verecek olsan, sen** (başı) **üzerinde sürekli ayakta** (dikilip) **durmadıkça onu sana ödemez! İşte** (onların) **bu** (şekilde emanete hıyânetleri)**, gerçekten kendilerinin: “**(Ehl-i Kitap’tan olmayan) **ümmîler hakkında** (ne yaparsak yapalım,) **üzerimize hiçbir** (günah ve ceza) **yol**(u) **yoktur!” demiş olmaları sebebiyledir. Ama onlar Allâh’a karşı** (iftirada bulunup) **yalan söylemektedirler. Üstelik onlar** (kendilerinin yalancı olduklarını da) **bilmektedirler. Bu âyet-i kerîmede methedilen zât; Yahudilerin en büyük âlimi**

iken İslâm'ı seçen Abdullah ibni Selâm (Radıyallâhu anh)**dır, zemmedilen ise yine Yahudilerden Fenhas ibni Âzûrâ'dır.**

﴿76﴾ **Hayır!** (Onların sözü doğru değildir, bilakis ümmî kimselere yaptıkları haksızlıktan dolayı sorumludurlar.) **Kim** (Allâh'a ve kullara vermiş olduğu) **sözünü yerine getirir ve** (kâfirlik, hâinlik, ahde vefasızlık gibi kötülüklerden) **iyice sakınırsa, şüphesiz ki Allâh o müttakîleri sever** (ve mükâfatlandırır)**!**

﴿77﴾ **O kimseler ki; Allâh'ın** (, peygamberlere iman ve emanetleri eda hususundaki vasiyet ve) **ahdini ve** ("Vallâhi! Âhir zaman peygamberine inanıp yardım edeceğiz!" diyerek yaptıkları) **yeminlerini** (, yönetici olma ve rüşvet alma gibi dünyalık) **az bir paha karşılığında değiştirmektedirler; işte onlar; gerçekten de kendileri için âhirette hiçbir nasip yoktur. Allâh onlarla**(, kendilerini sevindirecek şekilde konuşmayacaktır. Kıyâmetgünü onlara (rahmet nazarıyla) **bakmayacaktır ve kendilerini** (affederek günah kirlerinden) **temizlemeyecektir/**(müminlere yapacağı gibi,) **onlar hakkında** (güzel övgüyle) **tezkiyede bulunmayacaktır/. Onlar için pek acı verici büyük bir azap da vardır.**

﴿78﴾ **Yine şüphesiz o** (kitap ehli ola)**nlardan elbette bir fırka vardır ki; kendisini kitaptan sanasınız diye kitap ile dillerini eğip büker**(ek, doğru okuyormuş gibi yapıp, gerçek indirilmiş olanın yerine kendi değiştirdiklerini telaffuz eder)**ler, hâlbuki o** (okudukları)**, kitaptan değildir. Bir de: "O, Allâh katındandır!" derler. Oysa o** (tahrif ettikleri şey)**, Allâh katından değildir. Böylece Allâh'a karşı** (iftira ederek) **yalan söylerler, üstelik kendileri de** (yalancı olduklarını) **bilirler.**

﴿79﴾ **Hiçbir beşer için olmuş bir şey değildir ki; Allâh kendisine kitap, hüküm** (; şeri'ât anlayışı, sünnet, karar verme

yetkisi, hikmet) **ve peygamberlik versin de, sonra o** (kalkıp)**, insanlara: "Allâh'ı bırakıp bana kullar olun!" desin! Lâkin** (o peygamber)**: "Siz** (Allâh-u Te`âlâ'nın indirmiş olduğu) **o kitabı öğretmekte bulunmuş olmanız nedeniyle ve** (onu okuyup okutarak) **ders yapmakta bulunmuş olmanız sebebiyle** (Allâh'ın taatına sımsıkı yapışan, ilim ve amelde kâmil ve Allâh-u Te`âlâ'ya bağlı) **Rabbânî kimseler olun!"** (der.)

Bu âyet-i celîleden anlaşıldığına göre; ilim tahsil etmek ve ders okutmak, insanın Rabbânî olmasını gerektirir. Demek ki; Rabbânî olmaktan başka bir maksatla okuyup okutanların, ilimleri zâyi ve gayretleri boşunadır. Dolayısıyla ilim toplama hususunda son derece gayret gösterip sonra onu amele vesile kılmayanın hâli; güzel bir ağaç dikip manzarasıyla avunan, ürünündense hiç faydalanmayan kimseye benzer. Ulemâ, âyet-i celîlede geçen "Rabbânî" vasfının îzâhı hakkında çeşitli manalar zikretmişlerdir ki, biz bunlardan bazısını nakledecek olursak: "Fıkıh ilmini bilip öğreten"; "Hikmetle davranıp acele etmeyen âlim"; "İlmiyle amel eden âlim"; "Helâl-haram, emir ve nehiy gibi hükümleri bilen kişi"; "Basîret ilmiyle, siyâset (insanları yönetme) ilmini cem eden kişi"; "İlim tahsil eden, bildiğiyle amel eden ve insanlara hayır yolu öğreten kişi" gibi manaları sayabiliriz.

﴾80﴿ (Allâh'ın, peygamber yaptığı bir kişinin,)**melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi size emretmesi de olamaz! Siz Müslümanlar olduktan sonra o** (peygamber) **size kâfirliği mi emredecek?**

﴾81﴿ **Hani Allâh peygamberlerin** (yeminlerle te'kitlenmiş) **kuvvetli sözünü almıştı** (da, onlara buyurmuştu) **ki: "Andolsun; Benim size vermiş olduğum kitap ve hikmetten sonra, beraberinizde bulunan** (şeri'âtler) **i doğrulayıcı** (olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **nâmında) yüce bir**

rasûl size gelecek ki, ona mutlaka inanacaksınız ve kendisine gerçekten yardım edeceksiniz.” (Bundan sonra) **O** (Allâh-u Te`âlâ)**: “İşte siz** (âhir zaman peygamberine inanıp yardım edeceğinizle ilgili bu ahdimi itiraf ve) **ikrar ettiniz ve buna dâir Benim ağır sözümü** (kabullenip) **aldınız değil mi?” buyurmuş, onlar da: “**(Biz bu sözü kabullenip) **ikrar ettik!” demişlerdi. O da: “Öyleyse** (birbirinizin ikrarına) **şâhit olun! Ben de** (bu ikrarınıza ve birbirinize yaptığınız şâhitliğe) **sizinle birlikte şâhitlerdenim!” buyurmuştu.**
Âyet-i kerîmeden maksadın ne olduğu hakkında müfessirler arasında ihtilaf mevcut olup, kimi; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e iman etmekle ilgili bu ahdin, gerçekte peygamberlerden değil de, onların ümmetlerinden alındığını söylemişse de, Ali (Radıyallâhu anh) dan rivayet edilen: “Allâh-u Te`âlâ Âdem (Aleyhisselâm) dan ve ondan sonra gönderdiği her peygamberden: ‘Sen hayattayken Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gönderilecek olursa, ona inanacaksın ve yardım edeceksin! Ümmetinden de bu ahdi alacaksın!’ diye mutlaka söz almıştır.” şeklindeki nakle göre bu âyetin, zâhirî manası üzere tefsiri daha uygundur. (Taberî, Câmi’u’lbeyân, No: 7327, 3/330) Dolayısıyla Allâh-u Te`âlâ’nın, diğer peygamberlerin Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ulaşamayacağınıbilmesine rağmen onlardan bu sözü alması, enbiyâ arasında sadece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gösterdiği özel ilginin, tâzim ve tebcilin bir göstergesi olmaktan öte, bu mîsakın tüm İlâhî kitaplardaki tesciliyle, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e kavuşan Ehl-i Kitab’ın imanını temin içindir. Bundan dolayı Allah dostları: “Mutlak manada nebî, hakiki manada rasûl ve müstakil şeri`ât sahibi, sadece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi

ve Sellem)`dir, onun dışındaki nebîler ise, onun tâbileri hükmündedirler!” demişlerdir. (Âlûsî)

﴾82﴿ (Ey bu mîsaktan haberdâr olan kişi!) **İşte artık bu** (âhir zaman peygamberinin doğruluğunu duyma)**ndan sonra her kim** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e yetişir de, ona inanıp yardım etmekten) yüz çevirirse, işte ancak onlar** (iman ve taattan çıkarak kâfir olan) **fâsıkların ta kendileridir.**

﴾83﴿ **O** (kâfir ola)**nlar** (İslâm’dan yüz çevirip de) **Allâh’ın dininden başkasını mı arıyorlar? Oysa göklerde ve yerde bulunan** (tüm yaratık)**lar**(dan kimi,) **isteyerek ve** (kimi de azâbı görme neticesinde) **istemeyerek** (de olsa) **ancak Kendisi**(nin hükmü)**ne teslim olmuştur. Ve onlar** (öldürülüp diriltilerek) **sadece O’na döndürüleceklerdir!**

﴾84﴿ (Ey Habîbim! Geçmiş peygamberleri tasdik ettiğinin bir açıklaması olmak üzere) **de ki: “Biz; Allâh’a, üzerimize indirilmiş olan**(Kur’ân-ı Azîmüşşân)**`a, İbrâhîm’e, İsmâ`îl’e, İshâk’a, Ya`kûb’a ve o** (İbrâhîm ile İshâk (Aleyhimesselam)**`ın) torunlar**(ı olan oniki boy) **a indirilmiş olan** (sayfalar)**a, Mûsâ’ya, Îsâ’ya ve peygamberlere Rablerinden verilmiş olan** (kitapların tamamın)**a iman ettik.** (Yahudi ve Hristiyanların yaptığı gibi, kimine inanıp kimini inkâr ederek) **onlardan hiçbiri arasında ayrım yapmayız. Ayrıca biz ancak O**(nları gönderen ve kendilerine o kitapları indiren Allâh-u Azîmüşşâ)**na** (tam manasıyla boyun eğerek) **teslim olucu** (Müslüman) **kimseleriz.”**

﴾85﴿ **Her kim dîn olarak İslâm’dan başkasını ararsa, asla kendisinden** (bu yanlış dîni de, diyâneti de) **kabul edilmeyecektir. Üstelik o,** (fıtratında bulunan İslâm kabiliyetini işleterek sonsuz cennetleri ve nimetleri kazanma imkânına sahipken, kâfirliği seçip bu istidâdını iptal ederek ebedî azaplara

dûçâr olacağından,) **âhirette hüsrâna düşenlerdendir.**
İslâm kelimesi, tevhid ve inkıyâd (; Allâh-u Te`âlâ'nın birliğini kabul edip gönderdiği peygambere itaat) manasında olduğundan, her peygamberin dini İslâm'sa da burada kastedilen, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in getirdiği özel şeri'âttır. Bu durumda mana: "Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gönderildikten sonra her kim onun şeri'âtinden başka yol arayışına girerse, onun bu yolu, kendisini Allâh-u Te`âlâ'nın rızasına ve mükâfatına asla ulaştırmayacak, üstelik cehennem azâbına düşürecektir." şeklindedir. Tefsirlerde değişik yorumlar varsa da günümüzde bizi ilgilendiren mana budur!
﴾86﴿ **Allâh** (Yahudi ve Hristiyanlar gibi) **bir toplumu** (hak dine) **nasıl hidâyet eder ki; onlar** (Râsûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in doğruluğuna dâir, kitaplarında) kendilerine açık deliller gelmişken ve** (bu yüzden) **o Rasûlün hak olduğuna kesinlikle şâhitlikte bulunmuşlarken,** (bu) **imanlarından sonra kâfir olmuşlardır! Allâh** (, düşünce kabiliyetlerini işletmeyip, inanma yerine inkârı koyarak ancak kendilerine zulmetmiş olan) **o zâlimler gürûhunu hidâyet etmez**(ken, ya hakkı anladıktan sonra bile bile yüz çeviren ve kâfirlik tercihini sürdüreni, İslâm'ı bulmaya ve cennet yoluna hiç muvaffak eder mi?)**!**
Bu âyet-i kerîme, irtidât ederek, Medîne'den çıkıp Mekke'ye kâfir olarak varan on iki kişi hakkında inmiştir ki, bunlar içinden Hâris ibni Süveyd el-Ensârî yaptığına pişman olarak ailesine: "Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e sorun ki benim tevbem kabul olur mu?" diye mektup yazmış, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in olumlu cevabı üzerine de tevbeye muvaffak olmuştur. İşte ileride gelecek olan 89. âyet-i kerîme, onun gibilerin durumundan bahsetmektedir. Arkadaşları

ise: “Biz durabildiğimiz kadar Mekke’de kâfir olarak kalalım, dönmek istediğimizde, Hâris hakkında inenin bir benzeri bizim hakkımızda da nâzil olur!” diyerek kâfirlikte aşırı gitmişlerdir. 90. âyet-i kerîme de onların kötü hâlini anlatmaktadır.

﴿87﴾ (Habîbim!) **İşte onlar, şüphesiz onların cezasıdır ki; Allâh’ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti kendileri üzerinedir.**

﴿88﴾ (O lânet) **içerisinde ebedî kalıcılar olarak** (asla cehennemden çıkarılmayacaklardır)**! Kendilerinden azap** (hiçbir şekilde) **hafifletilmeyecek** (, bilakis azapları ziyade edilecek) **tir, onlar** (tevbe etmek için) **mühlet verilecek** (kimseler) **de değildirler kendileri** (özür dilemeleri) **beklenecek** (kimseler) **de değildirler onlar** (rahmet nazarıyla suratlarına) **bakılacak** (şahıslar) **da değildirler.**

﴿89﴾ (Habîbim!) **İşte ancako kimseler müstesnâ ki; bu**(dinden dönme suçu)**nun ardından tevbe etmişlerdir ve** (bozduklarını) **düzeltmişlerdir** (, işte onlar bu lânet ve azaptan kurtulmuşlardır)**! Şüphesiz ki Allâh** (onların tevbelerini kabul eden ve suçlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr’dur;** (tevbe üzere ölebilenlere de çok acıyan bir) **Rahîm’dir.**

﴿90﴾ **Muhakkak o kimseler ki;** (evvelce Mûsâ (Aleyhisselâm)**a ve Tevrât’a) inanmalarından sonra** (, Îsâ (Aleyhisselâm)**`ı ve İncîl’i inkâr ederek) kâfir olmuşlar, sonra da** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i ve Kur’ân-ı Kerîm’i reddederek) kâfirlikte artış kaydetmişlerdir; onların** (ölürken yapacakları) **tevbeleri asla kabul edilmeyecektir. İşte ancak onlar** (hak yoldan şaşıp) **dalâlete düşenlerin ta kendileridir!**

﴿91﴾ **Gerçekten o kimseler ki kâfir olmuşlar ve kendileri kâfirler olarak ölmüşlerdir; artık onların hiçbirinden yer dolusu altın kesinlikle kabul edilmeyecektir, velev ki onu**

fidye olarak verecek olsun! İşte onlar; çok acı verici büyük bir azap onlar içindir! (İki cihanda da) **onlar için** (Allâh'ın azâbına karşı) **yardımcılardan hiçbir kimse yoktur.**

﴾92﴿ **Siz sevmekte olduğunuz** (mal ve can gibi) **şey lerden** (Allâh yolunda) **infak edinceye kadar birre**(; üstün hay ra ve Allâh-u Te`âlâ'nın rızasına) **asla ula şamazsınız!** (Sevdiğiniz, sevmediğiniz) **herhangi bir şeyden ne infak ederseniz, şüp hesiz ki Allâh onu** (hakkıyla bilip kar şılığını verecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴾93﴿ **Tevrât indirilmeden önce İsrâîl** (isimli Ya`kûb Nebî'n)**in, kendisine haram kılmış olduğu şeyler dışında bütün yiyecekler İsrâiloğulları için helâl idi.** (Habîbim! Bu yasakların kendi gü nahları sebebiyle olmayıp, Nûh ve İbrâhîm (Aleyhimesselâm)**`dan beri ha ram olduğunu iddia eden o Yahudilere) de ki: "Hay di Tevrât'ı getirin de onu okuyun** (bakalım)**! Eğer** (bu sözünüzde) **doğru kimseler olduysanız**(, bunu yaparsınız)**!"**

Bu âyet-i kerîme, Nisâ Sûresi'nin 160. ve En'âm Sûresi'nin 146. âyet-i kerîmelerinde beyan edilen gerçeklerin Yahudiler ta rafından inkâr edilmesi üzerine inmiştir. Allâh-u Te`âlâ o âyet-i kerîmelerde, günahları sebebiyle İsrâîloğullarına tırnaklı hay vanlar ve içyağları gibi birçok lezzetli şeyleri haram kıldığını beyan edince, Yahudiler: "Bu yiyecekler bizim günahlarımız yüzünden haram edilmeyip, Tevrât'tan önceki peygamberlere ve ümmetlerine de haramdı!" diyerek günahkârlık suçlamasın dan beraat iddia ettiler. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ: "Tevrât'tan önce İsrâîloğulla rına bu gibi yasaklar konmamıştı. Ancak Ya`kûb (Aleyhisselâm) *yakalandığı bir hastalıktan şifa bulması durumunda en sevdiği yiyecek ve içecek olan deve etini ve deve sütünü sadece kendisine haram etmişti!" buyurarak, onların*

yalancılığını ortaya koydu ve böylece Habîbine onlara meydan okumasını emretti. Fakat onlar Tevrât'ı getirip davalarını ispat etmeye cesaret edemediler. Tabi ki; okuma-yazma bilmeyen ümmî bir zâtın, Tevrât ehli tarafından gizlenen bu gerçeği, kitaptaki hakikate uygun bir şekilde ortaya koyması, onun hak peygamber olduğuna dair açık bir delil olmuştur.

﴿94﴾ (Habîbim!) **İşte artık bu** (delilin zuhû ru) **ndan sonra her kim** (bunun tersini savunarak) **Allâh'a karşı yalan uydurursa, işte ancak on lar** (kendilerini azâba iterek, nefislerine) **zulmeden lerin ta kendileridir.**

﴿95﴾ (Rasûlüm! Yahudilerin yalancılığını îmâ etmek üzere) **de ki: "Allâh**(ın, bütün indirdiklerinde) **doğru** (luğu sabit) **olmuştur** (, sizlerse yalancısınız)**! O halde** (bütün yanlışlardan uzaklaşıp, hakka yönel miş) **bir hanîf olan İbrâhîm'in milletine uyun! O,** (sizin gibi) **müşriklerden değildi.** (İşte siz de onun milleti olan İslâm dinini devam ettiren Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e iman ederek getirdiği serbestliklerden istifâde edin!)"**

﴿96﴾ **Şüphesiz ki insanlar**(ın ibadeti) **için kurulmuş olan ilk ev, elbette o** (hac ve umre yapanlara, tavaf edip itikâfta bulunanlara sağladığı sevaplar yönüyle çok hayırlı ve) **pek mübarek olan ve** (kıbleleri olma bakımından) **âlemler için büyük bir hidâyet olarak Mekke'de bulunan** (Kâ'be-i Muazzama)**dır.** (Yoksa Yahudilerin iddia ettiği gibi Mescid-i Aksâ değildir.)

﴿97﴾ **Orada** (kimseye karışık gelmeye cek şekilde) **pek açık âyet** (ve alâmet)**ler ve İbrâhîm'in maka mı vardır. Her kim oraya girerse,** (bütün korktuklarından) **emin bir kimse olur.** (Azık ve binek temin edip de) **yol bakımından ona** (ulaşmaya) **güç bulmuş olan insanlar üzerine, o Beyt'i haccetmek Allâh**

için (far ziyeti sabit olan) **bir haktır. Her kim** (haccın farziyetini inkâr ederek) **kâfir olursa, şüphesiz ki Allâh tüm âlemler**(in ibadetle rin)**den** (müstağni olan bir) **Ğaniyy'dir** (ve hiçbir kim seye ihtiyacı olmayan bir zengindir)**.**

﴾98﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ey Ehl-i Kitap!** (Gerçekleri bildiğiniz için, en çok sizin inanmanız gerekirken,) **Allâh'ın** (, Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i her konuda tasdik eden) âyetlerini niçin inkâr ediyor sunuz? Oysa Allâh yapmakta olduğunuz şeylere** (hakkıyla şâhitlik eden bir) **Şehîd'dir."**

﴾99﴿ (Ey Peygamberim! Yine) **de ki: "Ey kitap ehli! İnanmış olan kimseyi Allâh'ın yolundan niye engel liyorsunuz ve ona bir eğrilik** (isnâdına yol) **aray**(a rak, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in sıfatlarını değiştiriyor ve hakkı bâtılla karıştırıy)orsunuz. Hâlbuki siz** (kendi kitaplarınızda okumanız ve açık mûcizeler görmeniz hasebiyle, İslâm'ın hak olduğunun ilk) **şâhitler**(i)**siniz. Allâh ise sizin yapmakta olduğunuz şeylerden asla habersiz değildir!"**

﴾100﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Kendilerine kitap verilmiş olan kişiler arasından** (, sizi İslâm'dan çevirmeye uğ raşan) **bir fırkaya itaat ederseniz, ima nınızdan sonra sizi kâfirlere döndürürler.**

﴾101﴿ **Allâh'ın âyetleri üzerinize art arda okun maktayken, Rasûlü de aranızda bulunuyorken siz nasıl kâfir olabiliyorsunuz? Her kim Allâh**(ın di nine ve taâtın)**a sımsıkı tutunursa/**(bütün işlerinde) **Allah'a sığınırsa/ muhakkak ki o,** (dini hususunda şüphelere düşmekten kendisini kurtaracak) **dosdoğru bir yola hidâyet edilmiştir.**

Medîne halkının ekseriyetini teşkil eden Evs ve Haz rec kabileleri arasında yüz yirmi sene gibi uzun bir sü reye varan düşmanlık ve harpler vardı. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve

Sellem)`in hicretiyle İslâm şerefine eren bu kişiler bütün düşmanlıkları bir kenara bırakıp kardeş oldular. Daha sonra bir gün bu iki kabilenin iki ferdi, kendi kabilelerine mensup olan değerli bazı sahâbîlerin üstün vasıflarını sayarak birbirlerine karşı iftihara kalkıştılar ve böylece laf lafı açtı. Derken Müslüman lara karşı büyük düşmanlık taşıyan yaşlı bir Yahudi bu fırsatı değerlendirmek üzere yanındaki genç bir çocuğa: "Var onların yanına otur ve onlara eski düşmanlıklarını hatırlatacak şu şiirleri oku!" diyerek, câhiliyet devrinde yaptıkları harplerde kazanan taraf adına yazılmış olan şiirleri okumasını emretti. Böylece birbirlerine karşı öfkelenmeye başlayan bu kişiler, kabilelerini de konudan haberdâr ederek işi daha da büyüttüler ve neticede iki büyük kabile silahlanarak karşı karşıya geldiler. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu haberi alır almaz onların yanına vararak aralarını düzeltti. İşte 100-103. âyet-i kerîmeler bu hâdise üzerine nâzil olmuştur.

﴾102﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Emirlerini tutup, yasaklarından kaçınarak) **Kendisinden sakınıl ması gerektiği şekilde Allâh'tan hakkıyla sakının ve siz ancak Müslüman kimseler olarak ölün!**

﴾103﴿ **Allâh'ın ipi** (olan Kitabına ve dini)**ne hep bir likte sımsıkı sarılın ve** (Ehl-i Kitap gibi ihtilâfa düşe rek haktan ve birbirinizden) **ayrılmayın. Bir de Allâh'ın, üzerinizde bulunan** (iyilik ve) **ni metini hatırlayın! Hani siz** (câhiliyet döneminde uzun yıllar birbiriyle savaşan) **düşmanlar iken O,** (sizi İslâm ile şereflendirerek) **kalpleriniz arasında bir** (uzlaşı ve birbirine karşı ısınma yaratarak) **ülfet meydana getirmişti de, hemen siz O'nun** (bu) **nimetiyle** (bir birini çok seven) **kar deşler oluvermiştiniz/kardeş l er o la - rak sabaha çıkmıştınız/. Yine siz** (kâfir liğiniz den dolayı) **o** (cehennem) **ate ş**(in)**den bir**

çukurun kenarında bu lunuyorken, (Muhammed (Sallâllâhu Aley hi ve Sellem)**`i göndererek) O sizi ondan kurtarmıştı.** (Ey muhatap!) **İşte Allâh** (emir, nehiy, müjde ve tehdit içeren bu) **âyetlerini size böylece** (belâğatte zirveye ulaşmış bir beyan ile) **açıklamaktadır, tâ ki siz** (sevap kazandıracak doğru yola) **hidâyet bulasınız!**

﴾104﴿ **İçinizden bir cemaat bulunsun ki;** (dinî ve dünyevî) **hayr** (ve faydalar)**a davet edeler,** (Kitap ve Sünnet'e uygun olup, şeri`ât ve akıl tarafından da güzel bilinen) **ma`rûfu emredeler,** (Kitap ve Sünnet'e uygun olmayıp, şeri`ât ve akıl tarafından da reddedilen) **münkerden nehyedeler! İşte ancak onlar felâha eren** (ve umduklarına nâil olup korktuklarından em niyete erişen)**lerin ta kendileridir!**

﴾105﴿ **O kimseler gibi olma yın ki; iyice ayrılmış lar ve** (din de birlik sağlayacak) **açık de liller kendi lerine geldikten sonra** (daha çok birleşecek yerde, Allâh-u Te`âlâ'nın tevhîd ve tenzîhi hususunda) **ihti lafa düşmüşlerdir. İşte onlar, pek büyük bir azap sadece onlar içindir.**

﴾106﴿ (Müslümanlara âit) **nice yüzlerin bembeyaz olacağı,** (kâfirlere ait) **nice suratların da kapkara olacağı günü** (unut mayın)**! Artık yüzleri simsiyah olmuş kimselere gelince** (, o gün kendilerine denile cektir ki)**: "**(Kalû Belâ mîsakıyla açıkladığınız) **imanı nızdan sonra kâfir mi oldunuz? Öyleyse inkârda bu lunmuş olmanız sebebiyle tadın** (bakalım) **bu azâbı!"**

﴾107﴿ **Ama o yüzleri bembeyaz olmuş kişiler;** (on lar) **Allâh'ın rahmeti**(nin mahalli olan cennet) **için dedirler. Kendileri orada** (ayrılık ve ölümden uzak bir şekilde) **ebedî kalıcıdırlar.**

﴾108﴿ (Habîbim!) **İşte bunlar Al lâh'ın** (müjde ve tehdit mâhiyetindeki) **âyetleridir ki, onları** (hiç bir şüphe taşımayan) **hak ile** (iç içe bulundukları hal de) **sana peş peşe okumaktayız. Allâh âlemler**(den hiçbirin)**e** (suçsuz yere ceza vererek veya suçluyu hak ettiğinden fazlasıyla cezalandırarak ya da bir iyiliğin mükâfatını eksilterek) **en ufak bir zulüm** (ve haksızlık yapmak) **istemez!**
﴾109﴿ **Göklerde bulunanlar ve yerde olanlar**(dan her biri; yaratılma, mülkiyet ve yönetim bakımından) **ancak Allâh'a âittir. Bütün** (hepsinin) **işler**(i) **ancak Al lâh**(ın hüküm ve kazasın)**a döndürülecektir.** (O da, üstün hikmeti gereği herkese hak ettiği sevap ve azap ile karşılık verecektir.)
﴾110﴿ (Ey ümmet-i Muhammed! Allah'ın ezelî ilmin de de, Levh-i Mah fûz'da da, geçmiş ümmetlerce de,) **insanlar**(ın menfaatini temin) **için** (meydana) **çıka rılmış olan birçok ümmetin en iyisi siz oldunuz!** (Çünkü siz, Kitap ve Sünnet'e uygun olup, şeri`ât ve akıl tarafından güzel bilinen) **ma`rûfu emredersiniz,** (kâfirlik ve bütün yasakları içine alan) **münkerden nehyedersiniz ve Allâh**(ın tüm buyrukların)**a** (gerçek ten) **iman** (etmeye devam) **edersiniz. Ehl-i Kitap da** (sizin gibi âhir za man peygamberine ve getirdiği dine) **inanacak olsaydı, elbette bu, ken dileri için** (, inkâr karşılığında elde ettikleri dünya riyâsetinden) **daha iyi olurdu!** (Gerçi) **içlerinden** (Abdullah ibni Selâm ve ar kadaşları gibi) **inananlar vardır. Onların çoğunluğu ise** (hak yoldan çıkmış olan) **fâsıkların ta kendileridir.**
Âyet-i celîlede bahsi geçen hayırlı ümmet olma vasfı, vahyin nüzûlüne şâhit olan müminlere, özellikle de İbni Mes'ûd, Ammâr ibni Yâsir, Sâlim, Übeyy ibni Kâ'b ve Mu'âz ibni Cebel (Radıyallâhu anhüm) hazarâtına mahsus ise de, Ömer

(Radıyallâhu anh)*ın: "Ey insanlar! Kim bu methedilen ümmetten olmak istiyorsa, Allâh-u Te`âlâ'nın burada bahsettiği şartları yerine getirsin!" sözü, bu vasfın bütün ümmete âit olduğunu göstermektedir.*

﴾111﴿ (Yahudi ve Hristiyanlar, tenkit ve tehdit gibi) **basit bir eziyet dışında size asla zarar veremeye ceklerdir. Sizinle savaşacak olsalar,** (bozguna uğra yarak) **size arkaları**(nı) **çevirecekler, sonra** (size karşı hiç kimse tarafından) **yardım olunmayacaklardır.**

Bu âyet-i kerîme, Kâ`b ibni Eşref ve İbni Sûriyâ gibi Yahudi liderlerinin, aralarından İslâm'ı seçen Abdullah ibni Selâm ve arkadaşlarını tehdit etmeleri üzerine nâzil olmuş ve kendilerine, bu sıkıntılarının sözlü tacize uğramaktan ileri geçmeyeceği teminâtını vermiştir.

﴾112﴿ (Cizye vermeyi kabul etmeleri hâlinde) **Allâh'tan** (kendilerine verilen) **bir** (zimmet ve dokunulmazlık) **ip**(iy)**le** (bağlanmaları) **ve** (Allâh'ın zimmetine dayalı olarak) **o** (Müslüman) **insanlar** (tarafın)**dan bir** (gü vence) **ip**(iy)**le** (kendilerine emân verilmiş) **olması dışında; bulundukları her yerde o** (Yahudi ola) **nlar üzerine zillet** (ve alçaklık damgası) **vurulmuştur.** (Bu nedenle her gittikleri yerde can ve mal telefine maruz kalacaklardır.) **Böylece onlar Allâh'tan** (rahmet beklerken) **bir gazapla dönmüşler ve** (zengin olsalar bile) **miskinlik**(; fakirlik korkusu ve zenginliği göste rememe hâli, bir mühür gibi) **üzerlerine vurulmuştur. İşte bu** (şekilde alçaklık ve fakirlik damgası yeyip, Allâh'ın gazabına uğramaları)**, şu sebepledir ki gerçekten onlar Allâh'ın âyetlerini inkâr etmekte bulunmuştu ve** (kendilerince de) **hak olmayan bir nedenle peygamberleri öldürüyordular. İşte bu** (kâfirlik ve peygam ber öldürme suçu) **da,** (Al lâh'ın emirlerine) **isyan**

etmeleri ve ken dilerinin haddi aşmakta bulunmuş olmaları yüzün dendi. (Nitekim küçük günahlarda ısrarcı olmak büyük günahlara sebebiyet vereceği gibi, büyük günahları sürdürmek de kâfirliğe sevk etmektedir.)

﴿113﴾ **O** (Kitap ehli ola)**nlar**(ın hepsi) **eşit değildirler! Ehl-i Kitaptan** (Abdullah ibni Selâm ve Necâşî gibi) **öyle istikametli bir cemaat vardır ki; gece saatle rinde** (kılmış oldukları yatsı ve teheccüd namazlarında) **Allâh'ın** (Kur'ân'ının) **âyetlerini devamlı oku makta dırlar ve onlar secde yapmaktadırlar.**

﴿114﴾ **Onlar Allâh'a ve o son güne inanırlar,** (iman ve diğer hayırlardan iba ret) **ma'rûfu emrederler,** (kâ fir lik ten ve şeri`âtın yasakları olan) **mün kerden nehyederler ve** (ölüp de fırsatı kaçırmamak için) **hayırlarda** (yarışırcasına) **koşuşurlar. İşte o** (yüce sıfatlara sahip ola)**nlar** (Yahudilerin dediği gibi kötülerden değil, bilakis Allâh indinde durumları düzgün olan) **sâlihlerdendir.**

﴿115﴾ **Onlar hayırdan her ne işleyecek olurlarsa,** (sevapları reddedilerek veya eksiltilerek) **ona karşı asla nankörlükle karşılanmayacaklardır. Zaten Allâh o takvâ sahiplerini** (n yaptıklarını çok iyi bilen ve mükâ fâtlarını tastamam ödeyecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴿116﴾ **O kimseler ki kâfir olmuşlardır; gerçekten ne malları, ne de çocukları, Allâh**(ın âzabın)**dan hiç bir şeyi asla kendilerinden defedemeyecek** (, rah metinden hiçbir şe yi de temin edemeyecek)**tir. İşte onlar, ancak o** (cehennem) **ate şin**(in dâimî) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çık mamak üzere) **ebedî kalıcılardır.**

Bu âyet-i kerîme, mal ve çocuklarıyla iftihar ederek: "Biz çok mal ve evlat sahibiyiz, öyleyse asla azap olunmayız!" diyen Ya hudiler ve müşrik Araplar, bir de Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve

Sellem)`e düşmanlık uğrunda çok mal kazanıp harcama gayretine giren diğer kâfirler hakkında nâzil olmuştur.

﴾117﴿ (İslâm düşmanlarının ve gösterişçilerin) **işte şu en alçak** (ve âdî dünya) **hayat**(ın) **da** (kibir, gurur, övülme ve beğenilme kastıyla) **harcamakta oldukları şeyin şaşılacak hâli; içinde pek şiddetli bir soğuk bulunan kuvvetli bir rüzgârın durumuna benzer ki o,** (kâfirlik ve günahlar yüzünden) **kendi nefislerine zulmetmiş bulunan bir toplumun ekinine vurmuş ve onu hemen helâk etmiştir. Allâh** (bu harcamayı yapanlara ecir vermeyerek ve bu ekin sahiplerinin mahsûlünü telef ederek) **onlara zulmetmemiştir velâkin onlar** (gereken yerlere vermeyip, azâbı hak edecek şekilde masraf ettiklerinden) **ancak kendile rine zulmetmektedirler.**

﴾118﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Kendi** (din kar deşleri)**nizden baş ka sı**(nı, Yahudi ve Hristiyanlar gibi kâ fir fırkaları)**nı** (güveninize mazhar konumda) **bir sırdaş edinmeyin!** (Çünkü) **onlar hiçbir** (fitne ve) **fe sat hu susunda size** (hiçbir şeyi) **eksik yapmazlar. Onlar** (din ve dünya hususunda dâima) **sizin sıkın tınızı** (ve zarara uğramanızı) **istemişlerdir. Gerçekten** (size karşı büyük bir kin ve nefret taşı dıklarından, kendilerine hâkim olamamış ve) **ağızların dan** (dökülen sözlerinde) **aşırı öfke açığa çıkmıştır. Onların göğüslerinin gizlemekte olduğu** (düş manlık) **ise** (açıkladıklarından) **daha büyüktür. Muhakkak Biz** (Allâh ve Rasûlünün düşmanlarıyla dost olmamanızı ifade eden) **âyetleri size iyice açıkla mışızdır. Eğer siz** (dostla düşman arasındaki farkı dü şünüp) **anlamakta olduysanız** (, gerekeni yaparsınız)**!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu Anhümâ)dan rivayete göre; bazı Müs lümanlar câhiliyet devrinde aralarında bulunan komşuluk ve antlaşma yüzünden kimi Yahudilerle ilişkilerini sürdürüyor lardı.

Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ onlar hakkında bu âyet-i kerîmeyi indirerek, kendi dinlerinden olmayan kimselerle giz lice dostluk yapmalarını yasakladı. Âyet-i celîlenin Medîne ehli arasında bulunan münâfıklar hakkında nâzil olduğu da rivayet edilmiştir ki, böylece müminler onlarla dostluk kurmaktan nehyedilmişlerdir. İleride gelecek olan sözleri de bu görüşü desteklemektedir.

﴾119﴿ **İşte siz,** (kâfirlerle dostluk kurduğunuz için) **öyle** (hatalı) **kimselersiniz ki,** (kendi Kitabınıza inan madıkları halde) **onları seversiniz, ama siz** (onların kitabı dâhil) **kitapların hepsine inandığınız halde onlar sizi sevmezler. Onlar size kavuştukları zaman** (aldatmak için yalan yere)**: "Biz de inandık!" derler. Yalnız kaldıklarında ise,** (zararınıza bir şey yapa madıkla rından hayıflanarak) **size karşı kızgınlık**(la rın)**dan parmak uçlarını ısırırlar.** (Habîbim!) **De ki: "**(İslâm'ın ve ehlinin kuvvet ve izzetini gördükçe kendi zillet ve hakar etinizi daha çok fark edin de) **öfkenizle geberin! Zira şüphesiz ki Allâh göğüslerin sahip olduğu şeyi** (; kalplerin ba rın dırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir."**

﴾120﴿ **Size** (bolluk, ganimet ve zafer gibi) **güzel bir şey dokunacak olursa bu onları üzer. Size** (darlık ve bozgun gibi) **kötü bir şey isâ bet edecek olursa da bununla se vinirler. Eğer** (onların eziyetlerine) **sab rederseniz ve** (onlarla dostluk gibi yasaklardan) **iyice sakınırsanız,** (bu durumda siz Allâh'ın korumasına gire ceğinizden)**onların hileleri** (, ne sı kıntı ne de ezi yetten) **hiçbir şeyle size zarar veremez. Şüphesiz ki Allâh onların yapmakta olduğu** (hile ve tuzak gibi) **şeyleri** (, ilmi ve kudretiyle çepeçevre kuşatıp zararsız hale getiren bir) **Muhît'dır.**

﴾121﴿ (Habîbim!) **Hani sen müminleri** (Uhud) **savaş**(ı) **için** (müsâit) **birtakım mevzilere yerleştir mek üzere ehlin** (olan

Âişe'nin evin) **den sabahle yin çıkmıştın. Allâh** (seni savaşa çıkmaya teşvik edenlerin sözlerini çok iyi işiten bir) **Semî'dir;** (onların taşıdıkları niyetleri, özellikle şehit olma arzularını çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾122﴿ (Ey Ensâr!) **Bir zaman ki,** (Hazrec'den Benî Seleme, Evs'den de Be nî Hârise olmak üzere) **içinizden iki tâ ife** (, münafıkların reisi olan ibni Ü beyy'in üç yüz kişiyle birlikte harpten kaç tığını görünce,) **korkup geri durmayı düşünmüştü. Hâlbuki onların Velî'si** (ve yardımcısı) **ancak Allâh'tı. İnananlar ancak Allâh'a tevekkül etsin** (ve tüm işlerinde ancak O'na güvenip dayansınlar, zira O, Ken disine güvenenleri mahcup etmez)**!**

﴾123﴿ (Nitekim) **andolsun ki; siz** (sayı ve kuvvet bakımından) **zelil** (ve güçsüz) **kimselerken Allâh Bedir'de kesinlikle size yardım etmişti. Öyleyse Allâh'tan hakkıyla sakının** (ve pey gam be riyle birlikte er meydanında sebat edin)**, tâ ki siz** (maz har olduğunuz bu yardım nimetine) **şükredebilesiniz!**

﴾124﴿ **Vaktâ ki sen** (Bedir'de) **müminlere: "Rab binizin size, indirilen meleklerden üçbin ile yar dım etmesi size tam manasıyla yeterli olmaz mı?" diyordun.**

﴾125﴿ **Evet!** (Tabiî ki bu yeterli olur. Ama savaşın zor luklarına Allâh için) **sabrederseniz ve** (peygamberin emrine kar şı gelmekten) **hakkıyla sakınırsanız , o** (müşrik ola)**nlar da siz**(in üzeriniz) **e** (hiç beklemeden) **işte şu anlarında** (ansızın) **gelecek olurlarsa, Rab biniz size** (kendilerini sarıklarla, atlarının perçem ve kuyruklarını da beyaz yünlerle) **nişanlayan melek lerden beş bin ile yardım edecektir.**

﴾126﴿ **Allâh** (melekleriyle yaptığı) **bu** (yardım hu susu)**nu ancak sizin için bir müjde olsun ve kalp leriniz onunla** (korkularından sükûnete erip) **iyice yatışsın diye yapmıştır.**

Zaten yardım (ne savaşçı lardan, ne de meleklerden değil) **sadece Azîz ve Ha kîm olan Allâh katındandır**(ki O, hiç yenilmeyen yegâne gâliptir ve gâlip ederken de, mağlup ederken de hikmeti gözetendir)**!**
﴾127﴿ (Allâh) **kâfir olmuş kimselerden bir cemaati**(n kolunu kanadını) **kessin yahut onları rezîl** (ü rüsvay) **etsin de/yüzüstü yıksın da/ ciğerine işlete cek şekilde üzsün de/,** (bozguna uğrayarak) **ümitleri boşa çıkan kimselere dönüversinler diye** (Bedir'de size bu yardımı yapmıştır)**!**
﴾128﴿ (Habîbim! Kulların cezalandırılması veya mü kâfâtlandırılması gibi) **işler**(in)**den hiçbir şey sana âit değildir; ya** (Allâh) **onların tevbelerini kabul eder veya** (kâfirlikte ısrarcı olurlarsa) **kendilerine azap eder, zira** (bu durumda) **gerçekten onlar** (azâbı hak etmiş olan) **zâlim kimselerdir!**
Bu âyetin daha iyi anlaşılması için birçok kaynakta rivayet edilen iniş sebeplerini zikredelim: Uhud günü müşrikler tara fından Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sağ alt yan dişi isâbet almış ve mübarek yüzü yarılmıştı. O, kanlarını silerken: "Peygamberlerine böyle yapan bir ka vim nasıl felah bulsun!" buyuruyordu ki, bu âyetin nüzûlüyle, onların felah bulup bulmayacağının kendisine kalmadığı, bila kis işlerinin Allâh-u Te`âlâ'ya âit olduğu bildirildi. İbni Ömer (Radıyallâhu Anhümâ)dan rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Uhud günü müşriklerin safında olan bazı kişilere lânet edince bu âyet-i celîle inerek, kendisinden bedduaya son vermesi istendi ve bilâhare onların hepsine iman nasip oldu. Yine böylece Uhud günü Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), kâfirler tarafından ashâbına ve amcası Hamza (Radıyallâhu anh)a yapılan işkenceleri gördüğünde: "Yemin olsun ki; Allâh bizi bunlara bir daha gâlip edecek olursa, elbette

Arap lardan hiçbirinin yapmadığı işkenceleri onlara tattıracağız!" deyince bu âyet-i celîle kendisini engelledi. İbni Mes'ûd (Radıyallâhu anh)dan rivayete göre; o gün ashâbından bozguna uğrayıp ka çan lara beddua etmek istediğinde bu âyet-i celîleyle nehyedildi ve onların tevbesinin kabul edildiği ken disine bildirildi.

﴾129﴿ (Habîbim!) **Göklerde olanlar ve yerde bulu nanlar** (yaratılmak, mülkiyet ve yönetim bakımından sana âit olmayıp,) **ancak Allâh'a âittir. O dilediği kimse için** (fazl u rahmetiyle günahlarını) **mağfirette bulunur, istediğine ise** (adl ü hikmetiyle) **azap eder. Allâh** (kullarının günahlarını çokça örten bir) **Ğafûr'dur;** (çok acıdığı için, hak etseler de cezalarını âcil vermeyen bir) **Rahîm'dir.** (Öyleyse onlara beddua hususunda aceleci olma!)

﴾130﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Câhiliyet dev rinde yapıldığı gibi) **birçok katlarla katlan**(mış şekil de artırıl)**mış olarak fâiz yemeyin! Ve** (yasaklarına düşmeme hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının, tâ ki siz** (âhiret sevabına kavuşarak) **felâha eresiniz!**

﴾131﴿ (Ey fâiz yiyenler! Haddizatında) **kâfirler için hazırlanmış bulunan o ateşten iyice sakın**(mak isti yorsanız, fâizi bırak)**ın** (ki, onlara uyarak siz de aynı azâba uğramayasınız)**!**

﴾132﴿ **Bir de Allâh**(ın bütün emirlerini tutup, fâiz gibi tüm yasaklarından kaçarak, O'n)**a ve o Rasûl**(ün)**e itaat edin, tâ ki siz** (Allâh tarafından) **rahmet olunasınız!**

﴾133﴿ **Rabbinizden büyük bir mağfiret** (kazandıra cak İslâm, ihlâs ve tevbey)**e, bir de** (bir Müslüman`a veri lecek yerin) **eni** (bile)**, göklerle yerler** (kadar geniş) **olan yüce bir cennete** (kavuşmak için yarışırcasına) **koşuşun ki o, takvâ sahipleri için hazırlanmıştır.**

﴾134﴿ **O kimseler, bollukta da darlıkta da** (emrolu nan yerlere) **infakta bulunurlar, bir de** (cezalandırma gü cüne sahipken, intikam almayıp) **öf kelerini tutan lar ve insanlardan** (kusurlarını) **affedenler** (, işte sonsuz cennetler ve bitmez tükenmez nimetler onları beklemektedir)**! Allâh gü zel davranışta bulunan bu kul ları sever** (ve kendilerini mükâfâtlandırır)**!**
﴾135﴿ **Yine o kimseler ki;** (büyük günah işleyerek) **çok çirkin bir iş yaptıklarında yahut** (küçük bir gü nah işleyerek) **kendilerine zulmettiklerinde Allâh** (ın tehdit ihtiva eden hükümlerini ve yüce şânın)**ı hatırlarlar da, hemen** (pişman olup tevbe ederek) **gü nahları için bağışlanma isterler. –Zaten Allâh'tan başka günahları kim bağışla yabilir?– Ve kendileri** (işledikleri günahın çirkinliğini) **bil mekte bulunuyorlarken, yapmış oldukları** (kötü) **şeyler üzerine ısrarcı olmazlar.** (Bilakis istiğfara sarılarak ısrarcı olma vasfından kurtulurlar.)
﴾136﴿ (Habîbim!) **İşte onlar ki, kendilerinin mükâfâtı; Rablerinden büyük bir bağışlanma ve** (köşkleriyle ağaçlarının) **altlarından ırmaklar ak makta olduğu halde içlerinde ebedî kalacakları pek değerli cennetlerdir.** (Bu şekilde) **amel eden o kişi lerin mükâfâtı ne güzel olmuştur!**
﴾137﴿ **Gerçekten** (Allâh-u Te'âlâ'nın) **sizden önce** (geçen inkârcı ümmetler hakkında ceza olarak uyguladığı) **nice sünnetler** (ve değişmez kanunlar gelip) **geçmiştir. Artık** (kâfir milletlerin helâk kalıntılarına rastlayıp ibret almanız için) **yer**(yüzün)**de gezin de** (bir) **bakın ki, yalanlayıcıların** (kötü) **âkıbeti nice olmuş?**
﴾138﴿ **İşte bu**(nca önemli konuyu gündeme getiren Kur'ân-ı Kerîm)**, insanlar için tam bir açıklama,** (şirk ten) **hakkıyla**

sakınanlar için de (yol gösteren) **yüce bir hidayet ve** (hem teşvikler hem de tehditlerle dolu) **büyük bir öğüttür.**

﴾139﴿ (Ey Müslümanlar! Uhud'da karşılaştığınız he zimetten dolayı cihattan) **gevşemeyin ve** (kaçırdığınız ganimetlere de, kaybettiğinizcanlara da) **üzülmeyin! Oysa siz en üstün kimselersiniz** (ve bundan sonra katılacağınız her muhârebede mutlaka gâlip geleceksiniz)**! Eğer** (gerçekten) **mümin kimseler oldu iseniz** (, Allah yolunda cihattan hiçbir surette geri kalmayın. Çünkü gerçek iman, Allâh'a güvenmeyi ve düşmanlara aldırmamayı îcap eder)**!**

Bu âyet-i kerîmede zikredilen üstünlük, maddî veya manevî olmak üzere iki türlü tefsir edilmiştir:

a) *Müşrikler bâtıl üzereyken, savaşları şeytan uğrunda ve ölüleri ateşteyken, müminlerin hak üzere oluşu, cihatlarının Allâh yolunda olması ve ölülerinin mutlaka cennetlik oluşu, manevî üstünlük olarak açıklanmıştır.*

b) *Kurtubî (Rahimehullâh)dan nakledilen: "Bu âyet-i celîleden sonra sahâbe-i kirâm, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in dönemin de hangi muhârebeye çıktılarsa, mutlaka zafer elde etmişlerdir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)` in vefâtından sonra da, tek bir sahâbînin bile bulunduğu hiçbir ordu yenilmemiştir!" şek lindeki beyân ise, zâhirî üstünlük ifadesidir. (Âlûsî)*

﴾140﴿ **Eğer size** (Uhud'da) **bir yara dokunduysa, ona benzer bir yara da** (Bedir günü) **gerçekten o** (kâfir) **kavme do kunmuştu.** (Böyle olduğu halde on ların kalpleri zayıflamayıp tekrar Uhud'da size karşı çıkarlarken, şimdi siz Uhud'da aldığınız yaradan dolayı niye gevşiyorsunuz?) (Habîbim!) **İşte bu günler ki, Biz onları in sanlar arasında çevirip durmaktayız** (, böylece bazen zafer ve ganimet ile lehlerine,

bazen de yara ve hezimet ile aleyhlerine döndürüyorsak, bunu, İslâm'ın hak ol duğu açıkça ortaya çıkarak gayba iman imtihânının or tadan kalk maması gibi nice hikmetlere meb nî olarak yapmaktayız)**. Bir de Allâh o inanmış olanları** (tâ ezelde sabır ve imanla mevsuf olarak bildiği gibi, herkese bunu) **bil**(dir)**sin ve sizden şehitler/** (kıyâmet günü diğer ümmetlere) **şâhit olabilecekler/ edinsin diye** (, sizi her zaman gâlip etmemiştir)**! Zaten Allâh o zâlim leri sevmez.** (Dolayısıyla bazen kâfirleri gâlip etse de bu onlar için bir ikram olmayıp, istidraçtan öte geçmez.)

﴾141﴿ **Yine Allâh iman etmiş olanları** (mağlup etmesi durumunda çekecekleri üzüntüyle günahlarından) **arındırsın, o kâfirleri ise** (yenik duru ma düşürmesi halinde) **azar azar he lâk etsin diye** (, bu zafer günle rini insanlar arasında nöbetleşe yapmıştır)**!**

﴾142﴿ **Yoksa siz cennete girebileceğinizi mi sandınız; oysa Allâh** (ezelî ilmiyle kimin ne yapacağını önceden bilmekteyse de,) **henüz içinizden cihat etmiş olanları da** (mevcut olarak) **bilmemiş, sabredenleri de bil**(ip belli et)**memiştir?**

Mevlâ Te`âlâ bu âyet-i celîlesiyle: "Siz Allah yolunda öldürülen, mallarını ve canlarını seve seve feda eden, aldıkları birçok yara ve darbelerin acısına katlanan ve düşmanlarının eziyetlerine karşı sabreden kimselerin yolunu izlemedikçe, cennete gireceğinizi mi zannettiniz?" buyurmuş ve böylece Uhud günü hezimete uğrayıp kaçanlara sitemde bulunmuştur.

﴾143﴿ **Andolsun ki; gerçekten siz** (Bedir'de kaçırdığınız şehitlik mertebesine ulaşmak için, Uhud günü muhârebeye çıkıp şehit olarak) **ölmeyi, daha on**(un zorluğun)**a kavuşmanızdan önce kesinlikle arzulamıştınız. Şimdi ise hakikaten onu gördünüz ve hâl-i hazır da siz** (kardeşlerinizin gözünüzün

önünde şehit edildiğine) **bakmaktasınız** (, peki bu durumda niye geri döndünüz, şehitlik isteğinizde sâdıksanız, peygamberinizle birlikte niye sebat etmediniz?)

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Bedir'e ansızın çıktığı için, orada harp olacağını zannetmediklerinden o muhârebede bulunma şerefini kaçıran, sonra Bedir ashâbı hakkındaki fazîletleri duyduklarında çok pişmanlık yaşayan kimseler, kâfir ordularının Medîne üzerine geldiği haberini alınca, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in, Medîne'de kalıp müdafaa yapma teklifine rağmen Uhud'a çıkarak şehit olmayı istemiştiler. Fakat okçuların Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in emrine uymayıp mevzilerini terk etmeleri nedeniyle yaşanan bozgun üzerine ekseriyet sebat gösteremedi. Ancak Enes ibni Nadr gibi: "Ey Allâh! Bunların yaptıklarından sana sığınıyorum!" diyerek harbe girişen ve cennetin kokusunu hissettiğini söyleyerek şehit oluncaya kadar çarpışan sâdık kimseler de vardı. İşte bu âyet, evvelce harbi arzulayarak ölümü temenni ettikleri halde, onun sebeplerini açıkça gördüklerinde kaçmaya yeltenen kimselere bir sitem mâhiyetindedir.

﴾144﴿ (Peygamberimin ölüm haberini almanız savaş tan kaçmanızı meşrûlaştırmaz. Çünkü) **Muhammed ancak bir rasûldür ki; gerçekten kendisinden ön ce de birçok peygamberler** (gelip) **geçmiştir. Şimdi o ölecek yahut öldürülecek olursa, ökçeleriniz üstünde** (gerisin geri dinden) **dönecek misiniz? Her kim** (irtidât edip) **iki ökçesi üstünde** (eski kâfirliğine) **dö necek olursa, Allâh'a** (ziyan ve noksanlıktan) **hiçbir şeyle asla zarar veremez. Pek yakında Allâh** (geri kaçmayıp sebat ederek İslâm nimetine) **şükreden o kimselere mükâfat verecektir.**

﴾145﴿ **Allâh'ın izni ile** (belli bir zamana) **tecil edil miş bir yazı ile** (kaydedilmiş) **bulunmaksızın, hiçbir nefis için ölmesi** (söz konusu) **olamaz. Her kim** (ga nimet derdine düşerek) **dünya karşılığını isterse, ona ondan** (bir şey) **veririz. Kim de** (âhirette derece iste yerek Allâh'ın davasını yüceltmeyi ve) **âhiret sevabını arzularsa, ona da ondan** (hak ettiği kadar) **veririz.** (Bu niyetleri taşıyarak) **şükreden o kimseleri çok yakında mükâfatlandıracağız.**
﴾146﴿ **Beraberinde, Rabbe bağlı birçok** (âlim ve veli) **kimsenin savaşmış olduğu nice peygamber vardı ki, onlar** (peygamberleri şehit edildiğinde ve yenilgiye uğradıklarında) **Allâh yolunda kendilerine isâbet etmiş olan şeyden dolayı gevşememiştiler,** (peygamberlerinin ardından cihatta) **zaaf gösterme miştiler ve** (düşmanlarına) **boyun eğmemiştiler. Allâh** (kâfirlerle cihatta) **sabreden o kimseleri sever** (ve onları yardımına mazhar kılar)**.**
﴾147﴿ (Başlarına gelen bu musibetlere karşı) **onla rın sözü: "Ey Rabbimiz! Bizim için günahlarımızı ve** (kul luk) **işimizdeki** (haddi aşmamızı ve) **isrâfımızı bağışla,** (er meydanında) **ayaklarımızı iyice sabit kıl ve o kâfirler toplumuna karşı bize yardım et!" demele rinden başka bir şey olmamıştı.** (Böylece onlar suç suz olmalarına rağmen nefislerini kırmak için kendile rine günah ve hata isnadında bulunmuşlardı.)
﴾148﴿ **Bunun üzerine Allâh onlara hem** (yardım, za fer ve ganimet gibi) **dünyanın mükâfatını, hem de âhi retin güzel sevabını** (; mağfiret ve cenneti) **vermişti. Allâh güzel amel işleyen bu kişileri sever** (ve kendilerini mükâfatlandırır)**!**
﴾149﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Eğer siz** (boz guna uğradığınızda, münafıkların: "Muhammed peygamber olsaydı,

yenilmezdi! O halde eski dininize dö nün!” gibi sözlerini dinleyerek) **o kâfir olmuş kimsele re itaat edecek olursanız, sizi ökçelerinizin üstün de** (kâfirliğe) **çevirirler de, sonra siz** (dünya ve âhi reti) **kaybeden kimselere dönüverirsiniz.**
﴾150﴿ (Sizin kâfirlere itaatiniz asla uygun değildir. Zira iki cihanda da onlardan hiçbir yardım göremez siniz.) **Doğrusu** (yardımcınız ve) **Mevlâ’nız ancak Allâh’tır. Zaten yardım edenlerin hayırlısı sadece O’dur!** (Nitekim yenilmeyen tek güç sahibi ve gerçek manada yardımcı ancak O’dur! Öyleyse ibadetin ve yardım ta lebinin sadece O’na tahsisi gerekir.)
﴾151﴿ (İlâhlıkları) **hakkında hiçbir delil indirmemiş olduğu** (putlar gibi âciz) **şeyleri Allâh’a ortak koşmaları sebebiyle, o kâfir olmuş kimselerin kalpleri içerisine yakında korkuyu salacağız** (,bu yüzden Uhud’da gâlip konumda olan müşrikler yenilmiş gibi geri dönmeye mecbur kalacaklar)**. Sığınacakları yer ancak, o** (cehennem) **ateş**(i)**dir. O zâlimlerin ikamet gâhı** (olan cehennem) **ne kadar da kötü olmuştur!**
Bu âyet-i kerime Uhud muhârebesi devam ederken nâzil olmuş ve ileride gerçekleşecek bir mûcizeyi haber vermiştir, şöyle ki: Uhud günü müşrikler Mekke’ye dönerlerken bir yere geldiklerinde pişman olup: “Biz ne kötü bir iş yaptık; onların ekseriyetini öldürdük, sonunda başıboş bir azınlık kalınca bırakıp döndük! En iyisi biz geri dönüp onların kökünü kazıyalım!” dediler. Böylece görünen hiçbir sebep yokken Allâh tarafından kalplerine atılan bir korku neticesinde, sanki yenik düşen kendileriymiş gibi bu düşüncelerini gerçekleştiremediler. Ancak karşılarına çıkan bir bedevîye para vererek: “Muhammed ve adamlarıyla karşılaşırsan, bizim toplanıp geri döndüğümüzü kendilerine bildir!” demekle yetindiler. Allâh-u Te`âlâ bu durumu Habîbine bildirince o, yara bere içindeki ashâbını toplayarak

tekrar onların peşine düştü. Medîne'ye sekiz mil mesafede olan Hamrâü'l-esed mevkiine kadar gelip, orada üç gün ikamet ettikleri halde hiçbir düşmanla karşılaşmayıp emniyet içerisinde geri döndüler. İşte kalplerine atılacak korku yüzünden, kâfirlerin maksatlarına erişemeyeceklerini bildiren bu âyet-i kerîme kısa bir zaman sonra aynen gerçekleşmiştir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in: "Düşmanlarımın kalplerine bir aylık yoldan salınan bir korkuyla yardım olundum!" (Buhârî, Mesâcid, 23, No: 427, 1/168) şeklindeki hadîs-i şerîfi de bu gerçeği açıklamaktadır.

﴾152﴿ (Ey Uhud'daki hezimetin sebebini sorgulayan lar!) **Andolsun ki; gerçekten siz O'nun izniyle on ları** (çokça öldürerek) **hissiz bırakırken, Allâh size** (vermiş olduğu yardım) **sözünde sâdık olmuştu. Nihâyet O** (Allâh-u Te`âlâ) **size** (zafer ve ganimet gibi) **sevmekte olduğunuz şeyi gösterdikten sonra**(, telâşa kapılıp düşmanınızdan) **korktunuz, o** (bırakma manız emredilen mevzileri terk edip etmeme) **iş**(i) **hakkında çekiştiniz ve** (ganimete meyledip pey gam berimin emrine) **isyan ettiniz** (, işte o zaman yardımını sizden çekti)**. İçinizden dünyayı arzula-ya**(rak ganimet için mer kezi bıraka)**n da vardı, yine sizden âhireti isteye**(rek peygamberimin emri üzere sebat edip şehit düşe)**n de vardı.** (Siz onlara gâlip geldikten) **sonra O sizi**(n iman da sebatınızı ve musîbetlere karşı tahammülünüzü) **imtihan** (edenin mu â melesine tâbi) **etsin diye, o** (düş ma)**nlardan sizi** (geri) **çe virdi** (de böylece gâlibiyet hâ liniz mağlubiyete dönüştü)**.** (Ey emir dinlemeyenler!) **An dol sun ki; elbette O** (Allâh bu muhâlefetinizden son dere ce pişman olduğunuzu bildiği için, fazl u ke remiyle) **sizden** (bu suçunuzu) **kesinlikle affetmiş tir. Zaten Allâh inananlara karşı** (her hâlükârda) **büyük bir fazl**(u kerem) **sahibidir.**

﴾153﴿ **Hani** (kaçmayan) **diğerleriniz arasındaki/ Hani ardınızdaki/o peygamber** (: “Ey Allâh’ın kulları! Bana dönün! Geri dönene cennet var!” diyerek) **sizi davet ederken, siz hiçbir kimseyi durup beklemeden/hiçbir kimseye dönüp bakmadan/** (savaş ala nından) **iyice uzaklaşıyordunuz. Bunun üzerine O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (boz guna uğrama ve yaralanmanın se bebiyet verdiği) **büyük bir keder üze rine** (, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in ölüm haberi ve gani meti kaçırma gibi) diğer bir büyük kederle sizi ceza landırdı, tâ ki siz** (acılara alı şasınız ve böylece) **kendi** (eli)**nizden kaçmış olan** (zafer ve yardım gibi) **şeylere de, size isâbet etmiş olan** (yara ve hezimet gibi) **şeylere de üzülmeyesiniz! Allâh yapmakta oldu ğunuz şeyleri**(n görünen taraflarını da, görünmeyen yüzlerini de çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Habîr’dir.**

﴾154﴿ **Sonra O** (Allâh-u Te`âlâ)**, o kederin ardından üzerinize öyle bir güven,** (onun neticesi olarak da) **öyle bir uyku indirmişti ki o sizden bir tâifeyi kap lıyordu** (ve böylece onlar harp safındayken tekrar tek rar kılıçlarını ellerinden düşürüp alıyorlardı)**. Nefisleri kendilerini gerçekten endişeye sevketmiş** (bulu nan ve bu nedenle canlarının derdine düşmüş) **olan bir zümre de, Allâh hakkında câhiliyet** (ehlinin dü şünce ve) **zannı olan gerçek dışı bir zanda buluna rak: “**(Allâh’ın vaat ettiği yardım ve zaferle ilgili) **bu işten bizim için herhangi bir şey** (; az da olsa bir na sip ve hisse) **var mı** (acaba)**?” diyorlardı.** (Habîbim!) **De ki: “Muhakkak o** (yardım ve gâlibi yet) **iş**(i) **bütünüyle Allâh’a âittir.** (Dolayısıyla O, Ha bîbine ve ashâbına yardım ederek düşmanlarını kahre decektir. Bu hususta şüphelenmek müminlerin şanın dan olmayıp, ancak Allâh’ın gücünü bilmeyen şirk eh line yakışır.)**” Onlar**(ın

içerisindeki münafıklar senin bu sözünü duyunca, gizlice kendi aralarında)**: "**(Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in iddia ettiği gibi bütün işler Allâh'ın ve dostlarının elinde bulunsaydı ve yardımla alâkalı) o işten bizim için bir şey olsaydı, işte burada öldürülmezdik!" diyorlardı da, böylece sana açık layamadıkları şeyleri kendi içlerinde gizliyorlardı.** (Rasûlüm!) **De ki: "Siz** (Allâh'ın bu savaşta öleceğini bildiği kişilerle birlikte harp meydanına çıkmayıp da) **evlerinizde de bulunsaydınız,** (Allâh-u Te`âlâ'nın ezelî ilminde takdir edilmiş ve Levh-i Mahfûz'da) **üzerlerine öldürülme** (yazısı) **yazılmış olanlar,** (ölüp) **yatacakları yerlere** (başka bir nedenle de olsa, yine) **elbette çıkacaktı** (ve aynı saatte orada ölüp kalacaktı. Çünkü Allâh-u Te`âlâ'nın kazası ve hükmü reddedilemez)**."** (Evet! Allâh-u Te`âlâ önce cihadı size farz kılıp, sonra Uhud'da sizi yardımsız bırakmıştır, ama bunu peygam berine ve dostlarına vermiş olduğu yardım sözünü boz muş olduğu ya da onlara karşı özel ilgisini kesmiş olduğu için değil, aksine birçok hikmetler açığa çıksın diye,) **bir de Allâh göğüslerinizde** (ve kalplerinizde saklı) **bulunan** (niyet ve kasıtları, ihlâs ve nifâk)**ı** (ezelde gay bî olarak bilmişken,) **imtihan** (neticesinde ortaya çıka rıp, herkese belli) **etsin için ve kalplerinizde olan** (şeytânî vesvese ve kuruntular)**ı iyice seçip ayırsın diye** (yapmıştır)**! Zaten Allâh göğüslerin sahip oldu ğu şeyi** (kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴿155﴾ (Ey Müslümanlar!) **İçinizden o kimseler ki,** (kâfir ve mümin olan) **o iki topluluk** (Uhud'da) **karşı laştığı gün geri dönmüştürler; gerçekten şeytan on ları, ancak** (evvelce) **kazanmış oldukları bazı** (kötü) **şeyler sebebiyle kaydırmak istemiştir. Andolsun ki; yine de şüphesiz Allâh** (özür dileyip

tevbe ettikleri için) **onlardan** (kusurlarını) **affetmiştir. Muhakkak ki Allâh** (günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (tevbe fırsatı vermek için, peşinen azap etmeyen bir) **Halîm'dir.**
Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığı üzere; Uhud'da Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in merkezi terk etmeme hususundaki em rine karşı gelip ganimet peşine düşenlerin bu hataya düşmeleri, evvelce de bazı konularda şeytana itaat etmelerinden kaynak lanmıştır ki böylece şeytan, burada da onlara söz geçirebileceği ümidine kapılmış ve düşündüğünü gerçekleştirmiştir. Nitekim bir ibadet başka bir ibadete sevk ettiği gibi, bir günah da başka bir günaha sebebiyet verir. Ayrıca şeytan onlardan bazısına, evvelce işlemiş oldukları birtakım günahları hatırlatmış, bu yüzden onlar günahkâr vaziyette Allâh-u Te`âlâ'ya kavuşmak istememiş, cihadı tehir edip işlerini düzeltecek kadar geri kalmayı, daha sonra makbul bir hal üzere tekrar cihad ederek şehit düşmeyi düşünmüşlerdir.
﴾156﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! O kişiler gibi olmayın ki; kendileri kâfir olmuşlardır ve** (kötü yol daki) **kardeşleri hakkında, onlar yer**(yüzün)**de** (ticâ ret gibi bir nedenle) **dolaştıkları sırada** (kendilikle rinden öldükleri) **veya savaşa giden kimseler olduk ları** (bir anda, düşmanlarınca öldürüldükleri) **zaman: "Bizim yanımızda bulunsalardı, ne ölürler, ne de öldürülürlerdi!" demişlerdir! İşte neticede Allâh bunu onların kalplerinde büyük bir hasret** (ve bir pişmanlık vesilesi) **yapa cak** (ama sizi bu gibi inançlardan ve sözlerden koru yacak)**tır! Allâh** (istediğini) **yaşatır ve** (dilediğini) **öldürür.** (Yoksa ne evde kalmak insanı yaşatır, ne de sefere çıkmak adamı öldürür. Nitekim bazen Allâh-u Te`âlâ sefere ve cihada çıkanı yaşatır da, harbe gitmeyip evin de ikamet edeni

öldürür.) **Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla görüp karşılığını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴾157﴿ **Yemin olsun ki;** (düşmanlarınız tarafından) **Allâh yolunda öldürülürseniz yahut** (kendiliğiniz den) **ölürseniz, elbette** (günahlarınız için) **Allâh'tan** (gelecek) **en ufak bir bağışlama ve** (hakkınızdaki) **pek az bir acıma** (bile)**, o** (kâfir ola)**nların** (hayatları boyunca) **toplamakta oldukları** (o alçak dünya ma lı)**ndan daha iyidir.**

﴾158﴿ **Andolsun ki;** (herhangi bir nedenle) **ölseniz yahut öldürülseniz, elbette ancak** (, uğrunda her şe yinizi cömertçe feda ettiğiniz) **Allâh'a haşredilecek** (ve O'nun manevî huzuruna döndürülecek)**siniz.** (O da size hak ettiğiniz karşılığı eksik siz olarak vere cek; iyilik sahiplerini hayırlarından dolayı mükâfatlan dıracak, kötüleri de günahları yüzünden ceza landıra caktır. O'ndan başka sevap vermesi beklenen ya da azâbı savuşturması u mu lan bir Zât mevcut olmadığına gö re; dünyaya meyletmeyi bırakın da, O'nun tâatiyle amel ederek ve yolunda ci hat ederek, sizi O'na manen yaklaş tı racak ve rızasına ulaştıracak amelleri tercih edin!)

﴾159﴿ (Habîbim! Ümmetine karşı sa na) **Allâh'tan** (bahşedilen) **büyük bir** (acıma ve) **rahmet** (sıfatı) **ne deniyle** (Uhud harbinde emrine karşı gelen) **o kişilere** (bile) **yumuşak davrandın.** (Faraza) **eğer sen katı kalpli ve kötü huylu biri olsaydın, elbette** (herkes senden kaçıp) **etrafından dağılırlardı** (, bu durumda ise, vazifen olan hidâyet ve irşâd işi noksan kalırdı)**. Artık** (sana karşı yaptıkları yanlışları) **onlardan affet,** (Bana karşı yaptıklarından dolayı) **kendileri için de mağfiret talep et! Bir de o** (harple alâkalı ko nuda olduğu gibi, hakkında vahiy bulunmayan ve uy gun gördüğün her) **işte** (gönüllerini hoş etmek için) **onlarla istişârede bulun! Ama** (şûrâ neticesinde

aklına bir şey yatar da onu yapmaya) **azmedersen, o zaman** (hakkında en faydalı olana muvaffak olabilmen için) **Allâh'a tevekkül et! Şüphesiz ki Allâh** (, bütün işlerini Kendisine ısmarlayarak) **tevekkül edenleri sever** (ve onlara en doğruyu buldurur)**.**

﴿160﴾ (Bedir'de yaptığı gibi) **Allâh size** (her nere de) **yardım ederse, artık sizi yenecek hiçbir kimse yoktur. Ama** (Uhud'da yaptığı gibi) **O sizden yardımını çe kecek olursa, artık O'ndan sonra o size yardım ede cek olan kişi de kimdir?** (Bu gerçeği bilip buna böyle ce) **inananlar ancak Allâh'a tevekkül etsin**(ler)**!**

﴿161﴾ (Ganimet malı gibi emânetler hususunda ve ka mu malında) **hâinlik yapmak hiçbir peygamber için olmuş** (ve olacak bir şey) **değildir. Kim** (kamuya âit gelirlerden bir şey çalarak) **hâinlik yaparsa, hâinlik ettiği o şeyi kıyâmet günü** (sırtında taşıyarak) **geti recektir. Sonra** (hayırdan ve şerden) **kazanmış olduğu şey**(in karşılığı) **herkese tastamam ödenecektir. On lar** (sevapları eksiltilmek ve azapları artırılmak sure tiyle herhangi bir) **zulme de uğratılmayacaklardır.**

﴿162﴾ **Yoksa o** (emirlere itâat ederek) **Allâh'ın rıza sının peşine iyice düş müş olan** (ve onu kazanmak için son derece gayret gösteren Muhâcir ve Ensârdan bir) **kimse, Allâh'tan** (mü kâfat beklerken, günahları yüzünden) **büyük bir gazapla dönmüş bulunan ve barınağı cehennem olan** (kâfir ve münâfık) **kişi gibi olur mu hiç?** (Dostlar sonsuz cennetlerde nimetlenirken,) **o** (düş manların ebe dî mekânı olan cehennem) **ne kötü varı lacak yer olmuştur?**

﴿163﴾ **O** (Rablerinin rızasına tâbi olanlar olsun, gaza bına uğraya)**nlar** (olsun, hepsi de) **Allâh nezdinde** (sevap ve azap hususunda farklı) **dereceler**(in ve dere kelerin sahipleri)**dir.**

Allâh onların yapmakta oldu ğu şeyleri (hakkıyla görüp, karşılık verecek olan bir) **Basîr'dir.**
﴾164﴿ **Andolsun ki; muhakkak Allâh inananlara karşı elbette büyük bir iyilikte bulunmuştur; hani O,** (melek ve cin türünden değil de, anlaşmaları kolay olsun için) **kendileri** (gibi Âdem nesli)**nden olan de ğerli bir peygamberi aralarında göndermişti ki, o O** (Allâh-u Süb hânehû)**nun â yetlerini ü zer lerine art arda okumakta dır, onları** (maddî ve manevî pislikler den) **tamamen arındırmaktadır, bir de kendile rine o** (yüce) **Kitab** (olan Kur'ân)**ı ve hikmeti** (; sünnet ve fıkhı) **öğret mektedir. Hâlbuki şüphesiz onlar daha önce elbette apaçık bir** (sapıklık ve) **dalâlet içinde bulunmuşlardı.**
﴾165﴿ (Bedir günü düşmanlarınız hakkında) **iki katı na kesinlikle ulaşmış olduğunuz bir musibet** (şimdi Uhud'da) **kendinize isâbet edince mi: "İşte bu nere den** (başımıza geldi)**?" dedi niz.** (Habîbim!) **De ki: "O** (bozgun)**, nefisleriniz**(e uyarak peygamberinizin emrini dinlemeyip merkezi terk etmeniz ve fidye karşılığı esirleri salmanız gibi suçlarınız) **tarafındandır. Şüphesiz ki Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kâdîr'dir** (, emrine uyanlara yardım etmek, karşı gelenlerden ise yardımını çekmek dâhil her şey O'nun kudreti dâhilindedir)**."**
﴾166﴿ (Mümin ve kâfir) **o iki topluluk** (Uhud'da) **karşılaştığı gün size isâbet etmiş olan o** (bozgunu andıran) **şey** (rastgele olmamış bilakis)**, Allâh'ın izni** (; bilgisi ve kaderi)**yle** (meydana gelmiş)**dir ve O** (Allâh-u Te`âlâ)**, inananları** (meydana çıkarıp herkese) **bil**(dir) **sin içindir…**
﴾167﴿ **Bir de o münafıklık yapmış o lan** (Abdullah ibni Übeyy ve arkadaş)**ları**(nı ortaya çıkarıp herkese) **bil**(dir)**sin diyedir!** (Nitekim)**o** (münafık ola)**nlara: "Gelin! Allâh yolunda savaşın veya** (Allâh rızası taşı mıyorsanız, bâri canlarınız ve mallarınız

hakkında) **savunmada bulunun!" denilmişti de, onlar: "**(Biz sizin mücâdelenizi bir savaş olarak değil, ancak intihar ola rak görüyoruz.) **Eğer** (onu) **bir savaş** (olarak) **bilsey dik/**(güzel bir şekilde) **savaşma**(yı) **bilseydik/bir savaş** (olacağını) **bilseydik/ elbette size tamamen tâbi olurduk!" demişlerdi. İşte o** (sözü sarf ettikleri) **gün onlar, kendilerinin iman** (ashâbın)**a olan ya kınlıklarındansa,** (yardım cihetinden ehl-i) **küfre daha yakındılar!** (İman nâmına) **kalplerinde olmayan şeyi ağızla rıyla söylüyorlardı. Allâh ise onların gizlemekte oldukları** (münâfıklıkları)**nı en iyi bilendir!**

(Zira müminler sonradan gördükleri birtakım emârelerle on ların münafıklıklarını mücmel bir şekilde bilmekteyken, Allâh-u Te`âlâ onların nifaklarını da, diğer sırlarını da, tüm emellerini de, onların sebebiyet vereceği neticeleri de ezelî ilmiyle mufassal bir şekilde bilmektedir.)

﴾168﴿ **O** (münafık) **kimseler ki; kendileri** (savaşa gitmeyerek) **oturmuşlar da,** (Uhud'da şehit olan soy) **kardeşleri için: "Eğer** (harbe gitmeme hususunda) **bize itaat etselerdi,** (onlar da bizim gibi) **öldürülme yeceklerdi!" demişlerdi.** (Habîbim! Onları rezil etmek ve yalanlarını açıkla mak için) **de ki: "O halde kendi canlarınızdan ölümü savuşturun** (de görelim bakalım)**! Eğer siz** (tedbirin takdiri bozacağı şeklindeki inancınızda) **doğru kimseler olduysanız** (bunu ispat edin)**"**

Rivayete göre; münâfıkların bu sözü sarf ettiği Uhud günü, orada şehit edilen müminler sayısınca yetmiş münafık, bilinen bir sebep yokken Medîne'de kendiliklerinden öldüler!

﴾169﴿ (Habîbim!) **Sakın ha sen Allâh yolunda** (Bedir ve Uhud gibi muhâre belere katılıp oralarda) **öldürül müş olan kimseleri ölüler sanmayasın! Bilakis diri lerdir; Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar.**

﴾170﴿ **Allâh'ın, fazlından kendilerine vermiş olduğu** (şehitlik şerefi, ebedî hayat ve cennet nimetleri gibi) **şeylerle ferahlanan kimseler olarak** (sonsuz nimetlere mazhar kılınmıştırlar)**! Bir de** (henüz şehit olamadıkları için) **arkalarından kendilerine kavu şamamış olan kimselerle ilgili** (olarak kendilerine bildirilmiş olan)**: "Onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve ancak onlar mahzun olacak değillerdir!" müjdesiyle sevinmektedirler!**

﴾171﴿ (Amellerine karşılık olarak) **Allâh 'tan** (alacakları) **büyük bir** (sevap) **nimet**(i) **ve** (cemâlini görme gibi) **üstün bir faziletle müjdelenmektedirler, bir de şununla ki; gerçekten Allâh müminlerin ecrini boşa çıkarmayacaktır!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu Anhümâ)`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Uhud'da kardeşleriniz şehit olunca, Allah onların ruhlarını bir takım yeşil kuşların içine yerleştirmiştir ki, böylece onlar cennet nehirlerine uğrayıp oranın meyvelerinden yemişler, sonra Arş'ın gölgesinde asılmış olan altın kandillere dönmüşlerdir. Onlar yiyeceklerinin, içeceklerinin ve kaldıkları yerin güzelliğini görünce: 'Bizim cennette rızıklandırılan birtakım diriler olduğumuzu bizden taraf onlara kim ulaştırsa ki, cihada karşı soğuk durmasalar ve harp ânında korkup kaçmasalar?' demişler, Allâh-u Te`âlâ: 'Sizden taraf Ben onlara bu tebliği yaparım!' buyurmuş ve bu âyet-i celîleleri inzâl buyurmuştur." (Rûhu'l-Furkan Tefsiri, no: 259, 4/344)

﴾172﴿ **O** (mümin) **kimseler**(in ecrini zâyi etmeyecek tir) **ki;** (Uhud'daki) **o** (bozgun ve) **yara kendilerine isâbet ettikten sonra** (, tekrar müşriklerle savaşa çağ rıldıklarında) **Allâh'a ve o Rasûl'e tam manasıyla icâbet etmiştirler. Kendileri güzel amel işlemiş bulunan ve** (pey gamberin davetine uymamak

gibi günahlardan) **hak kıyla sakınmış olan bu kimseler için** (âhirette) **çok değerli pek büyük bir mükâfat vardır.**
Burada zikredilen icâbet kıssası için, bu sûrenin 151. ayetine bakınız!
﴾173﴿ **Öyle kimseler ki;** (karşılaştıkları) **insanlar onlara: "Gerçekten o** (düşmanlarınız olan) **insanlar kesinlikle sizin için** (güç ve asker) **toplamışlardır. Artık onlardan korkun!" demişti de, bu onları inanç bakımından artırmış veonlar: "Bize yeten ancak Allâh'tır ve O,** (bütün işlerin kendisine havale edileceği) **ne güzel** (bir) **Vekîl olmuş tur!" demişlerdi.**
﴾174﴿ **Nihâyet onlar** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in emrini tutarak düşmanlara karşı çıkmış ve müşrikler de korkup gelemeyince,) kendilerine** (öldü rülme ve eziyet gibi) **hiçbir kötülük dokunmaksızın Allâh** (tarafın)**dan** (bahşedilen, imanda sebat ve düş mandan selâmet gibi, tarif edilemeyecek) **büyük bir nimet ve** (Bedr-i suğrâ panayırında kazandıkları) **üs tün bir fazl**(u ticâret) **ile** (Bedir'den) **dönmüştüler. Böylece** (bu cesaretli çıkışlarıyla iki cihan saâdeti nin menbaı olan) **Allâh'ın rızasına hakkıyla uymuş tular. Zaten Allâh büyük bir fazl**(u kerem) **sahibi** (ol duğundan, bu kullarını kuvvetli iman, cihatta sebat ve düşmana karşı cüret gibi faziletlere muvaffak etmiş)**dir.**
﴾175﴿ **İşte size! Bu** (şekilde Müslümanları korkutup cihattan geri bırakmak için kâfirlerin toplandığı habe rini getirten)**, şeytandı ki, o ancak** (münafık) **dostla rını korkutmaktaydı/o şeytan,** (sizi müşrik) **dostla rın**(ın yapacağı zarar)**dan korkutmaktaydı/! Artık onlardan korkmayın,** (cihat emrime muhâ lefet hususunda) **Benden korkun! Eğer** (gerçekten) **mümin kimseler olduysanız** (, Benim dışımda hiçbir kuvvetten

korkmamanız gerekir. Çünkü hakîki iman, Allâh korkusunu diğer korkulara tercih ettirir)**!**

﴾176﴿ (Habîbim!) **Kâfirlik içinde koşuşmakta olan o kişiler**(in sana karşı birleşme tehdidi) **seni üzmesin! Çünkü gerçekten onlar Allâh**(ın dostların)**a** (teh like ve tehditten) **hiçbir şeyle asla zarar veremezler.** (On lar öyle azgın kimselerdir ki, en büyük merhamete sa hip olan) **Allâh** (-u Te`âlâ gibi bir Zât)**, ken dileri için âhirette** (sevaptan) **bir haz** (ve hisse) **ayırmamak istiyor.** (Sevaptan mahrum olmaktan öte) **onlar için çok şiddetli pek büyük bir azap da vardır.**

﴾177﴿ **O** (mürted ve münâfık) **kimseler ki; imana karşılık kâfirliği satın almışlardır, şüphesiz onlar** (kâfirliğe dönmekle) **Allâh'a** (noksanlık ve ziyandan) **hiçbir şeyle asla zarar veremezler.** (Onlar ancak kendilerine zarar vermektedirler, zira iman ederek ebedi mükâfatlara nâil olabilecekken, inkârı seçmeleri yüzünden) **onlar için çok acı verici pek büyük bir azap da vardır.**

﴾178﴿ **Sakın ha o kâfir olmuş kimseler, onlara müh let vermemizin, gerçekten kendi nefisleri için bir iyilik olduğunu zannetmesin! Biz ancak günah bakımından artış kaydetsinler diye onlara** (uzun ömür ve) **mühlet veriyoruz. Alçaltıcı pek büyük bir azap da onlar içindir** (ki, böylece o azap içerisinde sürekli aşağılanacaklardır)**.**

﴾179﴿ (Ey asr-ı saâdette yaşayan Müslümanlar ve münâfıklar!) **Allâh müminleri, o üzerinde bulunduğunuz** (İslâm hükümlerinden eşit olarak istifâde etmenizi sürekli kılacak) **şey üzere** (ve herkese yarayan karışık bir halde) **asla bırakacak değildir! Neticede O,** (ancak samimi Müslümanların dayanabileceği imtihanlarla) **pisi temizden ayıracaktır. Ama Allâh sizi** (kalplerde bulunan kâfirlik ve imanla alâkalı) **gayba**

asla muttali kılacak (ve sizi onlardan haberdâr edecek) **değildir. Velâkin Allâh,** (bazı gaybî meseleleri bildirmek için, müstakil olarak) **rasûllerinden başlayıp** (, onlara tâbi olma hasebiyle veli kullarından) **dilediğini seçer. O halde siz Allâh'a ve peygamberlerine** (samimiyetle) **inanın! Eğer** (gerçekten) **inanırsanız ve** (münafıklıktan) **iyice sakınırsanız, sizin için** (kadri takdir edilemeyecek derecede) **çok kıymetli pek büyük bir ecir** (ve mükâfât) **vardır.** (Âlûsî, Şihâb, Ebussu'ûd)
Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), ümmetinden kendisine inanacakların ve inkâr edeceklerin sûretlerinin kendisine gösterildiğini açıklayınca, münafıklar: "Muhammed, henüz yaratılmamış olan mümin ve kâfirlerin bile kendisine gösterildiğini söylüyor, hâlbuki biz yanında duruyoruz da bizi bile tanımıyor!" diye alay ettiler. Bunu duyan Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) minbere çıkıp hamd ü senâda bulunduktan sonra: "Birtakımlarının durumu nicedir ki; benim ilmim hakkında ileri geri konuşmuşlar, sizinle kıyâmet arasında olacaklardan bana ne sorarsanız, mutlaka onu size bildiririm!" buyurdu. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ bu âyeti indirerek, kullarını belirsizlik içinde bırakmayacağını, bir zaman için münafıkları rezil etmese de, sonunda Uhud vakası gibi imtihanlarla herkesi ortaya çıkaracağını açıkladı. (Hâzin)
﴾180﴿ **Allâh'ın, fazl**(u ihsan)**ından kendilerine ver miş olduğu şeyle cimrilik yapa**(rak zekât ve hayra mâni ola)**n kimseler, sakın ha o** (cimrilik huyu)**nu kendileri için bir iyilik sanmasın! Bilakis o** (cim rilik, kendilerine azâbı celbedeceğinden,) **onlar için büyük bir şerdir. O kendisiyle cimrilik ettikleri şey kıyâmet gününde mutlaka** (yılan şeklinde) **boyunlarına iyice dolanacaktır.**(Zaten Allâh-u Te`âlâ'nın onların yardımına ihtiyacı yoktur. Zira) **göklerin ve**

yerin mirası ancak Allâh'a âittir. (Nitekim kâinat helâk olduğunda, o zamana kadar herkesin sahip olduğu tüm değerler Allâh-u Te`âlâ'ya kalacaktır.) **Allâh** (cömertlik ve cimrilik dâhil) **yapmakta oldu ğunuz şeyleri**(n görünen ve görünmeyen tüm yönlerini çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Habîr'dir.**

﴾181﴿ **Andolsun; Allâh kesinlikle işitmiştir o** (Yahudi) **kimselerin sözünü ki: "Şüphesiz Allâh fakirdir, bizlerse zenginleriz!" demişlerdir. Söylemiş olduklarını da,** (bundan evvel) **haksız yere peygamberleri öldürmelerini de** (unutmayıp, hesabını sormak üzere amel defterlerine) **muhakkak yazacağız ve** (onlara)**: "Tadın** (bakalım) **o yakıcı azâbı!" buyuracağız.**

Bir kere Ebû Bekir (Radıyallâhu anh) *Yahudilerin dershânesine girdiğinde, Fenhâs isimli bir hahamın başına toplandıklarını görmüş ve ona: "Yazık sana! Ey Fenhâs! Allah'tan kork ve Müslüman ol! Vallâhi sen Muhammed'in, Tevrât'ta bahsedilen peygamber olduğunu bilmektesin!" demişti ki Fenhâs: "Ey Ebû Bekir! Vallâhi bizim Allâh'a ihtiyacımız yoktur! Aksine O bize muhtaçtır! O'nun bize yalvardığı kadar biz O'na yalvarmıyoruz! Biz O'ndan daha zenginiz! Eğer O bize muhtaç olmasaydı, sizin adamınızın sandığı gibi bizden ödünç istemezdi. Ayrıca O size fâizi yasaklarken bize fâiz teklif ediyor. Zengin olan fâiz verir mi?" deyince, Ebû Bekir* (Radıyallâhu anh) *hiddetlenerek onun suratına şiddetli bir tokat indirdi ve: "Ey Allâh düşmanı! Aramızda antlaşma olmasaydı, yemin olsun ki senin boynunu vururdum!" dedi. Bunun üzerine Fenhâs Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e gidip Hazret-i Sıddîk'ı şikâyet edince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *onu çağırtıp niçin böyle yaptığını sordu. O: "Ya Rasûlallâh! Çok büyük bir laf etti, ben de Allâh için kızıp tokatı yapıştırdım!" deyince Fenhâs söylediği lafı*

inkâr etti. İşte Allâh-u Te`âlâ Ebû Bekir (Radıyallâhu anh)*ı tasdik mâhiyetinde bu âyeti indirdi.*

﴾182﴿ (Ey azâbı hak eden Yahudi!) **İşte bu** (azap)**, ellerinizin** (evvelce işleyerek) **sunmuş oldu ğu** (kâfirlik ve peygamberleri öldürmek gibi kötü) **şey ler nedeniyledir, bir de şüphesiz ki Allâh kullarına** (haksız yere ceza vererek) **hiç mi hiç zulmedici de ğildir.** (Dolayısıyla bu azap bir zulüm eseri olmayıp, tamamen adâlet gereğidir.)

﴾183﴿ (Allâh-u Te`âlâ hakkında bu şekil yakışıksız sözler sarf eden kınanmış şahıslar) **o** (Kâ'b ibni Eşref ve Mâlik ibni Sayf gibi Yahudî) **kimselerdir ki: "Şüphe siz Allâh** (Tevrât'ta) **bize emretmiştir ki; biz hiçbir peygambere inanmayacağız, tâ ki o bize kendisini** (gökten inen) **o ateşin** (yakıp kül ederek) **yiyeceği bir kurban getirinceye kadar!" demişlerdir.** (Habîbim!) **de ki: "Benden önce bir çok peygam berler size** (bu kurban hâricinde nice) **apaçık delil leri de,** (özellikle kurban mûcizesiyle ilgili) **söylemiş olduğunuz şeyi de muhakkak getirmişti; peki ya niçin onları öldürmüştünüz? Eğer siz**(: 'Biz sana, bu mûcizeyi görmediğimiz için inanmıyoruz! şeklindeki sözünüzde) **doğru kimseler olduysanız** (onlara ne den inanmadınız?)**!"**

﴾184﴿ (Habîbim!) **Eğer o** (Yahudi ve müşrik ola)**nlar seni yalanladılarsa,** (bu seni tedirgin etmesin, zira) **gerçekten senden önce de nice değerli rasûller ya lancı sayılmıştı ki onlar** (ümmetlerine) **apaçık mûci zeler,** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**ın sahifeleri gibi, hüküm ihtivâ etmeyip, sadece vaaz u nasihat içeren) zeburlar ve** (şerî`at hükümlerini açıklayan) **nurlandırıcı/ nur lu/ kitaplar getirmişlerdi.**

﴾185﴿ **Her** (can taşıyan) **nefis ölümü tadıcıdır.** (İşte ölüm sonrası inkârcılar karşılıksız kalma yacaktır. Bazıları bir zaman

için dünya da yap tıklarının yanlarına kâr kal dığını zannetse de, iyi-kötü tüm yaptıklarınıza verilecek) **kar şılıklarınız size ancak** (kabirle riniz den kalkacağınız) **kıyâmet gü nü tamamıyla ödenecektir. İşte** (o zaman) **her kim o** (cehennem) **ateş**(in) **den uzaklaştırılır da cennete girdirilirse, muhakkak ki o kurtulmuş** (; umdu ğuna ulaşıp, korktuğundan e min olmuş)**tur. O en alçak** (dünya) **hayat**(ının lezzet ve yaldızları) **ise, aldatıcı bir** (menfaat ve geçici bir) **yaşantıdan başkası değildir.**

﴾186﴿ **Andolsun ki; gerçekten mallarınız ve canla rınız hususunda mutlaka imtihan olunacaksınız!** (Allâh-u Te`âlâ sizi maddî musibetlere uğratarak ve Kendi yolunda harcama teklifleriyle muhatap kılarak, bir de; cihada çıkma, öldürülme, esir alınma ve yaralanma gibi tehlikelere maruz bırakarak, imtihan eden birinin yaptığı muâmeleye tâbi tutacaktır ki, bu sayede hak üzere sebat edip etmeyeceğiniz herkes nezdinde açığa çıkacaktır.) **Yemin olsun ki; sizden önce kendilerine kitap verilmiş olan** (Yahudi ve Hristiyan)**lardan da, o şirk koşmuş bulunan kimselerden de kesinlikle** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i tenkit, İslâm'ı lekeleme, kâfirleri kışkırtma ve inanacak kişileri engelleme gibi) birçok eziyet duyacaksınız. Eğer** (onların eziyetlerine) **sabrederseniz ve** (Al lâh-u Te`âlâ'nın emrine karşı gelmekten) **hakkıyla sa kınırsanız, işte şüphesiz ki bu** (sabır ve takvâ)**, azmedilmesi gereken işlerdendir.**

﴾187﴿ **Vaktâ ki Allâh kendilerine kitap verilmiş olan o** (Yahudi ve Hristiyanlar içindeki âlim) **kimselerin** (yeminlerle desteklenmiş) **kuvvetli sözünü almıştı ki: "Kasem olsun; elbette o** (kitaplarınızdaki tüm gerçekleri, özellikle de Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in peygamberliği konusu)nu insanlara mutlaka açıklayacaksınız ve bunu**

gizlemeyeceksiniz!" Onlar ise (sözlerini tutacak yerde) **onu sırtlarının arkasına atmışlardı da buna karşılık pek az bir pa hayı satın almışlardı. İşte** (Allâh'a verdikleri sözü bozmaya karşılık) **satın almakta oldukları o** (dünyalık) **şey ne kadar da kötü olmuştur!**

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığına göre; dinî ilimleri açıklamak farz olup, zâlimlere kolaylık sağlamak, gönüllerini hoş etmek ve hediyelerini beklemek gibi bozuk gayelerle din işlerin den bir şeyi gizlemek haramdır. Bu yüzden Ali (Radıyallâhu anh): "Allâh-u Te`âlâ âlimlerden öğretme sözü almadıkça, câhillerden öğrenme sözü almamıştır!" buyurmuş, Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh) da: "Allâh-u Te`âlâ'nın Ehl-i Kitaptan aldığı söz olmasaydı, size bu kadar çok hadis nakletmezdim!" buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi okumuştur. Hasen (Radıyallâhu anh)ın: "Allâh-u Te`â lâ'nın, ehl-i ilimden aldığı ahd ü mîsâk olmasaydı, sormakta olduğunuz şeylerin birçoğuna cevap vermezdim!" şeklindeki beyanı da, bu âyet-i kerîmede Ehl-i Kitap`tan alındığı beyan edilen sözün, bu ümmetin âlimlerine de şâmil olduğuna işaret etmektedir.

﴾188﴿ (Habîbim!) **Sakın sanma o kimseleri ki,** (hakkı gizleyip bâtılla karıştırma gibi,) **yapmış oldukları** (kötü) **şeylerle sevinmektedirler, bir de onlar** (söz de durmak, doğru konuşmak vehakkı açıklamak gibi) **yapmadıkları** (iyi) **şeylerlede övülmeyi severler; artık sakın sen zannetme ki onlar azaptan kurtulacak bir yerdedirler. Üstelik çok acı verici büyük bir azap onlar içindir.**

﴾189﴿ (Var etmek, yok etmek, diriltmek, öldürmek, azap etmek ve sevap vermek dâhil tüm konularda) **göklerin ve yerin mülkü** (; hükümranlık ve yönetimi) **ancak Allâh'a âittir. Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾190﴿ **Göklerin ve yerin** (yoktan) **yaratılmasında** (ve kendilerinde bulunan eşsiz sanat eserlerinde)**, ge ceyle gündüzün birbirini takibinde/gece ile gün düzün** (renklerinin karanlık ve aydınlık olarak fark lılık arz etmesinde, sürelerinin de mevsimlere göre bazen artıp bazen eksilerek) **ihtilaf edişinde/, şüphesiz ki** (his ve vehim karışıklıklarından arınmış bu lunan) **hâlis akıllara sahip kimseler için elbette nice pek büyük âyetler vardır** (ki; onlardan her biri Allâh-u Te`âlâ'nın varlığını, birliğini, ilim ve kudreti nin mükemmelliğini göstermektedir)**.**
﴾191﴿ **O** (hâlis akıl sahibi) **kimseler ki; ayakta duranlar, oturanlar ve yanları üzere** (yaslanmış)**bu lunanlar hâlinde Allâh'ı sürekli zikrederler ve** (bu zikir neticesinde kalpleri uyanır da) **göklerle yerin yaratılışı hakkında iyice düşünürler**(, sonra bu tefekkür sayesinde, Allâh-u Te`âlâ ile araların dan perdeler kalkarak şu münâcâtlarda bulunurlar)**: "Ey Rabbimiz! Sen işte bun**(ca mahluk)**u** (, mükel lefler Seni bilip kulluk ederek manevi civarında ebedî hayata nâil olacakları bir yaşam sahasına sahip olsun lar diye halkettin, yoksa boş yere, gayesiz ve) **bâtıl bir şey olarak yaratmadın!** (Boş yere bir şey yaratmaktan ve abesle iştigalden) **tenzîh Sana! Öyleyse** (mahlûkatın hakkında tefekkürü bırakma mız ve emirlerini terk etmemiz durumunda hak edece ğimiz) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından bizi koru!**
﴾192﴿ **Ey Rabbimiz! Gerçekten Sen kimi o ateşe girdirirsen, muhakkak ki onu** (, rezilliği hak ettiği için) **alçak etmişsindir. Zaten** (inkâr eden) **o zâlim ler için yardımcılardan hiçbir kimse yoktur.**
﴾193﴿ **Ey Rabbimiz! Şüphesiz biz: 'Rabbinize ina nın!' diye ima na çağıran** (Muhammed (Sallâllâhu Aley hi ve Sellem) **ve Kur'ân gibi) yüce bir münâdî duyduk da** (ona) **hemen**

inandık! Rabbimiz! Öyleyse bizim için (büyük) **günahlarımızı bağışla,** (küçük günahlarımızı vesâir) **kötü işlerimizi de bizden ört ve bizi**(m canlarımızı) **iyi kullarla birlikte** (; peygamberler, sıddıklar, şehidler ve salihler zümresine dâhil olarak) **vefat ettir!**

﴾194﴿ **Ey Rabbimiz! Peygamberlerinle birlikte bize vaad etmiş olduğun şeyi** (; sevap ve nusreti) **ver bize! Kıyâmet gününde de rezîl etme bizi! Şüphe siz ki Sen** (müminlere sevap vermek ve dualarını ka bul etmek hususunda kendilerine vermiş olduğun) **sözü bozmazsın!"**

﴾195﴿ **Bunun üzerine Rableri** (bu arzularını yerine getireceğine dâir vaadde bulunmak üzere) **onlara hakkıyla icâbet etmiştir ki: "Şüphesiz Ben; erkek veya kadın, içinizden hiç bir amel edenin yaptığını** (karşılıksız bırakarak) **zâyi etmeyeceğim.** (Zaten) **bir kısmınız diğer bir kısım dan** (doğmakta)**dır** (, ayrıca İslâm kardeşliği yönünden de aranızda tam bir irtibat vardır, Bu yüzden sevap bakımından sizi ayırmıyacağım)**!" İşte o kimseler ki,** (din için vatanlarından ve yakınlarından) **hicret etmişlerdir,** (doğup büyüdükleri) **yurtlarından çıkartılmışlardır,** (sövülüp dövülerek ve malları yağma edilerek) **Benim yolumda eziyete uğratılmışlardır,** (kâfirlerle) **savaşmışlardır ve** (cihat yolunda şehit olarak) **öldürülmüşlerdir; yemin olsun ki** (büyük günahlardan sakınmaları hâlinde) **muhakkak onlardan kötü işlerini** (; küçük günahlarını) **örteceğim** (ve kalplerinden izlerini dahi sileceğim, yerine de sevaplar yerleştireceğim)**, bir de andolsun; Allâh katından büyük bir mükâfat olarak kesinlikle onları öyle değerli cennetlere girdireceğim ki,** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır! Zaten güzelliğin ta kendisi olan sevap sadece kendi katında bulunan ancak Allâh'tır.**

﴾196﴿ (Ey ümmet-i Muhammed'den olma şerefine ermiş kişi!) **O kâfir olmuş kimselerin** (sahip oldukları geniş imkânlarla, güvenlik ve zenginlik içinde) **şehir lerde dönüp dolaşması sakın seni aldatmasın!**

﴾197﴿ (Onların bu imkânları, âhirette kaçıracak olduklarına nispetle ve müminler için orada hazırlananlara nazaran) **pek az bir meta'dır. Sonra barınakları ise ancak cehennemdir, o ne kötü döşek olmuştur!**

Vâhidî (Rahimehullâh) *ın rivayetine göre; âyet-i kerîmede bahsi geçen kâfirlerden maksat; Mekke ehlinin müşrikleridir. Ferrâ gibi bazı ulemâya göreyse; Yahudilerdir. Maddî sıkıntılarla boğuşan bazı müminler, kâfirlerin bolluk içinde yüzdüğünü, ticaret için uzun yolculuklara çıkıp çok mal kazandıklarını görünce: "Allâh-u Te'âlâ'nın düşmanları, gördüğümüz bunca nimetler içerisindeyken, biz açlıktan ve zorluktan helâk olmuş durumdayız!" demişlerdi ki, bu âyet-i celîle inerek onları teselli buyurdu.*

﴾198﴿ **Lâkin o kimseler ki;** (şirke düşmemek için) **Rablerinden hakkıyla sakınmışlardır, onlar için Allâh tarafından bir ilk ziyafet olmak üzere, içinde ebedi olarak kalacakları cennetler vardır ki;** (köşk lerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. Allâh katında bulunan** (sonsuz mükâ fat)**lar ise** (iman edip amel-i sâlih işleyen) **iyi kullar için**(, kötülerin sahip olduğu az ve fâni imkânlardan) **daha iyidir.**

﴾199﴿ **Şüphesiz Ehl-i Kitaptan öylesi vardır ki;** (siz den korkarak değil de,) **Allâh'a karşı** (derin saygı duyan) **huşû' sahibi kimseler olarak Allâh'a da, size indirilmiş olan** (Kur'ân)**a da, kendilerine indirilmiş bulunan** (İncîl ve Tevrât)**ada elbette inanmaktadır. Onlar Allâh'ın âyetlerin**(i

gizlemey)**e karşı az bir paha satın almaz** (ve diğerleri gibi rüşvet ve menfaat karşılığı Allâh'ın kitabını değiştirmeye kalkışmaz)**lar! İşte onlar ki, Rableri katında** (özellikle vaad olundukları iki kat) **ecirleri onlara âittir. Muhakkak ki Allâh, hesabı çok çabuk gören bir Zât'tır!** (Zira O, herkesin ne yaptığını ve ne tür bir karşılık hak ettiğini bütün teferruâtıyla bildiği için, bu hu susta düşünüp taşınmaya ve vakit harcamaya ihtiyaç duymaz!)

Câbir (Radıyallâhu anh)*dan rivayet edildiğine göre; İslâm'ı kabul etmiş olan Habeşistan kralı Necâşî vefat edince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *sahâbe-i kirâmı toplayıp onun gıyâbî cenaze namazını kıldırmıştır. Bunun üzerine münafıklar: "Şu adama bakın ki; hayatında hiç görmediği dinsiz bir Hristiyan`ın cenaze namazı kıldırıyor!" deyince, Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek, Ehl-i Kitabın hepsinin eşit olmadığını, içlerinden İslâm'ı seçen, kıymetli vasıflara sahip kimseler bulunduğunu beyan etmiş, bu arada da kâfir türleri içinde en çirkin olan münâfıklara tarizde bulunmuştur. Âyet-i celîlenin, evvelce Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın dini üzere bulunup sonra Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e iman eden kırk kişi hakkında nâzil olduğu, ayrıca Abdullâh ibni Selâm ve arkadaşları gibi, Yahudilerden İslâm'a giren bir cemaat hakkında nüzûlü de rivayetler arasındadır.*

﴾200﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (İbadetlerin meşakkatlerine ve başınıza gelen zorluklara) **sabredin,** (Allâh düşmanlarıyla cihat ederken) **sabır yarışında** (onlara) **gâlip gelin,** (cihada hazır bir şekilde) **atlarınızı bağlı tutarak sınırlarda nöbet bekleyin ve Allâh**(-u Te`âlâ'nın emirlerine karşı çıkmak)**tan hakkıyla sa kının! Tâ ki siz** (korktuklarınızdan kurtulup, tüm arzularınıza kavuşarak) **felâha erebilesiniz**

DÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Nisâ

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 176 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey insanlar! Sizi tek bir nefis** (olan Âdem) **den yaratmış olan, onun bir parçası** (olan sol kaburgası nın en altı)**ndan da** (Havvâ ismindeki) **eşini yaratmış bulunan ve her ikisinden birçok erkeklerle kadın ları türetip** (cihana) **yaymış olan Rabbiniz**(e karşı gelmek)**den hakkıyla sakının! Kendisi**(nin adı) **ile birbirinizden dilekte bulun makta olduğunuz Allâh**(a isyan)**dan da, rahimler**(in tesis ettiği akrabalık bağlarını zâyi etmek) **den de hak kıyla sakının! Şüphesiz ki Allâh dâima üzerinize** (hakkıyla gözcü olan) **bir Rakîb olmuştur.**

﴾2﴿ (Bülûğa erdikleri vakit) **yetimlere mallarını verin! Pis** (ve haram) **olan** (yetim malın)**ı temiz** (ve helâl) **olan** (kendi mallarınız)**la değişmeyin! Onların mallarını kendi mallarınızla birlikte** (helâlharam karıştırıp) **yemeyin! Şüphesiz ki bu** (şekilde yemeniz)**, pek büyük bir günah olmuştur.**

﴾3﴿ (Ey yetimlere bakanlar!) **Yetimler**(le evlenmeniz durumunda onlar) **hakkında adâlet yapamayacağınızdan korkarsanız, sizin için helâl olan/sizce beğenilen/**(mallarınızın birbirine karışmasından çekinmediğiniz için nikâhı) **sakıncasız olan/**(diğer) **kadınlardan; ikişer, üçer ve dörder nikâhlayın!** (Birden fazla hanım arasında) **adâlet yapamayacağınızdan korkarsanız o zaman bir taneyi yahut** (câriyelerden) **sağ ellerinizin mâlik bulunduğu şeyi** (seçin)**! İşte bu** (bir eşle yetinmek)**,** (adâletten) **sapmamanıza/âilenizin çoğalmamasına** (ve geçim derdine düşüp harama

bulaşmamanıza)**/ daha yakındır!**

Öteden beri tenkitlere hedef hâline gelen İslâm hükümlerinden biri de, "Teaddüd-ü zevcât" diye bilinen "Birden fazla kadınla evlilik müsâadesi"dir ki ekseriyetle bu, bir emirmiş gibi gösterilerek daha ziyade itiraza konu olmuştur. Görüldüğü üzere bu, emir olmak bir yana, teşvik edilen bir şey bile olmayıp sadece bir izin ve ruhsattan öte geçmemiştir. Fakat hayat şartları içinde ele alınınca, Kur'ân'ın bu hükmünün ne kadar yerinde olduğu anlaşılacaktır. Şöyle ki; İslâm'a göre zina hiçbir sûretle serbest kılınmadığından, ona sebebiyet verecek tüm şartların tamamen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Erkeğin kuvvetli ve sağlıklı, kadınınsa zayıf yahut hasta veya isteksiz olması ya da kısır bulunması hâlinde, ayrıca savaş gibi nedenlerle erkeklerin azalması durumunda bir erkeğin birkaç kadınla evlenmesi zarurî bir hal alabilir. Yine de bu, dinî bir emir değildir, ikinci ve üçüncü eş olacak kadınlar da buna mecbur değillerdir. Üstelik bu müsâade kayıtsız olmayıp, adâlet şartına bağlıdır ki, konuyu araştıranların malumu olduğu vechile; bu şartın muhtevâsı herkes tarafından kolayca yerine getirilebilecek şeyler değildir. Zaten buna riâyet edemeyeceği endişesi taşıyanlara bir kadınla kalmaları emredilmiştir. Artık birçok kadınla nikâhsız ilişkileri normal görenlerin, İslâm'ın hayâtî önem taşıyan bu ruhsatına itirazları, içlerinde bulunan kâfirlik ve münafıklıktan kaynaklanmış bir tür manevî hastalıktan başka bir şey olamaz. Bu konudaki şartlar, hükümler ve hikmetler hakkında genişçe bilgi sahibi olmak ve imanı tehlikeye sokacak yanlış görüşlere sapmamak için mutlaka bakınız! Rûhu'l-Furkan: 4/548-559

﴿4﴾ **O** (evlendiğiniz) **kadınlara mehirlerini** (Allâh tarafından kendilerine ayrılmış) **bir farz/bir hediye /dinî bir sorumluluk/**

olarak (gönül hoşluğuyla ve karşılık beklemeksizin) **verin! Ama onlar** (hiçbir kim se tarafından mecbur bırakılmaksızın) **o** (mehir olarak alacakları) **şeyin bir kısmından sizin için** (bağışlama hususunda) **nefis yönünden** (ve vicdânen) **hoş olur larsa, artık günahsız ve dertsiz bir şekilde onu** (içi nize sine sine âfiyetle) **yiyin!**

﴿5﴾ (Ey yetimlere bakanlar! Sizin tasarrufunuz altın da yetimlere âit olarak bulunan ve) **Allâh'ın sizin için bir kalkınma** (vesilesi) **kıldığı mallarınızı** (, kendini bilmez ve aklı kıt) **sefihlere vermeyin!**(Ana paraya dokunmayarak) **onlar**(ın malların) **dan** (ticâret yapıp, kârından) **kendilerini rızıklandırın, onları giydirin ve onlara** (aklen ve dînen) **iyi bilinen bir söz söyle yin!** (Nitekim sizin onlara: "Aklınız başınıza geldiği za man mallarınızı teslim alacaksınız!" gibi sözler söyle meniz gönüllerini hoş edecektir.)

﴿6﴾ **Nikâh** (a elverişli olabilecekleri bülûğ çağın) **a ula şacakları zamana kadar yetimleri**(n akıllarını ve mal kullanımıyla ilgili bilgilerini) **deneyin! Eğer** (mal muhâ fazasıyla alâkalı yönetim bilgisi anlamında) **onlardan bir rüşt** (ve doğruya isabet) **sezerseniz,** (geciktirmek sizin) **hemen mallarını kendilerine verin! Büyüye cekler** (de mallarını yönetmeye başlayacaklar) **diye acele davranıp da** (: 'Onlar yemeden bir an evvel biz yiyelim!' düşüncesiyle, nereye harcandığına bakmadan çarçur ederek) **onu israfla yemeyin!** (Velilerden) **her kim zengin olduysa iffetli olmaya gayret etsin** (de, yetim malına tenezzül etmesin)**! Her kim de fakir oldu ise,** (haddi aşmayıp, göster diği çaba karşılığı ihtiyacı kadar meşrû' ve) **ma'rûf** (bir yol) **ile yesin! Artık kendilerine mallarını verdiği nizde** (buna dâir) **üzerlerine şâhit tutun! Allâh** (yap tıklarınızı görüp bilen ve sizi ona göre muhasebe ede cek olan) **bir Hasîb olarak**

yeterli olmuştur. (O halde dürüstlükten ayrılmayın ve bu konuda belirlenen sı nırları zorlamayın.)

﴾7﴿ **Ana-baba ile en yakın** (hısım)**ların** (ölüp geride) **bırakmış olduklarından, erkekler için de bir nasip vardır, ana-baba ile en yakın** (hısım)**ların bırakmış olduklarından, kadınlar için de bir nasip vardır. Onun az olanından da, yahut çok olanından da** (bu hisse verilmelidir)**!** (Allâh-u Te`âlâ bunu) **kesinlikle ayrılmış bir pay olarak** (farz kılmıştır)**!**

﴾8﴿ (Şer'an mirastan payı olmayan) **yakınlık sahip leriyle yetimler ve yoksullar** (miras) **taksim**(in)**e şâ hit olurlarsa, onlara da ondan** (bir şeyler) **verin ve kendilerine** (, daha fazla verilememesinin özrü mâhi yetinde bereket duası ihtivâ eden makbul ve) **iyi bili nen bir söz söyleyin** (ki o sözler başa kakma ifade leri içermesin)**!**

﴾9﴿ **Arkalarından zayıf bir** (nesil ve âciz bir) **zür riyet bıraksalardı, onlar**(ın nasıl bakılacakların) **a karşı endişe taşıyacak olan kimseler** (, ellerine düşen yetimlerin bakımı hakkında Allâh-u Te âlâ'dan) **son derece korksun** (ve ken di çocuklarına yapılmasını istedikleri muâmeleyi onlara da uygulasınlar)**! Öyleyse** (bakımıyla yükümlü oldukları yetimler hak kında, kendi çocuklarına gösterdikleri hassasiyeti taşı mama konusunda) **Allâh'tan hakkıyla sakınsınlar da,** (çocuklarına: "Yavrucuğum!" diye hitap ettikleri gibi, yetimlere de tatlı ve) **dosdoğru bir söz söylesinler.**

﴾10﴿ **O kimseler ki yetimlerin mallarını bir zulüm le** (haksız yere) **yemektedirler; gerçekten onlar, ka rınları içerisinde ancak** (tıka basa) **bir ateş yemiş ol maktadırlar. Yakında da** (misli görülmemiş) **çok alev lendirilmiş pek korkunç bir ateşe gireceklerdir.**

﴾11﴿ **Allâh onun**(; o ölüm döşeğinde bulunan kişinin)**, kendisini vasiyette bulunacağı bir vasiyet**(in yerine getirilmesi) **yahut bir borç** (bırakmışsa onun edâsın) **dan sonra, çocuklarınız**(ın miras paylaşımı) **hakkında size** (şu hükümleri emir ve) **vasiyet etmektedir ki; erkek için, iki dişinin payı kadar vardır. Eğer o** (ölüden geriye kala)**n** (çocuk)**lar ikiden fazla olan birtakım kadınlarsa, onun bırakmış olduğu şeylerden üçte ikisi kendilerine âittir. Fakat o** (dişi çocuk)**, bir tek ise onun için** (kalan malın) **yarı**(sı) **vardır.** (Ölünün) **kendisi için bir çocuk mevcutsa, bırakmış olduğu şeylerden altıda biri anne ve babası içindir;** (ama onlar bu hissede müşterek olmayıp,) **o ikisinden her biri için** (altıda bir pay sabit)**dir. Eğer onun için bir çocuk bulunmuyorsa ve** (sadece) **ana-babası kendisine vâris olmuşsa, o zaman annesi için üçte bir vardır. Eğer onun için** (erkek ve kız, ana-baba bir veya ayrı) **kardeşler mevcutsa, o vakit altıda bir annesine âittir.** (Akrabanızdan kimine mirastan pay ayırıp kimini mahrum etmeye yeltenmeyin, siz Allâh-u Te`âlâ'nın vasiyetini tutmaya bakın. Çünkü) **babalarınız ve oğullarınız; bilemezsinizki onların hangisi** (dünya ve âhirette) **fayda bakımından sizin için daha yakındır? Allâh** (tarafın)**dan bir farz olarak** (bu hükümler size meşrû edilmiştir)**!** (Siz yarın kimden fayda göreceğinizi bilmekten âcizken,) **şüphesiz ki Allâh** (kimin kime faydalı olacağı dâhil her şeyi) **dâima** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (miras taksimi dâhil tüm hükümlerinde son derece isabetli bir) **Hakîm olmuştur.**
Câhiliyet devrinde çocuklar ve kadınlar mirastan mahrum edilirken, İslâm bu âyet-i kerîmelerle onların bu zararını gidermiştir. Rivayete göre; Ensârdan Evs ibni Sâbit (Radıyallâhu anh) üç kız çocuğu bırakarak vefat ettiğinde, iki amcaoğlu malın

tamamını alıp hanımına ve çocuklarına bir şey vermediler. Hanımı bu hususta Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e şikâyetlenince: "Hele şimdi dön bakayım, Allâh ne buyurur?" cevabını aldı, sonra bu sayfanın ilk âyet-i kerîmesi inerek, kadınların da mirastan payı olduğunu beyan ettiğinde, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *vefat eden zatın amcazâdelerine malı bölüşmemelerini emretti, ama kızlara ayrılan hisse miktarını açıklayan bir vahiy beklediğini iletti. Bunun üzerine bu ve bir sonraki âyet-i kerîme inince: "Evs'in bıraktığından sekizde birini hanımına, üçte ikisini kızlarına bırakın, geri kalanı sizindir!" diye amcaoğullarına emretti. Ancak burada bazılarının, İslâm'ın kadınlara tanıdığı haklardan sarf-ı nazar ederek, mirastan erkeğin tam, kızınsa yarım hisse alması konusundaki yersiz itirazlarına cevap verecek olursak; evlenirken mehir vermek ve düğün masrafları, aile hayatında ise harcama yükü erkeğe yüklenmişken, miras taksiminde kadına erkekten fazla yada eşit verilmesi adalete ters düşeceği gibi, harcamalardaki farklı yükümlülük göz önünde bulundurularak erkeğe fazla verilmesi, kadınların menfaatine olan ince bir adâlet tatbikidir. Dolayısıyla böylece erkeğe: "Sana yarım verecekken tam veriyoruz ama hanımının nafakası sana âittir!" denmiş olmaktadır. Ayrıca erkekle dişi arasındaki yaratılış farkı göz önünde bulundurulduğunda, kadın, erkekte olmayan bazı hususiyetlere sahipsede, para kazanma ve iş yönetme hususunda erkeğin iktisat gücü inkâr edilemez. Binaenaleyh malın erkeğin elinde bulunması, hem kadın hem de erkeğin menfaatleri bakımından daha faydalıdır. Ne var ki; yarı payını düşürerek kadını büsbütün mahrum bırakmak da adâlet ve genel menfaatlerle bağdaşmayacağından, İslâm her konuda*

olduğu gibi bu hususta da hem fert hem de toplum için en faydalı ve hikmetli olan hükmü getirmiştir.

﴾12﴿ **Kendileri için** (sizden veya başkasından olma erkek veya dişi) **bir çocuk** (veya torun) **bulunmuyor sa, kendisini vasiyette bulunacakları bir vasiyet**(in yerine getirilmesi) **yahut bir borç** (bırakmışlarsa onun edâsın)**dan sonra, hanımlarınızın** (ölüp) **bırakmış olduğu şeylerin yarısı size âittir. Eğer onlar için bir çocuk mevcutsa, bırakmışoldukları şeylerden dörtte biri sizindir. Eğer size âit bir çocuk bulunmuyorsa, kendisini vasiyette bulunacağınız bir vasiyet**(in yerine getiril mesi) **yahut bir borç** (bırakmışsanız onun edâsın)**dan sonra, bırakmış olduğunuz şeylerden dörtte biri o** (nikâhınızdaki kadı) **nlara âittir. Şayet sizin için bir çocuk mevcutsa, o zaman bırakmış olduğunuz şeylerden sekizde biri onlarındır. Eğer** (geriye baba ve evlat bırakmayarak ölen) **bir adama veya bir kadına** (, babası ve çocukları olmadığı için asâleten değil de, kardeşleri veya amcaları vasıta sıyla) **kelâle olarak vâris olunuyorsa, onun için** (anneden) **bir erkek veya bir kız kardeş de varsa, o ikisinden her biri için altıda bir vardır. İşte eğer o** (kardeş ola)**nlar bu** (bir sayısı)**n dan daha çok iseler, işte onlar üçte bir** (hisse)**de ortaktırlar.** (Ama bu, vasiyet eden tarafından, hak kı olan üçte birden fazlası vasiyet edil erek veya hakkı belli olan bir vârise fazladan vasiyette bulunularak, vârisle re) **zarar verici olmaksızın kendisi vasiyet edilecek olan bir vasiyet**(in yerine getirilmesi) **yahut bir borç** (bırakılmışsa onun edasın)**dan sonra** (geçerlidir)**! Allâh** (tarafın)**dan çok önemli bir vasiyet olarak** (bu hükümler size emredilmiştir)**! Allâh** (vasiyetin de âdil davrananı da, zulüm yapanı da çok iyi bilen ve herkese hak ettiği karşılığı verecek

olan bir) **Alîm'dir;** (zâlimin cezasını peşin vermeyecek derecede acele etmeyen bir) **Halîm'dir.**

﴾13﴿ **İşte bunlar Allâh'ın** (yetimlerle, vasiyet ve mirasla ilgili olarak açıklamış olduğu hükümleri ve) **sınırlarıdır! Her kim** (Allâh-u Te`âlâ'nın hüküm ve taksimine râzı gelir ve her konuda) **Allâh'a ve Rasûlüne itaat ederse, onu** (köşklerinin ve ağaçlarının) **alt ların dan ırmaklar akmakta olan pek değerli cennetlere girdirecektir. İçinde ebedî kalıcılar**(dan biri) **ola rak! İşte ancak bu, pek büyük kurtuluştur!**

﴾14﴿ **Kim de** (haramları helâl sayarak) **Allâh'a ve Rasûlü'ne isyan eder** (; Onların emir ve nehiylerini tanımaz) **ve O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun** (iman dâhil tüm) **sınırlarını geçerse, onu da içinde ebedî kalacağı korkunç bir ateşe sokacaktır. Çok alçaltıcı pek büyük bir azap da ona mahsustur!**

Bu âyet-i celîlelerde vârislerin kısımları en güzel bir şekilde tertip edilmiştir. Şöyle ki; vârisin ölüyle vasıtasız ya da vasıtalı ilişkisi göz önünde bulundurulmuş, vasıtasız olan irtibatlar soy veya evlilik olarak değerlendirilmiş, vasıtayla olan alâka ise "Kelâle" diye adlandırılmıştır. Doğrudan doğruya nesep cihetinden meydana gelen birleşme, doğum yakınlığından ibarettir ki, çocuklar ve ana-baba buna dâhildir. İnsanın ana-babasıyla ve çocuklarıyla olan irtibâtı, şeref bakımından en üst düzeyde olduğundan, ilk olarak 11. âyet-i kerîmede onlarla ilgili miras hükümleri açıklanmış, daha sonra 12. âyet-i kerîmede evvela karı-koca hakları bildirilmiştir. Kişinin, birader, hemşire vesâir akraba ile ülfet ve ünsiyeti geride zikredilenlere nispetle daha zayıf olduğundan, kelâle konusu ilk iki kısımdan sonraya bırakılmıştır. Soy bakımından vâris olanlardan erkek çocuğun hissesi, kızın iki misli olduğu gibi, nikâh sebebiyle vâris olanlar için de, kocanın hissesi kadının iki misli kılınmıştır. Bu durumda

kadının çocuğu yoksa bıraktığının yarısı, varsa dörtte biri kocanın, erkeğin çocuğu yoksa bıraktığının dörtte biri, varsa sekizde biri hanımına kalacaktır. İslâm dışı bazı düzenlerde, ölenin çocukları kalması durumunda ana-babası vâris olamamaktayken, İslâm hukuku, hisselerin taksiminde adâlet esâsını gözetmiş, vârisleri belirlerken de sadece akrabalık derecesini değil, onunla birlikte istifadeyi de göz önünde bulundurarak, ölüye faydası dokunmuş olan uzak akrabayı da mirastan mahrum bırakmamıştır. Ölecek kişinin, bırakacağı malın üçte birinden fazlasını vasiyet etmesi câiz olmadığından böyle bir vasiyetin, kalan malın üç te birinden fazlası hakkında geçerliliği yoktur. Hadîs-i şerîfte: "Üçte bir de çoktur!" buyrulduğundan, evlâ olan, üçte birden azını vasiyet etmektir. Ama malı az olup vârisleri de fakir olan kim seler için efdal olan, hiç vasiyette bulunmamaktır. Hiç vârisi olma yanınsa, tüm malını vasiyet etmesi câizdir. Üçte birden fazla vasiyet etmek yahut tüm malı ya da bir kısmını yabancıya vasiyet etmek, vârisleri mahrum etmek için kendisini borçlu göstermek veya kıymetli malı ucuza satmak ya da değersiz bir şeyi pahalıya almak gibi suretlerle vârisleri zarara sokmak, kebâir günahlardan sayılmış ve hadîs-i şerîfte: "Yetmiş sene hayır ehlinin ameli üzere bulunduğu halde, vasiyetinde yapacağı bir zulüm nedeniyle son nefesinde kendisine en kötü ameli nasip edilip cehenneme girecek olan bir kişiyle, buna mukabil yetmiş sene şer ehlinin amelini yaptığı halde, vasiyetinde adâleti nedeniyle sonunda kendisine en hayırlı ameli nasip edilerek cennete giren bir kişi" konu edilmiştir. (İbni Mâce, Vasâyâ: 3 No: 2704, 2/902)

﴾15﴿ (Ey kocalar!) **Kadınlarınızdan öyleleri ki;** (zina gibi) **en çirkin işi yapmışlardır, işte sizden olan** (; erkek, hür ve mümin) **dört kişiden onlar aleyhine şâhitlik yapmalarını**

isteyin! Eğer (vasıfları tutan dört kişi, o kadınların zina yaptığına dâir) **şâhitlikte bulunurlarsa,** (ecelleri gelerek) **ölüm kendilerini alıncaya yahut Allâh onlar için** (farklı bir hüküm beyan etmek suretiyle) **bir yol tayin edinceye kadar kendilerini evlerde tutu**(p hapsedi)**n!**
Ulemâ bu âyet-i kerîmenin neshedildiği hakkında görüş birliği içindedir ki, zaten ileride neshedileceği, âyet-i kerîmenin kendisinden de anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Hattâbî (Rahimehullâh)ın da beyanı vechile; bunu "Nesh" olarak görmektense, âyet-i kerîmede geçen: "Allâh onlar için bir yol tayin edinceye kadar" ifadesindeki kısa ve kapalı ifadenin sonradan açıklanması olarak değerlendirmek daha uygun olabilir. Nitekim bu âyette geçen kapalı hüküm, Nûr Sûresi 2. ayet-i kerimede geçen "Had ayeti" ve lafzan neshedilip, sahih hadislerle hükmünün geçerliliği sabit olan "Recm cezası" ile açıklanmıştır. Gerçi "Nesh" tabirinin tarifleri arasında bu suret de yer almıştır. İslâm'ın başlangıç döneminde zina eden kadınların cezası böyle tespit edilmişken, daha sonra evlilik geçirmeden önce zina edenlere yüz sopa, evlilik geçirdikten sonra zina edenlere ise, taşlanarak öldürülme anlamında recm cezası getirilmiştir. Ancak şunu da belirtelim ki; İslâm bu konuda şâhitlik yapılmasından ve bu cezaların sıkça uygulanmasından yana olmamış, bilakis olayın şâhitleri tarafından gizli kapalı tutulmasını teşvik etmiştir. Nitekim iman, adâlet, erkeklik ve hürriyet gibi vasıfları tutan dört şâhidin, zina suçunun işlendiğini birlikte ve açıkça görmeleri gibi, bir arada bulunması hemen hemen imkânsız olan birçok ağır şartın öne sürülmesi de bunun göstergesidir. Ayrıca bu cezanın uygulanması için, zina eden kadın ve erkek te; bülûğa ermiş olmak, akıllı olmak, hür olmak ve dinen muteber bir nikâhla cinsî münasebette bulunmuş olmak

gibi şartlar aranması da, İslâm'ın bu cezayı herkese uygulamamak hususunda ne denli titiz davrandığını ortaya koymaktadır. Lâkin zina aleni hale gelip, âile hayatını tehlikeye sokacak bir boyut kazandığında, toplum açısından caydırıcı olması ve bu günaha düşenlerin âhirete temiz çıkması gibi nice hikmetlere mebni olarak dinimiz böyle ağır bir cezanın uygulanmasını gerekli kılmıştır.

﴾16﴿ **İçiniz**(deki kadın ve erkeklerin evlilik geçirmemişlerin)**den o iki kişi ki, o** (zina suçu)**nu işlemişler dir; artık** (kınama ve ayıplama suretiyle) **onlara eziyet edin! Ama eğer o ikisi** (bu günahtan) **tevbe ederler ve** (kötü durumları için bir) **düzeltmede bulunurlarsa, işte o zaman onlar**(ı ayıplamak)**dan yüz çevirin. Şüphesiz ki Allâh** (tevbe edenlerin tevbesini) **dâima** (çokça kabul eden bir) **Tevvâb ve** (tevbekârları çok esirgeyen bir) **Rahîm olmuştur.**

Müfessirlerin beyanı üzere; burada zina edenlere yapılması emredilen eziyet: "Allah'tan korkmadınız mı? Hiç mi utanmadınız?" gibi sözlerle yapılacak bir kınama ve ayıplamadır ki; dille yapılacak tekdîrin, akıllı bir insan hakkında dayaktan daha müessir olacağı âşikârdır. Ancak şu bilinmelidir ki; bu âyet-i kerîme sıralamada sonra ise de, iniş bakımından hapis emrinden önce dir. Buna göre zinanın cezası olarak; önce eziyet sonra hapis âyeti inmiş, daha sonra Nûr Sûresi`nin ayetiyle bu hükümler kaldırılıp yüz sopa cezası getirilmiştir. En sonunda Mâ'iz hadisiyle bu hüküm özelleştirilip, evlilik geçirmiş olanlar hakkında yüz sopa cezası kaldırılarak ceza recme dönüşmüştür. Evlilik geçirmemiş olanlar hakkındaysa yüz sopa hükmü kalmıştır. "Bir önceki âyet kadın kadına, bu ise erkek erkeğe fuhuş yapanlar hakkındadır!" diyenlere göre ise, burada nesh yoktur. Bu mana ya göre; İmam-ı A'zam (Radıyallâhu anh)`ın:

“Livatada had cezası yoktur, ancak ta’zîr (; hâkimin takdir edeceği, kınama, dayak veya hapis cezalarından biri) vardır!” şeklindeki fetvâsı da açık bir delile dayanmış olmaktadır. (Nesefî)

﴾17﴿ **Allâh’ın** (kabûlünü) **üstlendiği tevbe, ancak o kişiler için** (geçerli)**dir ki; kötü bir şeyi bilgisizce işlerler de, sonra** (ölüm öncesine kadar) **yakın** (sa yılacak olan geniş) **zamandan birinde tevbe ederler. İşte onlar ki, Allâh onların tevbelerini kabul etmektedir. Allâh dâima** (kullarının pişmanlıklarını çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (tövbekârlara azap etmeyen bir) **Hakîm olmuştur.**

﴾18﴿ **O** (makbul) **tevbe, onlardan birine ölüm gel diğinde: “Gerçekten ben şimdi tevbe ettim!” diyene kadar sürekli kö tü şeyler yapmakta olan kimseler için** (geçerli) **değildir, kendileri kâfirler ola rak ölen kimselerin** (âhiretteki tevbeleri) **de** (kabule şâyân) **değildir. İşte onlar ki; Biz kendileri için çok acı verici büyük bir azap hazırlamışızdır.**

﴾19﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Yakın vârislerinizin ölümüyle sahipsiz kalan) **kadınları zorla miras olarak almanız sizin için helâl olmaz! Kendilerine** (ihtiyacınız olmadığı halde, mallarına rağbetinizden do layı onları boşamayıp da, mehir olarak) **vermiş oldu ğunuz şeyin bir kısmını** (ele geçirip) **gideresiniz diye onları**(n başkalarıyla evlenmesini) **engellemeyin. An cak** (eziyet, aşırı geçimsizlik ve namussuzluk gibi) **apa çık çirkin bir şey yapmış olmaları müstesna!** (Bu du rumda onlardan boşama bedeli isteme hakkınız vardır.) **Kendileriyle iyi bilinen bir yolla geçinin** (; onlara karşı insaflı davranmayı ve güzel konuşmayı terk etme yin)**! Eğer onlardan hoşlanmazsanız** (yine de sabre din)**,** (zira) **umulur ki siz bir**

şeyi hoş karşılamazsı nız, ama Allâh onda pek çok hayır takdir etmiştir.

﴾20﴿ **Siz bir eşi** (boşayıp onu)**n yerine diğer bir eşi** (nikâhınızın altına alarak, onu boşadığınızla) **değiş mek isterseniz ve o** (nikâhınızda bulunan kadı)**nlar dan birine** (mehir olarak) **çokça mal da vermişse niz, artık on**(a verdiğiniz mal)**dan hiçbir şeyi** (geri) **almayın.** (Suçsuz bir kadından mehri geri almayı ken dinize yakıştıramayacağınızdan, boşama sebebi olarak) **bir iftira** (düzmek) **ve** (ona) **açık bir günah** (yükle mek üzere kendinizi hazırlayıp da, âhirette büyük bir azâba namzet) **olarak mı onu alacaksınız?**

﴾21﴿ (Cima etmek veya birleşme imkânı bulabilecek şekilde baş başa kalmak suretiyle) **gerçekten bir kısmınız diğer bir kısma ulaşmışken, onlar** (nikâh akdiyle) **sizden kuvvetlive güvenilir bir söz de almışlarken, onu nasıl** (geri) **alabilirsiniz?**

﴾22﴿ **Babalarınızın nikâhlamış olduğu kadınlarla evlenmeyin,** (câhiliyet devrinde) **geçmiş olan gerçekten müstesnâ! Çünkü şüphesiz bu** (şekilde üvey annelerinizi nikâhlamanız)**, çok çirkin bir iş ve** (hem Allâh, hem de müminler katında) **bir buğz**(u nefret sebebi) **olmuş, yol bakımından da** (izleyicisi için) **çok kötü olmuştur.**

Câhiliyet devrinde üvey anne ile evlenmek nefret nikâhı diye adlandırılır, ondan doğan çocuğa da “Nefret edilen ve hakir görülen” anlamında “Makît” denilirdi. Fahrurrâzî (Rahimehullâh)*ın beyan-ı vechile; çirkinliğin, aklî, şer’î ve âdî olmak üzere üç mertebesi vardır. Burada geçen “Fâhişe” tabiri, bu işin aklen çirkinliğine, “Makt” tabiri, dînen çirkinliğine, “Ne kötü bir yoldur!” ifadesi ise, örf ve âdet yönünden kötülüğüne temas etmiştir.*

﴾23﴿ **Anneleriniz, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşin kızları, kız kardeşin kızları, o sizi emzirmiş olan** (süt) **anneleriniz, sütten kız kardeşleriniz, hanımlarınızın anneleri ve kendileriyle** (gerdeğe) **girdiğiniz hanımlarınızdan olma himâyelerinizde bulunan üvey kızlarınız**(la evlenmeniz) **size haram kılınmıştır. Eğer siz onlarla** (zifafa) **girmiş değilseniz, o zaman** (kendilerinden ayrılmanız yahut ölmeleri hâlinde kızlarıyla evlenmeniz hususunda) **sizin üzerinize hiç bir günah yoktur. Bir de sulplerinizden** (gelmiş) **olan** (öz) **oğullarınızın helâlleri ve iki kız kardeş arasında** (bir nikâh ta) **birleştirme yapmanız** (size yasaklanmıştır)**. Geçmiş**(te câhiliyet devrinde işlen miş) **olan kesinlikle müstesnâ! Şüphe siz ki Allâh** (İslâm'dan önce yapılanları) **dâima** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (Müslüman olduktan sonra tevbe edenlere çok acıyan bir) **Rahîm olmuştur.**
Âyet-i celîlede geçen "anne" tabirine; öz anne, anneanne ve babaanne dâhil olduğundan, kaç batın yukarı çıkarsa çıksın bunlarla evlenmek haramdır. Yine böylece; insanın kendi kızı, oğlunun kızı, kızının kızı kaç batın aşağı inerse insin nikâhları haramdır. Âyet-i celîlede geçen "Kız kardeşler" tabiri; anababa bir kardeşe de, ana bir ya da baba bir kardeşe de şâmil olduğundan, bütün kız kardeşlerin nikâhı haramdır. Yine bu tabir, kişinin hala ve teyzesini, babasının ve annesinin ana-baba bir veya ana bir yahut baba bir tüm kardeşlerini içine aldığından bunlarla da evlenmek haramdır. "Sütanne", öz anne gibi haram olduğundan, onun hakkında da anne tabiri kullanılmıştır. Sütannenin annesi, kızı ve kız kardeşinin nikâhları, ayrıca soy cihetinden kimler haramsa, süt yönünden de onların nikâhı haramdır. Bir kadının sütanne olabilmesi için, iki sene olansüt müddetini bitirmemiş olan bir çocuğun velev bir defa olsun, onun

memesinden süt emmesi veya memeden sağılmış bir sütü içmesi gereklidir. Bu sütün çocuğun midesine ağız ya da burun yoluyla ulaşması ya da emzikle verilmesi eşit olduğu gibi, bu sütün az veya çok olması arasında da bir fark yoktur. Süt veren kadının bâkire veya hayızdan kesilme yaşına ulaşmış olması arasında da bir fark yoktur. Ancak dokuz yaşından küçük olamaz! “Kayınvâlide”, onun annesi ve babasının annesi kaç batın yukarıdan nenesi de olsa nikâhı helâl olmaz!“Üvey kızlar”, ekseri üvey babalarının evinde bulunduğundan burada îzâh için bu husus konu edilmiştir. Yoksa üvey babanın evinde bulunsun ya da bulunmasın, bir kadınla evlenip gerdeğe girdikten sonra onu boşasa bile o kadının kızı üvey babasına helâl olmaz. Ancak nikâhlanıp da cima olmaksızın ayrılırlarsa, o zaman üvey kızı nikâh etmekte bir günah yoktur! Bir kişinin öz oğlunun evlenip boşadığı veya ölüp geriye bıraktığı kadınla evlenmesinin haram olduğu açıklanırken getirilen: “Sulplerinizden” kaydı, evlatlığın hanımıyla evlenmenin haram olmadığını belirtmektedir. En son hüküm olarak; iki kız kardeşin bir nikâhta birleştirilmesinin haram olduğu, bunun nikâhla bile olsa o akdin fâsit olup nikâhın geçersiz bulunduğu açıklanmıştır ki, bu durumda birinci nikâh geçerli olup ikincisi fâsittir. Görüldüğü üzere İslâm, soy yakınlığı, hısımlık ve süt sebebiyle birtakım mahremiyetler ve yasaklıklar teşrî` etmiştir ki, bütün bunların birçok sebep ve hikmetleri vardır. Geniş malumat için bakınız: Rûhu’l-Furkân: 4/665

﴾24﴿ (Câriyelerden) **sağ ellerinizin mâlik bulunmuş oldukları dışındaki kadınlardan** (evlilikle) **korunmuş olanlar**(ın) **da** (nikâhı size haram edilmiştir)**!** (Bu sayılanlarla evlenmenizin yasaklığı) **üzerinize Allâh’ın bir yazısı olarak** (tayin edilmiştir)**! İşte size! Zinaya sapmayanlar ve** (kendilerini fuhuştan)

koruyan kimseler olarak, bu (sayıla)**n** (yasak)**ların ötesinde bulunan** (kadın)**ları mallarınız**(dan vereceğiniz mehir) **ile** (nikâhlamak) **istemeniz sizin için helâl kılınmıştır. Artık onlardan hangisiyle** (nikâhlanarak) **faydalandıysanız, kesinlikle belirlenmiş bir şey olarak mehirlerini kendilerine verin. Ama tayin edilen miktar** (ile mehri sınırladık)**dan sonra,** (mehrin artırılması, eksiltilmesi veya tamamen düşürülmesi gibi) **karşılıklı rıza ile hakkında anlaşmaya vardığınız şeylerde sizin üzerinize hiçbir günah yoktur. Şüphesiz ki Allâh** (evlilikleriniz dâhil, tüm konularda sizin yararınıza olacak meseleleri) **dâima** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (soyları korumanızı sağlayacak nikâh akdiyle ilgili tayin ettiği hükümlerde tam isabet ve hikmet sahibi bir) **Hakîm olmuştur.**

Bu âyet-i celîlenin zâhirî ifadesinden, bu ve bir önceki âyet-i kerîmede zikredilen kadınların dışındakilerle evlenmenin helâl olduğu anlaşılmaktaysa da, sünnetteki bazı deliller bunların dışında kalan bazı sınıfların da haram olduğuna delâlet etmektedir. Nitekim bir kadınla halasının veya teyzesinin bir nikâhta birleştirilmesi; üç talakla boşanan bir kadının başka bir kocayla evlenip birleştikten sonra boşanmadan eski kocasıyla nikâhlanması; iddet bekleyen bir kadının bu süre zarfında başka biriyle evlenmesi; dört hanımı olanın beşinciyle evlenmesi; dinden dönmüş mürtet bir kadınla, yeniden İslâm'a girmedikçe evlenilmesi; putperest ve ateşperest kadınların nikâhı gibi bazı evlenmelerin haramlığı bu âyet-i celîlelerde ifade edilmemişse de, haklarında hadîs-i şerîfler mevcut olduğundan, nikâhı haram olanlara dâhildirler. Âyet-i celîlede geçen: "Bunların dışındakilerin nikâhını mallarınızla talep etmeniz size helâl kılındı" ifadesi, mehrin nikâhın şartlarından olduğunu göstermektedir; buna göre mehir konuşulmadan kıyılan nikâhlar

geçerliyse de, mutlaka bir mehir ödenecektir ve bu, ilim öğretmek, bir süre hizmet etmek gibi menfaatler kabîlinden olmayıp, mutlaka mal cinsinden olacaktır. Bu hususta geniş malûmat için bakınız: Rûhu'l Furkan, 4/560-563. Burada geçen "istimtâ`" tabiri, sapık Şî'a fırkasının iddia ettiği mut`a nikâhından bahsetmemektedir. Bilakis Zeccâc ve Taberî gibi ulemânın beyanları vechile; şartlarına uygun olarak nikâhlanıp cima edilerek kendilerinden istifâde edilen kadınlara mehirlerinin verilmesini konu etmektedir. Nitekim Ehl-i Sünnete göre mut`a nikâhı haramdır ve bu suretle yapılan birleşmeler zinadır.

﴾25﴿ **İçinizden her kim** (kölelikten) **korunmuş** (hür ve) **imanlı kadınlarla evlenmeye güç yetiremezse, sağ ellerinizin mâlik bulunmuş olduğu imanlı genç câriyelerinizden biriyle** (nikâhlansın)**! Allâh imanınızı hakkıyla bilendir.** (Siz ise sadece zâhirî ifadelerle yetinmelisiniz. Dolayısıyla 'İnandım!' diyenin iç yüzünü araştırmayın ve onlar köle, siz hür sünüz diye böyle bir nikâhtan çekinmeyin. Zira dininiz İslâm, babanız da Âdem (Aleyhisselâm) **olması itiba rıyla) bir kısmınız diğer bir kısımdandır! O halde sahiplerinin izniyle o** (câriye kadı) **nları,** (açıkça) **fuhuş yapmayan,** (gizlice) **dostlar tutmayan,** (zinadan) **korunmuş** (namuslu) **kadınlar olarak ni kâh edin ve** (eksiltme, geciktirme gibi zararlar yap maksızın) **ma`ruf ile mehirlerini kendilerine verin. Artık o** (câriye ola)**nlar** (evlilikle) **korundukları zaman, eğer** (zina gibi) **çok çirkin bir iş yapacak olurlarsa, işte onlar üzerine düşen;** (kölelikten) **ko runmuş olan** (hür ve evlilik geçirmemiş) **kadınlar üzerine gereken** (yüz sopa) **azâb**(ın)**ın yarısıdır. İşte bu** (câriyelerle evlenme izni)**, içinizden** (zina günahının) **sıkın tı**(sın)**dan korkmuş olan kim se içindir. Yine de** (câriyelerle evlenmeyip) **sabret meniz sizin için daha iyidir. Allâh** (İslâm'dan önce

işlenmiş olan günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çok acıdığı için on la ra bu müsâadeyi vermiş o lan bir) **Rahîm'dir.**

﴾26﴿ **Allâh ister ki;** (bilmediğiniz kâr larınız hakkın da) **size iyice açıklamada bulunsun, sizden önceki** (nebiler ve sâlih)**lerin** (izledikleri) **yollarına sizi de ulaştırsın ve sizi** (yaptığınız yanlışlardan) **tevbeye muvaffak kılsın! Allâh** (kullarına gerekli olan kanunları çok iyi bilen bir) **Alîm'dir;** (o hükümleri tespit ederken isabetli hüküm veren bir) **Hakîm'dir.**

﴾27﴿ (Evet!) **Allâh sizin günahlarınızı bağışlamak ister. Şehvetlerin**(in) **peşine düşen o kimselerse, çok büyük bir meyille** (hak tan) **iyice sapmanızı isterler.**

﴾28﴿ **Allâh sizden** (ağır yükleri) **hafifletmek ister. Çünkü insan** (fıtrat itibarıyla şehevânî duygulara karşı sabrı) **zayıf olarak yaratılmıştır.**

﴾29﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Sizin karşılıklı rızanızdan kaynaklanan** (meşrû) **bir tür ticâret olmaksızın** (şerî`âtin serbest kılmadığı fâiz, kumar ve gasp gibi) **bâtıl** (yollar) **ile aranızda** (birbirinizin) **mallarınızı yemeyin!** (İntihar etmek yahut canınızı tehlikeye atmak suretiyle) **kendilerinizi öldürmeyin/nefisleriniz** (mesâbesinde olan mümin kardeşleriniz)**i öldürmeyin/!** (Ey ümmet-i Muhammed!) **Şüphesiz ki Allâh size dâima** (çok acıyan bir) **Rahîm olmuştur.** (Bu yüzden; Yahudilere kendilerini öldürmeyi emretmişken, bunu size yasak etmiştir.)

Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Her kim bir dağdan yuvarlanarak kendisini öldürürse, o kişi cehennem ateşindedir ki, hiç çıkmamak üzere ebediyyen orada yuvarlanacaktır! Her kim bir zehir yutarak

kendisini öldürürse, onun da zehiri eline verilecek ve cehennem ateşinde hiç çıkmamak üzere ebediyyen onu yutacaktır! Her kim de kendisini bir demirle öldürürse, onun da demiri elinde bulunacak ve cehennem ateşi içerisinde hiç çıkmaksızın ebediyyen onu karnına vuracaktır!" (Buhârî, Tıb: 55, No: 5442; Müslim, İman: 47, No: 109) Bu hususta geniş malûmat için bakınız: Rûhu'l Furkan: 5/35-37 Tabî ki; cehennemde ebedî kalma cezası, yaptığı haram bir işi helâl görerek işleyen ve bu suretle kâfir olan kimseler hakkındaysa da, bu gibi hadîs-i şerîfler intihar suçunun ne kadar büyük cezaları mûcip olacağını açıklamak için caydırıcı nitelikte zikredilmişlerdir.

﴾30﴿ **İşte her kim** (yanlışlıkla veya kısas yoluyla değil de, başkasına) **bir saldırı ve** (kendini azâba müstehak etmesi nedeniyle nefsine) **bir haksızlık olarak bunu**(intihar ve başkasını öldürme gibi haramları) **yaparsa, yakında onu** (azâbı çok şiddetli) **büyük bir ateşe girdireceğiz. İşte bu** (cehenneme girdirme işi)**, Allâh'a göre pek kolay olmuştur!** (Zira Kendisi hakkında hiçbir işte zorluk düşünülemeyeceği gibi, isteğine en gel çıkaracak bir güç de yoktur.)

Âyet-i celîledeki cehenneme girdirilme tehdidi,bu günahları helâl görerek yapan hakkında ebedî olarak, değilse, affolma ümidi mevcut olmakla birlikte muvakkat olarak gerçekleşecektir. Zira Ehl-i Sünnet'e göre; intihar ve adam öldürmek dâhil hiçbir büyük günahın işlenmesi sahibini kâfir etmez! Cehennemde ebedî kalmak ise kâfirlere mahsus bir cezadır!

﴾31﴿ (Allâh ve Rasûlü tarafından) **kendisinden ya saklanmakta olduğunuz** (o kötü) **şeylerin büyükle rinden sakınırsanız, Biz de sizden** (diğer) **kötü işlerinizi** (ve küçük günahlarınızı) **örteriz ve sizi** (cen net gibi) **pek şerefli bir mekâna girdiririz.**

﴾32﴿ (Ey erkeklerin ganimet almasını kıskanıp, ken dilerinin mirastan yarım hisse almasına karşı gelen ka dınlar!) **Allâh'ın,** (para ve makammevki gibi) **kendi siyle bir kısmınızı diğer bir kısma karşı üstün kıldığı** (dünyevî) **şeyleri** (kıskanıp da, kadere rızasızlık gös tererek, o fazîletlerin onlardan alınıp size verilmesini) **temenni etmeyin. Erkekler için de kendi kazandıklarından bir pay vardır, kadınlar için de kendi kazandıklarından bir nasip vardır. Siz** (insanlara verileni isteyeceğinize, bitmez tükenmez hazinelere sahip olan) **Allâh'tan fazl**(-u ihsân)**ını isteyin** (de onlara verdiğinin bir mis lini size de versin)**. Şüphesiz ki Allâh** (kimin neyi hak ettiği dâhil) **her şeyi dâima** (hakkıyla bilen bir) **Alîm olmuştur.**

﴾33﴿ (Ölen) **ana, baba ve** (erkek veya dişi) **en yakın** (hısım)**ların bırakmış olduğu** (mal cinsi) **şeylerden her biri için** (kardeşler ve amcaoğulları gibi) **vârisler tayin ettik.** (Ölümünüz durumunda birbirinize vâris olacağınıza dâir sözleşmek üzere) **yeminlerinizin/sağ ellerinizin/** (kendileriyle) **akit yapmış olduğu o kimselere gelince; işte onlara da hisselerini verin. Şüphesiz ki Allâh** (miras taksimi dâhil, yapmakta olduğunuz) **her şeye dâima** (hakkıyla şâhitlik eden bir) **Şehîd olmuştur.**

Câhiliyet döneminde antlaşmalı olan insanlar birbirine: "Kanım kanın, harbin harbim, barışın barışım, sen benim vârisim, ben de senin vârisinim!" derler ve birinin ölmesi hâlinde diğeri, kalan malın altıda birini alırdı. Âyet-i celîlede: "Yeminlerinizin akit yaptığı kimselere hisselerini verin!" cümle-i celîlesiyle açıklanan bu hüküm İslâm'ın başlangıcında sabit iken, daha sonra gelen: "(Birbirine vâris olma bakımından) akraba olanların kimi, kimine daha yakındır!" (Ahzâb Sûresi: 6'dan) âyet-i kerîmesiyle

neshedilmiş ve böylece akraba dışındakilerin vârisliği iptal edilmiştir. *(Celâleyn, Hâzin)*

﴾34﴿ **Allâh'ın,** (üstün akıl, güzel yönetim, fazla güç, kararlılık, istikrar, sakal ve sarık gibi birtakım özelliklerle) **bir kısımlarını diğer bir kısma karşı üstün kılmış olması ve mallarından harcamış oldukları şeyler sebebiyle erkekler,** (âile içi emir ve yasak koyma hususlarında) **kadınlar üzerine son derece** (hâkim ve) **kaimdirler. İşte o iyi kadınlar** (Allâh-u Te`âlâ'ya) **itaatkâr** (ve kocalarının haklarına vefâkâr)**dırlar ve Allâh'ın** (kendilerini muvaffak edip) **koruması sebebiyle** (kocalarının) **gıyâb**(ında namuslarını ve malların)**ı koruyucudurlar. Ama o kadınlar ki, itaatsizlik** (baş kaldırma ve geçimsizlik)**lerinden endişe etmektesiniz; artık onlara** (Allâh'ın azâbını hatırlatarak) **öğüt verin,** (nasihat kâr etmezse, sırtınızı dönerek veya başka bir yatağa giderek) **yataklarda kendilerini terk edin ve** (bu da itaatlerini sağlamaz da, yuvanın devamı için başka bir çare kalmadığını görürseniz, o zaman boşanmaktansa, yara bere bırakmayacak şekilde hafifçe) **onları dövün! Şayet** (dik başlılığı bırakıp) **size itaat ederlerse, artık onlar aleyhine** (eziyet ve kınamayla alâkalı) **bir yol aramayın** (ve onlara karşı güç denemesi yapmaya kalkışmayın)**. Şüphesiz ki Allâh dâima** (size karşı üstün güce sahip olan bir) **Aliyy ve** (suçlarınıza karşı size azap etmeyerek büyüklük gösteren bir) **Kebîr olmuştur.** (O halde siz de eliniz altında bulunan eşlerinize zulmetmeyip, kendilerine afla muâmele yapın.) (Keşşâf, Nesef î)

﴾35﴿ (Ey yetkililer!) **Eğer o** (karı-koca) **iki**(li)**sinin aralarının açılmasından endişe ederseniz, o zaman bir hakem onun ehlinden, bir hakem de bunun âilesinden** (olmak üzere arabulucu olarak her ikisine birer hakem) **gönderin! Eğer** (karı-kocadan) **o ikisi** (iyi niyet taşıyıp) **bir düzeltme yapmak**

isterlerse, Allâh (hakemlerin güzel gayreti sebebiyle) **o ikisi arasında** (bir kaynaşma ve) **uyum meydana getirir. Şüphesiz ki Allâh** (hakemlerin ve karı-kocanın her birinin niyet ve kastını) **dâima** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (karıkocadan hangisinin zulme başvurduğundan tam manasıyla haberdâr olan bir) **Habîr olmuştur.**

Bu âyet-i celîleler, küçük bir toplumu temsil eden âile kurumunun yönetim ve korunmasıyla ilgili önemli ipuçları vermekle birlikte, yuvanın devamını tehdit eden tehlikeleri de bertaraf edecek yöntemleri vuzûha kavuşturmaktadır. Evvela; her kurumun bekâsının düzene muhtaç olduğu, düzen temininin ise bir yöneticiyle sağlanacağı hususu herkesin malumudur. Bunu göz önünde bulunduran Şâri` Te'âlâ Kendi bağışı ve kulun gayretinden ibaret vehbî ve kesbî üstünlükleri sebebiyle, erkeği âile reisi olarak tayin etmiştir ki; yöneticilerde zekâ, hâfıza, kuvvetli anlayış, karar ve istikrar gibi özelliklerin bulunması gerektiği, bu vasıfların birçoğunun da ekseriyetle erkeklerde bulunduğu göz ardı edilemez. Karı-koca arasında meydana gelen sürtüşmeler, yuvanın yıkılmasına ve çoluk çocuğun perişan olmasına sebebiyet verecek raddeye ulaştığında, kullarına herkesten ziyâde acıyan Allâh-u Te'âlâ bunu engellemek için aile reisi olan kocaya bu hususta üç merhaleli bir uygulama öğretmiştir ki, birinci basamak; kocasının meşrû isteklerine karşı yaptığı isyanlara karşılık, âhirette azap olunacağına dâir kadına vaaz nasihatte bulunmaktır. Bunun etkisi görülmesi hâlinde başka bir yola başvurulmaz. Ama bunun fayda vermediği görülürse ikinci mertebe olarak; aynı yatakta sırt dönmek veya başka yatağa geçmek suretiyle cimayı terk etmek öngörülmüş, bunun da netice vermediği anlaşıldığında, en son çözüm olarak hafifçe dövme ameliyesi devreye

sokulmuştur ki, bu dövmenin şiddetli ve peş peşe olmaması, aynı yere rast gelmemesi, yüz gibi kıymetli uzuvlardan sakınılması, kamçı ve sopa gibi aletler kullanılmayıp, el, mendil ve misvak gibi hafif şeylerin tercih edilmesi tavsiye edilmiştir. Tabiî bu, karı-koca arasındaki normal ilişkilerde ve basit münâkaşalarda söz konusu olmayıp, ancak boşanmaya sebebiyet verecek derecede önemli geçimsizlikler vuku bulduğunda başvurulacak bir yöntemdir. Yine de Rasûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Hanımlarını dövenler asla sizin hayırlılarınız değildir."* (Beyhâkî, es- Sünenü'l - Kübrâ, No: 14775, 7/496) *buyurarak evlâ olanın, ne olursa olsun dövmeye teşebbüs etmemek olduğuna işaret etmiştir ki, Rasûlullah* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in de hayatı boyunca bir kadına el kaldırmak bir yana, incitici bir söz dahi söylediği rivayet edilmemiştir. Bu da çözüm getirmediği takdirde yine boşanmaya başvurulmayıp, iki taraftan da arabulucu hakemler tayin edilmesi yetkililere emredilmiştir.* (Hâzin, Âlûsî) *Günümüz meâlcilerinin ekserisi bu âyet-i kerîmelerin doğru manasını açıklamışlarsa da, bir iki tanesi, güya İslâm'ı kötü göstermemek adına tenzîh yapayım derken tahrife düşmüş ve kimi: "Darb" kelimesinin geçtiği cümleyi: "...nihâyet onları evden çıkarın/bulundukları yerden başka yere gönderin" şeklinde tercümeye kalkışmıştır. Bu mana; burada olduğu gibi, "Darb" kelimesinin harf-i cersiz kullanıldığı yerlerde lügat açısından hiçbir temele dayanmamakla birlikte; yuvanın dağılmaması için bu kadar önlemler alan dinimizin hedeflediği gayeyle taban tabana zıttır. Zira kadınları evden çıkarmak ve başka yere göndermek, tamamen kontrolsüzlük ve soğukluk sebebi olabileceği gibi, asr-ı saâdetten günümüze kadar din adına böyle bir uygulama duyulmamıştır. Şayet bu mana doğru kabul edilecek olsaydı,*

elbet bu güne kadar bunu anlayıp tatbik sahasına çıkaran bir âlim olurdu. Kimi de: "... ve sonra onlarla cinsî ilişki kurun" şeklinde terceme etmiştir. Evet! Bu manaya yakın bir anlam bazı lügatlerde mevcutsa da bu, Rasûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den bu güne dek nakledilegelen bir mana olmadığından bu makamda uydurma sayılabileceği gibi, emredilen merhaleler arasında da uygun bir yer bulamamaktadır. Zira nasihatten sonra yatakların ayrılması emredilmişken, bu iki çözümün sonuç vermediği yerde cima emri verilmesinin, daha sonra da: "İtaat etmeleri hâlinde onlara karşı bir yol aramayın" buyrulmasının manasını bize hangi akıllı açıklayabilir? Bu hususta geniş malûmât için bakınız: Rûhu'l Furkan: 5/74-93

﴾36﴿ (Ey kullar!) **Allâh'a** (kulluk ve) **ibadet edin! O'na hiçbir şeyi ortak etmeyin. Babayla anaya,** (kardeş ve amca gibi) **yakınlık sahibine, yetimlere, yoksullara,** (soy veya mekân bakımından) **yakınlık sahibi komşuya,** (soyu veya evi) **uzak komşuya,** (eş, yol arkadaşı ve ders arkadaşı gibi) **yanındaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin mâlik olduğu şeylere**(köle ve işçilere) **tam bir iyilikle** (muâmele edin)**! Şüphesiz ki Allâh, çokça kibirli** (olduğu için akraba ve komşularına iyi davranmayan) **ve** (üstünlüklerini sayarak insanlara hava atıp) **ziyâde böbürlenici olmuş kimseyi sevmez**(bu davranışlarına rıza göstermez)**.**

﴾37﴿ **O** (böbürlenen şımarık) **kimseler ki; hem cimrilik yaparlar, hem de insanlara cimriliği** (tavsiye ve) **emrederler ve Allâh'ın fazlından kendilerine vermiş olduğu** (zenginlik ve ilim gibi) **şeyleri gizlerler. Biz de o kâfirler için çok alçaltıcı büyük bir azap hazırlamışızdır.**

﴾38﴿ **O kimseler ki; ne Allâh'a, ne de o son güne inanmadıkları halde** (sırf) **insanlara gösteriş için mallarını**

harcamaktadırlar (işte onlar yakın arka daşları olan şeytana uymuş kimselerdir)**. Her kim ki şeytan ona yakın bir arkadaş olmuştur, artık o, bir arkadaş olarak ne kadar da kötü olmuştur!**

﴾39﴿ **Allâh'a da o son güne de inansalardı ve Allâh'ın kendilerini rızıklandırmış olduğu şeyler den** (O'nun yoluna) **verselerdi, onlar aleyhine ne** (gibi bir zarar) **olurdu? Allâh onları**(n ne niyetle harcama yaptıklarını) **dâima** (çok iyi bilen bir) **Alîm olmuştur.**

﴾40﴿ **Muhakkak ki Allâh bir** (kimsenin hak ettiği sevabı noksan ederek yahut hak ettiğinden fazla azap ederek) **zerre ağırlığınca bile zulüm yapmaz. Eğer o** (amel) **güzel bir şeyse, O onu** (sevap bakı mından) **katlar ve** (sahibine) **Kendi katından pek büyük bir ecir verir.**

﴾41﴿ (Habîbim! Seni inkâr edenlerin hâli) **nasıl olacak o zaman ki; her ümmetten** (kendileri hakkın da) **bir şâhit** (olmak üzere peygamberlerini) **getire ceğiz, seni de işte şunlar üzerine bir şâhit olarak getireceğiz?**

﴾42﴿ **O kimseler ki kâfir olmuşlar ve o Rasûl'e isyan etmişlerdir, işte o gün onlar** (utançlarından dolayı)**; ne olaydı da yer kendileriyle bir edilseydi** (ve böylece yok olup gitselerdi) **diye arzu edecektir. Ama** (bütün uzuvları kendileri aleyhine şâhitlik ya pacağı için, kendileriyle alâkalı) **hiçbir haberi Allâh'tan gizleyemeyeceklerdir.**

﴾43﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Siz sarhoş kimselerken, söylediğiniz şeyi**(n ne anlama geldiğini) **bilinceye kadar, bir de siz cünüpken gusledinceye kadar namaza yaklaşmayın! Ancak yoldan geçen** (seferî) **kişiler ol**(up su bulamamanız durumunda teyemmüm al) **manız müstesnâ!** (Çünkü bu durumda teyemmümle namaz kılabilirsiniz.) **Eğer siz** (suyu

kullanmanıza mâni olacak bir şekilde) **hasta kimseler yahut bir yolculuk üzere** (bulunanlar) **olduysanız veya sizden biri** (def-i hâcet yapıp da) **abdest bozma yerinden geldiyse, ya da kadınlarla** (cima etmek suretiyle) **birbirinize dokun duysanız ve** (abdest veya gusül almak için) **bir su bulamadıysanız, o zaman temiz bir toprağa yönelin de** (onunla) **yüzlerinizi ve ellerinizi** (kaplar şekilde sıvazlayarak) **meshedin. Şüphesiz ki Allâh** (kullarına) **dâima** (çok kolaylık dileyen ve ruhsatlar veren bir) **Afüvv ve** (günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr olmuştur.**
Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmede sarhoş ve cünüp olan kimseleri namaza yaklaşmaktan nehyedişinin ardından; hasta, yolcu, abdestsiz ve su bulamayan kimselerin namazı teyemmümle kılacaklarını beyan etmiş ve bunun için dört sebep açıklamıştır: Birincisi; hastalıktır ki, bu da üç kısımdır; su kullanıldığı takdirde ölüme sebebiyet verecek büyük yaralar ya da çok acı çektirecek kırıklar şeklindeki ilk iki kısımda âlimler teyemmüme cevaz vermişler, vücutta bir çirkinlik ve ayıp bırakacağından korkulan hastalıklarda ise bunu câiz görmemişlerdir. İkincisi; yolculuktur ki, fıkha göre seferî sayılan mesafede yolculuğa çıkan kişinin, su bulamaması durumunda teyemmüm yapmasının cevâzı bu âyet-i celîleden anlaşılmaktadır. Zaten teyemmüm ruhsatının iniş sebebi, "Müraysî` gazvesinde Âişe (Radıyallâhu anhâ)nın, kız kardeşinden emânet aldığı gerdanlığı kaybetmesi neticesinde onu aratmak üzere gönderilen iki kişiyi beklerken Rasûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbının sabah namazı vakti çıkacağı halde su bulacakları yere ulaşamamaları" hâdisesidir. Üçüncüsü; büyük ve küçük abdestsizlik halleridir ki, burada geçen "Ğâıt" kelimesi, abdesti bozan her şeyi mânen içine almaktadır. Bu konuda geniş mâlûmât ilmihallerde mevcut

olmakla birlikte, ihtilaflı bazı konuların tahlili, ilgili âyet-i kerîmenin tefsirinde yapılmıştır. Dördüncüsü; kadınlara dokunma ifadesidir ki, sahâbe ve tâbi`înin ekserîsine göre bundan maksat; cinsî manada bir temastır, yoksa kadınla erkeğin derilerinin birbirine sürtünmesi anlamında bir dokunma mevzuu bahis değildir. Bu hususta geniş malumat için bakınız: Rûhu'l Furkan: 5/165-183

﴾44﴿ **Kendilerine o** (Tevrât) **kitab**(ın)**dan bir nasip verilmiş olan o kişilere bakmadın mı ki, kendileri** (İslâm'a girmekle kavuşacakları hidâyet karşılığında, Yahudilikte ısrar ederek) **sapıklığı satın alıyorlar,** (üstelik bununla yetinmeyip) **sizin de** (kendileri gibi) **o** (hak) **yoldan sapmanızı istiyorlar?!**

﴾45﴿ **Allâh sizin düşmanlarınızı** (sizden) **iyi bilen bir Zât'tır.** (İşlerinizi takip edecek) **bir Veli olarak Allâh kâfî gelmiştir!** (Düşmanlarınıza karşı size yardım edecek) **bir Nasîr olarak da Allâh yeterli olmuştur!**

﴾46﴿ **Yahudi olmuş kimselerden öyleleri vardır ki; kelimeleri** (Allâh tarafından konulan) **yerle rinden değiştirirler ve dilleriyle bir eğip bükme yapmak bir de** (alay etme suretiyle) **dine bir saldırı olmak üzere: "**(Sözünü) **işittik!",** (derken, kalplerinden:) **"**(Emri ne) **karşı geldik!"** (der ler)**, ayrıca** (sahâbe tarafından, "Hiç bir kötülük duymayıp hep iyilik duya sın!" mana sında anlaşılabilen) **"Dinle!** (Ey) **duymaz olasıca!"** (sözü nü: "Ölüp de veya sağır olup da duymaz olasıca dinle!" anlamında kullanırlar) **ve** (sizce: "Bizi gözet!" şeklinde anlaşılıp, kendilerince sövme ve hakaretiçeren) **"Râinâ"** (sözünü kötü anlamda sarfe)**derler. Gerçekten eğer onlar** (dilleriyle "İşittik!" derken, kalpleriyle isyan edecek yerde, hem dilden hem kalp ten)**: "İşittik ve itaat ettik!"** (deseler)**,** ("Dinle! Ey duymaz olasıca!" gibi iki manaya ihtimalli söz yerine sadece) **"Dinle!"**

(sözünü tercih etseler) **ve** (kötü ma naya ihtimalli olan ‘Râinâ’ sözünü söyleyeceklerine, sadece ‘Bizi gözet!’ anlamına gelen:) **“Unzurnâ”** (sö zünü) **deselerdi, elbette bu kendileri için** (Allâh katında) **çok iyi ve pek doğru bir şey olurdu. Velâ kin kâfirlik** (yönünde kullandıkları tercih)**leri sebe biyle Allâh onlara lânet** (ederek kendilerini rahme tinden ve cennetinden mahrum) **etmiştir. Bu sebeple** (bazı peygamberlere ve âyetlere inanmakla sınırlı kalan) **pek az** (ve kıymetsiz) **bir iman dışında** (tüm gerçeklere) **inanamazlar/ bu yüzden** (Abdullah ibni Selâm ve arkadaşları gibi) **pek azı müstesnâ onlar iman edemezler/.**

﴾47﴿ **Ey o kendilerine kitap verilmiş olan kimseler! Bizim** (içinizdeki) **birtakım yüzleri**(n hatlarını) **silip onları arkalarına** (yüzlerini enselerine) **çevir memizden yahut cumartesi** (günündeki balık avlama yasağını ihlâl edenleri maymun ve domuza çevirerek, o günün) **adamlarına lânet ettiğimiz gibi ken dilerine de lânet etmemizden önce, beraberinizde bulunan** (İlâhî kitap) **ları tasdik edici olarak indir miş bulunduğumuz** (Kur’ân-ı Kerîm gibi değerli bir) **şeye iman edin!** (Siz inanın inanmayın,) **Allâh’ın** (herhangi bir şey hakkındaki hüküm ve) **emri** (ezelde takdir edilmesi hasebiyle mutlaka gerçekleşeceği için, şimdiden) **ya pılmış** (bitmiş olarak değerlendirmeniz gereken) **bir iş olmuştur.**

﴾48﴿ **Şüphesiz ki Allâh Kendisine ortak koşulma sını**(n cezasını ebedî azap olarak kesin hükme bağla dığı için şirki) **bağışlamaz. İşte o, bunun dı şındakini ise** (ne kadar büyük günah olsa da, tevbe şartı koşmaksızın) **dilediği kimse için bağışlar. Her kim Allâh’a** (herhangi bir şeyi) **ortak koşarsa, mu hak kak ki o,** (kendisine nis pet le bütün günah ların h a fif kalacağı) **pek büyük bir günah uydurmuş olur.**

﴾49﴿ **Bakmadın mı o** (Yahudi ve Hristiyan olan) **kimselere ki;** (“Biz Allâh’ın oğulları ve dostlarıyız!” gibi laflar ederek günahsızlık iddiasıyla) **kendilerini temize çıkarmaktadırlar? Doğrusu** (onların kendi lerini temize çıkarmaları bir şey ifade etmez,) **ancak Allâh dilediğini** (İslâm’a kavuşturarak bütün çirkin liklerden) **tertemiz kılar.** (Kendilerini temize çıkaran bu kişilere hak ettik leri ceza verilecektir fakat) **onlar, en ufak ve en kü çük bir zulümle/**(hurma) **çekirdeği**(ni) **n boşluğun daki bir ip kadar/ bir çekirdek zarı kadar/ par maklar arasından çıkan kir kadar/ bile haksız lığa uğratılmayacaklardır.**
﴾50﴿ (Habîbim!) **Bak** (gör) **ki; Allâh’a karşı nasıl da o** (günahsızlık) **yalanı**(nı) **uyduruyorlar?** (Hiçbir günahları olmasaydı bile,) **açık bir günah olarak bu** (onlara) **yeterli olmuştur!**
﴾51﴿ **Kendilerine kitaptan bir nasip verilen şu kişilere bakmadın mı ki; putlara/Allâh’tan başka tapınılanlara/büyüye** (helâl olarak)**/ve şeytana/ kâhine/**(kendisine tapınılan ve tapınılmayan) **tüm bâtıllara/**(Kureyş’e âit) **Cibt ve Tâğût** (ismindeki putlar)**`a/inanıyorlar, bir de** (kendileri Ehl-i Kitap oldukları için, Müslümanları müşriklerden üstün tut maları gerekirken) **o kâfir olmuş** (kitapsız) **kimse ler için: “İşte şunlar, o iman etmiş olan kimseler den yol bakımından daha doğrudur!” diyorlar.**
﴾52﴿ **İşte ancak onlardır o kimseler ki; Allâh kendilerine lânet etmiş** (ve onları rahmetinden uzak etmiş)**tir. Allâh kime lânet ederse, artık asla sen onun için** (herhangi bir suretle kendisini azaptan kurtaracak) **hiçbir yardımcı bulamazsın!**
﴾53﴿ **Yoksa** (dünya hâkimiyetini ele geçireceklerine kesinkes inanan) **o** (Yahudi ırkına mensup) **kimseler** (kendileri) **için** (saltanat ve) **mülkten bir nasip mi var** (sanıyorlar)**? Eğer öyle**

olsaydı (aşırı cimriliklerinden, hurma) **çekirdeğin**(in) **sırtında ki oyuğ**(a denk değer de bir pul)**u bile insanlara vermezlerdi.** (Zengin olmaları durumunda böyle olacak kimselerden fakirken ne hayır beklenir?)

﴾54﴿ **Yoksa o** (Yahudi ola)**nlar Allâh'ın, fazl**(-ı ihsa n)**ından kendilerine vermiş olduğu** (peygamberlik, kitap ve üstünlük gibi) **şeylere karşı o** (Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve ashâbı gibi) insanları mı kıs kanıyorlar? Oysa muhakkak ki Biz o** (Tevrât, İncil ve Zebur) **kitab**(ların)**ı ve** (peygamberlik, fıkıh gibi) **hikmet**(ler)**i İbrâhîm âilesine verdik. Bir de onlar**(dan Yûsuf, Dâvûd ve Süleyman (Aleyhimüsselâm)**)`a pek büyük bir** (saltanat ve) **mülk verdik.** (Artık Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve Ehl-i Beyt'ine de buna benzer lütuflarda bulunmuş olmamız neden yadırganıyor?)**

﴾55﴿ **O** (Yahudi ola)**nlardan, o** (İbrâ hîm (Aleyhisselâm) **âilesinin kitap ve nübüvvet kıssası) na inanmış olan da vardır, yine içlerinden** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**a inan mayıp) ondan yüz çevirmiş olan da vardır!** (Onu inkâr edenler, davasına bir zafiyet getiremedikleri gibi, seni inkâr edenler de, senin gücüne bir halel getiremezler. Eğer dünyada peşinen cezaları verilmezse) **çok alevlendirilmiş pek korkunç bir ateş olarak cehennem** (onlara) **yeterli olmuştur!**

﴾56﴿ **Şüphesiz o kimseler ki Bizim âyetlerimizi inkâr etmişlerdir; yakında onları görülmemiş bü yük bir ateşe girdireceğiz. Her ne zaman derileri** (o ateşte) **iyice pişip dağılacak olsa, onların yerine kendilerine başka birtakım deriler veririz ki**(yan ma izleri taşımayan o yepyeni derilerinin yanmasıyla) **azâbı** (devamlı olarak) **tatsınlar! Şüphesiz ki Allâh dâima Azîz ve Hakîm olmuş tur.** (Bu nedenle suçlular

hakkında dilediğini yapma sına engel çıkarılamaz, zaten O, suçsuz yere azap et mek gibi hikmetsiz bir iş de yapmaz!)

﴾57﴿ **O kimseler ki iman etmişler ve sâlih ameller işlemişlerdir; yakında onları da, içlerinde sonsuza kadar ebediyyen kalacakları pek kıymetli cennet lere girdireceğiz ki,** (köşklerinin ve ağaçlarının) **alt larından ırmaklar akmaktadır! Kendileri için ora da** (maddî ve manevî pisliklerden) **tertemiz kılınmış eşler de vardır. Ve Biz onları** (sıcak ve soğuğun tesir etmeyeceği, uzun mesafeli ve) **tam gölgeli** (olan dâimî ve koyu) **bir gölgeye sokacağız.**

﴾58﴿ **Şüphesiz ki Allâh emânetleri ehline ulaştırmanızı, insanlar arasında** (herhangi bir konuda karar ve) **hüküm verdiğinizde de adâletle hükmetmenizi size emretmektedir. Gerçekten Al lâh; O'nun size kendisiyle vaaz etmekte bulunmuş olduğu o şey ne güzel olmuştur! Muhakkak ki Allâh** (emânetler dâhil, tüm konu lardaki beyanlarınızı) **dâima** (çok iyi duyan bir) **Semî ve** (tüm muâmelelerinizi hakkıyla gören bir) **Basîr olmuştur.**

﴾59﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'a itaat edin, o Rasûl'e ve sizden olan** (âlimler, kadılar ve idâreciler konumundaki) **ülü'l-emre de itaatte bulunun!** (Ancak bu, onların size, Allâh ve Rasûlünün itaatini emretmeleriyle kayıtlıdır.) **Şayet siz** (ve yetkililer, dinle alâkalı) **herhangi bir şey hakkında** (aranızda) **anlaşmazlığa düşerseniz, hemen o** (meselenin doğru yorumu)**nu Allâh**(ın kitabın)**a ve** (kendisi mevcutsa bizzat) **o Rasûl'e** (değilse onun sünnetine) **çeviri**(p havâle edi)**n. Eğer siz Allâh'a ve o son güne inanmakta olduysanız** (size emredileni aynen yerine getirin)**! İşte bu** (türlü fikir ayrılıklarında Kur'ân ve Sünnet'e başvurmanız, kendi görüşünüze uymaktan) **daha iyidir,** (âhirette güzel sonuç

vereceği için) **netice itibarıyla da daha güzeldir!**

Âyet-i celîlede geçen "Ülü'l-emîr"den kimlerin kastedildiği hakkında birkaç görüş vardır: Birincisi; Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) zamanında olan ve ondan sonra bulunan Müslümanların emîrleridir ki; halifeler, sultanlar, kadılar, ordu komutanları ve harbe gönderilen müfreze emîrleri buna dâhildirler. İkincisi; dini iyi bilen fıkıh âlimleridir ki, bu görüş İbni Abbâs (Radıyallâhu anhuma) başta olmak üzere birçok sahâbe ve tâbi`în tarafından tercih edilmiştir. Zira diğer emîrlerin, İslâm'ın hü kümlerini iyi bilen ulemâya başvurmadan hareket etmesi imkân sızdır. Bu konuda birkaç görüş daha varsa da en isâbetli görüş bu ikisidir! Bu hususta geniş malumat için bakınız: Rûhu'l Furkan: 5/265-285

﴾60﴿ (Habîbim!) **Bakmadın mı o kimselere ki, gerçekten kendilerinin sana indirilmiş olan** (Kur'ân)**a da, senden önce indirilmiş bulunan** (İlâhî kitap)**lara da inanmış olduklarını iddia ediyorlar, bir de onlar hakem olarak o** (peygamber düşmanlığında aşırı giden Kâ`b ibni Eşref isimli) **Tâğût'a başvurmak istiyorlar. Oysa kendileri gerçekten onu inkâr etmeleriyle emrolunmuşlardı. Şeytan ise** (ölüme kadar sürecek olan ve geri dönüşü olmayan) **çok uzak bir sapıklıkla onları** (haktan) **saptırmak istiyor.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhumâ) âyet-i celîlenin iniş sebebini şöyle açıklamıştır: Bişr isimli bir münafıkla bir Yahudi arasında gelişen bir dava üzerine Yahudi, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in rüşvet kabul etmeyeceğini ve hükmünde adâletsizlik yapmayacağını bildiği için ona müracaat talep etmiş, münafıksa, rüşvet vererek davayı lehine çevireceğine inandığı Kâ`b ibni Eşref adındaki Yahudi tâğûtuna başvurmak istemişti. Fakat Yahudi'nin ısrarı üzerine dava Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve

Sellem)`e intikal edince, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) kendisine sorulan davada Yahudi'yi haklı gördüğü için hükmü onun lehine verdi. Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in huzurundan çıktıklarında o münafık, Yahudi'ye yapışarak: "Bu davayı bir de Ömer'e soralım!" deyince, birlikte onun yanına gittiler. Yahudi ona: "Biz Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in huzuruna çıkıp kendisine bir dava intikal ettirdik, kendisi hükmü benim lehime neticelendirince bu onun hükmüne râzı olmayıp bir de sana müracaat etmek istedi!" dedi. Ömer (Radıyallâhu anh) münafığa dönüp, Yahudi'nin anlattıklarının doğru olup olmadığını sordu, evet cevabını alınca da: "Siz biraz bekleyin, ben şimdi aranızda hükmedeceğim!" dedi ve kılıcını kuşanarak yanlarına gelir gelmez münafığın boynunu vurup: "Allâh'ın kararına ve Rasûlünün hükmüne râzı olmayana karşı işte ben böyle hüküm veririm!" dedi. Bunun üzerine Cibrîl (Aleyhisselâm) Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek: "Şüphesiz ki Ömer hakla bâtılın arasını ayırmıştır!" buyurunca, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Ömer (Radıyallâhu anh)`a: "Sen Fârûk'sun!" buyurdu. (Beyzâvî, Nesef î, Hâzin, Ebussuud, Kurtubî)

﴾61﴿ **Onlara**(o peygamberin hükmüne râzı olmayıp, başkasına baş vurmak isteyen münafıklara)**: "Allâh'ın** (kitabında) **indirmiş olduğu şeye ve** (aranızda hüküm vermesi için) **o Rasûle gelin!" denildiği zaman o mü nafıkları görürsün ki, senden tam bir yüz çevirişle yüz çevirirler** (ve rüşvet yedirerek hükmü lehlerine çevirecekleri başka bir hakeme müracaat ederler)**!**

﴾62﴿ (Habîbim!) **Peki ya** (senin hükmüne râzı olmamak gibi) **ellerinin sunmuş olduğu** (kötü) **şeyler sebebiyle kendilerine bir** (öldürülme) **musibet**(i gelip) **çattığında** (halleri) **nice olacak? Sonra bir de** (kan sahipleri utanmadan) **sana ge lirler**

de: “Biz (başkasına müracaat etmekle sana mu halefet kastetmedik,) **ancak** (iki hasım hakkında) **bir iyilik yapmak ve arabulmak istedik!” diye Allâh’a yemin ederler.**

﴾63﴿ **İşte o** (münafık ola)**nlar öyle kimseler dir ki; kalplerinde bulunan** (sah te kârlık ve nifak)**ı sadece Allâh bilmektedir.** (Bu yüzden yalan yere yemin etmeleri ve niyetlerini gizlemeleri kendilerini azaptan kurtaramayacaktır.) **Artık onlar**(ın mazeretlerini geçerli saymak) **dan yüz çevir /**(sağ kalmalarını gerektiren bazı hikmetler den dolayı) **onlar**(ı cezalandırmak) **dan yüz çevir/ kendilerine** (sitemli bir şekilde) **öğüt ver ve kendi le ri**(nin doğru yolu bulmaları) **hakkında onlara** (çok etkili ve münafıklıktan caydırma gayesine) **iyice ula şıcı bir söz söyle!**

﴾64﴿ **Biz hiçbir peygamberi Al lâh’ın izniyle kendisine itaat olun masından başka bir şey için gön dermedik! Eğer gerçekten onlar** (günahlar işleyerek) **nefis lerine zulmettikleri zaman** (senin huzurunda tevbe etmek üzere sağlığında veya vefatından sonra(1)**) sana gelseler ve Allâh’tan** (af ve) **mağfiret dileseler, o Rasûl de kendileri için bağışlanma talebinde bu lunsa, elbette Allâh’ı** (tevbelerini çokça kabul eden bir) **Tevvâb ve** (lütfuyla kendilerine çok acıyan bir) **Rahîm olarak bulurlar.**(1)(Nesef î)

﴾65﴿ **Hayır!** (İş o münafıkların anladığı gibi değildir. Habîbim!) **Rabbine andolsun ki, onlar iman etmiş olamazlar; tâ ki** (görüş ayrılığına düştükleri için) **ara larında karışmış olan şeylerde seni hakem tayin edecekler, sonra vermiş olduğun hükümden do layı içlerinde hiçbir sıkıntı** (ve zorlanma) **bulmaya caklar ve tam bir teslimiyetle** (senin emrine) **boyun eğecekler!**

﴾66﴿ **Eğer geçekten Biz** (İsrâîloğul larına emretti ğimiz gibi) **o** (senin hükmüne râzı olmaya) **nlar üze rine de: “Kendilerinizi öldürün!” veya “Yurtlarınızdan çıkın!” diye** (bir hükmü farz olarak) **yazsaydık, içle rinden bunu ancak** (sahâbe-i kirâm gibi hâlis mümin olan) **bir azınlık yapardı. Eğer gerçekten onlar** (pey gambere itaat hususunda) **kendisiyle öğütlenmekte oldukları şeyi yapacak olsalardı, elbette bu, ken dileri için** (dünya ve âhirette) **çok iyi bir şey,** (iman larını) **sağlamlaştırma bakımından da daha kuvvetli olurdu.**

﴾67﴿ **İşte o zaman Biz de kendilerine tarafımız dan elbette pek büyük bir mükâfat verirdik.** (Bil dikleriyle amel ettikleri için, bilmedikleri ledün ilmini onlara öğretirdik!)

﴾68﴿ **Elbette onları** (Allâh-u Te`âlâ’ya kavuşturacak) **dosdoğru bir yola da eriştirirdik!**

﴾69﴿ **Her kim Allâh’a ve o Rasûl’e itaat ederse, işte onlar Allâh’ın kendilerine in`âm** (ve ikram) **da bulunmuş olduğu; o peygamberler, sıddîklar, şehitler ve** (iyi amel sahibi olan) **sâlihlerle beraberdirler. İşte arkadaş olarak ne de güzel olmuştur onlar!**

Âyet-i celîlenin iniş sebebi hakkında birçok rivayet mevcuttur:

1) *Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in azatlısı Sevbân (Radıyallâhu anh) Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e karşı çok muhabbetli olduğundan onsuz hiç duramazdı. Bir gün rengi değişmiş ve yüzünde üzüntü eseri belirgin bir halde huzur-u risâlete geldiğinde Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona: “Senin rengini değiştiren şey nedir?” diye sordu. O: “Yâ Rasûlallâh! Bende hiçbir hastalık ve ağrı yok! Ancak seni göremediğim zaman tekrar sana kavuşuncaya kadar çok sıkıntı çekiyorum, sonra ahireti düşündüğümde seni hiç göremeyeceğimden korkuyorum! Çünkü sen peygamberlerin*

makamına yükseltileceksin, benimse cennete gireceğim şüpheli, eğer girecek olursam senin makamından daha aşağı bir mertebede olacağım muhakkak, yok eğer giremezsem o vakit seni ebediyyen göremeyeceğim!" dedi. İşte bunun üzerine bu âyet-i celîle nâzil olarak Allâh'a ve Rasûlüne itaat edenlerin iki cihanda da sevdikleriyle beraber olacakları müjdesini verdi.
(Beğavî, Sa'lebî, Kurtubî)
***2)** Ezan rüyasını gören Abdullah ibni Zeyd Hazretlerinin: "Yâ Rasûlallâh! Sen ve biz öldüğümüz zaman, sen Illiyyîn'de olacaksın, bu yüzden biz seni asla göremeyeceğiz ve seninle buluşamayacağız!" sözleriyle üzüntüsünü dile getirmesi üzerine bu âyet-i celîle onun gibi âşıkları teselli etmek üzere nâzil oldu. Nitekim bu zat Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in vefat haberini aldığında, ondan sonra hiçbir kimseyi görmemek için Allâh-u Te`âlâ'dan kendisini kör etmesi talebinde bulunmuş ve duası anında kabul olunmuştur. Bu konudaki diğer rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 5/323*
﴾70﴿ **İşte** (itaatkârlara vaad edilen) **bu** (mükâfat gibi bir) **fazl**(-u kerem)**, Allâh** (tarafın)**dandır. Zaten** (kimin ne kadar fazîlete lâyık olduğunu hak kıyla bilen bir) **Alîm olarak Allâh yeterli olmuştur!**
﴾71﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Düşmanlarınıza karşı savunma ve) **sakınma** (tedbir ve hazırlığı)**nızı alın da böylece hemen dağınık cemaatler halinde** (bölük bölük cihada) **çıkın yahut toplu olarak** (sa vaşa) **çıkın!**
﴾72﴿ (Ey peygamberimin or dusunda bulunanlar!) **Andol sun ki şüphesiz içinizden elbette öyle** (müna fık) **kimse var dır ki;** (cihada çıkma işini ağırdan alıp) **mutlaka geri kalacak** (ve sizin başınıza neler gele ceğini kollayacak) **tır. Artık size** (bozgun gibi) **bir musîbet çatacak olsa o** (münafık)**: "**(Bu muhârebede)

onlarla birlikte ha zır bulunmadığım için Allâh bana gerçekten lütufta bulunmuştur!" der.

﴾73﴿ **Ama andolsun ki; Al lâh 'tan size** (fetih ve ga nimet gibi) **bir fazl**(u kerem) **erişecek olsa,** (o za man) **elbette bu kişi – sanki** (evvelce) **sizinle kendisi arasında hiçbir dostluk** (ve tanışıklık) **yokmuş** (da o yüzden cihattan geri kalmış) **gibi: "Ah keşke ben de onlarla birlikte olaydım da** (ganimetten bolca hisse alarak) **büyük bir nâiliyetle muradıma ereydim!" der.**

﴾74﴿ **Artık o en alçak** (dünya) **ha ya tı**(nı) **âhiret karşılığında satacak olanlar Allâh yolunda** (din düşmanlarıyla) **savaşsın! Her kim Allâh yolunda savaşır da öldürülür ya hut gâlip gelirse, çok yakında Biz ona** (kimse tara fından) **görülmemiş pek büyük bir ecir vereceğiz.**

﴾75﴿ **Ne oldu size de; Allâh yolunda ve kendileri zayıf duruma düşürülmüş olan o erkekler, kadınlar ve çocuklar**(ı Mekke müşriklerinin elinden kurtarma) **uğrunda savaşmıyorsunuz ki onlar: "Ey Rabbimiz! Ahâlisi zâlim olan işte şu memleketten bizi çıkar! Bize tarafından bir sahip gönder ve katından bize bir yardımcı tayin et!" demektedirler.** (Müşriklerin zulmü çocuklara dokunacak kadar ilerlemişken, sizin savaşı terk etme hususunda ne özrünüz bulunabilir? O halde hiç durmayıp o âcizlerin yardımına koşun!)

﴾76﴿ **İman etmiş olan kimseler Allâh yolunda mu hârebe ederler. O kâfir olmuş kimseler ise tâğût** (ve şeytan) **yolunda savaşırlar. Artık hemen siz şeytanın dostlarıyla savaşın!** (Şeytanın onlara çıkacağı destekten endişe etmeyin, çünkü) **gerçekten şeytanın hilesi** (ve düzeni haddizatında) **pek güçsüz olmuştur.** (Hal böyleyken, Allâh-u Te`âlâ'nın sonsuz kudretine kıyasla şeytanın ne gücü olabilir?)

﴾77﴿ **Bakmadın mı o kişilere ki** (evvelce cihat isteğiyle yanıp tutuştukları zaman) **kendilerine: "**(Gerekli güce sahip olmadığınız için bir süreliğine) **ellerinizi** (kâfirlerle savaştan) **çekin, namazı hakkıyla kılın ve zekâtı verin** (de, emrolunan şeyleri yapıp yapmayacağınız ortaya çıksın)**!" denilmişti. Ama üzerlerine savaş** (farz olarak) **yazılınca, birdenbire içlerinden bir fırka Allâh'tan korkar gibi ya da daha güçlü bir korkuyla o** (kâfir olan) **insanlardan korkar oldular ve: "Ey Rabbimiz!** (O zor zamanda cihada müsâade etmedin de, şimdi rahata kavuşmuşken) **üzerimize savaşı niçin yazdın? Yakın bir süreye kadar bizi geciktirseydin ya!" dediler.** (Habîbim!) **De ki: "Dünyanın** (faydalanılacak) **meta`ı** (haddizâtında geçici ve) **pek azdır.** (Sonsuz ve sıkıntısız olan) **âhiret ise,** (şirkten ve peygambere karşı gelmekten) **hakkıyla sakınmış olan kimse için daha iyidir. Zaten siz** (cihadın zorluklarına katlanmanız durumunda, sevaplarınız noksan edilerek) **en ufak bir şeyle/**(hurma) **çekirdeği**(ni)**n boşluğundaki ip kadar/çekirdek zarı kadar/ parmaklar arasından çıkan kir kadar/ bile haksızlığa uğratılmayacaksınız."**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhumâ) şöyle anlatmıştır: Abdurrahman ibni Avf, Mikdâd ibni Esved, Kudâme ibni Maz`ûn ve Sa`d ibni Ebî Vakkâs (Radıyallâhu anhüm) hicretten evvel Mekke-i Mükerreme'de müşriklerden çok eziyet çektikleri için sık sık Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelir ve: "Ey Allâh'ın peygamberi! Biz müşrik iken aziz ve güçlü idik, iman ettikten sonra ise zelil ve hakir duruma düşürüldük, müsâade buyur da müşriklerle harb edelim, zira onlar bize çok eziyet etmektedirler!" diyerek şikâyetlenirlerdi. Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ise onlara: "Şimdilik ben affetmekle emrolundum! Sakın onlarla savaşa kalkmayın!" buyururdu.

Hicretten sonra müminlere istedikleri cihat farz kılındığında ise, birtakımları Medine'deki rahatlığın verdiği rehâvete kapılarak dünyaya meyledip cihattan geri kaldılar. İşte bu âyet-i celîleler onlara bir uyarı mâhiyetinde nâzil oldu. (İbni Kesîr, Kurtubî, Süyûtî, Âlûsî)

﴾78﴿ **Her nerede bulunursanız** (bulunun, mutlaka) **ölüm size ulaşacaktır, velev ki siz yükseltilmiş/sağ lamlaştırılmış/** (kale ve köşklerin) **burçlar**(ın)**da** (yerleşmiş) **olasınız ! O** (Yahudilere ve münafık ola)**n lara** (bolluk ve rahatlıkgibi) **güzel bir şey dokunacak olsa** (o nimeti Allâh'a nispet etmek üzere)**: "İşte bu Allâh katındandır!" derler. Ama kendilerine** (kıt lık ve fakirlik gibi) **kötü bir şey isâbet edecek olsa** (onu senden bilerek)**: "İşte bu senin tarafından** (ve senin uğursuzluğundan)**dır." derler.** (Habîbim!) **De ki: "**(Ben bir şey yaratamadığıma göre, yaratılma yönünden) **hepsi de Allâh katından dır!" Artık şu topluma ne oluyor ki, kendileri** (Allâh tarafından gelen) **hiçbir sözü anlamaya yanaşmı yorlar?**

﴾79﴿ (Ey insan!) **Güzel bir şey sana ulaşacak olur sa** (işte bu senin gayretinle olmayıp) **Allâh**(ın fazlın) **dandır. Ama kötü bir şey sana çatacak olursa** (işte o da sebep olma bakımından) **kendi nefsindendir.** (Habîbim!) **Biz seni insanlara** (elçilik görevini ulaştırmakla memur) **bir Rasûl olarak gönderdik** (bir yaratıcı olarak göndermedik ki, başlarına gelen belâları senden biliyorlar)**! Zaten** (davanda hak oldu ğuna dâir hakkıyla şâhitlikte bulunan bir) **Şehîd ola rak Allâh yeterli olmuştur!** (Nitekim doğruluğuna delâlet eden birçok mûcizeyle seni destekleyerek bu şâhitliğini gerçekleştirmiştir.)

﴾80﴿ **Her kim** (vahye uymuş bulunan) **o Rasûl'e itaat ederse, gerçekten Allâh'a itaat etmiş olur.** (Habîbim!) **Her kim de** (sana itaatten) **yüz çevirir se, zaten Biz seni onlar üzerine bir**

bekçi olarak göndermedik (ki, ne yaptıklarını gözleyip hesaplarını göresin, o halde sen onların yaptıklarından sorumlu değilsin)**!**

﴾81﴿ (Habîbim! Sen münafıklara bir şey emrettiğin zaman onlar:) **“**(Bize düşen sana) **itaattir!” derler. Senin yanından çıktıklarında ise içlerinden bir gü rûh** (kabul ve itaatleriyle ilgili olarak) **senin** (kendileri ne) **söylemekte olduğun şeyden/**(sana) **söylemekte olduklarından/ başkasını geceleyin** (gizlice) **kurar. Oysa Allâh onların gece gece kurmakta oldukları** (tuzakları)**nı** (amel defterlerine) **yaz**(dır)**maktadır. Artık onlardan** (intikam alma hırsıyla kendini meşgul etmekten) **yüz çevir ve** (bütün işlerinde, özellikle onların zararlarından korunma hususunda) **Allâh’a güven!** (Kendisine güveneni düşmanlarının şerrinden kurtaracak bir) **Vekîl olarak Allâh yeterli olmuştur!**

﴾82﴿ (Allâh’ın, senin hakkındaki şâhit liğine dâir şüp helerinden kurtulmak için) **hâlâ mı Kur’ân’ı iyice dü şün meyecekler? Eğer** (kâfirlerin iddia ettiği gibi) **o** (Kur’ân-ı Kerim)**, Allâh’tan başkası tarafından** (yazıl mış) **olsaydı, elbette içerisinde** (nazım bozukluğu ve mana çelişkisi gibi) **birçok ihtilaf bulurlardı.**

﴾83﴿ (Savunma tedbirleri hakkında tecrübeleri bulunmayan) **o** (zayıf görüşlü) **kişilere** (Rasûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in gönderdiği müfrezeler hakkında) **emniyet veya korkudan** (herhangi birini icap edecek zafer ya da hezîmetle alâkalı) **bir iş**(in haberi) **geldiği zaman** (sonucunu hiç düşünmeden hemen) **onu yayarlar. Hâlbuki o** (haber konusu)**nu** (ortalığa yaymadan önce) **o Rasûl’e ve içlerinden** (ilmen yeterli ve yetkili konumda olan) **ü lü’l-emr’e** (yönlendirip) **çevirselerdi, aralarından onu**(n gerektirdiği ted birleri gün

yüzüne çıkarıp) **istinbât edebilecek o** (tecrübeli ve derin ilim sahibi) **kişiler elbette onu** (halka nasıl duyuracaklarını çok iyi) **bilir**(ler)**di. Eğer üzerinizde Allâh'ın** (peygamber gönderme ve kitap indirme gibi) **fazlu rahmet**(ler)**i bulunmasaydı** (içinizden) **bir azınlık dışında elbette** (çoğunuz) **şeytana tamamen uy muştunuz!**

Bu azınlık, Kuss ibni Sâ'ide, Zeyd ibni Amr ve Varaka ibni Nevfel (Radıyallâhu anhüm) gibi, Allâh-u Te`âlâ'nın bahşettiği üs tün akıl sayesinde fetret devrinde de hidâyete uyan ve şeytana uymaktan korunmuş olan kimselerdir. (Âlûsî)

﴾84﴿ (Habîbim! Onlar ağırdan alıp seni yalnız bırak salar da ve böylece sen tek başına kalsan da) **artık sen Allâh yolunda savaş!** (Çünkü) **sen kendi nefsinden başkasıyla sorumlu tutulmazsın, müminleri de savaşa teşvik et! Yakında Allâh o kâfir olmuş kimselerin** (güç ve) **şiddetini önleyecektir. Allâh güç bakımından da** (müşriklerden) **daha kuvvetlidir. Azap etme yönün den de** (herkesten) **daha şiddetlidir!**

﴾85﴿ **Her kim** (bir Müslüman kardeşine fayda temin etmek, yahut onu zarardan kurtarmak için) **güzel bir aracılıkla şefaatte bulunursa, kendisi için de on**(un sevabın)**dan bir nasip bulunur. Her kim de** (bir Müslüman kardeşine zarar vermek için) **kötü bir şefaatte bulunarak aracılık yaparsa, onun için de on**(un azâbın) **dan bir pay olur. Allâh her şeye karşı dâima** (iktidar sahibi olan ve her şeyi koruyup gözleyen bir) **Mukît olmuştur.**

Âyet-i kerîmede geçen "Şefaat"; bir kimsenin dünya veya âhiret menfaatlerinden herhangi birine ulaşabilmesi yahut her hangi bir zarardan kurtulması için sözle aracılık yapmak demek tir ki, bunun "Güzel" olma vasfıyla mevsuf olabilmesi için, bir Müslüman`ın hakkının korunması yahut ondan bir şerrin

uzaklaştırılması gibi meşrû bir gayeyle sadece Allâh-u Te`âlâ'nın rızası için yapılmış olması, karşılığında rüşvet alınmaması, Allâh-u Te`âlâ'nın sınırlarından bir sınırın aşılmaması ve kul haklarından birine tecavüz edilmemesi gibi şartların oluşması gereklidir.

﴾86﴿ ("Selâm" lafzıyla yapılan ve hayırlı yaşam temennisi anlamına gelen) **bir tahiyye ile selâmlandığınız zaman,** (o selâma karşılık olarak) **ya ondan daha güzeliyle tahiyyede bulunun veya onu** (aynen) **iade edin! Şüphesiz ki Allâh** (selâm dâhil) **her şeye karşı dâima** (kullarını hakkıyla hesaba çekecek bir) **Hasîb olmuştur.**

Yahudilerin, Müslümanları en çok kıskandığı üç önemli konudan biri olma özelliği taşıyan "Tahiyye ve Selâm" mevzuunun hükümlerini, hikmetlerini, fazîletine delâlet eden âyet-i kerîmelerle hadîs-i şerîfleri ve İslâm selâmının diğer bütün karşılama lafızlarından aklen ve naklen üstünlüğünün delillerini tüm taf sîlâtıyla görebilmek için bakınız: Rûhu'l- Furkan: 5/428-476

﴾87﴿ **Allâh ki, Kendisinden başka hiçbir ilâh yok tur! Andolsun ki mutlaka O sizi, kendisin**(in meyda na geleceğin)**de hiçbir şüphe bulunmayan kıyâmet gününe toplayacaktır. Söz bakımından Allâh'tan daha doğru kim olabilir?**

﴾88﴿ **Kazanmış oldukları** (mürtetlik ve benzeri kötü) **şeyler yüzünden Allâh onları** (kâfirler durumuna)**ters döndürmüşken, size ne oluyor da** (bu kişilerin kâfir olduklarına dâir bir kararda birleşemeyip hâlâ) **o münafıklar**(ın Müslüman mı kâfir mi oldukları) **hakkında** (görüş ayrılığına düşen) **iki fırka oluyorsunuz?** (Yapmış olduğu pis ameller yüzünden) **Allâh'ın saptırmış olduğu kimseyi siz mi hidâyete**

erdirmek istiyorsunuz? (Habîbim!) **Allâh kimi dalâlete düşürürse, artık sen onun** (hidâyeti) **için asla bir yol bulamazsın!**

Âyet-i celîlenin iniş sebebi hakkında birkaç görüş vardır:

***1)** Mücâhid (Rahimehullâh)dan nakledildiğine göre; bir topluluk Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek İslâm'a girdiler ve Allâh'ın dilediği kadar Medine-i Münevvere'de ikamet ettikten sonra hastalıklarını bahâne ederek çöle yerleşme isteğiyle Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den izin talep ettiler. Aldıkları müsâade üzerine Medine'den ayrıldılar. Konaklaya konaklaya yollarına devam ederlerken müşriklere katılıp onlarla birlikte yaşamaya başladılar. Bu durum karşısında Müslümanlar fikir birliğine varamayıp onlar hakkında iki görüş üzere ihtilaf ettiler; kimisi: "Onlar bizim gibi Müslüman olsalardı, elbette bizimle birlikte kalır ve biz sabrettiğimiz gibi onlar da sabrederlerdi!" dediler. Diğer bir kısım ise: "Onlar Müslüman kimselerdir, durumları meydana çıkıncaya kadar kendilerini kâfirlikle itham edemeyiz!" dediler. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmeyi indirerek onların münafık olduklarını açıkladı.*

***2)** İbni Abbâs ve Katâde (Radıyallâhu anhüm)e göre; âyet-i kerîme, Mekke'de Müslüman olduklarını açıkladıkları halde, Müslümanlar aleyhine müşriklere yardım eden bir topluluk hakkında inmiştir. Bunlar Mekke'den hicret etmeyince Müslümanlar iki görüş üzere haklarında ihtilâfa düşmüşlerdir. İşte bu konuda bu ve bir sonraki âyet-i celîle nâzil olarak onları münafık diye adlandırmış ve kendileri hicret edinceye kadar onlarla dostluk kurmamalarını müminlere emretmiştir. (Tefsîr-i Kebîr, Hâzin, Nesefî)*

Âyet-i kerîmelerin, Uhud günü yoldan geri dönen münafıklar veya Medine'ye geceleyin baskın düzenleyip Rasûlullâh

(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Yesâr adındaki çobanını şehit eden Urne`liler yahut Âişe (Radıyallâhu anhâ) ile ilgili iftiraya karışanlar hakkında nâzil olduğuna dâir rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 5/485-486

﴾89﴿ **O** (mürtet ola)**nlar temenni ettiler ki; kendi leri kâfir olduğu gibi, keşke siz de kâfir olsanız da hepiniz eşit olsanız! Artık onlar** (iman edinceye ve bunun ispatı olmak üzere) **Allâh yolunda hicret edin ceye kadar onlardan dostlar edinmeyin! Eğer** (imanı açıklamaktan) **yüz çevirirlerse, onları hemen yakalayın ve kendilerini bulduğunuz yerde onları öldürün, bir de içlerinden ne bir dost ne de bir yardımcı edinmeyin!**

﴾90﴿ **Ancak o kimseler müs tes nâ ki; sizinle kendi leri arasında antlaşma bulunan bir topluluğa** (iltica ederek) **ulaşmışlardır yahut** (kâfir toplumlarıyla birlikte) **sizinle savaşacaklar veya** (sizinle birleşip) **kendi milletleriyle harbedecekler diye göğüsleri darlanmış bir halde size gelmişlerdir!** (İşte onlar yakalanıp öldürülme hükmünden muaftırlar!) **Allâh** (sizinle savaşmaktan çekinen kimselerin kalp lerin deki korku ve darlığı giderip, kendilerine cesaret vermeyi) **dileseydi elbette onları sizin üzerinize musallat ederdi de, böylece onlar elbette sizinle savaşırlardı. Şayet onlar** (başınıza bela ol ma yıp) **sizden ayrılır lar da sizinle savaşmazlarsa ve barışısize bırakır larsa, artık Allâh** (yakala nıp öldürülmeleri hususunda) **onlar a ley hine sizin için bir yol belirlememiştir.**

﴾91﴿ **Yakında diğer birtakım kimseleri bulacaksı nız ki; onlar hem sizden emin olmalarını, hem de kendi toplumlarına güvenmelerini istemektedirler.Onlar her ne zaman o** (kâfirliğe dön mek ve Müslü manlarla savaş gi bi)

fitneye geri çağrılacak olsalar baş aşağı onun içine itilirler (ve İslâm aleyhine olan konulara balıklama dalarlar)**! Eğer onlar siz**(e saldırı ve eziyet)**den ayrılmazlar, barışı size bırakmazlar ve** (savaştan) **ellerini çek mezlerse, hemen yakalayın onları ve kendilerini bulduğunuz yerde öldürün onları! İşte size! On lar ki,** (yakalanıp öldürülmelerinin serbestliği hak kında) **Biz sizin için onlar aleyhine pek açık güçlü bir delil vermişizdir.** ﴾92﴿ **Hiçbir mümin için, yanlışlıktan başka bir suretle diğer bir mümini öldürmesi vaki olamaz** (ve olmamalıdır, zira kâmil bir iman, sahibini adam öldürmek gibi büyük günahlardan korur)**! Her kim yanlışlıkla bir mümini öldürürse, artık** (onun cezası) **imanlı bir köle âzâd etmek ve** (ölenin) **âilesine teslim edilecek bir diyettir. Ancak** (kan sahiplerinin, diyeti) **bağışlamaları müstesnâ! Eğer o** (yanlışlıkla öldürülen)**, imanlı bir kimse olduğu halde size düşman**(olan kâfir) **bir toplumdan** (olması hasebiyle kâfir zannedildiği için öldürülmüş) **oldu ise** (bu durumdakatile gereken)**, imanlı bir köle âzâdıdır. Ama eğer o** (öldürülen)**, sizinle kendileri arasında sözleşme bulunan** (zimmî) **bir milletten oldu ise,** (o zaman katilin cezası; ölenin) **âilesine teslim edilecek bir diyet ve imanlı bir köleyi âzâd etmektir. Her kim** (âzâd edecek bir köle) **bulamazsa,** (onun yapması gereken keffâret) **birbiri ardınca gelen iki ayın orucudur. Allâh** (tarafın)**dan bir tevbe** (yolu gösterme hikmetine mebnî) **olarak** (bu hükümler size meşrû edilmiştir)**! Allâh** (meşrû kıldığı bütün hükümlerindeki tüm hikmetleri) **dâima** (hakkıyla bilen bir) **Alîm ve** (tüm takdirlerinde hatadan münezzeh olan bir) **Hakîm olmuştur.**

Urve ibni Zübeyr (Radıyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre; Huzeyfe ibnü'l-Yemân (Radıyallâhu anh) Uhud günü Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile beraberdi. O sırada

Müslümanlar onun babası Yemân (Radıyallâhu anh)*ı kâfir sanıp hata ile öldürdüler. Huzeyfe* (Radıyallâhu anh) *buna mâni olmaya çalıştıysa da, Müslümanlar Huzeyfe* (Radıyallâhu anh)*ın: "O benim babamdır!" sözünü ancak babasını öldürdükten sonra anlayabildiler. Bu durum karşısında o: "Allâh sizi mağfiret eylesin! Zira O, acıyanların en merhametlisidir!" deyince, Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in nezdinde kıymeti bir kat daha arttı. İşte bunun üzerine bu âyet-i celîle nâzil olarak, bir Müslümanın, harpte kâfir sanarak yanlışlıkla öldürdüğü diğer bir Müslüman hakkında ne gibi bir keffâret ödemesi gerektiğini açıkladı. İbni Zeyd* (Radıyallâhu anh)*dan rivayete göre; Ebu'd- Derdâ* (Radıyallâhu anh) *katıldığı bir muhârebede bulunduğu müfrezeden uzaklaşıp bir vâdiye sapmıştı. O sırada rastladığı bir çobanı düşman bir kâfir sanarak ona saldırdı, adam kelime-i tevhid okuduysa da onu öldürdü ve koyunlarını sürüp götürdü. Sonra için de bu hâdiseden dolayı büyük bir rahatsızlık duymaya başladı ve durumu Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e arzetti. Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ona: "Onun kalbini yar*(ıp, imanlı olup olmadığına bak)*saydın ya!" buyurunca o: "Yâ Rasûlallâh! Ben kalbini de yarsam ne bulacaktım?" dedi. O zaman Rasûlüllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "O, kalbinde olanı diliyle sana haber verdiği halde sen onu tasdik etmedin!" buyurunca, Ebu'd-Derdâ* (Radıyallâhu anh) *durumunun ne olacağını sordu. Rasûlüllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *tekrar tekrar: "Sen kelime-i tevhîd okuyan bir adama bunu nasıl yaptın?" buyurunca Ebu'd-Derdâ* (Radıyallâhu anh) *o kadar üzüldü ki: "Keşke ben o anda yeni Müslüman olmuş olsaydım* (da, Müslümanken böyle bir günah işlememiş olsaydım)*!" demekten kendini alamadı. İşte*

bunun üzerine bu âyet-i kerîme nâzil olarak kendisine keffâretini beyan etti. (Taberî, Câmi'u'l-beyân: 5/129)

﴾93﴿ **Her kim bir mümini** (imanlı olduğundan dolayı veya öldürülmesini helâl görerek) **kasıtlı olduğu halde öldürürse, artık onun cezası; içinde ebedî kalacak olduğu cehennemdir. Allâh ona gazap etmiştir, kendisine lanet etmiştir ve onun için pek büyük bir azap hazırlamıştır.**

Âyet-i celîle Mikyas isimli bir mürtet hakkında nâzil olduğu için, açıkladığı hüküm müminlere şâmil olmayıp sadece kâfirlere mahsustur. Nitekim bir Müslûman`ı kasten öldürmek en büyük günahlardan biriyse de sahibini kâfir etmez. Ancak yaptığı işi helâl görerek öldürmek yahut bir Müslüman`ı imanından dolayı öldürmek, kişiyi kâfir edeceğinden, onun cezası bu âyet-i kerîmenin beyan ettiği vechile cehennemde ebedî kalmaktır, ama bu, büyük günahının cezası değil, kâfirliğinin karşılığıdır. Bir Müslüman`ı kasten öldürme günahının ağır cezalarını açıklayan hadîs-i şerîf ve rivayetler için bakınız: Rûhu'l Furkan: 5/532-543

﴾94﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh yolunda** (kâfirlerle cihat etmek üzere) **sefere çıktığınız zaman** (acele etmeyip) **işin gerçeğini arayın da size** (İslâm selâmıyla) **selâm vermiş olan kimseye: "Sen mümin değilsin!" de**(yip onu öldür)**meyin. Siz o en alçak** (dünya) **hayatın**(ın geçici ganimet) **malını aramakta** (olduğunuz için, kişinin söylediği iman kelimesiyle ye tinmeyip onu öldürerek ganimet malınıalma peşinde) **iken, işte Allâh nezdinde birçok ganimetler** (ve ebedî menfaatler) **vardır.** (Ey Müslüman!) **İşte siz de daha önce böy leydiniz,** (İslâm'a ilk girdiğinizde sadece kelime-i şehâ det getirip İslâm nişanlarını açıklayarak kanlarınızı ve mallarınızı korumuştunuz, o zaman sizin de kalpleri nizle dillerinizin uyumlu olup olmadığı bilinmemek teydi,) **ama Allâh size** (gerçek Müslüman olarak

tanın ma nimetini) **lütufta bulundu. Öyleyse** (bir mümini öldürme tehlikesi söz konusu olan durumlarda acele etmeyip) **iyice araştırın. Şüphesiz ki Allâh yapmakta olduk larınızı**(n iç yüzünü) **dâima** (çok iyi bilen bir) **Habîr olmuştur.**

﴾95﴿ **Müminlerden** (hastalık, körlük, topallık ve kötürümlük gibi) **özür sahibi kimseler dışında otur**(up cihattan geri kal)**anlarla, Allâh yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat edenler eşit olmaz. Allâh malla rıyla ve canlarıyla cihat edenleri, oturanlar üzeri ne derece bakımından çok üstün kılmıştır. Gerçi Allâh** (sahâbe-i kirâmın) **hep sine de o en güzel** (mükâfat o lan cennet)**i söz vermiştir. Ama Allâh o mücâhitleri, oturanlar üzerine pek büyük bir ecirle fazîletli kılmıştır.**

﴾96﴿ (Allâh-u Te`âlâ onlara) **Kendisi tarafından üs tün dereceler, büyük bir bağışlama ve yüce bir acı ma** (eseri) **olarak** (bu sözü vermiştir)**! Zaten Allâh** (özürleri geçerli sayarak) **dâima** (çok ça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çok acıdığı için ecir lerini eksiltmeyip bolca veren bir) **Rahîm olmuştur.**

﴾97﴿ **O kişiler ki** (kâfirlere uyup hicreti terkederek) **nefislerine zulmedici kimseler oldukları halde me lekler canlarını almaktadır;** (işte o sırada) **şüphe siz ki onlar** (o hicreti terk edenleri azarlamak için)**: "Siz** (dininizle alâkalı konuları tatbik hususunda) **ne işte idiniz?" derler. Bunlar: "Biz o toprakta zayıf tutulan kimselerdik** (bu yüzden dinimizi açıklamaya ve Mekke'den hicret et meye imkân bulamadık)**!" derler.** (Melekler de onları yalancı çıkarıp rezil etmek üze re:) **"Allâh'ın yeri geniş değil miydi ki** (İslâm'ı yaşa yamadığınız yeri bırakıp,) **orada** (dininizi rahatça ya şayacağınız yere) **hicret**

etseydiniz?" derler. İşte onlar ki; sığınakları ancak cehennem dir ve o, varılacak yer olarak ne kötü olmuştur!

﴿98﴾ **Ancak erkeklerden, kadınlar dan ve çocuk lardan âciz bırakıl mış kimseler müstesnâ ki onlar** (bu lun dukları yerden çıkmahususun da) **hiçbir çare ye güç yetirememektedirler ve hiçbir yola erişe me mek tedirler!**

﴿99﴾ **İşte onlar ki; gerçekten Al lâh onları**(n günahlarını) **affedecektir. Allâh** (zorda kalmış kulları hakkında) **dâima** (af ve mağfiret kararı alan bir) **Afüvv ve Ğafûr olmuştur.**

﴿100﴾ **Her kim Allâh yolunda hicret ederse, yer** (yüzün)**de dönüp gideceği birçok mekân/terk ettiği kavminin burnunu sürtecek birçok yol/ ve** (rızık temini, dinini yaşama ve gönül rahatlığı hususunda) **tam bir genişlik bulur. Her kim Allâh'a ve Rasûlüne**(; onların emrettikleri yere) **hicret eden biri olarak evinden çıkar da sonra** (hedeflediği yere varamadan) **kendisine ölüm ulaşırsa, muhakkak onun ecri**(ni vermek) **Allâh'a düşmüştür. Zaten Allâh** (bu kişinin hicreti geciktirme gibi günahlarını) **dâima** (çokça bağışlayan bir) **Gafûr ve** (kendisine çok acıdığı için niyetine göre hicretinin sevabını tam olarak veren bir) **Rahîm olmuştur.**

İbni Cübeyr (Radıyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre bu âyet-i kerîme Cündeb ibni Damra (Radıyallâhu anh) hakkında inmiştir. Şöyle ki o; hicret farz edildiği halde bu vazifeyi yerine getirmeyenler hakkında nâzil olan tehdit âyetlerini duyunca oğullarına: "Beni bir sala koyun ve Medine'ye götürün! Zira ben hicrete gücü yetmeyen âciz kimselerden de değilim, yol bilmeyen biri de değilim! Yemin olsun ki artık bu gece Mekke'de kalmayacağım!" dedi. Böylece oğulları onu yola çıkardılar. Ama Ten`îm denen yere vardığında vefat edeceğini hisseden bu zat, sağ elini sol eline vurmaya başlayarak: "Ey Allâh! İşte bu senin

için, bu da Rasûlün için! Rasûlünün bî`at ettiği her konuda ben de sana bî`at ediyorum!" dedi ve vefat etti. Onun ölüm haberini alan müşrikler: "Umduğuna ulaşamadı!" diyerek sevinmeye başladılar. Sahâbe-i kiram ise: "Keşke hicretini tamamlayabilseydi, o takdirde ecri daha büyük olurdu!" demişlerdi ki, bu âyet-i celîle nâzil olarak, ona sevap vermeyi bi'z-Zât Allâh-u Te'âlâ'nın üstlendiğini, dolayısıyla tam bir hicret sevabı kazandığını beyan etti. Bundan dolayı ulemâ; ilim tahsili, hac, helâl kazanç ve sâlih bir kimseyi Allâh için ziyaret gibi meşrû nedenlerle yola çıkıp maksadına ulaşamadan ölen bir kişinin, aynen hedefine varmış kimse gibi sevap kazanacağını açıklamışlardır. (Taberî, Âlûsî)

﴿101﴾ **Yer**(yüzün)**de yolculuğa çıktığınız zaman, o kâfir olmuş kimselerin size saldır**(ıp, öldürme, ya ralama yahut yakala)**masından korkarsanız, o** (dört rekâtlı farz) **namaz**(ların rekâtların)**dan bir kısmını kısalt**(ıp iki rekât kıl) **manızda sizin üzerinize hiçbir günah yoktur. Çünkü kâfirler gerçekten size pek açık bir düşman olmuşlardır.**

﴿102﴾ (Habîbim!) **Sen onların arasında bulunup da kendilerine namaz kıldır**(mayı arzula)**dığın zaman** (onları iki kısma ayır)**, içlerinden bir tâife seninle birlikte** (namaza) **kalksın ve** (tedbir için, kendilerini namazdan meşgul etmeyecek şekilde) **silahlarını** (yanlarına) **alsınlar. Bu** (namaz kıla)**nlar** (rekâtın sonunda ikinci defa) **secde ettikleri vakit** (düşmanın karşısında durmak için dönüp) **arkanızda olsunlar, kılmamış olan diğer topluluk ise gelip seninle birlikte kılsınlar ve** (zırh gibi) **korunma aletlerini de** (kılıç gibi savaşacak) **silahlarını da** (yanlarına) **alsınlar. Çünkü o kâfir olmuş kimseler arzuladı**(lar) **ki; siz silahlarınızdan ve eşyanızdan gâfil olasınız da, tek bir hamle ile üzerinize yüklen**(erek işinizi

bitir)**sinler! Eğer sizde yağmurdan** (dolayı) **bir eziyet bulunuyorsa yahut da hastalar olduysanız, silahlarınızı** (yanınıza almayıp) **bırakmanızda üzerinize hiçbir günah yoktur. Yine de siz** (gücünüz nispetinde) **korunma** (tertibâtı)**nızı alın! Şüphesiz Allâh o kâfirler için çok alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.**
İbni Abbâs ve Câbir (Radıyallâhu anhüm)`den rivayete göre bir muhârebede müşrikler Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbının öğle namazını cemaatle kıldıklarını görünce, onlara namaz kılarlarken niçin saldırmadıklarına pişman oldular. O sırada bir kısmı: "Şimdi onlara dokunmayın, zira önlerinde babalarından ve oğullarından daha çok değer verdikleri bir ikindi namazı vardır ki, ona kalktıklarında üzerlerine saldırırsınız!" dediler. Bunun üzerine Cebrâîl (Aleyhisselâm) inerek: "Ya Muhammed! Şüphesiz bu, korku namazıdır ki; sen içlerinde bulunup da kendilerine namaz kıldırdığın vakit..." meâlindeki bu âyet-i kerîmeyi okudu. (Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl: 1/472) O gün Müslümanların ikindi namazına kalkmasını bekleyen müşrikler, namaz vakti girdiğinde onların hep birden namaza durmayıp ikiye bölündüklerini, bir kısmı Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile beraber kılarken, diğerlerinin cephede nöbet beklediklerini görünce çok şaşırdılar ve bu fikirlerinin Müslümanlara kim tarafından aktarıldığını araştırma neticesinde, öğle ile ikindi arası bu hususta Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e vahiy geldiği bilgisine ulaştıklarında, müşriklerin komutanı Halid ibni Velîd Müslüman oldu. (Kurtubî) Fıkıhta geçen "Korku Namazı" bu âyet-i kerîmeden alınmıştır ki, bunun şartları ve şekilleriyle alâkalı meseleler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 5/614-618

﴾103﴿ **Artık o namazı bitirdiğinizde, ayakta duran lar, oturanlar ve yanlarınız üzerinde** (yatanlar) **iken** (her hâlükârda) **Allâh'ı zikredin!** (Kalplerinizden korku gidip) **sakinleştiğinizde ise namazı** (emrolunduğu şekil üzere) **dosdoğru kılın! Şüphesiz ki namaz, inananlar üzerine vakitlenmiş bir farz olmuştur.**
Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığı üzere; namaz müminlere, rastgele bir şekilde olarak değil de, vakitleri belirlenmiş olarak farz kılınmış bir ibadettir. Farz namazların beş vakit olduğu bu âyet-i kerîmede kısa ve kapalı bir ifadeyle yer bulmuşsa da, Ba kara Sûresi'nin 238. âyet-i kerîmesi, İsrâ Sûresi'nin 78. âyet-i kerîmesi, Rûm Sûresi'nin 17 ve 18. âyet-i kerîmeleri, Hûd Sûre si'nin 114. âyet-i kerîmesi, Tâhâ Sûresi'nin 130. âyet-i kerîmesi, bir de Zâriyât Sûresi'nin 39 ve 40. âyet-i kerîmeleri beş vakit namazın ayrı ayrı beş vaktini açıklamışlardır. Ayrıca namazın beş vakit olarak farz kılındığına dâir bir çok mütevâtir hadîs-i şerîfler mevcuttur. Ümmetin tamamı da bir gün ve bir gece içerisinde beş vakit namazın farz olduğu hakkında söz birliği etmiş lerdir. Ama hakkında Kitab, sünnet ve icma'dan bunca delil bulunan böyle önemli bir konu bile, âlim geçinen bazı kimselerce inkâr edilmekte, buna delil olarak da Kur'ân-ı Kerîm'de beş sayısının açıkça belirtilmediği safsatası ortaya atılmaktadır. Fakat Allâh-u Te`âlâ'nın bildirmesiyle gaybî konulardan haberdâr olan Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İslâm kulplarının birer birer bozulacağını ve sonunda namazın üç vakit olduğunu savunanların bile çıkacağını, ama bu kişileri Deccâl'le birlikte haşretmenin Allâh-u Te'âlâ üzerine bir hak olduğu"nu açıklamıştır. (Hâkim, el-Müstedrek, Fiten: 156, No: 8448, 4/516)

﴾104﴿ (Düşmanlarınız olan) **o kavmi** (takip edip) **aramakta gevşeklik etmeyin! Eğer siz** (yaralanıp be relenerek) **acı çekiyor olduysanız, siz acı çektiğiniz gibi hiç şüphesiz onlar da acı çekmektedirler. Siz ise Allâh'tan** (dininizi bütün dinlere gâlip kılması ve sizi âhirette sevaplara kavuşturması gibi) **onların ümit edemeyecekleri şeyleri ummaktasınız.** (Sonra onlar bu acılara dayanıyorlarken, size ne oldu da sabretmiyorsunuz? Hâlbuki bu sabır en çok size yakışır!) **Allâh** (müminlerin çektiği acı dâhil her şeyi) **dâima** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (verdiği emir ve yasakların tümü hikmetli olan bir) **Hakîm olmuştur.**

﴾105﴿ **Şüphesiz ki Biz o kitabı sana** (indirilmesini gerektiren) **hak**(lı bir neden ve üstün hikmet) **ile indir dik ki sen insanlar arasında Allâh'ın sana gösterdiği** (karar) **ile hükmedesin. Öyleyse sen hâinler**(i temize çıkarmak) **için bir mücâdeleci olma!**

Katâde ibni Nu`mân* (Radıyallâhu anh) *şöyle anlatıyor: Aramızda Übeyrıkoğulları diye anılan bir hâne halkı vardı ki içlerinde bulunan Beşir isimli münafık bir kimse şiir söyleyerek Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in ashâbını hicveder, sonra da bu şiiri Araplardan birine nispet ederek: "Falanca şöyle dedi, falanca böyle dedi!" derdi. Ashâb-ı kirâm bu şiirleri duyunca: "Allâh'a yemin olsun ki; bu şiiri şu pis heriften başkası söylememiştir! Onu mutlaka ibni Übeyrık söylemiştir!" derlerdi. Bu âile câhiliyet devrinde de, İslâm döneminde de ihtiyaç sahipleriydiler. O zaman Medine'de insanların gıdası hurma ve arpadan ibaretti. Kişi zenginse, beyaz un tüccarı geldiği vakit, ondan satın aldığı unu sadece ailesine ayırırdı. Bir seferinde Şam'dan bir tüccar geldi. Amcam Rifâ`a ibni Zeyd bir yük beyaz un aldı ve onu kilere koydu, o odada silah, zırh ve kılıç da vardı.

Bir gece hırsızlar tarafından yiyecek ve silah çalındı. Sabah olunca amcam Rifâ`a bana uğradı ve durumu bildirdi. Bunun üzerine biz mahallede araştırma yaparken, o gece Übeyrıkoğullarının ocak yaktıklarını duyunca, onlar üzerine yoğunlaştık. Kendilerini sorguya çektiğimizde, Allâh adına yemin ederek, çevremizde sâlih birisi olarak tanıdığımız Lebîd ibni Sehl'i hırsız gösterdiler. Lebîd bu iftirayı duyunca kılıcını çekerek: "Allâh'a yemin olsun ki; ya bu hırsızlığı açığa çıkaracaksınız, ya da bu kılıç sizi deşecek!" dedi. Onlar işin ciddiyetini anlayınca: "Bize dalaşma, senin hırsızlıkla ne alâkan var?" diyerek lafı çevirdiler. Araştırma neticesinde hırsızlığı kendilerinin yaptığı hakkın da şüphemiz kalmayınca amcam benden Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gidip durumu anlatmamı istedi. Ben Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in yanına vardığımda: "İçimizdeki hayırsız bir hâne halkı, amcamın silah ve yiyeceğini çaldılar, yiyeceğe ihtiyacımız yok, hiç olmazsa silahımızı iâde etsinler!" dediğimde Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Muhakkak ben bu hususta emir vereceğim!" buyurdu. Durumdan haberdâr olan Übeyrıkoğulları, Üseyr ibni Urve isimli adamlarına gidip hırsızlık yapmadıklarına dâir onu ikna ettiler. Mahalleden bir kısım insanlar da onlara kanıp Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e: "Ey Allâh'ın Rasûlu! Katâde ve amcası içimizden sâlih bir âileyi bir delile dayanmaksızın iftirâlarına hedef yaptı!" dediler. O zaman Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bana: "Müslüman ve sâlih oldukları söylenen bir aileyi hedef alıp hırsızlıkla mı itham ediyorsun? Oysa delilin de yok!" buyurdu. Bu durum karşısında ben: "Keşke çok malım gitseydi de bu hususta Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e birşey söylememiş olsaydım!" temennisiyle oradan ayrıldım. O sırada amcam yanıma gelip ne

yaptığımı sorunca, ben ona durumu anlattım, o da: “Kendisinden yardım istenilen Zât, ancak Allâh-u Te`âlâ’dır!” dedi. Aradan çok geçmeden bu âyet-i celîleden itibâren onbir âyet-i kerîme (105-115) nâzil olunca çalınan silahlar Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`a getirildi, o da onları amcama iâde etti. (Tirmizî, Tefsîr: 5, No: 3036, 5/245; Taberî No: 10416, 4/266)

﴾106﴿ (Şâhitlerin tanıklığına güvenerek suçsuz bir kişiyi itham ettiğin için) **Allâh’tan mağfiret iste! Şüp hesiz ki Allâh** (Kendisinden mağfiret isteyen kimseyi) **dâima** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (tevbe eden lere çok acıyan bir) **Rahîm olmuştur.**

﴾107﴿ (Günah işleyip cehenneme girmeye teşebbüs ederek) **kendi nefislerine hâinlik yapmakta olan o kimselerden taraf** (hırsızlık suçunu onlardan savuş turmak için) **mücâdele etme! Şüphesiz Allâh o kim seyi sevmez** (ve onu cezasız bırakmaz) **ki o çokça hâin ve aşırı günâhkar olmuştur.**

﴾108﴿ **Onlar** (zararlarından korktukla rı) **insanlar dan gizleniyorlar da,** (utanılmaya ve korkulmaya en çok lâyık olan) **Allâh’tan utanmıyorlar! Hâlbuki onlar** (suçsuza iftira atmak, yalan yere yemin etmek ve ya lancı şâhitlikte bulunmak gibi) **O** (Al lâh-u Sübhânehû)**nun râzı olmadığı sözü gece gece** (gizlice) **ku rarlarken, O** (ilmen) **kendileriyle beraber idi. Al lâh onların yapmakta olduklarını dâima** (kuşatıcı şekilde bilen bir) **Muhît olmuştur.**

﴾109﴿ (Ey hırsız Übeyrıkoğulları!) **İşte siz, öyle** (gü nahkâr) **kimselersiniz ki; o en alçak** (dünya) **haya t**(ın)**da onlardan taraf mücâdele verdiniz. Peki ya kıyâmet günü onlardan taraf Allâh ile kim mücâdele edebilir? Ya da** (Allâh’ın azâbından kurtulmaları için) **onlara kim vekil olabilir?**

﴾110﴿ (Beşir'in Rifâ`a'ya yaptığı gibi) **her kim** (baş kasına tealluk eden) **bir kötülük işler yahut** (kendiyle alâkalı bir günah işleyerek) **nefsine zulmeder de , sonra Allâh'tan mağfiret di lerse, Allâh'ı** (günahla rını çok ça bağışlayıcı bir) **Ğafûr ve** (kendisine ziyade acıyan bir) **Rahîm olarak bulur.**
﴾111﴿ **Her kim bir günah kazanırsa, o onu ancak kendi aley hine kazanmış olur** (zira vebali başkasına yüklenmez)**! Allâh ise** (kimin ne yaptığını) **dâima** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (suçsuza ceza vermeyecek kadar hikmet sahibi bir) **Hakîm olmuştur.**
﴾112﴿ **Her kim** (kasıtsız olarak) **bir hata yahut** (kas ten) **bir günah kazanır da sonra** (Beşir'in Lebîd ibni Sehl'e yaptığı gibi) **onu bir suçsuza atarsa, mu hak kak ki o, büyük bir iftira ve açık bir günah yük lenmiş olur.**
﴾113﴿ **Allâh'ın senin üzerinde lütfu ve rahmeti ol**(duğu için, vahiy yoluyla suçlu ve suçsuzu sana bil dirmiş ol)**masaydı, elbette onlardan bir cemaat seni** (doğru hükümden) **şaşırtmaya karar vermişti. Hâlbuki** (bu işin vebali nefislerine döneceği için) **onlar kendi nefislerinden başkasını saptıramaz lar ve** (bundan sonra da) **sana hiçbir şeyle zarar ve remezler. Çünkü Allâh sana o kitabı ve hikmeti indirmiş ve** (bugüne dek) **bilmekte olmadığın** (gizli saklı) **şey leri** (türlü türlü vahiylerle) **sana bildirmiştir. Böy lece Allâh'ın senin üzerindeki lütfu pek büyük olmuştur.**
(Zaten peygamberlikten daha büyük bir ikram olamaz!)
﴾114﴿ **Bir sadaka** (bağışlama)**yı yahut** (ödünç ver me ve darda kalmışa yardım elini uzatma gibi) **her hangi bir iyiliği veya** (dargın) **insanlar arasında** (yapılacak) **bir düzeltmeyi emretmiş olan**(ların gizli konuşmaları) **dışında, o** (Übeyrıkoğulları gibi insa)**nların gizli konuşmalarından**

birçoğunda hiçbir hayır yoktur. İşte her kim (gösteriş ve lider olma niyetiyle değil de, sadece) **Allâh'ın rızasını aramak için bu** (anlatıla)**nları yaparsa, muhakkak ki Biz ona** (düşü nülemeyecek kadar) **pek büyük ve çok değerli bir ecir vereceğiz.**

﴾115﴿ **Doğru yol kendisine açıkça belirdikten sonra her kim o Râsule karşı gelir ve** (inanç yahut amel bakımından) **müminlerin yolundan başkasına uyarsa, onu bağlı kalıp devam ettiği o** (kötü) **şeye takipçi kılar** (ve seçmiş olduğu bâtıl yolla baş başa bırakır)**ız,** (âhirette ise) **kendisini cehenneme girdiririz. Bir varış yeri olarak o ne kötü olmuştur!**

Übeyrıkoğulları hakkındaki âyet-i kerîmeler inince, sahâbe-i kiram hakkında hiciv niteliğinde şiirler söyleyen Beşir adındaki münafık, müşriklere iltihak etti ve gidip Sülâfe binti Sa`d ibni Sümeyye'ye misafir oldu. Bunun üzerine Mevlâ Te`âlâ bu ve bir sonraki âyet-i kerîmeleri inzâl buyurdu. Beşir, Sülâfe'nin yanına misafir olarak varınca Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in şâiri Hassân ibni Sâbit (Radıyallâhu anh) o kadını birtakım şiirlerle hicvetti. Bu şiirler Sülâfe'nin kulağına varınca Beşir'in bineğinin semerini kaldırıp sel yatağına fırlattı ve: "Defol! Bana Hassân'ın şiirini hediye etmekten başka bir hayır getirmedin!" dedi. (Tirmizî, Tefsîr: 5, No: 3036, 5/245; Taberî No: 10416, 4/266)

﴾116﴿ **Şüphesiz ki Allâh Kendisine ortak koşul masını**(n cezasını ebedî azap olarak kesin hükme bağ ladığı için şirki) **bağışlamaz. İşte O, bunun dı şındakini ise** (ne kadar büyük günah olsa da, tevbe şartı koşmaksızın) **dilediği kimse için bağışlar. Her kim Allâh'a** (herhangi bir şeyi) **ortak koşarsa, mu hakkak ki o,** (haktan) **çok uzak bir sapıklıkla** (yan lışa) **sapmıştır.**

﴾117﴿ **O** (şirk koşa)**nlar O'nu bırakıp yalnızca dişi** (ismi taşıyan cansız nesne)**lere tapmaktadırlar ve** (böyle ya parak) **ancak hayırlardan yoksun kal mış/şerri belirgin/kötülüğe soyunmuş /isyankâr/ bir şeytana kulluk yapmaktadırlar.** (Zira puta tapmayı onlara şeytan emretmiştir.)

﴾118﴿ (Onlar öyle bir şeytana tapmaktadırlar ki;) **Allâh ona lânet etmiştir. O da** (Allâh'a karşı) **demiş tir ki: "**(Senin izzet ve celâline) **andolsun ki, elbette Senin kullarından kesin olarak belirlenmiş bir nasip edineceğim!**

﴾119﴿ **Andolsun ki; mutlaka onları** (doğru yoldan) **saptır** (maya çalış)**acağım! Kasem olsun ki; kesinlikle onları umutlandır**(mak üzere uzun yaşayacakları ve dirilip azapla karşılaşmayacakları gibi asılsız kuruntulara boğ)**acağım! Yemin olsun ki; muhakkak onlara emredeceğim de hemen davarların kulaklarını çokça yaracaklar** (ve bunu, Allâh'ın helâl kıldığı hayvanları kendilerine haram etme ve putlara adama belirtisi yapacaklar)**! Yine andolsun ki; elbette onlara emredeceğim de hemen Allâh'ın yaratışını** (tümüyle veya kısmen) **değiştirecekler** (ve köleleri burma, dövme yaptırma ve sakal kesme gibi suretlerle Allâh'ın yarattığı şekle müdahale edecekler)**!" Kim Allâh'ı bırakıp da şeytanı bir dost edinirse muhakkak ki o pek açık bir zararla hüsrâna uğramıştır.** (Zira Allâh'ın rızasını bırakıp şeytanın rızasını tercih ederek, cennetteki yerini cehennemdeki yeriyle değiştirmiştir.)

Âyet-i celîlede İblîs'in sözü olarak geçen "Allâh'ın yaratışını değiştirme" ifadesinden ne kastedildiği hakkında müfessirler iki görüş serdetmişlerdir:

1) *Sa`îd ibni Cübeyr ve Hasen-i Basrî* (Radıyallâhu anhüm) *gibi tâbi`înin ileri gelenlerinden nakledilen görüş, bunun: "Allâh'ın dinini değiştirme" manasında oluşudur ki, bu ya kâfir olan*

kişinin, Allâh-u Te`âlâ'nın, kendisinden kal-û belâ'da aldığı sözü bozarak, yaratıldığı İslâm fıtratını değiştirmesi olarak yorum lanmış veya sonradan helâli harama, haramı da helâle çevirerek yapmış olduğu değiştirmeyle tefsir edilmiştir.

2) *Buradaki "Değiştirme", insanın, şeytanın isteği doğrultusunda kendisini Allâh-u Te`âlâ'nın yasakladığı birtakım şekillere sokmasıdır ki, estetik yaptırmak, peruk takmak, dövme yapmak, hayvanları burmak, livâta yapmak, lezbiyenlik, kadının erkek elbisesi erkeğin kadın elbisesi giymesi, kadının erkeğe, erkeğin kadına benzemesi, kadının saçını tıraş etmesi ve erkeğin sakalını kesmesi gibi bazı yasaklar, Allâh-u Te`âlâ'nın yarattığı fıtratı değiştirmeye örnek olarak zikredilmiştir. Bu konuda geniş malumat için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 5/704-783*

﴾120﴿ **O** (şeytan) **onlara** (yapamayacağı şeyleri) **söz vermektedir,** (ulaşamayacakları konularda) **kendi lerini boş şeylerle ümitlendirmektedir. Oysa şey tan onlara** (zararlı şeyleri faydalı göstererek) **bir aldatmacadan başkasını vaad etmemektedir!**

﴾121﴿ **İşte o** (şeytana uya)**nlar ki, sığınakları ancak cehennemdir! Kendileri ondan dönüp kaça cak bir yer de bulamayacaklardır!"**

﴾122﴿ **O kimseler ki;** (inanılması gereken her şeye) **iman etmiştirler ve** (bununla yetinmeyip, namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiştirler; muhak kak Biz onları içinde ebedî kalıcılar olmak üzere pek kıymetli cennetlere girdireceğiz ki;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmaktadır. Allâh'ın sözü olarak** (Kendisi bunu kullarına vaad etmiştir)**!** (Bu vaad) **bir hak olarak** (gerçeklik kazan mıştır)**! Söz bakımından Allâh'tan daha doğru kim olabilir?!**

﴾123﴿ (Ey müşrikler! Allâh'ın vaat ettiği bu mükâfatlara ulaşmak,) **ne sizin** (putlarınızın şefaatiyle kurtulacağınıza dâir) **kuruntularınızla, ne de Ehl-i Kitab** (olan Yahudi ve Hristiyanlar) **ın** ("Biz Allâh'ın oğulları ve dostlarıyız, ateş bize ancak birkaç gün değer!" şeklindeki) **asılsız umutlarıyla değildir. Kim** (imansızlık gibi) **bir kötülük yaparsa onunla cezalandırılacaktır ve kendisi için Allâh'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı bulamayacaktır.**
Âyet-i celîlenin muhatabı olan putperestlerin kurun tuları; öldükten sonra dirilmenin olmayacağı, iyiliklerine karşı mükâfat almayacakları, kötülüklerine karşı da ceza görmeyecekleri inancıdır. Ehl-i Kitab'ın kuruntuları ise; kendilerinden başkasının cennete girmeyeceği, Allâh'ın oğulları ve dostları oldukları için azâba çarptırılsalar da sayılı günler dışında yakılmayacakları gibi birtakım bâtıl inanışlarıdır. "Kötülük yapan onunla cezalandırılacaktır!" cümle-i celîlesi nâzil olduğunda bu, sahâbe-i kirâma çok ağır gelmiş hatta bazıları bunu Kur'ân'daki en ağır âyet olarak görmüşlerdir. Nitekim, Ebû Bekir (Radıyallâhu anh): "Yâ Rasûlallâh! Her birimiz mutlaka bir günah yapıyoruz, her yaptığımızın cezasını çekeceğimize göre, artık bu âyetten sonra kurtuluş nasıl beklenir?" dediğinde Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Ey Ebû Bekir! Allâh seni bağışlasın! Sen hiç hasta olmaz mısın, sen hiç yorulmaz mısın, sen hiç üzülmez misin, sana hiç sıkıntı vurmaz mı? İşte kötülüklerinize karşılık verilen cezanız budur!" buyurdu. (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, No: 68-71, 1/35) Diğer bir hadîs-i şerîfte de: "Bir kötülük yapan onun cezasını dünyada çeker!" buyrularak bu hesabın âhirete kalmayacağına işaret edilmiştir. (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, No: 23, 1/24) Diğer bir hadîs-i şerîf ise: "Dünyada müminlerin bedenlerine isâbet eden eziyet verici hastalıklarla" bunu tefsir

etmiştir. *(Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, No: 68, 1/35; No: 23, 1/24; No: 24422, 9/334)* *Ebû Hureyre* *(Radıyallâhu anh)`dan rivayete göre; Rasûlullâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Orta yolu tutun ve doğruyu arayın!* *(Bu durumda birtakım hatalar işleseniz bile bunlar bağışlanacaktır, zira)* *mümine isâbet eden her bir sıkıntıda bir keffâret vardır. Hatta vücudundan sıyrılan bir sıyrıkta veya kendisine batan bir dikende bile!"* *(Müslim, Birr: 14, No: 2574, 4/1993)* *buyurarak, halk nazarında musibet sayılmayacak kadar ufak olan eziyetleri bile bu cezaya örnek olarak zikretmiştir. Bela ve musibetlerin günahlara keffâret oluşu hakkındaki hadîs-i şerîf ve rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 5/801-806*

﴾124﴿ **Erkek veya kadın her kim de, kendisi mü min olarak iyi işlerden bir kısmı** (olan, İslâm'ın farz ları)**nı yaparsa, işte onlar da cennete girecek ler ve bir çekirdeğin sırtındaki çukurcuk kadar bile haksızlığa uğratılmayacaklardır.**

﴾125﴿ **Din bakımından daha güzel kim olabilir o kimseden ki; kendisi** (iyilikleri yapıp kötülükleri bırakan) **bir muhsin olarak nefsini Allâh'a teslim etmiştir ve** (bâtıl dinleri bırakıp hakka yönelici) **bir hanîf olan İbrâhîm'in dinine hakkıyla uymuştur! Zaten Allâh İbrâhîm'i bir dost edinmiştir.**

﴾126﴿ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar** (ya ratılmak ve mülkiyet bakımından) **Allâh'a âittir. Allâh her şeyi dâima** (ilmiyle ve kudretiyle çepe çevre kuşatan bir) **Muhît olmuştur.**

﴾127﴿ (Habîbim!) **Senden kadınlar**(ın mirası) **hak kında fetva istiyorlar. De ki: "Onlar hakkında size Allâh fetvâ vermek tedir, bir de;** (güzellikleri ve malları yüzünden) **ken dilerini nikâh etmeye rağbet ettiğiniz halde,** (miras tan) **onlar için** (farz olarak) **yazılmış bulunan** (pay)**ı kendilerine vermediğiniz o yetim kadınlar, zayıf tu tulan** (yetim) **çocuklar ve yetimler**

için adâleti ayak ta tutmanız hakkında o (yüce) **kitap** (olan Kur'ân)**da üzerinize okunmakta olan** (âyetlerin beyan)**lar**(ı bu konuda sizi aydınlatmaktadır)**!** (Bahsi geçenler hakkında) **hayırdan her ne yapar sanız, şüphesiz ki Allâh onu dâima** (çok iyi bilen ve mükâfatını verecek olan bir) **Alîm olmuştur."**

﴾128﴿ **Eğer bir kadın** (yatağını terk etmesi ve nafa kasında ihmal göstermesi gibi emârelerle) **kocasının uzaklaşmasından ya hut** (konuşup görüşmeyi azalt ma, sövme veya dövme gibi belirtilerle, kendisinden) **yüz çevirmesinden endişelenirse,** (mehrinin yahut nöbet günlerinin bir kısmını veya tamamını bağışlaya rak, kocası da bunu kabul ederek) **aralarında bir sulh ile düzeltme yapmalarında ikisi üzerine de hiçbir günah yoktur.**(Boşanmaktansa yahut evliliği sürdürüp de kötü geçinmektense) **sulh daha iyidir. Tamahkârca cimrilik,** (kendilerinden ayrılmaz bir parça gibi) **nefislere yakın hâle getirilmiştir.** (İnsan açgözlülük ve doyumsuzluk tabîatı üzere ya ratıldığı için ne kadından ne de erkekten, istek ve hak larından seve seve vazgeçmeleri bek lenemez.) **Ama** (eşlerinizden birini sev meyip diğerini çok sevseniz bile, evlilik haklarına riâyet için, sevmediğinize sabrederek ona) **güzel davranırsanız ve** (geçimsizlikten, tümüyle terk etmekten ve haksızlıktan) **iyice sakınırsanız, şüp hesiz ki Allâh sizin yapmakta olduklarınızı daima** (bilen ve karşılığınızı verecek olan bir) **Habîr olmuştur.**

﴾129﴿ **Siz ne kadar istekli olsanız da** (nikâhınız altın da bulunan) **kadınlar arasında** (her konuda tam bir) **adâlet** (ve eşitlik) **yapmaya asla güç yetiremezsiniz! O halde** (bâri elinizden geleni yapın da, sevdiğinize karşı) **büsbütün bir meyille meyletmeyin ki, o** (sevmediğiniz diğer hâtu)**nu askıya takılmış** (halde ne kocalı ne kocasız) **gibi bırakmayasınız! Eğer** (kadınlarla ilgili yanlış yaptığınız şeyleri) **ıslah ederseniz**

ve (gelecekte de onlara zulüm yapmaktan) **iyice sakınırsanız, şüphesiz ki Allâh** (yaptığı zulümden tevbe edeni) **dâima** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kuluna çok acıdığı için, daha önceki kalbî meyillerine karşı onu cezalandırmayacak olan bir) **Rahîm olmuştur.**

Bu âyet-i celîle insanın, kalbî meyil gibi elinde olmayan şeylerle mükellef tutulmadığını beyan etmekle birlikte, söz ve davranış gibi gücünün yettiği konularda sorumlu bulunduğunu, dolayısıyla eşleri arasında kasıtlı olarak yaptığı adâletsizlik nedeniyle günahkâr olacağını ifade etmektedir. Bundan dolayı Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) eşleri arasında gece nöbetlerini eşit bir şekilde paylaştırır, yine de: "Ey Allâh! Benim elim den gelen taksimim budur. Öyleyse sadece senin gücünün yetip benimse gücümün yetmediği konularda beni sorumlu tutma!" diye dua ederdi. (Ebû Dâvud, Nikâh: 37, No: 2134, 1/648)

Bu konuda geniş malumat için bakınız: Rûhu'l- Furkan: 5/839-844.

﴾130﴿ **Eğer** (karı-kocadan her) **ikisi** (evliliği sürdür mekte anlaşamayıp) **ayrılacak olurlarsa, Allâh Kendi zenginliğinden** (bolca vererek) **her birini de** (diğeri nin eline bakmaktan) **ihtiyaçsız kılar. Allâh dâima** (kullarına genişlik vermekten yana olduğu için nikâhı helâl eden bir) **Vâsi` ve** (hükümleri hikmetlere dayandığı için boşanmaya izin veren bir) **Hakîm olmuştur.**

﴾131﴿ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar Allâh'a âittir. Andolsun ki; sizden önce kendilerine kitap verilmiş olan kimselere de, size de: "Allâh**(a ortak koşmaktan ve isyan) **dan hakkıyla sakının!" diye kesinlikle emretmiştik!** (Size de, onlara da: ") **Eğer inkâr ederseniz,** (mülkün yegâne mâlikine zarar veremezsiniz, zira) **göklerde olanlar da, yerde bulunan lar da hiç şüphesiz ancak Allâh'a âittir. Allâh** (yara tıklarından

ve ibadetlerinden) **dâima** (ihtiyaçsız olan bir) **Ğaniyy ve** (kulları Kendisine hamdetse de etme se de, haddi zatında bütün öv gülere lâyık olan bir) **Hamîd olmuştur.** (" buyurmuştuk.)

﴾132﴿ **Göklerde bulunanlar ve yerde olanlar ancak Allâh'a âittir.** (Bu da, O'nun çok zengin ve övgülere lâ yık olduğunu gösterir. Çünkü bütün yaratıkların O'nun yaratmasına muhtaç oluşu, Kendisinin hiçbir şeye muh taç olmadığını ifade ettiği gibi, onları yaratıp türlü türlü lütuflara mazhar kılması da, bütün övgüleri lâyıkıyla hak ettiğini gösterir. Dolayısıyla karı-koca, boşanmaları duru munda Allâh'ın kendilerine vermiş olduğu bu zengin etme teminâtına güvenebilirler. Bütün işler kendisine ha vâle edilecek bir) **Vekîl olarak Allâh yeterli olmuştur!**

﴾133﴿ **Ey insanlar! O dilerse sizi giderir de** (yeri nize insan cinsinden yahut başka yaratıklardan) **diğer kimseleri getirir. İşte Allâh** (dilediğini yok edip, istediğini yaratma gibi) **bu** (türlü istek ve muratları)**na dâima** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr olmuştur.**

﴾134﴿ **Her kim dünya mükâfatını istemekte ol duysa** (ve bu nedenle ganimet için cihat etmekteyse, şunu iyice bilsin ki)**; dünyanın da âhiretin de tüm sevab** (ve karşılıklar)**ı ancak Allâh nezdindedir.** (O halde ikisini birden istemek varken, en düşüğüyle yetin menin ne anlamı olabilir?) **Allâh** (tüm sözleri) **dâima** (hakkıyla duyan bir) **Se mî` ve** (bütün işleri ve niyetleri tam manasıyla görüp bilen bir) **Basîr olmuştur.** (Artık herkese kasıt ve niyetine göre karşılık ve recektir.)

﴾135﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (En ufak bir zulme sapmamak için) **adâleti tam manasıyla ayakta tutanlar ve** (gerektiği yerde) **Allâh** (rı za sı) **için şâ hitlik yapan** (dürüst insan) **lar olun, velev ki kendi nefisleriniz yahut anababa ve en yakınlar aley hine olsun!** (Hakkında şâhitlik yapılan kişi)

zengin yahut fakir olsun, (onları kayırmak ve acımak şâhitlik yapana düşmez, çünkü) **ikisine de Allâh** (herkesten)**daha yakındır. O halde siz** (nefsinize âit) **kötü arzuya asla uyma yın ki adâletli olasınız! Eğer** (doğru şâhitlikten ve düzgün karardan uzak laşmak üzere dillerinizi) **eğip bükerseniz yahut** (ge reken şâhitliği gizleyerek, şehâdetten büsbütün) **yüz çevirirseniz, şüphesiz ki Allâh yapmakta oldukla rınızı dâima** (çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Habîr olmuştur.**

﴾136﴿ **Ey** (İslâm'ın tümüne) **inanmış olan kimseler! Allâh'a, Rasûlüne, Rasûlüne peyderpey indirmiş olduğu o kitaba ve daha önce topyekûn indirmiş olduğu kitaplara iman**(da sebat) **edin! /Ey** (peygamberlerle kitapların bir kısmına) **inanmış olan** (Yahudi ve Hristiyan)**lar!** (Peygamberlerle kitapların tümüne) **iman edin!/ Ey** (kalpleriyle) **inan**(mayıp, dillerinden im)**an** (açıklayan münafık)**lar!** (Dillerinizle inandığınızı söylediğiniz gibi, kalplerinizle de) **iman edin!/ Her kim Allâh'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve o son günü** (yahut bunlardan birini) **inkâr ederse, muhakkak ki o,** (dönüşü düşünülemeyecek şekilde) **pek uzak bir sapmayla** (hak yoldan) **sapıtmıştır.**

Âyet-i kerîmede, iman eden kimselerden tekrar iman istenmesinin birkaç türlü izahı vardır ki; "Ey iman edenler! İmanda devam ve sebat edin!"; "Ey taklit yollu inananlar! İslâm'ın doğruluğunun delillerini iyi araştırıp inceleyerek hakikî manada iman edin!"; "Ey mücmel bir şekilde topluca iman edenler! İslâm'ın bütün hükümlerine tüm tafsîlâtıyla inanın!" şeklindeki manalar bunlardan birkaçıdır, diğer bir kısmı da metinde yer almıştır. Âyet-i kerîmenin bazı Ehl-i Kitap müminleri hakkında indiği de rivayet edilmiştir ki; onlar Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek: "Yâ Rasûlallâh! Biz

sana ve Kur'ân'a, Mûsâ'ya ve Tevrât'a, bir de Uzeyr'e inanıyoruz, bunun dışındaki kitapları ve peygamberleri inkâr ediyoruz!" dediler. O zaman Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Hayır! Allâh'a, Rasûlü Muhammed'e, Kur'ân'a ve ondan önceki bütün kitaplara iman edin!" buyurunca, onlar buna yanaşmadılar. Fakat peşi sıra bu âyet-i kerîme nâzil olunca hepsine imanı kabul ettiler.

﴾137﴿ **O kimseler ki;** (evvelce Mûsâ (Aleyhisselâm) **a) inanmışlardır, sonra** (bu zağıya taparak) **kâfir olmuş lardır,** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın dönüşünden) son ra iman etmişlerdir, ardından** (Îsâ (Aley hisselâm)**ı) inkâr etmiş lerdir, daha sonra da** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i ve Kur'ân'ı reddederek) kâfirlik yönünden artış kaydetmişlerdir** (işte bu sıfatlara sahip olan Yahudiler ve defaatle irtidâd edip sonra kâfirlikte ısrar eden mürtetler)**; şüphesiz ki Allâh onları bağışlaya cak da değildir, kendilerini** (kurtuluşa ve cennete kavuşturacak) **bir yola eriştirecek de değildir.**

﴾138﴿ (Habîbim!) **O münafıklara müjdele ki, gerçekten ken dileri için çok acı verici büyük bir azap vardır!**

﴾139﴿ **O** (münafık) **kimseler ki; müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmektedirler. Yoksa izzet** (ve şeref)**i onların yanında mı arıyorlar?** (Hâlbuki o aradıklarını kâfirlerin yanında asla bulacak değillerdir!) **Gerçekten izzet, bir bütün hâlinde Allâh'a âittir!** (O da bu şerefi peygamberine ve dostları olan mümin lere tahsis etmiştir.)

﴾140﴿ **Gerçekten O** (Allâh-u Te`âlâ) **o kitapta size şunu indirmiştir: "Allâh'ın âyetlerini duyarsanız ki; on lar inkâr ediliyor ve kendileriyle alay ediliyor, artık o** (in kâr ve istih zâya dala)**nlar o** (inkâr ve alay konusu)**ndan başka bir söz içerisine daldırıncaya kadar kendi leriyle birlikte oturmayın!**

Zira muhakkak ki siz o (durumu gördüğünüz) **zaman** (reddetmeye, en azından o meclisi terkedip gitmeye gücünüz yettiği halde onlardan yüz çevirmez seniz) **onlar gibi** (günahkâr kimseler)**siniz. Şüphesiz ki Allâh** (onların bu hâline rıza gösterip yanlarında oturan) **o münafıkları da o** (inkârcı) **kâfir leri de hep birlikte cehennemde toplayıcıdır!"**

﴾141﴿ **O** (münafık) **kimseler ki; sizi**(n zafer kazanıp kazanmamanızla ilgili gelişmeleri) **gözetleyip dur maktadırlar. Eğer sizin için Allâh'tan bir fetih** (yardım ve zafer müyesser) **olursa** (ganimette size ortak olmak için)**: "Biz de sizinle birlikte değil miydik?" derler. Kâfirler için**(, dünyalık devletten basit) **bir nasip olduğunda ise** (onlara)**: "Biz sizin üzerinize gâlip gel**(ebileceğimiz halde, size saldırmaktan el çek)**medik mi? Ve** (inananları korkuya sevk edip sizinle savaştan geri bırakarak) **sizi müminlerden korumadık mı?" derler.** (Ey müminler ve münafıklar!) **Artık kıyâmet günü aranızda** (kimin haklı kimin haksız olduğuna dâir) **Allâh hüküm verecektir ve Allâh** (âhirette) **kâfirler için müminler aleyhine asla bir yol vermeyecektir** (dünyada da hiçbir zaman kâfirlere, davalarını haklı çıkaracak bir delil nasip etmeyecektir)**.**

﴾142﴿ **Şüphesiz ki münafıklar Allâh'ı aldatmaya kalkışırlar. Hâlbuki O, aldatmalarının karşılığını vericidir. Onlar namaza kalktıkları zaman üşenen kimseler hâlinde kalkarlar.** (Kıldıkları namazla da Allâh'ın rızasını kastetmeyip) **insanlara gösteriş ya parlar, Allâh'ı da ancak çok az zikrederler!**

Bu âyet-i kerîmede münafıkların Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i aldatmaya kalkışmaları, Allâh-u Te`âlâ'yı aldatmaya çalışma olarak açıklanmıştır ki; böylece Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in değeri ortaya konmak istenmiştir. Nitekim Fetih Sûresinin onuncu âyet-i kerîmesinde Rasûlüllâh

(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e bî`at etmenin, Allâh-u Te`âlâ ile bî'atleşme olarak zikredilmesi de bu gayeye yöneliktir. Allâh-u Te`âlâ'nın, münafıklara hüd'a yapması ise; onların hilelerine karşılık verecek olmasıdır ki bu, âhirette meydana gelecektir. Şöyle ki; Allâh-u Te`âlâ kabirlerinden kalktıklarında müminlere vereceği nurun bir mislini onlara verecek, böylece onlar sırat köprüsüne vardıklarında nurlarını söndürecektir. Münafıkların namaza üşenik bir halde kalkmaları,cemaatle namaza kalktıklarında bir tembellik neticesi olarak ağırdan alıp yavaş yavaş kalkmalarıdır ki, bunun da nedeni, kıldıkları namazdan bir sevap ummayıp, kılmadıklarından da bir ceza beklememeleridir. Bu nedenle kendilerine yatsı namazıyla sabah namazı pek zor gelmektedir. Zira yatsı, gündüzün yorgunluğunun iyice ağır bastığı bir vakte rastlamakta, sabah ise uykunun en tatlı zamanına denk gelmektedir. Onların derdi Allâh rızası olmayıp, insanlara gösteriş olduğundan, Allâh'ı pek az zikretmektedirler ki, bu: "Onlar namaza dinin emri olduğu için değil de, gösteriş ve desinler için giderler!" anlamına gelmektedir. Bundan dolayı Hasen* (Radıyallâhu anh)*: "O az olduğu açıklanan zikirleri Allâh için olsaydı, elbette çok sayılırdı!" demiştir.*

﴾143﴿ **İşte** (onlar şeytan ve nefis tarafından) **bu** (imanla küfür) **ara**(sın)**da** (istikrarsız ve) **çalkan tılı hale düşürülmüş kimselerdir. İşte** (bu yüzden kendileri) **ne onlara** (bağlanıp gerçek mümin olurlar)**, ne de bunlara** (tümüyle yâr olup müşrik bilinirler)**! Allâh kimi saptırırsa, artık sen onun için asla** (kendisini doğruya ulaştıracak) **bir yol bulamazsın.**

﴾144﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Müminleri bırakıp da kâfirleri birtakım dostlar edinmeyin!** (Çün kü bu, münafıkların âdetidir, siz de onlara benzemeyin!) **Yoksa siz** (böyle yaparak,) **ken di aleyhinize** (ola cak nitelikte ve size azap etmesini haklı

çıkaracak şekilde) **Allâh'a apaçık güçlü bir delil mi vermek isti yorsunuz?**

﴾145﴿ **Gerçekten münafıklar; o ateşin en aşağı tabakasındadırlar. Sen bile onlar için asla hiçbir yardımcı bula mazsın!**

﴾146﴿ **Ancak o kimseler ki;** (münafıklıktan) **tevbe etmişlerdir,** (münafıkken taşıdıkları kötü niyetleri) **düzeltmişlerdir , Allâh**(ın kitabın)**a sımsıkı sa rılmış lardır ve din**(lerinin emrettiği ibadet)**lerini** (gösteriş için değil de) **Allâh için hâlis kılmışlardır, işte onlar** (iki cihanda da) **müminlerle beraberdirler. Yakında Allâh müminlere pek bü yük ve çok değerli bir ecir ver** (diğinde, onları da buna ortak ed)**ecektir.**

﴾147﴿ **Şükrederseniz ve iman ederseniz,** (fayda ve zarar görmekten münezzeh olan) **Allâh size azap et mekle ne yapacaktır ki?!** (Bununla öfkesini mi yatış tıracak yahut bir zararı mı savuşturacak veya bir men faat mi temin edecektir? O bütün bunlardan son derece münezzeh olduğu için, size azap etmeye değil de sizi kurtarmaya bahâne aramaktadır.) **Allâh** (az bir ameli kabul edip ona bolca mükâfat veren ve şükürleri) **dâima** (çokça kabul eden bir) **Şâkir ve** (imanınızın da şükrünü zün de gerçek olup olmadığını çok iyi bilen bir) **Alîm olmuştur.**

﴾148﴿ **Zulme uğratılan kimse**(nin, zâlime karşı açıkça yaptığı bedduası ve ondan şikâyetlenmesi) **dışında Allâh kimsenin kötü olan sözü açıklamasını sevmez. Allâh** (mazlumun sözlerini) **dâima** (çok iyi işiten bir) **Semî` ve** (zâlimin zulmünü hakkıyla bilen bir) **Alîm olmuştur.**

﴾149﴿ (Sözlü veya fiilî olarak) **herhangi bir hayrı açıklarsanız yahut onu gizlerseniz ya da bir kötülüğü affederseniz, şüphesiz ki Allâh** (günahkârları) **dâima** (çokça affeden bir)

Afüvv ve (dilediğinde onlara ceza vermeye hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr olmuştur.**

﴾150﴿ **Şüphesiz o** (Yahudi ve Hristiyanlara mensup) **kimseler ki; Allâh'ı ve peygamberlerini inkâr ederler, Allâh ile peygamberleri arasında ayırım yapmak isterler ve: "**(Peygamberlerle kitaplardan) **bir kısm** (ın)**a inanırız, bir kısmı**(nı) **inkâr ederiz!" derler ve işte böylece bu** (anlatıla)**n** (küfürle iman yol)**lar**(ı) **arasında** (orta) **bir yol edinmek isterler!**

﴾151﴿ **İşte onlar, hakikaten kâfirlerin ta kendileridir! Biz de o kâfirler için çok alçaltıcı pek büyük bir azap hazırlamışızdır.**

Bu âyet-i celîlelerden anlaşıldığı üzere; peygam ber lerin birine dahi inanmayarak aralarında ayrım göze tenler gerçek manada kâfirlerdir. Dolayısıyla günümüz deki bazı âlim geçinen kimselerin Bakara Sûresi 62. âyet-i kerîmesinde zikredilen "Allâh'a ve âhiret gününe iman" bir de "Sâlih amel işlemek" şartlarıyla yetinerek, peygamberlerin tümüne iman şartı gözetmeksizin Ya hudi ve Hristiyanların da cennete gideceklerini söyle meleri öyle bir dalâlettir ki, asr-ı saâdetten günümüze değin hiçbir Müslüman böyle bir şey söylememiş ve bu fikirde bulunmamıştır. Bilindiği üzere Kur'ân-ı Kerîm'in âyetleri arasında hiçbir çelişki söz konusu olamaz. Ama bu husus, âyet lerin tamamı birlikte değerlendirildiği zaman meydana çıkar. Yoksa bir âyette bulunan bazı şartlarla yetinip diğer âyetlerde bulunan şartları göz ardı etmek, insanı inanç ve amel yönünden büyük yanlışlara götürebilir. Nitekim burada; Allâh'a imandan sonra, peygam berlere inanma şartı özellikle belirtilmiş ve onlardan hiçbiri arasında iman bakımından ayırım yapmamak gerektiği, aksi takdirde kişinin hakikî manada kâfir olacağı ifade edilmiştir. Bir sonraki âyet-i kerîmede de, ancak peygamberler arasında

ayrım yapmayanlara mükâfat verileceği açıkça zikredilmiştir. Rasûlullâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) *gibi en büyük peygambere inanmadıkları için Allâh-u Te`âlâ'nın kâfir olarak nitelediği ve alçaltıcı azap tehdidinde bulun duğu kâfirleri, özellikle Rasûlullâh* (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)*`e düşmanlık ve hakarette ileri giden Yahudi ve Hris tiyanları cennetle müjdelemek, hem de bunu Kur'ân-ı Kerîm'in bu konudaki sarih beyanlarına rağmen yap mak, kişinin imanını sağlam bırakmayacak bir inanç tehlikesidir.*

Bu konuda farklı bilgiler için bakınız: Bakara Sûresi: 62; A`râf Sûresi: 158

﴾152﴿ **Ama o kimseler ki; Allâh'a ve peygamberlerine inanmışlardır, o** (gönderil miş ola)**nlardan hiçbirinin arasında ayrım da gözetmemişlerdir, işte onlar ki, O onlara ecirlerini mutlaka verecektir. Allâh** (bu kullarının evvelce yaptıkları günahları) **dâima** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kendilerine ziyâde acıdığı için sevaplarını kat kat artıran bir) **Rahîm olmuştur.**

﴾153﴿ **Ehl-i kitap** (olan Yahudi ve Hristiyanlar) **senden,** (davanın tasdikçisi olarak) **üzerlerine gökten bir kitap indirmeni ister. İşte gerçekten onlar bundan daha büyüğünü de Mûsâ'dan istemiştiler ve: "Al lâh'ı bize açık ça göster!" de miş tiler. Ama bu** (istekte ısrarcı olarak işledikleri) **zulümleri sebebiyle hemen onları yıl dırım yakalayıvermişti. Sonra onlar kendilerine** (Tev rât gibi bir kitap ve Mûsâ (Aley hisselâm)**ın dokuz mûcizesi gibi) çok açık de liller gelmesinin ardından o buzağıyı** (ilâh olarak) **ka bullenmiştiler de, işte Biz bunu da affetmiştik. Ve Biz Mûsâ'ya** (kendisine muhâ lefet edenlere kar şı) **pek açık güçlü bir delil/güç/ vermiştik.**

﴾154﴿ (Allâh'ın göndereceği kitaptaki hükümlerle amel edeceklerine dâir vermiş oldukları) **kesin sözleri**(ne uymamaları) **sebebiyle üzerlerine Tûr dağını kaldırmış ve onlara: "**(Eğilerek) **secde edenler hâlinde o kapıdan** (Kudüs'e) **girin!" buyurmuştuk. Ayrıca** (Dâvûd (Aleyhisselâm) **vasıtasıyla) onlara: "Cumartesi** (günün)**de** (balık avlayarak) **haddi aşmayın!" buyurmuştuk ve onlardan** (bu hükümlere riâyet edeceklerine dâir) **pek ağır ve sağlam bir söz almıştık.**

﴾155﴿ **İşte sağlam sözlerini bozmaları, Allâh'ın** (peygamberlerinin doğruluğuna delâlet eden) **âyetle rini inkâr etmeleri,** (kendilerince bile) **haksız yere peygamberleri öldürmeleri ve: "Bizim kalplerimiz** (yapılan vaaz u nasihatlere karşı kapalı ve) **kılıflı şey lerdir!" demeleri sebebiyle** (onları lâ netlemişizdir)**. Doğrusu** (onlara vaaz u nasihatin kâr etmemesi, ya ratılıştan perdeli ve mühürlü olduklarından dolayı de ğildir. Bilakis) **Allâh kâfirlik** (yolunu seçme)**leri sebe biyle** (sonradan) **onlar üzerine mühür basmıştır. Artık** (Abdullah ibni Selâm gibi) **bir azınlık dışında onlar**(ın çoğu) **iman edemezler./**(Dinî konularda) **pek az şey dışında** (birçok hükme) **inanamazlar./**

﴾156﴿ **Yine onların** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**dan sonra, Îsâ ve Muhammed** (Sale vâtullâhi Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhim Ecma'în) **gibi peygamberleri) inkâr etmeleri ve Mer yem'in aleyhine** (zina suçu isnâd ederek) **pek büyük bir iftira söylemeleri yüzünden** (kendilerini lânete müstehak kıldık)**.**

﴾157﴿ **Bir de onların: "Biz Allâh'ın ra sûlü** (geçinen) **Meryem oğlu Îsâ Me sîh'i gerçekten öldürdük!" de me leri sebebiyle** (onların kalplerini mühürledik)**! Hâlbuki ne onu öldürebildiler, ne de onu asa bildiler! Velâkin onlar**(ın kafalarını karıştırmak) **için** (onu öldürmeye gönderdikleri Ya hudi'nin görüntüsü, Allâh tarafından Îsâ (Aleyhisselâm)**ın suretine) iyice benze tildi** (de,

onu çarmıha gerince Îsâ (Aleyhisselâm)**ı astık sandılar). Şüphesiz o** (Yahudi ve Hristiyanlara mensup) **kim seler ki onun** (öldürülmesi) **hakkında ihtilâfa düş müşlerdir; elbette on**(un asılmış olup olmadığın) **dan büyük bir şüphe içindedirler. Kendileri için bu hususta tamamen zanna** (ve tahmine) **uymaktan başka** (gerçek inanç ifade eden) **hiçbir ilim yoktur. Ve onlar onu** (öldürdüklerini söylüyorlarsa da, kendilerince de kesinkes ve) **yakînen öldürmüş değillerdir.** ﴿158﴾ **Doğrusu Allâh onu Kendisin**(in yönetiminde olan gökler)**e yükseltmiştir. Allâh** (istediğinin gerçekleşmesine engel olunamayacak derecede güçlü olduğundan, Îsâ (Aleyhisselâm)**a saldıran Yahudilerden intikam almaya) dâima** (muktedir bir) **Azîz ve** (onu göklere yükseltme gibi kararlarında hikmet sahibi bir) **Hakîm olmuştur.**

Bu âyet-i kerîmelerden anlaşıldığı üzere; Yahudiler Îsâ (Aleyhisselâm)*ı öldürememişlerdir, dolayısıyla çarmıha gerilen kişi, onu öldürmek üzere gönderdikleri Yahudi'dir ki, Allâh-u Te`âlâ onun yüzünü Îsâ* (Aleyhisselâm)*a benzeterek, Îsâ* (Aleyhisselâm)*ı da diri bir halde göklere kaldırarak bu konuyu onlar için içinden çıkılmaz bir hâle sokmuştur. Bu yüzden Hristiyanlar da büyük çelişkide dirler, zira onlar da Îsâ* (Aleyhisselâm)*ın çarmıha gerilerek öldürüldüğü gibi yanlış bir inanca sahiptirler. Allâh-u Te`âlâ'nın Müslümanlara lütfettiği doğru inanç ise, Hasen* (Radıyallâhu anh)*dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte buyrulduğu üzere: "Îsâ* (Aleyhisselâm)*ın ölmemiş olduğu ve kıyâmetten önce tekrar döneceği"* (Taberî, No: 7129, 3/288) *şeklindedir. Bir sonraki âyette de Îsâ* (Aleyhisselâm)*ın vefâtından önce Ehl-i Kitab'ın tamamının ona Allâh'ın kulu ve rasûlü olarak doğru bir inançla iman edeceği bildirilmiştir ki, bu da âhir zamanda Deccal'ı öl dürmek ve Hazret-i Mehdî'ye*

yardım ederek İslâm'ı dünyaya hâkim etmek için ineceği vakit gerçekleşecektir. Zira o zaman İslâm dininden başka bir din kalmayacaktır. Zaten Îsâ (Aleyhisselâm) da peygamberlik vasfıyla değil, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ümmet olma şerefini elde etmek üzere inecektir.

﴾159﴿ **Andolsun ki; Ehl-i Kitap** (olan Yahudi ve Hris tiyanlar)**dan hiçbiri hâriç olmamak üzere hepsi de** (Îsâ (Aleyhisselâm)**ın) ölümünden önce** (kıyâmete yakın yeryüzüne indiğinde) **mutlaka o**(nun, Allâh'ın oğlu değil de, kulu ve rasûlü olduğu)**na inana**(rak Müslü man ola) **caktır.Kıyâmet gününde ise o onlar aley hine bir şâhit olacaktır.** (Böylece o, kendisini inkâr etmiş Yahudilerin ve ona ilâhlık pâyesi vermiş olan Hristiyanların kâfirliğine şâhitlik edecektir)**.**

﴾160﴿ **O Yahudi olmuş kimselerin** (buzağıyı ilâh edinme ve inanmaları için Allâh'ı görme şartı koşmaları gibi) **büyük bir zulmü nedeniyle ve Allâh'ın yolun dan birçoklarını/Allâh'ın yolundan çokça/ engellemeleri sebebiyle,** (evvelce) **kendileri için helâl edilmiş olan birçok lezzetli şeyleri onlara haram ettik.**

﴾161﴿ **Kendisinden kesinlikle nehyo lunmuşlar ken fâiz almaları ve** (rüşvet gibi haksız ve) **bâtıl** (yol lar)**la insanların mallarını yemeleri nedeniyle de** (ceza olarak birçok lezzetli şeyden kendilerini mah rum bıraktık)**! Böylece içlerinden** (tevbe edip iman edenlere de ğil de) **kâfir**(likte ısrar eden)**lere** (âhirette) **çok acı verici pek büyük bir azap hazırladık.**

﴾162﴿ **Lâkin içlerinden** (Abdullah ibni Selâm ve arkadaşları gibi) **ilimde** (derinleşerek üstün seviyeye ulaşmış) **râsih kimseler ve** (Allâh'a da tüm peygam berlerine de iman etmiş olan) **müminler, sana indi rilmiş olan** (Kur'ân)**a da, senden önce indirilmiş bu lunan** (kitap)**lara da inanırlar. Hele o**

namazı hakkıyla kılanları (özellikle methederim)**! Zekâtı verenlerle, Allâh'a ve o son güne inananlar ise; işte onlar, gerçekten de onlara pek büyük bir ecir vereceğiz.**

﴾163﴿ **Şüphesiz ki Biz Nûh'a ve ondan sonraki** (Hûd, Sâlih, Şu`ayb ve diğer) **peygamberlere vahiy gön derdiğimiz gibi, sana da vahiyde bulunduk!** (Dolayısıyla vahye mazha riyette senin durumun onlardan farklı değildir. Allâh bunlardan hiçbirine topluca bir kitap indirmemiştir. O halde müşriklerin, senden böyle bir ta lepte bulunmaları yersizdir.) **Biz İbrâhîm'e, İsmâ`îl'e İshâk'a, Ya`kûb'a, o** (İbrâhîm ile İshak (Aley himesselâm) **ın) torunlar**(ı olan on iki boydan peygamber olanlar)**a, Îsâ'ya, Eyyûb'e, Yûnus'a, Hârûn'a ve Sü ley mân'a da vahiy gönderdik. Dâ vûd'a da Zebûr'u Biz verdik!**

﴾164﴿ **Yine bu** (sûrenin indiriliş zamanı)**ndan önce nice rasûllere** (vahiy gönderdik) **ki sana gerçekten onları**(n kıssalarını) **anlatmışızdır, ayrıca birçok peygamberlere ki, sana onları**(n hallerini) **anlatmamışızdır! Allâh Mûsâ ile de** (vasıtasız olan) **özel bir konuşmayla mükâlemede bulunmuştur.**

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığına göre; Kur'ân-ı Kerîm'de isimleri zikredilmeyen birtakım peygamberler mevcuttur, ancak bu konuda bir sayı bildirilmediğinden farklı görüşler ortaya çıkmıştır. İmâm-ı Kurtubî'nin beyanı vechile; peygamberlerin sayısı hakkında rivayet edilen hadîs-i şerîflerin en sahihi, Ebû Zerr (Radıyallâhu anh)*ın hadîsidir. Nitekim bir keresinde o, Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *mescitte tek başına oturuyorken yanına girmiş ve kendisine nebîlerin sayısını sormuştur, Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *de: "Yüz yirmi dörtbin!"buyurmuş, içlerinden rasûllerin sayısını sorunca da: "Büyük bir topluluk olarak üçyüz onüçtür!" buyurmuştur.*

(Hâkim, el-Müstedrek, No: 4166, 2/652) Ancak sayı konusu itikada tealluk etmediğinden dolayı, Allâh-u Te`âlâ'nın gönderdiği nebî ve rasûllerin tamamına inanılıp, belirli sayılar üzerinde takılıp kalmamak lâzımdır. Kur'ân-ı Kerîm'de isimleri açıklanmış olan peygamberler yirmi beş tane olup bunlar; Âdem, İdrîs, Nûh, Hûd, Sâlih, İbrâhîm, İs mâ`îl, İshâk, Ya'kûb, Yûsuf, Eyyûb, Şu`ayb, Lût, Yahya, Zekeriyyâ, Mûsâ, Hârûn, Dâvûd, Süleymân, Yûnus, İlyâs, Elyesâ', Zülkifl, Îsâ ve Muhammed (Salâvâtüllâhi Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhim Ecma`în) hazarâtıdır! Kur`ân-ı Kerîm'de isimleri geçen Uzeyr, Lokmân, Zülkarneyn, Tübba` ve kıssası zikredilen Hızır (Aleyhimüsselâm) ın peygamberlikleri ise ihtilaflı olduğundan, bu konularda tartışmaya girmek uygun değildir.

﴾165﴿ **Müjdeleyiciler ve uyarıcılar olan birçok rasûllere** (de vahiy yolladık, tâ) **ki o peygamberlerin** (gönderilişinin) **ardından insanlar için** ("Bize bir elçi gönderseydin de, bizi gaflet uykusundan uyarıp gere kenleri öğreteydi!" gibi laflarla) **Allâh'a karşı** (öne sü rebilecekleri) **bir mazeret** (ve bahâne) **bulunmasın! Allâh** (inkâra ceza verme hususunda) **dâima** (üstün güce sahip olan bir) **Azîz ve** (her işinde hikmet sahibi olduğu için, uyarıcı olarak peygamberler gönderip her birine farklı bir mûcize veren bir) **Hakîm olmuştur.**

﴾166﴿ (Onlar Kur'ân-ı Kerîm'in Allâh tarafından indirildiğini inkâr ettikleri için, sana gözleri önünde topye kûn bir kitap indirilmesini talep etmektedirler,) **lâkin Allâh sana indirmiş olduğu** (Kur'ân nâmındaki) **o şey**(in gerçekliğin) **e dâir şâhitlik etmektedir ki; O onu Kendi**(sine mahsus olan dosdoğru) **bilgisiyle indirmiştir.** (Buna dâir) **melekler de şâhitlikte bulunmaktadırlar.** (Kimse şâhit olmasa da,) **zaten şâhit olarak Allâh yeterli olmuştur!**

﴾167﴿ **Şüphesiz o** (Yahudi olan) **kimseler ki;** (Mu ham med (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i inkâr ederek) kâfir olmuşlardır ve** (“Biz kitabımızda onun peygamber liğine dâir bir delil bulamıyoruz!” diyerek insanları) **Allâh’ın yolundan engellemişlerdir; gerçekten de onlar** (sapma ve saptırmayı cem ettikleri için, dönüşü düşünülemeyecek şekilde) **pek uzak bir sapıklıkla** (hak yoldan) **sapmışlardır.**

﴾168﴿ **O kimseler ki; kâfir olmuşlardır ve** (nübüv vetini inkâr ederek Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e haksızlık yapmış ve insanların ona inanmasına mâni olarak tüm halka) zulmetmişlerdir; şüphesiz ki Allâh** (bu kâfirliklerinde ısrar ettikleri sürece) **onları bağışlayacak da değildir ve kendilerini** (kurtuluşa ulaştıran) **bir yola iletecek de değildir!**

﴾169﴿ (Bu durumda Allâh onları) **ancak içinde son suza kadar ebedî kalacakları cehennem yoluna** (kavuşturur)**! İşte bu** (kimselere cehennemde ebe diyyen azap etmek)**, Allâh’a göre pek kolay bir şey olmuştur.**

﴾170﴿ **Ey insanlar! Muhakkak o Rasûl size Rabbi nizden hakk** (Olan İslâm’ı ve Kur’ân)**ı getirmiştir. Ar tık iman edin! Sizin için hayırlı olanı** (tercih edin)**! Ama inkâr ederseniz** (Allâh’a bir zarar veremezsiniz)**, şüphesiz ki göklerde ve yerde bulunanlar sadece Allâh’a âittir.** (Böyle bir Zât imanınızdan fayda görme yeceği gibi, inkârınızdan da zarar görmez!) **Allâh** (inananı da inkâr edeni de) **dâima** (çok iyi bi len bir) **Alîm ve** (müminle kâfirin karşılıklarını eşit ola rak vermeyecek derecede hikmet sahibi bir) **Hakîm olmuştur.**

﴾171﴿ **Ey kitap ehli** (olan Yahudi ve Hristiyanlar)**!** (Îsâ (Aleyhisselâm)**a “Veled-i zina” deyip alçaltarak, yahut “Allâh’ın oğlu” demekle haddinden fazla yükselterek) dininiz hakkında haddi aşmayın ve hak** (olan eş ve evlattan

münezzehlik inancın)**dan başka bir şeyi Allâh'a karşı söylemeyin! Meryem oğlu Îsâ Mesih** (Allâh'ın oğlu değildir)**, ancak Allâh'ın elçisi, O'nun Meryem'e bırakmış olduğu** ("Var ol!") **kelimesi**(nin tezâhürü) **ve O'n**(un Zât'ına âit olan hayat verme sıfatın) **dan** (yaratılıp beden kisvesine sokulmuş) **bir ruhtur.** (Ne var ki; diğer insanlardan farklı olarak babasız bir şekilde yaratılmıştır!) **Öyleyse Allâh'a ve peygamberlerine iman edin ve: "**(İlâhlar) **üçtür!" demeyin! Artık** (teslis inancınızdan) **vazgeçin, sizin için en hayırlı olanı** (seçin)**! Allâh ancak tek bir İlâh'tır! Kendisine âit bir çocuk bulunmasından tenzih O'na! Göklerde bulunanlar ve yerde olanlar sadece O'na âittir** (dolayısıyla kimse O'nun evladı olamaz. Olsa olsa kulu olur)**!** (Bütün âlemleri gözetip koruyan) **bir vekîl olarak Allâh yeterli olmuştur!** (Böyle bir güce sahip olanın, çocuk gibi bir vekile ne ihtiyacı olabilir!?)

Allâh-u Te`âlâ Kur'ân-ı Kerîm'de İmrân kızı Meryem dışında hiçbir kadını ismen zikretmemiş, ancak "Meryem" adını otuz küsûr yerde belirtmiştir ki, ulema bunun hikmeti hakkında birkaç görüş zikretmişlerdir:

***1)** Soylu kimseler, insanların ortasında hanımlarının isimlerini açıkça söylemeyip bazı tabirlerle kinâye yollu zikrederler ama câriyelerinin adının mecliste anılmasını çirkin saymazlardı, Hristiyanlar Meryem ve oğlu hakkında, Allâh'ın hanımı ve oğlu şeklinde iftiralar yapınca Allâh-u Te`âlâ Meryem adını açıkça zikretmek suretiyle onlara: "Siz kendi hanımlarınızın ismini açıklamaktan utanırken, Meryem Benim eşim olsaydı Ben onun adını size açıklar mıydım?" buyurmak istemiştir.*

***2)** Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın babası olmadığına inanmak iman şartlarından biri olması hasebiyle, onun adı Kur'ân-ı Kerîm'de dâima annesine nispetle tekrarlanmıştır ki, böylece onun*

babasının olmayışı ve lânetli Yahudilerin iftiralarından tertemiz bulunuşu vurgulanmıştır. Âyet-i celîlede geçen: "O'ndan bir ruh" ifadesinden, Îsâ (Aleyhisselâm)*`ın Allâh'tan bir parça olduğu gibi bir mana asla çıkartılamaz. Zira Îsâ* (Aleyhisselâm) *ın yaratılışı diğer insanlarınkiyle benzer biçimde olmamıştır, ancak o, Allâh-u Te`âlâ'nın emriyle Cebrâîl* (Aleyhisselâm)*ın Hazret-i Meryem'in yakasına üflemesiyle yaratılmıştır ki, bu hususta da kendisi tek değildir, nitekim Âdem* (Aleyhisselâm) *hem annesiz, hem de babasız olarak yaratılmıştır. Bu yüzden: "Ona ruhumdan üfledim!"* (Hıcr Sûresi: 29'dan) *tabiri Âdem* (Aleyhisselâm) *hakkında da kullanılmıştır. Dolayısıyla "Allâh'tan bir ruh" olma vasfı, asla "Allâh'tan bir parça olma" manası taşımamakta, sadece "Allâh'ın emriyle hârikulâde biçimde yaratılmış olma" anlamına gelmektedir. Nitekim âyet-i kerîmede geçen: "Allâh'ın kelimesi" tabiri de Îsâ* (Aleyhisselâm) *ın, Allâh-u Te`âlâ'nın "Var ol!" kelimesiyle mûcizevî bir şekilde yaratılmış olduğu hakikatini açıklamaktadır. Bu âyet-i celîlede geçen: "İlâhlar üçtür demeyin!" ifadesiyle, Hristiyanların teslis akidesi reddedilmiştir. Zaten onların bu husustaki görüşleri çok çelişkili ve kapalıdır. Ancak anlaşılan şudur ki; onlar Allâh'ı cevher olarak tek kabul etseler de, bu cevheri üç uknûm diye adlandırdıkları üç sıfatla vasıflanmış bir zat olarak değerlendirmişler, ancak bu üç sıfatın her birini de başlı başına bir zat gibi addetmişlerdir. Çünkü onlar bu sıfatların Îsâ'ya da Meryem'e de hulûl etmesini câiz görmüşlerdir. Dolayısıyla onlar "Varlık", "Dirilik" ve "Bilmek" diye adlandırdıkları üç uknûmu, kendi başına durabilen ayrı ayrı zatlar olarak kabul etmiş ve "Baba", "Oğul", "Rûhu'l-kudüs" tabirleriyle bu üç uknûmu kastederek kesinlikle kâfir olmuşlardır. İşte bu âyet-i kerîme onların üç uknûm ile üç ilâhı kastettiklerini ifade buyurarak kendilerini bu teslis inancından nehyetmiştir.*

﴾172﴿ **Ne Mesîh** (Îsâ (Aleyhis-selâm)**), ne de o** (Cibrîl, Mikâîl ve İsrâfîl (Aleyhimüsselâm) **gibi Allâh- u Te`âlâ'ya ziyâde yakın kılınan) mukarreb melekler, Allâh'a âit bir kul olmaktan asla kaçınmaz**(lar)**. Kim O'na kulluktan kaçınır ve büyüklenirse, muhakkak ki O onları hep birlikte Kendisine toplayacaktır.**

﴾173﴿ **O kimselere gelince ki;** (iman şartlarına şüphesiz bir şekilde) **inanmışlar ve** (namaz , oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemişlerdir; işte O onlara** (hak ettikleri) **ecirlerini tastamam verecektir ve kendilerine fazl**(u ihsân) **ından** (kat kat ilâve ve) **zi yâdede bulunacaktır. Ama o kimseler ki** (Allâh'a ibadetten) **kaçınmış lar ve kibretmişlerdir; işte O onlara çok acı verici büyük bir azap ile azap edecektir. Ve onlar kendileri için Allâh'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı bulamayacaklardır.**

﴾174﴿ **Ey insanlar! Gerçekten size Rabbinizden bir burhan** (olarak, in kârcıları âciz bırakacak mûcizeler gös teren o peygamber) **gelmiştir. Ve Biz size** (doğru hükümleri) **açıklayıcı bir nur** (olan Kur'ân'ı) **indir mişizdir.**

﴾175﴿ **O kimselere gelince ki; Al lâh'a iman etmişler ve o** (Kur'â)**na sımsıkı sarılmışlardır, işte onları da Kendi tarafından yüce bir rahmet** (mahalli olan cennet)**in ve üstün bir fazlın** (eseri olan sonsuz nimet lerin) **içine muhakkak girdirecektir ve onları Ken disine yönelen dosdoğru bir yola ulaştıracaktır.**

﴾176﴿ (Habîbim!) **Senden fetvâ isti yorlar! De ki: "**(Babası ve çocuğu olmayanın mirası anlamına gelen) **kelâle hususunda Allâh size fetva veriyor! Eğer ken disine âit çocuk bulunmayan bir kişi ölürse, onun** (ana-baba bir yahut baba) **bir kız kardeşi de varsa, işte onun** (miras olarak) **bırakmış**

olduğu şeyin yarısı o (bacısı)**na âittir.Ama** (bunun aksi olur da kız kardeş ölür, erkek kalırsa ve) **o** (bacısı)**na âit bir çocuk bulunmuyorsa, o** (erkek) **ona vâris olur. Fakat o ikisi iki kız** (kardeş veya daha fazla) **olurlarsa, artık** (onların yaşına başına bakılmaksızın, er kek kardeşlerinin) **bırakmış olduğu şeyden üçte ikisi onlara âittir. Eğer** (sadece kardeşliğe dayalı olarak birbirlerine varis olan) **o kişiler erkekler ve kadınlar hâlinde birçok kardeşler ise, bu durumda erkek için iki di şinin payı kadar vardır. Allâh** (hak olan hükümlerini) **size iyice açıklıyor, tâ ki** (bu gibi meselelerde doğru dan) **sapmayasınız! Allâh** (kullarının hayatlarında da, ö lümlerinden son ra da haklarında en hayırlı olan şeyler dâhil) **her şeyi** (yaratılmadan önce de, yaratıldıktan sonra da gerçek manada bilen bir) **Alîm'dir."**

BEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Mâide

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 120 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Gözetilmesi Allâh tarafından size gerekli kılınan helâl ve haram hükümle riyle alâkalı, bir de sizin kendi aranızda vefâ sözü ver diğiniz emânetler ve muâmelelerle ilgili tüm) **akitleri**(n gereğini) **yerine getirin! Siz ihramlılarken avı helâl saymayan kimseler olarak, hayvanların davarları** (olan; deve, sığır, koyun ve keçi türleri) **sizin için helâl kılınmıştır. Ancak** (aşa ğıda haramlığı hakkında) **üzerinize** (âyet) **okunacak olanlar müstesnâ! Şüphesiz ki Allâh** (serbest kıla cağı ve yasak edeceği şeyler hususunda) **dilediği şeye hükmeder.**

﴾2﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Ne Allâh'ın** (dininin) **nişanların**(a saygısızlığ)**ı, ne o haram ay**(da sa vaşmayı ve onlardan birinin haramlığını helâl bir aya aktarmay)**ı, ne** (Allâh'a yakınlık vesilesi olarak Kâ`be'ye hediye edilen) **kurbanlıklar**(a saldırmay)**ı, ne de** (kurbanlıkları belirlemek üzere boyunlarına takılan) **gerdanlıklar**(a dokunmay)**ı ve ne de Rablerinden bir lü tuf ve rıza arayanlar olarak** (hac veya umre niyetiyle) **o Beyt-i Ha râm'ı** (ziyareti) **kastedenler**(e hücum etmey)**i helâl saymayın! İhramdan çıktığınızda ise artık** (isterseniz) **av lanın!** (Hudeybiye senesi) **sizi Mescid-i Harâm'dan engellediler diye bir kavme olan şiddetli öfke**(niz) **asla sizi** (onlardan intikam alma konusunda) **haddi aşmanıza sevk etmesin!** (Bağışlama ve göz yumma gibi birtakım) **iyilik**(leri) **yapma ve** (haramlardan sakınma vasfı olan) **takvâ üzere**

yardımlaşın! (Zulüm yapmak gibi) **günah** (yolunda) **ve** (intikamda) **haddi aşmak üzere yardımlaşmayın!** (Koyduğu sınırları aşma hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının! Şüphesiz ki Allâh,** (emrine isyan edenlere karşı) **azab** (ve intikam)**ı çok şiddetli olan bir Zât'tır.**

Âyet-i kerîmede geçen: "Şe`âir", "Şa`îre" kelimesinin çoğulu dur ki; herhangi bir şeye nişan kılınan şeye şa`îre denir. Burada kastedilen mana hakkında farklı görüşler varsa da, genel mana da Allâh-u Te'âlâ'nın kullarına farz kıldığı tüm mükellefiyetler, özellikle de hacla ilgili ibadetler, onların icrâ mekânları, bâhusus Safa ve Merve tepeleri ve Kâ`be'ye gönderilen kurbanlıklar, âyet-i kerîme içinde geçen diğer hükümlerle yakınlık arz etmektedir. "Haram ay"; zilkade, zilhicce, muharrem ve recep ayların dan ibaret dört aydır ki bunların birinin haramlığının başka bir aya aktarılması ve bunlarda savaş yapılması yasaklanmıştır. "Hedy"; Harem bölgesinde kesilmek üzere oraya gönderilen deve, sığır ve davarlardır. "Kalâid" ise; nalın veya ağaç kabuğu gibi şeylerden deve ve diğer kurbanlıkların boyunlarına bağlanan şeylerdir ki burada maksat; boynuna gerdanlık takılmış kurbanlıklara özellikle itina gösterilmesine dikkat çekmektir. Böylece sanki "Kurbanlıklar şöyle dursun, onların gerdanlıklarına bile hürmetsizlik yapmayın!" buyrulmuş olmaktadır. "Kâ`be'yi ziyaret kastedenlere de hürmetsizlik yapmayın!" ifadesinden, özellikle Müslümanların kastedilmesi durumunda burada bir nesh söz konusu olmaz. Bu durumda onların aradıkları kâr; hac yolculuğunda yaptıkları meşrû ticâret olarak değerlendirilir ve böylece kendilerinin ticâretine mâni olunmaması emredilmiş olur.

﴾3﴿ **O** (boğazlanmaksızın canı kendiliğinden çıkan) **ölü**(nün eti)**, o** (hayvan boğazlanırken atılarak çıkan) **kan, domuz eti,**

kendisiyle (ilgili yanlış tasarrufta bu lunulmak üzere) **Allâh'tan başkası için ses yükselti** (lerek kesi)**lmiş olanlar**(ın etleri)**, bir de** (canı çıkma dan yetişip, İslâmî usullere göre) **kesmiş olduklarınız dışında; boğulmuş** (da ölmüş)**,** (taş, ağaç gibi şeylerle) **vurulmuş** (da ölmüş)**,** (yukarıdan aşağıya yahut kuyu gibi bir yere) **düşmüş** (de ölmüş)**,** (başka bir hayvan tarafından) **boynuzlanmış** (da ölmüş)**, yırtıcı hayva nın ye**(yip telef et)**miş oldukları,** (tapınılmak üzere) **dikili taşlar**(ın ve putların adı) **üzere boğazlanmış olanlar**(ın etlerini yemeniz) **ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılınmıştır. İşte size! Bu** (ha ramlardan istifâde etmeniz, özellikle de fal oklarıyla kısmet aramanız)**, bir fâsıklıktır** (ve Allâh'a itâatten çıkıştır)**! O kâfir olmuş kimseler işte** (veda haccının yapıldı ğı) **bu** (arefe) **gün**(ü) **sizin dininiz**(i iptal etme heves lerin)**den ümidi kesmiştir. O halde onlar**(ın size gâ lip olmaların)**dan korkmayın, Ben**(im emrime karşı gelmeniz durumunda başınıza gelecekler)**den korkun! İşte bu gün sizin için dininiz**(le alâkalı hükümleri bildirmey)**i kemâle erdirdim,** (Mekke fethini nasip edip, dininizi bütün bâtıl dinlere üstün kılarak) **üzeri nize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim! Artık her kim bir açlık** (durumun)**da** (çaresiz kalıp, bu yasak olan şeylerden herhangi birini yemeye) **mecbur bırakılırsa, kendisi** (ölmeyecek kadar yeme haddini aşma ve lezzetlenmek için yeme gibi) **bir günaha meyledici de değilse,** (bu durumda azâbı hak etmez. Çünkü) **şüphesiz ki Allâh** (kulunun zaruret yüzünden işlediği yasakları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (son derece merhamet sahibi olduğu için mazura mahzûru serbest kılmış olan bir) **Rahîm'dir.**

Bu âyet-i celîle hicret`in onuncu yılında Vedâ Haccı`nın, Cuma gününe denk gelen arefe gününde ikindiden sonra nâzil olmuş

ve vahyin ağırlığından dolayı Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in devesi çökecek hâle gelmiştir. Yahudilerden biri, Ömer* (Radıyallâhu anh)*a gelerek: "Sizin ki tabınızda bir âyet var ki; o, biz Yahudiler cemaatine inmiş olsay dı elbette o günü bayram edinirdik!" dediğinde, Ömer* (Radıyallâhu anh) *ona o âyetin hangi âyet olduğunu sormuş, o: "Bu gün, sizin için dininizi kemâle erdirdim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim!" âyetini okuyunca Ömer* (Radıyallâhu anh)*: "Şüphesiz ki ben onun ne zaman indirildi ğini, nerede indirildiğini ve indirildiği sırada Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in nerede olduğunu biliyorum; o arefe günü indi rilmiştir ki, vallâhi o gün biz Arafat'ta idik!" buyurarak o günün zaten bayram olduğuna işaret etmiştir. Bundan dolayı İbni Abbâs* (Radıyallâhu anhümâ)*: "Bu âyet* (bir değil, iki) *bayram gününde; cuma gününde ve arefe gününde nâzil oldu!" demiştir.* (Buhârî, Tefsîr: 109, No: 4330, 4/1683; Tirmizî, Tefsîr: 6, No: 3043-44, 5/250)

﴾4﴿ (Habîbim!) **Sana kendileri için nelerin helâl kılınmış olduğunu soruyorlar! De ki: "**(Selîm tabiat ların kendisinden iğrenmediği) **bütün temiz şeyler size helâl kılınmıştır. O avcı hayvanlar ki; Allâhın size** (avcılıkla ilgili) **bildirmiş olduğu şeylerden bir kısmıyla eğitici kimseler olarak onları** (avlanma usûlüne dair) **öğretmiş ve yetiştirmiş bulunuyorsu nuz, işte onların** (avladıkları içerisinden ancak kendi leri yemeyip) **size diye tutmuş oldukları şeylerden yeyin ve** (hayvanı salarken) **onun üzerine Allâh'ın ismini anın/**(ava ölmeden yetişirseniz) **onun üzerine Allâh'ın ismini anın/!** (Haramlarına düşmemek için) **Allâh'tan hakkıyla sakının! Şüphesiz ki Allâh, hesabı çok çabuk gören bir Zât'tır** (ve ufak büyük her şeyden dolayı sizi hesaba çekecektir)**!"**

﴾5﴿ **İşte bugün bütün temiz şeyler sizin için helâl kılınmıştır. O kendilerine kitap verilmiş olan** (Yahu di ve Hristiyan) **kim selerin** (Allâh'ın adını anıp, başka sının adını anmadan kestikleri) **yiyecekleri sizin için helâldir. Sizin yiyeceğiniz de onlar için helâldir.** (Dolayısıyla onları yedirmenizde ve kendilerine satış yapmanızda bir vebal yoktur.) **Bir de** (zinadan ve kölelikten) **korunmuş olan imanlı kadınlarla, sizden önce kendilerine kitap ve rilmiş olan korunmuş** (namuslu ve hür) **kadınlar; kendilerine mehirlerini verdiğiniz takdirde** (onlarla evlenmeniz de size helâldir)**! Ama** (kendinizi zina dan) **koruyan kimseler, açıkça zina etmeyenler ve gizlice dostlar edinmeyiciler olarak** (bu size meşrü edilmiştir)**! Her kim** (helâl ve haramlarla ilgili hükümler dâhil İslâm'ın herhangi bir kuralına) **imanı inkâr ederse, muhakkak onun** (dünyada işlemiş olduğu tüm) **amel** (lerinin ecirler)**i boşa gitmiştir. Ve o,** (imansızlık üze re ölmesi durumunda, cenneti kaybedip cehenneme gireceği için) **âhirette** (en büyük zarar ve) **hüsrâna uğrayanlardandır. Burada geçen "Zinadan ve kölelikten korunmuş olma" şartını aramak müstehabdır. Nitekim Müslüman câriyelerle ve namu sunu korumayanlarla evlenenin nikâhı da sahihtir.** (Nesefî)
﴾6﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Namaza kalk**(mayı arzula)**dığınız zaman** (eğer abdestsizseniz)**, yüzlerinizi ve dirseklere kadar** (kaplayıcı şekilde) **ellerinizi yıkayın! Başlarınızı mesh edin, ayaklarınızı da iki topuğa kadar** (kapsayıcı şekilde yıkayın)**! Eğer** (namaz kılmanız gerektiğinde) **cünüp kimselerseniz,** (boy abdesti alarak) **iyice temizlenin! Eğer siz** (suyu kullanmanıza mâni olacak bir şekilde) **hasta kimseler yahut bir yolculuk üzere** (bulunanlar) **olduysanız veya sizden biri** (def-i hâcet yapıp da) **abdest bozma**

yerinden geldiyse, ya da kadınlarla (cima etmek suretiyle) **birbirinize dokunduysanız ve** (abdest veya gusül almak için) **bir su bulamadıysanız, o zaman temiz bir toprağa yönelinde yüzlerinizi ve ellerinizi onun bir kısmıyla** (kaplar şekilde sıvazlayarak) **meshedin. Allâh** (sizi abdest, gusül ve teyemmüm gibi vazifelerle mükellef tutarak) **sizin üzerinize en ufak bir güçlük yüklemek istemiyor. Velâkin O sizi iyice temizlemek ve üzerinize nimetini tamamlamak istiyor, tâ ki siz** (nimetlerine karşı) **şükredesiniz!**
Âyet-i kerîmenin zâhirî ifadesinden, namaza kalkılmak istendiği her sefer abdest alınmasının gerekliliği gibi bir mana anlaşılmaktaysa da, ulemâ, hadîs-i şerîflerin beyanından ve Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in tatbikatından yola çıkarak buradaki mananın: "Siz abdestsizken namaza kalkmak istediğiniz zaman abdest alın!" şeklinde olduğuna karar vermişlerdir. Nitekim Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Sizin biriniz abdest bozduğunda, abdest alıncaya kadar Allâh onun namazını kabul etmez!" buyurmuştur. (Buhârî, Hıyel: 2, No: 6554, 6/2551; Tirmizî, Tahâret: 56, No: 76, 1/110) Bu âyet-i kerîmenin Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bir ruhsat mâhiyetinde inmiş olduğu da rivayetler arasındadır. Nitekim Abdullah ibni Hanzale (Radıyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre; evvelce Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) abdestli olsun olmasın, her namaz için abdest almakla emrolunmuştu. Bu ona zahmet verince, her namaz anında misvak kullanmakla emrolundu ve abdestsizlik hali dışında abdest alma zorunluluğu kaldırıldı. (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, No: 22019, 8/223; Dârimî, Sünen, Tahâret: 3, No: 663, 1/177) Abdestin dört farzının izahı ve abdest almanın faziletiyle

ilgili hadîs-i şerîf ve rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 6/293-324 Allâh-u Te`âlâ abdestin beyanından sonra guslün sebebini ve şeklini açıklamıştır ki, buna göre guslün sebebi cünüplük olarak belirtilmiştir. Allâh-u Te`âlâ abdesti anlatırken yıkamayı bazı uzuvlara tah sis etmiş, guslün beyanında ise, "İyice temizlenin!" ifadesine yer vermiştir ki bu, belli bir uzva tahsis edilmeksizin genel manada tüm vücudun yıkanmasına dâir bir emirdir. Ancak suyu ulaştırmanın çok güç olacağı göz içi gibi yerler ve iç organlar yıkama hükmünden hariç tutulmuş, ağız ve burun içi gibi, yıkanma sında zorluk ve zarar bulunmayan bölgelerin yıkanması ise farz kılınmıştır.Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gusül konusunda çok titiz davranmış ve bu konuda ümmetini uyarmıştır. Nitekim Ebû Hu reyre (Radıyallâhu anh) dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Şüphesiz ki her bir tüyün altında cünüplük vardır, öyleyse kılları yıkayın ve deriyi iyice temizleyin!" (Ebû Dâvûd, Tahâret: 98, No: 248, 1/115; Tirmizî, Tahâret: 78, No: 106, 1/178) buyurmuş, Hazreti Ali (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen diğer bir hadîs-i şerîfinde de: "Her kim kıl kadar yeri dahi yıkamayıp cünüp bırakırsa, kendisine ateşte şöyle şöyle azap edilir!" buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Tahâret: 98, No: 249, 1/115; İbni Mâce, Tahâ ret: 106, No: 599, 1/196)

﴾7﴿ **Allâh'ın, üzerinizde bulunan** (İslâm) **nimetini ve kendisiyle alâkalı olarak sizinle sağlamca söz leşmiş bulunduğu o güçlü sözünü hatırlayın ki, hani siz: "İşittik ve itaat ettik!" demiştiniz!** (Nimetleri unutma ve söz bozma gibi ko nularda) **Allâh'tan hak kıy la sakının. Çünkü şüphesiz Allâh, göğüslerin sa hip olduğu şeyleri** (kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen ve bundan dolayı her kese hak ettiği ce z ayı verecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴾8﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh için** (îfâ edilmesi gereken hakları yerine getirmek üzere) **dim dik ayakta duranlar ve adâletle şâhitlik eden kim seler olun! Bir kavme olan şiddetli öfke**(niz)**, asla sizi** (onlar hakkında) **âdil davranmamanıza sevk etmesin!** (Dosta da düşmana da) **adâletli olun! O** (doğruluğa riâyet)**,** (kalpteki) **takvâya** (delâlet eden) **en yakın** (nişan)**dır.** (Emir ve yasaklarına riâyetsizlik hususunda) **Allâh `tan hakkıyla sakının! Şüphesiz ki Allâh yapmakta olduk larınızı**(n gö rünen ve görünmeyen tüm yönlerini çok iyi bilip kar şılığını verecek olan bir) **Habîr'dir.**

﴾9﴿ **Allâh iman etmiş olanlara ve sâlih ameller iş lemiş bulunanlara vaad etmiştir ki; kendileri için büyük bir mağfiret ve pek büyük bir ecir vardır.**

﴾10﴿ **Ama o kimseler ki; kâfir olmuşlardır ve Bi zim âyetlerimizi yalan saymışlardır; işte o şiddetle tutuşturulmuş ateşin ayrılmaz arkadaş ları da ancak onlardır!**

﴾11﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'ın, üzerinizde bulunan nimetini hatırlayın! Hani** (Yahudi ve müşriklerden) **bir topluluk size ellerini döşe**(yip sizi helâk et)**meyi kastetmişlerdi de, Allâh hemen onların ellerini sizden engellemişti.** (Emir ve yasaklarını uygulama hususunda) **Allâh `tan hakkıyla sakının! Müminler** (kâfirlerin hilelerine karşı) **ancak Allâh'a** (güvenip) **tevekkül etsin**(ler)**!** (Zira hayırları ulaştırmak ve şerleri savuşturmak hususunda Allâh kâfîdir!)
İslâm'ın ilk yıllarında müşrikler gâlip, Müslümanlarsa mağlup durumda iken, müşrikler devamlı Müslümanlara zarar vermek, onları öldürmek ve mallarını mülklerini yağmalamak istiyorlardı. Allâh-u Te`âlâ İslâm'ı güçlendirip Müslümanların kuvvetini artırarak müşriklerin kötü arzularını boşa çıkardı. İşte Allâh-u

Te`âlâ bu âyet-i kerîmede müminlere, kendilerine verdiği bu nimeti ha tırlatarak, onlara takvâyı emretmiş ve İslâm'ı yaşarken kimseden korkmayıp sadece Kendisine tevekkülde bulunmalarını onlardan istemiştir. Âyet-i kerîmenin özel birtakım hâdiseler hakkında, bâhusus Yahudilerin, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e sûikastı hakkında inmiş olduğuna dâir rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 6/370-373

﴾12﴿ **Andolsun ki muhakkak Allâh** (Kendisinden başkasına tapmayacaklarına ve emirlerini kırmayacak larına dâir) **İsrâiloğullarının kuvvetli sözünü almıştı. Ve Biz onların içinden** (başlarında bulundukları kabilelerini denetlemek üzere şâhit ve müfettiş olarak) **on iki nakîb göndermiştik. Allâh** (onlara) **buyurmuştu ki: "Şüphesiz Ben** (yardım yönünden) **sizinle beraberim! Andolsun ki; eğer namazı dosdoğ ru kılarsanız, zekâtı verirseniz, rasûl lerime inanırsanız, onları büyük tutarsanız/kendilerine yardım ederse niz/ ve** (hayır yollarına harcamak suretiyle) **Allâh'a güzel bir ödünçle borç verirseniz, yemin olsun ki;** (yap mış olduğunuz) **kötü işlerinizi elbette sizden örterim ve kasem olsun ki; muhakkak sizleri** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmakta olan pek kıymetli cennetlere girdiririm.** (Ey muhatap!) **İşte artık bundan sonra içi nizden her kim** (sayılan şartlardan birini) **inkârda bu lunursa, muhakkak ki o, yolun doğrusundan sapmıştır/düz yolda sapıtmıştır/."**

﴾13﴿ **Buna rağmen kuvvetli sözlerini bozmaları sebebiyle Biz kendilerini lânetledik** (rahmet saha mızdan çıkardık) **ve kalplerini** (âyet ve uyarılardan etkilenmeyecek şekilde) **kas katı yaptık. Onlar**(ın kal binin katılığı o dereceye vardı ki, Allâh'ın) **kelimeleri** (ni ve Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in tanıtımını yapan âyetlerini, ayrıca işlerine gelmeyen ağır**

hüküm lerden bahseden kelamlarını) devamlı surette yer lerinden değiştiriyorlardı. (Allâh'ın kelâmını değiştirme ve ona iftirada bulun ma katılığından daha büyük kasvet ne olabilir?) **Böylece onlar** (Tevrât'ta) **ken di siyle vaaz olun muş bulundukları şeyden büyük bir nasibi de bırak mış oldular/**(kalplerinin katılık ve bozukluğu yüzün den Tevrât'ı değiştirmelerinin uğursuzluğu üzerlerine çökerek hafızaları bozuldu da) **kendisiyle öğütlenmiş oldukları şeylerden bir kısmını unuttular.** (Zira günah işlemek insana bazı bildiklerini unutturur.)**/** (Habîbim!) **İçlerinden pek azı müstesnâ olmak üzere, sen onlardan meydana gelecek bir hâin liğe** (ve söz bozmaya)**/hâin bir topluluğa/hâince işlere/ dâima rastlamakta olacaksın.** (Çünkü bu türlü aldatmalar onlara geçmişlerinden miras kalan bir tabiattır.) **Yine de onlar**(ı cezalandır mak)**dan** (vaz)**geç ve görmezden gel! Zira şüphesiz ki Allâh güzel davranışta bulu nan ları sever** (ve onları mükâfatlandırır)**.**

Âyet-i kerîmenin son cümlesinde geçen; kâfirlerin yaptıkları hâinlikleri bağışlayıp görmezlikten gelmeyi ifade eden afv ü safh emrinden anlaşılması gereken hüküm hakkında müfessirler üç görüş beyan etmişlerdir:

***1-** Tevbe edip iman etmeleri durumunda, geçmişte yaptıklarıyla cezalandırılmamaları,*

***2-** Antlaşmayı kabul edip cizyeye bağlanmaları hâlinde dokunulmazlık kazanmaları,*

***3-** Bu hükmün, cihadı emreden âyet-i kerîmelerle neshedilip geçersiz kılınması.*

(Beyzâvîi Hâzin, Nesefî, Âlûsî)

﴾14﴿ (Yahudilerden olduğu gibi) **"Gerçekten biz Nasrânîleriz!" demiş olan kimselerden de** (Allâh'a ve Rasûlullâh (Sallâllâhu

Aleyhi ve Sellem) **dâhil tüm peygamber lere inanacaklarına dâir) kuvvetli sözlerini aldık. Ama onlar kendisiyle öğütlenmiş oldukları** (emir ve yasaklara âit) **şeylerden büyük bir hisseyi hemen unu tuverdiler. Biz de düşmanlık ve nefreti kıyâmet gününe ka dar onların arasına yapıştırdık. Yakında Allâh onlara** (dünyadayken) **sanat hâ linde yapmakta bulunmuş oldukları** (söz bozma ve emirleri kırma gibi kötü) **şeyleri**(n gerçek yüzünü) **tam manasıyla haber verecektir.**
Âyet-i celîlede, Hristiyanların da Yahudiler gibi Allâh-u Te`âlâ'ya verdikleri sözleri bozduklarına temas edilmiştir. Burada: "Nasârâdan" buyrulmayıp, "Biz Na sârâyız diyenlerden" buyrulması mânidardır. Zira böy lece onların Nasrâniyet dini üzere olduklarını iddia et tikleri, fakat dinlerinin gereğince amel etmedikleri için, özellikle de Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i müjdeleyen İncîl'e ters düştüklerinden dolayı hakikî din üzere olmadıkları açıklanmak istenmiştir. Ayrıca burada Hristiyanların, kendilerine "Allâh'ın yardımcıları" anlamına gelen "Nasârâ" lakabını taktık larına, fakat yaptıkları işin, Allâh'a değil, şeytana yar dım olduğuna işaret edilmiştir. Dolayısıyla âyet-i celîle den maksat; Allâh'a yardım hususunda kendilerinden alınan sözü bozdukları için Hristiyanları kınamaktır. Burada aralarına kin ve nefret sokulduğu bildirilen fırkalar, Yahudi ve Hristiyanlar olabilir. Nitekim İmam-ı Hasen (Radıyallâhu anh) gibi birtakım müfessirler bu gö rüştedirler. Ama Rabî` (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen, Zeccâc ve Taberî (Rahimehumellâh) tarafından da tercih edilen görüşe göre; aralarına kin ve nefret sokulan topluluklar, Katolik, Ortodoks ve Protestan gibi Hristiyan fırkalarıdır. Nitekim bu âyet-i kerîmenin bir tezâhürü olarak, bu fırkaların her biri, diğerlerini kâfir

saymakta ve kendilerine has olan mabetlerine girmelerine izin vermemektedirler.

﴾15﴿ **Ey kitap ehli** (olan Yahudi ve Hristiyanlar)**! Gerçekten de size Rasûlümüz gelmiştir ki; o size kitap**(larınızın beyan etmiş olduğu; Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in tanıtımı ve recm âyeti gibi konular)dan gizlemekte bulunmuş olduğunuz şeylerin birçoğunu iyice açıklamaktadır,** (açıklanması gerekmeyen meselelerin) **birçoklarını da affetmektedir. Muhakkak ki Allâh'tan size** (karan lıkları aydınla tan) **büyük bir nur** (sahibi Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**) ve** (gizli gerçekleri) **açıklayıcı/**(mûcizesi) **apaçık/pek yüce bir kitap** (olan Kur'ân-ı Kerîm) **gelmiştir.**

Yahudi ve Hristiyanların kendi kitaplarında bulunan meselelerden gizlemiş oldukları konular, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sıfatları, Tevrât'taki recm âyeti, İncîl'de Îsâ (Aleyhisselâm) ın Ahmed (Aleyhisselâm)ı müjdelemesi gibi meselelerdir. Cumartesi günü balık avladıkları için maymuna döndürülen kimselerin kıssası da onların gizlediklerindendir. Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in affettiği birçok mesele ise; dinî bir mecburiyet olmadıkça, onları son derece rezil etmemek için açıklamadığı meselelerdir. Nitekim Yahudi ulemâsından biri bunu denemek üzere Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek konu açmış fakat Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ondan yüz çevirerek kendisine hiç cevap vermemiştir. Bunun üzerine o Yahudi, arkadaşlarına: "Ben onu, söyledikle rinde doğru biri olarak görüyorum. Çünkü onun kitabında bizi rezil edecek şeyleri açıklamayacağı yazılmakta dır ki o da bu vasfa tam uygun hareket etti!" demiştir.

﴾16﴿ **Rızasına hakkıyla uymuş bulunanları Allâh onun** (okuduğu Kur'ân)**la kurtuluş yollarına/ Selâm** (olan Allâh-u Te'âlâ'n)**ın yollarına/ eriştirir ve Kendi izniyle** (dileyip muvaffak kılmasıyla) **onları** (kâfirliğin) **karanlıklar**(ın)**dan** (İslâm'ın) **nur** (un)**a çıkarır, ayrıca kendilerini** (Zât'ının rızasına kavuşturacak olan) **dosdoğru bir yola eriştirir.**
﴾17﴿ **Andolsun ki; "Gerçekten Allâh, Meryem oğlu Mesîh'in ta kendisidir!" demiş olan kimseler şüphesiz kâfir olmuştur.** (Habîbim! Bu iddiada olanlara) **de ki: "Peki O** (Allâh-u Te`âlâ)**, Meryem oğlu Mesîh'i, an nesini ve yerde bulunanları topluca helâk etmek is terse, Allâh'tan** (zuhûr edecek bu yöndeki bir irâde ve kudreti geri çevirme hususunda) **en ufak bir şeye kim mâlik olabilir?!** (Diğer mümkin varlıklar gibi, İlâhî kudrete bağımlı olup, yok olmaya mahkûm olan yaratıkların ilâhlıkla ne alâkası olabilir?!)**" Göklerin, yer**(ler)**in ve ikisi arasındakilerin mülkü** (saltanat ve hükümrânlığı) **ancak Allâh'a âittir. O dilediğini yaratır. Allâh** (Âdem (Aleyhisselâm)ı erkeksiz ve dişisiz, eşini dişisiz, Îsâ (Aleyhisselâm)**ı ise erkeksiz yaratmak dâhil) her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**
﴾18﴿ **Yahudiler ve Hristiyanlar: "Biz Allâh'ın oğulları** (gibi, O'nun nezdinde itibarlı)**yız/Allâh'ın** (oğulları olan Uzeyr ve Mesih peygamberin) **oğullarıyız/ ve O'nun** (çok yakın) **dostlarıyız!" dedi.** (Habîbim! Bu iftiracılara) **de ki: "**(Bu makamda olanın dokunulmazlık hakkı kazanması gerekir. Hâlbuki mağlubiyetler, esâretler ve maymuna, domuza dönüştürülme gibi suretlerle Allâh size dünyada defaatle azap etmiştir ki, âhirette de sayılı günler süresince de olsa, azaba uğrayacağınızı kendiniz bile itiraf etmektesiniz. Eğer bu iddianız doğruysa;) **peki ya niçin günahlarınız sebebiyle size azap ediyor? Doğrusu siz** (diğer âdemoğulları gibi,) **O'nun yaratmış**

olduklar arasından birer beşersiniz (bu nedenle iyilik ve kötülüklerinizin karşılığını göreceksiniz)**. O dilediği kimseyi bağışlar** (ki onlar, O'na ve peygamberlerine inananlardır)**. İstediğine de azap eder** (ki, onlar da kâfirlikte kalanlardır)**. Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin mülkiyeti ancak Allâh'ındır. Son varış da ancak O'nadır!"** (Artık O, herkese karşılığını verecektir.)

Yahudi ve Hristiyanların, Allâh'ın oğulları ve dostları olduklarına dâir iddiaları, Uzeyr ile Îsâ (Aleyhimesselâm)*a intisaplarıyla irtibatlıdır. Zira Yahudiler Uzeyr* (Aleyhisselâm)*ı, Hristiyanlar da Îsâ* (Aleyhisselâm)*ı Allâh'ın oğlu olarak görmektedirler ve kendilerinin bu iki zata bağlı olduklarını savunmaktadırlar. Bir kralın yakınları başkalarına karşı övünürken: "Biz hükümdârlarız!" diyerek, hükümdâra olan yakınlıklarını ortaya koydukları gibi, Yahudi ve Hristiyanların da Allâh'ın oğlu olarak inandıkları bu iki zata bağlılık açıklamaları, dolaylı olarak kendilerini de Allâh'ın oğulları ve dostları yerine koymalarını iktizâ etmiştir.*

﴾19﴿ **Ey Ehl-i Kitap! Gerçekten** (insanlar) **peygam berler**(i göndermemiz)**den bir** (kesiklik ve) **fetret üze re** (yaşıyorlar) **iken size Rasûlümüz gelmiştir ki, o size** (dinin hükümleri hakkında) **tam manasıyla açık lama yapmaktadır. Tâ ki: "Bize ne bir müjdeleyici, ne de bir uyarıcı gelmemiştir!" diyemeyesiniz! İşte muhakkak size büyük bir müjdeleyici ve tam bir uyarıcı** (olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **gelmiştir. Allâh** (peygamberlerini peş peşe ve ara ara göndermek dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾20﴿ (Habîbim!) **Hani bir zaman Mûsâ kavmine de mişti ki: "Ey kavmim! Allâh'ın, üzerinizde bulunan nimet**(ler)**ini hatırlayın; vaktâ ki içinizde peygam berler göndermiş, sizi**

(Firavun’un köleliğinden kurta rıp) **hükümdârlar yapmış ve o** (döneminizdeki) **âlem lerden hiçbirine vermediği şeyleri size vermişti!** (Nitekim denizin yarılması ve bulutun gölge yapması gibi nimetlerin sizden evvel kimseye verildiği duyul mamıştır.)

﴿21﴾ **Ey kavmim! Allâh’ın** (Levh-i Mahfûz’da) **sizin** (meskeniniz olması) **için** (ayırıp) **yazmış olduğu o mukaddes** (ve kutsal Şam arazisinde bulunan Kuds-ü Şerîf) **toprağ**(ın)**a girin!** (Orada bulunan azgın kim selerden korkarak) **arkalarınıza doğru** (gerisin geri) **dön me yin, sonra** (dünya ve âhiret sevabını) **kaybeden kimselere dönersiniz /** (iki cihan saâdetini) **kaybedenler olarak** (geri) **dönersiniz/.”**

Burada geçen “Arz-ı Mukaddese”nin neresi olduğu hakkında birkaç görüş varsa da, Katâde (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen Şam toprakları görüşü, bütün manaları içine almaktadır. Zira Şam denince, şu anda bili nen Şam vilâyeti kastedilmeyip, Erîha, Dımeşk, Filistin ve Ürdün dâhil, Tûr dağı ve civârına uzanan bölgenin tamamı konu edilmektedir.

﴿22﴾ **Onlar: “Ey Mûsâ! Şüphesiz ki orada** (zorba ve) **cebbarlar gürûhu var! Gerçekten kendileri** (savaş sız bir şekilde) **oradan çıkıncaya kadar, biz oraya asla** (savaşıp da) **girmeyeceğiz! Eğer onlar** (kendi baş larına) **oradan çıkacak olurlarsa, gerçekten biz** (o zaman onların ülkelerine) **giricileriz!” demişlerdi. Burada geçen cebbar toplum Âd kavminin kalıntıları olan Amâlika’dan bir cemaat idiler ki, kendi asırlarında hiç kimsede olmayan boy ve kuvvet onlara mahsustu. Bu kıssanın tafsilatı için bakınız: Rûhu’l- Furkan: 6/421-433**

﴿23﴾ (Bunun üzerine; Allâh’ın emrine karşı gelmek ten) **korkmakta bulunan kimselerden olan, Allâh’ın kendilerine** (iman ve sebat nimetlerini) **ihsân etmiş olduğu** (Kâlib ve Yûşâ`

isimli) **iki er kişi dedi ki: "Onların üzerine** (baskın yaparak kendilerine göz açtırmadan ve sahraya çıkmalarına fırsat vermeden) **o** (şehrin) **kapı**(sın)**dan** (ansızın) **girin! İşte ondan** (içeri) **girdiğiniz anda gerçekten de siz gâliplersiniz. Böylece ancak Allâh'a tevekkül edin! Eğer** (Allâh'ın sözüne) **inanan kimseler olduysanız** (böyle yapma nız gerekir, çünkü iman her işte Allâh'a güvenmeyi gerektirir)**."**

﴾24﴿ **Onlar da: "Ey Mûsâ! Şüphesiz ki onlar orada durduğu sürece biz oraya kesinlikle ebediyyen gir meyeceğiz. Artık sen Rabbinle birlikte git! Böylece ikiniz savaşın! Gerçekten de biz işte burada oturu cularız!" dediler.**

﴾25﴿ (O zaman) **o** (üzüntü ve şikâ yetini dile getirmek üzere)**: "Ey Rabbim! Şüphesiz ki ben** (Senin dinine yardım için) **kendimden ve kardeşimden başkasına** (söz geçirme imkânına) **mâlik olamıyorum. Artık Sen bizimle o** (yoldan çıkmış) **fâsıklar toplumu arasında ayırım yap** (da herkese hak ettiğini ver)**!" dedi.**

﴾26﴿ **O** (Allâh-u Te'âlâ da) **buyurdu ki: "**(Emrime karşı geldikleri için) **muhakkak orası**(nı fethetmek) **ken dilerine kırk yıl yasaklanmıştır. Onlar o** (bulundukla rı) **yerde şaşkınca dolaşacaklardır. Artık sen**(: 'Başla rına niye bu cezalar geldi!' diye) **o fasıklar topluluğuna karşı mahzun olma!** (Çünkü onlar bunu hak ettiler.)**"**

﴾27﴿ **O** (Ehl-i kitaptan seni kıskana)**nlara Âdem'in** (Hâbil ve Kabil ismindeki) **iki oğlunun haberini** (dosdoğru ve) **hak** (bir beyan) **ile oku! Hani o ikisi** (kendilerini Allâh'a yaklaştırsın diye, koç ve buğday olmak üzere) **birer kurban takdim etmişlerdi de, onların birinden** (bu kurbanı) **kabul edilmiş, diğerindense kabul edilmemişti. O** (kurbanı kabul edilmeyen Kabil diğerine) **demişti ki: "Andolsun ki seni elbette öldüreceğim!" O da**

demişti ki: “Allâh ancak takvâ sahiplerinden (kurbanlarını) **kabul eder.** (Senin başına gelen benden değil, takvâyı terk ettiğindendir!Öyleyse sen beni ne diye öldüreceksin?)
İbni Abbâs ve İbni Mesûd (*Radıyallâhu anhüm*) *gibi bir çok sahâbeden nakledildiğine göre; Allâh-u Te`alâ zaruretten dolayı Âdem* (*Aleyhisselâm*)*a kız çocuklarıyla erkek çocuklarını evlendirmeyi meşrû etmişti. Havvâ anamız her hâmile kalışında bir kız bir oğlan doğuruyordu, böylece her erkek, kendi ikiziyle değil de diğer kardeşinin ikiziyle evlenebiliyordu. Neticede âdemoğulları dört kuşak sonra amcakızlarıyla evlenmeye başladığında kız kardeşlerle nikâh müsâadesi kaldırıldı. Rivayetlere göre; Âdem ile Havvâ* (*Aleyhimesselâm*) *ın yeryüzüne inişinden yüz sene kadar sonra birleşmeleri neticesinde, önce Kabil’le ikizi İklîmâ bir batında, iki sene sonra da Hâbil’le ikizi Lebûdâ bir batında dünyaya gelmiştiler. Kabil ziraatçılıkla, Hâbil ise hayvancılıkla uğraşmaktaydı. Kabil’in ikizi olan kız güzel olup, Hâbil’in ikizi ise çirkin olduğundan Kabil: “Ben benimle doğan kız kardeşimle evlenme hakkına daha çok sahibim!” diyerek, Hâbil’in evleneceği kıza talip olunca Âdem* (*Aleyhisselâm*) *buna râzı olmadı. Fakat Kabil: “Bu söylediğin, Allâh’ın emri olmayıp senin kendi görüşündür!” diyerek babasına itiraz etti. Bunun üzerine Âdem* (*Aleyhisselâm*) *iki oğluna: “Allâh için birer kurban sunun, kimin kurbanı kabul olursa o kızla onu evlendireceğim!” dedi. Böylece Hâbil, sürüsü içindeki en sevdiği koyunu getirdi. Kabil ise ekini içerisindeki en âdi buğdayları seçti, hatta cimriliğinden dolayı gözüne çarpan büyük bir başağı ayırıp ovalayarak yedi. O zaman insanlar Allâh’a yaklaşmak için bir şey ortaya koyarlar, Allâh-u Te’âlâ da kabul ettiğine ateş gönderir, kabul olmayanı ise hâli üzere bırakırdı. İşte o sırada gökten bir ateş inerek Hâbil’in kurbanını yedi, Kabil’in kurbanına*

ise dokunmadı. Daha sonra âyet-i kerîmelerde beyan edilen olaylar gelişti ve böylece ilk insan kanı hem de kardeşinin eliyle dö külmüş oldu. (Taberî, Beğavî, İbni Kesîr)

﴾28﴿ **Andolsun ki sen beni öldüresin diye elini ba na uzatacak olsan da, ben seni öldüreyim diye eli mi sana asla uzatıcı değilim. Çünkü gerçekten ben âlemlerin Rabbi olan Allâh'tan korkmaktayım!**

﴾29﴿ **Zira şüphesiz ben isterim ki; sen kendi** (kurbanının kabul edilmemesine neden olan) **günah**(lar)**ınla birlikte benim** (öldürülme) **günahımı da yüklenesin ve böylece o ateşin ayrılmaz adamlarından olasın! İşte zâlimlerin cezası ancak budur!"**

Hâbil'in, kardeşinin cehennemlik olmasını istemesiyle ilgili ifadenin izahı için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 6/453-454

﴾30﴿ **Nihâyet nefsi ona kardeşini öldürmeyi** (süslü göstererek) **kolaylaştırdı da o onu öldürdü ve bu yüz den o,** (dinini de dünyasını da) **kaybedenlerden oldu.**

﴾31﴿ **Sonra** (Kabil Hâbil'in ölüsünü ne yapacağını bil mediği için şaşkın bir halde dolaşırken) **Allâh ona kar deşinin avret** (yerleri başta olmak üzere tüm cesed)**ini nasıl örteceğini göstersin diye bir karga gönderdi ki o, yeri eşeliyordu. O** (diri karganın ölü kargayı nasıl gömdüğünü gö rünce)**: "Ey benim helâkim!** (Neredesin? Gel! Tam senin za manın! Yazıklar olsun bana!) **Ben işte bu karga gibi olmamdan ve kardeşimin avretini örtmemden âciz mi oldum?" dedi. Artık o,** (uzun süre kardeşinin cesedini sırtında ta şıdığından ötürü) **pişman olan kimselerden oldu.**

﴾32﴿ **İşte bu** (şekilde Kabil'in, Hâbil'in canına kıyması)**ndan dolayı Biz** (öldürme suçunu çokça işleyen) **İsrâiloğulları üzerine şu gerçeği** (bir hüküm olarak) **yazdık: Her kim bir can**

mukabilinde (kısas olunma gibi haklı bir gerekçe bulunmaksızın) **yahut yer**(yüzün)**de bir fesat** (ve bozgunculuk anlamına gelen irtidât ve yol kesicilik gibi öldürülmesini mûcip bir neden) **olmaksızın** (haksız yere) **bir nefsi öldürürse, gerçekten de o, sanki insanları topluca öldürmüştür.** (Bir insanın öldürülmesine engel olarak ve onu tehlikelerden kurtararak onun hayatının devamına sebebiyet vermek suretiyle) **kim de onu diriltirse, sanki insanları tümüyle diriltmiştir. Andolsun ki;** (İsrâiloğulları hakkında bu hükmü yazmamızın ardından) **rasûllerimiz onlara** (bu cinâyetlerden uzak durmaları için) **gerçekten nice açık deliller getirmişti. Sonra işte bunun ardından** (nice deliller gördüklerihalde) **hiç şüphesiz ki içlerinden birçoğu elbette yer**(yüzün)**de** (bozgunculuk çıkartma ve insan öldürme suçlarında) **haddi aşıcı kimselerdir.** *Kısasın farziyeti bütün dinler ve milletler açısından umumi bir hüküm olsa da, bu âyet-i kerîmede İsrâiloğulları hakkında konu edilen güçlü tehdit diğer ümmetlerde yoktur. Zira tek bir canı öldürmenin bütün insanları öldürme gibi olduğunun açıklanması, haksız yere kasten adam öldürmenin cezasını iyice anlatmaktadır ki, bunun gayesi Yahudilerin bu büyük tehdidi bilmelerine rağmen nebîleri ve rasûlleri öldürmeye kalkışmalarına bir târizdir. Bu da onların kalplerinin son derece katılığının ve Allâh'tan uzaklıklarının en büyük delilidir.*

﴾33﴿ **Allâh'a ve Rasûl'ün**(ün dostları olan müminler)**e harp açmakta olan** (ve insanların yollarını kesip mallarını çalan) **o** (imansız) **kişilerin ve** (Müslümanlardan da olsa) **yer**(yüzün)**de fesat** (ve bozgunculuk çıkartmak) **için koşuşturan kimselerin cezası,** (sadece öldürmekle yetinmişlerse) **ancak** (kısas yoluyla) **öldürülmeleri yahut** (cinâyetle birlikte mal da gasbetmişlerse,) **asılmaları veya** (cinâyet işlemeyip sadece mal

almışlarsa) **ellerinin ve ayaklarının çaprazdan kesilmesi ya da** (korkutmadan başka bir şey yapmamışlarsa,) **o** (oturdukları) **yerden sürül**(üp hapse gönderil)**meleridir. İşte bu** (cezalar)**, dünyada onlar için büyük bir** (alçaklık, rezillik ve) **rüsvaylıktır,** (günahlarının büyüklüğünden dolayı) **âhirette ise kendileri için pek büyük bir azap vardır!**
Allâh-u Te`âlâ ile muhârebe yapılamayacağından dolayı burada Allâh-u Te`âlâ'nın emirlerine muhâlefet eden ve Rasûlünün hükümlerine başkaldırmış olan kimselerin cezası konu edilmiştir. Nitekim Ukl ve Urayne kabilelerinden birtakım insanlar Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek Müslüman olduklarını açıkladılar. Fakat sonra Medine'nin havası kendilerine yaramayınca hastalanıp zayıflamaya başladılar ve ovaya develerin yanına gidip, onların sütlerinden içerek sağlıklarına kavuşmak için Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den izin istediler. Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in müsâadesi üzere Kuba civârındaki zekât develerinin yanında bir müddet kalıp iyileşince, dinden dönerek develerden birini boğazladılar, çobanlardan birinin ellerini ve ayaklarını kesip, diline ve gözlerine de diken batırarak ölünceye kadar kızgın güneşin altında bıraktılar, diğer develeri de alıp götürdüler. Sağ kalan bir çobanın haberi üzerine Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) yirmi kişilik bir müfrezeyi onların takibine gönderdi. Yakalanıp getirildiklerinde Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onlara kısas yapılmasını emretti. Bunun üzerine o cânilerin gözleri çıkarıldı, elleri ve ayakları kesildi ve ölünceye kadar o hal üzere Harre tarafında bırakıldılar. (Buhârî, Meğâzî: 34, No: 3956, 4/1535; Zekât: 67, No: 1430, 2/546)
Diğer kaynaklar için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 6/481-482

﴾34﴿ **Ancak o kimseler müstesnâ ki kendilerine** (ulaşıp yakalamak için) **güç yetirmenizden önce** (kâ firlikten ve bozgunculuktan) **tevbe etmiştirler!** (Bu durumda kan sahiplerinin kısas hakkı bâkiyse de, yöneticilerin, Allâh'ın hakkı olan had cezasını uygulayarak onları öldürmeleri gerekmez. Zira) **bilin ki; Allâh gerçekten** (tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (onlardan cezayı kaldıracak derecede merhamet sahibi olan bir) **Rahîm'dir.**

﴾35﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'tan hakkıyla sakının** (da O'nun kullarına eziyet etmeyin)**,** (emirleri tutmak, yasaklardan kaçmak ve dostlarını sev mek gibi amellerle sizi) **O'na** (yaklaştıracak) **vesile**(ler) **arayın ve** (Allâh-u Te`âlâ'nın görünengörünmeyen tüm düşmanlarıyla harbetmek üzere) **O'nun yolunda cihat edin, tâ ki siz** (dünya ve âhirette saâdet ve) **felâha kavuşabilesiniz!**

Bu âyet-i kerîme müminlere, kulu Rabbine yaklaştıracak ve sîle aramasını emretmektedir. Bu tevessül, kişinin namaz-oruç gibi sâlih amelleriyle olabileceği gibi, Allâh rızası için sevdiği ne bîler ve velîlerin Allâh indindeki makamları hürmetiyle de yapı labilir. Zaten: "Allâh için olan sevginin amellerin en üstünü olduğu" (Ebû Dâvûd, Sünnet: 3, No: 4599, 2/609) hadîs-i şerîflerde bildirildiği için, bu tevessül yine kişinin kendi sâlih ameliyle yapılmış olmak tadır. Nitekim Âdem (Aleyhisselâm)ın, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hürmetine mağfiret istemesi üzerine bağışlandığı, sahih hadîs-i şerîfte zikredilmiştir. (Hâkim, el-Müstedrek, No: 4228, 2/672) Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sağlığında ve vefatından sonra sahâbenin ve sâlihlerin onun kıymetli şahsıyla, ayrıca sa kal-ı şerîf ve hırka-i şerîf gibi mukaddes emânetleriyle tevessül ve

teberrüklerinin meşrûiyetinin tafsîlatlı delilleri için bakınız: Rûhu'l Furkan: 7/13-66

﴾36﴿ **Şüphesiz o kimseler ki kâfir olmuşlardır; kı yâmet gününün azâbından dolayı kendisini fidye** (olarak) **verebilmeleri için, yer**(yüzün) **de bulunan ların tümü ve beraberinde bir misli daha onlara âit ol**(up hepsini verecek ol)**sa**(lar) **da, gerçekten de bu onlardan kabul olunmaz. Demek ki onlar için çok acı verici pek büyük bir azap vardır.**

﴾37﴿ **Onlar o** (cehennemdeki) **ateşten çıkmak ister ler, oysa kendileri ondan asla çıkacak kimseler de ğildir. Onlar için sürekli olan pek büyük bir azap vardır.**

﴾38﴿ **Hırsızlık yapan erkekle, hırsızlık yapan kadı na gelince; her ikisinin** (çalıp) **kazanmış oldukları şeye karşılık, Allâh'tan caydırıcı bir azap olmak üzere ikisinin de** (sağ) **ellerini** (bileklerinden) **kesin! Allâh** (kanunlarına karşı konulamayacak güce sa hip bir) **Azîz'dir;** (hırsızın kolunun kesilmesi gibi, teşrî` ettiği tüm hükümlerde tam isabet sahibi bir) **Hakîm'dir.**

﴾39﴿ **Fakat** (hırsızlardan) **her kim** (insanlara yaptığı bu) **zulmünün ardından tevbe eder ve** (kul haklarını ödeyerek işini) **düzeltirse, şüphesiz ki Allâh onun tevbesini kabul eder. Çünkü gerçekten Allâh** (tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (bozuk hallerini düzeltenlere ziyâde acıyan bir) **Rahîm'dir.**

Hırsızın elinin kesilmesini emreden bu hüküm; birçok münkir tarafından, İslâm aleyhine öne sürülen konuların başlıcala rındandır. İş kendilerine dokunduğunda, hırsızın kafasını koparmaktan aşağı bir cezaya râzı olmayan bu kişiler; İslâm'ın, toplumun emniyeti için koyduğu böyle hikmetli bir hükme itiraz ederek, bencilliklerini ortaya koymaktadırlar. Bu kişiler, yolda bul

duğunu alana yahut açlıktan ölecek durumda olana dahi bu hük mün uygulandığı gibi tezler ortaya atarak, İslâm'ı kötülemekte ve böyle önemli bir konuyu basite indirmektedirler. Hâlbuki İslâm'ın diğer cezaları gibi, bu hükmün uygulanması da ağırlaş tırılmış birtakım şartlara bağlı olmakla birlikte, hafifletici birçok husus da Şâri` tarafından açıklanmıştır ki, bu meseleleri; Rûhu'l-Furkan Tefsirimizin 7/77-97'de tafsîlâtlı bir şekilde bulabilirsiniz! Artık günümüzde hırsızlardan inim inim inleyen ve onlara verilen cezaları caydırıcı bulmayan, hapishâneleri de vazgeçirici olmaktan öte kötü yolda eğitici bulan toplumumuza, Allâh'ın bu hükmünün hikmetini anlatmak için, uzun söze hâcet olmasa gerektir sanırız!

﴾40﴿ (Ey Habîbim ve ey muhatap!) **Bilmez misin ki şüphesiz Allâh; göklerin ve yerin mülkü sadece O'na âittir. O dilediğine azap eder, dilediği içinse** (günah larını) **bağışlamada bulunur. Allâh** (azap etme ve bağışlama dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾41﴿ **Ey Rasûl! Kalpleri iman etmediği halde dilleriyle: "İnandık!" demiş olan o** (münafık) **kişilerden ve o Yahudi olmuş kimseler içerisinden, kâfirlik içinde** (alabildiğine) **koşuşan o şahıslar**(ın İslâm'a karşı takındıkları hilekârca tutum) **seni üzmesin!** (Bu kişiler hahamlarının uydurduğu) **yalanı çokça dinley**(ip kabul ed)**enlerdir/**(senin sözlerine) **yalan** (yanlış şeyler katmak) **için dikkatlice dinleyenlerdir/,** (kibir ve nefretlerinin aşırılığından dolayı) **sana gelmemiş diğer bir** (Yahudi) **toplum**(u hesabına casusluk yapıp, senden duyduklarını onlara bildirmek) **için de iyice dinleyenlerdir. Bu kişiler kelimeleri** (Allâh tarafın dan) **konulan yerlerinden sonra** (oralardan kaydırıp) **değiştirirler ve** (sana fetvâ sormak için gönderdikleri kimselere)**: "İşte eğer size bu** (bizim

verdiğimiz hüküm) **verilirse onu alın! Eğer size bu** (fetvâ) **veril mezse** (kabulünden) **sakının!" derler. Allâh her kimin sapıklığı** (seçtiğini bildiği için onun sapıtması)**nı dilerse, artık sen onun için, Allâh'tan** (gelecek irâdeyi savuşturmak hususunda) **asla hiçbir şeye mâlik olamazsın. İşte onlar ancak o kim selerdir ki; Allâh** (kâfirliği seçtiklerini bildiği için)**, kalplerini** (inkârdan) **temizlemeyi murad etmemiş tir. Onlar için dünyada büyük bir rüsvaylık vardır.** (Bu yüzden münafıklar dâima perdelerinin yırtılması endişesiyle yaşarlar ve İslâm'ın yükselmesini gördükçe acı çekerler. Yahudilerse; yalan ve değiştirmeleri açığa çıktıkça bu rezâleti yaşarlar ve dâima Müslümanlara cizye ödemeye mahkûm kalırlar.) **Bu kişiler için âhi rette de pek büyük bir azap vardır.**

Tefsirlerde zikredildiğine göre; Hayber Yahudilerinin eşra fından evlilik geçirmiş bir kadınla bir erkek zina ettiler. Tevrât'ta onların cezası recim idi. Yahudiler onları recmetmek istemeyince: "Muhammed'in komşuları ve antlaşmalıları olan kardeşlerimiz Kureyza oğullarına adam gönderip bu meseleyi sorduralım, zira o, kolaylıkla gönderilmiş bir peygamberdir, eğer recimden başka bir ceza verirse onu kabul eder ve 'Peygamberlerinden birinin fetvâsıdır!' diyerek onu Allâh katında delil getiririz!" deyip içlerinden bir cemaati yola çıkardılar ve onlara: "Eğer Muhammed size sopa cezasını emredecek olursa kabul edin, recmi emrederse ondan sakının!" diyerek zina eden iki kişiyi de onlarla beraber gönderdiler. Kureyza ve Nadîr oğulları onlara: "Ona sorarsanız size istemediğiniz şeyi emredecektir!" dedilerse de, onların ısrarı üzerine Kâ`b ibni Eşref'in de aralarında bulunduğu bir topluluk Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e geldiler. O kendilerine recim hükmünü verince bunu kabul etmediler. O zaman Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve

Sellem) *onlara Tevrât'taki hükmü sorunca: "Biz zina edenleri rezil ederiz ve sopa cezasına çarp tırırız!" dediler. Bunun üzerine Yahudi ulemâsından İslâm'ı kabul etmiş olan Abdullah ibni Selâm: "Yalan söylediniz, şüphesiz ki Tevrât'ta recim vardır!" deyince Tevrât'ı getirip açtılar. O sırada içlerinden biri elini recim âyetinin üzerine koyarak öncesini ve sonrasını okurken orayı atlamak isteyince, ibni Selâm ona elini kaldırttı ve bu durum karşısında hakikati gizleyemeyen kâfirler Rasûlullâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hükmüne râzı olmak durumunda kaldılar, böylece o iki Yahudi recmedildiler.* *(Buhârî, Menâ kıb: 23, No: 3436, 3/1330; Müslim, Hudûd: 6, No: 1700, 3/1327)* *İşte bu ve sonrasındaki iki âyet-i kerîme bu konuda nâzil olmuştur. Kıssanın tafsîlâtı için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 7/105-109*

﴾42﴿ (Bu hâinler) **alabildiğine yalan dinleyenler,** (rüşvet gibi) **haram**(lar)**ı bolca yiyenlerdir.** (Habîbim!) **Eğer** (fet vâ sormak için) **sana gelirlerse,** (di lersen) **aralarında hüküm ver, yahut onlar**(ın dava larına bakmak)**dan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen,** (düşmanlıklarından endişe etmene bir mahal yoktur. Çünkü) **sana hiçbir şeyle asla zarar veremezler. Hükmedecek olursan da, aralarında adâletle hüküm ver! Şüphesiz ki Allâh adâletli davranan ları sever.** (Onları korur ve şanlarını yüceltir.)

﴾43﴿ **İşte** (sana ve Kitabına inanmadıkları halde) **seni nasıl hakem tayin ediyorlar da, sonra bir de bunun ardından** (senin hükmüne teslimiyet ten) **yüz çevir**(ip gid)**iyorlar. Oysa içerisinde Allâh'ın hükmü bulunan Tevrât onların yanındadır** (ve onlar senin hükmünün kendi kitaplarındakine uygun olduğunu onda görmektedirler)**. İşte bunlar** (kendi kitaplarına bile) **asla inanan kimseler değillerdir!**

﴾44﴿ **Şüphesiz Tevrât'ı Biz indirdik ki onun içerisinde** (doğru yolu gösteren) **büyük bir hidâyet ve** (karanlıkta kalmış hükümleri açığa çıkaran) **tam bir nur bulunmaktadır.** (Allâh'ın Tevrât'taki hükümlerine boyun eğerek) **Müslüman olmuş olan o peygamberlerle,** (dünyaya rağbetsiz zâhid ve tamamen Allâh'a bağlı) **Rabbânî kişiler ve** (peygamberlerinin yolunu izleyen fakîh) **âlimler Yahudi olan kimselere o** (Tevrât kitabının ka) **nunla**(rıyla) **hüküm veriyordu**(lar)**. Şu sebeple ki onlardan Allâh'ın Kitab'ının** (değiştirilip zâyi edilmekten) **korunması istenmişti ve** (kelimeler yerlerinden oynatılmasın diye) **kendileri onun üzerine** (gözcülük yapan) **şâhitler olmuşlardı.** (Biz de onlara: ") **Artık** (ey hâkimler! Karar verir ken) **insanlardan korkmayın, Benden korkun! Benim âyetlerim**(de belirtilen hükümleri tatbik etmeniz)**e karşılık** (rüşvet, makam mevki ve insanların hoşnutluğu gibi) **az bir pahayı satın almayın! Her kim Allâh'ın indirmiş olduğu** (kuralları in kâr edip hafife alarak onlar) **ile hüküm vermezse, işte ancak onlar kâfirlerin ta kendileridir !** (" buyurmuştuk.)
İbni Abbâs ve Mücâhid (Radıyallâhu an hüm)`ün beyan ları vechile; âyet-i celîlenin son cümlesinde gizli bir kayıt mevcuttur ki bunun takdiri: "Her kim Kur'ân'ı reddederek ve Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in beyanlarını inkâr ederek Allâh-u Te`âlâ'nın indirdiğiyle hükmetmezse, işte o kimse kâfirdir!" demektir. Zira Ehl-i Sünnet itikadına göre hiçbir günahı işlemek sahibini kâfir etmez, ama yaptığı günahı helâl kabul ederek işleyenler kesinlikle kâfir olurlar. Dolayısıyla Allâh-u Te`âlâ'nın indirdiğinin dışındaki hükümleri doğru kabul ederek ve onlarla hükmetmeyi helâl görerek böyle yapan kimseler âyet-i kerîmenin hükmüne dâhildirler. Ama Kur'ân-ı Kerîm ve hadîs-i şerîflerde geçen bü tün hükümleri kabul ettikleri halde haram işlediklerini

bilerek Allâh'ın indirdiğinden başkasıyla hüküm veren ler, Müslümanların fâsıklarından olurlar ki; artık işleri Allâh'a kalmıştır, dilerse onları affeder, isterse kendi lerine azap eder! Beğavî tefsirinde ulemâdan nakledildiği üzere; bu hüküm, Allâh-u Te`âlâ'nın bir konudaki kesin hükmü nü bildiği halde, açıkça ve kasten reddeden kimse hak kındadır. Yoksa bir hüküm kendisine gizli kaldığı için yahut te'vilinde yanlışlık yaptığından dolayı o hükmü reddeden kimse bu tehdide dâhil değildir. Bu hususta geniş malumat için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 7/138-141

﴾45﴿ **Biz o** (Tevrât kitabı)**nda o** (Yahudi ola)**nlar üzerine yazmıştık ki: "Gerçekten can cana, göz göze, burun buruna, kulak kulağa, diş dişe karşılık** (kısas yapılacak)**tır.** (Kısas yapılması mümkün olan diğer uzuvlarda ki) **yaralar da** (birbirleriyle) **kısas** (yapılmalı) **dır. Artık her kim** (hak sahibi olduğu hal de, kısas istemeyerek) **onu bağışlarsa işte o, kendisi**(nin günahları) **için bir keffârettir." Her kim Allâh'ın indirmiş olduğu** (kısas gibi hükümler) **ile hüküm vermezse işte ancak onlar** (Allâh'ın şerî`atine ters düşen kararlar verdikleri için, hem kendilerine, hem de hüküm verdikleri kimselere haksızlık yapan) **zâlimlerin ta kendileridir!**

﴾46﴿ **Biz, Meryem oğlu Îsâ'yı, öncesinde bulunan Tevrât'ı tasdik eden biri olarak o** (kendinden önce peygamber ola)**nların izleri üzere peşlerinden gön derdik. İçerisinde** (doğru yolu gösteren) **büyük bir hidâ yet ve** (karanlıkta kalmış hükümleri açığa çıkaran) **tam bir nur mevcut olan ve öncesinde bulunan Tevrât'ı doğrulayan İncîl'i de ona,** (peygamberliğini ispat etmek, bir de) **takvâ sahipleri için tam bir reh ber ve büyük bir öğüt olsun diye verdik!**

﴾47﴿ **İncîl ehli Allâh'ın onda indirmiş olduğu** (hükümler) **ile hüküm versin. Her kim Allâh'ın indirmiş olduğu şeyler ile**

hüküm vermezse, işte ancak onlar (verdikleri kararlarda Allâh'ın şerî`atinin dışına çıkmış olan) **fâsıkların ta kendileridir!** *Ulemânın beyanına göre; bu âyet-i celîlenin manası: "İncîl ehli, Allâh-u Te'âlâ'nın İncîl'de Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in peygamberliği hakkında indirdiği delillerle hükmetsin!" demektir. Nitekim ileride gelecek: "Ey Ehl-i Kitap! Siz Tevrât'ı, İncîl'i ve Rabbinizden size indirilmiş olan Kur'ân'ı hakkıyla uygulamadıkça doğru bir şey üzere değilsiniz!" (Mâide Sûresi: 68) âyet-i kerîmesinde Yahudi ve Hristiyanlara, Kur'ân'a uymadıkça hak yolu bulamayacakları açıkça bildirilmiştir. Yine böylece: "Yanlarındaki Tevrât ve İncîl'de yazılı buldukları o Rasûle; o ümmî peygambere uyanlar... Ona inananlar, saygı gösterenler, kendisine yardım edenler ve onunla birlikte indirilmiş olan o (Kur'ân) nur(un)a hakkıyla uyanlar, işte kurtuluşa erenler ancak onlardır!" (A'râf Sûresi: 157) kavl-i şerifinde de, Ehl-i Kitabın Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e inanmadıkça ve Kur'ân'a tam manasıyla uymadıkça felah bulamayacakları açıklanmıştır. Dolayısıyla bu âyet-i celîleden İncîl'in hâlâ yürürlükte olduğu ve Hristiyanlardan onunla amel etmeleri istendiği gibi bir mana asla anlaşılamaz. Zira burada on lardan istenen, İncîl'in kendilerine müjdelemiş olduğu Ahmed adındaki âhir zaman peygamberiyle ve kitabıyla ilgili hükümlerle amel ederek İslâm'a girmeleridir.*

﴾48﴿ (Habîbim!) **Biz sana da o kitabı; öncesinde bulunan kitab**(lar)**ı tasdik edici ve** (değişmemesi için) **onu gözetici/ve** (doğruluğuna dâir) **ona şâhit lik edici/ olarak hak**(kı ispat ve doğruyu yanlıştan ayırma hikmeti) **ile indirdik! Artık sen o** (insa)**nlar arasında Allâh'ın** (sana Kur'ân'da) **indirmiş oldu ğu** (hükümler) **ile hüküm ver ve sana gelmiş olan haktan uzaklaşarak onların kötü arzularına uyma!** (Ey insanlar!)

Sizden her biriniz için bir şerî'at ve (din hususunda) **açık bir yol** (Allâh'a ulaştıracak bir tarikat(1)**) tayin ettik. Allâh dileseydi elbette sizi** (tüm asırlarda aynı dinde birleşen) **tek bir ümmet yapardı. Velâkin size vermiş olduğu şeylerde** (ve farklı şerî`atların her asra münâsip olan hükümlerinde) **sizi imtihan** (etmek is teyenin muâmelesine tâbi) **etsin diye** (bunu dilemedi, aksine her döneme uygun farklı hükümler belirlemek istedi)**! Öyleyse** (ölüp de fırsatı kaçırmadan önce, Allâh'ın emrettiği) **hayırlı işlere koşun! Zira hep birlikte dönüşünüz ancak Allâh'adır. O da kendisi hakkın da ihtilaf etmekte bulunmuş olduğunuz şeyler** (de kimin haklı kimin haksız olduğunu, dolayısıyla hangi karşılığı hak ettiğin)**i size haber verecektir.**(1)**Fahrur râzî, et- Tefsîru'l-Kebir**

﴾49﴿ **Bir de** (sana) **şunu** (vahyettik) **ki: "Onların arasında Allâh'ın indirmiş olduğu şeylerle hüküm ver, onların kötü isteklerine uyma ve Allâh'ın sa na indirmiş olduğu şeylerin birinden bile seni çe virirler diye onlardan sakın!" Eğer onlar hâlâ** (başka hükümler arayışına girip, Allâh'ın indirdiği kanunlardan) **yüz çevirirlerse, ar tık sen bil ki Allâh ancak onlara günahlarının bir kısmını**(n cezasını dünyada da) **isabet ettirmek is tiyor!** (Nitekim Nadîr oğullarını sürgüne göndererek, Kureyza oğullarını katlettirerek, Kaynukâ', Hayber ve Fedek ahâlisini de mağlup ederek onlara bu günahla rının vebalini tattırmıştır. Günahlarının bir bölümünün cezası buysa, ya diğer günahlarının cezasını bulduk larında halleri nice olur?) **Gerçekten de insanlardan birçoğu elbette** (Allâh tarafından tespit edilen hüküm leri tat bik etme dâiresinden çıkmış) **fâsık kimselerdir.**

﴾50﴿ **Yoksa onlar** (Allâh'ın sana indirdiği hükümleri kabulden yüz çevirip de) **hâlâ** (İslâm öncesi) **câhiliyet** (döneminin, nefsâni

arzulara göre yamulmaya müsâit bulunan bâtıl) **hükmünü mü arıyorlar?** (Gerçeklere ulaşmak için fikir yorarak meselelerin iç yüzü hakkında) **şüphesiz bir bilgiye sahip bulunmak ta olan değerli bir toplum için, hüküm** (ve kanun koy ma) **yönünden Allâh'tan daha güzel kim olabilir?!**

﴾51﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Yahudileri ve Hristiyanları** (kendiniz için güvenecek, yardım edip yardım isteyecek ve ahbap gibi geçinecek) **dostlar edin meyin! Çünkü onların bir kısmı** (size karşı) **diğer bir kısmın dostlarıdır. İçinizden kim onları dost edinir se, şüphesiz ki o da onlardandır. Gerçekten Allâh** (kâfirlerle dostluk kurarak hem kendilerine hem de müminlere haksızlık yapmış olan) **o zâlimler toplu munu** (doğruyu bulmaya) **hidâyet etmez!**

﴾52﴿ **İşte, sen kalplerinde** (münafıklık gibi) **bir tür hastalık bulunan o** (Abdullah ibni Übeyy gibi) **kimse lerin o** (kâfir ola)**nlar**(a dostluk ve destek faaliyetleri) **hakkında koşuşturklarını görürsün.** (Bir yandan da) **onlar** (özür beyan etmek üzere)**: "**(Kâfirlerin kazanması hâlinde, bugünkü durumu tersine çevirecek) **dönüp dolaşan bir felaket bize isabet eder diye korkuyo ruz!" derler. Ar tık, Allâh kesinlikle** (Müslümanların lehine) **bir fetih ya da** (münafıkların iç yüzünü ortaya çıkarmakla alâkalı) **Kendi katından bir emir getire cek de böylece onlar içlerinde gizlemiş oldukları** (bu şüphecilik ve kâfirlik gibi kötü) **şeylere karşı piş manlık duyan kimseler olacaklardır.**

﴾53﴿ **İman etmiş olan kimseler de** (o zaman birbir lerine münafıkları göstererek, onların hallerinden şaşkın lıklarını ifade etmek üzere)**: "İşte bunlar mıydı, si zinle mutlaka beraber olduklarına dâir yeminleri nin en kuvvetlisiyle gerçekten Allâh'a and etmiş olanlar?!" diyecek** (ve böylece Allâh'ın

kendilerine bahşetmiş olduğu ihlâs nimetine hamdedecekler)**.** (İşte) **bunların** (inanarak değil de, gösteriş için yap tıkları bütün iyi) **amelleri boşa gitmiştir, bu sebeple de onlar** (iki cihanı da) **kaybeden kimseler olmuşlardır.**

﴾54﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! İçinizden her kim** (İslâm) **dininden** (ayrılıp, eski kâfirliğine) **geri dönerse,** (şunu iyi bilsin ki Allâh'a hiçbir zarar veremez. Çünkü Allâh'ın ona ihtiyacı yoktur. Nitekim) **yakında muhakkak Allâh** (onları helâk ettikten sonra yerlerine) **öyle bir toplum getirecektir ki; O onları sevmektedir, onlar da O'nu sevmektedirler, müminlere karşı çok tevâzuludurlar, kâfirlere karşı çok serttirler, Allâh yolunda cihat ederler ve hiçbir tenkitçinin en ufak bir kınamasından korkmazlar! İşte bu, Allâh'ın fazl**(u ihsan)**ıdır ki onu dilediği kimse ye verir. Allâh** (her türlü genişliğe mâlik olan ve sahip olduğu imkânların bitmesinden korkmayan bir) **Vâsi`dir;** (lütfuna kimin lâyık olduğu hususu dâhil, ilmi her şeye son derece tealluk eden bir) **Alîm'dir.**

Kurtubî ve Hâzin gibi muteber tefsirlerde zikredildiği üzere Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *vefat edin ce Medîne ve Mekke ehliyle, Abd-i Kays oğullarından olan Bahreyn ehlinin dışındaki bütün Araplar irtidâd ettiler. Ancak bunların dinden dönmeleri iki kısım üzere oldu. Bir kısmı; şerî`at hükümlerinin tümünü terk ederek dinden çıktılar, Ebû Bekir* (Radıyallâhu anh) *da Halid ibni Velîd* (Radıyallâhu anh)*ı ordularıyla birlikte onların üzerine gönderdi. Diğer birtakımları ise; "Namaz kılarız, oruç tutarız ama zekât vermeyiz! Allâh bizim mallarımızı gasp edemez!" diyerek zekâtın farziyetini inkâr ettikleri için mürtet oldular. Bunun üzerine Ebû Bekir* (Radıyallâhu anh) *onlarla harp etmek isteyince sahâbe, kıble ehliyle savaşı hoş karşılamadılar. Fakat Ebû Bekir* (Radıyallâhu anh)*: "Vallâhi namazla zekâtın*

arasını ayı ranlarla harb edeceğim! Yemin olsun ki; Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ödedikleri bir keçi yavrusunu bile bana vermeyecek olurlarsa onlarla harbederim ve kimse gelmese tek başıma giderim!" buyurarak birta kım orduları bu kabilelerin üzerine yolladı. Böylece hep si zekâtı kabul ettiler. Bundan dolayı Ebû Hasîn (Radıyallâhu anh): "Peygamberlerden sonra Ebû Bekir (Radıyallâhu anh)dan daha üstün kimse doğmadı! Muhakkak ki o, mürtetlerle savaşma konusunda bir peygamber vazifesi yaptı!" demiştir. Allâh'ın, mürtetlerin yerine getireceğini vaad ettiği ve kendilerini sevdiğini beyan ettiği kavmin; Ensâr, Yemen ehli, Farslılar ve Türkler olduğuna dair malumat için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 7/200-207

﴾55﴿ (Ey Müslümanlar!) **Sizin** (asıl) **dostunuz ancak Allâh'tır, O'nun** (dostluğuna tâbi olarak, dostlarınız da) **peygamberidir ve iman etmiş olan o kimselerdir ki; onlar namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler, üstelik kendileri** (Allâh-u Te`âlâ'nın emirlerine karşı) **eğilicidirler/rükû' edicidirler/.**

﴾56﴿ **Her kim Allâh'ı, O'nun Rasûlünü ve iman etmiş olan o kimseleri dost edinirse, şüphesiz ki** (onlar Allâh'ın taraftarlarıdırlar,) **Allâh'ın hızbi** (ise) **gâlip olanların ta kendileridir.**

﴾57﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! O sizden önce kendilerine kitap verilmiş olanlardan dininiz**(le il gili meseleler)**i bir eğlence ve bir oyun** (malzemesi) **edinmiş bulunanları da,** (diğer) **kâfirleri de dostlar edinmeyin ve** (kâfirlerle dostluk hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının! Eğer** (gerçek manada) **mümin kimseler olduysanız** (kâfirlerle dostluktan el etek çekmeniz gerekir. Zira hakikî iman, din düşmanlarını dost edinmekle bağdaşmaz)**!**

﴾58﴿ **Birbirinizi** (ezanla) **namaza seslediğinizde,** (o kâfirler) **onu** (ezanı ve namazı) **bir eğlence ve bir oyun** (vesilesi) **edinirler. İşte bu, şu sebepledir ki gerçekten onlar öyle kötü bir toplumdurlar ki akıllarını kullanmazlar.** (Zira akıl bu gibi yanlışlardan insanı engellediği gibi beyin sizlik de, hakkı bilmemeye ve onun la dalga geçmeye sebep olur.)

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre; Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in müezzini ezan okuyup Müslümanlar namaza kalktığında Yahudiler: “Kalktılar, kalkmaz olasıcalar!” dediler. Onları rükû ve secde yaparken gördüklerinde de alay edip gülmeye başladılar, işte bunun üzerine Allâh-u Te’âlâ bu âyet-i celîleyi indirdi. Bu yüzden ulemâ: “Ezan sırf rüya ile de ğil, Kur’ân’ın açık nassıyla da sabittir!” demişlerdir. Âyet-i kerîmenin sebeb-i nüzûlüyle ilgili farklı rivayetler; ezanla ilgili görülen rüyalar; ezanla ilgili bazı hükümler; ezan ve müezzinliğin fazileti hakkındaki hadîs-i şerîf ve rivayetler ve ezanın tasavvufî manaları için bakınız: Rûhu’l-Furkan: 7/239-258

﴾59﴿ (Habîbim!) **De ki: “Ey kitap ehli! Siz bizim an cak Allâh’a, bize indirilmiş olana ve daha önce in dirilmiş bulunan** (tüm kitap)**lara inanmış ol mamızı beğenmiyorsunuz, bir de** (dinimizi beğenmemeniz) **şu nedenle**(dir) **ki; ekseriniz gerçekten** (yoldan çık mış) **fâsık kimselersiniz!”**

﴾60﴿ (Habîbim! Müslümanlara: “Sizin dininizden da ha şerli bir din bilmiyoruz!” diyen o Yahudilerden her birine) **de ki: “İşte Allâh katında cezası bu** (hoş görülmeyen ima)**n**(ımız)**dan** (sizce de) **daha şerli olan bir şeyi size haber vereyim mi?** (Cumartesi yasağını ihlal eden ve Îsâ (Aleyhisselâm)**`a gelen sofrayı inkâr eden Yahudi ler içerisinden) o kimse ki; Allâh**

kendisine lânet etmiştir, üzerine gazap indirmiştir, bir kısımlarını maymunlar ve domuzlar yapmıştır ve o, (buzağı, şeytan ve kâhinler gibi Allâh'a masiyet uğrunda ken disine itaat edilen) **tâğûta tapmıştır. İşte o** (mel`u)**nlar,** (diğer kâfirlere nispetle) **konum bakımından daha kötüdürler ve yolun doğ rusundan en çok sapanlardır!"**

﴿61﴾ (Ey Müslümanlar! Yanınıza münafıkça sokulan Yahudiler ve diğer münafıklar) **size geldikleri zaman: "Biz** (size gelen dine) **iman ettik!" derler. Oysa onlar** (sizin yanınıza) **muhakkak kâfirlikle girmişler ve yine kendileri şüphesiz onunla çıkmışlardır. Allâh ise, gizlemekte bulunmuş oldukları** (kâfir lik ve münafıklık gibi) **şeyleri çok iyi bilendir!**

﴿62﴾ (Habîbim!) **Onlardan birçoğunu görürsün ki** (yalan gibi büyük) **günahlar, zulümler ve** (özellikle) **haram yeyişleri içerisinde koşuşmaktadırlar. Onların yapmakta bulunmuş oldukları o şey, andolsun ki; elbette ne kötü olmuştur!**

﴿63﴾ (Allâh'a bağlı geçinen) **o rabbânî kimseler ve âlimler, günah** (olan yalan)**ı söylemelerinden, birde** (rüşvet ve fâiz gibi) **haramı yemelerinden onları nehyetseydi ya! Onların sanat halinde işlemiş oldukları bu** (nemelâzımcılık) **iş**(i)**, kasem olsun ki; gerçekten ne fena olmuştur!**

﴿64﴾ (Muhammed (Sallâllâhu Aley hi ve Sellem) **gönderilin ceye ka dar, insanların en zengini olan Yahudiler, onu in kâr etme leri üzerine, Allâh tarafından bir bela olarak darlığa düşürülünce, içlerinden Fenhâs ve onun sözüne râzı olan) Yahudiler: "Allâh'ın eli bağlı** (ve sıkı) **dır!" dedi.** (Fakirlik, cimrilik ve esirlik çekerek) **elleri bağlana sıcalar ve söylemiş oldukları şey yüzünden lânet olasıcalar! Hayır! O'nun** (şekilden münezzeh olan) **iki eli de açıktır** (ki onlar, cömertlik ve nimetini temsil etmektedirler)**. O dilediği şekilde infak eder**

(istediğine istediği kadar verir)**. Sana Rabbinden indirilmiş olan o şey**(i inkâr)**, andolsun ki onlardan birçoğunu azgınlık ve kâfirlik bakımından elbette artıracaktır. Biz de onların arasına kıyâmet gününe kadar** (devam edecek) **bir düşmanlık ve kin bıraktık.** (Bu yüzden, toplu görünseler de, asla kalpleri ve sözleri birleşmeyecektir.) **Onlar her ne zaman** (Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e ve diğer insanlara) harp için bir ateş yakmışlar** (ve bir fitne çıkartmışlar)**sa Allâh onu söndürmüştür. Onlar yer**(yüzün)**de** (hilekârlık, harp çıkartma, fit ne uyandırma ve İslâm'ı zayıflatma gibi) **fesat**(ları kö rüklemek) **için çalışırlar. Allâh ise fesat çıkaranları sevmez** (onların bu işine rıza göstermez)**!**

﴾65﴿ **Şüphesiz ki Ehl-i kitap** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e ve getirdiklerine) inansalardı ve** (günahlardan) **hakkıyla sakınsalardı, kötü işlerini ken dilerinden elbette örterdik ve kendilerini kesinlikle** (nimetlerle dolu) **o na'îm cennetlerine girdirirdik!**

Ulemânın beyanı vechile; Ehl-i kitaptan olan bir kim senin, İslâm'a girmedikçe cennete giremeyeceği hususunda bu âyet-i kerîme nas teşkil etmektedir. Zira Ehl-i kitap oldukları beyan edildikten sonra iman şartının getirilmesi ve cennete girmelerinin buna bağlanması; Allah'a, kendi kitaplarına ve âhirete iman dışında başka bir şeye daha inanma şartı getirmektedir ki bu da "Son peygambere iman"dan ibarettir. Yoksa onlara zaten inanmakta oldukları şeylere iman gibi bir şart koşmanın ne manası olabilir? (Beyzâvî)

﴾66﴿ **Eğer onlar Tevrât ve İncîl**(deki Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in sıfatlarıyla ilgili âyetler)i, bir de Rablerinden kendilerine indirilmiş olan** (Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâmın)**ı** (gerektiği şekilde uygulayarak) **ger çekten ayakta**

tutsalardı, elbette üstlerinden (aşağı boşaltılacak yağmur) **ve ayaklarının altından** (bitecek türlü türlü meyve ve sebzeleri) **yerlerdi. Onların bir kısmı** (ileri geri yapmayıp) **doğru ve orta yolu bulmuş çok iyi bir ümmettir.** (Nitekim Abdullah ibni Selâm ve arkadaşları gibi bazı Yahudi âlimleri, Necâşî ve ashâbı gibi kimi Hris tiyan önderleri Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e iman ederek hidâyet bulmuşlardır.) Onlardan birço ğu ise, yapmakta oldukları** (hakkı tahrif, inatçılık ve aşırı düşmanlık gibi) **şeyler ne kötü olmuştur!**

﴾67﴿ **Ey Rasûl**(-ü zîşân)**! Rabbinden sana indirilmiş olan** (hükümlerin tamamın)**ı** (kimseden çekinmeden) **tebliğ et! Eğer** (bunu) **yapmazsan, O'nun risâlet** (ve elçilik görevinden hiçbir) **ini** (yerine getirmiş ve) **ulaş tırmış olmazsın.** (Zira sana vahyedilenlerden hiçbiri nin îfâsı diğerinden aşağı tutulamaz.) **Allâh seni insanlar**(ın zararın)**dan koruyacaktır. Şüphesiz ki Allâh o kâfirler topluluğunu** (senin hak kında düşündükleri hileler hususunda) **maksatlarına eriştirmeyecektir.**

Âişe (Radıyallâhu anhâ) şöyle buyurmuştur: "Bir gece Rasûlullâh (Sallâllâhu Aeyhi ve Sellem) düşman saldırısın dan endişe ederek uyuyamayınca: 'Keşke ashâbımdan sâlih bir kişi beni korusaydı!' buyurdu. Tam o sırada bir silah sesi işittik. Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): 'O kimdir?' diye sorunca, sesin sahibi: 'Ya Rasûlallâh! Ben Sa'd ibni Ebî Vakkas'ım, seni korumaya geldim!' dedi. Bunun üzerine Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) rahat bir şekilde uyudu." (Buhârî, Temennî: 4, No: 6804, 6/2642; Müslim, Fazâilü's-sahabe: 5, No: 2410, 4/1875) Abdullah ibni Şakik (Radıyallâhu anh)dan rivayete göre; bu âyet-i kerîme ininceye kadar sahâbeden birtakımları Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i takip edip koru yorlardı. Ama bu âyet-i kerîmenin

nüzûlü üzerine Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Ey insanlar! (Artık beni korumanıza hâcet yok,) gideceğiniz yerlere gidin! Şüphesiz ki Allâh beni insanlardan korumuştur!" buyurdu. (Tirmizî, Tefsîr: 6, No: 3046, 5/251)

﴾68﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ey Ehl-i kitap! Siz** (Muham med (Sallâllâhu Aleyhi ve Sel lem)**`e inanıp, hükümlerine boyun eğmek suretiyle) Tevrât'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirilmiş olan** (Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâmın)**`ı** (doğ ruca icrâ ederek) **ayakta tutuncaya kadar**(, din adına muteber sayılacak) **hiçbir şey üzere değilsiniz." Sana Rabbinden indirilmiş olan şey**(i inkâr)**, andolsun ki onlardan birçoğunu azgınlık ve kâfirlik bakımından elbette artıracaktır. Artık sen** (tebliğ ettikçe onların gâvurlukları artı yor diye) **o kâfirler toplumuna karşı tasalanma!** (Zira bunun zararı sana değil, kendilerine dönecektir.)

﴾69﴿ **Şüphesiz o** (münafık) **kimseler ki** (dilleriyle) **inan**(ıp da, kalpten inanma)**mışlardır, o kişiler ki Yahudi olmuşlardır, bir de o** (Nûh ile İbrâhîm (Aleyhimesselâm) **döneminde yaşayıp onların dini üzere bulunan) Sâbiîlerle, Hristiyanlar; işte** (bunlardan) **her kim, Allâh'a ve o son güne inanır** (âhir zaman peygamberine iman başta olmak üzere diğer iman şartlarına da iman eder)**, ayrıca** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih bir amel de işlerse, artık** (kâfirlerin korkuya düşeceği o kıyâmet gününde) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve** (günahkârlar kaçırdıkları mükâfatlara üzülecekleri zaman) **ancak onlar mahzun olmayacaklardır.**

Yahudi ve Hristiyanlardan; Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e uymayanların cennete gireceğine dair bu ve benzeri âyet-i celîleleri delil getirenlerin görüşlerine reddiye için bakınız: Bakara Sûresi: 62, Nisâ Sûresi: 151, A`râf Sûresi: 158

﴾70﴿ **Andolsun ki muhakkak Biz** (kendi kitapların daki hükümleri tatbik edecekleri ve Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e inanıp uyacakları hususunda) İsrâ iloğullarının sağlam sözünü almış ve kendilerine** (bu hususları açıklamak üzere) **birçok değerli peygam berler göndermiştik. Her ne zaman bir peygamber canlarının istemediği bir şeyi onlara getirdiyse, bir kısmını yalanladılar, bir fırkayı da öldürüyorlar.**

﴾71﴿ **Onlar** (peygamberleri inkâr etmeleri ve bir kısmını öldürmeleri gibi büyük günahları yüzünden, haklarında) **bir bela meydana gelmeyeceğini san dılar da, böylece** (doğruyu görmekten) **körleştiler ve** (vaaz u nasihat dinlemekten) **sağırlaştılar.** (Bu za ğıya tapmalarından) **sonra Allâh onlara tevbe nasip etti.** (Ama) **daha sonra** (Zekeriyyâ, Yahyâ ve Îsâ (Aleyhimüsselâm) **zamanında) içlerinden birçoğu yine kör leştiler ve sağırlaştılar. Allâh onların yapmakta ol duklarını** (hakkıyla görüp karşılıklarını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴾72﴿ **Yemin olsun ki: "Şüphesiz Allâh Meryem oğlu Mesîh'in ta kendisidir!" demiş olan** (Hristi yan fırkalarına mensup) **kimseler gerçekten kâfir olmuştur! Hâlbuki Mesîh: "Ey İsrâiloğulları!** (Bana değil,) **benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allâh'a ibadet edin! Gerçekten kim Allâh'a ortak koşarsa muhakkak ki Allâh** (tevhîd ehline âit olan) **cenneti ona haram kılmıştır. Onun sığınağı ancak** (müş rikler için hazırlanmış olan) **o ateştir.** (Allâh'ın hakkı olan ibadeti O'nun yaratıklarına tah sis ederek en büyük zulmü işlemiş olan) **o zâlimler için yardımcılardan hiçbiri de yoktur." demişti.**

﴾73﴿ **Andolsun ki: "Gerçekten Allâh üçün üçüncüsüdür**(; üç ilâhtan biridir)**!" demiş olan** (Hristiyan fırkalarına bağlı) **kimseler de kâfir olmuştur. Hâlbuki bir tek İlâh'tan başka**

hiçbir ilâh yoktur. Söylemekte oldukları şeyden vazgeçmezlerse, kasem olsun ki; kâfir olmuş bu kişilere çok acı verici pek büyük bir azap mutlaka dokunacaktır.
Muhammed ibni Kâ`b* (Radıyallâhu anh) *şöyle rivayet etmiştir: Allâh-u Te`âlâ Meryem oğlu Îsâ'yı göklere kaldırınca, Benî İsraîlîn âlimlerinden yüz kişi toplanarak aralarında: "Siz kalabalık bir ümmetsiniz, bu durumda görüş ayrılığına düşmenizden korkulur. Öy leyse içinizden on kişi eksiltin!" dediler. Fakat sayılarının yine çok olduğunu ve bu durumda bir görüş üzere birleşemeyeceklerini anlayınca, içle rinden onar onar azalttılar ve neticede on kişi kaldı. En sonunda: "Şu anda bile çoksunuz, altı kişiyi çıkarın!" diyerek dört kişi kaldılar ve Îsâ (Aleyhisselâm) *hakkında aralarında tartışmaya başladılar. İçlerinden biri: "Gaybı Allâh'tan başkasının bilemeyeceğini biliyorsunuz! O, gaybları bildiğine göre, demek ki Allâh'tı, istediği kadar yerde kaldı, sonra dileyince göğe yükseldi!" dedi. İkinci şahıs: "Biz Îsâ'yı da, annesini de tanıyoruz, o halde o, olsa olsa Allâh'ın oğ ludur!" dedi. Bir diğeri ise: "Ben sizin dediğiniz gibi demiyorum! Çünkü Îsâ bize kendisinin Allâh'ın kulu, ruhu ve Meryem'e bıraktığı kelimesi olduğunu söy lerdi. Biz de onun kendisi hakkında dediği gibi inanı rız! Ben sizin onun hakkında büyük bir iftira söylemiş olmanızdan endişe duymaktayım!" dedi. Dördüncü kişi de ona tâbi oldu. Sonra bu kişiler insanların karşısına çıkınca, insanlar onlara Îsâ* (Aleyhisselâm) *hakkındaki görüşlerini sor dular, hepsi de cevaplarını verdiler ve böylece her üç görüşe de tâbi olan fırkalar türedi. İşte bu ve bir önceki âyet-i kerîmede Allâh-u Te`âlâ iki fırkanın kâfir edici sözlerini ve inançlarını beyan ederken, daha önce geçen 66. âyet-i kerîmede ise, doğ ru inanca sahip olan fırkaya işaret buyurdu.* *(Süyûtî, ed- Dürru'l-*

mensûr: 3/122) Hristiyanların teslîs akidesinin tahlil ve reddiyesi için bakınız: Nisâ Sûresi: 171

﴾74﴿ **Hâlâ** (bu bâtıl inançlarından uzaklaşarak) **Allâh'a tev be etmeyecekler mi ve O'ndan bağışlanma istemeyecekler mi ? Oysa Allâh** (tevbe etmeleri duru munda onları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (iman eden kullarına ziyâdesiyle acıyıp, fazl-u kereminden bağışlarda bulunacak bir) **Rahîm'dir.**

﴾75﴿ **Meryem oğlu Mesîh** (Allâh'ın oğlu değildir,) **ancak bir peygamberdir ki, ondan önce de nice rasûller muhakkak** (gelip) **geçmiştir. Annesi de** (Allâh'ın eşi değildir, ancak çok doğru kul olan) **bir sıddîkadır. İkisi de** (birer kul ve beşer oldukla rı için) **yemek ye**(meye kendilerini mecbur hissede) **rlerdi.** (Habîbim!) **Bak ki Biz** (inançlarının yanlışlığını gösteren) **delilleri onlara nasıl iyice açıklıyoruz! Sonra yine bak ki onlar hâlâ** (hakkı bulmaktan) **nasıl döndürülebiliyorlar?**

﴾76﴿ (Habîbim!) **De ki: "Siz Allâh'ı bırakıp da sizin için ne herhangi bir zarar**(ı savuşturmay) **a, ne de herhan gi bir fayda** (sağlama)**ya gücü yetmeyen** (Îsâ ve annesi gibi âciz) **şeylere mi tapıyorsunuz? Hâlbuki** (bütün sözleri hakkıyla duyan bir) **Semî` ve** (tüm inançları tam manasıyla bilerek, iyiye iyi, kötüye kötü karşılık verecek bir Alîm (olan) **yalnızca O Allâh'tır."**

﴾77﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ey Kitap ehli!** (Kiminiz Îsâ (Aleyhisselâm)**ı ilâhlığa yükselterek, kiminiz de peygam berliğini inkâr ederek) hak olmayan bir aşırılıkla** (ha reket edip de) **dininiz hususunda haddi aşmayın! Bir topluluğun kötü arzularına da asla uyma yın ki, gerçekten onlar** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in gönderilişinden) daha önce** (kendi şerî`at lerini yaşamaktan) **sapmışlar,** (ken dilerine uyan) **bir çok kimseyi de saptırmışlar ve** (Rasûlullâh

(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **gönderilince, onu kıskanıp yalanlayarak) yolun doğrusundan sapıtmışlardır!"**

﴾78﴿ **İsrâiloğullarından o kâfir olmuş kimseler, hem Dâvûd'un hem de Meryem oğlu Îsâ'nın lisanı üzere** (indirilmiş olan Zebûr ve İncîl'de) **lânetlenmiştir. İşte bu, şu nedenledir ki; onlar** (emirlere) **isyan etmişler ve** (Allâh tarafından konulan) **haddi aşmakta bulunmuşlardır.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`nın beyanına göre; İsrâiloğullarının kâfirleri tüm peygamberlerin diliyle lânetlenmişlerdir. Nitekim Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın diliyle Tevrât'ta, Dâvûd (Aleyhisselâm)ın devrinde Zebûr'da, Îsâ (Aleyhisselâm) döneminde İncîl'de, Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in lisanıyla da Kur'ân-ı Kerîm'de bu lânet kendilerine ulaşmıştır. Dâvûd (Aleyhisselâm)`ın lâneti, ashâb-ı sebt hakkında olmuştur. Cumartesi günü balık avlayarak haram işleyen bu kişiler, Dâvûd (Aleyhisselâm)`ın kavmi olup, Eyle denen yerde yaşamaktaydılar. A`râf Sûresinin 163-166. âyet-i kerîmelerinde belirtildiği üzere; bu kavim haddi aşınca Dâvûd (Aleyhisselâm) onlara: "Ey Allâh! Onlara lâneti elbise gibi ve eteklikteki bağ yerlerine takılan kemer gibi giydir! Öyle ki onları bir âyet ve yaratıklarına bir ibret yap!" diye bedduada bulunmuş, bunun üzerine o toplum maymunlara ve domuzlara dönüşmüştür. (Beğavî: 2/55; Âlûsî: 6/211) Îsâ (Aleyhisselâm) da, gökten inen sofradan yeyip içtikten sonra hâlâ inanmayan toplum hakkında: "Ey Allâh! Sofradan yedikten sonra kâfir olanlara, âlemlerden hiçbirine yapmadığın bir azap ile azap et ve cumartesi ashâbına lânet ettiğin gibi onlara da lânet et!" diye bedduada bulununca, aralarında hiç bir kadın ve çocuk bulunmayan beşbin kişilik topluluk domuzlar hâline gelmiştir. (Beyzâvî, Nesef î, Âlûsî) Ayrıca Îsâ (Aleyhisselâm): "Ey Allâh!

Bana ve anneme iftira edenlere lânet et ve onları alçak kimseler ve maymunlar yap!" diye İsrâiloğullarına genel manada lânette bulunmuştur. (Taberî, No: 12305-306, 4/656)

﴾79﴿ **Onlar kendisini işlemiş oldukları bir münker**(in benzerini işlemek)**den birbirlerini engellemiyorlardı/ kendisini yap**(mayı arzula)**dıkları bir münkerden vazgeçmezlerdi/. Yapmakta oldukları bu** (günahlara karşı nemelâzımcılık) **iş**(i)**, yemin olsun ki; elbette ne kadar kötü olmuştu!**

İyiliği emredip kötülükten nehyetme vazifelerini ihmal edenlerin zemmi hakkındaki hadîs-i şerîf ve rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 7/403-415

﴾80﴿ (Habîbim!) **Sen o** (Yahudi ve Hristiya) **nlardan birçoğunu** (sana ve müminlere karşı kızgınlıklarından dolayı)**, o kâfir olmuş** (müşrik ve kitapsız) **kimselerle dostluk eder oldukları halde görürsün. Yemin olsun ki; nefislerinin kendileri için önceden hazırlamış olduğu o şey elbette ne kötü ol muştur ki, böylece Allâh kendilerine gazap etmiş tir, bu nedenle de onlar azap içinde ebedî kalıcı kimselerdir!**

﴾81﴿ **Eğer onlar Allâh'a, o peygam ber** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem))**e ve ona indirilmiş olan** (Kur'ân)**a** (doğru dürüst) **inansalardı, o** (müşrik ola)**n ları dostl ar edinmezlerdi. Velâkin onlardan bir çoğu** (kendi dinlerine bağlılıktan bile çıkmış) **fâsık kimselerdir.**

﴾82﴿ **Andolsun ki; elbette Yahudileri ve o şirk koşmuş olan kimseleri, iman etmiş olanlara düşmanlık yönünden mutlaka insanların en şiddetlisi bulacaksın! Ama yemin olsun ki: "Şüphesiz biz Hristiyanlarız!" demiş olan kimseleri de, inanmış olan kimselere sevgi bakımından elbette o** (insa)**nların en yakını bulacaksın. İşte bu, şu sebepledir ki; şüphesiz onlardan bir kısmı** (ilim ve ibadetle meşgul olan)

keşişler ve (âhiret korkusuyla dünyayı bırakıp manastıra kapanan) **rahiplerdir, bir de gerçekten onlar** (Yahudilerden farklı olarak, doğruyu anladıklarında hakkı kabul etmekten ve ona uymaktan) **büyüklük taslamazlar.**
Ebû Hayyân (Rahimehullâh)*ın beyanı vechile; bu âyet-i celîlede Hristiyanların Müslümanlara dost olduğu açıklanmamış, ancak onların Yahudilerden ve müşriklerden daha yakın olduğu bildirilmiştir. Yahudilerin düşmanlıklarının şiddeti izaha muhtaç değildir, zira onların inançlarına göre; din bakımından kendilerinden olmayan kimselere hangi yol ve şartla olursa olsun kötülük yapmak farzdır. Böylece öldürebildiklerini öldürürler, değilse malları gaspetmek, hırsızlık yapmak veyahut çeşitli hile, tuzak ve desîseler kurmak suretiyle insanlara ellerinden gelen zararı yapmaya çalışırlar. Hristiyanların inancı ise böyle değildir; aksine onların dinine göre, başkalarına eziyet yapmak haramdır. Ama şu bilinmeli dir ki; Hristiyanlar inanç konusunda Yahudilerden daha kötü durumdadırlar, zira Yahudilerin inancının bozukluğu peygamberlik konusunda, Hristiyanlarınki ise ilâhlık mevzuundadır. Cessâs ve Beğavî gibi âlimler, âyet-i kerîmenin bütün Hristiyanları kastetmediğini bilakis Necâşî ve arkadaşları gibi İslâm'ı seçen bir tâife hakkında indiğini açıkladıktan sonra: "Müslümanları öldürmek, esir etmek, şehirlerini harap etmek, mescitlerini yıkmak ve mushaflarını yakmak gibi zulümler hususunda Hristiyanlar da Yahudiler gibidir!" demişlerdir. Sebeb-i nüzûlle ilgili rivayetler de bu görüşü doğrular niteliktedir, bakınız: Rûhu'l- Furkan: 7/420-449*
﴾83﴿ (Nitekim Hristiyan olan Habeşistan hükümdarı Necâşî ve yanında bulunan rahipler) **o Rasûle indirilmiş olan** (Kur'ân)**ı** (sahabe-i kirâmdan) **işittikleri zaman,** (kendi kitaplarından

bildikleri için kolayca) **tanımış oldukları o haktan dolayı sen onların gözlerini yaştan dolup taşar halde görürsün! Derler ki: "Ey Rabbimiz! Biz** (işittiğimiz Kur'ân- a ve onu getiren Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e) **iman ettik. Artık bizi de** (kıyâmet günü diğer ümmetler hakkın da) **şahitlik yapacak olan/**(İslâm`ın hak dîn olduğuna inanıp) **şahit olan/** (Müslüman topluluk)**lar**(ı) **ile birlikte yaz!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre; bu âyet-i kerîme Necâşî ve arkadaşlarından bahsetmektedir, zira Cafer-i Tayyâr (Radıyallâhu anh) onlara Meryem ve Tâ-Hâ Sûrele rinden bazı âyetler okuduğunda Necâşî yerden bir saman çöpü alarak: "Allâh'a yemin olsun ki; bu okunan, Allâh-u Te'âlâ'nın İncîl'de buyurduğuna şu kadarcık bile ilavede bulunmadı!" dedi ve Cafer (Radıyallâhu anh) kıraatini bitirinceye kadar o heyet ağlamayı sürdürdü. Yine böylece Cafer (Radıyallâhu anh) ile birlikte Habeşistan'dan gelen heyete Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Yâsîn-i Şerîf okuduğunda onlar da ağladılar.

﴾84﴿ **Ne oldu bize de, Allâh'a ve bize gelmiş olan o hakka iman etmeyelim? Oysa biz Rabbimizin bizi** (peygamberler ve müminlerden oluşan) **salihler topluluğu arasına girdirmesini arzulamaktayız!"**

﴾85﴿ **İşte** (itikatlarını belirtmek üzere) **söylemiş oldukları şeyden dolayı Allâh onları, içinde ebe diyyen kalıcı oldukları pek kıymetli cennetlerle mükâfatlandırmıştır ki;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. İşte** (itikat ve amel hususunda) **güzel davrananların kar şılığı ancak budur!**

﴾86﴿ **Ama o kimseler ki kâfir olmuşlardır ve Bi zim âyetlerimizi yalanlamışlardır, işte onlar da ancak o şiddetle**

tutuşmuş ateşin ayrılmaz arkadaşlarıdır.

﴾87﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Rahipliğe öze nip de, uyuma, ailenize yanaşma, et yeme ve koku sür me gibi) **Allâh'ın sizin için helâl kılmış olduğu o temiz ve lezzetli şeyleri** (kendinize) **haram kılma yın ve** (helâl-haramın tespiti hususunda yahut helâl leri fazla tüketme noktasında) **haddi aşmayın! Şüphesiz ki Allâh** (koyduğu) **sınırı aşanları sev mez** (bu yaptıklarına rıza göstermez ve cezalarını verir)**.**

﴾88﴿ **Allâh'ın sizi rızıklandırmış olduğu şeylerden helâl ve hoş olanını yeyin ve O Allâh**(ın hüküm lerine isyan)**dan hakkıyla sakının ki siz sadece O'na inanıcı kimselersiniz!**

﴾89﴿ (Yanılma ve yanlış anlama yüzünden doğru sa nıp da yaptığınız) **yeminlerinizdeki lağiv sebebiyle Allâh sizi cezalandır**(mak üzere herhangi bir keffâ retle sorumlu tut)**maz velâkin** (kalplerinizin azmi sonucu) **yeminleri sıkıca bağlamanız nedeniyle sizi mesul tutar. Artık bunu** (akdedip, bozmanızı)**n keffâreti; aile nize yedirmekte olduğunuz şeyin orta hallisinden on fakiri yedirmek yahut onları giydirmek ya da bir köle âzâd etmektir. Her kim** (bunları yerine getirme imkânı) **bulamaz sa,** (onun yapması gereken) **üç günün orucudur. İş te yemin ettiğiniz** (ve bozduğunuz) **zaman yeminlerinizin keffâreti ancak budur!** (Önemli önem siz her şeye yemin etmeyerek, yemin ettiğiniz zaman –bozmak hayırlı değilse bozmayarak, aslında mümkün mertebe hiç yemin etmeyerek, bozduğunuzda da keffâret ödeyerek) **yeminlerinizi koruyun/** (Bozduğunuz zaman keffâret verebilmeniz için) **yeminlerinizi** (nasıl yaptığınızı unutmayıp) **hafızada tutun/.** (Ey mümin kişi!) **İşte Allâh size** (şerî'at hükümlerini ortaya koyan) **âyetlerini böylece** (eşsiz bir beyanla) **açıklıyor, tâ ki siz** (dîniniz hakkındaki bu bilgilere erişme ve yaptığınız yanlışlardan

kolayca kurtuluş yolunu öğrenmenimetine) **şükredesiniz!**
Yeminler; bozulduğunda keffâret gerektiren ve gerektirmeyen, bir de yemin edenin hiçbir şekilde sorumlu olmayacağı yeminler olmak üzere üçe ayrılır. Keffâret gerektiren ve yemîn-i mün`akide diye adlandırılan birinci kısım, kişinin bir şeyi yapıp yapmayacağına dair ettiği yeminlerdir ki; yeminini bozması durumunda âyet-i kerîmede beyan edilen dört türlü keffâretten biri gerekir. Keffâret gerektirmeyen yeminler ise; kişinin kasıtlı bir şekilde yalan yere yaptığı yeminlerdir ki; yemîn-i ğamûs diye adlandırılan bu tür yeminler hiçbir keffâretle temizlenemeyecek kadar büyük bir günah olduğu için tevbe ve istiğfardan başka bir çıkış yolu yoktur. Ama kişi, doğru bildiğini sanarak bir şeye yemin eder de, sonra onun öyle olmadığı anlaşılırsa, işte buna yemîn-i lağiv denilir ki, bundan dolayı ne bir keffâret, ne de bir günah söz konusu değildir.
﴾90﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Şarap** (gibi sar hoş edici tüm içkiler)**, kumar,** (tapınılmak için) **dikili taşlar ve fal okları ancak şeytanın amelinden olan** (ve sadece onun hoş gösterip sebebiyet verdiği) **birer pisliktir. Öyleyse bu** (anlatıla)**ndan uzak durun, tâ ki siz** (Allâh`ın gazap ve azabından kurtulup) **felâha eri şebilesiniz!**
﴾91﴿ **Şeytan, şarap** (gibi içkiler) **ve kumar sebebiyle ancak aranıza düşmanlık ve kin yerleştirmek, bir de sizi Allâh`ın zikrinden ve namazdan alıkoymak ister. Artık siz** (bunlardan) **vazgeçen kimselersiniz değil mi?! Ömer ibni Şurahbîl** (Radıyallâhu anh) **şöyle anlatmış tır:**
Ömer ibni Hattâb (Radıyallâhu anh): “Ey Allâh! Şarap hakkında bize yeterli bir açıklama yap!” deyince Bakara Sûresin`deki: “Sana şarap ve kumardan sorarlar!” âyet-i celîlesi indi. Bunun üzerine Hazret-i Ömer (Radıyallâhu anh) çağrılarak bu âyet-i

kerîme kendisine okunduysa da o yine aynı duayı tekrarladı. O zaman Nisâ Sûresindeki: "Ey iman edenler! Sarhoşken namaza yaklaşmayın!" âyet-i kerîmesi nâzil oldu ki, ondan sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in müezzini kamet getirirken: "Sarhoş olan namaza yaklaşmasın!" diye nida ederdi. Tekrar Hazret-i Ömer çağ rılarak bu âyet-i kerîme kendisine okununca o bununla da yetinmeyerek aynı duayı yaptı. Bu sefer Mâide Sû re`sinin bu âyetleri nazil olunca o: "Vazgeçtik, vazgeçtik!" diyerek memnuniyetini dile getirdi. (Tirmizî, Tefsîr: 6, No: 3049, 5/253) Âyet-i kerîmelerin iniş sebebi hakkındaki diğer rivayetler; şarabın satılmasının ve üzüm satmanın hükmü; içki içenin İslâm`daki cezası; uyuşturucu madde kullanımının hükmü; kumarın, özellikle tavla ve satranç oynamanın zemmiyle ilgili hadîs-i şerîf ve rivayetler; ayrıca içkiden sakınmanın lüzumunu bildiren hadîs-i şerîf ve rivayetler için bakınız: Rûhu`l-Furkan: 8/8-55

﴾92﴿ (Emir ve yasaklarına riâyet hususunda) **Allâh`a da itaat edin, o Rasûle de itaat edin ve** (onlara mu ha lefetten) **sakının! Eğer** (onların hükümlerinden) **yüz çevirirseniz, bilin ki** (ne Allâh`a ne de peygambere hiçbir zarar veremezsiniz. Çünkü) **Bizim Rasûlümüz üzerine düşen, ancak apaçık bir duyurudur!** (O da bu vazifesini hakkıyla yapmıştır. Dolayısıyla onun tebli ğine uymayanlar ancak kendilerine zarar vermiştirler.)

﴾93﴿ (Yasaklanmadan önce) **ye**(yip iç)**miş oldukları şeyler hususunda, iman etmiş olanlar ve salih amel ler işlemiş bulunanlar üzerine hiçbir günah yoktur, ancak** (diğer haramlardan) **iyice sakınmışlarsa, iman** (da sebat) **etmişlerse ve iyi ameller işlemişlerse,** (iç ki ve kumar haram edildikten) **sonra** (onlardan da) **ta mamen sakınmışlarsa ve** (onların harâmiyetine) **inan mışlarsa, daha sonra da takva üzere**

(sabit) **olmuşlar ve güzel amel yapmışlarsa** (bu böyledir, zira bu şekilde takvâya riâyet edenler, evvelce kendilerine mübah olan şeylere ne kadar alışık olsalar da, yasaklandığı anda ondan da sakınacakları için, hiçbir yediklerinden ve içtiklerinden sorumlu olmazlar)**! Allâh** (her işte iyiyi ve güzeli arayan, bir de iman, salih amel, takvâ ve ihsân gibi vasıflarla Kendisine yaklaşmaya çalışan) **o muhsin kimseleri sever** (on ların bu amellerine rıza gösterir, bu nedenle de onlara azap etmez)**.**

﴾94﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Andolsun ki; Allâh** (ihramlıyken) **ellerinizin ve mızraklarınızın kendisine ulaşaca ğı av cinsi bir şeyle** (onu ya kalaya cak mısınız, yakalamayacak mısınız diye) **elbette sizi imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **edecektir ki, böy lece Allâh Kendisinden gıyâben korkmakta olan kimseyi** (ezel de bildiği gibi, yaratılışından sonra da mevcut haliyle) **bilsin! İşte artık bundan sonra her kim** (ihramlıyken avla narak) **haddi aşarsa, işte onun için çok acı verici pek büyük bir azap vardır.**

﴾95﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Siz ihramlı kişi lerken av öldürmeyin! İçinizden her kim onu kas ten öldürürse, işte** (o kişinin yapması gereken) **ya Kâ`be`ye ulaşacak bir kurbanlık olmak üzere, öl dürmüş olduğu hayvanın misli bir ceza** (ödemesidir) **ki; sizden adâlet sahibi iki kişi ona karar verecektir. Yahut yoksulların yiyeceği olan bir keffâret ya da** (isterse) **bu** (fakirlere vermekle yükümlü olduğu)**nun dengi bir oruçtur** (ki, bu durumda her ölçeğe mukabil bir gün oruç tutacaktır)**, tâ ki o,** (yapmış olduğu haram) **işinin vebâlini tatsın! Allâh geçmiş olan** (avlanmala rınız)**ı affetmiştir. Ama her kim** (bu harâmiyetin tespitinden sonra böyle bir günaha tekrar) **dönerse, artık Allâh ondan intikam alacaktır. Zaten Allâh** (her ko nuda istediği hükmü verme gücüne sahip bir)

Azîz`dir,** (İslâm`ın hududunu aşıp, isyanında ısrar edenlere karşı da) **intikam sahibidir!

﴾96﴿ **Size ve yolculara bir fayda olsun için,** (yenen ve yenmeyen cinsten tüm) **deniz av**(lar)**ı**(ndan fayda lanmak) **ve onun yiyeceği**(ni yemek) **size helâl kılın mıştır. Kara avı ise ihramlı kimseler olmakta dâim olduğunuz sürece size yasaklanmıştır.** (Ha remde ve ihramda avlanma konusunda) **O Allâh'tan hak kıyla sakının ki ancak Kendisin**(in hu zûr-u manevîsin)**e haşrolunacaksınız!**

﴾97﴿ **Allâh Kâ'be'yi; o** (saygıdeğer) **Beyt-i Harâm'ı, o** (haccın kendisinde eda edildiği) **haram ayı,** (hac kurbanı olarak Mekke'ye hediye edilen) **kurbanları ve** (özellikle) **gerdanlıklı olanları insanlar**(a maddi manevi yararlar sağlamak) **için birer kalkınma** (vesi lesi) **yapmıştır. İşte bu, siz bilesiniz diyedir ki; şüphesiz Allâh göklerde olanları da yerde bulunanları da bil mektedir ve muhakkak ki Allâh her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm** (olduğu için yasakların vukuundan evvel caydırıcı tedbirler düzenlemekte) **dir!**

﴾98﴿ **Bilin ki; gerçekten Allâh,** (harem ve ihram gibi sınırlarını çiğneyen ve bunda ısrarcı olup tevbe etme yenlere karşı) **azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır, yine muhakkak ki Allâh** (hac ibadetinin yapılmasına vesile olan meşâ'ir-i izâma tazim edenlerin günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (yap tıkları yanlışlardan vaz geçenlere ziyade acıyan bir) **Rahîm'dir.**

﴾99﴿ **O Rasûl üzerine düşen, ancak** (İslâm'ın hüküm lerini açıklayıp) **tebliğ** (etmek)**dir! Allâh açıklamakta olduğunuz şeyleri de, gizle mekte bulunduğunuz şeyleri de bilmektedir!**

﴾100﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Ey ibret nazarıyla olaylara bakan kişi! Kötü ameller, basit insanlar ve haram ka zançlar gibi) **pis**

(şeyler)**in çokluğu seni hayran bırak mış olsa da, pis ve temiz** (hiçbir zaman) **eşit olmaz. Artık ey** (nefsânî düşüncelerden arınmış) **hâlis akılların sahipleri!** (Pisi temize tercih hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının, tâ ki siz** (büyük sevaplar ve sonsuz nimetler kazanarak) **felâha erişebilesiniz!"**
﴾101﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Birtakım şey ler**(in mahiyetin)**den sormayın ki; onlar size açıkla nacak olurlarsa sizi üzerler! Yine de siz** (vahiy devam ettiği sıra) **Kur'ân peyderpey indirilirken onlardan soracak olursanız, onlar size açıklanır.** (Ama üzeri nize vazife olmayan şeyleri karıştırırsanız, katlanılması zor olan ağır emirlerle muhatap olur, onları da yapa mayınca kendinizi Allâh'ın gazabına hedef etmiş olur sunuz!) **Allâh** (geçmişte) **onlar** (hakkındaki sorularınız)**ı affetmiştir.** (O halde mükellef tutulmadığınız konularda soru sormayın.) **Allâh** (tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (uyarmaksızın azap etmek te acele davranmayan bir) **Halîm'dir.**
Enes (Radıyallâhu anh)dan rivayet edildiği üzere; bir gün Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ısrarla çok soru sorulunca öfkelenerek minbere çıkıp: "Bu gün bana hangi şeyden sorarsanız muhakkak onu size açıklarım" buyurdu. O sıra ben sağa sola bakmaya başladım, birde gördüm ki herkes başını elbisesinin içine sokmuş ağlamaktalar. O sırada, insanlarla kavga ettiği zaman babasından başkasının adıyla çağırılmakta olan bir adam Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e babasının kim olduğunu sorunca: "Huzâfe`dir!" buyurdu. Bunun üzerine Ömer (Radıyallâhu anh): "Rab olarak Allâh`tan, din olarak İslâm`dan, Rasûl olarak da Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den razı olduk. Fitnelerden Allâh`a sığınırız!" demeye başladı. Ozaman Rasûlullâh (Sallâllâhu

Aleyhi ve Sellem)*: "Hayır ve şer hakkında bu gün gibisini asla görmedim! Şüphesiz ki cennet ve cehennem bana gösterildi de ben onları şu mihrap duvarının arkasında gördüm!" buyurdu. İşte bunun üzerine miminleri fuzûli yere soru sormaktan nehyeden bu âyet-i kerîme nâzil oldu.*

﴾102﴿ **Gerçekten sizden önce de** (İsrâîloğullarına mensup) **bir toplum bunlar** (gibi uygunsuz sorular)**ı sormuştu da, sonra onlar sebebiyle kâfirler olmuştular.**

﴾103﴿ **Allâh ne bahîre, ne sâibe, ne vasîle, ne de hâm diye bir şey meşrû kılmamıştır. Lâkin o kâfir olmuş kimseler** (kendi kafalarından bu gibi hükümler uydurup, bunu da Allâh'a mal ederek) **Allâh'a karşı yalan uydurmaktadırlar. Zaten onların birçoğu**(nu teşkil eden sıradan insanlar, helâl-haram diye bir şey) **anlamaz** (ancak bu hususta, körü körüne liderlerine uyar)**lar.**

Cahiliyet devrinde Araplar, beş kere doğurup son yavrusu erkek olan deveye "Bahîre" adını verirler ve kendisinden istifadeyi haram kılarlardı, putlar adına âzâd edilip salıverilen deveye "Sâibe" derler, beş batında ikiz dişi doğurup on dişi yavrulayan koyun veya deveye "Vasîle" derler ve onu sadece kadınlara yasak ederlerdi. On sene tohumluk için kullanılıp yasaklanan develere de "Hâm" adını verirler de: "Bunlar sırtını korudu!" diyerek binilme ve sağılma suretiyle bu hayvanlardan istifadeyi yasaklarlardı. Artık o hayvanlar hiçbir sudan ve meradan kovulmazlardı. İşte bu âyet-i kerîmede Allâh-u Te`âlâ, câhiliyet ehlinin bu uydurmalarının Kendisi nezdinde meşrû bir şey olmadığını beyan ederek, insanların vahye dayanmaksızın kendi kafalarından meşrû ettikleri şeylerin Allah katında hiçbir meşrûiyeti bulunmadığını, aksine bir akılsızlık eseri olduğunu ortaya koymuştur.

﴾104﴿ **Onlara: “**(Helâl ve haramları anlayabilmeniz için) **Allâh’ın indirmiş olduğu şey**(in hükmün)**e ve o Rasûl**(ün sünnetin)**e gelin!” denilince** (akıllarının kıt lığından ve körü körüne taklitten başka dayanakları ol madığından)**: “Babalarımızı üzerin de bulduğumuz şey bize** (yol olarak) **yeter!” derler. Peki ya babaları** (hak ve hidâyet adına) **hiçbir şey bilmeyenler ve** (hiç bir hakikate) **hidâyet bulamayanlar olmuşlarsa da mı** (atalarının yolu onlara yeterli olacak)**?**

﴾105﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Siz kendiniz**(i ıslah etmey)**e bakın! Siz** (iyiliği emredip kötülükten nehyederek) **hidâyet üzere bulunursanız,** (doğru yoldan) **sapmış olan kimse**(nin düşeceği azap) **size zarar vermez. Hepinizin birlikte dönüşünüz ancak Allâh’adır. Sonra O, yapmakta bulunmuş olduklarınız**(ın ne karşılık kazandırdığın)**ı size tamamen haber verecektir.**

Ekseri ulemânın benimsediği görüşe göre; âyet-i celîleden, iyiliği emretmenin terk edilebileceği gibi bir mana çıkartılamaz. Ancak kastedilen mana; itaat eden kimsenin isyankârların günahından mesul tutulmaya cağıdır. İyiliği emredip kötülükten nehyetme vazifesinin farz oluşu birçok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfle sabitken, buradan kimsenin nemelâzımcılığa delil çıkarması mümkün değildir. Zira burada, sapıtanların müminlere zarar veremeyeceği konu edilirken, inananların hidâyette olmaları şartı getirilmiştir. Hidâyette olmak ise, kişinin hem kendisi hem de başkaları hakkında iyiliği emredip kötülükten nehyetmesi durumunda ancak gerçekleşir. Tabi ki bu durumda üzerine düşen görevi yerine getiren kimseye, sapıtanların yaptığı yanlışlar zarar vermeyecektir. Fakat nemelâzımcılık yapıldığın da, yaşla kurunun birlikte yanacağına dair birçok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf mevcuttur. Âyet-i kerîmenin iniş sebebiyle ilgili

görüşler; iyiliği emredip kötülükten nehyetme vazifesinin ehemmiyetini ifade eden hadîs-i şerîf ve rivayetler, bu konuda bazı hükümler ve hikmetler, ayrıca bu vazifenin hangi durumlarda terk edilebileceğiyle alâkalı ha dîs-i şerîf ve rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 8/197- 223

﴾106﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Aranızdaki şâhitlik, vasiyet zamanı sizden birine** (memleke tindeyken) **ö lüm** (sebeplerinden biri) **gelip çattığı zamandır.**(1) (Bunu) **ya siz**(in akrabanız olan kişiler)**den adâlet sahibi iki kimse yahut siz yer**(yüzün)**de yolculuk ettiğiniz zaman size ölüm musibeti vurmuşsa, siz den olmayan diğer iki kişi** (yerine getirir)**! Eğer** (bu iki kişinin güvenilirliğinden) **şüphe etmek teyseniz, ikisini de** (insanların toplanma vakti olan) **o** (ikindi) **namaz**(ın)**dan sonra alıkoyarsınız da, onlar: "**(Hakkında şahitlik yaptığımız kişi soy bakımından) **yakınlık sahibi de olsa, O** (Allâh-u Te`âlâ adı)**na** (yapa cağımız yemine) **karşı** (dünyevi az) **bir pahayı satın almayız ve Allâh'ın** (önemli tutulup korunmasını em rettiği) **şahitliğini gizlemeyiz, o** (şahitliği gizleyip hâ inlik yaptığımız) **takdirde gerçekten de biz, elbette** (bile bile) **günah işleyen kimselerdeniz." diye Allâh'a yemin ederler.**(1) (ed-Dürru'l-Masûn)

﴾107﴿ **Sonradan bu ikisinin gerçekten** (yalan söyle yerek) **bir günah kazanmış olduklarına vâkıf olunursa,** (o zaman, ölecek kişi tarafından vasîliğe seçilme hususunda)(2) **onlara karşı haklı durumda bulunan kimselerden** (ve ölüye) **en yakın** (olan mirasçılar ara sından haksızlığa uğratılan) **diğer iki kişi** (yalan yere şahitlik yapan) **o ikisinin yerine geçerler de** (aynı onlar gibi ikindi namazından sonra durdurularak)**: "Elbette bizim** (yeminli) **şahitliğimiz o ikisinin şa hitliğinden daha doğrudur ve biz** (bu yeminimizde kimsenin hakkına tecavüz

ederek) **haddi aşmadık. O** (yalan yere yemine teşebbüs ettiğimiz) **zaman şüphesiz ki biz elbette** (bâtılı hak yerine geçiren) **zâ limlerdeniz." diye Allâh'a yemin ederler.**(Âlûsî)
﴾108﴿ **İşte bu** (şahitleri yemin ettirmekle ilgili usûl)**, onların** (hâinlik yaparak) **şahitliği** (değiştirme yip, bi lakis yüklendikleri) **aslî şekli üzere yerine getir melerine, ya da yeminlerinden sonra** (diğer şahitler tarafından yapılacak) **başka yeminlerin tekrarlan** (ması sebebiyle yalancılıklarının mey dana çık)**masından kork**(up da şahitliği doğru yap)**malarına/ yemin lerin** (vârislere) **çevrilmesinden korkmalarına/ da ha yakındır.** (Yalan yere yemin ve yalancı şahitlik gibi konularda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve** (yapılan vasiyetleri kabul kulağıyla iyice) **dinleyin!** (Eğer böyle yapmazsanız, Allâh'a itaat dairesinden çıkmış fâsık bir toplum olursunuz.) **Allâh da o fâsıklar toplumunu** (cennet yoluna) **hidâyet etmez!**
﴾109﴿ (Unutmayın) **o günü ki; Allâh peygamberleri toplar da: "**(Elçilik görevinizi ümmetlerinize ulaştırdığınızda) **ne ile cevaplandınız?" buyurur, onlar da: "**(Bize verdikleri cevaplarında samimi olup olmadıkları hususunda ve bizden sonra neler yaptıklarına dair, Senin ilmine nazaran) **bizim için hiçbir bilgi yoktur! Şüphesiz bütün gaybları hakkıyla bilen Sensin, ancak Sen!" derler.**
Birçok âyet-i kerîmede peygamberlerin, ümmetleri hakkında şâhitlik yapacakları belirtilmişken, burada onların, bir şey bilmediklerini ifade edip ilmi Allâh-u Te`âlâ'ya havale etmeleri, onların ümmetlerine şahitlik yapmayacakları anlamına gelmez. Nitekim ibni Abbâs, Süddî, Hasen ve Zeyd ibni Eslem (Radıyallâhu anhüm) gibi bir cemaatin beyanına göre; "Kıyamet şiddetleri görülmeye başlandığında insanların kalpleri âdetâ yerlerinden sökülüp kopacağından, bu dehşet hâlini müşâhede

eden peygamberlerin akılları başlarından gidecek, bu sebeple onlar birçok şeyi unutarak bu sözü söyleyecekler, korkuları kaybolup akılları başlarına geldiğinde ise ümmetleri hakkında şahitlik yapmaya başlayacaklardır!" (Taberî, No: 12990-91, 5/125; Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr: 3/327) Aralarında çelişki var olduğu sanılan bu gibi bazı âyet-i kerîmeler hakkında ibni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`nın pek önemli açıklamaları için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 8/256-260

﴾110﴿ (Habîbim!) **Allâh'ın buyurmuş olduğu o za manı** (düşün) **ki: "Ey Meryem oğlu Îsâ! Senin ve an nenin üzerinde bulunan nimet**(ler) **imi hatırla! Hani seni o mukaddes ruh**(a sahip olan Cebrâîl (Aleyhisselâm)**) ile desteklemiştim de, sen** (mucize ola rak) **beşikte de,** (tebliğ vazifeni yerine getireceğin) **ye tişkin** (çağına ulaşmış) **iken de** (eşit şekilde, kâmil bir akıl ve ifade gücüne sahip olarak) **insanlarla konuşu yordun. Hani sana yazıyı/**(geçmiş peygamberlere ait) **kitab**(lar)**ı/,** (dosdoğru ve hikmetli söz söylemek, he lâl ve haram bilgisi ve gizli ilimlere derinlemesine vukû fiyet gibi) **hikmet**(ler)**i, Tevrât ve İncîl'i** (vasıtasız olarak) **öğretmiştim! Hani sen Benim iznimle çamur dan kuş şekline benzer bir şeyi şekillendiriyor, son ra içine üflüyordun da o, Benim iznim** (ve dilemem)**le** (canlı) **bir kuş oluveriyordu. Anadan doğma körü ve alacalıyı da Benim iznim** (ve kolayetmem)**le iyileştiriyordun! Hani sen Benim iznimle ölüleri** (kabir lerinden diri olarak) **çıkarıyordun. Hani sen kendile rine açık deliller getirdiğinde, içlerinden o** (mucize lere inanmayıp) **kâfir**(liklerinde dâim) **olmuş kimse ler: 'İşte bu** (gösterdiklerin)**, apaçık bir büyüden baş kası değildir!' de**(yip, seni öldürmeye yelten)**mişti de, Ben İsrâîloğullarını senden engelle**(mek üzere seni göğe yükselt)**miştim** (de onları bu arzularına ulaştır mamıştım)**!**

﴿111﴾ **Hani** (senin seçkin adamların olan) **havârîlere: 'Bana ve peygamberime iman edin!' diye** (ilham yo luyla) **vahyetmiştim de, onlar: 'Biz iman ettik, Sen de şahit ol ki biz gerçekten** (kendisini Allâh'a teslim eden) **Müslüman kimseleriz!' demişlerdi."**

﴿112﴾ **Vaktâ ki havârîler: "Ey Meryem oğlu Îsâ! Üzerimize gökten bir sofra indirmeye Rabbin güç yetirebilir mi?" demiş**(ler)**di. O da: "**(Mucizeler belirdiği halde özel istekte bulun ma hususunda) **Allâh'tan hakkıy la sakının! Eğer** (Allâh'ın üstün gücüne ve benim peygamberliğimin doğruluğuna) **inanıcı kimseler olduysanız** (böyle uygunsuz taleplerden sakınmalısınız)**!" demişti.**

Havârîlerin bu istekleri, Allâh-u Te'â lâ'nın kudreti ve Îsâ (Aleyhisselâm)`ın sadâkati hususunda bir nevi şüphe içinde oldukları anlamına gelmez. Ancak bu, İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın, kalbi mutmain olsun diye Allâh-u Te'âlâ'dan ölüleri nasıl dirilteceğini kendisine göstermesini talep etmesi gibi değerlendirilmelidir. Zira bu tür mûcizeleri müşâhedenin kalpte bir yatış ma meydana getireceği inkâr edilemez. Zaten bir sonraki âyet-i kerîmedeki sözlerinde geçen: "Kalplerimiz mutmain olsun diye bunu istiyoruz!" ifadesi, bu görüşün doğruluğunun bir ifadesidir.

﴿113﴾ **Onlar: "**(Biz bunu inadına istemiyoruz. Ancak) **biz istiyoruz ki** (teberrüken) **ondan yiyelimde** (gay ben inandığımızı gözümüzle de görerek) **kalplerimiz iyice yatışsın ve senin** (peygamberlik iddianda ve dua larımızın kabul olduğu hususunda) **bize gerçekten doğ ru söylemiş olduğunu** (delillerle bildikten sonra, şimdi ayan beyan) **bilelim, bir de bu** (gördüğümüz mucizeye, dolayısıyla Allâh'ın birliğine ve senin hak peygamber olduğu)**na**(, diğer görmeyenler nezdinde)

şahitlik edelerden/(uzaktan haber duyanlardan değil de, gözle) **görenlerden/ olalım!" demişlerdi.**

﴾114﴿ **Meryem oğlu Îsâ** (onların niyetinin doğru ol duğunu anlayınca, Allâh-u Te`âlâ'ya müracaat ederek)**: "Ey Allâh! Ey Rabbimiz! Üzerimize gökten bir sofra indir ki,** (onun indiği gün) **bizim için, hem öncekile rimiz, hem sonrakilerimiz için bir bayram ve** (Senin kudretine, benim nübüvvetime dair) **Senden** (gelen) **bir âyet** (ve mucize) **olsun ve Sen** (katından özel bir nimetle) **bizi rızıklandır.** (Rızıkları yaratan ve karşılıksız veren sadece Sen olduğun için) **rızık verenlerin en hayırlısı ancak Sensin!" dedi.**

﴾115﴿ (Îsâ (Aleyhisselâm)**`ın bu duası üzerine) Allâh: "Şüphesiz ki Ben** (bu isteğinize icâbeten) **onu üzerinize indiriciyim! Artık içinizden her kim bu** (sofraya ulaşması)**n dan sonra kâfir olursa, gerçekten de Ben ona öyle bir azap ile azap edeceğim ki âlemlerden hiçbirine onunla azap etmeyeceğim!" buyurdu.**

İmam-ı Mücâhid gibi birtakım âlimler, sofra indikten sonra inkâr edecek olanların azâba düşeceklerini işi ten kimselerin, istiğfar ederek bu isteklerinden vazgeç tiklerini, dolayısıyla böyle bir sofranın inmediğini söylemişlerse de, müfessirlerin cumhûruna göre bu sofra indirilmiştir. Çünkü Allâh-u Te`âlâ: "Şüphesiz Ben onu sizin üzerinize indireceğim!" buyurmuştur ki bu ifade-i celile, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın o sofranın mutlaka indirileceği hususunda ilâhî bir vaad olduğundan, cumhûrun görüşü kabule şâyân görülmüştür. Sofranın indiriliş kıssası için bakınız: Rûhu'l- Furkan: 8/308-315

﴾116﴿ (Habîbim!) **Hani Allâh buyurmuştu ki: "Ey Meryem oğlu Îsâ! 'Allâh'ı bırakıp da beni ve annemi iki ilâh edinin!' diye insanlara sen mi dedin?" O da demişti ki: "**(Ortağın

olmaktan) **tenzîh Sana! Benim için bir hak olmayan şeyi söylemem asla bana yakışmaz. Eğer ben onu söylemiş olduysam, zaten şüphesiz ki Sen onu bilmişsindir.** (Çünkü) **Sen benim içimde olan**(malûmât)**ı bilir sin, bense Senin Zât'ında olan** (sonsuz ve gizli malu mat)**ı bilemem. Bütün** (gizli ve) **gaybları hakkıyla bilen, şüphe siz ki Sensin, ancak Sen!**

﴾117﴿ **Ben onlara: 'Benim de Rabbim, sizin de Rab biniz olan Allâh'a ibadet edin!' diye Senin bana kendisini** (söylememi) **emretmiş olduğun şeyden başkasını söylemedim. İçlerinde bulunduğum sürece ben kendileri üze rine bir şahit** (ve gözcü) **idim. Fakat Sen beni** (göklere kaldırarak içlerinden) **tamamen alınca, onlar üzerine** (tam manasıyla gözcü ve koruyucu olan) **Rakîb sadece Sen oldun. Zaten Sen** (bizim sözlerimiz ve işlerimiz dâ hil) **her şeye** (hakkıyla şahitlikte bulunan bir) **Şehîd'sin.**

﴾118﴿ **Eğer sen o** (kâfir olarak ölecek ola)**nlara azap edersen, şüphesiz onlar Senin kullarındır!** (Böyley ken Senden başkasına taptıkları için bu azâbı hak etmiş olurlar ve Senin gibi mutlak bir Mâlik'e, Kendi mülkünde yaptığı şeyden dolayı itiraz edilemez.) **Şayet onlar**(dan şirki bırakıp iman edecek olanlar)**ı bağış layacak olursan, muhakkak** (isteği engellene meyecek bir izzete sahip olan) **Azîz de,** (boş yere azap etmeyecek hikmete sahip olan) **Hakîm de Sensin an cak Sen!"**

﴾119﴿ (Bunun üzerine) **Allâh buyurdu ki: "İşte bu** (kıyâmet günü)**,** (başta tevhid olmak üzere, peygamber lerin tebliğ ettikleri itikat ve amelle ilgili tüm mesele lerde, kendilerinden istendiği şekilde) **sadâkat gös ter**(meye devam ed)**enlere doğruluklarının fayda vereceği gündür! İçerisinde sonsuza kadar dâim kalacakları pek değerli cennetler onlara âittir ki,** (köşklerinin ve ağaç larının) **altlarından sürekli ırmaklar**

akmaktadır! Allâh onlar(ın kabule şâyân çalışmaların) **dan râzı olmuştur. Onlar da O'n**(un bol mükâfatın)**dan hoş nut kalmışlardır. İşte bu** (şekilde cennete girip cehennemden uzak tutulmak, dünyadaki geçici kurtuluşlara nazaran) **pek büyük bir kurtuluştur."**

﴾120﴿ **Göklerin, yerin ve onlar içerisinde bulu nanların mülkû** (saltanat ve hükümrânlığı) **sadece Allâh'a aittir.O** (yaratmak, yok etmek, vermek ve engellemek dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.** (Artık Îsâ ve Meryem gibi âciz yaratıkların böyle bir Zât'a eş ve ortak olmaları nasıl düşünülebilir?)

ALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-En`âm

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 165 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Kullar hamdetse de, etmese de,) **bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki; gökleri ve yeri yaratmıştır, karanlıkları ve nuru var etmiştir.** (Bunca âyet ve mucizeleri gördükten) **sonra o kâfir olanlar hâlâ** (O'nun yaratıklarından bir kısmını) **Rablerine denk tutuyorlar.**

Allâh-u Te'âlâ gökleri ve yerleri yarattığını beyan etmekle, her şeyin yegâne yaratıcısı olduğunu da açıklamış olmaktadır. Göğün tabakaları zatları itibarıyla farklı olup, yerin tabakalarının tamamı ise toprak olduğundan, gökler cemî, yer ise müfret olarak zikredilmiştir. Burada zikredilen "Karanlıklar" ve "Nur"; kâfirlik ve iman, cehennem ve cennet, cehalet ve ilim, cisimler ve ruhlar gibi farklı manalarla tefsir edilmişse de, İmam-ı Süddî (Rahimehullâh)`ın açıkladığı; "Gecenin karanlıkları" ve "Gündüzün ışığı" manası, gök ve yerle birlikte zikredilmelerine daha uygun düşmektedir.

﴾2﴿ **Ancak O'dur O Zat ki; sizi**(n babanız olan Âdem'i) **çamurdan yaratmaya başlamıştır, sonra da** (ne zaman öleceğinize dâir) **bir ecele hükmetmiştir.** (Kıyâmetin ne zaman kopacağı, ölmeniz ve dirilmeniz arasındaki müddetin ne kadar olacağıyla alâkalı) **belirlenen bir ecel ise, sadece O** (Allâh-u Sübhânehû) **nun nezdinde** (bilinmekte)**dir. Sonra siz hâlâ** (dirilme hususunda) **şüphe etmektesiniz!**

Âyet-i kerîmede çamurdan yaratıldığı beyan edilen zât aslında Âdem (Aleyhisselâm) olmakla beraber, bütün insanlık onun

neslinden geldiği için âyet-i celîlede hitap genelleştirilmiştir. Gerçi her bir insan yaratılırken, rahimle görevli olan meleğin, o şahsın gömüleceği toprağını alarak suyunu onunla yoğurduğuna dâir ibni Mesûd (Radıyallâhu anh)*`dan gelen rivayete göre; bütün insanlar topraktan yaratılmaktadır.* *(Kurtubî: 6/363; Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr: 3/327)* *Âyet-i celîlenin zâhirî ifadesinden anlaşıldığına göre; her insan için iki ecel bulunmaktadır; bunlardan birincisi ölüm eceli, ikincisi kıyâmetin ecelidir ki buna göre mana: "Allâh-u Te`âlâ sizin ölümünüz için bir ecel takdir etmiş fakat kıyâmetin ne zaman kopacağını size bildirmemiştir!" şeklinde olur. Gerçi ölüm eceli de tam manasıyla bilinemezse de, emarelerinin belirmesi ile bir de mutad yaş haddi itibara alınarak tahmin edilebilir. Fakat kıyâmetin vaktine dâir bilgi ancak Allâh-u Te`âlâ'ya mahsustur. Bu konuda farklı yorumlar için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 8/410-413*

﴾3﴿ **O, göklerde de yerde de** (ibadet olunmaya lâyık olan) **Allâh'tır. Gizlinizi de, açığınızı da bilmektedir** (hayırdan ve şerden) **kazanmakta olduğunuz şeyle ri de bilmektedir**(, bu yanılmaz ilmine göre de herkese karşılığını verecektir)**.**

﴾4﴿ **O** (müşrik ola)**nlara Rablerinin** (dü şünülüp ibret alınması gereken delil ve) **âyetlerinden herhangi bir âyet geldikçe, mutlaka ondan yüz çevir**(ip, itibar et mey)**ici kimseler olmuşlardır.**

﴾5﴿ **Gerçekten de onlar kendilerine geldiği anda o hakk** (olan Kur'ân)**ı yalanlamışlardır . Fakat ken disiyle alay etmekte bulunmuş oldukları o şeyin** (dehşet verici) **haberleri yakında onlara gelecektir** (ki bu, dünyada İslâm zuhûr edip belâya uğradıkları vakit, âhirette ise cehennem azâbına düştükleri zaman gerçekleşecektir)**.**

﴾6﴿ **Onlar kendilerinden önce** (yaşamış olan Âd ve Semûd gibi) **nice toplumları helâk ettiğimizi görme diler mi ki, Biz yer**(yüzün)**de** (kuvvet ve âletler bakı mından) **sizin için sağlamadığımız nice geniş imkân ları onlara imkân olarak vermiştik, göğü**(n barındır dığı bulut ve yağmuru) **üzerlerine bolca salıvermiştik, ırmakları da** (evlerinin) **altlarından akar kılmış tık? Sonra Biz onları günahları sebebiyle helâk etmiştik de, onların ardından diğer toplumları var etmiştik.**
﴾7﴿ (Habîbim!) **Eğer Biz** (müşriklerin, nüzûlün şahit olmadıkları Kur'ân-ı Ke rîm hakkında ileri geri konuşa mamaları için) **kâğıt içinde bir yazıyı** (onların da göre ceği bir şekilde) **senin üzerine indirseydik de, ona el leriyle dokun**(arak inkâr etme imkânı bulama)**salardı, elbette o kâfir olmuş kimseler** (yine de inatlarından dolayı)**: "İşte bu, âşikâre bir büyüden başkası değildir!" der**(ler)**di.**
﴾8﴿ **O** (Müşrik ola)**nlar** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i inkâr etmek için): "Onun üzerine** (bizim de görebileceğimiz) **bir me lek indirilseydi ya!" dediler. Eğer Biz** (onların bu isteğini yerine getirmek üzere) **bir melek indirecek olsaydık, elbette** (onu da inkâr edecekleri için) **o** (helâk edilme) **iş**(leri) **bitirilmiş olurdu, sonra da** (tevbe etmeleri için, göz kırpacak kadar bile) **mühlet verilmezlerdi.**
﴾9﴿ **Eğer Biz** (onların, kendilerine melek cinsi bir peygamber gönderilme taleplerini yerine getirmek üzere) **onu bir melek yapacak olsaydık,** (beşerin gü cü meleği görmeye dayanamayacağından, Cibrîl (Aleyhisselâm)**ı bir insan suretinde gönderdiğimiz gibi) elbette onu bir adam** (suretinde) **yapacaktık ve** (peygamberin insandan olması konusunda kendi kendile rine) **karıştırmış oldukları o şeyi Biz yine onlara mutlaka karışık kılacaktık.** (Böy lece onlar

Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e inanmadıkları gibi, insan şeklinde gelecek melek için de: “Bu ancak bizim gibi bir adamdır!” deyip inanmayacaklardı.)**

﴾10﴿ (Habîbim!) **Andolsun ki; senden evvel** (gön derilen) **nice değerli rasûllerle de gerçekten istihza edilmişti. Fakat kendisiyle dalga geçmekte bulun muş oldukları o şey**(in azâbı)**, o alay etmiş olan kim seleri çepeçevre kuşatıvermişti.**

﴾11﴿ (Habîbim!) **De ki: “Yer**(yüzün)**de yürüyü**(p gezi)**n de, sonra bakın ki; o** (peygamberleri) **yalan layıcıların âkıbeti nasıl olmuştur?!”**

﴾12﴿ (Habîbim! O inkârcılara) **de ki: “Göklerde ve yerde bulunanlar** (yaratılmak ve mülkiyet bakımın dan) **kime âittir?”** (Kimse yaratıklardan hiçbir zerreyi Allâh’tan başkasına nispet etme imkânı bulamayaca ğından dolayı cevabın ittifakla belli olduğuna dikkat çekmek için) **de ki: “Allâh’a aittir!” O,** (kullarına acımayı ve) **rahmeti** (fazl-u keremiyle kesin bir söz olarak) **Zât’ına** (vacip kılmış ve bu hükmü Arş’ın üstünde bulunan bir kitapta) **yazmıştır.** (Bu yüzden inkârcıların cezasını acele vermez, tevbe etme leri durumunda ise kendilerini bağışlar.) **Andolsun ki; elbette O, kendisi**(nin geleceği) **nde hiçbir şüphe bulunmayan kıyâmet gününde sizi toplayacaktır. O kimseler ki,** (aslî fıtratları olan İslâm kabiliyetlerini ve akl-ı selimlerini iptal edip sermaye lerini zâyi ederek) **kendilerini zarara uğratmışlar dır; işte onlar bu sebeple iman etmezler.** (Çünkü imandan kaçınıp kâfirlikte ısrarcı olmanın en büyük nedenlerinden biri, duyulara ve evhâma uyarak tak litçiliğe daldırmak suretiyle aklı iptal edip, fikri iğfal etmektir.)

﴾13﴿ **Gecede ve gündüzde barınmış olan/gece ve gündüzde sâkin duran** (ve hareket eden)**/ her şey ancak O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na aittir!** (Her duyu lanı hakkıyla işiten) **Semî` de,** (her bilineni gerçek ma nada bilen) **Alîm de ancak O'dur!** (Bu yüzden gece ve gündüzün kapladığı hiçbir şey Allâh-u Te'âlâ'ya gizli kalmaz!)**"**

﴾14﴿ (Habîbim!) **De ki: "Göklerin ve yerin yoktan yaratıcısı olan, Kendisi** (bütün yaratıkları) **yedirdiği halde,** (yemekten münezzeh olduğu için) **yedirilme yen O Allâh'tan başkasını mı** (tapınılacak) **bir dost edineyim?"** (Ey Nebiyy-i zîşânım!) **De ki: "Gerçekten ben** (bu ümmetten) **İslâm'a girmiş olanların ilki olmamla emrolundum!" Bir de** (bana)**: "Sakın ha! Şirk koşanlardan olma yasın!"** (diye vahyolundu.)

﴾15﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "Şüphesiz ben** (de sizin gibi) **Rabbime isyan edecek olursam, o** (şiddeti) **pek büyük olan günün azâbından korkarım!** (O halde benim size uymamı beklemeyin!)**"**

﴾16﴿ **İşte o gün o** (azap) **kimden döndürülürse, muhakkak ki O** (Allâh-u Te`âlâ) **o** (azaptan kurtar dığı kulu)**na** (en büyük bir acımayla) **rahmet etmiştir. İşte bu** (İlâhî rahmete mazhar olmak)**, apaçık bir kurtuluştur.**

﴾17﴿ (Ey insan!) **Eğer Allâh sana** (hastalık ve fakir lik gibi) **bir zarar dokunduracak olursa, Kendisin den başka onu açacak hiçbir kimse yoktur! Ama eğer sana** (sağlık ve zenginlik gibi) **bir hayır dokunduracak olursa, tabi ki O** (o nimeti koruyup sende sürekli kılmak, dilediğinde de elinden almak dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾18﴿ **Kullarının fevkınde** (eşsiz bir güç, gâlibiyet ve tasarrufa sahip olup, her istediğine ulaşan ve diğer lerinin muradına ermesine mani olacak şekilde muk tedir ve) **Kahir** (olan) **ancak**

O'dur! (Bütün hüküm ve yönetimlerinde hikmet ve isabet sahibi olan) **Ha kîm de,** (kullarının gizli hallerinden ve İlâhî kahra müstehak olanlardan hakkıyla haberdâr olan) **Habîr de yine ancak O'dur!**

﴾19﴿ (Habîbim! Sana gelip: "Biz Yahudi ve Hristiyan lara seni sorduk, kendi kitaplarında senin adın sanın olmadığını söylediler!" diyen o Kureyş müşriklerine) **de ki: "Şâhit olma bakımından en büyük varlık kim dir?"** (Sen onların cevap vermesini beklemeden) **de ki: "**(Hak peygamber olduğuma dâir) **benimle sizin ara nızda Allâh** (hakkıyla şahit olan) **Şehîd'dir. İşte bu Kur'ân bana, sizi ve** (kıyâmete kadar) **ulaştığı herkesi kendisiyle uyarayım diye vahyedilmiştir. Gerçek ten siz mi kesinkes şâhitlik etmektesiniz ki; elbette Allâh ile birlikte başka ilâhlar varmış?!"** (Habîbim!) **De ki: "Ben** (böyle bir şeye) **şâhitlik etmem!"** (Habibim! Yine) **de ki: "**(Benim gerçek İlâh olduğuna şâhitlik yaptığım) **O** (Allâh-u Te`âlâ) **ancak bir tek İlâh`tır! Muhakkak ki ben sizin** (O'na) **ortak koşmakta ol duğunuz şeylerden tamamıyla uzağım!"**

﴾20﴿ (Yahudi ve Hristiyanlar arasından) **kendilerine kitap vermiş olduğumuz o** (âlim) **kimseler,** (Rasûlul lâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in açık tarifini Tevrât ve İncîl'de buldukları için) kendi oğullarını tanıdıkları gibi onu tanımaktadırlar. O kimseler ki** (imanı ka zanmalarına sebep olacak akl-ı selimlerini zâyi ederek) **kendilerini zarara uğratmışlardır; işte onlar bu sebeple iman etmezler.**

﴾21﴿ ("Melekler, Allâh'ın kızlarıdır, putlar da Allâh nezdinde şefaatçilerimizdir!" diyerek) **Allâh'a karşı bir yalan uydurmuş olandan, ya da** (Kur'ân'ı ve diğer mucizeleri büyü kabul ederek) **O'nun âyetlerini ya lanlamış bulunandan daha zâlim kim olabilir? Şu bir gerçek ki** (yaratıkları ilâh sayarak en büyük

haksızlığı yapan) **o zâlimler felâh bulmayacak** (hiçbir arzularına kavuşamayacak ve korktukları hiçbir şey den de kurtulamayacaklar)**dır.**

﴿22﴾ **O günü** (iyice hatırla) **ki; onları hep birlikte** (huzurumuza) **haşrede ceğiz, sonra o şirk koşmuş olan kim seler**(i rezil etmek üzer)**e: "Nerede o** (Allâh'a) **ortak** (koştuğunuz put)**ları nız ki, boş yere davalarını gütmekte bulunmuştu nuz** (ve kurtuluş ümidini kendilerine bağlamıştınız)**?" diyeceğiz!**

﴿23﴾ **Sonra onların fitneleri** (ve kendilerini azaptan kurtarır düşüncesiyle sundukları mazeretleri)**: "Rabbimiz olan Allâh'a yemin olsun ki, biz şirk ko şan kimseler değildik!" de**(mek suretiyle, Allâh'ın adına bile bile yalan yere yemin et)**melerinden başka bir şey olmamıştır.**

﴿24﴾ (Habîbim!) **Bak** (gör ki, onlar şirkten uzak olduk larını savunarak) **nasıl da kendi nefislerinin aleyhine yalan söylediler ve** ("Bunlar bizim şefaatçilerimizdir!" diye) **uydurmakta bulunmuş oldukları şeyler** (o putlar vesair bâtıl ilâhlar) **böylece kendilerinden kayboldu** (gitti)**.**

﴿25﴾ (Habîbim!) **O** (müşrik ola)**nlardan kimi** (Kur'ân okurken) **sana kulak vermektedir, ama** (iyi niyetle değil de, alay ve inkâr kastıyla dinledikleri için) **Biz onu iyice anlamasınlar diye kalpleri üzerine birçok perdeler, kulaklarının içine de bir ağırlık** (ve sağırlık) **koyduk. Artık** (istedikleri) **her bir âyet** (ve mucizey)**i görecek olsalar da** (aşırı inatçılık ve körü körüne taklit kendilerinde iyice yerleştiği için) **ona inanamazlar, hatta** (inanmak için değil de)**, seninle mücâdele eder oldukları halde sana geldikleri zaman, o kâfir olmuş kimseler: "İşte bu** (Kur'ân)**, evvelkilerin yazmış olduğu** (hurâfe ve) **masallardan başka bir şey değildir!" der**(ler)**.**

Rivayete göre; Velîd ibni Muğîre, Ebû Cehil ve Nadr ibni Hâris gibi birtakım müşrikler Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in yanında bulunuyorlarken onun okuduğu Kur'ân'a kulak vermeye başladılar. Bunun üzerine Nadr'a: "Muhammed ne söylüyor?" dediklerinde o: "Ne söylediğini anlayamıyorum ama onun, dudaklarını hareket ettirerek benim size geçmiş nesillerin kıssalarını anlatmam gibi, evvelki ümmetlerin efsanelerini anlattığını sanıyorum!" dedi. Kendisi de gerçekten eski ümmetlerin tarihçelerini çokça nakleden biriydi. O zaman içlerinden biri: "Ben onun bazı sözlerini hak buluyorum!" deyince Ebû Cehil: "Hayır! Onun sözlerinden hiç birini kabul etme! Ölüm bize bundan daha kolay gelir!" dedi. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmeyi indirdi. Allâh-u Te`âlâ'nın, kullarının kalplerini perdeli ve kulaklarını sağır ederek onları inanamayacak bir hale çevirmesiyle alâkalı "Kader sırrı" için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 9/60-78*

﴾26﴿ **O** (müşrik ola)**nlar hem o** (peygamber ve Kur'â)**n**(a inanmak)**dan** (insanları) **engellerler, hem de kendileri ondan uzak dururlar. Böylece** (sapıp sap tırarak) **kendi nefislerinden başkasını helâk etmiş olmazlar, ama** (ne büyük zarara uğradıklarının) **far kında bile olmazlar.**

﴾27﴿ (Habîbim!) **O ateşin** (üzerine kurulan sırat köprüsü) **üzerinde durduruldukları zaman: "Ah keşke biz** (dünyaya) **geri döndürülseydik de, Rabbimizin âyetlerini yalanlamasaydık ve müminlerden olsaydık!" derlerken sen** (o müşrikleri) **bir görecek olsaydın** (elbette çok büyük bir olaya tanıklık etmiş olurdun)**!**

﴾28﴿ **Hayır!** (Onlar bu temennîyi dünyaya geri dö nüp de iman etme azmiyle yapmadılar. Bilakis) **daha önce** (dünyadayken insanlardan) **gizlemekte bulun muş oldukları** (münafıklık ve

kötü amelleri gibi) **şey ler kendilerine belirdi** (de, dara düşünce bu temen nîyi yaptılar)**. Ama** (cehennemi gördükten sonra dün yaya) **geri döndürülecek olsalar bile, kendisinden nehyolunmuş oldukları o** (kötü) **şey**(ler)**e elbette dönerlerdi. Şüphesiz ki onlar** (her hususta olduğu gibi, dünyaya döndürülüp iman etme vaadinde de) **elbette yalancıdırlar.**

﴾29﴿ **Onlar** (dünyadayken)**: "Bu** (hayat denen şey, varsa yoksa) **ancak** (bize) **en yakın** (olan dünyadaki) **hayatımızdır ve biz** (bu hayattan sonra) **diriltilecek kimseler değiliz!" demişlerdi.**

﴾30﴿ (Habîbim! O müşriklerin) **Rablerinin** (hüküm ve cezasının) **karşısında durduruldukları ânı bir görecek olsaydın** (ne büyük bir hâdiseye şahit ol muş olurdun)**! O: "İşte bu** (diriltilip cezalandırılma hâdisesi)**, ger çekten hak değil miymiş?" buyuracak da, onlar: "Rabbimize andolsun ki evet** (âhiret azâbı gerçek miş)**!" diyecekler. O da: "İnkâr etmekte bulunmuş olmanız sebe biyle tadın** (bakalım) **bu azâbı!" buyuracak.**

﴾31﴿ (Dirileceklerine inanmayıp) **Al lâh'a kavuş mayı yalanlamış bulunan kimseler** (inanmaları durumunda ebedî cennetlerde nimetlenecekleri yer de, inkârları yüzünden cehennemin dibini boylaya cakları için) **muhakkak** (en büyük zarar ve) **hüsra na uğramıştır. Nihâyet kendilerine o** (kıyâmet) **ân**(ı) **ansızın geldiği zaman: "O** (dünya hayatı)**nda** (imkânımız varken, İlâhî emirlerden) **eksik yaptığımız şeylere karşı ey bizim hasret** (ve nedâmet)**imiz** (gel, şimdi tam senin zamanındır)**!" derler, bir yandan da ken dileri** (günah) **yüklerini sırtlarının üzerinde ta şırlar. Dikkat edin! Yüklenmekte oldukları o şey ne kötü olmuştur!**

﴾32﴿ (Kâfirlerin kendisinden başka bir hayat tanı madıkları) **o en alçak** (dünya) **hayat**(ı, sürekli fayda lara ve gerçek lezzetlere kavuşturacak sâlih ameller den insanları alıkoyan) **bir oyun ve bir eğlenceden başka bir şey değildir. Ama andolsun ki, o son yurt**(ta bulunan karışık sız ve dâimî lezzetlerin mahalli olan cennet, şirkten, oyun ve eğlenceden) **hakkıyla sakınmakta olan kim seler için elbette** (dünyadan) **daha iyidir. Hâlâ** (iki taraftan hangisinin hayırlı olduğunu) **an la**(yıp da, hayırlı olanı kazanmak için çalış) **mayacak mısınız?**
﴾33﴿ **Biz şu hakikati gerçekten çokça bilmekte yiz ki; onların** (İslâm'ın yanlışlığına dâir) **söylemek te oldukları şey elbette seni üzmektedir. Şüphe siz ki onlar** (senin doğruluğunu bildikleri için, as lında) **seni yalancı çıkarmıyorlar, lâkin o zâlimler Allâh'ın âyetlerini**(n doğru olduğunu) **bile bile** (ina dına) **inkâr ediyorlar.**
﴾34﴿ **Andolsun ki; senden öncede nice değerli peygamberler yalanlanmıştı. Fakat onlar yalancı çıkarılmalarına ve eziyet olunmalarına karşı elbette sabırlı davranmıştılar ve nihâyet kendilerine yardımımız gelmişti. Allâh'ın** (peygamberlerine yardım edeceğine dâir vaatlerini ifade eden) **kelimelerini değiştirebilecek** (hiçbir kuvvet) **yoktur. Kasem olsun ki; o gönderilen** (peygamber)**lerin** (ümmetlerinden neler çektiğiyle alâkalı) **haberlerinden bir kısmı şüphesiz sana gelmiştir.** (Öyleyse sen onları örnek alıp sabra devam et!)
﴾35﴿ **Eğer onların** (senden ve getirdiğin dine inan maktan) **yüz çevirmeleri senin üzerine** (ağır ve) **büyük gelecek olursa ve sen yerde bir geçit yahut gök te bir merdiven aramana ve böylece onlara** (iste dikleri) **bir mucize getirmene imkân bulabilirsen** (haydi hemen bunu yap)**!** (Ama Benim iznim

olmadan senin buna gücünün yetmeyeceği aşikârdır. Ancak on ların Müslüman olmasına son derece düşkün olduğun için, inanırlar ümidiyle yerin altından ve göğün üstün den bir mucize getirip göstermeye imkânın olsa, bunu da yapacağın bellidir. Fakat onların inkârlarından dolayı kendini bu kadar üzmene değmez. Zira) **Allâh** (onların doğru yolu seçtiklerini görüp de, kendilerini imana muvaffak kılmayı) **dileseydi elbette onları hidâyet üzere toplayabilirdi.** (Velâkin kâfirliği seçtiklerini gör düğü için, iradesi onların imanda birleşmesi yönünde tecelli etmedi.) **Artık sakın sen** (bu gerçeği) **bilmeyenlerden olma!**

﴾36﴿ (Habîbim! Onların hidâyetine düşkün olman bir şeye yaramaz. Zira) **ancak** (kalplerinin kulağıyla ve kabul etme niyetiyle dinleyip) **duymakta olanlar** (senin davetine) **icabet eder.** (Kalbi ve ruhu) **ölü** (olan kâfir) **ler ise; Allâh onları diriltir de sonra ancak Kendi sine döndürülürler.** (İşte inanmalarının faydasını göremeyecekleri o anda gerçekleri duyarlar.)

﴾37﴿ (Kureyş kâfirlerinin liderleri Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e inan mamalarına gerekçe uydurmak üzere:) “**(Gördüğümüz mucizeler bir yana) **onun üzerine Rabbinden bir âyet** (ve mucize) **indirilseydi ya**(nite kim özel istekte bulunduğumuz üzere açıkça melekleri görseydik ya)**!” dediler.** (Habîbim!) **Sen de ki: “Şüphesiz Allâh** (sizin istediğiniz şekilde) **bir** (mucize ve) **âyet indirmeye** (de) **Kâdir’dir.” Lâkin** (sen ne dersen de,) **onların ekserisi** (kendilerine indirilen mucizelerin yeterli olduğunu) **bilmezler** (yinede Allâh istediklerini indirmeye Kâdir’dir, ama inanmamaları halinde üzerlerine acil bir azabın gönderilmesini kaçınılmaz bir hale getirecektir)**!**

﴾38﴿ **Ne yerde debelenen herhangi bir canlı ne de iki kanadıyla uçmakta olan herhangi bir kuş hâriç olmamak**

üzere, hepsi de sizler gibi (yaptıkları bili nen, rızık ve ecelleri ezelde takdir edilmiş olan) **birer ümmettirler. Biz o** (Levh-i Mahfûz'da ve ondan alın mış olan o Kur'ân gibi değerli) **kitapta hiçbir şeyi ek sik bırakmadık!** (Zira âlemde cereyân eden büyük küçük meselelerden hiçbiri bu kitaplarda ihmal edil memiştir.) **Sonra** (bütün ümmetler) **ancak Rablerin**(in huzûr-u manevîsin)**e** (top lanmak üzere) **haşrolunacaklardır.** (O zaman O, her canlının hakkını birbirinden alacaktır.)

﴾39﴿ **Bizim âyetlerimizi yalanlamış olan o kimse ler,** (cehalet, şaşkınlık ve kâfirlik) **karanlıklar**(ı) **içe risinde** (bocalayıp kalmış) **olan** (bu nedenle de uyarı cıların nasihatlerinden etkilenmeyen) **birtakım sağır lar ve** (hakkı söylemeyen) **dilsizlerdir. Allâh kimi**(n sapıklığı seçeceğini bildiği için, onu saptırmayı) **dilerse, onu saptırır. Kimi**(n) **de** (hidâyeti seçeceğini bilerek onu hidâ yete erdirmeyi) **diler se, onu dosdoğru bir yol** (olan İslâm'a hidâyet buyurup, o yol) **üzere** (sabit) **kılar.**

﴾40﴿ (Habîbim! O müşriklerin her birine tek tek) **de ki: "Gördün mü sizi**(n halinizin ne olacağını)**?** (Söyleyin bakalım! Önceki inkârcılara geldiği gibi) **Allâh'ın azâbı size gelir yahut o** (kıyamet) **ân**(ı) **size gelirse,** (o azâ bı açması için) **Allâh'tan başkasına mı özellikle dua edersiniz? Eğer** (putlarınızın sizi kurtaracak güce sahip ilâhlar olduğu görüşünüzde) **doğru kimseler olduysanız** (başınız sıkıştığında Allâh yerine, onlara yalvarın da görelim bakalım)**!"**

﴾41﴿ **Doğrusu** (o zaman siz kimseye yalvarmazsınız. Bilakis zararları açmaya ancak Allâh'ın Kâdir olduğu inancı fıtrî olarak akıllarınızda yerleştiği için) **sadece O'na yalvarırsınız, O da dilerse kendisin**(in giderilmesin)**e dua ettiğiniz o şeyi açar,**

(O’na) **ortak koşmakta olduğunuz şeyleri ise** (dehşete kapıldığınız o anda tamamen) **unutursunuz.**

﴾42﴿ **Andolsun ki; senden önce de nice ümmetlere kesinlikle** (peygamberler) **göndermiştik, ama** (onları inkâr etmişlerdi,) **Biz o** (peygamberleri inkâr etmiş buluna)**nları** (fakirlik ve kıtlık gibi) **çetin bir sıkıntıy la ve** (hastalıklarla âfetler gibi) **darlık**(lar)**la yakalayı vermiştik. Tâ ki onlar** (kâfirliklerinden tevbe edip) **iyice boyun eğsinler!**

﴾43﴿ **O çetin azâbımız kendilerine geldiğinde,** (tev be edip) **boyun eğseydiler ya! Lâkin kalpleri katılaştı ve yapmakta bulunmuş oldukları** (kötü) **şeyleri şeytan onlara iyice süsle**(yip püsle)**di.** (Bu yüzden yaptıkları günahları hoş görüp, başlarına gelen belanın sebebi olarak kabul etmedik leri için musibetten nasihat almadılar.)

﴾44﴿ **Ne zaman ki onlar kendisiyle nasihatlenmiş bulundukları o** (zor ve çetin) **şey**(lerden ibret alıp öğütlenmey)**i unuttular, Biz** (zorluk ve darlık nöbetleri arasında, bollukla da imtihan etmek için) **onlar üzerine** (nimet çeşitlerinden) **her şeyin kapılarını** (ardına kadar) **açtık. Neticede onlar kendilerine verilmiş olan** (nimet dolu) **şeylerle** (şımarıp) **ferahlanmışlardı ki,** (azâbı daha şiddetle tatmaları için) **Biz onları ansızın yaka layıverdik, artık birdenbire onlar** (kurtuluş ve rah metten) **ümit kesici kimseler** (haline gelmişler)**dir.**

﴾45﴿ **Kendileri** (Allâh’a ortak koşarak) **zulüm işle miş olan o kavmin** (ardı) **arkası böylece kesilmiş oldu** (da, artık arkalarını arayacak bir fert bile kalmadı)**!** (Bu kâfirleri helâk ettiğinden dolayı) **bütün hamdler âlemlerin Rabbi olan Allâh’a mahsustur.** (Zira kâfir ve âsîlerin yok edilmesi, dünya halkı hakkında onların kötü inanç ve amellerinin uğursuzluğundan bir

kurtu luş anlamı taşıdığı için, hamd gerektiren büyük nimet lerdendir.)

﴾46﴿ (Habîbim! O kâfirlere) **de ki: "Gördünü mü?** (Söyleyin bakayım!) **Eğer Allâh kulaklarınızı ve göz lerinizi al**(arak, sizi sağır ve kör bir halde bırak)**ırsa, kalpleriniz üzerine de mühür vurur** (ve böylece anla yış gücünüzü tamamen giderecek olur)**sa, Allâh'tan başka bunu size getirecek ilâh kimdir? Bak** (gör) **ki,** (bazen teşvik, bazen tehdit, bazen helâk olan ümmetle rin kıssalarıyla uyarı, bazen de aklî deliller getirerek) **âyetleri türlü türlü yönlere nasıl çeviriyoruz, sonra yine onlar** (nasıl da inkâr edip) **yüz çeviriyorlar?"**

﴾47﴿ (Rasûlüm! O müşriklerin her birine tek tek) **de ki: "Gördünmü sizi**(n başınıza geleceği)**?** (Söyleyin baka lım! Sizden önceki kâfirlere geldiği gibi) **Allâh'ın azâbı** (bir belirti göstermeden) **ansızın ya da** (geliyorum diye diye) **açıkça size gelecek olursa,** (kâfir olarak kendilerine en büyük zulmü yapmış olan) **o zâlimler topluluğundan başkasımı** (İlâhî gazaba çarptırılarak) **helâke uğratılır?"**

﴾48﴿ **Biz, gönderilen** (peygamber)**leri** (herkesin key fine göre mûcize göstersinler diye değil) **ancak** (inanan ları cennetle) **müjdeleyiciler ve** (inkâr edenleri cehen nemle) **korkutucular olarak göndeririz. Artık her kim iman eder ve** (düzeltilmesi gereken hususları İslâm'a göre) **ıslah ederse, işte onlar üzerine** (azapla alâkalı) **hiçbir korku yoktur ve** (kâfirler üzül düğü zaman) **ancak onlar mahzun olmayacaklardır.**

﴾49﴿ **Bizim âyetlerimizi yalanlamış olan kimseler ise,** (iman ve taattan çıkarak) **fâsıklık yapmakta bu lunmuş olmaları sebebiyle o** (uyarıldıkları) **azap kendilerine dokunacaktır.**

﴾50﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ben size: 'Allâh'ın hazine leri benim yanımdadır!' demiyorum** (ki, benden özel mûcizeler

istiyorsunuz)**,** (Allâhın bildirmediği) **gaybı da bil**(diğimi iddia et)**miyorum** (ki gelecekte olacaklar hakkında benden bilgi istiyorsunuz)**, ben size: 'Gerçekten ben bir meleğim!' de demiyorum** (ki, benim yememe, içmeme ve evlenmeme şaşırıyorsunuz)**. Ben an cak bana vahyedilmekte olan şeye hakkıyla uyuyo rum.** (Dolayısıyla ben, ne ilâhlık, ne de meleklik iddia sında değilim, ancak benden önce birçok beşere nasip olmuş bulunan peygamberlik şerefine mazhar kılınmış biriyim ve doğal olarak da bu elçiliğimi tebliğ etmekte yim!)**"** (Habîbim!) **De ki: "Hiç kör olan biriyle, iyice gören kimse** (sapıkla, hidâyete eren, bilenle bilmeyen, ilâhlık ve meleklik gibi muhal şeyleri iddia edenle, peygamberlik gibi doğru vasfı savunan kimse) **bir olur mu? Hâlâ iyice düşü n**(üp de, haklı ve haksız iddiaların arasını temyiz ede)**- meyecek misiniz?"**

﴿51﴾ **Kendileri için O'ndan başka ne bir dost, ne de** (O'ndan izinsiz) **bir şefaatçi bulunmadığı halde Rab lerin**(in huzûr-u manevîsin)**e** (toplanıp) **haşr olu na caklarından korkmakta olan** (fakat amellerinde nok sanlık yapan Müslüman) **ları** (ve dirilme mefhumuna inanan Ehl-i Kitap kâfirleriyle, bu hususta ba zı tereddüt leri bulunan ama gerçek çıkması halinde ne yapacakla rından korkan bazı müşrikleri) **onunla** (o Kur'ân'ın beyanlarıyla) **uyar! Tâ ki onlar** (kâfirlik ve günahlar dan) **iyice sakınsınlar!** (Zira uyarılar, dirilmenin ta mamen imkânsız olduğunu savunanlara değil, ancak onu mümkün sayanlara tesir eder.)

﴿52﴾ (Habîbim! Zengin kâfirlerin arzusuna uyup da huzurundan) **kovma o kimseleri ki;** (sırf) **O'nun Zât'ını**(n rızasını) **arzulamakta bulundukları halde sabah-akşam** (devamlı) **Rablerine ibadet etmektedirler!** (Müşrikler onların, imanlarında ihlâslı olmadıklarını, senin yanında geçinmek için durduklarını

söylüyorlarsa da) **onların hesabından hiçbir şey sana ait değildir, senin hesabından hiçbir şey de onlara ait değildir ki, onları kovasın da zalimlerden olasın!**
Ekra` ibni Hâbis gibi zengin insanlar bir kere Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in yanına geldiklerinde Bilâl ve Ammâr gibi fakir müminleri görünce Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e: "Bizim için ayrı bir meclis tahsis etsen de üstünlüğümüz meydana çıksa! Zira gelen heyetlerin bizi bu kölelerle birlikte görmesin den utanıyoruz!" dediler. Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de bu teklife olumlu yaklaştı, fakat bu hususta bir yazı istediler, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de Ali (Radıyallâhu anh)`ı bir sayfayla birlikte yanına çağırtacaktı ki, Cebrâîl (Aleyhisselâm) bu âyet-i kerîmeyi indirdi ve o günden sonra fakir sahabe Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in mübarek dizlerine dizlerini bitiştirecek kadar yakın oldular. (İbni Mâce, Zühd: 7, No: 4127, 2/1382)
﴾53﴿ **İşte böylece** (insanların maddi durumlarını farklı kılarak) **bir kısımlarını diğer bir kısımla imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **ettik ki, o** (kâfirle rin zengin ola)**nlar**(ı, fakir Müslümanlar hakkında)**: "Allâh'ın aramızdan** (bula bula iman ve hidâyet nime tini) **kendilerine lütfetmiş olduğu kimseler işte bun lar mıymış?" desinler. Allâh o** (iman edip) **şükreden leri**(n kimler olacağını tâ ezelde) **gerçekten en iyi bi len biri değil midir?** (Elbette kimin ne olacağını en iyi bilen sadece Allâh olduğu için, zengin-fakir olduğuna bakmaksızın, şükredeceğini bildiği kimseleri doğru yola kavuşturmaktadır, şükretmeyeceğini bildiklerini ise tevfîkından mahrum bırakmaktadır.)
﴾54﴿ (Habîbim!) **Bizim âyetlerimize inanmakta olan o** (hakir görülen fakir) **kimseler sana geldiği zaman,** (onlara) **de ki: "Selâm olsun size! Rabbiniz** (kullarına acımayı ve) **rahmeti**

(kesin bir vaad olarak fazl-u kere miyle) **Kendi** (mukaddes) **Zât'ına** (vacip kılmış ve bu hükmü Arş'ın üstünde bulunan bir kitapta) **yazmıştır. Şu bir gerçek ki; içinizden her kim** (getireceği za rar hakkında) **bilgisizce** (veya bilse de, günahı ibadete tercih ettiği için cahillik ederek) **bir kötülük yapar da sonra onun ardından tevbe eder ve** (yaptığına piş manlık çekerek, bir daha yapmamaya da karar vererek, tevbesini ve amelini) **ıslahta bulunursa, şüphesiz ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (günahlarından tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (kullarına çokça acıyan bir) **Rahîm'dir."**

﴾55﴿ **İşte** (itaatkârlar, ısrarcı günah kârlar ve tevbekârlar hakkındaki Kur'ân) **âyetler**(in)**i böylece ayrıntılı bir şekilde beyan ediyoruz** (ki hak ortaya çıksın)**, bir de** (inkâr suçunu işlemiş olan) **o mücrim lerin yolu iyice belirsin** (de, sen herkese hak ettiği muameleyi yapasın) **diye!**

﴾56﴿ (Habîbim!) **De ki: "Şüphesiz ben Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduklarınıza ibadet etmemden nehyolundum!"** (Yine) **de ki: "Ben sizin kötü arzula rınıza asla uymam!** (Zira sizin din adına uydurdu ğunuz yol, hüdâ değil, hevâdır. Hakkı arayana yakışan ise, körü körüne taklidi bırakıp, huccet ve delile uy maktır.) **O** (arzularınıza uyduğum) **zaman muhakkak ki** (doğru yoldan) **sapmış olurum ve ben hida yete erenlerden olamam!"**

﴾57﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "Şüphesiz ki ben Rabbimden** (gelen ve hakkı bâtıldan ayıran) **açık bir delil üzere yim, siz ise** (hiçbir delile dayanmadan) **onu yalanladı nız.** ('Başımıza gök ten taş yağdır yahut bize acı verici bir azap gönder!' diyerek) **kendisini acele istemekte olduğunuz o şey**(i getirme gücü) **benim yanımda** (mevcut) **değildir.** (Azâbı acele gönderme veya geciktirme hususunda) **hüküm ancak Allâh'a aittir. O,** (her

hususta olduğu gibi, azâbı gönderme hükmünde de) **hakk** (ve hikmete uygun olan karar)**ı izler/doğruyu anlatır/.** (Doğruyla eğrinin arasını) **ayıranların hayırlısı ancak O'dur/hüküm verenlerin en iyisi ancak O'dur/!"**

﴾58﴿ (Habîbim!) **De ki: "Sizin** (azapla ilgili) **kendisini acele istemekte olduğunuz o şey**(i başınıza getirme imkânı) **gerçekten benim yanımda** (ve elimde) **olsay dı, elbette** (Rabbim için gazaplanarak, bu isteğinizin hemen peşine sizi helâk ederdim ki, böylece) **benimle sizin aranızdaki o iş** (çoktan) **bitirilmiş olurdu.** (Lâ kin bütün işler Allâh-u Te`âlâ'nın elindedir,) **Allâh ise o zâlimleri çok iyi bilendir!"** (Böylece O, içlerinden kimin acele helâk edilmesi, kime de fırsat tanınması uygun olacağına dâir ezelî ilmi yönünde en doğru mu ameleyi yapar.)

﴾59﴿ (Kullardan gizlenen azap, sevap, rızık ve ecelle ilgili) **gayb hazineleri/anahtarları/ ancak O'nun nezdindedir ki, Kendisinden başkası bunları bilemez. Karada ve denizde olan** (canlı cansız varlıklar)**ı sadece O bilir. Hiçbir yaprak düşmez ki O onu**(n düşüşünden önceki ve sonraki tüm hallerini) **bilmesin! Ne yerin karanlıklarındaki tek bir tane, ne yaş, ne de kuru hiç bir şey müstesna olmamak üzere hepsi de mutlaka apaçık bir kitap** (olan Levh-i Mahfûz)**da** (kayıtlı)**dır.** *Sâlim ibni Abdillah'ın, babasından (Radıyallâhu anhüm) rivayet ettiği bir hadîs-i şerîfte Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Gayb anahtarları beştir (bunlar da Lokmân Sûresi`nin 34. âyet-i kerîme sinde bildirilmiştir); şüphesiz o kıyâmet ânının bilgisi ancak Allâh nezdindedir, yağmuru O indirir, rahimlerde olanı O bilir, kimse yarın ne kazanacağını bilemez, kimse nerede öleceğini de bilemez! Şüphesiz ki Allâh hakkıyla bilendir, ziyadesiyle haberdârdır!" (Buhârî, Tefsîr: 124,*

No: 4351, 4/1693) Gaybın tarifi, beş temel meselesinin izahı, ayrıca peygamberlere ve velîlere bazı gaybların bildirildiği hususundaki deliller için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 9/392-420

﴾60﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; sizi**(n ruhlarınızın bedendeki tasarrufunu) **geceleyin** (uyurken) **tamamen almaktadır, gündüzleyin yapmış olduğunuz şeyleri de bilmektedir. Sonra** (her kulun dünyada ne kadar kalacağı hakkında) **belirlenmiş bir süre bitirilsin diye sizi o** (gündüzün ışığı)**nda diriltmektedir.** (Öldürülüp diriltilmenizden) **sonra dönüşünüz ancak O'na olacaktır ve sonunda O,** (gece-gündüz) **yapmakta bulunmuş olduklarınızı size tamamen haber verecektir.**

Âyet-i celîlede geçen "teveffî" tâbiri; örfe göre öldürme manasında ise de, burada mecâzen uyutma manası kastedilmiştir. Zira duyuları, düşünce ve anlayışkabiliyetlerini giderme hususunda ölümle uyku arasında tam bir münasebet vardır. Bundan dolayı Câbir (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen hadîs-i şerîfte Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Uyku ölümün kardeşidir, cennet ehli ise uyumazlar!" buyurmuştur. (Ebû Nu'aym, Hılyetü'l-evliyâ: 7/90) Nitekim Allâh-u Te`âlâ: "Allâh ruhları ölümleri zamanında, ölmeyenleri de uykularında alır. Ölümüne hükmettiklerini tutar, diğerlerini ise (ecelleri için) belirli bir zamana kadar (bedenlerine) gönderir!" (Zümer Sûre si: 42) buyurarak bu gerçeği vuzûha kavuşturmuştur. Hazret-i Ali (Radıyallâhu anh)`ın: "Uyku vaktinde ruh çıkar, ışınları ise bedende kalır, işte rüyayı bununla görür. Uykudan uyanırken ise göz açıp kapayacak zaman dan daha hızlı bir şekilde ruh bedene geri döner!" sözü, bu konudaki birçok bilginin kaynağı olmuştur. Ruhun uykuda alınması hakkındaki rivayetler ve ruhla ilgili ilginç bilgiler için bakınız: Rûhu'l- Furkan: 9/425-435

﴾61﴿ **Kullarının fevkınde** (eşsiz bir güç, gâlibiyet ve tasarrufa sahip olup , her istediğine ulaşacak bir) **Kahir olan ancak O'dur** (dolayısıyla kullarından hiçbiri O'nu âciz bırakamaz ve onlar hakkında dilediğini yapmasına engel olamaz)**!** (Amellerinizi yazıp) **muhafaza eden** (melek)**leri de üzerinize O yollamaktadır. Nihayet sizden birine ölüm geldiği zaman elçilerimiz o**(nun ruhu)**nu tamamen alırlar ve onlar** (vazifelerinde gev şeklik ve geciktirme gibi) **hiçbir kusur yapmazlar.**

﴾62﴿ (Dünyadayken birtakım bâtıl mevlâların eli altın da bulunduktan) **sonra onlar** (gerçek manada Efendi lerine ve) **Hak olan Mevlâ'larına; O Allâh**(ın hüküm ve cezasın) **a döndürülmüşlerdir. Âgâh olun ki;** (o gün) **hüküm ancak O'na aittir! Ve O, hesap görenlerin en süratli olanıdır.** (Nitekim hiçbir kimsenin hesabıyla uğraşmak, O'nu diğerinden alıkoymaz ve böylece O, bir koyun sağımlık kadar kısa bir zaman içerisinde bü tün yaratıkların hesabını bitirir.)

﴾63﴿ (Habîbim!) **De ki: "Karanın ve denizin** (kor kunç tehlikelerinden ve) **karanlıklarından sizi kim kurtarmaktadır ki: 'Andolsun; eğer bizi işte bundan kurtarırsa, elbette biz muhakkak şükredenlerden olacağız!' diye boyun bükerek açıkça ve gizlice O'na dua etmektesiniz."**

﴾64﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "Bundan da,** (diğer) **her sı kıntıdan da sizi ancak Allâh kurtarmaktadır. Ama sonra yine de siz** (hiçbir şeye gücü yetmeyen yaratık ları O'na) **ortak koşmaktasınız!"**

﴾65﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Nûh ve Lût kavmiyle, As hâb-ı Fîl'e yaptığı gibi) **üzerinizden yahut** (Firavun'u boğup Karûn'u batırdığı gibi) **ayaklarınızın altından size bir azap göndermeye ya da sizi** (farklı farklı gö rüşlere mensup ve

mutaassıp) **fırkalara karıştırmaya ve böylece** (aranızda savaş çıkartarak) **bir kısmınıza diğer bir kısmın çetin azâbını tattırmaya Kâdir olan ancak O'dur. Bak** (gör) **ki; âyetleri** (müjde ve tehdit gibi farklı suretlerle) **bir üsluptan diğerine nasıl çeviriyoruz, tâ ki onlar** (gerçekleri) **iyice anlasınlar** (da inkârı bıraksınlar)**!"**

﴾66﴿ (Habîbim!) **Senin kavmin onu yalanlamıştır. Oysa o** (Kur'ân-ı Kerîm ve haber verdiği azaplar)**, ger çeğin ta kendisidir. De ki: "Ben sizin üzerinize asla bir vekil değilim** (ki sizi inkârdan zorla engelleyeyim yahut cezanızı vereyim. Ben ancak bir uyarıcıyım, üzerinize Vekil olan ise an cak Allâh'tır)**!"**

﴾67﴿ (Kur'ân'ın verdiği haberlerden) **her bir haber için bir gerçekleşme zamanı vardır. Yakında** (vakti geldiğinde, dünyada veya âhirette o haberin doğruluğunu) **siz de bileceksiniz!**

﴾68﴿ (Habîbim!) **Bizim âyetlerimiz hakkında** (in kâra, alay ve tenkide) **dalmakta bulunan o kimseleri gördüğün zaman, onlar ondan başka bir söze dalın caya kadar hemen kendilerinden yüz çevir**(diğini ifade etmek üzere yanlarından kalk)**! Eğer şeytan sana gerçekten** (vesvese verip bu ya sağı) **unutturacak olursa, artık** (bu nehyi) **hatırladık tan sonra o zâlimler topluluğuyla birlikte oturma!**

﴾69﴿ **O hakkıyla sakınmakta olan kimseler üzerine o** (inkâr ve alaya dala)**nların** (günahlarının) **hesabın dan hiçbir şey gerekmez! Velâkin** (takvâ sahiplerine düşen; o kötü işleri beğenmediklerini yüzlerine karşı açıklayıp vazgeçmeleri hususunda) **bir hatırlatma** (yapmaları)**dır, tâ ki onlar** (utanarak yahut kendilerini üzmek istemeyerek, alay ve inkârdan) **iyice sakınsınlar!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) şöyle buyurmuştur: "Allâh-u

Te`âlânın: 'Âyetlerimiz hakkında inkâra dalanları gördüğün zaman, onlardan yüz çevir!' âyet-i kerîmesi inince Müslümanlar: 'Müşrikler devamlı surette âyetlerle alay ve inkâra daldırdıklarına göre, biz Mescid-i Haram`da nasıl oturabiliriz ve Kâ`be'yi nasıl tavaf edebiliriz?' dediler. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek, bu gibi günahlardan sakınanların, âyetler hakkında bâtıla dalanların günahından sorumlu olmayacağını beyan etti."

﴾70﴿ (Mükellef tutuldukları İslâm) **dinlerini bir oyun ve bir eğlence edinmiş olan/**(en önemli konu olan) **dinlerini bir oyun ve bir eğlence**(ye dayalı değersiz bir şey) **edinmiş olan/ ve o en alçak** (dünya) **hayat**(ı) **kendilerini aldatmış bulunan o kimseleri terk et!** (Onların dedikleriyle ve yaptıklarıyla ilgilenme!) **Ama kendisi için, Allâh'tan başka ne bir dost, ne de bir şefaatçi bulunmayan ve** (kurtuluş için) **her türlü fidyeyi versede kendisinden alınmayacak olan herhangi bir nefis, kazanmış olduğu** (kötü) **şeyler sebebiyle helâke teslim edilmesin/hapsedilme sin/rüsvay edilmesin/ sevaptan mahrum edilmesin/ diye onunla** (o Kur'ân'ın âyetleriyle kendisine) **öğüt ver! İşte kazanmış oldukları şeyler**(, o azâbı mûcib günahlar ve bozuk inançlar) **yüzünden helâke tes lim edilmiş olan kimseler ancak bunlardır. İnkâr etmekte bulunmuş olmaları sebebiyle,** (karınlarında ateş olup, bağırsaklarını parçalayacak) **kaynar sudan bir içecek, bir de çok acı verici büyük bir azap onlar içindir.**

Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmede Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Selem)e iki sıfata sahip olan kimseleri terk etmesini emretmiş tir ki; bunlardan biri; dinlerini oyun ve eğlence edinmeleridir. Tabî ki bu, davet olundukları ve mükellef tutuldukları İslâm dini nin hükümlerini maskaralığa alma ve onunla alay etme manasına

gelebileceği gibi, putlara tapmak gibi oyun ve eğlence kabilinden olan şeyleri din edinme anlamına da gelebilir. Nitekim Kureyş kâfirlerinin, Kâ`be'deki putları ağaçlara yaslayıp onlara küpe takmaları, deve kuşu yumurtalarını da boyunlarına asmaları üzerine bu âyet-i celîlenin nâzil olduğu İmam-ı Dahhâk (Rahimehullâh)dan nakledilmiştir.

﴾71﴿ (Habîbim!) **De ki: "Biz Allâh'ı bırakıp da ne bi ze fayda verebilecek, ne de bize zarar edebilecek olan** (putlar gibi âciz) **şeylere tapar mıyız? Allâh bizi** (İslâm'a) **hidâyet ettikten sonra ökçelerimiz üzerinde** (eski şirkimize gerisin geri) **çevrilir miyiz? O kimse gibi ki; şeytanlar onu** (kapıp çöl gibi ıssız bir) **yerde şaşkın bir halde dolaştır**(ıp sonunda bir uçuruma at)**mışlardır. Hâlbuki o kimsenin birtakım arkadaşları var dır ki: 'Bize gel!' diye kendisini sürekli dosdoğru yo la çağırmaktadırlar** (fakat o, şaşkınlığından do layı ne tarafa gideceğini bilememektedir)**."** (Habîbim!) **De ki: "Allâh'ın hi dâ yeti** (olan İslâm)**, gerçekten hidâyet ancak odur ve biz âlem lerin Rab bine teslim olalım diye emrolunduk!**

﴾72﴿ **Bir de; o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılın ve O** (Allâh-u Azî müşşâ)**ndan iyice sakının diye** (emro lunduk)**!" Ancak O'dur O Zât ki, sadece Kendisi**(nin hu zûr-u mânevîsi)**ne** (toplanmak üzere kabirlerinizden) **haşr olunacaksınız!**

﴾73﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; gökleri ve yeri hak**(lı bir neden ve insü cinnin imtihan yeri olması gibi büyük bir hikmet) **ile yaratmıştır. O'nun** (yaratmak istediği bir şeye) **hak** (ve hikmete dayalı) **olan buyruğu,** (harften ve sesten münezzeh olarak) **"Var ol!" buyurduğu vakitte** (gerçekleşmekte)**dir ki, o da hemen meydana gelmektedir.** (Dolayısıyla mükevvenâttaki hiçbir şey, Allâh-u Te'âlâ'nın hikmetli emrinden hariç bir şekilde meydana gelemez.) **Sûr`a üfürüleceği günde de mülk** (ve

hükümrânlık) **sadece O’na aittir.** (O, hislerin idrâk edemediği) **gizliyide, görüneni de** (hakkıyla) **bilendir.** (Bütün işlerinde ve yönetimlerinde yanlışı olmayan) **Hakîm de,** (gizli-açık her şeye tam manasıyla vâkıf olan) **Habîr de ancak O’dur!**
Ehl-i İslâm’a göre; Allâh-u Te`âlâ’nın, boru şeklinde bir boynuz yaratmış olduğunda ve zamanı geldiğinde bir meleğin ona üfleyerek kıyâmetin kopmasına sebep olacağında hiçbir şüphe yoktur. Dolayısıyla bu konuda teviller aramaya kalkanlar ve Arş, Sırat, Mîzan gibi hakikatleri inkâr edenler Kur’ân ifadelerinin ne anlama geldiğini en iyi bilen Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in sarih beyanlarına karşı gelmiş olurlar. Sûr ve İsrâfîl (Aleyhisselâm) hakkındaki hadîs-i şerîf ve rivayetler için bakınız: Rûhu’l Furkan; 10/111- 139
﴾74﴿ **Hani, İbrâhîm babası Âzer’e: “Sen birtakım putları ilâhlar mı ediniyorsun? Şüphesiz ki ben seni de, kavmini de apaçık bir sapıklık içinde görüyorum!” demişti.**
İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın babasının adının Âzer olduğu ve bu isme sahip olan kişinin, onun amcası değil de babası olduğu görüşü ulemânın cumhûru tarafından kabul görmüştür. Bazılarının Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in nesebini şirkten ve kâfirlikten berî tutmak için, Âzer’in, İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın babası olmadığını söylemeleri, nassların zâhiriyle çelişmektedir. Ayrıca Âzer’in kâfir olması Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in şânına bir zarar getirmez. Zira Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Câhiliyet ehl-i zinasından hiçbir şey beni doğurmamıştır. Beni ancak İslâm nikâhı gibi bir nikâh doğurmuştur!” (Taberânî, el-Mu’ce mu’lkebîr, No: 10812, 10/329; el-Evsat, No: 4725, 5/366) buyurarak, nesebinin temizliğinin, gayr-i meşrû ilişkilerden korunmuş olduğu manasına geldiğini açıklamıştır ki bu, nesebinde bir müşrik

bulunmayacağı anlamını taşımaz. Celâleyn muhaşşîsi Allâme Sâvî (Rahimehullâh)*ın beyanı vechile bazı müfessirler: "Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in babalarının şirkten korunması, Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in nuru onların sulbünde kaldığı sürecedir. O nur bir diğerine intikal ettikten sonra ise bu korunma kaldırılmış olabilir!" şeklindeki ifadeleriyle meseleyi vuzûha kavuşturmuşlardır. İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*ın babasının ismi ve kimliği hakkındaki tartışmalar ve Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in neseb-i şerîfi için bakınız: Rûhu'l- Furkan: 10/147-154*

﴾75﴿ **İşte biz göklerin ve yerin** (yaratılışındaki eşsiz incelikleri, onların büyük mülk ve) **melekûtunu İbrâhîm'e böylece gösteriyorduk. Taki o** (kendisine gelen vahiyle kesinkes inandığı gibi gözle görerek de) **yakînen iman edenlerden olsun diye** (bunu böyle yapmıştık)**.**

"Melekût" kelimesi, büyük mülk anlamına gelmekte olup, burada kastedilen mana hakkında: "Göklerin ve yerlerin saltanatı", "Göklerde ve yerlerde bulunan âyetler"; özellikle "güneş, ay ve yıldızların, bir de dağların, ağaçların ve denizlerin mâhiyetleri" gibi görüşler farklı müfessirler tarafından açıklanmıştır ki buna göre; Allâh-u Te`âlâ İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*`a göklerde ve yerde yarattığı mahlûkatı, onlarda bulunan büyük saltanatını göstermiş ve ona bütün işlerin görünen ve görünmeyen taraflarını açıklamıştır. Süddî (Rahimehullâh)*dan nakledildiğine göre; Allâh-u Te`âlâ İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*ı bir kayanın üzerine yerleştirip, Arş'ı, Kürsî'yi ve maddî âlemin en üst tarafının son bulduğu noktaya kadar tüm varlıkları görsün diye yedi kat gökleri, ayrıca madde âleminin nihâyet bulduğu noktaya kadar yedi kat yerleri yarıp açmış, böylece o bu âlemlerde bulunan son derece şaşırtıcı hâri kulâde şeyleri görmüş, hatta cennetteki*

yerini ve yedi kat yerin altında bulunan kayayı dahi gözüyle görmüştür. (Taberî, No: 13452-55, 5/242; İbni Ebî Hâtim, No: 7501-502, 4/1326)

﴾76﴿ **Derken gece**(nin karanlığı) **onun üstünü örtün ce,** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)) **bir yıldız gördü de: "**(Size sorsam) **işte bu, benim rabbimdir** (dersiniz)**!" dedi. Ne zaman ki o** (yıldız) **battı: "Ben batan** (ve bir halden diğerine intikal ettiği için ibadetimi hak etmeyen bâtıl ilâh)**lar**(a tapınmay)**ı sevmem!" dedi.**

﴾77﴿ **Sonra ayı doğarken görünce: "**(Sizce) **işte bu be nim rabbimdir!" dedi. O** (ay) **da** (yıldız gibi) **batınca: "Andolsun ki; Rabbim beni hidâ yet**(te sabit) **et meseydi, elbette ben de mutlaka o sapıklar toplu luğundan olurdum!" dedi.**

﴾78﴿ **Daha sonra güneşi doğar halde görünce: "**(Si zin inancınıza göre) **işte benim rabbim budur! İşte bu en büyüktür!" dedi. O** (güneş) **battığında ise dedi ki: "Ey kavmim! Şüphesiz ki ben sizin** (bütün bu ec râm-ı se mâviyyeyi yaratan Allâh'a) **ortak koşmakta olduğunuz şeylerden** (uzak ve) **berîyim!**

﴾79﴿ **Gerçekten de ben** (bâtıl ilâhları bırakıp, gerçek Rabbime yönelici) **bir hanîf olarak yüzümü, gökleri ve yeri yoktan yaratmış olan Zât'a yönelttim. Zaten ben** (hiçbir hususta) **şirk koşanlardan değilim!"**

﴾80﴿ (Bunun üzerine) **kavmi onunla tartışmaya girişti. O da dedi ki: "O** (Rabbim) **beni gerçekten hidâyete kavuşturmuşken, Allâh**(ın birliği) **hakkında mı be nimle mücadele ediyorsunuz?** (Siz beni ilâhlarınız tarafından çarpılmakla tehdit ediyorsunuz ama) **Rabbimin bir şey dilemesi dışın da, ben sizin Kendisine ortak koşmakta olduğunuz şeylerden** (hiçbir zaman) **korkmam!** (Çünkü)

benim Rabbim ilim bakımından her şeyi kuşatmıştır. Hâlâ (açıkladığım bu kadar delilleri) **iyice düşü n**(üp de ilâhlarınızın bana hiçbir zarar veremeyeceğini fark et)**meyecek misiniz?**
﴾81﴿ **Siz O'nun, kendisi**(nin ilâhlığı) **hakkında üze rinize bir delil indirmediği şeyleri Allâh'a ortak koşmuş olmanızdan hiç mi hiç korkmazken, ben sizin** (Allâh'a) **ortak tanımış olduğunuz şeylerden nasıl korkarım? Şimdi** (söyleyin bakalım;) **iki fırkanın hangisi gü venmeye daha lâyıktır? Eğer siz** (gerçekte kimden korkulması gerektiğini) **biliyor olduysanız** (bu soru nun doğru cevabını bulursunuz)**!"**
﴾82﴿ **O kimseler ki** (inanılması gereken hakikatlere) **iman etmişlerdir ve** (müşriklerin yaptığı gibi) **imanlarını bir zulüm** (ve şirk)**le karıştırmamışlardır; işte onlar ki,** (korktuklarından) **güvence ancak onlara aittir ve** (ancak) **onlar hidâyete eren kimselerdir.**
Ehl-i Sünnet ulemâsına göre; Allâh-u Te`âlâ azaptan emniyet kazandıracak olan imanda zulmün bulunmamasını şart koşmuştur. İman diye adlandırılan şeyin bir parçası da, zulmü ve masiyeti terk etmek olsaydı, Allâh-u Te`âlâ'nın imanın peşine bu kaydı getirmesi manasız olurdu. Demek ki burada zikredilen zulüm, herhangi bir günah olmayıp, Lokmân Sûresi`nin 13. âyet-i kerîmesinde en büyük zulüm olduğu belirtilen şirk ve kâfirliktir. Nitekim, Abdullah ibni Mesûd (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: "İman edenler ve imanlarını herhangi bir zulümle karıştırmayanlar" âyet-i kerîmesi inince bu, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ashâbına çok zor geldi. Bunun üzerine onlar: "Yâ Rasûlallâh! Hangimiz nefsine zulmetmedi ki!" dediklerinde Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Bu, o (sizin anladığınız gibi günah manasında) değildir! Bu ancak şirktir! Lokmân'ın, oğluna vaaz ederken söylemiş olduğu: 'Ey

oğulcağızım! Allâh'a ortak koşma! Şüphesiz ki şirk elbette en büyük zulümdür!' sözünü duymadınız mı?" buyurdu. (Buhârî, Enbiya: 42, No: 3246, 3/1262; Müslim, İman: 56, No: 124, 1/114)

﴾83﴿ **İşte bu** (şekilde münazara yapma usûlü)**, Bizim huccet** (ve delil)**imizdi ki, onu kavmine karşı İbrâhîm'e vermiştik. Dilediğimizi** (ilim de ve hik mette üstün) **derecelere yükseltiriz. Şüphesiz senin Rabbin** (dilediğini üstün kılma, istediğini de alçaltma hususunda hikmet sahibi olan bir) **Hakîm'dir,** (kimin neye lâyık olduğunu çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾84﴿ **Biz, ona** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**`a oğul olarak) İshâk'ı ve** (torun olarak) **Ya'kûb'u bağışladık. Her birini de** (dosdoğru yola ve nübüvvete) **hidayet ettik. Ondan önce de** (atası) **Nûh'u hidayet etmiştik. Onun** (Nuh (Aleyhisselâm)**ın) zürriyetinden; Dâvûd'u, Süleymân'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Mûsâ'yı ve Hârûn'u da** (peygamberlik nimetine mazhar kılmıştık)**! İşte** (iyi amellerde bulunan) **o muhsinleri böyle mükâfatlandır maktayız** (ve onları İbrâhîm (Aleyhisselâm)**`a verdiğimiz gibi yüksek de recelere nâi liyet, çok evlât ve içlerinde peygamberler tayin etme nimetlerine mazhariyete benzer faziletlere muvaffak kılmaktayız).**

﴾85﴿ **Zekeriyyâ'yı, Yahyâ'yı, Îsâ'yı ve İlyâs'ı da** (doğ ruya ve hidâyete muvaffak kılmıştık)**. Hepsi de** (gerekenleri yapmak ve lüzumsuz şeyler den sakınmak gibi salâh mertebesinin gerektirdiği fa zîletlerde kemâle ermiş) **salih kimselerdendi.**

﴾86﴿ **İsmâ`îl'i, Elyesa'ı, Yûnus'u ve Lût'u da** (hakka ve nübüvvete irşad etmiştik)**. Hepsini de o** (kendi dönemlerindeki) **âlemler üzerine** (nübüvvet ve risâletle seçkin ve) **fazîletli kılmıştık.**

﴾87﴿ **Onların babalarından, zürriyetlerinden ve kardeşlerinden bir kısmını da** (üstün meziyetlere mazhar kılmıştık)**. Kendilerini** (peygamberlik ma ka mına) **seçmiştik ve onları dosdoğru bir** (istikamet olan peygamber atalarının) **yol**(un)**a kavuşturmuştuk.**
﴾88﴿ **İşte bu, Allâh'ın hi dâye tidir ki, kullarından dilediğini ona eriştirir.** (Peygam berlik gibi yüksek mertebele rine rağmen) **onlar bile** (farz-ı muhal herhangi bir şeyi Al lâh'a) **ortak koşacak olsalardı,** (başkaları gibi onların) **yapmakta bulunmuş olduk ları** (iyi) **şeyler**(in sevabı da) **elbette kendilerinden uzaklaşıp boşa giderdi.**
﴾89﴿ **İşte onlar, öyle** (değerli) **kimselerdir ki; kendilerine kitap,** (ince ilimler, hak üzere) **hüküm** (ve rebilme melekesi) **ve peygamberlik vermişizdir. İşte bu** (Mekke ehlinden müşrik ola)**nlar o** (kitap ları, peygamberleri ve doğru kanu)**nları inkâr ediyor larsa, gerçekten Biz onlar**(ı korumay) **a öyle değerli bir toplumu** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in ashâbını ve kıyâmete kadar ona ina nıp uyanları) vekil etmişizdir ki, onlar bunları asla inkâr edici kimseler değillerdir.**
﴾90﴿ **İşte onlar, Allâh'ın hi dâyete erdirdiği kimselerin ta kendileridir. Öyleyse sen de onların hidâyetine uy!** (Onlara ittibâ ettiğini göstermek üzere ümmetine şunu da) **de ki: "Ben** (de önceki peygamberler gibi tebliğ ettiğim) **bu** (dîne ve Kur'â)**na karşı sizden bir ücret istemiyorum. O** (Kur'ân-ı Kerîm'i tebliğimin gayesi) **tüm âlemler için ancak bir öğüttür."**
﴾91﴿ **O** (Yahudi ola)**nlar Allâh'ı hak ettiği tazimle takdir etmediler.** (Bu yüzden O'nun peygamber gön derip kitap indirme nimetinin büyüklüğünü ve inkâr edenlere yapacağı azabın şiddetini anlayamadılar.) **Zira: "Allâh hiçbir beşer**

üzerine (vahiy olarak) **bir şey indirmedi!" dediler.** (Habîbim!) **De ki: "Mûsâ'nınınsanlara bir nur ve hidâyet olarak getirmiş olduğu o** (Tevrât) **kitab**(ın)**ı kim indirdi ki, siz** (işinize geleni açıklayıp, gelmeyeni gizleme imkânı bulmanız için) **onu kâğıtlar haline getiriyor ve onları** (parçalayarak iç lerinden işinize geleni) **açıklıyordunuz,** (Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in tarifini ve recim gibi ağır hükümleri içeren bölümlerden) birçoğunu da giz liyordunuz?** (Ey Ehl-i Kitap!) **Hâlbuki** (Tevrât'a ilave olarak ve onda çözemediğiniz hükümleri beyan gayesiyle Kur'ân-ı Kerîm'de) **size öyle şeyler öğretilmiştir ki ne siz ne de atalarınız** (onları) **bilmemekteydiniz."** (Habî bim! Onlar doğru cevap verirlerse ne â'lâ; değilse, cevap inkâr edilemeyecek şekilde belli olduğu için) **Artık sen: "**(Peygamberlere kitapları indirmiş olan Zât ancak) **Allâh'tır!" de, sonra onları o** (bâtıl inançlara) **dalış ları içerisinde oynar oldukları halde bırak!** (Çünkü gerçeği tebliğ ederek aleyhlerine hüccet ikame ettikten sonra, sana düşen bir sorumluluk kalmamıştır.)

﴿92﴾ **İşte bu** (Kur'ân-ı Kerîm)**, öncesinde bulunan** (geçmiş kitap)**ları doğrulayıcı, çok değerli ve pek mü barek** (; fayda ve menfaati çok) **olan büyük bir kitap tır ki; Biz onu sana** (âlemler kendisiyle bereketlensin diye) **indirdik, bir de şehirlerin anası** (mesâbesinde olan Mekke halkı)**nı ve çevresinde olanları uyarasın diye! O kimseler ki âhirete inanmaktadırlar, onlar** (âkı betlerinden korktuklarından, bu endişe de kendilerini ince düşünmeye sevk ettiği için) **bu** (peygambere ve Kur'â)**na inanırlar ve onlar namazlarını** (hakkıyla kılmaya devam etmek suretiyle) **muhafaza ederler.**

﴿93﴾ ("Allâh hiçbir beşere bir şey indirmedi!" diyerek) **Allâh'a karşı bir yalan uydurmuş olan** (Mâlik ibni Sayf Yahudi'siyle, bu

görüşte olan diğer inkârcılar)**dan yahut kendisine hiçbir şey vahyolunmadığı halde: “Bana da vahiy gönderildi!” demiş olan** (Müseyleme ve Esved gibi yalancılar)**dan, bir de: “Allâh’ın indirmiş olduğu şeyin bir benzerini yakında ben de indireceğim** (istesek biz de Kur’ân’a benzer şeyler söyler dik)**!” demiş olan** (Nadr ibni Hâris gibi inkârcılar)**dan daha zâlim kim olabilir?!** (Habîbim!) **Sen o zâlimleri ölümün zorlukları içerisindeyken bir görecek olsaydın** (elbette çok büyük bir iş görmüş olurdun)**!** (O sıra) **melekler** (ken dilerine göz açtırmayıp, canlarını almak üzere) **ellerini uzatıcı oldukları halde** (ölümlerini zorlaştırmak için onlara diyecekler ki:) **“Çıkarın canlarınızı! Allâh’a karşı doğru olmayanı söylemekte bulunmuş olduğunuz için ve O’nun âyetlerin**(e iman etmek)**den uzaklaşıp,** (onlara karşı) **çokça kibirlenmekte bulunmuş olduğunuzdan dolayı, işte bu gün alçaklık azâbıyla cezalandırılacaksınız.”**
Katâde (Radıyallâhu anh)dan rivayete göre; bu âyet-i kerîme Müseylemetü’l-Kezzâb ve Esved-i Ansî gibi peygamberlik taslayan kimseler hakkında inmiştir. Benû Hanîfe kabilesinden olan Müseyleme, Yemâme’de kâhinlik yapar, peygamberlik iddiasında bulunur, yalan-yanlış kâfiyeler düzerek Kur’ân-ı Kerîm’e muârazalar yapmaya kalkışırdı ve: “Muhammed büyük işler için gönderildi, ben de ufak tefek işler için gönderildim!” derdi. Esved ise Benû Müdlic kabilesinden olup, Yemen’de peygamberlik iddiasına kalkışan bir kâhin idi. Yemen havâlisin deki bazı bölgeleri istila edip, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in zekât tahsildarlarını oralardan çıkardı. Müşriklerden Nadr ibni Hâris de, Fâris diyarından Acem hikâyelerini ve Rüstem kıssalarını nüshalar halin de Mekke’ye getirir, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Kur’ân okurken

geçmiş kavimlerin kıssalarını nakletmesi sırasında: “İstesem ben de bunun söylediğinin benzerlerini söylerdim!” derdi. Bu kişiler hakkındaki diğer bazı malumat ve âyet-i kerîmenin sebeb-i nüzûlü hakkındaki diğer rivayetler için bakınız: Rûhu’l-Furkan: 10/341-349

﴾94﴿ (Allâh-u Te’âlâ o müşriklere kıyâmet günü şöyle buyuracak:) **Andolsun ki; gerçekten sizi ilk sefer yarattığımız gibi**(, eşten, dosttan, maldan ve evlattan ayrı vaziyette yapayalnız) **teker teker Bize geldiniz ve size ihsân etmiş bulunduğumuz şeyleri sırtlarınızın arkasında bıraktınız**(, onlardan en ufak bir şeyi bile yanınızda getiremediniz)**, o şefaatçilerinizi de sizinle birlikte görmüyoruz ki, kendilerinin siz**(in ibadetiniz)**de gerçekten ortaklar olduklarını boşu boşuna sanmıştınız. Yemin olsun; muhakkak ki aranızda** (bulunan irtibat bağları açısından) **tam bir kopukluk olmuştur ve** (ilâh oldukları) **davasını gütmekte bulunmuş olduğunuz şeyler sizden kaybolmuştur.**

﴾95﴿ **Şüphesiz ki Allâh** (bitkileri ve ağaçları yetiştirmek için) **tane ve çekirdeği** (çatlatıp) **yarandır. O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (meni ve tohum gibi kendi ba şına üremeyen) **ölü** (bir şey)**den** (canlı ve bitki gibi üreyen) **diri** (bir şe)**yi çıkarır, diriden de ölüyü çı karıcıdır. İşte size! Allâh bu** (şekilde ölüyü dirilten ve diriyi öldüren Zât’tır, ibadetinize lâyık olan da ancak O’)**dur! Hâlâ nasıl** (O’na iman ve tâattan) **döndürül**(üp de şirke yöneltil)**ebiliyorsunuz?**

﴾96﴿ (O Allâh-u Te`âlâ) **sabahı**(n direği mesâbesin de olan ve dikine bir halde ufukta ilk beliren aydınlığı, gecenin karanlığından) **yar**(ıp çıkar) **andır. O, geceyi** (yaratıkların dinlenmesi için) **bir sükû net** (zamanı)**, güneşi ve ayı da bir hesap** (üzere de verân eden ve ibadet vakitlerinin hesabı

kendileriyle bilinen çok önemli varlıklar) **kılmıştır. İşte** (bütün) **bu**(nlar)**,** (tüm varlıkları iste diği şekilde yönetme gücüne sahip olan) **Azîz ve** (on lardan istifadenin en verimli şeklini hakkıyla bilen) **Alîm'in** (eşsiz ayarlamasının ve yüce) **takdîri**(nin birer eseri)**dir.**

﴾97﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; yıldızları sizin** (menfa atiniz) **için yaratmıştır, tâ ki siz karanın ve denizin karanlık** (ve karışık yol)**larında kendileriyle doğru yolu bulasınız! Gerçekten de Biz** (âyetlerden delil çıkarmayı) **bilmekte olan bir toplum için** (birliğimize ve üstün gücümüze delâlet eden) **âyetleri ayrıntılı bir şekil de açıkladık.**

﴾98﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; sizi yaratmaya tek bir nefis** (olan Âdem)**den başlamıştır. Artık** (sizin için önce, ba balarınızın sulplerinde, daha sonra yeryüzün de) **bir yerleşim yeri ve** (önce annelerinizin rahim lerinde, da ha sonra da toprak altında) **bir emanet bırakılma yeri vardır. Muhakkak ki Biz iyice anlamakta olan bir top lum için** (tevhîdimize ve kudretimize delâlet eden) **âyetleri ayrıntılı bir şekilde açıkladık.**

﴾99﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; gökten suyu indirmiş tir. Sonra Biz onun vasıtasıyla her şeyin** (türlü türlü) **bitkisini çıkardık, on**(un tohumun) **dan da öyle taze bir yeşillik çıkardık ki, kendisinden üst üste bin miş taneler çıkarmaktayız. Hurmanın ağacının tomurcuğundan da** (yetişip yere doğru sarkan ve istifade etmek isteyenlere) **yakın olan** (ve yakın olmayan) **birtakım salkımlar vardır.** (Şekilde) **birbirine benzeyen** (ağırlıkta, renkte) **ve** (tatta ise birbirine) **benzemeyen üzüm bağlarını, zey tini ve narı da** (su sebebiyle topraktan Biz çıkardık)**! Onun meyve verdiği dönemdeki** (faydalanılama yacak şekilde ham olan) **ürününe, bir de olgunlaş masına** (ibret nazarıyla bir) **bakın! İşte size! Şüphesiz ki iman etmekte**

olan bir top lum için elbette bu (anlatıla)**n**(lar)**da** (varlıkların ya ratıcısının birliğine, kudret ve hikmetine delâlet eden) **çok büyük ve pek çok âyetler vardır.** (Çünkü farklı farklı türlerin aynı temel maddeden üreyip halden hale geçmesi, bunların ancak, her şeyin tafsilatını bilip, hikmet üzere tercih yapabilen ve yapmak istediği şeye mâni olacak ortağı ve engeli bulunmayan bir yaratıcı tarafından var edildiğini gösterir.)

﴾100﴿ **O** (şirk koşa)**nlar cin** (şeytan ve melek gibi görünmeyen güç)**leri**(n kimine "Allâh'ın kızları" diye rek, kimini "Allâh'a itaat eder gibi dinleyerek" ve putla rın teşvikiyle onlara taparak) **Allâh'a ortaklar kıldılar. O** (Allâh-u Te`âlâ, hiç kimseden yardım almadan tek başına) **onları yaratmışken, onlar** (iddialarının gerçek mâhiyeti hakkında) **bilgisizce O'na oğullar ve kızlar uydurdular!** (Ortak ve evlâttan tenzîh ve) **tesbîh O'na! O onların nitelemekte oldukları** (ortak ve ço cuk gibi) **şeylerden dâima çok yüce olmuştur!**

﴾101﴿ (Allâh-u Te`âlâ herhangi bir âlet, madde, za man ve mekân gibi şeylere ihtiyaç duymaksızın) **gök lerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Kendisi için hiçbir eş mevcut** (olması mümkün) **değilken, O'nun için bir çocuk nasıl olabilir? Her şeyi O yaratmıştır ve O her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir!** (Her şey O'nun yaratığı olduğuna göre, hiçbir şey O'nun eşi ve evladı olamaz. Her şeyi bilen bir Zât'ın elbette hiçbir şeye ihtiyacı olmaz. Çocuğa ise ancak ihtiyaç sahipleri gerek duyar.)

﴾102﴿ **İşte size! Rabbiniz olan Allâh bu** (eşsiz sanat ların sahibi olan hakiki ma'bûd)**dur. Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur. Her şeyin yaratıcısı O'dur, öyleyse O'na ibadet edin. O her şey üzerine** (gözcü ve bütün işlerinizin yöneticisi olan bir) **Vekîl'dir.**

﴾103﴿ **Gözler O'nu** (kuşatıcı şekilde görerek) **idrâk edemez. O ise tüm gözleri** (ilmiyle kuşatır şekilde) **idrâk eder.** (Gözlerin kavrayıcı şekilde görmesine mâni bir letâfete sahip olan) **Latîf de,** (bütün işlerin kapalı ve açık tüm yönlerinden hakkıyla haberdâr olan) **Habîr de ancak O'dur!**

Bu âyet-i kerîmede gözlerin Allâh-u Te`âlâ'yı görmesi değil, idrâk etmesi nefyedilmiştir. Zira "Ru'yet" ve "İdrâk" tabirlerinden her biri diğeriyle birlikte bulunabileceği gibi ayrı ayrı da mevcut olabilirler. Nitekim idrâk; bir şeyin derinliklerine ulaşıp, onu bütün yönleriyle kuşatıp, künhünü ve hakikatini tam manasıyla kavramaktır ki, bu tür bir idrâk ancak sınırları belli olan ve be lirli yönlere sahip olan bir varlık hakkında düşünülebileceği için, bu şekilde kavrayıcı bir görüşle dünyada da âhirette de Allâh-u Te`âlâ'nın görülemeyeceği âşikârdır. Dolayısıyla burada idrâk nefyedilirken, aslında görülebilirlik ispat edilmiş olmak tadır ki buna göre mana: "Allâh-u Te`âlâ görülür fakat idrâk edilemez!" şeklinde anlaşılmalıdır. Nitekim müminlerin âhiret yurdunda, Arasat meydanında ve cennet ravzalarında Allâh-u Te`âlâ'yı göreceklerine dair birçok sahabeden gelen mütevâtir hadisler mevcuttur. Allâh-u Te`âlâ'nın dünyada rüyada görülebileceğine, cennette ise baş gözüyle görüleceğine dair diğer âyet-i kerîmeler, hadîs-i şerîfler ve rivayetler için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 11/18-65

﴾104﴿ **Gerçekten de Rabbinizden size basîretler** (gözlerinizde bulunan görme gücü gibi, ûkalp gözünüzü açacak olan vahiy ve uyarılar) **gelmiştir. Artık her kim** (hakkı) **görür** (de iman eder)**se,** (bu hakikati görmesi) **kendi nefsi lehinedir. Kim de** (doğru yola karşı) **kör olursa,** (onun bu körlüğü ancak) **kendi aleyhinedir. Ben sizin** (yaptıklarınızı gözlemek üzere) **üzerinize asla bir bekçi değilim!** (Ben ancak bir uyarıcıyım,

tüm yaptıklarınızı gözetimi altında tutup sonra hak ettiğiniz karşılığı verecek olan Hafîz ise ancak Allâh-u Te`âlâ'dır.)

﴾105﴿ **İşte Biz âyetleri bir üsluptan diğerine çevirerek böylece açıklıyoruz. Tâ ki onlar** (sana)**: "Sen** (Ehl-i Kitaptan) **ders okumuşsun!" desinler, bir de** (doğruyu eğriyi) **bilmekte olan bir topluma o** (okuduğu)**nu beyan edelim!**

﴾106﴿ (Habîbim! Sen kimin ne dediğine bakma!) **Rab binden sana vahyolunmuş olan şeye hakkıyla uy! O'ndan başka hiçbir İlâh yoktur** (dolayısıyla ancak O'nun vahyine uyulmalıdır)**.** (Kâfirlerle savaş emri ge linceye kadar, şu an için) **müşriklerden yüz çevir** (de onların sözlerini ve işlerini önemseme)**!**

﴾107﴿ (Kullar kendilerine verilen irade ve kudreti hi dâyet yönünde kullanacak olsalardı elbette) **Allâh** (onu bilirdi, bu durumda da onların imanını dilerdi, böylece O) **dileseydi** (tabî ki) **onlar** (Allâh'ın bu yöndeki irade sine rağmen) **ortak koşamazlardı. Ama** (O kimin şirki seçtiğini bildiyse, imtihan hikmetine binaen onların müşrik olmalarını diledi. Artık sen kimsenin şirke düş mesinden sorumlu değilsin, zira) **Biz seni onlar üzeri ne bir bekçi olarak göndermedik** (ki, onların amelle rini gözleyip suçlarından sorumlu olasın)**! Sen onlar üzerine asla bir vekil de değilsin** (ki, yapmaları gereken vazifeleri onların yerine sen yapasın)**!**

﴾108﴿ **Siz onların Allâh'ı bırakıp da tapmakta oldukları şeyler**(in âcizlik ve noksanlıklarını anlatarak kendilerin)**e sövmeyin ki, onlar da bilgisizce haddi aşarak Allâh'a sövmesinler! İşte böylece Biz** (kâfirlerden) **her bir ümmet için** (kötü) **amellerini** (câzip göstererek) **iyice süsledik. Sonra dönüşleri ancak Rablerine olacaktır, O da onlara yapmakta**

bulunmuş oldukları şeyleri(n kendilerine neler ka zandırdığını) **haber verecektir.**

﴿109﴾ **Onlar en güçlü yeminleriyle Allâh'a and ver diler ki: "Kendilerine** (istedikleri) **bir** (mucize ve) **âyet gelecek olursa, kasem olsun ki elbette ona inana caklar!"** (Habîbim!) **De ki: "Tüm âyet** (ve mucize)**ler Allâh nezdindedir.** (Dilediği mucizeyi göstermeye Kâdir olan ancak O'dur. Mûcizelerden hiçbiri benim elim de değildir ki, isteğinizi yerine getirebileyim.)**"** (Ey Müs lümanlar! İman etmeleri için onlara istedikleri mûcize nin gösterilmesine düşkün olmayın.) **O** (istedikleri mû cize) **gerçekten geldiğinde, onların** (yine de) **inanmayacaklarını** (Ben bilmekteyim, ama bunu) **size bil dirmekte olan şey nedir/onların inanacaklarını size ne bildirmiştir** (ki böyle bir şey istiyorsunuz)**/?** (Ezelî ilmime vâkıf olmadığınızdan bu temenninizin elbette haklı bir nedeni bulunmaktadır, ancak şimdi Ben size olacağı bildirmekteyim.)

﴿110﴾ **Onlar** (istedikleri her mucizeyi görseler bile)**, on**(lar)**a ilk defasında inanmadıkları gibi,** (hidâyete erişmeyi arzulamadıkları için) **Biz onların gönüllerini ve gözlerini** (her seferinde) **çevireceğiz ve kendilerini azgınlıkları içerisinde şaşıp kalmakta olduk ları halde bırakacağız!**

﴿111﴾ **Gerçekten de Biz** (onların istediği gibi) **onlara melekleri indirseydik,** (babalarının diriltilmesi yönündeki isteklerini yerine getirmek üzere) **ölüler**(i) **de** (diriltseydik ve onlar senin doğruluğun hakkında) **ken dileriyle konuşsaydı ve** (uyarılarımızın doğruluğuna delâlet eden) **her şeyi karşılarına kefil olarak/yüz yüze/ toplasaydık, Allâh'ın dilemesi dışında onlar iman edecek değillerdi. Lâkin onların çoğu** (her is tekleri yerine gelse de, irâdelerini inanma yönünde sarf etmedikleri için imana muvaffak kılınmayacaklarını) **bilmezler**

(onun için mucize görmeleri durumunda iman edeceklerine dâir yemin ederler).

Bu âyet-i kerîme Kur'ân'la alay eden Velîd ibni Muğîre ve Âs ibni Vâil gibi birtakım azılı kâfirler hakkında inmiştir ki onlar, birtakım müşriklerle birlikte Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek: "Bize melekleri göster de onlar senin peygamberliğine şâhitlik etsinler; bize kırk meleğin taşıdığı bir kitabı gökten indir; bazı ölülerimizi dirilt ki senin anlattıklarının hak mı bâtıl mı ol duğunu onlara, soralım; Allâh'a dua et ki, dürüst iki ihtiyar olan Kusayy ibni Kilâb ve Ced`an ibni Amr'ı diriltsin de onlar senin nübüvvetine şâhit olsunlar, bir de iddiânın doğruluğuna kefil olmak üzere Allâh'ı ve melekleri karşımıza getir!" dediler. İşte bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmeyi inzâl ederek: "İnanmak ancak benim dilememle meydana gelir, yoksa onların sandığı gibi, isterlerse inanmak, dilediklerinde inanmamak onların elinde değildir!" buyurdu. İlâhî meşîet hakkında Ehl-i Sünnet ulemâsının görüşleri için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 11/174-181

﴿112﴾ **İşte böylece Biz her peygamber için, insan ve cin şey tan ların**(dan bir kısmın)**ı birer düş man yaptık ki, onların bir kısmı bir aldatma olsun diye yaldızlı** (vesveselerle süsledikleri bâtıl) **sözü di ğer bir kısma gizlice söyler. Rabbin** (onların iman edeceklerini ezelde bilseydi de inanmalarını) **dile seydi onlar bunu**(n gibi telkin, süsleme ve aldatma ları) **yapamazlardı. Artık onları** (Allâh'a ve sana karşı) **uydurmakta oldukları şeylerle birlikte bırak!** (Neticede Allâh sana yardım edecek, onları da cezalandıracaktır.)

﴿113﴾ **Tâ ki âhirete inanmamakta olan o kimse lerin gönülleri o** (şeytanların telkin ettiği sözlerin yaldızı)**na meyletsin de onu beğensinler ve onlar kazanıcı oldukları**

(kötü) **şeyleri işleyedursunlar** (diye her peygambere bir düşman musallat ettik)**!**

﴿114﴾ (Habîbim! Onlara de ki:) **" Şimdi ben** (aramızda kimin haklı, kimin haksız olduğuna karar vermesi için) **Allâh'tan başka bir hakem arar mıyım? Hâlbuki o** (Kur'ân gibi mûcizeliği âşikâr olan bir) **kitabı** (bütün karışıklıkları ortadan kaldıracak nite likte ve kendisinde hak ile bâtıl) **tamamen açıklan mış bir şekilde size indirmiş olan ancak O** (Allâh-u Sübhânehû)**dur." Kendilerine** (Tevrât ve İncîl) **kitap**(larını) **vermiş olduğumuz o** (Abdullah ibni Selâm ve arkadaşları gibi âlim) **kimseler bilmektedirler ki, gerçekten o** (Kur'ân)**, sana Rabbinden hak**(ka dayalı hikmetli gâ yeler) **ile indirilmiş olan bir şeydir. Öyleyse sakın ha sen** (Ehl-i Kitap içerisinde bu hakikati ikrar etme yenlerin de bu gerçeği kesinlikle bildiği hususunda) **şüphe edicilerden olmayasın!**

﴿115﴾ **Rabbinin kelimesi** (haberleri ve vaatlerinde ki) **doğruluk yönünden ve** (hükümlerindeki) **adâlet bakımından** (zirveye ulaşarak) **tamamlanmıştır. O'nun kelimelerini** (daha doğ ru ve düzgünüyle) **/ O'nun** (sadece Kur'ân'ı koruyacağına dâir teminatı bu lunduğundan, Kur'ân'ın) **kelimelerini / O'nun** (kaza ve kaderle ilgili hükümlerini ifade eden) **kelimelerini/ değiştirebilecek** (hiçbir kuvvet) **yoktur.** (Herkesin ne dediğini hakkıyla işiten) **Semî` de,** (ki min neyi ne niyetle yaptığını hakkıyla bilen) **Alîm de ancak O'dur!**

﴿116﴾ (Habîbim!) **Yer**(yüzün)**de olanların ekserîsin**(i teşkil eden kâfir ve câhiller)**e** (faraza) **itaat ede cek olursan, seni**(n gibi bir zâtı bile) **Allâh'ın yolun dan saptırırlar. Onlar** (bu sapık yolları izlerken, o yolların kurucusu olan atalarının doğruluğu hakkında) **zandan** (ve tahminden) **başka bir şeye uymuyorlar**

ve onlar (Allâh-u Te`âlâ'ya ortak ve çocuk isnat eder ken) **ancak yalan söylüyorlar.**

﴾117﴿ **Şüphesiz senin Rabbin, Kendi yolundan sapıtmakta olanı en iyi bilen ancak O'dur! Hidâyete erenleri hakkıyla bilen de ancak O'dur!**

﴾118﴿ (Size: "Allâh'ın öldürdüğü leşi yemiyorsunuz, ama kendi öldürdüğünüzü yiyorsunuz!" diyen müşriklere uymayı bırakın da,) **üzerine** (besmele çekilip) **Allâh'ın adı anılmış ola**(rak kesilen hayva)**ndan yiyin! Eğer siz O'nun âyetlerine inanıcı kimseler olduysanız** (böyle yapmanız gerekir, zira iman, Allâh'ın helâl kıldıklarını serbest görüp, yasaklarından sakınmayı gerektirir)**.**

﴾119﴿ **Ne oldu size de üzerine Allâh'ın adı anılmış olan şeylerden yemiyorsunuz? Hâlbuki O** (Allâh-u Te'âlâ)**, kendisin**(i yemey) **e mecbur bırakıldığınız şeyler dışında, üzerinize neler** (yemey)**i haram etmiş olduğunu gerçekten size tafsilatlı bir şekilde açıklamıştır. Şüphesiz ki** (onlardan) **birçoğu** (istediklerini helâl, dilediklerini haram kılarak) **elbette kendi** (asılsız is tekleri ve) **kötü arzuları sebebiyle ilimsizce** (ne bir şerî`ate ne de kesin bilgi ifade eden bir delile dayanmak sızın insanları) **saptırmaktadırlar. Gerçekten senin Rabbin, haddi aşan o kişileri en iyi bilen ancak O'dur!**

﴾120﴿ **Günahın açık olanını da gizli kalanını da** (uzuvlarla yapılanını da, kalple işleneni de) **bırakın! Gerçekten o kimseler ki günah kazanmaktadırlar; çok yakında onlar kazanmakta bulunmuş oldukları o** (kötü) **şeyler sebebiyle cezalandırılacaklardır.**

﴾121﴿ (Kesimi esnasında) **üzerine Allâh'ın ismi anılmaya**(n hayva)**ndan yemeyin! Şüphesiz kibu** (besmeleyi kasten terk etmeniz ve böyle bir eti yeme niz)**, elbette** (Allâh'a itaatten çıkış

anlamında) **bir fâsıklıktır. Muhakkak ki şeytanlar** (“Kendi öldürdüğü nüzü yiyorsunuz da, Allâh’ın öldürdüğü lâşeyi yemiyor sunuz!” diyerek) **sizinle çekişmeleri için elbette** (müşrik) **dostlarına vesvese vermektedirler. Eğer siz** (Allâh’ın yasaklarını helâl sayma hususunda) **onlara itaat ede cek olursanız, gerçekten siz elbette** (onlar gibi) **müşrik kimselersiniz.**

﴾122﴿ **O kimse ki** (kâfirlik döneminde) **ölü** (gibi) **biriyken Biz** (iman nasip ederek) **onu diriltmişiz ve ona** (yakînî) **bir** (iman) **nur**(u) **vermişizdir ki, o onunla birlikte insanlar arasında** (güvenli ve aydınlatıcı bir şekilde) **dolaşmaktadır.** (Böyle biri) **hiç o kimseye benzer mi ki, onun durumu;** (kâfirlik, cehâlet ve basîret körlüğü gibi türlü türlü) **öyle büyük karanlıklar içerisinde** (bocalayıp kalmış kişinin hali gibi) **dir ki, o onların içinden asla çıkacak biri değildir. İşte** (müminlere iman güzel gösterildiği gibi) **yapmakta bulunmuş oldukları** (kötü) **şeyler** (de, yaratılmak itibarıyla Allâh tarafından, sebep olma yönünden ise şeytan tarafından) **böylece kâfirlere süslü gösterilmiştir.**

Âyet-i kerîme belli kimselerin İslâm’a giriş kıssalarıyla alâkalı olarak nâzil olmuştur. Nitekim ibni Abbâs (Radıyallâhu anhü mâ)dan rivayete göre; ölüyken diriltilen ve kendisine nur verilen zat Hazret-i Hamza, karanlıklar içerisinde kalan ise Ebû Cehil’dir. Şöyle ki bir kere Ebû Cehil Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in üzerine tezek atmıştı. Hamza (Radıyallâhu anh) ise henüz o vakit iman etmemişti, kız kardeşi Safiyye’nin câriyesi avdan dönerken onun yoluna çıkarak: “Ebû Cehil, yeğeninin başına toprak döktü, gübre attı ve ayağıyla omzuna bastı!” deyince, Hamza (Radıyallâhu anh) kızgın bir halde onu aramaya başladı. Onu bir topluluk arasında görür görmez başına vurmak için yayını kaldırdığında, o: “Muhammed’in neler

yaptığını görmüyor musun? Bizim akıllarımızı beğenmez oldu, ilâhlarımıza sövdü ve atalarımıza karşı geldi!" deyince, Hamza (Radıyallâhu anh): "Sizden beyinsiz kim var? Allâh'ı bırakıp taşlara tapıyorsunuz!" diyerek kelime-i şehâdet getirdi. İşte bunun üzerine bu âyet-i celîle nâzil oldu. (Vâhidî, No: 450, Sh: 227) Zeyd ibni Eslem (Radıyallâhu anh)`dan rivayete göre âyet-i kerîme, Hazret-i Ömer ile Ebû Cehil hakkında nâzil olmuştur, İkrime (Radıyallâhu anh) ın beyanına göre ise, Ammâr ibni Yâsir (Radıyallâhu anhümâ) ile Ebû Cehil hakkında inmiştir. Hamza, Ömer ve Ammâr (Radıyallâhu anhüm) un İslâm'a giriş kıssalarının tafsilatı için bakınız: Rû hu'l-Furkan: 11/318-325

﴾123﴿ **İşte** (Mekke'nin kodamanlarını müşriklerden yaptığımız gibi) **her karyede** (de) **oranın gü nahkâr ve mücrimlerini böylece** (lider konumun daki) **ekâbir** (takımından) **yaptık ki, onlar orada hilekârlık yapsınlar! Oysa** (bu kişilerin, Allâh'ın elçilerine karşı yaptıkları oyunların vebâli ancak kendilerine döneceği için) **onlar kendilerinden başkasına hile yapmış olmazlar, ama** (bunun da) **farkına varmazlar.**

﴾124﴿ **O** (Kureyş'den kâfir ola)**nlara** (mucize cinsinden olsun Kur'ân'dan olsun) **bir âyet geldiği zaman: "Allâh'ın peygamberlerine verilmiş olan** (peygamberlik ve vahiy gibi) **şeylerin bir benzeri bize de verilinceye kadar** (bu âyete) **asla inanmayacağız!" derler. Risâlet** (ve elçiliğ)**ini emanet edeceği yeri hakkıyla bilen ancak Allâh'tır. O** (şirk koşma gibi en büyük) **suç**(u) **işlemiş olan kimselere,** (dünyada) **yapmakta bulunmuş oldukları hilekârlık sebebiyle yakında** (kıyâmet günü) **Allâh nezdinde çok büyük bir alçaklık ve pek şiddetli bir azap isâbet edecektir.**

﴾125﴿ **Her kim ki Allâh onu** (dosdoğru yola) **hidâyet etmeyi dilemektedir, işte O onun göğsünü İslâm için şerh eder**(ek,

onu hakkı kolaylıkla kabul eder bir hale getirir ve buna engel olacak huylarını giderir, ayrıca kalbini genişletir ve nura ğarkeder)**. Ama her kimki, O onu saptırmayı dilemektedir, işte onun göğsünü de sıkıntılı ve** (içerisine iman nuru girmeyecek şekilde) **dapdar yapar ki,** (bu nedenle o, İslâm'a çağrıldığında) **sanki kendisi zorla göğe çıkmaktadır. İşte Allâh** (bu kişilerin kalbini haktan uzaklaştırdığı gibi,) **inanmamakta** (ısrarcı) **olan kimseler üzerine murdarlığı**(; dünyada lâneti, âhirette ise azâbı) **böylece yerleştirir.**
Ebû Cafer (Radıyallâhu anh)`dan rivayete göre Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Şüphesiz ki iman kalbe girdiği zaman kalp ona karşı genişler ve açılır!" buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi okumuştur. O zaman: "Yâ Rasûlallâh! Bunun kendisiyle anlaşılacağı bir alâmet var mıdır?" diye sorduklarında: "Evet! Ebedîlik yurdu olan âhirete yöneliş, aldatma yurdu olan dünyadan uzaklaşma ve ölüm gelmeden evvel ölüm için hazırlanmak!" buyurmuştur. (İbni Ebî Şeybe; el-Musannef, No: 34303, 7/98)
﴾126﴿ **İşte bu** (Kur'ân'ın getirdiği beyan)**, Rabbinin dosdoğru olan yoludur! Gerçekten de Biz iyice dü şün**(üp tesirlenerek, her şeyin Allâh-u Te'âlânın irâdesi, kaza ve kaderiyle olduğunu bil)**mekte olan bir toplum için** (müjde- tehdit, sevap-azap, helâl-haram, emir ve yasaklarla ilgili hükümleri ihtiva eden) **âyetleri ayrın tılı bir şekilde açıklamışızdır.**
﴾127﴿ **Selâm** (olan Allâh-u Te`âlâ'n)**ın** (değerli kıldığı cennet) **yurdu/**(istenmedik şeylerden) **kurtuluş diya rı/** (dostların birbirini) **selâmlama yurdu** (olan cen net)**/ Rableri katında sadece o** (ince düşünüp gereği ni yapa)**nlara aittir. Yapmakta bulunmuş oldukları** (iyi) **şeyler sebebiyle de onların Velî'si**

(yâr ve yar dımcısı, mükâfatlarını ihsân etme vasfının mütevellîsi) **ancak O'dur!**

﴾128﴿ (Allâh-u Te`âlâ) **onları** (diriltip) **hep birlikte** (huzuruna) **haşr**(-u cem) **edeceği gün: "Ey cin**(ler ve şeytanlar) **topluluğu! Gerçekten de siz** (kötü yolda kendinize arkadaş olarak) **çok insanlar edinmişti niz/ insanları saptırma işini çokça yapmıştınız/.** (Bu yüzden onlar da sizinle birlikte haşr olundular.)**"** (buyuracak.) **Onların** (kendilerini dinlemiş) **insanlardan olan dostları da** (şeytanlara uyup dirilmeyi inkâr ettiklerini itiraf ve karşılaştıkları duruma pişmanlıklarını ifâde etmek üzere)**: "Ey Rabbimiz! Bir kısmımız diğer bir kısımla iyi ce yararlandı ve böylece bizim** (ölüp dirilmemiz) **için tayin buyurmuş olduğun o ecelimize ulaştık." dedi. O** (zaman Allâh-u Te`âlâ)**: "Sizin ikametgâhınız ancak o ateştir! Al lâh'ın dilediği** (süreler; o cehen ne me düşmeden evvel yaşadığınız dönemler ve düş tükten sonra soğuk tabakasına nakledileceğiniz dev re le r) **dışında, onun içerisinde ebediyyen kalıcılar olarak!" buyurdu.** (Habîbim!) **Şüphesiz senin Rabbin** (azap etme ve mü kâfatlandırma dâhil tüm işlerini yerli yerinde ya pan bir) **Hakîm'dir;** (ins ü cinnin yaptıklarını ve hak ettiklerini çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾129﴿ **İşte** (Kötü yolda birbirlerinden istifade eden insanlarla cinlere azâbı musallat ettiğimiz gibi) **ka zanmakta bulunmuş oldukları** (kötü) **şeyler sebe biyle, o zâlimlerin bir kısmını diğer bir kısma böylece musallat ederiz/**(cehenneme girerlerken) **o zâlimlerin bir kısmını diğer bir kısmın ardına takarız/** (dünyada birbirlerine yakın oldukları gibi azapta da) **o zâlimlerin bir kısmını diğer bir kısma yakın kılarız/.**

﴾130﴿ (Allâh-u Te`âlâ kıyâmet günü kâfirleri azarla mak için şöyle buyuracak:) **"Ey cin ve insan topluluğu! Aranızdan size**

âyetlerimi anlatan ve işte bu gü nünüze kavuşmakla sizi korkutan rasûller gelme di mi size?" Onlar: "Biz (peygamberlerin tebliğine muhatap olduğumuz halde, inkâr ettiğimiz için azâbı hak ettiği mize dair) **nefislerimiz aleyhine** (itiraf ve) **şâhitlik te bulunduk!" dediler. Böylece o en alçak** (dünya) **ha yat**(ı) **bu kişileri al datmıştır da, ken dilerinin gerçekten** (bile bile) **kâfir kimseler oldukların**(dan dolayı azâ ba çarpıldıkları n)**a dâir nefisleri aleyhine yine kendileri şâhitlik yapmışlardır.**

﴾131﴿ **İşte** (Peygamberlerin gönderiliş hikme ti) **budur! Çünkü senin Rabbin, halkı** (kitaptan ve peygamberden habersiz birtakım) **gâfil kimseler olan memleketleri** (işledikleri) **bir zulüm nedeniyle he lâk edici olmamıştır.**

﴾132﴿ (Mükelleflerden) **her biri için,** (iyi-kötü tüm) **yapmış oldukları şeylerden dolayı** (cehennemde ve cennette elde edecekleri derekeler ve) **dereceler vardır. Senin Rabbin onların yapmakta oldukları şeylerden asla gâfil** (ve habersiz) **değildir.**

Birçok müfessire göre bu umûmî ifade, cinlerin de dâhil olduğu mükelleflerin tümünü içine almaktadır. Bu âyet-i kerîme, insanlar ve cinlerle ilgili âyetlerin aka binde zikredildiği için, İmam-ı Ebû Yusuf ve İmam-ı Muhammed (Rahimehumellâh) cinlerin de, ibadetleriyle sevap kazanacaklarına dâir bunu delil göstermişlerdir. Zira Kur'ân ve sünnette geçen ifadeler umûmîdir. Bu görüşe göre "Dereceler" tâbiri hayra da şerre de müsait olur ki, buna göre mana: "Cin ve insan topluluklarından hayır veya şer yapan her bir kimse için ameli nispetinde Allâh-u Te`âlâ'nın kendisini ulaştıracağı bir mertebe ve menzil vardır ki, yapılan iş iyi ise karşılık da iyi; şer ise cezası da şer olacaktır." demektir. Ama burada hayır şerre gâlip kılınarak "Dereceler"

tâbiriyle yetinilmiştir. Zira dünyada işledikleri iyilikler hasebince cennet ehlinin üstün mertebeleri farklı olabileceği gibi, işlemiş oldukları kötülükler nispetinde cehennem ehlinin azap ları da noksanlık ve artışa müsâit olacaktır. Bu farklılık birlikte anlatılmak istendiğinde cennet ehlinin sıfatı öne çıkarılarak “Derece” tabiri kullanılmıştır. (İbni Kesîr, Ebussuûd, Mâverdî)

﴾133﴿ (Kullarından ve ibadetlerinden son derece müs tağnî ve) **Ğaniyy** (olduğu halde, sırf onların menfaati için kendilerine dînî yükümlülükler arz eden) **ve** (bu vazifeleri ihmal etmelerine rağmen onlara mühlet ve ren O) **rahmet sahibi ancak senin Rabbindir!** (Ey zâlimler ve âsîler!) **O dilerse sizi** (ortadan kaldı rıp) **giderir ve sizi** (Nûh (Aley hisselâm) **ın gemisinde kur tuluşa e ren) başka başka bir topluluğun zürriyetin den peydâ ettiği gibi, ardınızdan da** (itaatkâr kullar dan) **dilediklerini yerinize geçirir.**

﴾134﴿ **Şüphesiz vaad olunmakta bulunduğunuz** (diriltilme, muhasebeye çekilme, sevap ve azâba kavuş ma gibi kıyâmet halleriyle alâkalı) **şeyler elbette** (mey dana) **gelicidir. Ve siz** (bunları vaad eden Rabbinizi, hakkınızda yapmak istediği şeylerden) **asla âciz bıra kıcı kimseler değilsiniz.**

﴾135﴿ (Habîbim! Müşrikleri tehdit mâhiyetinde) **de ki: “Ey kavmim! Siz** (kâfirlik ve bana karşı düşmanlık hususunda) **olanca gücünüz/konumunuz/ üzere ça lış**(ıp çabalay)**ın! Şüphesiz ben de** (İslâm’da sebat ve size karşı direnişte olanca gücümle) **çalışıcıyım! O** (dünya) **yurdun**(un güzel) **âkı betini**(n elde edi leceği yer olan cenneti)**n kime ait olacağını yakında muhakkak bileceksiniz. Şu bir gerçek ki; o** (şirk gibi en büyük zulmü işlemiş olan) **zâlimler** (bir zaman için rahat etseler de, netice de) **felâh bulmayacak** (ve mesut-bahtiyâr olmaya cak)**tır.”**

﴾136﴿ **O** (müşrik ola)**nlar O** (Allâh-u Sübhânehû) **nun meydana çıkarmış olduğu ekinlerle davarlardan bir kısmını Allâh'a ait bir nasip olarak belirledi ler de, o asılsız zanlarınca: "İşte bu** (özel vasıflara hâiz bulunan ekinlerle hay vanlar)**, Allâh'a mahsustur** (bu yüzden sadece misafir ağırlama ve fakirlere yardım gibi O'nun yolunda sayıla bilecek amaçlarla kullanılabilir)**, işte bu**(nlar) **da or taklarımız** (olan putlar)**a aittir** (ki, onlar da ilâhları mızın hizmetçilerinin istifadesine terkedilmiştir)**!" dediler. Artık hangi şey ki ortaklarına ait bulunmuştur, işte o** (Allâh'ın emrettiği şekilde fakirlere ve misafirlere ikram edilmediği için) **Allâh'a ulaşmaz. Ama hangi şey ki Allâh'a ait bulunmuştur, işte o,** (putların bakımına ve bakıcılarına harcandığı için, Allâh'a) **ortak** (koştuk)**ları** (putları) **na ulaşır.** (Putları Allâh'a tercih ederek ve gayr-i meşru kanun lar tayin ederek) **hükmedegeldikleri bu şeyler ne kötü olmuştur!**

﴾137﴿ **İşte ortakları** (olan şeytanları ve put bakıcıları, hayvanların taksiminde) **böylece** (yaldızlama yaptıkları gibi, kız) **çocuklarını öldürmeyi de müşrik lerden birçoğuna hoş göstermiştir. Tâ ki onları** (az dırıp) **helâk etsinler ve** (İsmâ`îl (Aleyhisselâm)**dan kalma gerçek) dinlerini onlara karmakarışık etsinler! Allâh** (onların iman edeceklerini ezelde bilseydi de inanmalarını) **dileseydi onlar bunu**(n gibi kötü telkin ve süslemeleri) **yapamazlardı. Artık onları** (Allâh adı na) **uydurmakta oldukları şeylerle birlikte bırak!**

﴾138﴿ **Onlar o asılsız düşünceleriyle O'na bir iftira olsun diye : "İşte bu** (putlar adına ayrıla) **nlar yasaklı birtakım davarlar ve ekinlerdir ki, dilediğimizden başkası onları yiyemez. Birtakım davarlar ise, onların sırtları**(na binilmesi) **yasaklanmıştır.** (Çünkü bu nu bize Allâh emretmiştir.)**" dediler.**

Ayrıca bir kısım davarlar ki; (kesim ânında) **onların üzerine Allâh'ın adını anmazlar** (da, onları putların adına keserler)**. Uydurmakta bulunmuş oldukları şeyler yüzünden, muhakkak** (Allâh-u Te`âlâ) **onları cezalandıracaktır.**

﴾139﴿ **Yine onlar: "**(Diri doğmaları halinde) **işte şu davarların karınlarında bulunan** (yavru) **lar**(dan istifade) **sadece erkeklerimize aittir, eşlerimize ise yasaklanmıştır." dediler. Eğer o** (doğan yavru) **ölü olursa, onlar onda ortak tırlar. Gerçekten de O** (Allâh-u Te`âlâ) **onları** (helâl ve haram konusunda Allâh adına yaptıkları) **bu** (yalan yanlış) **nitelemeleri**(nin karşılığı) **ile cezalandıra caktır. Şüphesiz ki O** (onlara ceza vermekte isabetli dav ranan bir) **Hakîm'dir;** (zira O onların inançlarını ve hak ettikleri cezaları çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾140﴿ (Çocuklarının da, kendilerinin de kim tarafın dan rızıklandırıldığı konusunda) **bir bilgi**(ye dayalı) **olmaksızın** (sırf "Allâh bize böyle emretti!" diye) **Allâh'a iftira ederek, beyinsizce** (kız) **çocuklarını öldürmüş olanlar ve Allâh'ın, kendilerini rızıklandırmış olduğu** (helâl ve lezzetli) **şeyleri haram saymış olan o kimseler** (dünyada nüfus ve nüfuzlarını kaybettiklerinden, âhirette de azâba düşeceklerinden, iki cihanda da) **muhakkak hüsrâna uğramıştır**(lar)**. Gerçekten de onlar** (bu davranışlarıyla, doğru yol dan ayrılıp) **dalâlete düşmüştürler ve onlar hidâyete eren kimseler olamamıştırlar!**

Ikrime (Radıyallâhu anh)*dan rivayet edildiğine göre bu âyet-i kerîme, Rabî`a ve Mudar kabîlesinden, kızlarını diri diri gömenler hakkında nâzil olmuştur. Benî Kinâne kabîlesi ise bunu yapmazlardı. Câhiliyet devrinde bu cinâyeti işleyenlerden her biri karısına, bir kızını yaşatacağı, diğerini ise gömeceği*

hususunu şart koşardı. Gömülecek kızın sırası geldiğinde adam sabah veya akşam, karısının yanından ayrılırken ona: "Sana döndüğümde onu gömmemiş olduğunu görürsem, sen bana annemin sırtı gibisin!" derdi. Annesi de o çocuk için toprakta bir çukur kazar, akrabası olan kadınlara haber salar, böylece onlar toplanırlar, sonra o çocuğu elden ele dolaştırırlardı. Çocuk kendisine döndüğünde annesi onu çukura atar sonra üzerine toprağı örterdi. (Taberî; No: 13953; Sem'ânî; Beğavî) İşte Âmir (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen: "Diri diri gömen kadın ve adam ateştedir!" (Ebû Dâvûd; Sünnet: 17, No: 4717, 2/642) hadîs-i şerîfinde, kızının gömülmesini şart koşan babayla bunu kabul ve tasdik eden anne kastedilmiştir. Bu âyet-i kerîmede müşriklerin hüsrânından bahsedilmiştir ki, ciğerpâreleri olan çocuklarını kaybetmeleri, Allâh'a karşı iftirada bulunarak kendilerine haram ettikleri mallardan zarar etmeleri, putlara hizmet uğruna beyhûde yere birikimlerini isrâf etmeleri ve şirk koşarak imanlarını kaybetmeleri, bu büyük hüsranın birer örneğini teşkil etmektedir. İslâmiyet ilk günden itibaren câhiliyet döneminin kötü âdetlerini bertaraf etmeye başlamış, bu meyanda kızları diri diri gömme cinayetinin kökünü kurutmak için, erkek ve kadınlardan alınan bî`atlere "Çocuklarını öldürmeme" maddesini koymuştur. Demek ki İslâm öncesi her türlü hakaret ve cinâyete maruz kalan kadın cinsi, insan olarak görülme onuruna ancak İslâmiyet'le kavuşmuştur.

﴾141﴿ (Renk, tat, hacim ve ko ku bakımından) **ürünleri farklı olan çardaklı ve çardaksız** (üzüm) **bağlar**(ın)**ı da, hurmalıkları** (türlü türlü hububat) **ve ekinleri de,** (renkte ve tatta bazı fertleri) **birbirine benzeyen ve** (bazısı) **benzemeyen zeytinide narıda yaratmış olan Zât ancak O'dur. Meyve verdiği zaman** (bütün bunların) **ürününden yiyin, hasâdı gününde de hakkı** (olan

öşür ve zekâtı)**nı verin! Ama** (çoluk-çocuğu muhtaç bırakacak şekilde çok vererek) **haddi aşmayın! Şüphesiz ki O, israfçıları sevmez** (ve onların bu yaptıklarına rıza göstermez)**.**

﴾142﴿ **Davarlardan;** (yük) **taşıyıcıları ve** (kesilmek için yere) **döşen**(ip tüylerinden mensucât elde edil)**en leri de** (Allâh-u Te`âlâ yaratmıştır)**! Allâh'ın size rızık olarak ver**(ip helâl et)**miş olduğu şeylerden yiyin! Ama** (kendi kafanızdan helâl-haram diye hükümler vererek) **şeytanın izlerinin peşi sıra gitmeyin! Şüphesiz ki o, sizin için pek açık bir düşmandır.** (Bu yüzden dinî konularda ona sürekli töhmetle bakın!)

﴾143﴿ (Davarlardan) **sekiz eşi; koyundan ikiyi, keçiden de ikiyi** (Allâh-u Te`âlâ yaratmıştır)**!** (Habîbim! O davarların kâh erkeklerini, kâh dişilerini, bazen de ay rım yapmadan tüm yavrularını, kimi zamanda karışık şekilde bir kısım yavrularını haram saymayı meşrûlaş tırmak için: "Bunları Allâh haram etti!" diyen o müşrikleri rezil etmek ve cevap veremeyecek hale getirmek üzere) **de ki: "İki erkeği mi, yoksa iki dişiyi mi, ya da iki dişinin rahimlerinin kendisini kapla**(yıp taşı)**mış olduğu şeyleri mi** (Allâh size) **haram kılmıştır?** (Allâh tarafından bunların harâ mi yetini ifade eden bir delil varsa, bu hususta) **bana bir bilgiyi haber ve rin! Eğer** (bu hayvanların haramlığına dâir iddianızda) **doğru kimseler olduysanız** (bunu bir delile dayan dırmalısınız)**!"**

﴾144﴿ **Deveden de ikiyi, sığırdan da ikiyi** (O yarat mıştır)**.** (Rasûlüm!) **de ki: "İki erkeği mi, yoksa iki di şiyi mi, ya da iki dişinin rahimlerinin kendisini kap la**(yıp taşı)**mış olduğu şeyleri mi** (Allâh size) **haram kılmıştır? Yoksa Allâh size işte bunu** (emir ve) **vasi yet etmişti de, o zaman siz** (orada hazır bulunan) **şâ hitler mi olmuştunuz** (Ama böyle bir vasiyet söz konu su olmadığına göre siz bunları nereden uydurdunuz)**?"**

(Birtakım helâller hakkında: “Bunları Allâh haram etti”diyerek) **insanları bilgisizce saptırsın diye Allâh’a karşı bir yalan uydurmuş olan kimseden daha zâlim kim olabilir? Şüphesiz ki Allâh** (hidâyet bulmak istemeyen) **o zâlimler toplumunu** (doğru yola) **hidâyet etmez.**

﴾145﴿ (Habîbim!) **De ki: “**(Kur’ân’da) **bana vahyolunanlar arasında; bir leş, yahut** (kesim esnasında fışkırarak) **dökülen kan, veya domuz eti ki o gerçek ten bir pisliktir– ya da kendisiyle** (ilgili yanlış tasarrufta bulunulmak üzere) **Allâh’tan başkası için ses yükseltil**(erek kesil)**miş** (olduğundan) **bir fısk**(a bulaşmış) **olan dışında,** (kadın-erkek fark etmeksizin) **yiyecek olan herhangi bir kimseye kendisini yemesi haram kılınmış bir şey bulamıyorum!” Ama** (bununla birlikte) **her kim ne** (kendisi gibi zor da kalmış birine saldırıp) **azgınlık eden ne de** (ölmeyecek kadar yemesi gereken) **sınırı aşan biri olmadığı halde** (bahsedilenlerden herhangi bir şeyi yemek) **zor**(un)**da bırakılırsa, şüphesiz ki senin Rabbin** (zorda kalanların yaptıklarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr’dur,** (onlara ceza vermeyecek derecede merhamet sahibi olan bir) **Rahîm’dir.**

Bazılarının bu âyet-i kerîmeye yanlış mana vererek: “Burada zikredilenler dışında İslâm’da bir haram yoktur.” şeklinde hüküm vermeleri asla doğru değildir. Zira diğer bazı âyet-i kerîmelerde ve birçok hadîs-i şerîfte başka haramlar zikredilmiştir. Görüldüğü üzere bu âyet, yiyeceklerle ilgili haramları; lâşe, dökülen kan, domuz eti ve Allâh’tan başkası adına kesilen olmak üzere dört sınıfta sınırlamıştır. Halbuki yiyeceklerle ilgili haramların bunlardan çok daha fazla olduğu herkesin malumudur. Nitekim şarabın içilmesi, yiyecek alış-verişinde hâsıl olan fâiz ve insan tabiâtının nefret duyacağı pis şeylerin haram oluşu diğer âyet-i

kerîmelerle sabittir. (Mâide Sûresi: 90, Bakara Sûresi: 275, A'râf Sûresi: 157) *Ayrıca azı diş sahibi yırtıcılarla gagalı kuşlar gibi birçok hayvanın yenmesinin harâmiyeti hadîs-i şerîflerle sabittir ki, Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in haram ettikleri de Allâh-u Te`âlâ'nın haramları gibidir. Nitekim Mikdâm ibni Ma`dî Keribe* (Radıyallâhu anh)*`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allâh'ın Rasûlünün haram ettikleri, Allâh'ın haram ettikleri gibidir. Dikkat edin! Bana Kur'ân verildi, onunla birlikte bir misli de* (sünnet) *verildi. Âgâh olun! Yakındır ki midesi tok bir halde rahat koltuğunda oturan bir kimse: 'Siz Kur'ân'a bakın, onda helâl bulduğunuzu helâl kabul edin, haram bulduğunuzu da haram sayın' diyecektir. Şunu bilin ki; ehlî eşeklerle azı diş sahibi yırtıcılar size helâl olmaz.* (Bu hükümleri Kur'ân'da bulamasanız da, işte ben bunu size açıklıyorum. Helâl ve haram hükümlerini Kur'ân'dan aldığınız gibi benim hadîslerimden de alın!)*"* (Ebû Dâvûd, Sünnet: 6, No: 4604, 2/610; Tirmizî, İlim: 10, No: 2664, 5/38) *Bu âyet-i celîle ile diğer âyet-i kerîmeler ve hadîs-i şerîfler arasında bir çelişki bulunmadığını ifâde eden Taberî ve Nesef î gibi birçok müfessir: "Bu âyette geçen kasır ve tahsis, daha önce bahsi geçen davarlara ve ona benzeyen hınzır gibi büyük baş hayvanlara mahsustur. Zira âyet, davarları kendilerine yasak eden müşriklere red gâyesiyle nâzil olmuştur. Dolayısıyla: Bu âyette anlatılanların dışında bir haram bulamıyorum! şeklinde değil de, ancak: 'Ey müşrikler! Sizin davarlar hususunda yasak saydıklarınızdan hiçbirini bana vahyolunanlar arasında haram olarak bulmuyorum, bu konuda ancak kendi kendine öleni, dökülen kanı ve Allâh'tan başkası adına kesileni, bir de yemeye alışkın olduğunuz domuz etini*

yasak buluyorum!' şeklinde anlaşılmalıdır." demişlerdir. (Taberî, No: 14082, 5/378; Hâzin; Nesefî)

﴿146﴾ **O Yahudi olmuş kimselere ise bütün tırnaklı/**(yarık) **parmaklı/** (hayvan)**ları** (yemeyi) **yasaklamıştık. Sığırdan ve koyundan da, sırtlarının yahut bağırsaklarının taşıdıkları ya da bir kemikle karışmış olan** (yağ)**lar dışındaki iç yağlarını kendilerine haram kılmıştık. İşte** (peygamberleri öldürmek ve fâiz yemek gibi) **zulümleri sebebiyle bunu onlara ceza yaptık. Gerçekten de Biz elbette** (haberlerimiz, müjde ve tehditlerimiz dâhil tüm buyruklarımızda) **doğru olanlarız!**

﴿147﴾ (Habibim! Sana gönderdiğim bu vahiyler hususunda) **eğer seni yalanlarlarsa, de ki: "Rabbiniz çok büyük ve pek geniş bir rahmet sahibidir.** (Bu yüzden inkârlarınıza karşı size mühlet tanımakta ve cezanızı peşin göndermemektedir, ama buna aldanmayın.) **O'nun çetin azâbı ise,** (bir defa başa gelirse) **o suçlular toplumundan** (bir daha) **geri çevrilemez."**

﴿148﴾ **O şirk koşmuş olan kimseler** (kendi yollarının meşrûiyetini ispat etmek için) **yakında: "Allâh** (bizim şirk koşmamamızı) **dileseydi ne biz, ne de babalarımız ortak koşmazdık,** (yasakladığımız) **hiçbir şeyi de haram kılmazdık** (demek Allâh bizim bu yaptıklarımızdan râzı ki, biz bunları yapabildik)**!" diyecek**(ler)**. İşte böylece** (onlar seni yalanladıkları gibi) **onlardan önce bulunan kimseler de** (kendi peygamberlerini) **yalanlamıştı da, nihâyet Bizim çetin azabımızı tatmışlardı.** (Habîbim! Onlara) **de ki: "Sizin nezdinizde** (bu iddianızın doğruluğuna dâir) **bir bilgi var mıdır ki, onu bize çıkar**(ıp açıklay)**asınız?** (Bu husus ta) **siz** (hak adına bir şey ifade etmeyen tahmin ve) **zan dan başka bir şeye uymuyorsunuz ve siz** (Allâh'a karşı) **ancak yalan uyduruyorsunuz."**

﴾149﴿ (Rasûlüm!) **De ki: “O** (gerçeği ispat hususunda zirveye) **ulaşmış olan/**(kendisine tutunanı hasmına karşı zafere) **ulaştıran/** (delil ve) **huccet**(ler) **sadece Allâh’a aittir. O dileseydi elbette sizi topluca hidâyet ederdi.”**
Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmede şöyle buyurmuş olmaktadır: “Allâh’ın dilemesini bahâne edip de, O’na karşı kimse bir delil getiremez. Çünkü O’nun bir şeyi dilemesi, ondan râzı olduğu anlamına gelmez. Evet O, yanılmayan ezelî ilmiyle, sizin irade ve kudretinizi şirk koşma yönünde kullanacağınızı bilmiş ve bu na göre hakkınızda şirki yaratmayı dilemiştir. Herkesi hidâyete mecbur etmek isteseydi elbette bunu yapabilirdi, ama o takdirde imtihan hikmeti boşa çıkmış olurdu. Fakat O sizin tümünüzün, hidâyeti kendi iradenizle tercih edeceğinizi ezelde bilip bunu dileseydi, elbette hepinizi hidâyete eriştirirdi. Lâkin bunu böyle bilmediğinden; aksine kiminin doğru yolu, kiminin de sapıklığı seçeceğini bildiğinden bir kavmin hidâyetini râzı olarak irade buyurdu, diğer bir kavmin sapıklığını ise, râzı olmadığı halde, imtihan hikmetine mebnî olarak diledi.” Bu âyet-i celilede görüldüğü üzere; müşrikler kendi gâvurluklarını, Allâh’ın irâdesine bağlayarak meşrûlaştırmak istemişlerdir ki, günümüzde de, müptelâ oldukları kötülükleri bu gibi sözlerle savunanlar mevcuttur. Allâh-u Te`âlâ’nın, istese tüm insanlarla cinleri, melekler gibi günaha meyilsiz olarak yarata bileceği hususu hepimizin inandığı bir şeydir. Ancak O’nun böyle dilemeyip, mükellefleri günah ve sevap kazanmaya kabiliyetli bir şekilde yarattığı, onlara cüz`î irade verdiği, Kendi küllî irade sini ise mecbur olmadığı halde, sırf imtihan olsun için onların arzuları doğrultusunda kullandığı da inkâr edilemeyecek bir ha kikattir. Dolayısıyla; Cebriyye gibi sapık fırkaların ve günümüz deki uzantılarının, Allâh-u Te`âlâ’nın iradesine suç atmalarının

kabullenilecek bir tarafı bulunmamaktadır. Bu hususta doyurucu malûmât için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 12/234-251

﴾150﴿ (Habîbim! Kendi kafalarından bazı şeyleri haram sayan o müşriklere) **de ki: "Hay di getirin** (de gö relim) **o şahitlerinizi ki onlar, Allâh gerçekten işte bunları haram kılmıştır diye şâhitlik yapmaktadırlar!" Artık eğer onlar** (kendileri gibi birtakım sahtekârları getirirler de onlar bu hususta) **şahitlik yaparlarsa,** (bu şahitlikleri asılsız olduğundan) **sen onlarla birlikte şahitlikte bulunma** (böylece kendilerini tasdik etmediğin gibi, sessiz kalarak onların doğruluğunu îmâ edecek bir tavır da takınma. Bilakis bu şahitliklerinin bozukluğunu kendilerine açıkla)**! O kimselerin kötü arzularına asla uyma ki onlar Bizim âyetlerimizi yalanlamışlardır, bir de o kim se ler**(in isteklerine uyma) **ki âhirete inanmamaktadır lar, üstelik kendileri** (putları) **Rablerine denk tut maktadırlar!**

﴾151﴿ (Habîbim! Kendi kafalarından ekinleri ve davar ları haram sayanlara) **de ki: "Gelin, Rabbinizin size haram etmiş olduğu şeyleri okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın! Ana-babaya da** (hiçbir kötülük barındırmayan) **tam bir iyilikle** (davranın)**! Fakirlik** (endişesi) **yüzünden** (kız) **çocuklarınızı öldürmeyin! Sizi de onları da Biz rızıklandırmaktayız!** (Zina ve livata gibi) **fuhşiyâta; onlardan açık olana da, gizli kalana da** (bulaşmak bir yana) **yaklaşmayın!** (Kısas, irtidâd ve recm gibi) **hak**(lı nedenler) **ile olmadıkça, Allâh'ın** (öldürülmesini) **yasaklamış oldu ğu o** (masum) **canı öldürmeyin! İşte size! O** (yüce Rabbiniz) **bunları** (korumanı zı) **size kuvvetlice emir buyurmuştur. Tâ ki siz** (bu hükümlerin Allâh katındaki büyüklüğünü iyice) **anla yasınız!**

﴾152﴿ (Ergenlik dönemindeki) **güçlü çağına erişinceye kadar, o en güzel şeyin ta kendisi olan** (koruma ve kâr kazandırma

yolların) **dan başka bir suretle yetimin malına yaklaşmayın! Ölçüyü ve tartıyı adâletle** (tastamam işleterek) **yerine getirin!** (Ölçü ve tartıda fazla ve noksan yapmadan, kılı kılına adâlet yapmak çok zor ise de) **Biz hiçbir nefse gücünün dışındakini yüklemeyiz.** (Bu yüzden siz gücünüz nispetinde titizlik gösterirseniz, kasıtsız olarak vuku bulan hatalarınız bağışlanır.) **Bir de siz** (insanlar hakkında verilecek hükümlerle alâkalı herhangi bir konuda) **söz söylediğiniz zaman,** (hakkında konuştuğunuz kişi soyca) **yakınlık sahibi biri** (olup, vereceğiniz hüküm onun aleyhine) **de olsa doğru olun!** (Adâleti gözetme, emir ve yasaklarını koruma hususlarında) **Allâh'ın** (size yaptığı emir ve) **ahdini de hakkıyla yerine getirin! İşte size! O** (Allâh-u Te`âlâ) **bunları** (korumanızı) **size kuvvetlice emir buyurmuştur. Tâ ki siz** (bu hükümleri) **iyice düşünesiniz** (de gereğiyle amel edesiniz)**!**

﴾153﴿ **Bir de** (şunu size okuyayım ki:) **gerçekten işte bu** (sûre-i celîlede anlatılan tevhîd ve nübüvvetin ispatı, ayrıca şerî`at hükümlerinin beyanı hakkındaki konular)**, benim dosdoğru yolumdur, öyleyse siz ona hakkıyla uyun!** (Onu bırakıp da, Yahudilik, Hristiyanlık gibi bâtıl dinlere yahut ona uymuş gibi gözüküp de, benim ve ashâbımın temsilcisi konumundaki Ehl-i Sünnet ve'l-cemâat yolundan başka) **yollara ise asla uymayın, sonra onlar sizi O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun** (biricik) **yolundan ayırır. İşte size! O** (Allâh) **bu** (dosdoğru yolu)**nu** (izlemenizi) **size kuvvetlice emir buyurmuştur. Tâ ki siz** (haktan ayrılarak sapıklığa düşmekten) **iyice sakınasınız!"**

Sahâbe ve tâbi`înin farklı müfessirleri tarafından âyet-i celîlede işaret edilen "Yol" hakkında; İslâm, Kur'ân, öncesindeki iki âyet-i kerîmede geçen emir ve yasaklar, bu sûrede anlatılan konular, vahye uymak, Allâh-u Te`âlâ'nın dinine yardım ve düşmanlarıyla

cihat gibi birbirine yakın manalar nakledilmiştir. Semerkandî (Rahimehullâh)*ın beyanına göreyse bu yol, Ehl-i Sünnet ve'l-cemâat yoludur. Nitekim Abdullah ibni Mesûd* (Radıyallâhu anh) *şöyle anlatmıştır: Bir kere Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *düz bir çizgi çizerek: "İşte bu, Allâh'ın dosdoğru yoludur!" buyurdu. Sonra o çizginin sağından ve solundan birtakım çizgiler çizerek: "İşte bunlar* (uyulmaması emredilen) *birtakım yollardır, onlardan her bir yolun başında o yola davet eden bir şeytan mevcuttur!" buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi okudu.* (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, No: 4142, 2/132; İbni Mâce, Mukaddime: 1, No: 11, 1/6) *Diğer bir rivayete göreyse; Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *o düz çizginin her iki kenarına eğri büğrü altışar çizgi çizmiştir ki daha sonra bu oniki yoldan her biri kendi aralarında altı yola ayrılmıştır, böylece bu sayı: "Benim ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır, tek bir fırka dışında hepsi ateştedir!"* (Tirmizî, İman: 18, No: 2641, 5/26; İbni Mâce, Fiten: 17, No: 3992, 2/1322) *hadîs-i şerîfinde cehenneme girecekleri bildirilen yetmiş iki fırkaya ulaşmaktadır.* (Nesefî: 1/548-549) *151. Âyet-i kerimeden buraya kadar olan emirler; "On emir" diye bilinen vasiyetlerdir ki, bütün peygamberlerin şerî'atlerinde değişmez kurallardır. Ehl-i Sünnet mezhebi ile diğer bâtıl fırkalar hakkında tafsîlâtlı bilgi için bakınız: Rûhu'l-Furkan: 12/265-391*

﴾154﴿ (Geçmiş peygamberlere verdiğimiz sayfalar dan) **sonra Mûsâ'ya; o** (tebliğ vazifesi hakkında) **güzel davranmış olan kimseye** (nimet ve ikramımızı) **ta mamlamak,** (din adına bilinmesi gereken) **her şeyi** (kullara) **ayrıntılı bir şekilde açıklamak,** (onları sapıklıktan kurtarıp) **hidâyete eriştirmek ve büyük bir rahmet olmak üzere o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **Biz verdik, tâ ki o** (Yahudi ola)**nlar Rablerine kavuşacaklarına inansınlar!**

﴾155﴿ **İşte bu** (Kur'ân, faydası ve hayrı bol olan) **çok mübârek bir kitaptır ki, onu** (size) **Biz indirdik! Öy leyse siz o** (Kur'â)**na hakkıyla uyun ve** (hükümlerine muhalefetten) **iyice sakının, tâ ki siz** (gönderdiği kitapla amel ettiğiniz için Allâh-u Te`âlâ tarafından) **merhamet olunasınız!**

﴾156﴿ **Sonra siz: "**(Meşhur olan semâvî) **ki tap-** (lar) **ancak bizden önceki iki tâife üzerine** (Kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanlara) **indirilmiştir. Bizler ise gerçek ten onların** (kendi kitaplarını) **okumasından elbette** (bilgisiz ve) **gâfil kimseler olmuştuk!" demeyesiniz.**

﴾157﴿ **Yahut siz: "**(Bizim zihinlerimiz Ehl-i Kitap'tan daha keskin, anlayışımız daha incedir. Nitekim okuma-yazma bilmeyen ümmî bir toplum olmamıza rağmen, kıssalar, şiirler ve fasîh hitâbetler gibi nice ilim türlerine vâkıf bulunmaktayız.) **Eğer biz, gerçekten de bizim üzerimize bir kitap indirilseydi, elbette onlardan daha hidâyet sahibi olurduk!" demeyesiniz.** (Eğer kendinizi methettiğiniz vasıflara hakikaten sahipseniz) **işte gerçekten size Rabbinizden, çok değerli apaçık bir delil,** (inanıp amel edenlere doğruyu gösteren) **büyük bir hidâyet ve** (mükellefler hakkında) **üstün bir rahmet** (eseri olan Kur'ân) **gelmiştir. Artık Allâh'ın âyetlerini** (anlama imkânı bulup doğruluğunu gördük ten sonra, bile bile) **yalanlamış olan ve onlardan yüz çevirmiş bulunan/ engellemiş olan** (böylece, sapıtma ve saptırmayı birlikte yürüten)**/ kimseden daha zâlim kim olabilir? Âyetlerimizden yüz çevirmekte olan o kişileri, yüz çevirmekte bulunmuş olmaları sebebiyle ya kında en kötü** (ve çok şiddetli bir) **azapla cezalandıracağız.**

﴾158﴿ **O** (kâfir ola)**nlar** (ortaya koyduğumuz bunca delillerle sapık inançlarını iptal etmemize rağmen, hâlâ iman etmeyerek)

ancak (ölüm ve azap) **meleklerin**(in, ruhlarını almak için) **kendilerine gelmesini yahut Rabbinin**(kıyâmet ve azap emrinin) **gelişini, ya da** (güneşin batıdan doğması, Deccâl'ın hurûcu ve Dâbbe tü'l-arz'ın çıkması gibi) **Rabbinin** (kıyâmet) **âyetlerin den bazısının** (meydana) **gelmesini bekliyorlar. Rabbinin âyetlerinin biri** (olan güneşin batıdan doğuş mucizesi meydana) **geleceği gün, daha önce inanmış bulunmayan yahut imanında** (ihlâs ve tevbe gibi) **bir hayır kazanmış olmayan hiçbir şahsa** (o günkü) **iman** (ve ihlâs)**ı fayda vermeyecektir** (çünkü o günkü iman, ihtiyârî bir inanma olmayıp, azaptan kurtulma beklentisinin getirdiği zoraki inanmadır)**!** (Habîbim! O müşriklere) **de ki: "Siz** (kâfirlikte ısrar ederek, kıyâmet alâmetlerinin gelişini) **bekleyin** (bakalım)**, şüphesiz biz de** (bunlardan birinin başınıza gelmesini) **bekleyicileriz!"**
Bu âyet-i kerîme, kıyâmet öncesi vuku bulacak ve mükellefiyet mefhûmunu ortadan kaldıracak en yakın alametlerden bazısına değinmektedir ki, tafsilatlı bilgi için bakınız: Rûhu'l Furkan: 12/443-504
﴾159﴿ **Şüphesiz o kimseler ki;** (bazı meselelere inanıp diğerlerini inkâr ederek yahut inanç konularında ayrılığa düşerek) **dinlerini parça parça etmişlerdir ve** (bâtıl din veya mezhep uyduran) **bir önder eşliğin de birleşen farklı fırkalar oluvermişlerdir, gerçek ten de sen onlar**(ın tefrika sebeplerini araştırma ve azaplarına ortak olma sorumluluğun)**dan dolayı** (ken dine zarar verecek) **hiçbir şeyde değilsin! Onların** (ce zalandırılma) **işi ancak Allâh'a** (kalmış)**dır. Sonra O, yapmakta bulunmuş oldukları şeyleri**(n acısını on lara tattırarak, kötü amellerinin gerçek yüzünü) **kendi lerine tam manasıyla haber verecektir.**

﴾160﴿ **Her kim** (kelime-i tevhîd ve diğer salih ameller gibi) **güzel bir iş** (meydana) **getirirse,** (Allâh-u Te`âlâ'nın fazl-u keremi icabı) **kendisi için onun on misli** (sevap) **vardır. Her kim de** (şirk ve günahlar gibi) **kötü bir şey** (or taya) **getirirse, o da** (İlâhî adâlet gereği) **onun mislin den başkasıyla cezalandırılmaz. O** (iyilikleri ve kötülükleri yapa)**nlar** (sevapları ek siltilerek veya azapları artırılarak) **zulme de uğratıl mazlar.**

﴾161﴿ (Habîbim!) **De ki: "Gerçekten ben, Rabbim beni hidâyet etmiştir dosdoğru bir yola;** (dünya ve âhiret hayatını) **ayakta tutan/**(neshedilme ye cek şekil de sâbit olup) **dimdik ayakta duran/ bir dine,** (bâtıl ları bıra kıp bütünüyle hakka yönelmiş) **bir hanîf olan İbrâhîm'in milletine ki o,** (sizin gibi) **müşriklerden olmamıştır!"**

﴾162﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "Muhakkak benim namazım,** (hac ve kurban gibi bütün) **ibadet**(ler)**im, haya tım ve ölümüm**(ü kaplayan tüm anlarda işlediğim ve işleyeceğim imanım ve bütün salih amellerim)**, tüm âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsustur.**

﴾163﴿ **Kendisi için hiçbir ortak yoktur!** (Ey muha tap!) **İşte ben ancak bunun** (ifâde ettiği ihlâs)**la emrolundum ve ben** (ümmetime nazaran) **Müs lümanların ilkiyim!"**

﴾164﴿ (Habîbim! Seni putlarına ibadete çağıran ve "Bizim yolumuza uy, günahlarını biz taşıyalım!" diyen o müşriklere) **de ki: "O her şeyin Rabbi iken** (O'nun dışındakiler ise, O'nun mahlûku ve merbûbu olmaları itibarıyla rablik vasfına hâiz değillerken)**, ben Allâh'tan başka bir Rab mi arayayım?** (Günah işleyen) **her nefis ancak kendi aleyhine kazanır.** (Günah yükünü tut muş) **hiçbir yüklenici bir diğerinin yükünü yüklene mez.** (Ölüp diriltildikten) **sonra dönüşünüz ancak** (bütün işlerinizin yegâne Mâlik'i olan) **Rabbinize ola caktır. O**

da size, hakkında ihtilaf etmekte bulun muş olduğunuz (dinî konularla alâkalı) **şeyleri**(n doğ rusuyla eğrisini) **tamamen haber ver**(mek üzere gereken muâmeleyi revâ gör)**ecektir.”**

﴾165﴿ (Ey insanlar!) **Ancak O’dur O Zât ki;** (asırbeasır ölenlerinizin yerine yenilerinizi getirerek) **sizi ye rin halîfeleri yapmıştır/**(dünyayı istediğiniz şekilde yönetme imkânı vererek) **sizi yer**(yüzünde Allâh-u Zü’l-celâl)**in halîfeleri kılmıştır/ ve size vermiş olduğu** (mal ve makam gibi) **şeyler hakkında sizi imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **etsin diye bir kısmınızı diğer bir kısmın fevkınde** (itibar ve zenginlik) **dere celer**(in)**e yükseltmiştir. Şüphesiz senin Rabbin,** (nimetlerine nankörlükte bulunanlara karşı) **azâbı çok çabuk olan bir Zât’tır.** (Böylece O, dilediği anda istediği kimseye azâbı çarça buk gönderir. Zaten her gelecek yakın olduğundan, kâfirler azâba çabucak kavuşacaklardır.) **Yine muhak kak ki O,** (sahip olduğu nimetlerin haklarını gözeten lerin günahlarını) **elbette** (çokça bağışlayan bir) **Ğa fûr’dur;** (nimetlerin şükrünü îfâ edenlere ise ziyade siyle acıyan bir) **Rahîm’dir.**

YEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-A`râf

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 206 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Mîm! Sâd!**

﴾2﴿ (Bu Kur'ân-ı Kerîm) **öyle büyük bir kitaptır ki; kendisiyle** (tüm insanlara) **uyarıda bulunasın ve ina nanlar için yeterli bir öğüt olsun diye** (tarafımızdan) **sana indirilmiştir. Artık on**(un tebliğinin getireceği sıkıntılar)**dan do layı kalbinde hiçbir darlık bulunmasın.**

﴾3﴿ **Rabbinizden size indirilmiş olan şeye** (Kur'ân ve Sünnet'e) **hakkıyla uyun! Onu bırakıp da** (insan ve cin şey tanları gibi, kâfirliğe ve sapıklığa çağıran) **başka birtakım dostlara asla uymayın! Pek az/çok az zaman/ öğütleniyorsunuz** (bu yüz den Allâh'ın dinini bırakıp başkalarına uyuyorsunuz)**!**

﴾4﴿ **Kendisini helâke uğrat**(mayı arzula)**mış oldu ğumuz nice memleket** (halkı) **vardır ki,** (Lût (Aleyhisselâm)**`ın kavmi gibi) geceleyin** (uyurlarken) **ya da** (Şu`ayb (Aleyhisselâm)**`ın kavmi gibi) kendileri** (gündüz ortası uykuya yatmış) **kaylûle yapan kimselerken çetin azâbımız on**(lar)**a gelip çatmıştır.**

﴾5﴿ **Çetin azâbımız kendilerine geldiği zaman ar tık onların** (suçlarını itiraf mâhiyetindeki yakarış ve) **duaları ancak: "Şüphesiz ki biz gerçekten** (şirk ko şan) **zâlim kimseler olmuştuk!" demelerinden baş ka bir şey olmamıştır!**

﴾6﴿ **Andolsun ki; kendilerine** (peygam ber) **gönderilmiş olan o kişilere**(, elçilerimize tâbi olup olmadık larını) **elbette soracağız! Yemin olsun; o** (peygamber olarak) **gönderilmiş**

olan kimselere de (ümmetleri ta rafından nasıl karşılandıklarını) **mutlaka soracağız!**

﴾7﴿ **Kasem olsun ki; onlara** (peygamberlere de üm metlerine de) **elbette** (gizli açık her şey hakkında sâhip olduğumuz dosdoğru ve) **mükemmel bir ilimle** (tüm yaptıklarını) **anlatacağız. Zaten Biz** (onlardan ve amel lerinden) **uzakta kal**(ıp habersiz ol)**anlar değildik!**

﴾8﴿ (Kulların amellerini dosdoğru tartarak) **hak** (ve adâletin temsilciliğini yapacak) **olan tartı, işte** (Allâh-u Te`â lâ'nın, peygamberleri ve ümmetleri sorgulayacağı) **o günde gerçekleşecektir. Artık kimin tartılan** (sevap)**ları** (günahlarına karşı) **ağır gelirse, işte ancak onlar felâh** (ve kurtuluş)**a erenlerin ta kendileridir!**

İmam-ı Mücâhid gibi bazı âlimlere göre; burada geçen "Vezn", kıyâmet gününde kullar arasında verilecek hüküm anlamına gelmekteyse de, müfessirlerin cumhûruna göre bu, kulların amellerinin bir mîzanla tartılmasıdır ki, o terâzinin bir dili iki de kefesi bulunmaktadır, her bir kefe doğu ile batı arası kadardır. Allâh-u Te`âlâ kullarının uzuvlarını kendi haklarında konuşturup şâhit yapacağı gibi, o mîzanı da adâletle konuşturacaktır. Ancak ulemâ bu tartının keyfiyeti hakkında birkaç görüş açıklamışlardır:

***a)** "Sevapların ve günahların yazılı bulunduğu sayfalar tartılacaktır" diyenler, Abdullah ibni Amr ibni'l Âs* (Radıyallâhu anhü mâ)*dan rivayet edilen şu hadîs-i şerîfi delil getirmişlerdir: "Kıyâmet günü ümmetimden birine bütün yaratıkların huzurunda nidâ edilir ve kendisi için, her biri gözün gördüğü kadar uzun sahayı dolduran doksan dokuz sicil açılır. Allâh-u Te`âlâ bu kişiye, yazıcı meleklerin ona zulmetmediğini ve o dosyalarda yazılı olanları kendisinin yaptığını itiraf ettirdikten sonra, onca günah karşısında bir sevabı olup olmadığını sorar. O kişi*

dehşete kapılarak ‘Yok!’ dediyse de Allâh-u Te`âlâ: ‘Olur mu, Bizim katımızda senin çok hasenelerin var ve bugün sana zulüm yok!’ buyurur: Bunun üzerine o kişinin okumuş olduğu bir kelime-i şehâdetin yazılı bulunduğu küçük bir kâğıt parçası çıkarır. O kul: ‘Ya Rabbi! Bu kadar dosyanın yanında bu kâğıt parçası ne yapsın?’ dediğinde, Allâh-u Te`âlâ tekrar: ‘Sen zulme uğratılmayacaksın!’ buyurur. Böylece o günah kefesine konmuş olan doksan dokuz sicile karşılık, o küçük kâğıdın konmuş olduğu sevap kefesi ağır basar ve o kul kurtulur.” (İbni Mâce, Zühd: 35, No: 4300, 2/1437; Tirmizî, İman: 17, No: 2639, 5/24)
***b)** İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayete göre; güzel ameller güzel surette, kötü ameller de çirkin suret üzere getirilerek mizana konulacaktır. Böylece Allâh-u Te`âlâ o suretlerde, tartılmaya elverişli olacak şekilde bir ağırlık ve hafiflik yaratacaktır. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)*
﴾9﴿ **Ama kimin** (imanı olmadığı için hiçbir iyiliği itibara alınmayarak) **tartılanları hafif gelirse, işte bizim âyetlerimize karşı işlemekte bulunmuş oldukları** (inkâr ve) **zulüm sebebiyle nefislerini hüsrâna uğrat**(ıp ebedî mükâfatlardan mahrum bırak)**mış olanlar da ancak onlardır!**
﴾10﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz sizi yer** (yüzün)**- de yerleştirdik/size yerde güç ve imkân verdik/ ve sizin için orada** (yiyecekler ve içecekler gibi) **yaşam vasıtaları belirledik.** (Bunca nimetlerimize karşı) **pek az/çok az bir zaman/ şükrediyorsunuz?**
﴾11﴿ **Yemin olsun ki; şüphesiz sizi**(n babanız Âdem’i, ilk olarak şekilsiz bir balçık halinde) **yarattık, sonra sizi**(n babanızı) **şekillendirdik, sonra da meleklere: “Âdem’e** (bir saygı göstergesi olarak, kıble gibi ona yö nelip Bana) **secde**

edin!" buyurduk, onlar da hemen secdeye vardılar. İblîs müstesnâ; o, secde edenler den olmadı.

﴾12﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**: "Sana emrettiğim zaman secde etmenden seni engellemiş olan şey neydi?" buyurdu. O** (İblîs de)**: "Ben ondan hayırlıyım, çünkü beni üstün bir ateşten yarattın, onu ise âdî bir çamurdan halkettin!" dedi.**

Tefsirlerde zikredildiği üzere İblîs, yanlış bir kıyas yaparak ateşi topraktan üstün görmüştür. Oysa çamur daha faziletlidir. Zira toprakta bulunan ağırlık ve vakar gibi vasıflar; acele etmeme, utangaçlık ve sabır gibi birçok üstünlüğün kaynağı olduğundan, topraktan yaratılan Âdem (Aleyhisselâm) hata ettiğinde tevbe ve istiğfara sarılmıştır. Ama ateşin tabiatında bulunan hafiflik, hiddet ve yükselme hırsı; kibir ve gurur gibi birçok kötü huyun membaı olduğundan ateşten yaratılmış olan İblîs, Âdem (Aleyhisselâm)`a secde emri karşısında direnerek kâfirlerden olmuştur. Ayrıca toprak, bitirip yetiştirmekte, ateş ise yakıp tüketmektedir. Toprak, ateşi söndürebilmekte ama ateş toprağı yakamamaktadır. İşte İblîs bu faziletlerden gâfil bir vaziyette fâsit bir kıyasta bulunmuştur ki, bu yüzden: "İlk kıyas yapan İblîs'tir!" denilmiştir. Aslında fazîlet birtakım kıyaslarla belirlenecek bir şey olmayıp, ancak Allâh-u Te`âlâ'nın bir şeyi değerli kılmasıyladır ki, bu da ancak emirlere itaatle gerçekleşir. Bu yüzden Habeşli mümin, Kureyşli kâfirden faziletlidir. Şeytanın içine düştüğü bu rezil vaziyetten çıkarılması gereken en büyük ders; âyet, hadîs ve ulemânın beyanları gibi açık nasslar mevcutken inadına birtakım felsefî kıyaslara yönelmemek ve üstünlüğü ancak Allâh-u Te`âlâ'nın emirlerine itaatte aramaktır.

﴾13﴿ (Bunun üzerine) **O: "Öyleyse hemen oradan in! Artık orada büyüklük taslamansenin için** (bir hak) **olamaz! O halde**

(cennetten ve göklerden) **hemen çık! Gerçekten sen alçaklardansın!" buyurdu.**

﴾14﴿ **O** (ölümden kurtulmak için)**: "**(Sûra ikinci defa üfürülüp, Âdem ve zürriyetinin) **diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver!" dedi.**

﴾15﴿ **O** (da ona, ikinci nefhaya kadar yaşam hakkı tanımayıp)**: "Şüphesiz ki sen** (istediğin gibi, dirilme günü ne kadar değil de, sûr`a birinci defa üfürülüp herkesin öle ceği âna kadar) **mühlet verilenlerdensin!" buyurdu.**

﴾16﴿ **O** (zaman İblîs kendi sapıtma suçunu Allâh-u Te`âlâ'ya atmak üzere) **dedi ki: "Beni azdırmış olma na yemin olsun ki, elbette onlar**(ı saptırmak) **için senin dosdoğru** (İslâm) **yolunda mutlaka otur**(up onların dini yaşamalarına mâni ol)**acağım...**

﴾17﴿ **Sonra andolsun ki; elbette hem önlerinde**(ki âhiret meselelerinde)**n , hem arkalarında** (kalan dünya ile alâ kalı konulardan, hem sağlarında (yazılacak sevaplarında)**n hem de sollarında** (kaydedilecek günah larında) **n** (dolayı vesveseler vermek üzere dört bir taraflarından) **onlara geleceğim de, böylece Sen onla rın çoğunu şükredici** (mümin) **kimseler olarak bu lamayacaksın."**

﴾18﴿ (İblîs'in bu küstahça başkaldırmasına karşı) **O buyurdu ki: "Kınanmış ve kovulmuş biri olarak ora dan çık! Yemin ederim ki;** (Âdem'in zürriyetinden olan) **o** (insa)**nlardan her kim sana uyacak olursa, andolsun ki; elbette cehennemi topluca sizden dolduracağım!**

﴾19﴿ **Ey Âdem! Sen eşinle birlikte cennete yerleş de, her ikiniz** (orada) **dilediğiniz yerden** (istediğiniz şeyleri) **yiyin, ama** (meyvesinden yemek için) **işte şu ağaca yaklaşmayın, sonra**

ikiniz de (nefislerine) **zulmeden** (ve kendilerine yazık eden) **kimselerden olursunuz!”**

﴾20﴿ **Derken şeytan: “Sırf iki melek olursunuz ya hut her ikiniz de** (cennette) **sonsuza dek kalanlardan bulunursunuz di ye** (bunu istemediğinden) **Rabbiniz sizi işte bu ağaçtan engelledi!” dedi de, böylece** (nû rânî bir libâsla) **kendilerinden örtülmüş bulunan avretlerini onlara** (açıp) **göstermek için** (gereken günahı işlettirmek üzere) **ikisine de vesvese verdi.**

﴾21﴿ **Bir de o** (onları inandırmak için) **ikisine de kuvvetlice yemin etti** (de dedi) **ki: “Gerçekten ben özellikle ikinize elbette nasihat edenlerdenim** (zaten ben sizin iyiliğinizi istediğim için bu sırrı size veriyorum)**!”**

﴾22﴿ **İşte böylece o,** (Allâh adına yalan yere yemin edip, bâtılı hak göstermek suretiyle yapmış olduğu) **bir aldatma yüzünden ikisini de** (sahip oldukları yüksek dereceden ayırıp, günah işlemek gibi bir aşağılığa) **tenezzül ettirdi. Bunun üzerine her ikisi o ağaçtan** (az bir şey) **tat tıklarında hemen avretleri kendilerine beliriverdi de, cennet**(teki incir) **yaprağından üzerlerine ya mayıp yapıştırmaya başladılar.** (O zaman) **Rableri** (sitem ve uyarı yoluyla) **kendilerine nidâ etti** (de dedi) **ki: “İşte her ikinize! Ben sizi bu ağaçtan men etmemiş miydim ve size: ‘Şüphesiz şeytan özellikle ikinize pek açık büyük bir düşmandır!’ dememiş miydim?”**

﴾23﴿ (Bunun üzerine o ikisi kendi suçlarını itiraf etmek üzere)**: “Ey Rabbimiz! Biz** (emrine muhalefet edip, kendimizi cennetten çıkartacak iş yaparak) **nefislerimize zulmettik! Eğer Sen bizim için** (günahlarımızı) **bağışlamada bulunmazsan ve bize acımazsan andolsun ki; elbette biz** (iki cihanda da en büyük zarar ve) **hüsrâna uğrayanlardan oluruz!” dediler.**

Bu âyet-i celîleye dayanarak kimse, peygamberlerin de günah işlemiş olduğu gibi yanlış bir hükme varmamalıdır. Zira nebîlerin derecesi ve Allâh-u Te`âlâ'yı bilme hususundaki mertebeleri çok yüksek olduğundan çoğu kere onlar, başkalarının mesûl tutulmayacağı, unutma ve yanılma gibi şeyler sebebiyle de İlâhî siteme mâruz kalmışlardır ve böylece onlar nefislerini kırmak için kendilerine zulüm ve günah isnat etmişlerdir. Ama bu onların da başkaları gibi günahları ve mâsiyetleri olduğu anlamına gelmez. Sadece makamlarının yüceliğine ve mârifetlerinin üstünlüğüne nispetle günah sayılabilecek, ama haddizatında günah olmayan birtakım yanılgılar olarak değerlendirilebilir. Ehli Sünnet ulemâsının birçoğuna göre; Âdem (Aleyhisselâm)`ın cennetten çıkarılmasına sebebiyet veren o yasaklı ağaçtan yemesi, bir unutma nedeniyle gerçekleştiği için, burada büyük değil, küçük bir günah dahi mevzuu bahis değildir. Zaten bu, Âdem (Aleyhisselâm)`ın peygamberliğinden önce vuku bulmuştur. Zira nübüvvetten sonra peygamberler hakkında ne küçük ne de büyük hiçbir günahın sudûruna inanmak câiz görülmemiştir. (Hâzin, Âlûsî)

﴾24﴿ (O zaman Allâh, Âdem, Havvâ ve İblîs'e hitâben) **buyurdu ki: "Bir kısmınız diğer bir kısma düşman olarak** (cennetten) **inin. Sizin için yerde bir yerleşim ve** (ecellerinizin biteceği) **bir zamana kadar yaşantı vardır."**

﴾25﴿ (Allâh) **buyurdu ki: "O** (yeryüzünün toprağı) **n da yaşayacaksınız, yine onda öl**(üp gömül)**eceksi niz ve** (diriltilirken) **yine ondan çıkartılacaksınız!"**

﴾26﴿ **Ey Âdemoğulları! Gerçekten Biz sizin üzerini ze, avretlerinizi örtecek bir elbise, bir de** (süslenece ğiniz) **ziynet libâsı**(nı temin edeceğiniz ürünleri yetişti ren suyu) **indirdik.** (İman, Allâh korkusu, güzel ahlâk ve avret yerlerini örtme gibi)

takvâ elbisesi(ne bürünmek) **ise; işte bu** (süslü elbiselerden) **daha iyidir! İşte bu** (libâsların indirilişi)**, Allâh'ın** (gönderdiği) **âyetlerindendir, tâ ki onlar** (nimetlerini) **iyice düşünsünler** (de çirkin işlerden sakınsınlar)**!**

﴾27﴿ **Ey Âdemoğulları! Sakın şeytan** (cennete girme nize mâni olacak gü nahlar işleterek) **sizi fitnelendir mesin/sıkıntıya sokmasın/aldatmasın/ sap tır ma sın/. Nitekim o, ikisine de avretlerini göstersin diye elbiselerini onlardan soy**(duracak günaha sok)**arak ana-babanızı cennetten çıkarmıştı. Şu bir gerçek ki o** (şeytan)**, zürriyeti/orduları/ ile birlikte sizin kendilerini göremediğiniz yerden sizi görmektedir.** (Bu yüzden onlardan sakınmanız gerekir.) **Muhakkak Biz, şeytanları o iman etmeyen kimseler için dostlar yapmışızdır** (ve aralarında bir uyum yaratıp onları birbirlerine musallat kılmışızdır)**.**

﴾28﴿ **O** (şeyta)**nlar**(ın dostları olan müş rikler, putlara tapmak ve tavafta avret yerlerini açmak gibi) **çok çirkin bir iş yaptıkları zaman** (özür dileme adına)**: "Biz baba larımızı bunun üzerinde bulduk** (da onlara uyduk)**, Allâh da bize bunu emretti!" derler** (böylece kabahatlerinden daha çirkin bir mâzeret ortaya koyarak körü körüne taklitle övünür ve Allâh'a iftira ederler)**!** (Habî bim!) **De ki: "Şüphesiz ki** (güzel işleri emreden ve üs tün ahlâka teşvikte bulunan) **Allâh** (putlara tapmak gibi akl-ı selîmin reddedeceği ve dosdoğru tabiatların asla kabullenemeyeceği) **çirkin işleri emretmez!** (Doğruluğunu) **bilmemekte olduğunuz şeyleri mi Allâh'a karşı** (uydurup) **söylüyorsunuz?"**

﴾29﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "Rabbim** (bana, her akıllı nez dinde güzel sayılan ve aşırılıkla geri kalma uçlarından uzak olan, doğruluk ve) **adâleti emretmiştir. Ayrıca her secde** (ve namaz)

vaktinde/ her secde mekânın da/yüzlerinizi (O'nun ibadetine) **doğrultun/**(kıbleye) **doğru tutun/da böylece ibadeti sadece Kendisine tahsis ediciler olarak O'na kulluk edin!** (Çünkü sadece O'nun huzuruna toplanacaksınız.) **Sizi baştan ya rattığı gibi** (tekrar diriltince de ancak O'na) **dönecek siniz/sizi ilk başta** (topraktan) **yarattığı gibi** (yine toprağa) **döneceksiniz/sizi ilkin** (yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak) **yarattığı gibi** (Allâh'ın huzuruna yine o halde) **döneceksiniz/.** (İşte o zaman O size amel lerinizin karşılığını verecektir. Dolayısıyla ibadetlerin sadece O'na tahsisi gerekir.)**"**
﴾30﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ) **bir fırkayı** (imana muvaffak ederek) **hidâyet etmiştir. Bir fırkaya gelince de, on lar üzerine sapıklık** (hükmü) **hak olmuştur. Çünkü gerçekten onlar** (kendi istekleriyle) **Allâh'ı bırakıp şeytanları dostlar edinmiş** (bu yüzden de saptırılmayı hak etmiş)**tirler. Hâlâ da kendilerinin gerçekten hidâyete ermiş kimseler olduklarını sanmaktadırlar.**
﴾31﴿ **Ey Âdemoğulları! Her secde vaktinde** (namaz kılacağınız veya tavaf yapacağınız zaman avret yerlerinizi örtecek) **elbisenizi/ziynet**(li ve süslü giyecekler)**inizi/alı**(p giyini)**n!** (Helâllerden hoşunuza giden tüm etli ve yağlı yiyecekleri) **yiyin, için, ama** (helâli haram ederek yahut harama bulaşarak veya tokluk sınırını aşarak) **israf etmeyin Şüphesiz ki O** (Rabbiniz)**, israfçı kimseleri sevmez** (ve onların bu yaptıklarına asla rıza göstermez)**.**
Rivayete göre; Âmir oğullarının, hac günlerinde ölmeyecek kadar az yemek yediklerini, özellikle yağlı yiyeceklerden sakındıklarını ve böylece haclarına tâzim ettiklerine inandıklarını işiten bazı Müslümanların da böyle yapmaya meyletmesi üzerine bu âyet-i celîle nâzil olmuştur. Bu âyet-i celîleden

anlaşıldığı üzere; hakkında âyet ve hadis gibi yasaklayıcı bir nass bulunmadığı sürece, yiyecek ve içeceklerin tamamı helâldir. Zira eşyada aslolan ibâhadır, ancak müstakil bir delille şerî'atin yasaklamış olduğu şeyler bu serbestliğin dışındadır. Bu konu da İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)*: "İsraf ve kibirden ibâret iki haslete sâhip olmadığın sürece, istediğini ye, dilediğini iç ve istediğini giyin!" buyurmuştur.*

﴾32﴿ (Habîbim! Çırılçıplak tavaf eden müşriklere) **de ki: "Allâh'ın, kulları için** (ortaya) **çıkarmış olduğu o ziynetini** (süslü elbiseleri, mübâh olan güzellik malzemelerini) **ve lezzetli rızıkları kim haram kılmıştır** (ki onları giyinmekten imtinâ ediyorsunuz)**?"** (Rasûlüm!) **De ki: "O en alçak** (dünya) **hayat**(ın)**da onlar** (dan kâfirler yararlansa bile, aslında o güzel yiyecek ve içecekler)**, iman etmiş olan kimseler içindir, kıyâmet gününde ise** (kâfirler mahrum olacağı için sadece onlara) **hâlis kalarak! İşte** (Kur'ân'ın hak olduğunu) **bilmekte olan bir toplum için** (bu hükmü beyan ettiğimiz gibi, diğer hükümleri ihtivâ eden) **âyetleri** (de) **böylece ayrıntılı olarak açıklıyoruz."**

Âyet-i celîlede geçen ziynet tâbiri hakkında iki görüş bulunmaktadır; müfessirlerin cumhûruna göre; buradaki ziynetten maksat, avret yerlerini örtecek olan elbisedir. Bu manaya göre âyet-i celîle, günah işledikleri elbiselerle tavaf edemeyeceklerini savunarak Kâ`be'yi çıplak vaziyette tavaf etmekte olan müşrikleri zemmetmektedir. Fahrurrâzî (Rahimehullâh)*ın beyanına göre bu ifâde, ziynet türlerinin tamamını içine aldığından, tüm giyecekler ve takılar buraya dâhildir. Ancak erkeklerin altın ve ipek kullanmalarının haramlığına dâir hadîs-i şerîflerde açık nasslar vârid olduğu için, süs eşyaları arasında bu ikisi sadece erkeklere yasaklanmıştır.*

﴾33﴿ (Habîbim!) **De ki: "Rabbim ancak** (zina ve fâiz gibi) **son derece çirkin işleri, onların açık olanını ve gizli kalanını,** (içki ve kumar gibi) **günah**(lar)**ın tümünü,** (zulüm, kibir ve insanların haklarına el uzat ma gibi) **haksız yere saldırıyı/haksız istekte bulun mayı/,** (ilâhlığı) **hakkında hiçbir delil indirmediği herhangi bir şeyi Allâh'a ortak koşmanızı ve bilme mekte olduğunuz şeyleri Allâh'a karşı söyle**(yerek, O'na yakışmayacak sıfatlar isnat etmenizi ve Kendisi adına dilediğiniz şekilde helâl-haram hükmü ver)**me nizi haram kılmıştır."**
﴾34﴿ (Peygamberlerini inkâr eden) **her bir ümmet**(e ulaşacak azap) **için** (belirlenmiş) **bir ecel vardır.** (Kendilerine verilen süre bitip) **ecelleri geldiğinde ise, bir an bile geri kalamazlar, öne de geçemezler/**(karşılaştıkları sıkıntıdan dolayı) **ne bir an geri kal mayı, ne de öne geçmeyi isteyemezler/.**
﴾35﴿ **Ey Âdemoğulları! Eğer size içinizden birtakım rasûller gelecek olur da, onlar gerçekten size âyetlerimi anlatırlarsa, artık her kim** (şirkten ve onlara muhâlefetten) **hakkıyla sakınır ve** (amelini) **ıslahta bulunursa, işte** (başkalarının korkacağı kıyâ met gününde) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve** (kaçırdıkları dünya nimetlerinden dolayı) **ancak on lar mahzun olmayacaklardır.**
﴾36﴿ **Ama o kimseler ki âyet lerimizi yalanlamışlardır ve on lar**(a inanmak)**dan uzaklaşıp büyüklük taslamışlardır, işte onlar da ancak, o ateşin ayrıl maz arkadaşlarıdır. Kendileri orada** (hiç çık mamak üzere) **ebediyyen kalıcılardır.**
﴾37﴿ **Allâh** (adın)**a** (birtakım helâl ve haramlar tayin ederek O'na) **karşı bir yalan uydurmuş olandan, ya da O'nun âyetlerini yalanlamış bulunandan daha zâlim kim olabilir? İşte onlar ki;** (rızık ve ecelleriyle ilgili) **yazılan nasipleri/o** (Levh-i Mahfûz) **Kitab**(ın)**daki nasip leri/ kendilerine**

ulaşacaktır (böylece belirli bir süre onunla faydalanacaklardır)**. Nihâyet** (ölüm meleği ve yardımcılarından oluşan) **elçilerimiz kendilerine gelip onları vefat ettirirler ken: “Allâh’ı bırakıp da tapmakta bulunmuş oldu ğunuz şeyler nerede?** (Şimdi size yardım etseler ya!)**” derler. Onlar** (da cevâben)**: “Bizden kayboldular** (en zor zamanımızda onları yanımızda göremiyoruz)**!” derler ve böylece onlar kendilerinin gerçekten kâfir kim seler olduklarına dâir nefisleri aleyhine şâhitlik etmiş olurlar.**

﴿38﴾ (Kıyâmet günü Allâh-u Te`âlâ onlara:) **“Gerçek ten sizden önce geçmiş bulunan birtakım cin ve in san toplulukları arasında siz de o ateşin içine girin!” buyurur. Her bir** (kâfir) **ümmet** (cehenneme) **girdik çe,** (sapık yolda) **kendi**(sine örnek olmuş yoldaş ve) **benzerine lânet eder. Nihâyet birbirine yetişip orada hep birlikte toplandıklarında, en sonraki** (taklitçi)**leri en önceki** (li der)**leri**(ni ele vermek) **için /** (cehennemdeki yerleri itibarıyla) **en sondakileri en öndekileri**(nden şikâyet lenmek) **için/: “Ey Rabbimiz! İşte bizi saptırmış olan lar bunlardır, bu sebeple onlara o ateşten katmerli bir azap ver!” der. O** (Allâh-u Te`âlâ) **da: “**(Önderlerden ve uyuntulardan) **her bir fert için kat kat** (azap) **vardır** (zira kiminiz sapıklığınıza sap tırmayı eklediniz, diğerleriniz ise gerçekleri araştırma lüzumu hissetmeksizin körü körüne taklitçilik yaptınız) **velâkin siz** (kimin başına ne geldiğini) **bilmemekte** (olduğunuz için onlardan intikam alma peşine düşmek te) **siniz!” buyurur.**

﴿39﴾ (Allâh-u Te`âlâ’nın bu cevabını işiten) **en önceki** (lider)**leri de, en sonraki** (taklitçi)**lerine: “Artık sizin için bize karşı hiçbir üstünlük bulunmamakta** (oldu ğu anlaşılmış)**dır.** (Zira saptırma ve taklitçilik nedeniyle azâbı hak etme hususunda

hepimizin eşit olduğu sâbit olmuştur.) **Öyleyse** (kendi isteğinizle bizim peşimize düşerek) **kazanmakta bulunmuş olduğunuz** (kötü) **şeyler ne deniyle bu azâbı tadın!" der.**

﴿40﴾ **O kimseler ki; Bizim âyetlerimizi yalanlamışlardır ve onlar**(a inanmak)**dan uzaklaşıp büyüklen mişlerdir, ger çekten de gök kapıları onlar**(ın yap tık ları duaların ve amellerin kabulü için, öldüklerinde de ruhları) **için azıcık bile açılmayacaktır ve deve iğne nin deliği içerisine girinceye kadar onlar cennete** (ebediyyen) **giremeyeceklerdir. İşte biz o** (şirk gibi en büyük günahı işlemiş olan) **suçluları böyle** (feci bir azap ile) **cezalandırırız.**

﴿41﴾ **Onlar için cehennemde**(ki ateşte)**n** (mamul) **bir döşek, üstlerinden doğru da** (kendilerini kapla yan) **birtakım** (ateş) **örtüler**(i) **vardır. İşte Biz o zâlimleri böyle** (şiddetli bir azapla) **cezalandırırız.**

﴿42﴾ **Ama o kimseler ki** (Bizim âyet lerimize) **iman etmişlerdir ve** (ibadetlerden ağırlanmayıp namaz, oruç hac, zekât gibi) **salih ameller işlemişlerdir; –zaten Biz hiçbir kimseye gücünün dışındakini yükleme yiz** (bu yüzden her kul gücü nispetinde amel ederek ebedî saâdeti kazanabilir)**.– İşte onlar ancak cen netin yârânıdırlar. Onlar orada ebedi kalıcıdırlar.**

﴿43﴾ **Biz onların göğüslerinde bulunan** (dünyadan kalma) **kini söküp çıkardık.** (Artık aralarında sevgi ve samimiyetten başka bir şey kalmamıştır. Çünkü cennet, kin ve nefretten doğacak sıkıntıların yeri değildir. Onların cennetteki köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. O** (inana)**nlar** (cennete girdiklerin de)**: "Bütün hamdler, bizi işte bu** (nimet yurduna girme vesilesi olan ima)**na hidâyet etmiş olan O** (yüce) **Allâh'a aittir. Allâh bizi** (İslâm'a) **hidâyet etmeseydi, biz** (kendiliğimizden) **asla hidâyet bulamazdık.**

Andolsun ki; gerçekten Rabbimizin rasûlleri (bize) **hakk** (ve gerçek olan beyan)**ı getirmiştir** (işte onların irşatlarıyla dünyada yakînen inanmış olduğumuz gerçekleri şimdi gözümüzle gördük)**." dediler.** (O zaman Allâh tarafından:) **"İşte size! Bu cennet ki, yapmakta bulunmuş olduğunuz** (iyi) **şeyler sebebiyle siz** (Allâh'ın lütfuna mazhar oldunuz da, mirasa konar gibi) **ona vâris kılındınız!" diye nida olundular.**

Bu âyet-i kerîme, cennete girecek olanların, beşeriyet gereği dünyada aralarında bulunan kin ve nefret gibi kötü huylardan arındırılacağını, dünyada birbirlerine düşman olsalar da, cennete girenler arasında sevgi ve samimiyetten başka bir şey bulunmayacağını açıklamaktadır. Zira tüm kalplerin yegâne mâliki olan Allâh-u Te`âlâ, onları vesveselerden arındırmaya ve alışkanlıklarından kurtarmaya son derece kudret sahibi olduğundan, üzüntü ve sıkıntı yeri olmayan cennette kullarından tüm üzüntü sebeplerini giderecektir. Bu yüzden Ali (Radıyallâhu anh): "Ben umuyorum ki; (dünyada aramızda bazı sıkıntılar yaşanmış olsa da) ben, Osman, Talha ve Zübeyr bu kişilerden olacağız!" demiştir. Âyet-i celîlenin sonundaki ifâdeden, cennete sâlih amellerle girileceği gibi bir mana anlaşılmaktaysa da, Câbir (Radıyallâhu anh) dan rivayet edilen: "Sizin hiç birinizi ameli cennete girdiremez, cehennemden de kurtaramaz. Allâh'tan bir rahmet olmasa ben bile böyleyim!" (Müslim, Münâfıkûn: 17, No: 2817, 4/2171) hadîs-i şerîfi, cennete ancak Allâh-u Te`âlâ'nın fazl-u rahmetiyle girilebileceğini açıklamıştır. Dolayısıyla burada anlaşılması gereken; o fazl-u keremin de salih amel sâhipleri hakkında tecelli edeceği hususudur. Ameller ise ancak cennetteki derecelerin bölüşülmesinde belirleyici olacaktır.

﴾44﴿ **Cennet ashâbı,** (kendi hallerinden memnuni yetlerini ifâde etmek üzere, bir de cehennemliklerin durumuna sevinme belirtisi

olarak ve onların pişman lıklarını artırmak için) **o ateşin adamlarına: "Gerçek ten biz Rabbimizin bize** (mükâfat olarak) **vaad etmiş olduğu şeyi hak olarak bulduk. Siz de Rabbinizin** (azap adına size) **vaad etmiş olduğu şeyi gerçek bul dunuz mu?" diye nidâ etti. Onlar: "Evet!** (Biz Rabbimizin tehdit lerini hak bul duk!)**" dediler. Bunun üze rine** (cennet ehliyle cehen nem halkının tümüne birden ses işittirebilen) **bir çağı rıcı** (melek) **onların arasında ilanda bulundu ki: "Allâh'ın lâneti o zâlimlerin üzerine olsun!**

﴾45﴿ **Öyle** (zâlim) **kimseler ki; Allâh'ın** (kullarını O'nun) **yolu** (olan İslâm'a katılmaları) **ndan engelle mektedirler ve ona** (girmek isteyenlere mâni olmak için) **bir eğrilik** (ve çelişki) **ara**(yıp, dosdoğru gerçek leri eğri büğrü göstermeye çalış)**maktadırlar. Hem de onlar âhireti inkâr eden kimselerdir."**

﴾46﴿ (Cennetliklerle cehennemliklerin) **ikisi arasın da büyük bir sûr/**(cennetle cehennem arasında, birinin diğerine etkisini önleyecek şekilde) **büyük bir perde/ vardır.** (İmanlı) **birtakım adamlar da** (amelleri doğrudan cennete girmelerine yeterli olmadığı için Allâh-u Te`âlâ'nın kendileri hakkında vereceği hükmü beklemek üzere) **A`râf üzerinde** (hapsedilmiş) **dir ki onlar** (iki fırkadan) **her birini** (yüzlerinin beyazlığı ve siyahlığı gibi) **alâmetleriyle tanırlar. Böylece onlar cennet ashâbına: "Selâm olsun size!" diye seslendiler. Ama** (cennete girmeye) **tama` etmekte oldukları halde kendileri oraya giremediler.**

Bu sûreye ismini veren "A`râf" kelimesi; yüksek yer anlamına gelen "Urf" kelimesinin cemi`sidir. Burada kastedilen mana; cennetle cehennem arasına çekilen surun üst tarafındaki burçlar dır. Orada bulunacak olan kişilerin kimler olduğu hakkında vârid olan birçok görüşler içerisinden Âlûsî (Rahimehullâh)ın tercih

ettiği görüşe göre bunlar, cehenneme girmeyecek kadar sevapları bulunan, fakat cennete girmelerine engel olacak kadar da günahları mevcut olan birtakım müminlerdir. İnsanlar arasında hüküm verilinceye kadar bu kişiler orada bekletilecek, sonra Rableri kendilerine tecelli ederek: "Kalkın cennete girin! Şüphesiz ki Ben sizi affettim!" buyuracaktır.

﴾47﴿ **Ama** (gayriihtiyarî) **gözleri o ateşin adamla rına doğru çevrildiğinde** (onların suratlarının siyah lığını ve çektikleri azâbı görünce, Allâh-u Te`âlâ'ya sı ğınmak üzere)**: "Ey Rabbimiz! Bizi bu** (kendilerine) **zulmeden** (kâfir)**ler gürûhuyla birlikte** (ateşe düşenlerden) **kılma!" derler.**

﴾48﴿ **A`râf ashâbı, kendilerini** (yüzlerinin siyahlığı, sûretlerinin çirkinliği ve gözlerinin maviliği gibi kötü) **alâmetleriyle tanımakta oldukları** (ve cehennemin ortasında gördükleri Ebû Cehil gibi) **birtakım adam lara nidâ edip dediler ki: "**(Kötü yolda size uyan kala balık) **toplumunuz/**(mal ve mülkü) **toplamanız/ ve**(hem Hakk'a hem halka karşı) **sürekli büyüklük tas lamış olmanız** (çektiğiniz azaptan) **sizi koruyamamış tır / sizin neyinize yaramıştır?/...** (Âlûsî)

﴾49﴿ **İşte bunlar mıydı o kimseler ki** (fakirliklerinden dolayı hakir görerek)**: 'Allâh onlara hiç bir rahmet eriştirmez** (dünyada sefil durumda olan bu kişileri cennete sokmaz. Cennete ancak yine bizim gibi zen ginler girebilir.)**' diye yemin etmiştiniz."** (Derken Allâh-u Te`âlâ A`râf üzerinde cennete girmeyi bekle yen o kişilere:) **"Girin cennete! Sizin üzerinize hiçbir korku yok tur ve ancak siz mahzun olmayacaksınız."** (buyurur.)

﴾50﴿ **O ateşin ayrılmaz arkadaşları** (cehennemde açlıktan ve susuzluktan kırılınca)**, cennet yârânına: "**(Sahip olduğunuz) **sudan veya Allâh'ın sizi rızıklan dırmış olduğu** (yiyecek-

içecek türü) **şeylerden** (ne olur) **biraz da bizim üzerimize akıtın!" diye nidâ etti. Onlar da dediler ki: "Gerçekten Allâh o** (yiyecek ve içeceklerin) **ikisini de kâfirlere yasaklamıştır...**
﴾51﴿ **O** (imansız) **kimselere ki;** (kendi kafalarından helâller ve haramlar uydurmuş ve uymaları gereken gerçek) **dinlerini bir eğlence ve bir oyun** (malzemesi) **edinmişlerdi ve o en alçak** (dünya) **hayat**(ının geçici yaldızları ve boş vaatleri) **kendilerini aldat**(ıp bırak) **mıştı.** (Tabiî ki böyle kimselere cennet nimetleri haram edilecektir.)**" Artık onlar Bizim âyetlerimizi bile bile inkâr et mekte bulunmuş olduklarından, bir de** (hiç unutul maması gereken) **işte bu** (büyük) **günlerine kavuşa caklarını unuttukları için bu** (kıyâmet) **gün**(ü) **Biz de onları unut**(anın muamelesine tâbi tut)**acağız** (ve hiç bir isteklerine olumlu cevap vermeyeceğiz)**/onları** (ebediyyen cehennemde) **bırakacağız/.**
﴾52﴿ **Andolsun ki muhakkak Biz iman etmekte olan bir toplum için büyük bir hidâyet ve yüce bir rahmet olsun diye o** (insa)**nlara pek değerli bir ki tap getirdik ve** (sahip olduğumuz ezelî ve) **üstün bir ilim üzere kendisini** (inanç, hüküm ve vaazlar halinde) **ayrıntılı bir şekilde açıkladık.**
﴾53﴿ **O** (kâfir ola)**nlar** (inkârlarında ısrar ederek) **an cak o** (Kur'ân'ın tehdit içeren haberlerinin doğruluğu) **nu** (gösterecek ola)**n te'vîlini**(n başlarına gelmesini) **bekliyorlar. Onun te'vîli** (mey dana) **geleceği gün, da ha önce onu** (bir kenara bırakıp) **unutmuş olan o kim seler: "Rabbimizin rasûlleri gerçekten bize hakkı getirmişti. Şimdi bizim için şefaatçilerden biri var mıdır ki, bize şefaatte bulunsunlar veya** (dünyaya) **geri döndürülür müyüz ki, yapmakta bulunmuş ol duğumuz o** (kötü) **şeylerden başkasını yapalım?" diyecek. Şüphesiz ki onlar** (ömürlerini gâvurluğa harcayarak) **kendilerini zarara**

uğratmışlardır ve ("Şefaatçilerimiz" diye) **uydurmakta bulunmuş ol dukları şeyler onlardan kaybolmuştur.**

﴾54﴿ **Şüphesiz sizin Rabbiniz ancak O Allâh'tır ki; gökleri, yeri, güneşi , ay`ı ve yıldızları** (akıllı varlıklar gibi) **emr** (ve irades)**ine boyun eğdirilen** (ve kendilerinden istenen hiçbir vazifeyi eksik etmeyen) **varlıklar olarak** (dünya günlerinden) **altı gün** (miktarına denk gelecek vakit)**de yaratmıştır. Sonra** (bir mekâna yerleşmekten münezzeh olarak Zât'ına yakışır şekilde) **Arş'a istivâ buyurmuştur/**(emri ve hükmü) **Arş'a** (yönelip) **istivâ etmişti/sonra Kendisi** (en büyük cisim olan) **Arş** (dâhil, tüm yaratıklar)**ı** (hükmü altına alıp, hepsini ilmen kuşatıcı şekilde) **istîlâ etmiştir/, O, geceyi gündüze bürü**(yüp ört)**mektedir ki, o onu koşturulurcasına talep** (ve takip) **etmektedir. İyi bilin ki; yaratmak da, yönetmek de/**(istediklerini) **emretmek de/**(geçerli) **irade** (ve kudret) **de/ sadece O'na aittir! Âlemlerin Rabbi olan Allâh'ın** (hayrı ve) **bereketi dâima pek çok olmuştur/Allâh dâima** (bütün noksan sıfatlardan son derece uzakve) **münezzeh olmuştur /**(İlâhlıkta tek olarak) **çok yüce ve pek büyük olmuştur/.**

Bu ve benzeri bazı âyet-i kerîmeler, "Müteşâbih âyetler"den oldukları için kendilerini yanlış yorumlayan birçok sapık fırka, Allâh-u Te`âlâ'nın gökte olduğunu ve Arş'ın üzerinde oturduğunu iddiâ etmektedirler. Hâlbuki Allâh-u Te`âlâ bir mekânda olma ve oturma gibi noksan sıfatlardan son derecede münezzehtir. Bu âyetin îzâhı hakkında seleften ve haleften iki görüş naklolmuştur:

52- Andolsun ki muhakkak Biz iman etmekte olan bir toplum için büyük bir hidâyet ve yüce bir rahmet olsun diye o (insa)nlara pek değerli bir ki tap getirdik ve (sahip olduğumuz ezelî ve) üstün bir ilim üzere kendisini (inanç, hüküm ve vaazlar halinde)

ayrıntılı bir şekilde açıkladık.

53- *O* (kâfir ola)*nlar* (inkârlarında ısrar ederek) *ancak o* (Kur'ân'ın tehdit içeren haberlerinin doğruluğu) *nu* (gösterecek ola)*n te'vîlini*(n başlarına gelmesini) *bekliyorlar. Onun te'vîli* (meydana) *geleceği gün, daha önce onu* (bir kenara bırakıp) *unutmuş olan o kimseler: "Rabbimizin rasûlleri gerçekten bize hakkı getirmişti. Şimdi bizim için şefaatçilerden biri var mıdır ki, bize şefaatte bulunsunlar veya* (dünyaya) *geri döndürülürmüyüz ki, yapmakta bulunmuş olduğumuz o* (kötü) *şeylerden başkasını yapalım?" diyecek. Şüphesiz ki onlar* (ömürlerini gâvurluğa harcayarak) *kendilerini zarara uğratmışlardır ve* ("Şefaatçilerimiz" diye) *uydurmakta bulunmuş oldukları şeyler onlardan kaybolmuştur.*

54- *Şüphesiz sizin Rabbiniz ancak O Allâh'tır ki; gökleri, yeri, güneşi , ay`ı ve yıldızları* (akıllı varlıklar gibi) *emr* (ve irades)*ine boyun eğdirilen* (ve kendile rinden istenen hiçbir vazifeyi eksik etmeyen) *varlıklar olarak* (dünya günlerinden) *altı gün* (miktarına denk gelecek vakit)*de yaratmıştır. Sonra* (bir mekâna yerleşmekten münezzeh olarak Zât'ına yakışır şekilde) *Arş'a istivâ buyurmuştur/*(emri ve hükmü) *Arş'a* (yö nelip) *istivâ etmişti/sonra Kendisi* (en büyük cisim olan) *Arş* (dâhil, tüm yaratıklar)*ı* (hükmü altına alıp, hepsini ilmen kuşatıcı şekilde) *istîlâ etmiştir/, O, geceyi gündüze bürü*(yüp ört)*mektedir ki, o onu koşturulurcasına talep* (ve takip) *etmektedir. İyi bilin ki; yaratmak da, yönetmek de/*(istediklerini) *emretmek de/*(geçerli) *irade* (ve kudret) *de/ sadece O'na aittir! Âlemlerin Rabbi olan Allâh'ın* (hayrı ve) *bereketi dâima pek çok olmuştur/Allâh dâima* (bütün noksan sıfatlardan son derece uzak ve) *münezzeh olmuştur /*(İlâhlıkta tek olarak) *çok yüce ve pek büyük ol muştur/. Bu ve benzeri bazı âyet-i kerîmeler, "Müteşâbih âyetler"den*

oldukları için kendilerini yanlış yorumlayan birçok sapık fırka, Allâh-u Te`âlâ'nın gökte olduğunu ve Arş'ın üzerinde oturduğunu iddiâ etmektedirler. Hâlbuki Allâh-u Te`âlâ bir mekânda olma ve oturma gibi noksan sıfatlardan son derecede münezzehtir. Bu âyetin îzâhı hakkında seleften ve haleften iki görüş naklolmuştur:

a) *Selefe göre; "İstivâ" kelimesi, hiç tevil edilmeyip: "Allâh-u Te'âlâ'nın şânına yakışan bir istivâ" ile tefsir edilmiştir ki, biz de birinci mana olarak bunu tercih ettik.*

b) *Halefe göreyse: "Allâh-u Te`âlâ'nın emir ve hükümlerinin Arş'a indirilişi" ya da "Allâh-u Te'âlâ'nın gücünün, en büyük cisim olan Arş dâhil tüm yaratıkları istîlâsı" gibi uygun manalarla te'vîl edilmiştir. Nitekim biz de, kesme işaretleriyle bu iki manayı belirttik.*

Selefin mezhebi, mesûliyetten kurtulma bakımından eslem (daha selâmetli) *ise de, halefin görüşü, fitnelere kapı açmamak bakımından ahkem* (daha kuvvetli)*dir. Âyet-i kerime veya hadîs-i şeriflerde Allâh-u Te`âlâ'ya nispet edilen "Fevkıyyet" ve "Ulviyyet" gibi vasıflardan herhangi biri, Ehl-i Sünnet ulemâsının selef ve halefinin hiçbirine göre, mekân ve mesâfe üstünlüğü gibi manalarla îzâh edilmeyip, sadece kudret ve kuvvet üstünlüğü ile te'vil edilmiştir. Bu gibi müteşâbih âyetlerin îzâhı için bakınız: Âl-i İmrân Sûresi: 9*

"Allâh-u Te`âlâ'nın, kullarının fevkında oluşu" ve "Allâh-u Te`âlâ'nın mekândan münezzeh oluşu" gibi itikâdî meselelerle ilgili aklî ve naklî birçok delil, ayrıca; asırlarının imamları olan otuz üç müfessirin eşsiz beyanları; Rû hu'l-Furkan Tefsîrimizde, En`âm Sûresi: 3. ve 18. âyet-i kerîmelerin izahların da tafsîlâtla zikredilmiştir ki, mütalaası kaçınılmazdır! (8/418-425, 511-535)

﴾55﴿ **Rabbinize yalvar**(ıp yakar)**arak ve** (için için) **gizlice dua edin! Şüphesiz ki O,** (peygamber olmayı istemek ve göklere çıkarılmayı talep etmek gibi uygun suz dualar yaparak ve dua ederken bağırıp çağırarak) **haddi aşanları sevmez** (ve onların bu yaptıklarına rıza göstermez)**.**
﴾56﴿ (Allâh-u Te`âlâ tarafından peygamberler gönderilip, şerî`atler tâyin edilerek) **düzgün hale getirilişin den sonra** (kâfirlik ve zâlimlik yaparak) **yerde fesat çıkarmayın,** (amellerinizin kusurundan dolayı reddolunmanızdan) **korkarak ve** (fazl-u keremiyle kabul etmesini) **umarak O'na dua edin! Şüphesiz ki Allâh'ın rahmet** (ve icâbet)**i** (dualarını vesâir amellerini güzelce yapan) **muhsin kimselere çok yakındır.**
﴾57﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; rahmetinin** (eseri olan yağmurun) **önünde müjdeciler olarak rüzgârları göndermektedir. Bilâhare o** (rüzgârlar)**,** (tonlarca suyla yüklü) **ağır ağır bulutları azımsayarak taşıdı ğında Biz o** (su bulutu)**nu** (kuraklıktan) **ölmüş bir bel deye sevk eder ve oraya suyu indiririz de, onun se bebiyle ürünlerin hepsinden çıkarırız. İşte** (ölü toprağı dirilttiğimiz gibi) **ölüleri de böylece** (ka birlerinden) **çıkaracağız. Tâ ki siz iyice düşünesiniz** (de, dirilmeye gerçekten iman edesiniz diye bu âyet leri size açıklıyoruz)**!**
﴾58﴿ (Toprağı verimli ve) **tertemiz beldeye gelince; onun bitkisi Rabbinin izni** (ve dilemesi) **ile** (güzel ve bolca) **çıkar. Ama o** (toprak) **ki** (çorak ve) **pis olmuş tur,** (ondan da) **pek az ve faydasız olandan başka** (mahsul) **çıkmaz. İşte** (Allâh-u Te`âlâ'nın nimet lerine) **şükretmekte olan** (mümin) **bir toplum için Biz âyetleri böylece** (misallerle süsleyip) **bir üslup tan diğerine çevirerek açıklıyoruz.**
﴾59﴿ **Andolsun ki; şüphesiz Biz Nûh'u kavmine** (peygamber olarak) **gönderdik, o da hemen: "Ey kavmim!** (Sadece)

Allâh'a ibadet edin! Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur! Muhakkak ki ben (O'na ibadet etmemeniz durumunda) **sizin üzerinize** (gelecek) **pek büyük bir günün azâbından korkmaktayım!" dedi.**

Beyzâvî, Nesefî ve Âlûsî tefsirlerinde zikredildiğine göre; Nûh (Aleyhisselâm) İdrîs (Aleyhisselâm) dan sonra gönderilen ilk peygamberdir. Zaten İdrîs (Aleyhisselâm) onun büyük dedesidir, nitekim nesebi Lemek oğlu Mettûşelah oğlu Ahnûh olarak geçmektedir ki, Ahnûh; İdrîs (Aleyhisselâm)ın ismidir. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre; Nûh (Aleyhisselâm) kırk yaşında peygamber olarak gönderilmiştir. Dokuz yüz elli sene kavmi içerisinde tebliğ ve davetle meşgul olduysa da, sekizle seksen arası bir azınlık dışında kendisine iman eden olmamıştır. Hanımı kendisine inanmayanlar arasında bulunmuş ve dâima onu delilikle suçlamıştır. Ken`an isimli oğlu da kâfirlerden olmuştur. Sâm, Hâm ve Yâfes adındaki üç oğlu ise eşleriyle birlikte iman şerefine nâil olanlardan ve gemide kurtuluşa erenlerden olmuşlardır. Kavmi içerisinde o güne kadar iman etmiş olanlar dışında kimsenin kendisine iman etmeyeceğine dâir Allâh-u Te`âlâ'dan almış olduğu vahiy neticesinde Nûh (Aleyhisselâm) Nûh Sûresinde geçen bedduasını yapmış ve böylece tüm dünya tufana gark edilerek yeryüzünde gezip dolaşan bir kâfir dahi sağ bırakılmamıştır. Daha sonra dünya halkı Nûh (Aleyhisselâm)ın üç oğlundan türediği için ona: "Beşerin ikinci babası" lakabı verilmiştir. Kendisi tufândan sonra da iki yüz elli sene yaşamıştır. Bu hususta farklı rivayetler de mevcuttur.

﴾60﴿ **Kavminden ileri gelenler** (onun bu nasihatle rine karşı)**: "Şüphesiz ki biz seni elbette** (hak yoldan) **apaçık bir şaşkınlık içinde görmekteyiz!" dedi**(ler)**.**

﴾61﴿ (Nûh (Aleyhisselâm) **onların bu sözüne karşılık) dedi ki: "Ey kavmim! Bende en ufak bir şaşkınlık yoktur! Lâkin ben âlemlerin Rabbinden** (size gönderilen) **bir elçi** (olduğum için her bakımdan tam bir hidâyet üzere)**yim.**

﴾62﴿ **Ben size Rabbimin vahiylerini ulaştırıyorum, sizin için sırf iyilik diliyorum ve Allâh**(ın üstün kud retine ve şiddetli azâbına delâlet eden sıfatların)**dan, sizin bilmemekte olduklarınızı biliyorum!**

﴾63﴿ **Siz** (şirkten ve günahlardan) **hakkıyla sakına sınız ve** (bu vesileyle Allâh tarafından) **acınasınız diye, içinizden bir zâta, sizi uyarması için Rabbinizden size bir öğüt gelmiş olmasına mı şaşırdınız?"**

﴾64﴿ **Artık** (bunca vaazlara rağmen) **onlar onu yalan ladılar da, neticede Biz onu ve gemide beraberinde olanları kurtardık, âyetlerimizi yalanlamış olan kimseleri ise suyla boğduk! Gerçekten de onlar** (kalp gözleri) **körler olan bir toplum idiler.**

﴾65﴿ **Âd** (toplumun)**a da** (soyca) **kardeşleri** (olan) **Hûd'u** (gönderdik)**. O dedi ki: "Ey kavmim!** (Sadece) **Allâh'a ibadet edin! Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur!** (Nûh kavminin helâkını bildiğiniz halde) **hâlâ** (Allâh'ın azâbından) **sakınmayacakmısınız?"**

Âd kavmi Nûh (Aleyhisselâm)ın kavmine yakın bir zaman diliminde yaşadıkları için ve henüz izleri silinmemiş olan tufân felaketinde helâk edilenlerin başına gelenleri iyi bildiklerinden, Hûd (Aleyhisselâm) kendilerini Allâh'ın azâbından sakınmaya davet etmiştir.

﴾66﴿ **Kavmi içerisinden ileri gelen kâfir olmuş kimseler dedi ki: "**(Atalarının dinini bıraktığın için) **gerçekten biz seni elbette bir anlayış kıtlığı içinde görmekteyiz ve muhakkak biz seni**

(peygamberlik iddianda) **elbette yalancılardan sanmaktayız.”**
Hûd (*Aleyhisselâm*)*ın, kavmiyle olan kardeşliği dinî yönden olmayıp nesep itibarıyladır. Nûh* (*Aleyhisselâm*)*ın oğlu Sâm ile arasında iki baba bulunan Hûd* (*Aleyhisselâm*) *Yemen'de bulunan Ahkâf adındaki kum tepelerine yerleşmiş olan Âd kavmine gönderilmişti. Onlar eşi benzeri yaratılmamış bir güce ve yapıya sahiptiler. Kavminin eşrâfı içerisinde Mersid ibni Sa`d gibi müminler bulunduğu için Allâh-u Te`âlâ burada bir ayrım gözeterek, kâfir olan toplumun sözünden bahsetmiştir. Nûh* (*Aleyhisselâm*)*ın kavminin eşrâfı içerisinde ise hiçbir mümin bulunmadığı için altmışıncı âyet-i kerîmede, kâfir kaydı koymaksızın ulu kişilerin hepsinin inkâr sözünde birleştiklerini ifâde etmiştir.*
﴾67﴿ **O dedi ki: “Ey kavmim Bende en ufak bir akıl kıtlığı yoktur! Lâkin ben âlemlerin Rabbinden** (size gönderilen) **bir elçi** (olduğum için tam bir hidâyet üzere)**yim.**
﴾68﴿ **Ben size Rabbimin vahiylerini ulaştırıyorum ve ben özellikle sizin için, iyiliğinizi isteyen çok güvenilir biriyim!**
﴾69﴿ **İçinizden bir zâta, sizi uyarması için Rabbiniz den size bir öğüt gelmiş olmasına mı şaştınız? Hatır layın o zamanı ki O** (Rabbiniz)**, Nûh kavminin ardın dan sizi** (dünyada onların yerini alan) **halîfeler yap mıştı ve yaratışta size** (boy pos ve) **kuvvetçe** (diğer insanlara karşı) **fazla büyüklük vermişti! Öyleyse Allâh'ın nimetlerini hatırlayın**(ki, bu sizi şükre ve salih amele sevk etsin)**, tâ ki** (bu sayede) **siz** (sıkıntı larınızdan kurtulup, umduklarınıza ulaşarak) **felâha erebilesiniz!”**
﴾70﴿ (Bu nasihatler üzerine Âd kavmi) **dediler ki: “Sen bize, babalarımızın tapmakta bulunmuş olduk larını bırakalım da, Allâh'a; bir tek O'na ibadet ede lim diye mi geldin? O halde** (azap adına) **bize vaat etmekte olduklarını derhal bize getir**

(de görelim)**! Eğer** (tehditlerinde) **doğru kimselerden olduysan** (bunu ispatlaman gerekir)**!”**

﴾71﴿ **O** (Hûd (Aleyhisselâm)**) da: “Gerçekten Rabbiniz den sizin üzerinize murdar bir azap ve** (intikam dolu) **büyük bir gazap inmiştir/ vacip olmuştur/hak ol muştur/.** (Sahibi belli olmayan) **birtakım** (kuru) **isim ler hususunda mı benimle çekişiyorsunuz ki Allâh onlar**(ın tapınılmaya lâyık tanrılar olduğu) **hakkında hiçbir delil indirmemiştir, sadece siz ve babalarınız onlara** (ilâh) **ad**(ı) **takmışsınızdır.** (Madem kendinize beliren bunca hakikatlere rağmen inatta ısrar ediyor sunuz,) **öyleyse** (başınıza gelecek belâyı) **bekleyin! Şüphesiz ben de sizinle birlikte** (bunu) **bekleyen lerdenim!” dedi.**

﴾72﴿ **Derken Biz tarafımızdan bir rahmet sebebiyle onu ve beraberinde olan** (imanlı) **kişileri** (inkârcıların başına gelen o belâdan) **kurtardık ve o kimselerin** (kökünü koparıp) **ardını** (arkasını) **kestik ki, onlar Bizim âyetlerimizi yalanlamışlardı da,** (kâfirlikten hiçbir surette vazgeçmeyerek, gördükleri hiç bir mucizeye) **inanıcı kimseler olmamışlardı.**

Süddî, Muhammed ibni İshâk ve diğer siyercilerin beyanına göre; Âd kavmi yeryüzünde bozgunculuk yapmış ve Allâh-u Te`âlâ’nın kendilerine verdiği kuvveti kötü yönde kullanarak yer halkını baskı altında bırakmışlardı. Allâh-u Te`âlâ’ya ibadeti bırakıp putlara tapmaya başlayan bu kavim içerisinde soylu bir nesebe sahip olan Hûd (Aleyhisselâm) onlara peygamber olarak gönderildi. Âyet-i kerîmelerin beyanı vechile, o onlara Allâh-u Te`âlâ’nın birliğine inanmalarını, O’nunla birlikte başka ilâh tanımamalarını ve insanlara zulmetmekten vazgeçmelerini emretmişse de, onlar: “Bizden kuvvetli kim olabilir?” diyerek inkârda direndiler. Hûd (Aleyhisselâm)a inanan bir azınlık ise imanlarını gizlemek zorunda kaldılar. Âd kavminin azgınlıkları ve

fesâdı artınca Allâh-u Te`âlâ onları üç sene kuraklığa maruz bırakarak zor duruma düşürdü. O zaman insanların başına bir belâ geldiğinde putları bırakır Allâh'tan medet umarlardı ve mümin-müşrik demeden herkes Mekke'de Beyt-i Harâm yanında toplanırlardı. Zira herkes Mekke'nin hürmetini itiraf eder ve oranın Allâh katındaki değerini bilirdi. Bina olarak Kâ`be mevcut değilse de Harem içindeki mekanı bilinirdi. Böylece Âd kavmi, içlerinden bir cemaati yağmur duası için Mekke'ye gönderdiler. Aralarında Hûd* (Aleyhisselâm)*a inanan Mersid ibni Sa`d'ında bulunduğu yetmiş kişilik heyet Mekke'deki akrabalarının yanına yerleşip rahatı görünce toplumlarının durumunu unuttular. Fakat bir zaman sonra Mekke lideri olan kişi, okuttuğu birtakım şiirlerle onlara durumu fark ettirince aralarında bulunan Mersid: "Siz burada dua ederek yağmura kavuşamazsınız, lâkin peygamberinize itaat eder ve Rabbinize tevbe ederseniz, o zaman size yağmur yağdırılır!" diyerek Müslüman olduğunu açıklamak mecburiyetinde kaldı. Bu nun üzerine onu yanlarında duaya almadılar. Liderleri olan kişinin: "Ey ilâhımız! Eğer Hûd sâdıksa bizi suvar, çünkü biz helâk olduk!" diye dua etmesi üzerine Allâh-u Te`âlâ'nın peydâ ettiği kapkara bir bulut Muğîs vadisinden Âd kavmine doğru yöneldi. Bunu görenler sevinerek: "İşte bu bulut bize yağmur yağdıra cak!" dediler. Ama Allâh-u Te`âlâ, rahmet bekledikleri yerden felâket göndererek yedi gece sekiz gün ardı arkası kesilmeye cek bir rüzgârla onları helâk etti. Hûd (Aleyhisselâm) *ve yanındaki müminler ise çevirdikleri bir çit içerisinde kâfirlerden ayrı yaşı yorlardı. O rüzgârdan onlara ancak derilerine hoşluk veren bir esinti geliyordu. Kâfirlerin helâkinin ardından kurtuluşa eren Hûd* (Aleyhisselâm) *ve ashâbı Mekke'ye gelerek ölünceye kadar orada Allâh'a ibadet ettiler. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)*

﴾73﴿ **Semûd** (halkın)**a da** (soy bakımından) **kardeşleri** (olan) **Sâlih'i** (gönderdik)**! O dedi ki: "Ey kavmim!** (Sadece) **Allâh'a ibadet edin! Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur! Gerçekten** (peygamberliğimin doğruluğuna dâir) **size Rabbinizden apaçık bir delil gelmiştir. İşte size bu, bir âyet** (ve mûcize) **olarak Allâh'ın** (kudretiyle kayadan çıkarttığı) **dişi devesidir! Bırakın onu da, Allâh'ın toprağında yesin** (içsin)**!** (Allâh'ın mucizesine saygılı olun. Onu itip kakarak, meralardan kovarak ve boğazlayarak) **ona bir fenalık dokundurmayın, yoksa çok acı verici büyük bir azap hemen sizi yakalayıverir.**

Semûd, Nûh (Aleyhisselâm)ın oğlu Sâm oğlu İrem'in torunu idi, onun nesli Hicaz'la Şam arasında Hıcr bölgesini mesken edinmiştiler. Soydaşları olan Sâlih (Aleyhisselâm) kendilerine peygamber olarak gönderildiyse de, uygunsuz taleplerde bulunmaları ve istedikleri mûcizeye kavuştukları halde inkârda ısrarları nedeniyle 78. âyet-i kerîmede beyan edildiği üzere helâk edildiler.

﴾74﴿ **Hatırlayın o zamanı ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**, Âd** (toplumun)**dan sonra sizi** (onların yerine geçirip, istediği gibi tasarrufta bulunan) **halifeler kılmış ve sizi** (Hıcr adındaki) **o toprakta yerleştirmişti ki, siz oranın düzlüklerinden birtakım köşkler edinmekteydiniz, dağlarını da evler halinde yontuyordunuz! Artık Allâh'ın nimetlerini hatırlayın da, bozguncular olarak yer**(yüzün)**de fesat çıkartmayın."**

﴾75﴿ **Kavmi içerisinden o ileri gelen büyüklük taslamış kimseler, o hor görülmüş olan kişilere, içle rinden iman etmiş olanlara** (alay yoluyla)**: "Siz ger çekten Sâlih'in, Rabbinden gönderilmiş bir kişi oldu ğunu mu biliyorsunuz?" dedi**(ler)**. Onlar da: "**(Evet!) **Şüphesiz ki biz**

onun (dîn olarak) **kendisiyle gönde rilmiş olduğu şeye inanıcı kimseleriz!" dediler.**

﴾76﴿ **O büyüklük taslamış olanlar ise: "Muhakkak ki biz sizin inanmış olduğunuz o şeyi inkâr edicileriz!" dedi**(ler)**.**

﴾77﴿ **Derken onlar Rablerinin** (devesine dokunma ma) **emrin**(i yerine getirmek)**den büyüklendiler de ayaklarını keserek** (işe başlayıp) **o dişi deveyi boğaz ladılar ve: "Ey Sâlih! O halde** (azap adına) **bize vaat etmekte olduklarını derhal bize getir** (de görelim)**! Eğer gönderilen kimselerden olduysan** (bunu ispatlaman gerekir)**!" dediler.**

﴾78﴿ **Bunun üzerine o şiddetli deprem onları yakalayıverdi de, böylece onlar** (helâke uğramış ölüler halinde) **yurtlarında yere yapışıp kalanlara döndüler.**

Muhammed ibni İshak ve Vehb ibni Münebbih gibi siyer ashâbının nakilleri vechile; Âd kavminin helâkinin ardından yeryüzünde hâkimiyet kuran Semûd kavmi çoğaldılar ve kerpiçten yaptıkları evlerin ömründen çok daha uzun ömür sürünce dağlardan evler yontmaya başladılar, bolluk ve geniş imkânlar içerisinde yaşarken putlara tapmaya başladılar. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ onlara eşrâftan biri olan Sâlih (Aleyhisselâm)ı gönderince ondan bir mucize istediler, o kendilerine ne istediklerini sorunca onlar: "Bizimle beraber bayram yapmaya çık, sen ilâhına dua yap, biz de ilâhlarımıza yalvaralım, neticede kimin duasının kabulü anlaşılırsa ona uyulsun!" dediler. Böylece Sâlih (Aleyhisselâm) onlarla birlikte bayram yerine çıktı. Putları onların yalvarışlarına icâbet etmeyince reisleri tek başına duran bir kayayı göstererek: "İşte bu kayadan büyük hörgüçlü, bol tüylü on aylık yüklü bir deve çıkarırsan sana inanacağız!" dedi. Sâlih (Aleyhisselâm) onlar dan bunu yapması durumunda kendisine inanacaklarına dâir

kuvvetli söz alınca hemen namaz kılıp Rabbine dua etti. Bunun üzerine o kaya herkesin gözü önünde doğum sancısına tutulan deve gibi sallanmaya başladı ve yarılarak içinden tam onların istedikleri gibi bir deve çıktı, sonra da kendisi gibi büyük bir deve doğurdu. Bunu gören liderleri bir toplulukla birlikte iman etti. Fakat putların idarecisi olan kişiyle kâhinleri, diğerlerinin imanına mâni oldu. Artık o mucize deve, yavrusuyla birlikte ağaçlardan otlayarak ve su içerek yaşamını sürdürüyordu, fakat kuyunun tüm suyunu içmedikçe kafasını kaldırmıyordu. Sonra da o kadar süt veriyordu ki diledikleri kadar onu sağabiliyorlardı. O derece ki kapları çanakları dolusu içtikten sonra bir o kadar da biriktiriyorlardı. Bir de o, yazın vadinin dış tarafında konaklayınca hayvanlar iç kesime kaçıyor, kışın iç tarafa çekilince de tüm davarlar vadinin dış tarafına çıkmak zorunda kalıyordu ki, bu da halka çok zor gelmişti, bu sebeple onlar deveyi kesmeye karar verdiler ve hayvanı keserek etini bölüştüler. O sırada yavrusu bir dağa kaçıp üç kere öfkeyle bağırınca Sâlih (Aleyhisselâm) *onlara: "Yavruya yetişin, belki bu sayede azap sizden kaldırılır!" dediyse de onlar buna imkân bulamadan o, yeniden açılan kayanın içine girdi. O zaman Sâlih* (Aleyhisselâm) *onlara: "Artık üç günümüz kaldı; yarın suratlarınız sapsarı kesilecek, ertesi gün kıpkırmızı, üçüncü gün ise kapkara olacak, sonra da azap sizi kaplayacak!" dedi. Onlar ertesi gün alâmetlerin belirdiğini görünce Sâlih* (Aleyhisselâm)*ı öldürmek için peşine düştülerse de Allâh-u Te'âlâ onu beraberinde bulunan yüz on Müslüman ile birlikte Filistin topraklarına hicretle kurtardı. Dördüncü günün sabahı ise Cibrîl-i Emîn'in sayhası ile kalpleri çatlayarak topluca helâk oldular. Arkasına doğru bakan Sâlih* (Aleyhisselâm) *yükselen dumanları görünce onların helâk olduğunu anlayarak bir sonraki âyet-i*

kerîmede zikredilecek sözlerini söyledi. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾79﴿ **Bunun üzerine** (Sâlih (Aleyhisselâm) imansızlık sebebiyle başlarına gelen felakete üzgün bir halde) **on lardan yüz çevirdi de: "Ey kavmim! Andolsun ki; gerçekten ben size Rabbimin** (vahiy ve) **risâletini ulaştırdım ve sırf sizin iyiliğinizi istedim. Velâkin siz** (nasihat ederek) **iyilik isteyenleri hiçbir zaman sevmezdiniz." dedi.** (ed-Dürru'l-Masûn)

﴾80﴿ **Lût'u da** (ümmetine peygamber olarak Biz göndermiştik)**! Hani o, kavmine demişti ki: "O en çirkin iş** (olan livata fiilin)**i mi yapıyorsunuz ki âlemlerden hiçbiri** (daha önce böyle bir şey yaparak) **onun** (benzeri bir günah)**la sizi geçmemiştir?!**

﴾81﴿ **Şüphesiz ki elbette siz kadınları bırakıp da, şehvet yüzünden erkeklere yaklaş**(arak eşcinsellik yap)**ıyorsunuz. Doğrusu siz** (her işte) **haddi aşanlar toplumusunuz!"**

﴾82﴿ (Buna karşı) **kavminin cevabı ise: "O** (Lût'u ve kendisine inana)**nları memleketinizden çıkarın. Zira gerçekten onlar birtakım insanlardır ki,** (yaptığımız eşcinselliği kötü sayıp) **çokça temizlik taslamaktadırlar!" demelerinden başkası olmamıştır.**

﴾83﴿ **Bunun üzerine Biz onu ve** (kâfir olan) **hanımı dışındaki** (diğer tüm) **ailesini** (inkârcılara vuran o azaptan) **kurtardık. O ise** (yurtlarında helâk olanlar arasında) **kalanlardan oldu.**

﴾84﴿ **Bir de Biz onların üzerine** (kızgın balçık taş larından oluşan, benzeri) **görülmemiş bir yağmur yağdırdık. İşte bak** (gör ki)**; o suçluların** (kötü) **sonu nice oldu?**

İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın kardeşinin oğlu olan Lût(Aleyhisselâm), amcası İbrâhîm (Aleyhisselâm) ile birlikte Harran'dan hicret ettikleri zaman İbrâhîm (Aleyhisselâm) Filistin topraklarına, Lût (Aleyhisselâm) ise Ürdün bölgesine yerleşti.

Allâh-u Te`âlâ onu, kendilerini Allâh-u Te`âlâ'nın ibadetine davet etsin ve âdet edinmiş oldukları erkek erkeğe ilişki anlamına gelen livâta günahından engellesin diye Sedûm halkına gönderdi. Kelbî (Rahimehullâh)*ın rivayetine göreyse; o kötü işi ilk işleyen İblîs olmuştur, şöyle ki o; tüysüz bir delikanlı suretine girip insanları kendisine çağırmaya başlamıştı. Lût kavminin yerleşik olduğu vilâyetler çok verimli ve meyveli idi. Öyle ki yeryüzünde oranın misli bir toprak daha bulunmamaktaydı. Bu nedenle civarda bulunan verimsiz bölgelerdeki insanlar onlar hakkında kötü niyetler beslemeye başladılar, birtakım eziyet ve baskılarla onları topraklarından sürmeye kalkıştılar. Derken İblîs bir pîr-i fânî şeklinde onlara görünerek: "Sizinle uğraşanlara şöyle şöyle yaparsanız onlardan kurtulursunuz!" dedi. Onlar bir zaman için bu işi yapmamaya direnseler de, insanların ısrarlı baskıları üzerine yakaladıkları güzel gençlerle livâta yapmaya başladılar. Böylece bu şenî' fiil onlar içerisinde iyice yerleşmeye başladı. İlk başta bu işi yabancılarla yaparlarken daha sonra birbirleriyle yapmaya başladılar. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ semaya onlar üzerine taş yağdırmasını, yere de onları batırmasını emretti. Görüldüğü üzere Lût* (Aleyhisselâm) *onları tenkit ederken israfçı bir toplum olma vasıflarını öne sürdü ki bu, helâli aşıp harama geçme anlamı taşıyan çok çirkin bir vasıftır. Bu her konuda böyleyse de, Lût* (Aleyhisselâm)*ın kavminin israfı, şehvetlerini tatmin hususunda olmuştur. Nitekim Allâh insanı yaratırken, neslin bekâsı ve dünyanın imarı için ona cima isteği yerleştirmiştir, kadınların döl yatağını ise bu şehvetin tatmini için bir mahal kılmıştır. Şehvetini tatmin gayesiyle kadınları bırakıp erkeklere meyleden yahut kadının döl yatağını terk edip ters ilişkiyi tercih eden kişiler, yaratılış gayesini gözardı ederek, doğurma mahalli olmayan bir bölgeyi şehvet tatmini için*

isti’mal ettiklerinden dolayı, gerçekten de israfta bulunmuş ve haddi aşmış olurlar. (Nesefî, Hâzin)

﴾85﴿ **Medyen** (ahâlisin)**e de** (nesep yönünden) **kardeşleri** (olan) **Şu`ayb’ı** (gönderdik)**! O** (onlara nasihat etmek üzere) **dedi ki: “Ey kavmim!** (Yalnızca) **Allâh’a ibadet edin! Sizin için O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur! Gerçekten** (benim nübüvvetimin doğruluğuna dâir) **Rabbinizden size apaçık bir delil gelmiştir. Artık ölçü ve tartıyı tamamlayın ve insanlara** (hakları olan mallarını ve) **eşyalarını noksan etmeyin!** (Peygam berler vasıtasıyla) **ıslah edilişinden sonra yer**(yüzün) **de** (kâfirlik ve zâlimlik yaparak) **fesat da çıkarmayın! İşte size! Bu**(nlar, dünya men faatiniz bakımından da, âhi rette rahat etmeniz yönünden de) **sizin için daha iyidir! Eğer** (benim sözlerime) **iman eden kimseler olduysanız**(, bu böyledir. Zaten iman şartı yerine ge tirilmeksizin hiçbir amel fayda vermez)**!**

﴾86﴿ **Siz O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na inanmış olan kimseleri** (ölümle) **korkutarak ve siz Allâh’ın** (cennetine ulaştıracak) **yolundan alıkoyarak, bir de siz on**(u tenkitlerinizin hedefi haline getirip şanın)**a bir eğrilik arayarak** (şeytan gibi pusu kurmuş vaziyette) **her bir yol**(un başın)**da otur**(up, Allâh’ın peygamberine ulaşmak isteyenleri engellemek için: “O bir yalancıdır, sakın seni dininden döndürmesin!” gibi laflar edip de insanların imanına mâni ol)**mayın/**(insanların yollarını kesip mallarını gaspetmek için) **her bir yolda oturmayın/! Hatırlayın o zamanı ki, siz** (sayıca, malca ve şeref çe) **pek az** (şeylere sahip) **idiniz de O** (, neslinize ve malınıza bereket vererek ve hakirlikten sonra aziz ederek her yönden) **sizi çoğalttı. Bir de bakın ki; o** (sizden önce geçen Nûh, Âd ve Semûd kavmi gibi) **bozguncuların** (feci) **âkıbet**(ler)**i nice oldu?**

﴾87﴿ **Eğer içinizden bir tâife, kendisiyle gönderilmiş bulunduğum o şeye inanmışlar, bir cemaat ise** (buna) **inanmamışlarsa, artık Allâh** (kimimize yardım edip kimimizi rezil rüsvay ederek) **aramızda hüküm verinceye kadar sabred**(ip bekley)**in! Zaten hâkimlerin hayırlısı ancak O'dur!** (Zira O'nun hiçbir hükmünde en ufak bir haksızlık şâibesi mevcut olmadığı gibi, hiçbir konudaki kararının peşine düşüp bozacak bir güç de yoktur!)**"**

﴾88﴿ **Kavmi içerisinden büyüklük taslamış o ileri gelen kimseler: "Ey Şu`ayb! Andolsun ki; seni de, o iman etmiş olan kimseleri de mutlaka seninle birlik te memleketimizden çıkaracağız ya da elbette siz de bizim dinimiz** (olan kâfirliğ)**e elbette geçeceksiniz." dedi**(ler)**. O** (Şu`ayb (Aleyhisselâm)**) da dedi ki: "Biz** (si zin dininize karşı) **isteksiz kişiler olsak da mı** (bizi buna zorlayacaksınız)**?**

﴾89﴿ **Allâh bizi** (sizin) **o** (sapık yolu)**n**(uz)**dan kurtar dıktan sonra sizin dininize dönecek olursak, ger çekten Allâh'a karşı büyük bir yalan uydurmuş olu ruz. Rabbimiz olan Allâh** (hak dinden dönüp, rüsvay olmamızı) **dilemedikçe bizim için o** (sizin gibi kâfirle rin yolu)**na geçiş** (, yakışan bir şey) **olamaz. Rabbimiz her şeyi ilim yönünden kuşatmıştır. Biz**(i şerlilerden kurtarıp, iman üzere sâbit kılması hususunda) **ancak Allâh'a tevekkül ettik. Ey Rabbimiz! Bizimle kavmimizin arasında hak** (ve adâlet) **ile hüküm ver** (bizi galip kılarak, kimin haklı, kimin haksız olduğu hususunda) **bizimle kavmi mizin arasını hak ile aç. Hüküm verenlerin** (ger çekleri) **açığa çıkaranların hayırlısı ancak Sensin!** (Çünkü hiçbir hükmünde zulüm söz konusu olmadığı gibi, mükemmel ilmine ve gücüne hiçbir noksanlık yol bulamaz!)**"**

﴾90﴿ **Kavmi içerisinden kâfir olmuş o ileri gelen kimseler dedi ki: "Andolsun;** (atalarınızın dinini bıra kır da) **Şu`ayb'a uyarsanız, o takdirde gerçekten siz** (sapıklığı hidâyetle değiştiğinizden dolayı) **elbette hüsrâna uğrayan kimselersiniz."**

﴾91﴿ **Derken o şiddetli zelzele onları yakalayıver di de, onlar** (helâke uğramış hareketsiz ölüler halinde) **yurtlarında yere yapışıp kalan kimselere döndüler.**

﴾92﴿ **O kişiler ki; Şu`ayb'ı yalanlamışlardır,** (işte o inkârcılar yurtlarında öyle bir helâke maruz kalmış lardır ki) **sanki orada hiç yerleşmemişlerdir. O kim seler ki; Şu`ayb'ı yalancı çıkarmışlardır, onlar** (iki cihanda da) **hüsrâna uğrayanların ta kendileri ol muşlardır.**

﴾93﴿ **O zaman** (Şu`ayb (Aleyhisselâm) imansızlık sebebiyle başlarına gelen felaketi görüp) **onlardan yüz çevirdi ve: "Ey kavmim! Andolsun ki; muhakkak ben size Rabbimin** (vahiy ve) **risâletlerini ulaştırdım ve sırf sizin iyiliğinizi istedim. Artık ben** (inadına inkâr etmiş olan o) **kâfirler toplumuna karşı nasıl tasalanayım?" dedi.**

Şu'ayb (Aleyhisselâm) *İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*ın oğlu Medyen'in torunudur. Kavmiyle çok güzel tartışmalar yaptığı için kendisine "Peygamberlerin hatibi" anlamına gelen "Hatîbü'l-enbiyâ" lakabı verilmiştir. Şu'ayb* (Aleyhisselâm)*ın ümmetine getirdiği beyyinenin ne olduğu Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilmemiştir. Zaten peygamberlerin tüm mûcizeleri Kur'ân-ı Kerîm'de konu edilmiş değildir. Medyen halkı Şu`ayb* (Aleyhisselâm)*ı inkâr etmiş kâfir bir toplumdu. Başlıca fenalıkları ölçü ve tartıda noksanlık yapmaktan ibaretti. Şu'ayb* (Aleyhisselâm) *kendilerine ne kadar vaaz etmişse de onları kâfirlikten ve bu kötü huylarından vazgeçirememişti. İbni Abbâs* (Radıyallâhu anhümâ)*dan rivayet*

edildiği üzere; Allâh-u Te`âlâ bu kavmi helâk etmek istediği zaman, bulundukları mıntıkaya cehennemden bir kapı açarak şiddetli bir sıcak musallat etti, o derece ki; nefes alamaz ve ne bir gölgeden ne de bir sudan yararlanamaz hale geldiler. Bunun üzerine serinlemek için dehlizlere girdilerse de oraları dışarıdan daha sıcak bulunca sahralara çıktılar. O zaman Allâh-u Te`âlâ, üzerlerine serin esintili bir bulut gönderince birbirlerini çağırarak, kadın, erkek, çocuk demeden herkes onun altında toplandılar. İşte tam o sırada Allâh o buluttan üzerlerine ateş yağdırdı. O anda altlarındaki yer de sallanmaya başladı, böylece onlar tavada kızarmış çekirgeler gibi yanıp kül oldular. (Hâzin)

﴾94﴿ **Biz hangi bir memlekete bir peygamber gönderdiysek, mutlaka oranın ahâlisini şiddetli fakir lik** (gibi mala gelen) **ve** (hastalıklar gibi bedene gelen) **darlık**(lar)**la yakalamışızdır, tâ ki onlar** (günahların dan tevbe edip Bize) **yalvarıp yakarsınlar!**

﴾95﴿ **Sonra bu kötü şeylerin yerini iyi şeylerle de ğiştirmişizdir, nihâyet onlar çoğal**(ıp refaha kavuş tuklarında, geçirdikleri darlıkların, imansızlıkları sebe biyle olduğu gerçeğini bir tarafa bırak)**mışlar ve: "Ger çekten bizim babalarımıza da** (zaman zaman) **darlık ve genişlik dokunmuştur!** (Bu belâlara maruz kalma mız, zamanın insanlar hakkında takip ettiği âdetlerin dendir, yoksa bizim günahımızdan sebep değildir.)**" demişlerdir.Bunun üzerine Biz de onları henüz kendileri de** (azâbın nereden ne zaman geleceğini) **fark edememiş lerken ansızın yakalamışızdır.**

﴾96﴿ **Eğer o** (peygamberlerin tebliğine muhatap olan) **memleketlerin halkı** (, kâfir olup isyan edeceklerine) **gerçekten iman etseler ve** (günahlardan) **hakkıyla sakınsalardı, elbette onlar üzerine gökten ve yerden** (gelecek yağmur ve rızık gibi) **nice bereket** (hazine)**leri**(ni) **açardık. Velâ kin** (ısrarla)

yalanladılar, Biz de kazanmakta bulunmuş oldukları (inkâr ve isyan gibi kötü) **şeyler sebebiyle onları yakalayıverdik.**
﴾97﴿ **Yoksa o memleketlerin halkı, çetin azabımı zın onlara geceleyin kendileri uyurlarken** (ansızın) **gelmesinden** (korkmayıp) **emin mi oldu**(lar ki, kötü lük yapmaktan hiç tedirgin olmadılar)**?**
﴾98﴿ **Yoksa o ülkelerin milleti, kuşluk vakti kendi leri** (son derece gaflet içerisinde) **oyna**(yıp duru)**rlar ken, çetin azâbımızın onlara** (anî olarak) **gelmesin den** (endişelenmeyip) **güvende mi oldu**(lar)**?**
﴾99﴿ **Yoksa onlar Allâh'ın**(, kulunu beklemediği ta raftan ansızın yakalaması anlamına gelen o feci) **mek rinden güvencede mi oldular? Fakat hüsrâna uğra yan** (o inkârcı)**lar toplumundan başkası Allâh'ın mekrinden emin ol**(up da kendini güvende san)**maz.**
﴾100﴿ (Önceki ümmetlerden oluşan) **ahâlisinin** (he lâk edilişinin) **ardından** (türeyip, Mekke civarındaki) **o toprağa varis olmakta bulunan o kimselere şu gerçek iyice belirmedi mi ki; Biz dileseydik** (önceki lere yaptığımız gibi) **onlara günahlarını**(n cezasını) **dokundururdukgünahları sebebiyle onları helâk ederdik. Ama Biz** (, irâdesini iman yönüne sarf etmediği için hikmetimiz gereği imanını dilemediğimiz) **o kişilerin kalpleri üzerine mühür basarız da, artık onlar** (geç miş inkârcı ümmetlerin başlarına gelen azaplarla ilgili kıssaları, ibret kulağıyla) **işitemezler.**
﴾101﴿ **İşte o** (Nûh, Âd ve Se mûd kavimlerinin yurtları gibi) **memleketler ki; onların haberlerinden bir kısmını sana anlatmaktayız! Andolsun ki; pey gamberleri onlara pek açık** (mucize ve) **deliller ge tirmişti de onlar, önceden** (mucizeleri görmemişken) **yalanlamış oldukları o** (iman edilmesi gereken)

şey(ler)**e** (sonradan da) **asla inanır olmamıştılar. İşte Allâh** (inkârcılıkta ısrarcı olmayı tercih edeceklerini bildiği) **o kâfirlerin kalpleri üzerine böylece** (güçlü ve sağlam şekilde) **mühür basmaktadır!**
Tefsir ehli, kâfirlerin daha önce inkâr etmiş oldukları şeylere inanmamasının manası hakkında birkaç görüş sunmuşlardır:
a) *İbni Abbâs ve Süddî (Radıyallâhu anhüm)ün beyanları vechile; kâfirler Âdem (Aleyhisselâm)ın sulbünden zerrecikler halinde çıkartıldıkları kâlû belâ gününde dilleriyle ikrar ettilerse de içlerinde inkârı gizlemiştiler. Böylece onlar zoraki iman ve ikrarda bulundular, ama Allâh-u Te`âlâ herkesin gizli ve âşikâr tüm hallerinden hakkıyla haberdâr olduğu için bu âyet-i kerîmesinde onların ruhlar âleminde içlerinden inkâr etmiş oldukları hakikatlere dünya âleminde de inanmadıklarını beyan etti.*
b) *Burada onların, peygamberler gelmeden önce inanmamış oldukları şeylere, rasûllerin gelişinden sonra da inkârı sürdürdükleri ya da peygamberlerin ilk gelişinde inanmadıkları mûcizelere, ömürlerinin sonuna kadar inanmamayı sürdürdükleri ve artarda mûcizeler gördükleri halde inkârda ısrarcı bir vaziyette öldükleri açıklanmıştır.*
﴾102﴿ **Biz o** (insa)**nların birçoğu için** (Allâh-u Te`â lâ'ya verdikleri) **hiçbir ahde** (vefalılık) **rastlamadık. Gerçekten de Biz onların ekserisini elbette** (yol dan çıkmış) **fâsıklar olarak bulduk.**
﴾103﴿ **Sonra onların ardından Mûsâ'yı âyet** (ve mûcize)**lerimizle Firavun'a ve** (kavminin) **ileri gelenlerine gönderdik de onlar o** (iman edinilmesi kaçınılmaz ola)**n** (mûcizelere inanacakların) **a** (, inkâr ederek) **haksızlık ettiler. Artık** (bir) **bak ki o bozguncuların** (feci) **âkıbeti nice oldu?**

Acem hükümdarlarına “Kisrâ”; Rum krallarına “Kayser” dendiği gibi, Mısır meliklerine de bir lakap olarak “Firavun” denmekteydi. Mûsâ (Aleyhisselâm) *ın dönemine rastlayan Firavun’un özel ismi ise Kâbûs ya da Velîd idi. Mûsâ* (Aleyhisselâm) *on sene kadar Medyen’de Şu`ayb* (Aleyhisselâm)*ın yanında kaldıktan ve kızıyla evlendikten sonra Mısır’a dönerken Tuvâ vadisinde kendisine ağaçtan yapılan bir nida ile peygamberlik makamına erdi. Bunun üzerine Firavun’un sarayına girip hiç çekinmeden onu Allâh’a ve kendisinin risâletine inanmaya davet etmek üzere, bundan sonraki âyet-i kerîmelerde beyan edilen sözleri sarf etti.*

﴾104﴿ **Mûsâ** (Firavun’un yanına girer girmez onu Allâh’a imana davet etmek üzere) **dedi ki: “Ey Firavun! Şüphesiz ki ben âlemlerin Rabbinden** (gönderilen) **bir elçiyim!**

﴾105﴿ **Bana gereken yakışan, Allâh’a karşı hak olandan başkasını söylemememdir. Gerçekten de ben size Rabbinizden açık bir delil getirdim** (ki o da, dilediğimde ejderhaya dönüşebilen bir asâ ve göz kamaştıracak şekilde parlayan bembeyaz elimdir)**. Öyleyse İsrâiloğullarını benimle birlikte salıver** (de, atalarının vatanı olan mukaddes topraklara gitsinler)**!”**

Rivayete göre; Yûsuf (Aleyhisselâm)*`ın vefatının ardından Firavun, İsrâiloğullarının boyları üzerine hâkimiyet sağlamış ve onları köle olarak kullanmaya başlamıştı. Allâh-u Te`âlâ Mûsâ* (Aleyhisselâm)*ı göndererek onları bu esâretten kurtardı. Yûsuf* (Aleyhisselâm)*`ın Mısır’a girdiği gün ile Mûsâ* (Aleyhisselâm)*ın Mısır’a girdiği gün arasında dört yüz sene vardı.* (Nesefî)

﴾106﴿ (Firavun) **dedi ki: “Eğer sen** (iddiâ ettiğin gibi seni gönderen Rabbinden) **bir mûcize getirdiysen haydi onu getir**

(de doğruluğunu kabul edeyim)**! Eğer** (bu dâvanda) **doğrulardan olduysan**(, bunu ispatla man gerekir)**!”**

﴾107﴿ **Bunun üzerine o, asâsını** (yere) **bıraktı da birdenbire o** (değnek)**,** (hiç şüphe götürmeyecek şekilde) **iri ve uzun apaçık bir ejderha oluverdi.**

İbni Abbâs ve Süddî (Radıyallâhu anhüm)den rivayete göre; Mûsâ (Aleyhisselâm) Şu`ayb (Aleyhisselâm)`dan aldığı asâsını yere bırakınca o kıllı tüylü bir ejderhaya dönüştü ve iki çenesi arasını seksen arşın açarak alt çenesini yere, üst çenesini ise Firavun'un sarayının surunun üzerine yerleştirdi. Sonra Firavun'a doğru yönelince o, korkusundan altına kaçırarak kaçmaya başladı. Daha sonra insanlar üzerine bir hamle yapınca onlar izdihamla kaçışırlarken binlercesi telef oldu. Bu durum karşısında âciz kalan Firavun: “Seni gönderen Allâh adına and veriyorum; bu ejderhayı al, ben sana iman edeceğim ve İsrâiloğullarını seninle birlikte salacağım!” dedi. Mûsâ (Aleyhisselâm) ona el uzatınca o ejderha evvelki hâli gibi bir asâya dönüşüverdi. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾108﴿ **Bir de elini** (koynundan) **çıkardı ki birdenbire o, seyredenler için** (âdet dışı nurlar saçarak, her kesin gözünü gayri ihtiyârî kendisine çeviren) **bembeyaz bir şey** (halinde görünüver) **di.**

Rivayete göre; Mûsâ (Aleyhisselâm) çok esmer tenli idi, sağ elini koltuğunun altına sokup çıkardığında bir mûcize eseri olarak o el gökle yer arasını aydınlatacak şekilde ve şuası güneşin ışınlarına galebe çalacak derecede parıl parıl parlıyordu. (Beyzâvî, Nesef î, Hâzin, Âlûsî)

﴾109﴿ **Firavun'un kavminden ileri gelenler** (bu mû cizeleri görünce) **dedi ki: “Şüphesiz bu, elbette** (sihir ilminde zirveye ulaşmış) **pek bilgili bir büyücüdür.**

﴾110﴿ **O** (, yaptığı büyülerle) **sizi** (Mısır'da yerleşmiş olduğunuz) **toprağınızdan çıkarmak istiyor. O halde** (ona karşı ne tavır takınacağımız hususunda birbirini ze) **ne istişârede bulunuyorsunuz?"**
﴾111﴿ (İstişâre sonucu Firavun'a) **dediler ki: "Onu**(n) **ve kardeşini**(n hakkındaki kararı)**ertele ve** (bu arada sen) **şehirler içerisine** (mâhir büyücüle ri) **toplaya**(cak ola)**n** (dellâl) **ları gönder**(ip ilan ettir)**.**
﴾112﴿ **Onlar da sana çok bilgili her bir sihirbazı getiriversinler!"**
﴾113﴿ (Dellâlların topladığı onbinleri aşkın) **o büyü cüler Firavun'a geldi de: "Gerçekten de bizim için elbette pek büyük bir ücret vardır** (değil mi?)**! Eğer biz gâlip gelenlerin ta kendileri olursak** (, bunu hak etmiş olmamız gerekir)**!" dediler.**
﴾114﴿ **O da: "Evet! Muhakkak ki siz** (gâlip gelirse niz, sadece ücret almakla kalmayacak, üstelik benim huzuruma giriş-çıkış serbestliği hususunda) **elbette çok yakın kılınanlardan** (olacak)**sınız!" dedi.**
﴾115﴿ **O** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın karşısına çıkarıla) nlar** (onun mû cizesine değer vermeyip, kendilerini üstün görerek)**: "Ey Mûsâ! Ya sen** (asânı önce) **bırakırsın, ya da bırakanlar biz oluruz!" dediler.**
﴾116﴿ **O** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**): "**(Or taya koyacağınız şeyi önce) **siz bırakın!" dedi. Onlar** (yanlarında bulunan civalı-boyalı halatları, bastonları vadiye salıverip) **bıraktıkları zaman insan ların gözlerini büyülediler, onları iyice korkuttular ve** (büyü konusunda) **pek büyük bir sihir** (meydana) **getirdiler.**
﴾117﴿ **Böylece Biz Mûsâ'ya: "Asânı bırak!" diye vahyettik.** (O asâsını atar atmaz) **birdenbire o, onların uydur makta**

oldukları (aslı astarı olmayan) **şeyleri** (yaka layıp) **yutuveriyor**(du)**.**

﴾118﴿ **Artık hak iyice belirdi ve onların yapmakta bulunmuş oldukları** (hokkabazlık ve göz bağcılık gibi) **şeyler**(in) **bâtıl oldu**(ğu açığa çıktı)**.**

﴾119﴿ **İşte o** (Firavun ve hâ nedâ nından ola) **n lar oracıkta mağlup oldular ve küçük düşen kimse lere dönüşüverdilerzeliller halinde** (yurtlarına geri) **döndüler.**

﴾120﴿ **Büyücüler ise** (gördükleri büyük kudret kar şısında kendilerine mâlik olamayıp, biri kendilerini it mişçesine) **secde edenler halinde** (yere) **atıldı**(lar)**.**

﴾121﴿ (Sabahleyin kâfir büyücüler olan o kişiler, akşama imanlı velîler halinde kavuşarak) **dediler ki: "Biz iman ettik o âlemlerin Rabbine!**

﴾122﴿ **Mûsâ'nın ve Hârûn'un Rabbi** (olan Allâh-u Te`âlâ Hazretleri)**ne!"**

﴾123﴿ **Firavun dedi ki: "**(Demek) **ben size izin ver meden siz ona iman ettiniz! Hiç şüphesiz ki işte bu elbette öyle bir tuzaktır ki, halkını oradan çıkarası nız diye o** (Mısır) **şehir**(in)**de** (Mûsâ ile anlaşmalı ola rak) **onu siz kurdunuz. Ama** (bu yaptığınızın acı sonu nu) **pek yakında bileceksiniz.**

﴾124﴿ **Andolsun ki ellerinizi ve ayaklarınızı elbet te** (sağ el, sol ayak şeklinde) **değişik taraf**(lar)**dan tamamen keseceğim, sonra yemin olsun elbette he pinizi feci bir şekilde topluca asacağım!"**

﴾125﴿ (Secdeye kapandıklarında cennetteki makamlarını gören o büyücüler) **dediler ki: "**(Sen bu dedikle rini yapacak olursan, ne mutlu bize! Zira o takdirde) **şüphesiz ki biz ancak Rabbimiz**(in cennet ve rahme tin)**e dönücüleriz.**

﴾126﴿ **Sen bizim ancak, bize geldiklerinde Rabbimizin âyetlerine iman etmemizi beğenmiyorsun** (ama bu, iftihar edilecek güzelliklerin en büyüğüdür, senin hoşnutluğunu kazanmak için vazgeçilecek bir şey değildir)**!** (Derken o zatlar Firavun'la konuşmayı bırakıp Allâh-u Te`âlâ'ya iltica ederek şöyle dua ettiler:) **Ey Rabbimiz! Üzerimize bolca sabır yağdır ve bizi** (İslâm'da sebat eden) **Müslümanlar olarak vefat ettir!"**
İbni Abbâs, İbni İshâk ve Süddî (Radıyallâhu anhüm)*` den rivayet edildiğine göre; Firavun Mûsâ*(Aleyhisselâm)*`ın güçlü mûcizelerini görünce onun bir büyücü olduğuna kanaat getirdi ve onunla mücadele etmek için ondan daha güçlü büyücüler aramaya başladı. Sonunda yetmiş bin kadar büyücü toplayarak Mûsâ* (Aleyhisselâm)*`ın karşısına çıkarmaya karar verdi. Bir bayram günü kuşluk vakti toplanan halkın huzurunda büyücüler, civalı boyalı kalın urganlar ve uzun odunları ortaya attıklarında sanki onlar birbiri üstüne binen canlı yılanlarmış gibi vadiyi doldurdular. Daha sonra Mûsâ* (Aleyhisselâm) *asâsını bırakınca o bir ejderhaya dönüşüverip onların ortaya koydukları tüm malzemeleri yuttuktan sonra orada bulunanlara yöneldi, bunun üzerine insanlar kaçışırken çıkan izdiham yüzünden büyük bir topluluk telef oldu. Daha sonra Mûsâ* (Aleyhisselâm) *ona el uzatınca eski hali üzere bir asâya dönüşüverdi. Bu durum karşısında sihirbazlar, büyü ilminde kendilerinden üstün bir kimse bulunmadığını bildikleri için bunun bir mûcize olduğunu anlayıp: "Bu bir büyü olsaydı bizim malzemelerimiz yok olmazdı, demek ki bu bir büyü değildir!" diyerek Mûsâ* (Aleyhisselâm)*`a iman ettiler ve şükür secdesi yaptılar. Bunu gören Firavun çok hiddetlenerek, Mûsâ* (Aleyhisselâm)*`ın onlarla anlaşmalı olduğunu, onların ondan aşağı bir büyü yaparak kendisine gâlibiyet imkânı sağladıklarını iddiâ etti ve o büyücüleri, ellerini*

ve ayaklarını çaprazlama kesip, hurma dallarında sallandırmakla tehdit etti. Ama bu âyet-i kerîmede beyan edildiği üzere sihirbazlar büyük bir sebat gösterdiler ve Allâh-u Te`âlâ'dan sabra muvaffakıyet ve İslâm üzere vefat temenni ettiler. Firavun'un, bu tehdidini gerçekleştirip gerçekleştiremediği hususunda iki görüş varsa da, ibni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`nın: "Onlar gündüzün başlangıcında birtakım sihirbazlarken, gündüzün sonunda yüksek mertebe sahibi şehitler oluverdiler!" şeklindeki beyanı, Firavun'un bu zulmü işlediğine delâlet etmektedir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾127﴿ **Firavun'un kavminden** (bu manzaraya şâhit olan) **ileri gelenler** (onu uyarmak için) **dedi ki: "Mûsâ'yı ve kavmini bu toprakta fesat çıkarsınlar ve böylece o, seni de** (sana yaklaşmak için tapınılmasını meşrulaştırdığın küçük putlar şeklindeki) **ilâhlarını da** (bir kenara) **bıraksın diye mi** (serbest) **bırakıyorsun?" O** (Firavun onları rahatlatmak üzere) **dedi ki: "**(Evvelce yaptığımız gibi) **yakında muhakkak oğullarını tamamen öldürtürüz, kadınlarını da sağ bırakırız! Şüphesiz ki biz onların üzerinde üstün güce sahipleriz!"**

﴾128﴿ (O zaman) **Mûsâ, kavmine** (teselli mâhiyetinde hikmetli bir üslupla) **dedi ki: "Allâh'tan yardım isteyin ve** (düşmanınızın eziyetine ve duyduğunuz asılsız söz lere karşı) **sabırlı olun! Şüphesiz ki yerin tamamı Allâh'a âittir! O, kullarından dilediklerini ona vâris kılar. O** (güzel) **âkıbet ise takvâ sahiplerine mahsustur.** (Dolayısıyla Fira vun'un uydurup konuştuklarına inan mayın, onun dediği olmaz, Al lâh'ın buyurduğu o lur!)**"**

﴾129﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın kavmi yardım sözünü uzak görüp, Firavun'dan şikâyetlerini dile getirmek üze re) dediler ki: "**(Firavun seni büyümeden yok edeyim derken) **sen**

bize gelmeden önce de, (binlerce çocuğu muzu öldürterek) **sen bize geldikten sonra da** (oğulla rımızın boğazlanması tehdidiyle tekrar karşılaşarak) **eziyet olunduk.”** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **kinâyeli olarak beyan ettiği yar dım sözünü açıkça ifâde etmek ve teselliyi en mübalağalı şekilde te’kid etmek üzere) dedi ki: “Kesinlikle Rabbi niz düşmanınızı helâk edecek ve o** (Mısır) **arazi**(sin) **de sizi onların yerlerine geçirecektir, ama** (rahata kavuşmanızdan) **sonra nasıl amel edeceğinize baka cak** (, yapacağınız şükre veya nankörlüğe karşı sizi cezalandıracak) **dır.”**

﴾130﴿ **Andolsun ki; elbette muhakkak Biz Firavun ailesini o** (kurak) **senelerle ve ürünlerden büyük bir eksiltme** (cezaları) **ile yakaladık, tâ ki onlar iyi ce öğüt alsınlar** (da kâfirliği bıraksınlar)**!**

﴾131﴿ **Fakat onlara** (sağlık ve bolluk gibi) **güzelbir şey gelince** (bunu kendilerinin hak ettiği iddiasıyla)**: “İşte bu bize âittir!” derlerdi, kendilerine** (hastalık ve kıtlık gibi) **kötü bir şey çarpınca da** (: “Bu felaketler başımıza Mûsâ ve adamları yüzünden geldi!” diyerek) **Mûsâ ve beraberinde olanlarla uğursuzlanırlardı. Bilesiniz ki; onların** (bolluk, darlık, hayır ve şer gibi tüm) **talih** (ve nasip)**leri ancak Allâh katındadır** (, do layısıyla bütün bunlar kimsenin etkisi olmaksızın sade ce O’nun hükmü ve dilemesiyle kendilerine ulaşmakta dır)**uğursuzlukları ancak** (imansızlıkları sebebiyle) **Allâh katında** (takdir edilip yazılmış)**dır. Velâkin onların çoğu** (bu hakikati) **bilmezler** (de bu yüzden bilip bilmeden konuşurlar)**.**

﴾132﴿ (Firavun’un kavmi olan Kıptî`ler bunca mûcize leri gördükten ve inkâr larına karşı türlü türlü belalara çarptırıldıktan sonra hâlâ kâfirliği ve inadı bırakmaya rak) **dediler ki: “Bizi kendisiyle büyüley**(ip dinimizden döndür) **e bilmen için her ne**

âyet (ve mucize) **getirsen de, biz asla sana inanıcılar olmayacağız!”**

﴾133﴿ (Hiddetli bir mizaca sahip olan ve duası müstecab olan Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın, bu inatçılık ve inkâr karşısında yaptığı beddua neticesinde) Biz de hemen onlar üzerine,** (zaman bakımından) **ayrı ayrı**(ilâhî bir mucize oluşu hususunda şüphe edilemeyecek kadar) **açık seçik âyet** (ve mucize)**ler olmak üzere tufanı, çekirgeleri,** (buğday güvesi, pire ve kene gibi) **haşereleri, kurbağaları ve kanı gönderdik. Yine de** (onlara inanmaktan) **büyüklendiler ve suçlular toplumu ol**(makta dâim ol)**dular.**

İbni Abbâs, Sa’îd ibni Cübeyr ve Katâde (Radı yallâhu anhüm) gibi birçok zevâtın müşterek rivayetlerine göre; sihirbazlar iman edip Firavun mağlup olarak dönünce, o ve kavmi kâfirlikte ısrara karar verdiler. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ azap âyetlerini üzerlerine peş peşe göndermeye başladı. Evvela onları kıtlık ve mahsullerde noksanlıkla yakaladı, fakat iman etmemeleri üzerine Mûsâ (Aleyhisselâm) beddua yapınca bu âyet-i kerîmede zikredilen sıra üzere belalar üzerlerine yağmaya başladı. İlk önce sekiz gün süren şiddetli bir karanlık içerisinde öyle yağmur yağdı ki kimse evinden çıkamadı, su evlerin içerilerine dolup boğazlarına kadar ulaştı. İsrâiloğullarının evleri onlarla iç içe olduğu halde onların evine bir damla düşmedi. Bunun üzerine Mûsâ (Aleyhisselâm)`a müracaat ederek bir sonraki âyet-i kerîmede beyan edildiği üzere ondan dua istediler ve iman sözü verdiler, fakat dua neticesinde bela kalkmasına rağmen iman etmemeleri üzerine bu sefer Allâh-u Te`âlâ, onlara çekirge sürüleri musallat ederek elbiselerine varıncaya kadar, kapılarını, tavanlarını ve bütün ekinlerini yedirtti. Tekrar Mûsâ (Aleyhisselâm)`a müracaat ettiler, o da sahraya çıkarak asâsıyla

doğu ve batı tarafına doğru işaret edince çekirgeler geldikleri taraflara döndüler. Onlar yine iman etmeyince bu sefer Allâh-u Te`âlâ, üzerlerine haşarat sürüleri musallat etti, onlar da çekirgelerin bıraktığı ne varsa yediler, yemeklerinin içine, hatta elbiseleriyle derilerinin arasına kadar girip derilerini emdiler. Onlar yine Mûsâ (Aleyhisselâm)`dan dua istediler, bela kalktığında ise: "Bu sefer gerçekten senin sihirbaz olduğuna kanaat getirdik!" dediler. Sonra Allâh-u Te`âlâ, üzerlerine kurbağaları yolladı, o derece ki hangi elbise ve yemek açılacak olsa içerisinde kurbağa bulunuyordu, yatakları onlarla doldu, kaynayan kazanlarına sıçrıyorlardı, hatta konuşurken ağızlarına giriyorlardı. Yine Mûsâ (Aleyhisselâm)`a yalvardılar, bu sefer kendilerinden kuvvetli söz aldı ve duaya sarıldı, Allâh-u Te'âlâ da belayı açınca yine sözü bozdular. O zaman Allâh-u Te`âlâ, üzerlerine kan gönderdi, böylece bütün suları kana dönüştü, o kadar ki, bir Kıptî ile İsrâîlî aynı kaptan içecek olsalar, Kıptî'nin tarafı kan, İsrâîlî'nin tarafı ise su oluyordu. Hatta Kıptî, İsrâîlî'nin ağzından suyu emiyordu da ağzında kana dönüşüyordu.
(Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)
﴾134﴿ (Anlatılan) **bu murdar azap**(lar) **üzerlerine çökünce** (, her defasında)**: "Ey Mûsâ! Senin yanında bulunan** (peygamberlik mertebesi ve dualarının kabu lüne dâir) **ahdi hürmetine bizim için Rabbine yalvar! Kasem olsun; eğer bu pis azâb**(lar)**ı** (dualarınla) **bizden açacak olursan, yemin olsun ki; elbette sa na inanacağız ve andolsun ki; İsrâiloğullarını senin le birlikte** (mukaddes topraklara) **mutlaka yollaya cağız!" dediler.**
﴾135﴿ **Ama** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın duasıyla) Biz onla rın** (ölüm sonrası) **kendisin**(d)**e** (ebedî azâba) **ulaşa cakları bir**

müddete kadar o pis azâbı onlardan ne zaman açtıysak, birdenbire onlar (verdikleri sözü) **bozuyorlardı.**
﴿136﴾ **Biz de onlardan intikam al**(mayı arzula) **dık da, böylece kendilerini o derin deniz** (olan Kızılde niz)**dedalga**(lar) **içinde boğduk, çünkü onlar ger çekten âyet lerimizi yalanlamıştılar ve onlardan** (yüz çeviren, hattâ inceleme lüzumu bile hissetmeyen) **gâfil kimseler olmuştular.**
﴿137﴾ (Öteden beri oğulları boğazlanarak ve zor iş lerde köle olarak çalıştırılmak suretiyle hor görülüp) **zayıf tutulmakta bulunmuş olan o** (Benî İsrâîl) **toplu mu**(nu) **ise,** (bol rızıklara sahip bulunması ve peygam berlerin meskeni olması münasebetiyle maddeten ve ma nen) **kendisinde bereketler yarattığımız o** (Beyt-i Mukaddes) **arazi**(si)**nin doğularına ve batılarına** (düşen Şam ve Mısır topraklarının tümüne) **mirasçı kıldık. İşte** (zorluklara) **sabretmeleri sebebiyle İsrâiloğul ları üzerine Rabbinin o en güzel** (yardım ve iktidar) **sözü tamamlanmış oldu. Böylece Biz Firavun'un ve kavminin sanat eseri olarak yapmakta bulunmuş olduğu** (köşk ve saray gibi) **şeyleri de,** (evlerinin tavan ları ve bağlarbahçeler gibi) **çardak yapmakta bulun muş oldukları**(Hâmân'ın yaptığı köşk gibi) **yüksekçe inşa ettikleri şeyleri de tamamen harap ettik.**
﴿138﴾ **Biz İsrâiloğullarını o** (Kızıl)**denizden geçir dik de böylece onlar, kendilerine mahsus** (buzağı şeklindeki) **birtakım putlara tapmaya devam eden bir kavme rastladılar ve** (ayakları ıslanmadan kendi lerine denizi geçiren Allâh-u Te`âlâ'yı unutup)**: "Ey Mû sâ! Onların tanrıları olduğu gibi, bize de** (önümüzde görerek tapacağımız) **bir ilâh yap!" dediler. O** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**, gördükleri büyük mucizeden sonra bu sözü nasıl diyebildiklerine şaşırarak**

onları kayıtsız şartsız tam bir cehâletle vasıflamak üzere) dedi ki: “Gerçekten de siz (hiçbir şey bilmeyen ve) **sürekli câhillik eden bir toplumsunuz!**

﴾139﴿ **Muhakkak ki işte şu** (putlara tapa)**nlar** (var ya)**; kendilerinin** (din na mına) **içinde bulundukları şey** (benim elimle) **tamamen helâk edilecektir ve yap makta bulunmuş oldukları** (putlara tapmak gibi aslı astarı olmayan) **şey**(ler, Allâh’a yaklaşma niyetiyle olsa bile, kendilerine hiç fayda vermeyip) **boşa gidecektir.”**

﴾140﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm) **Yahudilerin putlara tapma isteğinin, hiç uygun düşmeyecek bâtıl bir talep olduğu nu beyandan sonra, ibadetin sadece Allâh-u Te`âlâ’ya tahsisini gerektiren İlâhî iyilikleri beyan sadedinde) dedi ki: “O** (Rabbiniz) **sizi** (kimseye vermediği nimet lere mazhar kılarak) **o** (zamanınızda bulunan) **âlem ler üzerine çokça üstün kılmışken, ben size ilâh olarak Allâhtan başkasını mı arayayım?”**

﴾141﴿ **Vaktâ ki; Biz sizi Firavun hane dânından kur tarmıştık, öyle ki onlar siz**(in dedeleriniz)**e en kötü azâbı** (uygulama yolu) **arıyorlar** (da onları en zor iş lerde çalıştırıyorlar)**dı,** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın dünyaya gelmesine ma ni olmak için, yeni doğan) oğullarınızı çokça öldürüyorlar, kadınlarınızı ise** (hizmetçi yap mak üzere) **sağ bırakıyorlardı. İşte size! Bu** (şekilde Firavun’u başınıza musallat kılıp, sonra Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ı göndererek sizi kurtarması)nda Rabbinizden pek büyük bir belâ** (ve sıkıntının ardından nimetle imtihan sırrı) **vardı.**

﴾142﴿ **Biz Mûsâ ile otuz geceyi** (günleriyle birlikte ibadetle geçirmesi neticesinde, kendisiyle mükâlemede bulunacağımıza ve ona Tevrât’ı vereceğimize dâir) **sözleştik ve onları on** (gece)

ile (kırka) **tamamladık da, böylece Rabbinin tayin buyurduğu vakit kırk gece olarak tamama erdi. Mûsâ** ((Aleyhisselâm) **belirlenen vakti ibadetle geçirmesinin ardından Tevrât'ı almak için Tûr'a giderken) kardeşi Hârûn'a: "Kavmim içerisinde bana halife ol,** (onların düzeltilmesi gereken işlerini) **ıslâha çalış ve asla bozguncuların** (seni davet ettikleri kötü) **yoluna uyma!" dedi.**

Müfessirlerin beyanına göre; Mûsâ (Aleyhisselâm) Mısır'dayken İsrâiloğullarına, Allâh-u Te'âlâ'nın Firavun'u helâk etmesi durumunda kendilerine Allâh katından bir kitap getireceğini ve yapacakları terk edecekleri her işin onda beyan edileceğini vaat etmişti. Allâh-u Te`âlâ Firavun'u helâk edince Mûsâ (Aleyhisselâm) Rabbinden o kitabı istedi, Allâh-u Te`âlâ da ona otuz gün oruç tutmasını emretti. O, zilkade ayının tamamını oruçlu geçirince ağzındaki açlık kokusunu beğenmeyerek misvak kullandı. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ kendisine: "Oruçlunun ağız kokusunun Benim katımda misk kokusundan daha hoş olduğunu bilmedin mi?" buyurarak zilhiccenin ilk on gününü de oruçlu geçirmesini emretti ve böylece kırk gece tamamlandı. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ zilhiccenin onunda Mûsâ (Aleyhisselâm)`a Tevrât'ı indirdi, ayrıca vasıtasız ve keyfiyetsiz olarak kendisiyle mükâleme buyurdu, Mûsâ (Aleyhisselâm) da o kelâmı, vücudunun bütün parçalarıyla her yönden işitti, Allâh-u Te`âlâ'nın kelâmının lezzetini hissedince cemâlini görmeye heveslendi ve bir sonraki âyet-i kerîmede beyan edilen talebini arz etti.

﴾143﴿ **Mûsâ tayin ettiğimiz vakitte** (Bizimle münâ cât için Tûr'a) **gelince ve Rabbi onunla** (harf ve ses vasıtası olmaksızın, yaratıkların konuşmasına benze mekten münezzeh olan bir kelâm ile) **konuşunca, o: "Ey Rabbim! Göster bana**

(yüce Zât'ını) **da bakayım sana!" dedi. O** (Allâh-u Te`âlâ da)**: "Sen** (bu fânî gözle) **asla Beni göremezsin! Velâkin şu** (Tûr-u Sînâ) **dağ**(ın)**a bak! Eğer o** (Benim tecellîm karşısında par çalanmayıp da) **yerinde durabilirse yakında** (sana da tecellî etti ğim zaman) **sen de Beni görürsün!" buyurdu. Derken Rabbi o dağa** (idrâk verip, yüce Zât'ına ya kışan bir vech üzere ona) **tecellî ed**(erek bir insanın serçe parmağının ucunun yarısı kadar bir nur göster)**in ce, onu parça parça etti** (ve küçük dağcıklar haline ge tirdi)**.** (Bu tecellîye şâhit olan) **Mûsâ da nâra atarak bayılıp düştü. Ayıldığı anda hemen** (Allâh-u Te`âlâ'ya tâzimini bildirmek üzere)**: "**(Bütün noksan sıfatlardan ve her hangi bir hususta yaratıklarına benzemekten) **ten zih Sana!** (İzinsiz böyle bir isteğe cüret etmemden dolayı) **tevbe ettim Sana! Zaten ben** (Senin azametine, celâ line ve dünyada görülemeyeceğine) **inananların ilkiyim!" dedi.**

﴾144﴿ (Allâh-u Te'âlâ cemâlini dünya da açıkçagöster mediği Mûsâ (Aley hisselâm)**a yapmışolduğu diğer nimet lerini sayarak tesellîde bulunmak üzere) buyurdu ki: "Ey Mûsâ! Şüphesiz ki Ben seni** (Tevrât levhaların da göndermiş olduğum) **vahiylerimle ve** (sana) **kelâ mım** (ı vasıtasız duyurmam)**la insanlar üzerine seç tim! Artık sana vermiş bulunduğum** (nübüvvet, hikmet ve kelâmıma mazhar olma imtiyazları gibi bunca) **şeyi al ve** (nimetlerime) **şükredenlerden ol!"**

﴾145﴿ **Böylece Biz ona o levhalarda** (helâl ve haram larla âlâkalı) **her şeyden bir öğüt ve** (din konusunda muhtaç olacakları) **her şey için ayrıntılı bir açıklama yazdık** (ve böylece ona buyurduk) **ki: Hemen bunları** (ciddiyet, azim, dikkat ve) **kuvvetle tut, kavmine de o** (hüküm ve kanu) **nların** (içerisinden kısas ve intikam almak gibi güzel olanlara nazaran

affedip görmezlikten gelmek gibi daha güzel olanını ve mü bahlara nazaran müstehaplar gibi) **en güzel olanınıo en güzel olan** (İlâhî hükümlerin tamam)**ını al**(ıp uy gula)**malarını emret! O** (Firavun hânedânı gibi) **fâsık** (toplum)**ların** (dün yada viran olmuş) **yurdunu** (, âhirette ise azapla dolu cehennem yurtlarını) **pek yakında size göstereceğim!**

﴾146﴿ (Allâh-u Te`âlâ Mûsâ (Aleyhisselâm)**a bu emirleri vahyettikten sonra, Kendi irâdesinin ne yönde tecellî edeceğini beyan etmek üzere şöyle buyurdu:) Muhak kak ki Ben,** (bâtıl dinler ve aşırı zulümler gibi) **hak ol mayan şeyler nedeniyle yer**(yüzün)**de büyüklük taslamayı sürdüren o kimseleri** (, kitaplarımda ve ci handa açıkladığım) **âyetlerim**(i iyice düşünmek)**den çevireceğim. Bu yüzden onlar her bir âyet** (ve mûci zey)**i görseler de** (körü körüne taklide daldırdıkları için) **ona inanmazlar. Hidâyet yolunu görseler onu** (bir kereliğine bile denemek için takip edecekleri) **bir yol edinmezler. Ama sapıklık yolunu görecek olsa lar onu** (sürekli tercih edip izleyecekleri) **bir yol edi nirler. İşte bu** (şekilde doğru yoldan tamamen yüz çevirip, kötü yola tümüyle yönelmeleri,) **şu sebepledir ki onlar gerçekten Bizim âyetlerimizi yalanlamıştı lar ve** (yanılma yüzünden değil de, inadına yüz çevirme gafletine düştükleri için) **onlar**(ı iyice düşünüp nazarı itibâra almak) **dan gâfil kimseler olmuştular.**

﴾147﴿ **O kimseler ki Bizim âyetlerimizi ve âhirete kavuşmayı yalanlamışlardır; onların**(, düşkünlere yardım ve sıla-i rahim gibi iyilik nâmına yaptıkları) **amelleri boşa gitmiştir ve** (kıyâmet günü) **onlar** (dün yadayken) **yapmakta bulunmuş oldukları** (kâfirlik ve günahlar gibi kötü) **şeyler**(in kazandıracağı azap ve işkence)**den başkasıyla cezalandırılmayacaklardır.**

﴾148﴿ **Mûsâ'nın kavmi onun**(, Rabbiyle münâcât için Tûr dağına gidişinin) **ardından,** (Sâmirî tarafın dan) **süs eşyalarının bir kısmından** (eritilip şekillen dirilerek imal edilmiş) **olan bir buzağıyı, kendisine mahsus böğürmesi bulunan bir cesed** (e dönüşmüş o heykel)**i** (tapınılacak bir ilâh) **edindi. Onlar görme diler mi ki o onlarla asla konuşamamaktadır, ken dilerini hiçbir** (doğru) **yola da iletememektedir? Böylece onlar onu**(; böyle âciz bir yaratığı, bütün cisimleri, kuvvet ve kudretleri yaratan Allâh-u Te'âlâ'ya ortak) **edindiler ve** (ancak kendilerine zarar veren) **zâlim kimseler oldularzaten onlar** (dâima yersiz işler yapan) **zâlim kimselerdiler!**
Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın kavmi içinde bulunan Sâmirî adındaki münâfık bir adam, İsrâîloğullarının buzağı şeklindeki putlara tapmaya meyilli olduklarını bildiğinden, onun Tûr dağına gidişini ve dönüşünün gecikmesini fursat bilip, Firavun hânedânından kalan altın ve gümüş takıları toplayıp eriterek bir buzağı heykeli yaptı. Sonra Cebrâîl (Aleyhisselâm)`ın atının izinden almış olduğu top rağı o buzağının ağzına koyması neticesinde o, kanı ve eti olan canlı bir ineğe dönüşüverdi. Kendisi yerinden kımıldayamasa da ara sıra böğürüyordu. Hârûn (Aleyhisselâm)`ın nasihatlerini dinleyen on iki bin kişilik bir azınlık dışında yüz binleri aşkın İsrâîloğulları onun etrafın da dönmeye başladılar. Böğürdüğünde ona karşı secde yapıyorlar, sustuğunda ise başlarını kaldırıyorlardı.
﴾149﴿ **Ne zaman ki** (buzağıya tapan Yahudiler bu yaptıklarına son de re ce pişman oldular ve gayr-i ihti yâ ri bir şekilde başları eğildi de ağızları) **elleri**(ni ısırsın diye onlar) **üzere düşürüldü**(pişmanlık) **içlerine dü şürüldü ve onlar gerçekten kendilerinin sapıtmış olduklarını muhakkak bildiler** (, işte o anda)**: "Andol sun ki; eğer Rabbimiz bize acı**(yıp, suçumuza

keffâret olacak tevbeye bizi muvaffak kıl)**mazsa ve bizim için** (bu suçumuzu) **bağışlamada bulunmazsa, elbette biz** (iki cihanda da) **mutlaka** (zarar ve) **hüsrâna uğrayanlardan olacağız." dediler.**

﴾150﴿ **Mûsâ** (Tûr dağında bulunuyorken Sâmirî'nin, ümmetini buzağıya taptırarak saptırdığını Allâh-u Te'âlâ'dan öğrenip,) **kızgın ve son derece hiddetliüz gün bir şekilde kavmine döndüğünde** (, yerine bı raktığı ağabeyi Hârûn (Aleyhisselâm) **ve beraberindeki müminlere): "Ardımdan bana ne kötü halef oldu nuz** (da, bunların Allâh-u Te`âlâ'yı bırakıp buzağıya tapmalarına engel olamadınız)**! Rabbinizin** (kırk gece bitiminde size Tevrât getireceğime dâir) **emr** (ve va ad)**ini** (buzağıya ibadetle) **mi** (çiğneyip) **geçtiniz Rabbinizin** (benim vasiyetimi tutmanızla ilgili) **em rini eksik mi bıraktınız?" dedi. Böylece** (Allâh için öfkesi çok şiddetli olan Mûsâ (Aleyhisselâm) **dinî gayret ve hamiyetinden dolayı) o** (Tevrât) **levhalar**(ın)**ı** (gayr-i ihtiyârî olarak aceleyle yere) **bıraktı ve kardeşinin** (bu hususta gevşeklik yaptığı zannıyla) **başını tutup onu kendine doğru çekmeye başladı. O** (Hârûn (Aleyhisselâm) **onun bu düşüncesini gidermek için) dedi ki: "Ey anam oğlu! Şüphesiz ki bu toplum** (; yardımcılarımın azlığından dolayı) **beni güçsüz bıraktılar ve** (kendilerini bu şirkten nehyettiğimde) **beni öldürme ye iyice yanaştılar. Sen de** (onların gözü önünde bana böyle davranarak) **o düşmanları bana** (yaptığına) **sevindirme ve beni o zâlimler toplumuyla birlikte sayma!"**

﴾151﴿ **O** (kardeşinin bu özrünü işitince) **dedi ki: "Ey Rabbim! Beni**(m anlayıp dinlemeden kardeşime böyle davranmamı) **ve** (eğer vazifesinde bir gevşeklik yaptıy sa) **kardeşimi bağışla ve bizi** (hep birlikte) **rahmeti nin içerisine girdir. Acıyanların en merhametlisi ancak Sensin!"**

﴾152﴿ **Şüphesiz o** (Sâmirî gibi sapık) **kimseler ki o buzağıyı** (tanrı) **edinmiş lerdir; gerçekten onlara Rablerinden** (türlü türlü azapları mucip) **pek büyük bir gazap ve o en alçak** (dünya) **hayat**(ın)**da feci bir alçaklık ulaşacaktır. İşte Biz** (“Mûsâ’nın da, sizin de ilâhınız bu buzağıdır!” diyerek Allâh’a karşı en büyük iftirayı uyduran) **bu iftiracıları böyle** (deh şetli azaplarla) **cezalandırırız!**

﴾153﴿ **Ama o kimseler ki, kötü şeyler yapmışlar da sonra onların ardından tevbekâr olmuşlar ve iman etmişlerdir** (, ayrıca o iman gereği sâlih ameller işle mişlerdir)**; şüphesiz ki senin Rabbin onlar**(ın bu kötü işlerinden pişman olmaların)**dan sonra elbette** (evvelce vuku bulan küçük-büyük tüm günahlarını tamamen silip örten bir) **Ğafûr’dur,** (tevbe edenlere çokça acıyıp cennetini ikram eden bir) **Rahîm’dir.**

﴾154﴿ (Kardeşinin özür beyanı ve kavminin tevbesi sonucu) **Mûsâ’dan kızgınlık sakinleşince, o** (yere bı raktığı) **levhaları** (geri) **aldı ki, onda yazılanlardao** (Levh-i Mahfûz’dan) **aktarılan** (levha)**larda, kendi leri sadece Rablerinden çokça korkan**(görsünler beğensinler için değil de,) **ancak Rableri için** (günahlardan) **çekinmekte olan o kimseler için** (, doğruları açıklama manasında) **büyük bir hidâyet ve** (iyiliğe irşâd anlamında) **yüce bir rahmet vardı.**

﴾155﴿ **Böylece Mûsâ tayin ettiğimiz vakit**(te Tûr-u Sînâ’ya gelip, buzağıya tapma günahından tevbe etme leri) **için kavminden yetmiş adam seç** (ip onlarla bir likte belirlenen mekânaeriş)**ti.** (Bu kişiler Mûsâ (Aleyhisselâm)**`a emir ve nehiyler buyuran Allâh-u Te`âlâ’nın kelâmını işitmeye mazhar oldukları halde, dönüp Mûsâ** (Aleyhisselâm)**`a: “Açıkça Allâh’ı görmedikçe sana asla inanmayacağız!” dediler.Bunun üzerine) o şiddetli zelzele kendilerini**

yakalayınca (Mûsâ (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "Ey Rabbim! Sen isteseydin** (, buzağıya tapmalarından) **daha önce bunları da,** (seni görmekistedi ğim zaman) **beni de helâk ederdin! İçimizden o** (bu zağıya tapan müşriklerin ve evvelce şirkten sakındık ları halde şimdi sapıtan bu) **beyinsizlerin yapmış olduğu bir şey yüzünden bizi helâk mi edeceksin? Bu ancak Senin bir imtihanındır ki,** (ezelde sapıklığı tercih edeceğini bilerek, sapıtmasını) **dilediğini onunla dalâlete düşürürsün,** (ezelî ilminde hidayeti seçeceği ni bildiğinden, doğru yola iletmeyi) **istediğini de hidâ yete erdirirsin. Bizim** (bütün işlerimizi yöneten) **Velî'miz ancak Sensin! O halde** (yaptığımız günahları)**bizim için mağ firet buyur ve** (her şeyi kaplayan rahmetinle) **bize acı! Zaten bağışlayanların hayırlısı ancak Sensin!** (Zira Senden başkası bağışlasa da, ya övgü beklentisi veya bir zararı savuşturma gayesiyle bağışlar. Sen ise, ivazsız garazsız sırf fazl u kereminle tüm günahları bağışlar, bununla da yetinmeyip sevaplara dönüştü rürsün!)

﴾156﴿ **Bizim için işte bu dünyada da, âhirette de** (rahat yaşam, ibadete muvaffakiyet, sevaplar ve cen netler gibi) **güzel bir şey yaz! Şüphesiz ki biz** (tevbe edip) **Sana döndük!"** (Allâh-u Te`âlâ Mûsâ (Aleyhisselâm)**a icâbeten) buyurdu ki: "Benim azabım var ya;** (cezalandırmak) **istediğime onu** (kimsenin etkisi ol maksızın) **sadece Ben isâbet ettiririm. Rahmetim ise** (dünyada mümin-kâfir dâhil) **her şeyi kaplamış tır. Yakında** (âhirette) **Ben onu özellikle o kimseler için yaz**(ıp ayır)**acağım ki onlar** (kâfirlik ve günahlar dan) **hakkıyla sakınmaktadırlar, zekâtı vermekte dirler ve yine o kimseler ki kendileri** (indirdiğimiz kitaplardaki tüm) **âyetlerimize inanmaktadırlar!"**

﴾157﴿ **O kimseler ki, yanlarındaki Tevrât ve İncîl'de kendisini**(n açık tarifini) **yazılı olarak buldukları o Rasûl'e, o** (, okuma-yazma bilmeyen, ancak İlâhî talimle eğitilmiş olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) nâmındaki) **Ümmî Nebî'ye hakkıyla uymaktadırlar. O onlara,** (iman ve ibadetler gibi) **iyi bilinen şeyleri emretmektedir,** (kâfirlik ve günahlar gibi) **iyi tanınmayan şeylerden onları engellemektedir, tertemiz şeyleri** (; o Allâh'ın adı anılarak kesilen hayvanları ve pis olmayan tüm rızıkları) **kendileri için helâl etmektedir,** (kan, leş, ve fâiz gibi maddeten veya manen) **pis olan şeyleri ise onlar üzerine haram kılmaktadır, ağır yüklerini de, evvelce üzerlerinde bulunan o** (boyunlarına geçirilmiş) **bukağılar** (gibi ağır sorumluluklar)**ı da kendilerinden indirmektedir! Artık o kimseler ki ona inanmışlardır, ona** (saygı ve) **tâzimde bulunmuşlardır**(düşmanlarına karşı) **onu korumuşlardır,** (davetini ulaştırma yolunda) **kendisine yardım etmişlerdir ve indirilmiş olan o** (Kur'ân) **nur**(un)**a onunla birlikte hakkıyla uymuşlardır; işte** (dünyada ve âhirette umduklarına kavuşup, korktuklarından kurtularak) **felâh bulanların ta kendileri ancak onlardır!**

Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in, kaldırdığı ağır yüklerden maksat; tevbenin kabulü için intiharın şart kılınması, günah yapan uzuvların kesilmesi, necâset bulaşan yerlerin makaslanması ve ganimetlerin yakılması gibi, eski ümmetlerin boynundaki zor yükümlülüklerdir.

﴾158﴿ (Habîbim! Seninle diğer peygamberler arasında bulunan farkı açıklamak üzere tüm kullara) **de ki: "Ey insanlar! Şüphesiz ki ben, O Allâh'ın sizin hepinize** (göndermiş olduğu) **elçisiyim ki, göklerin ve yerin** (saltanat ve) **mülkü sadece Kendisine aittir, O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur, O diriltir ve**

öldürür! O halde Allâh'a da, o Nebiyy-i Ümmî olan Rasûlüne de iman edin ki, o da Allâh'a ve (hem kendisine, hem de diğer peygamberlere indirmiş olduğu) **kelimelerin**(in tümün)**e inanmaktadır. Bir de** (kuru bir tasdikle yetinmeyip, dinini yaşamakla yükümlü olduğunuzu kabullenerek) **ona hakkıyla tâbi olun, tâ ki siz** (hakka ve hakikate) **hidâyet bulabilesiniz!"**
Bu ve bir önceki âyet-i kerîmelerden açıkça anlaşıldığı üzere; hidâyet ve felâha erişebilmek ve neticesinde cennete girmek için, sadece Allâh'a ve âhirete inanmak gibi şartlar yeterli olmadığı gibi, Râsûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ve dininin doğruluğuna inanmak da yeterli değildir. Bilakis Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e inanmak, ona saygı göstermek, destek çıkmak, getirdiği dine ve kitaba hakkıyla uymak gibi şartlar da öne sürülmüştür. Demek oluyor ki; Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in dinini inkâr eden Yahudi ve Hristiyanlardan müteşekkil Ehl-i Kitap cennete giremeyecektir. Yine böylece Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ve İslâm'a karşı hoşgörülü olan fakat: "Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hak peygamberdir, İslâm da gerçek bir dindir, ancak ben kendi dinimde devam etmekteyim, onlara uymakla yükümlü değilim!" diyerek, kendi bâtıl dinlerini bırakmayan ve İslâm'a girip, dinle alâkalı her konuda Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e harfiyyen uymaya mecbur olduğunu kabul etmeyen kitap ehli de, asla cennete giremeyecek ve felâha eremeyecektir. (Beyzâvî) Dolayısıyla yanlış fikirli bazı ilâhiyatçıların iddia ettiği gibi; Bakara Sûresi: 62 ve Mâide Sûresi: 69. âyet-i kerîmelerde: "Sadece Allâh'a ve âhiret gününe iman şartıyla cennete girecekleri" beyan edilen Yahudi ve Hristiyanlardan maksat; İslâm'ı kabullenmeyen günümüzdeki Ehl-i Kitap olmayıp, kendi peygamberleri

döneminde hak olan dinlerine tâbi olan Ehl-i Kitap'tır. Bu konuda farklı bilgiler için bakınız: Bakara Sûresi: 62, Nisâ Sûresi: 151!

﴾159﴿ **Mûsâ'nın kavminden de bir topluluk vardı ki, hak üzere bulunarak/hak** (olan nasihatler) **ile/** (insanları) **hidâyete eriştirmekteydiler ve ancak onunla** (hüküm verip, zulme sapmayarak) **adâletli davranmaktaydılar.**

﴾160﴿ **Biz onları kabileler halinde birbirinden ayrı on iki topluluğa ayırdık.** (Sahrada susuz kalan) **kav mi kendisinden su istediğinde Biz Mûsâ'ya: "Asân ile şu taşa vur!" diye vahyettik. Böylece** (o bu emri yerine getirince) **hemen ondan** (İsrâiloğullarının kabi leleri sayısınca) **on iki göze fışkırdı ki her kısım in san, içecekleri kaynağı kesinlikle bilmiş oldu. Biz** (sahrada güneşin hararetinden koruması için) **o bulutu üzerlerine bir gölge yaptık ve onlar üzerine kudret helvasıyla bıldırcın indirdik** (de onlara bu yurduk) **ki: "Sizi rızıklandırmış olduğumuz lezzetli şeylerden yiyin!" Böylece onlar** (bu büyük nimetlere nankörlük ederek) **Bize zulmetmiş olmadılar velâ kin onlar** (vebali kendilerine dönecek işler yaparak) **ancak kendilerine zulmeder olmuştular.**

﴾161﴿ **Hani** (Tîh sahrasından çıkışlarının ardından) **onlara buyrulmuştu ki: "İşte şu karyeye** (; o mukad des Kudüs toprağına) **yerleşin de on**(da bulunan rızık lar)**dan dilediğiniz yerde yeyin ve: '**(Ya Rabbi! Senden dileğimiz, 'Bizi bağışlamandır!' anlamına gelen) **Hıtta!'** (sözünü) **deyin.** (Sizi Tîh'den kurtarmasına karşılık Allâh'a şükür için, tevazulu bir şekilde yere kapanıp) **o kapıdan da secde ediciler olarak girin ki,sizin için hatalarınızı örtelim.** (İyi amel işleyen) **muhsinlere ise muhakkak fazlasıyla** (sevap) **vereceğiz!"**

﴾162﴿ **Fakat onların içerisinden o** (emir tutmaya rak nefislerine karşı) **zulüm işlemiş olan kimseler,** (tevbe

manasına gelen “Hıtta” kelimesini alaya alıp, yerine; buğday manasına gelen “Hınta” kelimesini söy leyerek emrolunan sözü) **kendilerine söylenmiş olandan başka bir söze çevirdi. Bu sebeple hemen Biz de,** (emre isyan ve nefisleri ne karşı) **zulüm işlemekte bulunmuş olmalarına kar şılık onlar üzerine gökten** (yağarcasına başlarına çö ken) **murdar bir azap** (; bir veba salgını) **salıverdik.**

﴾163﴿ (Habîbim!) **Bir de o** (Yahudi ola)**nlara denize çok yakın bulunan o** (Eyle) **kasaba**(sının sakinlerinin başına gelen azap)**dan sor! Vaktâ ki onlar cumartesi** (günün)**de** (yasaklanan balık avlama günahını işleyerek, Allâh-u Te`âlâ tarafından konmuş) **haddi aşıyorlardı. Hani cumartesi günlerinde balıkları** (akın akın ve su üzerinde) **belirgin olarak onlara geliyor,** (başka günlere kavuşup) **cumartesi** (yasağını) **gözet**(me gereği hisset)**mediklerinde ise** (balıklar) **onlara gelmiyordu. İşte** (emirlerimizi kırarak) **fâsıklık yapmakta bulunmuş olmaları nedeniyle onları böyle** (şiddetli bir sınamayla) **imtihan ediyorduk** (; tâ ki, ezelde olacağını bildiğimizi, olmuş haliyle de bilelim ve herkese gösterelim)**!**

Şeyhzâde ve Âlûsî tefsirlerinde zikredildiği üzere; Mûsâ (Aleyhisselâm) cuma gününü ibadete ayırmak istediyse de, İsrâil oğulları Allâh-u Te’âlâ’nın cumartesi günü hiçbir şey yaratmadığını öne sürerek cumartesiyi tercih ettiler, Allâh-u Te`âlâ da Mûsâ (Aleyhisselâm)a: “Onları istedikleriyle baş başa bırak sonra ben onları bu hususta imtihan edeceğim!” diye vahyetti. Böylece onlara cumartesi günü çalışmayı bırakmalarını emretti ve o gün de balık avlamalarını haram etti. Dâvûd (Aleyhisselâm)ın zamanına kadar bu emre riayet ettiler, onun zamanında ise Medine ile Şam arasındaki sahil üzerinde bulunan Eyle kasabasının sakinleri bu yasağı aştılar, şöyle ki;

cumartesi günü olduğunda denizdeki tüm balıklar onların sahiline akın eder ve su üstüne çıkarak kendilerini gösterirlerdi. Cumartesi geçtiğinde ise balıklar dağılır, bir tane bile görünmezdi. Geçimleri balık avına bağlı olan bu topluma şeytan: "Siz ancak cumartesi günü balıkları denizden almaktan nehyolundunuz, yoksa avlanmak size yasaklanmadı!" diye vesvese verdi. Bunun üzerine birkısım ahali, sahilde havuzlar kazıp onlarla deniz arasında kanallar açtılar, cuma günü yatsı vaktinde kanalları açtıkları zaman balıklar dalgalarla birlikte o havuzlara sürükleniyordu. Pazar günü olunca da havuzdaki balıkları çıkarıp yiyorlar, fazlasınıda tuzlayıp satıyorlardı. Böylece başlarına bir bela gelmeden yetmiş sene kadar süre geçti. Sonra evlatları da babalarının yolundan giderek bu günahı işlemeye daha çok cesaret buldular ve: "Cumartesi günü balık avlamak bize helâl edildi!" dediler. Hal böyle devam ederken, nüfusu yetmiş bine varan karye halkı üç sınıfa ayrıldı; bir kısmı emirleri tuttu ve tutmayanları engellemeye çalıştı, bunların sayısı on iki bin kadardı. Diğer bir kısım ise emirleri tuttu fakat nemelâzımcılık yaparak kimseyi engellemedi. Üçüncü bir kesim ise, bu işin helâl olduğuna itikat ederek günah işlemeye devam etti. Mücrimler nasihat kabul etmeyince vaaz edenler: "Artık biz sizinle aynı şehirde yaşayamayız!" diyerek şehri duvarla ikiye böldüler, Dâvûd (Aleyhisselâm) *da günahkârlara lânet edince Allâh-u Te`âlâ bir gece içerisinde onları maymunlara çevirdi. Sabah olunca vaaz edenler duvarın yanına gelip kapının kapalı olduğunu ve hiçbir ses gelmediğini, bir duman da yükselmediğini görünce, duvarın üzerinden tırmanıp yanlarına indikleri zaman, gençlerini maymuna, yaşlılarını da domuza dönüşmüş vaziyette buldular. Maymuna dönüşenler, insanlardan olan akrabalarını tanıyorlar fakat insanlar onları ayırt edemiyorlardı. Maymunlar*

yakınlarının yanına gelip elbiselerini koklayarak ağlıyor, insanlar onlara: “Biz sizi bu işten nehyetmemiş miydik?” dediklerinde ise ağlayarak başlarını sallıyorlardı. Bu konuda daha ziyade malumat için bakınız: Rûhu’l- Furkan, Bakara Sûresi: 65, 1380-381

﴾164﴿ **Vaktâ ki içlerinden** (kendileri harama bulaş mayan fakat günah işleyenlere de karışmayan) **bir ce maat** (nasihate devam eden diğer topluluğa)**: “Ne diye vaaz u**(nasihate devam) **ediyorsunuz öyle bir toplu ma ki, Allâh kendilerini** (topluca) **helâk edicidir ya da** (köklerini kazımayıp) **onlara pek şiddetli bir azapla azap edicidir?” dediğinde onlar: “Rabbinize bir mazeret olsun** (da kötülükten nehyetme hususun da gevşeklik yapmakla suçlanmayalım) **diye** (biz vaazı bırakmıyoruz)**! Hem ola ki onlar** (birazcık olsun) **sa kınabilirler.** (Zira helâk olmayan kişilerden tamamen ümit kesilmez.)**” dediler.**

﴾165﴿ **Ne zaman ki onlar** (nasihat kabîlinden) **kendi siyle öğütlendikleri şeyi** (tamamen terk edip) **unut tular, Biz** (cumartesi günü balık avlama yasağı gibi) **o kötü şeyden nehyetmekte olanları** (, diğerlerinin başına gelen belaya çarpılmaktan) **kurtardık. O** (günahı işleyerek) **zâlim olmuş kimseleri ise, yapmakta bulunmuş oldukları** (isyan ve) **fâsıklık yü zünden pek çetin** (ve acımasız) **bir azapla yakaladık.**

﴾166﴿ **Böylece onlar kendisinden yasaklandıkları şey**(i terk etmek)**den büyüklenince Biz onlara: “Maymunlar ve alçaklar olun!” buyurduk!**

Ulemânın ekserisinin beyanı vechile; maymuna döndürülen bu kişiler meshedilmelerinin ardından hiçbir şey yemeyip içme diler, birbirlerine cinsî yakınlıkta da bulunmadılar ve üç gün içerisinde helâk oldular. Bazıları bugünkü maymunların onların neslinden

olduğunu iddia etmişlerse de, İbni Mes'ûd (Radıyallâhu anh)ın şu rivayeti bu görüşü reddetmektedir: Bir kişi Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e, maymun ve domuzların, suretleri döndürülen ümmetlerden kalıp kalmadığını sorduğunda o: "Şüphesiz ki Allâh-u Te`âlâ bir toplumu helâk edip de yahut bir millete azap edip de daha sonra onlar için bir nesil bırakmaz. Maymunlar ve domuzlar daha önce de mevcuttular!" buyurmuştur. (Müslim, Kader: 7, No: 2663, 42051-2052)

﴾167﴿ **Hani Rabbin kasem ederek bildiride bulun muştu ki; elbette kıyâmet gününe kadar kendileri ne en kötü** (işkence ve) **azab**(lar)**ı yükleyecek olan kimseleri muhakkak o** (Yahudi ola)**nlar üzerine gön der**(ip musallat ed)**ecektir! Gerçekten senin Rabbin** (kâfirlere karşı) **elbette azâbı çok çabuk olan bir Zât'tır.** (Dilediğine azâbı dünyada çarçabuk göndere bilir. Bunu böyle dilemese bile, her gelecek yakındır.) **Yine muhakkak ki O, elbette** (tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (iman edenlere ise pek zi yade acıyan bir) **Rahîm'dir.**

﴾168﴿ **Biz onları** (belli bir yerde kuvvet ve devlete kavuşamasınlar diye) **yer**(yüzünün farklı farklı bölge lerin)**de ayrı ayrı topluluklara parçaladık. İçlerin den iyi kimseler vardır** (ki onlar İslâm'ı kabul eden kimselerdir)**. İşte onlardan bu** (iyilik durumu) **nun aşağısında bulunan** (birtakım kâfir ve fâsıklar) **da vardır. Böylece Biz onları** (bolluk ve âfiyet gibi) **güzel şeylerle de,** (kıtlık ve hastalık gibi) **kötü şeylerle de imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **ettik. Tâ ki onlar** (bu inkâr ve isyanlarından) **dönsünler!**

﴾169﴿ **O** (Ehl-i Kitap arasından, kendi dönemlerinde muteber olan dinlerine ve kitaplarına bağlı buluna)**n** (sâlih kul)**ların ardından** (, atalarından öğrenme yoluy la) **o** (Tevrât) **kitab**(ında

bulunan emirler, yasaklar, helâl ve haramlarla ilgili malumat)**a mirasçı olmuş birtakım kötü nesiller yerlerine geçti. Onlar işte şu en yakın olan** (peşin ve geçici dünyan) **ınşu en alçak olan** (hakir ve değersiz dünyan)**ın menfaatini alır lar, bir yandan da: "**(Allâh'ın kelimelerini değiştirme karşılığında aldığımız rüşvet günahından dolayı cezalandırılacak değiliz,) **muhakkak ki bu bizim için ba ğışlanacaktır!" derler. Ama kendilerine onun gibi bir menfaat daha gelse onu da alır** (, böylece hiç tevbe etmeksizin bu günahlarında ısrar edip kalır)**lar. Bu ki şilerden o kitapta, Allâh'a karşı hak olmayanı**(, özellikle de günaha ısrarcı oldukları halde, kesinkes affolu nacakları gibi iddiaları) **söylemeyeceklerine dâir kuv vetli bir söz alınmamışmıydı? Hâlbuki kendileri onda bulunanı iyice okumuş** (olduklarından, bu sözü unutmamış) **lardı. O son yurt** (olan âhiret) **ise,** (rüşvet ve haramlardan) **hakkıyla sakınmakta olan o kimse ler için** (, bunların kazandığı âdî ve basit mallardan) **da ha iyidir! Hâlâ** (bunun böyle olduğunu) **anla**(yıp da ebedî azâba sebebiyet veren bu âdî menfaatleri sonsuz nimetlerle değişmeyi bırak)**mayacak mısınız?**

﴾170﴿ **O kimseler ki** (kitapları olan Tev rât'ı değişti rip gizlememişler ve onu tahrifi bir kazanç vesilesi edin memişlerdir, daha sonra da onu tasdik ederek inen) **o** (Kur'ân gibi yüce) **kitaba sımsıkı sarılmışlar ve o** (farz) **namaz**(lar) **ı dosdoğru kılmışlardır; şüphe siz ki Biz ıslâha çalışan o kimselerin mükâfatını boşa çıkarmayacağız!**

﴾171﴿ **Bir zaman ki Biz o** (Tûr) **dağı**(nı) **sanki o bir bulutmuşçasınagölgelikmişçesine üzerlerine kal dırmıştık da, onlar gerçekten onun,** (itaatsizlikleri halinde) **üzerlerine düşeceğini yakînen bilmişlerdi.** (O zaman Biz kendilerine:)

“Size verdiğimiz (kitabın hükümlerin)**i** (, bütün güçlüklerine katlanarak, ciddiyet, gayret ve) **kuvvetle alı**(p kabul edi)**n ve onda bulu nanları iyice düşünü**(p gereğini yapı)**n! Tâ ki siz** (kö tü işlerden) **sakınabilesiniz!”** (buyurmuştuk.)

﴾172﴿ **Hani Rabbin Âdem**(in sulbünden, bizzat ondan yaratacağı çocuklarını, onun) **oğullarından** (da)**, onların sırtlarında** (bulunan sulplerinde)**n** (kıyâmete kadar yaratacağı) **zürriyetlerini** (asırbeasır doğacakları tertip üzere çıkarıp) **almış ve** (zerrecikler halinde huzuruna topladığı o nesillere, hayat, anlayış ve konuşma kabiliyeti verip,) **onları** (birbirlerine değil de bizzat) **kendi nefislerine karşı şâhit tut**(arak buyur)**muştu ki: “Ben sizin** (yaratıcınız ve yöneticiniz olan) **Rabbiniz değil miyim?” Onlar da** (cevâben)**: “Evet** (Rabbimiz ancak Sensin)**! Biz**(, Senden gayri Rabbimiz olmadığına ve Senin birliğine dâir ikrarda ve) **şâhitlikte bulunduk!” demişlerdi.** (Evet! Biz bunu böylece yapmıştık,) **tâ ki siz kıyâmet gününde** (Bize karşı)**: “Şüphesiz ki biz** (Senin) **işte bu** (husustaki ahdü mîsâkı)**ndan habersiz kimselerdik.” demeyesiniz.**

Tefsir ve hadis ehlinin, İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan naklettiklerine göre; Allâh-u Te`âlâ Arafat’ta Âdem (Aleyhisselâm)ın sırtını kudret eliyle sıvazlayarak, bizzat kendinden gelecek olan zürriyetlerini onun sulbünden, kıyâmete kadar yaratacak olduğu diğer tüm zürriyetleri de babalarının sulplerinden zerrecikler halinde çıkartarak Kendi huzuruna serpti. Sonra onlarla şifahen konuşarak: “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diye sordu, onlar da: “Evet! Biz buna şâhitlikte bulunduk!” dediler. Böylece Allâh-u Te`âlâ onların rızıklarını, ecellerini ve başlarına gelecek musibetlere varıncaya kadar her şeylerini yazdı. Ayrıca onlardan, Kendisine ibadet edip, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına dâir söz aldı ve rızıklarına

kefil oldu, sonra da onları Âdem (Aleyhisselâm)*ın sulbüne iâde etti. O gün Allâh-u Te`âlâ'ya söz vermiş olan zürriyetlerin hepsi doğmadıkça kıyâmet kopmayacaktır.* (Ebû Dâvûd, Sünnet: 17, No: 4703, 2639; Taberî, Câmi'u'l-beyân, No: 15349- 15373, 6110-114) *İmam-ı Âlûsî, hadis ulemâsının ve sûfiyye hazarâtının bu husustaki kesin itikâdını açıklarken: "Allâh-u Te`âlâ tüm kullarından, dünyada yaratıldıkları özel bünyeleriyle var olmalarından önce sözlü bir mîsak aldı!" demiştir.* (Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî: 9103)

﴾173﴿ **Ya da: "Bundan önce ancak babalarımız şirk koşmuştu, biz ise onlardan sonra olan** (ve kendi lerine uyan) **bir zürriyettik.** (Dolayısıyla biz bunu ken diliğimizden uydurmadık. Bu şirki tesis edip yol ola rak bize bırakanlar onlardı.) **Şimdi Sen bâtıl** (ve asıl sız olan şirk ve inkâr)**ı yerleştiren o kişilerin yapmış olduğu şey yüzünden bizi mi helâk edeceksin?" demeyesiniz.**

﴾174﴿ **İşte Biz bu âyetleri böyle** (be lâğatlı bir beyan üslûbuyla) **ayrıntılı bir şekilde açıklıyoruz** (ki hakikati anlasınlar)**! Bir de ola ki onlar** (âyetlerimizde bulunan teşvik ve tehditlere vâkıf olurlar da körü kö rüne taklitçilikten vebâtıla uyarak şirke düşmekten) **dönerler!**

﴾175﴿ (Habîbim!) **O** (Yahudilere ve di ğer insa) **nlara o** (manevi değerleri men faat karşılığı zâyi eden Bel'am ibni Bâ'ûrâ isimli) **şahsın önemli haberini sürekli oku ki; Biz ona âyetlerimiz**(le alâkalı bazı ilimler)**i verdik, fakat o** (, âyetlerimiziinkâr ederek, yılanın deri sinden sıyrılması gibi) **onlardan sıyrılıp çıktı, bu se beple de** (, imanlıyken takibinden âciz kalan) **şeytan kendisine kavuştu ve sonunda o, azgınlardan oldu!**

﴾176﴿ **Biz** (ezelde onun hidâyeti tercih edeceğini bil seydik de bu yüzden onu, kendisine verilenâyetlerden istifâdeye muvaffak

kılmayı) **dileseydik, elbette on la r**(a inanıp amel etmesi) **sebebiylekendisini** (takvâ sahibi âlimlerin derecelerine) **yükseltirdik. Lâkin o, o** (âdî dünya) **toprağ**(ın)**a meyletti de** (kabilesinin hoş nutluğunu kazanma uğruna nefsinin) **kötü arzusunun peşinedüştü. Artık onun durumu köpeğin** (en âdî) **hali gibidir;** (onu kovalamak için) **üzerine hamle yap san da nefes nefese kalmış vaziyette diliniçıkarır, yahut onu** (kendi halinde) **bırakacak olursan yine soluk soluğa dilini çıkarır.** (İşte dünyayadüşkün ola na vaaz etsen de tesir etmez, hali üzere bıraksan da o huyundan vazgeçmez.Zira hırs, köpeğin soluması gibi onun ayrılmaz bir vasfı olmuştur.) **İşte** (Rasûlul lâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in vasıflarını Tevrât'ta oku duktan sonra, bile bile) âyetlerimizi yalanlamış olan o** (Yahudi) **kavmin**(in) **ibretlik hali budur! Öyleyse bu kıssayı sürekli anlat, tâ ki onlar iyice düşünsün ler** (debu kişinin durumuna düşmesinler)**!**

﴾177﴿ **Bizim âyetlerimizi** (inadına) **yalanlamış olan ve** (bu inkârlarıyla) **sadece kendilerinezulmetmek te bulunmuş olan o toplum**(un durumu)**, halce ne kötü olmuştur!**

﴾178﴿ **Allâh** (ezelde hidâyeti seçtiğini bildiği için) **kimi hidâyete erdirirse, işte hidâyet bulan ancak odur!** (İlm-i ezelîsinde, sapıklığı tercih edeceğini bildiği için) **kimi de saptırırsa, işte ancak onlar** (iki cihanda da zarar ve) **hüsrana uğrayanların ta ken dileridir!**

﴾179﴿ **Andolsun ki muhakkak Biz, cinlerden ve in sanlardan birçoğunu**(n kâfirlikte ısrarı seçeceğini, evveli olmayan ilmimizle bildiğimizden dolayı onları) **cehennem için yarattık.** (Zira işledikleri kâfirlik ve günahların âkıbeti cehennem olacaktır. Ama ezelde Bi ze ibadet edeceklerini bildiğimiz kimseleri, Bize kulluketsinler de cennete girsinler için yarattık.) **Onlar için**

kalpler vardır, (ama) **onlar**(ı hakkı anlama uğrunda kullanmadıklarından, kendileri) **ile** (gerçekleri) **anla mazlar. Onlar için gözler vardır,** (fakat) **kendileriy le** (Allâh'ın yaratıklarına ibret nazarıyla bakıp onlarda bulunan âyetleri) **görmezler. Onlar için kulaklar da vardır,** (lâkin) **kendileriyle** (âyet ve vaazları amel et me niyetiyle) **işitmezler. İşte sana! Onlar** (anlayış kıtlığı, ibret nazarıyla bak mama ve düşünerek dinlememe yönlerinden) **hayvan lar gibidir! Hattâ** (hayvanlar fayda ve zararı bilip, menfaatlerini celp etme ve tehlikelerden sakınma hususunda var güç lerini kullanırken) **onlar** (sonsuz faydaları bırakıp, ebe dî azaplara kendilerini maruz kılarak işi tersine çevir dikleri için, hayvanlardan) **daha da sapıktır**(lar)**! İşte sana! Ancak onlar,** (kendi kârlarını bilmeyen) **gâfil kimselerin tâ kendileridir.**

﴾180﴿ **O** (en güzel ve en şerefli manalara delâlet eden) **en güzel isimler yalnızca Allâh'a âittir! Öyleyse O'nu onlarla adlandırınO'na onlarla yalvarın.** (Bu isim leri bırakıp, şerî'âtte belirtilmemiş birtakım adlar uydu rarak) **O'nun isimleri hususunda doğrudan sap makta olan kimseleri**(n yaptığı yanlışı) **ise bırakın! Muhakkak ki onlar yapmakta bulunmuş oldukları** (ilhâd ve zındıklık gibi kötü) **şeyler** (nedeniy)**le ce zalandırılacaklardır.**

﴾181﴿ (Cehennem için yaratılan bir takım sapık tâife ler mevcutsa da,) **Bizim yarattıklarımızdan öyle bir topluluk da vardır ki onlar hak üzere bulunarak hak** (olan nasihatler) **ile** (insanları) **hidâyete eriş tirirler ve** (hiçbir kararlarında zulme sapmayıp) **sade ce onunla** (hüküm vererek) **âdil davranırlar.**

﴾182﴿ **O kimseler ki Bizim âyetlerimizi yalanlamışlardır; muhakkak Biz** (ken dileri hakkında ne kas tettiğimizi) **bil medikleri yönden onları azar azar helâke yaklaştıracağız** (,

böyle ce nimetlerimizi üzer lerine bolca yollayacağız. Onlar da bunun, kendilerinin hak etmiş olduğu bir lütuf eseri olduğunu sanarak az gınlıklarını sürdürecekler, sonunda ise onları gâfil bir halde ansızın yakalayacağız)**.**

﴾183﴿ **Ben onlara** (uzun ömürler ve bol rızıklar na sip ederek) **mühlet de vereceğim. Benim** (nimet şek linde gösterip, sonunda azaba dönüştürerek uyguladı ğım) **yakalama** (usulü)**m ise gerçekten pek çetindir.**

﴾184﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (, Safâ tepesine çıkarak: "Ben size gönderilen açık bir uyarıcıyım!" diye sabaha kadar nidalarda bulunan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i inkâr ederlerken) hiç düşünmediler mi ki** (yakînen tanıdıkları) **arkadaşlarında delilikten bir eser yok tur. O ancak,** (Allâh tarafından gönderilen ve ikazları kimse ye gizli kalmayacak şekilde) **apaçık** (olan) **bir uyarıcıdır.**

﴾185﴿ **O** (kâfir ola)**nlar göklerin ve yer**(ler) **in bü yük mülkü**(nün ortaya koyduğu kudret delilleri) **hak kında, ayrıca Allâh'ın yaratmış olduğu herhangi bir şey**(in her bir zerresinin göstermiş olduğu âyetler) **hu susunda, bir de ecellerinin hakikaten iyice yaklaş mış olabileceği** (, bu yüzden bir an evvel kendilerini kurtaracak hak yolu bulmaları gerektiği) **gerçeği konu sunda hiç düşünmediler mi** (ki hâlâ o kıymetli Rasûle uymaları gerektiğini idrâk edemediler)**? Artık onlar bu** (Kur'â)**n** (gibi bir fesâhat ve belâğat mûcizesine inanmadık) **dan sonra, hangi habere inanacaklar?** (Yoksa bundan daha doğru bir haber mi bulacaklar?)

﴾186﴿ **Allâh kimi saptırırsa, artık onun için hiçbir hidâyetçi yoktur. O** (Allâh-u Te`âlâ)**, o** (inadına iman dan uzaklaşa)**nları azgınlıkları içerisinde bocalar oldukları halde bırakmaktadır!**

﴾187﴿ (Habîbim!) **Sana o** (kıyâmet) **ân**(ın) **dan soru yorlar ki: "Onun gerçekleşmesi ne zaman olacaktır?" De ki: "Onun** (ne zaman kopacağının) **bilgisi ancak Rabbimin nezdindedir** (ki, ne mukarreb bir mele ğe, ne de gönderdiği bir rasûle bildir memiştir)**! Vakti** (geldiği)**n de onu O'n dan başkası açığa çıkaramaz!** (İns ü cin ve melekler,kıyâmetin dehşetinden korktukları için) **o**(nun haberi)**, gökler ve yer**(de bulunanlar) **üzerine ağır gelmiştir. O size ancak** (hiç beklemediğiniz bir gaflet ânında) **ansızın gelecektir." Sanki sen araştırıp da ondan haberdâr olmuşsun gibi** (onu) **sana soruyorlar.** (Habîbim!) **De ki: "Onun bilgisi ancak Allâh katındadır. Velâkin insanların çoğu** (bu ilmin Allâh-u Te`âlâ'ya mahsus olduğunu) **bilmezler** (de onun için bunu sana sorup dururlar)**!"**
﴾188﴿ (Habîbim! Sana neyin ne zaman değerlenece ğini sorarak, ucuzken alıp, pahalanınca kâr etmek isteyen o müşriklere) **de ki: "Allâh'ın dile**(yip bana bildir) **mesi dışında ben kendim için ne bir fayda** (kazan ma) **ya, ne de bir zarar**(ı savuşturmay)**a sahip** (ve güç lü) **değilim! Ben gayb**(da ve gelecekte olacaklar)**ı** (kendiliğim den) **bilecek olsaydım elbette** (malmülk gibi) **faydalı şeyleri çokça kazanırdım ve bana hiçbir kötülük dokunmazdı** (da bazen gâlip bazen mağlup olmazdım)**. Ben** (bir ilâh değilim, ancak gönderilen bir kulum ve) **inanmakta olan bir toplum için sadece bir uya rıcı ve bir müjdeleyiciyim!"**
﴾189﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; sizi tek bir nefis** (olan Âdem)**den yaratmaya başladı, onun bir parçası** (olan kaburgası)**ndan da, kendisine** (yanaşıp) **yatışsın diye eşini yarattı. O** (Âdem (Aleyhisselâm) **eşiyle cimâ etmek üzere) onu bürüyünce** (ondan hâmile kalarak) **hafif bir yük yüklendi de böylece** (bir süreye kadar ağırlı ğını hissetmeden) **onunla**

dolaştı. (Karnındaki çocuk büyüyerek) **ağırlaştığı zaman** (karıkoca) **ikisi de Rableri olan Allâh'a: "Andolsun ki; eğer bize** (uzuv ları tam ve sağlam, bedeni) **düzgün** (ve kusursuz) **bir çocuk verirsen elbette muhakkak** (bu nimetine karşı Sana) **şükredenlerden olacağız!" diye dua ettiler.**

﴾190﴿ **Fakat** (onların neslinden öyleleri oldu ki) **O** (Rableri) **onlara düzgün bir çocuk verince,** (ona Abdüllât ve Abdüluzzâ gibi, putların kulluğunu ifade eden isimler takarak) **kendilerine verdiği** (o çocuk) **hakkında O** (Allâh-u Azîm'üşşâ)**n'a ortaklar tanıdılar. Allâh ise onların ortak koşmakta oldukları şeyler den dâima pek yüce olmuştur.**

Bazı müfessirler âyet-i kerimede anlatılan olayı Âdem (Aleyhisselâm)a nispet etmeyi uygun görmeyerek, âyet-i kerîmenin evvelinin Âdem ile Havvâ (Aleyhimes selâm)dan, son kısmının ise müşrik çocuklarından bahsettiği görüşünü tercih etmişlerdir. Peygamberlerin ismetini müdafaa açısından bu görüş güzel görülmüştür. Gerçi bu hususta rivayet edilen hadîs-i şerîfleri nakleden müfessirler de peygamberlerin masumiyetini zedelemeyecek şekilde îzâhlar geliştirmişlerdir. Ancak şu bir gerçektir ki Âdem ile Havvâ (Aleyhimesselâm) hiçbir suretle Allâh-u Te`âlâ'ya ortak koşmamışlardır. Ancak zürriyetlerinden gelen bazıları, özellikle de Kureyş'den Kusayy, Allâh'dan sâlih bir evlat istemiş, fakat kendisine verilen dört oğlandan birine Abdülmenâf, diğerine Abdüşşems, bir diğerine Abdülkusayy, bir diğerine ise Abdüddâr gibi, yaratıklara kulluk anlamına gelen şirk içerikli isimler takmıştır. İşte Allâh-u Te'âlâ bu âyeti kerîmelerle onları kınamıştır. (Ebussuûd)

﴾191﴿ (Âdem ve Havvâ'nın zürriyetinden gelen müş rikler) **o hiçbir şey yaratamayan** (şeytanlar ve putlar gibi güçsüz)

şeyleri mi (Allâh-u Te`âlâ'ya) **ortak ko şuyorlar? Oysa onlar yaratılmaktadırlar.**

﴾192﴿ **O** (tapıla)**nlar bu** (tapa)**nlar**(ı) **için hiçbir yardıma imkân bulamazlar, üstelik kendi nefisle rine bile yardım edemezler.**

﴾193﴿ (Ey müşrikler! Müslümanlar Al lâh'tan istediği gibi, siz de) **eğer o** (taptığınız odu)**nları dosdoğru yo lu göstermeye çağırırsanız,** (bu isteğinizi yerine ge tirme hususunda) **onlar size uyamazlar. Onlara çağ rıda bulunmuş musunuz yoksa siz sessiz kimseler misiniz, size göre eşittir.** (Zira her hâlükârda da mu radınız gerçekleşecek değildir!)

﴾194﴿ **Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz o kimseler, gerçekten de sizin gibi** (yaratılmış) **birta kım** (âciz) **kullardır. Öyleyse** (herhangi bir faydayı temin veya zararı def etme hususunda) **onlara duada bulunun da, sizin** (isteğinizi yerine getirmek) **için icâbette bulunsunlar** (bakalım)**! Eğer** (onların, sizin âciz kaldığınız bazı şeylere güçlü ilâhlar oldukları iddi anızda) **doğru sözlü kimseler olduysanız** (bunu ispat edin de görelim)**!**

﴾195﴿ **Yoksa onlar için ayaklar mı vardır ki onlar la yürüyebilmektedirler; ya da onlar için eller mi vardır ki onlarla** (istediklerini) **uzanıp ala bilmekte dirler; yahut onlar için gözler mi vardır ki onlarla görebilmektedirler; veya onlar için kulaklar mı var dır ki kendileriyle işitebilmektedirler?** (Söyleyin ba kalım; taptığınız putların neleri var? Siz onlara böyle uzuvlar yapsanız bile, onlar sizde bulunan ve çalışan uzuvlarla kıyas bile edilemez. O halde siz, taptıklarınız dan daha üstün vasıflara sahipsiniz. Onlar ise kendile rine bile yarayamayacak derecede âcizdirler, sizin gibi akıllı ve üstün insanların, kendilerinden daha alçak ve güçsüz

durumda bulunan varlıklara tapmaları yakışan bir şey midir?) (Habîbim!) **De ki: "**('Bizim ilâhlarımızın aleyhine ko nuşursan seni çarparlar!' diye beni tehdit ettiğiniz o) **ortaklarınızı çağırın da, sonra** (hep birlikte) **bana tuzak kurun ve bana hiç mühlet vermeyin!** (Zira ben Allâh'ın sahiplenmesine ve korumasına güvendiğim için, sizin kuracağınız hiçbir tuzağa önem vermem.)

﴾196﴿ **Çünkü şüphesiz benim** (size karşı koruyucum, yardımcım ve) **Ve lîm ancak O Allâhtır ki; kitabı peyderpey indir**(erek, beni peygamberlik ve vahye mazhariyetle destekle)**miştir! Zaten O,** (peygamberler bir yana, tüm) **iyi kulları sahiplen** (erek koruyup gözet)**mektedir!"**

﴾197﴿ **O'nu bırakıp da tapmakta olduğunuz kim seler size yardıma güç yetiremezler. Onlar kendile rine bile yardım edemez** (ve üzerlerine saldıranları def edemez)**ler.**

﴾198﴿ (Ey müşrikler! Müslümanlar Allâh'tan istediği gibi, siz de) **eğer o** (taptığınız odu)**nları dosdoğru yolu göstermeye çağırırsanız, onlar** (bu isteğinizi yerine getirmek bir yana, sizi) **duyamazlar** (bile)**!** (Ey şirk koşan insan!) **O** (tapı)**n**(dığın put)**ları** (, kar şısına geleni gören bir heykel şeklinde tasvir ettiğin için, yapma gözleriyle) **sana bakıyorlarken görürsün. Hâl buki onlar** (önlerindekini bile) **göremezler!**

﴾199﴿ (Habîbim! İnsanları İslâm'dan uzaklaştırma mak için, kendilerine zor gelecek şeyleri değil de, meşrû dairede) **kolay olanı kabul et**(suçluları cezalandırma yöntemini değil de) **affetmeyi** (esas) **al,** (aklın benim sediği ve dinin kabul ettiği) **maruf** (ve güzel olan işler) **ile emret ve câhillerden yüz çevir** (, onların densiz davranışlarına misliyle karşılık verme)**!**

﴾200﴿ **Eğer gerçekten şeytandan sana en ufak bir vesvese gelip ça tarsa,** (ondan kurtulmak için) **hemen Allâh'a sığın!**

Şüphesiz ki O, (senin sığınmalarını hak kıyla işiten bir) **Semî'dir;** (ne halde olduğunu çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾201﴿ **O kimseler ki** (Allâh-u Te`âlâ'nın yasaklarına düşmekten) **hakkıyla sakınmışlardır; gerçekten on lara şey tandan bir vesvese dokunacak olsa ,** (Allâh'ın emir ve yasaklarını) **iyice düşünürler de, bu sebeple hemen onlar** (doğruyu, eğriyi ve şeytanın tuzakla rını) **gören** (ve ona uymayarak şerrinden kurtulan) **kimselerdir.**

﴾202﴿ (Şeytanların) **kardeşleri** (olan kâfirler) **ise, o** (şeyta)**nlar azgınlıkta bunlara destek olurlar, sonra da** (onları helâk edinceye kadar vesveseleriyle kışkırtmayı) **bırakmazlarsonra** (o câhil insanlar müttakîlerin sakındığı günahları) **bırakmazlar.**

﴾203﴿ **Sen onlara** (istedikleri) **bir** (mucize ve) **âyet getirmediğin zaman: "**(Diğer uydurdukların gibi) **bunu da uydursaydın ya**(diğerleri gibi) **bunu da** (Allâh'tan) **isteseydin yabunu da** (kendiliğinden) **derleyip toplasaydın ya!" derler.** (Habîbim!) **Sen: "**(Ben kendiliğimden mucize uydu ran ve isteyen biri değilim.) **Ben ancak Rabbimden ba na vahyolunmakta olana hakkıyla uymaktayım!" de. İşte bu** (Kur'ân)**, Rabbinizden** (size gönderilmiş olup, hak ve hakikatleri gösteren, böylece kalp gözleri nizin görmesini sağlayan delil ve) **basiretlerdir, inan makta olan bir toplum için de büyük bir** (rehber ve) **hidâyettir ve muazzam bir rahmettir.**

﴾204﴿ **Kur'ân okunduğu zaman hemen onu dinle yin ve susun, tâ ki siz** (Allâh tarafından) **acınasınız!**

Âyet-i kerîmenin zâhiri; namaz içinde olsun olmasın Kur'ân-ı Kerîm okunduğu zaman, susup dinlemenin farziyetini ifade etmekteyse de, sahâbenin cumhûruna göre; bu emir, cemaatle namaz esnasında imam okur ken, cemaatin okumayıp dinlemesinin farz oluşunu ortaya koymaktadır. Hutbe

esnasındaki dinleme de buna dâhildir. Bu iki halin dışında da dinlemenin müs tehap oluşu fukaha tarafından genel görüş olarak ka bul edilmiştir. (Nesefî, Beyzâvî)

﴾205﴿ (Habîbim!) **sabahları ve akşamları** (kabulü için) **yalvarışla ve** (reddolunur) **korku**(su) **yla, bir de bağırmanın aşağısında bir söyleyişle, kendi için de Rabbini zikret ve** (Allâh'ın zikrinden haberi olma yan) **gâfillerden olma!**

﴾206﴿ (Habîbim!) **Şüphesiz o kimseler ki Rabbinin nezdinde bulunmaktadırlar; o** (mukarreb melekler gibi en yüce tabakaya mensup ola)**nlar O** (Allâh-u Azîmü'ş-şâ)**na ibadetten büyüklenmezler,** (tüm noksan sıfatlardan uzak olduğunu ifade eden zikirlerle) **O'nu** (tenzih ve) **tesbih ederler ve ancak O'nun için secde yaparlar.**

Bu âyet-i kerime, Kur'ân-ı Kerîm'de bulunan on dört secde âyetinin ilki olup, okuyan ve dinleyenlerin secde etmeleri vaciptir. Ancak bu, Arapça metni okuyanlar için geçerlidir, zira diğer dillere yapılan çeviriler Kur'ân değildir. Bu husustaki hükümler ve diğer secde âyetlerinin sıralamasıyla alâkalı bilgiler, Rûhu'l-Furkan Tefsirimizin Mukaddime bölümünde (148-50) zikredilmiştir.

SEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Enfâl

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (; Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 75 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim! Bedir muharebesin de ganîmet elde eden sahabe) **sa na ganimetler**(in nasıl taksim edi le ceğinden ve kimin taksim edeceğin)**den soruyorlar. De ki: "O ganimetler**(le ilgili tüm yetki) **Allâh'a ve o Rasûl'e âittir!** (Allâh-u Te'âlâ'nın izni ve bildirmesiyle, o konuda tek yetkili Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **dir. O, Allâh-u Te`âlâ'nın hikmeti gereği emrettiği taksime riayet ederek, istediğine dilediği kadar verebilir.)Artık** (maddî sebeplerle görüş ayrı lıklarına ve çekiş melere düşmemek için) **Allâh'tan hakkıyla sakının da, aranızdaki hali düzeltin.** (Ganimetlerin taksimi dâhil tüm emirlerine uyma hususunda) **Allâh'a ve Rasûlüne itaat edin! Eğer siz** (gerçek anlamda) **mümin kimse ler olduysanız**(, imanınız sizi itaate yönlendirmelidir)**!"**

﴾2﴿ (Hakiki manada) **inananlar an cak o kimseler dir ki, Allâh anıldığı zaman** (O'nun yüce şanına tazim ederek, sonsuz heybetine karşı) **kalpleri korkuya ka pılır, üzerlerineO'nun âyetleri okunduğunda,** (din ledikleri o âyetler) **kendilerini iman** (ve tasdik) **yönün den artırırlar ve onlar** (kimseye ümit bağlamayıp, kimseden de korkmayıp) **ancak Rablerine tevekkül** (eder ve tüm işlerini sadece O'na havale) **ederler.**

﴾3﴿ **O kimseler ki o** (farz) **namaz**(ları dosdoğru kılarlar, kendilerini rızık landırdığımız şeylerden de (Bizim yolumuzda) **harcamada bulunurlar.**

﴿4﴾ **İşte sana! Onlar, gerçekten ina nanların ta kendileridir. Rableri ka tında yüksek dereceler,** (beşeriyet gereği işledikleri kusurlar için) **büyük bir bağışlanma ve** (cennet nimetleri gibi) **pek değerli bir rızık onlara âittir.**

﴿5﴾ (Senin ashâbın ganimetler hakkındaki yetkinin ellerinden alınıp, Allâh'a ve Rasûlüne âit kılınmasını hoş karşılamadılar, hâlbuki bunda kendileri için büyük bir hayır vardı.) **Nitekim Rabbin seni evin**(in bulunduğu Medîne-i Münevvere) **den hak** (ve gerekli, aynı zamanda isabetlibir gaye) **ile** (Bedir savaşına) **çıkarmıştı. Oysa gerçekten müminlerden bir fırka elbette** (bu hususta) **isteksiz kimselerdi!** (Ama sonunda ne büyük bir zafer elde ettiler.)

Sahâbe-i kirâm`ın ekseriyetinin değilde içlerinden bir cemaatin bu isteksizlikleri, asla Allâh ve Rasûlünün emrine karşı gelme anlamında değerlendirilmemelidir. Ancak onların bu tutumu, ganimet yüklü kervanı ele geçirme kastıyla yola çıktıklarından, büyük bir orduyla savaşa hazırlıklı olmadıkları için, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile istişâre mâhiyetinde bir fikir beyanından öte geçmemiştir. Yine böylece ganimet taksiminin kendi ellerinden alınıp Allâh ve Rasûlüne havale edilmesi konusundaki hoşnutsuzlukları, Allâh ve Rasûlünün hükmüne razı olmama niteliği taşımayıp, ancak insanın tabiatı gereği ganimete meyilli olmasındandır ki, bu gibi huylar gayr-i ihtiyârî olup, kişinin istek ve gücüyle zaptedebileceği hususlardan olmadığı için, malları ve canları pahasına Allâh ve Rasûlünün her emrine kayıtsız şartsız teslim olan sahâbe-i kiramhazarâtının yüce makamına halel getirecek şeyler değildir. (Âlûsî)

﴿6﴾ (Yöneldikleri her sahada mansur ve muzaffer olacakları gerçeği, Bizim vahyimiz ve senin bildirmenle kendilerine) **iyice**

belirdikten sonra on lar (hâlâ gani met yüklü savunmasız kervana değil de, şirkin önder lerini barındıran topluluğa karşı) **o hak** (olan cihat ilanını tercih etmen) **hususunda seninle mücadele ediyorlardı. Sanki onlar kendileri de bakarlarken** (göz göre göre) **ölüme sevk olunuyorlardı.**

﴾7﴿ **Hani Allâh size** (kervanda bulunan birkaç kişiyle, onları sa vunmaya gelen yüz lerce müşrikten oluşan) **o iki tâifeden birini: "Mutlaka o size âit** (bir ganimet) **tir!" diye vaat ediyordu. Siz ise** (müşriklerin ileri ge lenlerinin de aralarında bu lunduğu o büyük orduyu mağlup etmek yerine,) **o güç sahibi olmayan** (kerva n) **ın gerçekten size âit olmasını arzuluyordunuz. Oysa Allâh** (o anda vahyettiği) **keli meleriyle** (size, güçlü olan orduy la harbetmenizi emrederek,) **hak kı yerleştir** (ip yücelt)**meyi ve o inkâr cıların ardını** (arkasını) **kes**(ip, onları tümüyle helâk et)**meyi mu rad ediyordu.**

﴾8﴿ (Evet! Allâh-u Te'âlâ böyle murad eyledi!) **Tâ ki O, hakk** (olan İslâm)**ı iyice sabitleştirsin ve bâtıl** (olan şirk ve inkâr)**ı iptal etsin! Velev ki o** (şirk gibi en büyük suçu işleyen) **mücrimler hoş görmesin!**

﴾9﴿ **Hani siz Rabbinizden yardım istiyordunuz da, O da siz**(in bu yardım talebiniz)**e: "Muhakkak ki Ben,** (müminlerin) **ardı sıra gelen birbiri ardınca gelen meleklerden bin** (kadarı) **ile size imdâd ediciyim!" diye tam bir icâbet buyurmuştu.**

Hazreti Ömer (*Radıyallâhu anh*)*dan rivayet edildiğine göre; Bedir günü Rasûlullâh* (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) *müşriklere baktığında onları bin kişi kadar çok görüp, ashâbını da üç yüz on küsur kişi kadar az bulunca kıbleye yönelerek ellerini uzattı ve: "Ey Allâh! Bana vaad etmiş bulunduğun şeyi gerçekleştir! Ey Allâh! Eğer bu İslâm topluluğunu da helâk edecek olursan, artık yer yüzünde ibadet olunmayacaksın!" diye duaya başladı, bu*

duayı o kadar sürdürdü ki şalı omuzlarından düştü. Hemen Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh) *gelerek şalını omuzlarının üzerine koydu ve Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e arkasından sarılarak: "Ey Allâh'ın peygamberi! Senin Rabbine yalvarman yeter, çünkü O, sana vaad etmiş olduğu şeyi mutlaka yerine getirecektir!" deyince Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i celîleyi indirdi.* *(Müslim, Cihat: 18, No: 1763, 31383; Hâzin; Beyzâvî)*

﴾10﴿ **Allâh bunu** (; sizi bu kadar çok melekle destekle mesini, görünce güveneceğiniz, yitirince ümit kesece ğiniz bir şey yapmamış,) **ancak bir müjde olsun ve kalpleriniz kendisiyleiyice tatmin olsun diye yap mıştı.** (Yardımı meleklerden sanmayın!) **Yardım ancak Allâh katındandır.** (Kazanan da ancak Allâh'ın yardı mına mazhar olandır.) **Şüphesiz ki Allâh** (dostlarına yardıma gücü yeten bir) **Azîz'dir;** (düşmanlarını yar dımsız bırakırken de hikmet sahibi bir) **Hakîm'dir.**

﴾11﴿ **Hani O, tarafından bir güvenlik olsun diye size hafif bir uyku bürüyor ve üzerinize gökten bir su indiriyordu ki sizi onunla** (büyük-küçük abdestsiz liklerden) **iyice temizlesin, sizden şeytanın** (sebebi yet verdiği cünüplük) **murdarlığını**(susuzluktan he lâk olacağınıza dâir verdiği) **vesvesesini gidersin ve** (sabrı, sebatı ve Allâh'ın yardımına karşı kesin inanç ve güveni) **kalpleriniz**(e doldurup) **üzerine** (taşacak şe kilde) **sıkıca bağlama yapsın, bir de** (kumda kayan) **ayaklar**(ınız)**ı onunla sabitlesinayaklar**(ınız)**ı** (er meydanında) **sabit kılsın!**

﴾12﴿ **Hani Rabbin meleklere vahyediyordu ki: "Şüphesiz Ben** (Müslümanlara yardım ve destek hususunda) **sizinle beraberim. Haydi, o inanmış olan kimselere** (insan kılığında görünüp müjde vererek, sayılarını çoğaltarak ve bizzat harbe

iştirak ederek) **sebat verin! Muhakkak Ben o kâfir olmuş kimselerin kalpleri içerisine korku salacağım, siz de hemen o** (imansız) **boyunlar üstüne vurun! Onların tüm parmaklarına tüm mafsallarına da vurun!”**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) şöyle anlatmıştır: Müslümanlardan biri Bedir günü önünde giden müşriklerden birinin peşinde süratlice koşarken, birdenbire üsttten gelen bir kırbaç darbesiyle bir atlının: “Ey Hayzûm! Atıl!” dediğini işitti. O anda önündeki müşriğe baktığın da onu boylu boyunca yere serilmiş halde gördü, ona iyice baktığında bir de ne görsün; burnu berelenmiş, yüzü de kırbaç darbesiyle yarılmış gibiydi ve bütün bu uzuvları yemyeşil olmuştu. Ensardan olan bu zat gidip durumu Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e anlattığında Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Doğru söyledin! İşte bu, üçüncü semanın (meleklerinin) yardımındandır!” buyurdu. Böylece onlar o gün yetmiş kişiyi katlettiler, yetmiş kişiyi de esir aldılar. (Müslim, Cihat: 18, No: 1763, 31384; Hâzin)

﴾13﴿ (Habîbim!) **İşte bu** (kâfir lerin başına gelen hezimet) **şu sebepledir ki gerçekten onlar Allâh’a ve Rasûlu’ne karşı gelmiştirler. İşte her kim Allâh’a ve Rasûlu’ne muhalefet ederse muhakkak ki Allâh, azâbı çok şiddetli olan bir Zât’tır.**

﴾14﴿ (Ey kâfirler!) **İşte size** (Azabınız) **budur! Şim dilik** (dünyada) **tadın bunu! Üstelik o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbı da hiç şüphesiz yine o kâfirler içindir!**

﴾15﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Çok kalabalık bir ordu halindelerken o kâfir olmuş kimselerle karşılaşırsanız, onlara arkaları**(nızı) **döndür**(üp geri çekil)**meyin!**

﴾16﴿ **Harb için** (daha uygun bir yere çekilmek üzere) **yerini bırakan** (savaştıklarından daha önemli başka bir fırkayla) **savaşa yönelenharp** (taktiği uygulamak) **için** (, bozguna

uğramış da geri kaçıyormuş gibi gösterip aniden hücum etmek üzere savaş meydanından) **kena ra çekilen ya da** (Müslümanlardan) **diğer bir cema ate katıl**(ıp birlikte savaş) **an kimse dışında işte o** (kâ firlerle harbedildiği) **gün her kim onlara arkasını dön dürür** (de firar eder)**se muhakkak ki o kişi Allâh'tan** (gelen) **pek büyük bir gazapla dönmüş olur. Onun** (dünyada harpten kaçarak ölümden kurtulmak için sığındığı yere karşılık, âhiretteki) **barınağı ise an cak cehennemdir. O ne kötü varılacak yer olmuştur!**

﴾17﴿ (Ey müminler!) **Siz** (kendi gücünüzle) **onları öldürmediniz. Velâkin Allâh** (size yardım edip, müş riklerin kalplerine korku salarak) **onları öldürdü.** (Ha bîbim! Bir avuç toprak alıp onlara doğru) **attığın za man da sen** (her birinin gözüne ulaştıracak şekilde) **at**(ma gücüne sahip ol)**madın. Fakat Allâh** (her birine ulaşacak şekilde) **attı** (da, bu sayede siz kolayca onların kökünü kazıma imkanı buldunuz)**. Tâ ki O** (Rabbiniz)**,** (kâfirleri mahvetsin ve) **tarafından müminlere** (yar dım, ganimet ve mûcizeleri müşâhede gibi) **çok güzel bir nimet lütfetsin! Gerçekten de Allâh,** (kullarının duaları dâhil her şeyi hakkıyla işiten bir) **Semî'dir,** (dua edenlerin ni yetleri ve kabule sebebiyet veren halleri dâhil her şeyi en iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾18﴿ **İşte size!** (Maksat) **bu** (şekilde müminlere ya pılan bir lütuf)**dur! Zaten şüphesiz ki Allâh o kâfir lerin hilesini zayıflatıcıdır.**

﴾19﴿ (Ey Kâ`be'nin astarına yapışarak: "Ey Allâh! İki ordudan en hidâyette olanına ve senin katında en değer lisine yardım et!" diye dua eden kâfirler!) **Eğer fetih talep ediyorsanız, işte muhakkak siz**(in düşmanları nız olan müminler)**e fetih gelmiştir.** (Böylece kimin daha hidayette olduğu açıkça belirmiştir.) **İşte size gerçekten fetih** (beklerken bozgun)

gelmiştir. Şa yet (Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e düşmanlık tan ve onunla savaşmaktan) vazgeçerseniz, bu sizin için** (iki cihanda da) **daha iyidir. Ama yine** (onunla savaşa) **dönerseniz, Biz de** (ona yardıma) **döneriz.** (Sayıca) **çok da olsa, topluluğunuz sizden asla bir şey savuşturamaz** (ve hiçbir zararı uzaklaştıramaz)**. Çünkü Allâh**(ın yardımı) **gerçekten müminlerle beraberdir.**

﴾20﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'a ve Ra sûlüne itaat edin** (, emirlerini tutup, yasaklarından kaçın) **ve on**(a uymak)**dan yüz çevirmeyin! Zaten siz** (peygambere itaati emreden âyetleri) **dinlemektesiniz siz** (inanma ve kabul etme kulağıyla) **dinlemekte olduğunuz halde** (inanmayan kâfirler gibi) **ondan yüz çevirmeyin!**

﴾21﴿ **O** (Yahudi, Hristiyan ve münafık) **kimseler gi bi olmayın ki: "Dinledik!" demişlerdir, hâlbuki kendileri** (anlayıp faydalanma niyetiyle) **dinleme mektedirler.**

﴾22﴿ **Gerçekten de** (yeryüzünde) **depreşen** (canlı nesne)**lerin Allâh katında en şerlisi, o** (doğruları duymayan) **sağırlar ve** (gerçekleri konuşmayan) **dil sizlerdir ki, onlar** (hakkı) **anlamamaktadırlar! Sağır ve dilsizin aklı yerinde olursa, bazı şeyleri anlayıp birtakım isteklerine ulaşabilir. Aklı olmayan ise, şerlilik ve kötü konumda zirveye ulaşmış demek tir. İşte böylece; kendilerini diğer canlılardan ayıran aklî melekelerini iptal ettikleri için hakkı anlayamayan ve bu nedenle iman edemeyen kâfirlerin, tüm hay van türlerinden daha şerli olduğu gerçeği belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.** (Âlûsî)

﴾23﴿ **Eğer** (bu sağır ve dilsiz kâfirlerde, doğru yolu arayıp bulma isteği olsaydı da,) **Allâh onlarda** (böyle) **bir hayır** (bulunduğunu) **bilseydi, elbette onlara** (düşünüp anlayacakları

bir şekilde hakikatleri) **duyu rurdu. Ama** (kendileri hidâyete karşı isteksiz bir hal deyken) **on lara** (anlayacakları bir surette) **işittirsey di bile,** (inatlarından dolayı) **elbette onlar** (duydukla rından faydalanma yıp, imandan) **yüz çevirici kimse ler olarak dön**(üp gid)**erlerdi** (iman etseler bile, sebat göstermeyip, tasdik ve kabullerinin ardından irtidâd ederek) **elbette** (dinden) **dönerlerdi.**

﴾24﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'a ve sizi** (maddeten ve manen) **diriltecek olan** (cihat, ilim ve şehitlik gibi güzel) **şeylere sizi çağırdığında o Rasûle** (güzelce boyun eğip, bu çağrıyı teslimiyetle karşılaya rak) **tam manasıyla icâbet edin! Bilin ki şüphesiz Allâh kişiyle kalbi arasına girmektedir.** (Böylece onda bulunan bütün sırlara vâkıf olmaktadır. Ayrıca o kalbin sahibi olan kişiyi öldürerek, elinde bulunan iman ve ihlâs fırsatını kaybettirme gücüne sahiptir. Yine o dilerse, kişinin uzun yaşantı gibi bek lentileriyle arasına engel sokarak tüm azim ve kararlarını feshe debilir.) **Şu da bir gerçektir ki, muhakkak siz an cak O'n**(un huzurun) **a haşrolunacaksınız!** (O halde fırsatı kaçırmadan O'nun Rasûlünün taatına koşmakta çabuk davranın.)

﴾25﴿ **Öyle büyük bir günahtan** (günahların sebe biyet vereceği kargaşa ve) **azaptan iyice sakının ki o, içinizden özellikle o zulüm**(leri) **işlemiş olan kimselere isabet etmez** (, bilakis eseri hepinizi etki ler)**! Bilin ki gerçekten Allâh, azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır!**

﴾26﴿ (Ey Habîbimin ashâbı!) **Hatırlayın o zamanı ki; siz o toprakta**(; vatanınız olan Mekke'de müşrikler ta rafından âciz tanınan, horlanıp hakir görülerek) **zayıf tutulan bir azınlıktınız ve o insanların sizi** (her an) **çabukça yakalayabileceğinden endişe etmektey diniz. Ama O** (Allâh-u Te`âlâ) **sizi**

(Medîne'ye) **sığındır mış, yardımıyla sizi desteklemiş ve o pek hoş şey** (olan ganimet)**lerden sizi rızıklandırmıştı. Tâ ki siz** (bunca nimetine karşı O'na) **şükredesiniz!**

﴾27﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Farzları ve sünnetleri yerine getirmeyerek, niyetlerinizin tersini açıklayarak ve ganimet mallarından çalarak) **Allâh'a ve o Rasûl`e hâinlik etmeyin,** (aranızda bulunan) **emânetlerinize de** (riâyetsizlik ederek) **hıyânet et meyin! Oysa siz** (yaptığınız işin vebâlini ve nelerin iyi, nelerin kötü olduğunu) **bilmektesiniz!**

Rivayete göre; Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *sözleşmeyi bozup müşriklerle birleşen Yahudilerden Kureyza oğullarını yirmi bir gece muhasara altında tuttu. Onlar Nadîr oğullarıyla yapıldığı gibi kendileriyle de sürgün anlaşması yapılmasını istediler, fakat Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *Sa'd ibni Mu'âz* (Radıyallâhu anh)*ın hükmüne razı olmaları hususunda ısrarcı oldu. Onlar, çoluk çocuğu ve malı kendi yanlarında bulunduğu için haklarında iyi karar vereceğini umdukları Ebû Lübâbe* (Radıyallâhu anh)*ı kendilerine göndermesini istediler. O onların: "Sa'd ibni Mu'âz'ın hükmüne râzıolalım mı?" şeklindeki sorularına karşılık: "Boğazınız kesilir, sakın bunu yapmayın!" dercesine eliyle boğazına işâret etti. Ama Ebû Lübâbe* (Radıyallâhu anh) *daha ayakları yerinden kıpırdamadan Allâh'a ve Rasûlüne hâinlik yapmış olduğunu anladı. Bu hâdise üzerine bu âyet-i kerîme nâzil olunca, kendisini mescidin bir direğine bağlayarak ölünceye ya da tevbesi kabul oluncaya kadar hiçbir yiyecek ve içecek tatmayacağına yemin etti ve o hal üzere yedi gün bekleyerek baygınlık geçir di. Sonra Allâh-u Te`âlâ tevbesini kabul edince ona: "Tevben kabul oldu, kendini çöz!" denildiyse de o: "Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *beni çözmedikçe ben*

kendimi çözmem!” dedi. Bunun üzerine Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) yanına gelerek onu çözdü. O da tevbesinin tamamlanması için, günahına sebep olan malının tamamını bağışlamak istedi, Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: “Üçte birini bağışlaman sana yeterli olur!” buyurdu. (Beyzâvî, Hâzin)

﴾28﴿ (Şu gerçeği iyice) **bilin ki, mallarınız ve çocuklarınız ancak** (günaha ve azâba düşmenize sebebiyet verecek) **birer fitnedir**(Allâh’ın sizi kendileriyle sı nayacağı) **birer imtihan vesilesidir** (, sakın onların sevgisi yüzünden hâinliğe yönelerek imtihanı kaybet meyin)**! Allâh ise,** (rızâsını her şeye tercih edenler için) **gerçekten pek büyük bir mükâfat sadece Kendi nezdindedir.** (O halde mallarınız ve çocuklarınız hak kında Allâh’ın hududunu gözeterek, O’nun katındaki mükâfatlara kavuşmaya çalışın.)

﴾29﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Yapacağınız ve bırakacağınız her işte) **Allâh’tan hakkıyla sakınır sanız,** (o takvâ sayesinde) **O sizin için** (hakkı bâtıldan ayıracak) **bir** (nur ve) **Furkan**(, haklıyı haksızdan ayı racak bir yardım, iki cihanda kurtuluş ve şüphelerden çıkışa vesile olacak bir hidâyet) **yaratır,** (dünyada) **sizden kötü işlerinizi**(n eserini) **örter ve** (âhirette) **sizin için bağışlamada bulunur. Zaten Allâh pek büyük bir fazl u**(u ikram, lütf u ih sân) **sahibidir!** (Bu yüzden Kendisine hiçbir şey vâcip olmadığı halde, takvâya karşılık bu kadar büyük vaat lerde bulunmuştur.)

﴾30﴿ **Hani o kâfir olmuş kimseler, seni tutup** (bir evde hapsederek) **bağlasınlar yahut seni öldürsünler ya da seni** (Mek ke’den sürgün edip) **çıkarsınlar diye sana tuzak kuruyordu. Oysa onlar hile yapıyorlar ken Allâh da** (Müşrikleri Bedir’e çıkarıp, Müslümanları onlara az göstererek

savaşa girişmelerini sağladıktan sonra kâfirleri bozguna uğratarak, onların) **hileler**(in)**e karşılık veriyordu. Zaten hilelere karşılık verenlerin hayırlısı ancak Allâh'tır.** (Nitekim O'nun mekri o kadar güçlüdür ki, ona nispetle kimsenin hile ve tu zağına itibar olunmaz.)

﴾31﴿ **Onlar üzerine Bizim âyetlerimiz sürekli okun duğu zaman** (Acem diyârına sıkça gidip, Rüstem ve İs fendiyar hikâyelerini belleyen Nadr ibni Hâris gibiler Kur'ân'ı inkâr etmek üzere)**: "Gerçekten biz** (Muhammed'in okuduklarını) **işit tik! Dileseydik işte bunun bir benzerini elbette biz de söylerdik. İşte bu, öncekilerin** (uydurup) **yazmış olduğu hikâyelerden başka bir şey değildir!" dediler.**

﴾32﴿ (Habîbim!) **Hani** (Nadr kâfiri Kur'ân'a masal deyince, sen: "Helâk olasın! Bu Allâh'ın kelâmıdır!" demiştin de, o zaman) **onlar: "Ey Allâh! Eğer işte bu** (Kur'ân)**, Senin nezdinden** (indirilmiş) **olan hakkın ta kendisi ise, hemen gök ten üzerimize taş yağdır ya da bize çok acı verici bir azap getir!" demişlerdi.**

﴾33﴿ (Onlar azâbı çoktan hak etmişlerse de,) **sen onla rın içindeyken Allâh onlara asla azap edecek değil dir.** (Senin aralarından ayrılmandan sonra da,) **onla r**(ın içerisinde kalan zayıf müminler) **mağfiret ister lerkeno** (kâfir ola)**nlar** (iman edip) **istiğfarda bulu nurlarken de Allâh onlara azap edici olmamıştır.**

﴾34﴿ (Habîbim! Sen ve ashâbın onların içinden tama men ayrıldıktan sonra) **onlar**(ın azâba uğramasın)**a ne** (mâni) **olmuş kiAllâh kendilerine azap etmesin? Oysa onlar** (Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve müminleri) Mescid-i Haram'dan engellemektedir ler, üstelik onlar** (müşrik oldukları için) **onun** (yöneti mini üstlenmeyi hak etmiş) **velileri**

de değildirler! Onun (; Kâ’be’nin koruyup gözeticileri olan gerçek) **velileriO** (Allâh-u Sübhânehû)**nun dostları ancak o** (şirkten sakınan) **takvâ sahibi kimselerdir. Lâkin onların çoğu** (bu hakikati) **bilmezler.** (Bir kısmı bilirse de, bile bile inat ederler.)

﴾35﴿ **O** (müşrik ola)**nların o Beyt**(-i şerîf)**in yanındaki duaları namazları, bir ıslık çalma ve bir el çırpmadan başka bir şey değildir.** (O kâfirlere Bedir’de de, cehennemde de buyrulacak tır ki:) **“İnkâr etmekte bulunmuş olmanız sebebiyle artık tadın bu azâbı!”İbni Abbâs** (Radıyallâhu anhümâ)**dan rivayet edildiği üzere; Kureyş müşrikleri Beytullâh’ı çıplak vaziyette tavaf ederlerken parmaklarıyla ıslık çalarlar ve alkış tutarlardı. Bazen de Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **namaz kılarken onun kıraatini karıştırmak için özellikle ona doğru yönelerek bu hareketleri yaparlardı. İşte bu âyet-i kerîmede onların bu davranışları kınanmaktadır.** (Beyzâvî, Nesef î, Hâzin)

﴾36﴿ **Şüphesiz o kimseler ki kâfir olmuşlardır** (ve Bedir, Uhud gibi savaş günlerinde Müslümanlarla sava şacak olan arkadaşlarına ziyâfet çekmişlerdir)**,** (işte) **onlar** (insanları) **Allâh’ın yolundanengellesinler diye** (pek çok) **mallarını harcamaktadırlar. Yakında onları** (daha fazla) **harcayacaklar ama sonra bu** (tüketimleri bir şeye yaramayacağından) **on lara bir pişmanlık** (vesilesi) **olacaktır.** (Arada bir gâlip olsalar bile) **sonunda da mağlup edileceklerdir.Zaten o kâfir**(likte sâbit) **olmuş kişiler ancak ce henneme sevk olunacaklardır. Allâh-u Te`âlâ kâfirlerin boşu boşuna yaptıkları be denî ibadetlerinin peşi sıra, âhirette hiçbir yarar göre meyecekleri mâlî ibadetlerini bu âyet-i kerîmede konu etmiştir. Bu âyet-i kerîme Bedir günü müşrik ordusuna**

yemek yediren on iki kişi hakkında nâzil olmuştur ki, aralarında Ebû Cehil, Nadr ibni Hâris ve Übeyy ibni Halef gibi tanınmış kâfirler mevcuttur. Bunlardan her biri her gün on deve keserek orduya yedirirlerdi. İçle rinden sadece Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in amcası Abbâs ile Hakîm ibni Hizâm** (Radıyallâhu anhümâ) **Müslüman olmuştur. İbni Ebzâ'nın rivayetine göre; Ebû Süfyân Uhud günü Araplardan topladığı kalabalık dışında iki bin kişiyi kiralayarak Rasûlullâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e karşı sa vaşa çıkardı ve onlara kırk okka altın harcama yaptı. İşte Allâh-u Te`âlâ kâfirlerin İslâm'ı engelleme uğrunda yaptıkları bu gibi harcamaların neticede kendilerine pişmanlık olarak döneceğini beyan sadedinde bu âyet-i kerîmeyi inzal buyurdu.Tâbi ki Ebû Süfyân** (Radıyallâhu anh) **da Mekke fethi günü İslâm ile şereflenmiş ve ba ğışlanmıştır. Nitekim bir sonraki âyet-i kerîme buna işaret etmektedir.**

﴾37﴿ **Tâ ki Allâh, pis** (olan kâ firler)**i temiz** (mümin ler)**den ayır sın da, pisin bir kısmını diğerbir kısım üzerine koyup onu topluca üst üste yığsın ve böy lece hemen onu**(n tamamını) **cehenneme at**(ıp bırak) **sın! İşte onlar,** (canlarını da, mallarını da kay bettiklerinden) **tam manasıyla hüsrâna uğra yanla rın ta kendileridir!**

﴾38﴿ (Habîbim!) **O** (Ebû Süfyân ve arkadaşları gibi) **kâfir olmuş kimselere de ki: "Eğer onlar** (İslâm'a girer ve sana düşmanlıktan) **vazgeçerlerse, geçmiş olan** (kötü) **şeyler kendileri için muhakkak ki ba ğışlanacaktır. Ama** (onunla savaşa) **tekrar dönerlerse,**(geçmiş peygamberlerle savaşa kalkan) **önceki** (kâfir)**lerin** (başına gelen İlâhî azap) **sünneti** (ve muhalifleri ceza landırma kuralı) **kesinlikle** (gözlerinin önünde gelip) **geçmiştir!"** (Nitekim Bedir`de de arkadaşlarının başı na

geleni görmüşlerdir. Hâlâ inanmazlarsa, buna ben zer bir belayı pek yakında beklesinler!)

﴾39﴿ **Artık** (Müşriklerde kâfirlik nâ mı na) **bir fitne bulunmayıncaya ve din** (, taat, ibadet ve teslimiyet) **tümüyle Allâh'ın ol**(up, bâtıl dinlerin iz leri kendile rinden kaybol)**uncaya dek onlarla savaşın! Eğer** (kâfirlikten) **vazgeç**(ip İslâm'a gir)**erlerse, şüphesiz ki Allâh yapmakta olduklarını** (hakkıyla görüp, karşılığını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴾40﴿ **Şayet** (kâfirliği bırakmayıp, imandan) **yüz çe virecek olurlarsa, bilin ki; gerçekten de Allâh sizin** (yardımcınız ve) **Mevlâ'nızdır.** (O halde ancak O'na güvenin, bunların düşmanlığını hiç önemsemeyin.) **O ne güzel Mevlâ'dır** (ki, sahiplendiği kulu zâyi etmez)**, ne güzel de Nasîr'dir** (ki, yardım ettiği kimseler asla yenik düşmez)**!**

﴾41﴿ **Bilin ki;** (kâfirlerden) **ganimet aldığınız** (iğne-iplik dâhil) **herhangi bir şeyin beşte biri hiç şüphe siz ki Allâh**(ın emrettiği yola harcanmak üzere O'n)**a âittir, o Rasûl'e âittir ve** (soyca ona) **yakınlık sahipleriyle, yetimlere, yoksullara ve yolda** (mağdur) **kalmışa âittir. Eğer siz Allâh'a ve o iki ordunun karşılaştığı gün;** (Bedir'de hakla bâtılın ayrıldığı) **o Furkan günü kulumuz** (Muhammed Mustafa'y)**a indirmiş olduğumuz şeylere** (o âyetlere, meleklere, fetihlere ve yardımlara) **inanmış bulunduysanız** (, bu taksime râzı olmanız gerekir)**! Allâh** (azınlıkları çoğunluklara gâlip etmek dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir!** (Nitekim sayınızın azlığına rağmen Bedir günü sizi üç katınız olan kâfirlere gâlip etmiştir.)

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) zamanında ganimetler beş hisseye bölünür; bir hisse Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e, bir hisse onun akrabası olan Hâşim oğullarıyla

Muttalib oğullarına, kalan üç hisse de yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara ayrılırdı. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in vefatından sonra ise kendi hissesiyle akrabasının hissesi sâkıt olduğundan ganimetlerin tümü geri kalan üç zümre arasında taksim edilir oldu. Gerçi yine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in akrabasına verilebilirse de bu, fakir olma şartıyla kayıtlı olduğundan zenginler dışta tutulmaktadır. Âyet-i kerîmede geçen "Furkan günü"; Allâh-u Te`âlâ'nın hakkı bâtıldan ayırdığı Bedir günüdür ki, ramazan-ı şerîfin on yedisine denk gelen cuma günüdür. Bedir, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in katıldığı ilk muhârebe olmuştur. O gün müşriklerin başında Utbe ibni Rabî'a bulunmuştur. O gün ashâbın sayısı üçyüz on küsûr iken, müşrikler ise bine yakın bir sayıya ulaşmıştır. Müşriklerin bozguna uğradığı bu muhârebede küfrün önderlerinden yetmiş kişi gebertilmiş, yetmişi de esir alınmıştır. (Beyzâvî, Hâzin, Nesefî)

﴾42﴿ **Hani siz** (Bedir savaşında) **vadinin** (Medîne'ye) **en yakın kenarındaydınız, onlar ise vadinin en uzak kenarındaydılar.** (Müşriklere âit) **kervan da sizden daha aşağıda** (sahil tarafında)**ydı. Eğer** (onlarla savaşmak için) **sözleşseydiniz** (, her iki taraf da birbirinin gücünü bilseydi,) **elbette** (siz korkuya kapılıp zaferden ümit keserdiniz, onlarsa Ra sûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in heybetinden dehşete düşerdi de böylece) o vaat edilen vakit konusun da uyuşmazlığa düşerdiniz** (bu karşılaşmanız da gerçekleşmezdi)**. Velâkin** (önceden anlaşmadığınız halde) **Allâh**(, dostlara yardım ve düşmanları kahır hususunda) **yapıl maya değer olan bir işi/**(ezelde takdir edilmesi hase biyle vukuu kesin olduğundan,) **yapılmış** (bitmiş me-sabesindeki) **bir işi/ gerçekleştirsin diye** (sizi bir araya getirme sebeplerini hazırladı)**! Tâ ki helâk ol muş**

olan kimse açık bir delil (ve mucizeyi gördük) **den sonra helâk olsun,** (iman edip) **hayat bulmuş olan da açık bir delil**(i gördük)**den sonra hayat bul sun**(, böylece Müslüman olan, kabul ettiği dinin gerçek olduğunu hiçbir şüpheye düşmeyecek şekilde yakînen bilsin, kâfir kalan da, tasdik etmediği o İslâm dininin hak olduğuna, kendisininse, bile bile yanlış yolu tuttuğuna kanaat getirsin)**! Şüphesiz ki Allâh elbette** (her iki tarafın sözlerini hakkıyla işiten bir) **Semî'dir,** (kâfirlerin kötü inançlarını ve hak ettikleri azapları da, inananların itikat, niyet ve mükâfatlarını da çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾43﴿ (Hatırla!) **Bir zamanı ki Allâh sana onları uy kunda bir azınlık olarak gösteriyordu. Eğer sana onları çok gösterecek olsaydı, elbette korkuya ka pılırdınız ve elbette o** (savaş) **iş**(i) **hakkında** (görüş ayrılığına düşerek) **çekişirdiniz. Velâkin Allâh** (sizi çekingenlik ve muhâlefetten) **selâmete çıkardı. Zira şüphesiz ki O, sînelerin sahip olduğu şe yi** (; kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen ve bu hususta herkese hak etmiş olduğu karşılığı verecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴾44﴿ **Hani O** (Rabbiniz)**, karşılaştığınız zaman göz lerinizde onları size bir azınlık olarak göste riyor du, sizi de onların gözlerinde iyice azaltıyordu, tâ ki Allâh yapılmaya değer o lan bir işi/**(ezelde takdir edilmesi hasebiyle vukuu kesin olduğundan,) **yapılmış** (bitmiş mesabesindeki) **bir işi/ yerine getirsin! Zaten bütün işler ancak Allâh'a döndürülecektir.** (O da, her konuda dilediği şekilde hüküm verecektir.)

﴾45﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Sizinle savaş mak üzere hazır bulunan) **bir topluluğa ka - vuştuğu nuz zaman,** (kaçmayıp) **sebat edin ve** (harp meydanın da) **Allâh'ı çokça zik red** (erek: "Ey Allâh! Onları yar dımsız bırak ve onla rın

kökünü kazı!" diye dua ed)**in! Tâ ki siz** (iki ci handa zafer ve sevaplara nâil olup) **felâ ha erebilesiniz!**

﴾46﴿ (Cihada çıkmak ve düşmana karşı sebat etmek gibi tüm emirlerinde) **Allâh'a ve Rasûlüne itaat edin!** (Bedir'e çıkış hakkında yaptığınız gibi görüş ayrılığına düşerek) **çekişmeyin, sonra korkuya kapılırsınız ve** (kuvvetinizi temin etmek üzere arkanızdan esen) **rüz gârınız** (kaybolup) **gider.** (Kâfirlerle muhârebede bozguna uğramamak için) **sabredin! Şüphesiz ki Allâh**(ın yardım ve deste ği) **sabredenlerle beraberdir.**

﴾47﴿ (Ey Müslümanlar! Nimetlerinin çokluğundan dolayı şükrü unutan) **o** (şımarık ve riyâkâr) **kimseler gibi olmayın ki, iftihar ve insanlara gösteriş için yurtlarından** (kervanı kurtarma gayesiyle) **çıkmışlar dır ve Allâh'ın yolun**(a uymak) **dan** (insanları) **alıkoy maktadırlar!** (Bilakis siz tak vâ ve ihlâs ehlinden olup, Allâh korkusuyla kederli ve üzüntülü olun!) **Oysa Allâh onların yapmakta olduklarını** (ilmiyle çepeçevre) **kuşatıcıdır.** (Hak ettikleri cezayı da ken dilerine verecektir.)

﴾48﴿ **Hani şeytan onlara** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e düşmanlık hususunda) **yaptıklarını çokça hoş göstermiş ve** (Sürâka ibni Mâlik'in suretinde kendilerine görünerek)**: "Bu gün insanlardan size gâlip gelecek hiçbir kimse yoktur, gerçekten ben de sizin için bir yardımcıyım!" demişti. Fakat o iki topluluk birbirini görünce o** (şeytan)**, ökçeleri üzerinde geri dönmüş ve: "Muhakkak ki ben sizden tamamen uzağım. Gerçekten de ben sizin göremediklerinizi görmekteyim! Şüphesiz ki ben** (Allâh'ın, dostlarına verdiği yardım sözünü tutacağını yakînen bildiğim için) **Allâh'tan korkmaktayım! Zaten Allâh, azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır!" demişti.**

Müfessirlerin cumhûruna göre; Kureyş müşrikleri Bedir'e

çıkmaya karar verdiklerinde Kinâne oğullarıyla aralarındaki husumeti hatırlayarak geri kalacak oldular. Çünkü onlardan bir adamı öldürdükleri için aralarında kan davası sürmekteydi. Bu yüzden topluca Bedir'e çıktıklarında arkalarından bir saldırıya uğramaktan endişe ettiler. Onların Bedir'e çıkmasını çok isteyen İblis, Kinâne oğullarının eşrâfından olan Sürâka ibni Mâlik'in kılığına girerek onların yanına gelip: "Bugün size kimse gâlip gelemez! Kinâne'den beklediğiniz hiçbir sıkıntıyla karşılaşmamanız için ben size yardımcıyım!" deyince hemen yola çıktılar. İnsanlar harp safına dizilince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *bir avuç toprak alıp müşriklerin suratlarına serpti. O sırada İblis, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in önünde yürüyen Cibrîl* (Aleyhisselâm) *ın kendisine doğru yöneldiğini görünce elini yanında bulunan Hâris ibni Hişâm'ın elinden çekip kaçmaya başladı. Hâris: "Daha savaş başlamadan bu kaçış da ne?" diyerek onu tutmaya çalıştıysa da o: "Ben sizin görmediklerinizi görüyorum!" deyip göğsüne vurarak ondan kurtuldu. Bunun üzerine müşrikler bozguna uğradılar. Mekke'ye döndüklerinde Sürâka'nın kendilerini bozguna uğrattığı lafını konuşmaya başladılar. Bunu duyan Sürâka yanlarına gelerek: "Siz benim hakkımda şöyle şöyle konuşuyormuşsunuz, vallâhi ben sizin Bedir'e çıktığınızın farkında bile değilim! Bozguna uğradığınızı daha yeni duydum!" dedi. Onlar ona: "Sen şu gün bize gelmemiş miydin?" diye ısrarla sordularsa da o böyle bir şeyden haberi bile olmadığına yemin etti. Böylece müşrikler bu meseleyi bir çözüme kavuşturamadılar. Neticede içlerinden bir kısmı Müslüman olunca, şeytanın Sürâka kılığında onlara gelip kendilerini bozguna uğrattığını anladılar.* (Hâzin, Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî)

﴾49﴿ (Sizin üç yüz kişilik bir kuvvetle, bin kişilik bir orduya karşı çıktığınızı gördüklerinde,) **münafıklar ve kalplerinde** (şek ve şüpheden ibâret) **bir tür hastalık bulunanlar: "İşte bunları dinlerialdatmış** (da, ona güvenip kendilerini böyle bir tehlikeye atmışlar)**!" de diği zaman**(, işte o zaman Allâh'ın şiddetli azâbı kendi lerine isâbet etmişti)**! Oysa her kim Allâh'a** (güvenir de, tüm işlerini O'na havale ederek) **tevekkülde bulunursa, şüphesiz ki Allâh** (ne kadar az ve güçsüz olsalar da, Kendisine gü venenleri, kuvvetli çoğunluklara gâlip edecek kuvvete sahip bulunan bir) **Azîz'dir,** (hikmet-i bâliğasıyla, akıl ve idrâkin anlamakta güçlük çekeceği muâmeleler ya pan ve dostuyla düşmanını bir tutmayanyegâne hik met sahibi bir) **Hakîm'dir.**

﴾50﴿ (Habîbim!) **Bir görecek olsaydın o zamanı ki; melekler, yüzlerine ve arkalarına** (, sırtlarına ve ma katlarına demirden kamçılarla) **vurmakta oldukları halde o kâfir olmuş kimselerin canlarını alacak ve: "Tadın o yakıcı azâbı!"** (diyecekler.)

﴾51﴿ (Ey kâfir!) **İşte bu** (karşılaştığın can yakıcı azap)**, ellerinizin takdim etmiş bulunduğu** (kâfirlik ve günahlar gibi, cezayı mucip) **şeyler sebebiyledir, bir de gerçekten Allâh kullara** (haksız yere azap ederek) **asla zerre kadar bile zulmedici değildir!**

﴾52﴿ (Bu kâfirlerin gidişâtı) **Firavun hânedanının ve onlardan önce ki o** (kâfir) **kişilerin âdeti gibidir. Onlar Allâh'ın âyetlerini inkâr etmişlerdi de, Allâh onları günahları sebebiyle hemen yakalayı vermişti. Şüphesiz ki Allâh,** (düşmanlarından intikam almak ta pek kuvvetli bir) **Kaviyy'dir,** (inkârcılara karşı) **azâ bı çok şiddetli olan bir Zât'tır.**

﴾53﴿ **İşte bu** (kâfirlerin başlarına gelen bela)**, şu sebepledir ki gerçekten onlar kendilerinde bulu nan** (iyi halleri ve güzel

ahlâk)**ı değiştirinceye kadar Allâh, kendisini bir kavme lûtfetmiş olduğu** (küçük veya büyük) **herhangi bir nimeti değiştirici olmamış tır, bir de muhakkak ki Allâh** (inkârcıların sözlerini hakkıyla işiten bir) **Semî'dir ve** (hem yaptıklarını, hem de kalplerinde gizlediklerini pek iyi bilen bir) **Alîm'dir!**

﴾54﴿ (Bu kâfirlerin sürdürdükleri halleri;) **Firavun hânedânının ve onlardan önceki o** (inkarcı) **kişile rin âdeti gibidir. Onlar Rablerinin âyetlerini yalan lamışlardı da, Biz de kendilerini günahları yüzün den helâk etmiştik. Firavun hânedânını da suyla boğmuştuk!** (İnkâr eden fırkaların) **hepsi de** (kâfir lik ve günahlara dalarak kendilerine yazık etmiş) **zâ lim kimseler olmuşlardı.**

﴾55﴿ **Gerçekten de** (yeryüzünde) **hareket edebilen** (canlı nesne)**lerin Allâh katında en şerlisi o kâfir olmuş kimselerdir. Artık onlar** (inkârda ısrarcı oldukları için kalpleri mühür len diğinden hiç bir hakikate) **inanmazlar.** (Ha bîbim! Bunu böyle bildiğine göre kendini üzmeye kalkma!)

﴾56﴿ (Onlar) **O kimseler**(dir) **ki;** (senin aleyhine düşmanlarına yardım etmeyeceklerine dâir) **sen onlarla antlaşma yapmışsındır da sonra her defasında söz lerini boz**(up Mekke müşriklerine yardımcı ol)**uyor lar. Üstelik onlar** (aldatmanın getireceği tenkit ve sövmelerden de, Allâh'ın azâbından da, Müslümanların ileride güçlenip kendilerine musallat olmasından da) **hiç sakınmazlar!** (İşte bunlar yaratıkların en şerlileri olan kâfirlerin de en şerlileridirler.) **Bu âyet-i kerîme Allâh katında en şerli yaratık olduk ları bildirilen kâfirler içerisinden özel bir fırkayı kötü vasıflarıyla birlikte tanıtmaktadır ki onlar Kureyza Ya hudileridir. Rasûlûllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **onlarla evvela kendisiyle harb etmeyeceklerine ve ona karşı müşriklerle**

birlik olmayacaklarına dâir sözleşmişti. Fa kat onlar Mekke müşriklerine silah yardımı yaparak bu sözü bozdular. Sonra: “Unuttuk, hata ettik!” dediler ve tekrar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ile muâhede yaptılar. Bu seferde Hendek günü kâfirlerle birlik ol dular ve reisleri Kâ’b ibni Eşref Mekke’ye giderek Ra sûlûllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ile muhârebe husu sunda kâfirlerleantlaşma yaptı.** (Beyzâvî, Âlûsî)

﴾57﴿ **Ya bir de onlara harpte rastlayıp kesinlikle gâlip gelirsen, arkalarında olan** (gâvur) **ları onlar**(a yaptığın cezalandırma) **sebebiyle darmadağın et** (ve kendilerine çok kötü bir ölüm şekli revâ gör)**! Tâ ki onlar iyice öğütlensinler** (de, bir daha sana karşı gelemesinler)**!**

﴾58﴿ (Habîbim!) **Eğer** (söz bozma yönünde beliren nişâneler görmen sebebiyle, antlaşmalı olduğun) **bir kavmin herhangi bir hıyânetinden gerçekten endi şelenecek olursan, tam bir doğ ruluk/**(bilgide) **tam bir eşitlik/ üzere onlara** (sözl eşmelerini) **at** (ve ant laşmayı feshettiğini harp öncesi kendilerine bildir ki, her iki ta rafın da konuyla ilgili bilgisi eşit olsun ve böyle ce söz bozmayı senin başlattığını zannetmesinler)**! Şüp hesiz ki Allâh** (söz bozan) **hâinleri sevmez** (; bu yaptıklarına rıza göstermez)**!**

﴾59﴿ **O kâfir olmuş kimseler sakın ha sanmasın** (lar) **ki** (kendileri yenilgiden kurtulup sizi) **geçmiş lerdir! Şüphesiz ki onlar** (Bizi intikam almaktan) **âciz bırakamazlar!**

﴾60﴿ (Ey müminler! Harp araç-gereçlerine yönelik) **kuvvet olarak güç yetirmiş olduğunuz şeyleri ve** (Allâh yolunda cihat için beslemek ve eğitmek üzere) **bağlı** (bulunan) **atları o** (kâfirlerle, özellikle de söz bo za)**nlar**(la savaşmak) **için hazırlayın ki, kendisiyle hem Allâh’ın düşmanlarını, hem de sizin düşmanlarınız** (olan Kureyş gâvurların)**ı korkutursunuz,**

bir de onların dışında kalan (Yahudiler, münafıklar ve Araplardan olmayan) **diğerlerini ki siz onları** (şah sen) **tanımazsınız, Allâh ise onları** (tek tek şahsen) **tanımaktadır!** (Az veya çok) **herhangi bir şeyden Allâh yolunda ne verirseniz** (karşılığı) **size tastamam verilir. Ve siz** (ameliniz zâyi edilerek ya da sevabınız eksiltile rek, haksızlık ve) **zulme uğratılmazsınız.**

﴾61﴿ **Eğer onlar barışa meylederlerse, sen de ona meylet ve** (kendileriyle antlaşmaya giriş. Fakat tüm iş lerini) **Allâh'a** (ısmarlayıp ancak O'na) **tevekkül et** (, böylece ‘‘Bunlar barışa yanaştıklarını gösteriyorlar ama bana karşı bir hile ve tuzak mı kuracaklar?'' diye endişeye kapılma)**! Şüphesiz ki** (onların gizli gizli söyledik leri hilekârca sözlere varıncaya kadar her şeyi hakkıyla işiten) **Semî' de,** (niyetlerini ve kararlarını çok iyi bilip, karşılığını hazırlayacak olan) **Alîm de O'dur, ancak O!**

﴾62﴿ **Eğer onlar sana hile yapmak isterlerse, şüphesiz ki sana yeterli olacak Zât ancak Allâh'tır!** (O halde tuzaklarını önemseme! Zira) **Kendi yardımıyla ve inananlar**(ın desteği) **ile seni güçlendirmiş olan Zât ancak O'dur!**

﴾63﴿ **Bir de O** (Evs ve Hazrec kabilelerinin yüz yirmi senelik kan davasından sonra) **onların kalpleri arasında tam bir kaynaşma vücuda getirmiş tir. Sen** (onların içinde bulunan kin, nefret ve intikam hırsını gider mek için) **yer**(yüzün)**de bu lunanları topluca harcaya cak olsaydın, onların kalplerinin arasında bir buluşma sağlayamazdın. Velâkin** (bütün kalplerin yegâ ne Mâliki olan) **Allâh** (üstün kuvvetiyle) **onların ara sında tam bir ülfet meydana getirmiştir. Şüphesiz ki O** (, sana tuzak kuranları kahredecek güce sahip bir) **Azîz'dir;** (sana uyanlara son derece yardım ederek, hikmetini uygulayacak bir) **Hakîm'dir.**

﴾64﴿ **Ey Nebiyy**(-i zîşân)**! Sana** (yardımda) **yeterli olacak Zât ancak Allâh'tır, bir de sana hakkıyla uymuş bulunan o müminler/sana da, inananlardan sana hakkıyla uymuş bulunanlara da kâfî gelecek Zât ancak Allâh'tır/!**
﴾65﴿ **Ey Nebiyy**(-i zîşân)**! İnananları** (kâfirlerle) **savaşa teşvik et! İçinizden sabredici yirmi kişi bulunur sa,** (onlardan) **iki yüz** (kişiy)**e gâlip gelirler. Sizden** (sabırlı) **yüz** (kişi) **bulunursa, o kâfir olmuş kimselerden bin** (kişiy)**i yenerler. Çünkü gerçekten onlar** (Allâh'tan yardım beklemedikleri için) **öyle** (basi retsiz) **bir toplumdurlar ki** (harp taktiğini) **iyice anla mazlar!**
﴾66﴿ **Şu anda Allâh sizde gerçekten** (sayı ve sağlık bakımından) **bir zafiyet bulunduğunu bilmiş ve** (bir kişinin, on kişiye mukavemet yükümlülüğü hakkında) **sizden hafifletme yapmıştır. Artık içinizden sabırlı** (ve dayanıklı) **yüz kişi bulunursa,** (onlardan) **iki yüz** (kişiy)**e gâlip gelirler. Ama aranızdan** (sabırlı) **bin** (kişi) **bulunursa, Allâh'ın izni** (ve desteği) **ile iki bin** (kişiy)**e gâlip ge lirler. Zaten Allâh**(ın yardım ve desteği) **o sabreden lerle beraberdir.**
﴾67﴿ (İslâm'ı aziz kılmak üzere müşrikleri çokça öldürüp) **yer**(yüzün)**de ağırlık sağlamadıkça/iyice güçlenmedikçe/, hiçbir peygamber için** (kâfirleri harpte öldürmeyip,) **kendisine âit esirler** (halinde) **bulun**(durması ve İslâm'ın güçlenmesi için alacağı fidye mukabili salmak üzere sakla)**ması** (, doğru ve düzgün bir şey) **olamaz! Siz dünyanın geçici menfaatini istemektesiniz** (, bu yüzden Bedir muhârebesinde yakalanan esirleri öldürmeyip, fidye karşılığı salıvermesi hususunda Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e istişâre vermektesiniz)! Allâh ise âhiret** (sevabına nâiliyetinizi ve sizin elinizle dinini yüceltip, düşmanlarını kahretmey)**i murad**

etmektedir (, onun için kâfirleri çokça öldürmenizi emretmektedir)**. Allâh** (, dostlarını düşmanlarına karşı galip etme gücüne sahip bir) **Azîz'dir;** (her işinde olduğu gibi, dostlarına yaptığı bu sitemlerde de yegâne hikmet ve isâbet sahibi bir) **Hakîm'dir.**

Rivayete göre; Bedir günü Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e aralarında amcası Abbâs ve Ali* (Radıyallâhu anh)*`ın kardeşi Akîl'in de bulunduğu yetmiş esir getirilince onlar hakkında Ebû Bekr* (Radıyallâhu anh) *ile istişârede bulundu. O onlarla aralarında bulunan akrabalık hukukunu gözeterek, kendilerinden fidye alınıp sağ bırakılmalarını, hem bu suretle tevbe etme ihtimalleri de bulunduğunu söyledi. Ömer* (Radıyallâhu anh) *ise onların küfrün önderleri olduklarını ve Müslümanları sürgüne mecbur ettiklerini söyleyerek boyunlarının vurulmasını önerdi. Hatta Alî'nin Akîl'i, Hamza'nın Abbâs'ı, kendisinin de en yakın birini öldürmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *Ebû Bekr-i Sıddîk'ı İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*`a, Hazreti Ömer'i de Nûh* (Aleyhisselâm)*`a benzettikten sonra: "İsterseniz onları öldürürsünüz, dilerseniz de fidye alıp salarsınız, fakat içinizden onlar kadar şehit verirsiniz!" buyurunca, onlar fidye alıp şehit olmayı tercih ettiler, bu nedenle Uhud'da yetmiş kişi şehit oldu. Fakat Allâh-u Te`âlâ onların bu tatbikatına rıza göstermeyerek bu âyet-i kerîmeleri inzal edince Rasûlüllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *Ebû Bekr-i Sıddîk ile beraber ağlamaya başladı. O sırada yanlarına gelen Ömer* (Radıyallâhu anh)*: "Ya Rasûlallâh! Neden ağladığını bana söyle, ağlayacak bir şey varsa ben de ağlayayım, değilse ben de ağlar gibi yapayım!" deyince Rasûlullâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Fidye alan arkadaşlarının durumuna ağlıyorum!" buyurdu ve kendisine*

yakın bir ağacı göstererek: “Onların azâbı bana şu ağaçtan daha yakın bir yerde gösterildi, eğer gökten bir azap inecek olsaydı Ömer ile Sa’d ibni Mu’âz dışında kurtulan olmayacaktı!” buyurdu. İşte bu ve bir sonraki âyet-i kerîmelerin nüzûlü üzerine sahabe-i kiram aldıkları fidyelerden el çektiler. Daha sonra 69. âyet-i kerîme nâzil olunca ganimetlerden istifade ettiler.
(Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)
﴾68﴿ (“İctihadında hata edene azap etmeyeceği”, “Ne yapsalar da Bedir ehlinin peşinen affedildiği”, “Bir şey açıkça yasaklanmadan önce yapanlara ceza vermeye ceği” ve “Aldıkları fidyelerin sonradan kendilerine helâl edileceği”ne dâir) **Allâh** (tarafın)**dan** (Levh-i Mahfuz’da tespit edilen hükmü ifâde eden) **bir yazı geçmiş bulun masaydı, aldığınız** (fid ye ve benzeri) **şeyler hakkında pek büyük bir azap elbette size dokunacaktı.**
﴾69﴿ **Ama artık** (fidyeler dâhil, tüm) **ganimet aldığınız şeylerden helâl ve** (içinize sinecek şekilde gönlü nüz) **hoş olarak yiyin ve Allâh**(a karşı bilmediğiniz kararlara atılmak)**dan hakkıyla sakının! Şüphesiz ki Allâh** (önceden yaptıklarınızı çokça bağışlayan bir) **Ğafûr’dur;** (ganimetleri size helâl edecek derecede merhamet sahibi olan bir) **Rahîm’dir.**
﴾70﴿ **Ey Nebiyy**(-i zîşân)**! Ellerinizde bulunan esir lere de ki: “Eğer** (samimi bir inanca sahip olursanız ve) **Allâh kalplerinizde** (iman ve ihlasa dâîr) **bir ha yır** (bulunduğunu) **bilirse, sizden alınmış olan şey lerden daha iyisini size verir ve sizin için** (günahla rınızı) **mağfiret buyurur. Zaten Allâh** (kâfirlikten ve günahlardan tevbe edip, iman edenleri tamamen bağışlayan bir) **Ğafûr’dur;** (Kendisine itaatte bulunanları ziyadesiyle esirgeyen bir) **Rahîm’dir.”**

﴾71﴿ **Eğer o** (esir ola)**nlar** (fidye ver me sözünü bozarak ya da seninle savaşa dönerek veya Müslüman olduk tan sonra atalarının dinini özleyip irtidâd ederek) **sana hâinlik yapmak isterlerse, gerçekten onlar bundan önce** (kâfir olarak, Kalûbelâ'da her kuldan alınan iman sözünü bozmakla) **Allâh'a da hâinlikte bulunmuşlar dı, fakat O onlara karşı** (zafer kazanman için sana güç ve) **imkân vermişti.** (Demek ki sana karşı da bir hâin lik düşünürlerse, seni de onlara gâlip edecektir.) **Allâh** (gelecekte neler olacağını ve onların içlerinde taşıdık ları ahde vefa yahut söz bozma ve hıyânet niyetlerini ziyadesiyle bilen bir) **Alîm'dir;** (şu anda kendileri hak kında verdiği kararlarında tam bir hikmet ve isâbet sahibi olan bir) **Hakîm'dir.**
﴾72﴿ **O kimseler ki** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e ve Kur'ân'a) iman etmiştirler,** (Allâh ve Rasûlü uğruna vatanlarını terk ederek) **hicret etmiştirler,** (kâfirlerle savaş için malzeme alarak ve bizzat harbe katılarak) **Allâh**(ın dinini yüceltme) **yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad etmiştirler, bir de o kimseler ki** (Mekke'den muhâcir gelen garipleri kendi yurtlarında) **barındırmıştırlar ve** (düşmanlarına karşı onlara) **yardım etmiştirler; işte onlar; gerçekten onların bazısı** (miras hususunda) **diğer bir kısmın velî** (ve vâris)**leridirler. Ama o kimseler ki iman etmiştirler fakat hicret etmemiştirler, onlar** (en yakın akrabanız da olsalar) **hicret edinceye kadar, kendilerinin** (vâris kılınmalarıyla ilgili) **velâyetlerinden sizin için hiçbir şey yoktur. Şayet onlar**(la kâfirler arasında bir savaş çıkar da) **din hususunda sizden yardım isterlerse, o** (hicret vazifesini terk etmiş kişilere) **yardım sizin üzerinize gereklidir. Ancak bir topluma karşı değil ki, sizinle onlar arasında** (birbiriniz aleyhine yardımlaşmayacağınıza dâir) **bir sözleşme vardır. Allâh**

yapmakta olduğunuz (vefalılık ve hıyânet, barış ve savaş gibi) **şeyleri** (hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.**

Âyet-i celîlede geçen: "Onlar (miras hususunda) bir birlerinin velî (ve vâris)leridirler." cümle-i celîlesi, aralarında akrabalık bağı olmasa da, hicretten sonra muhâcirlerle ensârın birbirlerine vâris olacaklarını beyan etmektedir. Daha sonra gelen yine bu sûrenin 75. âyet-i kerîmesindeki: "Rahim sahipleri ise, Allâh'ın kitabında biri birine (vâris olmaya) daha yakındır(lar)." cümle-i celîlesiyle, sadece aralarında soy bağı bulunanların yek diğerlerine vâris olabilecekleri açıklanmış ve böylece 'Din bağıyla birbirine vâris olma' hükmü neshedilmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Celâleyn)

﴾73﴿ **Ama o kimseler ki kâfir olmuşturlar,** (yar dımlaşmada ve verâset intikâlinde) **onların bazısı diğer bir kısmın dostlarıdırlar. Eğer siz** (kâfirlerle aranızdaki yakınlık bağlarını hiçe saymazsanız ve İs lâm nispetini her şeyden üstün tutarak Müslümanların kay naşmasıyla ilgili Allâh-u Te'â lâ'nın) **o** (buyruğu)**nu yap - mazsanız, yer**(yüzün)**de** (İs lâm'ın zafiyeti ve kâfirliğin yükselmesi gibi) **büyük bir fitne ve** (Müslüman kanlarının oluk gibi akmasıyla sonuçlanacak) **pek büyük bir** (bozgun ve) **fesat meydana gelecektir.**

﴾74﴿ **O kimseler ki iman etmiştirler,** (din uğrunda vatanlarını terk etmiş, özellikle de Mekke'den Medi ne'ye) **hicret etmiştirler ve Allâh**(ın davasını aziz kıl ma) **yolunda** (olanca güçlerini sarf ederek) **cihad et miştirler, bir de o kimseler ki** (fakir muhacirleri ev-bark sahibi edip) **barındırmıştırlar ve** (düştükleri zor durumda kendilerine) **yardım etmiştirler; işte gerçek bir şekilde iman** (ettiklerini ispat) **edenlerin ta kendileri ancak onlardır!** (Beşeriyet gereği kaçına madıkları günahlarından ötürü) **kendileri için** (ölçü lüp biçilemeyecek derecede) **pek büyük bir bağışlan ma ve** (mesuliyet gerektirmeyen, aynı

zamanda başa kakılarak bulandırılmayan) **çok hoş bir rızık vardır.**

﴾75﴿ **Bir de o kimseler ki, bu** (Medî ne'ye ilk hic retin vukuu)**ndan sonra iman etmiştirler, hicret etmiştir ler ve sizinle birlikte cihad etmiştirler;** (ey muhâcir ve ensâr fertleri!) **işte onlar da sizdendirler! Rahim sahipleri ise, Allâh'ın** (hüküm ve taksimini yazmış olduğu) **ki tab**(ı olan Levh-i Mahfuz'da ve Kur' ân'ı)**ında on ların bazısı diğer bir kısma** (vâris olma ya) **da ha yakındır**(lar)**. Şüphesiz ki Allâh** (evvelce ve râset için İslâm'ı şart koşup, sonradan akrabalığa itibâr etmesinde bulunan hikmetler dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

DOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Tevbe

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 129 ayettir.

Bu sûrenin başında Besmele bulunmamasının sebebi hakkında birçok görüş nakledilmiştir.Katâde ve diğer bazı müfessirlerden nakledildiğine göre; bu sûre Enfâl sûresiyle bir sayıldığından aralarında Besmele yazılmamıştır.Ama bu hususta sahâbe arasında ihtilaf olduğundan ikisi birleştirilmeyip arada fâsıla bırakılmıştır.Fakat Âlûsî (Rahimehullâh) gibi bazı âlimler ikisinin de müstakil birer sûre oldukları görüşünü tercih etmişler, Besmele yazılmamasının sebebi olarak da Ali (Radıyallâhu anh)ın: "Besmele bir emandır, Berâet sûresi ise (kâfirlerin) kılıç(tan geçirilmesi) ile alâkalı olarak nâzil olmuştur!" sözünü nakletmişlerdir.

﴿1﴾ (İşte bu,) **kendileriyle sözleşmiş bulunduğunuz** (fakat her seferinde sözlerini bozmuş olan) **o müş riklere Allâh ve Rasûlünden bir beraat** (; ilişkiyi kesme vesikası)**dır.** (Dolayısıyla evvelki antlaşmalar, Allâh-u Te`âlâ'nın izni ve Rasûlünün kabûlüyle olmuş tuysa da, artık Müslümanların o sözleşmeleri tanıma maları gerekir.)

﴿2﴾ (Ey müşrikler!) **Artık** (bugünden itibaren) **yer-** (yüzün)**de dört ay** (dilediğiniz gibi serbestçe)**seyahat edin! Ama bilin ki** (size ne kadar mühlet verse de) **gerçekten siz Allâh'ı âciz bıraka**(rak yakalamasından kurtula)**cak kimseler değilsiniz ve muhakkak ki Allâh** (dünyada öldürtmek ve esir ettirmek, âhirette ise azap etmek suretiyle) **kâfirleri alçaltıcıdır!**

Burada zikredilen dört ay; zilhicce`den yirmi, muharrem, safer, rebîulevvel ve rebîulâhirin ilk on günü olarak tamamlanmaktadır.

Rivayete göre Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke ehlinden olan olmayan tüm müşriklerle sözleşmeler yapmıştı fakat birkaç kabile dışında ekseriyeti bu sözleri bozmuşlardı. Hicretin sekizinci senesi Mekke fethedildikten sonra dokuzuncu sene Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh)ı hac emîri yaparak Mekke'ye gönderdi. Daha sonra bu âyet-i kerîme nâzil olunca Ali (Radıyallâhu anh)ı peşinden göndererek bu ilanı yaptırdı. Buna göre Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile aralarında sözleşme olanlardan muâhede müddeti dört aydan aşağı olanların süresi dört aya çıkarıldı, fazla olanların müddeti dört aya indirildi, belirli bir süresi olmayanlarınki de dört ayla sınırlandı ve bu süre kurban bayramı günü başladı. Hiç sözleşmeli olmayanlarınki ise haram ayların bitimine bağlandı. Artık ondan sonra kendileri için ya İslâm'ı kabullenmek ya da harbi kabullenmekten başka bir seçenek olmadığı kendilerine bildirilerek böylece onlara İslâm'a girmeleri hususunda bir teşvik yapılmış oldu. Bir de böylece Müslümanların gaddarlıkla ve ahde vefasızlıkla suçlanmamaları temin edilmiş oldu.

﴾3﴿ (Yine bu antlaşmayı bozma kararı,) **o en büyük hac günü Allâh'tan ve Rasûlünden in sanlara** (ulaşan) **bir bildiridir ki, gerçekten Al lâh da Rasûlü de o müş rikler**(in ahitlerini gözet mek)**den kesinlikle berîdir!** (Ey kâfirler!) **Eğer** (kâf irlikten ve hâ in likten) **tevbe ederseniz, bu si zin için** (kâfirlikte ısrarcı olmaktan) **daha iyidir. Ama eğer** (tevbeden) **yüz çevi rirseniz, bilin ki siz gerçekten de Al lâh'ı** (size azap etmekten) **â ciz bırakıcılar değilsiniz.** (Habîbim!) **O kâfir ol muş kimseleri** (dört ay sonra öldürülmek, âh irette de cehenneme atılmak gibi) **çok acı verici pek büyük birazapla müjdele!**

﴾4﴿ **Ancak o müşrik kimseler ki kendileriyle antlaşma yaptınız, sonra onlar size** (sözleşme şartların dan) **hiç bir şeyi eksik bırakmadılar ve** (düşmanları nızdan) **hiçbir kimseye sizin aleyhinizde ar ka çıkma dılar; işte onlara, müd detler**(inin bitim) **ine kadar ahitlerini tamamlayın** (ve kendilerini söz bozanlarla bir tutmayın)**! Şüphesiz ki Allâh** (söz bozmaktan sakınan ve sözün de duranlarla durmayanları bir tutmayan) **o müttaki kimseleri sever** (, onların bu yaptıklarına rıza gösterir)**.**

﴾5﴿ **Artık** (kendilerinde müşriklere serbest dolaşım hakkı tanınan) **o haram aylar sıyrıl** (ıp çık)**ınca** (hill veya harem demeden) **o** (söz boza)**nları bulduğunuz her yerde o müşrikleri öldürün, onları ya ka lay**(ıpesir al)**ın, kendilerini hapsedin** (ve memleketlerde rahat dolaşımlarına mâni olun) **/**(Mescid-i Harâm'a gir memeleri için) **on lara engel olun/ ve onlar**(ı kollayıp yakalamak) **için her bir gözetim yerinde** (ve geçiş noktasında) **otur**(un da rahatça dolaşmalarına mâni olun)**! Eğer onlar** (kâfirlikten) **tevbe ederler, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılarlar ve zekâtı verirlerse, artık onların yolunu tahliye edi**(p açarak, hapis ve esâret hayatlarına son veri)**n! Şüphesiz ki Allâh** (kâfir likten vazgeçip İslâm'a gi renlerin eski inkâr ve aldatma larını hakkıyla örten bir) **Ğafûr'dur;** (tevbeleri sebe biyle kendilerine sevap vaad edecek kadar merhamet sahibi olan bir) **Rahîm'dir.**

﴾6﴿ **Eğer** (kendilerine saldırılması emredilen) **o müşriklerden biri senden** (, öldürülmemesi için korunma ve) **eman dilerse, o kişi Allâh'ın ke lâmını dinleyi**(p iyice anlayıncaya ve işin gerçeğini bili) **nceye kadar ona eman ver, sonra** (Müslüman olmazsa) **onu güven için de bulunacağı yer**(in)**e** (ve yurduna) **ulaştır.** (Daha sonra istersen yine onunla savaş ve yakalarsan

da öl dür!) **İşte bu** (kişiye özel eman verme müsaadesi) **şu sebepledir ki, gerçekten onlar** (câhil) **bir toplum durlar ki** (Allâh'ın dininin hakikatini) **bilmezler.** (Bu nedenle hakkı anlayacak âyetleri duyma imkânı bulun caya dek onlara bir güvence verilmelidir.)

﴾7﴿ **Allâh katında ve Rasûlü nezdinde o** (ahde vefasızlık ve gadr ü hıyânet, sürekli huyları hâline gelmiş olan) **müşrikler için bir ahd**(e vefanın gerekliliği sizin tarafınızdan) **nasıl** (düşünme konusu) **olabilir? Ancak kendileriyle Mescid-i Harâm yanında antlaşmış olduklarınız** (ve kendilerinden söz bozma emâresi zuhur etmemiş olanlar) **müstesnâ! Artık onlar size** (ahde vefalılık göstererek) **doğru** (düzgün) **oldukları sürece, siz de onlara doğru davranın. Şüphesiz ki Allâh** (söz bozmaktan sakınan) **o müttaki kimseleri sever** (ve onların bu vefalı davranışına rıza gösterir)**.**

Mescid-i Haram yanında kendileriyle sözleşme yapıldığı bildirilenlerden kimlerin kastedildiği hakkında birkaç görüş varsa da doğrusu bunlar, Bekir oğullarına mensup olan Huzeyme kabilesiyle, Damura oğullarından Benû Müdlic ve Benû Di'l kabileleridir. Bunlar Hudeybiye günü Kureyş ile yapılan antlaşmaya dâhil olmuştular, içlerinden sadece Kureyş ile Benû Di'l antlaşmayı bozmuştular. İşte bu âyet-i kerîmede o zamana kadar kendilerinden bir vefasızlık zuhur etmemiş olan kabilelerle savaşılmayıp onlara karşı, kendilerine verilen süreye kadar ahde vefa da bulunulması emredilmiştir. Zira bu âyet-i kerîmeler Kureyş'in ahdi bozmasından sonra nâzil olmuştur ki bu da Mekke fethinden önce vuku bulmuştur. Dolayısıyla fethin akabinde artık onlara karşı bir ahde vefa sözkonusu olamayacağı âşikârdır.

﴾8﴿ (Hâlâ siz) **nasıl** (onların antlaşmalarına riâyeti kendinize gerekli görebiliyorsunuz)**?! Oysa onlar size karşı gâlip gelseler, hakkınızda ne bir akrabalık** (hakkı)**, ne de bir** (antlaşmanın sağladığı güvence ve) **zimmet gözetmezler!** (Bu müşrikler yeminlerine bağlı kalacaklarına dâir) **ağızları**(ndan çıkan sözler) **ile sizi râzı ederler. Hâlbuki kalpleri** (sözlerinde durmaktan) **çekinmektedir. Zaten onların birçoğu** (söz bozmaktan çekinmeyen şahsiyetsiz ve inançsız birtakım) **fâsık kimselerdir.**

Burada fâsıklık sıfatıyla mevsuf olanların tamamı kâfirler iken, kâfirlik ise fâsıklıktan daha pis ve daha çirkin bir vasıf olduğuna göre, onların fâsıklıkla kınanmaları bize şunu anlatmakta dır ki; bazı kâfirler kendi dinleri çerçevesinde adâletli olabilirler, sözlerinde durabilirler ve kendi koydukları kurallara uyabilirler. Fakat öyle kâfirler de vardır ki, sözlerinde durmazlar, işlerine gelmeyince kendi koydukları kuralları da çiğnerler ve düşmanlıkta haddi aşarlar. İşte burada onların ekserisinin fâsık olduğu belirtilerek, pek azının ahde vefa edebileceğine işâretedilmiştir.

﴾9﴿ **Bunlar Allâh'ın âyetlerine** (inanmaya) **karşılık** (canlarının isteklerini tatmin gibi basit bir menfaati ve) **az bir pahayı satın almıştırlar da, O'nun yolun dan dönmüştürler/**(insanları Allâh'ın dinine girmek ten, hacca ve um reye gitmekten) **engellemiştirler/. Gerçekten de onlar, yapmakta bulunmuş oldukları o şey ne kötü olmuştur!**

﴾10﴿ **Onlar** (sadece sizin hakkınızda değil,) **hiçbir mümin hakkında ne bir akrabalık, ne de bir ant laşma gözetmezler** (ve fırsat bulduklarında hemen hâinliğe yönelirler)**. İşte** (zâlimlikte ve şerlilikte) **haddi aşanların ta kendileri ancak onlardır!**

﴾11﴿ **Ama eğer** (kâfirlikten vazgeçip) **tevbe ederler, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılarlar ve zekâtı ve rirlerse, işte** (onlar) **sizin** (soydaolmasa da) **dinde kardeşlerinizdir. Biz bu âyetleri** (, müşrikler ve zimmîler hakkında gözetilmesi gereken hükümleri) **bilmek** (isteğin) **de olan bir toplum için iyice açıklıyoruz.**

﴾12﴿ **Eğer onlar sözlerinden sonra yeminlerini bozarlar ve** (ihtiva ettiği hükümleri ayıplayıp çirkin göstererek) **dininiz hakkında tenkide kalkışırlarsa, ar tık o kâfirlik önderleriyle savaşın! Çünkü onlar; şüphesiz ki onlar için yeminler**(in önemi ve ahitlere vefa diye birşey) **yoktur. Tâ ki onlar** (bu yanlıştan) **vazgeçsinler!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`nın beyanı vechile bu âyet-i kerîme; Ebû Süfyan ibni Harb, Hâris ibni Hişâm, Süheyl ibni Amr, Ebû Cehil, oğlu İkrime ve diğer Kureyş liderleri hakkında nâzil olmuştur. Çünkü onlar sözlerini bozmuş ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i Mekke'den çıkarmaya kalkışmışlardır. Ama sonra, ismi geçenlerden Ebû Cehil dışındakiler Müslüman olarak, bu tehditten kurtulmuşlardır. İmam-ı Mücâhid (Rahimehullâh)`a göre bunlar Fâris ve Rum milletleridir. Huzeyfe ibni Yemân (Radıyallâhu anh) ise: "Henüz bu âyetin ehliyle savaşılmamıştır, zaten ehli de gelmemiştir!" demiştir ki, onun bu sözüyle, âhir zamanda Deccâl'la birlikte çıkacak olan Yahudileri kastettiği düşünülmektedir. Zira o zamanda kâfirliğin önderleri onlar olacaklardır. (Hâzin)

﴾13﴿ **Hâlâ savaşmayacak mısınız öyle bir toplum la ki; yeminlerini bozmuşlardır, o peygamberi** (yur dundan) **çıkarmaya azmetmişlerdir, üstelik size karşı** (söz bozmayı ve savaşmayı) **ilk defa kendileri başlatmışlardır! Yoksa onlardan mı korkuyorsunuz? Kendi sin**(in emrine

muhâlefet)**den en çok korkmanız gereken ise ancak Allâh’tır! Eğer inanan kimseler olduysanız**(, Allâh’tan baş ka hiçbir şeyden korkmamanız gerekir! Zira kâmil bir iman bunu gerektirir)**!**

﴾14﴿ **Onlarla savaşın ki; Allâh sizin ellerinizle on lara** (ölümü revâ görerek) **azap etsin, kendilerini** (esir ettirerek) **alçak etsin, onlara karşı size yardım etsin ve** (onlardan çektikleri eziyetler yüzünden) **müminler topluluğunun kalplerine şifa ver**(ip kendilerini se vindir)**sin!**

﴾15﴿ **Bir de o** (inana)**nların kalplerinin** (kâfirlere karşı olan intikam duygusundan kaynaklanan) **öfkesini gi dersin! Yine de Allâh dilediklerine tevbe** (ve iman) **nasip edecektir. Allâh** (olmuş ve olacak her şeyi hak kıyla bilen bir) **Alîm’dir;** (her yaptığını yerli yerinde hikmet üzere yapan bir) **Hakîm’dir.**

﴾16﴿ (Ey müminler!) **Yoksa siz, henüz Al lâh içiniz den cihat etmiş olanları ve ne Al lâh’ tan, ne de Rasû lünden ve ne de mümin ler den başka bir sır daş edinmemiş olan o** (sâ dık) **kişileri**(n kimler olacağını ezelde bildiği gibi, bazı imtihanlarla sizi de) **bilmedikçe** (ci hat emrinden vâreste) **bırakılacağınızı mı san dınız** (da, kâfirlerle savaşa isteksiz oldunuz)**? Allâh sizin yap makta olduklarınızı** (ve neleri ne niyetle yaptığınızı çok iyi bilen bir) **Habîr’dir.** (Dolayısıyla bu imtihanları, bilmediği şeyleri öğrenmek için değil, kimin gizli niye tinin ne olduğunu herkese göstermek için yapmaktadır.)

﴾17﴿ (Açıkça kâfir olduklarını itiraf etmeseler de, tel biyelerinde dahi put ların ortaklığını telaffuz ederek) **kendi nefisleri aleyhine kâfirlikle şâhitlerken, müş rikler için Allâh’ın mescitlerini imar etmeleri** (ve onarıp bakım yapmaları, inançlarıyla bağdaşan ve ken dilerine yakışan bir şey) **olamaz! İşte onlar ki, kendilerinin** (kâfirken yaptıkları misafir ağırlama,

ha cılara su verme ve darda kalana yetişme gibi iyi) **amelleri boşa gitmiştir.** (Şirk suçunun büyüklüğünden dola yı) **o ateşte de sadece onlar ebedî kalacaklardır**

﴾18﴿ **Allâh'ın mescitlerini ancak, Al lâh'a ve o son güne inanmış olan, o** (farz) **namaz**(lar) **ı dosdoğru kılmış ve zekâtı vermiş olan,** (kulların memnuniye tiyle Allâh'ın rızası karşılaştığında) **Allâh'tan başkası n**(ın kızmasın)**dan da korkmayan kimsele r imar eder.** (Bakımını üstlenerek ve ibadetle ihyâ ederek, maddî ve manevî anlamda mamur eder.) **İşte o** (mes citleri her yönüyle mamur kılan Müslüma) **nların hidâ yete erenlerden** (ve cennete girenlerden) **olmaları kuvvetle umulmuştur.** (Onların bile durumu korku ile ümit arasında kalmışken, ya müşriklerin camilere yaptığı bazı maddî bakımlardan faydalanmaları nasıl beklenebilir?)

﴾19﴿ (Ey müşrikler!) **Yoksa siz, hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ın bakımını** (üstlenmeyi)**, Allâh'a ve o son güne inanmış olan ve Allâh**(ın dininin yücelmesi) **yolunda** (olanca gücünü sarf ederek) **cihat etmiş bulunan kimse**(nin imanı ve sâlih amelleri) **gibi** (faydalı bir şey) **mi saydınız? Bunlar Allâh katında eşit olamazlar. Zaten Allâh** (en büyük zulüm olan şirke bulaşmış) **o zâlimler toplumuna** (doğru yolu gösterse de, kendileri o yola girmeyi istemedikleri sürece onlara) **hidâyet vermez.**

Nu'man ibni Beşir (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Birkere ben Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in minberinin yanında oturuyorken bir adam: "Ben İslâm'a girdikten sonra Mescid-i Harâm'ın bakımı dışında ne amel edersem edeyim önemsemem!" dedi. Bir diğeri: "Allâh yolunda cihat sizin söylediğiniz şeylerden daha faziletlidir!" dedi. Bunun üzerine Ömer (Radıyallâhu anh) onları susturmak için: "Bu cuma

gününde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in minberinin yanında seslerinizi yükseltmeyin velâkin sen cumayı kıldığın zaman Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in huzuruna girersin, ihtilaf ettiğiniz konuda ondan fetva sorarsın!" deyince Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek, Allâh'a ve âhirete imandan sonra Allâh yolunda cihattan daha faziletli bir amel bulunmadığını, hacıları sulamanın ve Mescid-i Harâm'ın bakımıyla meşgul olmanın ise iman ve cihada denk olamayacağını beyan etti. Bu âyet-i kerîmenin, Abbâs* (Radıyallâhu anh)*ın Bedir'de esir düştüğü gün Ali* (Radıyallâhu anh)*a söylediği sözlere cevap mâhiyetinde indiği de rivayetler arasındadır. Nitekim Ali* (Radıyallâhu anh) *onu Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ile savaşması ve sıla-i rahmi kesmesi hususunda kınayınca o: "Bizim kötülüklerimizi anıyorsun da iyiliklerimizi neden anlatmıyorsun?" dedi. O da: "Sizin iyiliğiniz de mi var?" deyince Abbâs: "Biz Mescid-i Harâm'ı mamur ediyoruz, hacıları suvarıyoruz ve darda kalmışa yardım ediyoruz!" dedi. Abbas bunlarla iftihar edince Ali* (Radıyallâhu anh) *da İslâm ve cihatla övündü. Bunun üzerine Ali* (Radıyallâhu anh)*ı tasdik mâhiyetinde bu âyet-i celîle nâzil olarak; Mescid-i Harâm'ın bakımı ve hacılara su verilmesi gibi amellerin, şirkle birlikte yapılması durumunda kendilerine asla fayda vermeyeceğini iman ve iyi niyetle birlikte yapılan cihadın ise onların hayır namına yaptıklarından daha faziletli olduğunu beyan etti.* (Hâzin, Nesefî)

﴾20﴿ **O** (inanılması gereken meselelere) **iman etmiş olanlar,** (dinlerini korumak için vatanlarından) **hicret etmiş olanlar ve hem mal larıyla hem de canlarıyla Allâh yolunda ci hat etmiş bulunanlar,** (bu vasıfları kendilerin de toplamayan kişilere göre,) **Allâh katında derece bakımından daha büyüktür. İşte** (müş

rikler değil,) **ancak onlar** (Allâh nezdinde ki güzel mü kâfatları elde ederek) **kurtuluşa erenlerin ta ken dileridir!**

﴾21﴿ **Rableri onları, Kendi tarafından geniş bir rahmet, büyük bir rıza**(, hoşnutluk) **ve içerisinde kendileri için dâimî bir nimet bulunan cennetlerle müjdelemektedir.**

﴾22﴿ **Orada ebediyyen kalıcılar olarak! Şüphesiz ki Allâh,** (dünya mükâfatlarına nazaran çok değerli ve ya pılan amellerin karşılığı olmaktan çok çok üstün olan) **pek büyük mükâfat sadece Kendi nezdindedir!**

﴾23﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Eğer kâfirliği imana karşı sevip tercih etmişlerse, babalarınızı ve kardeşlerinizi** (bile) **dostlar edinmeyin! İçinizden her kim onları dost edinir** (de, onlarla birlikteliği ci hat ve hicrete tercih eder)**se, işte ancak onlar** (dostluk adresini şaşırarak) **zulüm işleyenlerin ta kendileridir!**

﴾24﴿ (Habîbim! Hicret etmemeye bahane olarak: “Biz hicret edersek evlerimiz yıkılır, ticaretimiz kesâda uğ rar ve akraba ilişkilerimiz ko par!” diyenlere) **de ki: “Eğer sizin babalarınız, oğul larınız, kardeşleriniz, eşleriniz, ak rabanız, ken dilerini kazanmış oldu ğu nuz mallar, kesâdından kork tuğunuz ticaret ve kendilerini beğenmekte olduğunuz** (yurtlar ve) **mes ken ler size, Allâh**(a itaat)**tan, Rasûlün**(e hic ret)**den ve O’nun yolunda cihat etmekten daha sevgili ise, artık Allâh** (dünyada da âhirette de sizinle alâkalı azap) **emrini getirin ceye kadar bekleyin! Zaten, Allâh** (düş man larıyla dostluk kurarak emrinden çıkan) **o fâsık lar toplumunu** (iki cihanda da muratlarına eriş tirmez ve doğru yolu bulmaya) **hidâyet etmez.”**

﴾25﴿ **Andolsun ki muhakkak Allâh birçok** (savaş) **yerler**(in)**de ve Huneyn gününde size elbette yardım etmişti. Hani çokluğunuz size ucub** (ve kendini beğen me hissi)

vermişti de (, Allâh yardımını çekince) **bu** (ka labalığınız, düşmana karşı yarayacak) **hiçbir şeyle si ze fayda sağlamamıştı ve** (bunca) **genişliğine rağmen yer**(yüzü) **size dar gelmişti. Sonra da siz** (bozguna uğrayarak düşmana karşı) **arka çevir**(ip harp meyda nından firar ed)**enler halinde dönüp gitmiştiniz.**

﴾26﴿ **Sonra Allâh, Rasûlünün üzerine de, müminler üzerine de** (kendisiyle huzur ve sükûnete kavuşacakları rahmet ve) **sekînetini indirmiş, kendilerini görmediğiniz** (melek) **ordular**(ı) **indirmiş ve böylece o kâfir olmuş kimselere** (, öldürülmek ve esir alınmak gibi nice ağır cezalarla) **azap etmişti. İşte o kâfirlerin cezası ancak budur!**

Bu âyet-i kerîmeler Mekke ve Tâif arasında bulunan Huneyn vadisinde cereyan eden bir muhârebeden bahsetmektedir ki, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke`nin fethinden sonra ramazanın sonunda, fetihte bulunan ve diğer kabilelerden katılan on dört bin sahâbesiyle birlikte, dört bin kişilik orduya sahip olan Hevâzin ve Sakif kabilelerine karşı savaşa çıktı. Bu durumu gören bazı sahâbiler: "Bugün sayımızın azlığından dolayı asla mağlup olmayız!" diyerek çokluklarına güvendiler ve böylece şiddetli bir çarpışmaya giriştiler. Fakat çokluklarına güvenmeleri nedeniyle Allâh-u Te`âlâ onları bozguna uğrattı. Böylece herkes dağılmaya başladı. Hatta bazıları Mekke'ye kadar gitti. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ise Şehbâ adındaki katırı üzerinde tek başına merkezde sabit duruyordu. Yanında ancak amcası Abbâs ile amcasının oğlu Ebû Süfyân ibni Hâris kaldı. Biri merkebinin geminden, diğeri de üzengisinden tutuyordu. İşte bu hadise Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in şecaat ve cesaretinin son derece fazla olduğunun en büyük bir şâhidiydi.Zira dağlar yerinden

oynuyordu da o asla kıpırdamıyordu. Zaten yavaş bir hayvan olan katıra binmiş olması, kaçma niyetinde olmadığını ve her ne olsa da sebatta kararlı olduğunu ortaya koymak içindi. Bu yüzden sahâbe-i kiram Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in insanların en şecaatlisi olduğuna kesin karar vermişlerdi. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) o sırada Allâh'ın düşmanlarına hiç aldırmayarak:"O yalansız peygamber benim, Abdulmuttalib oğlu benim!" diyordu. Hazreti Abbâs'ın sesi gür olduğu için Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona: "İnsanlara bağır da toplansınlar!" buyurdu. Bunun üzerine Abbâs (Radıyallâhu anh): "Ey Allâh'ın kulları! Ey (altında bîat yapılan) o ağacın adamları! Ey Bakara Sûresînin ashâbı!" diye nidâ etmeye başladı. Bu nidâyı duyan sahâbe-i kiram tek vücut halinde: "Buyur, buyur!" diyerek döndüler. O sırada Allâh-u Te`âlâ, rivayetlerin farklılığına göre, sayıları beşbinle on altı bin arasında olan melek orduları indirdi. Ancak onların gelişi müminlere sebat ve şecaat vermek, müşrikleri de korkutarak rüsvay etmek içindi, yoksa savaşmak için değildi, zira melekler Bedir günü dışında hiçbir zaman bilfiil savaşmadılar. Onlar müşriklerle karşı karşıya gelince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İşte bu, tandırın kızıştığı ândır!" buyurdu. Sonra bir avuç toprak alarak onlara attı ve: "Kâ'be'nin Rabbi hakkı için bozguna uğrayın!"buyurdu. Bunun üzerine hepsi bozguna uğradılar. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in o günkü dualarından biri de: "Ey Allâh! Hamd Sana mahsustur,şikâyet ancak Sana'dır, yardım talep edilecek de ancak Sensin!" şeklinde olmuştu ki, Mûsâ (Aleyhisselâm)ın denizin yarıldığı gündeki duası da buydu! (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾27﴿ **İşte sonra Allâh bunun ardından dilediği** (kâfir) **kimselere tevbe** (ve imana muvaffakıyet) **nasip eder. Allâh**

(onların geçmişte yaptıklarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (Kendisine bir şey zorla yaptırılamayacağı halde, kullarına çok acıdığı için fazlu keremiyle onlara mükâfatlar verecek olan bir) **Rahîm'dir.**

Misver ibni Mahreme (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edildiğine göre; Huneyn günü altı bin kişi esir edilmiş, sayısız deve ve koyun da ganimet alınmıştı. Esirlerden bazıları Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek İslâm üzere bîât ettiler ve: "Yâ Rasûlallâh! Sen insanların en hayırlısısın ve en iyilik severisin! Ailelerimiz ve çocuklarımız esir edildi, mallarımız da ellerimizden alındı. (Bize bir iyilikte bulunmaz mısın?)" dediler. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Şüphesiz benim yanımda bulunanlar şu gördüklerinizdir. Gerçekten sözün en hayırlısı en doğru olanıdır, seçiminizi yapın; ya çocuklarınızı ve kadınlarınızı ya da mallarınızı alın!" buyurunca, onlar: "Hiçbir şeyi soylarımıza denk tutamayız!" dediler. O zaman Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ayağa kalkarak sahâbeye hitâben: "İşte bu kişiler bize Müslüman olarak geldiler, biz de onları çocuklarıyla malları arasında muhayyer bıraktık, fakat onlar soylarına hiçbir şeyi denk tutmadılar. Artık kimin elinde bir esir varsa ve gönül hoşluğuyla onu geri verebiliyorsa kendisi bilir, değilse onu bize versin ve bu bizim üzerimizde bir borç olsun, nihayet biz başka bir ganimet aldığımızda yerine onu veririz!" buyurdu. Bunu duyan sahâbe-i kirâm: "Gerçekten biz râzı olduk ve kabul ettik!" dediklerinde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Bilemeyiz, belki de aranızda râzı gelmeyenler (ve bunu bize söyleyemeyenler) olabilir, öyleyse kendi hallerinizden en iyi haberdâr olan reislerinize söyleyin de bunu bize bildirsinler!" buyurdu. Sonra ileri gelenler onların gerçekten gönül hoşluğuyla râzı olduklarını

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bildirdiler. (Buhârî, Vekâlet: 7, No: 2184, 2/810; Ebû Dâvûd, Ci had: 131, No: 2693, 2/69)

﴾28﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Müş rikler an cak bir pisliktir; onun için işte bu senelerinden son ra Mescid-i Harâm'a yaklaşmasınlar! Eğer** (onların engellenmesinden dolayı ticaretleriniz bozularak) **bir fakirlik** (çekmek) **ten korkarsanız, dilerse Allâh** (gö rünen hiçbir sebep olmaksızın) **Kendi fazlından** (ve bol rızkından) **yakında sizi zengin eder. Şüphesiz ki Allâh** (sizin tüm hallerinizi ve menfaat lerinizi hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (vermesi ve engellemesi dâhil tüm işlerinde üstün hikmet sahibi bir) **Hakîm'dir.**

﴾29﴿ **O kendilerine kitap verilmiş olan kimselerle savaşın ki, onlar ne Allâh'a, ne de o son güne inanmazlar, Allâh'ın ve Rasûlünün haram ettiği şeyleri yasak görmezler, hak** (olan İslâm) **dini**(ni) **de din olarak kabul etmezler, tâ ki onlar zelil** (ve hakir) **kimseler halinde cizyeyi** (bizzat kendileri) **elden versinler!**

Âyet-i celîlede geçen: "O kendilerine kitap verilmiş olan (Yahudi ve Hristiyan)lar" ifade-i celîlesinin başında geçen (مِنْ) 'min' harf-i cerri "Beyâniyye"dir, "Teb'îzıyye" değildir. Ama birçok meâl sahibinin bundan gaflet ederek, burada: "Ehl-i Kitap'tan inanmayanlar ..." şeklinde mana vermeleri çok yalnış ve sakıncalıdır. Nitekim günümüzde: "Yahudi ve Hristiyanlardan da Allâh indinde imanı makbul olanlar vardır ki, onlar bu hükümden hariçtir!" diyenler bu türlü yalnış meâllere tutunmaktadırlar. Dolayısıyla bugün Ehl-i Kitap geçinenler, kendi dinlerinden uzaklaşarak İslâm'a girmedikçe bu âyet-i kerîmenin hükmüne dâhildirler. (Âlûsî)

﴾30﴿ (Uzeyr (Aleyhisselâm) **yüz sene ölü kalmasının ardından diriltilerek, kaybolan Tevrât'ı) Yahudiler**(e yazdırdı. Sonra Tevrât'ı bulduklarında bunun, onun yazdırdığına harfi harfine uyduğunu görünce onlar)**: "Uzeyr Allâh'ın oğludur!" dedi**(ler)**. Hristiyanlar da** (Îsâ (Aleyhisselâm)ın babasız yaratıldığını ve harikulâde mucizelerini görünce:) **"Mesîh Allâh'ın oğludur!" dedi**(ler)**. İşte bu, onların** (hiçbir delile dayanmaksızın sadece) **ağızlarıyla söyledikleridir.** (Bu sözleriyle) **onlar daha önce kâfir olmuş** (atalarının ve meleklere: "Allâh'ın kızlarıdır!" diyen) **o** (müşrik) **kimselerin sözüne benze**(yen bir söz söyle)**mektedirler. Allâh onları katletsin** (; kahretsin)**! Onlar nasıl da** (bile bile haktan bâtıla) **döndürülüyorlar? Uzeyr** (Aleyhisselâm)**ın diriltilme ve Tevrât'ı yeniden yazdırma kıssası için bakınız: Bakara Sûresi: 259!**

﴾31﴿ **O** (Yahudi ve Hristiyan ola)**nlar Allâh'ı bırakıp, hahamlarını**(n) **ve rahiplerini**(n, Allâh'ın helâllerini haram, haramlarını ise helâl etmesine itaat ederek)**, bir de Meryem oğlu Mesîh'i** (Allâh'ın oğlu bilerek) **birer rab edindiler. Oysa onlar ancak tek bir İlâh** (olan Allâh) **a kulluk etmeleriyle emrolunmuştular ki,** (Zaten) **O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. Şirk koşmakta oldukları şeylerden tesbîh** (, tenzîh, takdîs, son derece uzaklık ve arılık) **O'na!**

﴾32﴿ **Onlar Allâh'ın** (peygamber gönderip kitap indirerek parlattığı) **nurunu ağızları**(ndan çıkan şirk ve inkâr dolu birtakım sözler) **ile söndürmek istiyorlar. Allâh ise** (tevhidi yüceltip İslâm'ı aziz kılarak) **nurunu tamamlamaktan başka bir şey istemez! Velev ki o kâfirler hoş görmesin!**

﴾33﴿ **O'dur ancak O Zât ki; Rasûlünü hidâyet** (reh beri Kur'ân) **ve hak din** (olan İslâm) **ile göndermiştir, tâ ki O onu**

dinlerin tamamına karşı üstün kılsın! Velev ki o müşrikler hoşlanmasın! (Nitekim İslâm'ı gönderip onunla tüm dinleri yürürlükten kaldırmakla bu vaadi yerine getirmiştir. Zaten Îsâ (Aleyhisselâm)ın ine ceği âhir zamanda ondan başka bir din bırakmayacaktır.)

﴾34﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Gerçekten hahamlardan ve rahiplerden birçoğu insanların mallarını elbette** (rüşvet karşılığı fetva değiştirmek gibi) **bâtıl** (yollar) **ile yemektedirlerve** (kendilerine uyan câhilleri) **Allâh'ın yolundan engellemektedirler. O kimseler ki, altını ve gümüşü biriktirirler de onları Allâh yolunda** (zekât vererek) **harcamazlar; işte sen onları çok acı verici pek büyük bir azapla müjdele!**

Âyet-i kerîmede zemmedilen "Malları yığma ve Allâh yolunda harcamama" vasfı, zekâtı verilmeyen mallar hakkındadır. Yoksa mutlak manada malı mülkü cem edip muhâfaza etme anlamında değildir. Nitekim hadîs-i şerîfte: "Zekâtı verilen herhangi bir mal yerin altında gömülü olsa da kenz değildir. Zekâtı verilmeyen herhangi bir mal ise açıkta da olsa kenzdir!" (Beyhakî, es-Sünenü'lkübrâ, Zekât: 2, No: 7233, 4/140) buyrulmuştur. Abdurrahman ibni Avf ve Talha (Radıyallâhu anhümâ) gibi sahâbe-i kirâmdan bazı zâtlar mal biriktirirler ve ticaret yaparlardı, kimse de onları bu hususta tenkit etmezdi. Zira mal yığmaktan uzak durmak en fazîletli olanı tercih etmek ise de, mal biriktirmek de mübah olduğundan, bir kınanmayı hakettirmez. (Nesefî) Nitekim bu âyet-i kerîme nâzil olduğunda Müslümanlara çok ağır gelmiş, bunun üzerine Ömer (Radıyallâhu anh): "Ben sizden bu sıkıntıyı açayım!" demiş, sonra durumu Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e arz edince o: "Allâh-u Te`âlâ zekâtı ancak kalan mallarınızı

temizlemek için farz kıldı!" buyurmuştur.(Ebû Dâvûd, Zekât: 32, No: 1664, 1/522)

﴾35﴿ (Allâh yolunda harcanmayan malların) **üzerlerinin cehennem ateşinde iyice kızdırılacağı ve onlarla** (zekât vermeyenlerin, fakir gördüklerinde bozulan suratlarının) **alınları,** (muhtaçların ısrarlı istemesine karşı dönen) **yanları ve** (aşırı talep karşısında çevirdikleri) **sırtları dağlanacağı gün** (onlara denilecektir ki)**: "İşte bu, kendi nefisleriniz için saklamış olduklarınızdır! Haydi, yığmakta bulunmuş olduklarınızı**(n başınıza açtığı acıklı azâbı) **tadın** (bakalım)**!"**

﴾36﴿ **Şüphesiz Allâh katında ayla rın sayısı, Allâh'ın gökleri ve yeri yarat**(maya başla) **dığı gündeki** (kesin karar bildiren) **yazısında/ Allâh'ın** (değişmez) **kitabı** (olan Levh-i Mahfuz'u)**nda/ ay olarak** (hiçbir fazlalık bulunmaksızın tamı tamına) **onikidir ki, haram olan dört de onlardandır. İşte bu** (şekilde senenin oniki ay olup, içlerinden dördünün haram kılınmasına dair hüküm)**,** (İbrâhîm ve İsmâ`îl (Aleyhimesselâm)dan kalma) **dosdoğru dinin ta kendisidir/ancak bu ,** (değişme ihtimali bulunmayan) **dâimî bir karardır/** (ayların haramlığını geciktirmeyle alâkalı olarak müşriklerin yaptığı uygulama yanlış bir hesap olup ,) **sadece bu,** (Müslümanların oruç, hac ve bayram gibi, dinleriyle alâkalı konularda gözetmeleri gereken) **dosdoğru bir hesaptır/. Artık** (hiçbir ayda, özellikle de) **bunlar** (gibi hürmetli ve yasaklı kılınan haram aylar)**da** (günah işlemek ve ibadetleri terk etmek suretiyle canınızı cehenneme atarak)**nefislerinize zulmetmeyin. Nasıl onlar sizinle topluca savaşıyorlarsa, siz de** (korkaklığa kapılıp kaçmadan ve birbirinizden yardım elini çekmeden) **topyekûn bir halde o müşriklerle savaşın ve bilin ki gerçekten Allâh**(ın yardımı, emirleri tutup haramlardan

sakınan) **o takvâ sahibi kullarla beraberdir.**
İslâm'ın, ayın burçlardaki seyrine mebnî kıldığı kamerî sene oniki ay olup bunlar; muharrem, safer, rebîulevvel, rebîulâhir, cemâdiyelûlâ, cemâdiyelâhira, recep, şaban, ramazan, şevvâl, zilkâde ve zilhiccedir ki, Müslümanlar oruçlarında, hac vakitlerinde, bayramlarında ve diğer işlerinde bu aylara itibar etmektedirler. Bu ayların günleri üç yüz ellibeştir. Şemsî sene ise; güneşin felekte tam bir devri tamamlamasından ibâret olup, üç yüz altmış beş gün altı saattir. Demek ki, ay senesi güneş yılından on gün eksik kalmaktadır. Bu yüzden hac ve oruç bazen kışa bazen de yaza denk gelmektedir. Câhiliyet devrinde Araplar haram ayın hürmetini birbirine tehir ederlerdi, böylece hacları bazen vaktine rastlar, bazen de muharrem ve safer gibi aylara düşerdi. İşte bu âyet-i kerîmeyle Allâh-u Te`âlâ Müslümanların itibar etmesi gereken ayların sayısının, ayın burçlarındaki seyrine dayalı olan on iki ay olduğunu bildirmiştir. Âyet-i kerîmede bahsi geçen dört haram ayın üçü; Hicrî senenin on birinci, on ikinci ve birinci ayları olan; zilkâde, zilhicce ve muharrem-i şeriftir ki bunlar peş peşedir. Tek olan diğeri ise cemâziyelâhir ile şabân-ı şerif arasında bulunan receb-i şerîftir. *(Buhârî, Bed'ül-halk: 2, No: 3025, 3/1168)* *Bu ayların haramlığı, kendilerinde savaşın haram olmasıyla alâkalıdır. Ama Katâde, Atâ, Zührî ve Süfyân* *(Rahimehumüllâh)* *gibi birçok ulemânın görüşüne göre, bu âyet-i kerîmede zikredilen: "Müşriklerle topluca savaşın!" cümle-i celîlesi bu haramiyeti neshetmiş, ancak bu ayların haramlığı, ibadetlerin fazîleti ve günahlardan sakınmanın önemi hususunda bâkî kalmıştır. Nitekim Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`*in Huneyn muhârebesi ve Tâif muhâsarası şevvalde başlamış ve haram aylardan biri olan zilkâdenin bir kısmında sürmüştür.* *(Beyzâvî, Hâzin)*

﴾37﴿ (Müşrikler tarafından uydurulan ve “Haram bir ayın yasaklığını başka bir aya erteleme” anlamına gelen) **nesî’, sadece kâfirlikte bir artış** (kaydı)**dır ki, o kâfir olmuş kimseler** (eski sapıklıklarına ilâveten) **onunla** (daha iyi) **saptırılır. Onlar onu**(n haramlığını haram olmayan başka bir aya kaydırarak) **bir sene helâl sayarlar,** (değiştirmek te bir menfaatleri söz konusu olmadığı başka) **bir sene ise** (Allâh indindeki haramlığını koruyarak) **onu haram sayarlar, tâ ki Allâh’ın** (kendilerinde savaşı) **haram etmiş olduğu şeylerin**(; o dört haram ayın sadece) **sa yısına uyum sağlasınlar,** (ama) **böylece Allâh’ın ha ram kılmış olduğu şeyleri**(n kendilerine mahsus özel mevsimlerini) **helâl saysınlar. Onların kötü amelleri** (can çekici bir hale getirilerek işte böylece) **kendileri için iyice süslü gösterilmiştir. Zaten Allâh o kâfirler toplumuna** (doğru yolu gös terse de, kendileri o yola girmeyi istemedikleri sürece onlara) **hidâyet vermez.**

﴾38﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Size ne oldu ki, size: “Allâh yolunda** (cihat için Tebûk seferine) **çıkın!” denildiği zaman, yer**(yüzünün geçici güzelliklerin) **e meyledip** (cihada çıkma işini) **ağırdan aldınız. Yoksa siz âhiret** (ve onun sonsuz nimetleri) **yerine, o en yakın** (ve peşin dünya) **hayat**(ın)**a mı râzı oldunuz? Hâlbuki o en alçak** (dünya) **ha yatın**(ın lez zet leriy le) **meta’**(lan)**ı**(p yararlanmak) **âhiret yanında ancak** (hiç itibarsız) **pek az bir şeydir.**

﴾39﴿ **Eğer** (emrolunduğunda ve gerektiğinde kâfirler le savaşa) **çıkmazsa nız, O** (Allâh-u Te`âlâ) **size pek acı verici büyük bir azapla azap eder ve siz**(i helâk etme sinin akabin)**den başka bir kavmi yerinize getirir. Siz ise** (zarar türlerinden) **hiçbir şeyle O’na zarar ve remezsiniz. Zaten Allâh** (sizi helâk edip yerinize başkalarını ge tirme ve siz olmasanız da dinine yardım

etme konuları dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾40﴿ **Siz o** (peygamber-i zîşa)**na yardım etmezseniz,** (bu ona hiçbir zarar vermez, çünkü) **gerçekten de Allâh ona** (her zaman ve mekânda ve her türlü zor şartlar altında) **yardım etmiştir. Hani o kâfir olmuş kimseler onu** (Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh) ile beraber) **iki kişinin biriyken** (Mekke'den) **çıkarmıştı; hani o ikisi o** (Sevr dağındaki) **mağaradaydılar; vaktâ ki o,** (kendisini koruma telâşına düşen) **arkadaşına: "Üzülme! Gerçekten de Allâh**(ın koruma ve yardımı) **bizimle beraberdir!" diyordu da, nihâyet Allâh onun üzerine** (kendisiyle huzur ve sükûnetinin artacağı rahmet ve) **sekînetini indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım** (melek) **ordular**(ıy)**la onu desteklemiş ve böylece o kâfir olmuş kimselerin davasını en alçak yapmıştı. Allâh'ın kelimesi** (olan Kelime-i Tevhid ve İslâm davası) **ise,** (her zaman) **en üstün olanın ta kendisi ancak odur! Allâh** (hiç mağlup edilemeyen bir) **Azîz'dir;** (dostlarını azîz ve müşrikleri zelîl kılma gibi, tüm karar ve uygulamalarında tam isâbet sahibi olan bir) **Hakîm'dir.**

Rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke'den Medîne'ye hicreti sırasında, Mekke'ye bir saatlik mesafede bulunan Sevr dağının tepesindeki bir mağarada Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh) ile üç gün gizlendiler. Bu itibarla Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh) Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in mağaradaki arkadaşı olma şerefine nâil olmaktan öte, sahâbîliği Kur'ân'ın nassıyla sabit oldu. Nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona: "Sen benim mağarada arkadaşımdın, havzın başında da arkadaşımsın!" (Tirmizî, Menâkıb: 16, no: 3670, 5/613) buyurarak kendisini

övmüştür. Bu yüzden diğer sahâbîlerin sohbetini inkâr eden kişi kâfir olmayıp, Ehl-i Sünnet dışına çıkmış bir mübtedi' olurken, Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh)*ın sahabîliğini inkâr eden kâfir olmaktadır. O sırada müşrikler mağaranın etrafına gelip aramaya başlayınca Ebû Bekr-i Sıddîk* (Radıyallâhu anh)*: "Bugün yakalanacak olursak Allâh'ın dini gitti!" diye düşünüp çok korkarak Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e: "Ya Rasûlellâh! Onlardan birisi ayaklarına bakacak olsa bizi oracıkta görecek!" deyince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "İki kişi hakkındaki düşüncen* (ve telâşın) *nedir ki üçüncüleri Allâh'tır!" buyurdu ve bu sözüyle Allâh-u Te`âlâ'nın yardım, koruma ve destek bakımından kendileriyle birlikte olduğunu açıklamış oldu. Onlar mağaraya girer girmez Allâh-u Te`âlâ iki güvercin gönderdi, böylece onlar mağaranın aşağı tarafında yumurtladılar, bir de örümcek yolladı ki o da hemen mağaranın ağzını ördü, Rasûlüllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Ya Rabbi! Gözlerini kör et!" diye beddua edince onlar son derece aramalarına rağmen hiçbir şey bulamayarak geri döndüler. Bu kıssada Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in büyük tevekkülü görüldüğü gibi, Ebû Bekr-i Sıddîk* (Radıyallâhu anh)*ın da birçok fazîleti açığa çıkmıştır. Bu yüzden Ömer ibni Hattâb* (Radıyallâhu anh) *Ebû Bekr-i Sıddîk* (Radıyallâhu anh)*dan bahsederken: "İsterdim ki, benim amellerimin tamamı onun bir günlük ve bir gecelik ameli kadar olsaydı!" buyurmuş ve şöyle anlatmıştır: "Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ile mağaraya yürüdükleri gece o, içeride zarar verici bir şey varsa Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e dokunmasın diye mağaraya önce kendisi girdi ve içeriyi iyice süpürdükten sonra kenarda bulduğu bir deliği elbisesiyle tıkadı, bir şey bulamayınca kalan iki deliği de ayaklarıyla kapattı, sonra Rasûlûllâh*

(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i içeriye çağırdı. Böylece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) mağaraya girip başını onun koynuna yaslayarak uykuya daldı. O anda delikte bulunan bir yılan onu ayağından soktuysa da Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) uyanmasın diye hiç kıpırdamadan durdu ve gayri ihtiyârî akıttığı gözyaşları Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in yüzüne düşünce: 'Ey Ebû Bekir! Ne oldu sana?' diye sordu. O: 'Anam babam sana feda olsun, ısırıldım!' deyince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) mübarek tükürüğüyle ağrıyan yeri sıvazladı ve o anda hissettiği tüm acılar kayboldu. Fakat vefat edeceği gün o zehir Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh)ın şehit olmasına sebep oldu. İşte ben o gecesini kastediyorum, imrendiğim günü ise, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) vefat edince, bazı Arap kabilelerinin zekâtı reddederek irtidâd etmeleri üzerine tek başına da olsa onlarla harp etme kararı aldığı gündür!" (Hâzin, Beyzâvî, Nesefî)

﴾41﴿ (Allâh yolunda cihada çıkmaya yetecek kadar imkân ve güce sahipseniz,) **gerek hafif kimseler, ge rekse ağır kişiler** (, hastalar ve sağlamlar, zen ginler ve fakirler, çocuklular ve çocuksuzlar, yaşlılar ve gençler, güçlüler ve zayıflar, silahlılar ve silahsızlar) **olarak** (ci hada) **çıkın ve hem mallarınızla hem de canlarınızla Allâh yolunda cihad edin! İşte size! Bu, kendiniz için** (iki cihanda da) **tam bir hayırdır. Eğer** (hayrın nerede olduğunu) **bilmekte bulunmuş olduysanız** (elbette cihadı tercih edersiniz)**!**

﴾42﴿ **Eğer** (çağrıldıkları şey, ulaşımı pek kolay ve) **çok yakın bir menfaat ve** (yakınla uzak arası) **orta bir yolculuk olsaydı, elbette seni iyice izlerlerdi. Fakat o zorluk**(la kat edilecek mesafe) **kendilerine uzak geldi. Yakında o** (cihattan geri kala)**nlar** (Tebûk seferin den döndüğünüzde)**: "Güç** (ve imkân)

bulabilseydik elbette sizinle birlikte çıkardık!" diye Allâh'a yemin edecekler. (Böylece) **onlar** (kendilerini azaba sürük leyerek) **nefislerini helâk edecekler. Oysa Allâh bil mektedir ki gerçekten onlar elbette yalancılardır.**

﴾43﴿ (Habîbim! Önce şunu peşinen bil ki:) **Allâh seni affetmiştir**(; bu hususta seni suçlu bulmamıştır)**! O** (güçsüzlüklerini belirten sözlerinde) **doğru olan kimseler sana iyice belirmeden ve sen o** (özürlerin de) **yalancı olanları bilmeden niçin o** (cihada çıkmama bahanesi olarak imkânsızlıklarını ortaya atanlara ve Allâh adına yemini bu yalanlarına alet yapa)**n** (o münafık)**lara** (cihattan geri kalmaları hususunda) **izin verdin?**

Bazılarının sandığı gibi bu âyet-i kerîme, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in affı gerektiren bir günah işlediğine asla delâlet etmemekte, bilakis Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Allâh-u Te`âlâ nezdinde en yüksek mertebeye sahip bulunduğuna ve diğer peygamberlere karşı üstünlüğüne delâlet etmektedir. Zira Allâh-u Te`âlâ hiçbir peygamberin muâmelesi hakkında daha söze başlamadan önce böyle bir bağışlama ifâdesi kullanmamıştır. Bu âyet-i celîlede peygamberlerin, kendilerine vahiy gelmemiş olan bir konuda içtihat yapabileceklerine dâir bir delil bulunmaktadır. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e daha önce Allâh-u Te`âlâ tarafından, Tebûk muhârebesine katılmamak için izin isteyenlere izin vermemesi hususunda bir emir gelmediğinden ve kendisine: "Onlardan dilediğine izin ver!" (Nûr Sûresi: 62) şeklinde genel bir yetki verildiğinden, izin verme konusunda bir içtihatta bulundu. Ama Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmesiyle onların gizli niyetlerini ona bildirerek: "Sen izin vermesen de zaten onlar münafık oldukları için harpten geri kalacaklardı, ama sen bu yaptığından

mesul değilsin, zira hakkında vahiy bulunmayan konularda dilediğini yapmakta muhayyersin!" buyurmuş oldu. Dolayısıyla âyet-i celîlede geçen "Affetti!" ifadesi, "Suçunu bağışladı!" anlamında olmayıp, ancak "Seni bu işten muaf tuttu!" manasında anlaşılmalıdır. Kâzî Iyâz, Kuşeyrî ve Semerkandî (Rahimehumüllâh) gibi râsih âlimlerin görüşleri de bu yöndedir. (Hâzin)

﴾44﴿ **Allâh'a ve o son güne** (gerçekten) **inanmakta olan o kimseler, mallarıyla ve canlarıyla cihat ede cekler diye senden izin istemez!** (Bilakis hiç tered dütsüz cihada koşarlar da izin bile beklemezler.) **Zaten Allâh o takvâ sahip lerini**(n amellerini ve niyetlerini pek iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾45﴿ (Özürsüz yere cihada çıkmamak için) **senden ancak o kimseler izin ister ki onlar Allâh'a ve o son güne inanmazlar, zaten onların kalpleri** (iman husu sunda) **iyice şüphelenmiştir, bu sebeple onlar kuş kuları içerisinde tereddüt etmektedirler.**

﴾46﴿ **Onlar** (cihada) **çıkmak isteselerdi, elbette onun için** (yolcuya gereken binek ve azık gibi) **bir teç hizat hazırlarlardı. Lâkin Allâh çıkışa kalkışmala rını hoş görmedi de, kendilerini** (tembelliğe ve is teksizliğe sevk ederek) **engelledi. Ve böylece** (Allâh-u Te`â lâ'nın imtihan hikmetine dayalı müsaadesi ne binâen, şeytan tarafından onlara)**: "**(Evlerinde) **oturan** (kötürümler, çocuklar ve kadın) **larla birlikte siz de oturun!" denildi.**

﴾47﴿ **Onlar da sizin içinizde çıkmış olsalardı, size şer ve fesattan** (bir de düzen bozmaktan) **başka bir artış sağlamazlardı ve elbette** (aranızda görüş ayrılığı çıkarmak suretiyle) **size fitne** (ulaştırmayı) **aramakta oldukları halde** (kovuculuk ve birbirine düşürme ko nularında) **aranızda** (at)

koştururlardı. İçinizde onlar adına (casusluk yapmak üzere, si zin söylediklerinize) **çokça kulak ver**(ip kendilerine nakled) **enler de vardır./içinizde onları iyice dinle y**(ip etkilenerek sözlerine itaat ed)**en** (zayıf kalpli kim se)**ler de vardır./ Allâh ise o zâlimleri**(n yaptıkla rını da yapacaklarını da, tüm niyetlerini de hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾48﴿ **Andolsun ki muhakkak onlar bu** (Tebûk gaza sı)**ndan önce de** (sahâbenin dağılması ve ordunun pa ramparça olması gibi) **fitne**(ler) **aramıştılar ve elbet te senin** (davanı iptal) **için nice** (hile ve tuzaklar kurup, kötü) **işler çevirmiştiler. Nihâyet kendileri isteksiz kimseler hâlindeyken** (Allâh'ın vaat ettiği) **o hak** (olan yardım ve zafer) **geldi de, Allâh'ın emri** (, dini ve şerî`ati) **belirgin bir şekilde gâlip oldu.**

﴾49﴿ **O** (münafık ola)**nlardan kimi de: "Bana** (cihattan geri kalmam için) **izin ver de, beni** (emrine muhâlefete mecbur bırakarak, işimin gücümün bozulmasına sebep olarak ve bu sıcakta yola çıkararak) **fitneye düşürme!" der. Haberin olsun ki; onlar** (bu türlü sudan bahanelerle ve yalan mazeretlerle izin isteme cüretini göstererek, fitneden kaçalım derken,) **fitnenin tam içerisine düşmüşlerdir. Şüphesiz ki cehennem, o kâfirleri elbette çepeçevre kuşatıcıdır.**

Bu âyet-i kerîme Cedd ibni Kays hakkında nâzil olmuştur, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk seferine hazırlandığında münafıklardan olan bu kişiye: "Ey Ebû Vehb! Rumlarla savaşa var mısın?" deyince o: "Ya Rasûlallâh! Gerçekten benim kavmim bilmektedir ki ben kadın sevgisine müptela bir adamım, korkarım Rum kızlarını gördüğümde dayanamam, sen beni onlarla fitneye düşürme de müsaade buyurursan ben harpten geri kalayım,ama sana malımla destek olayım!" dedi. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) şöyle

anlatmıştır: Cedd ibni Kays'ın münafıklıktan başka bir illeti yokken ortaya böyle bir bahane atınca Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ondan yüz çevirdi ve: "Haydi sana izin verdim!" buyurdu. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek o münafığı rezil rüsvay etti.

﴾50﴿ (Habîbim! Bazı muhârebelerinde) **sana** (zafer ve ganimet gibi) **güzel bir şey ulaşırsa,** (sana karşı besledikleri aşırı kıskançlık ve düşmanlıktan dolayı) **bu onları kötü eder. Ama** (bazen) **sana** (bozgun ve hezîmet gibi) **bir musîbet isâbet edecek olursa** (, yaptıklarını beğenerek)**: "Gerçekten biz daha önce** (bu felâketi gördüğümüz için cihada gitmeyerek, tedbir ve sakınmayla ilgili) **işimizi** (sağlama) **almıştık!" derler de, kendileri** (senin başına gelene sevinen ve yaptıklarıyla keyiflenen) **ferahlanıcı kimseler hâlinde** (toplantılarından) **dönerler/**(Habîbim! Senin yanından) **dönüp giderler/.**

Câbir ibni Abdillâh (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Cihattan geri kalan münafıklar Medîne'de fitne çıkarıyorlar ve: "Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbı yolculuklarında çok büyük sıkıntılar çekmişler ve perişan olmuşlar!" diye kötü haberler yayıyorlardı. Bunu duyan diğer münafıklar da sevinerek: "Akıllılık etmişiz de onlarla birlikte yola çıkmamışız!" diye kendi görüşlerini beğeniyorlardı. Daha sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbının âfiyet haberleri gelince onların yalancılığı ortaya çıkıyordu. İşte Allâh-u Te`âlâ bu hususta bu âyet-i kerîmeyi inzâl buyurmuştur.

﴾51﴿ (Habîbim!) **De ki: "Allâh'ın bizim için yazmış olduğu** (ve takdir bu yur duğu, ya yardım ve zafer, ya da şehitlik ve ebedî nimetlere mazhariyet gibi) **şeylerden başkası bize asla erişemez. Bizim Mevlâ'mız** (, yardımcımız ve yöneticimiz) **ancak O'dur! İnananlar an cak Allâh'a tevekkül etsin**(ler ve

her konuda yalnız O’na güvenip, tüm işlerini sadece O’na ısmarlasınlar)**!”**

﴾52﴿ (Habîbim!) **De ki: “Siz bizimle ilgili ancak o en güzel iki şeyin** (; ya zaferin ya şehitliğin) **birini bekle mektesiniz. Oysa biz sizin hakkınızda** (en kötü iki âkıbetin birini;) **Allâh’ın size ya Kendi tarafından** (va sıtasız gelecek)**, ya da bizim ellerimizle** (gerçekleşe cek) **bir azap isâbet ettirmesini beklemekteyiz. Öyleyse** (bizim âkıbetimizi) **bekleyin! Şüphesiz ki biz de sizinle birlikte** (başınıza gelecekleri) **bekleyicileriz!”**

﴾53﴿ (Habîbim! O gösteriş için yardım teklif eden münafıklara) **de ki: “Gönüllü olarak, ya da hoşlanmayarak** (mallarınızı cihat yoluna) **infakta bulunun!** (Her iki durumda da bu harcamalarınız) **sizden asla kabul edilmeyecektir. Çünkü siz gerçekten de** (emre itaatten çıkmış) **fâsıklar toplumu oldunuz!”**

Bu âyet-i kerîme de Cedd ibni Kays hakkında nâzil olmuştur; çünkü o Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den cihada gitmemek için izin isterken, maddî destek teklifinde bulunmuştu. İşte bu âyet-i kerîmesiyle Mevlâ Te`âlâ, onun bu infakının Allâh için olmadığını beyan ederek kabûle şâyan olmayacağını açıkladı ki bu, o kişinin yapacağı yardımdan dolayı hiçbir sevap kazanamayacağını beyan ettiği gibi, bu yardımın ondan alınmaması gerektiğine de işâret etmektedir.

﴾54﴿ **Nafakalarının kendilerinden kabul edilmesi hususunda onlara engel olmuş olan şey, ancak gerçekten onların Allâh’ı ve Ra - sûlünü in kâr etmiş ol maları, kendilerinin na - maza,** (ağırlanan) **üşengeç ler olmaktan başka bir halde gelmemeleri ve onla rın** (se vap ummayan, azaptan da

korkmayan) **is teksiz kimseler olmaktan başka bir sûretle infakta bu lunmamalarıdır.**

﴾55﴿ (Habîbim!) **Onların ne malları ne de çocukları seni şaşırtmasın! Allâh** (onlara çok mal ve çocuk vererek, kendilerinin iyiliğini dilememiş,) **ancak bunlar sebebiyle onlara o en yakın** (dünya) **hayat**(ın)**da azap etmeyi ve kendileri kâfir kimseler olarak canlarının zorla çıkmasını dilemiştir.**

Allâh-u Te`âlâ`nın dünyada münafıkları azâba uğratması bir çok yönden îzâh edilebilir; nitekim onların bunca malı toplayıp koruma uğrundaki gayret ve çabaları, onlara karşı aşırı düşkünlük yüzünden ellerinden çıkar korkusuyla taşıdıkları endişeleri, istemeyerek de olsa Müslüman olduklarını göstermek için onlardan hayır yollarına harcama mecburiyetinde kalmaları, onların mal ve evlat yüzünden uğradıkları musibetlerdendir.

﴾56﴿ **O** (münafık ola)**nlar Allâh'a yemin ederler ki gerçekten kendileri elbette** (din ko nusunda) **sizden dirler. Hâlbuki onlar** (kalplerinde iman bulunmadığı için) **sizden değildirler. Lâkin onlar öyle** (cesaretsiz) **bir toplumdurlar ki** (sizin, müşriklere yaptığınızı on lara da revâ görmenizden) **sürekli korkmaktadırlar**(, bu yüzden de takıyye yoluyla Müslüman olduklarını gösterip, yalan yeminlerle sizi buna inandırmaya ça lışmaktadırlar)**.**

﴾57﴿ **Eğer** (sizden kurtulacakları) **bir sığınak, ya da mağaralar veya** (tüneller, yuvalar gibi) **girilebilecek bir yer bulsalardı, elbette onlar** (hiçbir şeyin geri çe viremeyeceği inatçı ve azgın bir atın çabukluğuyla) **sü ratlice koşar oldukları halde ona doğru yönelirlerdi.**

﴾58﴿ **Onlardan öylesi de vardır ki, sadaka** (ve zekât)**lar**(ın dağıtımı) **hakkında seni ayıplamaktadır. Artık onlara ondan bir şey verilecek olursa hoşnut olurlar** (ve senin bu taksimini

beğenirler)**, ama kendilerine ondan bir şey verilmezse birdenbire onlar kızarlar.**

Ebû Sa'îd el-Hudrî (*Radıyallâhu anh*)*dan rivayete göre bu âyet-i kerîme ileride Ali* (*Radıyallâhu anh*)*a karşı ayaklanma başlatarak onu şehit edecek olan Hâricîlerin başını çeken Zü'l-Huveysıra hakkında nâzil olmuştur. Şöyle ki, Rasûlûllâh* (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) *Mekke ehlinin gönlünü almak için onlara Huneyn gani metlerinden bol pay verince, o: "Ya Rasûlellâh! Adâletli ol!" dedi. Rasûlûllâh* (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) *de: "Yazık sana! Ben adâletli değilsem kim adâletli davranacak?" buyurdu. Bunu duyan Ömer ibni Hattâb* (*Radıyallâhu anh*)*: "Ya Rasûlallâh! Bırak beni de şu münafığı öldüreyim!" deyince Rasûlûllâh* (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)*: "İnsanların benim, ashâbımı öldürttüğümü konuşmasından Allâh'a sığınırım! Gerçekten bu ve arkadaşları Kur'ân okuyorlar ama boğazlarını geçmiyor! Ok avdan çıktığı gibi onlar da dinden çıkacaklar!" buyurdu.* (*Müslim, Zekât: 47, No: 1063, 2/740*) *İşte bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i celîleyi indirdi.* (*Hâzin, Beyzâvî, Âlûsî*)

﴾59﴿ **Eğer gerçekten onlar Allâh'ın ve Rasûlünün kendilerine vermiş olduğu şeye râzı gelseydiler ve: "Allâh**(ın, lütfuyla bizim için ayırdığı kısmet) **bize ye ter, yakında bize fazl** (u ihsan)**ından Allâh da vere cek, Rasûlü de! Şüphesiz ki biz yalnızca Allâh**(ın ik ramın)**a rağbet edici kimseleriz!" deseydiler** (, elbette bu kendileri için çok hayırlı ve kârlı olurdu)**!**

﴾60﴿ **Sadakalar**(; zekâtlar) **Allâh'tan bir farz olarak ancak** (hiçbir malı ve kazanma imkânı bulunmayan) **fakirlere,** (bir miktar malı yahut kazancı bulunsa da, yeterli gelmeyen) **miskinlere,** (zengin de olsalar) **onlar**(ın toplanması) **üzerine**

çalışma yapan (memur)**lara, kalpleri** (İslâm'a) **alıştırılacak olanlara,** (yazışmalı kölelerin) **boyunlar**(ının kurtarılması) **uğrunda** (harcamaya)**, borçlulara, Allâh yolunda** (gaza, hac ve ilim tahsili gibi vazifelere çıkmış muhtaç kimselere) **ve** (memleketlerinde zengin de olsalar herhangi bir nedenle) **yolda** (mağdur) **kalmışa mahsustur. Allâh** (insanların durumlarını ve neyi hak ettiklerini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (her işini hikmet üzere yapan, bu yüzden hakları sahiplerine sevk eden bir) **Hakîm'dir.**

Münafıklar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)` in ganimet taksimini kınayınca, Mevlâ Te`âlâ Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in icraatını tasvip mâhiyetinde bu âyet-i celîleyi gönderdi. Zeyyâd ibni Hars (Radıyallâhu anh) şöyle anlatıyor: Ben Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gidip bîat ettim, o sırada bir adam gelerek zekâttan bir hisse isteyince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Allâh-u Te`âlâ zekâtlar(ın dağıtımı) hakkında ne bir peygamberin ne de hiçbir kimsenin hükmüne râzı gelmeyerek bizzat Kendisi onlar hakkındaki hükmünü açıkladı ve onları sekiz parçaya ayırdı. Eğer sen o cüzlerden biriysen sana hakkını veririm!" buyurdu. (Ebû Dâvûd, Zekât: 24, No: 1630, 1/512)

﴾61﴿ **Yine o** (münafık ola)**nlardan öyleleri vardır ki: "O** (peygamber)**,** (her kese inanan saf bir kişi ve her söyleneni dinleyen) **bir kulaktır!" derler de o peygambere sürekli eziyet ederler.** (Habîbim!) **De ki: "**(O,) **sizin için hayrın ta kendisi olan bir kulaktır ki, Allâh'a da iman eder,** (kendisin de samimiyet gördüğü) **müminler**(in sözlerin)**e de inanır. Ayrıca** (o,) **içinizden iman** (ettiğini ilan) **edenler**(in zâhirî beyanlarını kabulle yetinip sır perdelerini açmadığı) **için de büyük bir rahmettir!" Ama o kimseler ki** (her ne şekilde olursa olsun)

Allâh'ın Rasûlüne eziyet etmektedirler; çok acı verici pek büyük bir azap onlara mahsustur.

﴾62﴿ (Ey müminler!) **O** (münafık ola)**nlar sizi râzı etsinler diye size karşı Allâh'a yemin ederler** (, siz de işin iç yüzünü bilmediğinizden, onların bu yalan yeminlerine kanıp kendilerinden memnun kalabilirsiniz)**. Allâh ise, O'nu**(n emirlerini tutup yasaklarından kaçınarak, Kendisini) **râzı etmeleri** (, başkalarını memnun etmekten) **daha gereklidir. Rasûlü**(nü râzı etmeleri) **de** (böylecedir. Zaten sizi ne kadar râzı etseler de, hak meydana çıkınca bu hoşnutluğunuz dünyada bile geçersiz kalacaktır)**! Eğer** (gerçek manada) **inanıcı kimseler olduysalar**(, ancak Allâh'ı ve Rasûlünü râzı etmeye çalışsınlar)**!**

Bu ve bir önceki âyet-i kerîmeler münafıklardan bir cemaat hakkında nâzil olmuştur. Bir kere aralarında Cülâs ibni Süveyd ve Vedî'a ibni Sabit'in de bulunduğu bir münafık topluluk Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hakkında yakışıksız sözler sarf ettiler. İçlerinden biri: "Muhammed'in dedikleri haksa o zaman biz eşeklerden beteriz!" dedi. Diğer biri: "Böyle konuşmayın, korkarım bu sözler kendisine ulaşır da o da bizim aleyhimize bir şeyler söyler!" dedi. Cülâs: "Biz istediğimizi söyleriz, sonra da gider ona söylemedik diye inkâr ederiz! Bir de yemin ettik mi o da bizi tasdik eder, çünkü Muhammed her söyleneni dinleyip kabul eden bir kulaktır!" deyince, yanlarında bulunan Âmir ibni Kays isimli ensardan bir delikanlı bu sözü duydu ve gazaplanarak: "Vallâhi Muhammed'in dedikleri haktır, zaten siz eşekten betersiniz!" dedi. Onlarsa ona hakaretler yağdırdılar. Sonra o Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e giderek bu durumu bildirince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onları çağırttı ve duyduklarının doğru olup olmadığını sordu. Onlar hemen inkâr ederek: "Âmir yalancıdır!" diye yemin

ettiler. Âmir de onların yalancı olduklarına dâir yemin etti. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *bir kişinin yeminine karşılık o kadar adamın yeminini göz ardı edemeyince, Âmir: "Ey Allâh! Doğruyu tasdik et, yalancıyı tekzip et!" diye duaya başladı. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyetleri inzâl buyurdu.*

﴾63﴿ **O** (münafık ola)**nlar şu gerçeği hakikaten bil mediler mi ki; kim Allâh'a ve Rasûlüne karşı durur sa, şüphesiz onun için, içerisinde ebediyyen kalaca ğı cehennem ateşi vardır. İşte bu, pek büyük bir rüsvaylığın ta kendisidir.**

﴾64﴿ **O Münafıklar** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in doğruluğuna yakinen inanmasalar da, doğru ola bileceği endişesini devamlı taşımaktadırlar, bu yüzden ağızlarından çıkan şirk ve nifak sözleri bir yana,) **kalplerinde bulunan** (gizli sırlar)**ı kendilerine tam manasıyla haber verecek bir sûrenin, aleyhlerine indirilmesinden sakınmaktadır**(lar)**.** (Habîbim!) **De ki: "Siz** (her zaman yaptığınız gibi benim verdiğim haberlerle yine) **alay ed**(erek münafıklığınıza devam ed)**in** (bakalım)**! Şüphesiz ki Allâh sakınmakta olduğunuz o şeyi** (açığa) **çıkarıcıdır."**

Münafıklar kendi aralarında müminleri kötü vasıflarla anarlar fakat haklarında âyet iner de onları rezil eder endişesiyle bunu gizlerlerdi. Katâde (Radıyallâhu anh) *buyurmuştur ki: "Tevbe Sûresi münafıkları rezil rüsvay ettiği için 'Fâzıha', onların haberlerini eşeleyip meydana çıkardığı için 'Müba'sira', rüsvaylıklarını ve şerefsizliklerini yaydığı için de 'Müsîra' isimleriyle anılmıştır." İbni Abbâs* (Radıyallâhu anhümâ) *şöyle buyurmuştur: "Allâh-u Te`âlâ bu sûrede yetmiş münafığı kendi isimleriyle ve babalarının adlarıyla bildirmişti, sonra birbirlerini ayıplayarak mümin olan çocukları mahcup olmasın diye Allâh-u Te`âlâ inananlara acıyarak o isimleri neshetti!"* (Hâzin)

﴾65﴿ (Habibim!) **Andolsun ki; gerçekten sen**(in aleyhine niye konuştuklarını) **onlara soracak olsan, elbet te: "Biz ancak** (lafa) **dalmıştık,** (eğlenip) **oynuyorduk** (, yoksa senin hakkında kötü bir niyetimiz yok)**!" derler.** (Habîbim! Sen) **de ki: "Yoksa siz, Allâh ile, O'nun âyetleriyle ve Rasûlüyle mi alay etmekte bulunmuştunuz?"**

Rivayete göre; münafık bir topluluk Tebûk gazasında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in yanından geçerken: "Şu adamı görmüyormusunuz, Şam'ın köşklerini ve kalelerini fethetme peşin de, heyhat!" dediler. Allâh-u Te`âlâ bunu Habîbine bildirince kafileyi durdurup onları çağırttı ve: "Siz böyle böyle dediniz!" buyurdu. Onlar ise: "Hayır! Vallâhi biz ne seninle ne de ashâbınla alâkalı bir mevzuda değildik! Lâkin yolu kısaltalım diye birbirimizle şakalaşıyorduk!" dediklerinde bu âyet-i celîle nâzil oldu.

﴾66﴿ (Artık, boşuna) **özür dile** (mek le kendinizi meş gul et)**me yin! Gerçekten de siz imanı** (açıklama)**nızın ardından kâfir**(liğinizi meydana çıkarmış) **oldunuz. İçinizden bir cemaati**(n samimiyetle tevbe edeceği ni bilerek, kendilerini) **affedecek olsak bile, diğer bir tâifeye azap edeceğiz. Çünkü gerçekten onlar** (münafıklıkta ısrarcı) **mücrim kimseler olmuşlardır.**

﴾67﴿ **Münafık erkeklerle, münafık kadınlar, onla rın bazısı** (hem görünüşte, hem gerçek manada) **diğer bir kısmın parçasıdır. Onlar** (peygamberi inkâr gibi, aklen ve dînen reddedilen) **münker** (şeyler)**i emret mektedirler,** (kelime-i şehâdeti ikrar gibi, hem akılca, hem de şerî`atçe makbul bilinen) **ma'rûftan nehyet mektedirler ve** (Allâh yolunda harcama yapmaktan) **ellerini sıkıca yummaktadırlar. Onlar Allâh**(ın taatı n)**ı unutmuşturlar, bu sebeple Allâh da** (rahmetini ve

fazlını taksim ederken) **kendilerini terk etmiştir. Gerçekten de münafıklar** (itaatten çıkış hususunda zirveye ulaşmış) **fâsıkların ta kendileridirler.**

﴾68﴿ **Allâh o münafık erkeklerle o münafık kadın lara, bir de kâfirlere, içinde ebediyyen kalacak ol dukları cehennem ateşini vaat etmiştir. Onlara ye terli gelecek ancak odur! Üstelik Allâh,** (rahmetinden uzaklaştırarak) **onlara lânet etmiştir.** (Dünyada ise) **kendileri için** (münafıklığı gizlice sürdürme uğrunda çektikleri sıkıntılar gibi) **devamlı bir tür azap da vardır.**

﴾69﴿ (Ey münafıklar! Siz tıpkı) **kendinizden önceki** (helâk edilen ümmet)**ler gibi**(siniz) **ki,onlar kuvvetçe sizden daha güçlü, mallar ve evlatlar yönünden de** (sizden) **daha fazla olmuştular ve böylece** (dünyadaki âdî vefâni) **nasipleriyle iyice faydalanmıştılar. İşte sizden öncekiler** (hasis ve fâni) **nasipleriyle iyice faydalandığı gibi, siz de** (âkıbetinizi düşünmek sizin ve hakikî lezzetleri kazanmaya çalışmaksızın, ta mamen onlara benze yerek) **nasibinizle çokça yarar lan dınız** (da âhirete hiçbir lezzet bırakmadınız) **ve o** (asılsız bâtıl yollara) **dal mış olan kimseler toplumu gibi siz de** (o batağa) **daldınız!** (Habîbim!) **İşte onlar ki,** (i man lı olarak yap maları halinde , kendilerine büyük sevaplar ka zan dıra cak olan) **amelleri dünyada da âhirette de boşa çıkmıştır.** (Zira misafir ağırlama ve fakire yardım gibi işlerindensevap alamayacakları gibi, dünyada kendileri ne verilen sağlık ve zenginlik gibi nimet şeklinde görü nen şeylerin, gerçekte onları azâba sevk eden birer istidraç olduğu da yakında kendilerine belirecektir.) **Ve işte ancak onlar,** (zarar ve ziyanın tüm sebeple rini ve neticelerini kendilerinde toplayarak) **hüsrâna uğrayanların ta kendileridir.**

﴾70﴿ **O** (münafık ola)**nlara, o kendilerinden ön ceki lerin;** (tûfân, kasırga ve zelzele gi bi felaketlerle helâk edilen) **Nûh, Âd ve Se mûd kavminin,** (sivrisinek ordu larıyla farklı bir şekilde telef edilen) **İbrâhîm kavminin,** (yıldırımlarla helâk edilen) **Medyen ahâlisinin ve o** (Cibrîl (Aleyhisselâm)**ın ka natlarıyla) ters döndürülen** (Lût kavminin karye)**lerin**(in) **ö nemli haberi gelme di mi? Rasûlleri bunlara pek açık mûcizeler getir mişti** (de, onlar inkârda inat edip direnmişti, bu sebep le de Allâh-u Te'âlâ onları helâk etmişti)**. Fakat Al lâh onla ra haksızlık eder olmamıştı. Lâkin onlar** (kendilerini ebedî azâba sürükleyecek gâvurluğu tercih ede rek) **ancak nefislerine zulmetmekte bulunmuştular.**

﴾71﴿ **İnanan erkeklerle, inanan kadınlar, onların da bir kısmı diğer bir kısmın dostlarıdırlar! Onlar** (Allâh'a ve Rasûlûne inanıp itaat etmek gibi, aklen ve şer`an iyi bilinen) **ma`rûfu emretmektedirler,** (şirk ve isyan gibi, hem akıl, hem de din yönünden kabul görmeyen) **münkerden nehyetmektedirler, o** (farz) **namaz**(lar) **ı dosdoğru kılmaktadırlar, zekâtı** (tastamam) **vermektedirler, Allâh'a ve Rasûlüne de** (tüm emirlerini tatbik hususunda) **itaat etmektedirler. İşte onlar ki, Allâh kendilerine kesinlikle rahmet edecektir. Şüphesiz ki Allâh** (yapmak istediği herhangi bir şeye engel olunamayacak güce sahip bir) **Azîz'dir;** (lânet ve rahmet dâhil, tüm yaptıklarını yerli yerinde yapan bir) **Hakîm'dir.**

Münafıkların birbirleriyle dostlukları, liderlerini ve büyüklerini taklit nedeniyle, bir de nefsânî arzuları ve tabiatları gereği olduğundan onlar hakkında: "Münafık erkeklerle münafık kadınlar birbirlerindendirler!" buyrulmuş, ama müminler arasında bulunan uyum, kendi içlerinden gelen bir istek ve yaratılışları gereği olmayıp Allâh-u Te`âlâ'nın tevfîk ve hidâyetiyle

olduğundan, bu âyet-i kerîmede onlar hakkında: "İmanlı erkeklerle imanlı kadınlar birbirlerinin velileridirler!" buyrulmuştur.
﴿72﴾ **Allâh o inanan erkeklere ve inanan kadınlara;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmakta olan ve içinde ebediyyen kalacak oldukları cennetler, bir de** (o cennetin en gözde ve güzîde yeri olan) **Adn cennetlerinde bulunan pek hoş meskenler vaat etmiştir. Allâh'tan pek az bir rıza** (ve hoşnutluk) **ise,** (cennetlerden ve tüm nimetlerden) **daha büyüktür! İşte ancak bu, pek büyük kurtuluşun ta kendisidir** (ki, buna karşı dünyanın hiçbir nimetine erişmek kurtuluş addedilemez)**.**
Ebu'd-Derdâ (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Adn, Allâh-u Te`âlâ'nın özel yurdudur ki orayı hiçbir göz görmemiş ve hiçbir beşerin kalbinden de geçmemiştir. Orası Allâh-u Te`âlâ'nın (hususî tecellîlerinin) meskenidir. Âdemoğullarından orada O'nun (tecellîleri) ile birlikte peygamberler, sıddîklar ve şehitlerden başkası bulunmayacaktır. Allâh-u Tebâreke ve Te`âlâ (ona hitâben): 'Sana girene müjde olsun!' buyurmaktadır." (Taberî, Câmi'u'l-beyân, no: 16959, 6/417) İmrân ibni Husayn ve Ebû Hureyre (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bu âyet-i kerîmedeki "Hoş meskenler"den sorulunca buyurdu ki: "İnciden bir saraydır ki, içerisinde kırmızı yakuttan yetmiş daire vardır, her bir dairede yeşil zebercedden yetmiş oda, her odada yetmiş taht, her taht üzerinde ise her renkten yetmiş döşek, her döşek üzerinde de hurilerden bir eş bulunmaktadır. Ayrıca her bir odada yetmiş sofra, her sofra üzerinde de yetmiş çeşit yemek mevcuttur!" (Taberî, Câmi'u'l-beyân, no: 16956, 6/416) Ebû Sa'îd el-Hudrî (Radıyallâhu

anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allâh-u Tebâreke ve Te`âlâ cennet ehli (cennete girdiklerinde kendileri)ne: 'Ey cennet ehli!' (diye hitap) buyurur, onlar da: 'Ey Rabbimiz! Buyur, tekrar tekrar emrine âmâdeyiz!' derler. O: 'Râzı oldunuz mu(, hayatınızdan memnun musunuz)?' buyurur, onlar: 'Biz nasıl râzı olmayız ki, Sen yaratıklarından hiçbir kimseye vermediklerini bize verdin!' derler. O zaman O: 'Ben size işte bunlardan daha üstününü vereceğim!' buyurur. Onlar: 'Ya Rabbi! Hangi şey bundan daha fazîletli olabilir?' derler. O da: 'Size rızâmı (ve hoşnutluğumu) helâl ediyorum, artık bundan sonra ebediyyen size hiç kızmayacağım!' buyurur." (Buhârî, Rikak: 51, no: 6183, 5/2398; Müslim, Cennet: 2, no: 2829, 4/2176)

﴾73﴿ **Ey Nebî! Kâfirlerle** (kılıçla) **ve münafıklarla** (delile dayalı bir yolla) **cihat et ve onlara karşı sert ol!** (Çünkü sonları senin elinle azâba uğratılmaktır. Âhi rette ise) **onların sığınakları ancak cehennemdir. O, ne kötü varış yeri olmuştur!**

﴾74﴿ **O** (münafık ola)**nlar** (:"Vallâhi! Medîne'ye dönersek, şerefliler alçakları oradan çıkaracak!" gibi laflar ederler, sonra da) **Allah'a yemin ederler ki** (o sözleri) **söylememişler; oysa andolsun ki, gerçekten onlar** (bu gibi) **kâfirlik kelimesini söylemişler, İslâm'a girmelerin**(i izhâr ettik)**den sonra kâfir ol**(duklarını ortaya koy)**muşlar ve** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e suikast yapmak gibi) **erişemeyecekleri bir şeye azmetmişlerdir. Onlar** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Medîne'ye teşrifinden önce fakir ve muhtaç durumdayken, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in teşrîfiyle zengin olmuşlardır. Bunu çok takdir etmeleri ve gereken şükrü îfâ etmeleri beklenirken, ayıplama konusu**

olarak, bula bula) ancak Allâh'ın ve Rasûlünün, fazlından (kazandırdığı ganimetlerle) **kendilerini zengin etmesini** (bulmuşlar ve böylece şımarıp nankörlük ederek İslâm'ı) **beğenmemişlerdir. Eğer** (bu münafıklıktan) **tevbe ederlerse bu, kendileri için tam bir hayır olacaktır. Ama eğer** (münafıklıkta ısrar ederek, tevbeden) **yüz çevirirlerse, Allah onlara dünyada da âhirette de pek acı verecek büyük bir azapla azap edecektir. Onlar**(dan bu azâbı kaldırmak) **için yer**(yüzün)**de ne yakın bir dost, ne de gerçek bir yardımcı yoktur.**

Bu âyet-i kerîme münafıklardan bir cemaat hakkında nâzil olmuştur. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk muhârebesinde iki ay kadar bulundu, o sırada sürekli kendisine cihattan geri kalan münafıkları ayıplayan vahiyler iniyordu ve yanında gelen münafıklardan bazısı bunları duyuyordu. Bunlardan biri de Cülâs ibni Süveyd'di. Bir kere Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk'te okuduğu hutbesinde münafıklardan bahsedip onları birer pislik olarak niteleyince Cülâs: "Muhammed'in dedikleri haksa o zaman biz eşeklerden beteriz!" dedi. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Medîne'ye dönünce Âmir ibni Kays kendisine gelerek Cülâs'ın bu sözlerini haber verdi. O zaman Cülâs Âmir'i yalanlayınca Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onlara minberin yanında yemin etmelerini emretti. İkindiden sonra Cülâs minberin yanında dikilip: "Kendisinden başka hiçbir İlâh bulunmayan Allâh adına yemin ederim ki ben bu sözü söylemedim! Âmir bana iftira etti." diye yemin etti. Sonra Âmir kalkarak o da, onun bu sözü söylediğine ve kendisinin ona iftira etmediğine dâir aynı lafızlarla yemin etti. Bunun üzerine Âmir elini semâya kaldırarak: "Ey Allâh! İçimizden doğru olanın

tasdikini peygamberine indir!" diye dua etti. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ve müminler de "Âmin!" dediler. Daha onlar minberin yanından ayrılmadan Cibrîl* (Aleyhisselâm) *bu âyet-i celîleyi indirdi. Âyet-i kerîme: "Eğer tevbe ederlerse bu kendileri için çok hayırlı olur!" cümlesine ulaşınca Cülâs ayağa kalkıp: "Yâ Rasûlallâh! Duyuyorum ki Allâh-u Te`âlâ bana tevbe teklîf ediyor! Evet! Âmir ibni Kays bu söylediklerinde doğrudur, ben bu lafları ettim, ama şimdi Allâh'tan mağfiret talep ediyorum ve O'na tevbe ediyorum!" dedi. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *de onun bu tevbesini kabul etti, o da tevbesinde sebat etti. İbni Keysân* (Rahimehullâh)*ın nakline göre âyette geçen: "Erişemeyecekleri şeye azmettiler!" cümle-i celilesi, on iki münafık hakkında nâzil olmuştur ki, onlar kılık değiştirerek karanlık bir gecede bir tepenin üstüne çıkmışlar ve Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *oradan geçerken kendisine saldırarak onu bineğinin sırtından vadiye doğru yuvarlamayı kararlaştırmışlardı. Cibrîl* (Aleyhisselâm)*, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e onların bu gizli niyetini bildirip onları kaçırtacak kimseleri üzerlerine göndermesini emretti. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *onların üzerine Huzeyfe* (Radıyallâhu anh)*ı gönderdi, o onları yoldan uzaklaştırıp geri dönünce, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "İçlerinden kimi tanıdın?" diye sordu. O, kimseyi tanımadığını söyleyince Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *tek tek adlarını saydı. Huzeyfe* (Radıyallâhu anh)*: "Onları öldürecek kimseleriüzerlerine göndermeyecek misin?" deyince: "Arapların: 'Güçlenince kendi adamlarını öldürmeye başladı!'demelerini istemem. Allâh onlara karşı mide çıbanıyla bize kâfî gelecektir!" buyurdu. Huzeyfe* (Radıyallâhu anh) *Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in onlar hakkında şöyle buyurduğunu rivayet*

etmiştir: “Ümmetim içerisinde on iki münafık vardır ki, cennete giremeyeceklerdir ve deve iğnenin deliği içerisine girinceye kadar cennetin kokusunu dahi duyamayacaklardır! Onlardan sekizine ateşli yaralar kâfî gelecektir ki, omuzlarında belirecek, göğüslerinden görünecektir!” (Müslim, Sıfâtü’l-Münâfıkîn: 10, no: 2779, 4/2143-2144)

﴾75﴿ **Onlardan kimi de Allâh ile sözleşmiştir ki: “Andolsun; eğer O, fazlından bize** (çok mal) **verirse, elbette kesinlikle sadaka** (ve zekât) **vereceğiz ve şüp hesiz ki mutlaka** (sıla-i rahimde bulunarak, hacca gi derek ve Allâh yolunda gazâya yardımcı olarak) **sâlih kimselerden olacağız!”**

﴾76﴿ **Fakat O onlara lütfundan** (zenginlik) **verince** (sözlerinde durmayarak) **onunla cimrilik et mişler** (de Allâh’ın hakkını vermemişler) **ve** (Al lâh’ın taatından) **yüz çevirmişlerdir. Zaten onlar yüz çevir**(meyi âdet edin)**ici kimselerdir!** (Dolayısıyla bu yaptıklarına şa şılmaz!)

﴾77﴿ **Nihâyet O** (Allâh-u Te`âlâ) **da onların** (yaptıkları bu cimriliğin kötü bir neticesi olarak) **âkıbetlerini,** (ölüp de) **Kendisine kavuşacakları güne kadar kalp lerinde yerleşen** (kötü inanç ve gizli kâfirlikten ibaret) **bir nifak yapmıştır. Şu sebeple ki onlar O’na vaad etmiş oldukları şey hususunda Allâh’a söz bozmuş lardır ve şu nedenle ki onlar yalansöylemekte bu lunmuşlardır.**

﴾78﴿ **O** (münafık ola)**nlar bilmediler mi ki, ger çekten Allâh onların** (içlerinde gizledikleri nifak) **sırları nı da,** (İslâm ve Müslümanlar aleyhine yaptıkları) **fısıldaşmalarını da bilmektedir ve şüphesiz ki Allâh,** (kullardan gizli kapalı olan) **tüm gaybları hakkıyla bilen bir Zât’tır!**

﴾79﴿ **O** (münafık) **kimseler ki,** (zekât dışında) **çokça gönüllü bağış yapan müminlerle, güçlerinin yetebil diğinden**

başkasını bulamayan o (samimi) **kimseleri** (verdikleri) **sadakalar hususunda ayıplamaktadır lar ve onlarla alay etmektedirler! İşte Allâh onların bu alaylarının cezasını vermiştir.** (Bu yüzden) **pek acı verici büyük bir azap da onlar içindir!**

﴾80﴿ (Habîbim! Dilersen) **o** (münafık ola)**nlar için istiğfarda bulun, ya da kendileri için mağfiret talep etme!** (Zira onlar hakkında değişecek bir şey yoktur.) **Sen onlar için yetmiş kere bağışlanma talep et sen de, Allâh onları asla bağışlayacak değildir. İşte bu, onların Allâh'ı ve Rasûlünü gerçekten inkâr etmiş olmaları sebebiyledir. Zaten Allâh** (iman etmek istemeyen ve kâfirlikte sınır tanımayan) **o fâsıklar toplumuna** (doğru yolu gösterse de, inanma yolunda tercih kullanmadıkları sürece onlara) **hidâyet vermez!**

Rivayete göre; münafıkların reisi olan Abdullah ibni Übeyy'in oğlu Abdullah samimi Müslümanlardandı. Babası hastalanınca Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den onun için istiğfarda bulunmasını istedi. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de onun bu isteğini yerine getirince bu âyet-i kerîme nâzil olarak onlar için yetmiş kere de istiğfar etse Allâh-u Te`âlâ'nın onları affetmeyeceğini bildirdi. Bu sefer Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "O zaman ben de yetmişten fazla yaparım!" deyince, "Onlar için istiğfar etmişsin yahut mağfiret talebinde bulunmamışsın, onlara göre eşittir (çünkü hiçbir suretle bağışlanacak değillerdir)!" (Münâfıkûn Sûresi: 6) âyet-i kerîmesi inerek bu sayıdan, tahdît değil, teksîr (sınırlama değil, çokluk bildirimi) kastedildiğini açıklamış oldu.

﴾81﴿ **O** (İlâhî hikmet neticesi, Rasû lûllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Selem)**in müsaadesiyle Tebûk seferinden)geri bırakılmış kimseler Rasûlûllâh'ın ardında**(n cihada gitmeyip geride)

oturmalarıyla/ Rasûlûllâh'a muhâ lefet için oturmalarıyla/ sevindi(ler) **de, mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda cihat etmelerini hoş gör mediler ve** (birbirine)**: "Bu sıcakta** (gazâya) **çıkma yın!" dediler.** (Habîbim!) **De ki: "**(Cihada çıkmamanız sebebiyle düşeceğiniz) **cehennem ateşi harâret bakı mın dan daha şiddetlidir!" Eğer** (bu gerçeği) **iyice anlamakta bulunmuş olsaydılar** (elbette azıcık bir ra hatlığı sonsuz azâba tercih etmezlerdi)**!**

﴾82﴿ **Artık onlar** (dünyada) **biraz gülsünler,** (âhiret te ise) **çokça ağlasınlar! Kazanmakta bulunmuş ol dukları** (kötü) **şeylere karşılık tam bir ceza olarak!**

﴾83﴿ **Eğer Allâh seni** (Tebûk seferinden sağ salim olarak kurtarıp) **onlardan bir fırkaya döndürecek olur da, onlar senden** (başka bir gazaya) **çıkış için izin isterlerse, sen de ki: "**(Yaşadığım müddetçe) **be nimle beraber** (hiçbir sefere) **asla ebediyyen çıkmayacaksınız ve benimle birlikte hiçbir düşmana karşı kesinlikle savaşmayacaksınız! Çünkü siz ilk seferde** (benimle gelmeyip) **oturmaya râzı oldunuz. Öyleyse** (bundan böyle) **geri kalan** (kadınlar ve çocuk)**larla birlikte siz de oturun!"**

﴾84﴿ **O** (münafık ola)**nlar içerisinden ölmüş olan hiçbir kimse üzerine ebediyyen** (cenaze) **namaz**(ı) **kılma!/**(Âhirette Müslümanlar gibi güzel hayat yaşayamayacağı için) **ebediyyen ölmüş olan o kişilerden hiçbiri üzerine** (cenaze) **namaz**(ı) **kılma!/ Kabri üzerindede dikil**(ip bekle)**me! Çünkü gerçekten onlar Allâh'ı ve Rasûlünü inkâr etmiştirler ve kendileri**(kâfirlikte ısrar ederek haddi aşmış) **fâsık kimseler olarak ölmüştürler.**

Ömer ve İbni Ömer (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre; münafıkların reisi Abdullah ibni Übeyy ölünce, oğlu

Abdullah Rasûlûllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek babasını kefenlemesi için gömleğini kendisine vermesini istedi, Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de verdi. Daha sonra Rasûlûüllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den cenaze namazını kıldırmasını istedi. Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) cenazeyi kıldırmak üzere başındadurunca Ömer* *(Radıyallâhu anh) kalkıp Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in elbisesini çekerek: "Yâ Rasûlallâh! Rabbin seni buna dua yapmaktan nehyetmişken sen ona dua mı yapacaksın?" dedi. Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "(Allâh beni bundan men etmedi,) ancak Allâh: 'Onlar için istiğfarda bulun yahut kendileri için istiğfar etme! Sen onlar için yetmiş kere de istiğfar etsen Allâh asla onları bağışlayacak değildir!' buyurdu. Ben de yetmişten fazla yapacağım!" dedi. Bunun üzerine Ömer* *(Radıyallâhu anh) o münafığın İslâm aleyhinde sarf etmiş olduğu sözleri birer birer sayınca Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) (Ömer* *(Radıyallâhu anh)ın dinî konulardaki bu hassasiyetinden memnuniyetini ifade etmek üzere) tebessüm buyurarak: "Bırak beni yâ Ömer!" buyur du ve cenaze namazını kıldırıp geri çekildi. Çok zaman geçmeden Tevbe Sûresi`nin (bu ve bir sonraki) iki âyeti (Ömer* *(Radıyallâhu anh)ı tasdik mâhiyetinde) nâzil olarak (bir daha böyle bir şey yapmaktan) Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i nehyetti. Ömer* *(Radıyallâhu anh): "Daha sonra Rasûlûllâh* *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e karşı nasıl böyle cüretkâr davrandığıma çok şaşırdım!" derdi. (Buhârî, Tevbe: 160, no: 4393-4394, 4/1715-1716)*

﴿85﴾ (Habîbim!) **Onların malları ve çocukları seni şaşırtmasın! Allâh** (onlara çok mal ve çocuk vererek, kendilerinin iyiliğini dilememiş,) **ancak bunlar yüzünden onlara**

dünyada azap etmeyi ve kendileri kâfir kimseler olarak canlarının zorla çıkmasını dilemiştir.

﴾86﴿ (Habîbim! Sana:) **“Allâh’a iman edin ve Rasû lüyle birlikte cihat edin!” diye** (emirgetiren) **bir sûre indirildiği zaman, içlerinden zenginlik sahibi olan lar senden izin istedi**(ler) **ve: “Bırak bizi de** (kadınlar ve çocuklar gibi) **oturanlarla birlikte olalım!” dediler.**

﴾87﴿ **Onlar** (cihattan) **geri kalan** (çocuk ve kadın)**lar la birlikte bulunmalarına râzı geldiler. Böylece** (kâ firlik ve münafıklığı seçtikleri için) **kalpleri üzerine mü hür basıldı. Bu sebepleonlar** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in emrine uyarak cihada katılmaktaki bahtiyarlığı ve geri kalmakta bulunan bedbahtlığı) iyice anlayamazlar.**

﴾88﴿ (Bu münafıklar cihattan geri kaldılar,) **lâkin** (onlardan daha hayırlıları cihada katıldılar. Nitekim) **o Ra sûl ve onunla birlikte imanetmiş olan kimseler mallarıyla ve canlarıyla cihat ettiler. İşte onlar,** (nusret, zafer, ganimet ve cennet gibi dünyevî ve uhrevî) **tüm hayırlarsadece kendile rine âittir! Ve işte** (çarçabukelden çıkacak bazı dünyevî menfaatleri elde edenler değil de,) **ancak onlar** (maddîmanevî tüm isteklerini elde ederek) **felâhaerenlerin ta kendileridir!**

﴾89﴿ **Allâh onlar için, içerisinde ebediyyen kala cakları pek kıymetli cennetler hazırlamıştır ki** (köşk lerinin ve ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmak tadır. İşte ancak bu, pek büyük kurtuluştur!**

﴾90﴿ **O bedevîlerden** (, fakirliklerini ve çoluk çocuklarının çokluğunu öne sürerek) **özür bahane edenler de, kendilerine** (cihattangeri kalmak için) **izin verilsin diye geldi**(ler)**. O** (iman davasında) **Allâh’a ve Rasûlüne yalan söylemiş olanlar ise** (mazeret beyan etmek üzere sana gelmeye bile ihtiyaç

hissetmeksizin) **oturdu** (kaldılar)**. Muhakkak ki onlar içerisinden o kâfir olmuş kimselere, çok acı verici büyük bir azap isâbet edecektir.**
Arap kabilelerinden Esed ve Ğatafân, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelip fakirliklerini veçoluk çocuklarının çokluğunu öne sürerek cihattan geri kalma müsaadesi istediler. Âmir ibni Tufeyl'in kavmi de özür beyan etmek üzere gelerek: "Ey Allâh'ın Rasûlü! Biz seninle gazaya çıkarsak, korkarız ki Tayyi' kabilesinin bedevileri bizim çocuklarımıza, dostlarımıza ve sürülerimize saldırıp onları yağmalarlar!" dediklerinde bu âyet-i celîle onların haberlerini bildirmek üzere nâzil olmuştur. Âyet-i celîlede geçen: "Allâh'a ve Rasûlûne yalan söylemiş olanlar ise oturdu!" cümle-i celîlesinden anlaşıldığı üzere; özür beyan etmeye gelenler gerçekten meşrû mazereti bulunanlardır. İman iddialarında yalancı olanlarsa zaten özür dileme gereği bile hissetmemişlerdir. Gerçi ulemâdan bazısı özür beyan edenlerin de meşrû mazereti bulunmaksızın yalan yere bahane uydurduklarını söylemiş, Allâh'a ve Rasûlûne yalan söyleyenlerin ise, bu konuda değil de, iman iddiası konusunda yalancı olan diğer bedevî münafıklar olduğunu açıklamışlardır.
﴾91﴿ (Gizli ve âşikâr her hâlükârda iman ve itaatte bu lunarak) **Allâh'a ve Rasûlüne karşı samimi oldukları takdirde, ne** (yaşlılar ve yola çıkama yacak derecede bünyesi güçsüz) **zayıf kimseler üzerine, ne** (körlük, kö türümlük ve topallık gibi müzmin) **hasta**(lıklara tutu lan)**lar üzerine ve ne de** (cihada çıkmak için gereken hazırlık uğrunda) **harcayacakları bir şey bulamayan o kimseler üzerine bir günah yoktur!** (Allâh'a ve Rasû lüne karşı dürüst olmakla, iyilik vasfına sahip bulunan) **o muhsin kullar aleyhine** (sitem ve kınamayla ilgili) **hiçbir yol yoktur. Allâh** (meşrû mazereti nedeniyle ci hattan geri kalan

kullarının yaptıkları diğer kusurları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çok acıdığı için mazurların özrünü kabul eden bir) **Rahîm'dir.**

﴾92﴿ **O kimseler üzerine de** (hiç bir sorumluluk) **yoktur ki; kendilerini** (binek hayvanlara) **bindiresin diye sana geldikleri zaman: "Sizi üzerine bindireceğim bir şey bulamıyorum!" demiştin de, onlar** (binek teminine) **harcayacakları bir şey bulamadıkları için üzüntüden dolayı gözleri yaşla dolup taşarak** (senin huzurundan) **dönmüşlerdir!** (Âlûsî)

Zührî ve Yezîd ibni Rûmân (Rahimehumallâh) gibi bir kısım âlimlerden nakledildiğine göre; Müslümanlardan bazı fakir zatlar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek kendisiyle birlikte cihada çıkmak için onlara zayıf da olsa bir binek temin etmesini istediklerinde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Sizi üzerine bindireceğim bir şey bulamıyorum!" deyince ağlayarak dönmek zorunda kaldılar ve bu yüzden "Çok ağlayan kimseler" diye adlandırıldılar. Bunlar Amr ibni Avf oğullarından Salim ibni Umeyr, Hârise oğullarından Ulbe ibni Zeyd, Mâzin ibni Neccâr oğulların dan, Ebû Leylâ künyeli Abdurrahman ibni Kâ'b, Seleme oğulların dan Amr ibni Humâm ibni Cemûh, Vâkıf oğullarından Heremî ibni Amr, Müzeyne oğullarından Abdullah ibni Muğaffel, Fezâre oğullarından ise Irbâz ibni Sâriye (Rıdvânullâhi Aleyhim Ecma'în) ha zarâtı olmak üzere yedi kişidir. (Suyûtî, ed-Dürru'l-mensûr: 7/487-488)

﴾93﴿ **O** (sitem ve ceza) **yol**(unu takip) **ancak,** (kişiler) **aleyhinedir ki! onlar** (seninle birlikte cihada çıkma imkânına sahip) **zengin kimseler olmalarına rağmen,** (cihattan geri kalmak için) **senden izin istemektedir ler! Onlar** (cihattan) **geri kalan** (çocuk ve kadın)**larla birlikte bulunmaya râzı gelmişlerdir. Allâh da** (kâ firlik ve münafıklığı seçtikleri için)

kalpleri üzerine mühür basmıştır. Bu sebeple onlar (kötü neticeden gâfil oldukları için iki cihanda kendilerine yararlı ve zararlı olacak şeyleri) **bilemezler.**

﴾94﴿ (Ey Habîbim ve ashâbı! Cihat yolculuğundan) **kendilerine döndüğünüz zaman o** (münafık ola)**n lar size özür beyan edecekler. De ki: "**(Boş yere) **ma zeret açıklamayın! Size asla inanmayacağız! Gerçekten Allâh** (peygamberine gönderdiği vahiy le) **sizin birtakım haberlerinizi bize bildirmiştir. Şüphesiz Allâh amelinizi** (ve münafıklıktan tev be edip etmeyeceğinizi ezelde) **bil** (diği üzere, açığa çıktıktan sonra da bilerek cezanızı ver)**ecektir, Rasûlü de** (O'nun bildirmesiyle amellerini ze muttali olacaktır)**! Sonra** (kıyâmet günü) **siz** (, hislerle idrâk edilemeyen) **tüm gizlileri ve görünenleri** (hakkıyla) **bilen** (Allâh-u Te`â lâ'nın huzûr-u manevîsin)**e döndürüleceksiniz, artık O da size** (dünyadayken) **yapmakta bulunmuş oldu ğunuz şeyleri**(n cezasını vererek, onların gerçek yüzü nü) **tam manasıyla haber verecektir."**

﴾95﴿ **Yakında onlara** (üstün bir şekilde) **döndüğünüz zaman kendilerin**(den memnun kalıp, azar ve si tem)**den yüz çeviresiniz diye sizin için Allâh'a yemin edeceklerdir. Ar tık onlardan** (memnuniyetle değil de, öfke ve nefretle) **yüz çevirin! Gerçekten de onlar** (temizlenmeyi kabul etmeyecek) **birer pisliktir. Kazanmakta bulunmuş oldukları** (kötü) **şeylere tam bir karşılık olarak barınacakları yer de ancak cehennemdir!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre bu âyet-i kerîme Cedd ibni Kays, Muattib ibni Kuşeyr ve arkadaşları hakkında nâzil olmuştur ki bunlar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in: "Onlarla oturmayın ve kendileriyle konuşmayın!" buyurduğu seksen kadar münâfıktır. İmam-ı Mukâtil (Rahimehullâh) dan rivayet edildiğine göreyse, bu âyet-i kerîme

özellikle onların reisleri konumunda olan Abdullah ibni Übeyy hakkında nâzil olmuştur ki o, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in çıktığı bir cihat seferinden bir daha geri kalmayacağına dâir, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e karşı yemin etmiş ve kendisinden râzı olmasını istemişti. Bunun üzerine bu âyet-i kerîmeler nâzil olarak müminlere onlardan yüz çevirmelerini emretti ve müminler râzı olsalar da Allâh'ın onlardan râzı olmayacağını bildirdi.*

﴿96﴾ **Kendilerinden râzı olasınız** (da, önceki yakın lığınızı sürdüresiniz) **diye size yemin edecekler. Fa kat siz onlardan râzı olsanız da, şüphesiz ki Allâh o fâsıklar toplumundan** (asla) **râzı olmayacaktır!**

﴿97﴾ (Şehir halkının kâfir ve münafıklarına nazaran, daha vahşi ve katı kalpli olan) **o bedevîler, kâfirlik ve münafıklık bakımından daha güçlü, hem de Allâh'ın, peygamberine indirmiş olduğu** (farzlar, emirler ve yasaklar gibi) **hududu bilmemeye daha müsaittirler. Allâh** (şehir halkından ve göçebelerden her birinin halleri dâhil, her şeyi hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (iyi lere ve kötülere karşı yaptığı ve yapacağı tüm muamelelerinde isâbet sahibi olan bir) **Hakîm'dir.**

Bu âyet-i kerîme çölde sakin bulunan bedevîlerden bahsetmektedir. Şehirlerde ve kasabalarda yaşayanlara Arap, çöllerde göçebe halde bulunanlara ise A'râb denilmektedir. Bu yüzden bir bedevîye A'rabî diye hitap edilse sevinir, ama bir Arab`a A'râbî dense kızar. Muhâcir ve ensârın tamamı ve din ulemâsı Araplar dan olduğu için, Araplar A'râbdan üstündürler. A'râbîlerin kâfirlik ve münâfıklık bakımından, şehir halkından kuvvetli olmaları ise; âlimlerin sohbetlerinden uzak kalmaları, dolayısıyla da âyet, hadîs ve vaazu nasihat dinlemekten mahrum olmaları nedeniyledir. Tabiî ki bu ve bir sonraki âyet-i

kerîmede Esed, Ğatafân ve Temîm gibi bedevî kabileleri zemmedilirken, 99. âyet-i kerîme de ise Müzeyne, Cüheyne, Eslem ve Ğıfâr gibi bedevî kabileleri methedilmiştir. Hatta Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Eslem'e selâmetle, Ğıfâr'a da mağfiretle dua buyurduktan sonra bunu kendiliğinden söylemediğini, lâkin Allâh-u Te`âlâ'nın böyle buyurduğunu beyan etmiştir. Dolayısıyla burada özel sebepler değil de, zikredilen vasıflar öne çıkarıldığı için, kimseyi bedevîlikle kınamak kastedilmeyip, lafzın genelliği göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre medenî de geçinse kâfirlik ve münâfıklık gibi sıfatlara sahip olanlar kınanmış, bedevî de olsa iman ve infak sahipleri övülmüştür. (Hâzin, Âlûsî)

﴾98﴿ **Bedevîlerden öylesi vardır ki;** (Allâh yolunda) **harcamakta olduğu şeyi bir ziyan sayar ve** (bu yü kümlülükten kurtulmak için) **size belaları**(n ulaşması nı) **bekler. O** (belaları getirecek) **kötü daire onlar üzerine olsun! Allâh** (kendilerinden zekât istendiğinde kimin ne söylediğini hakkıyla işiten bir) **Semî'dir;** (zekât veren lerin ne niyet taşıdıklarını da pek iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾99﴿ **Bedevîlerden öylesi de vardır ki; Allâh'a ve o son güne** (gerçekten) **iman eder ve** (Allâh yoluna) **infak etmekte olduğu şeyleri Allâh katında** (manevî) **yakınlıklar** (vesilesi) **ve o Rasûlün duaları**(na sebep) **edinir! Bilesiniz ki; gerçekten de o** (verdikleri)**, kendileri için bir kurbet** (ve yakınlık vesilesi olan bir iba det)**tir. Muhakkak Allâh onları rahmeti içerisine girdirecektir. Şüphesiz ki Allâh** (kendi yoluna infak ta bulunan kullarının ayıplarını çokça örten bir) **Ğa fûr'dur;** (eli dar olanların, güçleri nispetinde verdikleri azıcık yardımları dahî kabul edecek derecede merha met sahibi bir) **Rahîm'dir.**

﴾100﴿ **Muhâcirler ve Ensâr'dan** (iki kıbleye doğru namaz kılma faziletine erişme hususunda, Akabe be y'atları, Bedir ve Bey'atü'r-Rıdvân gibi önemli hadi selere iştirakte) **öne geçen o ilkler, bir de o kimse ler ki** (başlıca iman ve taat olmak üzere, tüm güzel hasletlere sahip olmak gibi bir) **ihsan ile onları hak kıyla izlemiştirler; Allâh** (o tâbi'în tabakasından ve kıyamete kadar) **onlar**(ın izini süren kullar)**dan râzı olmuş** (; amellerini beğenerek iba detlerini kabul buyurmuş) **tur, onlar da O'ndan** (aldıkları yüce mükâfat lara) **râzı olmuşlardır. Ayrıca O onlar için, içeri sinde sonsuza kadar ebediyyen kalacakları pek kıymetli cennetler hazırlamıştır ki,** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarında sürekli ırmaklar akmak tadır. İşte ancak bu, pek büyük kurtuluştur.**

﴾101﴿ **Çevrenizde bulunan bedevîlerden birtakım münafıklar vardır. Medine halkının bir kısmı da münafıklıkta** (öylesine) **mâhir olmuşlardır/ aşırı gitmişlerdir/nifak üzere** (devam ede ede) **alışkan lık kazanmışlardır/ ki,** (üstün zekâna ve doğru fe râsetine rağmen) **sen bile onları** (vahiyle bildirilme dikçe tek tek) **bilemezsin! Onları ancak Biz biliriz! Gerçekten de onlara** (dünyada rüsvay edilme yahut öldürülme, kabirde ise azâba çarptırılma suretiyle) **iki defa azap edeceğiz. Sonra da** (âhirette cehennem azâbı gibi) **pek büyük bir azâba döndürüleceklerdir.**

﴾102﴿ (Çevrenizde bulunanlardan ve Medîne hal kından) **diğer birtakımları da vardır ki; onlar** (Ra sûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ile birlikte cihada çık mak gibi) salih bir ameli** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`den geri kalmak gibi) kötü olan diğer biri ile karıştırmışlardır ama** (onlar bu suçlarını, yalan yeminlerle destekledikleri sahte özürlerle örtbas et meye kalkışmamış, bilakis Allâh-u Te'âlâ'ya karşı) **gü**

nahlarını itiraf etmişlerdir; Allâh'ın onların tevbe sini kabul etmesi kesindir! Şüphesiz ki Allâh (günahlarını itiraf etmek suretiyle tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (tevbe eden kullarına çok acıdığından, kendilerine lütufta bulunan bir) **Rahîm'dir.**

﴾103﴿ (Habîbim! Zekât vermesi gereken Müslüman ların) **mallarından öyle bir sadaka al ki; kendisiyle onları** (, İlâhî emirlere itaatsizlik sebebiyle bulaştık ları günah kirlerinden) **iyice temizleyesin ve onları** (bu günaha sebebiyet veren mal sevgisinden) **tama men arındırasın! Bir de** (sadakalarının kabulü ve kalan mallarının bereketlenmesi için) **onlara duada bulun! Şüphesiz ki senin duan, onlar için** (rûhen teskin ve kalben tatmin sağlayacak) **bir sükûnettir. Allâh** (günahkâr kullarının itiraflarını da, senin dua larını da hakkıyla işiten bir) **Semî'dir;** (yaptıkları hata dan dolayı çektikleri kederleri de, içlerinde taşıdıkları pişmanlık hissini de tam manasıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾104﴿ **O** (tevbe ve sadakaya davet oluna)**nlar bil mediler mi ki, gerçekten Allâh, kullarından tev beyi kabul eden de, sadaka** (ve zekât) **ları al**(ıp ka bul buyur)**an da ancak O'dur ve şüphesiz ki Allâh,** (tevbeleri çokça kabul eden) **Tevvâb da;** (kullarına ziyade rahmet sahibi olduğundan, günahları bağış layan) **Rahîm de ancak O'dur!**

﴾105﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Dile diğiniz şekilde) **amel edin! Muhakkak ki Allâh** (hayır ve şer tüm) **ameli nizi** (, ezelde) **bil**(diği üzere, açığa çıktıktan sonra da bilerek cezanızı ver)**ecektir, Rasûlü ve müminler de** (O'nun bildirmesiyle, sizin yaptıklarınız dan ve yapa caklarınızdan haberdâr olacaklardır)**! Yakında** (ölü münüzün ardından) **siz** (, hislerle idrâk edilemeyen) **tüm gizlileri ve görünenleri** (hakkıyla) **bilen**

(Allâh-u Te`âlâ'nın huzûr-u manevîsin)**e döndürüleceksiniz,artık O da size** (dünyadayken) **yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n karşılığını vererek, onların ger çek yüzünü) **tam manasıyla haber verecektir.**
﴾106﴿ (Cihattan geri kalanlardan Kâ'b ibni Mâlik ve iki arkadaşı gibi, haklarındaki hüküm) **Allâh'ın** (açık la yacağı karar ve) **emrine kadar ge ciktirilen diğer birtakımları**(yla alâ kalı iradeyi) **ise;** (Allâh-u Te`âlâ'ya ısmarlayıp bekleyin; şöyle ki: "Allâh-u Te`âlâ) **ya onla ra azap edecek, ya da tevbelerini kabul edecektir** (" diye korkuyla ümit arasında bulunun)**! Allâh** (tüm kullarının, özellikle de bunların bütün hallerini hak kıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (kullarına revâ gördüğü tüm kararları yerli yerinde olan bir) **Hakîm'dir.**
﴾107﴿ **O** (münafık) **kimseler ki** (Müslümanlara) **büyük bir zarar vermek, kâfirlik yapmak,** (içlerinde giz ledikleri inkârı güçlendirmek, Kuba mescidinde cemaate devam eden) **o müminler arasında ayrılık çıkarmak ve daha önce Allâh'a ve Rasûlüne harp açmış olan** (Ebû Âmir isimli) **kimseyi** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e karşı tercih edip, onun, Şam'dan dönerek, kendisine hazırladıkları yerde yerleşip, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gâlip gelmesini) **beklemek için bir** (bina yapıp, onu) **mescit edinmişlerdir** (, işte şimdi sana onların durumunu anlatacağız)**! Andolsun ki; elbette onlar: "Biz** (bu mescidi yaparak, namaz kılanlara yer genişliği sağlamak, Allâh'ın zikrine mekân hazırlamak ve orada namaz kılmak gibi) **en güzel olan** (maksatlar)**dan başkasını arzulamadık!" diye mutlaka yemin edeceklerdir. Allâh ise şâhitlik etmektedir ki, şüphesiz onlar elbette** (yeminlerinde) **yalancı kimselerdir!**
Rivayete göre; Amr ibni Avf oğulları Kuba Mescidini bina edince,

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e adam göndererek oraya gelip namaz kıldırmasını istediler, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *de gidip orada namaz kılınca kardeşleri Ğanm ibni Avf oğulları onları kıskanarak: "Biz de bir mescit yapalım ve Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`i çağıralım, burada da namaz kılsın!" dediler. Onların asıl niyeti ise, rahip Ebû Âmir'in Şam'dan döndüğünde orada yerleşip Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e karşı faaliyetler sürdürmesiydi. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *Medîne-i Münevvere'ye geldiğinde bu kişi ona, getirdiği dinin mâhiyetini sormuş, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*`ın dinini getirdiğini bildirince, kendisinin de o dinde olduğunu iddia etmişti. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ona: "Sen o din üzere değilsin!" buyurunca da o: "Ben o dindeyim ama sen ona başka şeyler kattın!" demişti. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Hayır! Ben onu bembeyaz tertemiz bir halde getirdim!" buyurunca o: "İçimizden yalancı olanı Allâh gurbette tek başına, kovulmuş bir halde öldürsün!" demiş, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *de: "Âmin!" buyurmuştu. Uhud günü olduğunda bu kişi Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e: "Seninle savaşan hangi topluma rastlarsam muhakkak onlarla birlikte sana karşı savaşırım!" demişti. İşte o, Huneyn gününe kadar Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ile çarpışmayı sürdürdü. Mekke fethinden sonra bir de Huneyn hezimeti olunca Ebû Âmir ümit keserek Şam'a kaçtı ve münafıklara: "Gücünüz yettiği kadar kuvvet ve silah hazırlayın ve bana bir mescit yapın! Şimdi ben Rum kralı Kayser'e gidiyorum, Rum ordularını alıp geleceğim, Muhammed'i ve ashâbını oradan çıkaracağım!" diye haber gönderdi. Bunun üzerine münafıklar da ha önce Hendek'te ve diğer muharebelerde Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi

ve Sellem)`e karşı savaşmış olan bu kişi için o mescidi bina ettiler. Sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e: "Biz has talara ve yolda kalmışlara barınak olacak bir mescit yaptık, sizin burada namaz kılmanızı istiyoruz!" diyerek onu davet ettiler. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Ben şimdi yolculuğa hazırlanıyorum, Tebûk'ten döndüğümüzde inşaallâh orada kılarız!" buyurdu. Tebûk'ten dönerken Medîne'ye yakın Zîevân mıntıkasında konakladığında münafıklar davetlerini yinelemiştiler ki, tam giyinmek için gömleğini istediği sırada bu âyetler nâzil olunca, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), Mâlik ibni Duhşûm, Ma'n ibni Adiyy ve Vahşî (Radıyallâhu anhüm) gibi sahâbîleri göndererek orayı yıktırıp yaktırdı ve oranın bir çöplüğe dönüştürülmesini emretti. Ebû Âmir ise Şam'da tek başına geberdi. (Hâzin, Nesefî, Beyzâvî, ed- Dürru'l-mensûr, Âlûsî)

﴾108﴿ (Ey Habîbim!) **Orada ebediyyen** (namaz için) **kıyama durma!** (Kuba'da) **ilk günden beri takvâ üze re tesis edilmiş olan bir mescit, elbette kendisinde** (namaz için) **kıyama durmana** (diğer mescitlerden) **daha lâyıktır. Orada öyle birtakım erler vardır ki, onlar iyice temizlenmeyi severler! Zaten Allâh çokça temizlenen o kişileri sever** (, bu fiillerini beğenir ve sevaplarını artırır)**.**

﴾109﴿ (Yaptığı mescidin) **binasını , Al lâh'tan bir sakınma ve** (O'nun) **rıza**(sını tahsil) **üzere tesis etmiş olan kişi mi daha iyidir, yoksa binasını** (münafıklık gibi en çürük ve bâtıl davadan ibaret, her an) **düşmek üzere bulunan derin bir çukurun kenarı üzerine kurmuş olup da, onunla birlikte cehennem ateşine düşmüş bulunan** (münafık) **kimse mi?** (İşte Kuba mes cidini bina eden Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve ashâbı, dinlerini, takvâ ve rıza gibi muhkem bir temele**

dayandırdıklarından, münafıklık ve tefrika gibi kötü niyetlere dayalı olarak inşa edilmiş Mescid-i Dırâr'ın bânileri olan münafıklardan, iki cihanda da son derece hayırlıdırlar.) Allâh (münafıklığı seçen) **o zâlimler toplumunu** (, yararlarını ve kurtuluşlarını temin ede cek yollara) **hidâyet etmez.**

﴾110﴿ **O** (münafık ola)**nların bina etmiş oldukları o yapıları** (, kendileri dünyada gebertilerek yahut me zarda veya cehennemde azap edilerek parça parça edil medikçe ya da dünyada yapacakları tevbe ve pişmanlık la) **kalpleri parça parça olmadıkça, yüreklerinde bir şüphe** (vesilesi, dolayısıyla münafıklıklarının artma sebebi) **olarak devamlı kalacaktır! Allâh** (onların tüm niyetlerini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (binalarını yıktırarak da hikmetini işleten bir) **Hakîm'dir.**

﴾111﴿ **Şüphesiz Allâh inananlardan canlarını ve mallarını satın almıştır ki, buna mukabil cennet kesinlikle onlara âittir!** (Bu yüzden onlar, sahip oldukları hiçbir değere acımayıp) **Allâh yolunda savaşırlar,** (bazen kâfirleri) **öldürürler ve** (bazen de kâfirler tara fından şehit edilerek) **öldürülürler.** (Allâh bunu) **Tevrât'ta da, İncîl'de de, Kur'ân'da da** (yazıp,) **Kendisinin üstlenmiş bulunduğu gerçek bir vaad olarak** (taahhüt etmiştir)**! Sözün**(ü yerine getir me) **de Allâh'tan daha vefalı kim vardır? Öyleyse** (fâ ni ve basit bir şey karşılığında bâkî ve değerli bir şeye sahip olmak üzere) **kendisini akdetmiş olduğunuz o alışverişinizle iyice müjdelenin! İşte ancak bu, pek büyük bir kurtuluşun ta kendisidir!**

﴾112﴿ (Bu alışverişi yapan müminler, kâfirlik ve müna fıklıktan tam manasıyla) **tevbe edenler,** (ihlâslı bir şe kilde Allâh'a) **ibadet edenler,** (darlıkta da, bollukta da O'nun tüm nimetlerine) **hamdedenler, oruç tutanlar /**(cihat, ilim tahsili ve ibretle tefekkür gibi meşru gayelerle yeryüzünde) **seyahat edenler/,**

(namazlarına devam ederek) **rükû' edenler, secde edenler,** (iman ve ibadet gibi, aklen ve şer`an kabule şâyân) **maruf** (şey ler) **ile emredenler,** (şirk ve masiyet gibi, akıl ve din yönünden kabul görmeyen) **münker** (şeyler)**den neh yedenler ve Allâh'ın** (emir ve yasaklarıyla ilgili tüm sınırlarını ve) **hududunu koruyanlardır.** (Habîbim! Bu sıfatlara sahip olan) **o müminleri** (sonsuz nimetlerle) **müjdele!**

﴿113﴾ (Kâfir olarak öldükleri sabit olarak veya kalplerinin mühürlü olduğuna dâir vahiy inerek) **kendilerinin o şiddetle tutuşmuş ateşin ayrılmaz adamları olduğu gerçeği onlara iyice belirdikten sonra, o şirk koşan kimseler için bağışlanma talebinde bulunmak, o peygamber için de, inanmış olan kişiler için de** (uygun ve yakışan bir şey) **olamaz! Velev ki o** (bağışlanması talep oluna)**nlar yakınlık sahipleri olsunlar!**

Müseyyeb ibni Hazn (Radıyallâhu anh)`dan rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), amcası Ebû Talib vefat ederken ona: "Kelime-i şehâdet söyle de Allâh katında senin bağışlanman için onunla delil getireyim!" buyurdu. Fakat o sırada yanında olan Ebû Cehil ve Abdullah ibni Ebî Ümeyye: "Yoksa sen Abdülmuttalib'in dininden ayrılıyor musun?" deyince o, kelime-i şehâdeti söylemedi. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona tekrar tekrar kelime-i şehâdeti teklif ettiyse de, onlar her seferinde aynı lafı tekrarladılar. Neticede Ebû Talip: "Ben Abdülmuttalib'in dini üzereyim!" diyerek öldü. O zaman Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Vallâhi nehyedilmediğim sürece senin için istiğfar edeceğim!" buyurdu. Daha sonra bu âyet-i kerîme nâzil olarak, en yakın akraba da olsalar, şirk üzere ölenler için istiğfar edilemeyeceğini beyan

edince, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) istiğfardan vazgeçti.

﴾114﴿ **İbrâhîm'in,** (müşrik olan) **babası** (Âzer) **için istiğfârı ise, ancak bir sözden dolayı olmuştu ki, onu ona** (evvelce) **vaad etmişti. Ama ne zaman ki onun gerçekten Allâh'a karşı büyük bir düşman olduğu ona iyice belirdi, o ondan tamamen berî ol**(arak, ara larındaki tüm dostluk münasebetlerini boz)**du. Gerçekten de İbrâhîm elbette** (çok mer hametli, kalbi yumuşak, boynu kırık, dua ve niyazlarında) **çokça âh çeken,** (kendisine karşı işlenen suçları görmeyip, eziyetlere pek tahammüllü olan) **halîm** (selîm) **bir kimseydi.**

﴾115﴿ **Allâh bir kavmi** (İslâm'a) **hidâ yet buyurduk tan sonra,** (kâfirlerin ba ğışlanmasını istemek gibi) **iyice sakınmaları gereken şeyleri kendilerine tama men açıklayıncaya kadar** (yaptıkları yanlışlar yüzün den) **onları asla** (: "Bunlar doğru yoldan) **saptı**(lar" diye adlandı) **racak** (ve haklarında sapıklar hükmünü uygulayacak) **değildir. Şüphesiz ki Allâh** (kullarının bu açıklamaları bilme den önce veya sonra neler yapıp yapmayacakları dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾116﴿ **Şüphesiz ki Allâh, gök lerin ve yerin** (yegâne hükümrânlığı ve) **mülkü sadece Kendisine âittir. O** (dilediğini imanla, istediğini de kâfirlik üzere) **yaşatır ve öldürür. Sizin için Allâh'tan başka ne yakın bir dost, ne de gerçek manada bir yardımcı vardır!**

﴾117﴿ **Andolsun ki Allâh, o peygamberin**(, cihada katılmama hususunda münafıklara izin vererek, efdal olanı terk etmesinden dolayı yapmış olduğu tevbeyi) **ve** (binecek hayvan, yiyecek ve içecek bulamadıkları) **o güçlük zamanında**(ki Tebûk muharebesinde) **içlerinden bir fırkanın kalpleri** (cihatta peygambere uyma fikrinden) **kaymaya iyice yanaştıktan sonra**

(yine de geri kalmayıp) **kendisine uymuş olan o muhacirlerle ensârın**(, cihada gitmemeye dâir kalplerinden gayr-i ihtiyarî geçirdikleri meyilden dolayı yapmış oldukları) **tevbelerini gerçekten kabul etmiştir. Sonra** (karşılaştıkları sıkıntıları, niyetlerinin doğruluğunu ve tevbelerindeki sadâkati çok iyi bildiği için) **onların tevbelerini** (hiçbir mesuliyet izi bırakmayacak şekilde) **kabul etmiştir. Çünkü gerçekten O onlara karşı Ra ûf'dur; Rahîm'dir** (; büyük bir esirgeme ve sonsuz bir merhamet sahibidir. Bu yüzden kendilerine tâkat yetiremeyecekleri vazifeleri yüklemez.)
Âyet-i kerîmede Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in tevbe sinin kabulünün zikredilişi, muhâcir ve ensârdan oluşan sahâ benin tevbesinin kabulüne bir mukaddime olsun ve böylece ashabın mertebesinin büyüklüğüne dikkat çekilsin diyedir. Yoksa burada Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in efdal olan şeyi terk etmekten başka tevbeyi mucip bir hatası söz konusu değildir. Ancak yanında bulunanlardan bazısı içlerinden, o sıcak mevsim de Rumlarla savaşta başarılı olamayacakları gibi birtakım vesveseler geçirmişlerdi ki, Allâh-u Te`âlâ böylece onların sadâkatle yola çıkışları ve o yolculukta çok büyük meşakkatlere tahammül etmeleri hürmetine tevbelerini kabul ettiğini bildirmiştir.
﴾118﴿ **Yer**(yüzü)**,** (olanca) **genişliğine rağmen ken - di lerine daralıncaya, kalpleri** (gam ve keder dolarak) **kendilerine dar gelinceye ve onlar Allâh**(ıngazabın) **dan yine ancak O'na** (istiğfar ederek affına) **sığınmak tan başka bir çare bulunmadığını yakînen anlayın caya kadar** (, haklarındaki karar kesinleş tirilmeyip) **geri bırakılan** (Kâ'b ibni Mâlik, Hilâl ibni Ümeyye ve Mirâre ibni Rabî' isimli) **o üç kişinin de** (Allâh tevbesini ka bul etti)**! Sonra tevbe etmeleri içinonları tevbeye**

muvaffak etti/tevbe(de sebat) **etmeleri için tevbele rini tekrar kabul etti/sonra** (müminler nezdinde) **tev be ed**(enlerden addedil)**sinler diye onların tevbelerini kabul et**(tiğini Kur'ân'da indirip herkese bildir)**di/. Şüphesiz ki Allâh,** (günde yüz kere günaha dönse de, tevbekârların tevbesini çokça kabul eden) **Tevvâb da;** (türlü türlü azapları hak etmişlerken, envai çeşit nimet ler ihsan ederek, sonsuz rahmetini açıklayan) **Rahîm de ancak O'dur!**

Kâ'b ibni Mâlik (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk seferine çıktığı sıra ben de kendimi buna hazırlıyordum. Fakat bineğimin gücüne güvendiğim için bir iki gün sonra yola çıkıp onlara yetişeceğimi sanarak geri kaldım. Ama Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ardından Medîne'de dolaşırken ya münafık ya da mazur kimselerden başkalarıyla karşılaşmamam beni çok üzüyordu. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk'e varıncaya kadar beni hiç sormamıştı, sonra oraya varınca: "Kâ'b ibni Mâlik ne yaptı?" diye sormuş, o zaman biri: "İşi gücü onu alıkoydu!" deyince Mu'âz ibni Cebel (Radıyallâhu anh): "Ne kötü konuştun! Yâ Rasûlallâh! Vallâhi biz onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz!" demiş, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de sessiz kalmış. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Tebûk'ten döndüğü haberini alınca, nasıl bir yalan uydursam da onun öfkesinden kurtulsam diye çok düşündümse de, sonunda ona doğruyu söylemeye karar verdim. Rasûlullâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) seferden döndüğünde âdeti üzere mescide gelip iki rekât kılarak insanlarla görüşmeye başlayınca, seksen küsür münafık gelip yalan özürler ortaya koymaya başladılar. Ben selam verince kızgın bir şekilde tebessüm buyurarak: "Gel bakalım! Seni geri bırakan ne oldu? Cihat için

binek satın almış değilmiydin?" buyurdu. Ben de: "Yâ Rasûlallâh! Ben güzel konuşan fasih biriyim, lâkin şuna inanıyorum ki yalan bir söz söyleyerek seni hoşnut etsem de, çok sürmez Allâh yalanımı açığa çıkararak seni bana öfkelendirir. Benim bu yolculuktan geri kalmakta hiçbir mazeretim yoktu, ama Allâh`ın affını umuyorum!" deyince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İşte bu doğru söyledi! Haydi kalk, Allâh senin hakkında hüküm verinceye kadar bekle!" buyurdu. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Müslümanların bizimle konuşmasını yasakladığı için insanlar bizden uzak durmaya başladılar. Artık bana yeryüzü dar geliyordu. Böylece elli gece geçmişti ki sabah namazını kıldıktan sonra evin damında otururken: "Ey Kâ'b! Sana müjde!" diye bağıran birinin sesini işitince hemen secdeye kapandım. Meğer Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra bizim tevbemizin kabulünü bildiren ayetleri ilan etmiş. Mescide girdiğimde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra bizim tevbemizin kabulünü bildiren ayetleri ilan etmiş. Mescide girdiğimde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in yüzü sevinçten ay parçası gibi parlak bir halde bana: "Ananın seni doğurduğu andan beri üzerinden geçen en hayırlı bir günle sevin!" buyurdu. İşte Allâh beni doğruluk sebebiyle kurtardı. (Buhârî, Meğâzî: 75, no: 4156, 4/1603; Müslim, tevbe: 9, no: 2769, 4/2120)

﴾119﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Râzı olmadığı şeylere yaklaşma konusunda) **Allâh'tan hakkıyla sa kının ve** (hem imanda, hem ahde vefada, özü sözü doğ ru olan) **sâdık kimselerle** (bedenen ve rûhen, madde ten ve manen) **beraber olun/**(niyet, söz ve davranış bakımından dinleri hususunda doğru ve samimi olan) **sâdık kimselerden olun/!**

﴾120﴿ **Medine halkı ve onların etrafında bulunan** (Müzeyne, Cüheyne, Eşca', Ğıfar ve Eslem gibi kabilelere mensup) **o bedevîler için,** (cihada yöneldi ğinde) **Rasû lûllah'tan geri kal maları ve kendi canlarını o nun** (kıymetli) **şahsından üstün tut**(arak, kendilerini koru dukları şeylerden koruma)**maları/ kendi canlarını onun canın**(a isâbet edecek sıkıntılar) **dan esirgeme leri/nefislerini onun** (kıymetli) **nefsin**(i müdafaa etmek)**den alıkoymaları/** (doğru ve düzgün bir davranış) **olamaz!** (Bilakis kendileri için istemedikleri şeylerden onu daha çok korumaları ve onun göğüslendiği zorlukları daha önce onların üstlenmeleri gerekir.) **İşte bu** (Rasûlûllah (Sallâl lâhu Aleyhi ve Sellem) **ile beraberliğin farz oluşu) şu sebepledir ki; gerçekten de onlar, Allâh yolunda ne bir susuzluk, ne bir yorgunluk, ne de bir açlık kendilerine isâbet etmez, kâfirleri kızdıracak bir yere** (ayak) **basmazlar ve düşmandan** (bir kısmını öldürmek, bir fırkayı esir al mak ve ganimet kazanmak gibi) **bir** (başarı ve) **nâiliye te kavuşmazlar ki, buna karşılık mutlaka onlar için sâlih bir amel yazılmış olmasın! Şüphesiz ki Allâh** (bu tür iyi ameller işleyen) **o muhsin** (kimse)**lerin ecrini zâyi etmez** (ve mükâfatlarını boşa çıkarmaz)**!**
﴾121﴿ **Yine onlar** (Allâh yolunda) **ne** (bir hurma ka dar) **küçük ne de** (Osman (Radıyallâhu anh)**`ın infak ettiği bin deve ve bin dinar gibi) büyük bir nafaka infak et mezler ve** (cihat yolunda) **bir vadiyi kat etmezler ki mutlaka onlar için** (ecirleri) **yazılmış bulunmasın! Tâ ki Allâh onları, yapmakta bulunmuş oldukları** (o iyi) **şeylerin** (kazandıracağı sevapların herhangi biriyle değil de,) **en güzeliyle mükâfatlandırsın!**
﴾122﴿ **Müminlerin** (hep birlikte cihattan ve ilim tah silinden geri kalmaları doğru olmayacağı gibi,) **topluca** (gazâ ve ilim öğrenme yoluna) **çıkmaları** (dünya düze nini bozacağından,

doğru ve yakışan bir davranış) **olma dı! Öyleyse içlerindeki kalabalık her bir fırkadan az bir tâife** (ilim tahsiline) **çıksaydı** (da, diğerleri vatanı müdafaa ve namusları muhafaza gibi meşrû gayelerle memleketlerinde kalsaydı) **ya! Tâ ki o** (Medîne civa rında bulunan Müslüma) **nlar din konusunda** (ve helâl lerle haramların tespiti hususunda) **iyice fıkıh öğren sinler ve kendilerine döndükleri zaman kavimle rini uyarsınlar! Ola ki onlar** (uyarıldıkları şeylerden) **sakınırlar!**
﴾123﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (İlk önce) **kâfirlerden size** (mekânca) **yakın bulunan kimselerle savaşın ve onlar**(a karşı, hem söz, hem de davranış yönünden öyle sert ve caydırıcı bir tavır takının ki, kendileri) **sizde bir şiddet bulsunlar. Bilin ki; gerçekten de Allâh**(ın yardım ve koruması)**, o** (iman edip kâfirlerle cihad yapan) **takvâ sahipleriyle beraberdir!**
Bu âyet-i kerîmede Müslümanlar soyca ve yurtça en yakınlarından başlayarak uzağa doğru açılmak suretiyle kâfirlerle savaşmakla emrolunmuşlardır. Nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) evvela en yakın akrabasını uyarmakla emrolunmuştu. Çünkü kendilerine şefkat edilme vee iyilikleri isteme hususunda en yakınlar daha hak sahibidirler. Ayrıca savaşa en yakından başlanılması durumunda onlardan elde edilecek ganimetlerle daha uzakların fethedilmesine kuvvet kazanılır. Bu yüzden Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) önce kavmiyle harb etmiş, sonra Hicaz Araplarıyla muharebeye girmiş, daha sonra Medîne civarında bulunan kureyza, Nadîri Hayber ve Fedek gibi Ehli kitap kâfirleriyle mukâtele yapmış, neticede Şam bölgesinde bulunan Rumlarla savaşa yönelmiştir. Çünkü Medîne`ye göre Şam, Irak topraklarından daha yakındır. Sahâbe-i kiram zamanında Şam bölgesinin fetihleri

tamamlandıktan sonra onlar Irak tarafına, daha sonra da diğer ülkelere yönelerek bu emri yerine getirmişlerdir.

﴾124﴿ **Her ne zaman bir sûre indirilse, o** (münafık ola)**nlardan kimi** (, nifak yolundaki kardeşlerini sabit kılmak ve zayıf müminleri imandan caydırmak için, inkâr ve alay yolu üzere birbirlerine)**: "Hanginiz ki, işte bu** (sûre) **onu iman bakımından artırmıştır?" der. İman etmiş olan kimselere gelince; işte bu onları iman** (ve tasdik) **yönünden artırmıştır ve onlar** (yeni yeni inen sûrelere çok sevindikleri için) **sürekli müjdelenirler.**

Kur'ân-ı Kerîm'in sûrelerinin inişi devam ederken, yeni bir sûre indiğinde münafıklardan bazısı diğer bir kısmına: "Bu sûre hanginizin imanını artırdı?" diyerek alay ederlerdi. Allâh-u Te`âlâ da onlara cevaben, her gelen sûrenin müminlerin imanını artırdığını, münafıklarınsa kalplerindeki murdarlığa murdarlık kattığını açıklamıştır. Tabiî ki vahyin inişi devam ederken imanda bir artış söz konusu olabilir. Ama dinî hükümlerin tamamlanmasın dan sonra artık imanda bir artış ve eksiliş mevzuu bahis edilemezse de, nur bakımından fazlalık ve noksanlık daima söz konusudur.

﴾125﴿ **Ama o kimseler ki kalplerinde** (nifak gibi) **bir tür hastalık bulunmaktadır; işte o** (yeni inen sûrenin beyanları) **onları,** (evvelce sahip oldukları) **pislik** (nite liğindeki bozuk inanç ve kötü fikir)**lerine pislik kata rak** (ancak münafıklık yönünden) **artırmıştır da, böy lece** (bu murdar inanç içlerinde yerleşip güç bulmuş ve neticede) **onlar kâfirler olarak ölmüşlerdir!**

﴾126﴿ **Onlar görmüyorlar mı ki, gerçekten kendi leri her sene bir veya iki kere** (, kıtlıklar, kasırgalar, hastalıklar ve zorluklar gibi, günahlarını akıllarına geti recek ve Allâh-u

Te'âlâ'nın huzuruna çıkacakları günü ihtar edecek çeşitli musibetlerle) **belaya uğratılmak tadırlar.** (Bu onları tevbeye mecbur ettiği hal de) **son ra** (hâlâ) **tevbe etmiyorlar ve yine onlar** (başlarına gelenler den ibret alıp) **hiç öğütlenmiyorlar!**
﴿127﴾ **Her ne zaman bir sûre indirilecek olsa: "**(Bu meclisten kalkarsanız) **sizi biri görüyor mu?" diye** (işa retleşerek, o münafıklardan) **bir kısımları diğer bir kısma bakar da, sonra** (o sûreyi dinlemeye tahammül edemediklerinden ve dayana mayıp gülerek rezil olurlar endi şesiyle, vahiy meclisinden) **dö nüp giderler.** (On lar o meclis ten döndükleri gibi) **Allâh** (da) **onların kalp lerini** (imandan) **döndürmüştür/kalplerini döndür sün/, şu sebeple ki ger çekten onlar öyle** (câhil) **bir toplumdur** (ki din adına hiçbir hususu) **iyice anlamazlar.**
﴿128﴾ (Ey insanlar!) **Andolsun ki; elbette muhakkak size** (meleklerden ve cinlerden de ğil de, anlaşıp uymanız kolay olsun diye) **kendi nefislerinizden** (sizin gibi bir beşer) **olan pek değerli bir Rasûl gelmiştir ki, sıkıntıya uğramanız ona çok ağırdır, siz**(in iman etmenize ve tüm işlerinizin yoluna girmesin)**e karşı çok düşkündür ve inananlara çok esirgeyicidir; pek acıyıcıdır!**
Bu âyet-i kerîmede Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in itaatkâr müminlere karşı çok esirgeyici, günahkâr Müslümanlara ise çok acıyıcı olduğu açıklanmıştır. Hasen ibni Fadl* (Rahimehullâh) *şöyle buyurmuştur: Allâh-u Te`âlâ peygamberlerinden hiçbirine Kendi isimlerinden iki ismi birlikte vermemiştir. Ancak bu âyet-i kerîmede Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e Raûf ve Rahîm isimlerini vermiştir. Nitekim Kendisi hakkında: "Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette Raûf'tur, Rahîm'dir!"* (el-Hac Sûresi: 65) *buyurmaktadır.*

﴾129﴿ (Habîbim! Sen kendileri hakkında bu kadar bü yük bir nimetken) **eğer** (hâlâ) **onlar** (sana iman etmek ten) **yüz çevirirlerse, sen de ki: "**(Sizin inkâr ve eziyetlerinize karşı) **bana yetecek olan ancak Allâh'tır! O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur! Ben** (O'ndan gayri kimseye umut bağlamam ve kim seden korkmam, zira ben) **ancak O'na tevekkül ettim. O** (azametini Allâh-u Te`âlâ'dan başka kimsenin bile meyeceği kadar) **çok büyük olan Arş'ın Rabbi de an cak O'dur!"**

ONUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Yûnus

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 109 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Râ! İşte bunlar, o** (hüküm ve hikmetlerle dolu) **hakîm olan Kitab'ın âyetleridir!**

﴾2﴿ **İçlerinden bir zât`a: "**(Yakışıksız işler yapmaları halinde başlarına gelecek belalardan)**in sanları uyar ve** (sana vahyettiklerimize) **iman etmiş olan o kim selere de, gerçekten kendileri için Rableri nezdinde dosdoğru bir kademe** (ve dünya rütbeleri gibi önce kendine bağlayıp, sonra elden çıkarak yanıltmayan yü ce bir mevki) **bulunduğunu müjdele!" diye vahiy de bulunmuş olmamız insanlar için şaşılacak bir şey mi olmuştur?** (Habîbim! Senin vahye mazhariyetine şaşıp kalan) **o kâfirler** (Kur'ân-ı Kerîm'in üstün beyanları karşısında tereddütten kurtulamayıp, inkâra da mecal bulamayınca)**: "Şüphesiz ki işte bu** (vahyolunan ki tap)**, elbette pek açık bir büyüdür!" de**(meden ede me)**di**(ler)**.**

﴾3﴿ **Şüphesiz sizin** (sahibiniz, mâlikiniz, koruyucunuz, gözeticiniz ve hayırları size ulaştırıp, kötülüklerden kurtarıcınız olan) **Rabbiniz ancak O Allâh'tır ki; gökleri ve yeri** (dünya günlerinden) **altı gün** (miktarı na denk gelecek vakit) **de yoktan yaratmıştır, sonra** (bir mekâna yerleşmekten münezzeh olarak, Kendi murad ettiği mana üzere Zât'ına yakışır şekilde) **Arş'a istivâ buyurmuştur/sonra** (emri ve hükmü) **Arş'a** (yönelip) **istivâ etmiştir/sonra** (en büyük cisim olan) **Arş** (dâhil, tüm yaratıklar)**ı** (hükmü altına alıp, hepsini ilmen kuşatıcı şekilde) **istîlâ etmiştir/. O,** (Arş dâhil, ulvî-süflî tüm kâinatla alâkalı)

bütün işleri (hikmetinin gerektirdiği şekilde ve yaratıkların menfaatlerinin gözetildiği en uygun bir düzen ve en üstün bir nizam üzere) **yönetmektedir. O'nun izni olmadıktan sonra** (herhangi bir konuda hiçbir kimseye hiç bir zaman) **hiçbir şefaatçi olamaz! İşte size! Rabbiniz olan Allâh ancak budur! Öyleyse O'na ibadet edin! Hâlâ** (bu anlatılanları doğruca belleyip, yolunuzun bozukluğunu) **iyice düşün**(erek, şirkten vazgeçip de sadece bir olan Allâh'a ibadet et)**meyecek misiniz?**

Sapık Mücessime fırkası bu ve benzeri âyet-i kerîmeleri yanlış yorumlayarak Allâh-u Te`âlâ'ya mekân ispat etmektedirler. Hâlbuki tüm zamanları ve mekânları yoktan var eden Allâh-u Te`âlâ mekândan ve sınırlamalardan son derece mukaddes ve münezzehtir. Müteşâbih âyetlerden olan "Arş'a istivâ" konusunun izâhı için bakınız: Âl-i İmrân Sûresi: 7; A'râf Sûresi: 54 "Allâh-u Te`âlâ'nın, kullarının fevkinde oluşu" ve "Allâh-u Te`âlâ'nın mekândan münezzeh oluşu" gibi itikâdî meselelerle ilgili aklî ve naklî birçok delil, ayrıca; asırlarının imamları olan otuz üç müfessirin bu konudaki eşsiz beyanları; Rûhu'l-Furkan Tefsîrimizde, En`âm Sûresi: 3. ve 18. âyet-i kerîmelerin izâhlarında tafsîlâtla zikredilmiştir ki, mütalaası kaçınılmazdır! (8/418-425, 511-535)

﴾4﴿ **Allâh'ın gerçek bir vaadi olarak;** (diriltilip) **top luca dönüşünüz ancak O'na** (olacak)**dır! Çünkü mu hakkak ki O,** (mükellef) **halkı ilk başta** (yoktan) **yarat maktadır,** (öldürdükten) **sonra da onla rı** (dirilterek sonsuz hayata) **geri döndürecektir. Tâ ki O, iman et miş olanları ve sâlih ameller işlemiş bulunanları** (Kendi) **adâlet**(i) **ile /**(iman edip tüm işlerinde) **adâlet** (ile hükmetmeleri) **sebebiyle/ mükâfatlandırsın! Ama o kimseler ki kâfir olmuşlardır, inkâr**

etmekte bulunmuş olmaları sebebiyle, kaynar sudan bir içecek ve çok acı verici büyük bir azap ancak onlara âittir.

﴾5﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; gü neşi** (en kuvvetli ışık ve ısı kaynağı olan) **bir ziyâ, ayî da** (geceleri karanlıklarda aydınlık veren) **bir nur olarak yaratmıştır ve** (dinî-dünyevî birçok işinizin kendisine bağlı olduğu) **senele rin sayısıyla** (, aylara ve günlere bağlı) **hesabı bilese niz diye her birine** (aylık ve yıllık seferlerinde uğrayacakları, burçlar, konaklar ve) **menziller** (tespit ve) **takdir etmiştir. İşte Allâh bu** (güneş ve ay`ın halleriyle ilgili anlatıla)**nları** (bâtıl ve abes yolla boşu boşuna değil de) **ancak** (hikmet ve faydaların gözetildiği üstün gayelere yönelik bir) **hak ile yaratmıştır. O,** (kâinâtın yaratılışındaki hikmetleri ve indirilen âyetlerde bulunan ilimleri) **bilmekte olan bir toplum için** (hem yaratıklardan ibaret tekvînî âyetleri, hem de Kur'ân'daki tenzîlî) **tümâyetleri ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır.**

﴾6﴿ **Şüphesiz ki gecenin ve gündüzün** (birbiri ardın ca gelerek ve artıp eksilerek) **ihtilaf edişinde, bir de Allâh'ın, göklerde ve yerde yaratmış olduğu** (eşsiz ve sağlam) **şeylerde,** (Allâh-u Te`âlâ'dan) **hakkıyla sa kınmakta olan bir cemaat için elbette** (yaratıcının var lığına, birliğine, sonsuz gücüne ve üstün hikmetine açıkça delâlet eden) **pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

﴾7﴿ **Muhakkak o kimseler ki;** (ölümlerinin ardın dan diriltilip huzurumuza çıkarak) **Bize kavuşacak larını ummamaktadırlar, bir de onlar o en alçak** (olan âdî ve fânî) **yaşantıy**(ı, âlî ve bâkî âhiret haya tına tercih ederek on) **a râzı olmuşlardır ve onunla tatmin olmuşlar** (, bu nedenle de âhirette başlarına gelecek kötü azapları bir kere olsun hatırlarından geçirmemiş ve dünyadan hiç ayrılmayacaklarını sanmış lar)**dır, yine o**

kimseler ki onlar Bizim (kâinat saf halarında ve Kur'ân-ı Kerîm sayfalarında açıkladığı mız) **âyetlerimizden gâfil** (ve habersiz)**lerdir!**

﴾8﴿ **İşte onlar ki,** (bu kötü düşüncelerinin bir neticesi olarak) **kazanmakta bulunmuş oldukları** (kötü) **şeyler yüzünden, onların barınakları ancak o** (cehennem) **ateş**(i)**dir.**

﴾9﴿ **O kimseler ki** (kâfirlerin düşünme ye değer bile kabul etmedikleri o âyet lere) **iman etmiştirler ve** (bu imana yakışır şekilde) **sâlih ameller işlemiştirler; muhakkak ki imanları sebebiyle Rableri onları** (ar zuladıkları cennete) **hidâyet edecektir! O** (nimet lerle dolu) **Na'îm cennetlerinde**(ki köşklerinde otu rurlarken) **onların** (ağaçlarının) **altından sürekli ırmaklar akacaktır.**

﴾10﴿ **Onların oradaki duaları: "Ey Al lâh!** (Bütün kusurlardan ve noksan lardan) **tenzih Sana!"** (diye rek, Al lâh-u Te`âlâ'ya takdis ve övgü ifade eden tesbih kelimeleri olacak)**dır! Oradaki** (karşılaşmalar esnasında birbirlerine "Gü zel yaşam dileme" anlamında söyleyecekleri) **tahiy yeleri ise** (: "İstenmedik tüm şeylerden kurtuluş sizin üzerinize olsun!" manasını ifasde eden)**: "Selâm!"** (laf zı)**dır.** (Ziyâfetlerin sonunda ve meclislerin bitimindeki) **dualarının sonu ise şudur: "Bütün hamdler** (, övgüler ve tâzimler)**, âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsustur!"**

﴾11﴿ **Eğer Allâh insanlara hayr** (namına yaptıkları ve süratle kabûlünü bekledikleri duaların karşılığın)**ı çarçabuk verdiği gibi,** (müşriklerin: "Ey Allâh! Bu Kur'ân haksa, başımıza taş yağdır!" şeklinde inkâr ve alay yollu yaptıklarına ya da insanların kafaları kızdı ğında kendileri ve en yakınları aleyhine yaptıkları bed dualarına karşılık) **şerri de onlara acele verseydi, elbette** (yaşamları için belirlenen) **ecelleri onlara bitirilmiş olurdu** (da,

bu suretle kendileri şimdiye çoktan helâk edilmiş olurlardı. Ama Allâh böyle dile meyip, bilakis kendilerine mühlet vererek, azgınlık larında artış kaydetmeleri neticesinde onların kökünü birden kazımayı murad etmiştir). (Hal böyle olunca da,) **artık Bize kavuşacaklarını ummayan o kişileri** (, dirilmeyi ve cezayı inkâr gibi) **azgınlıkları içerisin de şaşıp kalmış oldukları halde** (, farkına varamayacakları bir şekilde yavaşça azâba doğru sürükler ken, bir süreliğine) **bırakırız.**

﴾12﴿ **O** (kâfir) **insana** (hastalık ve fakirlik gibi) **bir zarar dokunacak olsa, yanı üzere** (yaslanmış halde) **bulunurken yahut oturarak veya ayaktayken** (, hangi hal üzere olursa olsun) **Bize yalvarır. Fakat Biz ondan o sıkıntısını açtığımız anda, kendisine dokunan bir sıkıntıdan dolayı Bize hiç dua etmemiş gibi** (önceki kibirli hali üzere) **devam edip gider. İşte** (Kendilerine verilen duyuları ve güçleri, yaratılış gayesinin tersi yönlerde kullanmak suretiyle sermayelerini boşuna tüketmiş olan) **o müsrif kim seler için, yapmakta bulunmuş oldukları o şeyler** (; gaflet ve şehvetlere dalarak zikirden ve duadan yüz çevirme gibi kötülükler) **böylece** (şaşılacak bir süs leme usûlü ile onlara) **çok hoş gösterilmiştir.**

﴾13﴿ (Ey Mekke müşrikleri!) **An dolsun ki; elbette muhakkak Biz sizden önceki** (Nûh, Âd ve Semûd kavmi gibi nice) **asırlar halkını** (peygamberlerini inkâr ederek) **zulüm yaptıkları anda helâk etmiş tik. Oysa ra sûlleri onlara** (davalarının doğruluğuna delâlet eden) **pek açık deliller getirmişti, ama on lar** (körü körüne taklide alıştıkları için) **asla inanacak** (kimseler) **değillerdi! İşte Biz** (peygamberlerini inkâr ederek en büyük suçu işlemiş olan) **o mücrimler toplumunu böylece** (toptan helâke ma ruz bırakan feci bir âkıbet ile) **cezalandırırız.**

﴾14﴿ **Sonra Biz** (tüm yapacaklarınızı ezelde bildiği miz halde,) **nasıl amel edeceğinize** (şâ hitlerle birlik te) **bakalım diye, o** (sizden önce helâk ola)**nların ardından yer**(yüzün)**de sizi** (onların yerine geçen) **halifeler yaptık!**

﴾15﴿ **Âyetlerimiz onlara açık seçik bir halde de vamlı okunduğu zaman, o Bize kavuşacaklarını ummayan** (müşrik) **kimseler: "İşte** (içerisinde put larımıza hakaret bulunmayan ve dirilme gibi aklımı zın almayacağı konular ihtiva etmeyen,) **bundan başka bir Kur'ân getir! Ya da** (ilâhlarımızı kınayan kı sımları kaldırarak ve azap âyeti yerine rahmet âyeti koyarak) **onu değiştir!" dedi**(ler)**.** (Habîbim!) **De ki: "**(Allâh'ın bir hükmü neshetmesi söz konusu olmaksızın) **onu kendi tarafımdan de ğiştirmem benim için olacak bir şey değildir! Ben** (hiçbir artırma, eksiltme ve değiştirme yapmak sızın) **ancak bana vahyolunmakta olan şeye hak kıyla uyarım! Çünkü ben** (kendi kafamdan Kur'ân'ı değiştirerek) **Rabbime isyan edersem, gerçekten pek büyük bir gün** (olan kıyâmet günün)**ün azâbı n**(a dûçâr kılınacağım)**dan korkarım!"**

﴾16﴿ (Ey Nebiyy-i zîşânım! Sana bu uygunsuz teklifleri yapan müşriklere) **de ki: "Eğer Allâh** (Kur'ân-ı Kerîm'i size bu haliyle okumamamı) **dilemiş olsay dı** (, onu bana indirmeyeceği için) **ben onu size oku yamazdım, O da size bunu** (benim vasıtamla) **bil dirmezdi. Gerçekten ben ondan önce de** (kırk senelik) **bir ömür** (boyu) **içinizde** (kimseden bir ilim öğrenme den ve size böyle bir şeyler okumadan) **durmuştum! Hâlâ** (bu gerçekleri düşünüp de, Kur'ân'ın, benim gibi bir beşer tarafından derlenmiş bir şey olmadığını, bi lakis Allâh-u Te`âlâ tarafından indirilmiş bulunduğunu) **anlamayacak mısınız?"**

﴾17﴿ **Artık** (ortak ve çocuk isnat ederek) **Allâh'a karşı iftirada bulunmuş olandan ya da O'nun âyet lerini yalanlamış**

olandan daha zâlim kim olabilir? Şu bir gerçek ki; (en büyük suç olan şirki irtikâb etmiş) **o mücrimler felâh bulmayacaktır** (ve onlar sakındıkları hiçbir tehlikeden korunamayacak, hiçbir arzularına da kavuşamayacaktırlar)**.**

﴾18﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (, yoktan yaratan, fayda ve zarar ulaştırma gücüne sahip olan) **Allâh'ı bırakarak, kendilerine hiçbir zarar veremeyecek, onlara hiç bir fayda da temin edemeyecek** (cansız) **şeylere taparlar, bir de: "İşte bunlar** (dünyadaki mühim iş lerimizde de, diriltilecek olursak kıyâmet günü) **Allâh katında** (da) **bizim şefaatçilerimizdir!" derler.** (Rasûlüm!) **De ki: "Siz ne göklerde ne de yerde** (ortağı olarak) **bilmemekte olduğu şeyleri**(n size şefaat edeceğini) **mi Allâh'a haber veriyorsunuz?"** (Herhangi bir kimseyi Kendisine ortak etmekten arılık ve) **tenzih O'na! Zaten O, onların ortak koşmakta oldukları şeylerden dâima pek yüce olmuştur.**

﴾19﴿ **İnsanlar** (Âdem (Aleyhis-selâm)**`ın ardından) an cak** (hak olan tevhid dîni üzere ittifak etmiş) **tek bir ümmetti, fakat sonra** (Kabil Hâbil'i öldürünce) **ayrı lığa düştüler. Ama** (aralarındaki hükmün kıyâmet gününe tehir edilmesine dâir, ezel de) **Rabbin tara fından geç miş olan** (o kararı ifade eden) **bir kelime bulunmasay dı, ken disi hakkında ihtilaf etmekte oldukları şeyler hususunda elbette** (herkesi toplu ca hakka uymaya mecbur bırakacak birtakım azaplar in dirilerek, ya da yanlış yoldakiler helâk edilip, haklı lar yaşatılarak) **aralarında** (şimdiden) **hüküm veril miş** (bitmiş) **olurdu.**

﴾20﴿ (Mekke kâfirleri, Mûsâ ve Îsâ (Aleyhi messelâm)**` a indirilen mûcizeler cinsinden bazı âyetleri inadına Rasûlûllah** (Sallâl lâhu Aleyhi ve Sellem)**`den talep etmek ve alay yoluyla kendilerine bir azap gelmesini iste mek için:) "Rabbinden ona** (bizim de görebileceğimiz açık) **bir** (mûcize

ve) **âyet indirilseydi ya?" derler.** (Habîbim! Onlara cevaben) **de ki: "**(Bu ka dar mûcizeler varken, onlarla yetinmeyip baş kalarını istemeniz, niyetinizin iyi olmadığını ortaya koymuştur. İnan mak için değil de, inadına mûcize isteyen sizin gibi kimseler Allâh'ın belasının başlarına gelmesini çok tan hak etmişlerdir. Dolayısıyla size de mutlaka bu azap ulaşacaktır. Fa kat ben bunun ne zaman olacağını bilemem, çünkü) **gayb**(ı bilmek ve gelecekte olacaklara âit ilim) **ancak Allâh'a âittir. Öyleyse** (istediğiniz azabın gelmesini) **bekleyin! Şüphesiz ki ben de sizinle birlikte** (inadına inkârı nız yüzünden, Allâh-u Te`âlâ'nın size yapacaklarını) **bekleyicilerdenim!"**

﴾21﴿ **Kendilerine dokunmuş olan** (hastalık ve kıt lık gibi) **bir zarardan sonra insanlara** (sağlık ve bol luk gibi) **bir rahmet tattırdığımız zaman, birden bire âyetlerimiz**(i tenkit edip gözden düşürme ve yürürlükten kaldırma) **hususunda büyük bir hile kurmak** (ve gizlice iptal gayretinegirmek) **onlar için** (bir âdet)**dir.** (Habîbim!) **De ki: "**(Tuzaklara) **karşılık verme bakımından Allâh** (sizden) **daha süratlidir!"** (Daha siz bu hileleri kurmadan, O sizin azâbınızı takdir etmiştir. Sizin gizlice yaptığınız hileler, değil Bize, meleklerimize dahi saklı kalmamıştır. Zira) **hiç şüphesiz ki** (sizin yaptıklarınızı zaptetmeye görevli kılınan) **elçilerimiz hile olarak kurmakta olduğu nuz şeyleri** (bir bir) **yazmaktadırlar.**

﴾22﴿ **Karada ve denizde sizi** (, ayaklar, binekler ve gemiler gibi gerekli imkânlara kavuşturarak) **gezdir mekte** (ve uzak mesafeleri kolayca kat etmeye muvaf fak kılmakta) **olan Zât ancak O'dur! Derken siz gemilerde bulunduğunuzda, onlar da** (içlerinde bulunan) **o kişileri pek hoş bir rüzgârla akar gibi götürdüklerinde ve kendileri** (rüzgârın tatlı esintisine kapılıp) **onun** (verdiği mutluluk)**la fe rahlandıkları bir sırada, şiddetli**

esen bir rüzgâr (ve kasırga) **onlara geli**(p çata)**r ve onlara her yer den dalgalar geli**(p hücum ede)**r de böylece onlar gerçekten kendilerinin çepeçevre kuşatıl**(ıp helâke maruz bırakıl)**dıklarını iyice anlarlar ve duayı sa dece Kendisine tahsis eden kimseler olarak Allâh'a yalvarırlar ki: "Andolsun; eğer Sen bizi işte bundan kurtarırsan, kasem olsun ki elbette biz** (Sana ina narak ve taatına sarılarak, nimetlerine) **gerçekten şükredenlerden olacağız!"**

﴾23﴿ **Fakat O** (yalvardıkları Allâh-u Te`âlâ, dualarına icâbeten) **onları** (düştükleri şiddetli beladan) **kur tarınca, birdenbire onlar** (kendilerince bile) **hak olmayan** (zulüm dolu) **şeyler ile yer**(yüzün)**de fe sâda koşuşurlar/haddi aşarlar/. Ey** (bozgunculuğa yönelen) **insanlar! Sizin zulmü nüz** (gerçekte haksızlık yaptığınız kimselere değil,) **ancak kendi nefisleriniz aleyhinedir.** (Zulümler yaparak) **o son derece alçak** (ve basit olan dünyaya âit) **yaşantının bir faydası ile** (bir süre yararlanabilirsiniz)**! Sonra dönüşünüz ancak Biz**(im huzûr-u mane vimiz)**edir. Biz de** (dünyadayken) **yapmakta bulun muş olduğunuz** (zulüm ve fesatlar gibi ağır vebâli mû cip) **şeyleri**(n kötü âkıbetini) **size haber vereceğiz!**

﴾24﴿ **O pek alçak** (dünya) **hayatın**(ın çabucak elden çıkması ve insanların ona aldanmasının) **ilginç durumu, ancak bir su gibidir ki; Biz kendisini gök ten indirmişizdir de, insanların ve davarların ye mekte olduğu o toprağın bitkisi** (, mahsulleri ve me raları) **onun sebebiyle** (çokça ve sıkça) **birbirine karış**(arak çık)**mıştır. Nihayet o toprak güzelliğini iyice takındığında,** (türlü türlü ve rengârenk bitkilerle) **tamamen süs lendiğinde, ahâlîsi de gerçekten kendilerinin on** (da yetişen mahsullerden faydalanmay)**a karşı gücü yeten kimseler olduklarını sandıkları bir sırada, gece veya gündüz** (; dolu,

don, çekirge, fare ve kasırga gibi azaplarımızla ilgili) **emrimiz ona gelivermiş tir de, böylece hemen Biz onu**(n ağaçlarını, bitkilerini ve ekinlerini) **sanki biraz önce** (orada) **durmuyor muş gibi kökünden biçilmiş bir şeye çevirmişizdir. İşte** (manaları hakkında iyice kafa yorarak) **tefekkür etmekte olan bir toplum için Biz âyetleri böylece** (eşsiz bir beyan üslûbuyla) **ayrıntılı olarak açıklıyoruz.**

﴾25﴿ **Allâh** (son bulmaktan ve tüm afetlerden) **selâmet** (ve kurtuluş) **yurduna/Selâm** (olan Zât'ın)**ın** (cennet gibi şerefli) **evine/**(sakinlerine, Allâh'ın ve meleklerin çokça selâm verdiği) **selâm diyarına/** (tüm kullarını) **davet etmektedir.** (Ama kullarının hepsi bu davete icâbet etmemiş, ancak bir kısmı bu çağrıya kulak vererek iman etmiş ve sâlih ameller işlemişlerdir. Böylece O, rızâsına ka vuşturmayı) **dilediği** (bu) **kimseleri de** (cennete zah metsizce kavuşturacak) **dosdoğru bir yola hidâyet etmektedir.**

﴾26﴿ (Emirleri tutup yasaklardan kaçarak) **güzel işler yapan o kimseler için, o en güzel şey** (ve en rahat olan cennet)**, bir de ziyâdesi** (olarak Allâh'ın cemâlini görmek) **vardır.** (Cehennem ehline ârız ol duğu gibi) **onların yüzlerini, ne kara bir toz, ne de** (üzüntü ve kötü görüntü gibi) **bir alçaklık** (eseri) **bürümeyecektir. İşte onlar ancak cennetin dâimî adamlarıdır! Kendileri orada** (bitip tükenmek bilmeyen nimetler içerisinde) **ebedî kalıcılardır.**

﴾27﴿ **O kimseler ki** (kâfirlik, irtidâd ve münafıklık gibi) **kötü şeyler kazan mışlardır;** (İlâhî adâlet ge reği) **bir kötülüğün cezası, misli ile** (karşılık göre cek)**dir. Onları büyük bir horluk da kaplayacaktır. Onlar için Allâh**(ın gazabın) **dan hiçbir koruyucu yoktur. Yüzleri** (son derece siyah ve karanlık oldu ğundan) **sanki** (zifirî) **karanlık geceden birtakım parçalara**

bürünmüştür. İşte onlar (ebediyyen yaşa salardı şirk üze re yaşamaya azmettiklerinden, ceza ise amele göre değil, niyete göre verildiğinden,) **ancak o ateşin ay rılmaz arkadaşlarıdır. Kendileri orada** (hiç çıkma mak üzere) **ebediyyen kalıcılardır.**

﴾28﴿ (Kulları öyle) **bir günden** (korkut) **ki; o** (mü min ve müşrik ola)**nları hep birlikte** (kabirlerinden diriltip manevî huzurumuza toplamak üzere) **haşrede ceğiz, sonra o şirk koşmuş olan kimselere: "Siz de,** (Bize denk tuttuğunuz) **ortaklarınız da yerinize** (bağlı kalıp, oradan ayrılmayın ve size yapılacak azap ları bekleyin)**!" buyuracağız, işte böylece** (o tapan larla tapılanların) **aralarında iyice ayrım yapmış olacağız!** (O gün) **ortakları da** (, kendilerini ilâh kabul eden lerden son derece berî olduklarını beyan etmek üzere) **dedi ki: "Siz asla bize tapmakta değildiniz!**

﴾29﴿ **Bizimle sizin aranızda** (sizin bize tapmanıza rıza göstermediğimize dâir) **hakikî bir şâhit olarak Allâh yeterli olmuştur! Gerçekten de Biz sizin** (bi ze olan) **ibadetinizden elbette** (hoşnut olmayan ve habersiz bulunan) **gâfil kimselerdik!"**

﴾30﴿ **İşte orada**(, o zor makamda ve dehşetli mekânda, mümin olsun kâfir olsun) **her nefis geç mişte yapmış olduğu şeyleri**(n gerçek mâhiyetini tamamen karşısında bularak) **deneyip** (, onların fay dalı mı zararlı mı, güzel mi çirkin mi, makbul mü mer dûd mü olduğunu) **bilecektir. Böylece o** (şirk koşa)**n lar** (kendi edindikleri bâtıl rablere değil de, Rabliğin de sadık ve) **Hak olan Mevlâ'larına; O Allâh**(ın mü kâfat ve cezasını bulacakları yüce makam) **a döndü rülmüşlerdir.** (Tanrı diye) **uydurmakta bulunmuş oldukları şeyler ise kendilerinden kaybolmuştur.**

﴾31﴿ (Habîbim! O müşriklere) **de ki: “Gökten** (yağ dırarak) **ve yerden** (bitirerek) **size rızık vermekte olan kimdir? Ya da kulaklara ve gözlere** (; en ufak bir şeyden etkilenecek de re cede hassas olan o uzuv ların eşsiz bir şekilde yaratılmasına, çalıştırılmasına ve bunca âfetlerden muhafaza edilmesi için gerekli güce) **sahip olan kimdir? Ölü** (bir meni)**den** (insan gibi bir) **diriyi çıkaran, diriden de** (meni gibi) **ölüyü çıkaran kimdir? Ay rıca** (yaratılan âlemlerle ilgili) **tüm işleri** (eşsiz bir nizam ve aksamayan bir düzen üzere) **yönetmekte olan kimdir?” Şüphesiz derhal onlar** (kendi bâtıl ilâhlarının bu işlere gücü yetmeyeceğini açıkça bildikleri için, tüm bu suallere cevaben:) **“Allâh!” diyeceklerdir. Sen de de ki: “**(Bu gerçekleri bildiğiniz halde, hiç bir ilâhlık vasfına sahip olmayan bâtıl şeyleri böyle bir Zât’a ortak koşmanız neticesinde karşılaşacağınız azaptan) **hâlâ hiç sakınmayacak mısınız?**
﴾32﴿ **İşte size!** (İlâhlığı hiçbir şüpheye mahal bırak mayacak şekilde sabit ve) **Hak olan Rabbiniz Allâh budur! Artık o hak** (olan Allâh’a kulluğu bıraktık)**tan sonra sapıklıktan başka ne şey vardır? Hâlâ** (bile bile doğrudan uzaklaştırılıp) **nasıl** (sa pıklığa) **döndürülebiliyorsunuz?”**
﴾33﴿ **İşte** (rablik davası ancak Allâh-u Te`âlâ’ya hak olduğu gibi, kâfirlikte sınır tanıma yıp zirveye ula şan) **o fâsık olmuş kimseler üzerine** (de) **böylece Rabbinin** (kararını ifade eden şu) **sözü hak olmuş tur ki: “Şüphesiz onlar** (tüm mucizeleri görseler de) **iman etmeyeceklerdir!”**
﴾34﴿ (Habîbim!) **De ki: “Sizin ortaklarınızdan var mıdır öylesi ki; halkı ilk başta** (yoktan) **yaratmak tadır,** (öldürdükten) **sonra da onları** (dirilterek son suz hayata) **geri döndürecektir?”** (Habîbim! Gerçeği bildikleri halde inatçılıkları yüzünden itiraftan çekinen o müşriklere) **de ki: “Allâh, halkı ilk başta** (yoktan)

yaratmaktadır, (öldürdükten) **sonra da onları** (diril terek âhiret yaşantısına) **geri döndürecektir!** (Bu hakikati açıklayan bunca delillere rağmen) **siz nasıl hâlâ** (O'na ibadetten) **döndürülebiliyorsunuz?"**

﴾35﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "Sizin ortaklarınız içe risin den** (akıl vererek ve peygamberler gönderip kitaplar indi rerek) **hakka hidayet etmekte olan biri var mı dır?"** (Habîbim! Câhil liğinden yahut inadından ötürü bu suâle doğru cevap vermeyen o kâfirlere) **de ki: "Allâh hakka hidâyet etmektedir! Artık hakka** (ve doğru ya) **iletmekte olan bir Zât mı, yoksa kendisi hidâyet edilmedikçe doğruyu bulamayan biri mi uyulmaya daha lâyıktır? Öyleyse size ne oldu** (da bu âcizleri ortaklar ediniyorsunuz)**? Siz** (peşine gidilmeyi hiç mi hiç hak etmeyen âciz varlıklara tapma gibi bir bâtıla) **nasıl karar veriyorsunuz?"**

﴾36﴿ **Onların çoğu** (inançları hususunda, içi boş bir) **zandan** (ve birtakım tahminlerden) **başka bir şeye uymamaktadır. Oysa gerçekten zan** (ve tahmin diye bilinen şey)**, hak** (ve gerçek sayılabilecek ilim ve itikat) **tan hiçbir şey yerine geçmez.** (Ya bir de yanlışlığı sabit olan bir düşünce, ilim nâmına ne ifade edebilir?) **Muhakkak ki Allâh** (kat'î deliller dururken bozuk zanlara uymak gibi) **yapmakta olduklarınızı** (ve ne ticelerini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾37﴿ **İşte bu** (tüm hidâyet yollarının îzâhını üstlen miş bulunan ve beyan üslûbuyla herkesi âciz bırakan) **Kur'ân uydurulmuş bir şey değildir, Allâh'tan baş kası tarafından** (düzenlenip yazılmış) **da değildir! Velâkin** (o,) **öncesinde bulunan** (Tevrât ve İncîl gibi İlâhî kitap olma vasfına sahip) **şeylerin doğrulama sıdır,** (inanç ve fıkıh meseleleriyle ilgili) **o yazının ay rıntılı bir açıklamasıdır, kendisinde hiçbir şüphe yoktur ve âlemlerin Rabbinden** (indirilmiş)**dir!**

﴾38﴿ **Yoksa** (senin için:) **“Onu o uydurdu!” mu di yorlar?** (Habîbim! On ları rezil etmek ve bozuk sözlerini açıklamak üzere) **de ki: “Öyleyse** (be lâğat, güzel irti bat ve üstün manaya sahip olma hususunda) **onun benzeri bir sûre** (uydurup) **getirin!** (Zira siz de benim gibi Araplardansınız ve fasih kimselersiniz. Üstelik siz düz yazı ve şiirde daha tecrübelisiniz. Öyleyse bu konuda size yardım etmeleri için) **Allâh’tan başka** (ça ğırmaya) **gücünüzün yetmiş olduğ kimseleri de** (, özellikle mühim işlerinizde size yardım edeceğine inan dığınız ilâhlarınızı da) **çağırın! Eğer** (benim bu Kur’ân’ı uydurduğuma dâir iddianızda) **doğru kimseler olduysanız** (bunu ispatlamanız gerekir)**.”**

﴾39﴿ **Doğrusu onlar ilmini** (tüm yönleriyle) **kavra mamış oldukları bir şey** (olan Kur’ân-ı Kerîm)**i** (hiç düşünmeden ve inceleme gereği bile hissetmeden du yar duymaz) **yalanladılar. Oysa henüz onun te’vîli** (, gerçek manası ve geleceğe dâir verdiği haberlerin âkı beti) **kendilerine gelmemiştir. İşte onlardan öncekiler de böylece** (hiç düşünmeksizin kendi pey gamberlerinin getirdikleri kitapları) **yalanlamıştı. Şim di bak ki o zâlimlerin** (feci) **âkıbeti nice olmuş?!**

﴾40﴿ (O inkârcıların) **içlerinden o** (peygamberin ve Kur’ân’ın hak olduğu)**na** (kalben) **inanan** (fakat inadı na bunu açıklamayıp, kâfirlikte ısrarcı olan) **da vardır, yine onlardan** (aşırı düşüncesizliği ve kıt kafalılığı yü zünden kalben) **ona inanmayan da vardır/onlardan** (yakında kâfirlikten tevbe edip) **ona inanacak olan da vardır, yine onlardan** (gelecekte de) **ona inanmaya cak** (ve kâfir olarak ölecek) **kimse de vardır/. Senin Rabbin ise** (İslâm’ın doğruluğunu bildiği halde inadına inanmayan ve kâfirlikte ısrar edecek olan) **o bozguncuları pek iyi bilendir.**

﴾41﴿ (Habîbim! Bu kadar delillerle susturuldukları halde hâlâ) **seni yalanla**(makta ısrarcı olu)**rlarsa,** (ar tık kendilerinden uzak olduğunu ifade etmek üzere) **de ki: “Benim amelim**(in karşılığı) **bana âittir, sizin amel leriniz**(in vebali) **de size mahsustur. Siz benim yap makta olduğum şeyler**(in mesuliyetin) **den uzak kim selersiniz. Ben de sizin yapmakta olduklarınızdan berîyim!”**
﴾42﴿ **O** (müşrik ola)**nlardan kimi** (Kur’ân okuduğun zaman) **sana kulak vermektedirler. Yoksa o sağırlara sen mi duyuracaksın? Hele bir de** (akılsız olup, hiçbir şey) **anlamaz olmuşsalar!**
Aklı olan sağır, işaretlerle ve ferâsetiyle bir şeyler anlayabilir. Fakat akılsıza kimse bir şey anlatamaz. İşte bu müşrikler de, duyuları ve akılları tamamen iptal olmuş kimseler hükmünde oldukları için, onların Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den dinlemiş oldukları Kur’ân’dan asla faydalanamayacakları bu âyet-i kerîme ile bildirilmiştir.
﴾43﴿ **Onlardan kimi de sana bak**(ıp, peygamberliğine delâlet eden açık delilleri gördüğü halde inanma) **maktadır. Yoksa o körleri sen mi hidâyete erdireceksin? Hele bir de görmez olmuşsalar!**
Basîret sahibi olan körler, bazı kere gözü gören ahmakların anlayamayacağı şeyleri dahi hissedebilirler. Fakat idrâki olmayan körlere kimse yol gösteremeyeceği gibi, anlayış güçlerini iptal etmiş olan bu müşriklere Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bile yol gösteremeyeceği bu âyet-i kerîmeyle bildirilmiştir.
﴾44﴿ **Şüphesiz ki Allâh insanlara** (dünya ve âhiret menfaatlerini kazanmaları için gereken şeylerden) **hiçbir şey**(i eksik vermek sûreti) **ile zulmetmez. Lâkin insanlar** (kendilerine

verilen duyuları ve uzuvları, yaratılış gayesinin dışındakullanıp, hakkı kabulden yüz çevirerek, peygamberleri inkâr ederek ve delilller hakkında düşünmeyi terk ederek) **ancak kendi nefislerine zulüm yapıyorlar.**

﴾45﴿ **Kendilerini** (huzurumuza) **haşredeceğimiz gün** (mezarlarından yeni çıkmışlarken, sanki birbirle rinden çok az ayrı kalmışlarcasına) **aralarında tanışa caklardır. Sanki onlar** (dünyada ve kabirde) **gündüzden an cak bir saat kalmışlardır.** (Sonra kıyâmet günü uza yıp iş zorlaşınca, bu tanışma tamamen kaybolacak ve kimse kimseyi tanımaz hale gelecektir.) **Allâh'a kavuş mayı yalanlamış olan o kimseler gerçekten de** (ima na karşılık kâfirliği satın aldıklarından, âhiret ticareti hususunda büyük bir zarar ve) **hüsrâna uğramıştır ve onlar** (kendilerine yararlı olacak şeylere) **hidâyet bulan kimseler olamamıştırlar.**

﴾46﴿ **Ya gerçekten Biz sana onlara vaad etmekte olduğumuz** (azaplarla ilgili) **şeyin bir kısmını** (sağlı ğında) **gösterecek olursak** (, nitekim senin de beklen tin bu yöndedir)**, ya da seni** (bundan önce) **vefat etti rirsek, artık dönüşleri ancak Bizedir.** (Dolayısıyla başlarına gelecek belayı dünyada görsen de görmesen de âhirette mutlaka göreceksin.) **Sonra Allâh onların yap makta olduklarına** (hakkıyla şâhit olup, kendi uzuv larını dile getirmek sûretiyle de bu şâhitliği aleyhlerine icrâ ettirecek ve cezalarını verecek bir) **Şehîd'dir.**

﴾47﴿ **Her bir ümmet için** (dünyada kendilerini hakka davet etmek, âhirette de haklarında şâhitlik yapmak üzere tayin edilen) **bir rasûl vardır. Artık rasûlleri** (kendilerine) **gel diği**(nde, bir kısmı inanıp diğerleri inkâr ettiği) **zaman, aralarında adâlet**(li bir karar) **ile hüküm verilir** (ve böylece inananlar kurtulur, in kârcılar ise helâk olur)**, ama onlar** (suçsuz yere azâba dûçâr

kılınarak ve tebliğ ulaşmaksızın sorumlu tutu larak) **zulme** (ve haksızlığa) **uğratılmazlar.**

﴾48﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (alaylı bir üslûpla size)**: "İşte bu söz ne zaman** (gerçekleşecek)**? Eğer** (kâfirliğimiz yüzünden azap olunacağımıza dâir tehdidinizde) **doğru kimseler olduysanız** (, azâbı getirin de görelim)**!" derler.**

﴾49﴿ (Habîbim! O inkârcılara ve alaycılara) **de ki: "Ben Allâh'ın dilemiş olduğu şeyler dışında kendim için** (bile) **ne bir zarar**(ı savuşturmay) **a ne de bir fayda ya** (ulaşma imkânına) **sahip değil**(ken, size azâbın ne zaman ve ne şekil geleceğini nereden bilebilir)**im!** (Peygamberlerini inkârda ısrarcı olan) **her bir üm met**(in helâk edilmesi) **için** (belirlenmiş) **bir süre vardır. Onların** (yaşamlarının sona ermesi için tayin edilen) **ecelleri geldiği zaman, artık bir an** (bile) **sona da kalamazlar, öne de geçemezler/ bir an geri kalma talebinde dahi bulunamazlar, öne gitmek de iste yemezler/."**

﴾50﴿ (Rasûlüm! Allâh-u Te`â lâ'nın, geçmiş inkârcı ümmetlere yaptıklarını naklettikten son ra onlara) **de ki: "Gördünüz mü?** (Söyleyin bakayım!) **O'nun** (acele istediğiniz) **azâbı size gece** (uyurken) **ya da gündüz** (işlerinizle meşgulken) **gelecek olsa,** (ikisi de isten meyecek şekilde zor ve tehlikeliyken) **o suçlular onun hangisini acele isteyebilir?** (Söylesinler de ona göre gönderelim!)

﴾51﴿ **O** (azap) **gerçekleştikten sonra mı O** (Allâh'a ve azabı)**na inanmış olacaksınız?"** (Ama o zaman size:) **"Şimdi** (belaya uğrayınca inandınız değil) **mi? Oysa gerçekten siz bunu** (inkâr ettiğiniz için) **acele istemekte bulunmuştunuz!"** (denilecektir.)

﴾52﴿ **Sonra** (şirk gibi büyük bir) **zulüm işlemiş o kimselere: "Tadın o sonsuzluk azabını!** (Bugün) **siz** (dünyadayken)

kazanmakta bulunmuş olduğunuz (kötü) **şeylerden başkasıyla ceza lan dırılmayacak sınız!" denilecektir.**

﴿53﴾ **Onlar: "O** (azap) **bir gerçek midir?" diye sen den haber soruyorlar. De ki: "Evet! Rabbime andol sun ki; gerçekten de o, elbette** (önünde sonunda ger çekleşecek) **bir haktır. Sizler ise asla** (o azaptan) **kur tulabilecek kimseler değilsiniz/sizler ise asla** (o azâbı size uygulayacak Allâh-u Te`âlâ'yı bu muradını gerçekleştirmekten güçsüz ve) **âciz bırakabilecek kimseler değilsiniz/."**

﴿54﴾ **Yer**(yüzün)**de bulunan** (hazine ve malmülk gibi) **her şey gerçekten** (o şirk koşarak yahut insan lara saldırıda bulunarak) **zulüm işlemiş olan her hangi bir nefse âit olsaydı,** (kıyâmet gününün azâ bından kurtulmak için) **elbette onu** (seve seve) **fidye olarak verirdi. Onlar o** (korkunç) **azâbı gördükleri zaman** (deh şete kapılarak ne yapacaklarını şaşıracaklarından) **pişmanlığı** (açıklama ve onun neticesi olarak ağlayıp el ısırma imkânı bulamayınca, gam ve kederlerini iç lerine gömerek) **gizlemiş** (ve için için yanmış) **ola caklardır/** (gördükleri azapların feca ati karşısında daha fazla direnme imkânı bulamayıp) **pişmanlığı açıklamış olacaklardır/.** (Ne çare ki son pişmanlık asla fayda vermeyecektir.) **Böylece** (peygamberlerle inkârcılar arasında ve zalimlerle mazlumların) **aralarında adâletle hüküm verilmiştir ve onlar** (lehlerindeki ve aleyhlerindeki hiçbir konuda haksızlığa ve) **zulme uğratılmaya caklardır.**

﴿55﴾ **Haberdâr olun ki; şüphesiz gök lerde ve yer de olanlar** (yaratılmak, mülkiyet ve yönetim bakımın dan) **ancak Allâh'a mahsustur. Bilin ki; gerçekten Allâh'ın** (itaat kâr lara mükâ fat ve günahkârlara azap edeceğine dâir peygamberi vasıtasıyla yapmış olduğu tüm) **vaad**(ler)**i** (mutlaka ger çekleşecek) **bir**

haktır, fakat onların pek çoğu (gaf let istilâ sına uğradıkları için bu gerçeği) **bilmezler** (de, o nedenle sorumsuzca laflar konuşurlar ve yanlış işler yaparlar)**.**

﴾56﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ, dünyada) **di riltir ve öldü rür!** (Gücü Kendinden olan bir Zât'ın kudreti, başka larının müdahalesiyle kaybolmayacağına göre dün yada bunu yapan, ukbâda da bu fiillere Kâdir'dir. Do layısıyla) **sizler** (öldürülmenizin ardından diriltilip haşr, edilerek) **ancak O**(nun huzuru)**na döndürü leceksiniz.**

﴾57﴿ **Ey insanlar! Gerçekten de size Rabbinizden yüce bir öğüt, göğüslerde bulunan** (yanlış inançlar, şek ve şüpheler gibi kötü) **şeylere büyük bir şifa,** (insanları sapıklıktan kurtaran bir rehber ve) **tam bir hidâyet, inananlar için de büyük bir rahmet** (eseri olan Kur'ân-ı Kerîm) **gelmiştir.**

﴾58﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ancak Allâh'ın fazlı**(nın tecellîsi olan Kur'ân-ı Kerîm) **ile ve sadece O'nun rah meti**(nin eseri olan İslâm ve sünnet) **ile** (mutlu olsunlar)**! İşte sadece bununla** (sevinip) **fe rah lansınlar. O** (bahsi geçen İlâhî lütuf ve rahmet)**, onların toplamakta oldukları** (mallar, mahsuller, davarlar vesâir fanî) **şeylerden hayırlıdır.**

﴾59﴿ (Rasûlüm! Allâh'ın verdiği rızıkları kendi ka fa larınca serbest ve yasak gibi kısımlara ayıran o kâ firlere) **de ki: "**(Söyleyin bakalım!) **Allâh'ın rızıktan sizin için** (tak dir edip) **indirmiş olduğu şeyleri gördünüz mü ki, siz ondan bir kısmını haram ve** (diğer bir kısmını) **helâl kılmıştınız?" De ki: "**(Bu mahsullerin ve davarların bir kısmını haram, di ğer bir kısmını helâl kabul etmeniz husu sunda) **Allâh mı size izin verdi, yoksa siz Allâh'a karşı iftirada mı bulunmaktasınız?"**

﴾60﴿ **Allâh'a karşı yalan uy dur makta olan o kişi lerin, kı yâ met gününde** (kendilerine ne muamele yapılacağı hususun

daki) **düşünceleri nedir? Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette** (kıy meti takdir edilemeyecek ve künhüne eril e meyecek derecede) **pek büyük bir fazl** (u kerem) **sahibidir.** (Nitekim bunun bir tezâhürü olarak onlara akıl ver miş, peygamberler gönderip kitaplar indirmiş ve he lâli-haramı öğretmiştir.) **Lâkin onların pek çoğu** (bu nimetlerden istifade ederken sahibine) **şükretmezler.**

﴾61﴿ (Habîbim!) **Sen önemli herhangi bir işte bu lun mazsın ki,** (özellikle) **o** (mühim taatları) **ndan biri olarak da Kur'ân okumazsın ki,** (ey insanlar!) **sizler de hiçbir amel işlemezsiniz ki, siz ona** (te şebbüs ederek) **atıldığınız zaman Biz sizin üzeri nize şahitler olmayalım!** (Habîbim!) **Ne yerde, ne de gökte** (; ne aşağı, ne üst cihetlerde ve ne de varlık dâire sin de) **zerre ağır lığınca bir şey bile senin Rabbin**(in sonsuz bilgisin) **den kaybolmaz. İşte ne bundan daha küçü ğü, ne de daha büyüğü yoktur ki, pek açık bir kitap** (olan Levh-i Mahfûz) **da** (yazılı) **bulunmasın!**

﴾62﴿ **Âgâh olun; şüphesiz Allâh'ın velileri ki,** (in sanlar korkuya kapıldığı zaman) **onlar üzerine** (, isten medik) **hiçbir** (şeyle karşılaşma) **korku**(su) **yoktur! Ve** (insanlar umduklarını bulamadıkları için üzül düklerinde) **ancak onlar mahzun olmayacaklardır!**

﴾63﴿ **O kimseler ki** (Allâh-u Te`âlâ ta rafından geldiği sâbit olan tüm hakikatlere) **iman etmişlerdir ve** (sa kınılması gereken her şeyden) **hakkıyla sakınmakta bulunmuşlardır.**

﴾64﴿ **O en yakın** (dünya) **hayat**(ın)**da da,** (ölüm anında, kabre taşınırken, mezarda ve) **âhirette de tüm müjdeler** (; güzel rüyalar, medhü senâlar, meleklerin iltifatları, mağfiret vaatleri ve cennet gibi nimetler) **sadece onlara mahsustur! Allâh'ın** (inananlara vaad ettiği müjdelerini ifade eden) **kelimeleri için**

hiçbir değiştirme (ve bu sözlerin yerine getirilmemesi gibi bir şey söz konusu) **olamaz! İşte ancak bu** (şekilde iki cihan müjdesine nâil olmak)**, pek büyük bir kurtuluşun ta kendisidir!**

Ebu'd-Derdâ (Radıyallâhu anh) "Dünya hayatındaki müjde'den ne kastedildiğini Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e sorduğunda: "Müslüman bir kulun gördüğü ya da kendisi için başkası tarafından görülen sâlih bir rüyadır!" (Tirmizî, Tefsîr: 11, No: 3106, 5/286) buyurmuştur. Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edilen bir hadîs- i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Benim ardımdan nübüvvetten ancak müjdeciler kalacaktır!" buyurmuştur. O zaman: "Müjdeciler nedir?" diye sorulduğunda ise: "Sâlih rüyadır!" buyurmuştur. (Buhârî, Ta'bîr: 5, No: 6589, 6/2564) Kazî Beyzâvî (Rahimehullâh)`ın beyanına göre; sâlih müminlere zuhur eden keşifler de bu kabîl müjdelerdendir.

﴾65﴿ (Habîbim!) **Onların** (inkâr, alay ve tehdit dolu) **sözleri seni üzmesin! Çünkü izzet** (; kahır, galebe ve kudret) **gerçekten de tümüyle Allâh'a âittir.** (Onların sözleri dâhil tüm konuşulanları hakkıyla işiten) **Semî' de,** (onların yaptıkları ve düşündükleri hileler dâhil, azim ve niyetlerine varıncaya kadar her şeyi tam manasıyla bilen) **Alîm de ancak O'dur.**

﴾66﴿ **İyi bilin ki; göklerde bulunan** (melekler gibi nûrânî varlık)**lar da, yerde olan** (cinler ve insan)**lar da, hiç şüphesiz** (her bakımdan) **sadece Allâh'a âittir. Allâh'tan başkasına tapmakta bu lunan o kimse ler,** (O'na eş koştukla rı şeylere "Ortaklar" adını vermek teyseler de, gerçek manada kendilerine fayda verecek ve şefaat edecek) **birtakım ortaklara tâbi olmuş olmuyor**(lar)**. Onlar ancak** (kuru bir) **zanna** (ve asılsız bir varsa yıma) **uymaktadırlar! Ve kendileri** (Allâh-u Te`âlâ'ya ortak

koştukları şeylerin gerçekten O'nun ortakları ol duğuna inanırken ve bunu açıklarken) **ancak yalan uyduruyorlar/ sadece tahmin yürütüyorlar/.**

﴾67﴿ **Kendisinde sükûnet bulasınız** (da, iyice dinlenip istirahat edesiniz) **diye** (karanlık) **geceyi ve** (ça lışıp kazanarak ihtiyaçlarınızı görebilesiniz diye) **ay dınlık olan gündüzü sizin için yaratmış olan Zât ancak O'dur! İşte şüphesiz ki bunda,** (düşü nüp ibret alma niyetiyle delilleri) **dinlemekte olan bir toplum için, elbette** (Allâh-u Te`âlâ'nın varlığına ve birliğine delâlet eden) **pek çok ve çok büyük âyet** (ve delil)**ler vardır.**

﴾68﴿ **O** (müşrik ola)**nlar: "Allâh bir çocuk edindi!" dediler.** (Kendisine isnat ettikleri şeyler den takdîs ve) **tenzîh** (; arılık ve pâklık) **O'na!** (Hiçbir hususta hiçbir şeye muhtaç olmayan tek zengin ve) **Ğaniyy, ancak O'dur! Göklerde bulunanlar ve yerde olan** (akıllı akılsız tüm varlık)**lar** (mülkiyet bakımından) **sadece Kendi sine âittir.** (O, hepsinin yoktan yaratıcısı ve yegâne Mâ lik'i olduğundan, her şey O'nun yönetimi altındadır.)**İşte buna dâir sizin yanınızda hiçbir delil yoktur. Yoksa siz** (Allâh'a çocuk isnat ederken, doğruluk pa yını) **bilmemekte olduğunuz şeyleri mi Allâh'a karşı** (cahilce iftira ederek) **söylemektesiniz?**

﴾69﴿ (Habîbim! Bana çocuk ve ortak isnadında bu lunan o müfterîlere) **de ki: "**(Sıfatı ne olursa olsun,) **Allâh'a karşı yalan uydurmayı sürdüren o kimseler gerçekten de felâh bulamayacak** (, hiçbir isteklerine ulaşamayacak ve hiçbir endişelerinden kurtulama yacak)**lardır."**

﴾70﴿ (Onların elde ettikleri birtakım imkânlar,) **dün yada**(ki yaşantılarıyla sınırlı kalacak) **pek az ve değer siz bir faydalanmadır.** (Ölümlerinden) **sonra dönüş leri ancak Biz**(im hükmümüz) **edir. Daha sonra da inkâr etmekte bulunmuş**

olma ları sebebiyle o pek şiddetli (cehennem) **azâbı**(nı) **onlara tattıracağız!**

﴾71﴿ **Nûh'un** (, kâfirlik ve inatta seni inkâr edenlere çok benzeyen kavmiyle yaşamış olduğu) **önemli haberini o** (Mekke ehlinden müşrik ola)**nlara peş peşe oku! Hani o, kavmine demişti ki: "Ey Kavmim! Eğer benim** (uzun süre aranızda Allâh'a davet vazifesini sürdürme) **makamım ve Allâh'ın** (birliğine delâlet eden) **âyetlerini hatırlatmam size büyük** (ve ağır) **geldiyse, işte ben ancak Allâh'a tevekkül ettim** (ve bütün işlerimi ancak O'na ısmarladım)**! Öyleyse siz** (Allâh'ın şerîkleri sandığınız) **ortaklarınızla birlikte** (benimle ilgili) **işinizi bir araya getirin de, sonra** (bu kararınız ve) **işiniz size örtülü** (ve kapalı) **olmasın,** (bilakis yapacağınız saldırıya açıkça azmedin,) **daha sonra da bana ne yapacağınıza karar verin ve bana mühlet vermeyin!**

Nûh (Aleyhisselâm) bu sözü müşrik kavmin acziyetini ortaya çıkarma kastıyla söylemiştir ki böylece o, Allâh-u Te`âlâ'ya karşı sonsuz tevekkülünü açıklayarak, kâfirlerin hilelerinden korkmadığını ve ne onların ne de ilâhlarının hiçbir fayda ve zarara muktedir olmadıklarını yakînen bildiğini ortaya koymuştur.

﴾72﴿ **Eğer** (benim vaazlarımı kabul etmekten) **yüz çevir**(meye devam et)**diyseniz, zaten ben sizden** (bu nasihatlerime karşılık) **hiçbir üc ret istememiştim.** (Artık ne beni tamahkârlıkla itham ederek, ne de siz den ücret istenip bundan ağırlandığınızı iddia ederek, bu imansızlığınızı meşrûlaştıracak bir bahaneniz kal mamıştır.) **Benim ecrim** (ve mükâfatım) **ancak Allâh'a âittir! Ve** (siz kabul etseniz de etmeseniz de) **ben** (O'nun em rine hiçbir surette karşı gelmeyen, O'ndan başkasından karşılık beklemeyen ve bütün hükümlerine tam

manasıyla boyun eğen) **Müslüman kimselerden olmamla emrolundum!”**

﴾73﴿ **Böylece onlar onu yalan la**(mak ta sa - bit kal) **dılar, bunun üzerine Biz onu ve bera - berindekileri o gemide kurtardık da, kendilerini** (tufanla helâk edilen tüm dünya halkının yerine geçecek) **halifeler yaptık ve Bizim âyetlerimizi yalanlamış olan o ki şileri boğduk! Bak ki; o** (Allâh’ın azabından) **kor kutul**(dukları halde ibret almay)**anların** (feci) **âkıbeti nice olmuş!**

﴾74﴿ **Sonra onun ardından çok değerli nice peygamberleri kavimlerine gönderdik de, ken dileri onlara** (doğruluklarına delâlet eden) **pek açık muci zeler getirdiler. Ama onlar** (nice mucizeler gördük ten sonra bile) **daha önce** (mûcizeler görmemişken) **kendisini yalanlamış oldukları o şeye aslâ inanır olmadılar. İşte Biz** (kâfirlik ve inatçılıkta) **haddi aşan o kişilerin kalpleri üzerine böylece** (muhkem ve sağ lam bir) **mühür basarız.**

﴾75﴿ **Sonra onların ardından Firavun’a ve** (kavmi nin) **ulu kişilerine âyet** (ve mûcize)**lerimizle birlik-te Mûsâ ve Hârûn’u gönderdik. Fakat onlar büyük lük tasladılar da,** (en büyük cürüm ve günah olan şirki irtikâb etmiş) **mücrimler topluluğu oldular/fa kat onlar büyüklük tasladılar. Zaten onlar** (öteden beri büyük günahları ve) **cürmü âdet edinen bir top lum olmuştular/.**

﴾76﴿ **Artık onlara tarafımızdan hak** (olan din ve bunu ispat etmek üzere ejderhaya dönüşen asâ ve ben zeri mûcizeler) **geldiği zaman** (inkâra mecal bulamayınca, fakat inatlarından imana da yanaşmayınca)**: “Gerçekten de işte bu, elbette** (büyü oluşu) **pek açık /pek üstün/ bir sihirdir!” dediler.**

﴾77﴿ **Mûsâ da** (onlara cevaben)**: "Size geldiği anda** (hiç düşünme ihtiyacı bile hissetmeden) **o** (benimle gönderilen) **hak** (din) **için böyle** (büyüye nisbet edici sözler) **mi söylüyorsunuz?/Size geldiğinde o hakkı tenkit mi ediyorsunuz?/** (İnsaf edin!) **İşte bu bir sihir midir? Hâlbuki büyücüler**(in yaptıkları sihirler gerçekçi olmayıp ancak bir göz boyama mahiyeti taşıdığı için) **iflah et**(meyeceğinden devamlılık arzet)**mez.** (Benim gösterdiğim mûcizeler ise hakikatlerden ibaret olan sürekli kalıcı şeylerdir.)**" dedi./Mûsâ da: "Size geldiği anda o hak için: 'İşte bu** (bizim düzenimizi yıkmak için kurduğun) **bir sihir midir? Oysa sâhirler iflah etmez** (, dolayısıyla sen de umduğunu elde edemeye ceksin)**' mi diyorsunuz?" dedi./**
﴾78﴿ **Onlar: "Sen bize, babalarımızı üzerinde bul duğumuz o** (şirk üzere kurulu) **şeyden bizi çevire sin de, bu toprakta büyüklük** (, saltanat ve devlet) **sizin ikinize** (, sana ve ağabeyine) **âit olsun diye mi gel din? Biz ikinize de asla inanıcı kimseler değiliz!" dediler.**
﴾79﴿ **Firavun dedi ki: "Pek bilgili tüm sihirbazları bana getirin!"**
﴾80﴿ **Büyücüler** (Mûsâ ile karşılaşacakları yere) **gel diği zaman Mûsâ** (ne yapacaklarını hiç önemseme yen bir ifadeyle) **onlara: "**(Büyü malzemesi olarak ortaya) **atıcı olduğunuz şeyleri atın** (da hünerinizi görelim)**!" dedi.**
﴾81﴿ **Onlar** (sopalarını ve iplerini) **atı**(p, büyük bir büyü sergileyerek seyircileri korkutu) **nca Mûsâ dedi ki: "**(Firavun ve adamlarının dedikleri gibi; Al lâh'ın âyet leri sihir değildir, asıl) **sizin kendisini** (meydana) **ge tirdiğiniz şey büyünün ta kendisidir! Şüphesiz ki Allâh** (benim elimde açıklayacağı bir mûcizeyle) **çok yakında onu iptal ede**(rek tamamen etkisiz bir

hale getire)**cektir. Muhakkak ki Allâh** (si zin gibi) **bozguncuların işini ıslah etmez** (, güçlen dirip tamamına erdirmez, bilakis tümüyle yok eder)**!**

﴾82﴿ (Büyü ve benzeri günahları işleyen) **o mücrim ler hoşlanmasa da Allâh,** (emir ve kararlarını bildi ren yü ce) **kelimeleriyle hakkı** (ve doğruyu) **güçlen dirir** (ve neticede gâlip kılar)**."**

﴾83﴿ **Firavun ve ulu adamlarının kendilerine** (iş kence ve) **azap etme sinden** (endişe etmeleri husu sunda taşıdıkları) **büyük bir korkuya rağmen Mû sâ'ya ancak** (kendisinin mensup olduğu İsrâiloğul larının gençleri açıkça iman edebilmiş, Firavun'un) **kavminden** (ise sadece eşi Âsiye, bekçisi, hanımı, bir de tarakçısı gibi) **pek az bir zürriyet** (gizlice) **iman etmişti. Gerçekten de Firavun elbette o toprakta üstün lük sahibi idi! Yine şüphesiz ki o, elbette** (kan dök me ve zulüm yapma hususlarında haddi aşan) **müs riflerden idi.**

﴾84﴿ (İnananların Firavun'dan korktuğunu gören) **Mûsâ: "Ey kavmim! Eğer Allâh'a** (ve âyetlerine) **inan mış kimseler olduysanız,** (O'ndan gayri hiçbir güç ten korkmayıp, tüm korkularınızdan kurtulma husu sunda) **ancak O'na itimat edin! Eğer siz** (Allâh'ın kaza ve kaderine tam bir samimiyetle teslim olan) **Müslüman kimseler olduysanız** (, bu tevekküle sahip olmanız gerekir)**!" dedi.**

﴾85﴿ **Onlar da hemen dediler ki: "Biz ancak Allâh'a tevekkül etmişizdir! Ey Rabbimiz!** (Bu kâfirleri üzerimize musallat ederek) **bizi o zâlimler toplumu için bir fitne** (ve azap mahalli yapma, dinimizden fitnelenip döndürülmemize bir sebep de kılma, yenik düşmemiz sebebiyle kâfirlerin 'Bunlar hak üzere ol saydı, mağlup olmazlardı!' diyerek bizimle fitnelenip kâfirlikte ısrarcı olmalarına da vesile) **yapma!**

﴿86﴾ **Bir de rahmetinle bizi o kâfirler top lumu n**(un kötü komşuluğundan ve yaptıkları fenalıklar) **dan kurtar!"**
﴿87﴾ **Böylece Biz Mûsâ'ya ve kardeşine: "İki niz de kavminiz**(in namaz ve ibadeti) **için Mısır'da birta kım evleri mesken edinin ve** (mescitlerde topluca namaz kılma imkânı bulamadığınız için) **evlerinizi birer namazgâh yapın/evlerinizi kıbleye yönelik yapın/evlerinizi** (birbirine bakar şekilde) **karşılıklı yapın/ ve** (o mescitlerde) **namazı hak kıyla kılın! Bir de** (ey Mûsâ!) **o** (emirlerimize riâyet e - den) **mü minleri** (dünyada dualarının kabulü, âhi rette ise cen nete girmeleriyle) **müjdele!" diye vahiyde bulunduk.**
﴿88﴾ **Mûsâ** (bunca mûcizeler gösterdiği halde, üm metinin kâfirlik ve inatta ısrarcı olduklarını görünce, Allâh-u Te`âlâ'nın vahyi ile de, onların kâfir olarak öleceklerini bilince, kendilerine bedduada bulunmak ve bunun haklı nedenini Allâh-u Te`âlâ'ya arz etmek üzere)**: "Ey Rabbimiz! Gerçekten de Sen ey Rabbimiz! Firavun'a ve ulu adamlarına o en âdî** (dünya) **ha yat**(ın)**da,** (nimet olarak değil de, bir imtihana mebnî olarak ve) **neticede** (inanmak isteyen fakir insanları) **Senin yolundan saptırsınlar diye**(, süslenecekleri elbiseler ve binekler cinsinden) **büyük bir ziynet ve türlü türlü mallar verdin! Ey Rabbimiz! Onların** (Sana isyan yolunda kul landıkları bu) **mallarını helâk et! Kalpleri üzerine de** (öyle bir sağlam mühür vurarak) **bağlama yap ki/kalplerini katılaştır ki/ ar tık onlar o pek acı veren** (boğulma) **azâbı**(nı) **gö rünceye kadar iman edemesinler!" dedi.**
﴿89﴾ (Allâh-u Te`âlâ Mûsâ ve Hârûn (Aleyhimesselâm)**` ın bu niyazlarına karşılık:) "İkinizin de duası muhakkak kabul olunmuştur! Öyleyse siz** (emirlerimi tutmaya devam ederek ve davet vazifenizi sürdürerek) **istikâ met üzere olun ve sakın ha**

(Allâh-u Te`âlâ’nın hükümlerindeki hikmetleri) **bilmemekte olan o** (cahil) **kim selerin yo luna uy**(up da Allâh-u Te`âlâ’ya güvenme yerek, duanın kabulünün eserini acele istemeye kal kış)**mayın!” buyurdu.**

﴾90﴿ **Böylece Biz İsrâiloğullarını o denizden ge çirdik; hemen Firavun ve orduları büyük bir zulüm ve tam bir saldırı için onları izledi. Nihayet o** (de nizin dalgaları altında kalan Firavu) **na boğulma** (belir tileri) **ulaşınca: “Şüphesiz ben İsrâiloğullarının Ken disine iman etmiş olduğu o Zât’tan başka hiç bir ilâh bulunmadığı gerçeğine inandım. Ben de** (kendi lerini Allâh’a teslim etmiş olan) **Müslümanlardanım!” dedi.**

﴾91﴿ (O zaman kendisine denildi ki:) **“Şimdi** (ö le ceği ni yakînen anlayıp, hayattan ümîdini kesince) **mi** (iman ettin)**? Hâlbuki bundan önce gerçekten** (Allâh-u Te`â lâ’ya karşı) **isyan etmiştin ve** (insanların imanına en gel olan bozguncu ve) **müfsitlerden olmuştun!**

﴾92﴿ **İşte bugün Biz arkanda**(n gelip de, senin halini görenlerden duyacak) **olan kimseler için büyük bir âyet** (ve ibret) **olasın diye seni** (cansız bir halde ve elbiseden çıplak bir vaziyette fakat uzuvları eksik olmayan tüm) **bedeninle kurtaraca ğız /**(kendisiyle tanın dığın altın) **zırhınla kurtaracağız/bedenini kur ta racağız/** (İsrâiloğulları hep birlikte seni görsünler de öldüğünü anlasınlar diye) **seni yüksek bir yere atacağız/.”** (İşte bu kıssada ne büyük ibretler vardır) **ama şüphesiz insanlardan birçoğu Bizim âyetlerimiz**(i düşünmek)**den elbette gâfil** (ve habersiz) **kimselerdir.**

Tefsir ehlinin beyanına göre; Allâh-u Te`âlâ Firavun ve kavmini boğunca, Mûsâ (Aleyhisselâm) *da ümmetine onların helâkini bildirince, İsrâiloğullarının gözünde Firavun çok büyük olduğu*

için onlar: “Firavun ölme miştir.” dediler. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ denize onu sahile atmasını emretti, o da Firavun’u kısa boylu kırmızı bir öküz gibi sahile attı. İşte o günden sonra su hiçbir ölüyü kabul etmez oldu.

﴾93﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz İsrâiloğullarını** (Mısır ve Şam bölgeleri gibi yerleşip yaşamaya elverişli bulunan, hakkında yapılacak tüm övgüler de yerli yerinde ve) **dosdoğru olan bir yerleşim mekânına yer leştirdik ve kendilerini pek lezzetli şeylerden rı zıklandırdık. Sonra onlar kendilerine** (Tevrât’ın hükümleriyle ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in doğruluğuyla ilgili gerçek) ilim gelinceye kadar** (dinî konularda) **ay rılığa düşmediler.** (Bilakis peygamberlerinin göster diği yolu izlediler ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in yolunu gözlediler. Ama hidâyette birleşmelerini gerektiren delillere ulaştıktan sonra doğruyu bulmaları gerekirken, tam tersine görüş ayrılığına düştüler. Habî bim!) Şüphesiz ki senin Rabbin, onların kendisi hak kında ihtilaf etmekte oldukları şeyler**(den hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğu) **hususunda kıyâ met günü aralarında hüküm ver**(mek üzere haklıyı sevaba mazhar edip, haksıza a zap ed)**ecektir.**

﴾94﴿ (Ey Rasûlûm!) **Sana** (Firavun ve kavminin kıssalarıyla, İsrâiloğullarının tarihçeleri hakkında) **indirmiş olduğumuz şeylerden** (farz-ı muhal) **en ufak bir şüphe içinde bulunuyorsan, haydi senden önce** (İlâhî) **kitap**(ları) **okumakta olan o kimselere sor! Andolsun ki;** (gerçek oluşu hiçbir tereddüt taşımayan) **o hak, Rabbin tarafından muhakkak sana gelmiştir. Artık sakın ha sen şüpheye düşenlerden olma!**

Kâzî Iyâz (Rahimehullâh)`ın Şifâ-i Şerîf’teki beyanı vechile;

hiçbir Müslüman bu gibi âyetlerin zâhirine bakarak Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in de beşeriyet gereği, kendisine gelen vahiyler hususunda bazen şüpheye düşebildiği şeklinde bir düşünceye kapılmamalıdır. Zira İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hiçbir zaman şüpheye düşmediğini ve Ehl-i Kitap`tan hiçbirine bu hususta bir şey sormadığını açıklamıştır. Ancak bu gibi farazî ifadelerle, Ehl-i Kitab`ın Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in peygamberliğinin sıhhati hakkındaki bilgilerinin ne derece güçlü olduğu anlatılmak istenmiştir. (Hâzin)

﴾95﴿ **Yine sakın ha sen Allâh'ın âyetleri**(nden her hangi biri)**ni yalanlamış olan o kimselerden olma yasın! Sonra** (dünyayı da, âhireti de) **kaybedenler den olursun!**

﴾96﴿ **O kimseler ki Rabbinin** (, kâfir olarak ölüp, cehennemde ebedî kalacaklarına dâir kararını ifade eden) **sözü onlar aleyhinde hak olmuştur, şüphe siz ki onlar inanmayacaklardır.**

﴾97﴿ **Velev ki onlara her bir âyet** (ve mucize) **gelmiş olsun** (, yine de iman edemeyeceklerdir)**! Tâ ki onlar o çok acı verici azâbı görünceye kadar!**

﴾98﴿ (İnkârları yüzünden helâke maruz kalan milletler içerisinde) **Yûnus'un kavmi dışında,** (azâbı gördükleri zaman) **iman edip de imanı kendisine fayda vermiş olan bir** (tane bile) **karye** (halkı) **bulunsaydı ya! Onlar** (azap emarelerini gördüklerinde) **iman ettikleri zaman, Biz kendilerinden o** (dünyadaki) **en yakın hayatta rüsvaylık azâbını** (kaldırıp) **açtık ve onları** (Bizce malum ve mukadder olan) **bir süreye kadar** (dünya nimetleriyle) **faydalandırdık.**

Rivayete göre Yûnus (Aleyhisselâm) Musul'un Nînevâ şehrinin müşrik olan halkına gönderilmişti. Onlar onu inkârda ısrar edince

o, onlara üç güne kadar helâk edileceklerini bildirdi. Kendisi de öfkeli bir şekilde onları terk edip gitti. Vaad edilen zaman yaklaştığında gökte şiddetli bir duman ve siyah bir bulut peydahlanarak şehirlerini kaplayacak şekilde üzerlerine çökünce korkuya kapılıp Yûnus (Aleyhisselâm)'ı aradılarsa da onu bulamadılar. Fakat onun verdiği haberlerin doğruluğunu yakînen anlayınca, eski elbiseler giyerek eşlerini, çocuklarını ve hayvanlarını yanlarına alıp yüksek bir düzlüğe çıktılar. Annelerle yavrularını birbirinden ayırarak ağlattılar, kendileri de hâlisâne tevbe ederek imanlarını izhar ettiler ve birbirinden ayırarak ağlattılar, kendileri de hâlisâne tevbe ederek imanlarını izhar ettiler ve birbirleriyle helalleştiler. O derece ki; bir kişi başkasından gasp edip evinin temeline koyduğu bir taşı bile sökerek sahibine iade ediyordu. Böylece onlar: "Ey Allâh! Bizim günahlarımız gerçekten çok büyük olmuştur, ama sen onlardan daha büyüksün! Sen bize, Sana yakışanı yap, bizim hak ettiğimizi bize reva görme!" diye ağlayarak sesli sesli dua edince, cuma gününe denk gelen bir Âşûrâ gününde Allâh-u Te'âlâ azaplarını kaldırdı ki, bu âyet-i kerîmede belirtildiği üzere; azâbın mukaddimesini gördükten sonra bunlardan başka kurtulan bir toplum olmamıştır. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴾99﴿ (Yeryüzünde bulunan ins ü cinnin tümü iman etme yönünde irade sarf edecek olsalardı da,) **Rab bin** (bunu böyle bilip, gerçekleşmesini) **dileseydi yer de bulunan kimseler, elbette onların hepsi de** (bir fert dahi ayrılmaksızın) **topluca iman ederdi.** (Lâkin Allâh-u Te`âlâ her mükellefin, kendisine verilen hür irâdeyi iman et me yönünde kullanmayacağını ezelde bildiğinden, dilemesi de ancak bu hatasız bilgisi doğrul tusunda tecellî ettiği için herkesin imanını dilememiş tir.) **Artık insanları sen mi zorlayacaksın, tâ ki on lar mümin kimseler olsunlar!**

﴾100﴿ **Allâh'ın izni** (irâdesi ve dilemesi) **ile olma dıkça hiçbir kimse için, iman etmesi** (diye bir şey söz konusu) **olamaz! O** (Allâh-u Te`âlâ)**, murdar** (olan kâfirliği ve sebebiyet vereceği) **azâbı ise** (âyet ve delilleri düşünerek doğruyu bulma yönünde) **akıllarını kul lanmamakta olan o** (inatçı) **kimseler üzerine bırakır.**

﴾101﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(İbret nazarıyla bir) **ba kın ki; göklerde ve yerde** (Allâh-u Te`âlâ'nın birliğine ve üstün kudretine delalet eden) **ne şeyler** (ve türlü türlü eşsiz eserler) **vardır!" Fakat ne** (bunca) **âyetler, ne de uyarılar/ne de uyarıcılar/** (akıllarını doğruyu bulma yönünde kullanmayarak) **inanmamakta** (ıs rarcı) **olan bir topluma fayda vermez!**

﴾102﴿ **O** (müşrik ola)**nlar kendilerinden önce geç miş bulunan** (şirke bulaşmış) **o kimselerin** (ya şa dık ları azap) **günlerinin bir benzerinden başkasını bek lemiyorlar.** (Habîbim! Onları teh dit etmek için) **de ki: "Öyleyse** (belanızı) **bekleyin** (bakalım)**! Gerçekten ben de sizinle birlikte** (bunu) **bekleyicilerdenim!"**

﴾103﴿ **Sonra Biz**(im yüce âde timiz şudur ki; dâima inkârcı ümmetleri helâk edip) **rasûllerimizi ve** (onla ra) **iman etmiş olan kimseleri kurtarırız.** (Habîbim!) **İşte üzerimize bir hak olarak,** (sana) **inananları da böylece kurtaracağız!**

﴾104﴿ (Rasûlüm! Senin dininin doğruluğu hak - kında şüphede olan herkese) **de ki: "Ey insanlar! Eğer siz benim dinimden bir şüphe içinde bulunuyorsanız, işte** (size dinimi anlatayım da, akılcı bir yaklaşımla vasfını dinleyip insaflıca düşünün,) **ben** (hiçbir zaman) **sizin Allâh'ı bırakıp da** (kendiliğinizden yontup yapa rak) **tapmakta olduğunuz kimselere tapmam! Fa kat sizi vefat ettirecek** (, sonra da çeşitli azaplara ma ruz bırakacak) **olan O Allâh'a ibadet ederim! Zaten ben** (aklın

gösterdiği ve vahyin açıkladığı şeylere ina nan) **müminlerden olmamla emrolundum!**

﴾105﴿ **Bir de şununla** (emrolundum) **ki;** (bâtıl din lerden tamamen uzak olan) **o hanîf** (İslâm) **din**(i) **için yüzünü doğrult!/**(Tüm asılsız inançları terk edip hakka yönelen) **bir hanîf olarak yüzünü o dine yönelt!/ Ve sakın ha** (ne inanç ne de amel bakımından) **müş riklerden olma!**

﴾106﴿ **Allâh'ı bırakıp da, sana fayda sağlayamaya cak ve sana zarar da veremeyecek şeylere** (hiçbir suretle) **tapma!** (Farz-ı muhal) **şayet** (bunu) **yapacak olursan, o takdirde gerçekten sen** (yanlış ve yersiz bir iş yapmış olacağın için, kendine yazık eden) **zâlimlerdensin!"**

﴾107﴿ **Allâh sana** (hastalık ve fakirlik gibi) **bir zarar dokunduracak olursa, onu Kendisinden başka** (gi derip) **açacak yoktur! Ama O sana** (sıhhat ve zengin lik gibi) **bir hayır** (ulaştırmayı) **murad ederse,** (dile diği iyilikler dâhil,) **O'nun fazlını geri çevirebilecek kimse de yoktur! O o** (lütfu)**nu kullarından diledi ğine ulaştırır.** (Belaları günahlara keffâret yapan) **Ğafûr da,** (kullarına ziyâdesiyle acıdığı için âfiyetler veren) **Rahîm de ancak O'dur!**

﴾108﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ey insanlar! Gerçekten de size Rabbinizden o hak** (olan Kur'ân) **gelmiştir. Ar tık her kim ki** (ona inanarak) **hidâyet bulmuştur, o ancak kendisi**(nin menfaati) **için hidâyete ermiştir. Kim de** (inkâr ederek) **sapıttıysa, o da sadece kendi aleyhine sapmıştır. Zaten ben sizin üzerinize bir vekîl değilim** (ki, sorumluluğunuzu yükleneyim yahut cezanızı vereyim)**!"**

﴾109﴿ (Habîbim!) **Sen** (ancak) **sana vahyolunmakta olan** (Kur'ân)**a hak kıyla uy ve Allâh** (, düşmanlarını mağlup kılıp sana yardım ederek, aranızda) **hükmünü verinceye kadar**

(tebliğin sıkıntılarına ve inkârcıların eziyetlerine) **sabret! Zaten hüküm verenlerin hayırlısı ancak O'dur!** (Zira O, görünen meselelere vâkıf olduğu gibi, tüm giz lilerden de haberdâr olduğu için hükümlerinde yanıl ma payı yoktur. Kim olursa olsun O'nun dışındakiler ise hataya mahkûmdur!)

ONBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Hûd

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 123 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Râ!** (İşte bu Kur'ân-ı Kerîm) **pek bü yük bir kitaptır ki;** (tüm yaptıklarında hikmet ve isâ bet sahibi olan bir) **Hakîm ve** (tüm kullarının bütün hallerini ve kendilerine yarayan şeyleri pek iyi bilen bir) **Habîr tarafından âyetleri sağlamlaştırılmıştır** (, içerisinde herhangi bir çelişki barındırmaktan, gerçek lere ve hikmetlere ters bir şey bulundurmaktan, fesâ hat ve belâğatini ihlal edecek ifadelere sahip olmaktan ve kendisinden sonra gelecek başka bir kitapla nesh olunmaktan korunmuştur)**, sonra da** (inanç, hüküm, öğüt ve kıssaları ihtiva eden ayrı ayrı sûreler halinde) **ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.**

﴾2﴿ (Bu büyük kitap sizlere) **şöyle**(ce fermanbuyur maktadır) **ki; Allâh'tan başkasına ibadet etmeyin! Şüphesiz ki ben O'nun tarafından size tam bir uyarıcı ve büyük bir müjdeleyiciyim!**

﴾3﴿ **Ve yine şöyle ki; Rabbinizden** (günahlarınız için) **mağfiret talep edin, sonra da** (her günah işle diğinizde geciktirmeksizin hemen) **O'na tevbe edin ki O sizi** (ömürlerinizinnihâyeti için) **belirlenmiş bir süreye kadar** (sıhhat, âfiyet, emniyet ve bitmez tüken mez nimetler içerisinde) **güzel bir meta'la yaşatsın ve** (salih amel bakımından) **her fazlalık sahibine** (dünyada da âhirette de) **o fazlalığını**(n mükâfatını tastamam) **versin! Eğer** (getirdiğim hidâyetten) **yüz çeviri**(p de eski kâfirliğinizi sürdürü)**rseniz, muhak kak ki ben size karşı o** (dehşeti) **pek**

büyük olan (kıyâmet) **günün**(ün) **azâbın**(ın gelip çatmasın)**dan endişelenmekteyim!**
﴾4﴿ (Öldürülüp diriltilmenizin ardından) **dönüşünüz ancak Al lâh**(ın manevî huzurun)**a** (olacak)**dır! Zaten O, her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**
﴾5﴿ **Haberdâr olun ki; gerçekten onlar** (kendi bâtıl ve gülünç inançlarına göre güya) **O**(Allah-u Azîmü'ş şâ)**ndan** (sırlarının) **gizlenme**(sini) **istedikleri için** (ve Allâh onların konuştuklarını ve niyetlerini öğre nip de, peygamberine ve mü minlere bildirmesin diye evlerine girerler,) **göğüslerini eğip bükerler** (ve elbiselerini üzerlerine çekerler)**!/Şüphesiz onlar** (Rasûlûl lâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e son derece düşman olduk ları halde) ondan** (bu nefretlerini) **gizleyebilmeleri için** (kendisine karşı güler yüzlü ve tatlı dilli davranır lar ve böylece) **göğüslerin**(in barındırdığı düşmanlık ve kinler) **i çeviri**(p gizle)**rler./Onlar** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e) görünmemeleri için ondan gö ğüs lerini çeviri**(p arkalarını döne)**rler./ İyice bilin ki; onlar** (yataklarına girip, yorganlarına ve) **elbiselerine büründükleri zaman/** (Allâh ve Rasûlünden gizlen mek ve Kur'ân'ı duymamak için) **elbiselerini kendile rine örtü yaptıklarında/** (bile) **O** (Allâh-u Te`âlâ)**, gizlemekte oldukları şeyleri de, açıklamakta bulundukları şeyleri de bilmektedir. Zira şüphesiz ki O, sînelerin sahip olduğu şeyi** (; kalplerin barındır dığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**
﴾6﴿ **Yer**(yüzün)**de hafifçe yürüyen hiçbir canlı** (bi le) **yoktur ki, rızkı Al lâh'a âit olmasın! O, onların** (babalarının sulplerindeki yerlerini de, dünyaya çıkışlarının ar dın dan hayatlarını sürdürecek leri mesken ve) **karargâhlarını da,** (ana rahimlerinde ve ölümlerinin ardından defnedilip) **emanet bırakıl**

dıkları yer leri de bilmektedir. (Tüm canlıların sayısı, rızıkları, yerleri, kaderleri ve ecelleri, işte bunların) **hepsi** (, kendisine bakan me leklere) **pek açık olan/**(içinde bulunanları, kendisine bakanlara) **açıklayıcı olan/** (Levh-i Mahfûz nâmın daki) **bir kitaptadır.**

﴾7﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; Arş'ı su üzerindeyken, gökleri ve yeri** (dünya günlerinden) **altı gün**(e denk gelen bir müddet içerisin)**de yaratmıştır! Tâ ki O, hanginiz amel bakımından daha güzel** (gayret edeceksiniz) **diye sizi imtihan** (edenin muâ melesine tâbi) **etsin! Andolsun ki; sen** (o müşriklere)**: "Ger çekten de siz, ölüm**(ünüz)**den sonra diriltilecek kimselersiniz!" diyecek olsan, yemin olsun ki o kâfir olmuş kimseler elbette: "İşte bu** (Kur'ân'ın verdiği asılsız ve aldatıcı haberler)**, pek açık bir büyüden başka bir şey değildir!" diyecektir.**

﴾8﴿ **Kasem olsun ki; Biz sayılı bir** (vakit) **topluluğ**(un)**a kadar onlardan azâbı geciktirecek olsak, yemin olsun şüp hesiz ki onlar** (alay ederek)**: "Onu durduran şey nedir?" diyeceklerdir. Âgâh olun ki; o** (tehdit edildikleri azap Bedir'de) **kendilerine geleceği gün, o onlar dan çevrilecek** (kadar basit) **bir şey olmamıştır. Kendisiyle alay etmekte bulunmuş oldukları o şey,** (işte o zaman) **kendilerini çepeçevre kuşatmış olacaktır.**

﴾9﴿ **Yemin olsun ki; Biz insana tara fımızdan bir rahmet**(i, lezzetini his sedecek şekilde) **tattırsak da, sonra onu ondan çekip alacak olsak, gerçekten de o,** (sabrının kıtlığından ve Allâh'a güvensizliğinden dolayı) **elbette tamamen ümit kesen ve** (ev velce sahip olduğunimetlere nankörlük ederek onları) **çokça inkâr eden bir kişidir!**

﴾10﴿ **Andolsun ki; bir de Biz** (hastalık ve fakirlik gi bi) **kendisine dokunan bir zarardan sonra ona** (sıhhat ve zenginlik gibi) **bir nimet tattıracak olsak, hiç şüphesiz ki elbette o: "Kötü şeyler** (ve tüm mu sibetler) **ben den** (kaybolup) **gitti!" der. Muhakkak ki o, elbette** (nimetlere aldanarak ni met vereni unutan) **pek** (şımarık ve) **sevinçli biridir,** (şükürle meşgul olacak yerde insanlara karşı kibirle nip) **çokça böbürlenicidir.**

﴾11﴿ **Ancak o kimseler ki** (Allâh-u Te`âlâ'ya ger çekten inanıp, kaza ve kaderine tam manasıyla teslim olarak, başlarına gelen tüm belâ lara) **sabretmişler dir ve** (geçmiş ge lecek tüm nimetlerine karşı Allâh-u Te`âlâ'ya şükür mâhiyetinde) **sâlih ameller işlemiş lerdir! İşte onlar,** (beşeriyet gereği işlemiş olduk ları tüm günahlar için) **geniş bir mağ firet ve** (güzel amellerine mü kâfat olarak) **pek büyük bir ecir sa dece onlar içindir!**

﴾12﴿ (Habîbim!) **Şimdi o** (müş rik ola)**nlar: "**(Krallar gibi pe şi ne insanları sürüklemesi için gökten) **onun üzerine** (bol ca dağıtacağı) **bir hazine indirilseydi ya! Ya da beraberinde** (bizim de göreceğimiz şekilde onu doğrulayan) **bir melek gelseydi ya!" diyorlar diye belki de sen sana vahyolunmakta olanın bir kısmını** (insanlara tebliğ etmeyi) **bırakacaksın ve onu** (kendilerine okuduğun za man karşılaşacağı)**n** (haka ret ve in kârlar) **la göğsün daralacaktır.** (Onlar seni reddetmişler ya da seninle alay etmiş ler diye sana ne oluyor ki bundan darlanıyorsun?) **Sen ancak bir kor kutucusun!** (On ların tüm sözlerini ve işlerini gözetip, gereken cezayı vermek dâhil) **her şeye** (hakkıyla kefil ve) **Vekîl olan ise, ancak Allâh'tır.** (Öyleyse ancak O'na güven, işle rini sadece O'na ıs marla! O müş riklerin câhil liklerine ve alaylarına al dır

maksızın, büyüklük taslamalarını da önemsemek sizin, geniş bir kalp ve açık bir göğüsle vahyi tebliğe devam et!)

﴾13﴿ **Yoksa onlar** (senin Kur'ân'ı kendiliğinden kur duğunu iddia ederek)**: "Onu kendisi uydurdu!" mu diyorlar?** (Habîbim!) **De ki: "Öyleyse Allâh'tan baş ka gücünüzün yetmiş olduğu kimseleri** (, her işte size yardımcı olduklarına inandığınız putlarınızı ve dara düştüğünüzde görüşlerine başvurduğunuz kâhinleri nizi) **çağırın da,** (fesâhat, belâğat ve eşsiz dizim hususlarında) **onun misli olabilecek uydurulmuş on sûre** (meydana) **getirin. Eğer** (Kur'ân'ı benim uydurduğu ma dâir iddianızda) **doğru kimselerolduysanız** (bunu ispatlamanız gerekir)**!**

﴾14﴿ (Ey Habîbim ve ey Kur'ân'ın karşı konulmaz mucizesini savunan Müslümanlar!) **Eğer** (onun benzeri bir kitap derlemek üzere çağırdığınız) **o kimseler si z**(in bu talebiniz)**e icâbet edemiyorlarsa, bilin ki; o** (Kur'ân-ı Kerîm) **ancak Allâh'ın** (ezelî ve ebedî olan eşsiz) **ilmiyle indirilmiştir.** (Zira Kur'ân-ı Kerîm'de bulunan âciz bırakıcı üs lûba ve kimsenin bilemeyeceği gaybî meselelere Allâh-u Te`âlâ'nın ilmi dışında hiçbir bilgi erişemez.) **Zaten O'ndan başka hiçbir ilâh yok tur** (ki, O'nun bildiklerini bilebilsin ve O'nun kudre tinin eriştiği şeylere güç yetirebilsin)**! Artık** (Kur'ân'ın hak oluşu ve şirk yolunuzun bâtıllığı hususunda bir şüpheniz kalmadığına göre) **siz İslâm'a giren kimse lersiniz değil mi?"**

﴾15﴿ **Her kim** (kâfir ve münafık olduğu halde, fakir lere yardım ve ana-babasına iyilik gibi, görünüş itiba rıyla sâlih ameller yaparken)**, o âdî** (dünya) **hayatı**(nı) **ve onun** (sıhhat, emniyet, çok mal, evlat ve riyâset gibi) **ziynetini arzu etmekteyse, o kişilere amel lerini**(n karşılığını) **orada tastamam veririz de, ken dileri orada bir eksiltmeye uğratılmazlar!**

﴾16﴿ **İşte onlar ancak o kimselerdir ki; âhirette kendileri için ateşten başka bir şey yoktur.** (Zira onların bütün gaye ve gayretleri dünyayı kazanma uğrunda tükendiğinden, dünyada da bu muratlarına erdiklerinden, kendileri için ebedî cehennem azâbın dan başka bir nasip kalmamıştır.) **Onların** (Allâh rızası için değil de, dünyevî maksatlarla) **yapmış oldukları o** (güzel görünümlü) **şeyler** (âhirete kavuştukları za man) **orada boşa çıkmıştır. Onların yapmakta bulunmuş ol dukları şeyler** (Allâh rızası için yapıl mış olsaydı, kendilerine iki cihan da da yarayacaktı. Ama iman ve ihlâs sahibi olmadık larından, yaptıkları tüm iyilikler) **zaten bâtıl** (ve fay dasız)**dı!**

﴾17﴿ **Yoksa** (sadece dünya hayatını gaye edinmiş ve birtakım asılsız fikirlere uymuş olan kişi, hiç) **o** (Rasû lümüz olan) **kimse** (gibi) **midir ki o, Rabbinden** (ken disine indirilmiş olan Kur'ân gibi) **pek açık ve çok bü yük bir delil üzere bulunmuştur, O** (Allâh-u Sübhâne hû) **nun tarafından bir şâhit** (olan Cibrîl) **de ardınca gitmektedir** (ve hiç kendisinden ayrılmayarak dâima onu desteklemek tedir, koruyup doğrultmaktadır)**/onu kendi sine O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun tara fından bir şâhit** (olan Cibrîl) **okumaktadır/, üstelik öncesinde** (, din konusunda kendisine uyulacak) **bir önder ve** (in dirilenlere) **büyük bir** (nimet ve) **rahmet olarak Mû sâ'nın kitabı bulunmaktadır** (ki, o da onun geleceğini müjdelemektedir) **. İşte o** (Tevrât'a inana)**nlar bu** (Kur'â)**na** (da) **inan maktadırlar. Ama o** (Mekke müş rikleri ve Kur'ân-ı Kerîm aley hine birleşen diğer) **hiziplerden her kim onu inkâr ederse, artık ona va ad edilen yer ancak o ateştir. O halde sen o** (Kur'ân'ın Allâh-u Te`âlâ tarafından in dirilmiş olduğu)**ndan hiçbir şüphe içinde olma!** (Böyle bir şey senden asla beklenmezse de, bütün üm metin, kendilerini şüpheden kurtaracak sağlam görüş lere sahip olmaya çalışsın.)

Gerçekten de o, (seni di nî ve dünyevî konularda terbiye eden) **Rabbinden** (indirilmiş) **bir haktır. Lâ kin insanların ço ğu** (, kimi anlayış noksanlığı, kimi de kibir ve inadı nedeniyle bu hakikate) **inanmazlar.**

﴾18﴿ ("Melekler Allâh'ın kızlarıdır." ve "Putlar Allâh nezdinde şefaatçilerdir" gibi sözler ederek) **Allâh'a kar şı bir yalan uydurmuş olan kimseden daha zâlim kim olabilir? İşte onlar** (bu en büyük zulüm ve iftira damgasını yemiş olarak) **Rablerin**(in huzûr-u manevîsin) **e arz edileceklerdir. O** (zaman melekler, peygamberler, müminler ve kendi uzuvları dâhil mahşerde hazır bulunan tüm) **şâhit ler de: "İşte ancak bunlardır o Rablerine karşı ya lan söylemiş olan kimseler! Bilin ki; Allâh'ın lâneti bu zâlimlerin üzerinedir!" diyecektir.**

﴾19﴿ **O** (zâlim) **kimseler ki** (halkı) **Allâh'ın yolundan alıkoymaktadırlar ve ona** (girmek isteyenleri engel lemek için) **bir eğrilik** (ve çelişki) **ara**(yarak, dosdoğru gerçekleri eğri büğrü gösterip, insanların doğru yolu kabullenmesine engel çıkar)**maktadırlar. Âhireti in kâr edenler de onlardır, ancak onlar!**

﴾20﴿ **İşte onlar** (bunca genişliğine rağmen) **yer**(yüzün)**de** (nereye kaçarlarsa kaçsınlar, kendile rine azap etmek isteyen Allâh-u Te`âlâ'yı) **âciz bıra kıcı/**(Allâh-u Te`âlâ'nın azâbından) **kaçabilici/ kim seler olamadılar! Onlar için Allâh'tan başka** (yardım talebinde bu lunabilecekleri) **dostlardan hiçbiri de yoktur!** (Sapıklıklarına ilâveten insanları da saptırdıkları için) **bu kişilere azap katlanacaktır. Çünkü onlar** (hakka karşı olan nefretlerinden dolayı Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in okuduğu hakikatleri) dinle meye istekli olarak güç yetirmekte** (ve buna taham mül edebilmekte) **olmadılar. Onlar**

(içlerinde ve dış larında bulunan bunca âyetlerden göz yumdukları için gerçekleri) **görmekte de değildiler!**

﴾21﴿ **İşte ancak onlardır o kimseler ki** (sapıklığa karşı hidâyeti, dünyaya karşı âhireti değiştik lerinden dolayı) **kendilerini** (zarar ve) **hüsrâna uğ ratmışlardır.** ("Melekler ve putlar Allâh indinde bizim şefaatçilerimizdir!" diyere taptıkları bâtıl ilâhların şefaatlerine mazhar olacaklarına dâir) **uydurmakta bulunmuş oldukları şeyler de kendilerinden** (uzak laşıp)**kaybolmuştur.**

﴾22﴿ (Şu) **gerçekleşti ki; şüphesiz ancak onlar,** (cennette bulunan yerlerini satıp, karşılığında cehen nem derekeleri kazandıklarından,) **âhirette en çok** (zarar ve) **hüsrâna uğraya**(cak ola)**nların ta ken dileridir!**

﴾23﴿ **Muhakkak o kimseler ki** (tasdik edilmesi ge reken tüm hakikatlere) **iman etmişlerdir,** (Allâh-u Te`âlâ'nın rızasına uygun ve kabûle elverişli olan na maz, oruç, hac ve zekât gibi) **sâlih ameller işlemiş lerdir ve** (hem huşû' hem de tevâzu içerisinde) **Rab lerin**(in taat ve ibadetin) **e** (tamamen yönelip, O'na) **bağlılıkla sükûnet** (ve huzur) **bulmuşlardır! İşte gerçekten cennetin ayrılmaz yârânı ancak onlardır! Kendileri orada ebedî kalıcılardır.**

﴾24﴿ (Hakkı görüp duyan ve doğruya uyan mümin lerle, Allâh'ın âyetlerine karşı kör ve sağır kalan kâ firlerin oluşturduğu) **o iki fırkanın şaşılacak hâli,** (yaratılıştan) **kör ve sağırla, çok iyi gören ve pek iyi işiten kimseler gibidir. Bu ikisi benzetme ba kımından/sıfat olarak/ durum itibarıyla/ denk olabilirler mi? Hâlâ** (bu iki fırkanın hiçbir bakımdan eşit olmadığı konusunda şüphede kalacaksınız da, size anlatılan mi salleri) **iyice düşünmeyecek misiniz?**

﴿25﴾ **Andolsun ki; muhakkak Biz Nûh'u kavmine** (bir rasûl olarak) **gönderdik** (de o onlara şu tebliğ lerde bulundu) **ki: "Şüphesiz ben size** (gönderilen ve sizi azâba düşürecek sebeplerle kurtuluş yönle rini) **iyice açıklayan bir uyarıcıyım!**
﴿26﴾ **Şöyle ki; Allâh'tan başkasına ibadet etme yin! Gerçekten ben** (Allâh-u Te`âlâ'dan başkasına tapmanız hâlinde başınıza gelip çatacak ve yöneldiği kişiye dünyada da, âhirette de) **pek acı verecek olan büyükbir günün azâbından size karşı endişelenmekteyim!"**
﴿27﴾ **Bunun üzerine kavmi içerisinden kâfir ol muş o ileri gelen kişiler: "Biz seni ancak kendimiz gibi bir beşer olarak görüyoruz! Yine seni görüyoruz ki, sana ancak kendileri bizim en rezillerimiz olan o** (düşük) **kimseler** (iyi ce düşünmeksizin) **ilk görüşte tâbi olmuştur.** (İyi araştıracak olsalardı, onların da sana uymayacak ol duklarını biliyoruz!) (Sen ve adamların dâhil,) **sizin için bize karşı** (si ze uymamızı gerektirecek) **herhangi bir üstünlük de /fazlalık da/ göremiyoruz. Doğrusu biz sizi** (sözü ve davası bir olan) **yalancılar sanıyoruz!" dedi**(ler)**.**
﴿28﴾ (Nûh (Aleyhisselâm) **onlara cevâ ben:) dedi ki: "Ey kavmim! Gördünüz mü?** (Söyleyin bakayım!) **Eğer ben Rabbimden** (gelen ve davamın doğrulu ğuna şâhitlik yapacak nitelikte olan) **açık bir delil üzere bulunmuş olduysam ve O bana Kendi ka tından** (peygamberlik gibi) **büyük bir rahmet ver miş de, bu size** (değer verdiğiniz saltanat ve servet gibi şeyler yoluyla açıklanmayıp, bilakis fakir ve ba yağı saydığınız kişiler vasıtasıyla ulaştığı için) **gizli bırakılmışsa; siz** (benim getirdiğim hidâyet ve rah meti inceleyip tercih etmeyen ve) **ona karşı isteksiz olan kimselerken, biz mi sizi ona** (inanmaya) **zor layacağız?**

﴾29﴿ **Ey kavmim! Ben o** (tebliğin size ulaştırılması) **na karşılık sizden bir mal istemiyorum. Benim ec rim ancak Allâh'a âittir.** (Âhirette mükâfatımı o verecektir. Bana iman eden fakirlerden hoşlanmıyorsunuz, ama sizin hatırınız için) **ben o iman etmiş kimsele ri asla kovacak biri değilim. Zira şüphesiz ki onlar Rableri** (nezdinde mer tebe sahipleridir, âhirette de O'nun nimetleri) **ne kavuşu cu kimselerdir.** (Dolayısıyla on ları kovan kimse Rab leri katında cezaya müstehak olur.) **Lâkin ben sizi öyle bir toplum olarak görüyo rum ki** (, bilinmesi gereken şeyler hakkında, özellikle de Rabbinize kavuşacağınız ve O'nun huzurunda bu ki şilerin sizden daha hayırlı olduğuhususunda) **cehâ lette bulunmaktasınız.**

﴾30﴿ **Ey kavmim! Ben onları kovacak olursam, Allâh'tan** (gelecek azâba karşı) **bana kim yardım edebilir? Siz hiç mi düşünmüyorsunuz** (da, onları kovarsam iman edeceğinizisöylüyorsunuz)**?**

﴾31﴿ **Ben size: 'Allâh'ın** (rızkının) **hazineleri benim yanımdadır!' demiyorum** (ki, benim madden sizden üstün olmadığımı iddiâ ediyorsunuz)**. Ben** (Allâh'ın bildirmediği) **gaybı da bil**(diğimi söyle)**miyorum** (ki, bu iddiâmı uzak görerek beni inkâr ediyorsunuz)**. Yine ben** (size)**: 'Gerçekten ben bir meleğim!' de demiyo rum** (ki, 'Sen ancak bizim gibi bir beşersin!' diyerek benim peygamberliğime itiraz ediyorsunuz)**. Ben** (sizi hoşnut edeyim diye,) **gözlerinizin küçümsemekte olduğu/beğenmediği/ o** (fakir) **kimseler için: 'Allâh bunlara** (iki cihanda da) **asla hiçbir hayır vermeyecektir!' de diyemem! Allâh onların içlerinde bulu nan** (itikadın ne denli doğru olduğunu, kalplerinin ha yır ve şerden neler barındırdığın)**ı hakkıyla bilendir! Muhakkak ben o**(nların açıkladıkları ifadeleri

yalanlayıp, imanlarını geçersiz sayarak kendilerini kov duğum) **takdirde elbette** (onlara haksızlık eden) **zâ limlerdenim** (demektir ki, ben böyle bir zulmü asla kendime yakıştıramayacağımdan, bu tür muâmeleyi onlara revâ göremem)**!”**

﴾32﴿ **O** (müşrik ola)**nlar: “Ey Nûh! Gerçekten sen** (yolumuzdan dönmemiz için) **bizimle mücâdele ettin ve çe kişmemizi çok uzattın/bize karşı çokça mücâdele çeşitleri ortaya koydun/. O halde bize vaad etmekte olduğun o** (peşin azap larla ilgili) **şeyleri bize getir! Eğer sen** (bu tehdidinde) **doğru kimselerden olduysan** (, dediğini yap da gö relim)**!” dediler.**

﴾33﴿ (Nûh (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “**(Çabucak istediği niz azapları meydana getirmek benim gücüm dâhilin de değildir.) **Dilerse onu size ancak** (O Kendisini inkâr edip emrine karşı geldiğiniz) **Allâh getirebilir. Ama** (önünde sonunda azap size peşînen veya gecikmeli ola rak mutlaka gelecektir,) **siz** (başınıza gelecek azâbı savuşturarak yahut ondan kaçıp kurtularak Allâh-u Te`âlâ’yı) **asla âciz bırakıcı kimseler olamazsınız!**

﴾34﴿ **Allâh** (sizin hür irâdenizle kötü yolu tercih et-tiğinizi bildiği için) **sizi saptırmayı dilemekte bulun muşsa, ben size** (ne kadar) **iyilikte bulunmamı ar zulasam da, bu iyilikseverliğim size fayda vermez!** (Sizi yaratan ve bütün işlerinizi yöneten) **Rabbiniz ancak O’dur! Ve** (sonunda) **ancak O’na döndürü leceksiniz** (, O da yaptıklarınızın karşılığını tastamam verecektir)**!”**

﴾35﴿ **Yoksa o** (Nûh (Aleyhisselâm)**`ın müşrik kavminden ola)nlar** (Nûh (Aleyhisselâm)**`ın getirdiği hak ve hakikatler için): “Onu o uydurdu!” mu diyorlar?** (Ey Nûh!) **De ki: “**(Farz-

ı muhâl) **ben onu uydurduysam, benim günah işlemem**(in vebâli)**, sadece benim aleyhimedir. Ama ben de sizin** (bana iftira isnat ederek) **işle mekte olduğunuz o günah**(ın cezasın) **dan tamamen uzağım!"**

﴾36﴿ **Böylece** (dokuz yüz elli sene süren uzunca ve çileli tebliğ vazifesine sabrettikten sonra) **Nûh'a vah yolundu ki: "Şu bir gerçek ki;** (ne kadar tebliğ etsen de, bundan sonra) **senin kavminden** (bu güne kadar) **ha kikaten iman etmiş olandan başkası asla inanma yacaktır. Artık sen onların yapmakta bulunmuş oldukları** (inkâr, alay ve eziyetler gibi) **şeyler yüzünden felakete uğramış gibi üzülme!**

﴾37﴿ (Kâfirlerin saldırısını önlemek ve yanlış bir sanat icrâ etmeni engellemek üzere) **Bizim gözetimi mizle/ilmimizle** (; bilgimiz dâhilinde)**/ korumamız la/ ve** (o gemiyi nasıl yapacağını talim eden) **vahyi mizle o gemiyi sağlamca yap! O** (inkâr ederek) **zulmetmiş olan kimseler**(in kur tuluşu) **hakkında ise** (rica ve duada bulunmak sure tiyle) **Benimle muhatap olma! Şüphesiz ki onlar bo ğul**(malarına hükmolun)**muş kimselerdir."**

﴾38﴿ **O** (Nûh) **o gemiyi sağlamca yapıyor; kavmin den ileri gelenler ise, kendisine her uğradıkça onun la alay ediyorlardı.** (Bunun üzerine o kendilerine) **dedi ki: "Siz bizimle alay ediyorsanız, siz** (bizimle) **alay etmekte oldu ğunuz gibi, şüphesiz biz de sizinle** (, dünyada boğu lurken, âhirette de yanarken) **alay edeceğiz!**

﴾39﴿ **Yakında bileceksiniz o kimseyi ki kendisini rezil edecek/alçaltacak/helâk edecek/büyük bir azâp ona gelecek ve dâimî olan korkunç bir azâp onun üzerine konacaktır."**

﴾40﴿ **Nihâyet** (gemiye binme) **emrimiz geldiğinde ve o** (Havvâ (Radıyallâhu anhâ)**dan kalma, taştan yapılmış) tandır**(dan su

fışkırıp kuvvetlice yükselerek) **kaynadığında Biz** (Nûh'a)**: "**(Boğulmaktan selâmet bulacak kimselerin ve zürriyetlerinin faydalanması için, canlıların) **her birinden** (erkek ve dişi olmak üzere) **iki eşi bir de aleyhinde** (helâk) **söz**(ü) **geçmiş olanlar dışındaki âileni** (; Müslüman olan hanımınla üç oğlunu) **ve iman etmiş bulunan** (diğer) **kimseleri ona yükle!" buyurduk. Zaten onunla birlikte pek az kimseden başkası iman etmedi.** *Müfessirlerin beyanına göre; Nûh (Aleyhisselâm) ile birlikte gemiye binenler hakkında birkaç görüş vardır: Katâde, İbni Cüreyc ve Muhammed ibni Kâ'b el-Kurazî (Radıyallâhu anhum) gibi âlimlerin beyanına göre gemide bulunanlar sekiz kişi olup, bunlar da Nûh (Aleyhisselâm) ve Müslüman olan eşi, Sâm, Hâm ve Yâfes isimli üç oğlu ve eşleridir. Muhammed ibni İshâk (Rahimehullâh)a göre; hanımlar hâriç on kişiydiler. İmam-ı Mukâtil (Rahimehullâh)`a göre; kadınlı erkekli yetmiş kişiydiler. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayete göreyse seksen kişiydiler. Netice itibarıyla dünya halkı içerisinde bir azınlık oldukları kesindir. Nûh (Aleyhisselâm)`ın üç oğlundan Sâm; Arap ırkının babası, Hâm; zencilerin babası, Yâfes ise Türklerin babasıdır. Bugün dünyada yaşayanların tamamı Nûh (Aleyhisselâm)ın oğullarından türemiş olması hasebiyle Nûh (Aleyhisselâm) "Beşerin ikinci babası" lakabıyla anılmıştır.*

﴿41﴾ (Nûh (Aleyhisselâm)**, maiyetinde bulunan mümin lere) dedi ki: "**(Allâh'ın emriyle) **ona binin! Onun akışı da, duruşu da Allâh'ın adı**(nı zikretmek) **ile** (gerçekleşecek)**dir. Şüphesiz ki benim Rabbim, el bette** (inananları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (kendilerine çokça acıdığı için onları tûfândan kurta ran bir) **Rahîm'dir."**

﴿42﴾ **O** (gemi)**, dağlar gibi dalgalar içinde onları akıtıp götürüyorken Nûh,** (kendilerinden) **ayrı bir yerde bulunan**

oğluna: “Ey oğulcuğum! Bizimle bir likte (iman ederek bu gemiye) **bin, sen kâfirlerle beraber olma!” diye seslendi.**
﴾43﴿ **O** (Ken’ân isimli oğlu)**: “Birazdan beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım!” dedi. O** (da onu bu asılsız fikrinden çevirmek ve kendisine gerçeği açık lamak için)**: “Bugün o acıyan** (ve rahmeti gazabını geçmiş bulunan Allâh-u Te`âlâ)**dan başka, Allâh’ın** (azap ) **emrinden koruyacak hiçbir kimse yoktur! /** (Allâh-u Te`âlâ’nın) **acımış olduğu kimse dışında bugün Allâh’ın** (azap) **emrinden hiçbir kurtulan yoktur!/ Bugün Allâh’ın emrinden, O’nun acıdığı kim se**(nin durduğu yer olan gemi) **dışında hiçbir kurtarıcı** (mahal) **yoktur!/” dedi. Böylece** (baba-oğul konuşmayı henüz bitirmemişlerdi ki;) **dalgalar ara larına girdi de nihâyet o, boğulanlardan oldu.**
﴾44﴿ (Neticede bütün kâfirler tûfâna gark olunca, Allâh tarafından:) **“Ey yer!** (Üzerinde taşıdığın) **suyunu çek! Ey gök! Sen de** (yağmurunu) **tut!” buyruldu. Der ken su azal dı,** (kâfirlerin he lâk edilip, müminlerin kurta rılmasıyla ilgili) **o iş bitirildi ve o** (gemi)**, Cûdî** (dağının) **üzeri ne yerleşti de** (o zaman)**: “O zâlimler toplumuna** (Allâh’ın rahmetinden) **uzaklık olsun** (ve onlar he lâk olsun)**!” buyruldu.**
﴾45﴿ (Gözü önünde çocuğunun helâk olduğunu gören) **Nûh, Rabbine nidâ etti de: “Ey Rabbim! Şüphesiz ki oğlum benim ehlim den dir!** (Sen de bana âilemi kurtaracağına dâir söz ver miştin.) **Senin vaadin ise gerçeğin ta kendisidir. Ama hâkimlerin en güçlü hüküm vereni ancak Sensin!** (Karar verenlerin hepsinden daha bilgili ve adâletli olduğun için, diğerlerinin hükmü iptal edilebilirken, Senin kararın asla bozulamaz, ben de Senin kararına râzıyım!)**/ Hikmet sahiplerinin en hikmetlisi ancak Sensin!** (Hikmetinden sûal olmaz ama bana bunun hikmetini beyan eder misin?)**/” dedi.**

﴾46﴿ (Allâh-u Te`âlâ) **buyurdu ki: “Ey Nûh! Şu muhakkak ki o, senin** (dininin) **ehlin den değildir. Şüphesiz ki o**(nun tüm işleri)**, sâlih olmayan** (şey ler olduğundan, artık büsbütün kendisi bozuk) **bir amel** (haline gelmiş)**dir./Muhakkak ki o, sâlih olma yan bir amel**(e sahip)**dir./Şüphesiz ki bu** (şekilde dua yapman)**, uygun olmayan bir ameldir./ Artık sen, kendin için** (istediğin, fakat doğru bir istek olup olmadığı) **hakkında hiçbir bilgi**(n) **bulun mayan bir şeyi Benden isteme! Gerçekten de Ben,** (bu gibi isteklerin uygunsuzluğunu) **bilmeyenlerden olursun** (da, onlar gibi hikmete muvâfık düşmeyen dualarda bulunursun) **diye** (bunu yapmaman için) **sana vaaz ediyorum!”**

﴾47﴿ (Rabbinin bu nasihatini kabul kulağıyla dinle yen Nûh (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Ey Rabbim! Muhak kak ben, kendisi**(ni istememin doğru olup olmaya cağı) **hakkında benim için hiçbir ilim bulunmayan bir şeyi Senden istememden Sana sığınıyorum! Eğer benim için** (bu uygunsuz isteğimi) **bağışlama da bulunmazsan ve bana acı**(yıp da makbul bir tev be nasip etmezsen, bir de beni benzeri bir yanılgıya düşmekten koru)**mazsan,** (şüphesiz ki) **ben** (zarar ve) **hüsrâna uğrayanlardan olurum!” Nûh** (Aleyhisselâm)**ın bu sığınması, aslında âhirette amel bakımından zarara düşenlerden olmaması için yapmış olduğu bir taleptir. Zira düşmanların helâki ve dostların kurtuluşuyla ilgili böyle bir nimete şük redecek yerde, gaflete düşüp yararsız şeylerle meş gul olmak, hele de kötü amele sahip olduğu bildirilen bir kişinin kurtuluşu için duayla uğraşmak, hiç şüp hesiz ki kâr getirmeyecek ve açıkça zarara sevk ede cek bir muâmeledir!**

﴾48﴿ (Gemiden inme zamanı gelince) **buyruldu ki: “Ey Nûh! Sana ve seninle birlikte olan ümmetlere/seninle birlikte bulunanlardan** (türeyip var) **ola cak birtakım** (Müslüman) **ümmetlere/ Biz den bir selâm/**(boğulmak gibi âfetlerden kurtuluş ve) **sela met/ ve** (hem neslin, hem de rızkın hususunda) **bere ketler**(e nâiliyet) **ile** (o gemiden) **in!** (Senin neslin den gelecek) **birtakım** (kâfir) **ümmetler ise, ileride onları** (yaratıp, sınırlı bir zaman bol rızıklarla) **rahatça yaşatacağız, sonra da** (âhirette) **pek acı verici büyük bir azap Bizim tarafımızdan onlara dokunacaktır.”**

﴾49﴿ (Habîbim!) **İşte bu** (anlatıla)**nlar, kendilerini sana vahyetmekte olduğumuz ğayb ha ber le rindendir ki; ne sen, ne de kavmin işte bu** (Kur’â)**ndan önce onları bilmekte değildin! Öyleyse** (Nûh (Aleyhisselâm) **sabrettiği gibi, risâleti tebliğdeki zorluklara ve kavminin eziyetlerine karşı) sen de sabret! Şüphesiz ki** (dünyada gâlibiyet, âhi rette de cennetle sonuçlanacak) **o** (güzel) **âkıbet** (şirkten ve inkârdan sakınan) **müttakîlere âittir.**

﴾50﴿ **Âd** (toplumun)**a da** (soyca) **kardeşleri Hûd’u** (peygamber olarak gönderdik)**! O** (elçilik vazifesini alır almaz onlara) **dedi ki: “Ey kavmim!** (Sadece) **Allâh’a ibadet edin! Sizin için O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur! Siz** (hiçbir ilme dayanmayan,) **ancak** (evvelce yon tup yaptığınız, sonra da taptığınız bu faydasız ve zarar sız putları ibadette Allâh-u Te`âlâ’ya ortak ederek, sonra da onları Allâh nezdinde şefaatçiler ilan ederek) **iftirâda bulunan kimselersiniz!**

﴾51﴿ **Ey kavmim! O** (tebliğin size ulaştırılması) **na karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim ancak, O beni yaratmış olan Zât’a âittir. Hâlâ** (akıllarınızı kullanıp da, haklıyı haksızı ve doğ ruyu yanlışı) **anlamayacak mısınız?**

﴾52﴿ **Bir de ey kavmim!** (İman ederek) **Rabbinizden bağışlanma isteyin! Sonra da** (evvelce işlemiş oldu ğunuz şirk koşma günahınızdan) **O'na tevbe edin ki, bolca akar bir halde göğü**(n yağmurunu) **üzerinize salsın ve** (kısırlaşan hanımlarınıza nesiller vermek suretiyle) **kuvvetinize kuvvet katarak sizi artırsın. Ama siz** (şirk ve inkâr günahında ısrar eden) **suçlu kimseler olarak** (benim bu davetimden) **yüz çevir meyin!"**
﴾53﴿ (Bu etkili nasihatlere rağmen onlar aşırı inat ları yüzünden) **dediler ki: "Ey Hûd! Sen bize** (dava nın doğruluğuna delâlet eder nitelikte) **hiçbir açık delil getirmedin. Biz senin sözünden sebep ilâh larımız**(a tapmay)**ı asla bırakıcı kimseler değiliz. Zaten biz asla sana inanacak kişiler de değiliz!**
﴾54﴿ **Biz** (senin hakkında) **ancak: 'İlâhlarımızdan bi ri sana** (delilik gibi) **pek büyük bir kötülük isâbet et tirmiş!' diyebiliyoruz."** (Bunun üzerine Hûd) **dedi ki: "Şüphesiz ben Allâh'ı şâhit koşuyorum, siz de şâ hit olun ki gerçekten ben, sizin** (Allâh'a) **şirk koş makta olduğunuz şeyler**(e tapmaktan ve onları bir şey yerine koyup endişelenmek)**den tamamen uzağım.**
﴾55﴿ (Yine şâhit olun ki; ben) **O'ndan başkasın**(a tapmaktan da, O'ndan gayrinden korkmak) **dan** (da uzağım)**! Artık** (sizin dediğiniz gibi ilâhlarınız, kendilerine iba deti engelleyen kişilere zarar verme gücüne sahip bulunuyorlarsa, bunu ispatlamak üzere) **topluca bana tu zak kurun, sonra da bana** (göz açacak kadar bile) **mühlet vermeyin!**
﴾56﴿ **Muhakkak ki ben; benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allâh'a tevekkül ettim** (; güvenip iti mat ettim)**! Hareket eden hiçbir** (canlı) **varlık yoktur ki; O onun perçemini**

yakalayıcı (ve ona dilediğini uygu layıcı) **olmasın! Şüphesiz benim Rabbim** (hak ve adâleti temsil eden) **dosdoğru bir yol üzeredir.** (Bu yüzden Kendisine sığınanı zâyi etmez ve hiçbir zâlimi cezasız bırakmaz.)

﴾57﴿ **Eğer** (bu davetime icâbetten) **yüz çevirmek teyseniz, gerçekten de ben, kendisiyle size gön derilmiş olduğum şeyi size ulaştırdım.** (Artık ben bu hususta yapmış olduğumbir ihmalden dolayı site me maruz kalmam.) **Ama Rabbim** (bu inkârınız yü-zünden sizi helâk edecek de,) **sizin dışınızda bir top lumu** (yurtlarınıza ve mallarınıza sahip kılarak, sizin) **yerinize getirecektir. Zaten siz O'na hiçbir şeyle zarar veremezsiniz. Muhakkak benim Rabbim her şey üzerine** (hakkıyla gözetici ve koruyucu olan bir) **Hafîz'dır.** (Dolayısıyla yaptığınızhiçbir kötülük Kendisine gizli kalmayacağından, cezanızı ihmal et mesi ve beni sizin şerrinizden korumaması gibi bir şey O'ndan beklenemez.)**"**

﴾58﴿ (O inkârcı topluma azap edilmesine dâir) **emri miz**(in vakti saati) **gelince, Hûd'u ve beraberinde iman etmiş olan kimseleri tarafımızdan** (kendile rine lütfettiğimiz imanın kazandırdığı) **büyük bir rah metle kurtardık ve böylece onları çok ağır ve pek büyük bir azaptan kurtuluşa erdirdik.**

﴾59﴿ (Habîbim!) **İşte bunlar, o Âd** (halkı)**dır ki Rablerinin âyetlerini** (ve peygamberinin getirdiği mucizeleri) **bile bile inkâr etmişlerdir ve O'nun elçilerine isyan etmişlerdir, böylece onlar** (hakkı kabule yanaşmayan) **her çok inatçı zorbanın em ri ne tamamen uymuşlardır.**

﴾60﴿ **Böylece onlar işte bu dünyada da, kıyâmet gününde de** (bütün rahmet ve hayırlar dan uzaklaş tırılarak) **büyük bir lânete tâbi tutulmuşlardır. İyi bilin ki; gerçekten Âd** (kavmi)**, Rablerini inkâr etmişlerdir. Âgâh olun ki; Hûd'un kavmi olan**

Âd için (tüm rahmetlerden) **tam bir uzaklık olsun** (ve böylece onlar pek büyük bir helâke maruz tutulsun)**!**

﴾61﴿ **Semûd** (toplumun)**a da** (soyca) **kardeşleri Sâlih'i** (peygamber olarak gönderdik)**! O** (elçilik vazi fesini alınca onlara) **dedi ki: "Ey kavmim!** (Sadece) **Allâh'a ibadet edin! Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur! O sizi yaratmaya topraktan başlamış tır ve size orada ömür vermiştir/size ora yı imar gücü vermiştir** (de böylece siz binalar yaparak, kuyular açarak ve ağaçlar dikerek orayı mamur kılabil mişsinizdir)**/sizden oranın imarını istemiştir/. Öyleyse** (iman ederek) **Kendisinden bağışlanma ta lep edin, sonra da** (evvelce işlemiş olduğunuz şirk koşma suçunuzdan) **O'na tevbe edin! Gerçekten benim Rabbim** (, tevbe edip iyi amel iş leyenlere karşı rahmeti pek yakın olan bir) **Karîb'dir;** (Kendisine dua edenlerin isteklerine icâbet eden bir) **Mücîb'dir.**

﴾62﴿ (Sâlih (Aleyhisselâm)**ın bu nasihatlerini dinle yen müşrik kavmi, etkilenecek yerde, in kârlarını daha da artırarak) dediler ki: "Ey Sâlih! İşte bu** (sözleri bize konuşma)**ndan ön ce gerçekten de sen** (bizi yönete cek ve her işte başvuracağımız bir müsteşâr olacak diye) **bizim aramızda** (kendisine) **umut bağlanan** (ve dinimize uyum sağlaması beklenen) **bir kimse idin** (, ama bu tevhid davetinden sonra senden ümidi kestik)**. Sen babalarımızın** (ve atalarımızın) **tapmak ta olduğu şeylere tapmamızı mı bize yasaklıyor sun? Şüphesiz ki biz, senin bizi kendisine davet etmekte olduğun** (tevhide iman ve putları inkâr gibi) **şeylerden, elbette çok huzursuz edici pek büyükbir şüphe içindeyiz."**

﴾63﴿ (Sâlih (Aleyhisselâm) **onların bu şirk dolu sözlerine karşılık) dedi ki: "Ey kavmim! Gördünüz mü?** (Söyle yin bakayım!) **Eğer ben Rabbimden**(ge len ve dava mın

doğruluğuna şâhitlik yapacak nitelikte olan) **açık bir delil üzere bulunmuş olduysam ve O bana tarafından** (peygamberlik gibi) **büyük bir rahmet ver mişse** (ki öyledir)**; şimdi ben** (elçiliğimi tebliğ göre vinde gevşeklik yaparak) **O'na isyan ede cek olursam, bana Allâh'tan** (gelecek azâba karşı) **kim yardım ede bilir? Şu halde** (ben sizi dinleyip de Allâh'a isyan eder sem,) **siz bana, zarara uğratmadan başka bir şey artırmış olmayacaksınız!/Böylece siz bana,** ('Mu hakkak ki siz zarardasınız!' deme imkânı vererek, sizi) **hüsrana nispet etmekten başkabir şey artırmış olmuyorsunuz!/**

﴾64﴿ **Ey kavmim! İşte bu size** (benim peygamberlik iddiamda doğruluğuma delâlet eden bir mûcize ve) **bir âyet olarak, Allâh'ın** (maddî sebepler olmaksızın, sırf kudret eseriyle yaratıp kayadan çıkardığı) **dişi devesi dir! Artık onu bırakın da, Allâh'ın toprağında** (ser bestçe) **yesin** (, içsin)**!** (Onu boğazlayıp öldürmek bir yana) **ona en ufak bir kötülük bile dokundurmayın, sonra sizi** (üç günün ardında gelecek) **pek yakın bir azap yakalayıverir!"**

﴾65﴿ **Fakat onlar** (bu emre karşı geldiler de) **ayakları nı keserek** (işe başlayıp) **o dişi deveyi boğazladılar. Bunun üzerine** (Sâlih (Aleyhisselâm) **onlara) dedi ki: "Yurdunuzda üç gün** (daha) **yaşayın!** (Ey suçlu insan!) **İşte bu, yalan olmayan bir vaaddir."**

﴾66﴿ (O müşriklerin azâbıyla ilgili) **emrimiz**(in vakti) **gelince; Sâlih'i ve beraberinde iman etmiş olan kim seleri tarafımızdan büyük bir rahmetle** (, korktuk larından) **kurtardık.** (Özellikle) **işte o** (müşriklerin sayhayla helâk edildikleri) **günün rüsvaylığından da** (hiç etkilenmeyecek derecede kendilerini selâmete çıkardık)**!** (Ya Muhammed!) **Şüphesiz senin Rabbin,** (dostlarını kurtarmaya yeterli güce

sahip olan) **Ka viyy de,** (düşmanlarını helâk ederekgâlibiyetini ilan eden) **Azîz de ancak O'dur.**

﴾67﴿ **O** (kâfirlik yaparak kendilerine) **zulüm yapmış olan kimseleri ise o** (Cibrîl'in) **sayha**(sı, içinde tüm yıldırımları, gök gürültülerini ve korkunç sesleri barın dıran o müthiş nâra) **yakaladı da, böylece onlar** (he lâke uğramış ölüler hâlinde) **yurtlarında yere yapışıp kalanlaradöndüler.**

﴾68﴿ **Sanki onlar orada hiç ikamet etmemiştiler! Bilin ki; gerçekten de Semûd** (kavmi)**, Rablerini in kâr etmiştirler. Âğâh olun ki; Semûd için** (tüm rah metlerden) **tam bir uzaklık olsun!**

﴾69﴿ **Andolsun ki; muhakkak elçilerimiz** (olan melekler) **İbrâhîm'e** (, bir çocuğu olacağı ve Lût kav minin helâk edileceği) **müjde**(si)**yle geldiler de: "Se lâm** (ve selâmet senin üzerine olsun)**!" dediler. O da: "**(Size de) **selâm** (olsun)**!" dedi. Derken o, pişmiş bir buzağı getirmekte hiç gecikmedi!**

﴾70﴿ **Ama o, ellerini ona uzan maz bir halde gö rünce on ları**(n bu durumunu) **yadırga dı ve onlar yüzünden** (gelecek tehlikeden) **birkorku hissetti /bir korku**(yu içinde) **gizledi/. Onlar** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**`ın bu endişesini fark edince): "Korkma! Şüphe siz ki biz Lût kavmin**(i helâk etmey)**e gönderildik!" dediler.**

﴾71﴿ (O esnada) **hanımı** (Sâre) **ise** (hizmet için perde arkasında) **ayakta idi,** (Lût kavminin helâkine ve eşinin korkusunun gidişine sevinerek) **birden gülüverdi. Biz de onu** (bu sevinçten daha büyük bir sürûra mazhar etmek için, onca yaşına rağmen kendisine ihsan edilecek) **İshâk** (isimli mübarek bir çocuk) **ile, İshâk'ın ardından da Ya`kûb** (nâmında bir torun) **ile müjdeledik.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayete göre; Lût kavmini

helâk etmekle görevlendirilen Cibrîl, Mîkâîl ve İsrâf îl (Aleyhimüsselâm) *çok güzel yüzlü delikanlılar şekline girip İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*a uğradılar. O onları ilk başta tanıyamadı, zaten tanısaydı, meleklerin yemediklerini ve içmediklerini bildiği için onlara yemek sunmazdı ve onlardan korkmazdı. Onların yemediklerini görünce sebebini sordu, melekler: "Biz para vermediğimiz yemeği yemeyiz!" deyince o: "Onun bir bedeli var, o da başında Allâh'ınadını anacaksınız, sonunda da O'na hamdedeceksiniz!" dedi. O zaman Cibrîl* (Aleyhisselâm)*, Mikâîl'*(Aleyhisselâm)*a bakarak: "Böyle bir kişiyi Rabbinin Halîl seçmesi çok yakışmış!" dedi. Sâre* (Radıyallâhuanhâ) *İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*ın endişesinin gittiğini görünce sevinçten gülmeye başladı. İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*ın Hâcer valideden onüç sene evvel İsmâ'îl adında bir oğlu olmuştu. Ama doksanlı yaşlarına varmış olmasına rağmen çocuk sahibi olamamış olan Sâre vâlide İshâk isimli bir oğlu olacağı müjdesini alınca hayretini gizleyemeyerek bunun nasıl olacağını sordu, daha sonraki âyet-î kerîmelerde beyan edildiği üzere ona bu işin mûcize kabîlinden olacağı bildirildi.*

﴾72﴿ **O dedi ki: "Ey benim rüsvaylığım!** (Şimdi se nin zamanın! Vay başıma gelenler!) **Ben mi doğura cakmışım, oysa ben** (doksan küsur yaşına ulaşmış) **yaşlı bir kadınım, iş te bu da** (, yüz küsûr yaşına var mış) **bir ihtiyar olan kocam! Şüphesiz işte bu, el bette pek şaşılacak bir şeydir!"**

﴾73﴿ (Melekler) **dediler ki: "**(Ey Sâre! Sen birçok mûcizelerin mahalli olan nübüvvet evinde yetişmiş ken) **Al lâh'ın emrinden** (, kudretinden ve hikmetin den) **sebep mi şaşkınlığa düşüyorsun? Ey Ehl-i Beyt! Allâh'ın** (bütün hayırları getiren) **rahmeti** (, peygam berlik ve çocuk bağışlaması gibi tüm hayırları) **ve bereketleri özellikle sizin üzerinize olsun!**

Şüphesiz ki O, (tüm işleri beğenilen ve bütün kullarının hamd lerini hak edecek kadar nimetler veren bir) **Hamîd'dir;** (ihsanı pek açık ve çok büyük olan, Mukaddes Zât'ı ise çok yüce ve şerefli olan bir) **Mecîd'dir."**

﴾74﴿ **Kendisine o** (çocuk) **müjde**(si) **gelmişken, İbrâhîm'den korku gidin ce o,** ("Orada imanlı kim seler bulunuyorken, nasıl onları hep birlikte helâk edeceksiniz?" diye) **Lût kavmi hakkında Bizim** (el çilerimiz)**le mücadele ediyordu.**

﴾75﴿ **Şüphesiz ki İbrâhîm, elbette** (kendisine kötülük edenden intikam alma hususunda) **hiç acele etmeyen,** (insanların azaptan kurtulması için) **çok âh eden ve** (Allâh-u Te`âlâ'ya hakkıyla) **yönelen bir kimseydi.**

﴾76﴿ (O zaman melekler İbrâhîm (Aleyhisselâm) **a:) "Ey İbrâhîm!** (Ne kadar merhametli olsan da,) **işte bu** (tartışma)**ndan yüz çevir! Hiç şüphesiz şu bir gerçek ki; Rabbinin** (onların azâbı hakkında kesin leşmiş kaderini ifade eden) **emri muhakkak gelmiştir. Bir de onlar, reddedilemeye cek bir azap şüphesiz onlara gelicidir."**(dediler.)

﴾77﴿ **Elçilerimiz** (İbrâhîm'in yanından ayrılıp) **Lût'a gelince o,** (livâtaya düşkün olan sapık kavminden) **onlar**(ı koruma endişesi) **yüzünden üzüntüye ka pıldı ve** (kendisini) **güç bakımından** (yetersiz gör düğü için) **onlar hakkında darlık çekti de: "İşte bu,** (çok zor geçecek) **pek sıkı bir gündür!" dedi.**

﴾78﴿ **Derken kavmi** (güzel yüzlü , tüysüz delikan lılar şeklinde Lût (Aley hisselâm)**`a misafir gelen melekleri görünce hiç utanıp sıkılmadan), kendisine doğru koşturulurcasına ona geldi. Zaten daha önce de onlar** (erkek erkeğe sapık ilişki, kadınlara arkadan yanaşma ve kumar oynama gibi) **kötü şeyler yapar olmuştular.** (Korktuğu başına gelen Lût (Aley hisselâm)

bu durum karşısında onlara) dedi ki: “Ey kavmim! İşte bunlar benim (ümmetimin kadınlarıdır. Bir pey gamber, ümmetinin babası makamında olduğundan, bunlar da benim) **kızlarım** (durumunda)**dır ki, on lar sizin için pek temizdir! Artık Allâh’tan hakkıyla sakının da, misafirlerim hususunda beni** (mah cup ve) **rüsvay etmeyin! İçinizden bir tane de mi doğru görüşlü adam yok** (ki, hakkı anlasın da bâtılı bıraksın)**?!”**

﴾79﴿ **Dediler ki: “Elbette sen bizim** (şehvetimizi tatmin) **için kızlarında hiçbir** (rağbetimiz bulunma dığını ve erkeklerle cin sî münasebet bize yeterli ol duğundan, kızlarınla evlenmemizin bizce) **hak** (ve gerekli bir şey) **olmadığını muhakkak bilmekte sin! Ve gerçekten sen bizim istemekte olduğumuz şeyi de elbette bilmektesin!”**

﴾80﴿ (Kavminin, bu azgınlıklarından vazgeçmeye ceğini anlayarak ümitsizliğe kapılan Lût (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Keşke gerçekten benim için size karşı bir güç olsaydı, ya da ben çok güçlü bir dayanağa sığınabilseydim** (, işte o zaman elbette bizzat kendi kuvvetimle, ya da sırtımı dayadığım o güç sahibinin desteğiyle sizi püskürtürdüm)**!”**

﴾81﴿ (Bunun üzerine melekler) **dediler ki: “Ey Lût! Gerçekten de biz Rabbinin elçileriyiz! Onlar asla sana ulaş**(ıp da bir kötülük yap) **amazlar. Sen gecenin bir parçasında âi lenle birlikte** (yola çıkıp) **yürü! Ama sizden hiçbir kimse** (arka sına bakmak için geri) **dönmesin/ geri kal ma sın/! Ancak hanımın müstesnâ! Muhakkak şu bir ger çek ki; onlara isâbet eden şey ona da isâbet edicidir. Şüphesiz onlara vaad edilen** (azap) **zaman**(ı)**, sabah vaktidir.** (Ne acele ediyorsun?) **O** (beklediğin) **sabah gerçekten çok ya kın değil midir?”**

﴾82﴿ **Bizim** (, Lût kavminin helâkiyle ilgili azap) **em rimiz gelince,** (onların yaşadığı yedi adet şehri Cib rîl'in kanadıyla tersyüz ederek) **oraların yukarısını aşağısı yaptık ve oraların üstüne katılaşmış ça murdan** (azapları için hazırlanıp) **istif edilmiş/peş peşe gönderilmiş/ taşlar yağdırdık.**
﴾83﴿ **Rabbin katında** (bulunup, O'ndan başka kim senin bilemeyeceği gizli yerlerde, beyaz- kırmızı gibi alâmetlerle ve atılacağı kimsenin is miyle damgalana rak) **nişanlanmış olan** (o taşları yağdırdık)**! Zaten on**(lara isâbet eden taş)**lar o** (şirk koşan) **zâlimlerden** (hiçbir zaman) **asla uzak değildir.**
﴾84﴿ **Medyen** (kavmin)**e de** (soyca) **kardeşleri Şu`ayb'ı** (peygamber olarak gönderdik)**! O** (elçilik vazifesini alır almaz, onlara) **dedi ki: "Ey kavmim!** (Sadece) **Allâh'a ibadet edin! Sizin için O'ndan baş ka hiçbir ilâh yoktur! Ölçek ve tartı**(da ölçülüp tar tılan eşya)**yı eksik yapmayın!** (Çünkü) **şüphesiz ben sizi** (buna muhtaç bırakmayacak) **fazlaca bir** (nimet ve) **malla iç içe görmekteyim** (ki bu nedenle siz ek sik vermek bir yana, şükür için insanlara daha fazla vermelisiniz)**. Ama** (bu günahtan vazgeçmemeniz durumunda) **muhakkak ki ben** (bir ferdinizi bile bırak mayıp hepinizi helâk edecek olan) **kuşatıcı bir gü nün azâbından size karşı endişe duymaktayım!**
﴾85﴿ **Ey kavmim! Ölçeği ve mîzânı** (fazlasıznok sansız olarak tam bir) **adâletle tamamlayın ve insanlara** (hakları olan mal ve) **eşyalarını noksan ver meyin. Bir de** (onların haklarında eksiltmeye gidip de, hem dininizin hem de âhiretinizin yararları husu sunda) **bozgunculuk yapan kişiler olarak yer**(yü zün)**de fesat çıkartmayın.**
﴾86﴿ (İnsanlara haklarını tamamen vermenizin ar dından) **Allâh'ın bıraktığı** (kâr, haksız kazanç yoluy la biriktirmeye çalıştıklarınızdan) **sizin için daha iyidir. Eğer inanan kimseler**

olduysanız (, helâl ve hayırlı olanı tercih etmeniz gerekir. Çünkü ölçü ve tartıda noksanlık yaparak kazandıklarınız, hiçbir faydasını göremeyeceğiniz birtakım haramlardır ki, siz onlarda bir hayır bulunduğunu sansanız da onlar katıksız şerdirler. Ama bunun eseri, imanlı kimseler olmanız durumunda açığa çıkacaktır, yoksa zaten hiç bir muamelenizde hayır söz konusu olamaz)**! Zaten ben sizin** (günahlardan korunmanız için) **üzerinize asla bir bekçi değilim!/Ben** (amellerinizi sayıp karşılığını vermek üzere) **size karşı asla bir muhafız değilim!/**(Eğer bu kötü işleri bırakmazsa nız,) **ben** (Allâh'ın nimetlerini) **sizin üzerinize asla bir koruyucu değilim!/"**

﴾87﴿ **Dediler ki: "Ey Şu'ayb! Babalarımızın** (ve atalarımızın) **tapmakta olduğu şeyleri ve malları mız hakkında** (eksiltme ve artırma gibi) **dilemekte olduğumuz şeyi yapmamızı terk etmemizi sana** (çokça kıldığın) **namazın**(dan kaptığın vesvese ve akılsızlık) **mı emrediyor? Şüphesiz ki sen elbette** (acele davranmayan) **halîm** (-selim) **ve** (aklı kemâle ermiş,) **reşîd bir kimsesin!" O müşrikler aslında Şu`ayb** (Aley hisselâm)**ı azgın ve sapık bir kimse olarak kabul ettikleri halde, kendisini bu sıfatların tam tersiyle niteleyerekonunla alay et meyi kastetmişlerdir.**

﴾88﴿ (Şu'ayb (Aleyhisselâm) **onla rın bu alay do lu söz lerine kar şılık) dedi ki: "Ey kavmim! Gör dünüz mü?** (Söyleyin bakayım!) **Eğer ben Rabbimden** (gelen ve davamın doğruluğuna şâhitlik yapacak nitelikte olan) **açık bir delil üzere bulunmuş olduysam ve O bana** (, nübüvvet, hikmet ve helâl mal gibi) **sadece Kendisi tarafından** (lütfedilebilecek) **güzel bir rızık ihsan etmişse**(, peki şimdi, taptığınız putları ve yaptığınız günahları bırakmayı emretmemek ve peygamberle rin gönderiliş gayesine ters davranışta bulunmak gibi bir şey bana hiç yakışır

mı?)**! Ben sizi kendisinden nehyetmekte olduğum o** (ölçüde tartıda noksanlık yapmak gibi kötü bir) **şeye doğru yönelerek** (ve yasakladığım şeyi kendim ya parak) **size muhâlefet etmek istemiyorum! Ben ancak gücüm yettiği sürece** (nasihat ve va azlarla sizi) **ıslah** (etmeyi) **arzuluyorum. Zaten benim** (bu husustaki) **muvaffakıyetim ancak Allâh**(-u Te`âlâ'nın yardımı) **iledir. Ben** (tüm işlerimde, özellikle bu konuda) **ancak O'na** (güvenip) **tevekkül ettim ve ben ancak O'na yönelirim!/**(Âhi rette de) **ancak O'na döneceğim!/**(Bu gayemi ger çekleştirme hususunda) **ancak O'na müracaat edi yorum!**

﴾89﴿ **Ey kavmim! Bana** (düşmanlık ederek)**karşı gelmek sakın size, Nûh'un kavmine ya da Hûd'un kavmine veya Sâlih'in kavmine isâbet etmiş olan şeylerin** (; boğulma, kasırgaya tutulma, zelzele ve say hayla helâk edilme türü dehşetli azapların) **bir ben zerinin size isâbet etmesini kazandırmasın. Zaten Lût'un kavmi** (ne zaman, ne de mekân ola rak) **sizden hiç de uzak değildir!**

﴾90﴿ **Bir de siz** (iman ederek) **Rabbinizden bağış lanma isteyin! Sonra da** (evvelce işlemiş olduğunuz şirk koşma günahınızdan) **O'na tevbe edin! Gerçekten benim Rabbim** (tevbe edenlere karşı rahmeti pek büyük olan bir) **Rahîm'dir;** (dostlarını çok seven ve seven bir kişinin, sevdiğine yaptığı lütuf ve ihsanları onlara revâ gören bir) **Vedûd'dur."**

﴾91﴿ (Bu kadar fesâhat ve belâğat harikası nasihat leri dinledikleri halde hiçbir etkilenme göstermeyen, fakat karşısında konuşacak bir güç de bulamayan o sapık kavim, yapılan öğütleri hafife almak ve peygam beriyle alay etmek üzere) **dediler ki: "Ey Şu`ayb!** (Biz tevhid inancının gerekliliği ve alıp satarken eksik fazla yapmanın haram oluşu gibi konularda) **söyle mekte olduğun şeylerden birçoğunu anlamıyo ruz! Ve şüphesiz ki**

elbette biz seni aramızda (hiç bir şeye gücü kuvveti yetmeyen) **bir zayıf olarak görü yoruz. Senin kabilen**(den hiçbir korkumuz yoksa da, bizim dinimiz üzere oldukları için nezdimizde itibar ları vardır, o da) **olmasaydı, elbette seni taşlaya rak öldürürdük! Zaten bize göre sen hiç de değerli biri değilsin** (ki, bu itibarın seni recmetmemize mâni olsun. Bizim bu nu yapmamıza mâni olan tek şey, dinimizden ayrıl mayıp, seni bize tercih etmeyen yakınlarının hatırını saymamızdır)**!”**

﴾92﴿ (Şu`ayb (Aleyhisselâm) **onların bu tehdit dolu sözle rine cevâben) dedi ki: “Ey kavmim! Benim kabilem size göre Allâh’tan daha mı değerlidir ki,** (onların hatırına bana dokunmuyorsunuz da, Allâh-u Te’âlâ’nın yüce hatırını hiç hesaba katmıyorsunuz. Böylece siz) **O’nu ardınızda** (bırakıp) **sırt arkasına atılmış** (de ğersiz) **bir şey edindiniz** (öyle mi)**?** (Ama) **şüphe siz ki benim Rabbim sizin yapmakta olduğunuz şeyleri** (, ilmiyle de kudretiyle de çepeçevre kuşatan bir) **Muhît’tır.**

﴾93﴿ **Ey kavmim! Siz** (kâfirlik ve bana karşı düş - manlık hususunda) **olanca gücünüz/konumunuz/ üzere çalış**(ıp çabalay)**ın. Şüphesiz ben de** (yolumda sebat edip, size karşı direnişte olanca gücümle) **çalı şıcıyım. Pek yakında bileceksiniz, kimmiş o kim se ki, kendisini rezil edecek azap ona gelecektir, bir de kimmiş o yalancı? Öyleyse** (sizi tehdit ettiğim şeylerin gerçekleşeceği zamanı) **bekleyin, şüphesiz ben de sizinle birlikte** (bunu) **gözleyiciyim!”**

﴾94﴿ (O müşriklerin azâbıyla ilgili) **emrimiz**(in vak ti) **gelince; Şu`ayb’ı ve beraberinde iman etmiş olan kimseleri tarafımızdan büyük bir rahmetle**(, korktuklarından) **kurtardık. O** (kâfirlik yaparak kendilerine) **zulüm yapmış olan kimseleri**

ise o (Cibrîl'in) **sayha**(sı, o içinde tüm yıldırımları, gök gürültülerini ve korkunç sesleri barındıran müthiş nâra) **yakaladı da, böylece onlar** (helâke uğramış ölüler hâlinde) **yurtlarında yere yapışıp kalanlaradöndüler.**

﴾95﴿ **Sanki onlar orada hiç ikâmet etmemişti ler! Âgâh olun! Semûd** (kavmi tüm rahmetlerden) **uzak olduğu gibi, Medyen** (halkı) **için de** (tüm ha yırlardan) **büyük bir uzaklık olsun** (ve böylece on lar pek büyük bir helâkeuğratılsın)**!**

﴾96﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz Mûsâ'yı** (; asâ, bembeyaz el, tûfân, çekirge, bit-pire, kurbağa, kan, mahsullerin ve canların noksanlaştırılması olarak sıralanan dokuz mucizeden oluşan) **âyetlerimizle, bir de** (özellikle ejderhaya dönüştüğünde binlerce büyücünün ortaya koyduğu malzemeleri yutan asâ gibi) **pek açık ve güçlü bir delille gönderdik. Bu mûcizelerin tafsilatı için bakınız : A'râf sûresi; 133.**

﴾97﴿ **Firavun'a ve ulu adamlarına! Fakat onlar** (Mûsâ'nın emrini terk ettiler de) **Firavun'un emri ne/işine/ iyice uydular. Hâlbuki Firavu n'un emri/işi /,** (güzel bir neticeyle sonuçlanmaya) **hiç de elverişli bir şey değildi/** (doğru yola) **irşâd eden bir şey değildi/doğru ve düzgün bir şey değildi/!**

﴾98﴿ **O** (Firavun)**, kıyâmet gününde kavminin önü ne geçecektir, artık o onları** (suya götürür gibi) **o ateşe** (kesinlikle) **girdirmiştir.** (Susuzluğu giderme ve ciğerleri soğutma gayesiyle) **varılacak su olarak, ne de kötü bir yerdir o** (ciğerleri yakıp tutuştu)**rası** (cehennem)**!**

﴾99﴿ **O** (Firavun'a uya)**nlar işte bunda da, kıyâmet gününde de** (bütün rahmet ve hayırlardan uzaklaştı rılarak) **büyük bir lânete tâbi tutulmuşlardır.** (Bunun bir neticesi olarak dünyada peşlerinden gelecek üm metler tarafından, âhirette ise tüm mahşer halkınca lânet ve bedduaya çarptırılacaklardır.) **Bu** (türlü

bed dualara maruz kalmak) **ise, bağış olarak verilen ne kötü bir yardımdır!**

﴾100﴿ (Habîbim!) **İşte bu**(nca kıssa)**, o** (helâk edilen) **şehirlerin** (halkının) **haberlerinden bir kıs mıdır ki, onu sana anlatmaktayız! Oralardan** (dik duran başak gibi hâlâ) **ayakta dur** (mayı başar)**abilen de vardır, biçilmiş** (ekin gibi ta mamen izleri kayb)**olan da!**

﴾101﴿ **Böylece Biz** (kendilerini helâk ederek) **onlara zulüm yapmadık, ve lâkin onlar** (kendilerini helâk ettirecek günahlar işleyerek) **nefislerine zulümde bulundular. Fakat senin Rabbinin** (azap) **emri geldiğinde, on ların Allâh'ı bırakıp da tapmakta oldukları o** (bâtıl) **ilâhları** (, başlarına gelen azâbı kaldırmak için) **kendi lerinden hiçbir şe yi savuşturamadı. Böylece onlar bunlara, zarara uğratma dışında bir artış da yapa madılar.**

﴾102﴿ (Rasûlûm!) **İşte ken di leri**(nin halkları müşrik ve) **zâlim olan memleketleri yakaladığı za man, Rab binin yakalayışı böylece** (pek çetin)**dir! Gerçekten de O'nun yakalaması çok acı verici dir, pek şiddetlidir** (ki, ona çarpılanın kurtuluşu asla beklenemez)**!**

﴾103﴿ (Ey Nebiyy-i zîşânım!) **İşte muhakkak ki bu** (şekilde geçmiş üm metlerin yakalanışı) **nda, âhi ret azâbından korkmuş bulunan kimse için elbette pek büyük bir âyet** (ve ibret) **bulunmaktadır.** (Zira günahkârların dünyada çarpıldığı azâ bı gören kimse, mecburen onları âhirette bekleyen görülmemiş azap ları düşünecek ve onların yaptıklarını terk edecektir.) **İşte o** (kıyâmet günü)**, insanların kendisi**(nde hesaba çekilip, karşılıklarını almak) **için toplanmış olduğu pek büyük bir gündür! Ve yine işte o,** (herkes tarafından) **hazır**

bulunulan çok büyük bir gündür!/Şâhitleri bol olan bir gündür./
﴾104﴿ **Biz onu** (; o istisnâsız herkesin kendisinde toplanıp birbirine şâhitlik yapacağı kıyâmet gününü,) **ancak sayılı** (az) **bir süre**(nin bitmesini takdir etti ğimiz) **için geciktiriyoruz.**
﴾105﴿ **O** (beklenen süre bitip, kıyâ metin kopma za manı) **geleceği gün , O** (Allâh-u Sübhânehû) **nun izni olmadıkça hiçbir nefis konuşamayacaktır.** (Mahşer de toplanacak) **o**(la) **nlardan** (İlâhî tehdit gereği azâ ba çarptırılacak bedbaht ve) **şakî**(ler) **de vardır;** (vaad-i İlâhî muktezâsınca kendisine cennet vâcip olan bah tiyâr ve) **sa'îd**(ler) **de!**
﴾106﴿ **Artık o kimseler ki** (kâ firliği tercih ettikleri için, haklarında bedbahtlık kararı verilerek) **şakî ol muşlardır; işte o** (cehennem) **ateş**(in) **in içe risinde dirler. Onlar için orada**(, merkebin anırmasının başlangıç ve bitişini andıran) **güçlü ve zayıf birtakım sesler vardır** (ki bu onların gam ve kederlerinin bir alâmeti dir)**./** (Kalbini sıkıntı istila edip ruhu daralan kişilerin yaptığı gibi) **uzun uzun nefes alıp verme vardır/**(piş manlık ifade eden) **yüksek bir hırıltı ve bitmeyen bir ağlama vardır/.**
﴾107﴿ (Sonu olmayan âhiretin) **gökler**(i) **ve yer**(leri) **durdukça** (o kâfirler) **orada**(ki sıcak tabakada) **ebedî kalıcılar olarak** (bulunacaklardır)**! Ancak senin Rabbinin**(, cehennemin soğuk taba kasıyla azap etmeyi) **dilemiş olduğu süre müstesnâ!/Ancak Rabbinin** (, günahları yüzünden önce cehenne me sokmayı, sonra da imanları nedeniyle oradan çıka rıp cennete kavuşturmayı) **dilemiş olduğu** (Müslüman) **kimseler müstesnâ!/ Gerçekten senin Rabbin,** (iyiler ve kötüler hakkın da yapmayı) **dilemekte olduğu şeyleri** (hiçbir itiraz ve engellenmeyle karşılaşmaksızın) **tam manasıyla yapan bir Zât'tır.**

﴾108﴿ **Ama o kimseler ki** (iman ve sâlih amel lerle yaşayıp ölerek) **sa'îd kılınmışlardır; işte** (onlar da ardı arkası) **kesilmeyen bir bahşiş olmak üzere** (âhi retin) **gökler**(i) **ve yer**(leri) **durdukça içerisinde ebedî kalıcılar olarak cennettedirler! Ancak senin Rabbinin dilemiş olduğu** (şekilde kabirde ve mah şerde kalacakları) **süre müstesnâ!**
﴾109﴿ (Habîbim! İnsanların başına geleceklerden haberdâr edildiğine göre,) **artık sen işte şunların tapmakta oldukları şeyler**(in, kendilerine zarar ve rip, fayda vermeyeceğin) **den hiçbir şüphe içinde bulunma!** (Çünkü) **onlar ancak, babalarının** (ve atalarının) **daha önce tapmakta olduğu gibi** (, körü körüne taklide dayanan birtakım zararlı) **ibadet**(ler) **yapıyorlar. Şüphesiz ki Biz onlara**(; dünyada kendilerini az dıracak rızıktan ve âhirette sebep olacağı azaptan) **na siplerini eksiltilmemiş olarak elbette tastamam vericileriz.**
﴾110﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz Mû sâ'ya o** (Tev rât) **kitabı**(nı) **verdik; fa kat gerçekten onda da ih tilaf edil**(erek, bir kısmı tarafından kabul gö rüp, di ğer birtakımlarınca inkâr edil) **di. Eğer** (inkârcılara cezaları peşin verilmeyip, âhirete tehiriyle ilgili, ezel de) **Rabbin tarafından geçmiş olan** (kararı ifade eden) **bir kelime bulunmasaydı, elbette** (haksızların belası çarçabuk verilip herkese gösterilir ve böylece hidâyet ehliyle, sapıkların) **aralarında** (çoktan) **hü küm verilmiş olurdu. Şüphesiz ki o** (senin kavmin den kâfir ola)**nlar elbette o** (başlarına gelecek azap tan ve bunu bildiren Kur'â)**ndan dolayı çok huzur suz edici pek büyük bir şüphe içindedirler.**
﴾111﴿ **Şüphesiz ki** (o mümin ve kâfir olanlardan) **hep si de, andolsun ki ; Rabbin onlara amellerini**(n kar şılığını) **elbette tastamam verecektir. Gerçekten O onların yapmakta olduğu**

şeyleri(n görünen-görün me yen tüm yönlerini hakkıyla bilen bir) **Habîr'dir.**

﴿112﴾ (Habîbim!) **Artık sen** (Kur'ân-ı Kerîm'de) **emrolunduğun gibi** (inanç larında ve amellerinde) **dosdoğru ol! Seninle birlikte** (şirkten ve inkârdan) **tevbe** (ederek iman) **etmiş olanlar da** (hiçbir bâtıla meyletmeksizin ve hakları zâyi etmeksizin dosdoğru olsunlar)**! Siz**(in için belirlenen sınırları aşarak) **azgınlık da etmeyin! Zira şüphesiz ki O, yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla görüp karşılığını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴿113﴾ **O** (şirk koşarak) **zulüm işlemiş olan kimse le re** (, onlar gibi giyinip kuşanmak ve kendilerine de ğer vermek gibi basit gördüğünüz şeylerle de olsa) **en ufak bir meyil dahi göstermeyin, sonra** (onları yaka cak olan) **o ateş size de dokunur. Sizin için Allâh'tan başka yar dımcılar da yoktur** (ki sizi O'nun azâbın dan koruyabilsin)**! Sonra** (kâfirlere meyledenlere azap edece ğini açık layan O Allâh ta rafından da) **yardım olunmazsınız!**

﴿114﴾ (Habîbim!) **Gündüzün iki ucu** (olan öğle ve ikindi zamanı)**nda ve** (sabah vakti ile akşam-yatsı gibi) **gecenin** (gündüze) **yakın** (olan) **ba zı saatle rinde o** (farz olan beş vakit) **namazı dosdoğru kıl! Şüphesiz ki o** (beş vakit namaz gibi) **güzel ameller, kötü işleri**(n vebalini) **giderirler. İşte** (isti kamet emrinden) **bu**(raya kadar anlatılanlar)**, öğüt alanlar için büyük bir vaazdır.**

﴿115﴾ (Habîbim! Kâfirlerin ezi yetlerine karşı da sab ret, namaz gibi ağır ibadetlere de vam edip, günah lardan sakın mayı sürdürmeye de) **sabret! Şüphesiz ki Allâh** (yaptıkları tüm amellerde, Kendisini görür gibi bir ihlâsa sahip olan) **o muhsin kimselerin mükâ fatını boşa çıkarmaz!**

﴾116﴿ **Sizden önceki asırlar** (halkı) **içerisinden kalıcı bir haslet** (olan akl-ı selîme ve isâbetli görüş)**e sahip kimseler/fazîlet** (ve erdem) **sahipleri/ bulun saydı da yer**(yüzün)**de** (insanları günahlardan, boz gunculuk ve) **fesattan alıkoy salardı ya! Lâkin on lar ara sından kurtarmış olduğumuz pek az kimse müstesnâ!** (Çünkü onlar kötülükleri engelleme vazi fesini sürdürdüler. Ama ekserisi bu vazifeyi ihmal ettiler.) **O** (münkerden neh yetme vazifesini terk ederek büyük bir) **zulümde bulunmuş olan kimseler** (âhi ret derdini bıraktılar da sadece) **kendisi sebebiyle rahata erdirildikleri** (servet ve güzel yaşam gibi dünyevî) **şeylerin ardına iyice düştüler ve böyle ce daha** (birçok günaha bulaşan ve bunun verdiği rahatlıkla, cürümlerin en büyüğü olan şirk günahını dahi irtikâb etmekten çekinmeyen) **suçlu kimseler oldular.**
﴾117﴿ (Habîbim!) **Senin Rabbin** (gibi zulmün zerresinden dahi münezzeh olan Âdil bir Zât)**o memle ketleri, hem de halkı** (iyi yolda bulunan ve güçleri nispetinde vaaz u nasihatlere devam ederek) **ıslâh**(a gayret) **edici kimselerken**(, suçsuz insanları helâk etmek gibi) **büyük bir zulümle asla helâk edecek değildir!**
﴾118﴿ **Rabbin** (herkesin hak dinde birleşeceğini ve bir ferdin bile kâfirliği seçmeyeceğiniezelde bilseydi de, bunun böyle gerçekleşmesini) **dileseydi, elbette tüm insanları** (doğru yolda ittifak eden) **tek bir üm met yapardı. Ama onlar**(ın bazısı hakkı bularak hidâyeteermiş, birtakımları da bâtılda ısrar ederek görüş ayrılığına düş müş) **ihtilaf edici kimseler olarak dâim olacaklardır!**
﴾119﴿ **Lâkin senin Rabbinin acımış olduğu kim seler müstesna!** (Çünkü İlâhî rahmet gereği onlar bazı ictihâdî konularda görüş ayrılığına düşebilirler se de, zaruri inanç

meselelerinde sürekli birleşirler.) **İşte zaten O** (Allâh-u Te`âlâ) **onları sadece bunun** (gerçekleşmesi) **için yaratmıştır.** (Tâ ki on lar hür irâdeleriyle yaptıkları tercihler doğrultusunda birtakım inanç ve amellere sahipolsunlar da, neticede karşılığını görsünler.)**/O onları sırf bunun** (maz harı olarak rahmete nâil kılınmaları) **için yaratmıştır./** (İşte) **böylece Rabbinin: "Andolsun ki; mutlaka cehenne mi cinler ve in sanlar**(ın kâfir ve isyankârların)**dan topluca doldu racağım!"** (şeklindeki hükmünü bildiren) **kelimesi** (yerini bulmuş ve) **tamama ermiştir.**

﴾120﴿ **O** (ümmetleri tarafından in kâr la karşılanıp, büyük eziyetlere ma ruz kalmış bulunan kıymetli) **pey gamberlerin haberlerinden her birini, o kendi siyle senin gönlüne** (sabır ve) **sebat vereceğimiz şeyleri böylece sana peş peşe anlatmaktayız. İşte bu** (sûrenin kıssaları)**nda sana, o** (yaşanmış pek çok) **hak** (ve hakikatleri ihtiva eden bilgiler)**, bü yük bir vaaz**(u nasihat)**, inananlar için de iyi bir öğüt gelmiştir.**

﴾121﴿ (Habîbim!) **İman etmeyen** (ve inananların helâkini bekleyen) **o** (zâ lim) **kimselere de ki: "Siz** (kâfirlik ve bana karşı düşmanlık hususunda) **olanca gücünüz/konumunuz/ üzere çalış**(ıp çaba lay)**ın. Şüphesiz ki biz de** (yolumuzda sebat ederek, olanca gücümüzle size karşı direniş için) **çalışıcılarız.**

﴾122﴿ **Siz** (bizim başımıza musibetler yağmasını) **bekleyin! Gerçekten biz de** (sizden önce geçen kâ firlerin başına gelenlerin bir benzerine çarp tırılma nızı) **bekleyicileriz!"**

﴾123﴿ **Göklerin ve yerin** (tüm gizli kapalı) **gayb** (lar)**ı**(nın gerçek bilgisi) **ancak Allâh'a âittir.** (Habî bim! Senin ve düşmanlarının halleri dâhil) **işlerin tümü ancak O'na döndürülecektir. Öyleyse O'na ibadet et ve** (düşmanlarından

seni koruması için) **O’na tevekkül et! Zaten senin Rabbin, sizin yapmakta oldukları nızdan asla gâfil** (ve habersiz) **değildir.** (Dolayısıyla herkese hak ettiği karşılığı verecektir.)

ONİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Yûsuf

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 111 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Râ! İşte bu** (sû rede buluna)**n lar,** (Allâh-u Te`â lâ tarafından indirildiği âşikâr olan ve muhataplarınca manaları) **pek açık olan/** (hidâyet ve rüşdü açıkça ortaya koyan ve insanların merak ettiği konuları) **iyice açıklayan/ o** (yüce) **kitabın âyetleridir.**

﴾2﴿ **Gerçekten Biz onu Arapça bir Kur'ân ola rak indirdik! Tâ ki siz** (manalarını ve mûcizelerini ge reği gibi) **anlayasınız!**

﴾3﴿ **Biz sana işte bu Kur'ân'ı vahyetmiş olmamız sebebiyle, anlatılanların en güzelini/en güzel an latma** (üslûbu)**yla/ sana bildirmekteyiz. Gerçek şu ki; bu** (vahyin ulaşması)**ndan önce el bette sen** (bu gibi kıssaları hiç duymamış olan) **ha bersiz kimselerdendin!**

﴾4﴿ **Hani Yûsuf babasına demişti ki: "Ey benim babam! Şüphesiz ben rüyamda onbir yıldızı, güne şi ve ayı gördüm! Böylece onları bana özenle sec de ediciler hâlinde gördüm."**

﴾5﴿ (Oğlunun bu rüyasını dinleyen Ya`kûb (Aley hisselâm) **evvela onu kıskançlık nedeniyle kardeşlerinden gelecek bir tehlikeye karşı uyarmak, sonra da rüyasını tabir etmek üzere) dedi ki: "Ey oğulcuğum!** (Gör müş olduğun bu) **rüyanı kardeşlerine anlatma; son ra sana** (korunamayacağın şekilde) **büyük bir tuzak kurarak hile yaparlar. Şüphesiz ki şeytan insan için pek açık bir düş mandır.** (Dolayısıyla nübüvvet evinde yetişmiş olsalar da, şeytan devreye girerek,

kardeşlerinde sana karşı bir kıskançlığın gelişmesine sebep olup onları bir yanlışa sevk edebilir.)

﴾6﴿ **İşte böylece Rabbin** (göstermiş olduğu rüya ile de bildirdiği üzere) **seni** (peygamberlik için) **seçiyor, sana** (insanların rüyalarında görüp etkilen diği) **o haberlerin** (ne şekilde gerçekleşeceğini bildi ren tabir ve) **te'vîlinden** (önemli) **bir kısmını öğre tiyor, sana da, Ya`kûb ailesine de** (tüm istenmedik şeylerden kurtuluş vererek iki cihanda da) **nimetini tamamlıyor. Nitekim daha önce ataların İbrâhîm ve İshâk'a da onu tamamlamıştı. Gerçekten senin Rabbin** (kimlerin yüksek makam lara seçilmeyi hak ettiğini pek iyi bilen bir) **Alîm'dir;** (her şeyi gereğince ve yerli yerince yapan bir) **Ha kîm'dir."**

﴾7﴿ **Andolsun ki; elbette Yûsuf'ta ve kardeşlerin**(in başlarına gelenler)**de,** (onların kıssalarını)**so ranlar için/** (ibret almak üzere âyet) **isteyenler için/** (Allâh-u Te`âlâ'nın kâhir gücüne ve bâhir hikmetine delâlet eden) **pek çok ve çok büyük âyet** (ve alâ met)**ler vardır.**

﴾8﴿ **Hani onlar** (aralarında konuşurlarken) **dedi ler ki: "Elbette Yûsuf ve** (ana-baba bir) **kardeşi** (olan Bün yamin) **babamıza bizden daha sevgilidir. Hâlbuki biz birbirine bağlı olan güçlü bir cema atiz!** (Dolayısıyla ona hizmet etme ve fayda sağlama imkânına sahibiz, onlarsa bu vasıflardan uzaktırlar.) **Gerçekten de babamız** (sevgide onları bize tercih ettiği için) **elbette** (herkese gereken değeri verme hususunda) **pek açık bir yanılgı içerisindedir!**

﴾9﴿ (Bu konuda görüş birliğine varan kardeşler, Yû suf (Aleyhisselâm)**dan kurtulma çareleri üretme husu sunda ihtilafa düştüler, kimi dedi ki:) Yûsuf'u öldürün, ya da onu belirsiz bir yere at**(ıp kaç)**ın ki babanızın yüzü sırf size kalsın**

(, böylece o artık tümüyle size yönelsin de başkasına bir iltifatı kalmasın)**! Onun** (ortadan kalkmasının) **ardından siz** (yaptığı nız bu günahtan tevbe ederek) **yine** (Allâh nezdinde de, babanız katında da iyi ve) **sâlihler topluluğu olur sunuz!"**

﴾10﴿ **İçlerinden** (en insaflı olan, fakat onları caydı ramayacağını anladığı için en az zararı öneren) **bir söz sahibi: "Yûsuf'u öldürmeyin, ama** (illâ ki bir şey yapacaksanız) **onu bir kuyunun derin yerine bıra kın ki kafilenin biri korumak üzere onu alsın.** (Böy lece o sizden çok uzak olacağından, tüm izleri silin miş olur, ona da bir zarar dokunmadan siz kurtulmuş olursunuz.) **Eğer** (onu babasından ayıracak bir işlem) **yapacak kimseler olduysanız** (, benim bu görüşüme göre hareket edin, daha ileri gitmeyin)**!" dedi.**

﴾11﴿ (Aralarında bu kararı tertipleyip, tatbik saha sına çıkarma teşebbüsüne giren kardeşler, babalarını da bu konuda râzı etme gayesiyle, aralarında bulunan soy ve kardeşlik bağını öne çıkararak) **dediler ki: "Ey bizim babamız! Sana ne oluyor da, Yûsuf'a karşı bize güvenmiyorsun? Oysa muhakkak ki** (sen bi zim babamızsın, o da bizim kardeşimizdir. Bu yüz den) **biz özellikle onun için elbette iyilik dileyen kimseleriz.**

﴾12﴿ **Yarın onu bizimle birlikte** (kırlara) **gönder de bolca yiyip içsin ve** (bizimle yarışıp ok atışarak eğ lenip) **oynayıversin. Şüphesiz ki biz onu elbette itina ile koruyucu larız."**

﴾13﴿ (Onların bu konuşmalarına karşı Ya`kûb (Aleyhisselâm)**)** **dedi ki: "Gerçekten de ben, elbette** (onu çok sevdiğimden ve onsuz duramadığımdan) **onu gö türmeniz beni mahzun eder. Ayrıca ben** (görmüş olduğum bir rüyadan etkilendiğim için)**, siz kendi sinden** (ayrı bir yerde oyalanıp ondan) **gâfil kimse lerken onu bir kurdun yemesinden korkmaktayım."**

﴾14﴿ **Dediler ki: “Andolsun; biz güçlü ve birbirine sıkıca bağlı bir cemaatken onu kurt yiyecek olursa, o takdirde hiç şüphesiz ki biz elbette** (en değerli varlıklarını) **kaybeden** (ve bu yüzden aldanmışlığı ve güçsüzlüğü itirafa mecbur olan) **kimseleriz.”**

﴾15﴿ **Ne zaman ki onlar** (babalarını zorla râzı ede rek) **onu götürdüler ve kendisini bir kuyunun de rin yerine atmaya hep birlikte kesin karar verdi ler** (, işte o zaman ona büyük bir zulüm yaptılar)**! Biz de** (kuyunun dibinde yalnızlık hissini gidermek ve rahmetimizi ulaştırarak) **ona** (teselli ve müjde ver mek üzere Cibrîl’i gönderip) **vahyettik ki: “Andolsun; elbette** (bir gün gelecek) **sen** (bu sıkıntılardan kurtu larak yüce bir makam sahibi olacak ve) **onlara işte bu işlerini haber vereceksin! Oysa onlar** (senin kim olduğunun) **farkında bile olmayacaklar! ”**

﴾16﴿ **Derken onlar** (Yûsuf (Aleyhisselâm)**`ı kuyuya at tıktan sonra) akşamleyin ağlamakta** (gibi yapar) **oldukları halde babalarına geldiler.**

﴾17﴿ **Dediler ki: “Ey Babamız! Gerçekten biz** (kıra) **gittik,** (koşarak ve ok atışarak) **yarışıyorduk. Yû suf’u da eşyamızın yanında bırakmıştık ki, âniden kurt onu yeyiverdi. Gerçi biz** (senin nezdinde gü ven kazanmış) **doğru sözlü kimseler olsak bile,** (Yû suf’a karşı aşırı sevginden dolayı) **sen asla bize ina nacak değilsin!** (Hal böyleyken; bize güvenmediğin bir durumda bu haberimizle ikna olman senden nasıl beklenebilir?)**”**

﴾18﴿ **Böylece onlar** (bir kuzu kesip) **onun** (kanını Yûsuf’un) **gömleğinin üzerine** (sürerek) **bütünüyle yalan bir kan getirdiler.** (Bu durumu gören Ya’kûb (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Doğrusu nefisleriniz size** (kötü işler arasında misli) **görülmemiş bir işi hoş göstermiş/kolaylaştırmış/. Artık**

(bana düşen, ka dere itiraz içermeyen ve rıza ifade eden) **pek güzel bir sabır**(dır)**!** (Olayın nasıl gerçekleştiğini canlan dırırcasına) **vas feder şekilde anlat makta olduğunuz bu hâdise ye kar şı Kendisinden yardım istenecek Zât ancak Allâh'tır!"**

﴾19﴿ **Derken** (birkaç gün sonra Medyen'den Mısır istikâmetine gitmekte olan) **bir kafile** (kuyunun ya nına) **geldi de,** (su temini için) **sucularınıgönder diler. O, kovasını sarkıtmıştı ki** (; kovaya bir çocuğun tutunduğunu görünce)**: "Ey** (millet!) **müjde**(mi duyun)**! İşte bu, muhteşem bir erkek çocuk!" dedi.** (Kafilede bulunan diğer insanlar onu görüp de, köle olarak satıp kâr etme hevesine düşmesinler diye) **böylece onlar onu bir sermaye olarak gizlediler.** (Sonradan gören lere de: "Bunu bize o suyun yanında bulunan insanlar kendileri namına Mısır'da satalım diye verdi!" dediler.) **Allâh ise onların yapmakta olduklarını** (pek iyi bilen bir) **Alîm idi.**

﴾20﴿ **Böylece onlar onu kıymeti düşük bir paha ya; sayılı dirhemlere sattılar ve** (sahibi çıkar da el lerinden alır korkusuyla, üçe beşe bakmayıp) **onun** (satışı) **hakkında** (yüksek fiyat istemeye karşı) **istek siz** (görünen)**lerden oldular.**

﴾21﴿ (Birkaç kere köle olarak satıldıktan sonra) **Mı sır** (halkın)**dan onu satın almış olan o** (mâlî vezir konumundaki) **kişi hanımına: "Onun kalacağı yer**(e varıncaya kadar her şeyin)**i güzel yap! Ola ki** (yanı mızda yetişip tecrübe kazanarak ileride) **bize faydalı olur ya da** (çocuğumuz olmadığı için) **onu bir çocuk ediniriz!" dedi.** (Habîbim!) **İşte Biz** (onu kuyunun dibinden çıkartarak) **böy lece** (kurtardıktan sonra) **Yûsuf'a o toprakta** (değerli bir) **yer verdik/imkân verdik/. Böylece Biz ona** (insanların yönetimiyle ve rüya ların tabiriyle ilgili) **o** (önemli) **hâdiselerin** (ne şekil de sonuçlanacağına dâir bilgi ve)

te'vîlinden (büyük) **bir kısmını öğretelim** (de o, insanları adâletle yönet sin ve gelecekle ilgili tedbirler aldırarak herkese fay dalı olsun) **diye** (ona bu imkânları verdik)**! Allâh,** (kararlarını bildiren tüm) **em**(i)**r**(ler)**in**(i icra ve in faz etmey)**e** (hakkıyla gücü yeten ve bu hususta hiçbir engel tanımayan bir) **Ğâlib'dir! Lâkin insanların çoğu** (kendilerinin de bazı şeylere güçlü olduklarını sandıklarından, bu hakikati) **bilmezler.**

﴿22﴾ **O** (Yûsuf (Aleyhisselâm)**),** (aklının ve gücünün kemâle erdiği) **kuvvetlenme çağının sonuna ulaş tığında, Biz ona** (amelle desteklenen faydalı ilim gi bi) **büyük bir hikmet/** (insanlar arasında adâletli) **bir hüküm** (verme yeteneği)**/ ve** (insanlara yararlı olan şeyler hakkında, özellikle de rüya tabiriyle ilgili) **önemli bir ilim verdik! İşte Biz** (ilim ve amel bakımından güzel davranan, özellikle de gençken ibadetlerine dikkat eden) **o muhsinleri** (yaşlılıklarında) **böyle mükâfatlandırırız!**

﴿23﴾ **Kendisinin, evinde bulunduğu o kadın,** (Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın güzelliğine dayanamayınca, bir şeyi elin den çıkarmak istemeyenin yapması gerekenleri sergile mek üzere) gide gele** (, döne dolaşa) **hileye başvura rak ondan murad almak istedi ve kapıları iyice ka pattı da: "Hey, bu hazırlık sana!" dedi. O da: "Me'âzellâh** (; zina gibi bir günaha düşmekten Allâh'a sığınırım)**! Çünkü gerçekten önemli husus şudur ki; benim efendim kalacağım yeri güzel yapmıştır.** (Artık ona yanlış yapmak büyük bir vefasızlık ve zulüm olur.) **Mu hakkak gerçek şu ki;** (zina gibi bir günahı işleyen, he le de kaldığı evin sahibine bu hâinliği revâ gören) **o zâ limler felah bulmayacaktır!** (Ne umduklarına kavuşa cak, ne de korktuklarından kurtulacaklardır!)**"dedi.**

﴿24﴾ **Andolsun ki; elbette o kadın ona** (sahip olmayı kesinlikle aklına koymuş ve buna) **kastetmişti. O da** (zinanın

çirkinliğine dâir) **Rabbinin açık bir delilini görmeseydi ona meyledecekti. İşte Biz** (, insanlara hâinlik yapmak gibi bir) **fenalığı ve** (zina gibi) **çok çirkin işi böylece ondan çevirelim diye** (kendisine sebat vererek kaderimizi icra ettik)**! Şüphe siz ki o, Bizim** (taatımız için seçtiğimiz ve günahsızlık vasıflarına zarar verecek şeylerden koruduğumuz) **ihlâsa erdirilen kullarımızdandı!**

Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın tenzîhi ve kendisine nispet edilen bu hatâdan ismetinin beyanı hakkında bazı muhakkik âlimler şöyle buyurmuşlardır: Kalbin bir şeye meyli iki türlü olur, birincisi; arzuladığı şeyden hoşnut olarak onu yapmaya azimli ve kararlı olmaktır ki, Azîz'in hanımının Yûsuf (Aleyhisselâm)a meyli bu kabîldendir, işte bu, kulun kendisinden sorumlu tutulacağı bir meyildir. Diğer bir meyil ise, kasıt ve kararlılık olmaksızın âniden kalbe gelen bir düşüncedir ki bu, sıcak günde oruç tutanın soğuk suya meyli gibi, kınama gerektirmeyen gayr-i ihtiyari bir arzudur. Nitekim Yûsuf (Aleyhisselâm)ın meylî bu kabîlden olduğu için burada hiçbir günah ve ismeti ihlâl edecek durum söz konusu değildir. Böyle bir istek ancak konuşulursa yahut tatbik edilirse günahı mucip olur. Yûsuf (Aleyhisselâm)ın gördüğü "Burhân"dan ne kastedildiği hakkında birkaç görüş vardır. Bunu, Yûsuf (Aleyhisselâm)ın gözle görür dereceye ulaşan bir bilgiyle zinanın çirkinliğine inanması, "Zinaya yaklaşmayın!" âyetini tavanda yazılı olarak görmesi ve bir meleğin zinadan nehyeden nidalarını işitmesi olarak tefsir edenler olmuşsa da, İbni Abbâs, Katâde ve Mücâhid (Radıyallâhu anhüm) gibi birçok sahâbe ve tâbi'înden nakledildiğine göre; Yûsuf (Aleyhisselâm) babası Ya`kûb (Aleyhisselâm)ı duvarda şaşkınlığından parmağını ısırır bir halde görmüş, hatta eliyle göğsüne vurduğunda şehveti parmak uçlarından çıkıp gitmiştir. (Taberî, Câmi'ul-beyân, no: 19042-

19099, 7/183-189; İbni Atıyye, el-Muharrarü'l-Vecîz: 3/234) Bazı âlimlerin bu konudaki itirazları rivayetlerin tümüne yönelik olmayıp ancak Yûsuf (Aleyhisselâm) ın da o kadın gibi bir meyle sahip olduğu görüşüne râcidir ki, bu itiraz yerindedir. Zira zinaya azimli bir meyil asla bir peygambere isnat edilemez. Zaten Allâh-u Te`âlâ'nın Yûsuf (Aleyhisselâm)a mûcize kabilinden bazı şeyler göstermiş olması, onun zinaya azmetmiş olması nedeniyle değildir, ancak peygamberlere yaptığı özel bir korumanın neticesidir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, İbni Kesîr)

﴾25﴿ **Böylece** (o kadın Yûsuf (Aley hisselâm)**`ı ya ka la ya yım, o da kaçayım derken) her ikisi kapıya** (doğru) **koşuştular. O onun gömleğini arka taraftan** (çekip) **uzunlama sına yırtmıştı ki,** (tam o sırada) **kapının yanında kocasına rastladılar.** (Durumu kurtarmak isteyen) **o kadın** (suçu Yûsuf (Aleyhisselâm)**a atmak için): "Senin âilene** (zina gibi) **bir fenalık** (yapmayı) **dilemiş olan kimsenin cezası; hapse atılmaktan ya da çok acı verici büyük bir azap**(a çarptırılmak)**tan başka bir şey olamaz!" dedi.**

﴾26﴿ **O** (kadının bu hilekârlığı karşısında şaşkınlığa düşerek kendisini müdafaa etme mecburiyetinde ka lınca)**: "Asıl o gide gele hileye başvurarak benden kendi nefsimi istedi!" dedi. Derken** (bir mûcize ger çekleşti de kadının) **âilesinden bir**(i olan ve beşikte be bek halinde bulunan bir) **şâhit** (dile gelerek) **şâhitlik yaptı ki: "Eğer onun gömleği ön taraftan yırtılmış olduy sa o kadın doğru söylemiştir. O ise** (, kadının kendisini ayartmaya çalıştığı iddiasında) **yalancılardandır.**

﴾27﴿ **Ama eğer onun gömleği arkadan yırtılmış olduysa, o kadın yalan söylemiştir. O ise doğru lardandır!"**

﴾28﴿ **O** (kadının kocası) **onun gömleğini boylu bo yunca arkadan yırtılmış görünce** (her ikisine hitâben) **dedi ki:**

“Gerçekten de bu (ustalıklı iş)**, sizin** (gibi ka dınların) **hilelerinizden biridir! Muhakkak sizin hileniz** (şeytanın hilesini bile zayıf bırakacak kadar) **pek büyüktür.**

﴾29﴿ **Ey Yûsuf!** (Mademki senin eteğinin temizliği, bununsa yalancılığı meydana çıktı, artık sen) **işte bun**(u başkalarına anlatmak)**dan yüz çevir!** (Ey kadın!) **Sen de** (hem zina kastından dolayı, hem de iftira) **günahın için** (Allâh-u Te`âlâ’dan) **bağışlanma talebinde bulun! Gerçekten de sen kasten günah işleyenlerden oldun!”**

﴾30﴿ (Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın güzelliği dilden diledola şıp, Azîz’in hanımıyla başından geçenler duyulunca) o şehirdeki birtakım kadınlar dedi ki: “Azîz’in hanımı hileye başvurarak delikanlısını döne dolaşa** (kandırmaya teşebbüs edip) **kendi nef sinden talep ediyormuş. Gerçekten o** (Yûsuf)**, sevgi bakımından onun kal binin perdesini yırtmış** (da gönlünün derinliğine kadar sızmış)**!** (Hiç böyle soylu bir kadının, yanında çalış tırdığı bir köleye âşık olması yakışık alır mı?) **Gerçekten biz onu elbette çok açık** (bir şekilde akıl ve mantığın gösterdiği doğru yoldan) **tam bir sapma içerisinde görmekteyiz!”**

﴾31﴿ **O** (Azîz’in hanımı) **onların hile** (ve tuzağa ben zer şekilde gizlice yaptıkları dedikoduve gıybet)**lerini işitince, kendilerine** (davetiye) **gönderdi ve onlar için yaslanacak yerler hazırladı; böylece onlar dan her birine bir bıçak verdi de**(, o sırada onlar önlerindeki meyveleri soymaya uğraşırlarken, Yûsuf (Aleyhisselâm)**a): “Onların yanına çık**(ıp kendilerine selam ver)**!” dedi. Kadınlar onu gördüklerinde, ken disini**(n eşsiz güzelliğinden dehşete kapılarak onu gözlerinde) **bü yüttüler de,** (onun cemâli karşısında kendilerine hâ kim olamayıp) **ellerini iyice kestiler**(se de, hiçbir acı bile hissetmediler) **ve** (böyle bir insan olamayacağını düşünerek)**: “Tenzih olsun Allâh’a!**

(Böyle bir güzeli yaratmaya Kâdir olan Allâh-u Te`âlâ acziyetten ne kadar uzaktır!) **Bu kişi bir beşer olamaz!** (Olsa olsa) **bu ancak pek değerli bir melektir!" dediler.**

﴾32﴿ (Azîz'in eşi kendisini kınayanların düştüğü du rum karşısında gâlibiyetini ilan etmek üzere) **dedi ki: "İşte size! Kendisi**(ne tutulmam) **hakkında be ni tenkit ettiğiniz o kişi budur! Andolsun ki; elbette gide gele** (peşini bırakmayıp) **hilekârca, onu kendi nefsinden ben istedim, ama o** (zinaya düşmekten) **iyice sakındı. Eğer o, benim kendisine emretmekte olduğum bu işi** (evvelce yap madığı gibi şimdi de) **yapmayacak olursa, yemin olsun ki; mutlaka hapse atılacaktır ve kesinlikle küçük düşen kimselerden olacaktır."**

﴾33﴿ (Kadının bu tehditlerini duyan Yûsuf (Aleyhisselâm) **Allâh-u Te`âlâ'ya yönelerek dedi ki: "Ey Rabbim!** (Bunun beni korkuttuğu) **o hapis bu** (kadı)**nların beni kendisine davet etmekte oldukları o şeyden bence daha tercihlidir!** (Zira ardında pek çok ve sonsuz rahatlıklara kavuşulacak olan birtakım geçici ve az meşakkatlere tahammül edilmeye değer.) (Ey Rabbim!) **Eğer Sen onların** (bana zinayı hoş gösterme uğrunda sergiledikleri çaba ve) **hilelerini benden çevir**(meye devam et) **mezsen, ben** (nefsimin eline düşüp beşeriyet gereği) **onlara meylederim de** (, o durumda bildiğiyle amel etmeyen ve zararlı işler yapan) **câhillerden olurum!"**

﴾34﴿ **Böylece hemen Rabbi on**(un duasın)**a çokça icâbet etti de, onların hilesini kendisinden çevirdi. Gerçekten O,** (kendisine yalvaranların duasını hakkıyla işitip kabul eden) **Semî' de,** (herkesin niye tini ve amelini en iyi şekilde bilen) **Alîm de ancak O'dur!**

﴾35﴿ **Sonra** (çocuğun dile gelmesi, gömleğin arka dan yırtılması ve kadının hapis tehdidine rağmen Yu suf

(Aleyhisselâm)**ın ona yaklaşmaması gibi, kendisinin beraatine delâlet eden ve ona eziyet yapılmasını en gelleyen nice delil ve) âyetleri görmelerinin ardın dan o** (Azîz ve diğer yetkili ola)**nlara** (şu fikir hâkim ve) **zâhir oldu ki;** (bu fitneyi örtbas etmek için) **an dolsun, bir zamana kadar** (da olsa, çare yok) **mut laka onu hapsedeceklerdir!**

﴿36﴾ **Böylece** (hakkında hapis kararı kesinleşince) **onunla birlikte hapse iki delikanlı da girdi.** (Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın güzel hâli gözlerinden kaçmayan) o iki kişinin biri** (gördüğü rüyayı tabir ettirmek üzere ona)**: "Şüphesiz ben kendimi şarap** (olacak üzümü) **sıkarken görüyorum!" dedi. Diğeri de: "Muhakkak ben kendimi görüyorum ki, başımın üstünde bir ekmek taşıyorum da kuşlar ondan yiyor. Bize bunun te'vil** (ve tabir)**ini haber ver. Gerçekten de biz seni** (iyi davranışlı ve rüya te'vi lini iyi yapan) **muhsin kimselerden görmekteyiz." dedi.**

﴿37﴾ (Yûsuf (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "Size** (rüyanızda veya gerçek hayatta) **kendisiyle rızıklandırılaca ğınız hiçbir yemek gelmez ki, mutlaka o size gel meden önce ben size onun te'vilini** (, mâhiyetini, şeklini, rengini ve ne zaman size ulaşacağını) **haber vermiş olurum! İşte size! Bu** (şekilde rüyaların tabiri ve ileride olacaklara dâir gaybî konularla ilgili bilgilerim, kâhin ve müneccimlerin bilgisi kabilinden olmayıp)**, Rabbi min bana** (ilham ve vahiy yoluyla kesinkes) **öğret miş olduğu şeylerdendir.** (Rabbim bana bu üstün ilimleri niye verdi biliyor musunuz? Çünkü) **muhakkak ben öyle bir toplumun** (putlara tapma esasına dayalı bâtıl) **dinini** (başından beri hiç bulaşmadan tümüyle) **terk ettim ki, onlar Allâh'a inanmamaktaydılar ve onlar özellikle âhi reti inkâr edenlerin ta kendileriydiler.**

﴾38﴿ **Böylece ben babalarım İb râhîm, İshâk ve Ya`kûb'un** (; tevhid ve âhirete inanma esasına dayalı olan hak) **dinine hakkıyla uydum! Allâh'a hiçbir şeyi ortak koşmamız** (şeklinde bir bâtıl inancı savunmak) **bizim** (gibi peygamberler) **için** (düşünülecek bir şey) **olamaz!** (Ey muhatap!) **İşte bu** (tevhid inancı)**, Allâh'ın** (bizzat) **biz** (peygamberler cemaatin) **e karşı ve** (bizim vasıtamızla) **insanlara karşı** (olan büyük bir lütfu ve) **fazlındandır. Lâkin insanların çoğu** (bu iyiliği bilip de, tevhide yönelerek)**şükretmezler.**

﴾39﴿ **Ey benim iki hapis arkadaşım!** (Sizin altın, gümüş ve demir gibi madenlerden yapıp taptığınız) **ayrı ayrı bir sürü rabler mi** (sizce)**daha iyidir, yoksa** (ilâhlık tek başına Kendisine mahsus olan) **O Vâhid ve** (karşısında kimsenin direnemeyeceği derecede Gâlip ve) **Kahhâr olan Allâh mı?**

﴾40﴿ **Siz O'nu bırakıp da ancak sizin ve ba - balarını zın kendilerini ad olarak taktığı birtakım isimlere tapıyorsunuz ki** (, böylece siz aklî ve naklî hiçbir delile dayanmaksızın kendiliğinizden ilâh olduklarını varsay dığınız birtakım kuru lafızlara tapmış oluyorsunuz, oysa) **onlar**(ın tapınılmaya lâyık tanrılar olduğu) **hakkın da Allâh hiçbir delil indirmemiştir.** (Kime ilâh denilmesinin doğru olacağı ve neticesinde ona ibadet yapıla cağı hususunda) **hüküm** (verme yetkisi) **ancak Allâh'a âittir! O** (da)**, Kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir! İşte ancak bu** (ibadetin sadece Allâh-u Te`â lâ'ya tahsisi)**,** (aklî ve naklî tüm delillerle sabit olan) **dosdoğru dindir! Lâkin insanların çoğu** (bu delilleri anlamadıkları için neyin doğru neyin yanlış olduğunu) **bilmezler.**

﴾41﴿ **Ey benim iki hapis arkadaşım! Şimdi sizin bi riniz**(in rüyasının tabirin)**e gelince; o,** (kısa bir zaman içinde hapisten kurtulup, eski görevine dönerek) **efen disine şarap içirecek!**

Ama diğeri; o da asılacak ve kuşlar onun başında (bulunan ette)**n yiyecektir.** (Doğ ru da söyleseniz, yalan da söyleseniz bir şey değişecek değildir. Zira) **kendisi**(nin yorumu) **hakkında hüküm istediğiniz o iş** (Allâh-u Te`âlâ tarafından) **kesinleş tirilmiştir."**
﴾42﴿ (Hapisten çıkacağını anlayan kişi Yûsuf (Aleyhisselâm)**a dışarıdan ne isteği olduğunu sorunca) o, ikisi içerisinden kendisinin gerçekten kurtulacak bir kimse olduğunu yakînen bildiği o kişiye: "Beni efendinin yanında** (sahip olduğum tüm vasıflarla) **an!" dedi. Fakat şeytan o** (hapisten çıka)**na** (Yûsuf &;#Aleyhisselâm&41;#ın durumunu) **efendisine anlatmasını unutturdu da bu nedenle o birkaç sene daha hapiste kaldı.**
Hasen (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Allâh Yûsuf'a rahmet etsin! Eğer o (, hapisten çıkan arkadaşına): 'Efendinin yanında benden bahset!' demeseydi o kadar uzun süre hapiste beklemeyecekti!" (Taberî, Câmi'u'l-beyân, no: 19319-19324, 7/221) Sıkıntılardan kurtulmak için Allâh-u Te`âlâ'dan başkasından yardım istemek câiz, hatta "İyilik ve takvâ üzere yardımlaşın!" (Mâide Sûresi: 2) âyet-i kerîmesinin hükmünce övgüye değer bir işken, Yûsuf (Aleyhisselâm)ın bundan dolayı siteme maruz kalması; Beyzâvî gibi birçok ulemâ tarafından şöyle izah edilmiştir: Kullardan yardım istemenin hükmü şahıslara göre değişir. Peygamberlerin makamına yakışan, ruhsatları terk edip azîmetle amel etmektir. Kâ'b (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edildiğine göre; bu sözü söylediğinde Allâh-u Te`âlâ Yûsuf (Aleyhisselâm)a şöyle vahyetti: "Kardeşlerin seni öldürmek istediklerinde seni ölümden kim kurtardı?" Yûsuf (Aleyhisselâm): "Sen, yâ Rabbi!" dedi.

“Seni kuyuya attıklarında kim kurtardı?” buyurunca: “Sen, yâ Rabbi!” dedi. “Peşine düşen o kadından seni kim kurtardı?” diye suâl buyurunca yine: “Sen, yâ Rabbi!” dedi. O zaman Allâh-u Te`âlâ: “Peki ya ne diye beni unuttun da bir insanı hatırladın?” buyurunca: “Yâ Rabbi! Bir kelime ki, dilim onu söyleyiverdi!” diye özür diledi. *(Âlûsî)* *Rivayete göre Cibrîl* *(Aleyhisselâm)* *hapiste Yûsuf* *(Aleyhisselâm)**ı ziyaret edince Yûsuf* *(Aleyhisselâm)* *ona: “Ey peygamberlerin kardeşi! Ne oldu da seni günahkârların arasında görüyorum?” dediğinde o: “Ey temizlerin oğlu tertemiz kul! Âlemlerin Rabbi sana selam ediyor ve: ‘İnsanlardan yardım isterken Benden utanmadı mı? İzzim Celâlim hakkı için elbette onu seneler boyu hapiste bekleteceğim!’ buyuruyor.” dedi. O: “Ama yine de benden râzıdır, değil mi?” diye sorunca o: “Evet!” dedi. Yûsuf* *(Aleyhisselâm)* *da: “O zaman hiçbir şeyi önemsemem!” dedi.* *(Hâzin)*

﴾43﴿ (Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın hapisten kurtulması yaklaştığı sıra ilginç bir rüya gören) o** (zamanın) **hükümda r**(ı rüya tabiri hususunda büyük bir ilme sahip olan kişi leri toplayıp onlara) **dedi ki: “Şüphesiz ben yedi besili inek görüyorum ki çok zayıf yedi inek onları yemek tedir, bir de yedi yeşil başakla** (yedi tane) **kupkuru olan diğerlerini! Ey ulu kişiler! Rüyam**(ın yorumu ve ne getireceği) **hakkında bana hüküm açıklayın! Eğer siz rüyayı tabir etmekte olan** (ve bu hususta tecrübe kazanan) **kimseler olduysanız** (, bunu yapmanız gerekir)**!”**

﴾44﴿ (Kralın bu talebi üzerine) **o** (toplulukta buluna) **nlar: “**(Bunlar) **demet demet karışık birtakım rüyalar**(dır) **ki, biz o** (bâtıl) **rüyaların te’vili** (olmadığı için, onların ne anlama geldiği)**ni asla bilenkim seler değiliz.” dediler.**

﴾45﴿ **Ama o ikisi içerisinden kurtulmuş olan ve** (uzunca zamandan ibaret) **bir topluluktan sonra ha tırlamış bulunan o**

kişi: “Onun te’vilini ben size haber verebilirim. Öyley se hemen beni (hapishanede bulunan bilgili zâtın ya nına) **gönderin!” dedi.**

﴾46﴿ (Zindanın yolunu tutan bu kişi Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın yanına geldiğinde dedi ki:) “Ey Yûsuf! Ey** (özü sözü dosdoğru) **sıddîk!** (Rüyada görülen) **yedi besili inek hakkında bize hüküm ver ki onları çok zayıf yedi inek yemektedir, bir de yedi yeşil başakla** (yedi tane) **kupkuru olan diğerleri**(nin tabirini bize bildir)**! Ola ki ben** (senin doğru yorumunla) **insanlara dö nerim de, belki onlar da** (kendilerine yarayacak bu te’vili ve senin gibi fazîletli bir zâtın hapishânedeki durumunu) **bilirler.** (Bu da senin kurtuluşuna vesile olabilir!)**”**

﴾47﴿ (Yûsuf (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Sürekl âdet**(iniz) **üzere yedi sene ekmeye devam edersiniz. Sonra da** (o senelerde) **yiyecek olduğunuz pek az şey dışında, neyi biçiyorsanız onu başağında bırakın** (tâ ki bö cekler onları yiyemesin)**!**

﴾48﴿ **İşte sonra bunun ardından** (kuraklığı insanlara) **çok zor**(luk çıkaracak olan) **yedi sene gele cek ki, onlar** (tohumluk olarak) **koruduğunuz pek az şey dışında, kendileri için biriktirdiğiniz şeyle ri**(n tümünü) **yiy**(ip bitir)**eceklerdir.**

﴾49﴿ **İşte sonra bunun da ardından bir sene gelecek ki; insanlar onda yağmurla yardım oluna cak ve yine onda** (çok mahsule kavuşacaklarından, üzüm, zeytin ve susam gibi sıkılabilecek ürünleri) **sı kacaklardır.”**

﴾50﴿ (Bu tabir kendisine ulaşan) **o melik: “**(Çabuk) **onu bana getirin!” dedi.** (Hapisten kurtarılarak hükümdarın huzuruna çıkartılacağı haberini getiren) **elçi ona geldiği zaman**(, on iki yıl kadar uzunca bir zamanhapis yattığı halde hemen çıkmaya yeltenmeyip, suçsuzluğu hakkında araştırma yapılarak herkes nezdinde temize çıkmasını istediği için)**: “Efendine dön de ona**

sor ki; ellerini çokça kesmiş olan o kadınların durumu neymiş? Gerçekten benim Rabbim onların (bana 'Hanımefendine itaat et!' derken hazırladıkları) **hilelerini** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir." dedi.**

İbni Abbâs ve ibni Mes'ûd (Radıyallâhu an hüm)`den rivayete göre Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) buyurmuştur ki: "Allâh-u Te`âlâ kendisini bağışlasın; andolsun muhakkak ki ben, Yûsuf'a semiz ve zayıf sığırların tabiri sorulduğu zaman onun kendine de, iyiliğine de, sabrına da şaştım kaldım! Ben onun yerinde olsaydım beni (hapisten) çıkartmalarını şart koşmadıkça onlara hiçbir şey haber vermezdim! Allâh-u Te`âlâ kendisini bağışlasın; andolsun muhakkak ki ben, Yûsuf'a o elçi geldiği zaman onun kendine de, iyiliğine de, sabrına da şaştım kaldım! Ben onun yerinde olsaydım, onlardan evvel kapıya koşardım, lâkin o kendisi için bir özür olmasını (ve mağdur edildiğinin ortaya çıkmasını) istedi. Ben olsam bir mazeret (ortaya koymak için fırsat) aramaz dım. Gerçekten de o hiç acele etmeyen halîm selîm bir zâttı!" (Taberî, Câmi`u'l-beyân, no: 19408-19410, 7/233; Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, no: 8554, 14/228)

Ulemânın beyanına göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bu beyanları kendisinin tevazuunu ortaya koymaktadır. Yoksa kendisinin hilmi, tahammülü ve Allâh-u Te`âlâ'nın emrine de, halkın kabulünün kendisi ne bağlı olacağı işlere de verdiği önem, havas-avam hiç bir kimse nezdinde îzâha muhtaç olmayan bir hakikattir. (Âlûsî)

﴾51﴿ (Elçi kendisine bu haberi getirince kral o kadın ları huzuruna çağırtarak) **dedi ki: "Siz gide gele hile kârca Yûsuf'u kendi nefsinden isterken durumunuz neydi** (, hiç onda size karşı bir meyil buldunuz mu)**?" Dediler ki: "Tenzih olsun Allâh'a! Biz onun aleyhine** (konuş mamıza neden

olacak) **hiçbir fenalık** (ve hâinlik) **bil me dik!”** (Bu durum karşısında kadınların kendisini göstere ceğinden endişe eden) **Azîz’in hanımı** (dayanamayıp) **dedi ki: “Şimdi hak yerini buldu!/Gerçek ortaya çıktı!/ Gide gele** (peşini bırakmayıp) **hilekârca onu kendi nefsinden ben istedim! Şüphesiz ki o** (kendisinin suçsuzluğunu söylemesi hususunda) **elbette doğru kimselerdendir.”**

﴾52﴿ (Yûsuf (Aleyhisselâm) **kadınların bu ceva - bını ken disine getiren elçiye dedi ki:) “İşte bu** (meselenin vuzûha kavuşması için ısrarcı olmam)**, o** (Azîz) **bilsin diyedir ki, gerçekten ben ona gıyâbında hâinlik yap madım ve muhakkak ki Allâh hâinlerin hilesini geçerli kılmayacak** (bilakis iptal edip boşa çıkaracak)**tır.**

﴾53﴿ (Peygamberlerin Allâh tarafından korunma nimeti bir yana,) **yine de ben nefsimi** (yaratılışı gereği kötülüklere meyletme vasfından) **temize çıkaramam. Gerçekten de** (insana verilen) **nefis elbette** (Allâh-u Te’âlâ’nın koruması olmasa, şehvetlere meyletmek gibi) **kötü şeyleri çokça emre dicidir. Lâkin Rabbimin acıması müstesnâ** (,çünkü bu rahmet onu kötü meyillerinden döndürebilir)**! Şüphesiz benim Rabbim** (nefsine uyup da kötü işler yapanların tevbelerini çokça kabul ederek gü nahlarını bağışlayan bir) **Ğafûr’dur;** (kullarına çok acıdığından, kimini günaha meyilden koruyarak, ki mini de tevbeye muvaffak ederek rahmetine mazhar kılan bir) **Rahîm’dir.”**

﴾54﴿ **O** (zaman) **hükümdar: “Kendisini bana geti rin de onu kendi** (istişâreleri)**m için özel bir kimse yapayım!” dedi.** (Kralın bu fermânı üzer ine Yûsuf (Aleyhisselâm) **çabucak huzura getirildi.) O** (Yûsuf (Aleyhisselâm)**) onunla konuşunca** (onun doğru düzgün konuşmasına ve güzel cemaline hayran

kalan kral)**: “Gerçekten de sen bugün bizim yanımızda bü yük bir mertebe sahibisin ve** (her hususta güveni mize mazhar olan) **emin bir kişisin!/**(Çekindiğin her şeyden) **güvenliğe kavuşmuş bir kişisin!/” dedi.**

﴾55﴿ **O: “Beni bu toprağın hazineleri üzerine** (me mur) **tayin et! Şüphesiz ki ben** (onları, hak etmeyen lerden) **çok iyi koruyan ve** (harcama yöntemleriyle, mevsimlerin neler getireceği gibi iktisat konularını) **çok iyi bilen bir kimseyim!” dedi.**

﴾56﴿ (Habîbim!) **İşte Biz Yûsuf’a o toprakta böylece** (eşi benzeri görülmemiş bir) **imkân** (ve iktidar) **verdik ki, o oradan dilediği mekânda yerle şebiliyordu. Biz** (saltanat ve zenginlik gibi tüm nimet ve) **rah met**(ler)**imizi** (üstün hikmetimiz gereği) **dilediğimi ze** (dünyada da) **eriştiririz. Zaten Biz** (iman ve tak vâda sebat ederek güzel davranışta bulunan) **o muh sin kulların ecrini zâyi etmeyiz!** (Bilakis dünyada da, âhirette de mükâfatlarını tastamam veririz!)

﴾57﴿ **Hele bir de âhiret ecri, o iman etmiş olan lar ve** (şirkten de tüm günahlardan da) **hak kıyla sa kınmakta bulunmuş olanlar için elbette** (dünya mükâfatından) **daha iyidir.**

﴾58﴿ (Ken`ân ilinde büyük bir kuraklığa maruz ka lan) **Yûsuf’un kardeşleri** (babalarının teşviki üzerine yola çıkarak Mısır’a) **geldi**(ler) **de hemen onun hu zuruna girdiler. O** (, kuvvetli zekâsıyla) **derhal onları tanıdı, oysa onlar** (aradan geçen uzun müdde tin verdiği unutkan lıkla) **onu tanımayan kimselerdi.**

﴾59﴿ **O onları**(n geldikleri gayeyi yerine getirmek üzere, yüklerini bağla yıp) **hazırlanacak ihtiyaçla rıyla** (ken dilerini) **teçhiz edince dedi ki: “**(Siz) **baba nızdan** (bir) **olan kardeşiniz** (bulunduğunu söyle yerek, onun için de bir hisse istiyorsunuz. Öyleyse ken disin)**i bana getirin! Görmüyor musunuz ki**

şüphesiz ben (her bir kardeşinize ayrı ayrı) **ölçüyü iyice tamamlıyorum ve ben misafir ağırlayanların en iyisiyim!**

﴾60﴿ **Ama eğer onu bana ge tirmezseniz, artık sizin için be nim yanımda ölçülecek bir rızık yoktur.** (Bu durumda benden ikram beklemeyin,) **hatta bana yaklaşmayın!"**

﴾61﴿ **Dediler ki: "Muhakkak biz gide gele** (döne dolaşa) **hileye başvurarak onu babasından isteye ceğiz. Ve** (inanıyoruz ki) **şüphesiz biz elbette** (bunu) **yapacak** (güce sahip) **kimseleriz."**

﴾62﴿ (Yûsuf (Aleyhisselâm) **ölçü ve tartıy la görevli) uşaklarına dedi ki: "**(Bunların erzak almak için ver dikleri) **sermâyelerini** (onlardan habersizce) **yükle rinin içerisine koyun, ola ki onlar âilelerine dön düklerinde** (eşyalarını açınca) **bunu** (gördükleri za man iyiliğimizi) **anlarlar da belki onlar** (kardeşlerini alıp bize geri) **dönerler!"**

﴾63﴿ **Babalarına döndükleri zaman: "Ey babamız!** (Kardeşimiz Bünyâmin'i hükümdara götürmezsek, bugünden sonra) **ölçülecek rızık bizden engelle n**(eceğine dâir karar veril)**di. Öyleyse** (bir dahaki sefer) **bizimle birlikte kar deşimizi gönder de** (onun sayesinde bolca) **ölçek alalım. Gerçekten de biz elbette onu özellikle ko ruyacak kimseleriz!" dediler.**

﴾64﴿ **O**(nları dinleyen Ya`kûb (Aleyhisselâm)**): "Onun hakkında size ancak, daha önce kardeşine karşı si ze güvendiğim gibi güvenebilirim!** (Siz evvelce de bu güvenimi sarsmıştınız, artık size de korumanıza da gü venmiyorum. An cak mecburiyetten dolayı onu sizinle göndermeyi kabul ediyorsam da, korunmasını size değil sadece Allâh-u Te`âlâ'ya ısmarlıyorum.) **Allâh koru yucu olarak** (sizden de, herkesten de) **daha hayırlıdır. Zaten acıyanların en merhametlisi ancak**

O'dur! (Artık O'nun bana iki musibeti bir anda yaşatmayacağını umuyorum!)**" dedi.**

﴾65﴿ **Eşyalarını açtıkları zaman,** (rızık alma karşılı ğında bıraktıkları) **sermâyelerini kendilerine geri verilmiş olarak buldular ve** (bunu görünce)**: "Ey ba bamız! Biz** (bundan başka) **ne** (iyilik) **arıyoruz? İşte şu, bize geri verilmiş olan sermâyemiz!** (Artık yeni bir sermâye hazırlamaya da bir lüzum olmadan bununla gideriz) **böylece âilemize yiyecek getiririz, karde şimizi de koruruz ve** (kendi develerimizin yüküne ilâveten) **bir deve yükü ölçülmüş azık artırmış olu ruz. İşte bu** (getirdiğimiz erzak) **ise** (bizim ihtiyacımızı görmeyecek kadar) **pek az bir azıktır**(, do layısıyla bizim bir an evvel erzak temini için yola çık mamız lâzım)**!" dediler.**

﴾66﴿ **O**(nların bu sözü üzerine babaları)**: "Size** (hep birlikte) **kuşatılma yapılması** (neticesinde topluca he lâke uğratılmanız) **hâriç, elbette onu bana mutlaka getireceğinize dâir yemin ederek siz bana Allâh ta rafından** (sizi bağlayacak) **kuvvetli bir söz verinceye kadar Onu sizinle birlikte asla göndermeyeceğim!" dedi. Onlar ona** (istediği şekilde) **güvenli sözlerini ve rince o** (Allâh-u Te`âlâ'ya olan tevekkülünü arz etmek, onları da yeminlerinde durmaya teşvik etmek üzere)**: "Söylemekte olduğumuz bu şey**(i nasıl göze teceği miz)**e karşı Allâh** (hakkıyla şâhit olan bir) **Vekîl'dir." dedi.**

﴾67﴿ **O** (onları topluca göndermeye karar verince, kendilerini nazardan korumak için nasihat etmek üzere)**: "Ey oğullarım!** (Mısır'a) **tek bir kapıdan girmeyin! Ayrı ayrı kapılardan girin! Ben**(bu tedbiri emrederek) **Allâh'tan** (gelecek kaza ve kaderle ilgili) **hiç bir şeyi sizden defedemem.** (Her konuda mutlak manada yetki ve) **hüküm ancak Allâh'a âittir. Ben** (yaptığım ve bıraktığım her işte) **ancak O'na** (güvenip) **tevekkül ettim!**

Tevekkül edenler de ancak O'na tevekkül etsin(ler)**!" dedi.** *Müfessirlerin cumhûruna göre; Ya`kûb (Aleyhisselâm) güzelliklerinden ve süslü kıyafetlerinden dolayı oğullarına nazar değeceğinden endişelenerek onlara şehre birlikte girmemelerini emretti. İlk gidişlerinde tanınmadıkları için babaları bu hususta hassas davranmamıştı. Fakat kardeş oldukları bilinip arkalarından Mısır'da şöhretleri yayılınca Ya`kûb (Aleyhisselâm) onları göz isâbetinden korumayı hedefledi. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebine göre; göz ve nazar haktır. Şöyle ki; bir insan bir şeye beğenerek baktığı zaman, Allâh-u Te`âlâ dilerse o bakılan şeyde bir eksiklik ve bozukluk yaratabilir. Nitekim İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Göz haktır! Kaderle yarışacak bir şey olsaydı, elbette göz onu geçerdi!" (Müslim, Selâm: 16, no: 2188, 4/1719; Buhârî, Tıbb: 35, no: 5408, 5/2167) Yine hadîs-i şerîfte: "Şüphesiz ki göz, insanı mezara, deveyi de kazana sokar!" (Ebû Nu'aym, Hılyetü'l-evliyâ: 7/90; Kurtubî: 9/231; Âlûsî: 13/15) buyrulmuştur ki, bu da nazarın ölüme bile sebebiyet verebileceğini beyan etmektedir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) torunları Hasan ve Hüseyin (Radıyallâhu anhümâ)`yı şeytandan, zehirli haşarattan ve kötülük isâbet ettiren gözden Allâh'ın tastamam kelimelerine sığındırır ve: "Babanız İbrahim (Aleyhimesselâm) da, bu kelimelerle İsmâ`îl ve İshâk (Aleyhimesselâm)`ı sığındırırdı!" (Buhârî, Enbiyâ: 12, no: 3191, 3/1233) buyururdu.*

﴾68﴿ **Ne zaman ki onlar** (Mısır'a varıp) **babalarının kendilerine emrettiği** (farklı farklı) **yer**(ler) **den gir diler, oysa** (şu bir gerçek ki) **bu** (girişleri)**, Allâh'tan** (gelecek) **hiçbir şeyi kendilerinden savuşturacak değildi. Lâkin** (bu,) **Ya`kûb'un içinde**(ki şefkat ve mer hametten kaynaklanmış) **olan bir dilekti**

ki, o onu açıkla(madan durama) **dı. Biz kendisine** (vahiyleri) **öğrettiğimiz için şüphesiz ki o, elbette pek büyük bir ilim sahibiydi.** (Bu cümleden olarak sakınmanın kaderi defedemeyeceğini kendilerine bildirdi.) **Lâkin insanların çoğu** (kaderin sırrını) **bilmezler** (de, ted birin takdiri bozacağını zannederler)**.**

﴾69﴿ (Kardeşler hep birlikte) **Yûsuf'un huzuruna girdiklerinde kardeşi** (Bünyâmi)**ni kendisine kattı ve** (gece baş başa kaldıklarında ona)**: "Şüphesiz ki senin** (o kaybına yandığın) **kardeşin benim ben! Artık sen onların** (geçmişte bize) **yapmakta bulunmuş oldukları şeyler yüzünden felâkete uğramış gibi mahzun olma!" dedi.**

Rivayete göre; Yûsuf (Aleyhisselâm) onları ağırlarken ikişer ikişer oturttu, Bünyâmîn tek kalınca ağlamaya başladı ve: "Kardeşim Yûsuf sağ olsaydı, elbette o da benimle birlikte otururdu!" dedi. O zaman Yûsuf (Aleyhisselâm) onu kendi sofrasına oturttu ve: "Geceleyin her iki kişi birlikte kalacak, bunun ikincisi olmadığı için o benimle kalır!" dedi. Sonra Bünyâmîn'e dönerek: "Helâk olan kardeşinin yerine benim senin kardeşin olmamı istermisin?" deyince o: "Senin gibi kardeşi kim bulabilir? Ama seni ne Ya`kûb ne de Râhîl doğurmadı ki!" deyince Yûsuf (Aleyhisselâm) ağlayarak kalkıp onu kucakladı ve gerçeği ona açıkladı. (Beyzâvî)

﴾70﴿ **O** (, yüklerini bağlayıp) **onları hazırlanacak ih tiyaçlarıyla donatınca,** (kardeşi Bünyâmîn'i yanında tutmak için hükümdara âit bir) **su kabını kardeşinin yükü içine koy**(dur)**du.** (Kervan yola çıktıktan) **sonra bir tellâl: "Ey kafile! Şüphesiz siz elbette hırsız kimselersiniz!" diye seslendi.**

﴾71﴿ **Onlar o** (hükümdarın kabını arayan) **kişilere yöneldiler de: "Neyi bulamıyorsunuz?" dediler.**

﴾72﴿ **Onlar dediler ki: "Biz hükümdarın su** (içtiği ve kendisiyle ölçüm yaptığı altın) **ölçeğini bulamıyo ruz! Onu getirene bir deve yükü** (mükâfat) **vardır.** (Tel lâl dedi ki: Bu yüzden ben töhmet altında kaldım, ama) **bu**(la)**na** (vaad edilen ödülün verileceğine) **ben de ke filim!"**

﴾73﴿ **Onlar: "Allâh'a yemin olsun; elbette muhak kak siz bilmişsinizdir ki biz bu toprakta fesat çıka ralım diye gelmedik ve biz hırsız kimseler olma dık!" dediler.**

﴾74﴿ (Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın memurları:) "Peki eğer siz yalancı kimseler olduysanız, bunun** (çalınması nın sizin şerî'atinizdeki) **cezası nedir?" dediler.**

﴾75﴿ **Onlar da: "Bunun cezası; o** (ça lınan-- mal) **kimin yükünde bulunduysa, işte o kişinin kendisi**(nin köle edilmesi) **onun cezasıdır! İşte biz** (hırsızlık yaparak) **zulüm işleyenleri böyle** (feci bir ceza ile) **cezalandırmaktayız." dediler.**

﴾76﴿ **Derken** (teftişle görevli kişi, o kabı kendilerinin koyduğu şüphesini uyandırmamak için teftişe, Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın öz) kardeşinin kabından/yükünden/ evvel onların kaplarıyla/ yükleriyle/ başladı da son ra onu kardeşinin kabından/yükünden/ çıkardı.** (Habîbim!) **İşte** (kardeşini yanında alıkoyabil mesi için) **Biz Yûsuf'a böyle** (acayip) **bir çare öğrettik. Allâh'ın** (hükümdara aynı hükmü verdirmeyi) **dile mesi hâriç o, melikin** (hırsızlara uyguladığı) **hükmün de kardeşini** (yanında) **alıkoyabilecek değildi. Biz** (Yûsuf (Aleyhisselâm) **hakkında olduğu gibi) di lediğimizi** (ilim hususunda) **üstün derecelere yük seltiriz. Her ilim sahibinin üzerinde daha iyi bilen biri vardır!/ Her ilim sahibinin fevkınde** (her şeyi hak kıyla bilen Allâh-u Te`âlâ gibi bir) **Alîm vardır!/**

﴾77﴿ **Onlar** (Bünyâmîn'in hırsızlıkla ithamı karşısın da şaşıp kalınca, öz kardeşi olan Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın da evvelce böyle bir suça bulaştığını imâ etmek üzere): "Eğer o hırsızlık yaptıysa, gerçekten daha önce onun bir kardeşi de çalmıştı!** (Dolayısıyla bunun da hırsızlık yapması yadırganmaz.)**" dediler. Yûsufbu** (ifadeden duyduğu şiddetli huzursuzluğu) **nu içerisinde gizledi de, onu kendilerine** (ne sözüyle, ne de davranışıyla) **açıklamadı ve** (kendi kendine)**: "**(Hırsızlık suçlamasında) **konum olarak siz daha kötüsünüz!** (Babanızdan kardeşinizi çaldınız, sonra da suçu başka larına attınız!) **Sizin** (bizim hakkımızda) **anlatmakta olduklarınızı**(n böyle olmadığını) **hakkıyla bilen ancak Allâh'tır!" dedi.**

Ulemâ, kardeşlerinin Yûsuf (Aleyhisselâm)`a nispet ettikleri hırsızlığın ne olduğu hakkında ihtilaf etmişlerdir. İmam-ı Mücâhid (Rahimehullâh) şöyle anlatmıştır; bana ulaşan nakle göre Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın başına gelen ilk bela halası tarafından olmuştu ki o, İshâk (Aleyhisselâm)`ın en büyük çocuğuydu, bu itibarla babasının kemeri ona intikal etmişti, çünkü nübüvvet hanesi o kemere yaş büyüklüğüne göre vâris oluyorlardı. Yûsuf (Aleyhisselâm)`ı büyüten halası, Yûsuf (Aleyhisselâm)`ı sevdiği kadar hiç kimseyi sevmiyordu. Yûsuf (Aleyhisselâm) büyüyünce babası Ya`kûb (Aleyhisselâm) onu çok özledi ve kardeşine gelerek Yûsuf'u kendisine teslim etmesini istediyse de o, birkaç gün daha yanında kalmasını teklif etti. Ya`kûb (Aleyhisselâm) yanından ayrılır ayrılmaz hemen o kemeri alıp, elbiselerinin içerisinden Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın beline bağladı ve: "Babam İshâk'ın kemerini kaybettim!" diyerek herkesin aranmasını istedi. Kemer Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın belinde çıkınca, kanun gereği Yûsuf (Aleyhisselâm) onun yanında bırakıldı. Böylece o vefat edinceye kadar Ya'kûb (Aleyhisselâm) çocuğu hakkında hiçbir

tasarrufta bulunamadı. Sa`îd ibni Cübeyr ve Katâde (Radıyallâhu anhüma)`dan rivayete göre; annesinin babası puta tapmaktaydı. Yûsuf (Aleyhisselâm) gizlice onu alıp kırdı ve çöplüğe attı. Süfyân ibni Uyeyne (Radıyallâhu anh)`dan gelen bir rivayete göreyse evde bulunan bir tavuğu alıp fakire vermişti. Vehb (Radıyallâhu anh)dan nakledildiğine göre; sofrada bulunan yemeklerin bir kısmını fakirler için saklardı. (Taberî, no: 19607, 19610, 7/265) İbnü'l-Enbârî (Rahimehullâh)`ın beyanı vechile; bu rivayetlerde anlatılanların hiçbirinde hırsızlıkla ithâmı mucip bir durum söz konusu değilse de, görünüş itibarıyla hırsızlığa benzediğinden kızgınlık anında kardeşleri onu böylece ayıpladılar. (Beyzâvî; Nesefî; Hâzin; Âlûsî)

﴾78﴿ (Bunun üzerine) **onlar** (Yûsuf (Aley hisselâm)**ı merhamete sevk etmek üzere): "Ey Azîz! Gerçekten de onun,** (kendisinden ayrılığa dayanamayacak dere cede) **çok ihtiyar ve pek büyük bir babası var! O hal de sen onun yerine bizim birimizi** (esir olarak) **al! Gerçekten de biz seni** (bize karşı) **iyilik eden kim selerden görmekteyiz!** (Artık üzerimize iyiliğini tamamla!)**" dediler.**

﴾79﴿ **O**(nları dinleyen Yûsuf (Aleyhisselâm)**: "Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını alıkoy mamızdan Allâh'a sığınırız! O takdirde gerçekten de biz** (sizin şerî'atınıza göre) **elbette zâlim kimse leriz!" dedi.**

﴾80﴿ **Onlar** (isteklerine icâbet edilmediğini görerek) **ondan iyice ümit kestikleri zaman,** (babalarına ne cevap verecekleri hususunda) **fısıldaşarak istişâre edenler halinde** (insanlardan) **ayrıldılar.** (İstişâre ne ticesi Bünyâmîn'i bırakıp topluca dönme kararı çıkınca) **büyükleri dedi ki: "Siz gerçekten bilmediniz mi ki; muhakkak babanız size karşı Allâh'tan** (yeminlerle teminat altına alınmış) **kuvvetli bir söz almıştı, daha önce de**

Yûsuf(u korumanız) **hakkında** (sizden aldığı sözü gözetme konusunda) **ne kadar kusur işlemişti niz? Artık** (verdiğim söz gereği) **babam** (bu konuyu duyup da kendisine dönmem için) **bana izin verince ye ya da Allâh** (kardeşimi kurtararak) **benim** (bu sözü bozmadan buradan ayrılmam) **için hüküm verinceye dek ben bu yerden asla ayrılmayacağım! Zaten hüküm verenlerin en hayırlısı ancak O'dur!** (Zira O, ancak hak ve adâletle hükmeder.)

﴾81﴿ **Babanıza dönün de deyin ki: 'Ey babamız! Gerçekten senin oğlun hırsızlık yaptı. Biz** (çalınan kabın onun yükünden çıktığını görerek) **bilmemizden başka bir suretle** (onun bunu çalmasına gözümüzle) **şâhit olmadık! Zaten biz** (gerçekten çalıp çalmadığı, ya da sana söz verirken onun hırsızlık yapacağı gibi) **gayb**(a ait konular)**ı koruy**(up kollay)**an kimseler değiliz!**

﴾82﴿ (İstersen) **kendisinde bulunduğumuz o şeh re de, aralarında** (buraya doğru) **yöneldiğimiz o ka fileye de sor**(abilirsin)**! Gerçekten de biz elbette doğru sözlü kimseleriz!'** (İşte böylece ağabeyleri onlara bir yol gösterdi. Fakat kendisi orada kaldı.)**"**

﴾83﴿ **O**(nlardan bu haberi alan Ya`kûb (Aleyhisselâm))**:" Doğrusu nefisleriniz sizin için** (istediğiniz) **bir işi süslemiş.** (Yoksa o hükümdar, çaldığına karşılık hırsızın esir edilme hükmünü nereden bilecek?) **Artık** (ka za ve kadere itirazsız) **güzel bir sabır** (her şeyden iyi dir)**! Umulur ki Allâh bana onları topluca getirir. Şüphesiz ki O,** (hem benim, hem de onların ne durumda olduğumuzu hakkıyla bilen) **Alîm de;** (üstün hikmeti gereği, bazen bela, bazen nimet veren) **Hakîm de ancak O'dur !" dedi.**

﴾84﴿ **Derken o onlardan yüz çevirdi ve: "Ey Yûsuf'a karşı olan şiddetli üzüntüm** (neredesin gel! Şimdi tam senin

zamanın)**!” dedi. Üzüntüden iki gözü de beyazladı** (ve bir şey göremez oldu)**. Artık o** (, çocuklarına karşı) **öfke dolu biriydi. / Üzüntü doluydu./** (Ama bunu içinde saklıyordu.)

Bazı câhiller Ya`kûb (Aleyhisselâm)ın oğluna karşı bu kadar düşkünlüğünü ve gözlerini kaybedecek derecede ağlamasını peygamberlik makamına yakıştıramamışlarsa da iş, bu câhillerin anladığı gibi değildir. Zira bir kulun başına gelen bir musîbeti Rabbine şikâyet etmesinden daha doğal bir şey olamaz. Ama sâir insanlar bu şikâyeti birbirlerine de yapabilirler, peygamberler ise sadece Rablerine arz edebilirler. Bir peygamberin de sâir insanlar gibi üzülmeye ve ağlamaya hakkı vardır. Nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) oğlu İbrâhîm’in vefâtı nedeniyle ağlamış ve: “Şüphesiz göz yaşarır, kalp de üzülür, ama biz Rabbimizin râzı olmayacağı şeyleri söylemeyiz. Ey İbrâhîm! Biz senden ayrıldığımız için elbette üzgün kimseleriz!” (Buhârî, Cenâiz: 42, no: 1241, 1/439) buyurmuştur. Yasak olan ve kınanan ise feryâd-u figan etmek, ağıt yakmak, yüzleri ve göğüsleri tokatlamak ve elbiseleri parçalamaktır. Ya’kûb (Aleyhisselâm)`ın bu ağlayışı evlat acısından ziyade onun hangi din üzere bulunduğu merakındandır. Nitekim rivayete göre; kavuştukları vakit Yûsuf (Aleyhisselâm) ona: “Babacığım! Kıyâmet günü buluşacağımızı bilmiyormuydun da, gözlerini kaybedecek kadar ağladın?” diye sorunca Ya`kûb (Aleyhisselâm): “Bilmez olurmuyum, lâkin ben, sen İslâm’dan ayrılırsın da âhirette de buluşamayız diye endişemden ağladım!” dedi. Hasen (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: “Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın, babasının koynundan ayrılışıyla, tekrar buluştukları güne kadar geçen seksen senelik zaman zarfında Ya’kûb (Aleyhisselâm)ın gözlerinin yaşı dinmemiştir. Oysa o gün Allâh katında Ya`kûb (Aleyhisselâm)dan daha değerli bir kul

yeryüzünde bulunmuyordu." (Taberî, no: 19739, 7/284; Hâzin, Nesefî, Beyzâvî)

﴾85﴿ **Onlar** (babalarının devamlı Yûsuf'u sayıkladığını görünce)**: "Allâh'a yemin olsun ki; sen sürekli Yûsuf'u anıp duruyorsun. Neticede ya kendini eritecek derecede hasta olacaksın, ya da** (ölerek) **helâk olanlardanolacaksın!" dediler.**

﴾86﴿ **O dedi ki: "**(Ben derdimi ne size, ne de başkala rına anlatmıyorum ki beni teselliye kalkışıyorsunuz!) **Ben** (dayanılamayacak derecede ağır olduğu için) **da ğıtıl**(arak paylaşıl) **ması gereken kederimi ve üzün tümü ancak Allâh'a şikâyet ediyorum! Ve ben sizin bilmemekte olduğunuz şeyleri Allâh tarafından biliyorum** (ki buna göre; Yûsuf hayattadır ve Allâh-u Te`âlâ benim onunla buluşacağıma dâir ümidimi boşa çıkarmayacaktır)**!**

﴾87﴿ **Ey oğullarım! Gidin de tüm duyularınızla** (dikkat kesilerek) **Yûsuf ve kardeşin**(in durumlarıyla ilgili haberler)**den biraz araştırma yapın! Allâh'ın rahmeti**(yle kulunu darlıktan çıkarıp rahata erdirmesi)**nden ümit kesmeyin! Şüphesiz şu bir gerçek ki; o** (Rablerinin sonsuz nimetlerine boğulduklarını inkâr eden) **kâfirler toplumundan başkası Allâh'ın rahmetinden ümit kesmez!"**

Rivayete göre; Ya`kûb (Aleyhisselâm) yirmi dört sene kadar Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın sağ mı ölü mü olduğunu bilmeden yaşadı. Bir ara ölüm meleğini görünce ona: "Sen kimsin?" dedi. O: "Ben ölüm meleğiyim!" deyince Ya'kûb (Aleyhisselâm): "Ya'kûb'un İlâhı hakkı için söyle bana, Yûsuf'un canını aldın mı?" diye sordu. O: "Hayır!" deyince işte o zaman Ya'kûb (Aleyhisselâm) bu âyet-i kerîmede belirtildiği üzere kardeşlerini onun peşine yolladı. (Âlûsî)

﴾88﴿ **Bunun üzerine onlar** (yola çıkarak Yûsuf (Aleyhisselâm)**`ın yanına varıp) onun huzuruna girdiklerinde: "Ey Azîz! Bize de, ailemize de** (son derece kıtlık ve açlıktan dolayı) **zarar** (ve sıkıntı) **dokundu. Biz ise** (tüccarlar tarafından) **reddedile**(cek kadar değersiz ola)**n bir sermayeyle** (huzuruna) **geldik. Artık sen** (sermâyemizin yetersizliğine bakmayıp) **bizim için ölçeği eksiksiz tamamla ve bize** (ayrıca) **bağışta bu lun! Şüphesiz ki Allâh çokça bağış yapanları mükâfatlandıracaktır." dediler.**

﴾89﴿ **O**(nların bu tarizlerine karşı taarruza geçen Yûsuf (Aleyhisselâm)**): "Hani siz** (yaptığınız işin fenalığını bilmeyen) **câhil kimselerken Yûsuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı bildiniz değil mi?** (Yoksa bunun ve bâli hakkındaki cehâletiniz hâlâ sürüyor mu?)**" dedi.**

Ebû Ferve (Radıyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre; Ya`kûb (Aleyhisselâm) Bünyâmîn'i yanında alıkoyan Yûsuf (Aleyhisselâm)`a: "Allâh'ın dostu İbrâhîm'in oğlu, Allâh'ın kurbanı İshâk'ın oğlu, Allâh'ın kulu Ya`kûb'dan, Mısır hükümdârına! Biz öyle bir hâne halkıyız ki, belâlar bize ısmarlanmıştır.Dedem İbrâhîm'in elleri ayakları bağlanarak ateşe atıldı, ama Allâh ateşi ona esenlik ve serinlik yaptı. Babama gelince onun da elleri ayakları bağlanıp ensesine bıçak dayatıldı, ama Allâh onu kurtardı. Benim de en sevdiğim bir oğlum vardı, kardeşleri kıra götürdü sonra kana bulanmış gömleğini bana getirdiler ve: 'Onu kurt yedi!' dediler. Buna ağlamaktan gözlerim görmez oldu. Sonra onun anneden bir kardeşi vardı ki, ben onunla teselli oluyordum, onu da sen hırsızlıkla itham ederek hapsettin. Biz Ehl-i Beytiz! Ne hırsızlık yaparız, ne de hırsız doğururuz! Eğer onu bana iâde edecek olursan, ne a`lâ! Değilse sana öyle bir beddua ederim ki, yedi

nesline ulaşır!" diye mektup yazdı. Yûsuf (Aleyhisselâm) *babasının mektubunu okuyunca şiddetle ağlamaya başladı, sabrı azaldı ve kendisini kardeşlerine açıklayamadan duramadı.* (Hâzin)

﴾90﴿ **Onlar** (hiç beklemedikleri bir kelâma muhâtap olunca)**: "Gerçekten sen, hakikaten Yûsuf sen mi sin?" dediler. O da: "Ben Yûsuf'um, işte bu da karde şim! Gerçekten Allâh** (ayrılıktan sonra buluşturarak) **bize** (büyük bir) **lütufta bulunmuştur. Şüphesiz bir hakikattir ki; her kim** (haramlardan) **iyice sakınır ve** (belâlara karşı) **sabırlı olursa, muhakkak ki Allâh** (iyi amellerde bulunan) **o muhsin kimselerin mükâ fatını zâyi etmez!" dedi.**

﴾91﴿ **Onlar** (bu durum karşısında Yûsuf (Aleyhisselâm) **ın üstünlüğünü itirafa mecbur kalınca):"Allâh'a yemin olsun ki; elbette Allâh seni** (takvâ, sabır, saltanat, ilim ve hilim gibi meziyetlerle) **bize karşı seçmiştir. Oysa biz gerçekten kasten günah işleyen kimseler olmuşuz!" dediler.**

﴾92﴿ **O da dedi ki: "Bugün size hiçbir kına ma yok tur! Allâh sizi bağışlasın! Zaten acıyanların en mer hametlisi ancak O'dur!** (O'nun dışındaki merhamet sahipleri, en azından vicdanlarında hissettikleri rûhânî acıyı giderme gibi bir zararı savuşturmaya mebnî ola rak acırlar. Allâh-u Te`âlâ ise hiçbir nedene dayalı ol madan merhamet eden tek Zât'tır!)

﴾93﴿ **İşte benim bu gömleğimi götürün ve onu babamın yüzü üzerine bırakın da, çok iyi gören bir kimse oluversin! Böylece siz tüm ailenizle birlikte bana gelin!"**

Dahhâk ve Mücahid (Rahimehumellâh) *gibi müfessirlerden nakledildiğine göre; cennet dokuması olan bu gömlek, çıplak olarak ateşe atıldığında Cibrîl* (Aleyhisselâm) *tarafından İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*`a giydirilmişti ve onun yanında kalmıştı. Daha*

sonra oğlu İshâk, onun ardından da torunu Ya’kûb (Aleyhisselâm)`a intikal etmişti. Yûsuf (Aleyhisselâm) büyüyünce nazardan korunması için Ya`kûb (Aleyhisselâm) onu gümüşten bir kaba yerleştirip başını bağlayarak nüsha (muska) gibi Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın boynuna takmıştı ki, kuyuya atılıncaya kadar Yûsuf (Aleyhisselâm) onu hiç bırakmadı. Yûsuf (Aleyhisselâm) kuyuya çıplak olarak atılınca Cibrîl (Aleyhisselâm) o gömleği ona getirip giydirdi. Vakti zamanı gelince Cibrîl (Aleyhisselâm) tekrar gelerek o gömleği babasına göndermesini emretti. Çünkü o gömlekte cennet kokusu vardı, hangi hastaya sürülse mutlaka o anda şifa bulurdu. (Hâzin, Nesefî, Beyzâvî, Âlûsî)

﴾94﴿ (Oğullarının bulunduğu) **o kafile** (Mı sır’dan) **ay rıldığı zaman babaları** (Ya`kûb (Aleyhisselâm)**yanında bulunanlara): “Gerçekten ben elbette Yûsuf’un koku sunu** (yakınımda) **bulmaktayım. Beni** (aşırı yaşlılık tan) **akıl zafiyetine nispet etmeyecek olsanız** (bu hissimi tasdik ederek, siz de onun çok yakın bir yerde olduğuna kanaat getirirdiniz)**!” dedi.**

﴾95﴿ **O**(rada ola)**nlar: “Allâh’a yemin olsun ki; ger çekten de sen elbette eski yanılgındasın** (da, Yûsuf’a karşı aşırı sevginden dolayı dâimâ onu anmaktasın ve tekrar kavuşacağına umut bağlamaktasın)**!” dediler.**

﴾96﴿ **O** (gömleği getiren) **müjdeci gelince onu** (Ya`kûb (Aleyhisselâm)**ın) yüzünün üzerine bıraktı da, o hemen çok iyi gören bir kimseye dönüverdi. O** (za man yanında bulunanlara)**: “Ben size: ‘Şüphesiz ki ben sizin bilmemekte ol duğunuz şeyleri Allâh tarafından biliyorum** (ki, bun lardan biri de Allâh-u Te`âlâ’nın Yûsuf’a kavuşacağıma dair ümidimi boşa çıkarmayacağıdır)**!’ dememiş miy dim?” dedi.**

﴾97﴿ **Onlar: “Ey babamız!** (Allâh-u Te’âlâ’dan) **bizim için günahlarımızın bağışlanmasını iste! Gerçek ten de biz**

kasten günah işleyen kim seler olduk!" dediler.

﴾98﴿ **O da** (affedilmeleri için yapacağı duayı kabul saati olan cuma gecesinin seher vaktine tehir ettiğini bildirmek üzere)**: "Yakında sizin için Rabbime istiğ far edeceğim. Şüphesiz ki O,** (pişman olanı çokça bağışlayan) **Ğafûr da,** (tevbe edene hakkıyla merhamet eden) **Rahîm de ancak O'dur !" dedi.**

﴾99﴿ **Nihâyet** (Ya`kûb (Aleyhisselâm) **eşiyle birlikte tüm âilesini alıp yola çıktı, böylece onlar kendilerini şehir dışında karşılamaya çıkan) Yûsuf'un huzuruna gir dikleri zaman o, babasıyla annesini kendisine kat**(ıp kucakla)**dı da: "İnşâallâh** (kıtlıktan ve istenmedik tüm şeylerden) **emin kişiler olarak** (buyrun) **Mısır'a girin!" dedi.**

﴾100﴿ **Böylece** (şehre girdiklerinde) **babasıyla annesini o** (kendisine özel çok değerli) **taht üzerine yükseltti de, onlar** (oğullarıyla birlikte selâmlamada bulunmak üzere) **ona secdeediciler olarak** (yere) **kapandılar.** (O zaman Yûsuf (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "Ey benim babam! İşte bu, benim daha önceki rüyamın te'vil** (ve tabir)**idir! Muhakkak Rabbim onu** (gerçeğe uygun olarak tecelli eden) **bir hak yapmıştır. Zaten O beni hapisten çıkardığında da, şeytan benimle kardeşlerimin arasında bozgunculuk** (ve kışkırtma) **yaptıktan sonra** (hep birlikte) **sizi çölden getirdiği** (bugü)**n**(ümüz)**de de gerçekten bana** (çok büyük) **iyilik yapmıştır. Şüphesiz benim Rabbim** (kullarca gizli kapalı olan tüm konuları hakkıyla bilendir ve yaratıklara göre ne kadar zor gözükse de) **dilediği şeylere Latîf'dir** (ki, böylece isteklerini, hiçbir engelle karşılaşmaksızın irâdesi doğrultusunda gerçekleştirir ve irâdesini her şeye nüfûz ettirerek lütfunu tecelli ettirir)**! Muhakkak ki O,** (yaratma ve yönetmeyle alâkalı tüm menfaatleri hakkıyla bilen) **Alîm de,** (her şeyi vakti vaktinde ve yerli yerinde yapan) **Hakîm de, ancak**

O’dur!

Müfessirler Yûsuf (Aleyhisselâm)*ın rüyasıyla tevilinin çıkması arasında geçen müddetin ne kadar olduğu hakkında birkaç görüş üzere ihtilaf etmişlerse de, Hasen* (Radıyallâhu anh)*dan rivayet edildiğine göre; Yûsuf* (Aleyhisselâm) *on yedi yaşındayken kuyuya atılmış, köle olarak kaldığı, hapiste bulunduğu ve saltanat sürdüğü süre seksen seneyi bulmuş, daha sonra babası ve kardeşleriyle buluşmasının ardından da yirmi üç sene yaşamış ve nihâyet yüz yirmi yaşında vefat etmiştir. Rivayete göre Ya`kûb* (Aleyhisselâm) *ve zürriyeti Mısır’a girerken kadınlı erkekli yetmiş iki kişiydiler. Mûsâ* (Aleyhisselâm) *ile birlikte Mısır’dan çıktıklarında ise sadece eli silah tutan erkekleri altı yüz bin beş yüz yetmiş küsûr kişi idi. O gün neslin tamamı ise bir milyon yüz bine ulaşmıştı. Anne-babasının kendisine secde etmesinin şekli hakkında birkaç görüş varsa da, zâhir olan görüş, alın üzere yapılan secde dir ki bu, meleklerin Âdem* (Aleyhisselâm)*a yaptıkları secde gibi bir selâmlama mâhiyeti taşımaktaydı. Yoksa hakikatte secde sadece Allâh’a yapılabilir. Bizim şerîatimizde bu tür selâmlama câiz değilse de o zamanki şerî’atta, bizde yaygın olan ayağa kalkma, musâfaha ve el öpme gibi câiz olan âdetler kabîlindendi. Yûsuf* (Aleyhisselâm) *ın bu kadar uzun zaman geçmesine rağmen babasına ulaşmamasının hikmetini beyan eden birçok âlim, kader yerini buluncaya kadar Yûsuf* (Aleyhisselâm) *ın bu işi babasından gizlemesine dâir vahiy aldığını söylemişlerdir. Ya`kûb* (Aleyhisselâm)*ın yakın bir mesafede olduğu halde ondan haberdâr olmaması ise hârikulâde olaylardan biri olarak değerlendirilmiştir.* (Nesefî, Hâzin, Beyzâvî, Âlûsî)

﴾101﴿ **Ey Rabbim! Gerçekten sen bana** (sal tanat ve) **mülkten büyük bir hisse verdin ve bana** (İlâhî ki tapların sırları, geçmiş peygamberlerin sünnetlerinin incelikleri ve rüyalarda görülen) **o önemli hâdiselerin** (tabir ve) **te'vilinden çokça bir nasip öğrettin! Ey göklerin ve yerin yoktan yaratıcısı! Dünya da da, âhirette de benim** (tüm işlerimin kefili ve müte vellîsi olan) **Velî**(yy-i nimeti)**m ancak Sensin! Beni Müslüman olarak vefat ettir ve beni** (ben den önceki peygamberler gibi) **salih kimseler** (züm resin)**e kat!"**

﴾102﴿ (Habîbim!) **İşte bu** (sûrede anlatılanlar)**, gayb haberlerindendir ki onu sana vahyetmekteyiz. Onlar** (Yûsuf (Aleyhisselâm)**a karşı) hile kurmakta ol dukları halde** (onu kuyuya atma) **işlerine azmet tikleri zaman sen onların yanında değildin** (ki, bu kıssayı tüm teferruatıyla bilesin de, şimdi insanlara bildiresin)**!**

﴾103﴿ **Ama sen** (kulların iman etmesine) **ne kadar aşırı istekli olsan da, insanların çoğu** (kâfirlikte kal maya kararlı olduklarından) **asla inanacak kimse ler değillerdir!**

﴾104﴿ (Habîbim! Bu kadar vahiyleri tebliğ etmene rağmen) **sen onlardan buna karşılık hiçbir ücret istemiyorsun. O** (Kur'ân)**, tüm âlemler için ancak** (Allâh-u Te`âlâ tarafından gönderilen) **büyük bir öğüttür.**

﴾105﴿ **Göklerde ve yerde bulunan** (felekler, yıldız lar, dağlar ve denizler gibi) **nice âyet vardır ki; ken dileri ondan yüz çeviri**(p, ibretle tefekkür etmeyi) **ci kimseler olarak ona uğrar geçerler.**

﴾106﴿ **Zaten onların ekserisi** (Allâh-u Te`âlâ'nın varlığını itirafa mecbur kalsalar da)**, kendileri ancak** (putlar, melekler ve bazı peygamberler gibi ilâhlıktan uzak birtakım şeyleri O'na) **ortak koşan kimseler olarak Allâh'a inanır**(lar)**.**

Müfessirlerin cumhûruna göre âyet-i kerîme müşrikler hakkında nâzil olmuştur. Çünkü onlar kendilerini yaratan ve rızıklandıranın Allâh olduğunu ikraretmelerine rağmen rahat zamanlarında putları Allâh'a ortak koşarlardı, ama dara düşünce duayı sadece Allâh'a tahsis ederlerdi. Sapık Mutezile fırkasının "Kul kendi fiilini kendi yaratır!" şeklindeki inançları da şirk türlerindendir. Hâlis tevhîd ise Ehl-i Sünnet inancında olduğu gibi, Allâh-u Te`âlâ'dan başka hiçbir yaratıcı bulunmadığına inanmaktır. (Nesefî)

﴾107﴿ **Yoksa onlar Allâh'ın azaplarından biri olan kaplayıcı büyük bir felâketin kendilerine gelmesin den, ya da onlar** (öncesinde bir alâmet görmedikleri için) **hiç farkında değillerken o** (kıyâmet) **ânın**(ın) **âniden onlara gelmesinden emin mi oldular** (ki, hiç çekinmeden kâfirliklerini sürdürebiliyorlar)**?**

﴾108﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ancak işte bu** (iman ve tevhîde davet yolu) **benim yolumdur ki ben** (körü körüne değil, açık delillerle ilgili) **büyük bir** (beyan ve) **basîret üzere** (insanları) **Allâh**(a inanmaya ve O'nu kâmil sıfatlarıyla tanımay) **a davet etmekteyim. Ben de, bana hakkıyla uymuş olan kimseler de** (bu davet üzereyiz)**!** (Ortaklardan ve tüm noksan sıfatlardan) **tenzih Allâh'a! Zaten ben** (hiçbir zaman Allâh'a ortak koşan) **o müşriklerden olmadım!"**

Âyet-i kerîmede Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ittiba ettiği bildirilen kimselerden maksat, ilim üzere halkı hakka davet eden ulemâdır. Bu vasıf kıyâmete kadar bâkî ise de asr-ı sa âdette Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ittiba etmiş bulunan sahâbe hakkında daha belirgindir. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) şöyle buyurmuştur: "Gerçekten Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbı en güzel bir yol ve en üstün bir hidâyet üzere bulunmuştular. Onlar ilmin

madeni, imanın hazinesi ve Rahmân'ın ordularıydılar." İbni Mes`ûd (Radıyallâhu anh) şöyle buyurmuştur: "Bir kimseyi izleyecek olan, vefat etmiş olan sahâbeyi örnek alsın! İşte o Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ashâbı bu ümmetin en hayırlıları, en iyi kalplileri, en derin ilme sahip olanları ve yapmacık hareketlerden en uzak olanlarıydılar. Onlar öyle bir toplumdu ki Allâh-u Te`âlâ onları, peygamberi Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in arkadaşlığı ve dininin nakli için seçmişti. Öyleyse siz de onların ahlâkına benzemeye çalışın ve yollarına uyun! Çünkü dosdoğru yol üzere bulunanlar ancak onlardır!" (Hâzin)

﴾109﴿ (Habîbim! "Rabbin dileseydi peygamber ola rak melekler gönderirdi!" diyen o müşriklere cevâben şöyle buyurduğumuzu bildir ki:) **"Biz senden önce de ancak, şehirler halkından olan birtakım erkekler**(i peygamber olarak) **gönderdik ki** (sana vahyettiğimiz gibi) **onlara** (da) **vahiyde bulunuyorduk. O** (müşrik ola)**nlar yer**(yüzün)**de dolaşmadılar mı ki, kendile rinden önce geçen** (inkârcı) **kimselerin** (feci) **âkıbe tinin nice olduğuna baksınlar? Âhiret yurdu ise** (şirkten ve günahlardan) **iyice sakınmış olan o kimseler için elbette** (her şeyden) **daha iyidir. Hâlâ** (bunu) **anla**(yıp da, iman ve takvâya sarılarak o en kıymetli yurdu kazanmaya çalış)**ma yacak mısınız?"**

﴾110﴿ (Habîbim! Bolluk ve rahatlık içinde kâfirlere uzun süre mühlet vermemiz kimseyi aldatmasın! Zira onlardan önce geçen müşriklere de böylece fırsatlar verilmişti.) **Nihâyet o** (ümmetlere gönderilen) **ra sûller** (toplumlarının iman etmesinden) **iyice ümit kestiğin de vegerçekten o** (peygamberlere ümmet olan) **kişi ler kendilerine** (peygamberleri ta ra fından yardım vaad edilerek) **muhakkak yalan söylendiğine yakî nen**

inandıklarında yardımımız onlara geldi de, böylece (kurtuluşlarını) **dilediğimiz** (o peygamberler ve inanan) **kimseler kurtarıldı. Ama bizim çetin azâbımız o** (müşrik olan) **mücrimler toplumundan geri çevrilemez.**

﴾111﴿ **Andolsun ki; on**(ca peygamber ve toplum)**ların**(ın) **kıssalarında** (, özellikle de Yûsuf (Aleyhisselâm)**ın başına gelenlerde, alışkanlık ve duygusallık gibi neden lerden kaynaklanan evhamdan tamamen uzak kalmış) hâlis akıllara sahip kimseler için elbette pek büyük ibret**(ler) **bulunmuştur. Bu** (Kur'ân)**, uydurulabile cek bir haber olmamıştır. Velâkin** (o,) **öncesinde bulunan** (semâvî kitaplar)**ın tasdîki,** (din konusunda kendisine ihtiyaç duyulan) **her şeyin** (ayrıntılı bir şe kilde îzâh ve) **tafsîli,** (hakiki manada) **inanmakta olan bir toplum için de** (sapıklıktan kurtarıcı) **büyük bir hidâyet** (rehberi) **ve** (iki cihan saâdetine kavuşturacak) **yüce bir rahmet** (olmuştur)**!**

ONÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Ra`d

SÛRE-İ CELÎLESİ

Bu sûre-i celîlenin, Mekke'de mi Medîne'de mi nâzil olduğu konusu ihtilaflı olup, İbni Abbâs ve Ali ibni Ebî Talha (Radıyallâhu anhüm) gibi birçok zevât-ı kirâma göre Mekkî; İbni Cüreyc, Atâ ve Katâde (Rahimehumullâh) gibi zevâta göreyse; 31. âyet-i kerîmesi dışında, tümü Medenî'dir. 43 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Elif! Lâm! Mîm! Râ! İşte bu** (sûrede buluna)**nlar, o eşsiz Kitabın âyetleridir! Sana Rabbinden indirilmiş olan bu şey,** (üzerine hiçbir ekleme gerek meyecek derecede yeterli olan) **hakkın ta kendisidir! Lâkin insanların çoğu** (doğru düşünce kabiliyetlerini kaybettiklerinden, onun Allâh-u Te`âlâ tarafından gönderildiğine) **inanmazlar**(, bu yüzden: "Onu Muhammed uydurdu!" derler)**.**

﴿2﴾ **Ancak Allâh'tır O Zât ki; kendilerini görmekte olduğunuz gökleri direksiz olarak yüksek yapmış tır/gökleri sizin görebileceğiniz bir direk olmaksı zın yüksek yapmıştır/ son ra** (bir mekâna yerleşmek ten münezzeh olarak Zât'ına yakışır şekilde) **Arş'a istivâ buyurmuştur/** (emri ve hükmü) **Arş'a** (yönelip) **istivâ etmiştir/ sonra Kendisi** (en büyük cisim olan) **Arş** (dâhil tüm yaratıklar)**ı** (ilmen kuşatıcı şekilde) **istîlâ etmiş** (ve hepsine hükmünü geçirmiş)**tir/. Her biri adı konmuş bir süreye kadar** (burçlarında ve yörün gelerinde) **akıp gitmekte olan güneşle ayı da** (kendi lerinden istenen hizmete boyun eğen) **emre âmâde** (varlıklar) **kılmıştır.**(Arş dâhil ulvî süflî tüm varlıklarla alâkalı) **bütün işleri** (hikmetinin gerektirdiği ve menfaatlerin gözetil diği en uygun bir düzen üzere yerli

yerince) **O yönet mektedir.** (Vahyedilen) **âyetleri** (ayrıntılı bir şekilde peyder pey indirerek, cihanda sergilenen âyetleri) **de** (birbiri ardınca sürekli îcat ederek) **O tafsîl etmektedir. Tâ ki siz** (iyice düşünesiniz de, bu anlatılanları yaratan Zât'ın üstün gücünü ve sizi diriltmeye Kâdir olduğunu anlayasınız, bu sebeple de) **Rabbinize kavuşacağınıza ya kînen inanasınız!**
﴾3﴿ **Ancak O'dur O Zât ki;** (üzerinde ayaklar sebat edebilsin ve canlılar rahatça gezip dolaşabilsin diye) **yeri** (enine boyuna) **yayıp uzatmıştır, onda sabit dağlar ve** (akan) **ırmaklar yaratmıştır, meyvelerin tümünden de orada** (ekşi-tatlı, siyah-beyaz, büyük-küçük) **ikişer eş yaratmıştır. O, geceyi gündüze bü rü**(yüp örterek onu onun yerine geçir)**mektedir! İşte** (düşünme gücünü sâlim aklın doğru an layı şı istikametinde kullanarak) **tefekkürde bulunan bir toplum için şüphesiz ki bu** (anlatıla) **n**(lar)**da, el bette pek çok ve çok büyük âyetler vardır.** (Nitekim tüm yaratıkların üstün bir nizam ve uygun bir düzen üzere îcadı, onların, dilediğini yapabilen, istediğine ka rar verebilen Hakîm bir Kadîr'in eseri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.)
﴾4﴿ **Yer**(yüzün)**de** (kimi münbit, kimi kurak, kimi eki me, kimi ise ağaca elverişli farklı farklı niteliklere sahip) **birbirine komşu birçok kara parçası, üzümlerden oluşan birçok bostanlar, pek çok tür ekinler, kökleri bir olan ve muhtelif köklere sahip bulunan hurma lıklar da vardır ki, hepsi de** (tabiatında hiçbir farklılık bulunmayan) **bir tek suyla sulanmaktadır. Ama** (her bakımdan aynı olmalarını gerektiren bun ca sebep mevcutken) **Biz** (hâlis lütfumuz ve üstün kud retimizle) **ürünleri**(nin şekil, tat ve koku gibi özellikleri) **hususunda birtakımlarını diğer bir kısma karşı üstün kılmaktayız. İşte akıllı davranmakta olan bir kavim için gerçekten de**

bun(lar)**da elbette** (yaratıcılarının üstün gücüne delâlet eden açık seçik) **pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

﴾5﴿ (Habîbim!) **Sen şaşıyorsan, onların** (Allâhu Te`âlâ'nın üstün kudretine delâlet eden bunca âyetler görmelerine rağmen diriltileceklerine akıl erdireme yerek hâlâ)**: "Biz** (un ufak hale dönüşmüş) **bir toprak oldu ğu muz zaman mı, gerçekten de biz mi elbette yepyeni bir yaratılış içinde olacakmışız!" sözleri** (gerçekten) **çok şaşılacak bir şeydir! İşte ancak onlardır o kimseler ki Rablerini inkâr etmişlerdir. İşte ancak onlardır o kimseler ki** (kıyâmet günü tasmalar ve) **bukağılar boyunlarında olacaktır! Yine işte o** (cehennem) **ate şin**(in) **dostları da sadece onlardır! Onlar orada ebedî kalıcılardır.**

﴾6﴿ (Rasûlüm!) **O** (müşrik ola)**nlar** (alayvâri bir üs lûpla: "Ey Allâh! Bu Kur'ân hak ise bize gökten taş yağ dır!" gibi sözler ederek) **o güzel olan** (âfiyet ve kurtuluş arzusun)**dan önce o kötü olan** (azaplar)**ı senden acele istiyorlar. Hâlbuki** (inkârcı ümmetlerin) **kök** (lerini) **kazıyan o azaplar gerçekten kendilerinden önce**(ki kâfirlere çarpıp) **geçmiştir. Muhakkak ki senin Rabbin, zu lümlerine** (ve günahlarına) **rağmen insanlar için elbette pek büyük bir mağfiret sahibidir. Yine şüphesiz ki senin Rabbin** (kâ firlere karşı) **elbette azâbı çok şiddetli olan bir Zât'tır!**

﴾7﴿ **O kâfir olmuş kimseler** (inatlarından dolayı)**: "**(Îsâ ve Mûsâ'ya verildiği gibi) **Rabbinden ona büyük bir âyet indirilseydi** (de, o bizi imana mecbur bırak saydı) **ya!" diyor**(lar)**.** (Hâlbuki) **sen ancak bir uya rıcısın!** (Dolayısıyla kendilerini imana sevk edecek mucizeleri göstermek senin görevin değildir.) **Zaten her bir toplum için bir hidâ yetçi vardır** (ki onları hakka davet etmektedir ve zamanınayakışan bir mucizeyle ümmetini imana sevketmektedir)**.**

﴾8﴿ **Allâh her dişinin taşıdığı şeyin** (erkeklikdi şi lik, tamamlık-noksanlık, gü zel lik-çirkinlik ve uzun luk-kısalık gibi vasıflardan) **ne**(lere sahip) **ola cağını, ra himlerin** (cüsse, müddet ve adet gibi hususlardan) **neleri eksilteceğini ve neleri artıracağını bilmek tedir! Zaten O'nun nezdinde her şey** (ileri-geri olma yacak) **tam bir ölçüyledir!**

﴾9﴿ (O, hislerin idrâk edemeyeceği) **gizliyi de, görü neni de** (hakkıyla) **bilendir,** (O, Kendi büyüklüğü kar şısında her büyüğün küçüldüğü bir) **Kebîr'dir,** (kud retiyle her şeye üstün gelen ve yaratıkların sıfatların dan yüce olan bir) **Müte`âl'dir!**

﴾10﴿ **İçinizden, sözü** (gönlünde) **gizlemiş ol**(up açıkça konuşmay)**an da, onu açıkla mış bulunan da, kendisi geceleyin iyice giz lenen de, gündüzleyin yolda giden de** (Allâh-u Te`âlâ'nın ilminde) **eşittir!**

﴾11﴿ (Hangi hal üzere bulunursa bulunsun, her hâ lükârda) **o kişi için, önünden ve ardından çokça takip edici** (melek)**ler vardır ki,** (üzerine hücum eden zarar ve ziyanlara karşı) **Allâh'ın** (koruma) **emrinden dolayı kendisini sürekli muhafaza etmektedirler. O** (insa)**nlar kendi nefislerinde bulunan** (güzel vasıflar)**ı** (kötüleriyle) **değiştirinceye kadar gerçek ten de Allâh bir toplumda olan** (nimet, âfiyet vesâir lütufların)**ı** (belâ ve azapla) **değiştirmez. Ama Allâh bir kavme herhangi bir** (azap ve) **fe nalık** (ulaştırmak) **dilerse, artık onun için hiç bir geri çevrilme** (söz konusu) **olamaz. O** (azâba çarp tırılması takdir oluna)**nlar için, O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**n dan başka** (işlerini takip edecek) **bir Vâlî de yoktur!**

﴾12﴿ (Yıldırım düşme tehlikesiyle) **korkutmak ve** (yağmur beklentisiyle) **ümitlendirmek için size şim şeği gösteren ve** (yağmur yüklü) **ağır ağır bulutları** (bulundukları yerde) **yoktan icat eden Zât ancak O'dur!**

﴾13﴿ **O'nun korkusu yüzünden O'nun hamdiyle birlikte o gök gürültüsü**(nü işitenler) **ve melekler** (yüce Rablerinin Zât'ını her türlü noksan sıfatlardan tenzih ve) **tesbih eder**(ler)**!/ O'nun hamdiyle birlikte Ra'd** (isimli melek) **ve** (diğer) **melekler** (hamd ile) **tesbih eder**(ler)**!/ Onlar Allâh**(ın Zât'ı) **hakkında mücadele ederlerken O, yıldırımları gönderir de, onları dilediğine isâbet ettirir. Zaten O, tuzak kuranlara karşılık vermeye son derece güçlü olan bir Zât'tır!**

İmam-ı Mücahid (Rahimehullâh)`dan gelen rivayete göre; bir Yahudi, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile Allâh-u Te`âlâ hakkında münâzara yaparken yıldırım düşerek onun kafatasını yakmıştır. Diğer bir rivayete göreyse; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) zorba bir kişiye, İslâm'a davet üzere bir elçi yollamış, o: "Muhammed'in İlâhının mâhiyetini bana bildirin bakalım! O, inciden midir yahut altından mı, yoksa kurşundan mı?" dediği sırada üzerine bir yıldırım düşerek onu helâk etmiştir. Âyet-i celîlenin son kısmının iniş sebebi olarak nakledilen bu rivayetler, âyet-i kerîmenin manasının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. (Âlûsî: 13/121)

﴾14﴿ **Hak** (ve yerli yerinde olup, asılsızlık ve boşa gitme şâibesinden uzak) **olan** (ve kabûle mazhar bu lu nan) **dua ancak O** (Al lâh-u Azî müşşâ)**na aittir!** (Baş kasına yapılan dualar ise, bir şey ifade etmeyeceği için bâtıl niteliğindedir.)**/ Hak olan davet ancak O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na** (ibadet için yapılan çağrı)**dır!** (Zira iba det olunmaya ve ibadetine davet olunmaya lâyık olan Zât ancak O'dur! O'ndan başka hiçbir varlığın bu hu susta hiçbir hakkı yoktur.)**/ O** (müşrik ola)**nların O'nu bırakıp da dua** (ve ibadet) **ettikleri şeyler ise hiç bir şeyle onlar**(ın duasın)**a en ufak bir icabette bulunamazlar. Ancak ağzına ulaşsın diye iki avu cunu suya uza tan gibi** (onlar da boşuna

beklerler) **ki, o** (su) **ona asla ulaşıcı değildir. Zaten o kâfirlerin**(putlarına) **duası** (olsun, âhiretle ilgi li konularda Allâh'a yalvar maları ol sun) **ancak bir ziyan** (ve boşa çıkma) **içe risindedir.**

﴾15﴿ **Göklerde ve yerde bulunanlar da, onların gölgeleri de sabahları ve akşamları ister istemez sadece Allâh'a secde eder.** (O'nun bü yük lüğünü iti raf eder ve kendileri hakkında dilediği hükümleri ic ra et me sine hiçbir itirazda bulunmayarak boyun eğerler. Melekler ve ins ü cinnin müminleri darlıkta da, rahat lıkta da; kâfirlerle münafıklar ise zorluk ve sıkışma anında bu secdeyi îfâ ederler.)

﴾16﴿ (Habîbim! O müşriklere soru mâhiyetinde) **de ki: "Göklerin ve yer** (ler)**in Rabbi** (yaratıcısı ve yöneticisi) **kimdir?"** (Rasûlüm! Herkes tarafından bilinen cevabı açıklamak üzere sen) **de ki: "Allâh'tır!"** (Habîbim! Onları susturmak ve aklıngösterdiği yoldan ne kadar uzaklaştıklarını kendilerine itiraf ettirmek için onla ra) **de ki: "Yoksa siz** (göklerin ve yerin Rabbinin an cak Allâh-u Te`âlâ olduğunu bile bile) **hâlâ O'nu bıra kıp da** (kendi uydurmuş olduğunuz) **birtakım** (ilâh ları) **dostlar mı edin**(mekte ısrar et)**diniz ki, onlar kendilerine** (bile) **ne hiçbir fayda** (sağlama) **ya, ne de hiçbir zarar**(ı savuşturmay)**a sahip olamazlar!" De ki: "Hiç kör** (olan ve ibadetin kime yapılaca ğını bilmeyen müşrik)**le,** (İlâhın bir olduğu gerçeğini) **gören** (mümin) **bir olur mu? Ya da** (kâfirlik ve sapık lık) **karanlıklar**(ıy)**la o** (iman ve tevhîd) **nur**(u) **eşit olur mu? Yoksa onlar Allâh'a birtakım ortaklar mı koştular ki, onlar O'nun yaratması gibi yaratmış lardır da, bu yüzden** (Allâh-u Te`âlâ'nın ve onların) **ya ratma**(ları) **kendilerine karışmıştır** (, bu neden le de onlar: "İşte bunlar da Allâh gibi yaratmışlardır. Dolayısıylabunlar da ibadet olunmaya hak kazanmışlardır!"

diyebilmişlerdir, böy le bir şey var mıdır)**?”** (Hayır! Bilakis onlar Yaratan bir yana, yaratılanların bile yapabildikleri şeylere güç ye tirmekten âciz olan birtakım putları Allâh’a ortak tanımışlardır.) **De ki: “Her şeyin Yaratıcısı ancak Allâh’tır!** (İlâhlıkta tek olan) **Vâhid de,** (her iste diğini herkese zorla da olsa yap tırabilen) **Kahhâr da ancak O’dur!”**

﴾17﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ) **gök** (cihetin)**den çokça su indirmiştir de, bu sebeple** (yağmurun ken dilerinde top landığı) **va di ler kendi ölçülerince** (barın dırabil dikleri o sularla) **akmış, böylece o** (vadilerde akıp gi den) **sel üste çıkan bir köpüğü** (yüklenip) **taşımış tır. Bir süs eş yası veya** (kap-çanak ve âlet-edevât gibi) **faydalı bir şey** (meydana getirme) **arzusuyla, ateş içerisinde kendisini tutuş turdukları** (ve eri terek istifade edilir hale getirdikleri altın, gü müş, demir ve kurşun gibi) **şey lerden de o** (suda oluşa) **na benzer bir köpük mevcuttur. İşte sana! Böylece** (üstün nüktelere sahip eşsiz bir misal verme üslûbuyla) **Allâh hak ve bâtıla misal vermektedir. Köpüğe gelince; o dağılıp atılmış bir halde** (boşa) **gider. İnsanlara sürekli fayda veren** (hâlis su ve hakiki maden gibi) **şey**(ler) **ise yer**(yü zün)**de kalır. İşte Allâh** (kullarını irşad hususunda üstün lütuf ve yüce inâyetini açık lamak için) **böylece** (eşsiz beyan üslûplarıyla her konuda) **misaller beyan eder.**

﴾18﴿ **O en güzel şey** (olan cennet) **ancak Rablerin**(in iman ve taat da vetin)**e tam manasıyla icabet et miş olan kimseler içindir! O** (Rab lerinin hakka uyma çağrısı)**na hiçbir icabette bulunmamış olan o kim seler ise; yerde bulunan** (türlü türlü mal)**ların hepsi, beraberinde de onun bir misli olduğu halde ger çek ten onlara âit olsa, elbette** (düştükleri dehşetten kurtulmak için) **onu fidye olarak verirlerdi. İşte sa na! Onlar**

ki, kötü muhasebe sa de ce kendilerine âittir! Sığınakları da ancak cehennemdir! O ise, ne kötü bir döşek olmuştur!

﴾19﴿ **Rabbinden sana indirilmiş olan** (ve faydası gökten indirilen suyla, saf altına benzetilen o Kur`ân)**ın, şüphesiz hakkın ta kendisi olduğunu bilen** (ve buna böyle inanan) **kimse, hiç o** (kalp gözü) **kör olan** (, bu yüzden de kendisine açıklanan misallerden hiç mi hiç etkilenmeyerek cehâlet karanlıkları ve sapıklık uçurum larında bocalayıp kalan) **kişi gibi olur mu?** (Bunca açıklanan misallerden) **ancak** (, alışkanlıklara uymak tan ve evhama kapılmaktan uzak kalmış olan) **hâlis akıllara sahip kimseler iyice öğütlenir!**

﴾20﴿ **O kimseler ki; Allâh'ın** (rabliğini itiraf ve emir lerine uyma hususunda onlardan aldığı tüm) **ah**(i)**d**(le r)**ini** (ve kullara verdikleri bütün sözleri) **hakkıyla ye rine getirirler de,** (Allâh-u Te'âlâ ile aralarında sözleş miş oldukları iman, ahkâm ve adaklara riâyeti, ayrıca kullarla aralarındaki antlaşmalar ve akitler gibi) **o kuvvetli sözü bozmazlar.**

﴾21﴿ **Öyle kimseler ki;** (Allâh'a imanla peygambere imanı vasletmek, imanı amelle birleştirmek, sıla-i ra him, selâmı yaygınlaştırma, hasta ziyareti, cenazelere katılma ve kul haklarına riâyet gibi) **Allâh'ın, kendisiy le ilgili ulaştırılma emri vermiş olduğu şeyleri** (ek sik bırakmayıp yerli yerine) **ulaştırırlar, Rablerin**(in Zât'ından ve ulaştırılmasını emrettiği şeyleri kesmeleri durumunda azâbına dûçâr edilmek) **den korkarlar ve kötü muhasebe** (ile hesaba çekilmek)**den endişe ederler.**

﴾22﴿ **Yine o kişiler ki; Rablerinin Zât'ını** (ve rızasını) **arzulayarak** (musibetlere, rıza üzere) **sabretmişler dir, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılmışlardır, bir de onlar Bizim kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerin bir kısmını**

(sadaka olarak) **gizlice ve** (zekât ola rak) **açıkça** (Bizim yolumuzda) **infak etmişlerdir, ayrıca onlar** (yaptıkları) **kötü şeyi** (ve kazandıracağı gü nah sorumluluğunu, hemen peşine işleyecekleri) **güzel** (ameller)**le savuşturmaktadırlar/** (vermeyene vere rek, gelmeyene giderek ve zulmedeni affederek) **kötü yü iyiyle karşılamaktadırlar/. İşte onlar ki, o** (dünya) **yurd** (un)**un** (güzel) **âkıbeti** (olan cennet) **sadece kendilerine aittir.**

﴾23﴿ (O) **Adn cennetleri ki; kendileri oraya,** (ana-) **babalarından, eşlerinden ve zürriyetlerinden** (iman etmiş ve namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih** (ameller işlemiş) **olan kimselerle birlikte gireceklerdir. Melekler de** (köşklerinin) **her kapı** (sın)**dan yan larına girecekler** (ve şöy le diyerek onları müjdele yeceklerdir)**:**

﴾24﴿ **“**(İslâm’ı yaşamaya) **sabretmiş olmanız sebe biyle selâm olsun size! O** (dünya) **yurd**(un) **un âkı beti** (olan cennet) **ne güzel olmuştur!”**

﴾25﴿ **Ama o kimseler ki Allâh’ın** (rab liğini itiraf ve emirlerine imtisâl hususunda kendilerinden aldığı, ken dilerinin de O’na ve kullarına verdikleri tüm) **ahid**(le r)**ini** (ikrar ve itiraf edip, yeminlerle de) **iyice sağlam laştırdıktan sonra bozarlar, Allâh’ın,** (tüm peygam berlere inanma gibi) **kendisiyle ilgili ulaştırılma em ri vermiş olduğu şeyleri** (yerine getirmeyip) **keser ler ve** (inkâr ve zulüm işleyerek bir de fitne yaparak) **yer**(yüzün)**de fesat çıkarırlar; işte onlar ki, lânet sadece kendilerine aittir. O** (dünya) **yurd**(u n)**un** (âkıbetinin) **kötülüğü**(yle karşılaşacakları ce hen nem işkenceleri) **de ancak onlara mahsustur!**

﴾26﴿ **Allâh rızkı dilediği kimselere genişletir ve** (dilediklerine) **daraltır.** (Mekke müşrikleri gibi nankör) **o**(la)**nlar ise o en âdî**

(dünya) **hayat**(ıy) **la ferahlan**(ıp şımar)**dılar. Hâlbuki âhirete nispetle o en alçak ha yat, ge çici olarak faydalanılacak bir şeyden baş kası değildir.**

﴾27﴿ (Abdullah ibni Ebî Ümeyye ve arkadaşları gibi) **o kâfir olmuş kimseler der ki: "**(Gök parça parça üstü müze düşürülerek veya dedemiz Kusayy diriltilerek) **onun üzerine Rabbinden bir âyet indirilseydi ya!"** (Habîbim!) **De ki: "Gerçekten de Allâh** (sapıklığı seçtiğini bildiği için, imtihan hikmeti gereği sapıtması nı) **dilediği kimseyi saptırır,** (gördüğü delilleri iyice düşünüp hakka) **yönelmiş olanı da Kendi** (dîni)**ne hidâyet eder** (ve ona doğruyu buldurur)**.**

﴾28﴿ (Hakka yönelenler) **o kimseler**(dir) **ki;** (inanıl ması gereken tüm hakikatlere) **iman etmiştirler ve kalpleri Allâh'ı**(n rahmetini hatırlamakla, varlığına ve birliğine delâlet eden delilleri) **anmakla** (tüm çalkantılardan, ıstırap ve şüphelerden kurtularak istikrar ve) **sükûnete kavuşmaktadır/ve kalpleri Allâh'ın** (Kur`ân'ını okumak ve öğretmiş olduğu) **zikr**(ler)**i** (yapmak sûreti) **ile** (yatışıp) **sükûne erer/. Âgâh olun ki; kalpler ancak Allâh'ın zikriyle mutmain olur!"**

﴾29﴿ **O kimseler ki iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemişlerdir; müjde de, güzelliğin ta kendisi olan** (cennet gibi) **bir dönüş yeri de onlara aittir!**

﴾30﴿ (Habîbim!) **İşte** (senden önceki peygamberleri gönderdiğimiz gibi) **böylece seni de kendisin den evvel gerçekten birçok ümmetler geçmiş olan bir toplum içerisinde** (peygamber olarak) **gönder dik, tâ ki onlara sana vahyetmiş olduğumuz şeyi art arda okuyasın. Oysa onlar** (kendilerine son derece acıdığı için Kur'ân'ı indiren) **O Rahmân'ı inkâr etmek tedirler. De ki: "O** (inkâr ettiğiniz Rahmân Te`âlâ) **benim Rabbim dir ki; Kendisinden başka**

hiçbir ilâh yoktur! Ben (tüm işlerimde özellikle de size karşı desteklenmem hususunda) **ancak O'na tevekkül** (ve itimad) **ettim. Dönüşüm de ancak O'nadır!"**

﴾31﴿ (Habîbim! Sana: "Eğer iman et memizi istiyor san, okuduğun Kur'ân'la Mekke'den dağları kaldır da, sahip olacağımız geniş sahalarda bostanlar edinelim, rüzgârı da emrimize ver ki, ona binip Şam'a giderek ticaret yapıp dönelim, ölmüş atalarımızı da dirilt ki, senin hakkında onlarla istişâre edelim!" diyen o müş riklere de ki:) **Eğer okunan bir şey, gerçekten onunla dağlar yürütülebilseydi, ya da yer**(yüzü) **onunla parça parça edilseydi/ ya da toprak onunla iyice yarıl**(ıp kendisinden gözeler ve ırmaklar akıtıl)**saydı /yahut** (uzak bir) **yer**(e ulaşım mesafesi) **onunla çabucak kat edilebilseydi/ veya onun** (okunmasıy) **la ölüler** (diriltilerek) **konuşturulacak olsaydı** (, elbet te o kitap yine bu Kur'ân olurdu)**! Doğrusu iş**(ler) **tümüyle ancak Allâh'a aittir.** (Dolayısıyla O, onların is tedikleri bu mucizeleri yaratmaya elbette Kâdir'dir. Velâkin Allâh-u Te`âlâ sayılan mucizeleri bu Kur'ân'la gerçekleştirmemiş, bilakis üstün hikmetlerinin gerektirdiği şekilde dilediğini yapmıştır.) **O iman etmiş olan kimseler hâlâ bilmedi mi ki; Allâh** (hiçbir mucize göstermeden de kullarını yola almayı) **dileseydi, elbette insanları hep birlikte hi dâyete erdirirdi.** (Fakat O herkesin kendisine verilen irâde ve kudreti, doğru yolu bulup ona uyma yönünde sarf etmeyeceğini bildiğinden, hidâyeti ancak bu yönde irâde kullananlara tahsis etti.) **O kâfir olmuş kimseler, yaptıkları** (kötü) **şey**(ler) **sebebiyle kendilerine şiddetle çarpan bir felâket isabet etmesinden ya da onun, yurtlarına pek yakın bir yere konmasından/ veya senin** (Hudeybiye gibi) **onlarındiyârına çok yakın bir mekânda konakla-** (yarak

kendilerine harp aç)**mandan/ ayrı kalamaya caktır, tâ ki** (onların ölümü ya da kıyâmetin kopması hakkında) **Allâh'ın vaadi** (meydana) **gelinceye dek! Şüphesiz ki Allâh** (herhangi bir konuda verdiği) **sözü bozmaz!**

﴾32﴿ **Andolsun ki; muhakkak senden önce de pek değerli nice ra sûllerle alay edilmişti** (ve gösterdikleri mucizelere itibar edilmeyip inadına başkaları istenmişti)**. Ama Ben o kâfir olmuş kimselere bir süre müh let vermiştim, sonra da onları** (çetin azâbımla) **yakalamıştım. Artık Benim azâbım nasıl olmuştu?**

﴾33﴿ **Her nefis üzerinde, kazanmış olduğu** (iyikötü herhangi bir) **şeyle ilgili tam bir gö ze tici olan O** (Allâh-u Te`âlâ gibi bir) **Zât** (âciz putlarla) **mı** (eşit olacaktır)**?! Oysa onlar Allâh'a birtakım ortaklar tanıdılar.** (Habîbim!) **De ki: "Onlara ad verin** (de duyalım bakalım, isimleri neymiş, ne işe yararlarmış?)**!/ Onları niteleyin** (de Al l âh-u Te`âlâ'ya ortak olma hak kına sahip olup olmadıklarını görelim)**!/Siz onlara** (ilâh) **isim**(leri) **verin** (bakalım! Âhirette sizi kur taramadık ları zaman gerçeği anlarsınız)**!/ Yoksa siz** (:"Bunlar Senin ortaklarındır!" diyerek) **yer** (yüzün)**de** (ibadete müste hak ortaklar olarak) **bilmemekte olduğu şeyle ri mi O** (Allâh-u Azîm`üşşâ)**na haber veriyorsunuz? Ya da** (bir lafmış gibi) **görü nen** (fakat bir anlam ifa de etmeyen)**/ boş/yok olmaya mah kûm/ bir sözle mi** (onlara 'Ortaklar' ismi takıyorsunuz)**?" Doğrusu o kâ fir olmuş kimselere** (İslâm'a karşı kurdukları) **tuzak ları** (ve kendi yaldızladıkları bâtılları) **çokça hoş gösterilmiş**(tir de zamanla onları hak sanmıştırlar) **ve böylece onlar** (şeytanın azdırmasına uymayı tercih ettikleri için, imtihan gereği Allâh-u Te'âlâ tarafından)**, o** (hak) **yol** (olan İslâm)**dan engellenmiştirler. Allâh her kimi**(n sapıklığı seçtiğini bilir de onu) **sap tırırsa, artık onun için hiçbir hidâyet edici yoktur!**

﴾34﴿ (Öldürülmek ve esir alınmak gibi) **o enyakın hayattaki büyük azap onlar içindir. Âhiretin azâbı ise** (şiddet ve süreklilik açısından) **elbette daha me şakkatlidir. Onlar için Allâh'tan** (gelecek azâ ba karşı) **hiçbir koruyucu da mevcut değildir!**
﴾35﴿ (Kâfirlikten ve günahlardan sakınan) **o müttakî kimselere vaad edilmiş olan o cennetin** (tanıtılmaya değer) **sıfatı** (şöyledir) **ki;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **zemininden ırmaklar akmaktadır. Yemişi de sürek lidir, gölgesi de!** (Oranın hiçbir nimeti kesintiye uğra mayacaktır.) **İşte** (şirkten ve masiyetten) **hakkıyla sakın mış olan kimselerin** (övülmeye değer) **âkıbeti budur! Kâfirlerin âkıbetiyse sadece o** (sonsuz) **ateştir!**
﴾36﴿ **O kimseler ki kendilerine o** (Tevrât ve İncîl) **kitab**(lar)**ı**(nı) **vermişizdir, onlar o** (kendi kitapların da) **sana indiril**(eceği müjdelen)**miş olan** (Kur'ân) **la sevinç duyarlar. O** (sana karşı ittifak kuran düşman) **hizipler**(in)**den ise, onun** (açıkladığı hükümlerden) **bir kısmını inkâr eden kimseler vardır.** (Nitekim onlar kendi kitaplarının hükümlerini nesheden ya da yeni hüküm getiren âyetleri reddederler, ama kitaplarına uyan meseleleri sevinçle karşılamasalar da inkâra kalkışmazlar. Habîbim! Sen onların bu inkârlarına hiç aldırış etmeksizin suratlarına hakkı haykırarak) **de ki: "Ben ancak Allâh'a ibadet etmemle ve Kendisine hiçbir şeyi ortak koşmamamla emrolundum!** (İnsanları) **ancak O'na davet etmekteyim, dönüşüm de ancak O'nadır!"**
Burada, Yahudi ahbârından Abdullah ibni Selâm ve Kâ`bu'l-Ahbâr gibi Müslümanlar, bir de Necrân, Yemen ve Habeşistan ruhbânından İslâm'ı kabul eden meşhur seksen kişi methedilmekte, buna mukabil Kâ`b ibni Eşref ve arkadaşları zemmedilmektedir.

﴾37﴿ (Habîbim!) **İşte** (Diğer peygam berlere kendi lügatleriyle kitap indirdiğimiz gibi,) **böylece Biz** (sana da) **onu Arapça** (dille ifade edilen) **bir hüküm** (kaynağı ve helâllerle haramların açıkça beyan edildiği bir kitap) **olarak indirdik. Andolsun ki; sana gelmiş olan** (bunca değerli) **ilimden sonra onların arzularına uy**(up da, kıblenin Kâ`be'ye döndürülmesinin ardından Mescid-i Aksâ'ya doğru namaz kılmaya kalkarsan ve İslâm'a daveti bıra k)**acak olursan, senin için Allâh'tan** (gelecek azâba karşı) **ne bir dost, ne de bir koruyucu olamaz!**

﴾38﴿ (Habîbim!) **Andolsun ki; muhakkak Biz sen den önce de birçok rasûller göndermiş, onlara da birçok eşler ve çocuklar vermişizdir. Allâh'ın izni olmadıkça hiçbir peygamber için** (ümmetinin istediği) **herhangi bir âyet** (ve mucizey)**i getirmek** (diye bir şey) **olamaz!** (İlâhî hikmet gereği,) **her süreye ait** (olmak üzere kullar hakkında belirlenen bir hüküm ve) **bir yazı vardır.**

Âyet-i kerîme, istedikleri mucizelerin gelmeyişine itiraz eden ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in birkaç eşle evlenmesine tepki göstererek: "Gerçek bir peygamber olsaydı, vazifesinin önemi çok eşliliğine engel olurdu!" gibi gerçek dışı sözler sarf eden bazı müşriklere cevap mâhiyetinde nâzil olmuştur.

﴾39﴿ **Allâh** (kulları hakkında yazmış olduğu hüküm lerden, rızıklardan, ecellerden ve günahlardan) **diledi ğini siler ve** (istediğini) **sabit kılar!** (Tüm yazıların as lını teşkil eden ve hiç değişmeyen ezelî ilmi temsil eden) **Ümmü'l- Kitab ise sadece O'nun ka tındadır./** (Meleklere verilen nüshalardaki yazılar değişikliğe tâbiyse de) **ana kitap** (olan Levh-i Mahfûz) **sadece O'nun ka tındadır./**

﴾40﴿ (Habîbim!) **Ya sana, ken dilerine vaad etmekte olduğumuz** (azapla ilgili) **şeylerin bir kısmını gerçek ten gösterecek olursak veya** (daha önce) **seni vefat ettirirsek,** (hiçbir şey değişmez. Zira her halükârda sen onların yıkımına şâhit olacaksın. O halde sen onların inkârından etkilenmeyip vazifene devam et. Zira) **senin üzerine düşen ancak** (vahyi) **tebliğ etmektir.** (Onla rın) **hesap**(larını) **görmek ise ancak Bize âittir!**

﴾41﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (tehditlerimizin gerçek leşe ceğini inkâr edip dururlarken hiç) **görmediler mi ki Biz gerçekten o**(nlara ait) **toprağa** (emrimizle) **gel mekteyiz ve orayı kenarlarından** (azar azar Müslü manlara fethettirerek İslâm diyârına katmak sûretiyle) **eksiltmekteyiz?** (İstediği şey hakkında dilediği şekilde karar ve) **hüküm veren ancak Allâh'tır ki** (O, sana tâbi olanlar hakkında izzet, düşmanların için ise zillet hükmü vermiştir)**, O'nun hükmü**(nü bozmak) **için asla hiçbir takipçi olamaz! Hesap görmesi pek çabuk olan da ancak O'dur!**

﴾42﴿ **Onlardan önceki** (kâfir) **kimseler de gerçek ten** (peygamberlerine ve müminlere karşı bunlar gibi) **hile yapmıştı. Ama hilelere** (en güçlü şekilde) **karşılık vermek tamamıyla ancak Allâh'a âittir.** (Zira hile; başkasına bilmediği taraftan bir zarar ulaş tırmaktır. Onların tüm yaptıkları ise Allâh-u Te`âlâ'nın ilim ve kudreti dâhilindedir, çünkü) **O herkesin** (hayır dan ve şerden) **ne kazanmakta olduğunu** (pek iyi) **bilmektedir. O kâfirler** (şimdilik bilmiyorlarsa da) **o** (âhiret) **yurd**(un)**un** (güzel) **âkıbetinin** (o pek de ğerli cennetin) **kime ait olduğunu pek yakında** (azâ ba çarpıldıkları zaman) **bilecektir.**

﴾43﴿ **O kâfir olmuş kimseler der ki: "Sen** (pey gamber olarak) **gönderilen bir kimse değilsin!"** (Habîbim!) **De ki: "Benimle sizin aranızda ger çek bir şâhit olarak Allâh da yeterli**

olmuştur, nez dinde o (Tevrât, İncîl ve Kur'ân gibi) **kitab**(lar)**ın ilmi bulunan** (ve onlardan gerçek manada haberdâr olan âlim) **kimseler de!** (Zaten Allâh-u Te`âlâ benim risâletimi öyle güçlü delillerle ortaya koymuştur ki, başka bir şâhidin şehâdetine de ihtiyaç kalmamıştır.)**"**

ONDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-İbrâhîm

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan bir riva yete göre; Bedir'de katledilen müşrikler hakkında inmiş olan 28 ve 29. âyet-i kerîmeler Medîne-i Münevve-re'de nâzil olmuşlardır. 52 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Elif! Lâm! Râ!** (İşte bu,) **Rablerinin izni** (ilmi, kolaylaştırması ve emri) **ile insanları o** (kâfirlik, sa pıklık ve cehâ let) **karanlıklar**(ın) **dan o** (iman) **nu r**(un)**a, O** (hiç mağlup olmayacak yegâne güce sahip bir) **Azîz ve** (her halükârda hamd-ü senâya müste hak olan) **Hamîd'in yoluna çıkartasın diye sana indirmiş olduğumuz pek büyük bir kitaptır.**

﴿2﴾ **O Allâh ki; göklerde olanlar da, yerde bulunanlar da sadece Kendisine âittir!** (İbadete müstehak yegâne Zât'ın kulluğunu bıra kıp, hiçbir şeye mâlik olmayan âciz putlara tapan ve O'nun gönderdiği kitaba uymadıkları için karanlık lardan nura çıkamayan) **o kâfirler içinse pek şid detli bir azaptan dolayı çok büyük bir helâk** (ve sonsuz bir felâket) **vardır.**

﴿3﴾ **O kimseler ki; o en âdî** (dünya) **hayatı**(nı) **âhirete karşı tercih etmektedirler, Allâh'ın yolu** (olan İslâm'a katılmaları)**ndan** (halkı) **alıkoymaktadırlar ve ona** (girmek isteyenleri engellemek için) **bir eğ rilik** (ve çelişki) **aramakta** (böylece dosdoğru ger çekleri eğri büğrü göstererek, insanların doğru yolu kabullenmesine mâni çıkarmakta)**dırlar. İşte onlar** (haktan) **pek uzak bir sapıklık içindedirler.**

﴿4﴾ **Biz her bir peygamberi ancak toplumunun lisanıyla** (konuşabilir durumda) **gönderdik ki, ken dilerine** (gönderilmiş

olduğu ümmetlere, gereken hükümler hakkında) **iyice açıklamada bulunabil sin** (böylece onlar da çabucak ve kolayca o hükümleri anlayıp başkalarına tercüme edebilsin)**! Artık Allâh** (sapıtma sebeplerini tercih ettiğini bildiği için, sapıklıkta kalmasını) **dilediği kimseyi saptırır,** (hidâyet bulma vesilelerine başvurduğunu bildiği için, doğru yola iletmek) **istediğini de hidâ yete erdirir.** (Hiçbir arzusu engellenemeyecek yegâne) **Azîz de,** (üstün hikmetine dayalı olmayan hiçbir şeyi dileme yen) **Hakîm de ancak O'dur.**

﴾5﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Mûsâ'yı da âyet** (ve mucize)**lerimizle birlikte: "Kavmini o** (kâfirlik) **ka ranlıklar**(ın)**dan o** (i man) **nur**(un)**a çıkar ve Allâh'ın** (geçmiş ümmetlere gönderdiği nimet ve belâlara mahal olmuş olan o ibretli) **günleriyle kendilerine** (uyarı ve) **hatırlatmada bulun!" diye** (Kıptîlerden ve İsrâiloğullarından oluşan top lumlara peygamber ola rak) **gönderdik. İşte gerçekten de çokça sabreden ve hakkıyla şükreden her** (imanlı) **kimse için elbette bu** (şekilde vaaz u nasihatte bulunulması)**nda pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

﴾6﴿ **Vaktâ ki Mûsâ kavmine demişti ki: "Allâh'ın, üzerinizde bulunan nimetini hatırlayın! Hani O sizi Firavun hânedânından kurtarmıştı; öyle ki onlar siz**(in dedeleriniz)**e en kötü azâbı** (uygulama yolu) **arıyorlar** (da onları en zor işlerde çalıştırıyorlar)**dı,** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın dünyaya gelmesine mâni olmak için, yeni doğan) oğullarınızı çokça boğazlıyorlar ve kadınlarınızı** (hizmetçi yapmak üzere) **sağ bırakıyorlardı. İşte size! Bu** (şekilde Firavun'u başınıza musallat kılıp, sonra Mûsâ (Aley hisselâm)**ı göndererek sizi kur tarması)nda, Rabbinizden pek büyük bir belâ** (ve sıkıntının ardından nimetle imtihan sırrı) **vardı./ İşte size!** (Onların sizi) **bu**

(kadar acı azaplara uğratmala rı)**nda büyük bir** (sıkıntı ve) **mihnet vardı./**

﴾7﴿ **Hani Rabbiniz: 'Andolsun ki; eğer** (iman edip sâlih amel işleyerek, Benim sizi düşmanlarınızdan kur tarma nimetime) **şükrederseniz, elbette mutlaka size** (nimet bakımından) **artırma yapacağım! Ama yemin olsun bir de** (dinimi inkâr ederek bunca nimetlerime karşı) **nankörlük ederseniz, ger çek ten de Benim azâbım elbette pek şiddetlidir!** (Böylece dünyada nimetlerinizi elinizden alırım, âhi rette ise bitmez tükenmez azaplara maruz bırakırım)**' diye** (hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde) **kesin bir bildiride bulunmuştu."**

﴾8﴿ **Mûsâ dedi ki: "**(Ey İsrâiloğulları!) **Siz ve yer-** (yü zün)**de bulunanlar top luca** (Allâh'ın nimetlerine ve dini ne karşı nankörlük ve) **inkârda bulunsanız da,** (Allâh'a hiçbir zarar ve remezsiniz. Zira) **gerçekten Allâh elbette** (kimsenin şükrüne muhtaç olmayacak kadar) **Ğaniyy'dir;** (kimse hamdetmese de, Zât'ı itiba rıyla tüm hamd ve övgülere lâyık olan bir) **Hamîd'dir."**

﴾9﴿ **Sizden önceki o kimselerin; Nûh kavminin, Âd'ın, Semûd'un ve onlardan sonraki o** (kâfir) **kişile rin önemli haberi size gelmedi mi ki** (çoklukların dan dolayı) **onları**(n sayısını) **Allâh'tan başkası bil memekteydi? Rasûlleri onlara pek açık mucizeler getirmiş, onlarsa ellerini kendi ağızlarına/ o** (kendilerine vaaz yapa)**nların ağızlarına/ çevirmişler de: "Şüphesiz ki biz sizin kendisiyle gönderilmiş ol duğunuz o** (iman ve tevhîdi emreden) **şeyi inkâr ettik! Gerçekten de biz, sizin bizi kendisine davet etmekte olduğunuz o şey**(in gerçekliğin)**den, elbette** (hu zuru muzu bozacak derecede) **en dişelendirici pek büyük bir şüphe içerisindeyiz!"demişlerdi.**

Âyet-i celîlede geçen: "Ellerini ağızlarına çevirdiler." kavl-i şerîfi

birkaç şekilde tefsir edilmiştir:

***a)** “Peygamberlerin getirdiği dine karşı öfkelerinden ellerini ısırdılar."*

***b)** "Şaşkınlık ya da alay gayesiyle ellerini ağızlarının üzerine kapattılar"*

***c)** "Biz kâfirlikte ısrar niyetindeyiz Dolayısıyla çok konuşmanız birşey sağlamayacaktır. Artık susun!" dercesine parmaklarıyla ağızlarına işaret ettiler.*

***d)** "Ellerini peygamberlerin ağızlarına kapatarak onları susturmaya çalıştılar."* *(Beyzâvî, Nesefî, Ebussu'ûd, Âlûsî)*

﴾10﴿ **Rasûlleri dedi ki: “Göklerin ve yerin yoktan yaratıcısı olan Allâh**(ın birliği) **hakkında en ufak bir şüphe mi vardır?** (Ey inkârcılar! Sizindediğiniz gibi, biz sizi kendi kafamızdan bir yola çağırmakta değiliz! Ancak bizim aracılığımızla) **O** (Rabbiniz) **sizi** (imana) **davet etmektedir ki, sizin için** (tüm) **günahlarınızı /** (kul haklarına tealluk etmeyen) **bazı günahlarınızı/bağışlasın ve sizi adı konmuş bir süreye kadar geciktirsin** (de, kökünüzü kazıyacak ânî bir azapla hepinizi birden helâk etmesin)**!” Dediler ki: “Siz** (bizekarşı hiçbir üstünlüğü olmayan) **ancak bizim gibi bir beşersiniz, istiyorsunuz ki, babalarımızın tapmakta bulunmuş olduğu şeyden bizi engelleyesiniz.** (Eğer durum bizim dediğimiz gibi değil de, sizin iddia etmek te olduğunuz gibiyse,) **o halde bize** (peygamberlik makamını hak etmenize sebep olan meziyetlerinize dair) **pek açık ve çok güçlü bir delil getirin!”**

Âyet-i kerîmede geçen “Adı konmuş bir süre” ifadesi, insanların ölümü için takdir edilen eceli konu etmektedir. Ancak iman etmeleri şartıyla ümmetlere vaad edilen geciktirme iki türlü anlaşılabilir:

***a)** Ecelleri gelinceye kadar dünyada lezzetler içerisinde zevk ü*

sefâ ile yaşatılmaları,
***b)** İman etmeleri takdirinde ömürlerinin son noktası olarak belirlenen süreye kadar geciktirilip, köklerini koparacak ânî bir azapla karşılaştırılmamalarıdır. Nitekim onların iman edip etmeyecekleri ve buna göre ne kadar yaşayacakları, kesinleştirilmiş yazı olan kazâ-i mübremde belliyse de, askıda bırakılmış yazı anlamına gelen kazâ-i muallâkta, onların iman etmeleri hâlinde belirli bir süreye kadar yaşatılacakları, inkârda ısrar etmeleri durumundaysa, o süreye kavuşamadan ânî bir azapla helâk edilecekleri konu edilmiştir. İşte burada peygamberleri onlara: "İman edin ki, Allâh sizi toplu bir helâke maruz bırakmayıp ecellerinizin son müddetine kadar ulaştırsın!" demek istemişlerdir.*

﴾11﴿ **Rasûlleri onlara demişti ki: "**(Evet! Öyledir!) **Biz ancak sizin gibi bir beşeriz! Lâkin Allâh kullarından dilediği kimselere** (peygamberlik vererek) **lütufta bulunur. Allâh'ın izniyle olma dıkça, size** (kendiliğimizden) **güçlü bir delil getirme miz bizim için olacak şey değildir.** (Düşmanlara karşı direnme hususunda) **inananlar ancak Allâh'a** (güvenip) **tevekkül etsin!**

﴾12﴿ **Bize ne oldu ki Allâh'a tevekkül etmeyelim? Oysa gerçekten O bizi**(m her birimizi, din hususunda uymamız gereken dosdoğru) **yollarımıza hidâyet etmiştir. Andolsun ki; bize yaptığınız eziyetlere karşı el bette sabr**(a devam) **edeceğiz.** (İmanları gereği) **tevek kül edenler de ancak Allâh'a tevekkül**(de sebat) **etsin!"**

﴾13﴿ **O kâfir olmuş kimseler**(in inatçıları) **rasûlleri ne: "Andolsun ki; mutlaka sizi toprağımızdan çıka r**(ıp sürgüne yollay)**acağız, ya da yemin olsun kesin likle siz bizim dinimize geçeceksiniz!" dedi. Bunun üzerine Rableri de**

onlara vahyetti ki: “Kasem olsun ki; elbette Biz o zâlimleri mutlaka helâk edeceğiz!

﴾14﴿ **Andolsun ki; elbette onların** (helâk edil mesi nin) **ardından o**(nların) **toprağ**(ın)**a mutlaka sizi yer leştireceğiz.** (Ey peygamber!) **İş te bu** (şekilde kâfirleri helâk edip, müminleri onların diyarına vâris kılma müjdesi)**, Benim** (huzurum da hesaba çekilirken duracağı yüce) **makamımdan/gözetimimden / Benden/korkmuş olan ve** (isyankârlara yapmış olduğum azap) **tehdidim den endişe etmiş bulunan** (ona göre de dinimin emirlerini yerine getiren) **kimselere âittir.”**

﴾15﴿ **Böylece onlar** (kâfir ümmetlerine karşı Allâh-u Te`âlâ’dan yardım ve) **fetih/**(düşmanlarıyla aralarını ayıracak adâletli bir) **hüküm/ talebinde bulundular da,** (Allâh-u Te`âlâ’nın ibadetinden kibirlenen) **çokça zorba ve** (hakkı kabul etmemek için direnen) **iyice inatçı herkes helâke uğradı.**

Burada yardım talep edenlerin kim oldukları hakkında iki görüş bulunmaktadır:

a) *İmam-ı Mücâhid ve Katâde* *(Radıyallâhu anhümâ)* *dan nakledildiğine göre; peygamberler ümmetlerinin imanından ümit kestikleri zaman onlara karşı Allâh’tan yardım talep etmişler ve onların azâba çarptırılmaları için beddua etmişlerdir.*

b) *İbni Abbâs* *(Radıyallâhu anhümâ)**dan rivayet edildiğine göreyse; inkârcı ümmetler: “Ey Allâh! Eğer bu peygamberler doğru kimselerse bize azap et de anlayalım!” demişlerdir. Gerçi bazı âlimler iki fırkanın da, haklının yardıma mazhar olması, bâtıl yolda olanlarınsa helâke uğraması için talepte bulunduklarını söylemişlerdir.*

﴾16﴿ (Helâk edilen kâfirin dünyadaki hüsrânının ardından) **önünde de** (kendisini bekleyen) **cehennem vardır. Ayrıca ona,**

(cehennem ehlinin yanan cesetle rinden akan) **irinin ta kendisi olan özel bir sudan da içirilecektir.**

﴾17﴿ (Harâret kendisini istilâ ettiğinden) **onu zorla yudumlamaya çalışacak fakat onu boğazından geçirmeye bile yaklaşamayacaktır!** (Ama aşırı susuzluktan dolayı azâbı uzayınca, nice zahmetlerden sonra onu içmeye mecbur kalacaktır.) **Ölüm** (sebepleri) **ona her bir yerden gelecek ama o asla ölü bir kimse** (gibi azaplardan rahata kavuşmuş) **olamayacaktır. Bunun önünde de** (kendisi için hazırlanmış) **pek katı bir azap vardır** (ki böylece o, bir sonrası bir öncesinden çetin olan azaplara cehennemde ebediyyen maruz kalacaktır)**.**

Ebû Ümâme (Radıyallâhu anh) Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bu âyet-i kerîmenin tefsiri hakkında şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "O irinli su, cehennemde yanan kişinin ağzına yaklaştırılacak, ama o ondan hiç hoşlanmayacaktır. O su kendisine yaklaştırılınca yüzünü kebap edecek ve bu yüzden başının derisi düşecektir. Onu içtiğinde ise bağırsaklarını paramparça edecek ve nihâyet makatından çıkacaktır. Nitekim Allâh-u Te`âlâ: 'Onlara kaynar bir su içirildi de bağırsaklarını paramparça etti!' buyurmaktadır. Yine Allâh-u Te`âlâ: 'Onlar (orada aşırı susuzluktan dolayı) yardım talep edecek olsalar, zeytin tortusu gibi olan ve (aşırı harâretinden dolayı derileri düşürecek şekilde) yüzleri kavuran (katı) bir suyla imdâd edileceklerdir. (Bu) ne kötü bir içecek!' (Muhammed Sûresi; 15, Kehf Sûresi; 29) buyurmaktadır." (Tirmizî, Sıfat-ü Cehennem: 4, no: 2583, 4/705) İbrâhîm-i Teymî ve İbni Cüreyc gibi âlimlerin beyanına göre; cehennemde yanan kişi tüy dipleri ve parmak uçlarına varınca ya kadar cesedindeki her noktadan ölüm acısı çekecektir ve böylece canı boğazına gelecek ama

çıkmadığı için ölemeyecek, içine geri dönmeyeceği için de hayattan bir fayda görmeyecektir! (Beyzâvî, Hâzin)

﴾18﴿ **Rablerini inkâr etmiş olan o kimselerin şaşı lacak hâli ise; onların** (fakirlere yardım, köle âzâdı, esirleri kurtarma, misafirlere ikram ve akrabayı gözet me gibi yapmış oldukları iyi) **amelleri bir kül gibidir ki, fırtınalı bir günde o rüzgâr onu çabucak kaldırıp götürmüştür.** (İşte darmadağın olan o külün parçala rından hiçbir istifâde edilemeyeceği gibi, imansızlar da iyi amellerinin hayırlarını göremeyeceklerdir.) **Onlar** (iyilik namına) **kazanmış oldukları şeylerden dolayı** (sevap elde etmek, ya da azaplarını hafifletmek gibi) **hiç bir şeye** (kıyâmet günü) **güç yetiremezler. İşte ancak bu** (misalin açıkça ortaya koyduğu durum)**,** (doğ ru yoldan) **pek uzak bir sapıklığın ta kendisidir!**

﴾19﴿ (Ey kâfir insan!) **Görmedin mi ki gerçekten Allâh gökleri ve yeri** (yaratılmalarını gerektiren) **hak** (lı bir neden ve yüce bir hikmet) **ile iç içe olarak yarat mıştır? O dilese sizi giderir de,** (yerinize) **yepyeni yaratıklar getirir!**

﴾20﴿ **İşte bu, Allâh'a göre hiç de zor bir şey değildir!** (Zira O, her yaptığını yardımsız ve vasıtasız îcat ettiği için, kudretinin tealluku nun, kolaylığı ve zorluğu anlamında hiçbir mahlûkun bir farkı yoktur.)

﴾21﴿ (Kıyâmet koptuğunda) **o** (kâfir ola)**nlar** (kabirlerinden diriltilip) **topluca Allâh**(ın sorgu suâline tâbi tutulmak) **için geniş bir alan** (olan mahşer sahasın)**a çıktılar da/** (dünyadayken yaptıkları günahların Allâh'a gizli kaldığını zanneden o kâfirler kabirlerinden diriltilerek) **topluca Allâh'a karşı açığa çıktılar** (ve hiçbir şeylerini O'ndan saklayamadıklarını anladılar) **da/** (akılca) **zayıf ol**(dukları için akıllı zannettikleri kâfirlere uy)**anlar o** (dünyada) **büyüklük taslamış olan** (lider konumundaki)

kişilere: “Gerçekten de biz (dünya da) **sadece size uymuş olan kimselerdik. Şimdi siz Allâh’ın azâbından azıcık bir şeyi** (dahi) **bizden savuşturabilecek kimseler misiniz?” dedi. Onlar da** (özür dileme sadedinde)**: “Allâh bizi hidâyete erdirseydi, elbette biz de sizi hidâyet ederdik!** (Lâkin O bizi saptırdı, biz de size kendimiz için tercih ettiğimiz yolu münasip gördük! Artık) **bize göre eşittir;** (karşılaştığımız bu azaptan dolayı) **çokça üzülmüşmüyüz, ya da sabretmişmiyiz!** (Çünkü) **bizim için hiçbir kurtuluş yeri/hiçbir kurtuluş/ yoktur.” dediler.**

Muhammed ibni Kâ`b el-Kurazî şöyle anlatmıştır: Cehennem ehli kendilerinden bir gün olsun azâbın hafifletilmesi için zebânî lerden yardım isteyecekler, onlar da: “Size peygamberleriniz açık deliller getirmemiş miydi?” diye onları azarlayacaklar. Bu sefer onlar cehennem bekçisine seslenerek: “Ey Mâlik! Artık Rab bin hakkımızda ölüm kararı versin!” diyecekler, fakat seksen sene bir cevap alamayacaklar ki, üç yüz altmış gün olan bu senenin her bir günü bin sene kadar uzun geçecek, sonra onlara: “Gerçekten siz ebedî kalıcılarsınız!” buyrulacak, ölümden de ümit kesince birbirlerine: “Gelin, taat ehli sabrettiği gibi biz de sabredelim!” diyecekler, fakat uzun süre sabretmelerine rağmen bir fayda göremeyince, âyetin sonundaki bu sözü söyleyeceklerdir.

﴾22﴿ (Cennet ehli cennete, cehennem ehli de cehenne me girdirilip) **o** (muhâsebeyle ilgili önemli) **iş sağlam ca bitirildiği zaman** (herkesi saptıran) **şeytan** (konuş ma yapmak üzere ateşten bir minbere çıkıp) **dedi ki: “Gerçekten de Allâh** (diriltilip, yaptıklarınızın karşılı ğını göreceğinize dair) **size hak olan bir sözle vaatte bulunmuştu. Ben de size** (‘Dirilmek yok, hesap yok! Olsa bile putlar size şefaat edecek!’ diye birtakım

boş) **vaatte bulunmuştum. Ama ben size** (verdiğim) **sözü bozdum. Zaten size karşı benim için hiçbir tasallut** (ve güç) **bulunma maktaydı. Ancak ben sizi** (sapıklığa) **çağırmıştım, siz de** (sapıklığa gönüllü ve meyilli olduğunuzdan) **he men bana çokça icabet etmiştiniz. Artık** (size yalancı çıktığım için) **beni tenkit etmeyin,** (benden hiçbir delil talep etmeksizin davetime seve seve koştuğunuz için) **nefislerinizi kınayın! Ben** (içinde bulunduğunuz azaptan kurtulmanız için) **asla size yardım edici biri olamam. Siz de** (düş tüğüm durumdan kurtulmam için) **kesinlikle bana yardım edici kimseler olamazsınız! Şüphesiz ki ben bundan önce** (dünyada) **beni**(m her sözümü dinleye rek, beni Allâh-u Te`âlâ'ya) **ortak koşmuş olmanızı** (bugün red ve) **inkâr ettim! Muhakkak ki** (şirk gibi en büyük suçu işlemiş olan) **o zâlimler, çok acı verici büyük bir azap sadece onlara aittir!"**

﴾23﴿ **Ama** (imansızların düştüğü bu sefil duruma karşılık;) **o iman etmiş olanlar ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiş bulunanlar,** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmak ta olan pek değerli cennetlere, içerisinde ebedî kalıcılar olarak Rablerinin izni** (emri ve muvaffak kıl ması) **ile girdirilmiştir. Onların oradaki** (karşılaşma lar esnasında, birbirlerine: "Güzel yaşam dile me" anla mında söyleyecekleri) **tahiyyeleri,** ("İstenmedik tüm şeylerden kurtuluş sizin üzerinize olsun!" manasına gelen) *"Selâm!" (lafzı)dır. Son iki âyet-i kerîmede bahsi geçen olayların, henüz gerçekleşmemiş olmalarına rağmen, geçmişi ifade eden mâzî sîğasıyla zikredilmeleri iki türlü izah edilmiştir:*

a) *Bu hâdiseler mutlaka gerçekleşecek olup, vaki olmamaları ise ihtimal dışı bulunduğundan, sanki olmuş bitmiş bir gerçek gibi açıklanmışlardır.*

b) *Bu ifade-i celîlelerin sahibi olan Allâh-u Te`âlâ için zaman mefhumu geçerli olmadığından, bu olaylar, ne geçmiş ne de gelecek nazar-ı itibara alınmaksızın, zaman kaydından bağımsız olarak beyan edilmiştir. (Âlûsî)*

﴾24﴿ (Habîbim!) **Görmedin mi ki Allâh** (tevhîd keli mesi, İslâm daveti ve Kur'ân gibi) **pek hoş** (olan güzel ve makbul) **bir kelimeye nasıl** (güzel ve yerinde) **bir örnek açıkladı?** (İşte o kelimeler,) **çok hoş bir ağaç** (olan hurma) **gibi**(dir) **ki, onun kökü** (toprakta) **sabit, üst tarafı ise gök** (cihetin)**de** (yükselmekte)**dir.**

﴾25﴿ **Rabbinin izniyle** (o ağaç, meyve vermesi için tayin edilen) **her zaman yemişini vermektedir** (ki, diğer meyvelerden farklı olarak, gece-gündüz, yaz-kış, ilk çıktığı anda da, kurusu da, yaşı da, hamı da, olgunu da yenmektedir. İşte iman kelimesi de, müminin kalbinde iyice kök salmakta ve müminlerin amellerini, kabul ma halli olan semâya doğru yükseltmektedir. Hurma ağacı her sene meyve verdiği gibi, imanlı bir kimse de dâima sâlih ameller üretmektedir)**. Böylece Allâh insanlara** (görünmeyen manaları, görünen suretlerle tasvir ede rek, üstün anlayış kazandırmakta olan) **misaller açık lamaktadır. Tâ ki onlar iyice düşünsünler** (de imana gelsinler)**!**

﴾26﴿ (Allâh-u Te`âlâ'nın râzı olmadığı sözler, özellikle sahibini kâfir edecek laflar ve yalanlar gibi) **pek kötü bir kelimenin misali ise;** (kökleri derin olmadığı için) **toprağın üstünden** (bir kere de) **tümüyle cüssesi koparılmış olan ve kendisi için** (toprakta) **hiçbir süreklilik bulunmayan çok kötü bir ağaç gibidir.** (İşte böylece; kâfirin kendinde de, itikadında da hiçbir hayır bulunmadığı gibi, kendisinden ne hoş bir söz, ne de salih

bir amel asla yükselmez! Zaten onun inan cının hiçbir temeli ve esası bulunmamaktadır.)

﴾27﴿ **Allâh iman etmiş olan kimseleri** (içinde yaşa dıkları) **o en yakın** (dünya) **hayat**(ın) **da da âhiret** (ko nak larının başlangıcı olan kabirde de, mahşer)**de de o** (kalplerinde iyice) **sabit**(leşmiş olan kelime-i tev hîd) **söz**(üy)**le** (İslâm dâiresinde) **sabit kılar.** (Böylece onları o inançtan ayırmak için üzer - lerine hücum edecek tüm düşmanlara uymaktan korur. Bu yüz den onlar kendilerine iti katlarının sorulacağı her noktada, hiç şaşır mak sızın hemen doğru cevabı ver me ye muvaffak kılınırlar.) **Ama Allâh** (hür iradeleriyle kâfirliği seçen ve yara tılışlarında sahip ol dukları İslâm fıtratını değiştiren) **o zâ limleri saptırır.** (Bu yüzden onlar hiçbir yerde doğru cevap veremezler. Muvaffak kılmak, mahrum bırakmak, hidâyete erdirmek, saptırmak, sebat vermek ve kaydırmak gibi tüm konularda) **Allâh dilediğini yapar!** (Hiçbir fiilinde Kendisine asla itiraz edilemez. Zira her şeyi dosdoğru bilir ve üstün hikmetlerine tâbi olan irâdesi gereği yaptığını yerli yerinde yapar!)

﴾28﴿ (Habîbim!) **Görmedin mi o** (şirk koşan) **kimse leri ki, Allâh'ın** (şükür ge rektiren bunca) **nimet**(ler)**ini büyük bir nankörlükle değiştirmişler ve toplumla rını** (peşlerinde sürükleyerek) **o helâk yurduna yer leştirmişlerdir!**

﴾29﴿ **Bir cehenneme ki oraya gireceklerdir! O**(rada ebedî kalmaları) **ne kötü bir yerleşim olmuştur! / O**(rası) **ne kötü bir yerleşim yeri ol muştur!/**

﴾30﴿ **O** (müşrik ola)**nlar O'nun yolundan** (insanları) **saptırsınlar diye** (bir olan, eşten ve ortaktan münez zeh olan) **Allâh'a birtakım** (putları) **ortaklar tanı mışlardır.** (Habîbim!) **De ki: "**(Sahip olduğunuz imkânlarınızla) **çok ça faydalanın** (zevk ü safâ içinde sayılı birkaç gün daha eğlenip durun bakalım)**!** (Bu

hal üzere devam ederseniz) **gerçekten de varışınız ancak o ateşedir!”**

﴾31﴿ (Rasûlüm!) **O iman etmiş olan kullarıma de ki: “O** (farz olan) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılsınlar ve kendisinde ne bir alış-veriş, ne de bir dostluk bulun mayan büyük bir gün gelmeden önce, onlara rızık olarak vermiş olduğumuz şeylerden** (nâfile bağışlar da) **gizlice ve** (farzlarda) **açıkça infakta bulunsunlar.**

﴾32﴿ **Ancak Allâh’tır O** (sonsuz hayır ve bereket lere sahip olan) **Zât ki; gökleri ve yeri yaratmıştır, gökten bir tür su indirmiş ve onun sebebiyle sizin** (yaşamı nızı devam ettirmeniz) **için bir rızık olarak** (türlü tür lü) **ürünler çıkarmıştır. Yine O, Kendi emri** (ve dile mesi)**yle denizde akıp gitsinler diye gemileri** (yapma sanatını size ilham ederek, onları sevk eden rüzgârlar icat ederek ve suya onları kaldırma gücü vererek) **sizin için emre âmâde kılmış, ırmakları da sizin** (hem içe rek, hem de harklarla ekinlerinizi ve bostanlarınızı su layarak istifâde etmeniz) **için müsahhar kılmıştır.**

﴾33﴿ **O** (Rabbiniz)**,** (dünyanın ömrü son buluncaya kadar hiç durmadan sürdürdükleri seyr ü hareketle rinde, aydınlatmalarında, toprakla ra, insanlara ve bit kilere yararlı olmalarında) **süreklilik vasfına sahip olan güneş ve ayı sizin hizmetinize vermiş, geceyi ve gündüzü de sizin** (istirahatiniz ve geçim temininiz) **için** (birbirini takip eder şekilde ve dâima gelip gider bir halde yaratarak) **emre âmâde kılmıştır.**

﴾34﴿ **O, kendisini istemiş olduğunuz/Kendisinden istemiş olduğunuz/ şeylerin hepsinden bir kısmını size vermiştir** (ki onlar, hikmet ve menfaatleri gözeten yüce irâdesiyle size verilmesini uygun gördüğü şeylerdir)**. Allâh’ın** (size lütfetmiş olduğu tüm) **nimetleri ni saymaya başlasanız, onları**(n fertleri

bir yana, türleri ni bile) **sayıp bitirme imkânı bulamazsınız. Gerçek ten de insan elbette** (nimetlerin şükrünü ihmâl eden ve onları isyana kullanarak kendisini mahrûmiyete nam zet kılan) **pek büyük bir zâlimdir,** (dara düştüğünde feryad eden, bollukta ise hakları engelleyen) **çok bü yük bir nankördür!**

﴿35﴾ **Hani bir zaman İbrâhîm demişti ki: "Ey Rabbim! İşte bu** (Mekke) **şehri**(ni) **güvenli** (bir yer) **yap! Beni de, oğullarımı da putlara tap mamızdan uzak tut**(maya devam et)**!**

﴿36﴾ **Rabbim! Şüphesiz ki onlar insanlardan pek çoğunu saptır**(ma sebebi kılın)**dılar. Artık her kim** (davet etmiş olduğum tevhîd ve İslâm dinine girerek) **bana uyarsa, muhakkak ki o benden** (ayrılmaz) **bir parçadır. Ama her kim** (dinime uymayarak) **bana isyan ederse, gerçekten de Sen** (çokça bağışlama gücüne sahip bir) **Ğafûr'sun,** (dilediğine ziyâde acıyabilen bir) **Rahîm'sin!**

Şirkin bağışlanması hiçbir şerî'atte câiz değilken, İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın bu duasının nasıl yönlendirileceği hakkında ulemâdan birkaç görüş nakledilmiştir:

a) *Buradaki "İsyan"; şirk dışındaki günahlarla kayıtlanmış olabilir.*

b) *Buradaki "Mağfiret ve rahmet"; "İmansızları İslâm'a hidâyet"le tefsir edilebilir.*

c) *İbrâhîm (Aleyhisselâm), Allâh-u Te`âlâ'nın şirki bağışlamayacağı kendisine bildirilmeden önce bu niyazda bulunmuş olabilir. Nitekim babası hakkındaki istiğfarı da böyle îzâh edilmiştir.*

d) *Burada; Allâh-u Te'âlâ'nın, şirk dâhil bütün günahları bağışlama gücüne sahip olduğu ifade edilmek istenmiş olabilir. Gerçekten de bu böyledir. Zira Allâh-u Te`âlâ'nın affedemeyeceği hiçbir günah yoktur. Ancak Kendisi, şirki*

affetmeme kararı aldığını ve Kendi katında kararların bozulmayacağını bildirmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Ebussu'ûd, Âlûsî)

﴾37﴿ **Ey Rabbimiz! Şüphesiz ki ben zürriyetimin bir kısmını, ekin** (yetiştirme kabiliyetin)**e sahip bu lunmayan bir vadide, o** (kendisine de sakinlerine de saldırı ve hakâretin) **son derece yasaklı kılınmış** (ol duğu) **evinin yanında,** (sırf) **namazı hakkıyla kılsın lar diye yerleştirdim. Ey Rabbimiz! Artık Sen insan lardan birtakım gönülleri o** (Mekke'ye yerleştirdiğim âileme ve onlardan doğacak ola)**nlara doğru arzu ve sevgiyle koşar bir halde** (ve onlara can atar bir vazi yette) **kıl ve kendilerini** (civar memleketlerde yetişen ve uzak diyârdan sevk edilen türlü türlü) **ürünlerden rızıklandır! Tâ ki onlar** (namazları hakkıyla kılarak vesâir kulluk vazifelerini icrâ ederek bu nimetlerine) **şükretsinler!**

﴾38﴿ **Ey Rabbimiz! Şüphesiz ki Sen** (isteklerimiz adına) **gizlemekte olduğumuz şeyleri de, açıklamakta bulunduğumuz şeyleri de bilmektesin! Zaten ne yerde ne de gökte hiçbir şey Allâh'a gizli kalmaz.** (Zira O'nun bilgisi vasıtalarla olmayıp Kendi Zât'ına âit olduğu için kulların ilmi gibi, farklı konulara göre değişikliğe maruz kalmaz.)

﴾39﴿ **Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki,** (yaşı mın) **büyüklüğ**(üne ve çocuktan ümit kesmem) **e rağ men bana İsmâîl'i ve İshâk'ı bahşetmiştir. Gerçek ten de benim Rabbim elbette duayı hakkıyla işit**(ip kabul ed)**endir!**

﴾40﴿ **Ey Rabbim! Beni namazı hakkıyla kılan bir kimse yap, zürriyetimin bir kısmını da** (namaz eh linden kıl)**! Ey Rabbimiz! Dua**(ları)**mı**(zı) **kabul eyle!**

﴾41﴿ **Ey Rabbimiz!** (Kulların) **hesap**(ları görülerek, haklarında hüküm) **sabit olacağı gün, beni de, anne ve babamı da, tüm müminleri de mağfiret eyle!"**

İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın annesinin imanlı olduğu rivayetine göre; onun için istiğfarı îzâha muhtaç değildir. Kâfir olan babasına yaptığı istiğfarından özür beyanı ise,Tevbe sûresinin 114. âyet-i kerîmesinde açıklanmıştır ki, buna göre o, Allâh'ın düşmanı olduğu kendisine bildirilmeden önce babası için mağfiret talebinde bulunmuş, bunu anladıktan sonra ise ondan uzaklaşmıştır. Gerçi bazı müfessirlere göre; anne-babasıyla; Âdem ile Havvâ (Aleyhimesselâm)`ı kastetmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Ebussu'ûd, Âlûsî)

﴾42﴿ **Sakın ha sen Allâh'ı, o zâlimlerin yapmakta oldukları şeylerden gâfil** (ve habersiz) **sanma! O onları**(n hak ettikleri azâbı) **ancak öyle büyük bir gün**(de gerçekleştirmek) **için geciktirmektedir ki, onda gözler yerin de durama**(yıp yuvalarından fırla)**yacaktır/ gözler açık kalıp kapanamayacaktır/!**

Âyet-i celîledeki muhâtabın tayini hakkında iki görüş vardır:

a) *Bu hitap, zâlim kâfirlerin, yaptıklarına karşı cezalandırılmadıklarını görüp de, Allâh-u Te`âlâ'nın onların amellerinden gâfil olduğunu sanan câhillere aittir.*

b) *Hitab, birçok yerde olduğu gibi, burada da muhâtapların Efendisi olan Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e âit kabul edilirse, iki îzâh şekli vardır:*

1- *Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in böyle bir düşünceden münezzeh olduğu herkesçe bilinen bir gerçek olduğuna göre, bu radaki nehiyden maksat; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den, bulunduğu hal üzere devamını talep etmektir. Nitekim "Müşriklerden olmaması", "Gâfillerden olmaması" gibi birçok yasaklama larda da bu husus esas alınmıştır. Yine böylece iman edenlere: "İman edin!" buyrulurken, bu inançlarında sebat etmeleri emre dilmiş*

olmaktadır. (Yûnus Sûresi: 105, A`râf Sûresi: 205, Nisâ Sûresi: 136)

2- *Burada maksat; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bu tür düşüncelerden nehyedilmesi olmayıp: "Allâh-u Te`âlâ'nın, onun düşmanlarının yapmakta oldukları zulümlerden son derece haberdâr olduğu" bildirilerek, düşmanlarının çok yakında helâk edileceği müjdesinin, kesinlik ifade eden bir yolla kendisine ulaştırılmasıdır. (Hâzin, Âlûsî)*

﴾43﴿ (Sen onları) **başlarını** (hiçbir tarafa döndüremeyip, mecburen yukarı doğru) **kaldıranlar ve** (Allâh-u Te'âlâ'nın huzurunda toplanmaya çağırana doğru bo yun uzatıp korku ve endişe içinde) **süratlice koşanlar olarak** (görürsün) **ki,** (evvelce her an açıp kapanan) **göz kapakları** (şaşkınlık ve dehşetlerinden dolayı açık kalıp, bir daha) **onlara doğru geri dönmez! Kalpleri de** (akıl ve anlayıştan) **boştur/ kalpleri de** (yerlerinden çıkıp) **hava** (gibi boşlukta kalmış)**dır/!**

﴾44﴿ (Habîbim!) **İnsanları bir günden korkut ki, onlara azap gelecek de, o zâlim olmuş kimseler: "Ey Rabbimiz! Bizi**(m ecellerimizi) **pek yakın bir müddete kadar geciktir/ bizi** (dünyaya geri döndü rüp orada) **pek yakın bir süreye kadar** (bırakarak, şu anda içine düşmüş bulunduğumuz azabı) **tehir et/ de Senin** (tevhîd ve İslâm için yapmış olduğun) **davetine icabet edelim ve o rasûllere hakkıyla uyalım!" diyecek!** (O zaman kendilerine sitem ve azar yollu denile cektir ki:) **"Bundan önce** (dünyada yaşadığınız rahat hayat içerisinde ölüm ve âhireti hiç aklınıza getirme yerek sağlam binalar yaparken ve uzun emellere ka pılmışken) **siz yemin etmiş değil miydiniz ki: 'Sizin** (nimetleriniz) **için hiçbir kaybolma yoktu!'**

﴾45﴿ **Siz** (şirk koşarak ve nankörlük yaparak) **kendi nefislerine zulmetmiş olan o kimselerin yurtlarında yer leşmiştiniz ve**

Bizim onlara nasıl (azaplar) **yapmış olduğumuz** (gördüğünüz kalıntılar ve duyduğunuz haberlerle) **size iyice belirmişti. Biz size** (göndermiş olduğumuz kitaplarda, helâke uğramış ümmetler hakkında) **örnekler de açıkla mıştık!"**

﴾46﴿ **Gerçekten de onlar** (hakkı iptal ve bâtılı ispat uğrunda son derece gayret göstererek) **kendilerine ait tuzaklarıyla hile yapmışlardı. Oysa onların tu zağı**(nın karşılığı) **Allâh katında** (hazır bulunmak ta)**ydı, her ne kadar da onların tuzağı, kendisinden sebep dağlar** (yerinden oynayıp) **ayrılacak** (dere cede güçlü) **olsaydı!/ Gerçi onların hilesi, kendi sinden dolayı dağlar yok olacak kadar** (güçlü bir tuzak) **değildi!/**

﴾47﴿ (Ey Habîbim!) **Artık sakın ha sen Allâh'ı, rasûllerine** (vermiş olduğu yar dım) **sözünü bozacak biri sanmayasın! Muhakkak ki Allâh** (Kendisine karşı hiçbir hile ve tuzak sökmeyecek yegâne güce sahip bir) **Azîz'dir;** (dostları adına düşmanlarına karşı) **üstün bir inti kam sahibidir.**

﴾48﴿ **O** (görmekte olduğunuz) **göklerin** (henüz görmediğiniz başka semâ tabakalarıyla) **ve o** (yakînen ta nıdığınız) **yerin,** (bugün üzerinde yaşadığınız) **bu yer den başkasıyla değiştirileceği gün** (Allâh-u Te`âlâ dostlarına ve düşmanlarına karşı sözlerini yerine ge tirecektir) **ki, böylece onlar** (hiçbir ortağı olmayan) **Vâhid ve** (her şeye zorla da olsa istediğini yaptırma gücüne sahip bir) **Kahhâr olan Allâh**(ın hesap ve cezasıyla karşılaşmak) **için** (kabirlerinden mahşer sahasına) **çıkmış olacaklardır!**

﴾49﴿ (Habîbim!) **İşte o** (dehşetli hâdiselerin yaşa nacağı) **gün sen o** (en büyük cürüm olan şirk günahını işlemiş) **suçluları, zincirler içerisinde** (kendilerini saptıran şeytanlar ve günahlarında kendilerine ortak olan diğer suçlularla) **birbirine**

kuvvetlice bağlan mış/ (elleri ayaklarına) **sıkıca bağlanmış/ bir halde görürsün!**

﴾50﴿ **Onların elbiseleri** (yaratıldığı günden beri kızdırılarak harareti nihâyete varmış olan cehennem de tutuşturulan) **katrandan olacaktır. Yüzlerini de** (katrana bürünen cesetlerini kavuran) **o ateş kap layacaktır!**

﴾51﴿ **Tâ ki Allâh her nefse** (hayır ve şer nâmına) **kazanmış olduğu şeyle karşılık versin! Şüphesiz ki Allâh hesabı pek çabuk gören Zât'tır.** (Zira bir kişi nin hesabını görmek, diğerinin muhâsebesini görmek ten O'nu engelleyemeyeceğinden, tüm kullarının he sabını aynı anda görecektir.)

﴾52﴿ **İşte bu** (Kur'ân ve özellikle bu sûre-i celîlede geçen vaazlar)**, tüm insanlar/**(özellikle) **o** (kâfir olan) **insanlar/ için büyük bir duyurudur! Tâ ki onlar bununla uyarılsınlar, ancak O** (Al lâh-u Sübhânehû)**nun** (eşten ve ortaktan münezzeh olan) **tek bir İlâh olduğunu bilsinler ve hâlis akıllara sa hip olanlar iyice öğütlensin**(ler de, kendilerini felâ kete sürükleyecek inanç ve amellerden sakınsınlar)**!**

ONBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Hicr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 24. ve 87. âyet-i kerîmelerin Medîne- i Münevvere'de nâzil olduğu rivayet edilmiştir. 99 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Râ! İşte bu** (sû rede okuna)**nlar o** (mükemmel) **Ki tab'ın ve pek açık** (hükümleri ihtivâ etmekte) **olan/**(hakkı-bâtılı, helâl ve haramı) **iyice açıklayan/ büyük bir Kur'ân'ın âyetleridir.**

﴾2﴿ **O kâfir olmuş kimseler** (ölüm anın da ve kıyâmet gününde Müslü manların iyi hâlini müşâhede et tiklerin de, bir de günahları yüzünden cehenneme düşen Müs lümanların bi le neticede oradan çıkartıldığını gördük lerinde) **çoğu zaman/** (deh şete kapılarak akıllarını kaybet tiklerinden, ayık kalabildikleri) **az kere /keşke kendileri** (dünyada) **Müs lüman kimseler olsaydılar diye arzulayacaktır.**

﴾3﴿ (Habîbim!) **Bırak onları, ye**(yip iç)**sinler,** (dünya zevkleriyle) **iyice fay dalansınlar ve**(uzun yaşayıp her isteklerine kavuşacaklarına dâir) **umut** (ve kuruntu ları) **onları oyalasın!** (Yaptıkları hatayı) **pek yakında bilecekler!**

﴾4﴿ **Biz** (felâketlere maruz bıraktığımız memleketler den) **hiçbir karyeyi helâk etmemişizdir ki, ona âit** (cezanın ne zaman geleceği hakkında Levh-i Mahfûz'da kayıtlı olduğu) **bilinen** (ve ihmâli söz konusu olma yan) **bir yazı bulunmasın!**

﴾5﴿ (Helâk edilen) **hiçbir ümmet ecelin**(den önce yok edilerek, mahvedilmesi için takdir edilen sürey)**i geçemez, onlar** (Bizim tarafımızdan ihmâle uğramaya cakları için, belirli zamandan) **sonraya da kalamazlar.**

﴾6﴿ (Abdullah ibni Ümeyye, Nadr ibni Hâris ve Velîd ibni Muğîre gibi kâfirler, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ile a lay etmek üzere) dediler ki: "Ey o Kur'ân kendisine indirilmiş bulunan kişi!** (Böyle hârikulâde büyük bir işi iddiaya kalktığına göre) **gerçekten de sen elbette bir delisin!**

﴾7﴿ (Sadâkatine şâhit olacak ve tebliğde seni destek leyecek) **melekleri bize getirseydin ya! Eğer** (davan da) **doğru kimselerden olduysan** (bunu yaparsın)**!"**

﴾8﴿ (Onlar böyle uygunsuz bir talepte bulundularsa da) **Biz melekleri ancak** (gönderilmelerini gerek tiren) **hak**(lı bir neden ve hikmetli bir gaye) **ile birlikte indiririz! Ama o** (meleklerle açıkça karşılaştıkları hal de imana gelmedikleri) **zaman onlar mühlet verilen kimseler olmazlar.**

﴾9﴿ **Gerçekten de Biz, o** (inkâr etmiş oldukları) **Kur'ân'ı Biz indirmişizdir! Şüphesiz ki Biz** (diğer ki taplarımız arasından) **sadece onu elbette** (tahrif ve değişikliklere uğratılmaktan) **muhâfaza edicileriz!**

﴾10﴿ (Rasûlüm!) **Andolsun ki; muhakkak Biz sen den önce de, evvelkilerin birlik hâlinde olan top lumları içerisinde** (kendilerini uyaracak nice rasûller) **göndermiştik.**

﴾11﴿ **Ama** (seni gönderdiğimiz toplumda olduğu gibi) **onlara herhangi bir rasûl gelmiyordu ki, mutlaka onunla alay etmekte bulunmuş olmasınlar.**

﴾12﴿ (Habîbim!) **İşte o**(inkâr ve alay huyu)**nu böylece** (önceki kâfirlerin kalplerine işlettiğimiz gibi) **o** (seni inkâr eden ve en büyük cürüm olan şirk suçunu işlemiş bulunan) **mücrimlerin kalpleri içerisine de girdirmekteyiz.**

﴾13﴿ (Artık) **o** (müşrik ola)**nlar o** (Kur'â)**na inanmaz lar! Zaten şüp hesiz** (Allâh-u Te`âlâ'nın) **ön cekiler hak kında sürekli âdet**(i de böy lece kâfirliği seçenlerin kalplerine inkârın

yerleştirilmesi şeklinde devam edip) **geçmiştir/** (Allâh'ın) **önceki** (kâfir)**ler hakkındaki** (helâk etme) **sünnet**(i ve ibret alınacak ilâhî kanunu) **gerçekten** (bunca zaman uygulanıp) **geçmişken, bunlar** (hâlâ) **O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na inanmıyorlar./**

﴾14﴿ **Eğer Biz o** (inadına mucize istemekte ısrarcı ola)**nlara gökten bir kapı açmış olsaydık da, onun içerisinde gün boyu yükselmekte dâim olsalardı** (ve orada bulunan melekleri, kudret delillerini ve açık mucizeleri görselerdi)**...**

﴾15﴿ **Elbette** (aşırı inatlarından dolayı) **derlerdi ki: "Ancak bizim gözlerimiz** (gerçeği görmekten) **tama men engellendi/ iyice bulandı/.** (Dolayısıyla bir şey ler görmekteysek de, bunlar gerçeği olmayan bazı ha yallerden ibarettir.) **Doğrusu biz** (Muhammed tarafın dan büyülenip) **sihre maruz kalmış bir toplumuz!"**

﴾16﴿ (Onların bu kâfirliği delil yetersizliğinden olmayıp, hakka karşı direnişlerindendir. Yoksa) **andolsun ki; gerçekten Biz gökte birçok burçlar** (yüksek köşk gibi görünen yıldız kümeleri, gezegenler ve büyük yıldızlar) **yarattık. Seyredenler için de onu çok süslü yaptık.**

﴾17﴿ **Biz onu her lânetli/**(yıldız parçalarıyla) **taş lanmış/ şeytan**(ın ulaşımın)**dan da koruduk.** (Bu yüz den şeytanlar göğe çıkıp meleklere vesvese verme ve onların gizli bilgilerine vâkıf olma imkânı bulamazlar.)

﴾18﴿ **Lâkin** (birbirinin üstüne binen şeytanlardan, melekler arasında konuşulup) **duyulan bir şeyi gizlice** (yaklaşıp) **çal**(arcasına kaç)**mış olan biri müstesnâ ki, hemen onun ardına** (yıldızlardan kopan) **apaçık bir ateş parçası takılır.**

﴾19﴿ **Yere gelince; onu da** (üzerindekiler fay - dalan sın diye) **Biz uzatıp yaydık, içerisine sabit dağları koyduk. Ve** (ilâhî

hikmete göre) **ölçülü** (ürünlerden)**/pek güzel ve uyumlu/değerli/ her türlü şeyi ora da Biz bitirdik!**

﴾20﴿ **Sizin için** (yiyecek, içecek ve giyecekler sınıfın dan) **türlü türlü yaşam vasıtalarını da, kendilerini rızıklandırıcılar olmadığınız** (çolukçocuk, hizmetçi ve köle konumundaki) **kişileri de**(, sahip olduğunuz tüm hayvanları da) **orada Biz yarattık!/Sizin için de, kendilerini rızıklandırıcılar olmadığınız kimseler için de yaşam vasıtalarını orada Biz yarattık!/**

﴾21﴿ (İnsanların faydalanacağı) **hiçbir şey yok tur ki,** (kulların görüş ve bilgilerinden saklıolan) **hazineleri Bizim nezdimizde** (hüküm ve tasarrufumuzda, karar ve yönetimimizde) **bulunmasın.** (Dolayısıyla her şeyi yaratmaya ve onu nimet olarak lütfetmeye Kadir olan ancak Biziz!) **Ama** (her toprağa elverişli olan yağmur eşit olma yacağı gibi, her şahsa ve her yaratığa gereken nimet ve rahmet de farklılık arz edeceğinden) **Biz onu** (rastgele salıvermeyip) **ancak** (üstün hikmetlere dayalı irâ de miz gereği) **bilinen bir ölçüyle indirmekteyiz.**

﴾22﴿ **Biz rüzgârları,** (yağmur yüklü bulutları) **taşıyıcılar hâlinde/**(ağaçları) **aşılayıcılar olarak/ gön derdik de , bu sebeple gökten bir su indirdik ve onu size içecek yaptık. Sizler ise asla ona** (ulaşmaya) **gücü yeten kimseler değilsiniz/onu** (kaynaklarında ve gö zelerinde) **koruyabilecek kimseler değilsiniz** (Nite kim Biz dilesek tüm suları batırıp onlardan istifâdenize mâni olabiliriz)**/.**

﴾23﴿ **Gerçekten Biz elbette sadece Biz** (dilediğimiz cisimlerde hayat icat ederek onları) **diriltmekteyiz ve** (dilediğimiz canlı varlıklardan hayat sıfatını gidererek onları) **öldürmekteyiz.** (Bütün varlıklar yok olduktan sonra bâki kalarak her şeye) **vâris olacaklar da an cak Biziz!**

﴿24﴾ **Andolsun ki; şüphesiz Biz içinizden** (ölümde, İslâm'a girmekte, ibadet hususunda, cemaat safında ve cihat meydanında) **öne geçenleri de elbette bil mişizdir. Yine yemin olsun ki; gerçekten de Biz** (henüz ölmeyip hayatta kalan ve ibadet hususunda) **geri ka lanları da kesinlikle bilmişizdir.**

﴿25﴾ **Şüphesiz senin Rabbin, onları** (öldürdükten sonra tekrar dirilterek huzuruna) **haşredecek olan da ancak O'dur! Şüphesiz ki O** (her şeyin hakikatini bi len ve tüm işlerini üstün bir hikmet üzere yerli yerince ve sapasağlam yapan bir) **Hakîm'dir;** (ilmi her şeyi kaplamış bulunan bir) **Alîm'dir.**

﴿26﴾ **Kasem olsun ki; elbette muhakkak Biz insan** (denen var lığın ilk ferdi olan Âdem (Aleyhisselâm))**` ı, şe killendirilmiş/ko kuş muş/** (kendisine vurulduğunda) **ses çıkartan kupkuru ve kapkara bir çamurdan yarattık.**

﴿27﴾ (Cinlerin babası olan) **Cânn'ı da bu** (Â dem'in yaratılışı)**ndan önce Biz onu, gözenek lere nüfûz edecek bir harârete sahip ateşten/ öldürücü harâ rete sahip bir yelden/ ya ratmıştık.**

﴿28﴾ **Hani Rabbin meleklere buyurmuştu ki: "Şüp hesiz Ben, şekillendirilmiş/kokuşmuş/** (kendisine vurulduğunda) **ses çıkartan kupkuru ve kapkara bir çamurdan bir beşer** (insan türü) **yaratıcıyım!**

﴿29﴾ **Ben onu** (kendisine ruhun nüfûz etmesine elverişli ve) **düzgün bir hâle getirdiğimde ve** (hayat verme sıfatımı temsil eden) **ruhumdan o nun içerisine üfle**(yerek onu canlı bir varlık hâline getir)**diğimde sizler hemen** (bir kıble olarak) **ona** (yönelip Bana) **secde edenler hâlinde** (yere) **kapanın!"**

﴿30﴾ **Böylece melekler**(in hiçbiri geri kalmadan) **hepsi de topluca secde etti.**

﴾31﴿ **Lâkin** (aslı cinlerden olup, me lekler arasında yaşayan ve onlar la birlikte Âdem (Aley - hisselâm)**`a sec de emrine muhâtap olan) İblis secde edenlerle bir likte bu lun maktan kaçındı.**

﴾32﴿ **O** (zaman Allâh-u Te`âlâ ona:) **"Ey İblis! Ne ol du sana ki secde edenlerle birlikte bulunmadın?" buyurdu.**

﴾33﴿ **O da: "**(Ben dumansız ateşten yaratılmış latif bir varlıkken,) **kendisini, şekillendirilmiş/ kokuş muş/** (vurulduğunda) **ses çıkartan kupkuru ve kap kara bir çamurdan yaratmış olduğun** (ete ve kemiğe dönüşmüş, katı ve yoğun) **bir beşere asla secde edecek değilim!" dedi.**

﴾34﴿ (Allâh-u Te`âlâ da) **buyurdu ki: "Öyleyse he men oradan** (; gökteki makamından) **çık!/ O** (melek topluluğu)**n**(un ara)**lar**(ın)**dan çık!/ Gerçekten de sen** (tüm hayır ve iyiliklerden mahrum bırakılan) **kovulmuş birisin./** (Bundan sonra alev par çalarıyla) **taşlana**(rak göklere yaklaştırılmaya)**cak birisin.**

﴾35﴿ **Şüphesiz o lânet** (ve ilâhî gazaba çarptırılarak rahmetten uzaklaştırılma)**, ceza gününe kadar an cak senin** (ve sana uyanların) **üzerindedir."**

﴾36﴿ **O** (İblis, ustalıkla ölümden sıyrılmanın yolunu arayarak)**: "Ey Rabbim!** (Madem beni bu duruma dü şürdün) **öyleyse o** (Âdem'in neslinden gelecek ola)**n ların diriltilecekleri güne kadar bana** (yaşamam için) **mühlet ver!" dedi.**

﴾37﴿ **Buyurdu ki: "Muhakkak sen mühlet verilen kimselerdensin.**

﴾38﴿ (Ancak bu, insanların diriltilecekleri ikinci Sûr'a üfürülme zamanına kadar sürmeyip, herkesin ölümü için) **bilinen o** (birinci Sûr'a üfürülme) **vaktin**(in) **gü nüne kadar** (olacaktır. Sonra sen de herkes gibi ölümü tadacaksın)**!"**

﴾39﴿ (Şeytan) **dedi ki: "Ey Rabbim! Beni azdırmana yemin ederim ki;** (cennette babalarını hataya sevk et tiğim gibi) **elbette o yer**(yüzün) **de on**(dan gelen çocuk) **lara** (günah işlettirmek için) **süsleme yapacağım ve andolsun ki; mutlaka onları topluca azdıracağım!**

﴾40﴿ **Ancak içlerinden Senin** (tarafından her türlü şâibeden temiz tutulup) **ihlâsa erdirilmiş kulların**(a benim hilem işlemeyeceğinden, onlar) **müstesnâ!"**

﴾41﴿ **Buyurdu ki: "**(Hiçbir şey bana vâcip değilse de, Ben fazl-u keremimle şu hükme riâyeti kesinlikle taahhüt ediyorum;) **işte bu** (seçkin kullarımı senin şerrin den kurtarmam)**,** (gözetimini) **üstlenmiş bulunduğum dosdoğru bir yoldur./ İşte bu** (ibadeti Bana hâlis kılmak) **Bana varan dosdoğru bir yoldur.**

﴾42﴿ **Benim** (seçkin) **kullarım; gerçekten senin**(, kışkırtma ve azdırma suretiyle) **onlar üzerinde hiç bir gücün** (ve hâkimiyetin) **olamaz. Lâkin sana iyi ce uymuş olan o azgınlar müstesnâ!** (Çünkü senin hilen ancak onlara söker.)

﴾43﴿ **Muhakkak ki cehennem, elbette onların top luca vaad olundukları yerleridir.**

﴾44﴿ **Ona âit yedi kapı/yedi tabaka/ vardır; her bir kapı**(dan girmek)**/her bir tabaka**(da yerleşmek)**/ için o** (şeytana uyan azgı)**nlar arasından ayrılmış bir kısım vardır."**

Dolayısıyla günahkâr müminlerin, Yahudi, Hristiyan, Sâbie, Mecûsî, müşrik ve münafıkların giriş kapıları farklı olacağı gibi, Hâviye, Sakar, Sa`îr, Cahîm, Lezâ, Hutame ve Cehennem gibi yerleşecekleri tabakaları da ayrı olacaktır.

﴾45﴿ **Ama** (kâfirlik ve şirk çeşitlerinden hakkıyla sakınan) **o müttakîler, gerçekten de cennetler ve gö zeler**(in başlarında zevk ü sefa) **içerisindedirler.**

﴾46﴿ (Cennete girerken onlara:) **“**(Buradan çıkmak ve ni met kesintisine uğramak gibi musîbetlerden) **emin kimse ler olarak,** (her türlü sıkıntıdan) **selâmetle/** (Rabbiniz ve melekleri tarafından) **selâmla** (karşıla narak)**/ oraya girin!”** (denilir.)

﴾47﴿ (Onlar) **tahtlar üzerinde kurulan ve** (kimse kimseye üstten bakmasın diye) **karşı karşıya bulunan kardeşler halindeyken, Biz onların** (dünyada) **kalp lerinde** (birbirlerine karşı taşıdıkları düşmanlık, nef ret, kıskançlık ve) **kinden ne vardıysa** (daha cennete girmeden evvel) **söküp çıkarmışızdır.**

﴾48﴿ **Kendilerine orada** (her istekleri verileceği için) **hiçbir yorgunluk dokunmayacaktır. Onlar oradan asla çıkartılacak kimseler de değildirler.** (İşte böylece nimetleri tamamlanmıştır. Zira içinde bulunulan nimetten ayrılma tehlikesini düşünmek, en sevinçli zamanında bile sahibine çok büyük bir sıkıntı verir.)

﴾49﴿ (Habîbim!) **Kullarıma haber ver ki; gerçekten Ben** (onların günahlarını bağışlayacak) **Ğafûr da;** (ken dilerini analarından babalarından daha çok esirgeyen) **Rahîm de ancak Benim!**

﴾50﴿ **Benim azâbım ise, gerçekten de çok acı ve rici azap ancak odur!**

﴾51﴿ **Onlara İbrâhîm’in misafirleri** (olan melekle ri)**n** (yaşadıkları hâdiseler)**den de haber ver!**

﴾52﴿ **Hani onlar onun yanına girdiler de: “**(Sana) **selâm** (olsun)**!” dediler. O da: “Şüphesiz kibiz siz**(in kim olduğunuzu bil mediğimizden ve tak dim ettiğimiz yemeğe el sürme meniz)**den endişe eden kimseleriz!” dedi.**

﴾53﴿ **Onlar: “Endişelenme! Muhakkak ki biz seni** (İshâk isminde) **çok bilgili ve pek değerli** (olacak) **bir oğul ile müjdelemekteyiz.” dediler.**

﴾54﴿ **O** (İbrâhîm (Aleyhisselâm) **ilerlemiş yaşına ve eşi nin o vakte kadar hiç doğurmamış olmasına rağmen me leklerden aldığı bu müjde karşısında Allâh-u Te`âlâ'nın üstün kudretine hayranlığını gizleyemeyerek): "Bana ihtiyarlık gelmiş olmasına rağmen beni** (böyle duyulmamış bir haberle) **mi müjdeliyorsunuz? Bana ne** (acayip bir şey) **ile müjde veriyorsunuz?" dedi.**

﴾55﴿ **Onlar: "Biz seni** (gerçekleşmesi kesin olan) **hak** (bir haber) **ile müjdeledik.** (Anababasız çocuk yaratmaya Kâdir olan Allâh-u Te`âlâ, pîr-i fânî olan bir erkekle, yaşlı bir nene konumunda bulunan eşinden bir çocuk yaratmaya nasıl Kâdir olamaz ki?) **O halde artık sen** (böyle hârikulâde bir nimete mazhar olmak tan) **ümit kesenlerden olma!" dediler.**

﴾56﴿ **O da: "O** (Allâh'ın rahmetinin ge nişliğine, ilim ve kudretinin üstünlüğüne inanma yolundan) **şaşmış olan** (kâfir) **kimseler dışında Rabbinin rahmetin den kim ümit kesebilir ki?" dedi.**

﴾57﴿ (Sonra) **o: "Ey elçiler! Peki,** (bana çocuk müjdelemeniz dışında) **sizin** (gönderilmenizi gerektiren) **ö nem li işiniz nedir?" dedi.**

﴾58﴿ **Dediler ki: "Muhakkak biz** (Lût (Aleyhisselâm)**a karşı isyan içerisinde bulunan, özellikle de livâta güna hını işledikleri için) suçlular olan bir topluma** (azap etmek için) **gönderildik.**

﴾59﴿ **Ancak Lût âilesi müstesnâ! Gerçekten de biz elbette hep birlikte oldukları halde onları kurta rıcılarız!**

﴾60﴿ **Sadece hanımı müstesnâ! Biz** (, Allâh-u Te`â lâ'nın bildirmesiyle) **kesin karar verdik ki; muhak kak o, elbette** (kâfirlerle birlikte Allâh'ın azâbı içe risinde) **geri kalanlardan olacaktır."**

﴾61﴿ **Vaktâ ki o elçiler Lût ailesine geldi**(ler)**.**

﴾62﴿ **O** (sırada evinde genç ve güzel erkek misafir ler ağırladığını duyarak kapılara saldıran kâfirler kar şısında, misafirlerinin hiçbir yardımda bulunmadığını görüp çok büyük darlık ve sıkıntı yaşayan Lût (Aleyhisselâm)**): "Gerçekten de siz** (bu civarda) **tanınmayan bir toplumsunuz!** (Benim sizden sebep ne büyük bir sıkıntıya düştüğümü gördüğünüz halde hiç yardım etmemeniz de çok ilginç bir şey!)**" dedi.**

﴾63﴿ **Dediler ki: "Doğrusu biz** (seni yalnız bırak mış değiliz. Bilakis) **sana onların, kendisi hakkında şüphe etmekte bulunmuş oldukları o** (azap dolu) **şeyi getirdik.**

﴾64﴿ **Biz sana** (gerçekleşmesi kesin olan o) **hakkı getirdik. Muhakkak ki biz** (verdiğimiz müjde ve ha berlerde) **elbette doğru kimseleriz!**

﴾65﴿ **O halde âileni** (günah-kârlar toplumunun ara sından çıkarıp) **gecenin bir parçasında götür! Sen de onların peşlerini iyice takip et! Ama sizden hiçbir kimse** (arkasına bakmak için geri) **dönmesin/geri kalmasın/! Böylece** (hicret etmekle) **em rolunduğunuz yer** (olan Şâm-ı Şerîf)**e doğru ilerleyin!"**

﴾66﴿ (Ey Lût!) **İşte Biz şu işi ona kesin** (bir hüküm) **olarak vahyettik ki; işte şunların ardı sabaha girerlerken muhakkak kesilmiş olacaktır.**

﴾67﴿ **Derken o şehrin halkı** (Lût (Aleyhisselâm) **ın evine misafir olarak gelen çok güzel ve tüysüz deli kanlıların haberini alarak) sevinçli oldukları halde / birbirini müjdeleyerek/** (Lût (Aleyhisselâm)**ın hâne sine) geldi**(ler)**.**

﴾68﴿ **O** (kendilerine) **dedi ki: "Gerçekten işte bun lar benim misafirlerimdir. Öyleyse** (onlara bir fena lık düşünerek) **beni utandıracak bir şey ortaya çı karmayın!**

﴾69﴿ (Beni tasalandıracak bir işe girişmeniz konu sunda) **Allâh'tan sakının da beni alçak duruma düşürmeyin!"**

﴾70﴿ **Onlar: "Biz seni âlemler**(in herhangi birini kayırıp kollamaktan ve misafir etmek)**den engelle memiş miy dik?" dediler.**

﴾71﴿ **O dedi ki: "İşte bunlar** (ümmetimin kadınlarıdır ki, bir peygamber, ümmetinin babası makamında olduğu için, bunlar da) **benim kızlarımdır.** (Sözümü tutacağınızı zan netmiyorum ama) **eğer siz** (İslâm'ı kabul ederek, helâl yolla şehvetinizi tatmin etme) **iş**(ini) **yapacak kimseler olduy sanız** (bunu tercih edin)**!"**

﴾72﴿ (Habîbim!) **Senin ömrüne andolsun ki; şüphesiz o** (Lût (Aleyhisselâm)**`a karşı çıka)nlar elbette azgınlıkları içerisinde** (boğulmuş bir halde) **bocalamaktaydılar.**

﴾73﴿ **Derken o** (Cibrîl (Aleyhisselâm)**`ın) dehşetli nâra** (sı) **güneş doğma vaktine girdikleri sırada onları ya kalayıverdi.**

﴾74﴿ **Böylece Biz** (Lût (Aleyhisselâm)**`ın ümmetinin yaşa dığı yedi adet şehri Cibrîl'in kanadıyla tersyüz ederek) ora ların yukarısını aşağısı yaptık ve onların üstüne katı laşmış çamurdan taşlar yağdırdık.**

﴾75﴿ (Habîbim!) **İşte inceleyici bir gözle bakan lar için/ alâmetlerle istedikleri hükme varanlar için/ ferâset sahipleri için/, gerçekten bu** (anlatıla)**n** (lar)**da, elbette** (gerçeği gösteren) **pek büyük ve birçok âyetler vardır.**

﴾76﴿ **Muhakkak ki orası elbette** (insanların devamlı gidip geldiği ve kalıntılarını görebildiği) **sabit**(; işlek ve bilinen) **bir yol** (üzerinde bulunmak)**dadır.**

﴾77﴿ (Rasûlüm!) **İşte mümin kimseler için gerçekten bu** (anlatıla)**n**(lar)**da elbette pek büyük bir âyet vardır.**

﴾78﴿ **Şüphesiz** (Şu`ayb (Aleyhisselâm)**`ın kavmi olan) o sık ağaçlıklı korunun sakinleri de elbette zâ lim kimselerdi.**
﴾79﴿ **Biz de** (yedi gün süren şiddetli harâretten kurtulma ümidiyle altında toplandıkları buluttan üzerlerine ateşler yağdırarak) **kendilerinden intikam almıştık. Elbette** (Lût ve Şu`ayb (Aleyhimesselâm) **ın kavimlerinin ikamet ettiği) o iki yer de,** (oralara uğrayanlar için, çokça araştırma ge rektirmeyecek şekilde) **gerçekten pek açık bir yol** (üze rinde bulunmak) **daydı.**
﴾80﴿ **Andolsun ki;** (Sâlih (Aleyhisselâm)**ın gönderilmiş olduğu) Hıcr** (vadisinin) **ashâbı** (olan Semûd toplumu) **da elbette** (Sâlih (Aleyhis selâm)**ı inkâr etmekle,) gönderilen** (tüm peygamber)**leri yalanlamış** (sayıl)**dı**(lar)**.**
﴾81﴿ **Biz onlara** (mûcize olarak kayadan çıkardığımız büyük ve hâmile bir devenin, tüm toplumlarına yetecek kadar süt vermesi gibi) **âyetlerimizi vermiştik, kendileri ise on lardan** (ders almaktan) **yüz çeviren kimseler olmuştular.**
﴾82﴿ **Onlar** (uzun ömürlü olduklarına aldanarak, ölümden ve azaptan) **emin kimselermişçesine /** (evlerinin sağlam lığından dolayı, yıkılmaktan, hırsızlığa maruz kalmaktan ve düşman tahribatından) **güvenli kimseler ol**(mayı arzula y)**arak/ dağlardan** (kendilerine) **evler yontmaktaydılar.**
﴾83﴿ **Derken o** (Cibrîl (Aleyhisselâm)**`ın) dehşetli nâ ra**(sı) **sabah vaktine girmiş kimselerken onları yakalayıverdi.**
﴾84﴿ **Artık** (sağlam evler yapmak ve çokça mal yığmak gibi) **kazanmakta bulunmuş oldukları şeyler onlardan** (azâbı) **savuşturamadı.**
﴾85﴿ **Biz göklerle yeri ve arasındakileri ancak** (mükelleflere imtihan yurdu olma gibi) **hak**(lı bir maksat)**la yarattık.** (Habîbim! İnkârcılardan bir kısmını helâk etmiş, bazı sına da kısa bir süre

mühlet vermiş isek de, sen bundan hiç tasalanma! Zira) **hiç şüphesiz ki o** (kıyâmet) **an**(ı) **mutlaka gelicidir.** (Dolayısıyla er veya geç Biz bu gibilerinden mutlaka intikam alacağız.) **O halde sen,** (bu kesin vaadimizi göz önünde bulundurarak inkârcılardan hemen intikam almaya kalkışma da, hiçbir endişe içermeyen) **pek güzel bir görmezden geliş hareketiyle** (onların yaptıklarına) **aldırış etme!**

Âyet-i celîle, kâfirlerle mücadelede savaşı seçmeden önce, onları uyarma ve çağırma konularında, ağırbaşlılık, güzel ahlâk ve intikam hırsından vârestelik huylarına riâyeti emretme anlamında kabul edilmesi halinde, "Mensûh" değildir. İbni Abbâs, Katâde, Mücâhid ve Dah hâk (Radıyallâhu anhüm) gibi ulu müfessirlerin: "Seyf âyetiyle mensûhtur!" şeklindeki görüşlerine göreyse; "Hiçbir surette onlarla savaşma yoluna gitmeyip, dâima idareci tutum takınma" şeklinde anlaşılmalı dır ki, İslâm'ın bidâyetinde cihat için yeterli güç bulunmadığından böyle emredilmiş, daha sonra gerekli kuvvet sağlanınca, "Görmezden gelme", "İdare etme" ve "Cizyeye bağlama hükmünden başka herhangi bir yönden antlaşma yoluna gitme" gibi müsâmahalı yaklaşımlar yasaklanmıştır. (Ebussu'ûd, Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî)

﴾86﴿ **Şüphesiz senin Rabbin;** (tüm yaratıkları yoktan var eden) **Hallâk da** (her şeyi hakkıyla bilen) **Alîm de, an cak O'dur.** (Sen sadece O'na güven!)

﴾87﴿ **Andolsun ki; elbette muhakkak Biz sa na,** (namaz larda ve dualarda) **tekrar edilen yedi** (âyetli Fâtiha-i Şerî fe)**yi/** (çeşitli vesilelerle) **tekrar edilen** (Kur'ân âyet)**ler**(in) **den yediyi/ ve o çok büyük Kur'ân'ı verdik!**

﴾88﴿ (Sen Fâtiha ve Kur'ân gibi bir zenginliğe sa - hipken artık) **sakın ha; onlardan birtakımlarını kendisiyle ya rarlandırmış**

bulunduğumuz (maddî) **şeylere** (rağbet edip) **iki gözünü uzatma!** (“Niye inanmıyorlar!” diye) **on lar** (adın)**a mahzun da olma!** (Şefkat ve rahmet) **kanad**(la r)**ını sadece inananlar**(a kol-kanat germek) **için alçalt!**

﴾89﴿ (Habîbim! O müşriklere) **de ki: “Şüphesiz ben,** (inanmayanların başına gelecek azapla rı) **çokça açıklayıcı olan uyarıcı ancak benim!”**

﴾90﴿ **O** (Mekke’nin girişlerini) **bölüşenlere indirmiş olduğumuz şeyin bir benzeri ile** (sizleri uyarmaktayım)**! /**(Bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr ederek, kitaplar ve peygamberleri) **kısım kısım ayıran** (Yahudi ve Hristiyan) **lara** (Tevrât ve İncîl kitaplarını) **indirdiğimiz gibi** (sana da Kur’ân’ı verdik)**!/**

Âyet-i kerîme hac mevsiminde Kâ`be’ye gelecek olanları Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e imandan soğutmak için Mekke girişlerini bölüşen oniki müşriğin Bedir günü helâk edilişini örnek vererek diğer müşrikleri tehdit etmektedir.

﴾91﴿ **O kimseler ki** (bir kısmına inanıp bazısını inkâr ederek, kimi âyetlerine “Sihir”, kimine “Uydurma”, ki mine de “Kehânet” vasfı yakıştırarak) **Kur’ân’ı parça lara ayırmışlardır!/Kur’ân’ı birtakım yalan ve uy durmaların ta kendisi olarak kabul etmişlerdir!/ Kur’ân’ı birkısım büyülerden ibaret saymışlardır!**

﴾92﴿ **Rabbine andolsun ki; elbette mutlaka onlara topluca soracağız;**

﴾93﴿ (Dünyada) **yapmakta bulunmuş oldukları şeylerden!**

﴾94﴿ (Habîbim! Tebliğiyle) **emrolunmakta bulun duğun** (vahiyleri ifade eden) **şeyi açıkça dile getir!/**(Şe rî’at olarak îzâhına) **memur kılındığınşey**(i haykır man) **sebebiyle** (bir cam sürahiyi) **çatlatı**(p parçalarını ayırı)**rcasına** (hakla bâtıl

arasında) **tam bir ayırım yap!/ O müşriklerden de yüz çevir!** (Ne sözlerine de ğer ver, ne de yaptıklarına aldır!)

﴾95﴿ (Habîbim!) **Muhakkak ki Biz o** (seninle) **alay edenlere karşı sana kâfî geldik** (ve sana eziyet eden beş müşriği aynı günde farklı nedenlerle helâk ettik)**!**

﴾96﴿ **O kimseler ki Allâh ile birlikte başka bir ilâh edinmektedirler. İşte onlar** (yaptıkları şirkin kötü âkıbetini) **pek yakında bilecekler!**

﴾97﴿ **Andolsun; elbette Biz bilmekteyiz ki, onların söylemekte oldukları** (şirk ve alay dolu) **şeylerle gerçekten senin göğsün daralmaktadır!**

﴾98﴿ (Bu tür göğüs darlıklarından kurtulmak için) **hemen Rabbinin** (hakka hidâyet nimetine şükür için, O'nun) **hamdiyle birlikte tesbîhte bulun** (da, O'nu noksan sıfatlardan uzak tut) **ve** (namaz kılarak) **secde edenlerden ol!**

﴾99﴿ **Bir de gerçekleşmesi kesin olan o** (ölüm denen) **şey sana gelinceye kadar** (bir an bile gevşeklik etmeksizin) **Rabbine ibadet et**(meye devam et)**!**

ONALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Nahl
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme d neminde inmiş)dir. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayet edildiğine göre; sonundaki üç âyet-i kerîme, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Uhud'dan dönüşü sırasında Medîne'de inmiştir. 128 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Ey kâfirler! Siz kıyâmetin kopmasını ve sizi helâk edecek azapların acele gelmesini talep etmektesiniz ama Benim hükmüm kesinlikle gerçekleşeceği için şimdiden bilin ki;) **Allâh'ın emri gelmiştir. Artık onu acele istemeyin! Onların ortak koş makta oldukları şeylerden tesbîh** (tenzîh ve arılık) **O'na! Zaten O** (eş ve ortaktan) **dâima pek yüce olmuştur.**

﴾2﴿ **O, Kendi emri** (yerini bulsun) **için kullarından** (peygamber seçme yi) **dilediği kimselere melekleri** (öl müş kalpleri dirilten) **ruh** (mesâbesindeki bir vahiy) **ile birlikte indirmektedir ki: "**(Ey Benim peygamberlerim!) **Gerçek şudur; şüp hesiz Benden başka** (ibadete lâyık) **hiçbir ilâh yok tur! Öyleyse** (şirk koşma hususunda) **Benden hakkıy la sakının!" diye** (ümmetlerinize) **uyarıda bulunun!**

﴾3﴿ **O, gökleri ve yeri** (mükelleflere imtihan mahalli olma gibi üstün bir hikmet ve) **hak**(lı bir neden) **ile yaratmıştır.** (Zaten) **O, onların ortak koşmakta oldukları şeyler**(le herhangi bir hususta iştiraki kabul etmek)**den dâima pek yüce olmuştur.**

﴾4﴿ **O, insanı sâfî azıcık bir sudan** (his ve hareketi olmayan bir sıvıdan) **yaratmıştır. Sonra** (yaratıldığı maddede hiçbir konuşma ve mücadele kabiliyeti bu lunmayan) **o** (insan) **birdenbire;** (davasını ispat hususunda) **açıklama yapabilen,**

hasımlarına karşı ken dini çokça müdafaa edebilen biridir./ (Kendisini bir damla sudan yaratan Allâh'ın onu tekrar dirilteceğini inkâr ederek, Rabbine karşı düşmanlıkta) **pek açık ve çok büyük bir mücadelecidir./**

﴾5﴿ (Koyun, keçi, deve ve sığır gibi) **davarlara gelin ce; O onları da yaratmıştır ki, onlarda**(n imal edilen yünlü şeylerde) **sizin için birçok ısıtıcı** (madde) **ve** (sağılma, binilme, ekin ve sulama işlerinde kullanımları gibi) **pek çok faydalar vardır. Onların** (etlerinden ve yağlarından yenilmeye elverişli olan) **bir bölümünü de yemektesiniz.**

﴾6﴿ (Onları) **akşamleyin** (yaylımdan ahırlarına) **geri döndürürken de, sabahleyin** (otlaklarına) **salıverir ken de sizin için onlarda** (sayılan zarûrî ihtiyaçları nız dışında) **birçok güzellik bulunmaktadır.**

﴾7﴿ (O hayvanlar) **sizin ağır yüklerinizi öyle** (uzak) **bir beldeye taşırlar ki, canlar zorlanmadıkça siz** (bile yüksüz halinizle) **oraya ulaşıcı kimseler ola mazdınız! Muhakkak sizin Rabbiniz elbette** (pek esirgeyen bir) **Raûf'tur;** (çok acıyan bir) **Rahîm'dir.** (Bu yüzden böyle büyük nimetleri üzerinize akıtırcasına sizlere lutfetmiş, zor ve zahmetli nice işleri de sizlere kolay etmiştir.)

﴾8﴿ **Atları, katırları ve eşekleri de, siz onlara bi nesiniz ve** (yeryüzüne, özellikle de sahiplerine) **bir süs olsun diye** (yaratmıştır)**! Ayrıca O** (sizin henüz) **bilmemekte olduğunuz nice şeyleri de** (yaratmış ve) **sürekli yaratmaktadır.**

﴾9﴿ (Deliller ortaya koyarak ve peygamberler gönderip kitaplar indirerek) **o dosdoğru yol**(u göstermek ve kavuşmak isteyenleri ona eriştirmek) **sadece Allâh'a âittir./ Yolu doğrult**(up hakka vardır)**mak yalnızca Allâh'a âittir./Ama onun bazısı eğridir/**(doğru yoldan) **meyillidir/. O** (sizin topluca hidayet

yolunu seçeceğinizi ezelde bilseydi de inanmanızı) **dileseydi, elbette hepinizi birlikte hidâyete eriştirirdi.** (Fakat tercihlerinizi topluca bu yönde kullanmayacağınızı bildiğinden; arzusunu ve gücünü doğru yolu bulma uğrunda harcayacağını bildiği bir kavmin hidâyetini, râzı olarak irâde buyurmuş, doğru seçim yapmayacağını bildiği diğer bir toplumun ise, imtihan hikmetine dayalı olarak, râzı olmadığı halde sapıklığını dilemiştir.)
(Allâh-u Te`âlâ'nın irâde ve meşîeti hakkında geniş malumat için bakınız: En'âm Sûresi: 149; ayrıca bakınız: Rûhu'l-Furkan: 12/ 239-251)
﴾10﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; gökten bir su indirmiş tir de, onun bir kısmı sizin** (ve hayvanlarınızın fayda lanması) **için bir içecektir. Kendisinde** (hayvan) **otar makta olduğunuz bitkiler de onun sebebiyle** (yetiş mekte)**dir.**
﴾11﴿ **O, o** (gökte)**n** (indirmiş olduğu suy)**un sebebiyle sizin için** (türlü türlü) **ekinler, zeytinler, hurmalar, üzümler ve her türlü meyveler bitirmektedir. İşte muhakkak ki tefekkür etmekte bulunan bir toplum için elbette bunda pek büyük bir âyet vardır.** (Zira toprağa düşen tohum ve çekirdeğin, kendisine ulaşarak içine işleyen bir nem sebebiyle aşağı kısmı yarılıp, ondan çıkan köklerin yerde yayılmasında ve üst kısmından çıkan filizlerden; şekilleri, renkleri, ko kuları vesâir birçok özellikleri farklı farklı olan yaprak ların, çiçeklerin, meyvelerin ve ürünlerin yetişmesinde, elbette bunları yoktan var eden Zât'ın, mükemmel bir ilim, kudret ve hikmete sahip tek bir İlâh olduğuna dâir çok büyük deliller vardır.)
﴾12﴿ **Yine O, geceyi ve gündüzü, güneşi ve ay`ı** (akıllı varlıklar gibi) **sizin için emre âmâde kılmıştır.** (Bu yüzden onlar sizin uykunuz ve istirahatiniz için, ayrıca ziraat ve hayvan

otarma gibi faydanıza olan işle re çalışabilmeniz için peş peşe gelip giderler. Güneş ve ay da, yörüngelerindeki seyr ü hareketleri ve aydınlat malarıyla, bitkileri ve ekinleri büyütmekte, ayrıca ürünlerin yetişmesine ve renklenmesine tesir etmek tedirler.) **Yıldızlar da O'nun emr** (ve irâdes)**ine boyun eğ diril**(dikleri için kendilerinden istenen hiçbir vazifeyi eksik etmey)**en varlıklardır.** (Böylece onlar Allâh-u Te`âlâ'nın irâde buyurduğu şe kilde, yaratıldıkları ga yeye hizmet etmektedirler.) **İşte muhakkak ki** (aşırı zekâya ve ince düşünmeye ihtiyaç olmaksızın, sadece aklı olup) **anlamakta bulunan bir kavim için elbette bunda pek çok ve çok büyük âyetler** (ve apaçık deliller) **bulunmaktadır.**

﴾13﴿ **Türleri/ renkleri/ farklı farklı olarak, yerde sizin için üretip türettiği** (hayvanlar, bitkiler ve ma denler gibi) **şeyleri de** (sizin için hizmete âmâde kıldı)**. İşte muhakkak ki iyice düşünen bir kavim için elbette bunda pek büyük bir âyet vardır** (ki o delil, hiçbir hususta hiçbir şeyin, bu işlere Kâdir olan Zât'a benzeyemeyeceğini açıkça göstermektedir)**.**

﴾14﴿ **Yine ancak O'dur O Zât ki; kendisinden tap taze bir et yiyesiniz ve** (inci ve mercan gibi,) **kendile rini** (takı olarak) **giyinebileceğiniz bir süs eşyasını ondan çıkarasınız diye denizi** (sizin için) **hizmete âmâde kılmıştır!** (Ey insan!) **Sen gemileri onun içerisinde yara yara akıp giderlerken görürsün! Böylece tâ ki siz O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun bol rızkından** (nasibi nizi) **arayasınız, bir de siz** (İslâm'a girip ibadette bulunarak, mazhar olduğunuz nimetlerin sahibine) **şükredesiniz!**

﴾15﴿ **O** (Rabbiniz)**,** (toprak, su üstündeki gemi gibi) **sizi sallamasın diye yer**(yüzün)**de sağlam dağlar, ayrıca ırmaklar**

ve yollar koydu. Tâ ki siz (maksat larınıza ve Rabbinizi bilme yoluna) **erişesiniz.**

﴾16﴿ (Dağlar, pınarlar ve toprak kokuları gibi, yolda kalanların kendilerinden istifâde ederek yol bulmaya delil çıkarabilecekleri) **birtakım alâmetleri de** (dün yaya o yerleştirdi)**! Bir de onlar** (karada ve denizde geceleyin) **yıldızlarla yol bulurlar!**

﴾17﴿ (İstediği her şeyi ve bahsi geçen eşsiz varlıkları) **yaratan bir Zât** (herhangi bir şeyi) **yaratamayan kimse gibi olur mu hiç?** (Aklı olan varlıklar bile, yaratanla bir olamazken, ya akılsız putlar ve cansız varlıklar nasıl O'na ortak olabilirler?) **Siz hiç iyice düşünmüyor musunuz?**

﴾18﴿ **Allâh'ın** (size lûtfetmiş olduğu tüm) **nimetlerini saymaya başlasanız, onları**(n fertleri bir yana, türle rini bile) **sayıp bitirme imkânı bulamazsınız. Şüp hesiz ki Allâh elbette** (çokça bağışlayan, bu yüzden bunca nimetlerine karşı yaptığınız nankörlüklerin gü nahını örtüp, hak ettiğiniz cezayı peşin vermeyen bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çokça acıyan, bu sebeple de mah rumiyet gerektiren bunca kâfirlik ve isyanınıza rağmen nimetlerini sizden kesmeyen bir) **Rahîm'dir.**

﴾19﴿ **Allâh** (inanç ve amel olarak) **gizlemekte olduğunuz şeyleri de, açıklamakta bulunduğunuz şeyleri de bilmektedir.**

﴾20﴿ **Ama o** (kâfir ola)**nların Allâh'ı bırakıp da tap makta oldukları şeyler hiçbir şey yaratamazlar. Üstelik kendileri** (yaratılmıştırlar, aynı vasıfta olan niceleri de sürekli) **yaratılmaktadırlar!**

﴾21﴿ (O bâtıl tanrılar diğer canlılar gibi) **ölülerdir, diriler değillerdir!** (Kendilerinin de, tapanlarının da) **ne zaman diriltilecek olduklarını dahi bilemezler!** (Hal böyleyken, âhirette müşriklere nasıl şefaat ede bilirler?)

﴾22﴿ (Artık bütün bu âyetler ışığında şu hakikat kesin kes sabit olmuştur ki;) **sizin İlâhınız** (olan Allâh) **bir tek İlâh`tır! Ama o kimseler ki âhirete inanmamak tadırlar; işte onların kalpleri** (tevhîde delâlet eden âyetleri) **inkâr edicidir ve kendileri** (gördükleri açık delillerin gösterdiği hakikate inanmak mecburiyetinde kaldıkları halde, bunları kabullenmekten inadına) **bü yüklük taslayıcıdırlar.**
﴾23﴿ (Şu) **gerçek ortaya çıktı ki; şüphesiz Allâh onların gizlemekte olduğu şeyleri de, açıkça ortaya koydukları şeyleri de bilmektedir.** (Dolayısıyla hak ettikleri cezaları verecektir.) **Muhakkak ki O,** (herhan gi bir konuda herhangi bir şahsa karşı) **büyüklük taslayanları sevmez!** (Hele Kendisine imandan ve âyet lerine inanmaktan kibredenleri ise hiç sevmez ve bu yaptıklarına rıza göstermez!)
﴾24﴿ (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in gönderil diği haberini alarak tâ uzaklardan ona inanmak için ge lenler tarafından) o** (büyüklük taslaya)**nlara: "Rabbi niz** (Muhammed'e) **neyi indirdi?" denildiği zaman: "Evvelkilerin** (uydurup) **yazmış olduğu hikâyeler!" derler.**
﴾25﴿ **Nihâyet onlar** (günahlarını sildirecek bir amel leri bulunmadığı için) **kıyâmet günü** (günah) **yükleri ni tam olarak taşıyacaklar,** (yollarının yanlışlığını ve kendilerini sevk edeceği azâbı) **bilmeksizin kendile rini saptırmakta oldukları kimselerin birkısım yük lerini de** (taşıyacaklardır. Ama taşıdıkları yine kendi yükleri olacaktır, zira onların kötü yola düşmelerine sebebiyet veren de yine kendileri olmuştur)**! Âgâh olun ki; onların yüklenmekte oldukları o şey ne kötü olmuştur!**
﴾26﴿ **Onlardan öncekiler de** (peygamberlerinin getirdiği hak dini iptal için) **gerçekten tuzak kurmuştu. Ama Allâh**(ın,

kasırga ve zelzele gibi yıkıcı azapları) **onların** (sağlamca yaptıkları) **binalarına temeller**(in) **den gelmiş, böylece** (kendileri altında bulunuyorlar ken) **tavan**(ları) **üzerlerinden doğru tepelerine düşmüş ve azap onlara hiç fark edemeyecekleri** (aksine kendilerini koruyacak diye fayda umdukları) **bir yönden gelmişti.**
Müfessirlerin cumhûruna göre; bu âyet-i kerîme İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın zamanında yeryüzünün en büyük hükümdârı olan Nemrûd ibni Ken`ân'dan bahsetmektedir, şöyle ki o; göğe doğru yükselip kendi anlayışına göre gök ehliyle savaşmak için Bâbil'de beş bin arşın uzunluğunda bir köşk yaptırmıştı. Derken Allâh-u Te`âlâ bir kasırga estirerek onu yıktırıp kulesini denize attı. Geri kalan kısmı da altında bulunan insanların üzerine çöktü. O güne kadar insanlar sadece birkaç dil konuşabiliyorken, o günün dehşetinden insanlar yetmiş üç lisan konuşmaya başladılar. Lisanların karışmasından dolayı oraya Bâbil adı verildi. (Beğavî, Hâzin, Âlûsî)
﴾27﴿ (Allâh-u Te'âlâ İslâm aleyhine gizli faaliyetler içerisine giren kimseleri dünyada peşinen cezalandırdıktan) **sonra özellikle kıyâmet günü onları** (manevî huzurunda toplayıp) **rezil**(- ü rüsvây) **edecek ve: "Kendileri**(nin ilâhlıkları) **hakkında** (peygamberler ve etbâ`ıyla) **çekişmekte bulunmuş olduğunuz o Benim ortaklarım nerede**(ler, niçin bugün size yardıma gelemiyorlar)**?" buyuracaktır.** (İşte o zaman mahşerde bulunan peygamberler ve tevhîd delillerine dâir) **kendilerine ilim verilmiş olan kimseler de dedi ki: "Bugündeki tüm rezillik ve kötü azaplar hiç şüphesiz ki** (Allâh'ı, âyetlerini ve peygamberlerini inkâr eden) **o kâfirler üzerinde** (yerleşmiş)**dir."**
﴾28﴿ **O kimseler ki** (şirk koşarak) **nefislerine zulmedici şahıslar hâlin deyken melekler onları vefat ettirmektedir,**

işte onlar: “Biz (hayatımız boyunca) **hiçbir fenalık yapmamaktaydık!” diye tam bir teslimiyet hâli ortaya koydular.** (O vakit Allâh-u Te’âlâ tarafından kendilerine şöyle buyrulacaktır) **“Hayır!** (Siz dediğiniz gibi, kötülük yapmayan insanlar değildiniz!) **Şüphesiz ki Allâh sizin yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri** (hakkıyla bilen ve gereken cezayı verecek olan bir) **Alîm’dir.**

﴾29﴿ **Artık içerisinde ebedî kalıcılar olmak üzere cehennemin kapılarından** (kendinize ayrılan dereke ye) **girin! O** (tevhid inancını kabullenmekten) **çokça büyüklenen kimselerin ikametgâhı** (olan cehennem)**, gerçekten ne kötü olmuştur!”**

﴾30﴿ (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in peygamberliğini haber alarak, tâ uzaklardan onu araştırmak için gelen yolcular tarafından,) o** (şirkten ve isyandan) **hakkıyla sakınmış olan kimselere: “Rabbiniz** (Muhammed’e) **neyi indirdi?” denildi**(ğin)**de onlar: “Büyük bir hayrı** (indirdi)**!” dediler.** (İman kelimesi olan kelime-i şehâdet ve kelime-i tevhîd gibi zikirleri tekrar etme ve insanlara İslâm’ı tanıtıp sevdirme gibi) **güzel ameller işlemiş bulunan o kimseler için, işte bu dünyada** (yardımlar, fetihler ve Allâh-u Te’âlâ’nın medhu senâları gibi) **pek güzel bir mükâfat vardır. Hele âhiret yurdu**(nda karşılaşacakları sonsuz mükâfatlar) **elbette** (dünyada elde ettiklerinden) **çok daha iyidir. O takvâ sahiplerinin yurdu** (olan cennet) **elbette ne güzel olmuştur!**

Rivayete göre; Arap kabileleri hac mevsimi günlerinde Mekke’ye birtakım elçiler göndererek Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in durumunu araştırıyorlardı. Gelen elçi Hıcr Sûresi`nin 90. âyet-i kerîmesinde geçen kâfirlere rastlarsa, bu sûrenin 24. âyet-i kerîmesinde zikredilen kötü cevapla karşılaşıyordu.

Müminlere rastladığında ise bu âyet-i kerîmede beyan edilen cevapla aydınlanıyordu. (Beyzâvî)

﴾31﴿ **O** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmakta olan Adn cennetleri ki, ken dileri oraya** (hiç çıkmamak üzere) **gireceklerdir. Di lemekte oldukları her şey onlar için sadece orada mevcuttur.** (Zira insan, isteklerinin tamamını cennet ten başka hiçbir yerde temin edemez!) **İşte Allâh takvâ sahibi kimseleri böylece** (sonsuz nimetlerle) **mükâfatlandıracaktır.**

﴾32﴿ **O kimseler ki** (şirkten ve günahlardan sakınıp arınarak) **tertemiz oldukları halde melekler onları vefat ettirecektir, işte o** (ölüm meleği ve ona yardımcı ola)**nlar: "**(Ey Allâh'ın dostları!) **Selâm olsun sizlere!** (Artık bu andan sonra istenmedik hiçbir şey sizlere ulaşma yacaktır.) **Yapmakta bulunmuş olduğunuz** (zikirler ve ibadetler gibi güzel) **şeyler vesilesiyle** (buyurun) **girin o** (vaad olunduğunuz Adn) **cennet**(lerin) **e!" diye ceklerdir.**

Rivayete göre; mümin bir kul öleceği zaman melek kendisine gelerek: "Ey Allâh'ın velîsi! Selâm olsun sana! Allâh sana selâm ediyor!" der ve onu cennetle müjdeler. Cennete girerken de kendilerine âyet-i kerîmenin sonunda geçen sözler söylenecektir. (Nesefî)

﴾33﴿ **O** (kâfir ola)**nlar** (inkârda ısrar ettiklerine göre, canlarını alacak) **o meleklerin ya da senin Rabbinin** (, kıyâmeti koparma) **emrinin kendilerine gelmesin den başka bir şey beklemiyorlar. İşte onlardan öncekiler de böyle** (şirk ve yalanlama suçları) **yapmıştı. Böylece Allâh onlara** (hak ettikleri cezayı isabet ettirmekle) **zulmetmiş olmadı, lâkin onlar** (inkâr ve isyanlar işleyerek) **sa dece kendilerine zulmetmekte bulunmuşlardı.**

﴾34﴿ **Nihâyet yapmış oldukları kötü işler**(in feci cezaları) **onlara ulaştı da, kendisi**(nin ne zaman geleceği)**yle alay etmekte bulunmuş oldukları o** (azap dolu) **şeyler kendilerini çepeçevre kuşatıverdi.**

﴾35﴿ **O şirk koşmuş olan kimseler: "Allâh** (Kendisinden başka bir şeye tapmamamızı) **dileseydi ne biz, ne de babalarımız O'nu bırakıp hiçbir şeye tapmazdık, O'nun** (emri) **dışında hiçbir şeyi de** (kendiliğimiz den) **haram kılmazdık!" dedi**(ler)**. İşte onlardan öncekiler de böyle**(ce şirk koşma, birtakım hayvanlardan istifâdeyi haram kılma ve peygamberleriyle çekişme gibi suçlar) **yapmıştı.** (Allâh'ın elçiliklerini kullarına ulaştırmakla görevlendirilmiş olan) **o peygamberler üzerinde ancak,** (vahyedilen hükümleri) **açıklayıcı bir**(duyuru ve) **tebliğ vardır.** (Onlar da bu görevi hakkıyla îfâ etmişlerdir.) **Kâfirlerin, kendi yaptıkları suçları Allâh-u Te`âlâ'nın dilemesine bağlamasından yola çıkan Cebriyye ve Mu'tezile gibi bazı sapık fırkalar, "İlâhî irâde ve meşîet" konusunda bozuk inançlara sapmışlardır. Tek kurtulacak fırka olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebimizin bu husustaki doğru görüşünü anlamak için bakınız:**

(En'âm Sûresi: 148. âyet-i kerîmenin tefsîri; Rûhu'l-Furkan: 12/219-228)

﴾36﴿ (Evet! Peygamberlerin vazifesi ancak açık seçik bir duyurudur. Bu yüzden) **andolsun ki; elbette Biz: "**(Ey insanlar! Sadece) **Allâh'a kulluk edin ve** (sa pıklığa çağıran her türlü insan ve cin şeytanlarını tem sil eden) **tâğut**(a uymak)**tan sakının!"** (şeklindeki hük mümüzü, gönderildikleri kullara ulaştırsınlar) **diye her bir ümmet içerisinde gerçekten bir peygam ber göndermişizdir. Artık Allâh onlardan kimini**(n hi

dâyet arayışına yöneldiğini ve sahip olduğu cüz'î irâdeyle kudreti o yönde sarf ettiğini görerek, kendilerini) **hidâyet buyur muştur, onlardan kimi ise,** (hidâyeti bulma yönünde hiçbir imkânını sarf etmeyip, bilakis duyduğu ve gördü ğü âyetlere karşı kör ve sağır kaldığından) **onun üzeri ne sapıklık** (fermânı) **kesinleşmiştir.** (Ey kendi günahlarını Allâh'ın irâdesine bağlayarak sorumluluktan sıyrılmaya çalışan müşrikler!) **Öyleyse hemen yer**(yüzün)**de gezin de bakın ki;** (Âd ve Semûd kavmi gibi, sizden önce geçmiş olanlardan sizin gibi konuşan ve düşünen) **o yalanlayıcıların** (feci) **âkıbeti nice olmuş!**

﴾37﴿ (Habîbim!) **Sen onların hidâyet**(e erişmeler) **i ne ne kadar düşkün olsan da,** (şunu iyi bilesin ki) **şüphesiz Allâh** (sapıklığı seçtiğini ve hidâyet bulma yönünde hiçbir gayret göstermediğini bildiği için) **saptırmakta olduğu bir kimseyi** (zorla) **hidâyete eriştirmez. Zaten o kişiler**(i doğru yola ulaştırmak ve hak ettikleri azaptan kurtarmak) **için** (kendilerine) **yar dımcı** (olacak şefaatçi)**lerden hiçbiri de yoktur!**

﴾38﴿ **Bir de o** (müşrik ola)**nlar** (kendi günahlarından Allâh-u Te'âlâ'yı sorumlu tutmakla yetinmediler de) **en güçlü yeminleriyle Allâh'a and ettiler ki: "Ölecek bir kimseyi Allâh diriltmeyecektir!"Hayır!** (Elbette diriltecektir. Bu diriltme sözü,) **O'nun gerçekten** (yeri ne getirmeyi) **üstlenmiş olduğu bir vaad olarak** (ke sinlik kazanmıştır)**! Lâkin insanların pek çoğu** (Allâh-u Te'âlâ'ya âit ilim, kudret ve hikmet gibi üstün sıfatları bilmediklerinden, O'nun kendilerini diriltme gücüne sahip olduğunu da) **bilmezler.**

﴾39﴿ (Allâh-u Te`âlâ tüm kullarını diriltecektir,) **tâ ki O onlara, hakkında** (kesin karar veremeyip, bile bile) **ihtilaf etmekte oldukları o** (hakikatleri, özellikle de dirilme konusu gibi önemli bir) **şeyi açıklasın, bir de o kâfir olmuş kimseler bilsin ki,**

gerçekten onlar (dirilmeyi inkâr hususunda sarf ettikleri sözlerde) **ya lancı kimseler olmuşlardır!**

﴾40﴿ (Bizim diriltme gücümüzü uzak görmenin hiç bir mantıklı îzâhı olamaz. Zira) **Biz bir şeyi**(n meydana gelmesini) **istediğimiz zaman ona buyruğumuz,** (harften ve sesten münezzeh olarak) **ancak ona: "Var ol!" buyurmamızdır ki, o da hemen meydana ge liverir.**

﴾41﴿ **O kimseler ki** (müşrikler tarafından) **zulme uğratılmalarının ardından Allâh uğrunda** (en sevdik leri yerlerini, yurtlarını ve yakınlarını terk ederek, İslâm'ı rahatça yaşayabilecekleri yerlere) **hicret etmişlerdir, andolsun ki; elbette Biz onları dünyada** (Me dîne-i Münevvere gibi) **pek güzel bir yere yerleştire ceğiz. Hele âhiret mükâfatı** (dünyada kendilerine pe şinen verilen nimetlerden) **elbette daha büyüktür. Eğer onlar**(ı yurtlarından çıkaran kâfirler ve hicretten geri kalan Müslümanlar, muhâcirler için iki cihanda ha zırlanmakta olan hayırları) **bilmekte olsaydılar** (elbet te onlara uyardılar)**!/ Eğer** (muhâcirler kendilerine hazırlanmakta olan mükâfatları görür gibi) **bilmekte olsaydılar** (hicret yolunda çektikleri zorluklardan hiç acı duymazdılar, bilakis sevince boğulurdular)**!/**

﴾42﴿ **O** (çektikleri zulüm ve eziyetlere karşı hiç pişmanlık çekmeksizin) **sabretmiş olanları ve** (her hu susta) **ancak Rablerine tevekkül etmekte bulunan kimseleri**(n amellerini takdîre değer bularak özellikle methederim)**!**

﴾43﴿ (Habîbim! Allâh'ın beşerden bir rasûl göndermesine akıl erdiremeyip, peygamberin ancak melekten olması ge rektiğini sanan omüşriklere de ki:) **Biz senden önce de** (insanlara peygamber olarak melekler göndermeyip) **ancak birtakım erkekler göndermiştik ki kendilerine va hiyde**

bulunuyorduk. Eğer siz (kitap ehli olmadığınız için bu konunun hakikatini) **bilmemekte olduysanız o halde** (sizden önce Tevrât ve İncîl kitaplarında kendilerine bu ger çek bildirilmiş olan) **o zikir ehlin**(den sizce güvenilir olan kimseler)**e sorun** (ki, evvelce de insanlara peygamber ola rak melekler değil de, ancak aralarından iyice tanıyıp bil dikleri bazı insanlar gönderilmiş olduğunu öğrenin)**!/ Eğer siz bilmemekte olduysanız** (kendilerine Kur'ân ilmi verilmiş olan) **o zikir ehline sorun!/**

﴾44﴿ (Biz senden önce de peygamberleri) **pek açık mucizeler ve** (ümmetleriyle ilgili emir ve yasakları bildiren) **kitaplarla** (göndermiştik)**! Sana da bu** (türlü türlü öğüt ve uyarıları ihtivâ eden Kur'ân gibi bir) **zikri, kendilerine indirilmiş olan şeyi insanlara açıklayasın diye indirdik. Tâki böylece onlar** (Kur'ân'da bulunan hakikatleri) **iyice düşünsünler** (de kötülüklerden sakınsınlar)**!**

Bu âyetten açıkça anlaşıldığı üzere; bazı yanlış görüşlülerin: "Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) sadece kendisine indirileni tebliğ edicidir!" şeklindeki sözleri asla doğru değildir. Bilakis "Teblîğ" göreviyle birlikte "Tebyîn" vazifesi de sadece ona âittir. Buna göre; bir âyetin tefsiri hakkında hadîs-i şerîf ya da Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den bizzat veya bilvasıta öğrenmiş bulunan sahâbe ve tâbi`înden gelen rivayetler varsa, artık o âyeti o rivayetlerle çelişecek şekilde yorumlamaya hiçbir kimsenin yetkisi yoktur.

﴾45﴿ (İslâm'ı imha etmek ve inanmak isteyenleri engellemek için her türlü) **kötü işleri hile olarak kurmuş olan o kimseler, Allâh'ın kendilerini yere batırmasından ya da** (belâya çarpılacaklarını) **hiç fark etmedikleri bir yerden kendilerine**

azap gelmesinden emin mi oldu- (lar ki, hâlâ bizim peygamberimizi inkârda ısrar etmekte dirler)**?!**

﴾46﴿ **Ya da** (o azâbın, yolculuklarda veya yataklarında) **dönüp durmaları** (sırası)**nda onları yakalayıvermesin den** (eman mı aldılar) **ki onlar asla kaçabilen kimseler /âciz bırakabilecek kimseler/ değildirler?!**

﴾47﴿ **Veya** (şiddetli kasırgalar ve zelzeleler gibi korkunç hâdiselerden) **büyük bir korku üzere** (bulundukları sıra azâbın) **onları yakalamasından/ Veya** (canları ve malları hakkında) **yavaş yavaş eksiltme** (ve çeşitli nedenlerle aşın dıra aşındıra yok etme kanunu) **üzere onları yakalama sından/** (güvence mi aldılar da, hiç istiflerini bozmadan hâlâ gâvurlukta ısrar ediyorlar)**?!** (Evet! Rabbiniz size hiç bir alâmet hissettirmeksizin âniden azâba çarptırma yolu nu tercih etmemiştir. Çünkü) **gerçekten sizin Rabbiniz elbette** (sizi esirgediği için azâbı hak etmenize rağmen müh let veren bir) **Raûf'dur,** (kullarına son derece acıdığından, onlara çarçabuk azap etmeyip, günahlarından dönme imkânı veren bir) **Rahîm'dir.**

﴾48﴿ **O** (İslâm aleyhine gizli faaliyetlerde buluna)**nlar Allâh'ın** (gölgesi bulunan bir varlık olarak) **yaratmış olduğu herhangi bir şeyi görmediler mi ki; onun gölgeleri** (uzanma ve eksilme gibi hususlarda) **Allâh'a** (itaatle) **secde ediciler halinde/Allâh için secde yapanlar** (gibi yere yapışmışlar) **halinde/** (bulundukları yönler itibarıyla, güneşin yükseliş ve alçalış zamanlarına göre) **sağ**(ların)**dan ve sollar**(ın)**dan** (doğru bir yandan bir yana) **dönmektedir. Zaten onlar** (kendilerinden istenen tüm görevlere karşı) **boyun eğen emre âmâde varlıklardır.**

Bu «Secde»den; «Teslimiyet, boyun eğme ve emre itaat» gibi ma nalar kastedilmiş olabilir ki buna göre her şeyin, Allâh-u

Te`âlâ`nın muradı üzere deverân ettiği hakikatine işaret edilmiştir. Ama secdenin hakiki manada değerlendirilmesi de uzak sayılmaz. Nitekim Mücâhid (Rahimehullâh)*ın: "Zevâl vakti her şey Allâh'a secde eder!" şek lindeki beyanı ve "Sahibi secde etsin etmesin, her şey hatta kâfirin gölgesi bile Allâh'a secde etmektedir!" şeklindeki rivayetler bu görüşü teyid eder mâhiyettedir.*

﴾49﴿ (Secde, gölgesi olan varlıklara has olmayıp) **göklerde olan ve yerde bulunan her hareket sahibi canlı da, o melekler de sadece Allâh'a secde eder ki onlar büyüklük taslama**(k bir yana, bunun) **arzusunda dahi bulunmazlar!**

﴾50﴿ **Onlar üzerlerinden doğru** (başlarına gelebilecek bir azap endişesiyle) **Rablerinden korkarlar/** (üst cihet dâhil tüm mekânlardan münezzeh olup, kahır ve gâlibiyet, kudret ve hâkimiyet bakımından) **kendilerinden üstte olan Rablerinden korkarlar/ ve emrolunmakta bu lun dukları** (ibadetleri de, âlemin yönetimiyle ilgili) **şeyleri** (de hiçbir ihmal göstermeksizin hakkıyla) **yaparlar.**

﴾51﴿ **Allâh**(u Te`âlâ peygamberleri vasıtasıyla) **buyur muştur ki: "**(Ey Benim kullarım!) **İki ilâh edinmeyin! Ancak O tek bir ilâhtır! O halde artık** (Bana şirk koşma hususunda) **Benden korkun, sadece Benden!"**

﴾52﴿ **Göklerde ve yerde bulunanlar sadece O'na âittir! Gerekli ve sürekli itaat de/ külfetlere katlanılmaya de ğer ibadet**(ler) **de/** (iman edenlere sevabı, inkârcılara ise azâbı) **sürekli** (olan) **ceza**(ları uygulamak) **da/ yalnızca O'na mahsustur! Siz hâlâ Allâh'tan başkasından mı sa kınmaktasınız?**

﴾53﴿ (Maddî ve manevî) **nimet olarak sizde ne bulunu yorsa sadece Allâh'tandır.** (Şimdi bunun farkında değil seniz de)

sonra size (en ufak) **bir zarar dokunacak olsa** (kurtulmak için) **ancak O'na seslice yalvarıp yakarmak tasınız!**

﴾54﴿ **Sonra sizden o zararı açtığında ise, birdenbire içinizden bir fırka** (dara düştüklerinde Kendisine yalvar dıkları) **Rablerine şirk koşmayı sürdürürler.**

﴾55﴿ (Musibetlerden kurtuluş nimeti olarak) **kendile rine vermiş bulunduğumuz şeye neticede nankör lükte bulunsunlar diye** (şirke devam ederler)**! O halde** (ey müşrikler! Sahip bulunduğunuz nimetlerle kısa bir zaman daha) **iyice faydalanın** (bakalım)**! Pek yakında** (tehdit olunduğunuz azapla karşılaştığınız za man, şirk suçunuzun vahîm âkıbetini) **bileceksiniz!**

﴾56﴿ **Onlar** (ekinler ve davarlar gibi) **Bizim kendile rine rızık olarak vermiş olduğumuz şeylerden bir kısmını** (putlara kurban ederek, hiçbir) **bilgiye sahip olmayan o** (cansız) **şeylere nasip olarak ayırıyorlar. / Kendilerine rızık olarak vermiş olduğumuz şey lerden bir kısmını** (ilâh olduklarına dâir hiçbir delil) **bilmedikleri şeylere nasip ayırıyorlar./ Allâh'a yemin olsun ki; uydurmakta bulunmuş olduğunuz** (bu asılsız inançlarınızla ilgili) **şeylerden**(, ölürken de, kabirde de, mahşerde de) **elbette mutlaka sorumlu tutulacaksınız.**

﴾57﴿ **O** (Huzâ'a ve Kinâne kabilele ri gibi müşrik ola)**n lar** (:“ Melekler Al lâh'ın kızlarıdır!” diyerek) **kızları Allâh'a ayırdılar.** (Evlat edinmekten takdîs, tenzîh, arılık ve) **tesbîh O'na! Arzulamakta oldukları** (er kek çocuklar) **ise onlara aitmiş!**

﴾58﴿ **Onlardan biri dişi** (çocuğa sahip olduğu haberi) **ile müjdelendiği zaman** (utancından) **yüzü kapkara oluverir, üstelik kendisi öfke dolu biridir!**

﴾59﴿ **Kendisiyle müjdelendiği o şeyin fenalığından dolayı: “Alçaklığa** (katlanmasına) **rağmen onu tut sun mu, ya da onu**

(diri diri gömerek) **toprakta gizle sin mi?" diye** (kendi kendine düşüncelere dalarak, gün lerce) **o** (aralarında yaşadığı) **toplumdan gizlenir. Haberdâr olun ki;** (kendilerinin bu kadar utandıkları kız çocuğunu, eşten ve evlattan münezzeh olan Allâh-u Te`âlâ'ya nispet ederek) **hükmetmekte oldukları o şey ne kötü** (ve ne yanlış bir karar) **olmuştur!**

﴾60﴿ (Arkalarından yerlerini doldursun diye çocuğa ihtiyaç duymak, sırtlarını sağlama almak için erkek ço cuğu tercih etmek ve utanç belası ya da aşırı cimriliğin verdiği fakirlik korkusu gibi nedenlerle kızları diri diri gömmek gibi çirkinlikte) **örnek gösterilebilecek kötü sıfatlar sadece o âhirete inanmayan kimselere âit tir.** (Eşten, ortaktan ve evlattan münezzeh olmak, yok luğunun düşünülememesi, mutlak zenginlik, sonsuz cö mertlik ve yaratıkların sıfatlarından son derece nezâhet gibi) **hayran bırakacak en üstün sıfatlar ise yalnızca Allâh'a mahsustur.** (Her şeye karşı üstün güce sahip olmakta tek ve emsalsiz olan) **Azîz de,** (üstün hikmeti gereği her yaptığını yerli yerinde yapan) **Hakîm de ancak O'dur!**

﴾61﴿ **Eğer Allâh** (suçlu) **insanları** (kâfirlik, şirk koş ma ve günahlara bulaşmak gibi yersiz ve yakışıksız bir takım) **zulümleri sebebiyle** (suçsuzlarıysa günahkâr ların uğursuzluğu nedeniyle peşinen cezalandırmak üzere) **yakalayacak olsaydı,** (yeryüzünde bulunan tüm canlıları topluca helâk eder ve) **hareket edebilen hiçbir canlıyı onun üzerinde bırakmazdı. Lâkin O,** (hak ettikleri cezayı peşinen vermeyip) **kendilerini adı konmuş bir süreye kadar geciktir mektedir** (ki, o süre ölümleriyle başlayacaktır)**. O müddetlerinin bitiş zamanı geldiğinde ise, bir an bile sona da kalamazlar, öne de geçemezler.**

﴾62﴿ **Onlar** (kız çocukları gibi) **hoşlanmadıkları şeyleri Allâh'a ayırıyorlar. Bir de: "**(Allâh nezdinde) **en güzel âkıbet mutlaka sadece onlara âitmiş!" diye dilleri yalanı** (göz önünde canlandırır gibi ballandıra ballandıra anlatarak) **vasıflandırıyor.** (Şu hakikat) **ke sinlik kazandı ki;** (dediklerinin aksine, zannettikleri güzel âkıbet yerine) **gerçekten de onlar için o** (cehen nem) **ateş**(i) **vardır. Ve muhakkak ki onlar** (cehenne me gönderilenler arasında) **öne geçirilecek/**(cehen nemde unutulmuş gibi) **terk edilecek/ kimselerdir.**

﴾63﴿ **Allâh'a kasem olsun ki; elbette senden önce ki birçok ümmetlere de muhakkak** (peygamberler) **göndermiştik! Ama şeytan onlara yaptıkları** (o çok çirkin isyanları)**nı pek hoş göstermişti. Artık o gün onların en yakını, yalnızca o** (şeytan) **olmuştu!/ Artık bu** (âhiret) **gün**(ünde) **onların dostu sadece odur/! Üstelik** (âhirette) **kendileri için pek acı ve rici büyük bir azap vardır.**

﴾64﴿ **Biz bu Kitabı sana ancak, hakkında görüş ayrılığına düşmüş bulundukları** (helâl-haram, iman, inkâr ve dirilme gibi pek önemli) **şey**(ler) **i o** (insa)**nla ra açıklayasın, bir de inanmakta olan bir toplum için** (cennet yolunu gösteren) **büyük bir hidâyet ve** (ebedî azaplardan kurtaracak) **yüce bir rahmet** (ese ri) **olsun diye indirdik!**

﴾65﴿ **Allâh gökten bir su indirmiştir de,** (kupkuru olan) **yeri onun sebebiyle ölümünden sonra** (türlü türlü bitkilerle) **canlandırmıştır. İşte sana! Muhak kak ki** (anlayış ve kabul kulağıyla) **işitmekte olan bir toplum için elbette bun**(lar)**da** (Allâh-u Te'âlâ'nın varlığına, birliğine, sonsuz ilmine, üstün kudretine ve eşsiz hikmetine delâlet eden) **pek büyük bir âyet bulunmaktadır.**

﴾66﴿ **Şüphesiz ki davarlarda sizler için elbette pek büyük bir ibret vardır.** (Şöyle ki;) **Biz size onların karınlarında bulunandan; fışkıyla kan arasından, içenler için boğazdan kolayca geçen** (ve yakınında bulunan her türlü necâsetten) **iyice arınmış bir süt içirmekteyiz.**
﴾67﴿ **Hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzümlerden** (sıkılarak elde edilen içeceklerden)**; işte on**(lar)**dan bir şarap, bir de** (sirke, pekmez, reçel, kuru üzüm ve tüm halleriyle tüketilebilen hurma çeşitlerin den) **pek güzel bir rızık edinmektesiniz. İşte sana! Şüphesiz ki** (görmüş olduğu âyetler hakkında tefek kürde bulunarak) **aklını kullanmakta olan bir toplum için elbette bun**(lar)**da** (Allâh-u Te'âlâ'nın varlığına, tevhîdine, nihâyetsiz ilmine, kahir kudretine ve eşsiz hikmetine delâlet eden) **pek büyük bir âyet bulunmaktadır.**
Bu âyet-i celîle şarabın helâl olduğu ve iyi-kötü birçok kimsenin onu kullandığı Mekke döneminde inmiştir. İçkinin harâmiyeti ise, ulemânın ittifakıyla; Medîne-i Münevvere'de vâki olmuştur. Arap toplumunun alışkanlığı göz önünde bulundurularak, içkinin haram edilişinde uygulanan tedrîci tertiple ilgili daha geniş bilgi için bakınız: Bakara Sûresi: 219; Mâide Sûresi: 90-91
﴾68﴿ (Habîbim!) **Senin Rabbin bal arısına** (Kendi sinden başka kimsenin bilemeyeceği bir yolla ilham ve) **vahiyde bulundu ki: "Dağlar**(da bulunan oyuklar) **dan, ağaçlarda**(ki kovuklarda) **n ve** (insanların) **yük seğe kurmakta oldukları çardaklardan bazısını** (bal yapman için) **birtakım yuvalar** (ve kovanlar) **edin!**
﴾69﴿ **Sonra her türlü ürünün bir kısmını ye ve Rabbin** (tarafından, uzak mesafelerde yiyecek bulup, daha sonra da yuvanı bulabilmen iç) **in kolaylaştırıl mış yollarına gir/ve sen boyun eğer bir halde Rabbi nin yollarına gir/!" Onların**

karınlarından bir içecek çıkmaktadır ki, (mevsimlerin, otlakların ve arıların yaşının değişikliği nedeniyle) **renkleri farklıdır ve kendisinde insanlar için büyük bir şifa vardır. İşte sana! Gerçekten de** (arının bu ince ilimlerle ve eşsiz sanatlarla seçkin kılın ması hakkında) **tefekkür etmekte bulunan bir top lum için elbette bun**(lar)**da** (Allâh-u Te`âlâ'nın eşsiz kudretinin eserlerini ortaya koyan) **pek büyük bir âyet bulunmaktadır.**

﴾70﴿ **Allâh sizi** (yoktan) **yaratmıştır, sonra da sizi O öldürecektir! İçi nizden bir kısmı,** (evvelce sahip olduğu) **birçok bilgiden sonra** (kuvvetleri eksiltile rek ve duyuları bozularak) **hiçbir şey bileme**(z hale gel)**sin diye** (insan) **ömrü**(nü) **n en rezil çağı** (olan bu naklık durumu)**na** (ve bebekken yaşamış olduğu akıl ve güç zafiyetine) **geri çevrilmektedir. Şüphesiz ki Allâh** (her şeyi, özellikle de yaşayacağı nız ömür miktarlarını hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (sağlam bir genci öldürüp, hasta bir pîr-i fânîyi uzun zaman yaşatmak dâhil her şeye gücü yeten bir) **Ka dîr'dir.** (Sizin bilginiz ve gücünüz dönem dönem fark lılık arz etse de, O'nun mükemmel ilmi ve kâmil kudreti asla hiçbir değişikliğe maruz kalmaz!)

﴾71﴿ **Allâh** (verdiği) **rızık**(lar) **hususunda bir kısmınızı diğer bir kısma karşı üstün kılmıştır. O üstün kılınmış olan** (zengin ve yönetici durumundaki) **kim seler sağ ellerinin mâlik bulunduğu** (köleler ve işçi ler konumunda olan) **kişilere asla rızıklarını veren kimseler değildirler ki,** (köleleriyle) **kendileri o** (sa hip oldukları değerler konu su)**nda tamamen eşit olsunlar!** (Nitekim zenginler yan larında çalıştırdıkları fakirlere ihtiyaçlarını giderecek kadar imkân sağlasa lar da, hiçbir zaman on la rı kendi seviyelerine çıkarmazlar. Onlar, insan olarak

yaratılma ve rızıklandırılma gibi birçok ortak yönleri bulunan kişileri kendi mallarına ortak etmezken, nasıl oluyor da canlı-cansız birtakım âciz ve muhtaç yaratıkları, hiçbir yönden benzerlikleri bulunmayan eşsiz Yaratıcıya ortak edebiliyorlar?) **Yoksa onlar** (putlara tapmakla,) **Allâh'ın**(lütfetmiş olduğu bunca) **nimetini**(n, kendilerine O'nun tarafın dan ihsan edildiğini) **mi bile bile inkâr ediyorlar?**

﴾72﴿ **Allâh size kendi nefislerinizden olan** (aynı cinsten) **birtakım eşler var etmiş**(tir ki onlarla rahat ça anlaşıp kaynaşabilesiniz ve kendiniz gibi olan çocuk lara sahip olabilesiniz)**,** (nitekim) **o eşlerinizden de sizin için oğullar ve kızlar/torunlar/yardımcılar/ damatlar/ yaratmış ve sizi pek lezzetli şeylerin bir kısmından rızıklandırmıştır. Hâlâ sadece** (put lardan fayda ummak gibi bir) **bâtıla inanıyorlar da, onlar Allâh'ın** (bunca) **nimetini mi** (göz göre göre) **inkâr ediyorlar?**

﴾73﴿ **O** (şirk koşa)**nlar Allâh'ı bırakıp da öyle şey lere tapıyorlar ki, kendilerine göklerden** (yağdıra rak) **ve yerden** (bitirerek) **herhangi bir şeyi rızık olarak verme imkânına sahip olamazlar ve** (asla hiçbir şeye) **güç yetiremezler!**

﴾74﴿ **Artık** (bunca nimetlerin sayılmasının ardın dan) **Allâh'a birtakım eşler tanımayın!/ Artık** (bir birinize karşı birtakım örnekler açıkladığınız gibi) **Allâh'a misaller** (beyan ederek, ne Zât'ı ne de sıfat ları hakkında benzetmelerle) **açıklama** (yapma)**ya kalkışmayın!/ Zira gerçekten de Allâh** (sizin içinizi, dışınızı, tüm yaptıklarınızı, amellerinizin size neler kazandıraca ğını ve gerçek manada neyin neye benzetilebileceği gibi tüm hususları hakkıyla) **bilmektedir, sizlerse** (ne Rabbinizin öz Zât'ını, ne de azâbının mâhiyetini) **bilemezsiniz!**

﴾75﴿ **Allâh** (kullarını, Kendisi hakkında benzetme lere kalkışmaktan nehyettikten sonra, Kendi Zât'ının yüce vasfını ve

bâtıl ilâhların rezil durumunu bir ben zetmeyle zihinlere yaklaştırmak için) **bir misal**(i şöyle) **açıklamıştır; sahipli** (olduğu için kendi adına hiçbir yetkisi bulunmayan) **bir köle ki hiçbir şeye gücü yetmemektedir, bir de o kimse ki tarafımızdan ken disine** (hem helâl hem de insanlar katında) **pek gü zel bir rızık vermişizdir de böylece o, gizli ve açık olarak bu** (malı)**ndan** (cömertçe) **harcamaktadır.** (Hürlerle köleler, cimri fakirlerle cömert zen gin ler, günahkâr kâfirlerle itaatkâr müminler,) **hiç bun lar eşit olabilirler mi?** (Bütün nimetler Allâh-u Te`âlâ'dan geldiğine göre) **tüm hamdler Allâh'a mahsustur!** (O'nun dışındaki hiçbir varlık, tapınılmak bir yan bizâtihi övülmeye bile lâyık değildir.) **Doğrusu o** (insa)**nların pek çoğu** (bu hakikatleri) **bilme**(dikleri için şirk ve sapıklık hal lerini sürdürürler de bir türlü doğru yola gelme)**zler.**
﴾76﴿ **Allâh** (şu) **iki adamı da** (kâfirle müminin du rumuna) **bir örnek olarak açıklamıştır; onların biri** (kendisine söyleneni anlayamayan ve meramını an latamayan) **dilsiz biridir ki** (idrâk ve anlayışı da bozuk olduğu için, ne ferâset ve ne de bir sezgi vasıta sıyla) **hiçbir şeye gücü yetmemektedir. Üstelik o, efendisi üzerinde ağır bir yüktür, o onu nereye yöneltse** (ve kendisinden ne istese, hiçbir zaman) **bir hayır** (meydana) **getiremez!** (Şimdi) **hiç bu kişiyle,** (üstün bir fikir ve güzel bir konuşma kabiliyetine sahip bulunduğu için insanlara) **adâleti emretmekte olan** (böylece her konuda doğ ruluğa teşvik edip, her önemli meselede kullara bir çok faydalar sağlayan) **ve kendisi dosdoğru bir yol üzere bulun**(duğu için az bir gayretle her isteğine en yakın yoldan ulaş)**an bir kimse eşit olabilir mi?**
﴾77﴿ **Göklerin ve yerin** (sahip olduğu) **gayb**(ların, onların içerisinde ve aralarında bulunan gizli-kapalı tüm konuların malumat)**ı sadece Allâh'a mahsustur.** (Ne müstakillen, ne de

O bildirmeksizin kendiliğinden kimsenin gaybî konularda bir hissesi yoktur. Gaybî konuların en başında gelmekte olan) **o** (kıyâ met) **ânın**(ın çarçabuk meydana gelişiyle alâkalı) **önemli durumu, ancak gözün** (bakışının üstten aşağı doğ ru aniden) **çevrilmesi gibi** (süratli)**dir/gözün ça bucak bakması gibidir/ ya da o** (kıyâmet kopması, çabukluk bakımından bu anlatılanlardan) **daha ya kındır. Şüphesiz ki Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.** (Böyle bir Zât elbette ki en bü yük bir işi en kısa bir zamanda meydana getirebilir.)

﴾78﴿ **Allâh sizi hiçbir şey bilmez olduğunuz hal de annelerinizin karınlarından çıkarmış, bir de size kulaklar, gözler ve** (anlayış merkezi olan) **gö nüller vermiştir. Tâ ki siz** (mazhar kılındığınız ni metlerin büyüklüğünü fark ederek, onların kadrini bilesiniz de sahibine) **şükredesiniz!**

﴾79﴿ **O** (inkârcı ola)**nlar gök boşluğunda** (uçma) **emr**(in)**e boyun eğdirilmiş olan o kuşlara bakmı yorlar mı ki, onları ancak Allâh tutmaktadır!** (Bu yüzden ağır cisimler, incecik hava boşluğunda, üst ve alt yönlerinden hiçbir tutucu bulunmazken düşme den uçuyor.) **İşte şüphesiz ki iman etmekte olan bir kavim için elbette bu** (kuşların uçmaya müsâit bir şekilde îcat edilip, havanın da, özelliğinin tersine on ları boşlukta tutacak bir şekilde yaratılması)**nda** (ya ratıcının üstün gücünü gözler önüne seren) **pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

﴾80﴿ **Allâh size** (taştan, kerpiçten ve ahşaptan bina etmekte olduğunuz) **evlerinizi bir** (huzur ve) **sükû net yeri yapmış, davarların derilerinden de size, gerek göç gününüzde, gerekse ikamet** (ve konak lama) **gününüzde kendilerini** (taşımayı ve kurup kaldırmayı) **hafif bulmakta olduğunuz farklı bir takım** (çadır) **evler;** (koyunların, develerin ve keçi lerin)

yünlerinden, tüylerinden ve kıllarından da (postlar, halılar ve battaniyeler gibi birçok) **ev eşyası ve** (eskiyip çürüyeceği) **bir zamana kadar faydala nılacak bir ticaret eşyası yaratmıştır.**

﴾81﴿ **Allâh** (sizin hiçbir müdâhaleniz olmaksızın bi'z-Zât) **Kendi yaratmış olduğu** (bulutlar, ağaçlar, dağlar ve evler gibi) **şeylerden sizin** (güneşin harâ retinden korunmanız) **için birtakım gölgelikler yap mış; yine sizin için dağlar**(daki mağaralar, barınak lar ve sığınaklar) **dan birtakım gizlenecek yerler halketmiş; kendinizi sıcaktan** (ve soğuktan) **koru yacak olan birtakım elbiselerle,** (harpte birbirinize çektireceğiniz eziyet ve) **şiddetinizden sizi muhâ faza edecek** (zırhlar gibi) **birtakım giyecekleri de yine sizin için var etmiştir. İşte böylece O** (Rabbiniz geçmişte size nimetlerini tam olarak verdiği gibi, gelecekte de) **üze rinize nimetini tamamlayacaktır. Tâ ki siz** (size ih san edilen bunca nimetleri düşünüp sahibinin hakkını teslim ederek, üzerinizde hiçbir iyiliği bulunmayan varlıkları O'na ortak koşmayı bırakasınız da) **İslâm'a giresiniz/**(bu nimetleri size lütfeden Zât'ın tüm emir lerine) **boyun eğesiniz/!**

﴾82﴿ (Habîbim!) **Eğer onlar** (İslâm'dan) **yüz çevi rir** (hallerini sürdürür)**lerse, sana düşen ancak apa çık/ancak açıklayıcı/ bir duyurudur** (ki, sen de bunu hakkıyla yerine getirdin. Artık onların inkârda ısrarları sana bir zarar veremez)**!**

﴾83﴿ (Bu kâfirlerin İslâm'dan yüz çevirmeleri Allâh'ın nimetlerini bilmediklerinden değildir.) **Onlar Allâh'ın nimet**(ler)**ini** (pekâlâ bilmektedirler, özellikle de en büyük nimeti olan Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i birçok mûcizeleriyle) tanımaktadırlar da sonra** ("Bu nimetler bize babalarımızdan kaldı!", "Falanca olmasa ben zengin olamazdım veya bana şu belâ ge lirdi!" gibi laflar sarf ederek, kendilerine bunca nimeti

ihsân eden Zât'a birtakım âcizleri ortak koştukları için, tutumlarıyla ve sözleriyle) **onu inkâr etmekte dirler. Zaten onların birçoğu** (gerçeği bildikleri hal de) **ancak** (inadına) **kâfir olan kimselerdir.** (Geri kalan kısmıysa, akıl kıtlığından dolayı hakkı anlaya cak kabiliyette değildirler.)

﴾84﴿ **Her bir ümmet içerisinden** (kendilerine dünyada gönderilmiş olan peygamberlerini seçip, iman edip etmediklerine dâir onu) **tam bir şâ hit** (olarak) **ortaya çıkaracağımız gü nü** (onlara hatırlat) **ki, son ra o kâfir olmuş kimselere** (özür dilemeleri için) **izin verilmeyecektir ve** (kendilerine: "Mademki dün yada tevbe edip amel-i sâlih işleyerek Rabbinizi râzı edemediniz, bari burada O'nu hoşnut edin!" denil mek suretiyle) **onlardan** (Rablerini) **râzı etme diye bir şey istenmeyecektir/ ve onların memnuniyeti arzulanmayacaktır** (bu nedenle de iyi bir muâmeleyle karşılanmayacaklardır)**/!**

﴾85﴿ (İman etmeyerek, ancak kendi nefislerine) **zulmetmiş olan o kişiler** (hak ettikleri) **azâ bı gördük leri zaman, artık** (uğradıkları dayanılmaz acılar) **on lardan hafifletilmeyecektir ve kendileri mühlet verilecek kimseler de değillerdir/ ve onlar** (surat larına rahmet nazarıyla) **bakılacak kimseler de ol mamışlardır/!**

﴾86﴿ **O şirk koşmuş olan kimseler** (Allâh-u Te`âlâ'nın) **ortakları** (sandıkları putları)**nı gördükleri zaman: "Ey bizim Rabbimiz! İşte bunlar, bizim Seni bırakıp da tapmakta bulunmuş olduğumuz** (ve) **o** (Senin) **ortak**(ların olduklarını sandığımız put)**ları mızdır.** (O halde bize ağır gelen bu azâbı aramızda paylaştırmaz mısın?)**" derler. Peşi sıra onlar da bun lara: "Şüphesiz ki** (biz sizi kendi ibadetimize çağır madık! Siz gerçekte bize değil, kendi arzularınıza tap mıştınız! Dolayısıyla)

elbette siz (bizi ilâh edinme iddianızda) **yalancı kimselersiniz!" diye laf atarlar.**

﴾87﴿ (Dünyadaki bunca kibir ve direnişlerine rağmen) **işte o gün onlar Allâh'a karşı teslimiyet**(bay rağını) **ortaya koymuş** (olacak)**lardır,** (Allâh'a ortak olarak) **uydurmakta bulunmuş oldukları şeyler de kendilerinden** (hiçbir azâbı giderememiş, bilakis boşu boşuna) **kaybolup gitmiştir.**

﴾88﴿ **O kimseler ki kâfir olmuşlardır ve** (bununla yetinmeyip başkalarını da) **Allâh'ın yolun**(a inanmak) **dan engellemişlerdir;** (dünyadayken, in sanların İslâm'a girmesine mâni olarak) **fesat çıkarmakta bulun muş olmaları sebebiyle Biz de onlara** (cehennemde çektikleri) **azap üstüne başka bir azap artır**(ma kararı al)**mışızdır** (ki, bunun bir neticesi olarak kara katır gibi akrepler ve develer gibi engerek yılanları onları dâima sokacaktır)**.**

﴾89﴿ (Habîbim!) **Biz her bir ümmet içerisinde,** (ken di milletlerinden veya yakînen tanıyıp bilmeleri hase biyle) **kendi nefislerinden** (sayılan kişilerden seçip) **tam bir şâhit** (olarak göndermiş olduğumuz peygam berlerin)**i onlara karşı ortaya çıkaracağımız, seni de işte bunlara karşı gerçek bir şâhit olarak getirece ğimiz gün** (onların hâli nice olacak) **Biz bu kitabı sana** (din konusunda insanların muh taç olacakları) **her şey için tam bir açıklama, Müslü manlar için de** (rehber vazifesi gören) **büyük bir hi dâyet, üstün bir rahmet ve yüce bir müjde olmak üzere peyderpey indirmişizdir.**

﴾90﴿ **Şüphesiz ki Allâh** (her şeyi îzâh etmek üzere indirmiş olduğu kitabında) **adâleti, iyilik yapmayı ve** (özellikle) **yakınlık sahibine** (muhtaç olduğu şeyleri) **vermeyi** (ve sıla-i rahimde bulunmayı) **emretmektedir.** (Zina ve cimrilik gibi) **pek çirkin işleri,** (kâfirlik, şirk vesâir günahlar gibi, dinin ve aklın reddettiği)

münker (şeyler) **i ve** (insanlara karşı zulüm ve düşmanlıkla) **üstünlük taslamayı yasaklamaktadır. O size vaaz etmektedir, tâ ki siz iyice düşünesiniz** (de yola gelesiniz)**!**
Âyet-i celîlede geçen "Adâlet"; kullar arasında bulunan hak ve hukuku gerektiği şekilde eda etmek, herhangi bir varlığa zulüm yapmaktan sakınmak, her hak sahibine hakkını tamamen teslim etmek ve itikat, amel, ahlâk gibi tüm konularda, aşırılık ve gevşeklik arasında orta yolu gözetmek anlamına gelen çok kapsamlı bir kelimedir. "İhsân" ise; kötülük edene iyilik etmek, nâfilelere devam etmek ve Allâh-u Te`âlâ'yı görüyor gibi O'na ibadet etmek manalarında tefsir edilmiştir. İbni Mes`ûd (Radıyallâhu anh) bu âyet-i kerîme hakkın da: "Kur'ân'da hayırları ve şerleri içerisinde toplayan en câmiiyyetli âyet bu âyettir!" demiştir. Bundan dolayı her hutbenin sonunda her hatîp minber üzerinde bu âyeti okumaktadır. Hatta Kur'ân'da bu âyetten başka bir şey bulunmasaydı, yine de onun her şeyi beyan etme vasfı yerini bulmuş olurdu! Aynı zamanda bu âyet Osman ibni Maz`ûn (Radıyallâhu anh)ın Müslüman olmasına sebep olmuştur. Nitekim o şöyle anlatmıştır: "Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bana defalarca İslâm'ı teklif edince ondan utancıma Müslüman olmuştum fakat iman kalbimde yerleşme mişti. Nihâyet bir kere ben onun yanındayken bu âyet inince iman kalbimde karar kıldı. Sonra ben Velîd ibni Muğîre ve Ebû Cehil gibi azılı kâfirlere bu âyeti okudu ğumda onlar bile: 'Bu insan sözü olamaz!' demeden edemediler!" (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)
﴾91﴿ (Herhangi bir şeyi yerine getireceğinize dâir insanlarla, özellikle de İslâm'ı yaşayacağınıza dâir Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile) **sözleştiğiniz zaman, Allâh'ın ahdini** (ve tutulmasını emrettiği sözünü) **hakkıyla yerine getirin!**

(Sözlerinizi tutacağınıza dâir) **Allâh'ı kesinlikle kendinize bir kefil yapmışken, hem de** (Allâh adı anılarak) **sağlamlaştırılmalarının ardından o yeminleri bozmayın! Şüphesiz ki Allâh yapmakta olduklarınızı** (özellikle de sözünüzde durup durmadığınızı, yeminlerinizi tutup tutmadığınızı hakkıyla) **bilmektedir.**

﴾92﴿ **Bir toplumun kendisi**(, sözleşmeliniz olan) **diğer bir cemaatten** (sayıca ve kuvvetçe) **daha fazla oldu diye, siz** (güçsüz olan toplumla yapmış olduğunuz antlaşmaları bozup da, onlara vermiş olduğunuz) **yeminlerinizi aranızda bir aldatmaca/bozgun vesilesi/hâinlik aracı/ edinerek, kuvvet**(lice işlenmes)**in den sonra örgüsünü dağınık demetler halinde bozmuş olan o kadın gibi olmayın! Allâh sizi bununla ancak imtihan etmektedir** (ki, böylece siz Allâh ve Rasûlünün bî`atine sâdık kalacak mısınız, yoksa Kureyş'in sayıca ve silahça çokluğuna, müminlerinse güç süzlüğüne ve azlığına aldanıp vefasızlık mı yapacaksınız ortaya çıkacaktır)**. Ama andolsun ki; kıyâmet günü mutlaka O,** (dünyadayken) **hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n size neleri kazandırıp, kaybettirdiğini) **size tam manasıyla açıklayacaktır.**

﴾93﴿ (Siz topluca hidâyet yolunu seçecek olsaydınız) **Allâh** (da bunu böyle bilip inanmanızı) **dileseydi, elbette sizi** (İslâm'da ittifak eden) **tek bir ümmet yapardı. Velâkin O,** (yanlış yolu seçeceğini bildiği için, saptırmayı) **dilediği kimseyi dalâlete düşürür,** (hidâyeti seçeceğini bildiği için, doğru yola iletmeyi) **dilediği kimseyi de hidâyet buyurur.** (Ey insanlar!) **Andolsun ki; yapmakta bulunmuş olduğunuz şeylerden** (kıyâmet günü) **mutlaka sorulacaksınız!**

﴾94﴿ (İnsanların güvenini sağlamak için meşrû edilen) **yeminlerinizi aranızda bir aldatmaca edinmeyin!** (Evvelce İslâm'a girdiğinize dâir yaptığınız bî`at yemi ninizi bozarak mürtet olmayın!) **Sonra** (İslâm cadde sinde) **sebatının ardından bir ayak** (hak yoldan) **ka yar da, Allâh'ın yolundan çıkmış olmanız/** (mürtet olmakla, dinden çıkmayı insanlara kolaylaştırarak onla rı İslâm'da sebattan) **engellemiş olmanız/ nedeniy le** (daha dünyadayken, katliâm, esâret, sürgün ve yağ malanma azapları gibi) **kötü şeyi tadarsınız. Üstelik** (âhirette gerçekleşecek) **pek büyük bir azap da özel likle size âittir.**
﴾95﴿ (Ey güçsüz Müslümanlar! Dinden çıkmanız kar şılığı onların size sunduğu câzip tekliflere aldanıp da) **Allâh'ın** (İslâm) **ahdini** (ve emirlerini yaşayıp yaşata cağınıza dair Rasûlüne yapmış olduğunuz bî`ati) **pek az bir pahaya değişmeyin! Allâh katında bulunan** (yardım ve ganimet, âhiretteyse sevap ve cennet)**, gerçekten de o,** (müşriklerin sunduğu tekliflerden) **sizin için daha iyidir. Eğer bilmekte olduysanız**(, elbette âhiret mükâfatını tercih edersiniz)**!**
﴾96﴿ (Çünkü dünya nimetlerinden) **yanınızda bulu nan şeyler** (ne kadar çok ve uzun süreli olsalar da bir gün mutlaka) **tükenecektir. Allâh nezdinde olan** (dün yevî ve uhrevî mükâfat)**lar ise devamlı kalıcıdır! An dolsun ki;** (müşriklerin eziyetlerine katlanarak dinden dönmeyi aklından bile geçirmeyen ve İslâmî hükümle rin tüm zahmetlerine karşı) **sabretmiş bulunan o kim selere elbette** (hak ettikleri) **ecirlerini, yapmakta bu lunmuş oldukları şeylerin** (kazandıracağı sevapların herhangi birine göre değil de,) **en güzeliyle vereceğiz!**
﴾97﴿ **Erkek veya dişiden her kim, kendisi** (iman şartlarına şüphesiz bir şekilde inanmış) **mümin bir kişi olarak herhangi**

bir sâlih amel işlerse, kasem olsun ki; kesinlikle Biz onu (dünyada da, kabirde de, cennette de) **pek hoş bir hayatla ihyâ edeceğiz!** (Artık onlar ölümsüz bir hayata, fakirlik endişesi taşımayan bir zenginliğe, ardında hastalık olmayan bir sağlığa, kay betmeyecekleri bir mülke ve hiçbir bedbahtlık barın dırmayan bir saadete ulaşacaklardır.) **Andolsun ki; elbette** (hak ettikleri) **ecirlerini on lara, yapmakta bulunmuş oldukları şeylerin** (ka zandıracağı sevapların herhangi birine göre değil de) **en güzeliyle vereceğiz!**

﴾98﴿ (Habîbim!) **Kur'ân'ı kıraat et**(meyi murad et) **tiğin zaman, o lânetli/o** (yıldız parçalarıyla) **taşlan mış/ şeytan**(ın vesveselerine kapılmak) **dan** (seni ko ruması için) **hemen Allâh'a sığın!**

﴾99﴿ **Şüphesiz şu bir gerçek ki; o iman etmiş olan lar ve ancak Rablerine tevekkül etmekte bulunan lar üzerinde onun için hiçbir** (güç ve) **tasallut olamaz!**

﴾100﴿ **Onun gücü ancak dâima kendisini dost edi nen o** (kâfir) **kimseler, bir de onun** (azdırması) **sebe biyle kendileri** (Allâh-u Te`âlâ'ya) **ortak koşmakta olan o** (müşrik) **kişiler üzerinde** (geçerli)**dir.**

﴾101﴿ **Biz** (nesh etmek istediğimiz) **bir âyet yerine başka bir âyeti değiştir**(ip getir)**diğimizde,** (neshin hikmetini bilmeyen) **o** (kâfir) **kişiler: "Sen ancak** (Allâh adına) **bir uydurucusun!** (Bugün emrettiğin bir şeyi, yarın aklına gelen başka bir nedenle yasaklıyorsun!)**" derler. Oysa Allâh** (zamana zemine göre ve her ümmetin menfaatleri gözetilmek üzere) **neyi indireceğini pek iyi bilmektedir. Doğrusu onların pek çoğu** (bir hükmü diğeriyle değiştirmemizde bulunan yüce hikmetleri) **bilmezler.**

Bu âyet-i kerîme Kur'ân'da ve sünnette "Nesh" denilen hükmün geçerli oluşuna delâlet etmektedir ki, "Nesh": "Şer'î bir hükmün,

Allâh-u Tealâ tarafından tümüyle kaldırılması veya misliyle yahut daha iyisiyle değiştirilmesidir." Bir âyetin diğeriyle değiştirilmesine misal verecek olursak; Bakara Sûre-i celîlesinin 180. âyet-i kerîmesinde: "Ardından mal bırakacak kişinin ana-babasına ve akrabasına vasiyet etmesinin farz olduğu" açıkça bildirilmiştir. Ama daha sonra gelen Nisa Sûresi'nin 11 ve 12. "Miras âyetleri" ile herkesin ne alacağı taksim edilince, ölecek kişinin kafasına göre vasiyet yapmasının farziyeti kaldırılmaktan öte, yapsa bile geçersiz sayılmıştır. İşte bu gibi bazı örneklerle karşılaşan Mekke müşrikleri: "Muhammed kendi adamlarıyla dalga geçiyor; bugün onlara bir şey emrediyor, yarın onları aynı şeyden nehyediyor. Anlaşılan o ancak bir iftiracıdır ki söylediklerini kendi nefsinden uyduruyor!" deyince, Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek onların neshin hikmetlerini bilmekten ve doğruyla eğriyi seçme kabiliyetinden yoksun kişiler olduklarını beyan etmiştir. Geniş malumat için bakınız: Bakara Sûresi; 106. Ayrıca bakınız: Rûhu'l-Furkan; 1/ 502-507

﴾102﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(O Kur'ân bir uydurma de ğildir, bilakis) **onu Rabbin tarafından Rûhu'l-Kudüs** (o mukaddes ruha sahip olan Cibrîl) **hak**(kın ve hikme tin ta kendisi olan bir gaye) **ile indirmiştir** (ki bu hik met, onun nesheden ve neshedilen tüm âyetlerinde mevcuttur)**. Tâ ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**, iman etmiş olan kimseleri** (doğru inançlarında) **sabit kılsın, Müslüman lara da yüce bir hidâyet ve büyük bir müjde olsun!"**

﴾103﴿ **Andolsun; muhakkak Biz bil mekteyiz ki, şüphesiz onlar** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e vahyi Allâh-u Te`âlâ'nın gönderdiğini inkâr ettikleri için): "**(Kur'ân'ı) **ona ancak bir beşer öğretmekte dir!" diyorlar. Oysa** (lafı doğru mecrâsından çıkarıp) **kendisine doğru meyil verdikleri o** (Âiş

isimli) **kişi nin dili** (Arapçaya) **yabancıdır/açık ve net değildir/. İşte bu** (Kur'ân-ı Kerîm) **ise, beyan sahibi olan** (fasîh ve belîğ) **Arapça bir dil**(le indirilmiş)**dir.**

﴾104﴿ **O kimseler ki Allâh'ın âyet lerine inanma maktadırlar** (bilakis onlar hakkında "Sihir", "İftira" ve "Eskilerin masalları" gibi yakıştırmalar yapmaktadır lar)**, gerçekten de** (kâfirliği seçmeye devam ettikleri sürece) **Allâh onları** (cennet yoluna) **hidâyet etmez. Çok acı veren büyük bir azap da onlar içindir.**

﴾105﴿ (Habîbim! O müşrikler sana: "Sen ancak bir uy durucusun!" diyorlar. Hâlbuki) **yalanı ancak Allâh'ın âyetlerine inanmamakta olan o** (sizin gibi şahsiyet siz) **kişiler uydurmaktadır. İşte yalan söyle yenlerin ta kendileri de ancak onlardır.** (Bu kişiler yalancılığı öyle bir âdet haline getirmişlerdir ki, ne inanç ları, ne de şahsiyetleri onları bundan çeviremez. Dost-düşman herkes nezdinde güvenilirliği tescillenmiş olan ve "Emîn" vasfı kendisinin lakabı olan bir şahsiyetin ise yalan ve iftira ile ne alâkası olabilir?)

﴾106﴿ **Kim imanından sonra Allâh'ı inkâr e derse** (işte onlar çok büyük bir azapla karşılaşacaklardır)**! Ancak kalbi imanla iyice yatışmış** (ve inancı hiçbir değişikliğe uğramamış)**ken,** (kâfirler tarafından şirk kelimesini telaffuza) **mecbur bırakılan kimse müstesnâ! Fakat kim kâfirliğe gönül açmışsa, işte onlar üzerine Allâh'tan pek büyük bir gazap vardır.** (Âhirette gerçekleşecek) **çok büyük bir azap da yine onlar içindir.**

Bu âyet-i kerîme; Kureyş müşriklerinin, Ammâr'la ana-babası Yâsir ve Sümeyye (Radıyallâhu anhüm)*`ü İslâm'dan dönmeye zorlamaları hakkında inmiştir. Onlar Sümeyye* (Radıyallâhu anhâ)*`yı iki deve arasına bağlayıp, tenasül uzvuna sapladıkları bir mızrakla şehit etmiştiler, kocası Yâsiri de ardı sıra şehit etmiştiler ki, bu ikisi İslâm'ın ilk şehitleri olmuştular. Bu durumu*

gören oğulları Ammâr (Radıyallâhu anh) *ise zorda kalarak, onların istediği in kâr kelimesinisadece diliyle söyledi. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e Ammâr'ın dinden çıktığı haberi ulaştığında: "Hayır! Ammâr, tepesinden tırnağına iman doludur, iman onun etine ve kanına kadar işlemiştir!" buyurdu, sonra ağlayarak yanına gelen Ammâr'ın gözlerini silip: "Bu sözü söylerken kalbini nasıl buldun?" diye sorduğunda, ondan: "İmanla yatışmış bir halde!" cevabını alınca: "Sana bunda bir günah yoktur. Tekrar böyle bir durumla karşılaşırsan yine aynı sözü söyleyerek kendini kurtar!" buyurdu. Ulemâ buyurmuştur ki: "İnkâr kelimesini söylemeyi câiz kılan zorlanma durumu, rastgele tehditlerle gerçekleşmez, ancak ölüm, şiddetli dayak ve ateşte yakılma gibi çok acı verecek işkencelerle tehdit karşısında tahakkuk eder ki, yine de kişi, kâfirlerin istediği sözleri söylüyormuş gibi yaparak kinâyeli laflar sarf etmeye gayret etmelidir. Ama kendisine inkâr kelimesini açık bir ifadeyle telaffuz dayatılan kişi, dilinin söylemiş olduğu söze kalbi inanmayarak o sözü telaffuz edebilir. Ama öldürülene kadar sabretse daha fazîletli olur. Nitekim sahtekâr Müseyleme'nin yakaladığı iki kişiden biri Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in peygamberliğine inandığı gibi, onun da peygamber olduğunu tasdik edince serbest kalmış, diğeri ise Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in nübüvvetini ikrar etmesine rağmen, onun üç kere kendisi hakkındaki görüşünü sorması üzerine: "Ben sağırım!" diye cevap verince şehit edilmiştir. Bu haber Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e ulaştığında: "Birincisi Allâh'ın ruhsatıyla amel etmiştir, ama ikincisi hakkı haykırmıştır,* (kavuştuğu mükâfat) *ona mübârek olsun!" buyurmuştur.* (Beyzâvî, Hâzin, Nesefî)

﴾107﴿ **İşte bu** (imanlarının ardından gönüllü olarak kâfirliği seçmeleri)**, şu nedenledir ki gerçek ten de onlar bu en âdî** (dünya) **hayatı**(nı) **âhirete karşı tercih etmişlerdir, bir de muhakkak ki Allâh** (imana yönelmedikleri sürece) **kâfirler toplumunu hidâyete erdirmez.**

﴾108﴿ **İşte ancak onlardır o kimseler ki; Allâhonların kalpleri, kulakları ve gözleri üzerine mühür basmıştır** (bu nedenle onlar hakkı anlama kabiliyetini kaybetmişlerdir)**. İşte ancak onlar, gaflet edenlerin ta kendileridir.** (Zira işlerin âkı betini düşünmemekten ve kârı zararı gözetmemekten daha büyük bir gaflet olamaz.)

﴾109﴿ (Şu) **gerçekleşti ki; şüphesiz onlar** (sermâ yeleri olan hayatlarını, kendilerini sonsuz azâba uğra tacak kötü inanç ve ameller uğrunda tükettiklerinden) **âhirette zarara uğrayanların ta kendileridirler!**

﴾110﴿ **Sonra şüphesiz ki senin Rabbin,** (dinden dönmeleri için) **işkenceye maruz bırakılmalarının ardından o** (İslâm diyârına) **hicret etmiş olanlara, daha sonra da** (kâfirlerle) **cihat etmiş olanlara ve** (o yolda çektikleri tüm zahmetlere) **sabretmiş bulu nanlara; muhakkak ki Rabbin, bun**(ca sayılan hic ret, cihat ve sabır)**ların**(ın) **ardından elbette** (onların evvelce yaptıklarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kendilerine çok acıyan bir) **Rahîm'dir.**

﴾111﴿ **Her nefsin,** (ana-babasının, çocuklarının ve en yakınlarının derdine düşmeyip, sadece) **kendi nefsi tarafından mücadele vermek üzere geleceği, böyle ce yapmış olduğu şeyin** (karşılığı) **herkese tastamam verileceği ve onların** (sevapları eksiltilerek ya da gü nahları artırılarak) **zulme uğratılmayacakları günde** (Allâh-u Te'âlâ'nın, dostlarına rahmeti belirgin hale gelecektir)**!**

Rivayete göre; Ömer ibni Hattâb (Radıyallâhu anh) bir gün Kâ`bü'l-Ahbâr (Radıyallâhu anh)`a: "Bizi biraz korkut!" deyince o: "Ey müminlerin emîri! Canım kudret elinde olan Zât'a yemin ederim ki; kıyâmet gününe yetmiş peygamberin ameli gibi sâlih amellerle kavuşsan da elbette öyle anlar gelecek ki, kendinden başka kimseyi dert etmeyeceksin! Şüphesiz cehennem öyle bir gürüldeyecek ki, ne kadar mukarreb melek ve İbrâhîm (Aleyhisselâm) dâhil ne kadar gönderilmiş nebî varsa mutlaka dizleri üstü çökerek: 'Yâ Rabbi! Kendimden başka kimseyi istemiyorum!' diyecektir. Allâh'ın indirdiği âyetler içerisinde bunun tasdîki: 'Herkesin kendi adına mücâdele edeceği o gün...' âyetindedir." dedi (Hâzin)

﴾112﴿ **Allâh** (kendilerine nimetler ihsan eden velîni metlerini inkâr eden ve böylece azâba müstehak olan toplumlara ibret olsun diye) **bir memleketi örnek olmak üzere açıklamıştır ki, orası güvenli ve pek sakin bir yerdi.** (Başka memleketlerde olduğu gibi orada, yağma ve baskınlar şeklinde huzur kaçıracak hadiseler vuku bulmazdı.) (Etrafında bulunan) **her yerden rız**(ı)**k**(lar)**ı oraya bolca gelmekteydi. Fakat o**(rada yaşayanlar)**, Allâh'ın** (bunca) **nimetlerine nankörlük yaptı**(lar) **da böylece Allâh, sürekli sanat hâline getirmekte bulunmuş oldukları** (inkâr ve nankörlük gibi) **şeyler nedeniyle on**(un halkın) **a açlık ve korku**(yu) **elbise** (gibi giydirip onların işkence)**sini** (kendilerine) **tattırdı.**

Müfessirlerin ekserisine göre; örnek verilen bu karye Mekke-i Mükerreme'dir. Ama bazı âlimler bunun eski ümmetlerin helâkine sahne olan karyelerden biri olduğu ve inkârcı Mekke toplumuna örnek verildiği görüşünü daha uygun görmüşlerdir.

﴾113﴿ **Andolsun ki; elbette onlara içlerinden bir rasûl gelmişti de, onlar onu yalanlamıştılar, bu se beple de onlar**

(karşılaştıkları öncü felâketlerden ibret alıp da nankörlüğü ve inkârcılığı bırakmayan) **zâlim kimseler hâlindeyken o** (köklerini kazıyan) **azap onları yakalayıvermişti.**

﴾114﴿ (Artık Allâh'ın nimetlerini inkâr edip, elçilerini yalanlayanların başına gelen belalar sizce de belirgin bir şekilde anlaşıldığına göre,) **öyleyse** (temiz ve lezzet li rızıkları kendi kafanızdan haram etmeyi bırakın da) **Allâh'ın sizi rızıklandırmış olduğu şeylerden helâl ve hoş olanını yeyin ve eğer siz ancak O'na ibadet etme** (niyetiyle putlara taptığınızı iddia etme) **kte ol duysanız,** (şirki bırakıp tevhîde yönelin de, size verdiği bunca helâl rızıklara karşılık) **Allâh'ın nimetine şük redin!**

﴾115﴿ **O size ancak,** (şer'î usûle göre avlanmadan veya kesilmeden kendi kendine ölmüş olan (hayvan lardan yararlanmanız)**ı,** (kesim ânında fışkıran) **o kanı, domuz etini ve kendisiyle** (ilgili yanlış tasarrufta bu lunulmak üzere) **Allâh'tan başkası için ses yükselti** (lerek kesi) **lmiş olan** (hayvanlar)**ı haram kılmıştır. Artık her kim** (kendisi gibi zorda kalmış başka bi rine) **azgınlık etmeksizin ve** (yaşamak için yeterli) **haddi aşmaksızın** (bahsi geçenlerden herhangi bir şeyi yemeye) **mecbur bırakılırsa, şüphesiz Allâh** (zaruretten dolayı yapılan işleri son derece bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çok acıdığı için ruhsatlar ve ren bir) **Rahîm'dir.**

﴾116﴿ (Haklarındaki serbestlik ve yasaklık hükmünü) **dillerinizin** (gerçek gibi) **nitelemekte bulunduğu şeylere** (o bahîre ve sâibe gibi özel tarifleri olan hay vanlara)**: "İşte şu helâldir, işte bu da haramdır!" ya lanını söylemeyin, sonra Allâh'a karşı yalan uydur muş olursunuz!** (Herhangi bir hususta) **Allâh'a karşı yalan uydur makta bulunan o kimseler**

ise, hiç şüphesiz ki felah bulamayacak (ve hiçbir isteklerine kavuşama yacak)**lardır.**

﴾117﴿ (Onların bu iftirâlardan hedefledikler kâr, dünyada elde edecekleri) **pek az bir fayda**(yla sınırlı kalacaktır)**! Ama** (âhirette, hakikati idrak edileme yecek derecede) **pek acı verici büyük bir azap özel likle onlar içindir.**

﴾118﴿ **Bu** (âyet-i kerîmenin ulaşması)**ndan önce sa na anlatmış olduğumuz şeyleri** (evvelki ümmetlere değil de) **sadece o Yahudi olmuş kimselere haram kılmıştık. Böylece** (tırnaklı hayvanları, iç yağlarını, ba ğırsaklara yapışan ve kemiğe karışan etleri yasaklayarak) **Biz onlara zulmetmiş olmadık, lâkin onlar an cak kendi nefislerine zulmetmekte bulunmuştular.**

﴾119﴿ **Sonra şüphesiz senin Rabbin,** (câhiliyet dev rindeki tarafgirlikler gibi, cinâyetlere sevk eden düşün cesizlikler ve Allâh-u Te`âlâ'nın azâbına dâir) **bir bil gisizlik yüzünden** (kâfirlik ve günahlar gibi) **kötü şeyleri işlemiş olanlara; işte sonra da bun**(ca suç)**un ardından tevbe etmiş olanlara ve** (tevbele rinde sebat ederek, amellerini) **düzeltmiş bulunan lara/ düzgün hale girmiş olanlara/, gerçekten de senin Rabbin, on**(ların yapmış olduğu tevbe-i nasûh) **dan sonra elbette** (tevbe edip iman edenleri çokça ba ğışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına son derece acıdığı için, amellerine mükâfat verecek olan bir) **Rahîm'dir.**

﴾120﴿ **Şüphesiz ki İbrâhîm, Allâh'a itaat eden ve** (bâtıllara yanaşmayıp, haktan ayrılmayarak) **hanîf olan** (ancak kalabalık bir ümmet fertlerinde ayrı ayrı bulunması düşünülebilecek olan birçok üstün vasıflara sahip olması münâsebetiyle de, tek başına) **bir ümmet /** (gidişâtına uyulacak ve faydalanmak için peşine gidi lecek) **bir imam/ idi. Zaten o,** (hiçbir zaman

herhangi bir hususta Allâh’a ortak koşan) **müşriklerden olmamıştı!**

﴾121﴿ **O’nun nimetlerine şükredici** (bir zât idi) **ki, O** (Allâh-u Te`âlâ) **onu** (peygamberlik makamına) **seç miş ve kendisini** (İslâm dini gibi, izleyicilerini Allâh-u Te`âlâ’ya kavuşturan) **dosdoğru bir yola eriştirmişti.**

﴾122﴿ (“Sonra gelenler arasında beni iyilikle yâd et tir!” şeklindeki duasına icâbeten) **Biz ona dünyada** (peygamberlik, kıymetli zürriyet, hayra harcayacak çok mal, bolluk ve ibadetle geçirilen uzun ömür gibi nice) **güzel şeyler vermişizdir.** (“Beni sâlihlere kat!” duası nın kabulünün bir eseri olarak da) **şüphesiz ki o, âhi rette de mutlaka sâlih**(lerin en yüksek mertebesinde bulunan peygamber)**lerdendir.**

﴾123﴿ (Habîbim!) **Sonra** (İbrâhîm (Aleyhisselâm) **a en büyük şerefi bahşetmek üzere) Biz sana: “Hanîf olan İbrâhîm’in milletine uy** (da, yumuşaklık üzere tekrar tekrar deliller ortaya koyma ve herkese anlayacağı dil de konuşma yoluyla insanları tevhîd inancına davet et)**! O** (hiçbir zaman) **müşriklerden olmamıştır!” diye vahyettik.**

﴾124﴿ **Cumartesi** (günü avlanma vesâir çalışmalar bırakılıp sadece ibadetle geçirilerek, ona tazim edil mesi) **ancak** (kendilerine cuma gününde ibadeti em reden peygamberlerine karşı gelip, cumartesi gününü tercih ederek) **kendisi hakkında ihtilaf etmiş bulu nan o** (Yahudi) **kimselere farz kılınmıştı. Ama mu hakkak ki senin Rabbin, kendisi hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş oldukları şeyler hususunda elbette kıyâmet günü onlar arasında** (adâletli bir şekilde) **hüküm verecektir.**

﴾125﴿ (Habîbim! Şüpheleri gideren kesin de liller ve insan bünyesinde çok etki yapan dosdoğru sözlerden derlenmiş bir)

hikmetle ve (faydalı ibretlerle, ikna edici hitaplar içeren) **pek güzel öğüt**(ler)**le** (insanları) **Rabbinin yoluna davet et! Ve onlar**(ın inatçılarıy)**la** (tartı şırken) **kendisi en güzel olan o** (yumuşak konuş ma, en kolay yolu seçme, herkesçe meşhur olan bazı önsözlerle öfkelerini söndürme) **yol**(uy)**la mücâdele et! Muhakkak senin Rabbin, Kendi yolundan sapmış bulunanı hakkıyla bilen ancak O'dur. Hidâyete erenleri hakkıyla bilen de yine Kendisidir!** (Dolayı sıyla senin vazifen ancak davet ve tebliğdir. Hidâyet ve dalâleti yaratmak ve karşılıklarını vermek ise sana âit değildir.)

﴾126﴿ (Hamza (Radıyallâhu anh)**`ın parça parça edilerek şehit edilişine son derece üzülüp,onun her bir parçası na karşılık müşriklerden bir kişiye aynı işkenceyi yap maya niyetlendiniz ama) eğer ceza verecekseniz, ken disi size yapılmış olan işkencenin misliyle ceza ve rin. Ama** (bunu da yapmayıp) **sabredecek olursanız, andolsun ki; o** (sabırlı davranış)**, sabredenler için elbette** (intikam almaktan) **daha iyidir.**

﴾127﴿ (Habîbim! Müşriklerin eziyetlerine karşı) **sabırlı ol! Zaten senin sabrın ancak Allâh**(ın muvaffak kılması, yardım etmesi ve kolaylaştırması)**ile** (ger çekleşmekte)**dir. Onlar**(ın inkârların)**a karşı tasalanma, kuracak ları hilelerden dolayı da hiçbir darlık** (ve sıkıntı) **içerisinde bulunma!**

﴾128﴿ **Gerçekten de Allâh**(ın yardım ve desteği) **o kimselerle beraberdir ki, onlar** (kâfirlikten, zâlim likten vesâir günahlardan) **hakkıyla sakınmıştırlar ve o kimseler ki onlar** (kullara acıyarak, suçluyu affe derek, amellerinde de Rablerinin rızasını gözeterek) **güzel amel işleyicilerdir!**

ONYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-İsrâ

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Katâde (Radıyallâhu anh)`a göre; 73-80, Hasen (Radıyallâhu anh)`a göre; 26, 32- 33, 57, 78, diğer bazı rivayetlere göreyse; 60, 73, 76, 80. âyet-i kerîmeler Medîne-i Münevvere'de nâzil olmuştur. 111 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Bir mekânda bulunmaktan ve yüce Zât'ına ya kışmayacak her türlü acziyet vasfından takdis, arılık ve) **tenzîh O Zât'a ki; bir gece**(nin az bir ânında, Muhammed) **kulunu Mescid-i Harâm'dan** (alıp)**,** (Mûsâ (Aleyhisselâm)`dan beri vahyin iniş merkezi ve tüm pey gamberlerin mabedi olması hasebiyle dînî açıdan, ırmaklar ve ağaçlarla çevrili olması itibarıyla da dünya lık bakımdan) **etrafını bereketli kıldığımız o Mescid-i Aksâ'ya götürmüştür. Tâ ki ona** (bir aylık yola bir gecede ulaşma, Beyt-i Mukaddesi ziyâret, bütün pey gamberleri diri olarak görme, yedi kat semâda onların makamlarına uğrama ve Cemâlimizi müşâhede etme gibi) **bazı âyetlerimizi gösterelim diye! Şüphesiz ki O,** (tüm sözleri, özellikle Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in dualarını ve müşriklerin mi'râc dönüşü ona neler dediklerini hakkıyla işiten) **Semî' de,** (bütün işleri, bâhusus Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in mi'râ ca mazhar kılınmasına vesîle ola cak kıymetli amellerini tam manasıyla gören) **Basîr de ancak O'dur!**

﴾2﴿ **Biz Mûsâ'ya o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **verdik ve: "**(Tüm işlerinizi kendisine havâle edeceğiniz bir Rab olarak) **Benden başka bir vekil edinmeyin!" diye** (tembihte bulunarak) **onu İsrâiloğullarına büyük bir hidâyet** (rehberi) **yaptık.**

﴾3﴿ (Ey) **Nûh'la birlikte** (gemide) **taşı**(yıp selâmete çıkar)**dığımız kimselerin zürriyeti! Gerçekten de o, çokça şükreden bir kuldu.** (Darlıkta da, bollukta da dâima şükreder,hamd et meden yemez-içmez ve giyinmezdi. Sizler ona inanmış olan ve onunla birlikte gemide kurtulan kimselerin nes lisiniz. Öyleyse atalarınız gibi siz de onu örnek edinin!)

﴾4﴿ **Biz o kitapta İsrâiloğullarına kesinkes vahyetmiştik ki: "Andolsun; siz mutlaka o** (Şam ve Ku düs) **arazi**(sin)**de iki kere fesat çıkaracaksınız.** (Bunların birincisinde Tevrât hükümlerine karşı gelerek Şa'yâ (Aleyhisselâm)**`ı şehit edeceksiniz, ikinci sindeyse Ze keriyyâ ve Yahyâ** (Aleyhimesselâm)**` ı şehit edip, Îsâ** (Aleyhisselâm)**`ı öldürmeye teşebbüs edeceksiniz.) Ve kasem olsun ki; elbette siz pek büyük bir ki birle** (Allâh'a taattan) **büyüklük taslayacaksınız./ Pek büyük bir azgınlıkla** (insanlara karşı) **zulüm yapacaksınız./**

﴾5﴿ **O ikiden birincisinin** (azap) **vaadesi geldiğin de,** (harp hususunda) **pek kuvvetli büyük güç sahip leri olan Bize âit bir takım** (zorba) **kulları** (dünyanın yegâne hükümdarı olan o Bâbil`li Buht-u Nassar'ın or dusunu) **üzerinize gönder**(ip musallat et)**dik, böylece onlar** (sizi yakalayıp öldürmek için) **evler**(inizin) **ara sında** (ve sokakların ortasında) **iyice dolaştılar.** (Ezelde takdir edilmesi hasebiyle vukuu kesin oldu ğu için) **zaten bu** (azap tehdidimiz)**, yapılmış** (bitmiş olarak değerlendirmeniz gereken) **bir vaad olmuştu.**

﴾6﴿ (Yüz sene kadar) **sonra** (Dâvûd (Aleyhisselâm) zamanında) **o** (üzerinize musallat kılına) **nlara karşı dev leti** (ve üstünlüğü) **size geri vermiştik, mallarla ve oğullarla size yardım etmiş** (ve geniş imkân vermiş) **tik, birlikte hareket**

eden bir cemaat olarak da sizi (evvelce olduğunuzdan) **daha çok** (nüfusa sahip) **yapmıştık.**

﴾7﴿ **İyi amel işlerseniz/**(insanlara) **iyilik yaparsanız/, kendi nefisleriniz için iyilik etmiş olursunuz.** (Zira kazanacağınız sevapların menfaati sadece size ait olacaktır.) **Kötü amel işlerseniz/ kötülük yaparsanız/, yine kendi** (nefis)**lerinize aittir.** (Çün kü kötülüklerin vebâli yine size dönecektir.) **Sonraki söz**(ün gerçekleşme zamanı) **geldiğinde ise, suratlarınızı mahzun bıraksınlar/ sizi kötü duruma soksunlar/ diye ve ilk defa** (tahribat yapmak üzere) **oraya girdikleri gibi tekrar o Mescid'e** (Beyt-i Makdis'e) **girsinler diye üstün geldikleri/gâlibiyetleri süresince/ her şeyi tam bir yıkımla** (yakıp yıkarak) **helâk etsinler diye** (bu sefer üzerinize Romalı Tîtos komutasındaki zorba orduyu musallat ettik)**!**

﴾8﴿ (Bu ikinci defadan sonra da günahları bırakıp gerçekten tevbe ederseniz,) **umulur ki Rabbiniz size acıyacaktır. Ama eğer** (âhir zamanda göndereceğim peygamberi inkâr edip öldürmeye kalkarak, üçüncü defa da ifsatlarınıza) **dönecek olursanız, Biz de** (size azap etmeye) **döneriz! Zaten Biz cehennemi o kâfirler için bir hapis yeri/bir hasır** (gibi altlarına yaygı)**/ yapmışızdır."**

Onlar, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i inkâr ederek ifsatlarını tazeleyince Allâh-u Te`âlâ, Habîbini ve müminleri onlara musallat ederek, Kureyza'yı katlettirmiş, Nadîr oğullarını sürgüne göndermiş, diğerlerine de cizye vurdurmuştur ve bu tasallut kıyâmet gününe kadar devam edecektir. Yahudilerin binlerce sene çektikleri azapların yanında bugün görünen birkaç yıllık devletleri yok hükmünde olduğu gibi, İlâhî vaad gereğince, kendilerine en kötü azapları tattıracak olan kimseler de kıyâmete kadar başlarına musallat edilecektir.

﴾9﴿ **Şüphesiz işte bu Kur'ân, o kendisi en doğru olan** (iman ve amel-i salih) **yol**(un)**a ulaştırmaktadır ve salih ameller işlemekte bulunan o müminleri müjdelemektedir ki,** (cennet gibi) **pek büyük ve çok değerli bir mü kâfat şüphesiz sadece onlara âittir.**
﴾10﴿ (O müminlere şu müjdeyi de vermektedir ki) **âhirete inanmamakta olan o kimseler ise; gerçek ten Biz onlara** (cehennem gibi) **çok acı verici pek büyük bir azap hazırlamışızdır.**
﴾11﴿ **İnsan** (kızdığı zaman) **hayır istermişçesine** (kendisi, âilesi ve malı hakkında) **şer** (ve kötü olan bir istek)**le** (Allâh-u Te`âlâ'ya) **duada bulunur.** (Bazen de hayır sanarak şer ister.) **Zaten insan** (neticesini düşün meksizin, aklına gelen ve kalbine düşen her şeyi isteme hususunda) **pek aceleci olmuştur.**
﴾12﴿ **Biz** (mevsimler itibarıyla uzayıp kısalan ve sürekli birbirini izleyen) **geceyle gündüzü** (üstün gücü müze delâlet etmekte bulunan) **birer âyet yaptık.** (Gün düzleri) **Rabbinizden bir lütuf** (olan rızkınızı ve geçim sebeplerinizi) **arayasınız ve senelerin sayısını da,** (imsak, iftar, hac zamanı, iddet müddetleri ve borç ödeme dönemleri gibi birçok vakitlerin) **hesabı**(nı) **da bilesiniz diye gece âyetini** (kendisinde en büyük varlıkların bile görülemeyeceği şekilde) **silik yaptık, gündüz âyetini ise** (en ufak şeylerin bile kendisinde net görüneceği surette) **parlak/gösterici/ kıldık /gecenin âyetini** (temsil eden ayı güneşe nispetle) **silik yaptık, gündüzün âyetini** (teşkil eden güneşi) **ise pek aydınlık yaptık./ Biz** (din ve dünya hususunda muhtaç olacağınız) **her bir şeyi, böylece onu** (hiçbir karışıklığa mahal bırakmayan) **ayrıntılı bir îzâhla iyice açıkladık.**
﴾13﴿ **Her bir insan** (doğarken on)**a;** (Allâh-u Te`âlâ'nın ezelde takdir buyurduğu kader yuvasından ken disine doğru) **uçan**

amelini/ kaderini/(n yazılı bulun duğu amel defterini) **onun boynuna takmışızdır.** (Artık tüm yaşayacakları ve karşılaşacakları, onun ayrıl maz bir parçası hâlini almıştır.) **Kıyâmet gününde ise ona** (amellerinin kendisinde yazılı olduğu) **bir kitap çıkaracağız ki o ona açılmış vaziyette kavuşacaktır** (ve açma zahmetinde dahi bulunmayarak onda yazılı amellerini rahatça okuya bilecektir)**.**

﴾14﴿ (O zaman kendisine şöyle buyuracağız:) **"Oku** (bakalım) **kitabını! Bugün iyi bir muhasebeci olarak nefsin sana yeterli olmuştur!"**

﴾15﴿ **Kim hidâyet bulduysa, o ancak kendisi için doğru yolu bulmuştur.** (Zira salih a me lin sevabı işle yicisine mah sustur.) **Kim de sapıttıysa, o ancak kendi aleyhine sapmıştır.** (Çünkü onun sapıklığı kendisin den başkasını helâk etmez.) **Hiçbir** (günah) **taşıyıcı** (sı) **diğerinin yükünü taşımayacaktır. Zaten Biz** (herhangi bir topluma, emir ve yasaklarımızı duyurmak üzere) **bir rasûl gönderinceye kadar** (cezasını bil meyerek işledikleri şeylerden dolayı) **azap ediciler olmamışızdır!**

﴾16﴿ **Biz** (ezelî takdirimizi infaz etmek üzere) **bir memleketi helâk etmek istediğimizde, oranın bol lukla şımartılan kişilerine** (göndermiş olduğumuz peygamber vasıtasıyla, Kendimize itaati) **emrederiz. Fakat onlar orada** (Bize itaatten çıkarak) **fâsıklık yaparlar da, böylece o** (azap) **söz**(ümüz) **orası üze rine hak olur.Biz de bir daha düzelemeyecek bir şekilde görül memiş bir helâk edişle hemen orayı kırıp geçiririz!**

﴾17﴿ **Nûh'tan sonra** (gelip geçen Âd ve Semûd gibi) **asırlar** (halkın)**dan nicelerini** (inkâr ve isyanları se bebiyle) **helâk etmişizdir. Kullarının günahlarını**(n iç yüzünü de, görünen

kısmını da hakkıyla idrak edip ona göre cezalarını vere cek olan bir) **Habîr ve Basîr olarak senin Rabbin yeterli olmuştur!**

﴾18﴿ **Her kim**(in tüm hedefi dünyaya kilitlenip sadece) **o** (kazanılması da yitirilmesi de) **çarçabuk olan** (dünyay)**ı istemekte bulunmuşsa, Biz orada ona,** (herkese de değil) **o dilediğimiz kimseye** (peşinen vermeyi) **dilediğimiz kadarını çabucak veririz, son ra da cehennemi ona tahsis ederiz ki, o oraya kı nanmış ve kovulmuş bir halde girer.**

﴾19﴿ **Her kim de âhiret** (derecelerini elde etmey)**i arzular ve kendisi** (şirk bulaşmamış muteber bir imanla) **mümin olarak onun** (kazanılması) **için ona yakışan gayretle çalışırsa, işte onlar ki, amel leri** (Allâh nezdinde) **kabûle elverişli olmuştur.**

﴾20﴿ **İşte şu** (dü)**n**(yacı)**lara da, işte bu** (âhiret için çalışa)**nlara da, Rabbinin** (kesintisiz) **bahşişinden** (dünyada) **her birine sürekli vermekteyiz. Zaten Rabbinin hediyesi** (dünyada kâfirler dâhil hiçbir kulundan hiçbir zaman) **engelli bir şey olmamıştır.**

﴾21﴿ (Habîbim!) **Bak ki Biz** (makam, mevki ve mal, mülk gibi konularda) **onların bir kısmını diğer bir kısma karşı nasıl üstün kılmışızdır! Âhiret ise elbette dereceler yönünden daha büyüktür, üstün kılma yönünden de daha büyüktür.**

Rivayete göre; eşrâftan bir topluluk ile bazı fakir kimseler Ömer (Radıyallâhu anh)ın kapısında toplanarak görüşme izni beklerlerken, fakir olan Bilâl ve Suheyb (Radıyallâhu anhümâ)ya izin çıkınca, bu Ebû Süfyan (Radıyallâhu anh)a çok ağır geldi. O zaman Süheyl ibni Amr (Radıyallâhu anh): "Bu bize kendi nefsimiz yüzünden geldi, zira onlar ve biz topluca İslâm'a çağrıldığımızda onlar çabuk davrandılar, bizse geç kaldık. Şimdi bu Ömer'in kapısı böyle olursa, ya âhiretteki farklılık nasıl olacak? Bugün siz onları Ömer'in kapısında kıskanıyorsanız,

bilin ki Allâh'ın cennette onlar için hazırladıkları daha fazladır!" dedi. (Nesefî)

﴾22﴿ (Ey insan!) **Allâh ile birlikte başka bir ilâh tanıma! Sonra** (tüm melekler ve müminler nezdin de) **tenkide uğramış ve yardımsız bırakılmış bir halde kalırsın/âciz olursun/.**

﴾23﴿ **Rabbin kesinkes emir buyurdu ki; Kendisinden başkasına tapmayacaksınız, anababaya da tam bir iyilikle** (davranacaksınız)**!** (Ey insan!) **Ya gerçekten o ikisinden biri yahut her ikisi senin yanında ihtiyarlığa ulaşırsa, sakın onlara** (rahatsızlık ifade eden)**: "Öf!"** (sözünü) **bile deme! Onları**(n talepleri hiç hoşuna gitmese de, meş rû isteklerini engelleme(ye kalkışma)**! Üstelik kendilerine** ("Anacığım!", "Babacığım!" şeklinde edebe yakışır) **pek hoş bir söz söyle!**

﴾24﴿ (Kendileri hakkında sahip olduğun aşırı) **merhametten dolayı onlara karşı alçalma kanadını ger ve** (kâfir bile olsalar, hidâyete muvaffak kılınma larını Benden isteyerek)**: "Ey Rabbim!** (Benim fânî acımam ne ifade eder?) **O ikisi, küçükken beni** (büyük bir şefkatle) **yetiş tirmiş oldukları gibi, Sen de onlara** (bâki rahme tinle) **merhamet buyur!" de!**

﴾25﴿ **Rabbiniz içinizde bulunanları pek iyi bilen dir.** (Dolayısıyla ana-babanıza karşı iyi niyet taşıyan, onlara gereken tazimi göstermenin farziyetine inanan ve) **iyilik arayan kimseler olursanız, şüphesiz ki O** (Allâh-u Te`âlâ, herhangi bir kızgınlık ânında iste meyerek de olsa anne-babasını üzen ya da gereken ilgide noksanlık yapan, sonra da pişman olup)**, çokça tevbe edenleri dâima** (bolca bağışlayan bir) **Ğafûr olmuştur.**

﴾26﴿ **Yakınlık sahibine,** (sıla-i rahim, güzel geçim ve fakirse nafaka temini gibi) **hakk**(lar)**ını ver! Yok sula ve** (vatanında zengin bile olsa) **yolda** (mağdur) **kalmışa da** (zekât ve sadaka gibi haklarını ver)**! Bir de** (gereksiz yerlere harcamalarda

bulunarak ve bir kuruş da hi olsa haram yolda sarf edip, malını) **israf ederek saçıp savurma!**

﴾27﴿ **O** (mallarını masiyet uğruna harcayarak ve za ruret dışı yerlerde telef ederek) **saçıp savuran kim seler, gerçekten de şeytanların kardeşleri** (gibi kötü bir durumda) **olmuşlardır. Şeytan ise, Rabbine karşı çok büyük bir inkâr cı/çok büyük bir nankör/ olmuştur.** (Demek ki insanları sadece kendi yoluna ve yap tıklarının bir benzerine çağırıp duran şeytan itaati hak etmemektedir.)

﴾28﴿ (Habîbim!) **Ya bir de** (bazı fakir sahâbenin isteklerini karşılayamadığında) **kendisini Rabbinden ummakta olduğun bir** (rızık ve) **rahmet arayışıyla gerçekten onlardan** (utancına konuşamayıp) **yüz çevirecek olursan,** (ihtiyaçlarını yakın bir zamanda göreceğine dair güzel bir vaadde bulunmak üzere) **on lara pek yumuşak bir söz söyle!**

﴾29﴿ (Aşırı cimrilikten dolayı) **elini boynuna bağlanmış** (gibi sıkı) **yapma,** (eline geçeni saçıp savura rak) **onu tam bir açışla da yayma ki, sonra** (Allâh ka tında israfla, insanlar nezdinde de tedbirsizlikle suçlana rak) **kınanmış ve pişman/bağlantıları kesilmiş** (bit miş tükenmiş)**/ bir halde kalırsın/bir âciz olursun/.**

﴾30﴿ **Şüphesiz senin Rabbin** (kullarının menfaatini gözeten üstün hikmeti gereği) **dilediğ kimse için** (ba zen) **rızkı genişletir ve** (bazen de) **daraltır. Şüphe siz ki O, dâima kullarını**(n gizli-açık tüm hallerini hak kıyla bilen bir) **Habîr ve Basîr olmuştur.** (Dolayısıyla onların rızkını daraltması da bir hikmete dayalıdır.)

﴾31﴿ (Ey insanlar!) **Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin! Biz onları da sizi de rızıklandır maktayız! Onları öldürmek gerçekten de pek büyük bir günah olmuştur.**

﴾32﴿ **Zinaya** (bulaşmak bir yana, nâmahreme bakmak, dokunmak ve öpmek gibi öncü günahlara dahi) **yaklaşmayın! Şüphesiz o, çirkinliği sınırsız bir iş olmuş ve** (şehveti tatmin için izlenen) **bir yol olarak da pek kötü bulunmuştur.**
Nitekim nikâhsız bir şekilde bir başkasının eşini, kız kardeşini ya da kızını gasp edip, neseplerin karışmasına, nesillerin kesilmesine, kan davalarının uzatılmasına ve böylece âlemin yıkımına neden olacak bir yoldan daha kötüsü düşünülemez!
﴾33﴿ (Öldürdüğü bir kişi karşılığında kısas, İslâm'a girdikten sonra dinden çıkma ve evliyken zina yapma gibi) **hak**(lı nedenler) **ile olmadıkça Allâh'ın** (öldü rülmesini) **yasaklamış olduğu o** (masum) **şahsı öl dürmeyin! Her kim** (dinen kanını helâl kılan bir sebep bulun maksızın) **zulme uğramış bir halde öldürülürse, ger çekten de Biz onun** (vefâtının ardından işlerini takip etmekle görevli olan vâris ve)**velisine** (öldürenden hakkını alması için) **büyük bir güç vermişizdir. Artık o da** (öldürenden başkasının idamını isteyerek, bir ki şiye karşı iki veya daha fazla kişilerin kanına girerek yahut katilin birtakım uzuvlarını kesmek suretiyle iş kencelere kalkışarak) **öldürmede haddi aşmasın! Şüphesiz ki o** (öldürülen de, velisi de, Allâh tarafın dan iki cihanda da)**, yardım edilen bir kişi olmuştur.** (Zira öldürülen kişinin kanı yerde kalmayacak, âhirette de bol mükâfat alacaktır. Vârisi ise, kısas hakkı kazanarak ve yöneticilerden yardım görerek güçlendirilmiştir.)
﴾34﴿ (Ergenlik dönemindeki) **güçlü çağına erişinceye kadar, o** (koruma ve kâr kazandırma gibi) **ken disi en güzel olan** (meşrû yollar) **dan başka bir suretle yetimin malına yaklaşmayın!** (Adâleti gözetme, e mir ve yasaklarını koruma hususlarında Al lâh'ın size yaptığı emir ve) **ahdi**(ni, ayrıca sizin O'na veya kulla rına vermiş olduğunuz söz leri) **hakkıyla ye rine getirin!**

Gerçekten de verilen söz, (iki cihanda da takipsiz bırakılmayacak, yerine getirilip getirilmediğinin ar kası aranarak mutlaka) **sorulacak bir şey olmuştur.**

﴾35﴿ (Müşterileriniz için) **ölçüm yaptığınızda ölçeği tamamlayın!** (Tartarken de) **dosdoğru bir teraziyle tartım yapın. İşte bu** (şekilde davranmanız dünyada haksız kazanç elde etmekten sizin için) **daha iyidir!** (Âhirette karşılaşacağınız makbul netice ve) **âkıbet yönünden de en güzel**(i)**dir!**

Nitekim insan hırsızlıkla birkaç kuruş kazanayım derken, ismi kötüye çıkarak birçok kârdan mahrum olur. Ama dürüst davranışının duyulmasıyla birçok övgüye mazhar olacağı gibi, pek çok insan tarafından tercih edilen ve böylece çok kâr elde eden bir kişi oluverir. Cennette ise bitmez tükenmez sevaplara nâil olur.

﴾36﴿ (Görmediğin şeye "Gördüm", duymadığın şeye "Duydum", bilmediğin bir şey hakkında da "Biliyo rum" diyerek) **kendisi hakkında sa na âit hiçbir bilgi ol mayan şeylerin ardınca gitme!** (Herhangi bir konuda zanlarla, sezgilerle ve tahminlerle hüküm verme!) **Ku lak da, göz de, gönül de; işte bunla rın hepsi de, şüphesiz ki o** (insan) **on**(lar)**dan sorumlu olmuştur.**

﴾37﴿ **Yer**(yüzün)**de kibirlice yürüme! Şüphesiz ki sen** (ne kadar güçlü ve sağlam bir şekilde ayağını bas san da) **asla yerde bir yarık açamazsın,** (ne kadar kasılsan da) **uzunluk bakımından dağlara da kesin likle erişemezsin!**

﴾38﴿ **İşte** (şirki yasaklayan hükümden itibaren) **tüm bu** (anlatıla)**n** (emir ve yasak)**lar; onların kötü olanları Rabbin katında sevimsiz bir şey olmuştur.**

﴾39﴿ **İşte bu** (yirmi beş haslete ulaşan hükümlerin tamamı)**,** (akıl tarafından doğruluğuna hükmedilen, rûhî yönden de tatbîki uygun görülen bir) **hikmet olarak Rabbinin sana vahyetmiş**

bulunduklarındandır. (Ey insan!) **Allâh ile birlikte başka bir ilâh tanıma! Sonra** (melekler ve müminler nezdinde) **kınanmış ve** (İlâhî rahmetten) **uzaklaştırılmış bir halde cehenneme bırakılırsın.**

Zira İslâm'ın başı da sonu da tevhîdden ibârettir. Hikmetin temeli de ancak ona dayanır. Niyetsiz amel edenin tüm yaptıkları boşa gideceği gibi, yaptığı veya bıraktığı herhangi bir işte Allâh-u Te`âlâ'dan başkasını kastedenin de, tüm gayretleri karşılıksız kalacaktır.

﴾40﴿ (Ey melekleri Allâh'ın kızları olarak tanıyan müşrikler!) **Rabbiniz sizi oğullarla seçkin kıldı da, Kendisi** (evlat olarak) **meleklerden bir takım dişi ler mi edindi? Gerçekten de siz elbette** (gökleri çatlatacak, yer leri paramparça edecek ve dağları devirecek kadar) **pek büyük bir söz söylemektesiniz!**

﴾41﴿ **Andolsun ki; iyice öğütlensinler diye Biz işte bu Kur'ân'da elbette** (ibretler, hikmetler, hükümler, misaller ve nice deliller hususunda, teşvik, tehdit, emir ve nehiy gibi) **türlü türlü** (farklı ve etkili) **şekillerle tekrar tekrar iyice açıklamada bulunduk. Ama bu onların büyük bir uzaklaşmadan başka bir şeyleri ni artırmamaktadır.**

﴾42﴿ (Habîbim! Allâh'a ortak koşanların bâtıl inançlarını reddetmek üzere) **de ki: "Eğer onların söyle mekte olduğu gibi O'nunla birlikte başka ilâhlar ol saydı,** (dünya kralları birbirinin gücünü gidermek üze re çatıştıkları gibi) **o takdirde elbette onlar Arş'ın sahibine** (ulaşıp Kendisini mağlup etmek için) **bir yol ararlardı."**

﴾43﴿ (Ortaklardan ve tüm noksan sıfatlardan son derece uzaklık, arılık, tenzîh, takdîs ve) **tesbîh O'na! O onların söylemekte oldukları şeylerden pek büyük bir yücelikle dâima çok yüce olmuştur.**

﴾44﴿ **Yedi** (kat) **göklerle yer ve onlarda bulunan** (melekler, cinler ve insan)**lar sürekli O'nu tesbîh** (ve tak dîs ederek; Zât'ına yakışmayan tüm vasıflardan ve sonradan yaratılmış olmanın bütün îcaplarından son derece uzak olduğunu, dilleriyle de halleriyle de ifade) **etmek tedir**(ler)**.** (Denizdeki balıklara ve havadaki kuşlara, kapı ve tavan gıcırtısına varıncaya kadar canlıcansız) **hiçbir şey yoktur ki;** ("Sübhânallâhi ve bihamdihi" zikrini yaparak) **O'nun ham di** (ve övgüsü)**yle birlikte tes bîhte bulunmuş olmasın! Lâkin** (dillerinizin farklılığından ve tefekkürünüze mâni olacak bir gaflete tutulduğunuzdan dolayı) **siz onların tesbîhini iyice anlayamazsınız. Şüphesiz ki O dâima** (hiç acele etmeyen bir Zât ol duğu için, kudret delillerini düşünmemekle hak etmiş olduğunuz peşin azâbı geciktiren bir) **Halîm ve** (geç miş taksirâtınızdan tevbe etmeniz durumunda kusur larınızı çokça bağışlayan bir) **Ğafûr olmuştur.**

﴾45﴿ (Habîbim! Ebû Leheb'in karısı Ümm-ü Cemîl eline taş alıp sana saldırmak üzere sohbet etmekte bulun duğun cemaatin yanına geldiği zaman yaptığımız gibi, birçok defa) **sen Kur'ân okuduğunda Biz seninle, âhirete inan mamakta bulunan o kimselerin arasına örten bir perde/** (onların göremediği) **örtülü bir perde/ koyarız.**

﴾46﴿ **Biz onların** (duyularını hakkı bulup hidâyete uyma yolunda kullanmadıklarını gördüğümüz için) **kalp leri üzerine o** (okuduğu)**nu iyice anlayamasınlar di ye birçok perdeler, kulakları içerisine de büyük bir ağırlık** (ve kuvvetli bir sağırlık) **koymuşuzdur.** (Bu yüz den) **sen Kur'ân'da Rabbini tek olduğu halde andı ğın zaman onlar kaçmak için arkalarına dönerler.**

﴾47﴿ **Onlar sana kulak verirlerken, hani onlar** (senin aleyhine) **fısıldaşan bir toplulukken, o zâlimler** (müminlere)**:**

“Siz büyülenmiş bir şahıstan başkasına uymamaktasınız!” derken, Biz onların (eğlence, ha fife alma ve dalga geçme gibi) **ne türlü nedenlerle** (seni) **dinlemekte olduklarını pekâlâ biliciyiz!**

﴾48﴿ **Bak ki onlar** (şâir, sâhir, kâhin ve mecnun gibi tabirlerle) **sana nasıl örnekler açıkladılar da böylece sapıttılar. Artık onlar** (doğruya ulaştıracak) **bir yola** (girmeye) **imkân bulamazlar.**

﴾49﴿ **Onlar: “**(Çürümüş) **bir takım kemikler ve ufalanmış bir toprak olduğumuz zaman mı ger çekten Biz mi, elbette yepyeni bir yaratılışla diril tilecek kimseleriz!” dediler.**

﴾50﴿ (Habîbim! Onlara cevaben) **de ki: “Siz** (kaskatı) **birtakım taşlar, ya da** (güçlü) **bir demir olun!**

﴾51﴿ **Veya** (gökler, yerler ve dağlar gibi,) **kalpleriniz de** (canlanmasını düşünmeniz) **büyük** (zor ve uzak) **olan şeylerden herhangi bir yaratık olun!** (Yine de Allâh-u Te’âlâ’nın kudreti sizi diriltmekten âciz kalmaz. Zira hepiniz yaratılmış birtakım cisimler olmanız hase biyle, ölüm ve hayat gibi arazları kabul etmekte müşte reksiniz. Hele bir de kısa bir zaman önce hayatta olan kimselerken, çürüdükten sonra diriltilmeniz hiç de uzak görülecek bir şey değildir.)**” Bu sefer muhakkak on lar: “Bizi kim** (hayata) **geri çevirecek?” diyecekler. Sen: “Sizi ilk defa** (cansız bir toprakken) **yoktan ya ratmış olan O Zât** (diriltecek)**!” de! Bunun üzerine gerçekten onlar** (kapılacakları dehşet ve hayret içeri sinde) **başlarını sana doğru sallayacaklar da: “O da ne zaman**(mış)**?” diyecekler. Sen de de ki: “**(Her gelecek yakın olduğu gibi,) **onun da pek yakın olması kesindir!”**

﴾52﴿ **O’nun sizi** (diriltip, mahşere toplanmanız için) **davet edeceği, sizin de** (başlarınızdan toprakları sil kerken:

“Sübhânekellâhümme ve bihamdike” diyerek) **hamdiyle** (Kendisine) **tamamen icabet edeceğiniz ve** (kar şılaştığınız dehşetli manzaralara nispetle, dün yada ve kabirde geçirdiğiniz zamanları azımsayarak, oralarda) **ancak pek az bir süre kaldığınızı sanaca ğınız günü** (unutmayın)**!**

﴾53﴿ (Habîbim! Müşriklerden çektikleri eziyeti sana şikayet eden) **Benim** (mümin) **kullarıma de ki; o** (kâ firlerle sürtüşmeye girmeyip, ancak: “Allâh sizi hidâyet etsin!” gibi) **kendisi en güzel olan şeyi söylesinler. Gerçekten de şeytan aralarında kışkırtma yapar** (ve şerri körükler de, bu daha büyük zararlara sebebiyet verebilir)**. Muhakkak ki şeytan insan için apa çık bir düşman olmuştur.**

﴾54﴿ (Kâfirlerin sonlarının ne olacağını bilemeyeceğinizden, belki de Allâh-u Te`âlâ gelecekte kendilerini imana hidâyet buyuracağından dolayı onlara: “Siz ke sinlikle cehennemliksiniz!” gibi kışkırtıcı sözler söyleyip de işi zora sokmayın. Bilakis durumlarını Allâh-u Te`âlâ’nın dilemesine havâle ederek kendilerine şöyle hitap edin:) **“Rabbiniz sizi çok iyi bilendir! Dilerse size** (iman nasip ederek) **rahmet buyurur, isterse de** (hidâyetten mahrum bırakarak) **size azap eder.”** (Habîbim!) **Biz seni onlar üzerine bir vekil olarak göndermedik** (ki onları zorla iman ettiresin ve inkârlarından sorumlu olasın. Biz seni ancak bir duyurucu olarak gönderdik. O halde onların eziyetlerine sabret, ashâbına da idâreli gitmelerini emret)**!**

Bu iki âyet-i kerime; bir müşriğin Hazreti Ömer’e sövmesi neticesinde, büyük bir kargaşa yaşanmasın diye Ömer (Radıyallâhu anh)`ın onu affetmesini teşvik eder mâhiyette inmiştir. Müslümanların çok zayıf durumda bulunduğu Mekke döneminin ağır şartları göz önünde bulundurulacak olursa,

onların laflarına ve alaylarına karşı sert çıkışların Müslümanlara zarar vereceği ortadadır. Bu nedenle kâfirlerle cihat âyeti ininceye kadar sahâbe-i kiram müşriklerin eziyetlerine tahammül etmek ve fesat çıkaracak çekişmelerden uzak durmakla emrolunmuşlardır. Seyf âyeti indikten sonraysa, müşriklere müsâmahalı davranmayı emreden bu gibi âyetler hükümsüz bırakılmıştır. Ancak aynı şartları yaşayan Müslümanların bu gibi âyetlerin hükümlerini göz ardı etmemeleri gerekir. (Beyzâvî, Hâzin)

﴾55﴿ **Senin Rabbin** (sadece sizi değil) **göklerde ve yerde bulunanları**(n tüm hallerini ve hak ettiklerini) **hakkıyla bilendir.** (Bu yüzden peygamberlik ve veli lik makamlarına dilediğini seçer. Artık onlar Ebû Tâlib'in yetiminin peygamber olmasını ve karnı aç, sırtı çıplak kimselerin onun ashâbı bulunmasını niçin yadırgı yorlar?) **Andolsun ki; muhakkak Biz peygamberlerin ba zısını diğer bir kısma karşı** (mallarının çokluğuyla değil, rûhânî birtakım faziletlerle) **üstün kılmışızdır. Dâvûd'a da** (saltanatıyla değil,) **Zebûr'u** (vahyederek üstünlük) **vermişizdir.**

﴾56﴿ (Rasûlüm! Şiddetli kuraklık yüzünden köpekleri ve leşleri yiyecek duruma düşünce senden dua isteyen o müşriklere) **de ki: "O'nun dışında** (kendilerinin ilâh lıklarını) **iddia etmiş olduğunuz o** (Îsâ, Uzeyr, melek ler ve cinler gibi) **kimseleri çağırın** (da, içine düş tüğü nüz dardan sizi kurtarsınlar)**! Ama onlar sizden ne bir sıkıntıyı açmaya, ne de** (onu başkalarına) **döndürmeye güç bulamazlar."**

﴾57﴿ **İşte bu** (şirk koşa)**nların tapmakta oldukları o kimseler; hangileri** (Allâh'a) **en yakınsa onlar bile Rablerine** (ibadet ederek yaklaşmaya) **vesî le aramaktadırlar/hangileri** (Allâh'a) **daha yakın olacak diye Rablerine vesîle aramaktadırlar/,** (di ğer kullar gibi) **O'nun rahmetini ummaktadırlar ve azâbından**

korkmaktadırlar. Şüphesiz senin Rabbi nin azâbı (peygamberler ve melekler dâhil tüm kullar tarafından) **sakınılan bir şey olmuştur.**

﴾58﴿ (İyi-kötü) **herbir karyeyi, böylece mutlaka Biz onu kıyâmet gününden önce helâk edicileriz, ya da ona şiddetli bir azap ile azap edicileriz. İşte bu** (karar) **o** (Levh-i Mahfûz nâmındaki) **kitap ta yazılı bir şey olmuştur.**

﴾59﴿ **Bizim** (Kureyş'in istediği) **o âyet** (ve mucize)**leri göndermemize sadece evvelkilerin onları yalanlamış olması mâni olmuştur. Biz Semûd** (toplumun)**a, açıkça görünen bir âyet/**(kendilerine) **basîret veren bir âyet/ olarak o** (kayadan çıkardığımız) **dişi deveyi vermiştik. Ama onlar** (o deveye bir mûcize olarak inanacak yerde, onu boğazlayarak) **ona** (karşı nankörlük etmiştiler ve bu sebeple kendilerini azâba maruz bırakarak nefislerine) **zulmetmiştiler. Oysa Biz** (ümmetlerin istediği) **o âyetleri ancak** (inanmamaları hâlinde köklerini kazıyacak bir azâbın âcilen kendilerine geleceğine dâir) **büyük bir korkutma olarak göndermekteyiz./ Oysa Biz** (istenmeden gönderdiğimiz mûcizeleri ve Kur ân'a âit) **o âyetleri ancak** (âhiret azâbından) **büyük bir korkutma olsun diye göndermekteyiz./**

Kureyş müşrikleriyle aynı tabîata sahip olan Âd ve Semûd kavimleri, istedikleri mucizeleri gördükleri halde inanmamaları yüzünden, köklerini kazıyacak peşin bir azâba maruz kalmışlardır. Mekke müşrikleri de Safâ dağının altına dönüştürülmesi, Mekke'deki dağların giderilmesi, ölülerin diriltilmesi gibi bir takım mucizeler istemişlerdir. Fakat geçmiş ümmetlere uygulanan o değişmez İlâhî sünnet gereği, istedikleri verildiği halde inanmamaları durumunda acilen hepsi birlikte helâk edileceklerdir. Ama Allâh-u Te'âlâ âhir zaman ümmetinin

kıyâmet gününe kadar geciktirilmesine hükmettiği için onlara her istediklerini vermemiştir. *(Nesefî)*

﴾60﴿ **Hani Biz sana: "Gerçekten senin Rabbin tüm insanları/o** (sana düşman olan) **insanları/** (ilmiyle ve kudretiyle) **kuşatmıştır.** (Dolayısıyla onların hiçbir yaptıkları Allâh-u Teâlâ'ya asla gizli değildir. Yakında Kureyş müşriklerini de Bedir'de çökertecektir. Zira tüm kullar O'nun kudret elindedir. Artık onlara aldırma ve vazifen olan teblîğ işini yerine getirmeye devam et!)**" buyurmuştuk. Biz** (Mi'râc gecesi) **sana** (ayan beyan) **göstermiş olduğumuz o hâdiseyi/Biz sana** (Hudeybiye senesi Mekke'ye girişinle ve daha sonra Bedir vak'asıyla alâkalı) **göstermiş olduğumuz o rüyayı/ bir de** (yiyicileri) **Kur'ân'da lânetlenmiş olan o** (zakkum) **ağacı**(nı) **ancak insanlar için bir fitne** (ve bir imtihan vesîlesi) **yapmışızdır. Biz onları** (dünya ve âhiret tehlikeleriyle) **korkutmaktayız! Ama bu onları ancak pek büyük bir azgınlık bakımından artırmaktadır.**

Nitekim Mi`râc hâdisesini duyan bazı Müslümanlar bu imtihanı kaldıramayarak dinden dönmüştür. Ebû Cehil, cehennemde yetişen zakkum ağacını duyunca: "Duymuyor musunuz ki, Bu Muhammed hem sizi taşları yakan bir ateşle korkutuyor, hem de o ateşte ağaç yetiştiğini iddia ediyor!" diyerek insanları fitneye düşürmüş, sonra da: "Biz kaymak ve hurmadan başka bir zakkum tanımıyoruz! Ey arkadaşlar, haydi gelin de biraz zıkkımlanalım!" diye alay etmeye başlamıştır.

﴾61﴿ **Vaktâ ki Biz meleklere: "Âdem'e secde edin!"** (diye emir) **buyurmuştuk. Bunun üzerine İblîs dışın da hepsi secde yapmıştılar, o ise: "Bir çamur olarak yaratmış olduğun kimseye mi secde yapacağım?" demişti.**

﴾62﴿ **O** (yüce Zât'ıma karşı küstahça)**: "Gördün mü kendini**(n ne yaptığını)**? İşte şu bana karşı üstün kılmış olduğun kimse** (var ya)**; eğer beni kıyâmet gününe kadar geciktirecek olursan, andolsun ki; elbette pek azı dışında onun zürriyetini mutlaka** (azdırarak) **helâk edeceğim/**(istediğim ta rafa doğru) **sürükleyeceğim/**(kendilerini) **kuvvetlice istilâ ede** (rek hâkimiyetim altına girdire)**ceğim/!" demişti.**
﴾63﴿ (Allâh-u Te`âlâ) **buyurdu ki: "**(Yürü) **git** (istedi ğini yap)**! Artık içlerinden kim sana uyarsa, şüphe siz ki mükemmel bir karşılık olarak ancak cehen nem sizin cezanızdır.**
﴾64﴿ **Onlardan gücün yetmiş olduğu kimseyi** (kötülüklere ça ğırmak üzere vesvese veren) **sesinle** (çal gı aletleriyle, oyun ve eğlencelerle) **kaydır/rahatsız et/hareketlendir**(erek neşelendir)**/,** (Allâh'a isyan uğrunda mesâi sarf edeninsan ve cin) **süvârilerin ve pi yâdelerinle onlara haykır/onlara karşı** (tüm hilele rini) **yığın yap/, bir de sen** (putları adına kurban ettik leri ve dilediklerine haram kıldıkları hayvanlarda, fâiz, rüşvet gibi haram yollardan kazandıkları ve kötü yolla ra harcadıklarında, bir de israfla çarçur ettikleri) **malla r**(ın)**da ve** (diri diri gömdükleri, zinadan doğurdukları, Allâh'tan gayrine nispet ederek: "Şunun kulu, bunun kulu" diye ad taktıkları ve besmelesiz ilişkilerden do ğurdukları) **çocuklar**(ın)**da kendilerine ortak ol! Böylece sen onlara** ("Putlar size şefaat edecektir!", "Kıymetli soyunuz nedeniyle Allâh katında değerlisi niz!", "Âhiret yoktur, siz dünyadan istifâdeye bakın!" gibi birtakım) **vaad**(ler) **de bulun!" Oysa şeytan on lara** (doğru gösterdiği) **bir aldatmacadan başkasını vaad etmemektedir.**
﴾65﴿ (O zaman Allâh-u Te'âlâ buyurdu ki) **"Benim** (muhlas, seçkin ve fazîlet ehli olan) **kullarım** (var ya)**; gerçekten de senin için onlar üzerinde hiçbir güç olamaz.** (Ey insan! Seni

şeytanın şerrinden koruması için Kendisine güvenip işlerini ısmarlayacağın) **bir Vekîl olarak Rabbin yeterli olmuştur!**
﴾66﴿ (Ey insanlar!) **Rabbiniz ancak O Zât'tır ki; faz lından** (rızkınızı) **arayasınız diye sizin için denizde gemileri yürütmektedir. Şüphesiz ki O, dâima size** (çok acıyan bir) **Rahîm olmuştur.**
﴾67﴿ (Ey müşrikler!) **Denizde size** (büyük bir fırtına nedeniyle boğulma endişesi gibi) **bir zarar dokundu ğu zaman, O** (Allâh-u Azîmüşşâ) **ndan başka tapmakta olduklarınız**(ın tamamı aklınızdan ve fikrinizden) **kaybolur gider. Ama O** (duanıza icâbet edip) **sizi karaya** (çıkararak) **kurtardığında,** (i man ve ihlâstan) **yüz çevirirsiniz. Zaten o** (kâfir) **insan** (nimetlere karşı) **pek nan kör olmuştur.**
﴾68﴿ **Yoksa siz** (bir seferinde fırtınadan kurtuldunuz diye) **O'nun sizi** (kendinizi güvende hissettiğiniz) **kara tarafında batırmasından yahut üzerinize taşlar fır latan bir rüzgâr salıvermesinden emin mi oldunuz? Sonra kendiniz için** (sizi koruyacak) **bir vekil de bulamazsınız!**
﴾69﴿ **Yahut** (kurtuluşunuzun ardından tekrar sizi gemiye binmeye mecbur bırakacak birtakım sebepler yaratarak) **diğer bir kere sizi ona iâde etmesinden, peşi sıra da üzerinize kırıp geçiren bir rüzgâr salmasından ve kâfirliğiniz sebebiyle/**(bir önceki kur tuluş nimetine) **nankörlüğünüz sebebiyle/ sizi he men suyla boğmasından emin mi oldunuz? Sonra da bununla ilgili Bize karşı sizin için bir yardımcı/bir intikam alıcı/bir hak arayıcı/ da bu lamazsınız!**
﴾70﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz Âdemoğullarını çok şerefli kıldık. Kendilerini karada ve denizde** (çeşitli ulaşım vâsıtalarıyla) **taşıdık. Onlara** (yağ, kaymak, hurma ve helva gibi) **çok lezzetli şeylerden bazı rızıklar verdik ve yaratmış**

olduğumuz kimseler den pek çoğu üzerine onları iyice üstün kılarak fazîletli yaptık. (Zira meleklerin peygamberleri, peygamberler dışındaki Müslümanlardan üstündürler! Bu yüzden Âdemoğulları yaratıkların tamamına karşı değil, birçoğuna karşı üstün kılınmışlardır.)
İnsanın üstünlüklerinden bir kısmına örnek olarak tefsirler de; güzel kılık, dengeli mizaç, ayakları üzerinde durabilme, anlayış kabiliyeti, konuşma, işaret etme, yazı yazma, dünya ve âhiret saâdetlerini kazanma sebeplerine ulaşım, yeryüzünde bulunanlara karşı hâkimiyet kurma, birçok sanatlar icra etme, sebeplere tevessül, yemeklerini elleriyle yiyebilme, erkeklerin sakallara, kadınlarınsa saç örgülerine sahip olmaları gibi bazı meziyetler zikredilmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)
﴾71﴿ (Soy-sop bağlantıları kopup, ameller devreye girdiğinde) **tüm insanları** (peygamberler, âlimler, şeyh ler, kitaplar ve dinler gibi, dünyada tâ bi olmuş bulun dukları) **imamlarıy la** (irtibatlandırarak: "Ey falan pey gamberin ümmetleri! Ey falan müç tehidin tâbileri! Ey falan şeyhin müritleri! Ey şu kitabın ehli! Ey şu dinin mensupları!" şeklinde) **çağıracağımız günü** (aklınız dan hiç çıkarmayın)**! Artık her kime o** (amellerinin yazıldığı) **kitabı sağ eliyle verilirse, işte onlar** (dünyada okuyup yazma bil meseler de, orada) **kitaplarını** (sevinçle) **okuy**(up, yapmış oldukları sâ lih amellere vâkıf ol)**acaklar ve onlar** (sevapları eksiltile rek) **en ufak bir şeyle/** (hurma) **çekirdeği**(ni)**n boşlu ğun daki ip kadar/ çekirdek zarı kadar/parmaklar arasından çıkan kir kadar/ bile haksızlığa uğratıl mayacak** (bilakis kat kat mükâfata nâil kılınacak)**lardır.**
﴾72﴿ **Her kim işte bu** (dünyası)**nda** (Rabbinin ken disine bahşettiği nimetleri düşünerek hakikati görecek yerde, kurtuluş yoluna eremeyen bir) **kör olduysa, o, âhirette de kör /o,**

âhirette (kendisini kurtaracak yollara erişmekten daha ziyâde mahrum ve) **daha faz la kör/, yol bakımından da** (dünyadakinden) **daha ziyâde sapıktır.**

﴾73﴿ (Habîbim!) **Gerçekten onlar Bizim aleyhimize o** (Kur â)**ndan başkasını** (isnat ederek) **iftira edesin diye, sana vahyetmiş olduğumuz** (emirler ve yasaklarla ilgili) **şeylerden seni döndürmeye elbette yaklaşmıştılar. İşte o**(nların isteklerine uyduğun) **zaman elbette seni bir dost edinirlerdi.** *Bu âyet Sakif kabilesi hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki onlar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek: "Sen bize mahsullerimizden öşür vermemek, namazda eğilmemek, lehimizde olan fâizleri tahsil etmek, aleyhimize olan fâizlerden kurtulmak, putlarımızı elimizle kırmamak, bir sene daha Lât putumuza tapmadığımız halde ondan başka bir suretle istifâde etmek, Mekke haremi gibi bizim vadimizin de harem ilan edilmesi gibi, Araplara karşı iftihârımızı sağlayacak birtakım hasletler verinceye kadar biz senin dinine girmeyeceğiz!" demiştiler. (Beyzâvî, Hâzin, Âlûsî)*

﴾74﴿ **Biz seni** (koruyup) **sabit kılmış olmasaydık, muhakkak sen** (onların iman etmesine çok düşkün ol duğun için, belki zamanla tamamen yola gelirler diye birazcık taviz vermeyi düşünerek) **yakın olmuştun ki onlara pek az bir şeyle elbette çok az da olsa meyledecektin.**

﴾75﴿ **Ama o** (kişilerin uygunsuz isteklerine azıcık dahi meyil gösterecek olduğun) **zaman** (yüce makamına nispetle suçun büyük olacağından) **elbette Biz sana**(, bu durumda başkalarına) **hayat**(larında yapacağımız azâb)**ın da kat katını, ölümün** (şiddetlerinin) **de kat katını tattırırdık. Sonra kendin için Bize karşı hiç bir yardımcı da bulamazdın.**

﴾76﴿ **Yine onlar seni oradan çıkartsınlar diye** (türlü türlü muhâsara ve sıkıştırmalara maruz bırakarak) **elbette seni o** (Mekke'deki) **yer**(in) **den rahatsız etmeye gerçekten çok yaklaştılar. Ama o takdirde onlar da senin arkanda ancak pek az kalabileceklerdir.**
Bu âyetin haberi bir mucize olarak aynen gerçekleşmiştir. Nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hicretinden bir sene sonra küfrün elebaşları Bedir'de helâk edilmişlerdir.
﴾77﴿ **Gerçekten senden önce göndermiş olduğu muz elçilerimizin** (karşısına dikilip, onları yurtların dan çıkaran kâfirlere) **sürekli** (uyguladığımız) **âdeti** (miz) **olarak** (seni hicrete mecbur bırakanlara da aynı muameleyi yapacağız)**! Sen Bizim sürekli âdetimiz için hiçbir değiştirme bulamazsın!** (Zira Bizim kanunlarımızı değiştirecek hiçbir güç yoktur. Biz de kurallarımızı bozmamaya kararlıyız!)
﴾78﴿ **Güneşin** (gündüzün yarı dâiresinden) **kayması ânında** (öğle namazını)**, gecenin karanlığına dek** (uzanan süreçte ise; ikindi, akşam ve yatsı vakitlerine ulaştığın zaman) **o** (farz) **namaz**(lar) **ı ve** (imsak vakti ile güneş doğumu arasında) **sabah namazını hakkıyla kıl! Çünkü şüphesiz sabah** (namazın)**ın** (diğer namaz lara nispetle çokça okunan) **Kur'ân'ı** (gece ve gündüz meleklerinin, ayrıca birçok namaz kılan insanların işti râkiyle, kalabalık topluluklar tarafından) **hazır bulu nulan bir amel olmuştur.**
﴾79﴿ **Gecenin bir kısmını da** (boş geçirmeyip) **sa dece senin için** (beş vakit namaza) **fazlaca ilâve edil miş bir farz olarak onunla uyanık geçir** (böylece Kurân okuyarak teheccüd namazı kıl)**! Rabbinin seni** (kıyâmet günü dirilterek) **Makam-ı Mahmûd'a** (o herkesin imrenip övgüler yağdıracağı şefaat makamına) **yerleştirmesi kesinleşmiştir.**

﴾80﴿ (Habîbim!) **de ki: “Ey Rabbim! Beni** (hicret edeceğim Medîne-i Münevvere’ye ve vefatımın ardın dan kabrime, günahlardan arınmış olarak) **dosdoğru** (ve hayırlı) **bir girdirişle girdir ve beni** (Mekke’den çıkartırken de, kabirden diriltirken de, tenkitlerden uzak) **dosdoğru** (ve hayırlı) **bir çıkarışla çıkar!** (Düş manlarıma gâlip olmam için) **Kendi tarafından da bana çokça yardımcı bir güç ihsan et!”**
﴾81﴿ (Habîbim! Sana Mekke fethi müyesser olduğun da, Kâ’be’nin etrafındaki putları bir bir kırarken) **de ki: “Hak** (olan İslâm ve Kur’ân) **geldi, bâtıl** (olan şirk ve şeytan) **ise helâk olup gitti! Zaten bâtıl** (bir zaman köpük gibi üstte görünse de) **gerçekten** (varlığı sürekli olmayan ve neticede) **sönmeye mahkûm** (olan) **bir şey olmuştur.”**
﴾82﴿ **Biz, inananlar için öyle bir Kur’ân indirmek teyiz ki o, büyük bir şifadır ve yüce bir rah mettir. Ama o** (Kur’ân-ı Kerîm)**,** (inkârda ısrar eden) **zâlim leri ancak büyük bir zarar bakımından artırır.**
﴾83﴿ **Biz insana** (sağlık ve bolluk gibi nimetler) **lüt fettiğimiz zaman** (Allâh’ın zikrinden) **yüz çevirir ve yanını uzaklaştırır** (böylece kibrinden dolayı Bizim taatimize sırt çevirir)**. Bir de kendisine** (hastalık ve fakirlik gibi bir) **şer dokununca,** (Allâh’ın rahmetin den) **tamamen ümit kesen biri oluverir.**
﴾84﴿ (Habîbim!) **De ki: “Herkes** (hidâyet ve dalâlet hususunda) **kendi** (yaratılış ve bünye) **sine uygun bir yol üzere çalışıp durmaktadır. Ama Rabbiniz, yol bakımından kendisi en çok hidâyette olanı hakkıyla bilendir.”**
﴾85﴿ (Habîbim!) **Sana** (insan bedeninin--- ken disiyle hayat bulup yönetildiği) **ruhtan--- soruyorlar. De ki: “Ruh** (hiçbir ana madde bulunmaksızın, sa dece) **Rabbimin** (‘Meydana gel!’) **emrinden** (yara tılmış olan şeylerden biri)**dir. / Ruh** (sadece)

Rabbi min (bildiği ve mâhiyetini kimseye bildirmediği özel) **iş**(ler)**inden** (biri)**dir./ Size ise** (Allâh-u Te`âlâ'ya âit sonsuz ve sınırsız) **ilim**(ler)**den ancak pek az bir şey verilmiştir** (ki, duyularınız vasıtasıyla o bilgilere ulaşmaktasınız. Böylece ruhu diğer yaratıklardanayıracak bazı özel vasıf larıyla ilgili bilgi edinebilirsiniz, ancak gerçek mâhi yetini bilmeniz mümkün değildir)**."**

﴾86﴿ **Andolsun ki; Biz dileseydik ger çekten sana vahyetmiş olduğumuz o** (çok değerli) **şe yi elbet te** (mushaflardan da, zihinlerden de tümüyle) **giderirdik. Sonra da sen onun** (geri alınması) **hakkında ken din için Bize karşı** (mücâdele verecek ve Bizi mecbur bırakabilecek) **bir vekil de bulamazdın!**

﴾87﴿ **Lâkin Rabbinden büyük bir rahmet** (ve son suz bir acıma eseridir ki, o Kur'ân ebedî bir mûcize ola rak kalıcı olmuştur)**! Gerçekten de senin üzerinde O'nun fazlı** (ve lütfu) **pek büyük olmuştur.** (Bu ihsâ nın bir neticesidir ki seni rasûl yapmış, en büyük kita ba mazhar kılmış ve onu hâfızanda korumuştur.)

﴾88﴿ (Habîbim! "İstesek biz de bu Kur'ân'ın bir mis lini meydana getirebilirdik!" şeklinde laflar sarf eden Nadr ibni Hâris gibi kâfirlere) **de ki: "Andolsun; işte bu** (fesâhat, belâğat, eşsiz düzenleme ve üstün mana lara sahip olan) **Kur'ân'ın bir benzerini** (meydana) **getirmek üzere tüm insanlar ve cinler bir araya gelseler de, onun bir mislini getiremezler. Velev ki onların bir kısmı diğer bir kısma arka çıkan** (des tekçi) **kimseler olsun!**

﴾89﴿ **Andolsun ki muhakkak Biz, insanlar için iş te bu Kur'ân'da her misali türlü türlü** (farklı ve etki li) **şekillerle tekrar tekrar elbette iyice açıkladık. Ama insanların pek**

çoğu inkârdan başkasından kaçın(arak ısrarla kâfir likte kal)**mıştır.**

﴾90﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (Kur'ân gibi bir mûcizeyi müşâhede ettikten sonra, kendi istedikleri bazı diğer mucizeleri de görmelerine rağmen hâlâ inatçılık yapa rak) **dediler ki: "Biz sana asla inanmayacağız, tâ ki sen bizim için bu yerden bir göze fışkırtasın...**

﴾91﴿ **Yahut hurmalıktan ve asmalıktan sana ait bir bahçe olsun da, aralarında tam bir akıtmayla** (şarıl şarıl) **ırmaklar akıtasın...**

﴾92﴿ **Ya da** (inanmamamız hâlinde başımıza belâlar geleceğini) **iddiâ ettiğin gibi, göğü üzerimize parça lar hâlinde düşüresin veya** (iddiânın doğruluğuna) **bir kefil olarak Allâh'ı ve melekleri getiresin/veya Allâh'ı ve melekleri** (göreceğimiz şekilde) **tam karşı** (mız)**da olarak getiresin/...**

﴾93﴿ **Yahut da sana ait altından bir ev olsun ya da sen semâ** (katmanların)**da yükselesin.** (Bunu yapsan bile) **senin** (göğe) **yükselişine de asla inanmayacağız, tâ ki sen bize kendisini okuya bileceğimiz** (ve içinde seni tasdik eder mâhiyette âyet ler göreceğimiz) **bir kitap indirinceye kadar!" De ki: "**(Bu uygunsuz istekleriniz karşısında o ka dar şaşa kaldım ki, herhangi bir şeyden âciz kalmaktan tenzîh ve) **tesbîh olsun Rabbime! Ben** (gönderilen diğer peygamber ler gibi) **beşer olan bir rasûlden baş kası değilim** (ki, benden insan tâkatinin erişemeyeceği şeyler istiyorsunuz. Nasıl ki geçmiş peygamberler ümmetlerine, her iste dikleri mûcizeyi değil de, toplumlarının durumuna uy gun şekilde Allâh-u Te`âlâ'nın izhâr ettiği mucizeleri gös termekteydiler, ben de sizin keyfinize göre değil, ancak Rabbimin uygun gördüğü mûcizeleri açıklamaktayım)**!"**

﴾94﴿ **Kendilerine hidâyet**(in ta kendisi olan pey gamber ve Kur'ân) **geldiği zaman, insanların inan malarına: "Allâh, peygamber olarak bir beşeri mi göndermiştir?" demelerinden** (ve Allâh-u Te`âlâ'nın bir insanı peygamber olarak göndermesini kabullene meme le rinden) **başka bir şey en gel olmamıştır.**
﴾95﴿ (Rasûlüm! Onların bu şüphelerine karşı) **de ki: "Eğer yerde** (sizin yerinize) **yer leşenler olarak birtakım me lekler bulunmuş olsaydı da, onlar** (göğe yükselmeyip sizin gibi sürekli dünyada) **dolaşsaydı lar, elbette Biz onlara rasûl olarak gökten bir melek indirirdik!** (Böylece onlara hayrın öğretilmesine ve hidâ yet bul ma larına imkân sağlamış olur duk. Ancak sizin gibi in sanlara melek gönderilmesinin hiçbir anlamı olamaz. Zira onlarla anlaşmanızı sağlayacak hiçbir ortak vas fınız bulunmamaktadır. Herkese peygamberlik vereme ye ce ği mize göre; içinizden uygun gördüğümüz bir zâtı bu makama seçip ona göndereceğimiz melek vasıta sıyla size vahiylerimizi bildirmekteyiz.)**"**
﴾96﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Size gönderilmiş hak bir peygamber olduğuma dâir) **benimle sizin aranızda gerçek bir şahit olarak Allâh yeterli olmuştur. Şüphesiz ki O, dâima kullarını**(n gizliaçık tüm hallerini hakkıyla bilen ve tüm yaptıklarını tam mana sıyla gören bir) **Habîr ve Basîr olmuştur.** (Dolayısıyla herkese hak ettiği cezayı verecektir. Habîbim! Artık sen rahat olabilirsin, üzülmene hiçbir mahal yoktur. Ama o kâfirler başlarına gelecek azaplara hazır olsunlar!)
﴾97﴿ **Allâh her kimi**(n doğru yola ulaşma isteği doğrultusunda çaba sarf ettiğini bilir de, kendisini) **hidâyet buyurursa, işte hidâyete eren ancak odur! Her kimi de** (Rahmân'ı dinlemeyen, bilakisşeyta nın vesveselerine gönlünü açmış biri

olarak bildiği için) **saptırırsa, artık sen asla onlar için O'ndan başka yardımcılar bulamazsın** (ki, kendilerini doğru yola iletebilsinler)**! Kıyâmet günü ise Biz onları körler, dilsizler ve sağırlar halinde yüzleri üzere** (sürüklenir vaziyette) **haşredeceğiz. Barınakları ancak cehennemdir ki, o**(nun alevleri, derilerini ve etlerini yaktıktan sonra) **sinmeye başladıkça, Biz** (kendilerine taptaze deriler ve etler vererek) **onları** (yanıp) **tutuşma bakımından artırırız!**

﴾98﴿ **İşte Onların cezası ancak budur! Şu sebeple ki onlar gerçekten Bizim âyetlerimizi inkâr etmiştiler ve: "**(Çürümüş) **birtakım ke mikler ve ufalanmış bir toprak olduğumuz zaman gerçekten Biz mi, elbette biz mi yepyeni bir yaratılışla diril tilecek kimseleriz!" demiştiler!**

﴾99﴿ **Onlar bilmediler mi ki; gökleri ve yeri yarat mış bulunan O Allâh, kendilerinin benzeri** (olan in san türleri)**ni yaratmaya gerçekten de Kâdir'dir? Zaten O onlar**(ın diriltilmesi) **için bir süre belirlemiş tir ki, on**(un vukuun)**da hiçbir şüphe yoktur. Ama yine de o zalimler kâfirlikten başka her şeyden geri durmuştur.**

﴾100﴿ (Habîbim! Senden uygunsuz birçok istekte bu lunan o müşriklere) **de ki: "Eğer siz Rabbimin rahme tinin hazinelerine sahip bulunsaydınız, elbette o zaman harcama**(kla tükenir) **endişesiyle** (cimrilik eder de, elinizde bulunanı sıkıca) **tutardınız. Zaten insan** (yaratılışı itibarıyla) **çok az harcayan bir cimri olmuştur!"** (Çünkü o muhtaç bir varlık ola rak yaratılmıştır. Muhtaç kimsenin ise zarurî ihtiyaçla rını karşılayacak şeylere düşkün olması ve onları kendi ne ayırması kaçınılmazdır. Ama bazen övgü isteği ve sevap beklentisi gibi hâricî nedenlerle cömertlikte bu lunmaktaysa da, bu onun aslî yaratılışında bulunan cimrilik vasfıyla çelişmez.)

﴾101﴿ **Andolsun ki; elbette muhakkak Biz Mûsâ’ya pek açık dokuz mûcize vermiştik. İşte İsrâiloğullarına sor ki; hani o** (Mûsâ (Aleyhisselâm)) **onlara geldiği zaman Firavun ona: “Ey Mûsâ! Gerçekten elbette ben, senin büyülenmiş /büyücü/ bir kimse olduğunu** (ve bu yüzden aklın karışarak peygamberlik iddiâsına kalkıştığını) **sanıyorum!” demişti.**
İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayet edildiğine göre; âyet-i kerîmede zikredilen dokuz mûcize; ejderhaya dönüşen asâ, koltuğunun altına sokup çıkardığında gözleri kamaştıracak derecede parlayan yed-i Beyzâ (bembeyaz el), inkârcılara çekirge, bit, kurbağa ve kan musallat kılınarak ev-ocak, kap-çanak her şeyin onlarla dolması, ümmeti için taştan su fışkırması, denizin yarılması ve Tûr dağının sökülüp İsrâiloğullarının üzerine getirilmesidir. Bazı âlimlere göreyse bunlardan biri, inkârcılarının suretlerinin döndürülmesidir ki, buna örnek olarak; bir adamın hanımıyla birlikte yatağında yatarken ikisinin de taş oldukları, hatta ekmek pişiren bir kadının ayakta dururken taşa döndüğü zikredilmiştir. Bazı ulemâ bu âyetlerden, kitabın âyetlerinde geçen bazı hükümlerin kastedildiğini zikretmişlerdir. Nitekim Safvân ibni Ğassân (Radıyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre; bir Yahudi, arkadaşına: “Gel şu peygambere bir şeyler soralım!” deyince, diğeri: “Ona peygamber deme, sonra işitirse sevincinden gözü dört açılır!” dedi. Böylece ikisi Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek bu âyette Mûsâ (Aleyhisselâm)a verildiği bildirilen dokuz âyetin neler olduğunu sorduklarında Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Allâh’a hiçbir şeyi ortak koşmayın, haksız yere Allâh’ın haram kıldığı cana kıymayın, zina yapmayın, fâiz yemeyin, büyü yapmayın , suçsuz insanları öldürtmek için yöneticilere götürmeyin, israf yapmayın, namuslu

kadınlara iftira etmeyin ve harpten kaçmayın, özellikle de siz ey Yahudiler! Cumartesi gününde haddi aşmayın!" buyurunca hemen Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ellerini öperek: "Biz senin gerçekten de hak peygamber olduğuna şâhitlik ediyoruz!" dediler. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Peki sizin bana uymanıza engel olan şey nedir!" diye sorunca onlar: "Biz, sana uymamız durumunda Yahudilerin bizi öldürmesinden korkarız!" dediler. (Hâzin, Nesefî, Beyzâvî)

﴾102﴿ **O da: "Andolsun ki; muhakkak sen işte bun**(ca hârikulâde olay)**ları ancak göklerin ve yerin Rab binin açık delilller hâlinde indirmiş olduğunu elbet te bilmektesin! Ey Firavun! Gerçekten elbette ben de senin helâk olmuş/lânetlenmiş/hayırlardan döndürülmüş/ bir kimse olduğunu** (ke sin olarak) **sanmaktayım!" dedi.**

﴾103﴿ **Derken o** (Firavun) **onları o topraktan sür gün edip çıkarmak istedi de, hemen Biz onu ve bera berinde olanları topluca suyla boğduk.**

﴾104﴿ **On**(ların boğulmasın)**dan sonra İsrâiloğullarına: "**(Sürgün edilmek istendiğiniz) **bu** (Mısır ve Şam) **toprağ**(ın)**a yerleşin! Artık** (ölümünüzün ardından) **âhiret vaadi geldiği zaman sizi karışık bir halde topluca** (mahşere) **getireceğiz!" buyurduk.**

﴾105﴿ **Biz onu ancak** (indirilmesini gerektiren bir) **hak** (ve hikmet) **ile** (koruyucu melekler gözetiminde, şeytanların bir şey katıp karıştırmalarından mahfuz olarak) **indirdik, o da hak ile indi. Biz seni de ancak** (itaat edenlere) **bir müjdeleyici ve** (isyan edenlere) **bir uyarıcı olarak gönderdik.**

﴾106﴿ **Kur'ân'a gelince; Biz onu, sen kendisini in sanlara acele etmeden yavaşça okuyasın diye** (bir anda göndermeyip,

âyet âyet, sûre sûre) **ayırdık ve böylece onu** (lüzûm eden hâdiselere göre) **parça parça indirdik.**

﴾107﴿ (Habîbim! Kur'ân'ı reddedenlere) **de ki: "Siz ona inanın ya da inanmayın** (bir şey değişmez. Zira sizin Kur'ân'a inanmanız ona bir üstünlük kazandırma yacağı gibi, onu inkârınız da kendisine bir noksanlık getirmez)**!** (Siz ona inanmıyorsanız da, sizden çok daha hayırlıları ona inanmıştır. Nitekim) **o kimseler ki on dan önce kendilerine** (Tevrât'la ilgili büyük) **ilim**(ler) **verilmiştir** (ve böylece onlar geçmiş kitapları oku yup, vahyin hakikatini ve peygamberlik emârelerini iyice bilerek haklıyı haksızdan seçebilmişlerdir,) **şüp hesiz o** (Kur'ân) **onlara peş peşe okunduğu zaman secde edenler hâlinde çeneleri üstüne** (yüzükoyun) **düşerler.**

﴾108﴿ **Onlar: "**(Sözünde durmamak tan) **Rabbimizi tenzîh ederiz! Gerçekten Rabbimizin vaadi** (ezelde takdir edilmesi hasebiyle vukûu kesin olduğundan)**, el bette yapılmış** (bitmiş olarak kabul edilmesi gereken) **bir şey olmuştur.** (Nitekim O bize in dirdiği kitaplarda, âhir zamanda Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i göndereceğini ve ona bir kitap indireceğini vaad etmişti, işte bu sözünü tuttu.)" derler.**

﴾109﴿ **Böylece** (Allâh korkusundan) **ağlar oldukları halde çeneleri üstüne** (secdeye) **kapanırlar ve bu** (Kur'ân'ı dinlemek onların ilmini artır dığı gibi, aynı zamanda) **onları huşû'** (ve Rablerine karşı derin saygı) **bakımından artırır.**

﴾110﴿ (Habîbim!) **de ki: "**(O Rabbinize) **Allâh ismi verin, ya da** (O'nu) **Rahmân ismiyle adlandırın! Hangisiyle isim verirseniz,** (her ikisi de yerinde olur) **zaten** (her biri tazim ve yüceltme ifade eden) **en güzel isimler sadece O'na aittir." Namazın**(daki okuman)**ı** (müşriklere duyurup da ha kâretlerine sebebiyet verecek şekilde) **sesli yapma, onu** (arkanda

kılanların duyamayacağı kadar) **çok da kısma! İşte Bu**(nlar) **ara**(sın)**da** (orta) **bir yol ara!**

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Rahmân ismiyle dua yaptığını duyan müşriklerin: "Bizi iki ilâha tapmaktan nehyediyorsun, kendinse iki ilâha dua ediyorsun!" demeleri üzerine, ayrıca Yahudilerin: "Allâh Tevrât'ta Rahmân ismini çok kullanmaktayken, sen bu ismi az zikrediyorsun!" sözlerine karşı bu âyet inmiştir.(Hâzin, Nesefî, Beyzâvî)

﴾111﴿ (Rasûlüm! Sana ve ümmetine lütfetmiş oldu ğum bunca nimetlerime karşı Bana hamd etmek üzere) **"Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki, O hiçbir çocuk edinmemiştir, mülkte Kendisi için hiçbir or tak mevcut olmamıştır,** (güçsüz bir duruma düşmek ten münezzeh olduğu için) **Kendisini âcizlikten koru yanı da bulunmamıştır!" de! Ve** (yine de hakkıyla Kendisine tazimde bulunamadığını itiraf etmek üzere) **O'nu iyice yücelterek büyüklükle vasıfla!**

ONSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kehf

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak İbni Abbâs ve Katâde (Radıyallâhu anhüm)den rivayet edildiğine göre 28. âyet-i kerîme, Mukatil (Rahimehullâh)`dan rivayete göreyse son dört âyet-i kerîme Medenî'dir. 110 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki,** (insanları iki cihan saadetine ulaştıracak) **o** (Kur'ân-ı Kerîm gibi büyük bir) **kitabı** (en büyük) **kulu** (Muhammed Mustafa'sı)**na indirmiştir ve** (lafız düşüklüğü, mana çelişkisi ve haktan ayrılış gibi) **en ufak bir eğrilik bile onun içerisine koymamıştır.**

﴾2﴿ (O Rabbiniz Kur'ân'ı hiçbir aşırılık ve noksanlık bulunmayan mutedil ve) **dosdoğru** (bir kitap) **olarak/** (kulların menfaatlerini) **düzenleyici olarak/**(geçmiş kitapların doğruluğuna) **şâhit olarak/** (indirmiştir)**! Tâ ki O** (Allâh)**, Kendi tarafından** (uygulanacak) **pek çetin ve çok büyük bir azapla** (kâfirleri) **korkutsun, salih ameller işlemekte bulunan o imanlı kimsele ri de müjdelesin ki; gerçekten pek güzel ve çok de ğerli bir mükâfat sadece onlara âittir!**

﴾3﴿ (Cennet gibi o yüce makam) **içerisinde ebediyyen kalıcılar olarak!**

﴾4﴿ (Allâh-u Te`âlâ Kur'ân'ı) **Özellikle de: "Allâh bir çocuk edindi!" demiş olan o** (müşrik) **kimseleri** (ebe dî azaplarla) **korkutsun diye** (indirmiştir)**!**

﴾5﴿ **Bu** (Allâh-u Te`âlâ'ya çocuk isnadı)**na dâir ne kendileri için, ne de babaları** (ve ataları) **için hiçbir bilgi bulunmamaktadır.** (Bu söz ancak aşırı cehâletten, yan lış ve

himlerden ve geçmişlerini körü körüne taklitten kaynak lanmıştır.) **Ağızlarından çıkmakta olan bir söz olarak o ne** (ka dar) **büyük** (azapları gerektiren bir şey) **olmuştur! Onlar büyük bir yalandan başkasını söylememektedirler.**

﴾6﴿ (Habîbim!) **Onlar işte bu** (İlâhî) **söz** (olan Kur'ân-ı Kerîm)**e inanmazlarsa sen onların peşleri sıra** (ke der lere düşüp) **şiddetli bir üzüntüyle kendini helâk mi ede ceksin?** (Sakın böyle yapma, onlar hakkındaki hükmü Bize havâle et!)

﴾7﴿ **Gerçekten de Biz yer üzerinde bulunanları ona** (ve kendisinde yaşayanlara) **ait bir ziynet yaptık, tâ ki amel bakımından hangisi daha güzel olacak diye o** (in sa)**nları imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **edelim!**

﴾8﴿ **Ama muhakkak ki Biz elbette onun üstünde olanları** (bunca donanımından sonra) **bitkisiz kupkuru bir toprak hâline çeviricileriz!** (O halde kullarımız onun ge çici yeşilliğine ve süsüne aldanıp da âhireti unutmasınlar.)

﴾9﴿ (Habîbim!) **Yoksa sen Kehf ve Rakîm** (adlı levha da isimleri yazılı bulunan mağara) **ashâbının** (uzun süre uyutulduktan sonra uyandırılmaları kıssasının)**, gerçekten Bizim** (varlığımıza ve birliğimize delâlet eden) **âyetlerimiz arasından, çok şaşılacak bir şey olduğunu mu sandın?** *(Hâlbuki, toprak üzerinde bulunan bu kadar sayısız cinsleri ve türleri tek bir maddeden, farklı farklı özelliklerde ve şekillerde yaratıp canlandırmak, sonra tekrar kurutup toprağa döndürmek, daha sonra da tekrar yeşertmek, elbette ki Ashâb-ı Kehf'in ilginç kıssasından çok daha dikkat çekicidir!)*

﴾10﴿ **Hani o** (zorba kâfir Dekyânûs tarafından şirke zorlanan, fakat ona boyun eğmeyen) **gençler** (şehirde iman larını koruyamayacaklarını anlayınca) **o mağaraya sığınmış ve: "Ey Rabbimiz! Tarafından bize** (mağfiret, bol rı zık ve düşmandan

emniyet kazandıracak) **büyük bir rahmet ver! Ve** (hicretle alâkalı bu) **işimizden ötürü bizim için** (selâmet sebeplerini hazırla ve maksadı mı za ulaştıra cak yolu bulmamıza) **tam bir isâbet** (için gerekli olan va sıtaları) **hazırla!" demişlerdi.**

﴾11﴿ **Böylece Biz sayılı birçok seneler o mağarada onların kulakları üzerine** (bir uyku perdesi) **vurduk** (bu nedenle onlar hiçbir sesten etkilenmeyecek şekilde yüz lerce sene uyudular)**!**

﴾12﴿ **Sonra da** (içlerinden) **iki fırkanın hangisinin, beklemiş oldukları o süreyi daha iyi saydığını bil**(di ğimiz halde, bu mûcizeyi herkese bildir)**elim diye onları** (nice yıllar sonra o derin uykularından) **uyandırdık.**

﴾13﴿ **Biz sana onların ilginç haberini hak ile** (doğruca) **anlatmaktayız. Şüphesiz onlar birtakım gençlerdi ki Rablerine** (gerçekten) **iman etmişlerdi, Biz de onları hidâyet** (ve İslâm'da sebat) **bakımından artırmıştık.**

﴾14﴿ **Onlar** (o zorba kralın putlara secde baskısı üzerine ona karşı) **ayağa kalktıkları zaman Biz** (vatan dan, âile den ve maldan uzak kalmaya karşı) **kalplerine kuvvet** (ve sabır) **verdik de bu sebeple onlar dediler ki: "**(Putlar bizim Rabbimiz olamaz!) **Bizim Rabbimiz ancak gökle rin ve yerin Rabbi** (olan Allâh-u Zü'l-celâl) **dir, biz O'ndan başkasını asla ilâh diye adlandıramayız! Andol sun ki; o takdirde muhakkak Biz** (doğrudan) **pek uzak bir söz söylemiş oluruz!**

﴾15﴿ **İşte bunlar bizim** (yanlış yolda olan) **kavmimizdir ki, O'nu bırakıp birtakım ilâhlar edinmişlerdir. Onlar**(ın ilâhlıkların)**a karşı pek açık ve güçlü bir delil getirebilseydiler ya! Artık** (eş ve ortak isnat ederek) **Allâh'a karşı bir yalan uydurmuş olandan daha zâlim var mıdır?"**

İbni İshâk ve diğerlerinin nakline göre; İncîl ehli büyük günahlara bulaşıp, putlara tapmaya başladığı sırada içlerinden bazıları hak

din de sebat edebilmişti. O an için Rum diyârının hükümdârı olan Dekyânûs, Îsâ (Aleyhisselâm)`ın dini üzere sabit kalanları tek tek aratıp buldurarak, puta tapmakla ölmek arasında seçime zorluyordu. Bir kere o, Ashâb-ı Kehf'in yaşadığı Tarsûs şehrine uğrayınca, iman ehli gizlenmeye başladı. Fakat o, müfettişler salarak insanları huzuruna toplatıyordu. O bölgenin ileri gelenlerinden, Îsâ (Aleyhisselâm)`ın dini üzere olan birtakım delikanlılar bu durum karşısında ağlayıp dua ederek Allâh-u Te`âlâ'ya yalvardıkları sırada bekçiler onları yakalayıp o zorba hükümdârın karşısına çıkarttı. O onlara: "Siz niçin bizim putlarımız adına kurban kesmiyorsunuz, ya bunu yaparsınız, ya da öldürülürsünüz!" deyince onlar: "Bizim ilâhımızın azameti gökleri yerleri kaplamıştır, biz asla O'ndan başka kimseye ibadet etmeyiz, sen bildiğini yap!" dediler. Buna çok kızan hükümdar üzerlerindeki süslü elbiselerin ve takıların çıkartılmasını emrettikten sonra: "Sizin cezanızı hemen verirdim ama gençliğinize bağışlıyorum ve size düşünmeniz için biraz süre tanıyorum!" dedi. Kendisi de o sırada bir işi için başka bir vilâyete gitti. O arada istişâre yapan delikanlılar, evlerin den bir miktar azık alıp bir kısmını sadaka vermeye, diğerlerini de yanlarına almaya karar verdiler ve yakınlarında bulunan Bencilûs dağındaki bir mağaraya sığınma kararı aldılar. Yollarına çıkan bir köpek peşlerine düşünce onu defaatle kovmalarına rağmen yanlarından uzaklaşmadı ve sonunda dile gelerek: "Ben Allâh'ın sevdiklerini seviyorum, siz uyuyun, ben sizi beklerim!" dedi. Onların mağaradaki amelleri namaz, oruç ve zikirden başka bir şey değildi. Yiyecek işlerine bakan Yemlîhâ her sabah kılık değiştirerek şehre gidip önemli ihtiyaçlarını temin eder ve olup biteni öğrenip onlara bildirirdi. Bir zaman böyle geçtikten sonra bir gün ağlayarak yanlarına geldiğinde, zorba

hükümdârın döndüğünü ve onların babalarını sorguya çektiğini, onların da kurtulmak için: “Çocuklarımız bize isyan ettiler, mallarımızı da yağmalayıp dağa kaçtılar!” dediklerini haber verince hep birlikte secdeye kapanarak Allâh-u Te`âlâ’ya yalvarmaya başladılar, sonra güneş battığı sırada başlarını kaldırıp aralarında istişâre ederlerken Allâh-u Te`âlâ onların üzerine bir uyku salıverdi. Köpekleri de kapıda uyuya kaldı. Hükümdâr onların yerini bulunca, ne yapacağına karar veremedi, sonunda Allâh-u Te`âlâ onun kalbine mağaranın kapısını kapatarak onları ölüme terk etme fikrini getirdi. Çünkü Allâh-u Te`âlâ hem bu şekilde onlara ikramda bulunmak hem de onları ölümden sonra dirilmeye delâlet eden bir âyet yapmak istiyordu. Böylece hükümdar o mağarayı onlara mezar yapmak üzere kapatma kararı aldı. Fakat Dekyânûs’un yakınlarından olup imanlarını gizleyen iki kişi bu delikanlıların dinlerini, soylarını, sayılarını, kaybolma tarihlerini ve kimden kaçtıklarını iki kurşun levhaya yazıp bir bakır tabuta koyarak mağaranın kapısına örülen duvarın içerisine yerleştirdiler ve: “Ola ki Allâh kıyâmet gününden önce mümin bir toplumu bunlardan haberdâr eder de, onlar da bu sayede bu delikanlıların kıssalarını öğrenirler!” diye düşündüler. Zamanla Dekyânûs da, adamları da öldüler, böylece yıllar ve asırlar geçti, krallar değişti. Derken o şehre Beydarûs isminde mübarek bir adam hükümdâr oldu. Fakat o zamanki toplum içerisinde kimisi dirilmeye inanıyor, kimisi de inkâr ediyordu. O kral insanların: “Dünya hayatından başka yaşantı yoktur, dirilirse de cesetler değil, ancak ruhlar dirilir!” gibi laflar sarf ettiklerini duyunca üzülüyor ve duaya sarılarak: “Yâ Rabbi! Sen bu insanların görüş ayrılıklarını bilmektesin, bir an evvel bunlara bir mûcize gönder de dirilmenin ve kıyâmetin hak olduğuna inansınlar!” diye yalvarıyordu. Bunun

üzerine Allâh-u Te`âlâ o mağaranın yakınında yaşayan bir adamın kalbine mağaranın kapısındaki duvarı yıkıp onun taşlarıyla koyunlarına bir ağıl yapması fikrini getirdi. Adam da bunu uyguladı, mağaranın kapısı açılır açılmaz Allâh-u Te`âlâ o delikanlıları uyandırdı. Böylece onlar sevinçli ve güleç yüzlü bir halde oturdular. Asırlar geçmesine rağmen Allâh-u Te`âlâ bedenlerini, güzelliklerini ve şekillerini hiçbir şey değişmeksizin aynen korumuştu. Derken onlar açlıklarını hissederek Yemlîhâ'yı gıda temini için şehre gönderdiler. O, şehre vardığında oranın halkının, hükümdârının ve durumunun tamamen değiştiğini görünce, sohbet ettiği bazı kimseler onu alıp o mümin hükümdârın huzuruna çıkardılar. O ona başlarından geçenleri anlatınca, huzurda bulunanlardan biri: "Ey millet! Bu, Allâh-u Te`âlâ'nın âyetlerinden büyük bir âyet olabilir, hadi sen bizi götür de arkadaşlarını göster!" dedi.Böylece hükûmet ricâli başta olmak üzere, küçük-büyük şehir halkının tamamı mağaranın etrafına geldiler. İki büyük yetkili en evvel yanlarına girdiler ve duvarın temelinde buldukları bakır tabutu açınca kıssalarının yazılı olduğu o iki kurşun levhaya ulaştılar. Onları okuyunca hayretler içinde kalarak, kendilerine dirilme hususunda mûcize gösteren Allâh-u Te`âlâ'ya hamdettiler, sonra o mübarek hükümdâra: "Çabucak gelirseniz büyük bir âyet göreceksiniz, zira üçyüz küsûr sene önce vefat etmiş olan birtakım delikanlıları Allâh-u Te`âlâ'nın yeniden canlandırmış olduğunu müşahede edeceksiniz!" diye haber saldılar. Bu haberi alan hükümdârın bütün dertleri giderek Allâh-u Te`âlâ'ya hamdü senâlarda bulunduktan sonra mağaraya doğru yola çıktı ve onları ziyaret ederek kucakladı. O sırada onlar tesbîh ve hamdle meşgul olarak toprak üzerinde oturuyorlardı. Böylece kralı Allâh'a emanet ettiler, koruma duaları yaptılar ve yattıkları

yerlere dönerek yeniden uykuya daldılar. O sırada Allâh-u Te`âlâ onları vefat ettirdi. Hükümdâr her birinin altın bir tabuta konmasını emretti, fakat o gece rüyasında ona: "Biz ne altından ne de gümüşten yaratılmadık, topraktan yaratıldık, sen bizi mağarada olduğumuz toprak üzerinde bırak ki Allâh bizi oradan diriltsin!" dediler. O da onları ağaçtan bir tabuta koydurdu, mağaranın kapısına da bir mescit yaptırdı ve her sene ziyâret edilmeleri için büyük bir bayram tertipledi. (Hâzin, Sâvî, Âlûsî)

﴿16﴾ (Bu gençler Dekyânûs tarafından kendilerine verilen kısa bir mühlet içerisinde düşünüp taşınıp, hicret kararı alarak yola çıktıklarında birbirlerine şöyle dediler:) **"Mâdem ki onlardan da, Allâh'tan başka tapmakta oldukları şeylerden de uzaklaştınız, artık** (ibadetinizi rahatça yapabileceğiniz) **bir mağaraya sığının da, Rabbi niz** (iki cihanda da) **rahmetinden size bolca** (hayırlar ve rızıklar) **yaysın ve** (yönelmiş olduğunuz bu) **işinizden** (kastettiğiniz neticeye ulaşasınız diye) **sizin için faydalı şeyler hazırlasın!"**

﴿17﴾ (Habîbim! Derken onlar mağaraya sığındılar ve ibadete yöneldiler. Tam bu sırada Biz onlara ağır bir uyku verdik. Sen orada bulunsaydın o mağara üzerine doğan) **güneşi görürdün ki, doğduğunda mağaralarından sağa doğru meyledi**(yor da, ışınlarıyla kendilerini rahatsız etmi)**yordu, battığında da** (yine onlara isâbet etmeyerek) **sola doğru onları kesip geçiyordu. Onlarsa onun geniş biryerindeydiler** (ki, böylece hava kendilerine rahatça ulaşabiliyordu, ne mağaranın sıkıcı havası, ne de güneşin harâreti kendilerine bir eziyet vermiyordu)**. İşte bu**(nlar)**, Allâh'ın âyetlerindendir!** (Ashâb-ı Kehf'i hidâyet ettiği gibi,) **Allâh kimi hidâyete eriştirirse, işte hidâyet bulan ancak odur! Kimi de saptırırsa, artık sen onun için asla** (kendisini) **irşâd edi**(p de doğru yolu gösteri)**ci hiçbir dost bulamazsın!**

﴾18﴿ (Habîbim! Gözleri açık olduğundan ve sağa sola çok döndüklerinden dolayı) **sen onları uyanıklar sanırsın, oysa onlar uyuyan kimselerdir! Biz onları** (bu uzun uy kularında, toprağın çürütmesinden korumak için) **sağ yöne ve sol yöne çeviriyorduk. Köpekleri de iki ön ayağını** (mağaranın) **giriş**(in)**de uzatıcıydı. Sen onları** (saçları ve tırnakları u zamış halde) **görecek olsaydın, elbette kaça rak onlardan yüz çevirirdin ve** (cüsselerinin büyüklü ğünden ve mekânlarının ıssızlığından dehşete kapılarak) **elbette onlar yüzünden büyük bir korkuyla dolardın.**

﴾19﴿ **İşte böylece** (bir mucize eseri onları yıllarca uyuttuğumuz gibi,) **aralarında birbirlerine** (Allâh-u Te`âlâ'nın onlara ne muâmele yaptığını) **sorsunlar** (da, O'nun üstün gücüne karşı kesin inancı artırsınlar, dirilme mûcizesini gözleriyle görsünler ve bu nimetlere şükürde bulunsunlar) **diye onları uyandırdık. İçlerinden bir söz sahibi** (diğerlerine)**: "**(Bu mağarada) **ne kadar kaldınız?" dedi. Onlar** (öğleden sonra uyandıkları için, sabahleyin mağaraya girdiklerini hesap ederek)**: "Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık!" dediler.** (Sonra) **onlar** (tırnak larının ve saçlarının uzamış olduğunugörünce) **dediler ki: "Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz en iyi bilendir!** (Şimdi açlığımızı giderecek bir çare aramaya bakın!) **Öyleyse bi rinizi işte bu gümüş paranızla o şehre gönderin de, ye mek bakımından oranın** (halkının) **hangisinin daha temiz** (daha helâl, daha cömert ve daha ucuz) **olduğuna baksın ve size ondan bir rızık getirsin! Ama** (alış-verişte kavgaya sebebiyet verip de kendini ele vermemesi için) **sakin davranmaya çalışsın/**(giriş ve çıkışta) **gizlenmeye çalışsın/** (aldanmaması için) **dikkatli olmaya çalışsın/ da, sizi hiçbir kimseye asla fark et tirmesin!**

﴾20﴿ **Şüphesiz ki onlar sizden haberdâr olacak olurlarsa/size gâlip gelirlerse/, sizi taşla öldürürler ya da sizi** (zorla) **kendi dinlerine geçirirler, o takdirdeyse siz asla ebediyyen felâh** (ve kurtuluş) **bulamazsınız!"**
﴾21﴿ **İşte Böylece Biz** (kendi dönem lerindekilere onların yerlerini buldurarak ve bu vesileyle kıssala rını tüm insanlığa bildirerek, merak edenleri) **onlardan haberdâr ettik. Tâ ki o** (insa)**nlar bilsin ki** (Ashâb-ı Kehf'i bir âyet olarak uyutup, tekrar bir âyet olarak di rilttiği gibi) **Allâh'ın** (bütün insanları diriltme) **vaadi** (de) **şüphesiz bir haktır, o** (kıyâmet) **ân**(ın)**a gelince; muhakkak on**(un vukûun)**da hiçbir şüphe yoktur.** (Tam da insanlar) **aralarında** (diriltilmeleriyle ilgili) **işlerini tartışıyorlarken** (ve kimi sadece ruhların di riltileceğini, kimiyse ruhlarla bedenlerin birlikte dirilti leceğini savunuyorken, Allâh-u Te`âlâ Ashâb-ı Kehf'i buldurup sonra vefat ettirince, onların bu kerâmetleri ne vâkıf olanlar birbirlerine)**: "**(İnsanlar gelip kendilerini rahatsız etmesin, bir de anıları canlı kalsın diye) **on ların** (mağaralarının kapısının) **üzerine bir bina ya pın!" dediler.** (Böylece onların soyları, halleri ve mağa rada kalma süreleriyle ilgili uzunca müzâkerelerde bulundular.) **Hâlbuki onları en iyi bilen Rableriydi.** (İnsanlar arasında, onların nerede gömülecekleri ve yanlarına bir bina yapılıp yapılmayacağı, yapılırsa ne çeşit bir bina olacağı hususunda konuşmalar uza yınca) **onların** (dirilmeleriyle, âhiretin hak olduğu) **işin**(i ispat etmeye, dolayısıyla da onlar hakkında ka rar vermey)**e karşı güç kazanmış olan o** (zamanın Müslüman hükümdârı ve onunla birlikte inanmış olan) **kimseler: "Andolsun ki; elbette biz onların** (mağara larının kapısının) **üstüne bir mescit** (yapıp, onu ibadet hâne) **edineceğiz!" dedi**(ler)**.**

﴾22﴿ (Habîbim!) **O** (senin döneminde bulunan Ehl-i Kitaba mensup ola)**nlar**(dan) **ve müminlerdenkimi, ka ranlığa taş fırlatırmışçasına, hakkında hiçbir bilgiye sa hip olmadıkları) gizli bir şeye atış yaparak/gaybla ilgili tahminde bulunarak/: “**(Onlar) **üçtür, dördün cüleri de köpekleridir!” diyecekler.** (Bazıları da:) **“Beş** (kişi)**dir, altıncıları köpekleridir!” diyecekler.** (Ki mi de Allâh-u Te`âlâ’nın bildirmesiyle hakka isâbet ede rek:) **“Yedi** (kişi)**dir, sekizincileriyse köpekleridir!” diyecekler.** (Habîbim! Hâlâ bilgisizce konuşan Ehl-i Ki tab’a) **de ki: “Rabbim onların sayısını en iyi bilendir! Pek az bir kimse dışında onları**(n gerçek sayısını) **kimse bilemez. Artık** (derinlemesine dalmadan, kimse yi de câhillikle suçlamadan) **onlar hakkında ancak** (sana vahyedilen delillere dayalı) **pek açık bir mücâ deleyle tartış! Kendileri hakkında onlardan hiçbi rine de sual sorma!** (Zira Kur’ân sana yeterlidir. Zaten onların da doğru bir bilgileri yoktur. İnadına soru sorarak muhâtabı rezil etmeye kalkışmak ise, sahip olduğun güzel ahlâkla bağdaşmaz!)**”**

﴾23﴿ **“Bir de sakın olaki sen** (yapmayı kastettiğin) **hiçbir şey için** (kimseye)**: ‘İşte Gerçekten ben bunu yarın** (veya ileride) **yapıcıyım!’ deme!**

Yahudilerin teşvikiyle Kureyş, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelip, ruh, Ashâb-ı Kehf ve Zü’l-Karneyn’le ilgili sualler yönelttiklerinde o: “İnşâAllâh” demeyi unutarak kendilerine ertesi gün geldiklerinde bunları haber vereceğini söyledi. Bundan dolayı da on küsûr gün vahiy gecikince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sıkıntıya girmesi üzerine bu ve bir sonraki âyet-i kerîmeler nâzil oldu.

﴾24﴿ **‘Ancak Allâh’ın dilemesiyle** (yapabilirim)**!’** (anlamına gelen ‘İnşâAllâh’ sözünü söyle.)**” Ama** (bunu) **unuttuğun**

zaman Rabbini(n irâdesinin unutulmaması gerektiğini) **hatırla ve: "Umulur ki Rabbim beni** (doğru yola) **isâbet bakımından işte bundan daha yakın olana eriştirir** (ve böylece bana: 'İnşâAllâh!' demeyi unutmuş bulunduğum As hâb-ı Kehf'in kıssasına nispetle , peygamberliğimi daha açık bir şekilde ifade edecek diğer peygamber kıssalarını öğretir)**!" de!**

﴾25﴿ **Böylece onlar mağaralarında üçyüz sene kaldılar.** (Buna ilâveten de, küsûrâtı hakkında hiçbir ihti lâfa mahal bırakmaksızın) **dokuz** (yıl) **daha kattılar.**

﴾26﴿ (Habîbim! Bu beyanımızdan sonra hâlâ onların mağarada kalış süresi hakkında ihtilâfa düşen Ehl-i Ki tab'a) **de ki: "Onların ne kadar kaldıklarını hakkıyla bilen ancak Allâh'tır! Zaten göklerin ve yerin** (barın dırdığı her gizli şey ve onlarda bulunan yaratıkların hal leriyle ilgili gizli-kapalı her türlü) **ğaybı**(n bilgileri) **sa dece O'na mahsustur! O** (her varlığı) **ne acayip gören dir,** (her duyulanı) **ne kadar şaşılacak bir şekilde işitendir! O** (yer ve gökte buluna)**nlar için O'ndan başka** (işlerini takip edecek ve kendilerine yardım edecek) **hiçbir dost yoktur! O ise** (kararlarında ve) **hükmünde hiçbir kimseyi ortak yapmaz!"**

﴾27﴿ (Habîbim! Sen onların: "Bize başka bir Kur'ân getir, ya da bunu değiştir!" şeklindeki hezeyanlarına aldırmayıp) **sana vahyolunmakta olan Rabbinin o kitabını art arda oku! O'nun kelimelerini değiştire cek hiçbir şey yoktur!** (Ama) **sen** (onların bu fikirlerine birazcık bile mey ledecek olursan, şunu bilesin ki) **O'ndan başka bir sığınak da asla bulamazsın!**

﴾28﴿ (Rasûlüm! Zengin müşriklerin uygunsuz tekliflerine asla iltifat etme. Bilakis sen) **sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını arzuladıkları halde dua etmekte bulunan** (ve 'Ashâb-ı Suffe' diye anılan) **o** (fakir) **kimselerle birlikte kendini sabit**

kıl! O en alçak (dünya) **hayat**(ın)**ın** (geçici) **ziynet**(ler)**ini arzular olduğun halde, iki gözün bile onlardan aş**(ıp da, kâfir müşriklerin tarafına bak)**masın! Bir de o** (Ümeyye ibni Halef gibi sana fakirleri meclisinden kovmayı teklif eden) **kimseye itaat etme ki; Biz onun kalbini zikrimizden gâfil kılmışızdır ve** (bu sebeple) **o** (isteklerine kavuşma uğrunda) **kötü arzusuna tamamen uymuştur, işi** (gücü) **de** (hakkın sınırlarını çiğneyip) **aşırı gitmek/**(zarar-) **ziyan ve helâk/israf** (ve savurganlık)**/pişmanlık/ olmuştur!**

Habbâb (Radıyallâhu anh) *şöyle anlatmıştır: Ekra' ibni Hâbis et-Temîmî ve Uyeyne ibni Hısn bir kere Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in yanına geldiklerinde onu, Suheyb, Bilâl, Ammâr ve benim gibi fakir müminler arasında otururken görünce, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`i tenhaya çekerek: "Biz senden bizim için özel bir meclis tertiplemeni istiyoruz ki, Araplar bununla bizim üstünlüğümüzü anlasınlar! Çünkü senin yanına Arap heyetleri gelip gidiyor, biz onların bizi bu kölelerle birlikte otururken görmelerinden utanç duyarız. Bu yüzden biz geldiğimizde sen onları yanından kaldır, sonra biz ayrılınca dilersen onlarla yine otur!" dediler. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *de: "Olur!" buyurdu. Bu sefer onlar tekliflerinin kabul edildiğine dair bir yazı isteyince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *yazı yazması için Ali* (Radıyallâhu anh)*`ın bir sayfayla beraber gelmesini istedi. O sırada Cebrâîl* (Aleyhisselâm) *inerek: "Sabah- akşam Rablerinin rızasını arzulayarak O'na dua edenleri kovma!"* (En'âm Sûresi: 52) *âyet-i kerîmesini indirdi. Daha sonra: "Âyetlerimize iman eden o* (fakir) *kimseler sana geldikleri zaman* (onlara)*: 'Selâm sizlere! Rabbiniz rahmeti Kendi Zât'ına yazdı!' de"* (En'âm Sûresi: 54) *âyet-i kerîmesini indirdi. Bu âyetler inince biz Rasûlûllâh*

(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e o kadar yaklaştık ki, dizlerimizi onun dizlerine bitiştirir hâle geldik. Bu âyetlerden sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bizimle otururdu, kalkmak istediği zaman kalkıp giderdi. Daha sonra: "Rablerinin rızasını arzulayarak sabah-akşam O'na dua edenlerle birlikte kendini hapset!" âyet-i kerîmesi inince, biz Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile beraber otururken biz kalkmadan o kalkamaz hale geldi. Böylece biz onun kalkacağı zamanı anlar ve ondan önce kalkardık! (İbni Mâce, Zühd: 7, no: 4127, 2/1382, Taberî, no: 13261, 5/199) Selmân ve Habbâb (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre; bu âyet-i celîle indikten sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) fakir sahâbîlere: "Ümmetim içerisinden, kendimi aralarında bulundurmamı emrettiği bir topluluk yaratıncaya kadar beni öldürmemiş olan Allâh'a hamdolsun! Artık hayatım da sizlerle beraberdir, ölümüm de sizlerle birlikte olacaktır!" derdi. (Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl: 2/99)

﴾29﴿ (Habîbim! Zikirden gâfil olan bu kişilere) **de ki: "O** (bana vahyolunan Kur'ân ve İslâm'ın getirdiği) **hak, Rabbinizden** (gelmiş)**dir.** (Nefislerinizin arzuladıkları ise haktan uzaktır. Rabbiniz buyuruyor ki:) **Artık dile yen inansın, isteyen de inkâr etsin!** (Ben kimsenin imanına muhtaç olmadığım gibi, kimsenin inkârından da zarar görmem. Ama şunu bilin ki;) **gerçekten Biz, o zâlimler için öyle büyük ve korkunç bir ateş hazırla mışızdır ki, onun duvarı/dumanı/ alevi/ kendilerini çepeçevre kuşatmıştır! Onlar** (orada aşırı susuzluktan dolayı) **yardım ta lep edecek olsalar, zeytin tortusu/eritilmiş maden/ gibi öyle** (katı) **bir suyla yardım olunacaklardır ki** (aşırı harâretinden dolayı) **yüzleri kavuracak** (ve de rileri koparacak)**tır! Bu ne kötü bir içecek olmuştur!**

O(rası) **da ne fena bir yaslanma yeri/dinlenme ye ri/konaklama yeri/toplanma yeri/ olmuştur!**

﴿30﴾ **Şüphesiz o kimseler ki** (inanılması gereken tüm meselelere) **iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, ze kât gibi) **sâlih ameller işlemişlerdir; ger çekten de Biz ameli**(ni) **güzel yapmış olan o kimsenin mü kâfa tını zâyi etmeyeceğiz!**

﴿31﴾ **İşte Onlar ki,** (saraylarının) **altlarından ırmaklar akmakta bulunan Adn cennetleri sadece kendilerine âit tir. Onlar orada altından bi lezikler takınacaklardır ve kendileri orada** (kıymetli ve süslü perdelerle kapatılmış) **kubbeler içerisindeki tahtlar üzerinde yaslanan kimseler olarak, ince ve kalın ipekten yemyeşil elbise giyeceklerdir!** (İşte) **bu**(nlar) **ne güzel mükâfat olmuştur! O** (cen net yurdu) **da ne güzel bir yaslanma yeri/dinlenme yeri/konaklama yeri/toplanma yeri/ olmuştur!”**

﴿32﴾ (Rasûlüm! Kâfir ve mümine) **bir örnek olarak onlara iki adamı anlat ki; Biz onlardan birine türlü türlü asmalardan iki bağ vermiş, o ikisini de pek değerli bir hurmalıkla çevrelemiştik, aralarında da çeşit çeşit ekinler yaratmıştık.**

﴿33﴾ **O iki bostan da ürünlerini** (tastamam) **vermiş ve ondan en ufak bir şey eksik bırakmamıştı. Bir de Biz o ikisi arasında geniş bir ırmak akıtmıştık.**

﴿34﴾ **Ayrıca** (sayılanlar dışında) **ona âit pek çok mal vardı. Bu yüzden o** (kibirlenerek) **onunla** (iftihar edercesine) **konuşurken arkadaşına: “Ben mal bakımından senden daha fazlayım, aşîret bakımından da daha güçlüyüm!” dedi.**

Atâ-i Horâsânî (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Geçmiş ümmetlerde iki kardeş vardı ki bunlar, babalarından miras kalan sekiz bin dînârı eşit bir şekilde bölüştüler. Biri bin dînâra bir arsa alınca, diğeri: “Ey Allâh! Falan kişi bin dînâra bir toprak aldı, ben

de Senden cennette bin dînâra bir arazi alıyorum!" diyerek o parayı sadaka verdi. Sonra kardeşi bin dînâra bir ev yapınca o: "Ey Allâh! Falan kişi bin dînâra bir ev yaptı, ben de Senden cennette bin dînâra bir ev satın alıyorum!" diyerek o parayı tasadduk etti. Sonra kardeşi bir kadınla evlenip bin dînâr ona harcamada bulununca o: "Ey Allâh! Ben Senden cennet kadınlarından birini bin dînâra istiyorum!" deyip o meblağı da dağıttı. Daha sonra kardeşi bin dînâra hizmetçiler ve eşyalar satın alınca o: "Ey Allâh! Ben de Senden bin dînâra cennette hizmetçiler ve mallar satın alıyorum!" diyerek kalan parayı da dağıttı. Fakat sonra çok şiddetli bir fakirliğe tutulunca kardeşine gidip ondan bir yardım istemeyi düşündü. Böylece yol üzerinde durmuş onu beklerken hizmetçileriyle ve adamlarıyla birlikte gelen kardeşi ona bakarak hal hatır etti. O: "Senden sonra bana bazı zaruretler isabet etti, şimdi sana geldim belki bana bir iyiliğin dokunur!" deyince o: "Biz seninle malları bölüşmüştük, o kadar malı ne yaptın?" diye sordu. O yaptıklarını anlatınca: "Sen de mi bu gibi şeylere inananlardansın? Git, ben sana bir şey vermem!" diyerek onu kov du. İşte bu âyet-i kerîmeler (32-44) bu iki adamın ilginç kıssasını insanlara beyan etmek üzere nâzil oldular. (Hâzin, Beyzâvî, Nesefî)

﴾35﴿ **Böylece o,** (kâfirliği ve gururu nedeniyle) **nefsi ne zulmeden biri ola rak bağına girdi de dedi ki: "Ben işte bunun hiçbir zaman yok olacağını sanmıyorum!**

﴾36﴿ **O** (kıyamet) **ânı**(nı) **da var olarak düşünemiyorum! Ama andolsun ki;** (senin inandığın gibi diriltilip de farz-ı muhal) **Rabbime döndürülecek olursam,** (bugün sahip olduğum varlıkları kendim hak ederek kazandığım için, âhirette de) **elbette kendisine dönülecek bir âkıbet olarak bundan daha iyisini mu hakkak bulurum!"**

﴾37﴿ **Kendisi onunla** (bu şekilde) **ko nuşurken** (mü min olan) **arkadaşı ona dedi ki: “O Zât’ı mı inkâr ettin ki, O seni**(n aslını) **bir topraktan sonra da bir** (damla) **sâfî sudan yaratmıştır, daha sonra da seni bir adam olarak düzgün şekilde biçimlendirmiştir?**

﴾38﴿ **Lâkin ben** (O’nu inkâr edemem)**! Gerçek şu ki; Rabbim ancak Allâh’tır! Ben ise Rabbime hiçbir kimseyi ortak edemem!**

﴾39﴿ **Sen bağına girdiğin zaman: ‘**(İşte bütün bu güzellikler) **Allâh’ın dilediğidir!** (Bunca bağı bostanı ma mur edip yönetmeye muvaffak olduysam, bu hususta tüm güç ve) **kuvvet ancak Allâh**(ın yardımı) **iledir!’ deseydin ya! Sen beni görmekteysen ki, mal ve çocuk bakı mından ben senden daha azım...**

﴾40﴿ **Umarım ki Rabbim bana** (dünyada ya da âhirette er-geç) **senin bağından daha iyisini verir, o** (se nin sahip bulunduğu)**nun üzerineyse gökten bir azap /bir ateş/**(yaptıklarından) **hesap soracak bir azap /dolular/yıldırımlar/ gönderir de, artık o,** (üzerin de hiçbir ağaç ve bitki barındırmayan) **kaygan bir toprağa dönüşüverir.**

﴾41﴿ **Ya da onun suyu** (yerin dibine doğru çekilerek kaybolup) **gidiverir de, artık sen asla onu ara**(yıp bul)**maya güç yetiremezsin!”**

﴾42﴿ **Derken** (Allâh-u Te`âlâ tarafından bahçesi üzeri negökten bir ateş gönderilip, suyu da yerin dibine batı rılarak,) **onun** (bütün) **ürünleri** (âfetlerle) **çepeçevre kuşatıldı ve orası, çardakları üzere çökmüş bir hal deyken kendisi: “Ah ne olaydı ben Rabbime hiçbir kimseyi ortak etmeyeydim!” diyerek, o**(nun bakımın) **a harcadığına karşı** (pişmanlığından dolayı) **avuçlarını** (alt üst) **çe virir hale geldi.**

﴾43﴿ (Kavim ve kabilesine çok güvenen o kişinin başına bu felâket geldiğinde) **Allâh'tan başka onun için hiçbir topluluk bulunmadı ki kendisine yardım edebilsinler. Zaten o da** (Allâh'ın intikamından kendi gücüyle) **kaçın**(ıp kurtul)**abilen bir kimse olamadı!**

﴾44﴿ **İşte Burada** (herkesin âciz kaldığı bu gibi durumlarda, hele de kıyâmet gününde) **yardım** (ve güç)**,** (Kendisi) **Hak** (ve gerçeğin ta kendisi olduğu gibi, tüm kararları da hâlis bir adâlet) **olan Allâh'a âittir! O,** (dostlarına) **mükâfat** (verme) **bakımından da çok hayırlıdır,** (iyi kullarına güzel) **âkıbet** (temin etme) **yönünden de pek iyidir!**

﴾45﴿ (Habîbim! Yaşadıkları) **o en alçak** (dünya) **hayatın**(ın ilk başta güllük gülistanlık görülüp, sonra ça bucak elden çıkışıyla ilgili) **acayip hâlini onlara bir su gibi** (örneklendirerek) **açıkla ki, Biz onu gökten indir mişizdir de, onun sebebiyle yerin bitkisi** (ilk başta gelişerek, sık ve) **karışık bir halde yetişmiş, sonra da rüzgârların kendisini savurmakta olduğu kuru ve dağınık bir kırıntıya dönüşüvermiştir. Zaten Allâh dâima** (yoktan yaratmak ve tekrar yok etmek dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Muktedir olmuştur!**

﴾46﴿ **Mal**(lar) **ve oğullar** (âhiret sermâyesi olmayıp, sadece) **o en âdî hayatın** (geçici birtakım) **ziynet**(ler)**i dir. Ama** (faydası sonsuza dek) **kalıcı olan o** (tesbîh, hamd, tevhîd ve tekbîr zikirleri, beş vakit namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **salih ameller ise Rabbin katında sevap bakımından da daha iyidir,** (ileriye dönük) **beklenti**(ye girilecek şeyler) **yönünden de pek hayırlıdır!** (Nitekim insan dünyada kendisine ümit bağladığı bir çok şeyden fayda görememektedir. Bu salih amellere bağladığı emellerden ise mutlaka istifâde edecektir.)

Ebû Sa`îd e'l-Hudrî (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edilen bir

hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Kalıcı olan o sâlih sözleri çok söyleyin!” buyurdu. O zaman: “Yâ Rasûlallâh! Onlar hangileridir?” denilince: “Tekbîr, tehlîl, tesbîh, elhamdülillâh ve lâhavle velâ kuvvete illâ billâh’tır!” buyurdular. (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, no: 11713, 4/150) Ali (Radıyallâhu anh) buyurmuştur ki: “Mal ve oğullar dünya ekinidir, salih ameller ise âhiret mahsûlüdür. Ama bazıları her ikisini de bir araya getirebilir!” (Hâzin)

﴾47﴿ (Habîbim!) **Dağları** (yerlerinden söküp, bulut lar gibi havada) **yürüteceğimiz, böylece senin de ye rin tamamını apaçık bir halde göreceğin ve Bizim onlardan hiçbir kimseyi** (ölü) **bırakmayarak, kendi lerini** (kabirlerinden diriltip mahşere) **toplayacağımız o günü** (devamlı hatırla)**!**

﴾48﴿ **Böylece onlar saf** (saf dizilenler) **hâlinde senin Rabbin**(in, kendileri hakkında vereceği hükm)**e arz olunmuşlardır.** (O zaman dünyadayken dirilmeyi in kâr edenlere şöyle denilecektir:) **“Andolsun ki; muhakkak siz Bize, sizi ilk defa ya rattığımız gibi** (yalınayak, çırılçıplak ve sünnetsiz va ziyette, iftihar ettiğiniz mallardan ve yardımcılardan da ayrı bir halde) **geldiniz. Doğrusu siz, Bizim asla sizin** (diriltilmenizle ilgili, hükmümüzü yerine getirmek) **için söz verilen bir vakit tayin etmeyeceğimizi boş yere zannetmiştiniz.”**

﴾49﴿ **Derken,** (kulların yapmış oldukları amellerin yazıldığı) **o kitap** (kiminin sağına kiminin soluna, sonun da da mizana) **konmuştur! Artık sen o suçluları, o** (kitapları)**nda** (yazılı) **bulunan** (günah)**lar**(ının ortaya çıkmasın)**dan korkan kimseler olarak görürsün ki, onlar: “Ey bizim helâkimiz** (neredesin gel, şimdi tam za manındır)**! İşte bu kitaba ne olmuş da, ne küçük ne de büyük** (günahlara dâir) **hiçbir şey bırakmaksızın**

mutlaka hepsini (teker teker) **saymış!** (Bu ne acayip bir kitapmış)**?" derler! Böylece onlar yapmış oldukları şeyleri** (amel def terlerinde) **hazır olarak bulmuşlardır. Zaten senin Rabbin** (yapmamış olduğu bir şeyi yapmış gibi yaza rak, ya da hak ettiği azaptan fazlasını yaparak) **hiçbir kimseye zulmetmez!**

﴾50﴿ **Hani Biz meleklere: "**(Kendisini selamlamak ve Bana yapacağınız secdeye kıble olmak üzere) **Âdem'e secde edin!" buyurmuştuk da, onlar hemen secde etmişlerdi, ancak İblîs müstesnâ!** (Çünkü) **o, cinler den idi, bu sebeple Rabbinin emrinden çıktı. Şimdi siz Beni bırakıp da, onu ve zürriyetini mi dostlar edinmektesiniz? Oysa onlar sizin için büyük düşmanlardır! O** (kimi dost edineceğini bilmeyip, düş manını dost edinen) **zâlimler için bu** (şekilde Allah'a itaat yerine şeytana itaati tercih) **ne kötü bir değiş tirme olmuştur.**

﴾51﴿ (Ey şeytanları Bana ortak edenler! Herhangi birinin Bana ortak olabilmesi için, Ben âlemleri yaratır ken Bana yardım etmiş olması gerekir! Hâlbuki bu şey tanların Bana yardım etmeleri bir yana) **Ben onları ne göklerin ve yerin yaratılışına, ne de kendilerinin icâdına şahit tutmadım! Ben** (hiçbir zaman) **o saptırıcıları bir yardımcı edinmiş de değilim!** (Ya siz nasıl ibadet hususunda onları Bana ortak koşabiliyorsunuz?)

﴾52﴿ **O** (Allah-u Sübhânehû)**nun** (âhi rette kâfirlere)**: "Boş yere** (ilâhlıklarını) **iddiâ etmiş olduğunuz o** (sözde) **ortaklarıma seslenin** (de size yardım etsin ler)**!" buyuracağı o günü** (asla hatırınızdan çıkarma yın) **ki; onlar da hemen kendilerine yalvardılar, fa kat** (putlar) **onlar**(ın yardım çağrısın)**a hiçbir icabette bulunamadılar. Böylece Biz** (müştereken yanacakları cehennemde bulunan) **bir helâk yerini** (o kan, irin ve katır

kadar büyük yılanlarla dolu özel vâdiyi) **onların aralarında bölüştürdük!**

﴾53﴿ **Derken o** (en büyük cürüm o lan şirk günahını işlemiş) **suçlular o ateşi** (hep birlikte)**gördü**(ler) **de, kendilerinin gerçekten on**(un azapların)**a karışırca sına girecek kimseler olduklarını yakînen anladı lar ve ondan** (kurtulmak için) **hiçbir dönüş yeri de bulamadılar.**

﴾54﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz işte bu Kur'ân'da insanlar için her bir misali türlü türlü** (farklı ve etkili) **şekillerle tekrar tekrar iyice açıkladık. Ama** (çekişme kabiliyetine sahip olan bütün varlıkları tek tek sayacak olsan, onlar içerisinde) **insan,** (yaratılışı itibarıyla, boş yere) **tartışma bakımından varlıkların en fazlası olmuştur** (hatta onun mücâdelesi cinleri ve şeytanları bile geçmiştir)**.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhüma)`nın beyanına göre burada kastedilen insan, Mekke müşriklerinin ileri gelenlerinden olan ve Kur'ân hakkında uzun süre tartışmalar yürüten Nadr ibni Hâris'tir. Übeyy ibni Halef'in kastedildiği de söylenmiştir. Tabi ki bu isimler bir bakıma örnek olarak zikredilmişlerdir, yoksa yaratıklar içerisinde insandan daha tartışmacı bir varlık bulunmadığı konusu tartışmasızdır. Ancak bu tartışma vasfı, özellikle İslâm ve Kur'ân hakkındaysa, bu sıfatın kâfirlerde belirgin olduğu aşikârdır. Ama genel manada mücâdelecilik, insan neslinin her ferdinde mevcuttur. Nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bir gece Hazret-i Ali ve Fâtımâ (Radıyallâhu anhümâ)`yı gece namazına kaldırmak için kapılarını çaldığında: "Siz namaz kılsanız ya!" buyurunca, Ali (Radıyallâhu anh): "Ya Rasûlallâh! Ruhlarımız Allâh'ın elindedir, dilediğinde bizi uyandırır!" dedi. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu söze karşılık hiçbir şey söylemeden geri çekildi, ama

giderken elini dizine vurarak: “İnsan, tartışmaya en çok düşkün olandır!” (Buhârî, Teheccüd: 5, no: 1075, 1/379) âyetini okuyordu. (Hâzin)

﴾55﴿ **Kendilerine hidâyet**(in ta kendisi olan peygamber ve Kur’ân) **geldiğinde, insanların inanmalarına ve Rablerinden bağışlanma istemelerine ancak, önceki** (kâfir)**lerin** (helâk edilmesi hakkında Allâh-u Te`â lâ’nın, sürekli uygulamış olduğu ibret verici ilâhî kanun ve) **sünnetinin kendilerine gelmesi** (beklentisi)**, ya da azâbın onlara göz göre göre/ansızın/ gelişi**(ni istemeleri) **engel olmuştur.** (Zira bu kadar hakikatler karşısında hâlâ imana gelmeyenlerin, hiçbir meşrû mazeretleri bulunamaz! Demek ki onların tek engeli, başlarına gelecek ebedî azâbı bekleyip durmalarıdır.)

﴾56﴿ **Biz rasûlleri ancak** (inananları) **müjdeleyici ler ve** (kâfirleri) **uyarıcılar olarak göndeririz! Ama o kâfir olmuş kimseler** (“Siz ancak bizim gibi birer insansınız!”, “Allâh dileseydi, peygamber olarak elbette melekler indirebilirdi!” gibi) **bâtıl** (sözler) **ile mücâ dele etmektedir ki, onunla hakkı yerinden oyna tabilsinler. Zaten onlar âyetlerimi ve uyarılmış oldukları o** (azapları bildiren) **şeyleri bir eğlence** (konusu) **edin mişlerdir.**

﴾57﴿ **O kimseden daha zâlim kim olabilir ki; Rabbi nin âyetleriyle nasihat olunmuştur da, hemen on lardan yüz çevir**(ip, hiç öğütlenme) **miş ve iki elinin öne sürmüş olduğu** (kâfirlik ve günahlar gibi, azâbı gerektiren) **şeyleri**(n âkıbetini hiç düşünmeyip, büs bütün) **unutmuştur? Şüphesiz ki Biz onların** (sahip oldukları duyula rını, hakkı bulup hidâyete uyma yolunda kullan madık larını bildiğimiz için) **kalpleri üzerine, o** (okuduğu)**nu iyice anlayamasınlar diye birçok perdeler, kulak ları içerisine de büyük bir ağırlık** (ve kuvvetli bir sa

ğırlık) **koymuşuzdur. Böylece sen onları hidâyete** (ulaştıracak İslâm di nine) **çağıracak olsan, artık bu durumda onlar** (ha yatları boyunca) **ebediyyen hidâyet bulamazlar.**

﴾58﴿ **Senin Rabbin** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur ve rahmet sahibidir! Eğer O, kazanmış oldukları** (kötü) **şeyler yüzünden o** (kâfir ola)**nları yakala**(mayı dilemiş ol)**saydı, elbette kendilerine** (dünyada) **azâbı çok çabuklaştırırdı. Doğrusu onlar**(ın helâk edilme si) **için** (dünyada Bedir günü, âhirette ise kıyâmet günü gibi) **vaad edilmiş bir zaman vardır ki; onlar onun dışında asla bir sığınak/kurtuluş yeri/ bulama yacaklardır.**

﴾59﴿ **İşte bu** (Âd ve Semûd karyeleri gibi nice) **memleketler ki;** (oraların halkı peygamberlerimizi inkâr ederek) **zulmettikleri zaman Biz onları helâk etmiştik! Zaten Biz onların helâk** (edilmes)**i için vaad edilmiş bir zaman tayin etmiştik** (ki, vakti geldiğinde onun ileri geri olması düşünülemezdi)**!**

﴾60﴿ **Hani Mûsâ, genç adamı** (olan Yûşa' ibni Nû)**na: "Ben** (Hızır'la buluşacak olduğum) **iki denizin birle şim yerine ulaşıncaya kadar durmayıp gideceğim yahut uzun zaman dolaşacağım!" demişti.**

﴾61﴿ **Bunun üzerine onlar** (yola koyulup) **bu ikisi nin arasının birleştiği yere ulaştıklarında** (yanların da pişmiş olarak bulunan ve canlanıp denize atlaması, Hızır (Aleyhisselâm)**la buluşacaklarıyere bir alâmet olan) balıklarını**(n durumunu konuşmayı) **unuttular.** (Nitekim Yûşa' (Aleyhisselâm) **balığın canlanıp denize atladığını gördüğü halde Mûsâ** (Aleyhisselâm)**`a anlatmayı, o da ona balığın durumunu sormayı unuttu.) Böylece o** (balık)**, denizdeki yolunu tünel gibi bir menfez edindi!**

Rivayete göre; Kıptîlerin helâkinden sonra Mûsâ (Aleyhisselâm)

İsrâiloğullarıyla birlikte Mısır'a yerleşince Rabbine: "En sevdiğin kulun kimdir?" diye sordu. Allâh-u Te`âlâ: "Beni zikreden ve Beni hiç unutmayandır!" buyurdu. O zaman: "Kullarının hangisi daha iyi hüküm vermektedir?" diye sorunca: "Nefsinin arzusuna uymayıp hak ile hükmedendir!" buyurdu. "Kulların hangisi daha âlimdir?" deyince: "Hidâyete eriştirecek ya da helâkten kurtaracak bir kelime öğrenme ümidiyle kendi ilmine insanların ilimlerini de katmak isteyendir!" buyurdu. O zaman Mûsâ (Aleyhisselâm)*: "Yâ Rabbi! Kulların içerisinde benden daha âlim biri varsa onu bana tanıt!" deyince Allâh-u Te`âlâ: "Hızır kulumuz senden daha âlimdir!" buyurdu. O: "Yâ Rabbi! Onu nerede arayayım?" diye sorunca Mevlâ Te`âlâ: "Sahil de kayanın yanında!" buyurdu. Bu sefer o: "Yâ Rabbi! Ben onu nasıl bulayım?" deyince Mevlâ Te`âlâ: "Bir balık alıp bir sepete koyarsın, onu nerede kaybedersen işte o oradadır!" buyurdu. Bunun üzerine Mûsâ* (Aleyhisselâm) *kendisine hizmet eden ve ondan ilim öğrenen Yûşa'* (Aleyhisselâm)*`ı yanına alarak yola çıktı ve ona: "Balığı kaybettiğinde bana haber ver!" dedi. Yolculuk esnasında Mûsâ* (Aleyhisselâm) *uyurken bir mûcize eseri pişmiş balık canlanıp kıpırdanarak denize sıçradı. Fakat Yûşa'* (Aleyhisselâm) *bunu Mûsâ* (Aleyhisselâm)*a söylemeyi unuttu. Sonra yorgunluk hissiyle yemek isteyince mesele meydana çıktı. İzlerini süre süre geriye döndüklerinde kayanın yanında elbisesine bürünmüş bir zâtla karşılaştılar. Mûsâ* (Aleyhisselâm) *ona selâm verip kendini tanıtınca o ona: "Ey Mûsâ! Ben öyle bir ilim üzereyim ki, Allâh onu bana öğretmiştir, sense onu bilemezsin! Sen de öyle bir ilim üzeresin ki, Allâh onu sana öğretmiştir, ben de onu bilemem!" dedi ve sonrasında âyet-i kerîmelerde* (60-82) *anlatılan olaylar cereyân etti.* (Nesefî, Beyzâvî, Hâzin)

﴾62﴿ **O ikisi** (buluşacakları yeri) **geçtikleri zaman o** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**) genç adamına: "Yemeğimizi getir! Andolsun ki; muhakkak biz işte bu yolculu ğumuzdan dolayı elbette bir yorgunlukla karşı laştık!" dedi.**
﴾63﴿ **O** (Yûşa' (Aleyhisselâm)**): "**(Başıma geleni) **gördün mü? Biz o** (buluşma yerimiz olan) **kayaya sokulduğu muz anda gerçekten de ben o balığı**(n canlanıp denize fırladığını sana anlatmayı) **unuttum! Bana onu** (hatır layıp)**, böylece onu anlatmamı ancak şeytan**(ın aklıma getirdiği başka meşguliyetler) **unutturdu! Hâlbu ki o** (balık)**, denizdeki yolunu** (tünel gibi açık kalan) **şaşılacak bir şey edinmişti!" dedi.**
﴾64﴿ (Bunun üzerine) **O** (Mûsâ (Aley hisselâm)**): "İşte bu, bizim aramakta olduğumuz şeydi!" dedi ve böylece her ikisi tam bir takiple, kendi izleri üze re** (geldikleri yola) **geri döndüler.**
﴾65﴿ **Derken o ikisi** (kayanın yanına geldiklerinde) **Bizim seçkin kullarımızdan** (Hızır adındaki) **büyük bir kulu buldular ki, Biz ona tarafımızdan** (ilham, di nî ilimler ve uzun ömür gibi) **büyük rahmet**(ler) **ver miştik ve kendisine katımızdan üstün ve farklı bir ilim öğretmiştik** (ki, Bize mahsus olan ve Bizim öğret memiz dışında bilinmesi mümkün olmayan o "Ledünnî ilim" vasıtasıyla o, gayba ait bazı konuları bilmekteydi)**!**
﴾66﴿ **Mûsâ ona dedi ki: "Sana öğretilmiş olanlar dan bana** (dinim hususunda hakka) **isâbetli bir ilim talîm etmene karşılık sana uyabilir miyim?"**
﴾67﴿ **O dedi ki: "Gerçekten de sen benimle birlikte** (gezdiğin sürece göreceklerini kabullenebilmen için) **sabretmeye asla güç yetiremezsin!**
﴾68﴿ (Zâhirini şerî'ate muhâlif göreceğin) **bilgi bakımından** (ise) **kendisini**(n iç yüzünü) **kavramamış olduğun şeylere**

karşı nasıl sabredebilirsin ki?”

﴾69﴿ **O: “Yakında inşâallâh beni** (gördüğüm işlere karşı itiraz etmeyip) **sabreden biri olarak bulacaksın ve sana ait hiçbir işe karşı gelmeyeceğim!” dedi.**

﴾70﴿ **O da: “Eğer bana uyacak** (ve bu sırada münker kabul ettiğin, hikmetini de anlayamadığın bir iş görecek) **olursan, ben sana kendisinden bir açıklama başla tıncaya kadar bana hiçbir şey**(in hikmetin)**den sor ma!” dedi.**

﴾71﴿ **Derken her ikisi** (binecekleri bir gemi arayışıy la sahilde) **yürüdüler. Nihâyet gemiye bindiklerin de** (geminin sahibi kendilerine hürmet edip ücret de almamışken, Hızır (Aleyhisselâm) **elindeki bir baltayla iki tahtayı koparıp) onu deliverdi. O** (bu durumu görünce dayanamayarak elbisesiyle o deliği tıkamaya başladı ve)**: “**(Geminin) **halkını suyla boğasın diye mi onu deldin!? Andolsun ki; gerçekten de sen elbette** (gö rülmemiş) **pek büyük bir şey yaptın!” dedi.**

﴾72﴿ **O: “Ben** (sana)**: ‘Gerçekten de sen benimle birlikte** (gez diğin sürece göreceklerine) **sabretmeye asla güç yetiremezsin!’ dememiş miydim?” dedi.**

﴾73﴿ (Bunun üzerine) **o: “Unutmuş ol duğum bir şey sebebiyle beni sorumlu tutma ve bu işimden ötürü bana bir zorluk yükleme!” dedi.**

﴾74﴿ **Böylece** (özrünü kabul etti de) **her ikisi** (gemi den inerek) **yürüdüler. Nihâyet** (arkadaşlarıyla oyna yan) **bir erkek çocuğa rastladıklarında o** (çocuğun başını tepesinden tutup eliyle koparарак) **hemen onu öldürdü. O** (geminin tahtasının koparılmasına dayanamazken, çocuğun kafasının koparılması gibi tahammül sınırlarını zorlayan bu hâdise ile karşılaşınca)**: “Yoksa sen** (öldürdüğü) **bir can karşılığı olmaksızın** (henüz bülûğa ermediği için günahlardan) **tertemiz bir canı mı**

öldürdün? Andolsun ki; gerçekten de sen elbet te kabul edilemeyecek (ve nefretle karşılanacak) **pek büyük bir şey yaptın!" dedi.**

﴾75﴿ **O** (Hızır (Aleyhisselâm))**`da: "Ben sana 'Gerçekten de sen benimle birlikte** (gezdiğin sürece görecek lerine) **sabretmeye asla güç yetiremezsin!' deme miş miydim?" dedi.**

﴾76﴿ **O: "Sana bundan sonra bir şey den soracak olursam, artık benimle arkadaşlık etme! Gerçekten de** (ben bunu yaptığım zaman üç kere söz bozmuş olacağımdan) **sen benim tarafımdan** (ma zur sayılabileceğin) **bir özre ulaşmışsındır!" dedi.**

﴾77﴿ **Yine ikisi gittiler. Nihâyet bir memleket halkına geldiklerinde o ra nın ahâlisinden yemek iste diler, onlarsa o ikisini misafir et mek ten kaçındılar. Derken orada yıkılmak iste**(rcesine bekle)**yen bir duvar buldular da, o hemen onu doğrulttu. O** (onun, böyle bir milletin duvarlarını düzeltmeye çalışması karşısında artık sabredemeyerek)**: "Dilesey din buna karşılık elbette bir ücret edinirdin** (de, onunla açlığımızı giderirdik. Bu yaptığın iş tamamen gereksiz bir davranış oldu)**!" dedi.**

﴾78﴿ (Bunun üzerine) **o dedi ki: "İşte bu** (üçüncü itirazın) **benimle senin aranın ayrılığı**(nın tam zama nı)**dır.** (Şimdi) **muhakkak sana, kendisine karşı sabret meye güç bulamadığın o şeylerin** (gerçek yüzünü ifade eden) **te'vilini haber vereceğim!**

﴾79﴿ **O gemiye gelince; o,** (hiçbir ge çim kaynakları olmayan) **birtakım yoksul kimselere âitti ki** (o beş kişi bakmakla yükümlü oldukları beş kötürüm kardeş lerine yardım edebil mek için) **denizde çalışıyorlardı. Bu sebeple ben onu ayıplı** (bir

mal) **yapmak istedim.** (Çünkü) **önlerinde** (kâfir ve zorba) **bir hükümdâr vardı ki, her** (sağlam) **gemiyi gasp ederek alıyordu.** (Nitekim o hükümdar bizim arkamızdan onların gemi sini kızağa çektirip teftiş etti, ama ayıbını görünce bı raktı, onlar da ilerleyince gemiyi tamir edip faydalan maya devam ettiler. Bizi ücretsiz taşıyan bu kişilere böyle bir iyilikte bulunmamız gerekmez miydi?)

﴾80﴿ **Şimdi o** (öldürdüğüm) **erkek çocuk**(la ilgili gerçeği sana açıklayayım)**; onun anababası imanlı iki kişiydiler. Ama biz onun,** (büyüdüğünde kâfir ola cağını, ayrıca kendi kâfirliğiyle yetinmeyip) **o ikisini de azgınlık ve kâfirlikle bürüyeceğinden** (onların da onun sevgisinden etkilenip bâtıl dine yöneleceklerin den) **endişelendik!**

﴾81﴿ **Artık biz diledik ki, Rableri** (günahlardan ve kötü ahlâktan) **temizlik bakımından ondan daha iyisini ve** (ana-babasına karşı) **merhamet bakımından daha yakın olanını onun yerine o ikisine versin!**

İbni Abbâs ve Ca`fer-i Sâdık (Radıyallâhu anhüm) gibi bazı zevâttan nakledildiğine göre; gerçekten Allâh-u Te`âlâ oğullarının ölümünün ardından onlara öyle bir kız çocuğu nasip etti ki, o büyüdüğünde bir peygamber eşi oldu ve ümmetlerin hidâyetine vesîle olan birçok peygamber doğurdu! (Âlûsî)

﴾82﴿ **Duvar ise; o şehirde bulunan iki yetim çocuğun idi, altında da ken dilerine âit bir hazine bu lun maktaydı. Onların babası da sâlih bir kimse idi. İşte senin Rabbin, o ikisinin de güçlü çağlarına ulaşmalarını ve Rabbinden bir rahmet olarak hazi nelerini kendilerinin çıkarmalarını diledi. Ben bun**(ca görmüş olduğun hârikulâde konuy)**u kendi işimle** (ve indî görüşümle) **yapmadım! İşte kendisine karşı**

sabretmeye güç bulamadığın o şeylerin te'vili (ve gerçek yüzü) **budur!"**

﴾83﴿ (Habîbim!) **Sana Zülkarneyn'den soruyorlar. De ki: "Muhakkak** (şimdi) **size ondan sıralı bazı haberler okuyacağım!"**

Birçok ulemânın Hazret-i Ali (Radıyallâhu anh)*dan nakline göre; "Zülkarneyn ne peygamber, ne de bir melekti. Ancak Allâh-u Te`âlâ'nın kendisini sevmiş olduğu sâlih bir kuldu. O da Allâh-u Te`âlâ'yı sevmiş ve O'na karşı samimi olmuştu, Allâh-u Te`âlâ da onu seçkin kılmıştı." Bazı hadîs-i şerîflerde Zülkarneyn'in peygamber olup olmadığının müphem bırakılması, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in bu husustaki tereddüdünün sürekliliğini göstermez. Zira Hazret-i Ali'nin bu beyanı mutlaka vahiy sahibinden gelen bir duyuma bağlıdır. Ama yine de Lokmân, Hızır ve Zülkarneyn* (Aleyhimüsselâm) *gibi Kur'ân-ı Kerîm'de bahsi geçen zevât-ı kirâmın peygamber olup olmadıkları hususu tartışma konusu yapılmamalıdır. Ezrakî* (Rahimehullâh)*`ın nakline göre; Zülkarneyn, İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*`a kavuşarak Müslüman olmuş ve Kâ'be'yi İbrâhîm ve İsmâ'îl* (Aleyhimesselâm) *ile birlikte tavaf etmiştir. Rivayete göre; o yürüyerek hac yapmıştır, hatta kendisine binmesi için bir at getirilince: "Halîl İbrâhîm* (Aleyhisselâm)*ın bulunduğu bir şehirde ata binemem!" demiş ve o zaman bulutlar emrine verilmiş, tüm sebepler kendisine seferber edilmiştir. İbrâhîm* (Aleyhisselâm) *da onu bununla müjdelemiştir. Artık o günden sonra gazâya giderken onu ve bütün ordusunu tüm teçhizâtıyla birlikte bulutlar taşımaya başlamıştır. Nitekim âyet-i kerîmeler ona verilen imkânları açıkça beyan etmektedir. Rivayete göre; Hızır* (Aleyhisselâm) *onun veziri ve teyzesinin*

oğluydu, her gittiği yerde ordusunun önünde bulunurdu. (Âlûsî, Sâvî)

﴾84﴿ (Allâh-u Te`âlâ onun hakkında buyuruyor ki:) **Şüphesiz Biz ona yer**(yüzün)**de güç ve imkân ver miştik ve Biz ona** (saltanatıyla alâkalı) **her** (önemli) **şeyden dolayı** (kendisini maksada ulaştıracak; ilim, kudret ve alet gibi) **bir sebep vermiştik.**

﴾85﴿ **O da** (batıya ulaşmak istediğinde) **bir sebebe tâbi oldu.**

﴾86﴿ **Nihâyet o, güneşin battığı** (yön den) **yer**(yüzünün bittiği sahil)**e ulaştığında, onu kara balçıklı** (kızgın) **bir göze** (gibi görünen ufuk cihetin) **de batar halde buldu ve onun yanında** (hayvan derilerini kendilerine elbise yapmış) **bir topluma rastladı. Biz** (orada karşılaştığı kâfir topluma nasıl davrana cağı hususunda kendisine) **buyurduk ki: "Ey Zülkarneyn! Ya** (kâfirlikleri yüzünden cezayı hak ettikleri için, onları öldürerek) **azap etmen, ya da kendileri hakkında** (hidâyeti öğretme ve doğru yola irşâd kabîlinden) **bir güzellik edinmen** (arasında ser bestsin)**!"**

﴾87﴿ (Zülkarneyn o toplumu İslâm'a davet etmeyi tercih ederek) **dedi ki: "Şimdi kim** (benim davetime rağmen, inkârda ısrar ederek, nefsine) **zulmetmiş ise muhakkak biz** (öldürme cezasıyla) **ona azap edeceğiz! Sonra o** (âhirette)**, Rabbine döndü rülecek de, O da ona** (eşi benzeri gö rülmemiş çok dehşetli) **bilinme dik büyük bir azapla azap edecektir.**

﴾88﴿ **Ama kim iman etmiş ve** (onun gerektirdiği şekilde) **sâlih bir amel işlemişse, ona da bir mükâ fat olarak o** (cennet gibi) **en güzel olan şey vardır! Muhakkak biz de ona** (zor gelecek teklifler yapma yıp) **em**(i)**r**(ler)**imizden kolay bir şey söyleyeceğiz!"**

﴾89﴿ **Sonra o** (doğuya ulaşmak isteyince yine) **bir sebebe tâbi oldu.**

﴾90﴿ **Neticede güneşin doğduğu** (zaman ilk vurduğu) **yere vardığında onu öyle bir toplum üzerine doğar bir halde buldu ki, onlar için onun önünde** (ne dağ, ne ağaç, ne de elbise gibi) **hiçbir örtü yarat mamıştık!**

﴾91﴿ **İşte** (Zülkarneyn'in duru mu) **böylece** (ilginç) **dir! Gerçekten onun yanında bulunan** (araç-gereçleri, tüm sebepleri ve ordu)**ları**(n görünen ve görünmeyen tüm hallerini yalnızca) **Biz ilmen kuşat mışızdır!** (Zira sahip olduğu imkânları Bizden başkası bilememiştir.)

﴾92﴿ **Sonra yine o** (doğuyla batı arasında, doğudan kuzeye doğru üçüncü bir yola girerek maksadına ulaş tıracak) **başka bir sebep izledi.**

﴾93﴿ **Nihâyet** (aralarına sed yapacağı) **o iki dağın arasına ulaştığı zaman onların önünde öyle bir toplum buldu ki, onlar** (dillerinin garipliği ve akıl larının kıtlığı yüzünden) **hiçbir söz anlamaya ya naşmıyorlardı.**

﴾94﴿ (Oranın halkı) **dediler ki: "Ey Zül karneyn! Gerçekten Ye'cûc ve Me'cûc** (isimli iki kabilenin men supları) **bu toprakta** (katliâm, tahribât ve ekinleri telef etmek suretiyle) **fesat çıkaran kimselerdir. Bi zimle onlar arasında** (bize saldırmalarını engelle yecek) **bir sed yapmana karşılık sa na bir vergi ver sek nasıl olur?"**

﴾95﴿ (Zülkarneyn (Aleyhisselâm) **onlara cevâben) de di ki: "Rabbimin beni içerisinde yerleştirmiş bulunduğu** (mallar, mülkler, sebepler ve aletedevât gibi ge rekli) **şeyler** (sizin bana teklifettiğiniz ücretten) **daha iyidir. Öyleyse siz bana** (parayla değil de,) **bir kuvvetle** (insan gücü ve güzel sanat becerisiyle)

yardım edin de sizinle onlar arasında (istediğinizden daha) **sağlam bir sed yapayım!**

﴾96﴿ (Hadi) **bana büyük demir parçaları getirin!”** (Onlar da dediğini yaptılar. Böylece o yavaş yavaş de mir kütlelerini dizmeye başladı.) **Nihâyet** (dağların) **karşılıklı iki kenarın arasını düzlediğinde: “**(Körüklerle demir parçalarına) **üfle yin!” dedi.** (Onların üflemesi) **netice**(sin)**de onu** (kız gın) **bir ateş hâline çevirince** (ilgililere)**: “Getirin bana da, onun üzerine erimiş bir bakır dökeyim!” dedi.**

﴾97﴿ (Onlar söylenenleri harfiyyen ya pınca, o sed iyice lehimlenerek sert bir dağ haline geliverdi. Der ken Ye’cûc ve Me`cûc gelip, onu delmek ve üstüne tır manmak istedilerse de) **artık onlar onun üstüne çık maya da güç bulamadılar, onu azıcık delmeye de en ufak bir imkân bulamadılar.**

﴾98﴿ (Bunun üzerine Zülkarneyn (Aleyhisselâm)**) de di ki: “İşte bu** (seddi yapmaya muvaffak olmam)**, Rab bimden** (kullarına karşı) **büyük bir rahmet** (eseri) **dir. Ama** (kıyamete yakın o sed ardında kalan Ye’cûc ve Me’cûc’un insanlara musallat edilmesi hakkında) **Rabbimin vaadi**(nin gerçekleşme zamanı) **gelince O onu yerle bir edecektir. Zaten Rabbimin vaadi dâima** (yerini bulacak) **bir hak olmuştur.”**

﴾99﴿ **İşte o** (seddin arkasından çıkacakları) **gün** (ara larında vukû bulacak izdiham nedeniyle) **Biz onların bir kısmını diğer bir kısmın içerisinde deniz dalga sı gibi çarpışmakta olduğu halde bırakmışızdır./ İşte o gün Biz o** (cinler ve insa)**nların bir kısmını** (şaşkın vaziyette) **diğer bir kısmın içerisinde dalga lanır bir halde bıraktık./ Derken Sûr içerisine üfürüldü de, artık Biz onları** (hesap ve ceza için) **tam bir toplayışla cem ettik!**

﴾100﴿ **İşte o gün cehennemi de, dehşet verici bir sunumla** (açıkça görecekleri şekilde) **kâfirlere arz ettik** (böylece onun dehşetli azâbını bizzat gördüler)**!**
﴾101﴿ **O kimselere ki; gözleri Benim zikrim**(e ulaştıran âyetleri görmek)**den büyük bir perde içindeydi ve** (Benim kelâmım haykırılsa da) **onlar** (hakka kar şı sağırlıklarından dolayı onu) **biraz** (olsun) **işitmeye bile güç yetiremezlerdi!**
﴾102﴿ **Yoksa o kâfir olmuş kimseler, Beni bırakıp da** (melekler ve Îsâ gibi) **kullarımı** (ilâhlar ve) **dost lar edindiklerini mi sandı?** (Onlar asla o müşriklerin dostları olamazlar!)**/O kâfir olmuş kimseler, Beni bırakıp da** (melekler ve Îsâ gibi) **kullarımı** (ilâhlar ve) **dostlar edinmelerini** (kendilerine yarayacak bir şey) **mi sandı?/** (Ne kötü bir zanna sahip oldular. Hâl buki onlar âhirette bunlardan tamamen uzak duracak lardır!) **Şüphesiz ki Biz o kâfirlere, ilk ağırlama/bir konak/ olarak cehennem**(e girer girmez uğrayacakları o müthiş azâbı) **hazırladık** (ki, orada dur dukları sürece karşılaşacakları azaplara nispetle, o çok hafif kalacaktır)**!**
﴾103﴿ (Habîbim!) **De ki: “Biz size,** (yaptıklar iyi işlerden hiçbir fayda göremeyecekleri için) **ameller ba kımından en çok zarar edenleri haber verelim mi?**
﴾104﴿ **O kimseler ki; o en yakın** (dünya) **hayat**(ın) **daki çabaları**(, Allâh katında tümüyle zâyi olup) **kaybolmuştur. Oysa onlar gerçekten kendilerinin güzel bir iş yapmakta olduklarını sanmaktadırlar!**
Nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e tâbi olmayan Ehl-i Kitab âlimlerinin kiliselerde ve havralarda Allâh’a kulluk adına tahammül ettikleri ağır riyâzetler ve hükümsüz kalmış birçok amellere harcadıkları mesâiler âhirette kendilerine yaramayacaktır. Ayrıca; Mu’tezile ve Hâricîler gibi, kendilerini

"Tenzîh ehli" ve "Çok takvâ sahibi" sanan Ehl-i sünnet dışı fırkaların dünyadaki tüm gayretlerinin Allâh katında kendilerine bir şey kazandırmayacağı ve böylece en büyük zarara mahkûm olacakları âşikârdır.

﴾105﴿ **İşte onlar öyle kimselerdir ki; Rablerinin âyetlerini ve** (diriltilme suretiyle) **O'na kavuş mayı inkâr etmişlerdir, bu nedenle de** (iyilik adına tüm) **yaptıkları** (sevapsız kalarak) **bâtıl olmuştur. Artık kıyâmet günü onlar için hiçbir** (kıymet ve) **ağırlık ortaya koymayacağız.** (Bilakis onlara hakaret te bulunacağız!)**/ Artık** (terazinin iyilik kefesine kona cak bir şeyleri kalmadığından) **kendileri için kıyâmet günü bir tartı tayin etmeyeceğiz./**

﴾106﴿ **İşte** (olacağı) **bu dur; onların cezası ancak cehennemdir! Şu sebeple ki onlar kâfir ol muşlardır, âyetlerimi ve peygamberlerimi de bir eğlence** (malzemesi) **edinmişlerdir!**

﴾107﴿ **Şüphesiz o kimseler ki** (inanılması gereken şeylere) **iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemişlerdir; gerçekten de Fir devs cennetleri onlar için** (ilm-i ezelîde) **bir konak/ ilk ziyafet/ olmuştur.**

﴾108﴿ **Orada ebedî kalıcılar olarak! Onlar** (sahip oldukları nimetlerden çok memnun oldukları için) **ora dan** (başka hiçbir yere) **geçiş** (de) **istemeyeceklerdir!**

﴾109﴿ (Habîbim!) **De ki: "Eğer denizler Rabbimin** (sonsuz ilmini ifade eden) **kelimeleri**(ni yazmak) **için birer mürekkep olsa, bir mislini de ilâve yardım olarak getirecek olsak, elbette Rabbimin** (ilmi de, sınırsız ve sonsuz olan) **kelimeleri** (de) **tükenmek sizin, o bütün denizler** (bitip) **tükenirdi."**

Bu âyet, Yahudilerin Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e: "Sen bize kitaplarımızda hikmet öğretildiğini itiraf etmekteyken,

senin kitabında da: ‘Kendisine hikmet verilene, gerçekten pek büyük bir hayır verilmiştir!’ buyrulmaktayken, ya peki: ‘Size pek az ilim verilmiştir!’ âyeti ne anlama gelmektedir?” demeleri üzerine nâzil olmuştur.

﴾110﴿ (Habîbim!) **De ki: “Ben ancak sizin gibi bir beşerim!** (Dolayısıyla Rabbimin tüm ilimlerini kavradığı mı iddiâ edemem! Lâkin sizden farklı olarak) **bana; İlâ hınızın ancak bir tek İlâh olduğu vahyedilmektedir. Artık her kim Rabbine** (güzel bir şekilde) **kavuşmayı ummakta olduysa,** (O’nun rızasına uygun) **sâlih bir amel işlesin ve** (şirk koşarak yahut gösteriş yaparak) **Rabbinin ibadetine hiçbir kimseyi ortak etmesin!”**

ONDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Meryem

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak İmam-ı Mukatil'e göre; secde âyeti olan 58. âyet-i kerîme, İmam-ı Süyûtî'nin nakline göre de; 71. âyet-i kerîme Medîne-i Münevvere'de nâzil olmuştur. 98 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Kâf! Hâ! Yâ! Ayn! Sâd!**

﴿2﴾ (İşte sana okunmakta olan bu âyetler,) **Rabbinin rahmetinin, kulu Zekeriyyâ'yı anması**(yla alâkalı kıssanın beyanı)**dır!**

﴿3﴾ **Hani o,** (riyâdan tamamen uzak olarak, ih lâslı bir şekilde) **gizli bir nidâ ile Rabbine seslenmişti.**

﴿4﴾ **Demişti ki: "Ey Rabbim! Muhakkak ki ben, kemikler gevşedi benden, baş ise yaşlılıkla tutuştu** (böylece ihtiyarlık saçlarımı beyaz alev gibi ağarttı)**! Ama ey Rabbim! Ben Sana dua ile hiç** (bir zaman) **mahrum olmadım!** (Bilakis bundan önce her dua ettiğimde kabul eserini gördüm. Bu yüzden Sen beni hep kabule alıştırdın.)

﴿5﴾ **Şüphesiz ki ben** (ölümümden sonra) **ardımdan gelecek** (amcaoğullarım gibi) **yakın akraba**(mın dini bozmasın)**dan endişelendim/ ardımdan yöne time geçecek olanlar**(ın yapacağı bozgunculuk)**dan korktum/! Hanımım ise** (bu güne kadar hiç doğurmamış) **kısır biri olmuştur.** (Artık isteğime icâbet ümidi sadece Se nin fazl u kereminden ve üstün gücünden beklenebilir.) **O halde Sen** (alışılagelen sebepleri devre dışı bıra karak) **bana Kendi katından** (dinî ve dünyevî işleri me) **bir takipçi** (olacak oğul) **bahşet!**

﴾6﴿ **Ki o bana da vâris olsun, Ya'kûb hânedânından bir kısmına da mirasçı olsun! Ey Rabbim! Böylece Sen onu** (hem inanç, hem de söz ve amel bakımından) **râzı olduğun** (takvâ sahibi, sâlih) **bir kimse yap!"**

Zekeriyyâ (Aleyhisselâm)*`ın kendisine verilmesini istediği çocuk hakkında zikrettiği verâset vasfı, mal-mülk veraseti olmayıp, ancak peygamberlik ve âlimlik mirasıdır. Zira peygamberlerin dinar ve dirhem miras bırakmayıp ancak ilim mirası bıraktıkları, hadîs-i şerîflerde belirtilmiştir. Zaten Zekeriyyâ* (Aleyhisselâm) *gibi bir peygamberin, bırakacağı malını amcaoğullarının zâyi etmesinden korkması düşünülemez. Ancak o, İsrâiloğullarının, peygamberleri öldürdüklerini ve dinin hükümlerini değiştirdiklerini görünce, akrabasının da kendinden kalacak olan ilmi muhâfaza etmeyeceklerinden endişelenerek Allâh-u Te`âlâ'dan, kendisine güvenip ümmetini emânet edebileceği sâlih bir çocuk isteğinde bulundu. Fakat kendisi yüz yirmi yaşında bir pîr-i fânî, hanımı da o güne kadar hiç doğurmamış ve doksan sekiz yaşına ulaşmış bir nene oldukları için Allâh-u Te`âlâ'nın, kendisine bu çocuğu lütfedeceği zaman, bir alâmet belirtmesini talep etti. Allâh-u Te`âlâ da ona hiç günah işlemeyecek, hatta günah işlemeyi aklından dahi geçirmeyecek pek mübârek bir çocuk bağışlayacağını vaad etti ve bunun alâmeti olarak da, hiçbir sebep bulunmaksızın üç gün üç gece hiç konuşamayacağını, ancak merâmını işâretle anlatabileceğini fakat zikretmek istediğinde dilinin açılacağını beyan etti. İşte böylece Allâh-u Te`âlâ ile aralarındaki konuşmalar âyet-i kerîmelerde zikredildiği üzere gelişti.*

﴾7﴿ (Bunun üzerine Biz onun duasına icâbet vaadin de bulunmak üzere şöyle buyurduk:) **"Ey Zekeriyyâ! Şüphesiz Biz**

se ni bir oğulla müjdelemekteyiz ki adı Yahyâ (olacak)**dır! Biz daha önce ona hiçbir** (kimseyi) **adaş yapmamışızdır!”**
﴾8﴿ (Bu müjdeyi alan Zekeriyyâ (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Ey Rabbim! Benim için bir oğul nasıl** (ve ne şe kil) **olabilir? Oysa benim hanımım** (önceden beri) **bir kısır olmuştur, gerçekten** (benim tüm mafsal ve ke miklerim) **de yaşlılıktan dolayı** (çocuktan ümit kesti recek raddeye vardığından) **ben kuruluk ve sertliğe ulaşmışımdır!** (Şimdi ben ve eşim bu durumdayken mi bir çocuk sahibi olacağız, yoksa gençlik çağımıza mı döndürüleceğiz?)**”**
﴾9﴿ (Allâh-u Te`âlâ) **buyurdu ki: “İşte** (Benim işim) **böylecedir! Rabbin buyurmuştur ki: ‘O Bana göre çok kolaydır! Daha önce sen hiçbir şey değil ken, gerçekten seni de Ben yaratmıştım!’.”**
﴾10﴿ (Zekeriyyâ (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Ey Rabbim! Benim** (hanımımın hâmile kaldığını anlamam) **için bir nişân belirle!”** (Allâh-u Te`âlâ) **buyurdu ki: “Senin nişânın,** (ken dinde sağırlık ve dilsizlik gibi hiçbir hastalık bulunma yıp) **sapasağlam olduğun halde** (üç gün) **üç gece insanlarla konuşamamandır!”**
﴾11﴿ **Derken o,** (namaz kıldığı) **mihraptan** (kendi sini namaz için bekleyen) **kavmine karşı** (rengi değişik ve konuşmaktan âciz bir halde) **çıktı da: “Sabah-akşam** (namaz kılarak Rabbinizi) **tesbîh** (ve tenzîh) **edin!” diye onlara** (parmağıyla) **işârette bulundu.**
﴾12﴿ (Biz Zekeriyyâ’ya Yahyâ’yı bağışladıktan sonra, daha ergenlik çağına ulaşmamışken ona:) **“Ey Yahyâ! O** (Tevrât) **Kitabı**(nı) **kuvvet** (ciddiyet ve gayret)**le al**(ıp ezberle ve onun hükümleriyle amel et)**!”** (bu yurduk.) **Böylece Biz ona** (daha

henüz o) **bir çocukken o hükmü** (ve hikmeti, peygamberliği ve anlama kabi liyetini, marifet ve ferâseti) **vermiştik!**

﴾13﴿ **Bir de tarafımızdan** (hem kendisine, hem de ana-babasına ve diğer kullarımıza karşı) **büyük bir şefkat** (ve merhamet, güzel ahlâk ve yumuşak kalp lilik)**, ayrıca** (hiçbir günahı akıldan geçirtmeyecek derecede) **üstün bir temizlik/büyük bir bereket/** (vermiştik)**! Zaten o** (hiçbir günah işlemediği gibi, günaha me yilden dahi sakınan) **pek takvâ sahibi bir kimse idi!**

﴾14﴿ **Ana-babasına da çok itaatli** (idi)**! O** (hiçbir za man) **asla kibirli/zorba/ ve isyankâr biri olmamıştı!**

﴾15﴿ (Allâh-u Te`âlâ'dan) **selâm olsun ona; doğdu ğu günde de, öleceği günde de, diri olarak** (kabrin den) **çıkarılacağı günde de!** (İşte bu vesileyle ona şeytanın şerrinden, Mün - ker-Nekîr suâlinden, kabir azâbından, mahşerin dehşetle rinden ve cehennemden kur tuluş mü yesser olsun!)

﴾16﴿ (Habîbim! Sana vahyedilen) **o kitapta Mer yem'i de an** (ki, onun başına gelenler hakkında ger çek bilgiye vâkıf olsunlar)**! Hani o, âilesinden ayrılıp** (Beyt-i Makdis'in) **doğu**(sun)**daki bir yere çekilmişti.**

﴾17﴿ **Derken o, onların ötesinden bir perde edinmişti. O anda Biz** (getirdiği vahiylerle dini canlan dırdığı için, diriltme sıfatımız olan) **ruhumuzu** (temsil eden Cibrîl'i) **ona gönderdik, böylece o** (kıvırcık saçlı, parlak yüzlü, yakışıklı ve tüysüz bir delikanlı şekline girip) **ona tam bir beşer olarak görünüverdi.**

﴾18﴿ (Bu durumda ne yapacağını şaşıran) **o** (Meryem)**: "Gerçekten ben, Rahmân'a sığınıyorum senden! Eğer sen** (Allâh'tan korkan ve O'na sığınılmanın ne demek olduğunu bilen) **takvâ sahibi bir kimse isen** (bana dokunma)**!" dedi.**

﴿19﴾ **O da: “Ben ancak sana** (günahlardan uzak) **tertemiz/peygamber/hayırla büyüyecek/ bir oğlan çocuk bağışlamam için,** (O Kendisine sığındığın) **Rabbinin** (göndermiş olduğu) **elçisiyim!” dedi.**

﴿20﴾ **O: “Benim için bir erkek çocuk nasıl olabilir? Oysa bana** (eş olarak) **hiçbir insan dokunmamıştır, ben** (hiçbir zaman) **zina eden biri de olma mışımdır!” dedi.**

﴿21﴾ **O dedi ki: “İşte** (senin durumun) **böylecedir** (gerçekten de ne meşrû, ne de gayr-i meşrû yolla hiçbir erkek eli sana değmemiştir)**! Ama Rabbin: ‘O** (çocuğu babasız bir şekilde yarat mak) **bana göre çok kolay bir iştir. Böylece Biz onu insanlara** (üstün gücümüzü gös teren) **büyük bir âyet ve tarafımızdan** (kulları irşâd edecek) **üstün bir rahmet yapalım diye** (bu çocuğu sana vereceğiz)**! Zaten bu,** (Allâh-u Te`âlâ’nın ezelî ilminde) **kesin karara bağlanmış** (olduğu için, reddi ve tebdili dü şünülemeyen) **bir iş olmuştur!’ buyurdu.”**

﴿22﴾ (Cebrâil (Aleyhisselâm)**ın üfleyişi içine kadar işleyince) o hemen ona hamile kaldı da, onunla bir likte** (âilesinden) **pek uzak bir yere çekiliverdi.**

﴿23﴾ **Derken doğum sancısı onu** (kendisine yaslanacağı ve onunla örtüneceği) **o** (kuru) **hur ma ağacı nın gövdesine getirdi. O** (bir mûcize olarak doğuracağı o çocuğu İsrâil oğullarına îzâh edemeyeceğinden endişelenince, uta narak ve kınanmaktan korkarak)**: “Ah ne olaydı ben! İşte bundan önce öleydim de,** (kimsenin aklına dahi gelmeyecek şekilde) **hiç hatır lanmayan unutulmaklık biri olaydım!” dedi.**

﴿24﴾ **O anda o** (Cebrâil (Aleyhisselâm)**), aşağısından doğru kendisine şöyle nidâ etti: “Üzülme! Muhakkak ki Rabbin, senin aşağı ta rafında küçük bir nehir yaratmıştır.**

﴿25﴾ (Bir mûcize eseri olarak yeşeren) **o hurma ağacının dalını da kendine doğru salla ki, üzerine taze ve olgun hurma düşürsün!**

﴿26﴾ (Ey Meryem!) **Artık** (bu taze hurmadan) **ye,** (bu ırmaktan da) **iç! Gönül bakımından da hoş ol**(, gözün aydın olsun, kendini üzecek şeyleri at gitsin)**! Ya bir de gerçekten insanlardan** (sana soru sora cak) **birini görürsen: 'Muhakkak ki ben** (konuşmamak için) **O Rahmân'a bir oruç adadım. Artık bu** (adağımı size bildirdiğim) **gün**(den sonra, Allâh-u Te`âlâ benim beraatimi açık layıncaya kadar) **hiçbir insanla asla konuşmaya cağım!' de!"**

﴿27﴾ **Nihâyet onu** (kucağında) **taşımakta olduğu halde kavmine onu getirdi.** (Bunu gören İsrâîloğul ları) **dediler ki: "Ey Meryem! Andolsun ki; muhak kak sen, elbette pek büyük/ çok ilginç/çok çirkin/ bir iş yaptın!**

﴿28﴾ **Ey** (aramızda takvâlığıyla tanınan o) **Hârûn'un kız kardeşi**(ne benzeterek methettiğimiz Meryem)**! Senin baban** (zina yapan) **kötü bir adam değildi. Annen de zina yapan biri olmamıştı!"**

﴿29﴾ **Bunun üzerine** (Meryem (Aley hesselâm)**: "Haberi çocuktan alın!" dercesine) ona işaret etti. Onlar: "Beşikte bir çocuk olarak bulunan biriyle biz nasıl konuşabiliriz** (bizimle alay mı ediyorsun)**?" dediler.**

﴿30﴾ (O anda Îsâ (Aleyhisselâm)**, Allâh-u Te`- âlâ'nın mû cizesiyle dile gelerek) dedi ki: "Şüphesiz ben, Allâh'ın kuluyum! O bana o** (İncil) **kitab**(ın)**ı vermiş ve beni büyük bir peygamber yapmıştır.**

﴿31﴾ **O beni, bulunduğum her yer de** (hayır öğreten, iyiliği emredip kötülükten nehyeden, insanların ihti yaçlarını gören, çok faydalı ve) **mübârek bir kim se yapmıştır. Diri olduğum**

sürece bana namazı ve (bir servete mâlik olmam durumunda) **zekâtı emretmiştir.**
﴾32﴿ (Beni) **anama karşı da itaatkâr** (yapmıştır)**. Beni kibirli/zorba/ ve isyankâr biri yapmamıştır.**
﴾33﴿ **Doğduğum günde de, öleceğim günde de, diri olarak** (kabrimden) **çıkarılacağım günde de bana** (Allâh-u Te`âlâ'dan) **selâm olsun** (da, o vesîleyle şey tanın tasallutundan, kabir azâbından, kıyâmet günü nün dehşetlerinden ve cehennemden kur tulabileyim)**!"**
﴾34﴿ **İşte** (hristiyanların inandıkları değil) **ancak bu** (Kur`ân'da anlatılan zât)**, Meryem oğlu Îsâ'dır! O Hakk** (olan Allâh-u Te`âlâ'n)**ın** ("Ol!" emriyleba basız yaratılmış olduğu kutsal) **buyruğu olarak ki, on lar özellikle onun hakkında** ("İlâh mıdır?", yoksa: "İlâhın oğlu mudur?", ya da: "Üçün üçüncüsü müdür?" diye) **şüphe etmektedirler.**
﴾35﴿ **Çocuk edinmek Allâh için asla olacak bir şey değildir!** (Çocuk edinmekten, tenzîh, takdîs, arılık ve) **tesbîh O'na! O, bir şey**(i meydana getirmey)**`e karar verdiği za man ona ancak** (harf ten ve sesten münezzeh olarak)**: "Var ol!" buyurur, o da hemen meydana geliverir.**
﴾36﴿ (Îsâ (Aleyhisselâm) **sözlerine şöyle devam etti:) "Şüphesiz ki; benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz ancak Allâh'tır! Öyleyse** (bana değil,) **O'na kulluk edin! İşte bu** (sahibini ebedî nimetlere kavuşturacak) **dosdoğru bir yoldur."**
﴾37﴿ (Bu kadar açık mûcizelere şâhit olduktan ve Îsâ (Aleyhisselâm) **göğe kaldırıldıktan) sonra** (Yahudi ve Hristiyanların) **aralarından o** (Îsâ (Aleyhisselâm)**`ı tümüyle reddedenler, inananlar arasında ise; Orto doks, Katolik ve Protestanlar diye bilinen) hizipler** (onun hakkında görüş birliğine varamayıp) **ihtilaf etti**(ler de kimi: "Kötü bir çocuktur!

Sahtekâr bir bü yücüdür!”, kimi: “O, Allâh’tı, yere indi, sonra semâya yükseldi!”, kimiyse: “O, Allâh’ın oğludur!”, kimi de: “Allâh’ın kulu ve peygambe ridir!” dediler)**.** (Şiddetler, dehşetler, hesaplar ve cezalarla kar şı laşacakları) **o pek büyük günde şâhit ola cakların dan / o pek büyük günün şâhit liğinden / o pek bü yük günün şâhitlik ânın dan / o pek büyük günün şâhitlik mekâ nından / do layı; o kâfir olan kimse ler için çok büyük bir helâk vardır!**

﴾38﴿ **Onlar** (dünyada âyetlerimize karşı sağır ve kör bir haldedirler, ama) **Bize gelecekleri gün, ne acayip duyacaklar, ne de keskin görecekler! Lâkin o zâlimler bugün** (yaşadıkları hayatlarında tüm duyularını yitirmiş bir halde) **pek açık ve çok büyük bir sapıklık içerisindedirler.**

﴾39﴿ (Habîbim!) **onları** (dünyayla ilgili) **tüm işlerin** (ve âhiret hesaplarının) **karara bağlanmış oldu ğu o andan, o pişmanlık gününde** (kötü lerin, günah larına karşı, iyilerinse, amel lerinin azlığı nedeniyle çekecekleri sıkıntılarda)**n uyar! Ama** (sen ne kadar uyarsan da) **o** (insa)**nlar** (âhi rette başlarına geleceklerden) **büyük bir gaflet içeri sindedirler, üstelik onlar** (âhirete bile) **inanmazlar!**

﴾40﴿ (Herkesi öldürdüğümüzde kimsenin dünyada bir mülkü kalmayacağı gün) **gerçek ten Biz, o yere de, üzerinde bulunanlara da ancak Biz mirasçı ola cağız! Zaten onlar** (yaptıklarının karşılığını bulmak için) **ancak Bize döndürüleceklerdir.**

﴾41﴿ (Rasûlüm!) **O Kitapta İbrâhîm’i de an! Gerçekten de o,** (doğruluğu şi’âr edinmiş, hiç ya lan söylememiş ve Allâh-u Te`âlâ tarafından kendisine bildirilen tüm gaybları çokça tasdik etmiş) **sıddîk bir peygamberdi!**

﴾42﴿ **Hani babasına demişti ki: “Ey babam!** (Yalvarışlarını) **duymayan,** (kendisine karşı boyun eğmeni) **görmeyen ve senden hiçbir şeyi gideremeyen** (senin hiçbir işine de yaramayan put lar gibi âciz) **şeylere niçin tapıyorsun?**
﴾43﴿ **Ey babam! Gerçekten ben, muhakkak ki** (ya ratıcının birliği hususunda) **sana gelmeyen ilim bana gelmiştir. Öyleyse bana hakkıyla uy da seni dos doğru bir yola ileteyim!**
﴾44﴿ **Ey babam! Şeytan**(ın sana süslü gösterdiği kâfirlik ve şirke kapılarak, on)**a tapma! Muhakkak ki şeytan Rahmân’a karşı çok isyankâr biri olmuş tur** (ki, ona uyman durumunda sen de onun gibi, İlâhî intikama çarpılarak sahip olduğun nimetlerden mah rum bırakılan biri olursun)**.**
﴾45﴿ **Ey babam! Şüphesiz ben,** (k â fir likte ısrar et men hâlinde) **Rah mân’dan sana büyük bir azâbın dokunacağından, böylece de senin** (lânet ve azap bakımından) **şeytana pek yakın biri olacağından korkmaktayım!”**
﴾46﴿ (Babası bu kadar yumuşak ve güzel üslûplarla ya pılan nasihatler karşısında hiç tesirlenmeyip) **dedi ki: “Ey İbrâhîm! Yoksa sen benim ilâhlarımdan yüz çeviren biri misin? Andolsun ki; eğer** (bu sözlerin den) **vaz geçmezsen, elbette mutlaka se ni taşlaya cağım.** (O halde benden sakın,) **uzun zaman beni terk et** (ve uzak bir yere git de, seni gözüm görmesin)**!”**
﴾47﴿ (Kötülüğe iyilikle karşılık vermeyi âdet edinen İbrâhîm (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “**(Benden gelecek bir zarar dan) **kurtuluş olsun sana! Senin** (hi dâyete eri şerek, affolmaya lâyık bir hâle gelmen) **için kesinlikle Rabbimden bağışlanma**

talebinde bulunacağım. Gerçekten O bana karşı dâima çok lütuf kâr/pek merhametli/çok ikram sahibi/ olmuştur.

﴾48﴿ **Böylece ben sizden de, Allâh'ı bırakıp tapmakta olduklarınızdan da ayrılı**(p Şam'a hicret edi)**yorum ve Rabbime dua ediyorum/ Rab bime ibadet ediyorum/! Umulur ki** (hiçbir zaman) **Rabbime dua ile** (zarar edip gayreti boşa giden) **mahrum biri olmayacağım!"**

﴾49﴿ **Nihâyet o onlardan ve Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduklarından ayrılınca, Biz kendisine** (bıraktığı yakınları yerine, oğul ve torun olarak) **İs hâk'la Ya'kûb'u bağışladık, her birini de birer pey gamber yaptık!**

﴾50﴿ **Biz onlara rahmetimizden** (peygamberlik, zenginlik, hayırlı bol zürriyet gibi, kendilerinden önce kimseye verilmemiş olan nice nimetler) **bağışta bulunduk; kendileri**(nin hak ettikleri şekilde asırlar boyu övgülerle yâd edilmeleri) **için çok üstün** (bir şöhret) **ve dosdoğru bir dil/övgü/ de meydana getirdik.**

Bu âyet-i kerîme İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın: "(Ey Rabbim!) Sonra gelecekler arasında bana iyilikle anılmak nasip et!"(Şu'arâ Sûresi: 84) şeklindeki duâsının kabulünün bir eseridir. Bunun neticesi olarak günümüzde, bâtıl dinlerin mensupları bile onu hayırla yâd etmekte ve ona bağlılıklarını iddiâ etmektedirler. Bizlerin her namazımızda ona ve âline salât okumamız da, bu âyet-i kerîmenin bir tecellîsidir!

﴾51﴿ (Habîbim!) **O Kitapta Mûsâ'yı da an! Gerçekten de o,** (Allâh tarafından) **seçkin kılın mış biriydi. Hem** (Allâh-u Te`âlâ'nın vahyettiği hü kümleri tebliğle görevli) **bir rasûl, hem de üstün bir nebî idi!**

﴾52﴿ **Biz Tûr'un sağ tarafından /çok mübârek bir tarafından/ pek mübarek Tûr'un yanından/ ona**(: "Ey Mûsâ! Gerçekten de Ben, âlemlerin Rab bi olan Allâh ancak Benim!" diye)

seslendik! Ve Biz onu bir sırdaş olarak/ (göğe) **yükselmiş biri olarak/** (Zât'ımıza manen) **yaklaştırdık.**

﴾53﴿ **Rahmetimizden dolayı da /bir rahmetimiz olarak da/ kardeşi Hârûn'u kendisine** (destekçi) **bir peygamber olarak bağışladık!**

﴾54﴿ (Habîbim!) **O Kitapta İsmâîl'i de an! Gerçek ten de o, sözüne çok sâdık biriydi. Hem** (Allâh-u Te`âlâ'nın vahyettiği hükümleri tebliğle görevli) **bir rasûl, hem de yüce bir nebî idi!**

﴾55﴿ **O, âilesine/halkına/ namazı ve zekâtı emre derdi. Zaten o, Rabbi katında râzı olunan bir kim seydi!**

﴾56﴿ (Rasûlüm!) **İdrîs'i de o Kitapta an! Gerçekten de o, hem** (Allâh-u Te`âlâ tarafından kendisine bildirilen tüm gaybları çokça tasdik etmiş bulunan) **bir sıddîk/**(doğruluğu şi'âr edinmiş) **dosdoğru bir insan/, hem de bir peygamberdi!**

﴾57﴿ **Biz onu** (peygamberlik gibi) **üstün bir makama/**(cennet gibi) **yüce bir mekâna/ yükselttik!**

﴾58﴿ **İşte onlar; Âdem'in zürriyetinden,** (özellikle de) **Nûh ile birlikte** (gemide) **taşıdıklarımız**(ın soyun)**dan ve İbrâhîm'le İsrâîl** (isimli Ya'kûb Nebi'n)**in neslinden olan, o** (İslâm'ın güzelliklerine) **hidâyet buyurduğumuz ve** (kullarımız arasından) **seçkin kıldığımız kimselerdir ki, Allâh onlara** (dînî ve dünyevî birçok) **iyilikte bulunmuştur. Rahmân'ın âyetleri üzer lerine art arda okunduğu zaman, secde edenler ve ağlayanlar hâlinde** (yere) **kapanırlardı.**

﴾59﴿ **Nihâyet onların ardından birtakım kötü döller gelmişti ki onlar o** (farz namazlara inanmayarak veya tamamen terk ederek yahut kazaya bırakarak ya da ta'dîl-i erkâna riâyet etmeyerek) **namazı zâyi etmiştiler ve** (içki, zina gibi haramlar işleyerek, na mazdan ve zikirden alıkoyan nefsâni arzulara ve) **şehvetlere tamamen uymuştular. Muhakkak ki onlar büyük**

bir şerre /o azgınlığ(ın ağır cezasın)**a/** (cehennemdeki diğer vadilerin bile, şerrinden Allâh'a sığınmakta oldukları) **ğayy** (kuyusu n)**a/ kavuşacaklardır.**

﴾60﴿ **Ancak o kimse müstesnâdır ki** (namaz hususundaki kusûrundan vesâir günahlardan) **tevbe etmiştir,** (şirkten ve kâfirlikten dönüp) **iman etmiştir ve** (bu imanına uygun şekilde) **sâlih bir amel işle miştir! İşte onlar cennete gireceklerdir ve hiçbir şeyle zulme uğratılmayacaklardır!**

﴾61﴿ **O Adn cennetlerine** (gireceklerdir) **ki, Rahmân** (Te`âlâ)**,** (tevbe eden) **kullarına** (görmedikleri halde onu) **gıyâben vaad etmiştir! Şüphesiz ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**, O'nun vaadi dâima yerine getiri len bir şey olmuştur.**

﴾62﴿ **Onlar orada fuzûli** (ve gereksiz) **hiçbir söz işitmeyeceklerdir. Fakat** (hem Allâh-u Te`âlâ'dan, hem meleklerden, hem de birbirlerinden) **çokça se lâm** (duyacaklardır)**!/ Lâ kin** (tüm hatalardan ve nok san lıklardan) **selâmette kalmış bir kelâm** (işitecek lerdir)**!/Onlar için orada** (kendilerine âit özel) **rızıkları da sabah ve akşam** (devamlı) **mevcuttur!**

﴾63﴿ **İşte ancak budur o cennet ki; Biz kullarımız içerisinden takvâ sahibi olmuş kimseyi mirasçı kılacağız!**

﴾64﴿ (Habîbim! Cebrâîl sana dedi ki:) **"Biz hiçbir zaman senin Rabbinin emri olmadıkça inemeyiz! İşte önümüzde olan** (gelecek zamanlar)**da, ardımızda kalan** (geçmiş zamanlar) **da ve bunların arasında olan** (tüm zamanların ve mekânların bilgisi, yönetim ve tasarrufu) **da sadece O'na âittir! Zaten senin Rabbin unutkan biri değildir!** (Dolayısıyla kâfirlerin sandığı gibi seni asla unutmamıştır ve terk etmemiştir.)

Yahudilerin kışkırtmasıyla müşrikler Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e, Ashâb-ı Kehf, Zülkarneyn ve ruhla ilgili bazı

suâller yöneltmişlerdi, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de vahiy beklentisine girmişti. Ama uzun zaman gecikmeyle karşılaşınca müşriklerin: "Rabbi Muhammed'i terk etti!" gibi laflarını duyarak üzülmüştü. Nihâyet Cibrîl vahiy getirmeye başlayınca, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona bu gecikmenin hikmetini sorduğunda, onun verdiği cevabı Allâh-u Te`âlâ bu âyet-i kerîmeyle açıkladı.

﴾65﴿ (O) **göklerin de, yerin de, ikisi arasındakilerin de Rabbidir! Öyleyse O'na ibadet et ve Ken disine ibadet için çok sabır** (ve sebat)**lı ol! Sen hiç O'nun için bir adaş** (Allâh ismi taşıyan birini)**/bir benzer/ biliyor musun?**

﴾66﴿ **O** (kâfir) **insan: "Ben öldüğüm zaman elbette ileride diri olarak mı** (kabrimden) **çıkartılacağım?" der.**

﴾67﴿ (Bu lafı söyleyen) **o insan düşünmez mi ki, daha önce kendisi hiçbir şey değilken**(, ismi dahi bilinmez, esâmesi bile okunmazken) **gerçekten de onu Biz yaratmışızdır?**

﴾68﴿ **Rabbine andolsun ki; elbette onları,** (uydukları) **şeytanlarla birlikte** (kıyâmet günü) **mutlaka** (huzurumuza) **toplayacağız! Sonra elbette onları dizleri üstü çökenler hâlinde cehennemin etra fında mutlaka hazır bulunduracağız!**

﴾69﴿ **Sonra yemin olsun ki;** (bâtılda) **yardımlaşan her** (kâfir) **cemâatten, Rahmân'a karşı cüreti/is yânı/azgınlığı/kâfirliği/iftirası/serkeşliği/ en kuv vetli olan hangileriyse** (işte onları azgınlık sırala rına göre, topluluklar arasından) **mutlaka çekip çıkaracağız.**

﴾70﴿ **Sonra da andolsun; o kimseleri en iyi bilen Biziz ki, onlar o** (cehennem azâbı)**na girmeyi en çok hak etmişlerdir!**

﴾71﴿ (Ey insanlar!) **Sizin içinizden ona ulaşmayan/ uğramayan/ kimse olmayacaktır!** (Zira sırat cehen nem

üzerine kurulmuş olduğundan, onu geçemeyen de cennete giremeyeceğinden, herkesin cehenneme uğraması kaçınılmazdır. Ancak müminler geçerken sönük duracak, kâfirler ve bazı âsîler ise sırattan aşağı cehenneme yuvarlanacaktır.) **Bu,** (tâ ezelden) **senin Rabbinin** (gerçekleştirmeyi) **üstlenmiş bulunduğu, kesin hükme bağlanmış** (ve bu yüzden bozulması düşünülemeyen) **bir şey olmuştur.**

﴾72﴿ **Sonra Biz o** (şirkten) **sakınmış olan** (mümin) **kimseleri kurtaracağız!** (Şirk suçunu işleyerek en büyük zulmü işlemiş olan) **o zâlimleri ise diz üstü çökmüşler olarak orada** (ebediyyen) **bırakacağız!**

﴾73﴿ **Bizim âyetlerimiz pek açık bir halde üzerlerine peş peşe okunduğu zaman, o** (Nadr ibni Hâ ris gibi) **kâfir olmuş kimseler iman etmiş olan o** (fakir) **kişiler**(i aşağılamak) **için: "**(Biz ya da siz) **iki fırkadan hangisi, yerleşim yeri bakımından daha iyi, meclis yönünden de daha güzeldir!" dedi**(ler. Böylece kendi evlerinin ve toplantı yerlerinin güzel liğiyle övünerek, âhirette de kendilerine buna göre muâmele yapılacağını, fakir Müslümanların ise, her yerde aynı hakîr konumda kalacakları nı iddiâ ettiler)**.**

﴾74﴿ **Hâlbuki Biz onlardan önce nice asırlar** (halkın)**ı helâk etmişizdir ki, onlar eşya ve görüntü ba kımından** (bunlardan) **daha güzeldi!** (Zenginlik ve kuvvetlerinin onları kurtaramadığını gördükleri halde hiç mi ibret almayacaklar?)

﴾75﴿ (Habîbim! O kâfirlere verilen imkânların, kendileri lehine olmadığını beyan etmek üzere) **de ki: "Her kim sapıklık içinde bulunmuşsa, Rahmân ona** (günahı ve azgınlığı artsın diye, uzun ömür ve bol rızıklar vererek) **tam bir uzatmayla mühlet versin! Nihâyet, tehdit edilmekte oldukları o şeyi; ya o** (dünyada başlarına gelecek; öldürülme yahut esir edil me)

azâbı(nı) **veya o** (kıyâmet) **ânı**(nda karşı laşacak ları zor durumu) **gördükleri zaman; mekân bakımın dan kimin daha kötü, ordu bakımından da kimin daha güçsüz olduğunu kesinlikle bileceklerdir!”**

﴾76﴿ **Allâh** (sapıklığı seçenleri imti han etmek için imkânlarını artırdığı gibi, kendi irâdeleri ve Allâh-u Te `â lâ’nın müsâadesiyle) **doğru yola erişmiş olan o kimseleri ise hidâyet bakımından artırır. Zaten** (kulun dünyada sahip olduğu geçici imkân lara nispetle; tesbîh, hamd, tevhîd ve tek bîr zikirleri, beş vakit namaz, oruç, hac ve zekât gibi, faydası son suza dek) **kalıcı olan sâlih ameller, senin Rabbin katında sevap bakımından da daha iyidir, âkıbet yönünden de pek hayırlıdır!**

﴾77﴿ (Habîbim!) **Âyetlerimizi inkâr etmiş ve: “Andolsun** (diriltilecek olsam bile) **elbette bana mal ve evlat verilecektir!” demiş olan o kişiyi gördün mü?**

Bu âyet-i kerîme, Âs İbni Vâil hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki; Habbâb (Radıyallâhu anh), kendisinden alacağını istediğinde: “Sen Muhammed’i inkâr etmedikçe vermem!” demiş, o da: “Ne diriyken, ne ölüyken, ne de sen diriltildiğinde, ben asla onu inkâr etmeyeceğim!” diye cevap vermişti. Bunun üzerine o: “Ben diriltilecek miyim?” diye sormuş, “Evet!” cevabını alınca da: “Bırak! O zaman öleyim, dirileyim, nasıl olsa ben orada da mal ve evlat sahibi olacağım için, o zaman ödeşiriz!” deyince bu âyetler nâzil olmuştur.

﴾78﴿ **O** (gâvur)**,** (Allâh-u Te`âlâ’ya mahsus olan) **gayba** (âit malûmâta) **mı vâkıf olmuştur yoksa Rahmân ka tında** (kendisine mal ve evlat verileceğine dâir) **bir söz mü edinmiştir** (de, bu hususta kesin konuşabiliyor)**?**

﴾79﴿ **Hayır!** (Bu kişi yanlış bir düşünceye sahiptir.) **Biz onun söylemekte olduğu şeyi mutlaka yazmak tayız.** (İddiâ ettiği mal ve evlat yerine) **azaptan da ken disine tam bir uzatmayla** (hak ettiği şekilde) **ilâve yapacağız!**
﴾80﴿ **Ona; söylemekte olduğu şey ler**(in tamamını elinden alıp, sonunda tüm mal ve servetin)**e ise Biz mi rasçı olacağız! O da** (sahip olduğu tüm değerlerden ay rılmış olarak kıyâmet günü) **Bize tek başına gelecektir!**
﴾81﴿ **O** (müşrik ola)**nlar, kendileri için bir şeref** (ve azaptan kurtuluş vesilesi) **olsunlar diye Allâh'tan başka birtakım ilâhlar edindiler.**
﴾82﴿ **Hayır!** (İş onların sandığı gibi değildir!) **Kesinlikle onlar**(ın taptıkları bâtıl ilâhlar, kıyâmet günü) **bunların ibadetlerini tanımaya**(rak onlardan tama men uzaklaşa)**caklar ve onların aleyhine bir düş man olacaklardır.**
﴾83﴿ (Habîbim!) **Görmedin mi ki gerçekten Biz, şeytanları kâfirler üzerine göndermişizdir ki,** (in kâr ve günahla ra karşı) **onları tam bir tahrikle kış kırtmaktadırlar!**
﴾84﴿ **Öyleyse** (azâba ne zaman çarpılacaklarına dâir) **onlara karşı acele etme!** (Zirapek yakında onları helâk ettiğimizde sen de, müminler de onların şerrinden kur tulacaksınız ve böylece yeryüzü onların fesâdından temizlenecektir.) (Çünkü) **Biz onlar**(ı helâk etmek) **için ancak** (sınırlı günleri ve sayılı nefesleri) **tam bir sa yımla saymaktayız!**
﴾85﴿ **Takvâ sahiplerini** (sâlih amellerinin ve kestikleri kurbanların bir karşılığı olarak altın eyerli ve yakut semerli develerle taşınan) **binekli heyetler hâ linde O Rahmân**(ın manevî huzurun) **a haşredece ğimiz günü** (hiç unutma)**!**
﴾86﴿ **O** (en büyük cürüm olan inkâr suçunu işlemiş) **mücrimleri ise,** (suya sürülen) **susuz** (hayvanlar gibi) **oldukları halde**

cehenneme sevk edeceğiz!

﴾87﴿ **Rahmân katında** (günahkârlara şefaat etmekle alâkalı) **bir söz edinmiş olan kimsedışında, o** (insan) **nlar**(dan hiçbiri) **şefaat** (yetkisin) **e sahip olamazlar. /O** (şefaat hakkına sahip ola)**nlar, Rahmân nezdinde** (şefaate ehil olduğuna dâir) **bir söz edinmiş** (o imanlı) **kimseden başkasına şefaat** (etme yetkisin)**e sahip olamazlar./**

﴾88﴿ **O** (müşrik ola)**nlar: "Rahmân bir çocuk edin di!" dediler.**

﴾89﴿ (Ey müşrikler! Yüce Zât'ıma) **andolsun ki; mu hakkak siz çok çirkin büyük bir suç işlediniz/ pek büyük bir söz söylediniz/!**

﴾90﴿ **Bu** (sözün ağırlığı)**ndan dolayı yakın olmaktadır ki** (ilâhî bir gazap neticesi) **gökler art arda çatlayacak, yer** (dibe doğru batarak) **yarılacak** (da parçaları birbirinden ayrılacak) **ve dağlar kırılarak/parçalanarak/düşecektir.**

Müfessirler bu âyet-i celîleyi: "Bu şirk sözü o kadar büyüktür ki; bir şekle girip görünecek olsaydı, bu kadar büyük cisimler dahi onu taşıyamayıp ağırlığından darmadağın olurlardı. Ayrıca bu sözün çirkinliği, Allâh-u Te'âlâ`nın gazabını o derece celbedicidir ki, 'Cezaları peşin vermeme' anlamına gelen "hilim" sıfatı bulunmasaydı, bu sözü telaffuz edenlere karşı zuhûr edecek gazab-ı İlâhîden dolayı, çoktan bütün âlem harap olup giderdi." diye îzâh etmişlerdir.

﴾91﴿ **Çünkü onlar Rahmân'a bir çocuk nispet etmişlerdir!**

﴾92﴿ **Oysa bir çocuk edinmesi Rahmân için uygun değildir/istenecek bir şey değildir/!**

Nitekim çocuğun, herhangi bir yönden de olsa mutlaka babasına benzemesi gerekir. Allâh-u Te`âlâ'ya ise hiçbir şey benzeyemez! Ayrıca çocuk; göz aydınlığı, babasının ardından vârislik ve

ihtiyaçları karşılamak gibi birtakım maksatlarla istenir ki, bunların hiçbirini Allâh-u Te`âlâ hakkında düşünmek bile mümkün değildir.

﴾93﴿ **Göklerde ve yerde bulunanla rın hepsi, mutlaka Rahmân'a kul olarak** (zelîl ve boyun eğmiş bir halde) **gelicidir.** (Kulluk ise evlatlıkla bağdaşmaz!)

﴾94﴿ **Andolsun ki; muhakkak O onları**(n hiçbiri, ilminin ve kudreti nin sahasından dışta kalmayacak şe kilde hepsini) **kuşatmış ve ken dilerini**(n şahıslarını, fiillerini, nefeslerine varıncaya kadar her şeylerini) **tam bir sayımla saymıştır!**

﴾95﴿ **Böylece onların hepsi de O'na, kıyâmet günü** (malsız-evlatsız, dostsuz ve yardımcısız olarak) **yalnız başına gelicidir!**

﴾96﴿ **Şüphesiz o kimseler ki, iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, ze kât gibi) **sâlih ameller işlemiş ler dir; gerçekten de Rahmân onlar için** (kullarının kalplerinde) **büyük bir sevgi yaratacaktır.**

﴾97﴿ **Biz onu ancak, senin dilin** (o lan Arap lisanı) **ile** (indirmek suretiyle) **çok kolaylaştırdık ki, sen onunla takvâ sahiplerini müjdeleyesin, düşmanlığı şiddetli olanlar / haktan sağır olanlar/hakkı kabul etmeyerek zâlim olanlar/ toplumunu da yine onunla uyarasın.**

﴾98﴿ **Biz onlardan önce nice asırlar ahâlisini helâk etmişizdir! Sen onlardan hiçbirini** (ortalıkta mevcut olarak) **bulabiliyor musun /görebiliyor mu sun / bilebiliyor musun/? Ya da onlar için çok gizli bir ses bile duyabiliyor musun?** (Asla! Çünkü Biz onları öyle bir helâke çarp tırmışızdır ki; kendileri de, eserleri de, bahisleri de kalmamıştır!)

YİRMİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Tâhâ

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 135 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Tâ! Hâ!**

﴾2﴿ (Habîbim!) **Biz bu Kur'ân'ı sana** ("Kâfirler niye inanmıyor?" diye üzülerek, teheccüd namazında çok ayakta durarak ve sıralı oruçlarla aç susuz kalarak) **yorulasın diye indirmedik.**

﴾3﴿ **Fakat** (Allâh-u Te`âlâ'dan) **korkmakta olan/ korkacak olan/ kimselere büyük bir öğüt olsun diye** (indirdik)**!**

﴾4﴿ **Yeri ve yüce gökleri yaratmış olan O Zât tarafından peyderpey bir indirilişle!**

﴾5﴿ **O Rahmân** (olan Allâh-u Te`âlâ, bir mekâna yerleşmekten münezzeh olarak, Kendi murad ettiği mana üzere, Zât'ına yakışır şekilde) **Arş'a istivâ buyurmuştur/Rahmân**(ın emri ve hükmü) **Arş'a** (yönelip) **isti vâ etmiştir/ Rahmân** (en büyük cisim olan) **Arş** (dâhil tüm yaratıklar) **ı** (hükmü altına almış ve hepsini ilmen kuşatarak) **istîlâ etmiştir/.**

Bu ve benzeri bazı âyet-i kerimeler, "Müteşâbih âyetler"den oldukları için kendilerini yanlış yorumlayan bazı sapık fırkalar, Allâh-u Te'âlâ'nın gökte olduğunu ve Arş'ın üzerinde oturduğunu iddiâ etmektedirler. Hâlbuki Allâh-u Te`âlâ, sonradan yaratılanlara herhangi bir yönden benzemekten, zaman ve mekân bağımlılığı gibi ihtiyaçlardan son derece münezzehtir! Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: Âl-i İmrân Sûresi: 9; A'râf Sûresi: 54

﴾6﴿ **Göklerde bulunanlar da, yerde olanlar da, ikisi arasında bulunan** (hava, bulut, kuşlar ve bilinme yen nice varlıklar)**lar da,**

o (yedi kat yerin dibindeki) **nemli toprak altında olanlar da** (mülkiyet ve yönetim bakımından) **sadece O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na âittir.**

﴾7﴿ (Habîbim! Zikir, dua veya herhangi bir iş için yüksek sesle konuşarak) **sözü açığa vuracak olursan,** (bil ki, Allâh-u Te`âlâ'nın buna ihtiyacı yoktur. Çünkü) **gerçekten de O,** (başkasıyla fısıldaştığın, hattâ konuş mayıp kalbinde sakladığın) **sırrı da,** (bir zaman sonra kalbine neler geleceğiyle alâkalı senin dahi bilmediğin, bu nedenle henüz kalbinde bulunanlardan) **daha gizli olanı da bilmektedir.**

﴾8﴿ **Allâh ki; Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur!** (Delâlet et tikleri takdîs, tahmîd, ta'zîm ve tenzîh manaları açısından) **en güzel isimler sadece O'na âit tir.** (Ama isim ve sıfatlarının çokluğu Zât'ının birliğine zıt değildir.)

﴾9﴿ (Ey peygamberlik görevini yüklenen Habîbim! Senden ön ce de peygamberler bu dava uğrunda çok büyük eziyetlere katlanmıştır. Nitekim) **sana Mûsâ'nın o önemli haberi geldi değil mi?**

﴾10﴿ **Hani o,** (annesini ziyaret için kayınpederi Şu`ayb (Aleyhisselâm)**`dan izin alıp Mısır'a doğru giderken, Tûr dağının bulunduğu Tuvâ vâdisine gelmiş, o sırada karlı ve karanlık bir kış gecesi hanımı çocuk doğururken) bir ateş görmüş de, âilesine: "Yerinizde durun! Gerçekten de ben net olarak bir ateş gördüm, ola ki ben size ondan alınan bir meş'ale getiririm** (de ısınırsınız) **ya da o ateş yanında** (bana yol gösterecek) **bir rehber bulurum!" demişti.**

﴾11﴿ **Oraya vardığında** (kendisine) **nida edildi ki: "Ey Mûsâ!**

﴾12﴿ **Şüphesiz ki Ben; senin Rabbin ancak Benim! Hemen iki ayakkabını çıkar** (ki ayakların da bereket lensin)**! Muhakkak ki sen, o mukaddes** (ve mübârek) **Tuvâ vâdisindesin!**

﴿13﴾ **Bir de; Ben seni** (peygamberlik görevi için) **seçtim, şimdi vahyolunacak şeyleri iyi dinle/vahye kulak ver/!**

﴿14﴾ **Şüphesiz ki Ben; Allâh ancak Benim! Ben den başka hiçbir ilah yok tur. Öyleyse Bana kulluk et, namazı da Beni hatırlamak için/Benim** (seni) **hatırlamam için/Ben** (onu, kitaplarımda) **zikretti ğim için/Beni**(m namaz vakitlerimi) **hatırladığında/ hakkıyla kıl.**

﴿15﴾ **Herkes çalışmakta olduğu şeyle karşılık görsün diye, o** (kıyâmet) **ân**(ı) **muhakkak gelicidir.** (Kul lar dâima korku üzerinde bulunsunlar da günahlara hiç yaklaşmasınlar diye) **Ben onu**(n zamanını onlar dan) **gizlemek istiyorum./ Ben onu** (kullardan) **giz lemekteyim/**(kulların mazeretlerini ortadan kaldır mak ve onları uyararak hazırlıklı bulundurmak gibi birçok hikmetler söz konusu olmasaydı) **az kaldı Ben onu gizleyecektim** (de: 'Kıyâmet gelecektir!' diye kim seye bildirmeyecektim)**/yakında** (zamanı geldiğinde) **Ben onu açıklayacağım/.**

﴿16﴾ **Artık o** (namaza ve kıyâmet ânı)**na inanmamakta bulunan ve** (nefsinin) **kötü arzusunun peşine düş**(erek, aklını fikrini, gördüğü birtakım aldatıcı lez zetler bürü)**müş olan bir kimse, sakın ha seni on** (lara inanıp, gereğince davranmak)**dan alıkoymasın, sonra** (kâfirlerin aldatmalarına kanacak olursan) **helâk olursun!**

﴿17﴾ **Ey Mûsâ! İşte o sağ elinde olan da nedir?"**

﴿18﴾ **Dedi ki: "Bu benim asâmdır!** (Yorulduğumda, sürülerin başında dur duğumda ve sıçrama anında) **ona yaslanıyorum, onunla koyunlarımın üzerine yap rak düşürüyorum. Onda benim için diğer birtakım ihtiyaçlar da vardır** (yürürken onu omzuma atıp bazı eşyaları ona takarım, ona bağladığım iple kuyudan su çekerim, yılanları öldürürüm, vahşi hayvanları kaçırtı

rım ve dinleneceğim zaman kendisine bağladığım şey leri gölgelik yaparım)**!”**

﴾19﴿ (Allâh-u Te`âlâ) **buyurdu ki: “Ey Mûsâ! Onu** (yere) **at!”**

﴾20﴿ **Böylece hemen onu atıverdi, birdenbire o, koşan bir yılan** (oluverdi)**!**

﴾21﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm) **onun, ağaçları ve taşları yutan bir ejderhaya dönüştüğünü gördüğünde korkup kaçmaya başlayınca, Allâh-u Te`âlâ) buyurdu ki: “Al onu! Korkma! Muhakkak ki Biz onu evvelki şekli ne döndüreceğiz.**

﴾22﴿ **Bir de** (sağ) **elini** (sol koltuğunun altındaki) **yanına sok ki,** (alaca hastalığı gibi) **herhangi bir ku sur bulunmaksızın, bir başka mûcize olarak** (gözleri kaplayan güneş ışınları gibi) **bembeyaz bir halde çıksın!**

﴾23﴿ **Tâ ki Biz sana en büyük âyet-lerimizden bir kısmını gösterelim!**

﴾24﴿ (İşte bu iki mûcizeyle birlikte) **Firavun’a git** (de onu Bana kulluğa davet et)**! Gerçekten de o** (rablik iddiasına kalkışarak) **azmıştır.”**

﴾25﴿ (Böyle büyük bir vazifeyle görevlendirilen Mûsâ (Aleyhisselâm)**, bu yükün ağırlığını taşıyabilmek ve tebliğ görevini kolayca yerine getirebilmek için, Allâh-u Te`âlâ’dan birtakım isteklerde bulunmak üzere) dedi ki: “Ey Rabbim! Benim için göğsümü şerh et!** (Yüreğime genişlik ver de, Senden başka kimseden korkmayayım!)

﴾26﴿ (Elçilik görevimi Firavun’a tebliğ) **işimi bana kolaylaştır!**

﴾27﴿ (Çocukluğumdan kalma pelteklik) **düğümü** (nü) **de dilimden çöz!**

﴾28﴿ **Tâ ki sözümü iyice anlayabilsinler!**

﴾29﴿ (Bu işlerde yardımcı olması için) **âilemden de bana bir vezir tayin et!**

﴾30﴿ **Kardeşim Hârûn'u ki;**

﴾31﴿ **Onunla gücümü pekiştir!** (Sırtımı sağlamlaştır!)

﴾32﴿ (Nübüvvet ve risâlet) **işimde de onu ortak et!**

﴾33﴿ **Tâ ki** (aramızda yardımlaşıp iba dete fırsat bularak) **Seni çokça tesbîh edelim!**

﴾34﴿ **Ve Seni çokça zikredelim!**

﴾35﴿ **Gerçekten de Sen, dâima bizi** (görüp gözeten ve tüm hallerimizi hakkıyla bilen) **bir Basîr oldun!"**

﴾36﴿ **Buyurdu ki: "Ey Mûsâ! Gerçekten de sana isteğin verilmiştir!**

﴾37﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz sana başka bir kere daha elbette iyilikte bulunmuştuk.**

﴾38﴿ **Hani Biz vahyedilecek o şeyi annene** (rüyâda ilhâm ile şöylece) **vahyetmiştik:**

﴾39﴿ **O** (çocuğu)**nu tabuta koy, sonra kendisini deniz** (gibi olan Nil)**e bırak, böylece deniz onu kıyıya atsın da, Benim düşmanım ve onun düşmanı** (olacak) **olan biri onu alsın! Ben sana Kendimden bir sevgi bıraktım.** (İnsanların kalplerine sana karşı sevgi tohumları ektiğim için, seni gören senden ayrı duramayacak bir hale gelecek!) **Tâ ki böylece sen gözetimim üzere** (Benim nezâretimde en güzel şekilde) **büyütülesin!**

﴾40﴿ **Hani** (annen bu vahyi uygulayıp seni sandık içerisinde ırmağa bırakıyor ve Firavun seni bulup evlat lık ediniyordu. Senin hiçbir sütanneyi kabul etmemen üzerine sıkıntıya düşüyor, bu haberi alan) **kız karde şin** (de) **gidiyor ve** (Firavun'un köşküne girerek)**: 'Size onu**(n bakımını) **üstlenecek bir kimse göstereyim mi?' diyordu. Böylece** (onun bakıcı bulma fikrini ka bullendiklerinde) **Biz** (sözümüzü tutarak) **seni anne ne geri döndürmüştük ki, gönlü hoş** (gözü aydın) **olsun ve**

(ayrılığından dolayı) **üzülmesin! Ayrıca sen** (Mısır'da bulunduğun dönemde Kıptîlerden) **bir** (kâfir) **kişiyi öldürmüştün de, Biz seni o** (Allâh'ın azâbından korkma ve Firavun tarafından öl dürülme gibi) **gam** (ve tasalar)**dan kurtar**(mak üzere sana mağfiretimizi vaad etmiş ve Medyen gibi emniyetli bir yere hicrete muvaffak kıl)**mıştık. Böylece Biz se ni türlü türlü fitnelerle imtihân** (edenin muâmelesi ne tâbi) **etmiştik. Ey Mûsâ! Artık sen, senelerce Med yen halkı içerisinde kalmıştın da; sonra bir kader üzere** (tespit edilen kırk yaşını doldurduğun bugünün de vahyime mazhar olacağın bu mekâna) **geldin!**

﴾41﴿ **Ben seni Kendi** (vahyime ve muhabbeti) **m**(e mazhariyet) **için seçtim!**

﴾42﴿ **Sen ve kardeşin** (size vermiş olduğum mûcize ve) **âyetlerimle birlikte git! Ama zikrim hususunda bir gevşeklik göstermeyin!** (Hiçbir halde Beni unut mayın ve kullarımı Bana davet hususunda en ufak bir ihmalde bulunmayın!)

﴾43﴿ **Firavun'a gidin! Gerçekten de o haddi aşmıştır.**

﴾44﴿ **Ona** ('Temizlenmek ister misin?', 'Seni Rabbine kavuşturşam ne dersin?' gibi arz ve istişâre yollu) **pek yumuşak bir söz söyleyin! Ola ki o öğütlenir** (de hakkı kabul eder) **ya da** (inanmasa da, sizin söyledik lerinizden etkilenerek düşünceye dalıp, âkıbetinden) **korkar!**

﴾45﴿ (Mevlâ Te`âlâ'nın vahyine bizzat muhatap olan Mûsâ (Aleyhisselâm) **ile o anda Mısır'da bulunan ve Cebrâil** (Aleyhisselâm)**ın getirdiği vahiylere mazhar olan Hârûn (Aleyhisselâm)) dediler ki: "Ey Rabbimiz! Gerçekten de biz, onun** (bizim da vetimizi tamamlamamıza ve mûcize göstermemize fırsat bırakmadan) **bize karşı ileri gitmesinden**

ya da az(gınlığına azgınlık katarak Senin hakkında uygunsuz tabirler kullan) **masından korkmaktayız!"**

﴾46﴿ **Buyurdu ki: "İkiniz de korkmayın! Muhakkak ki Ben** (yardım ve desteğimle) **sizinle beraberim.** (Sözlerinizi) **duyarım ve** (yaptıklarınızı da, size yapıla cakları da) **görürüm!** (Dolayısıyla dualarınızı kabul ederim ve size yapılmak istenen kötülükleri engellerim! Çünkü Ben gâfil değilim, artık siz hiç dertlenmeyin!)

﴾47﴿ **Haydi ikiniz de ona gidin ve deyin ki: 'Gerçekten biz senin Rabbinin iki elçisiyiz. Öyleyse İsrâ iloğullarını**(n köleliğine son verip, onları) **bizimle bir likte hemen salıver ve onlara** (zor işler yükleyerek) **azap etme! Muhakkak biz sana Rabbinden büyük bir âyet** (ve mûcize) **getirdik. Bütün selâmlar** (ve tüm azaplardan kurtuluşlar)**, hidâ yete hakkıyla uyan kimselere âittir!**

﴾48﴿ **Şüphesiz biz, gerçekten de bize: 'Muhakkak** (dünyada da âhirette de) **tüm azaplar, o** (peygamber leri) **yalanlamış olan ve** (imandan) **yüz çevirmiş bu lunan kimseler üzerinedir!' diye vahyedilmiştir."**

﴾49﴿ (Bu tebliğlerle karşılaşan Firavun) **dedi ki: "Ey Mûsâ! Peki, ikinizin Rabbi kimdir?"**

﴾50﴿ **Dedi ki: "Bizim Rabbimiz ancak O Zât'tır ki; her şeye** (ihtiyaç du yacağı ve ancak kendisiyle rahat yaşayabileceği münâsip) **şeklini vermiş, sonra da** (onu, sahip olduğu imkânlardan nasıl istifâde edeceği bilgisine) **eriştirmiştir!"**

﴾51﴿ (Firavun) **dedi ki: "**(Beni geçmiş ümmetlerin yıkımları gibi bir felâkete maruz kalmakla tehdit ettiği ne göre) **peki, ya o** (puta tapan) **evvelki asırlar** (hal kın)**ın** (ölümlerinden sonraki) **durumları nedir?"**

﴿52﴾ (Mûsâ &;40#Aleyhisselâm)) **dedi ki: "Onlara âit bilgi Rabbim katında** (bulunan Levh-i Mahfûz nâmındaki) **bir Kitaptadır. Rabbim** (kime ne muâmele yapacağı hususunda) **yanılmaz ve** (kimin ne yaptığını hiçbir zaman) **unutmaz! Müfessirlerin beyanına göre; o gün için Mûsâ** (Aleyhisselâm)**`a Tevrât indirilmediğinden Mûsâ** (Aleyhisselâm)**, Nûh, Âd ve Semûd kavimleri gibi helâke uğratılan kâfir toplumların ne durumda olduklarına dâir bilgiyi Allâh-u Te`âlâ'nın o yanılmaz ve şaşmaz ilmine havâle etmiştir.**
﴿53﴾ **O Zât ki; yeri sizin için bir döşek** (gibi istifâde nize uygun) **yapmış, orada sizin** (dilediğiniz yerlere kolayca ulaşabilmeniz) **için** (dağlar ve vâdiler arasında) **birtakım yollar meydana getirmiş ve gökten bir su indirmiştir. Böylece Biz onunla, bitkilerden farklı farklı türler çıkarmışızdır.**
﴿54﴾ (Böylece Biz kullarımıza buyurmuşuzdur ki:) **'**(Bu rızıklardan) **kendiniz de yeyin, davarlarınızı da otarın! İşte** (yanlışın peşine gitmekten ve çirkin işler yapmaktan) **engelleyici akıllara sahip kimseler için elbette bu** (sayıla)**nlarda,** (Allâh-u Te`âlâ'nın yüce sanatlarını gösteren) **pek büyük ve birçok âyetler bulunmaktadır.**
﴿55﴾ **Biz sizi ondan** (o tevâzuun en belirgin örneği olan topraktan) **yarattık;** (öldüğünüzde de gömülmek üzere) **yine sizi ona döndüreceğiz; diğer birkere de** (dirilteceğimiz zaman) **sizi ondan çıkaracağız!"**
İnsan neslinin babası Âdem (Aleyhisselâm) *bizzat topraktan yaratıldığı için, onun neslinin de topraktan yaratılmış olduğu söylenebilir. Ama her insanın yaratıldığı menînin, birtakım gıdalardan meydana geldiği, o yiyeceklerin de topraktan olduğu düşünülecek olursa, insanın yaratılış maddesinin iki vasıtayla*

yine toprağa döndüğü anlaşılır. Ama Atâ-i Horâsânî (Radıyallâhu anh)`ın: "İnsan yaratılacağı zaman görevli melek gidip o şahsın gömüleceği topraktan bir parça alarak onu insan suyu üzerine serpiştirir, böylece doğacak çocuk toprak ve menî karışımından yaratılır!" şeklindeki rivayetine göre, her insanın vasıtasız olarak topraktan yaratılmış olduğu söz konusudur. (Âlûsî)

﴾56﴿ **Andolsun ki; elbette Biz o** (Firavu)**na o** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`a verilmiş olan) mucizelerin tümünü kesinlikle gösterdik. Fakat o yalanladı ve** (hakkı kabulden) **kaçındı.**

﴾57﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`dan gördüğü mûcizeler karşısında korkuya kapılarak) dedi ki: "Ey Mûsâ! Sen bi ze; sihrinle bizi toprağımızdan çıkarasın diye mi geldin?**

﴾58﴿ **Andolsun ki; elbette sana bunun benzeri bir büyü getireceğiz. O halde bizimle senin aranda** (müş tereken uyulacak) **bir sözleşme** (yeri) **olarak düz bir mekânı/**(iki tarafa da) **eşit** (mesafede kalan) **bir yeri/ tayin et ki, ne biz, ne de sen onu bozmayalım!"**

﴾59﴿ (Bunun üzerine Mûsâ (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "Size vaad edilen zaman, ziynet**(li elbiselerinizi ve süs eşyalarınızı giyinmekte olduğunuz bayram) **günü dür ve insanların toplanacağı kuşluk vaktidir!"**

﴾60﴿ **Derken Firavun** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın yanın dan) dönüp gitti de,** (tüm büyücüleri çağırıp, istedik leri bütün malzemeleri temin ederek) **hilesini topla dı ve sonra** (buluşma yerine) **geldi.**

﴾61﴿ **Mûsâ o** (karşısına çıkarıla)**n** (sihirbaz)**lara: "Helâk** (ve yıkım) **size** (gelip çatacaktır)**!** (Gön derdi ği mû cizeleri 'Büyü' diye adlandırarak) **Allâh'a karşı bir yalan uydurmayın, sonra**

O sizi (da yanamayacağı nız) **büyük bir azapla kökünüzü kazıya cak şekilde helâk eder. Zaten** (Allâh'a karşı) **iftirada bulunmuş olan kimse gerçekten de** (en büyük zarar ve) **hüsrâna uğramıştır." dedi.**

﴾62﴿ **Böylece onlar** (Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın sözlerinin bir büyücü kelâmına benzemediğini fark ederek) **işlerini aralarında tartıştılar ve** (bunu yaparken Mûsâ ve Hârûn (Aleyhimesselâm)**` a görünmemeye ve duyurmamaya âzamî gayret göstererek) fısıldaşmayı gizli tuttular.**

Müfessirler, büyücülerin aralarında fısıldaştıkları söz hakkında birkaç görüş beyan etmişlerdir: Kimine göre bu, bir sonra ki âyette zikredilecek sözleridir, kimine göreyse: "Bu bir büyücü sözü olamaz!", "O bize gâlip gelirse ona uyarız!", "O bir büyücüyse zaten biz onu yeneriz, ama gücünü Allâh'tan alıyorsa o zaman şânı büyük olur!" gibi sözlerdir.

﴾63﴿ (Birbirlerine gizlice) **dediler ki: "Gerçekten işte bu ikisi elbette iki büyücüdür ki, sihirleriyle sizi toprağınızdan çıkarmayı ve sizin o en üstün yolunuzu gidermeyi** (böylece Firavun'u ilâh edinme davanızı tamamen ortadan kaldırmayı) **arzulamak tadırlar.**

﴾64﴿ **Öyleyse** (tüm) **hile** (ve hünerleri)**nizi bir araya getirin de sonra tek saf halinde** (Mûsâ'ya karşı) **geli**(p büyünüzü sergileyi)**n! Zaten bugün üstün gelmiş olan kimse, gerçekten de murad**(ın)**a ermiştir."**

﴾65﴿ (Büyücüler buluşma yerine geldiklerinde, Mûsâ (Aleyhisselâm)**`a karşı güzel bir edep sergileyerek) dediler ki: "Ey Mûsâ! Ya senin** (yapacağını ortaya) **atman, ya da bizim ilk önce atmış kimseler olmamız** (ara sında bir seçim yap)**!"**

﴾66﴿ **O: "Hayır** (ben önce atmam)**!** (İlk başta) **siz atın!" dedi.** (Onlar hünerlerini ortaya koyunca) **bir denbire ona hayal**

ettirildi ki, büyülerinden dolayı (sanki) **ipleri ve sopaları, gerçekten de onlar koşmaktaydı.**
Bazıları bu âyet-i kerîmeden yola çıkarak sihrin bir hayalden ibâret olduğunu, bir hakikati olmadığını, dolayısıyla hiçbir etkisinin görülemeyeceğini, etki gibi görülen şeyin de bir evhamdan ibâret olduğunu söylemekteyseler de bu görüş âyet ve hadîslerle çelişmektedir. Zira Felak ve Nâs sûrelerinin iniş sebebi okunduğunda, ayrıca Bakara Sûresi'nin 102. âyet-i kerîmesi iyi incelendiğinde anlaşılacaktır ki, sihir, Allâh-u Te'âlâ'nın izniyle bazı zararlar verebilir. Ancak ondan kurtuluş çâresi sadece âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerde belirtilen özel birtakım zikir ve dualar vesilesiyle Allâh-u Te'âlâ'ya sığınmaktır.
﴾67﴿ **Hemen, Mûsâ kendi içinde bir korku gizledi/hissetti/.**
Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın burada belirtilen korkusu, kendi nefsi adına bir endişe içermemektedir. Ancak onların sergiledikleri oyunlar karşısında insanların kafası karışarak asâ mûcizesi hakkında bir şüpheye düşerler de iman etmezler korkusudur. Fakat kendisine güven sarsılır diye düşünerek bu endişesini içinde gizlemiştir.
﴾68﴿ **Biz buyurduk ki: "**(Onların sana bir zarar vereceği ya da insanların şüphelenerek sana uymayacakları gibi düşüncelere kapılarak) **korkma! Şüphesiz ki sen, en üstün olacak kişi ancak sensin!**
﴾69﴿ (Onların sergiledikleri bunca halatları, urganla rı ve koşan yılan şeklinde görülen civalı boyalı şeyleri hiç önemseme!) **Sağ elinde bulunan** (ve küçücük görü nen o asân)**ı** (yere) **bırak da, onların sanat hâlinde yapmış oldukları şeylerin tümünü** (Benim kudretim le) **yutuversin! Onların sanat diye icrâ ettikleri o şeyler, gerçek ten de bir büyücü hilesidir. Büyücü**

ise nereye gitse (ve ne yapsa) **iflah etmez** (ve hiçbir muradına eremez)**!"**

﴾70﴿ **Bunun üzerine o büyücüler** (sergiledikleri vâdiler dolusu malzemelerin, küçücük bir asâ tarafından bir lokma gibi yutulduğunu görünce, bunun bir büyü olmayıp ancak bir mûcize olduğunu anlayarak) **secde edenler hâlinde** (yere) **atıldı**(lar) **da: "Biz Hârûn ile Mûsâ'nın Rabbine iman ettik!" dediler.**

﴾71﴿ (Firavun) **dedi ki: "**(Demek) **ben size izin vermeden önce siz ona iman ettiniz! Şüphesiz ki o** (Mû sâ)**, elbette size bu büyüyü öğretmiş olan ulunuz dur.** (Siz bu işi aranızda anlaşarak, ondan küçük büyü ler sergilediniz. O ise daha büyük oynayarak sizi yendi.) **Andolsun ki; elbette ellerinizi ve ayaklarınızı** (sağ el, sol ayak şeklinde) **değişik taraf**(lar)**dan elbette iyice keseceğim, sonra yemin olsun mutlaka hepi nizi hurma kütükleri** (üzeri)**nde feci bir şekilde asıp bırakacağım! Andolsun mutlaka siz bileceksiniz ki; azap bakımından daha güçlü ve daha sürekli han gimizmiş** (ben mi, Mûsâ'nın İlâh'ı mı)**?!"**

﴾72﴿ (Büyücüler Firavun'un bu tehditleri karşısında hiçbir tereddüt geçirmeden) **dediler ki: "Bize gelmiş olan o açık mûcizelere ve bizi yoktan yaratmış olan O Zât'a karşı seni asla tercih etmeyeceğiz./Bizi ya ratmış olan Zât hakkı için; bize gelen o açık delilller karşısınd seni asla tercih etmeyeceğiz./ Artık sen karar verici olduğun şeye hükmet!/Artık sen yapıcı olduğun şeyi yap!/ Sen ancak işte bu en alçak haya ta hükmedersin.** (Senin gücünancak bu fâni dünyada söker, kısa bir zaman sonra da kaybolup gider.)

﴾73﴿ **Gerçekten de biz hatalarımızı ve bizi kendi sine zorladığın büyücülüğü**(n günahını) **bizim için bağışlasın diye**

Rabbimize iman ettik! Zaten Allâh (sevap bakımından) **pek hayırlıdır,** (azap bakımın dan da) **çok devamlıdır.**

﴾74﴿ **Şu bir gerçek ki; her kim** (kâfir olarak ölüp) **bir suçlu olarak Rabbi ne gelirse, gerçek ten de onun için cehennem vardır ki, o orada ne öl**(üp istirâhat ed)**ebilecektir, ne de** (faydalanacağı bir hayatla) **ya şayabilecektir!**

﴾75﴿ **Ama her kim gerçekten sâlih ameller işlemiş bir mümin olarak** (ölür de) **O'na gelirse, işte onlar ki, en üstün dereceler sadece onlara âittir.**

﴾76﴿ **O Adn cennetleri ki;** (ağaçlarının ve köşkleri nin) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır! İçin de ebediyyen kalıcı kimseler olarak** (oraya gire ceklerdir)**! İşte** (kâfirlik ve günah kirlerinden) **iyice te miz lenmiş olan kimselerin mükâfatı ancak budur!"**

﴾77﴿ **Kasem olsun ki; gerçekten Biz Mûsâ'ya: "Kullarımı gece vakti** (Mı sır'dan kaçırıp) **yürüt de,** (asânla vurarak) **onlar için denizde kupkuru bir yol edin/on lar için denizde kupkuru bir yola** (asân ile) **vur/. Ar tık sen** (ardınıza düşecek Firavun tarafından) **yetişil mekten korkmazsın ve** (önünüze çıkacak denizde boğulmaktan) **endişelenmezsin!" diye vahyettik.**

﴾78﴿ **Bunun üzerine** (o, İsrâiloğullarını gecenin baş langıcında yola çıkardı. Bunu geç öğrenen) **Firavun, ordularıyla birlikte onların peşine düştü de, sonun da denizden onları kaplamış olan o** (feci) **şey ken dilerini kaplayıverdi.**

﴾79﴿ **Böylece** (toplumuna: "Ben size ancak doğru yolu gösteriyorum!" diyen) **Firavun kavmini saptırdı da, doğru yola iletemedi!/Firavun, kavmini** (denizde) **kaybetti de** (onlara kurtuluş yolunu) **bulduramadı!/**

﴾80﴿ (Biz Firavun'u helâk edip, İsrâ iloğullarını selâmet sahiline çıkardıktan sonra buyurduk ki:) **“Ey İsrâ iloğulları! Gerçekten Biz sizi** (türlü türlü işkencelere maruz bırakan Firavun gibi büyük bir) **düşmanınızdan kurtardık ve sizin** (peygamberiniz Mûsâ) **ile Tûr'un sağ tarafın**(a geldiğinde mükâlemede bulunacağımıza ve orada ona Tevrât)**ı** (vereceğimize dâir) **sözleştik. Bir de** (Tîh çölünde bulunduğunuz sürece) **üzerini ze kudret helvasıyla bıldırcın yağdırdık.**

﴾81﴿ **Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin lezzetli ve helâl olanlarından yeyin!** (Şükrünü ihlal ederek, çok yeyip israf ederek, gıdalardan elde ettiğiniz gücü günahlara harcayarak, başkasının elinden haksız yere alarak, zekât ve sadaka gibi hakları sahiplerine verme yerek ve stok yaparak) **o** (size verilen rızıklar husu su) **nda azgınlık yapmayın sonra gazabım üzerinize vacip olur/çöküverir/. Benim gazabım kimin üzerine konarsa, mu hak kak ki o helâk olmuştur/**(cehenneme) **yu varlanmış tır/**(bir daha kalkamayacağı şekilde) **düşmüştür/.**

﴾82﴿ **Muhakkak ki Ben;** (şirkten ve kâfirlikten) **tevbe etmiş olan,** (Allâh-u Te`âlâ'ya ve tüm indirdiklerine) **iman etmiş bulunan, bir de** (farzları yerine getirerek) **sâlih bir amel işlemiş olan, sonra da** (ölünceye kadar İslâm üzere) **hidâyette sebat etmiş olan kimseleri**(n günahlarını) **elbette** (çokça bağışlayan bir) **Ğaffâr'ım!”**

﴾83﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**, Allâh-u Te'âlâ ile sözleşmesi akabinde Tevrât'ı almak için, kavmi içerisinden yetmiş kişi seçmişti. Fakat, Allâh-u Te`âlâ'ya kavuşma arzusun dan dolayı acele davranıp onları geride bırakarak mîkata tek başına varınca Allâh-u Te'âlâ ona:) “EyMûsâ! Seni**

kavminden (ayırıp) **acele ettirmiş olan şey de nedir?”** (diye sordu.)

﴾84﴿ **O dedi ki: “Onlar işte şu kişilerdir ki, benim izim üzeredirler** (ben onlardan ancak birkaç adım öndeyim. Dolayısıyla aramızdaki mesâfe çok yakındır)**. Ey Rabbim!** (Benden daha fazla) **râzı olasın diye ben Sa na** (mânen yaklaşmak için emir buyurduğun yere gelmekte) **acele ettim!”**

﴾85﴿ (Bunun üzerine Mevlâ Te`âlâ) **buyurdu ki: “Gerçekten de Biz senin** (a ra larından ayrılmanın) **ardından kavmini kesinlikle fitney düşürdük ve Sâmirî** (denen adam bir buzağı yapıp) **onları** (ona tap maya davet ederek) **saptırdı.** (Birkaç bin kişilik azınlık dışında bütün ümmetin buzağıya tapmaya başladı.)**”**

﴾86﴿ **Derken, Mûsâ** (vaat edilen kırk günlük süreyi doldurup Tevrât’ı alarak, ümmeti hakkında duyduğu haberden dolayı da) **çok kızgın ve üzüntülü olarak kavmine döndü ve: “Ey kavmim! Rabbiniz** (Tevrât’ı vereceğine dâir) **pek güzel bir vaatle size söz vermedi mi? Peki size o** (benden ayrı kal dığınız) **süre mi uzun geldi, yoksa üzerinize Rabbinizden büyük bir gazap çökmesini mi istediniz de** (, dinimde sebat edeceğinize dâir sizinle antlaşmış olduğum) **sözümü boz dunuz?” dedi.**

﴾87﴿ **Onlar: “Biz senin sözünü kendimize mâlik olarak/isteyerek/bilerek/ bozmadık. Lâ kin biz** (Mısır’dan ayrılırken) **o** (Firavun hâ nedânı olan Kıptî) **toplumun süs eşyaların dan** (emânet aldığımız) **bir çok ağırlıklar yüklendik, sonra da** (Sâmirî’nin em riy le) **onları** (onun yaktığı ateşe) **at**(ıp eriterek buzağı şeklinde bir put yap)**tık. İşte Sâmirî** (senin gecikmeni bahâ ne edere ve bunun sebebini yanımızda taşıdığımız takılara bağla yarak, tüm süs eşyalarını bizden

isteyip, kazdığı bir çu kurda yaktığı ateş içerisine) **böylece attı** (ve Cebrâîl (Aley hisselâm) **ın atının izinden aldığı toprağı da ona kat tı).” dediler.**

﴾88﴿ **İşte o** (Sâmirî, dokunduğu her şeye hayat veren Cebrâîl (Aleyhisselâm)**ın atının izinden almış olduğu top rağı ağzına koyarak) bir buzağıyı; kendisine mahsus** (kanı, eti ve) **böğürmesi bulunan** (canlandırdığı) **bir** (inek)**cesedi**(ne dönüştürdüğü o heykeli, iba det edile cek bir ilâh olarak) **onlara çıkardı da böylece o** (ve fitnesine kapıla)**nlar: “İşte bu! Sizin de ilâhınızdır, Mûsâ’nın da ilâ hı dır, ama o** (Rabbini burada) **unut**(tu da, Tûr’da Rab aramaya koyul)**du!” dediler.**

﴾89﴿ **Onlar hiç görmüyorlar mıydı ki; gerçekten o** (buzağı, sorularına bir cevap olarak) **kendilerine hiçbir söz** (bile) **döndüremiyordu ve onlar için ne bir zarar** (yapmay)**a, ne de bir fayda** (sağlama)**ya sahip değildi?** (Peki ya bir kere böğürdü diye bir heykeli nasıl ilâh edinebiliyorlardı?!)

﴾90﴿ **Hâlbuki andolsun; elbette** (Mû sâ’nın dö - nü şün den) **daha önce Hâ rûn muhakkak onlara: “Ey kav mim! Siz onun sebebiyle** (doğruya eriştirilmediniz) **ancak bir fitneye düşürüldünüz! Şüphesiz sizin Rabbiniz sadece O Rahmân** (Te`âlâ)**dır** (ki O size her kesten çok acımaktadır)**. Öyleyse** (Allâh’a ibadete devam hususunda) **bana iyice uyun ve** (buzağıya tapmayı terk etme) **emrime itaat edin!” demişti.**

﴾91﴿ **Onlar: “Mûsâ bize dönünceye kadar biz ona karşı** (tapınmaya) **sürekli yönelenler olmaktan asla ayrılmayacağız.” demişlerdi.**

﴾92﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**, Tûr’dan döndüğü zaman ümmetinin çoğunun buzağının etrafında yüksek sesle raks ederek tapındıklarını görünce, kendine mâlik ola mayıp, sağ eliyle ağabeyi Hârûn** (Aleyhisselâm)**ın başından, sol eliyle de**

sakalından tutarak) dedi ki: “Ey Hârûn! Onları gördün ki (buzağıya tapmakla) **sapıtmışlar, o zaman seni engellemiş olan neydi ki;**

﴾93﴿ (Allâh için gazaba gelerek kâfir lerle savaşma hususunda) **bana hakkıyla uymadın? Yoksa sen** (benim: “Din konusunda sert ol, sakın kim seye taviz verme” şeklindeki) **emrime karşı mı geldin?”**

﴾94﴿ (Hârûn (Aleyhisselâm)**, ona özür beyan etmek ve kendisine yumuşak davranmasını talep etmek üzere) dedi ki: “Ey anamın oğlu! Ne sakalımı, ne de başımı tutma! Gerçekten ben** (onlara karşı sert davranmam hâlinde, aralarında bir savaş çıkmasına sebebiyet vereceğimden, bu yüzden) **senin** (bana kızarak)**: ‘**(Ne yaptın?) **İsrâiloğullarının arasında ayrılık çıkardın ve benim** (seni onların başına bırakırken söylemiş olduğum: ‘Yerime geç ve insanlar arasında barışı sağla!’) **sözümü gözetmedin!’ diyeceğinden korktum!”**

﴾95﴿ **O** (zaman Mûsâ (Aleyhisselâm) **ağabeyini bırakıp bu fitneye sebebiyet veren Sâmirî’ye dönerek): “Ey Sâmirî! Peki ya senin** (böyle yaparak) **arayışın/bu önemli işin**(in sebebi)**/çok konuşulacak mühim işin/ neydi?” dedi.**

﴾96﴿ **O: “Ben onların bilmedikleri bir şeyi bildim** (ki, sana gelen meleğin dokunduğu her şey canlanıyordu)**! Bu yüzden o elçinin** (atının) **izinden bir avuç** (toprak) **alıp onu** (takılardan eritip yaptığım buzağı nın içine) **attım. İşte nefsim böylece** (yapmamı) **süslü gösterdi ba na!” dedi.**

﴾97﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Artık** (buralar dan defol) **git! Şüphesiz hayatta** (kaldığın zaman zar fında) **senin için sabit olan** (feci ceza, herhangi bir kişiyle temas ânında, onun da, senin de beraberce sıt ma ya tutulmanıza sebebiyet verecek kötü bir hastalığa yakalanarak, gördüğün herkese mecburen)**:**

‘(Bana) **hiçbir dokunma yok!’ demendir. Üstelik** (dünyadaki bu cezadan sonra) **senin için** (âhirette) **bir** (cehennem) **söz**(ü) **vardır ki, sen asla onun bozulmasıyla karşılaşmayacaksın. Haydi ken disine karşı** (ilâh diye tapınmaya) **sürekli yönelen biri olarak devam edip durduğun o ilâhına** (bir) **bak! Andolsun ki; mutlaka onu** (kesip) **yakacağız/ törpüleye**(rek pek ufak par çalar hâline getire) **ceğiz/ sonra da yemin olsun ki; gerçekten** (ne kendisi, ne de eseri kalmayacak şekilde) **tam bir savurmayla onu denize atacağız.**

﴾98﴿ **Sizin İlâhınız ancak O Allâh’tır ki, O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur! O, ilim bakımından her şeyi kuşatmıştır.** (Câhillikte alem olmuş sığır gibi bir hayvanın ise kendinden bile haberi yoktur. Hal böyleyken, bu Allâh bırakılır da o buzağıya nasıl tapılır?)**”**

﴾99﴿ (Habîbim!) **İşte şüphesiz geç miş**(te yaşamış) **olan** (toplum)**ların bazı önemli haberlerini böylece** (senin mûcizelerini çoğaltmak, ilmini artır mak ve ibret almak isteyenlere bir öğüt yapmak üzere tam bir şekilde) **sana anlatmaktayız. Gerçekten Biz sana tarafımızdan pek büyük bir kitap vermişizdir.**

﴾100﴿ **Kim ondan yüz çevirirse, gerçekten de o, kıyâmet günü pek ağır bir yük** (ve büyük bir azap) **yüklenecektir.**

﴾101﴿ **Onun** (sürükleyeceği azap) **içerisinde ebedî kalıcılar olarak! Kıyâmet günü kendileri için bir yük olarak bu ne de kötü olmuştur!**

﴾102﴿ (Tüm kulların diriltilmesi için İsrâfîl (Aleyhisselâm) **tarafından) Sûr’a** (ikin ci defa) **üfürüleceği ve o anda mücrimleri** (yüzleri simsiyah) **gözleri mas mavi bir halde/körler hâlinde/ susuzlar olarak /** (mahşerde toplamak üzere) **haşredeceğimiz o günü** (dâima hatırınızda bulundurun)**!**

﴾103﴿ **Onlar** (o gün, âhiret süresinin uzunluğunu görünce, dünyada ve kabirde kaldıkları müddeti azım sayarak konuşmaya başlayacaklar. Fakat kalplerini saran korku ve dehşetten dolayı sesli konuşamayıp:) **“Siz ancak on** (gün ve gecelik kısa bir süre) **kaldınız!” diye aralarında gizlice söyleşecekler.**
﴾104﴿ **Biz onların ne diyeceklerini pek iyi bilmek teyiz. Bir vakit ki; onların yol** (ve yön, akıl ve fikir) **bakımından en üstün/en adâletli/ olanı** (onların verdiği süreyi bile çok bularak)**: “Siz ancak bir gün kaldınız!” diyecek.**
﴾105﴿ (Habîbim! Kıyâmet kopmaya başladığında) **dağlar**(ın ne olacağın)**dan sana soruyorlar. Hemen de ki: “Rabbim onları** (kum gibi yapıp, sonra üzerlerine rüzgârlar salacak ve yerlerinde yeller esecek bir şekil de) **tam bir savurmayla darmadağın edecek!**
﴾106﴿ **Neticede onları**(n bulundukları yerleri, bit kisiz) **bomboş ve dümdüz bir halde bırakacak!**
﴾107﴿ (O gün) **sen orada ne en ufak bir düşüklük, ne de pek az bir yükseklik/ne bir vâdi, ne de bir te pe/ne bir çatlak, ne de bir yokuş/ göremeyeceksin!**
﴾108﴿ **İşte o gün onlar o çağırıcıya** (mahşere toplanmaları için Sûr’a üfüren İsrâfîl (Aleyhisselâm)**` ın nidâ sına) hakkıyla uyacaklardır.** (Zaten) **ona karşı hiçbir eğrilik olamaz.** (Bilakis yana-bele sapma imkânı bul maksızın, herkes onun çağrısına doğ ru koşmak zorun da kalır.) **Böylece Rahmân’a karşı** (saygı ve korkudan dolayı) **tüm sesler kısılmıştır. Artık sen, gizli bir sesten/**(mahşere doğru giderken çıkardıkları) **ayak sesinden/ başkasını duyamayacaksın!**
﴾109﴿ **İşte o** (hâdiseler meydana geldiği) **gün Rahmân’ın,** (kullara şefaat etmek için) **kendisine izin ver diği ve** (şefaat edeceği kimse hakkında söyleyeceği) **söz bakımından**

kendisinden râzı olduğu kimse(nin şe faati) **dışında hiçbir aracılık faydalı olmayacaktır. /İşte o gün şefaat ancak o kimseye yarayacaktır ki, Rahmân ona** (şefaat edilmesi için) **izin vermiştir ve** (dünyadayken söylemiş olduğu tevhîd) **söz**(ü) **bakı mından kendisinden râzı olmuştur./**

﴾110﴿ **O, o** (yaratıla)**nların önlerinde olanı da, arkalarında bulunanı da** (geçmiş-gelecek, görülen ve görülmeyen her şey lerini) **bilmektedir. Onlar ise ilim bakımından O'nu**(n bildirdikleri dışında, ne Zât'ını, ne de malûmâtını) **kavrayamazlar.**

﴾111﴿ (Kıyâmet günü) **bütün yüzler O Hayy ve Kayyûm** (olan, başı ve sonu olmayan, Zât'ına âit bir hayata sahip olan, ayrıca yaratıklarını yönetme ve koruyup kol lama işini devamlı üstlenmiş bulunan Allâh-u Te'âlâ) **için alçalmıştır/eğilmiştir/. Ama** (Allâh'a ortak koşa rak) **büyük bir zulüm yüklenmiş olan kimse** (Allâh'ın rahmetinden ümitsiz olduğu için) **gerçekten hüsrâna uğramıştır.**

﴾112﴿ **Her kim de, kendisi mümin olarak bazı sâlih amelleri** (özellikle farzları) **işlerse, artık o, ne** (günahları artırılarak) **herhangi bir zulüm**(edüşürül mek)**den, ne de** (sevapları hakkında) **bir eksiltilme den korkmayacaktır.**

﴾113﴿ **İşte böylece** (geçmiş ümmetlerin haberlerini ve kıyâmet hallerini bildiren âyetleri indir diğimiz gibi) **Biz onu**(n tümünü) **Arapça bir Kur'ân olarak indirdik ve onda tehdîd** (ifade eden âyetler)**i çok tekrarladık. Tâ ki onlar** (kâfirlik ve günahlar dan) **hakkıyla sakınsınlar ya da o** (indirdiğimiz ki tap) **onlar için bir öğüt meydana getirsin/onlara yeni bir ibret versin/!**

﴾114﴿ **İşte** (tüm emir ve yasakları geçerli olan, müjdelerine umut bağlanıp, tehditlerinden korkulan, bü tün padişahların Kendisine muhtaç olduğu yegâne hüküm dâr ve her şeyi bir

hikmet üzere îcat etmiş) **O Melik-i Hakk olan Allâh** (, ne Zât'ı, ne de sıfatları hususunda, yaratıklarından herhangi birine en ufak bir benzeyiş ten bile) **dâima pek yüce olmuştur.** (Habîbim! Cibrîl sana vahyi indirdiğinde, "Bir şey kaçırırım!" ya da "Unu turum!" diye endişelenip de) **vahyedilişi sana bitiril meden önce** (hızlı davranarak) **Kur'ân** (okumak)**la acele etme!** (Böyle yapacağına)**: "Ey Rabbim! İlim bakımından beni artır!" de**(mek suretiyle Benden hıfzının güçlenmesini ve malûmâtının artmasını iste)**!**

﴾115﴿ **Andolsun ki; elbette Biz bun**(ca insanların yaratılmasın)**dan önce Âdem'e de kesinlikle** (o ağaçtan yememesi için) **emirde bulunmuştuk. Fakat o** (bu vasiyeti) **unutmuştu. Biz** (bu konuda) **ona ait bir azim**(, kararlı görüş ve istikrarlı hareket) **bulmadık.** (Zira o Allâh adına yalan yere yemin edilemeyeceğini sandığından, şeytanın yeminine kanarak sebatkâr dav ranamadı. Yoksa şeytan onu aldatma imkânı bulamaz dı.)**/Biz onda** (bu yasağa karşı) **bir sabır bulmadık. /Biz onun için** (günaha karşı) **bir kasıt bulmadık.** (Bilakis kasıtsız olarak bir hataya düştü.)**/**

﴾116﴿ **Hani Biz meleklere: "**(Kendisini selamlamak ve bana yapacağınız secdeye kıble olmak üzere) **Âdem'e secde edin!" buyurduk da, hemen secde yaptılar, ancak İblîs müstesnâ! O kaçındı.**

﴾117﴿ **Bunun üzerine Biz buyurduk ki: "Ey Âdem! Gerçekten de işte bu** (şeytan) **hem senin için, hem de eşin için büyük bir düşmandır. Sakın o sizi cennet ten çıkarma**(ya sebep olma)**sın, sonra** (ceza olarak dünyaya indirildiğinde, yiyecek bulabilmek için) **yorulursun.**

﴾118﴿ **Gerçekten acıkmaman ve çıp lak kalmaman burada**(ki makamında) **senin hakkındır** (ki, bunun için özel bir gayret

göstermene gerek yoktur)**.**

﴾119﴿ **Şüphesiz sen burada susuzluk da çekmez sin, güneşe de maruz kalmazsın!”**

﴾120﴿ **Derken şeytan ona: “Ey Âdem!** (Kendisinden yiyenin hiç ölmeyeceği) **o sonsuzluk ağacını ve** (bit mek tükenmek bilmediği için) **çürümeyecek bir sal tanatı göstereyim mi sana?” diyerek vesvese verdi.**

﴾121﴿ **Nihâyet ikisi de o** (şeytanın teşvik ettiği huld ağacı)**ndan yediler. Bunun üzerine hemen** (üzerlerindeki cennet elbiseleri soyularak) **avret yerleri kendilerine beliriverdi de, o ikisi cennet**(teki in cir) **yapraklarından üzerlerine yamayıp yapıştırma ya başladılar. Böylece Âdem Rabbin**(in emrin)**`e** (kasıtsız da ol sa) **isyan etmiş oldu, bu sebeple de** (“Cennette ebedî kalayım!” derken dünyada ölüme mahkûm olduğu için) **umduğundan uzak düştü/isâbetli davranamadı/!**

﴾122﴿ **Sonra Rabbi** (tevbeye muvaffak ederek) **onu seçti de hemen tevbesini kabul etti ve** (tevbede se bata muvaffak kılarak onu) **hidâyet etti.**

﴾123﴿ (Bunun üzerine Allah-u Te’âlâ) **buyurdu ki: “**(Ey Âdem ile Havvâ!) **İkiniz de**(n gelecek nesillerin bir birlerine karşı sergileyeceği düşmanlık, zulüm ve azgın lıklar yüzünden)**, bir kısmınız**(ın diğer) **bir kısm**(ını z)**a düşman ol**(ması takdir edilmiş ol)**arak hep birlik te oradan inin!** (Bana hiçbir şey vacip değilse de, sizi başıboş bırakmak da şanıma yakışmaz.) **Şimdi eğer gerçekten size** (göndereceğim bir peygamber yahut indireceğim bir kitap vasıtasıyla,) **Benden bir hidâyet** (rehberi) **gelirse, artık her kim benim hidâyetime hakkıyla uyarsa, işte o** (dünyada) **sapıtmaz,** (âhiret te) **güçlüğe de**

uğramaz/(âhirette cennet yolunu) **sa pıtmaz ve** (dünyada geçim telâşesiyle) **yorulmaz/!**

﴾124﴿ **Ama her kim Benim zikrim** (ve öğüdüm olan Kur'ân-ı Kerîm)**den yüz çevirir** (de, ona uymaz ve buyruğuyla amel etmez)**se, gerçekten onun için** (dünyada ve kabirde) **pek sıkıntılı bir yaşantı vardır. Kıyâmet günündeyse Biz onu kör/**(kalp gözü kör, Allâh-u Te'â lâ'ya karşı vereceği cevaplardan habersiz ve) **basîret siz/ bir halde** (huzurumuza) **haşredeceğiz!"**

Nitekim, Kur'ân'a kulak vermeyen kişi ne kadar zengin olsa da, onun tüm hedefi dünyaya yönelik olduğundan, böyle bir kişinin sahip olduğu hiçbir nimete kanaat getirmeyip, eksilir endişesiyle devamlı sıkıntı içerisinde yaşaması kaçınılmazdır. Mezara girdiğindeyse, kemikleri birbirine geçecek şekilde sıkıştırılacaktır. Kur'ân'a uyan mümine gelince; o, Allâh-u Te'âlâ'nın kaza ve ka derine teslimiyet, kanaat ve tevekkül sahibi olacağından, nekadar fakir de olsa pek huzurlu bir hayat yaşayacaktır.

﴾125﴿ (O zaman) **o: "Ey Rabbim! Beni niçin kör ola rak haşrettin? Hâl buki ben** (dünyada) **gerçekten çok iyi gören biriydim!" demiştir.**

﴾126﴿ **O** (Allâh-u Te'âlâ) **buyurmuştur ki: "İşte** (sen de) **böylece** (davranmıştın Bana)**! Bizim** (pek açık seçik) **âyetlerimiz gelmişti sana, sen ise on ları terk etmiştin. İşte bugün sen de böylece** (körlük ve azap içerisinde) **terk edileceksin!"**

﴾127﴿ **İşte** (şehvetlerine daldırıp, âyet lerimizden kör kalarak) **haddi aşmış ve Rabbinin âyetlerine iman etmemiş olan kimseyi** (suçuna uygun cezalarla) **böyle cezalandırırız! Âhiret**(te uğrayacakları cehen nem) **azâbı ise,** (dünyadaki

darlıktan da, kabir azâbın dan da, kör olarak haşr olmaktan da) **elbette pek daha güçlü ve çok daha devamlıdır.**

﴾128﴿ **O** (Kur'ân-ı Kerîm) **onlara iyi ce açıklamadı mı ki, onlardan ön ce nice asırlar** (halkın)**ı helâk et tik ki, yurtlarında** (rahatlık ve emniyet içerisinde) **gez mekteydiler./Kendilerinden önce helâk etmiş bu lun duğumuz ni ce asırlar** (halkın)**`ı o onlara açıkça beyan etmedi mi ? Hâlbuki bunlar onların yurtla rında gezmektedirler./ İşte** (Âyetlerimize karşı kör ve sağır kalmayı) **engelleyici akıllara sahip kim seler için elbette bu** (sayıla)**n**(lar)**da pek çok ve çok büyük âyetler** (ve ibretler) **bulunmaktadır.**

﴾129﴿ (Habîbim!) **Rabbin tarafından** (seni inkâr edenlerden kiminin azâbının Bedir gününe, kiminin ce zasının ise kıyâmet gününe geciktirilmesi hususunda) **geçmiş olan** (kararı ifade eden) **bir kelime ve** (cezaları hakkında) **adı konmuş bir süre bulunmasaydı, o** (Âd ve Semûd kavmine isâbet eden cezaların bir benzerinin bunlara da bir an önce vurması) **elbette gerekli olurdu.**

﴾130﴿ (Habîbim! Mademki onlara peşin ceza vermeyi şimizin sebebinin bir ihmal değil, ancak süre tanıma anlamında bir imhâl olduğunu anladın.) **Öyleyse onla rın söylemekte oldukları şeylere sabret ve güneş doğmadan önce** (sabah namazını kılarak)**, batışından evvel de** (öğle ve ikindi namazlarını eda ederek)**, gecenin bazı saatlerinde** (akşam ve yatsı namazlarını ikame ederek)**, gündüzün uçlarında da** (sabah ve akşam namazlarını dikkatle ve özellikle îfa ederek) **Rabbinin hamdi**(ne sarılmak) **ile birlikte tesbîh et de tesbîh et! Tâ ki sen** (Allâh katında elde edeceğin mükâfatlara) **râzı olabilesin!**

﴾131﴿ (Habîbim!) **Sakın ha; iki gözünü uzatma o şeylere ki, Biz o en alçak hayatın bir süsü olarak onlardan birtakımlarını onunla, sırf kendisi sebebiyle onları imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **edelim diye/kendisi yüzünden onları azâba uğratalım diye/ yararlandırmışızdır! Ama senin Rabbinin** (dünyada yeterli ve helâl olan, cennette de sonsuz ve sınırsız olan) **rızkı**(, onlara verilen fâni servetlerden) **çok daha iyidir, pek daha de vamlıdır!**

Rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) misafir ağırlamak için sıkıntıya düşüp, bir Yahudi'den veresiye buğday istedi. O rehin almadan vermeyince, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona zırhını gönderirken kâfirlere verilen dünyalıktan dolayı üzgün bir haldeydi. İşte onu teselli etmek için bu âyet-i kerîmeler nâzil oldu. (Hâzin; Süyûtî, Esbâbü'n-nüzûl)

﴾132﴿ **Âilene/halkına** (ve ümmetine)**/ namaz** (kıl maların)**ı emret! Sen de ona devam et!** (Geçim derdi seni namazdan alıkoymasın, zira) **Biz senden** (ne ken dini ne de başkasını) **rızık**(landırmanı) **istemiyoruz. Seni** (de, onları da) **Biz rızıklandırıyoruz. O** (övgüye değer güzel) **âkıbet, takvâ** (sahipleri) **içindir.**

﴾133﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (gördükleri bunca mûci ze lerle yetinmeyip)**: "**(Muhammed) **bize Rabbinden** (bi zim istediğimiz şekilde) **bir âyet** (ve mûcize) **getirseydi ya!" dediler. O evvelki** (semâvî kitapların ve Tev rât'la, İncîl'in) **sahîfeler**(in)**de bulunan** (inanç ve fıkıhla ilgili bilgiler, ayrıca geçmiş toplumların yaşadıkları tarihçelerden ibâret bunca) **açık delil**(ler) **onlara** (, önceki peygamberleri hiç görmemiş , onlardan öğre nenlerden de okumamış, hattâ okuma yazması dahi olmayan ümmî bir peygamber tarafından) **gelmedi mi?** (Bundan büyük mûcize mi arıyorlar?)

﴾134﴿ **Eğer gerçekten Biz onları o** (Kur'â) **ndan ön ce bir azapla helâk edecek olsaydık, elbette: "Bize bir rasûl gönderseydin ya,** (dünyada esir edilip öldü rülerek, âhirette de cehenneme girdirilerek) **alçaklığa uğramadan ve rüsvay olmadan önce Senin âyetlerine hakkıyla uyaydık!" derlerdi.** (Biz de onlara böy le bir bahâne vermemek için kendilerine Kur'ân-ı Ke rîm'i gönderdik!)

﴾135﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Bizden ve sizden) **her bir kişi** (birbirinin durumunun ne türlü bir âkıbete varaca ğını) **bekleyicidir, öyleyse bekleyin! Yakında** (kıyâmet kopunca) **bileceksiniz; kimmiş o dosdoğru yolun ahâlisi ve kimmiş o** (sapıklıktan kurtulup sonsuz nimetlere kavuşturacak) **hidâyete ermiş olanlar!"**

YİRMİBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Enbiyâ

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. el-İtkan isimli eserde 44. âyet-i kerîme nin Medîne-i Münevvere'de nâzil olduğu nakledilmiştir. 112 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **İnsanlar için** (Allâh-u Te`âlâ tarafından) **hesâb**(a tâbi tutulma)**ları çok yaklaşmıştır. Onlar ise** (İlâhî muhâsebeden ve ona hazırlanmak tan) **gaflet içerisindedirler,** (bu hu - susu önemseyip düşünmekten dahi) **yüz çeviricidirler.**

﴿2﴾ **Rablerinden onlara yeni bir öğüt/âyet/ geldikçe, mutlaka onlar** (eğlenip) **oynamakta** (ve dalga geçmekte) **oldukları halde onu dinlerler.**

﴿3﴾ **Kalpleri** (dünyanın yaldızlarıyla meşgul olduğu için, âhiret düşüncesinden) **oyalanıcı olarak** (vaaz ları dinlerler)**! O** (şirk koşarak) **zâlim ol muş kimse ler** (insandan peygamber gön derilmesini imkânsız saydıklarından, bu konudaki) **fısıldaşmalarını** (baş kalarının göreceği yerde bile yap mayıp) **iyice gizle diler ki: "İşte bu** (Muhammed) **ancak sizin gibi** (yiyip, içen) **bir beşerdir. Şimdi büyüye mi gelecek** (ve oturup onu dinleyecek)**siniz? Oysa siz** (onun oku duklarının birer sihir olduğunu) **gör mektesiniz."**

﴿4﴾ (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **onların bu sözlerine cevâben) de di ki: "Rabbim, gökte de yer de de** (açık veya gizli söylenmiş olan) **tüm sözleri bilmektedir.** (Bütün konuşulanları hakkıyla işiten) **Semî' de,** (yapılanları, hattâ düşünülenleri pek iyi bilen) **Alîm de ancak O'dur!"**

﴿5﴾ **Doğrusu onlar** (Kur'ân hakkında "Büyü" ifadesini kullandıktan sonra, bu yanlış fikirde durmayıp, tutarlı olmayan

çalkantılı diğer birtakım bâtıl görüşlere kayarak) **dediler ki: “**(Hayır! O bir büyü değil, bilakis) **birtakım karışık rüyalardır** (ki o, rüyasında gördüğü saçma sapan şeyleri Allâh’tan gelen bir vahiy sanmıştır)**!”, “Doğrusu** (onun okuduğu, kendisine hayal ettirilen birtakım boş şeylerden ibâret olamaz,) **onu kendisi** (rüya bile görmeden ve hiçbir şeyi kaynak almadan kendiliğinden) **uydurmuştur!”, “Daha doğrusu o** (rastgele bir uydurucu da değildir, bilakis kabiliyetli) **bir şâirdir!** (Tüm bu iddiâlarımızı kabul etmeyip, Allâh’tan gönderilen gerçek bir peygamber olduğunda ısrar ediyorsa) **o halde bize** (ejderha olan asâ, güneş gibi parlayan bembeyaz el, körleri iyileştirme ve ölüleri ihyâ gibi,) **evvelki** (peygamber) **lerin** (ken dileriyle) **gönderilmiş olduğu şeylere benzeyen bir âyet getirsin!”**

﴾6﴿ **Onlardan önce** (inadına mûcize istedikleri için) **kendisini helâk etmiş olduğumuz hiçbir memleket** (halkı, gördükleri mûcizeler karşısında) **iman etme mişti, şimdi** (istediklerini ya pacak olursan) **bunlar mı inanacaklar?**

﴾7﴿ (Habîbim! Yiyen-içen ölümlü bir insan olduğun için senin peygamber olamayacağını ileri süren o kişilere Bizim şöyle buyurduğumuzu bildir:) **Biz senden önce de, kendilerine vahyetmekte olduğumuz bir takım erkeklerden başkasını** (peygamber olarak) **göndermedik! Haydi, zikir ehli** (olan Ehl-i Kitap âlimleri) **ne sorun** (bakalım)**! Eğer siz bilmemekte olduysanız** (onlar bu gerçeği bilmektedirler. Gerçi kıskançlıkları yüzünden Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in peygamberliğini inkâr ediyorlarsa da, peygamberlerin dâima insan neslinin erkek cinsinden gönderildiğini asla reddedemezler)**!**

﴾8﴿ **Hem Biz onları** (cansız) **birer ceset yapma mış tık ki yemek yeme** (ihtiyacı hissetme) **sinler! Onlar** (dünyada) **ebedî**

kalan (ölümsüz) **kimseler de de ğildiler.** (Peki, onların peygamberliğini kabul eden ler, müşterek vasıflarınızdan dolayı seni niye reddet mektedirler?)

﴾9﴿ **Sonra onlara** (verdiğimiz yardım sözünü tutarak) **o vaadde sâdık olduk da, kendilerini ve dile diğimiz o** (mümin) **kimseleri** (inkârcıların başına gelen belâdan) **kurtardık.** (Kâfir olarak) **haddi aşan kimseleri ise helâkettik.**

﴾10﴿ (Ey Kureyş topluluğu!) **Andolsun ki; elbette muhakkak Biz size çok büyük bir kitap indirdik ki onda şerefiniz/ öğüdünüz/** (tavsiye ettiği güzel ah lâkın kazandıracağı) **güzel övgünüz/ vardır. Hâlâ** (başkalarına karşı size verdiğimiz bu üstünlüğü) **anla**(yıp da inan)**mayacak mısınız?**

﴾11﴿ (Halkı müşrik ve) **zâlim olmuş nice memleketi, bir daha düzelemeyecek şekilde kırıp geçir dik de, onların ardından** (kendileriyle hiçbir soy bağı bulunmayan) **başka başkabirtakım toplumlar mey dana getirdik.**

﴾12﴿ **O** (helâke uğratıla)**nlar Bizim çetin azâbımızı görür gibi hissettiklerinde, birdenbire onlar binek lerini koşturarak oradan süratlice kaçıyorlardı.**

﴾13﴿ (O zaman azap melekleri onlara:) **"Üzengilere vurup hızlıca kaçmayın! Kendile ri sebebiyle bolca nimetlendirildiğiniz şeylere ve** (rahatça yaşadığınız) **meskenlerinize dönün! Belki de siz** (eskisi gibi şim di de sıkıntılara düşenler tarafından) **danışılırsınız!/**(Fakirler tarafından) **istekte bulunulursunuz!/**(Hiz met çile riniz tarafından: "Bu durumda ne yapalım?" diye) **sorulursunuz!/**(Karşılaştığınız felâketi araştı ranlarca) **sorgulanırsınız!/"** (diyorlardı.)

﴾14﴿ (Kaçamayacağını anlayanlar:) **"Ey bizim helâkimiz!** (Neredesin gel! Şimdi tam zamanın!) **Gerçek ten de biz** (şirk

koşarak kendimize yazık eden) **zâlim kimseler olduk!" dediler.**
﴾15﴿ **İşte Biz onları biçilmiş bir ekin** (gibi yerle bir edinceye) **ve ateşi sönmüş** (ölü) **kimseler haline getirinceye kadar bu** (söz) **onların yalvarış** (ve yakarış)**ları olarak sürdü gitti.**
﴾16﴿ **Biz gökle yeri ve ikisi arasındakileri oynayan kimseler olarak** (boş yere) **yaratmadık!** (Bila kis onları, Allâh'ın kudretini düşünenler için bir ibret ve âhiretin kazanılma yeri olsun diye halkettik. Öyleyse bunların yaratılışındaki ciddi gayeyi göz önüne alarak sorumluluğunuzu bilin!)
﴾17﴿ (Farz-ı muhâl) **eğer Biz** (eş ve çocuk gibi) **bir eğlence** (vesilesi) **edinmek isteseydik, elbette onu** (sizin gördüklerinizden değil de) **Kendi katımızda** (bulunan hûrilerde)**n edinirdik** (ve onları size göstermezdik. Zira kişinin âilesinin kendi yanında bulunması gerektiğini siz de bilmektesiniz)**! Eğer Biz** (bu gibi işleri) **yapacak olan kimseler olsaydık** (size sormadan da yapabilirdik. Ama eş ve çocuk edinmek şânımıza yakışmaz)**!/Ama Biz** (böyle fuzûli işler) **yapanlar değiliz!/**
﴾18﴿ **Doğrusu Biz o hakk** (olan Kur'ân ve İslâm) **ı bâtıl** (olan şeytan ve şirk) **üzerine atarız da, o onun beynini pat latır, birdenbire o** (bâtıl bütünüyle) **yok olup gitmiştir.** (Ey kâfirler! Allâh adına) **nitelemekte bulunduğunuz** (eş ve çocuk gibi) **şeylerden dolayı sizin için şiddetli helâk** (ve yıkım) **vardır!**
﴾19﴿ **Göklerde ve yerde bulunanlar sadece O'na âittir!** (Yaratanla yaratılan arasında ve mal sahibiyle, kendisine âit mülkü arasında soy bağı nasıl kurulabilir?) **O'nun katında** (makam sahibi) **bulunan** (değerli kul)**lar** (özellikle de melekler) **O'na ibadet etmekten as la büyüklenmezler ve azıcık bile yorulmazlar.**
﴾20﴿ (Bıkıp usanmadan) **gece ve gündüz** (dâima Allâh'ı ten zîh ve) **tesbîh ederler.** (Gaflet ederek ya da başka bir işle uğ

raşarak) **hiç gevşeklik göstermezler!**

﴾21﴿ **Yoksa o** (müşrik ola)**nlar toprakta**(ki taş ve madenlerde)**n birtakım ilâhlar edin diler de, onlar mı** (ölüleri) **diriltecekler?**

﴾22﴿ **Eğer o ikisinde** (göklerde ve yerde) **Allâh'tan başka birtakım ilâhlar olsaydı, elbette o ikisi** (de, kendilerinde yaşayan tüm varlıklar da çoktan) **fesâda uğramış** (ve tümden yıkılmış)**tı.** (Nitekim, iki veya daha fazla kişinin yönetimi hiçbir zaman düzenli yü rümez. Âlemlerde görülen düzen ise şunu açıkça ifade etmek tedir ki; ilâh ancak bir tanedir, bu nedenle de düzeni asla değiştirilememektedir.) **Onların nitelemekte ol dukları** (şirk ifade eden) **şeylerden tesbîh** (ve arılık olsun) **O Arş'ın Rabbi olan Allâh'a!**

﴾23﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**, yapmakta olduğu şeyler den sorulmaz! Onlar ise** (kul oldukları için, tüm inanç ve amellerinden) **sorulacaklardır.**

﴾24﴿ **Yoksa onlar** (Allâh'tan başka ilâhların varlığına hiçbir aklî delil bulamazken) **O'ndan başkasını** (naklî delillere ulaşarak) **mı birtakım ilâhlar edinmişler dir.** (Habîbim!) **De ki: "**(O halde bu hususta) **delilinizi getirin! İşte bu** (Kur'ân'ın açıkladığı tevhîd inancı)**, benimle birlikte olan** (Müslüman)**ların da öğüdü dür, benden önce bulunanların** (okudukları ilâhî ki tapların) **da vaazıdır!" Doğrusu; onların pek çoğu o hakk** (olan Kur'ân'ın açıkladıkların)**ı bilmemektedirler de, onlar bu ne denle** (tevhîdi kabullenmekten ve peygambere uymak tan) **yüz çe vir**(meye devam ed)**icidirler.**

﴾25﴿ (Habîbim!) **Biz senden önce hiçbir rasûl göndermedik ki, ona : "Şu bir gerçektir ki; Benden baş ka hiçbir ilâh yoktur. O halde** (sadece) **Bana kulluk edin!" diye vahyetmekte bulunmuş olmayalım.**

﴿26﴾ (Meleklerin Allâh'ın kızları olduğuna inanan Huzâ'a kabilesi:) **"Rah mân bir çocuk edindi!" dediler.** (Bu gibi yakışıksız sıfatlardan arılık ve) **tesbîh O'na! Doğrusu,** (melekler Allâh-u Te'â lâ'nın çocukları olmayıp,) **ikram edilmiş** (ve manevi yakınlığa mazhar kılınarak şereflendirilmiş) **birtakım kullardır.**

﴿27﴾ **Onlar** (Rablerinden önce söz söyleyerek veya O'ndan emir almadan bir kelam sarf ederek) **sözle O'nu geçmezler. Zaten onlar sadece O'nun emriyle iş ya parlar.** (Emrolunmadıkları şeyi ise asla yapmazlar.)

﴿28﴾ **O onların önlerinde olanı da, arkalarında bulunanı da** (; geçmiş ve gelecek, dünya ve âhiretle alâkalı her şeylerini) **bilmektedir.** (Melekler de bu nun farkında olduklarından, ona göre davranmakta dır.) **Onlar** (O'ndan çok korktuklarından) **O'nun** (, şefa at olunmasına) **rıza gösterdiği kimselerden baş kasına şefaat ede**(rek kurtuluşu için hiçbir aracılığa tevessül ede)**mezler** (, o râzı olunanlar ise ancak imanla ölmüş kimselerdir)**. Onlar O'nun saygı ve korkusun dan ötürü titreyicidirler/**(en ufak emareleri dahi değerlendirecek şekilde) **endişeli** (ve tedirgin)**dirler** (, bu yüzden makamlarının yüksekliğine güvenip de hiç bir zaman gevşekliğe kapılmazlar)**/!**

﴿29﴾ **O** (melekler olsun, İblîs olsun, yaratıla)**nlardan her kim: "Gerçekten de ben O'nun dışında bir ilâhım!" derse, işte o ki, bu sebeple Biz onu cehen nemle cezalandıracağız! İşte Biz** (, ilâhlık iddia sın da bulunan veya bu çağrıya uyup Allâh'a ortak ko şan) **o zâlimleri ancak böyle** (feci azaplarla) **cezalandıracağız** (ki, bundan daha aşağısı düşünülemez)**!**

﴿30﴾ **O kâfir olmuş kimseler görmedi mi ki; gerçekten gökler ve yer, o ikisi de** (birbirlerinden ayırt edile me yecek derecede tek bir kütle halindeydiler ve kendi aralarında

katmanları fark edilemeyecek şekil de) **yapışık bir şeydiler, sonra Biz onları yarıp** (, ara larına hava ve fezâ yerleştirerek, yer ve gök diye iki ayrı varlık haline getirdik, ayrıca yedi kat gök ve yedi kat yer halinde tabakalara, feleklere ve iklimlere) **ayır dık!/O kâfir olmuş kimseler görmedi mi ki; şüp hesiz gökler ve yer,** (hiçbir yağmur) **yağdırmayan ve** (hiçbir ürün) **bitirmeyen birer varlık idiler de, Biz onları yar**(ıp kendilerinden yağmurlar ve mahsul ler çıkar)**dık!/** (Evet! Göklerin ve yerin yaratılışını gözüyle gören olmadıysada, inceleyenler, bu âlemin ezelî olmayıp, sonradan yaratılmış olduğunun birçok delilini görme imkânına sahiptirler.) **Yine Biz** (, insanlar, hayvanlar ve bitkiler gibi) **birçok canlı şeyi** (gök ten indirdiğimiz) **sudan yarattık!/Biz her canlıyı sudan yarattık!** (Zira ilk yarattığımız cevhere heybet nazarıyla baktığımızda o, eriyip, sallanarak suya dönüştü. Böylece diğer yaratıklar ondan meydana geldi.)**/ Hâlâ mı** (yaratıcının gücüne ve dinine) **inanmayacaklar?**

﴿31﴾ **Biz** (su üzerine döşenmiş olan) **yer**(yüzün) **de sâbit dağlar yerleştirdik ki, o onları sallamasın. Bir de orada/o** (dağları)**n** (ara)**lar**(ın) **da/ geniş geçitler ve yollar**(a müsâit alanlar) **ya rattık. Tâ ki onlar** (istedikleri yer lere kolayca) **erişebilsinler!**

﴿32﴾ **Biz o göğü** (düşmek, bozulmak, dağılmak ve şeytanların ulaşımına maruz kalmak gibi âfetlerden) **korunmuş bir tavan yaptık. Onlar ise onun** (güneş, ay ve yıldızlar gibi) **âyetlerinden yüz çeviricidirler.**

Nitekim onlar feleklerin, gezegenlerin ve semadaki cirimlerin doğuşlarıyla batışlarında ve hareket şekillerinde bulunan üstün hikmeti ve yüce kudreti görüp de, düzenleyicisine iman etmemiştirler.

﴿33﴾ **Ancak O'dur O Zât ki; geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratmıştır! Hepsi de bir gökte/** (semâ nın altında bulunan) **bir hava dalgasında/**(kendi lerine has) **bir felek** (ve yörünge) **de/ yüz**(ercesine süratle dönerek gez) **mektedirler.**
﴿34﴾ (Habîbim! Senin ölümünü bekleyen o kâfirlere Bizim şu fermanımızı ilet ki;) **Biz senden önce de hiçbir beşere** (dünyada) **ebedîlik** (ve ölümsüzlük) **vermemiştik. Şimdi sen ölecek olursan, onlar ebedî mi kalıcı dırlar?**
﴿35﴾ (Allâh-u Te'âlâ'dan başka) **her canlı ölümü**(n acısını) **tadıcıdır! Biz sizi bir deneme olsun diye** (hastalık ve fakirlik gibi) **şer**(ler)**le de,** (sağlık ve zenginlik gibi) **hayır**(lar)**la da imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **edeceğiz! Ama** (sonunda hesap ve ceza için) **ancak Bize döndürüleceksiniz!** (Sabrınızın ve şükrünüzün karşılığını da işte o zaman göreceksiniz.)
﴿36﴾ **O kâfir olmuş kimseler seni gördüğü zaman, seni ancak bir alay** (malzemesi) **edinirler** (de, seni birbirlerine göstererek derler) **ki: "İlâhlarınızı** (kö tülükle) **an**(ıp ayıpla)**makta olan o kişi işte bu mu?" Oysa onlar** (kendilerine bunca nimetler ihsan eden) **O Rah mân'ın** (yüce sıfatlarla) **anılmasını/**(peygam berler gönderip, kitaplar in direrek kullarına) **öğüt verme si ni/ tevhîdini/Kur'ân'ını/ inkâr** (edip âciz put lara taptıkları için ayıplanmayı ve kınanmayı hak) **eden lerin ta kendileridirler.**
﴿37﴾ (Habîbim! Azâbı acele isteyen o kâfirlere şunu bildir ki:) **İnsan** (her işi vaktinden önce aradığından ve son derece sebatsızlığından dolayı sanki) **aceleden yaratılmıştır.** (Böylece acelecilik onun ayrılmaz bir tabiatı hâlini almıştır.) **Pek yakında size** (dünyada Be dir'de, âhi rette ise cehennemde azap ve

intikam) **âyet lerimi gös te rece ğim! Artık Benden acele istekte bulunmayın!**

﴾38﴿ **Onlar** (sana ve ashâbına karşı)**: "İşte bu** (kıyâmet kopacağı) **vaad** (inin gerçekleşmesi) **ne zamandır? Eğer** (azâbın geleceğine dâir sözünüzde) **doğru kimse ler olduysanız** (onu bize çabucak getirin)**!" diyorlar.**

﴾39﴿ **O kâfir olmuş kimseler ne yüzlerinden, ne de sırtlarından o ateşi engelleyemeyecekleri ve kendi lerinin yardıma eriştirilmeyecekleri o zaman**(da yaşayacakların)**ı** (bir) **bilecek olsaydı** (elbette kâfir liği bırakarak azâbı acele istemekten vazgeçerlerdi)**!**

﴾40﴿ **Doğrusu o** (kıyâmet ve cehennem) **onlara ansızın gelecek de, he men onları mağlup edecektir/şaş kına çevirecektir/. Artık onu geri çevirmeye güç bulamayacaklardır. Onlar** (tevbe ve özür dilemeleri için müsâade ve) **mühlet verilen kimseler de olma yacaklardır.**

﴾41﴿ (Habîbim!) **Andolsun ki; elbette senden evvel** (gönderilen) **nice değerli rasûllerle de gerçekten alay edilmişti, fakat onlarla istihzâ etmiş olan o ki şileri, kendisiyle dalga geçmekte oldukları o şey**(in azâbı) **çepeçevre kuşatıvermişti.**

﴾42﴿ (Habîbim! İslâm'la alay eden o kâfirlere) **de ki: "**(Allâh-u Te`âlâ sizi helâk etmek isterse,) **sizi O Rah mân** (ın azâbın)**dan gece ve gündüz kim koruyabi lir?** (Tabiî ki sadece sahip olduğu ismin ifade ettiği rah met sıfatı sebebiyle helâkinizi istememesi ancak sizi korumaktadır.)**" Doğrusu onlar** (Allâh-u Te`âlâ'nın azâbın dan kork mak bir yana,) **Rablerini anmaktan** (ve hatırlarına ge tirmekten bile) **yüz çevir**(meye devam ed)**icidirler.** (Dolayısıyla, nimetlerle uğraşma yüzünden nimet sahi bini unutmuş olan bu kişiler, sahip oldukları emniyet ve

bolluğu bir nimet ve koruma olarak görmediklerin den, koruyucuyu arama ihtiyacı dahi hissetmemiştirler.)

﴾43﴿ **Yoksa onlar için birtakım ilâhlar mı vardır ki, onları Bizim katımız**(daki azaplar) **dan korumakta dır?/Yoksa onların Biz den başka birtakım ilâhları mı vardır ki, onları korumaktadır?/ O** (ilâh diye tapınıla)**nlar** (değil tapanlarına,) **kendi nefisle rine** (bile) **yardım etmeye güç bulamazlar. Onlar Bizim tarafımızdan da korunmazlar/yardım görmezler/ hayırla desteklenmezler/.** (Kendine yar dımdan âciz olan, Allâh'ın nusret ve te'yîdinden de mahrum olan bu zavallı varlıklardan, başkalarına yar dım nasıl beklenebilir?)

﴾44﴿ **Hayır!** (Onları koruyan an cak Biziz, başkaları değil!) **Biz işte şu** (kâfir ola)**nları da, babalarını da** (, sevdiğimiz için değil, ancak takdirimiz yerini bulsun, bir de günahları artarak azapları çok olsun diye) **bolluk içinde yaşattık. Nihâyet** (yaşadıkları) **ömür** (sürekli devam edecek miş gibi) **kendilerine uzadı** (da, böylece aldanarak haktan yüz çevirdiler ve nefislerinin kendilerine yal dızlamış olduğu kötülüklerin peşine düştüler. Ama bu, içi boş bir beklenti ve sahte bir emeldi)**! O** (müşrik ola) **nlar hâlâ** (tehditlerimizin ger çekleşe ceğini inkâr edip du rurlarken hiç) **görmüyorlar mı ki gerçekten Biz o**(nlara âit) **top rağa** (emrimizle) **gel mekteyiz ve orayı kenarlarından** (azar azar Müslü manlara fethettirerek İslâm diyarına katmak suretiy le) **eksiltmekteyiz? Artık şimdi gâlip gelecekler onlar mıdır** (yoksa Bizim taraftarlarımız mıdır)**?** (Tabiî ki elçimiz ve ashâbı Bizim yardımımızla onları pek yakında mağlup ede ceklerdir.)

﴾45﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ben sizi** (a zap la korkutuyorsam, gelişigüzel bir tehditle değil,) **ancak vahiy** (olan Kur'ân) **ile korkutmaktayım! Ama o** (hakka karşı) **sağır** (olan)**lar korkutuldukları zaman çağrıyı duy maz**(dan gelirler)**."**

﴾46﴿ (O kalp kulakları sağır olanlar azap haberlerini duymaktan hiç etkilenmiyorlar ama) **andolsun ki; eğer onlara Rabbinin azâbından en ufak bir esinti azı cık dokunacak olsa, elbette onlar** (suçlarını itirafa mecbur kalınca, kendilerine bedduada bulunmak üze re) **mutlaka: "Ey bizim helâkimiz!** (Neredesin gel, şimdi tam za manın!) **Gerçekten de Biz** (şirk koşarak kendimize ya zık eden) **zâlim kimseler olmuştuk!" diyeceklerdir.**

﴾47﴿ **Biz kıyâmet günü** (kulların amellerini tartmak) **için** (iki kefesi ve bir dili olan) **dosdoğru terazileri** (mahşere) **koyacağız. Artık hiçbir nefis en ufak bir şeyle** (bile) **zulme uğratılmayacaktır. O** (kişinin ameli)**, bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa, Biz onu getir**(ip o mîzâna yerleştir) **eceğiz.** (Herkesin ne yaptığını bilip tespit edenler ve) **he sap görenler olarak Biz dâima yeterli olmuşuzdur!**

﴾48﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Mûsâ ve Hârûn'a** (hakkı bâtıldan ayırma an lamına gelen) **Furkan** (vasfı na hâiz Tevrât)**,** (kurtuluş yolunu aydınlatan) **üstün bir ışık kaynağı ve takvâ sahipleri için büyük bir öğüt** (ve uyarı)**/büyük bir şeref/**(dinî konularda ih tiyaç hissedecekleri şeyler hakkında) **tam bir açıkla ma/ vermiştik.**

﴾49﴿ **O** (Kitaptan istifâde eden takvâ sahibi) **kimse ler ki; Rablerin**(i görmedikleri halde kendisin) **den gıyâ ben /** (insanların gözü önünde gü nah işlemedikleri gibi on ların) **gı yap** (ların) **da da Rablerinden / kork mak taydılar. Onlar o** (kıyâmet) **ân**(ının zorlukların)**dan dolayı da titreyen kimselerdi/korkucu kişilerdi/.**

﴾50﴿ **İşte bu** (Kur'ân) **da,** (çok hayırlı) **mübârek bir öğüttür ki onu Biz indirmişizdir! Şimdi siz onu**(n Allâh-u Te`âlâ tarafından indiril miş olduğunu) **mu inkâr edici kimselersiniz?**

﴾51﴿ **Andolsun ki; elbette Biz bu** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`den, hattâ Mûsâ ve Hârû)ndan önce İb râ hîm'e de** (henüz peygamberlik ver meden, bülûğ çağına bile ermeden) **rüşdünü** (; hidâyetini, salâ hını ve her işte isâbetli görüşe ulaşma kabiliyetini) **mu hakkak vermiştik.** (Çünkü) **Biz** (her şeye vâkıf olduğumuz gibi,) **onu**(n tüm bu güzel vasıflara ve üstün hasletlere daha çocuk ken lâyık olduğunu) **da bilenlerdik!**

﴾52﴿ **Hani o, babasına ve toplumuna: "İşte bu** (yırtıcı hayvan, kuş ve insan şeklinde yapıp taptığınız) **heykeller de nedir ki, siz sadece onlara sürekli yönelicilersiniz?" demişti.**

﴾53﴿ **Onlar: "Biz babalarımızı sadece bunlara ta pan kimseler hâlinde bulduk** (da onlara uyduk)**!" dediler.**

﴾54﴿ **O: "Andolsun ki; elbette siz ve babalarınız gerçekten pek açık bir sapıklık içinde bu lundu nuz." dedi.**

﴾55﴿ **Onlar** (yollarının bir sapıklık olması ih - timalini uzak gördüklerinden, İbrâhîm (Aleyhisselâm)**` ın bu sözünü çok garipseyerek ve kendileriyle alay ettiğini sanarak): "Sen bize hakk** (ve ciddi olan bir davay)**ı mı getirdin, yoksa sen** (bizimle eğlenip) **oynayanlardan mısın?" dediler.**

﴾56﴿ **O dedi ki: "Hayır!** (Ben si zinle eğlenmiyorum!) **Sizin Rab biniz, göklerin ve yerin O Rabbidir ki; on ları yoktan yaratmıştır. İşte size! Ben de** (ciddi araş tırmalarım sonucu,) **bu** (tevhîd inancının doğruluğu)**na** (delil gösterebilecek derecede) **şâhitlik edenlerdenim!**

﴾57﴿ **Allâh'a yemin olsun ki; sizin** (tapınmanızı bitirip, o heykellere) **arka dönenler hâlinde** (bayramınıza) **dönüp gitmenizin ardından, andolsun ki; elbette ben o putlarınız**(ı kırmay)**` a** (yönelik bir) **tuzak kuracağım!"**

Rivayete göre; İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın kavminin senede bir

toplandıkları bir bayramları vardı, bayram kutlamasından döndükleri zaman putlarını ziyaret edip onlara secde eder, sonra evlerine dönerlerdi. Bir bayram günü geldiğinde İbrâhîm (Aleyhisselâm)*ın babası:“Ey İbrâhîm! Sen de bizimle bayram kutlamasına gelsen, belki dinimiz hoşuna gider!” dedi. Böylece İbrâhîm* (Aleyhisselâm) *da onlarla birlikte yola çıktı, biraz gittikten sonra kendisini yere atarak: “Ben hastayım, ayağım ağrıyor!” deyince onu bırakıp yollarına devam ettiler. O da geride kalan zayıf insanların duyacağı şekilde bu sözü söyledi. Sonra puthâneye gidip yan yana dizilmiş putların önüne konan yemekleri görünce, alayvâri bir şekilde: “Yesenize!” dedi. Onlar cevap veremeyince: “Niye konuşmuyorsunuz?” diyerek bunlara girişti ve elindeki baltayla hepsini birer birer kırdıktan sonra baltayı büyük putun boynuna taktı.*(Hâzin)

﴾58﴿ **Böylece** (kavmi putların başından ayrılınca) **o** (eli ne bir balta alarak o heykellerin yanına geldi de) **on**(ların taptığı put)**ların bir büyüğü dışında kendilerini parçalar hâline getirdi** (ve sonunda baltayı büyüğün boynuna ge çirdi) **ki, belki onlar** (putlarının başına geleni sormak için) **ona dönerler** (de, o da onları büyük puta havâle ederek mağlup eder)**/belki onlar** (büyük put olduğu için, her za man olduğu gibi dara düştüklerinde yine) **ona başvururlar/ ola ki onlar** (putların âcizliğini anlayarak akıllanırlar da) **O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na dönerler/!**

﴾59﴿ **Onlar** (bayramlarından dönüp putlarını o halde gö rünce)**: “Bizim ilâhlarımıza işte bunu kim yaptıysa, ger çekten de o** (hürmet ve tazîme lâyık olan ilâhlarımıza kar şı işlediği bu hakaretten dolayı) **elbette zâlimlerdendir.” dediler.**

﴾60﴿ **Onlar**(dan bazıları)**: “Kendisine İbrâhîm denen bir genci, onları sürekli** (kötülükle) **anmaktayken işit miştik!**

(Belki de bunu o yapmıştır!)**” dediler.**

﴿61﴾ (Bu haberi duyan Nemrûd ve kavminin eşrâfı, onu delilsiz ve şâhitsiz cezalandırmak istemeyip, kendisine ya pılacak azâba da herkesi şâhit tutmak istediklerinden) **dediler ki: “Hemen onu insanların** (açıkça görebilecek leri şekilde) **gözleri önüne getirin! Belki on lar**(dan bir kısmı onun sö züne yahut bu yaptığına) **şâhitlik ederler./ Belki onlar** (bizim ona yapacağımız işkenceyi görüp) **şâhit olurlar./”**

﴿62﴾ (Derken) **onlar** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**`ı gözönü ne çıkarıp): “Ey İbrâhîm! İlâhlarımıza işte bunu sen mi yaptın?” dediler.**

﴿63﴾ **O dedi ki: “Hayır** (ben yapmadım)**! Onu işte bu büyükleri yapmıştır. O halde sorun onlara! Eğer onlar konuşabiliyor olduysalar** (size söylesinler)**!”**

Hadîs-i şerîflerde: “İbrâhîm (Aleyhisselâm)*`ın üç yerde; iç yüzü doğru olup, görünüşü yalana benzeyen kelamlar sarf ettiği” belirtilmiştir ki, burası o üç yerden biridir. (Buhârî, Enbiyâ: 11, No: 3179, 3/1225) Onun bu sözünü gerçek manada bir yalan olmaktan çıkaran birçok te’vîl bulunmaktadır:*

***a)** Bu söz, temsîlî olarak söylenmiş olup, Allâh-u Te`âlâ’nın, puta tapanlara karşı büyük gazabına dikkat çekmektedir. Nitekim nakledildiğine göre; İbrâhîm* (Aleyhisselâm) *onlara: “Bu put, kendisi dururken küçüklere tapmanıza çok kızmış ve onları kırıp geçirmiştir!” diyerek, şirki bırakmaları hususunda onları hikmetli bir üslûpla uyarmıştır.*

***b)** İbrâhîm* (Aleyhisselâm) *bu sözüyle: “Bunu ben yapmadım. Bilakis şu büyükleri yaptı!” manasını kastetmemiş, aksine hakaret ve alay içerikli bir ifade tarzıyla o işi kendinin yaptığını en beliğ bir şekilde açıklamıştır. Nitekim okuma-yazması olmayan bir kişi, güzel yazı yazmakla tanınan bir hattatın, sanat*

harikası bir eserini görüp: “Bunu sen mi yazdın?” diye sorduğunda, o: “Yok! Sen yazdın!” derken, yazma vasfını kendinden nefyedip o ümmî kişiye ispat etmeyi kastetmiş değildir. Ancak alayvâri bir şekilde muhâtabına o yazıyı kendinin yazdığını ifade etmek istemiştir.

c) *İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın bu sözü, takdim-tehirli ele alınması hâlinde: “Eğer konuşabiliyorlarsa, bu yapmıştır!” manası taşır ki bu da; büyük putun diğerlerini kırmış olmasını, küçüklerin konuşmaları şartına bağlamak suretiyle, onların ilâhlarının âcizliğini delille ispata kalkışmak demek olur. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in: “(Yalan söylenmeye mecburiyet hissedilen yerlerde) maksadı anlaştırmayan örtülü ifadeler (söylemek) de, elbette yalandan (kurtulmak için) geniş bir saha vardır!” (Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, Şehâdât: 45, No: 20843, 10/336) hadîs-i şerîfi de bu hakikate işaret etmektedir.*

d) *İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın, bu fiili büyük puta isnat etmesi zaten sebebiyet yönünden doğrudur. Zira Allâh’a şirk koşulmak üzere süslenmiş ve dizilmiş bir halde onları görmesi kendisini çok öfkelendirmiş, özellikle de en büyüklerine yapılan tezyin ve tazimler onu bu işi yapmaya sevk etmiştir. (Fahrurrâzî, Beyzâvî, Ebussuûd, Hâzin, Âlûsî)*

﴾64﴿ **Böylece kendi nefislerine** (ve vicdanlarına) **dön düler de: “**(İlâhlarınıza bunu yapana zâlim dediniz, ama) **şüphesiz siz, zâlimler ancak sizsiniz!** (Çünkü kendilerini bile kurtaramayan âciz şeyleri ilâh edindiniz!)**” dediler.**

﴾65﴿ (Bir zaman için gerçeği anladılarsa da) **sonra** (eski bâtıl fikirlerine çevrilerek) **kafaları üzere altüst edildi ler de** (dediler ki)**: “Andolsun; elbette sen de muhakkak biliyorsun ki, işte bunlar konuşamazlar!”**

﴾66﴿ (İlâhlarının âcizliğini onlara kendi ağızlarından ikrar ettiren İbrâhîm (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "O halde siz Allâh'ı bırakıp da, size hiçbir şeyle fayda sağlayama yan ve size zarar da veremeyen şeylere hâlâ tapacak mısınız?**
﴾67﴿ **Size de, Allâh'ı bırakıp tapmakta olduklarınıza da öf!** (Sizden iğreniyorum!) **Hâlâ** (yaptığınız işin çirkinliğini) **anlamayacak mısınız?"**
﴾68﴿ (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**`a karşı cevap vermekten âciz kalan Nemrûd ve adamları kaba kuvvete başvurma fik rini öne atarak:) "Onu iyice yakın ve ilâhlarınıza yardım edin! Eğer** (onlara güçlü bir yardım) **yapacak kimseler olduysanız** (İbrâhîm'e azapların en çetinini uygulayın)**!" dediler.**
﴾69﴿ (Bunun üzerine onlar onu büyük bir ateşe attıklarında,) **Biz: "Ey ateş! İbrâhîm'e karşı tam bir serinlik ve mükemmel bir esenlik ol!" buyurduk.**
﴾70﴿ **Böylece onlar ona büyük bir hile yapmak iste diler, Biz onları en çok zarara uğrayan kimseler hâline getirdik.**
﴾71﴿ **Biz onu ve** (kardeşi Hârân'ın oğlu) **Lût'u** (Irak'tan hicrete muvaffak edip)**, âlemler için kendisinde** (maddî ve manevî birçok) **bereketler yarattığımız o** (Şam ve Fi listin) **toprağ**(ın)**a ulaştırıp kurtardık!**
﴾72﴿ (Çocuk talebi üzerine de) **Biz ona İshâk'ı bağışla dık! Ya`kûb'u da** (tarafımızdan) **bir lütuf/bir torun /**(is teğinden) **fazla/ olarak** (verdik)**! Her birini de** (din ve dünya hususunda her türlü üstünlüğe sahip) **sâlih kimseler yaptık.**
﴾73﴿ (Bu zâtları kendi nefislerinde kâmil ve mükem mel yaptığımız gibi) **Biz onları öyle büyük imamlar** (ve önderler) **kıldık ki, Bizim emrimiz** (ve vahyi miz)**le** (halkı Hakk'a) **hidâyet etmekteydiler.** (Böy lece onları, insanları kemâle erdiren mükemmil kullar hâline getirdik.) **Biz onlara bütün hayırları** (ve

sâlih amelleri) **yapmayı, namazı dosdoğru kılmayı ve ze kât vermeyi vahyettik. Onlar sadece Bize ibadet den** (ihlâslı) **kimselerdi.**

﴾74﴿ **Lût'a da; Biz ona yüce bir hüküm** (peygamberlik, hasımlar arasında doğru hüküm verme ve ge reken amelleri yerine getirme gibi üstünlükler) **ve** (fıkha dâir) **üstün bir ilim verdik. Ayrıca Biz onu** (erkek erkeğe ilişki gibi) **pis işler yapmakta olan o** (Sedûm) **karye**(sin) **den** (ve livâ taya düşkün halkının şerrinden) **kurtardık. Gerçek ten de onlar kötü bir toplumdular,** (Bize itaatten ve peygamberlerimize teslimiyetten çıkmış) **fâ sık kimselerdiler.**

﴾75﴿ **Biz onu** (dünyada) **rahmetimiz**(e mazhar olanlar arasına, âhirette ise rahmet mahallimiz olan cen net)**in içine girdirdik. Gerçekten de o,** (bütün iyilik leri kendilerinde toplayan) **sâlih kimselerdendir.**

﴾76﴿ (Habîbim!) **Nûh'u da** (yâd et)**! Hani o bu** (İbrâhîm ve Lût'un asrı)**ndan önce** (kavminin helâki için Bize dua ve) **çağrıda bulundu da, hemen kendisine tam bir icâbette bulunduk, artık onu da,** (iman eden) **âilesini de** (inatçı kavminin başına gelen tûfan belâ sından ve onlardan çektikleri) **o pek büyük sıkıntı dan kurtardık.**

﴾77﴿ **Âyetlerimizi yalanlamış olan o toplumdan onu Biz koruduk!/Âyetlerimizi yalanlamış olan o topluma karşı Biz ona böylece yardım ettik!/Âyet lerimizi yalanlamış olan o toplumdan Biz onun intikamını böylece aldık!/ Gerçekten de onlar pek kötü bir kavimdiler. Biz de** (küçük-büyük, erkek-kadın demeden) **onları topluca suyla boğduk!**

﴾78﴿ **Dâvûd'u ve Süleymân'ı**(n önem li kıssalarını)**da** (an)**! Hani ikisi, o ekin hakkında hüküm veri yorlardı, vaktâ ki o kavmin koyunları** (gece vakti çobansız kalarak) **onun**

içerisinde yayıl(ıp zarar yap)**mıştı. Ama Biz o** (peygamberlerle, kendilerine dava baş vurusunda buluna)**nların hükümlerine şâhitlerdik.**

﴾79﴿ **Biz hemen onu**(n gerçek hükmünü) **Süleymân'a** (ilham ederek) **anlatmıştık. Her birine de büyük bir hüküm** (; peygamberlik, doğru fetvâ verme kabiliyeti) **ve üstün bir ilim vermiştik.** (Tesbîhle meşgul olduğu zaman) **Dâvûd'la birlikte dağları ve kuşları emre âmâde kılmıştık ki, onlar** (lisân-ı halleriyle ve kudretten yaratılan dilleriyle Bizi takdîs ve tenzîh ederek) **tesbîhte bulunuyorlardı.** (Bu gibi işler sizce çok ilginçse de) **Biz dâima** (böyle büyük peygamberlere bu türlü üstün mûcizeleri verme işini) **yapanlar olduk.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayet edildiğine göre; biri ziraatla, diğeri hayvancılıkla uğraşan iki kişi, aralarında hüküm vermesi için Dâvûd (Aleyhisselâm)`ın huzuruna girdiler. Biri: "Bunun koyunları geceleyin benim tarlama girip zarar verdiler, o derece ki hiçbir mahsul bırakmadılar!" dedi. Koyunların değeriyle, mahsulün zarar bedelinin denk geldiğini gören Dâvûd (Aleyhisselâm) koyunların ekin sahiplerine verilmesine hükmetti. O gün henüz on bir yaşında olan Süleymân (Aleyhisselâm) ın yanından geçerlerken, o onlara babasının kendilerine ne hüküm verdiğini sordu. Aldığı cevap üzerine: "Bu iş bana bırakılsaydı ben başka bir hüküm verirdim, zira bunun dışında bir hüküm, iki fırka için de daha yararlı olacaktır, şöyle ki; sütlerinden, yavrularından ve yünlerinden istifâde edilmek üzere koyunlar zarar gören ekin sahibine verilir, tarla da eski düzgün hâlini alıncaya kadar onun mülkiyetinde kalır, sonra herkes malını geri alır!" dedi. Babası bu hükmü duyunca: "Hüküm, senin hükmündür!" diyerek fetvâsını değiştirdi. (Hâzin, Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî)

﴾80﴿ **Savaş**(lar)**ınız**(da kullanılan silahlar)**dan sizi korusun diye** (harpte) **giy**(il)**ecek** (olan zırh) **sana tını Biz ona sizin için öğrettik! Artık siz şükredici kimselersiniz değil mi?**
﴾81﴿ **Süleymân'a da,** (isteğine bağlı olarak bazen hafif, bazen de) **şiddetli esen o rüzgârı** (itaatkâr kıl dık) **ki;** (onu ve ordusunu dilediği yere ulaştırıyor, dö nüşte ise) **içerisinde bereketler kıldığımız o topra ğa** (kendi yurdu olan Şam'a) **onun emriyle** (on ları) **götürüyordu! Biz, dâima her şeyi bilenler** (ve tüm yaratıkları hatasız ilmimize göre yönetenler) **olduk!**
﴾82﴿ **İşte şeytanlardan öylelerini de** (ona itaatkâr kıldık) **ki, onun** (emrini yerine getirmek) **için** (en derin denizlerin diplerine) **dal**(ıp inci ve mercan gibi mücevherler çıkar)**maktaydılar ve** (kaleler, hey keller, köşk ler, saraylar, havuz büyüklüğünde leğenler ve sabit kazanlar gibi) **bundan başka** (sanat harikası) **birçok iş yapmaktaydılar! Böylece Biz onları** (onun emrinden çıkmamaları ve insanlara saldırarak fesat çıkarmamaları için zaptedip) **koruyanlardık.**
﴾83﴿ (Habîbim!) **Eyyûb'u da** (hatırla)**! Hani o,** (şid detli bir hastalığa tutulmuş da, senelerce sabrettikten son ra artık namaza kalkacak güç bu lamayınca) **Rabbi ne** (dua ve) **çağrıda bulunmuştu ki: "Gerçekten de ben; bedenime âit bir zarar dokundu bana! Sen ise, acıyanların en merhametlisisin!"**
﴾84﴿ **Biz hemen o**(nun duası)**na tam bir icâbette bu lunmuş ve kendisinde bulunan bedenî zararı aç**(ıp kaldır)**mıştık. Tarafımızdan büyük bir rahmet** (eseri açıklamak) **ve ibadet edenlere bir öğüt** (ve sabır örneği) **olsun diye de,** (ölmüş olan çocuklarını diriltip, yaşlanmış olan eşini de gençleştirerek) **ona âilesini ve** (bir o kadar evlat ve torun bağışlayarak) **beraberlerinde onların bir mislini** (geri) **vermiştik.**

﴾85﴿ (Habîbim! İbrâhîm oğlu) **İsmâ îl'i,** (Şîs oğlu) **İdrîs'i ve** (Eyyûb oğlu) **Zülkifl'i de** (yâd et)**! Her biri** (dînî sorumlulukların zorluklarına ve hayatın ağır şartlarına) **sabredenlerdendi!**
﴾86﴿ **Biz onları** (dünyada)**rahme-timiz**(in eseri olan peygamberlik ni me tine mazhar olanlar arasına, âhi ret te ise rahmet mahallimiz olan cennet)**in içine girdirdik. Gerçekten de onlar** (iyi hallerine hiçbir bozukluk bulaşmamış) **sâlih kimselerdendi.**
﴾87﴿ (Habîbim!) **O balık sahibini de** (an)**! Hani o** (Yûnus (Aleyhisselâm) **uzun süre davetle meşgul olması na rağmen, ümmetinin şirkte ısrarıyla karşılaşınca, Allâh için gazaplanmış ve ümmetini terk etmesinin kendisine bir sorumlulukgetirmeyeceğini sanarak) çok kızgın bir halde** (Allâh-u Te`âlâ'dan izin beklemeksizin onları bırakıp) **gitmişti de, Bizim kendisini asla darlığa sok mayacağımızı/asla aleyhine hüküm vermeyeceği mizi/asla aleyhine bir takdirde bulun mayacağımı zı/ sanmıştı. Nihâ yet** (bindiği bir gemide çekilen kur'a neticesinde denize atıldıktan sonra kendisini yutan balığın karnındaki karanlık yerde, bir de denizin ve gece nin) **karanlıklar**(ı) **içerisinde: "Senden başka hiçbir ilâh yoktur!** (Haksız yere bir kuluna belâ vermekten ve beni kurtarmak dâhil herhangi bir şeyden âciz kal maktan, uzaklık ve) **tesbîh Sana! Gerçekten de ben** (Senden izinsiz ümmetimi bırakıp hicret ederek kendi mi tehlikeye arz ettiğim için, nefsine yazık eden) **zâ limlerden oldum!" diye seslendi.**
﴾88﴿ **Biz de hemen o**(nun duası)**na tamamen icâbet ettik de, kendisini** (taşıyan balığa: "Onu hazmetme, bir zaman sonra sahile bırak!" diye emrederek onu) **o sıkıntıdan kurtardık. İşte** (dualarında ihlâslı olan) **müminleri de ancak böylece** (güçlü bir yardımla tüm kederlerinden) **kurtarırız!**

Tefsirlerde zikredildiği üzere; Yûnus (Aleyhisselâm) kavminin imansızlığına kızarak onları terk ettiğinde, deniz kenarında yolculuğa hazırlanmış bir gemi görünce ona bindi. Biraz gittikten sonra denizin ortasında dalgalara maruz kalan gemi batacak hale geldi. Gemiyi idâre edenler: "Aramızda efendisinden kaçmış bir köle var ki, bu durumla karşılaştık, ama kur'a onun kim olduğunu meydana çıkarır. Âdetimiz üzere kur'a çekeriz, kime çıkarsa onu denize atarız!" dediler. Üç seferinde de kur'a Yûnus (Aleyhisselâm)a çıkınca onu denize attılar. Derken bir balık gelerek onu yuttu. Allâh-u Te`âlâ o balığa: "Ben seni ona hapishane yaptım, onu sana yemek yapmadım! Sakın ne etini ye, ne kemiğini kır, kıl kadar bile ona eziyet etme!" diye vahyetti. Dört saatle, kırk gün arasında değişen farklı rivayetlere göre balığın karnında tesbîhle meşgul olduktan sonra duası kabul edilerek, derisi incelmiş bir halde sahile bırakıldı. Hemen yanında bitirilen bir kabak ağacının gölgesine sığınıp, ürününden yedi, sabah akşam kendisine gelen bir ceylanın sütünü içerek de kuvveti yerine geldi. Sonra kavmine döndüğünde onları topluca iman etmiş bir halde buldu. (Âlûsî, Sâvî)

﴾89﴿ (Habîbim!) **Zekeriyyâ'yı da** (yâd et)**! Hani o,** (çocuğu olmadığından, arkasında hayırlıbir halef bı rakamayacağı için çok üzülmüş de,) **Rabbine: "Ey Rabbim!** (Ardımdan yoluma sahip olacak bir çocuk vermeksizin) **beni tek biri olarak bırakma!** (Ama sen böyle takdir buyurduysan, buna da râzıyım. Zira) **vârislerin en iyisi ancak Sensin!" diye nidâ etmişti.**

﴾90﴿ **Biz de hemen o**(nun duası)**na tamamen icâbet ettik ve kendi si ne Yahyâ'yı bağışladık, eşini de** (kısırlığının ardından doğurmaya elverişli yaparak) **onun** (yararlanması) **için düzelttik. Şüphesiz ki on lar hayırlarda koşuşmakta idiler,**

bir de (mükâfatı mıza karşı) **güçlü bir istek ve** (azâbımızdan) **büyük bir korkuyla Bize yalvarmaktaydılar. Zaten onlar, sadece Bize karşı** (eğilen, yalvarıp boyun eğen ve sü rekli korku taşıyan) **huşû' sahibi kimseler olmuştu lar.** (Bu yüzden dara düştüklerinde yaptıkları duaların kabul eserini hemen gördüler.)

﴾91﴿ **Avret yerini** (nikâhlı-nikâhsız helâl ve haram olan her türlü birleşmeden) **korumuş olan o** (Meryem adındaki) **kadını da** (yâd et) **ki; Biz onun içerisine rûhumuz** (olan diriltme sıfatımız) **dan üfle**(yerek, rahminde Îsâ (Aleyhisselâm)ı var et)**miştik, böylece onu da, oğlunu da âlemler için** (üstün kudretimize delâlet eden) **birer âyet yapmıştık.**

Nitekim, kocasız doğuran bir kadın ile babasız doğan bir çocuğun durumu hakkında ince düşünenler, Allâh-u Te`âlâ'nın her şeye Kaâdir olduğunu çok iyi anlarlar.

﴾92﴿ (Ey insanlar!) **Şüphesiz ki ancak işte bu** (tevhîd milleti ve İslâm dini)**,** (peygamberler arasında ihtilaf sız) **tek bir ümmet olarak sizin dininizdir.** (Bütün peygamberler İslâm ve tevhîd üzere ittifak etmişler dir.) **Rabbiniz de ancak Benim; öyleyse** (bir tek) **Bana ibadet edin.**

﴾93﴿ (Tüm peygamberler İslâm'a çağırmışlardır,) **ama onlar**(a bağlılık iddia eden ümmetleri din konusundaki) **işlerini aralarında parça parça yapmış lardır. Her biri** (de sonunda diriltilip) **ancak Bize dönü cü** (ve yaptıklarının karşılığını görücü)**lerdir.**

﴾94﴿ **İşte her kim kendisi mümin olarak, sâlih amellerden birini işlerse, artık onun çalışmasını** (ve bu uğurda sarf ettiği çabayı) **tanımama diye bir şey** (söz konusu) **olamaz. Zaten muhakkak ki Biz onu** (kulumuzun amel defterine) **yazıcılarız.**

﴿95﴾ **Kendisini helâk et**(me hükmü ver)**diğimiz her hangi bir karyenin** (hal kının)**, gerçekten onların** (tevbeye ve yeniden dünya hayatına) **dönüşleri, ol mayacak bir şeydir/gerçekten onların** (Bizim huzu rumuza) **dönmemeleri imkânsız bir şeydir/.**

﴿96﴾ (Hakkı bildikleri halde onda birleşmeyen kâfir milletlerin helâkleri böylece sürüp gidecek,) **nihâyet Ye'cûc ve Me'cûc** (seddi) **açılınca ki, onlar** (dağ ve tepe gibi) **her yüksek yerden** (inerek, ekinlere ve canlılara saldırmak üzere) **süratlice koşacaklar!**

Ye'cûc ve Me'cûc, Âdemoğullarından iki kabilenin ismidir. Kıyâmete yakın Îsâ (Aleyhisselâm) inerek Deccal'ı helâk ettikten sonra Zülkarneyn'in bina ettiği sed açılarak Ye'cûc ve Me'cûc kavimleri dağ ve tepe gibi yüksek yerlerden akın ederek insanlara karışacak ve her şeyi yiyip içmeleri üzerine göller dahî kuruyacak, neticede büyük bir kıtlık baş gösterecektir. Sonra Îsâ (Aleyhisselâm)`ın duasıyla boyunlarına musallat olan deve kurduyla top yekûn helâk olacaklardır, leşleri dünyayı doldurunca Îsâ (Aleyhisselâm)ın duasıyla Allâh-u Te`âlâ, uzun boyunlu develere benzeyen birtakım kuşları göndererek o leşleri dilediği yerlere attıracaktır. Daha sonra Allâh-u Te`âlâ'nın göndereceği yağmurlarla yeryüzü onların pisliklerinden yıkanacaktır. Sonunda Allâh-u Te`âlâ yeryüzünü cennet gibi yeşertecek ve Îsâ (Aleyhisselâm)ın beraberinde olan tüm müminlerin durumları düzelecektir. (İbni Mâce, Fiten: 33, no: 4075-4077, 2/1358; Tirmizî, Fiten: 59, no: 2240, 4/510)

Zülkarneyn seddinin yapımı ve açılması hakkında bakınız: el-Kehf Sû resi: 93-99

﴿97﴾ **Bir de o** (kulların diriltilmesine dâir) **hak söz**(ün gerçekleşmesi) **çok yaklaş**(ıp, sûra üfürüldü ğün de herkes

kabirlerinden kalk)**ınca, birdenbire** (karşıla şacakları) **durum şu dur ki; o kâfir olmuş kimselerin gözleri ye rinde durama**(yıp yuvalarından fırla)**ya caktır/açık kalıp kapanamayacaktır/.** (İşte o zaman kâfirler:) **“Ey bizim helâkimiz!** (Neredesin, gel! Şimdi tam zamanın!) **Gerçekten de biz** (dünyadayken) **işte bu** (günün buluşması)**ndan tam bir gaflet içerisinde bulunmuştuk. Daha doğrusu biz** (uyarılmamıza rağ men inkâr ederek kendimize yazık eden) **zâlim kim seler olmuştuk!”** (diyeceklerdir.)

﴾98﴿ (Ey Mekke müşrikleri!) **Siz de, Allâh’ı bırakıp tapmakta olduğunuz şeyler de, şüphesiz cehennem odunusunuz! Sizler** (mahşerde beklemekten çok sıkı lınca: “Ateşe atmakla da olsa bizi rahatlat!” diyeceğiniz için, susamış hayvanların suya koşmaları gibi) **oraya giricilersiniz.**

﴾99﴿ **İşte bunlar** (gerçekten) **ilâhlar olsaydı, oraya girmezlerdi.** (Tapanların ve tapılanların) **her biri de orada ebedî kalıcılardır.**

﴾100﴿ **Onlar için orada** (çekecekleri azaptan dolayı) **bağırarak ağlayıp inleme/**(göğüs kafesini zorlaya cak derecede) **şiddetli nefes alma/ vardır. On lar ora da** (karşılaşacakları azâbın dehşetinden, birbirleri nin bağırmasınıda, kendilerine bağıranı da, kendilerini sevindirecek bir sözü de) **duymayacak** (derecede sa ğır olacak)**lardır.**

﴾101﴿ **Şüphesiz, o kimseler ki** (tâ ezelde) **kendileri hakkında tarafımızdan o en güzel haslet** (olan imanlı yaşayıp ölebilme hükmü) **geçmiştir; işte onlar** (cennete girecekleri için) **o** (putların ve kendilerine tapanların bulunacağı ateş çukuru)**ndan uzak tutulmuşlardır.**

Rivayete göre; müşrikler, taptıklarının cehennem odunu olacağını duyduklarında, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve

Selem)*e gelip: “Bu sadece bizim taptıklarımıza mı âittir, yoksa Allâh dışında tapılanların tümüne şâmil midir?” diye sorunca, tüm bâtıl ilâhları kapsayacağı cevabını almışlardı. O zaman: “Sen, Hristiyanların taptığı Îsâ’nın, Yahudilerin taptığı Uzeyr’in ve Benû Müleyh kabilesinin taptığı meleklerin sâlih kullar olduğunu söyleyen birisin, peki şimdi nasıl onların cehennem odunu olacaklarına hükmedebiliyorsun?” dediler ve gâlip geldiklerini sanarak sevinçle gülmeye başladılar! Bunun üzerine bu âyet-i kerîme inerek; ezelde sa’îd yazılan kimselerin bu tehditten uzak olduğunu beyan etmiş ve onlara tutunacakları bir delil bırakmamıştır. Âyet-i kerîmenin iniş sebebi için bakınız: Zühruf Sûresi; 57.*

﴿102﴾ **Onlar onun en gizli sesini** (bile) **işitmeye ceklerdir. Üstelik onlar özellikle canlarının çokça arzu la dığı şeyler içerisinde sonsuz kalıcılardır.**

﴿103﴾ (Kâfirlerin, bir daha ölmemek üzere cehenne me yollanırken ve ateşe kapaklandıklarında yaşayacak ları) **o en büyük dehşet onları üzmeyecektir. Zaten** (kabirlerinden kalkarken) **onları melekler karşılaya caktır.** (Selâmlamanın ardından onlara:) **“İşte bu,** (sa hip olduğunuz iman ve taata karşılık dünyada) **vaad olunmakta bulunmuş olduğunuz o gününüzdür!”** (diyeceklerdir.)

﴿104﴾ **Kitaplara âit sayfanın dürülmesi gibi göğü düreceğimiz günü** (hatırla)**!/Sicill** (nâmın daki mele ğ)**in,** (kulların amelleriyle ilgili) **defterleri dürmesi gibi, göğü düreceğimiz gün** (dostlarımız mahzun olmayacaktır)**!/** (Vahiy kâtibi olan) **Sicill’in,** (yazmış ol duğu) **sayfaları** (katlayıp) **dürmesi gibi, göğü düreceğimiz günü** (yâd et)**!/ İlk yaratık olarak** (yoktan var etmeye) **başlamış olduğumuz şey**(leri îcat hususunda hiç zorlanmadığımız) **gibi, onu** (dirilterek tekrar

haya ta) **geri döndüreceğiz./ İlk yaratırken** (îcât işine ko layca) **başladığımız gibi, onu** (o Bizden başka kimsenin yapamayacağı yaratma işini yine hiçbir güçlükle karşılaşmadan) **tekrar yapacağız./** (Zira yoktan yarat makla, dağılmış parçaları toplamak arasında Bizce hiç bir fark yoktur!) **Üstlendiğimiz bir söz olarak** (bunu vaad etmekteyiz)**! Şüphesiz Biz** (engellenmeksizin her istediğimizi) **dâima yapanlar olduk!**

﴾105﴿ **Andolsun ki; elbette o zikir** (lerle dolu Tevrât-ı şerîf)**den sonra Ze bûr'da da/o** (tüm semâvî) **kitaplarda da/o zikirde** (ve Levh-i Mahfûz'da kaydedi şimizde)**n sonra** (gönderdiğimiz) **tüm kitaplarda/ yazmışızdır ki; o** (Kudüs ve Şam vilâyetlerinin bulun duğu) **toprak, gerçekten de ona Be nim** (emirlerime uyan) **sâlih kullarım mirasçı olacaktır** (ki, onlar da; Mu hammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve ümmetidir)./ O** (cennet) **yurd**(u)**, muhakkak ki ona Benim** (imanlı ve) **sâlih kullarım mirasçı olacaktır./ O yerin tama mı, gerçekten de** (Mehdî ve Îsâ (Aleyhimesselâm) **döne minde) ona benim sâlih kullarım vâris olacaktır./**

﴾106﴿ **Muhakkak ki işte bu** (Kur'ân'da ve bu sûrede anlatıla)**n**(lar)**da,** (âdet ve geleneklere takılmayan, tüm dertleri Allâh'a kulluk olup, beş vakit namazı cemaatle kılan) **ibadet edici kimseler için elbette yeterlilik/**(gayeye) **ulaşma vesilesi/ vardır.**

﴾107﴿ (Habîbim!) **Biz seni** (cinler, melekler, kâfir ve Müslüman tüm insanlar dâhil) **bütün âlemler için an cak büyük bir rahmet olarak/bütün âlemlere an cak büyük bir acıma**(mızın eseri) **olarak/ gönderdik.** (Nitekim kâfirler bile maymuna, domuza dönmekten ve topluca he lâk olmaktan senin hürmetine korunmuşlardır!)

﴾108﴿ (Rasûlüm!) **De ki: “Bana ancak ilâhınızın, sadece bir tek ilâh olduğu** (, dolayısıyla sadece O’nun bü tün hükümlerine uyulması gerektiği) **vahyedilmekte dir. Artık siz** (bu vahye uyarak) **Müslümanlarsınız değil mi?”**
﴾109﴿ **Eğer onlar** (vahye itibar etmeyip, İslâm’dan) **yüz çevirirlerse,** (onlara) **de ki: “Ben** (em rolunduğum şeyleri, içinizden hiçbir kimseyi ayırmaksızın) **siz** (in he piniz)**e bir eşitlik üze re bildiride bulundum./Ben si ze bir adâlet üzere** (bulunduğumu) **bildirmekteyim./ Ama** (Müslümanların gâlibi yeti ve İslâm’ın hâkimi yetine dâir) **vaad olunmakta olduğunuz o şey yakınmıdır, yoksa uzak mıdır bilemiyorum!**
﴾110﴿ **Şüphesiz ki O** (Rabbim)**,** (İslâm aleyhine kul landığınız) **o açık sözleri de bilmektedir,** (kin ve nef ret adına içinizde) **gizlemekte olduğunuz şeyi debilmektedir.**
﴾111﴿ **Bilmiyorum; belki de o** (cezanızın geciktirilmesi)**, sizin için bir imtihan ve** (takdir edilen eceliniz le alâkalı) **yakın bir zamana kadar bir yaşatmadır.”**
﴾112﴿ (Ey müşrikler! Benim peygamberim siz -den çektiği eziyetlere karşı Bana sığınarak) **dedi ki: “Ey Rabbim!** (Benimle, o azâbı acele isteyen Mekke müş rikleri arasında) **hak ile hüküm ver!** (İslâm sancağı nın yükselmeyeceği ve devletin dâima kâfirlere âit ola cağı gibi ballandıra ballandıra) **niteleyerek anlatmakta olduğunuz şeylere karşı Kendisinden yardım istenen Zât, ancak O Rahmân olan Rabbimizdir.** (Dolayısıyla azâbı acele göndermemesi, sözünden dön düğü için değil, kullarına çok acıdığındandır!)**”**

YİRMİİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Hac

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 19-24. âyet-i kerîmelerin Medîne-i Münevvere’de nâzil olduğu nakledilmiştir. 78 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh’ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey insanlar! Rabbinizden hakkıyla sakının** (da emirlerini tutup yasaklarından kaçının)**! Çünkü o** (kı yâmet) **â**(nı)**nın zelzelesi gerçekten pek büyük bir şeydir.** (Artık o manzarayı zihninizde canlandırın da, Rabbi nizin emri üzere takvâ elbisesine bürünerek, o günün zorluklarından kendinizi kurtarmaya çalışın.)

﴾2﴿ **Onu göreceğiniz gün, her bir emziren dişi dehşete kapılarak emzirdiğinden** (gâfil bir halde) **geçip gidecek/emzirdiğinden alıkonacak/emzirdiğini unutacak/her bir yük sahibi** (gebe) **de** (vakitsiz olarak) **yükünü düşürecektir.** (Ey gören! O gün) **sen insanları sarhoşlar** (gibi) **görürsün. Oysa onlar** (gerçekte) **asla sarhoşlar değildirler, lâkin Allâh’ın azâbı pek şiddetli** (olduğundan, onların aklını başlarından almış ve temyiz kabiliyetlerini gidermiş)**dir.**

İmran ibni Husayn (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edildiğine göre; bu iki âyet Benî Mustalik gazvesinde nâzil olduğu gece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) insanları toplayarak bu âyetleri onlara okuduğunda, o geceden daha fazla hiçbir gecede ağlandığı görülmedi. Sabah olunca sahâbe-i kirâm yüklerini hayvanlarından indirmediler, çadırlarını kurmadılar, yemek de pişirmediler. İnsanlardan kimisi ağlıyor, kimi de üzgün bir halde oturmuş düşünüyordu. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Bu (âyette bahsedilen gün) hangi gündür?”

diye sorunca: “Allâh ve Rasûlû bilir!” dediler. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Allâh-u Te`âlâ’nın Âdem’e: ‘Kalk, zürriyetinden cehenneme gidecekleri gönder!’ buyuracağı gündür! O zaman Âdem: ‘Cehenneme gidecekler ne kadardır?’ diye soracak, Allâh-u Te`âlâ da: ‘Her binden dokuz yüz doksan dokuzdur!’ buyuracaktır”dedi. (Buhârî; Enbiyâ, 10, No: 3170, 3/1221, Hâzin)

﴾3﴿ **İnsanlardan öylesi vardır ki, Allâh hakkında bilgisizce mücadele etmektedir ve** (bunu yaparken) **her azgın/bozgunculuğa soyunmuş/sürekli şerle uğraşan/ şeytana iyice uymaktadır.**

Bu âyet-i kerîme Nadr ibni Hâris hakkında nâzil olmuştur. Gerçekten de o, âyet-i kerîmede vasfedildiği üzere çok mücâdeleci biriydi. Kur’ân-ı Kerîm’de reddedilen: “Melekler Allâh’ın kızlarıdır!”, “Kur’ân evvelkilerin uydurmalarıdır!”, “Ölümden sonra dirilmek yoktur!” gibi birçok sözün de sahibiydi!

﴾4﴿ **O** (şeyta)**na** (uyanlara onun yapacağı muâmele hakkında) **şu gerçek** (karara bağlanıp) **yazılmıştır ki; kim onu dost edinirse, şüphesiz o onu saptırır ve onu çok alevlendirilmiş o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbına ulaştırır.**

﴾5﴿ **Ey insanlar! Eğer** (ölüp, toprağa ve suya karışmanızın ardından) **diriltilmekten bir şüphe içindeyseniz** (ilk yaratılışınıza bakmanız bu husustaki şüphenizi giderecektir)**! Gerçekten de Biz sizi**(n babanız Âdem’i) **bir topraktan** (sizi de toprakta yetişen gıdalardan)**, sonra** (meni denen) **sâfî az bir sudan, sonra** (sülük gibi rahim duvarına yapışıp kan emerek beslenen aşılanmış yumurtadan ibaret) **bir kan pıhtısından, sonra** (baş, el ve ayak gibi bazı uzuvlarının) **şekli belli belirsiz/**(doğduğunda eseri belli olacak şekilde) **kusurlu ve**(ya) **kusursuz** (olabilecek)**/ tam** (olarak doğmaya) **ve düşük**

(olmaya elverişli)**/ bir çiğnem et parçasından yarattık ki,** (dirilme hususu dâhil, aklın kavramaktan âciz kalacağı nice nice gerçekleri) **size açıkça anlatalım!** (Şüphesiz ki bu tedrîcî yaratışı düşünenler, kendisinde hayat eseri bulunmayan bir topraktan canlı bir insan yaratıp onu, aralarında hiçbir münâsebet bulunmayan; toprak, su, kan pıhtısı, bir çiğnem et ve iskelet gibi farklı farklı maddelere sokmaya Kâdir olan yaratıcının, ilk başta yaptığını tekrar iâdeye güçlü olduğuna inanmakta asla güçlük çekmezler.) **Biz** (düşük olmamasını) **dilediğimiz** (cenin) **i rahimlerde adı konmuş bir süreye kadar durduruyoruz, sonra sizi** (oradan) **bebekler hâlinde çıkarıyoruz. Sonra** (kuvvet akıl ve idrâk hususunda) **güçlü çağınız** (olan on sekiz-otuz yaş arasın)**a ulaşasınız diye** (sizi büyütüyoruz)**! İçinizden** (bu çağa varır varmaz, yahut önce sinde ve ya sonrasında yaşlılık çağına ulaşmadan) **vefat ettirilen de vardır, yine sizden öylesi vardır ki** (sahip olduğu) **birçok bilgiden sonra** (çocukluk hâlinde olduğu gibi) **hiçbir şey bilmemesi için ömrün en rezil dönemi** (olan bunaklık hâli)**ne döndürülmektedir.** (Ey insan! Diriltilmenle alâkalı olarak kendi bünyen deki âyetleri dinledikten sonra, senin dışında gelişen âyetlerden birini de şöyle anla ki;) **sen toprağı ölü ve kuru bir halde görmekteyken, bir de Biz onun üzerine suyu indirdiğimizde o** (, mahsul vermek için) **kıpırdanır, şişip kabarır ve** (bakanlara sevinç veren) **her bir güzel çiftten** (ve farklı farklı türlerden çeşitli ürünler) **bitirir.** (İşte Allâh-u Te`âlâ'nın seni diriltmesi de, her sene gördüğün bu âyet gibi meydana gelecektir.)

﴾6﴿ **İşte bu** (şekilde insanın farklı tavırlarda yaratılıp, aralarında uyum olmayan farklı hallere döndürülmesi ve kuru toprağın diriltilmesi) **şu sebepledir ki; gerçekten Allâh** (her şeyin

Kendisiyle var olduğu) **Hakk'ın** (ve gerçeğin) **ta Kendisidir. Bir de şüphe siz ki O, ölüleri diriltecektir ve muhakkak ki O, her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾7﴿ **Ve yine şu sebepledir ki; o** (kıyâ met) **ân**(ı) **mutlaka gelecektir, kendisinde hiçbir şüphe yoktur. Bir de gerçekten Allâh kabirlerde bulunanları diriltecektir.** (Nitekim Allâh-u Te`âlâ sö zünü bozmayan bir Hakîm olarak bunları vaad etmiştir. Artık O'nun bu sözünü tutması kaçınılmazdır!)

﴾8﴿ **İnsanlardan öylesi de vardır ki, ne** (zorunlu) **bir bilgisi, ne** (delil araştırarak ulaştığı) **bir rehberi, ne de** (vahye âit) **nur saçan bir kitabı bulunmaksı zın** (sırf cehâlet ve inada dayalı bir şekilde) **Allâh hak kında sürekli tartışır.** (Nitekim Ebû Cehil bunun en belirgin örneğidir!)

﴾9﴿ (İnsanları) **Allâh'ın yolundan sap tırsın diye** (hakka karşı burnu havada ve kibirli bir tavırla) **yanını çeviren biri olarak** (tartışmaları sürdürür)**! Bu kişi için dünyada büyük bir rezillik vardır. Kıyâmet günü ise ona o çok yakıcı** (cehennem) **azâbı**(nı) **tattıracağız.**

﴾10﴿ (O zaman ona: ") **İşte bu, iki elinin** (işleyip) **öne sürdüğü** (kâfirlik ve günahlar gibi kötü) **şeyler sebebiyledir.** (Şunu bil ki;) **gerçekten de Allâh asla kullarına azıcık dahi zulmeden biri değildir.** (" buyuracağız!)

﴾11﴿ **İnsanlardan öylesi de vardır ki,** (sebatkâr bir şekilde değil de,) **bir kenar üzerinde** (bulunup, işine gelmediği anda kaçma imkânı aramak üzere) **Allâh'a ibadet etmektedir. Artık ona** (bolluk ve âfiyet gibi) **bir hayır isâbet edecek olsa, onunla iyice yatış**(a rak göründüğü gibi İslâm'da sabit kal)**ır. Ama** (canı, malı ve âilesi hususunda) **ona** (sıkıntı çıkaracak) **bir fitne dokunacak olsa,** (yöneldiği imansızlık) **yönü üzere geri**(sin geri eski kâfirliğine) **döner. O, dünya yı da , âhireti de**

kaybetmiştir. (Çünkü dünyada kanı helâl, âhirette ise yeri cehennem olmuştur.) **İşte ancak bu,** (herkesin anlayacağı şekilde) **pek açık bir zararın ta kendisidir.**

﴾12﴿ **O** (mürtet kişi)**, Allâh'ı bırakıp, kendisine ne zarar verebilen, ne de ona fayda sağlayabilen şeylere tapar. İşte ancak bu,** (haktan) **pek uzak bir sapıklığın ta kendisidir!**

﴾13﴿ **O, elbette öyle bir şeye tapmaktadır ki onun** (varsayılan) **zararı faydasından daha yakındır.** (Çün kü taptığı putlar, dünyada kanının heder olmasına, âhi rette ise azâba uğramasına sebep olmuştur.) **Andol sun ki; elbette o, ne kötü yardımcı olmuştur! Yemin olsun ki; elbette o, ne de kötü arkadaş olmuştur!**

﴾14﴿ **Şüphesiz ki Allâh o iman**(da sebat) **etmiş olanları ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiş bulunanları öyle değerli cennetlere girdire cektir ki,** (ağaçlarının ve köşklerinin) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır! Muhakkak ki Al lâh** (imanlılara mükâfat, in kârcılara azap hususunda) **dilemekte olduğu her şeyi** (engel tanımaksızın) **yapar.**

﴾15﴿ **Her kim Allâh'ın, dünya da ve âhirette o** (Muhammed Mustafa'sı)**na asla yardım etmeyeceğini zannetmekte bulunmuşsa, artık hemen o,** (öfkesini gidermek için elinden geleni yapmak üzere, evinin tavanının bulunduğu) **göğe doğru bir ip uzatsın, sonra** (onu boğazına geçirip iyice sıkarak nefesini) **kessin** (ve böylece intihar edip gebersin) **de baksın** (bakalım) **ki** (peygamberime verdiğim desteği engelleme uğrunda kurduğu) **hilesi o öfke duyduğu şeyi gerçekten giderebilecek mi?/**(Elinden geliyorsa) **göğe bir ip uzatsın, sonra** (yüzlerce senelik mesafeyi) **kat**(ederek ona gelecek yardımı ve vahyi engellemeye gayret) **etsin de baksın ki hilesi**

öfkesini hiç giderebilecek mi?/ (Asla! Kâfirler kahrından geberse de, Allâh'ın peygamberine yardımı, dünyada da âhirette de sürecektir.)

Rivayete göre; bu âyet-i kerîme Esed ve Ğatafân kabilelerine mensup bir topluluk hakkında nâzil olmuştur. Nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onları İslâm'a davet etmişti. Fakat onların Yahudilerle bazı antlaşmaları bulunduğu için: "Bizim Müslüman olmamız mümkün değil, çünkü korkarız Muhammed'e yardım gelmez. Bu sefer de Yahudilerle aramızdaki antlaşmalar bozulduğu için onlar da bize erzak vermezler ve bizi barındırmazlar!" diyerek bu teklifi reddettiler. Allâh-u Teâ`lâ da onları bu âyetle kahr-u perişan etti. (Hâzin, Âlûsî)

﴾16﴿ **İşte** (bu konuda) **böylece** (açık seçik âyetler vahyettiğimiz gibi) **Biz onu**(n tamamını) **pek açık âyetler hâlinde indirdik. Bir de** (şunu bil ki,) **gerçekten Allâh** (doğru yola iletmeyi) **dilediğini hidâyet eder** (ve hidâyetini artı rarak dosdoğru yolda sabit kılar)**!**

﴾17﴿ **Şüphesiz o kimseler ki** (inanılması gereken tüm meselelere) **iman etmiştirler, yine o kimseler ki Yahudi olmuşturlar, ayrıca** (meleklere ve yıldızlara tapan) **Sabiîler, Hristi yanlar,** (ateşe tapan) **Mecûsî ler, bir de o kim seler ki** (putlar gibi bâtıl ilâhlara tapa rak, Allâh'a) **şirk koşmuşturlar; muhakkak ki Allâh kıyâmet günü** (bunlara aynı muâ meleyi yap mayacak, bilakis şeytana âit beş dinle, Rah mân'a âit tek din olan İslâm'ın mensuplarının) **aralarında ayı rıcı bir hüküm verecektir. Muhakkak ki Allâh her şeye** (hakkıyla şâhit ve gözcü olan bir) **Şehîd'dir.** (Artık herkes bu gerçeği göz önünde bulundurarak, neye nasıl inandığına, ne konuştuğuna ve ne yaptığına dikkat etsin!)

﴾18﴿ (Ey insan!) **Gör**(ür gibi bil)**medin mi ki Allâh; gerçekten göklerde bulunanlar, yerde olanlar, güneş, ay ve yıldızlar, dağlar, ağaçlar, kımıldayan canlılar ve insanlardan bir çoğu** (taat ve ibadet üzere) **O'na secde etmektedir.** (İnkâr edip itaatten kaçınan) **pek çoğu**(nun gölgeleri de ister istemez Allâh'a secde etmekte) **ise** (de, kendi irâdeleriyle secde etmediklerinden)**,** (onlar) **üzerine azap** (kararı) **hak olmuştur. Zaten** (kötü inancı ve ameli nedeniyle) **Allâh her kimi alçaltırsa, artık ona değer verecek hiçbir kimse yoktur. Şüphesiz ki Allâh** (azîz kılma ve zelîl etme dâhil) **dilediği her şeyi yapar!**

İnanan insanların alınlarını yere koyarak yaptıkları secde malumsa da, diğer canlıların secdeleri müfessirler tarafından iki şekilde açıklanmıştır:

a) *Şuursuz varlıkların, Yaratıcının koyduğu tabiat kurallarına boyun eğerek, vazifelerinde hiçbir aksama göstermemeleri, "Tam bir boyun eğme" anlamına gelen "Secde" tabiri ile ifade edilmiştir.*

b) *Her bir yaratıkta hakkanî ve manevîbir hayat mevcut olup, bizlerce anlaşılamayan bir şekilde her şeyin kendilerine göre secde ve tesbîhleri vardır. İsrâ Sûresi`nin 44. âyet-i kerî mesi de bu görüşü tercihe uygun kılmaktadır.*

﴾19﴿ **İşte** (beş fırka olan kâfirlerle, müminlerin teşkil ettiği) **bu ikisi, Rableri**(nin Zât'ı, sıfatları ve dini) **hakkında mücâdelede bulunmuş olan iki hasımdır. Artık o kâfir olmuş kimseler** (kıyâmet günü çıkarılacakları İlâhî mahkeme kararı neticesinde)**; ateşten birtakım elbiseler** (cüsselerine göre) **onlar için iyice biçilmiştir. Başlarının üzerinden doğru da son derece kaynar su dökülecektir.**

İbni Abbâs *(Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayet edildiğine göre;*

Yahudiler: “Bizim kitabımız ve peygamberimiz sizinkinden eski olduğundan, biz Allâh’a daha yakınız!” deyince, müminler: “Siz bizim kitabımızın ve peygamberimizin hak olduğunu bile bile, kıskançlıktan dolayı inkâr etmişken, biz tüm kitaplara ve peygamberlere inandığımız için Allâh’a sizden daha yakınız!” diye cevap vermişler, işte bu tartışma üzerine bu âyet-i kerîme nâzil olmuştur.

﴾20﴿ **Karınlarında bulunan** (bağırsak)**lar ve deri ler onunla eritile**(rek içleri dışlarına çıkarılacak, sonra azap devam etsin için eski hâline döndürüle)**cektir.**

﴾21﴿ **Yine onlara âit demirden kamçılar/ tokmak lar/ da vardır** (ki, insanlar ve cinler bir araya gelse onların bir tanesini yerinden kaldıramazlar)**.**

﴾22﴿ **Her ne zaman** (kendilerini yukarıya kaldıran alevler onları cehennemin ağzına yaklaştırsa ve çek tikleri) **büyük bir gamdan dolayı oradan çıkmala rını isteseler,** (kafalarına vurulan demir tokmaklarla, yetmiş senelik derinliğe atılarak) **onun içerisine geri döndürülürler** (ve o zaman onlara denilir) **ki: “O yakıcı** (ateşin) **azâbı**(nı) **tadın** (bakalım)**!”**

﴾23﴿ **Muhakkak ki Allâh o iman**(da sebat) **etmiş olanları ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih amel ler işlemiş bulunanları öyle değerli cennetlere girdirecektir ki,** (ağaçlarının ve köşklerinin) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır! Onlar orada altından bilezikler ve incilerle bezendirileceklerdir. Oradaki giyecekleri ise pek değerli bir ipektir!**

﴾24﴿ **Onlar** (kelime-i tevhîd, Kur’ân vesâir zikirler gibi) **o pek hoş sözlere eriştirilmişlerdir. Ve onlar o pek övülen** (İslâm) **yol**(un)**a/o pek övgüye değer yer** (olan cennet)**in yoluna/O**

(bütün hamdler Kendi sine lâyık olan) **Hamîd'in yoluna/ erdirilmişlerdir.**

﴾25﴿ **Şüphesiz o kimseler ki kâfir olmuşlardır,** (kendi kâfirlikleriyle yetinmeyip) **bir de** (Hudeybiye senesi umreye gelen Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbını) **Allâh'ın yolundan ve o Mescid-i Harâm'dan alıkoymaktadırlar ki, Biz onu, kendisinde yerleşenle, yolcu olan tüm insanlar için eşit kılmışızdır**(, işte yakında onlara çok can yakıcı bir azâbı tattıracağız)**! Her kim orada** (günahlar işlemek gibi) **bir zulüm sebebiyle haktan sapmak isterse, ona da çok acı verici bir azaptan tattırırız!**

Bu âyet-i kerîmeden dolayı ibni Abbâs ve İbni Mes'ûd (Radı yallâhu anhüm) gibi zâtlar, Mekke'de günah işleme arzusu taşımanın, bu istek amel safhasına geçmese de azâbı gerektireceğini söylemişlerdir. Bu yüzden ibni Abbâs (Radıyallâhu anhüma): "Uzuvlarıma sahip olabilirim ama kalbime nasıl mâlik olayım!" diyerek Mekke`de ikamet edememiş, Tâif`e hicret ederek orada vefat etmiştir. Diğer bazılarıysa; bu arzunun, icraate kararlılık içeren ya da amelle birlikte bulunan bir istek olması hâlinde ceza gerektireceğini söylemişlerdir.

﴾26﴿ **Hani Biz: "Bana hiçbir şeyi or tak koşma! Tavaf edenler,** (namazda) **kıyam edenler/** (Mekke'de) **ikamet edenler/, rükû' edenlerle secde yapanlar için de evimi** (hem maddî pisliklerden, hem de putlar gibi manevî necâsetlerden) **tertemiz et!" diye İbrâ hîm'e o beytin mekânını** (ibadet ve bakım için gidip geleceği bir) **uğrak yeri yapmıştık.**

﴾27﴿ (Eski temeller üzerine Kâ`be'yi bina etmesinin ardından ona şöyle emretmiştik:) **İnsanlar içerisinde haccı**(n farz kılındığını) **ilan et ki,** (babalarının sulplerinde ve analarının

rahimle rinde bulunanlara bu çağrıyı duyurayım da, o anda telbiye getirenler, dünyaya geldiklerinde) **yayalar ola rak ve her uzak yoldan gelen zayıf düşmüş her bir** (yorgun) **deve üzerinde sana gelsinler.**

﴾28﴿ **Tâ ki** (hac için Mekke'ye gelerek) **kendilerine âit birçok değerli faydalara şâhit olsunlar ve ken dilerine rızık olarak verdiği hayvanların davarları** (olan; deve, sığır, koyun ve keçi türlerini keserken her biri) **üzerine** (kurban bayramının ilk üç günü olarak) **bilinen günlerde Allâh'ın adını ansınlar. /Tâ ki kendilerine mahsus birtakım menfaat lere tanıklık etsinler ve onlara vermiş olduğu hay vanların davarlarına karşılık,** (zilhiccenin ilk onu olarak) **bilinen günlerde** (çokça ibadet ve hamd ü şü kürde bulunmak üzere) **Allâh'ın adını zikretsinler./** (Ey kurban kesenler! Kesim esnasında Al lâh'ın adı nı anın ve) **artık onlardan hem ken diniz yiyin, hem de darda kalmış fakire yedirin!**

﴾29﴿ (Hac yapanlar, kurbanlarını kesip, traş olarak ihramdan çıktıktan) **sonra** (bıyıklarını ve tırnaklarını kısaltıp, etek ve koltuk traşı olarak) **kirlerini gider sinler,** (hac esnasında hayır ve ibadet adına yapmış oldukları) **adaklarını yerine getirsinler ve** (insan ların ibadeti için ilk olarak bina edilen) **o eski evi/**(zor ba ların tasallutundan ve tûfan gi bi âfetlerden korunmuş) **o âzat lı evi/ o** (günahkârların boyunlarını) **âzat ettiren evi/**(, haccın farzlarından biri olan ziyâret ta vafını eda etme niyetiyle) **tavaf etsinler!**

﴾30﴿ **İşte bu** (emirleri tutun)**! Her kim Allâh'ın hürmetli kıldığı şeylere** (iman edip gereğiyle amel ederek, onlara lâ yık saygı ve) **tazimde bulunursa, işte o, kendisi için Rabbi katında tam bir hayırdır.** (Haramlıkları) **size art arda okunmakta olan** (lâşe ve besmelesiz kesilen hayvan)**lar dışında**(, deve, sığır,

koyun ve keçi gibi) **davarlar**(ı kesip yemek) **size helâl kılınmıştır. Artık** (maddî pisliklerden sakındığınız gibi, manen) **tam bir pislik olan putlardan da tamamen sakı nın, yalan söz** (, iftira ve yalan yere şâhitlik)**den de iyice kaçının!** (Putların ibadete lâyık ilâhlar olduğu iddiâsı ve birtakım hayvanlardan istifâdenin bilgisiz ce yasaklanması, Allâh'a karşı yapılan en büyük bir iftira ve yalandır. Dolayısıyla hem yaratana, hem de yaratılanlara karşı yalan ve iftira içeren şirk ve günah sözlerini bırakın!)

﴿31﴾ **O'na** (hiçbir şeyi) **ortak koşmayanlar ve Allâh için** (ihlâsla ibadet eden) **hanîf kimseler olarak** (put lara tapmaktan ve yalan sözden sakınmaya devam edin)**! Her kim Allâh'a ortak koşarsa, sanki o, gökten düşmüştür de artık onu kuşlar süratlice kap**(ıp par çala)**maktadır, ya da rüzgâr onu pek uzak bir yere at**(ıp bırak)**maktadır!** (İşte Allâh'a şirk koşan da, par çaları kuşların kursaklarına dağılan ya da kasırgalara tutulup uçurumlara yuvarlanan gibi kurtuluştan uzaktır.)

﴿32﴾ **İşte** (durum) **bu**(dur)**! Her kim** (Safâ-Merve gibi) **Allâh'ın** (di ninin) **nişanlarına** (özellikle kurbanlık hayvanlara) **tâzimde bulunursa, gerçek ten de o** (hürmet ve saygı)**, kalplerin** (Allâh-u Te`âlâ'ya karşı taşıdığı saygı ve) **takvâsından** (kaynaklanmak ta)**dır.**

﴿33﴾ (Kesimleriyle ilgili) **adı konmuş bir süreye kadar, o** (kurbanlık hayvan)**nlar**(ın sütü, yünü, yavru su ve sırtın)**da sizin için birçok faydalar vardır. Sonra onların** (kurban edilme) **yeri, o eski ev** (olan Kâ`be'nin bulunduğu Harem bölgesin)**e varır.**

﴿34﴾ **Kendilerine rızık olarak vermiş olduğu hayvanların davarları** (olan deve, sığır, koyun ve keçi) **üzerine** (kesim ânında) **Allâh'ın adını ansınlar diye** (sizden önce geçen imanlı)

her bir ümmet için bir kurban kesme yeri/(Allâh-u Te`âlâ'ya yaklaşma ve silesi olan) **bir kurban** (ibadeti)**/kan akıtma**(kla ya pılan bir ibadet tarzı)**/bir hacc/**(Allâh'a kavuşturacak) **bir mezhep/ tayin ettik. İşte sizin İlâhınız tek bir İlâh'tır. Artık** (ibadetlerinizi şirkle bulaştırmayıp) **sadece O'na hâlis kılın!** (Habîbim! İslâm'la huzur bulup yatışan, kadere râzı, ibadette çok gayretli ve zulme uğrasa da intikama kal kışmayan) **o ihlâslı ve tevazulu kimseleri müjdele!**

﴾35﴿ **O kimseleri** (müjdele) **ki, Allâh anıldığında** (eseri dışa vuracak şekilde) **kalpleri korkuyla dol muştur, özel likle kendilerineisâbet etmiş olan** (hastalık, mihnet, hicret ve gurbet gibi) **şeylere karşı sabredenleri ve o** (farz) **namaz**(lar)**ı** (vakti vaktine) **hakkıyla kılanları, bir de onlar**(ı) **ki, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden** (hayır yollarına) **har camada bulunmaktadırlar!**

﴾36﴿ **O büyükbaş hayvanları; Biz si zin için onları Allâh'ın** (dîninin) **nişanlarından kıldık ki onlarda size âit** (maddî ve manevî) **pek büyükbir hayır var dır. Artık** (develeri yatarken değil de, el ve ayaklarını) **uzata**(rak ayakta dura)**nlar hâlindeyken** (kurban edin ve kesim esnasında) **onlar üzerine Allâh'ın adı nı anın!** (Canları çıkarak) **yanları** (yere) **düş tüğü zaman,** (dilerseniz) **onlardan yiyin,** (elinde bulunana ve iste meden verilene) **kanaatkâr olana da,** (istemek için yolunuza çıkan) **dilenciye de yedirin! İşte Biz böylece onları** (olanca cüsselerine ve güçlerine rağmen) **size** (görülmemiş bir teslimi yetle) **tamamen itaatkâr kıldık** (bu yüzden hiçbir engelle karşılaşmaksızın on ları bağlayıp boğazlaya biliyorsunuz. Allâh'ın tes hîri olmasaydı, onları, kendi lerinden çok daha küçük ve güç süz olan bazı yabâni hay vanlardan daha âciz

bulamazdınız)**! Tâ ki siz** (ihlâsla kurban keserek, bunca nimetimize) **şükredesiniz!**

﴾37﴿ (Câhiliyet ehli kestikleri hay vanların kanlarını Kâ'be'ye bulaştırıyorlar ve bunu bir ibadet sayıyor lardı. Hâlbuki) **onların ne etleri ne de kanları asla Allâh'a ulaşacak değildir! Ve lâkin sizden O'na** (an cak) **takvâ** (nedeniyle yapmış olduğunuz kurban iba deti) **ulaşmaktadır. İşte sizi** (ibadet vazifelerine) **hidâyet buyur masına karşılık** ("Al lâh-u ekber" diyerek) **Allâh'ı tek bîr edesiniz diye O böylece onları size tamamen itaatkâr kılmıştır.** (Habîbim! Emirlerimi tutan ve ihlâsla ibadet yapan) **o güzel amel sâhibi kimseleri müjdele!**

﴾38﴿ **Şüphesiz ki Allâh o iman etmiş olan kimse lerden her zaman** (müşriklerin şerrini) **savuşturur! Muhakkak ki Allâh** (emânetlere karşı) **son derece hâin ve** (nimetlere kar şı) **çokça nankör olan hiçbir kimseyi sevmez** (onların bu yaptıklarını beğenmez ve kendilerine yardım etmez)**!**

﴾39﴿ (Bu zamana kadar Mekke müşrik lerinden eziyet çeken sahâbeye, onlarla savaşma müsâadesi verilmediyse de, şimdi) **o kendileriyle savaşılmakta olan kimselere, gerçekten onlar zulme uğratıldıkları için** (müşriklere savaş açmaya) **izin verilmiştir. Şüphesiz ki Allâh onlara yardım** (edip kâfirlere gâ lip) **etmeye elbette** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾40﴿ (Bu izin) **o kimseler**(e âittir) **ki, ancak: "Rabbimiz sadece Allâh'tır!" dediler diye haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allâh'ın,** (müminlere kâfirlerle savaşma izni verip, onları gâlip ederek) **insanları; bir kısımla**(rının caydırıcı gücüyle) **diğer kısımlarını**(n şerrini) **savması olmasaydı,** (her peygamber döneminde geçerli olan şerî`ate göre) **içlerinde Allâh'ın ismi çokça anılmakta olan o** (Îsâ (Aleyhisselâm)`ın ümmetinin âlimlerine âit) **manastırlar, kiliseler,** (Mûsâ

(Aleyhisselâm) döneminde bulunan) **havralar ve** (âhir zaman ümmetine mahsus) **mescitler elbette tamamen yıkılır** (ve hiç bir zaman Allâh'a ibadet yapılamaz)**dı! Andolsun ki; elbette Allâh Kendisin**(in dostlarına ve dinin)**e yardım edenlere mutlaka yardım edecektir. Gerçekten Allâh elbette** (dostlarına yardım dâhil, onların tüm isteklerini yerine getirmeye son derece güçlü olan bir) **Kaviyy'dir,** (düşmanlarından intikamı engellenemeyecek bir) **Azîz'dir.**

Allâh-u Te`âlâ'nın bahsettiği bu koruma, Ehl-i Kitap`ın, dinlerini değiştirmeden önce bulundukları hidâyet hâline işaret etmektedir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gönderildikten sonra ise, onun dinine muhâlif her din geçersiz olmuştur. (Sâvî) Dolayısıyla mescitler dışındaki mabetlerin bugün için bir hürmeti söz konusu olmadığı gibi şirk yuvaları olarak görülmeleri gerekmektedir.

﴾41﴿ (Bu yardıma) **o kimseler** (mazhar olacaktır)**ki; kendilerine yer**(yüzün)**de bir güç ve hâkimiyet ve recek olsak, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılarlar, zekâtı verirler,** (tevhîd başta olmak üzere) **iyi bili nen şeyleri emrederler,** (şirk ve günahlar gibi) **iyi tanınmayan şeylerden de nehyederler. Zaten bütün işlerin âkıbeti sadece Allâh**(ın tak dir ve kazasın)**a aittir.** (Dolayısıyla dostlarına yardım sözünü er geç yerine getirecektir.)

﴾42﴿ (Habîbim!) **Eğer seni yalanlıyorlarsa,** (bu hususta sen bir ilki yaşamıyorsun. Zira) **onlardan önce Nûh kavmi de, Âd ve Semûd da** (Nûh, Hûd ve Sâlih (Aleyhimüsselâm)**`ı) gerçekten yalanlamıştı.**

﴾43﴿ **İbrâhîm'in kavmiyle, Lût'un kavmi de** (peygamberlerini inkâr etmişti)**!**

﴿44﴾ **Medyen ashâbı da** (Şu`ayb (Aley hisselâm)**`ı inkâra kalkışmıştı)! Böylece Mûsâ da** (bunca güçlü ve açık mû cizeler göstermesine rağmen Kıp tîler tarafın dan) **yalanlanmıştı! İşte Ben o kâfirlere** (bir süreli ğine) **mühlet vermiştim, sonra da onları** (feci azap larla) **yakalamıştım. Peki** (onların nimetlerini mih nete, hayatlarını helâke ve donanımlarını yıkıma dön dürerek) **Benim** (onları) **tanıma**(yıp hiçe say)**mam nasıl olmuş?**

﴿45﴾ **Nice karye vardır ki; kendisi**(nin halkı şirk koşan) **zâ lim** (kimseler)**ken Biz onu he lâk etmişiz dir de, bu sebeple orası** (tamamen yıkıldığından, du varları) **tavanları üzerine düşmüştür, bir de** (isti fâde ede cek kimsesi kalmadığı için) **nice kullanılma yan** (işlek) **kuyu ve** (sahipsiz kalan) **nice yüksek/süs lü/ saray** (bulunmaktadır, onları görüp de hâlâ mı ibretalmayacaklar)**!**

﴿46﴾ (Seni inkâr eden Mekke kâfirleri, kendilerinden evvel helâk edilen inkârcıların yıkım yerlerini görmek için) **yer** (yü zün)**de hiç dolaşmadılar mı da, bu se beple onlar için birtakım kalpler olsun ki,** (anla maları gereken hakikatleri) **onlarla anlayabilsinler, ya da bir tür kulaklar bulunsun ki,** (dinlemeleri ge reken vahiy ve öğütleri) **onlarla işitebilsinler! Fakat** (nerede onlar için böyle bir gayret ve basî ret?!) **hakikat gerçekten şudur ki;** (kafalarda bulu nan) **gözler kör olmaz** (olsa da bir zararı olmaz) **ve lâkin göğüsler içindeki o kalpler kör olur!** (Nite kim, kalp gözü görürken, göz körlüğü zarar vereme yeceği gibi, kalp körken de, baş gözünün görmesi fayda veremez!)

﴿47﴾ (Kureyş müşrikleri alay ederek) **senden acele azap istiyorlar** (öyle mi?)**! Oysa Allâh sözünü asla bozmayacaktır.** (Dolayısıyla korkutuldukları azap er geç başlarına gelecektir.)

Şüphesiz ki Rabbin katında bir gün, sizin saymakta olduklarınızdan bin sene gibidir. (Bu yüzden size pek uzun gelen süreler O'nun katında pek kısadır. Zaten zaman mefhumu kullarla alakalıdır.)

﴾48﴿ **Kendisi**(nin halkı, inkârcı ve) **zâlim olan nice memleket vardı ki;** (Kureyş müşriklerine süre tanı dığım gibi) **onlara da mühlet vermiştim, sonra da onları** (türlü türlü azaplarla) **yakalamıştım. Zaten** (herkesin) **dönüş**(ü) **ancak Banadır.** (Böylece herkese, ameline yakışan muâmeleyi yapacağım.)

﴾49﴿ (Habîbim! Kullara şu müjde ve tehditleri tebliğ etmek üzere) **de ki: "Ey insanlar! Ben sizin için an cak pek açık/**(gerçekleri) **iyice açıklayan/ bir uya rıcıyım** (ve müjdeleyiciyim)**!"**

﴾50﴿ **O kimseler ki iman etmiştirler ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiştirler, ar tık onlar**(ın beşeriyet gereği yaptıkları günahlar) **için büyük bir mağfiret ve** (cennet nimetleri gibi) **çok üstün ve pek değerli bir rızık vardır.**

﴾51﴿ **Ama o kimseler ki Bizim âyet lerimiz**(e "Şiir", "Büyü" ve "Evvelkilerin masalları" gibi uygunsuz vasıf lar yakıştırıp, müminlerin olanca açıklama gayretleri ne karşılık onları iptal) **hakkında** (birbirlerini) **acze düşürme yarışına girmişçesine koşturmuşlar** (ve Bizden kurtulacaklarını sanmışlar)**dır. İşte an cak onlar, şiddetle tutuşmuş o ateşin dostlarıdır.**

﴾52﴿ (Rasûlüm!) **Senden önce ne bir rasûl, ne de bir nebî göndermedik ki, o**(, âyetlerden bir şey) **okuduğu zaman/bir şey arzuladığı zaman / şeytan onun okuması içerisine / arzusu içerisine /** (bir şey) **atmış olmasın. Nihâyet Allâh şeytanın** (, peygamberin okudukları içerisine) **atmakta olduğu şeyi tümüyle giderir de, sonra Allâh âyetlerini sabit** (ve korunmuş) **kılar. Zaten Allâh** (peygamberine vahyettiğini de,

şeytanın kastettiğini de hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (fitneyi sabit bırakmayıp tümüyle gideren bir) **Hakîm'dir.**

Rivayete göre; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) müşriklerin bulunduğu bir mecliste Necm Sûresi'ni okurken, putların zemmi hakkındaki âyetlere vardığında, her zamanki tertîl âdeti üzere hafif bir duraklama yapmış, o sırada şeytan, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sesini taklit ederek, müşriklerin işiteceği şekilde putları öven ve âyetlerin veznine uyan birtakım kelimeleri araya katmıştı. Bu sözlerin Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) tarafından okunduğunu sanarak sevince boğulan müşrikler de, sûrenin sonunda Müslümanlarla birlikte secde yapmışlardı. Sonra Cibrîl (Aleyhisselâm) gelerek Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i bu hâdiseden haberdâr etmiş, böylece Allâh şeytanı başarısız kılıp âyetlerini korumuştu. İşte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in üzülmesi üzerine, diğer peygamberlerin başına da bu gibi hâdiselerin geldiği bildirilerek kendisi bu âyet-i celîle ile teselli edildi. İşte "Ğarânik kıssası" diye bilinen hadisenin aslı budur. (Taberî, Beğavî, Nesefî, Süyûtî, İbn-i Kesîr, Âlûsî, Hâzin, İmâm-ı Rabbânî, el-Mektûbât, no: 273, 1/294)

﴿53﴾ (Evet! Allâh şeytana bu müsâadeyi vermiştir,) **tâ ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**, şeytanın** (peygamberin oku dukları arasına) **atmakta olduğu o şeyi, hem kalple rinde** (şüphecilik gibi) **bir nevî hastalık bulunan o** (münafık) **kimseler, hem de kalpleri kaskatı olan** (Mekkeli gâvur) **lar için büyük bir fitne** (ve imtihan vesilesi) **yapsın**(da imana yönelmeyenleri böylece mah rum bıraksın)**! Şüphesiz** (münafık ve müşrik olan) **o zâlimler ise, elbette** (haktan) **pek uzak olan tam bir muhâlefet içindedirler.**

﴾54﴿ **Bir de; kendilerine** (Allâh'ın dini hakkında) **ilim verilmiş olan o kimseler bilsin ki gerçekten o** (Kur'ân)**, Rabbinden gelen bir haktır, işte böylece onlar ona inan**(makta sabit kal) **sınlar da, bu sebeple kalpleri ona saygıyla yatışsın!** (İşte Allâh bu hikmet lerle şeytanın katkısını ortadan kaldırmıştır.) **Şüphesiz ki Allâh iman etmiş olan o kimseleri** (burada olduğu gibi, dinî konularda kafa karıştıran diğer meselelerde de) **dosdoğru bir yola elbette** (dâ ima) **hidâyet edicidir.**

﴾55﴿ **Ama o kâfir olmuş kimseler o** (Kur'ân'ın hak olup olmadığı hususunda kafaları karışık olduğu)**ndan dolayı büyük bir şüphe içerisinde kalmaya devam edecektir. Tâ ki onlara o** (ölüm ve kıyâmet) **ân**(ı) **ansızın gelecektir, ya da kendilerine** (ardında hiçbir gün bulunmayan) **o kısır günün azâbı gelecektir!**

﴾56﴿ **O** (Kur'ân hakkındaki şüphelerin tamamen kaybolacağı kıyâmet) **gün**(ünde) **bütün mülk**(ün, tam bir yetki ve saltanatın) **Allâh'a âit** (olduğu herkesçe bilinecek)**dir. O** (inanan ve inanmaya)**n** (kul)**lar ara sında O hüküm verecektir. İşte o kimseler ki; iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemişlerdir;** (tabiî ki onlar) **nimetlerle dolu cennetlerdedir.**

﴾57﴿ **Ama o kimseler ki; kâfir olmuşturlar ve Bizim âyetlerimizi yalanlamıştırlar; işte onlar,** (rezil edici ve) **alçaltıcı olan pek büyük bir azap sa dece onlara âittir!**

﴾58﴿ **O kimseler ki; Allâh yolunda** (cihat için) **hicret etmişlerdir, sonra da** (hicret esna sında müşrikler tarafından şehit edilerek) **öldürülmüşlerdir, ya da** (kendiliklerinden) **ölmüşlerdir, andolsun ki; elbet te Allâh onları**(, berzah âleminde de, cennette de, ardı arkası kesilmeyen) **pek güzel bir rızıkla mutlaka rızıklandıracaktır. Şüphesiz ki Allâh**

(karşılıksız ve hesapsız verdiği için) **rızık verenlerin en hayırlısı, elbette ancak O'dur!** (Zaten diğer rızık verenler, O'nun yarattığı rızkı ulaştırma sebebi olmaktan öte geçememektedir.)

﴾59﴿ **Kasem olsun ki; elbette O onları kendisin den râzı olacakları** (en güzel) **bir girilecek yer** (olan cennetteki inci köşkler)**e mutlaka girdirecektir. Muhakkak ki Allâh elbette** (Kendi yolunda ölenle rin hallerini de, şehid olmayı bekleyenlerin arzularını da pek iyi bilen bir) **Alîm'dir;** (inadına onlarla sava şanlara cezalarını peşin vermeyip süre tanıyan bir) **Halîm'dir.**

﴾60﴿ **İşte bu** (durum anlattığımız gibidir)**! Her kim** (eziyet gördüğü kişiye,) **kendisine yapılan azâbın** (fazlasıyla değil de, kısas olmak üzere bir) **ben zeriyle cezalandırma yaparsa, sonra da o** (hakkını arayan) **kişiye karşı** (eziyete başvurularak) **azgın lıkta bulunulursa, yemin olsun ki; elbette Allâh ona mutlaka yardım edecektir. Şüphesiz ki Allâh elbette** (mümin kulların dan gü nah izlerini silen bir) **Afüvv'dür;** (görmezden gelme, af ve ıslah gibi Allâh-u Te`âlâ'nın teşvik ettiği muâme leleri bırakıp da kısas hakkını kullanarak intikam al maya çalışan kişinin ayıplarını ise tamamen örten bir) **Ğafûr'dur.**

﴾61﴿ **İşte bu** (yardım) **şu sebepledir ki; gerçekten Allâh gece yi gündüze girdir**(ip, gündüzü ge ce den uzun hale çevirerek, dilediğini yapmaya Kâdir olduğunu belirt) **mektedir, gündüzü**(n saatlerini) **de geceye girdir**(mekle, geceyi gündüzden uzun hale getirerek eşsiz gücünü göster)**mektedir, bir de mu hakkak Allâh** (zulüm yapanla zulme uğrayan herkesin konuştuklarını hakkıyla duyan bir) **Semî'dir;** (herke sin ne yaptığını tam manasıyla görüp karşılığını veren bir) **Basîr'dir.**

﴾62﴿ **İşte bu** (üstün kudret ve ilim vasfı) **şu sebepledir ki; gerçekten Allâh** (, varlığı zorunlu ve Kendinden olan) **Hakk'ın**

ta Kendisidir, (müşriklerin) **O'nun dışında** (ilâh olarak) **tapmakta oldukları ise, şüphesiz ki o,** (ilâhlığı sabit olmayan hatta haddi zâtın da varlığı dahi düşünülemeyen) **bâtılın ta kendisidir. Bir de muhakkak ki Allâh,** (tüm varlıklara karşı üstünlük sahibi olan) **Aliyy de,** (ortaktan pek münezzeh ve çok büyük olan) **Kebîr de ancak O'dur.**

﴾63﴿ (Ey insan!) **Görmedin mi ki; gerçekten Allâh gökten suyu indirmiştir de, bu sebeple toprak yem yeşil bir hâle dönüşmüştür. Şüphesiz ki Allâh** (ilmi ve lütfu küçük-büyük her varlığa ulaşan, mahlûkatına yeterli olacak rızıkların miktarını bilen, tüm yaptıkla rını sağlam ve yarayışlı yapan bir) **Latîf'tir;** (yaratık larına yararlı olan şeyleri ve görünen-görünmeyen tüm yönetimleri kuşatıcı şekilde bilen, kullarının kalp lerinde bulunan geçim endişesinden haberdâr olan ve yaratıkların rızıklarını yaratma keyfiyetini çok iyi bilen bir) **Habîr'dir.**

﴾64﴿ **Göklerde bulunanlar da, yerde olanlar da** (yaratılış, mülkiyet ve yönetim bakımından) **sadece O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na âittir. Bir de şüp he yok ki Allâh, elbette** (her şey yokolduktan sonra varlığını sürdürecek olan ve hiçbir hususta hiçbir şeye muhtaç olmayan) **Ğaniyy de,** (övgüye lâyık üstün sıfatların tümüne sahip olup, kimse hamdetmese de, bütün hamdler ancak Kendisine mahsus olan) **Hamîd de ancak O'dur.**

﴾65﴿ (Ey insan!) **Görmedin mi ki şüphesiz Allâh, yerde bulunan** (tüm varlık)**ları da, Kendi emriyle denizde akıp gitmekte olan gemileri de sizin** (fay dalarınızı temin) **için emre âmâde kılmıştır ve izn**(-i irâdes)**i olmaksızın yerin üzerine düşmesin diye göğü de O tutmaktadır? Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette** (pek esirgeyenbir) **Ra ûf'dur;** (bu yüzden yeryüzünde bulu nan ları insanların menfaatine elverişli

bir şekilde ya ratmıştır ve Kendisini bulmaları için gerekli olan delil lere ulaşma imkânlarını onlar için hazır hale getirmiş tir. Yine ancak O, kullarına son derece acıyan bir) **Ra hîm'dir** (, bu nedenle günahları yüzünden gök üzerle rine düşmesin diye onu tutmaktadır ve dâima menfaat kapılarını açıp, çeşitli zararları onlardan def etmektedir)**.**

﴾66﴿ **Ancak O'dur O Zât ki,** (cansız varlıklar hâlin deyken) **size hayat vermiştir, sonra** (ecelleriniz gel diğinde) **sizi öldürecektir, daha sonra** (mahşer günü) **sizi diriltecektir! Gerçekten de insan, elbette** (bunca nimetleri hiçe sayan) **pek büyük bir nankördür.**

﴾67﴿ (Habîbim! Kurban kesmenize itiraz ederek: "Kendi öldürdüğünüzü yiyorsunuz da, Allâh'ın öldürdüğünü niye yemiyorsunuz?" diyen kâfirlere aldırma!) **Biz her bir ümmet için bir kurban** (ibadeti)**/bir ibadet yeri /bir şerî'at/ bir bayram/bir kesim yeri/ tayin etmişizdir ki; sadece onlar onunla amel edicidirler. Artık onlar** (din ve kurbanla ilgili) **o iş hakkında seninle asla tartışmasınlar. Sen** (insanları) **Rabbin**(in ibadetin)**e davet et**(meye devam et)**! Şüphesiz ki sen elbette** (hakka varan) **dosdoğru bir yol üzerindesin!**

Bu âyet-i kerîmede her bir ümmetin kendi özel şerî`atiyle amel etmesi gerektiği beyan edilmiş olmaktadır ki, buna göre; Mûsâ* (Aleyhisselâm) *ile Îsâ* (Aleyhisselâm) *arasında bulunan ümmetin şerî'atı Tevrât'a dayanmaktadır. Îsâ* (Aleyhisselâm) *ın gönderilişin den sonra Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in bi'setine kadar mevcut olan ümmetin şerî`atinin kaynağı sadece İncîl'dir. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in gönderildiği asırda bulunanlar ve onlardan sonra kıyamete kadar gelecek olanlar ise tek bir ümmettirler ki onların şerî`atîda ancak Kur'ân'dır. Bu âyet-i kerîme Büdeyl ibni Verka,

Bişr ibni Süfyan, Yezîd ibni Huneys gibi Huzâ'a kabilesine mensup birtakım kâfirler hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki onlar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ashâbına: "Size ne oldu ki, ellerinizle öldürdüğünüz hayvanların etlerinden yiyorsunuz da, Allâh'ın öldürmüş olduğu hayvanların etlerini yemiyorsunuz!" diyerek Müslümanların, kendi kendine ölen lâşeden yememelerine itiraz ettiler ve helâl haram gibi dinî konularda tartışmaya girdiler. (Âlûsî, Hâzin, Tenvîru'l-mikbâs)

﴾68﴿ (Hak açıkça ortaya çıkmışken,) **yine onlar** (din konusunda) **seninle mücâdele**(ye devam) **ederlerse, de ki: "Yapmakta olduğunuz** (bâtıl ve asılsız) **şeyleri Allâh çok iyi bilendir!**

﴾69﴿ **Kendisi hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş olduğunuz şeyler hususunda Allâh kıyâmet günü aranızda** (ayırıcı ve kesin) **hüküm verecektir!"**

﴾70﴿ (Ey Habîbim ve her bir ümmeti!) **Bilmedin mi ki, şüphesiz Allâh gökte ve yerde bulunan şeyleri**(n tamamını hakkıyla) **bilmektedir** (dolayısıyla si zin yaptığınız ve yapacağınız hiçbir şey O'na gizli kalmaz)**? İşte gerçekten de** (gök te ve yerde) **bu**(lunanlar)**, yüce bir Kitap** (olan Levh-i Mahfûz)**da** (kayıt al tına alınmış)**dır. İşte muhakkak ki bu** (kuşatıcı ilim ve yönetim)**, Allâh'a göre pek kolaydır.**

﴾71﴿ **O** (şirk koşa)**nlar Allâh'ı bırakıp öyle şeylere tapmaktadırlar ki, O** (Allâh-u Te`âlâ) **onlar**(ın ibadete lâyık oluşu) **hakkında** (vahye dayalı) **en ufak bir delil indirmemiştir, bir de öyle şeylere** (tapıyorlar) **ki kendileri için de onlar**(ın ilâhlığı) **hakkında hiçbir bilgi yoktur. Zaten** (şirk gibi en büyük zulmü işleyen) **o zâlimler için hiçbir yardımcı yoktur** (ki, görüşlerini destekle sin ve onları doğru inanca kavuşturabilsin)**.**

﴾72﴿ (Habîbim!) **Bizim** (doğru inançlara ve isâbetli hükümlere delâlet eden) **âyetlerimiz kendilerine pek açık ve seçik bir halde art arda okunduğu za man, o kâfir olmuş kimselerin suratlarında inkâr** (alâ meti görür, böylece bir itiraz ve bozulma) **anlar sın! Onlar, üzerlerine âyet lerimizi art arda okumak ta olan o kişilere saldırmalarına pek yaklaşırlar.** (Habîbim! O Kur'ân düşmanlarını tehdit etmek üze re) **de ki: "İşte size! Bun**(ca dinlediğiniz âyetlere karşı duyduğunuz kızgınlık)**dan daha kötüsünü** (söyleyip) **haber vereyim mi size?** (Sizi daha çok bozacak olan o şey ancak) **ateştir! Allâh onu o kâfir olmuş kimselere söz vermiştir. O ne kötü varış yeri olmuştur!"**

﴾73﴿ **Ey insanlar!** (Allâh'tan başka tapılanların âciz liği hakkında, kıyâmete kadar memleketlerde dilden dile anlatılmaya değer pek ilginç) **bir misal açıklan mıştır; artık onu iyice dinleyin! Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz o şeyler, gerçekten asla bir si nek bile yaratamazlar, hepsi onun için bir araya gel miş olsalar bile!** (Putların âcizliği o derece tescillen miştir ki en güçsüz yaratık olan) **sinek onlar**(ın önüne koyulan yemeklerden veya üzerlerine sürülen kokulu boyalar)**dan bir şey kap**(ıp kaç)**acak olsa, onu bile ondan kurtar**(ıp geri al)**amazlar.** (Onlardan bir şey) **isteyen** (müşrikler) **de, istekte bulunulan** (putlar) **da zayıf kalmıştır.** (Çünkü putperestler kimden ne iste yeceğini bilmekten, putlar da onların isteğini yerine getirmekten âciz kalmıştır.)

﴾74﴿ **O** (şirk koşa)**nlar Allâh'ı, hak ettiği değeriyle takdir etmediler** (de, o yüzden ibadete lâyık olmayan şeyleri O'na ortak ettiler. Hâlbuki Allâh'a gereken tazim, Kendisini vasıfladığı yüce sıfatlarla O'nu mevsuf bilip, emrettiği gibi sadece O'na ibadet etmekti)**. Şüphesiz ki Allâh elbette** (her şeye hakkıyla

gücü yeten bir) **Ka viyy'dir;** (hiç yenik düşmeyen yegâne gâlip bir) **Azîz'dir.**

﴾75﴿ (Habîbim! Müşrikler senin peygamber olarak gönderilmeni kabullenemeyip: "Bizim aramızdan va hiy ona mı indirildi?" dediler.Hâlbuki) **Allâh melekler den de** (Cibrîl, Mîkâîl, İsrâfîl ve Azrâîl (Aleyhimüsselâm) **gibi) birtakım elçiler seçmektedir** (ve onları Kendi siyle peygamberleri arasında vahiy ulaştırmakla vesâir yönetimlerle görevlendirmektedir)**, insanlardan da** (İbrâhîm, Mûsâ, Îsâ ve Muhammed (Aleyhimüsselâm) **gibi zâtları Kendi adına diğer kullarına elçi göndermekte dir)! Muhakkak ki Allâh** (elçilerinin sözleri dâhil her şeyi hakkıyla işiten bir) **Semî'dir;** (ümmetlerin elçileri nasıl karşıladıkları dâhil her şeyi hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.** (Artık hiçbir yaptığından mesûl olmayan bir Zât, peygamber olarak kimi seçip göndereceğini onlara soracak değildir!)

﴾76﴿ **O onların önlerinde olanı da arkalarında bulunanı da** (yaratıkların geçmiş-gelecek, görülen ve görülmeyen her şeyini) **bilmektedir. Bütün işler ancak Allâh'a döndürülecektir.**

﴾77﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Namaz kılarken) **rükû' edin, secde edin,** (tüm farzları yerine ge tirerek) **Rabbinize kulluk edin ve** (nâfile ibadetler, sıla-i rahim, güzel ahlâka riâyet gibi) **hayır**(lar) **işle yin** (; yapacağınız ve terk edeceğiniz her konuda en iyi ve en doğru olanı araştırın)**! Tâ ki siz felâh** (ve kurtuluş)**a erişebilesiniz!**

﴾78﴿ **Allâh için/Allâh uğrunda/**(kim senin tenkidine aldırmayarak ve olanca gücünüzü sarf ederek) **O'nun hak ettiği cihatla cihat edin!** (Bu hizmete) **sizi O seçmiştir ve** (cihat emri dâhil) **din**(in hiçbir hükmün)**de üzerinize hiçbir darlık** (ve zorluk) **kılmamıştır.** (Arapların ekseriyetinin öz babası olan ve bütün ümmetin babası sayılan Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi

veSellem)`in de babası olması hasebiyle) **babanız** (yerinde olan) **İbrâhîm'in dini**(ndeki genişlik) **gibi** (size de kolay bir din göndermiştir)**!/Babanız İbrâhîm'in milletine** (ve dinine sarılın)**!/ O** (Allâh-u Te`âlâ)**/O** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)) **/ bu** (Kur'â)**ndan önce** (gönderilen Tevrât, İncîl gibi kütüb-ü semâviyede) **de, işte bu** (Kur'â) **nda da size Müslümanlar ismini takmıştır ki, o rasûl** (elçilik vazifesini ulaştırdığına dâir) **üzerinize tam bir şâhit olsun, sizler de** (peygamberlerin ümmetlerine Allâh'ın elçiliğini ulaştırdığı hususunda) **insanlara karşı hakkıyla şâhitler olasınız!** (Bu özel seçime mazhar olmanıza şükretmek için) **artık o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılın; zekâtı verin ve** (ibadetlerinize güvenmeyip, her işinizde sadece O'na güvenerek) **Allâh'a sımsıkı sarılın!** (Yardımcınız ve velînimetiniz olan) **Mevlâ'nız ancak O'dur! İşte O ne güzel Mevlâ'dır! Ne güzel de güçlü yardımcıdır** (ki, sahip çıktığı kimse rezil olmaz, yardım ettiği kimse de mağlup olmaz)**!**
İmâm-ı Râğıb (Rahimehullâh)`ın beyanı üzere cihat;düşmanı savma uğrunda olanca gücü kullanma anlamına gelmektedir ki üç kısımdır: Birincisi; kâfirler gibi görünen düşmanlarla cihattır. İkincisi; şeytanla mücâhededir. Üçüncüsü ise; nefisle savaşmaktır, tabiî ki bu, görünen düşmanlarla cihattan daha büyüktür. Nitekim; Câbir (Radıyallâhu anh) dan rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gazadan dönmüş olan bir topluma: "En küçük cihattan en büyük cihada hoşgeldiniz!" buyurunca, onlar: "En büyük cihat nedir?" diye sorduklarında: "Kulun, nefsinin kötü arzusuyla cihadıdır!" buyurdu. (Beyhakî, ez-Zühd, no: 374, sh: 198; Hatîb, Târîh-u Bağdâd, no: 7345, 13/498) Tabiî ki burada üç kısmın birlikte kastedilmiş olmasını düşünmek daha uygundur. Nitekim Hasen (Radıyallâhu anh) bu âyeti okuduktan sonra: "Kişi bir kılıç darbesi yemeden de Allâh

yolunda cihat edebilir!" diyerek buna işaret etmiştir. Ehl-i Sünnet dışı yanlış fikirlere sahip olan bid`at ehlinin bozuk inançlarını reddetme çabaları da bu cihada dâhildir! *(Âlûsî)*

YİRMİÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Mü`minûn

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. el-İtkan'da beyan edildiğine göreyse; 64-77. âyet-i kerîmeler Medîne'de nâzil olmuştur. 118 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **İnananlar şimdiden felâha ermiş** (ve bu yön deki beklentileri gerçekleşmiş)**tir.**

﴾2﴿ **O kimseler ki; onlar** (Allâh'ın huzurunda oldukları şuûruyla) **namazları içerisinde** (bakmaları ge reken yerlere bakarak, tüm uzuvlarını sakin tutarak ve kalplerini Rablerine yönelterek) **sürekli huşû' edi cidirler.**

﴾3﴿ **O kişiler ki; onlar** (dünya ve âhi retlerine yaramayan her türlü söz ve iş dâhil) **boş şeylerden dâima yüz çeviricidirler.**

﴾4﴿ **O kullar ki; onlar zekât ödeme işini dâima yapıcıdırlar.**

﴾5﴿ **O kimseler ki; onlar tenâsül uzuvlarını** (ha ramlara karşı) **devamlı koruyucudurlar.**

﴾6﴿ **Ancak eşlerine ya da** (câriye lerden) **sağ ellerinin sahip bulundu ğu şeylere karşı** (korumaları) **müstesnâ! Çünkü gerçekten de onlar** (bunlarla yap tıkları meşrû ilişkilerinden dolayı) **tenkit edilmiş değillerdir.**

﴾7﴿ **İşte artık her kim** (dört hür hanım ve sınırsız câriyeden istifâde gibi) **bu**(nca geniş helâl ala)**n dan ötesini arar** (da, şehvetini gayri meş rû yollar dan tatmine kalkışır)**sa, işte ancak onlar, tam manasıyla haddi aşanların ta kendileridir!**

﴾8﴿ **O kimseler ki; onlar** (hem Allâh-u Te`âlâ'ya karşı, hem de kullarla aralarındaki) **e mânetlerine ve sözlerine sürekli riâyet edicidirler.**

﴿9﴾ **O kişiler ki; onlar namazlarını** (vak ti vaktine kılarak, dış ve iç tüm şartlarını hakkıyla yerine getirerek) **korumaktadırlar.**
﴿10﴾ **İşte ancak onlar mirasçıların ta kendileridirler.**
﴿11﴾ **O kimseler ki;** (cennetin en güzel ve güzîde yeri olan) **Firdevs'e** (babalarından kalmış gibi zah met sizce) **vâris olacaklardır. Onlar orada ebedî ka lıcılardır.**
﴿12﴾ **Andolsun ki; muhakkak Biz o insan**(lığın babası olan Âdem (Aley hisselâm))**`ı elbette bir çamurdan, süzme bir özden yarattık!**
﴿13﴾ **Sonra onu**(n neslinin yaratılış maddesini) **sağlam bir karargâh** (olan ana rahmi) **içerisinde** (geli şen , meni adındaki) **sâfî azıcık bir su yaptık.**
﴿14﴾ **Sonra o sâfî azıcık suyu** (sülük gibi rahim duvarına yapışıp kan emerek beslenen aşılanmış yumur tadan ibaret) **bir kan pıhtısına dönüştürdük. Peşi sıra o kan pıhtısını bir çiğnem et hâlinesoktuk; derken o bir çiğ nem eti de** (irili ufaklı) **bir takım kemiklere** (sahip iskelete) **çevirdik, sonra o kemiklere** (her birine uygun) **bir**(er) **et giydirdik! Daha sonra onu** (ruh sahibi kılarak, evvelki yaratı lışından çok farklı) **diğer bir yaratışla icat ettik** (de, böylece onu konuşan,işiten, gören ve her bir uzvu de ğişik işler gören can lı bir insan hâline getirdik)**. Şekil verenlerin en güzeli olan Allâh**(ın sanatı, ilmi ve kudreti) **dâima pek yüce olmuştur!/Allâh dâima övgüye lâyık olmuştur!/** (Zira, Allâh-u Te`âlâ'dan başka şekil verenler, O'nun yarattığı şeylere birtakım şekiller verebilirler, ama asla onlara hayat veremez ler. O ise, yoktan yarattığı varlıklara hem hayat hem de en güzel şekli verendir.)
﴿15﴾ **Sonra işte gerçekten siz bunun ardından** (ecelleriniz geldiğinde) **elbette ölüler** (hâline dönüşecek)**siniz!**

﴾16﴿ **Sonra muhakkak ki siz kıyâmet gününde** (hesap ve ceza için) **diriltileceksiniz!**
﴾17﴿ **Kasem olsun ki; muhakkak Biz elbette sizin üzerinizde** (, gezegenlerin ve meleklerin güzergâhı olan yedi kat gök ve) **yedi yol yarattık. Biz** (göklerden de, yerlerden de, içindekilerden de ve diğer) **yarattıklarımızdan da gâfil** (olup, yönetim lerini ihmal eden) **kimseler değiliz!** (Bilakis bütün mahlükatın düzenini bozulmaktan koruyan ve tüm yönetimleri kudret elinde tutan sadece Biziz!)
﴾18﴿ **Biz** (insanlara zarar vermeyip fayda sağlayacak ve ekip biçmeleri, yiyip içmeleri için yeterli olacak) **bir ölçüyle gökten su indirdik de, onu yerde** (bulunan ırmaklar, göller, sarnıçlar, gözeler ve kuyularda toplayarak istifadeedeceğiniz şekilde) **durdurduk. Şüphesiz ki Biz,** (tadını bozma, buharlaştırma ve batırma gibi birçok yolla) **onu gidermeye de elbette Kadirleriz!**
Allâh-u Te`âlâ'nın, gökten yağdırdığı suyu yeryüzünde durdurması, yaratıklar için büyük bir nimettir.Aksi takdirde bu suların dibe inmesi veya sel halinde akıp gitmesi ve beraberinde toprak kaymalarına neden olmasının canlılara ne kadar zararlı olacağı ortadadır. Tabiî ki burada; yer üstünde bulunan suların olduğu kadar, yeraltında bulunan suların da gökten indirilip yaratıkların istifadesine sunulduğu gerçeği belirtilmiş olmaktadır.
﴾19﴿ **Böylece onun sebebiyle sizin** (yararınız) **için hurmalıklardan ve üzüm lerden birçok bağlar mey dana getirdik ki; sizin için onlar**(ın bulunduğu bos tanlar)**da** (istifade edeceğiniz) **daha** (başka) **birçok yemişler vardır.** (Onların birçoğunu satarak geçi nirsiniz,) **bir kısmını da yemektesiniz!**
﴾20﴿ (Mısır'la Eyle arasında bulunan) **Tûr-u Sînâ** (dağın)**dan** (yetişip) **çıkmakta olan bir ağacı da** (si zin için yarattık) **ki o,**

hem yağ, hem de yiyenler için bir katık (vasfına sahip olan zeytinler) **bitirmektedir.**

﴾21﴿ **Gerçekten davarlarda da sizin** (, yaratıcının nimetlerini anlamanız) **için elbette çok büyük bir ibret vardır. Onların karınlarında bulunan lardan size** (süt) **içirmekteyiz. O** (havya)**nlarda sizin için daha birçok faydalar bulunmaktadır** (ki, yüklerinizi ve sizi taşımaları, derilerinden ve yünlerinden istifâde etmeniz, onlardan sadece birkaçıdır)**. Onlar**(ın yen meye elverişli olanların)**dan bir kısmını da yemek tesiniz.**

﴾22﴿ **Ayrıca siz** (yüklerinizle birlikte, karada) **onlar üzerinde ve** (denizde) **gemiler üzerinde taşın maktasınız.**

﴾23﴿ **Andolsun ki; şüphesiz Biz Nûh'u kavmine** (peygamber olarak) **gönderdik de o: "Ey kavmim!** (Sadece) **Allâh'a ibadet edin! Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur!** (Bunu bile bile) **hâlâ** (şirkten) **hiç sakınmayacak mısınız?" dedi.**

﴾24﴿ **Bunun üzerine kavmi içerisinden ileri gelen o kâfir olmuş kimseler** (birbirlerine) **dedi**(ler) **ki: "İşte bu** (adam) **size karşı çokça üstünlük sağ la mak isteyen,** (fakat sizden bir farkı olmayan, her ba kımdan) **ancak sizin gibi bir beşerdir. Allâh** (size bir peygamber göndermek) **dileseydi, elbette** (bunun yerine) **birtakım melekler indirirdi. Biz işte bunu**(n gibi bir insanın peygamber olarak gönderileceğini ve bize emrettiği tevhîd dinini) **evvelki babalarımızda işitmiş değiliz!**

﴾25﴿ **O, kendisinde delilik bulunan bir adamdan başkası değildir. Öyleyse** (ya akıl lana cağı, ya da öle ceği) **bir zamana kadar onu** (tahammülle karşılayıp, başına geleceği) **bekleyin!"**

﴾26﴿ (Kavminin bu bâtıl sözlerini dinlemekten usa nan ve kendisine gelen vahiy sebebiyle onların ima nından ümit kesen Nûh (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "Ey Rabbim! Beni yalanlamış**

olmaları sebe biy le (onları topluca helâk ederek) **bana yardım et!”**

﴾27﴿ **Hemen Biz de ona: “**(Kâfirlerin saldırısını ön lemek ve yanlış bir sanat icra etmeni engellemek için) **Bizim gözetimimizle/ilmimizle** (, bilgimiz dâhi linde) **/ korumamızla / ve** (gemi yapma sanatını öğreten) **vah yimizle o gemiyi sağlamca yap! Nihâyet** (gemiye binme) **emrimiz geldiğinde ve o** (Havvâ (Radıyallâhu Anhâ)**dan kalma, taştan yapılma) tan dır**(dan su fışkırarak, kuvvetlice yük se lip) **kayna dığında, artık** (boğulmak tan kurtulacak kimselerin ve zürriyetlerinin faydalanması için, can lıların) **her birinden** (erkek ve dişi olmak üzere) **iki eşi, bir de** (Müslüman olan hanımınla üç oğlunun ve eşlerinin oluşturduğu) **aileni ona girdir. Ancak** (kâfir olan hanımın ve oğlun gibi) **onlar içe risinden aleyhinde** (boğulma) **söz**(ü) **geçmiş olan lar müstesnâ! O** (inkâr ederek) **zulmetmiş olan kim seler**(in kurtuluşu) **hakkında** (rica ve duada bulun mak suretiyle) **Bana hitap etme! Şüphesiz ki onlar suda boğul**(malarına hükmolun)**muş kimselerdir.**

﴾28﴿ **İşte sen, beraberinde bulunanlarla birlikte o gemi üzerine yerleştiğin zaman** (Bana şükretmek üzere) **de ki: ‘Bütün hamdler O Allâh’a mahsustur ki, bizi o zâlimler toplumundan O kurtarmıştır!’**

﴾29﴿ **Yine sen** (gemiye binerken ve inerken)**: ‘Ey Rabbim! Beni** (, kurtuluşumuza vesile olacak) **çok bereketli bir indiriliş yeri** (olan bu geminin içerisi) **ne kondur!/**(Hayırlı nesillerimizin artışına sebep ola cak) **pek bereketli bir indirişle beni** (tûfândan sonra yeryüzüne) **indir!/ Zaten konaklatanların en hayır lısı ancak Sensin!** (Zira Senden başka konuk ağırla yanlar, konuklarını Senin gibi koruyamazlar!)**’ de!”**

﴾30﴿ (Habîbim!) **İşte elbette bu** (anlatıla)**nda pek çok ve çok büyük birtakım âyetler vardır. Gerçek şu ki; Biz elbette** (Nûh kavmine) **büyük bir belâ isâbet ettirenlerdik/Biz elbette dâima** (kul larımızı bu gibi âyetlerle) **imtihan eden**(lerin muâme lesine tâbi eden)**ler olmuşuzdur/!**
﴾31﴿ **Sonra onların ardından** (Âd ve Semûd gibi) **başka başka birtakım asırlar** (halkı) **meydana ge tirdik.**
﴾32﴿ **Onlar içerisinde de: "**(Sadece) **Allâh'a ibadet edin! Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yok tur!** (Bunu bile bile) **hâlâ** (şirkten) **hiç sakınmaya cak mısınız?" diye** (vaaz etmek üzere) **kendilerin den bir rasûl gönderdik.**
﴾33﴿ **Kavmi içerisinden o kâfir olmuş, âhire te** (ve onda bulunan hesap ve cezaya) **kavuşmayı/ âhiret**(te Rabbiyle) **buluşmasını/ yalanlamış ve o en alçak hayatta kendilerini nimetlere boğmuş olduğumuz ileri gelen kimseler de** (birbirlerine) **dedi ki: "İşte bu ancak sizin gibi bir beşerdir ki, sizin kendisin den yemekte bulunduğunuz şeylerden yemekte dir ve içtiklerinizden içmektedir.**
﴾34﴿ **Andolsun ki; kendiniz gibi bir beşere** (teslim olup, her konuda ona) **itaat edecek olursanız, o tak dirde şüphesiz ki siz, elbette** (kendilerini alçaltan ve görüşlerinde aldanan kim seler konumuna düşece ğiniz için , akıllarını) **kaybeden kimselersiniz!**
﴾35﴿ **O mu size vaad ediyor ki, gerçekten siz öldü ğünüz, toprak ve kemikler olduğunuz zaman, mu hakkak ki siz** (kabirlerinizden diri olarak) **çıkartıl mış kimselersiniz?**
﴾36﴿ **Size vaad olunmakta olan o şeylere** (inan mak) **heyhât! Ne uzak!**
﴾37﴿ **O** (hayat) **ancak bizim** (şu an da yaşamakta olduğumuz) **en yakın hayatımızdır ki,** (kimimiz) **ölü rüz ve** (kimimiz doğup)

yaşarız! Biz (ölümümüzün ardından) **asla diriltilecek kimseler değiliz!**

﴾38﴿ **O** (peygamber olduğunu iddia eden ve Allâh-u Te`âlâ'nın sizi dirilteceğini vaad eden kişi) **ancak öy le bir adamdır ki, Allâh'a karşı bir yalan uydur muştur. Biz asla ona inanan kimseler değiliz!"**

﴾39﴿ (Kavmini inandırmak için her yola başvurduğu halde onların imanlarından ümidi kesen peygamber leri) **dedi ki: "Ey Rabbim! Beni yalanlamış olmaları sebebiyle** (onlardan intikamımı alarak) **bana yardım et!"**

﴾40﴿ (Allâh-u Te`âlâ, elçisinin dua ve isteğine icâbe ten) **bu yurdu ki: "Andolsun; elbette pek az** (bir za man) **sonra** (baş larına gelecek azâbı gördüklerinde) **pişman olanlar hâline dönüşeceklerdir."**

﴾41﴿ **Derken o** (Cibrîl (Aleyhis-selâm`ın) **korkunç ve güçlü ses**(i) **onları** (Allâh tarafından) **bir adâletle/**(engellenemeyecek bir) **hak olarak/ yakalayıverdi de** (bir nâra ile kalpleri çatlayarak topluca öldüler)**, böy lece Biz onları bir sel süprüntüsüne döndürdük. Artık** (rahmetten) **uzaklık olsun o zâlimler top lumuna!/Artık o zâlimler topluluğu tam bir helâk ile** (yıkılmıştır)**!/**

﴾42﴿ **Sonra onların** (yerle bir edilmesinin) **ardın dan** (Sâlih, Lût ve Şu'ayb (Aleyhimüsselâm)**`ın kavimleri gibi) başka başka birtakım asırlar** (halkı) **meydana getirdik.**

﴾43﴿ (İnkâr eden) **hiçbir ümmet** (he lâk edilmesi için belirlenen) **süresinin sonunu geçemez ve onlar** (o yok ediliş vakitleri geldiğinde bir an bile) **geri de kalamazlar!**

﴾44﴿ **Sonra rasûllerimizi peş peşe gönderdik. Her hangi bir ümmete rasûlü geldikçe onu yalanladılar, Biz de onların bir kısmını diğer bir kısma tâbi kıl dık.** (Böylece hepsini birbiri

peşine helâke uğrattık) **ve onları**(n başına gelenleri)**, şaşkınlıkla dinlenen birtakım havâdis** (ve efsâneler) **yaptık. Artık iman etmemekte bulunan bir toplum için** (rahmetten) **uzaklık olsun! /Artık iman etmemekte** (ısrarcı) **olan bir millet tam bir helâkle** (yok edildiler)**!/**

﴾45﴿ (Nice peygamberlerden) **sonra Mûsâ ve kar deşi Hârûn'u** (dokuz mûcize ve diğer) **âyetlerimizle, bir de** (düşmanı susturacak) **pek açık ve güçlü bir delille gönderdik.**

﴾46﴿ **Firavun'a ve ileri gelenlerine; fakat onlar** (peygamberlere uymaktan) **iyice büyüklendiler ve üstünlük taslayanlar/**(zulüm ve haksızlıkla insanlara karşı) **haddi aşanlar/toplumu oldular.**

﴾47﴿ **Bu sebeple onlar: "Kavimleri** (olan İsrâîloğul ları) **bize** (hizmetçilik ve) **kulluk eden kimselerken, bizim gibi olan** (ve bizden hiçbir fazlalıkları bulun mayan) **iki beşere mi iman edeceğiz?" dediler.**

﴾48﴿ **Böylece o ikisini yalanladılar da, bu yüzden kendileri** (Kızıldenizde boğularak) **helâk edilen lerden oldular.**

﴾49﴿ **Andolsun ki; Biz Mûsâ'ya elbette o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **verdik. Tâ ki on**(a ümmet olan) **lar** (o kita bın hükümleri ve öğütleriyle amel ederek, her bakım dan doğru yola) **hidâyet bulsunlar!**

﴾50﴿ (Annesine erkek eli değmeksizin doğan) **Meryem'in oğlu** (Îsâ) **ile annesini de** (yüce kudretimize delâlet eden) **bir**(er) **âyet yaptık. O ikisini de yerle şim imkânına ve akıcı bir suya sahip** (olan Kudüs topraklarındaki düzlük, geniş ve mahsûlü bol) **bir te peye sığındır**(ıp orada barındır)**dık.**

﴾51﴿ (Biz her dönemde gönderdiğimiz peygamberlere şöyle hitap ettik:) **"Ey Rasûller! Lezzetli ve helâl şeylerden yiyin ve sâlih bir amel işleyin! Gerçek ten de Ben, sizin yapmakta**

olduklarınızı (hakkıyla bilip, karşılığını verecek olan bir) **Alîm'im!**

﴾52﴿ **İşte şüphesiz bu** (İslâm dini)**,** (temel inanç hükümleri, asırların değişmesiyle değişime uğramayan) **tek bir şerî`at olarak sizin dininizdir, Rabbi niz de ancak Benim! O halde sadece Ben**(im emir lerime karşı gelmek)**den sakının!"**

﴾53﴿ **Fakat onlar**(ın ümmetleri, din) **işlerini aralarında farklı birçok parçalara iyice böldüler** (de, kimi Yahudi, kimi Hristiyan, kimi Mecûsî olarak, kitaplı-kitapsız birçok bâtıl dine bölündüler)**. Her bir fırka,** (kendi doğruluğuna inanarak) **yan larında bulunan** (din ve inanç) **la sevinçlidirler.**

﴾54﴿ (Habîbim!) **Şimdi sen onları** (, tevbe edecekleri, ya da ölüp gidecekleri) **bir zamana kadar, ken dilerini boğacakmışcasına kap layan bilgisizlikleri** (ve kâfirlikleri) **içerisinde** (öylece) **bırak!**

﴾55﴿ (O inkârcılar) **sanıyorlar mı ki; gerçekten kendisiyle onlara yardım etmekte olduğumuz mal ve oğullardan ibâret şeyler…**

﴾56﴿ **Biz,** (bunları vererek) **onlar için iyiliklerde koşuşuyoruz? Doğrusu onlar** (hayvanlar gibi şuur suz varlıklar oldukları için, kendilerine verilen bunca imkânın, iyiliklerine değil de, azaplarının artmasına sebep olacağını) **fark edemiyorlar!**

﴾57﴿ **O kimseler ki; gerçekten onlar Rablerinin** (azâbının) **korkusundan dolayı sakınıcıdırlar/ tit reyicidirler/.**

﴾58﴿ **O kimseler ki; onlar Rablerinin âyetlerin**(in ve kitaplarının tümün)**e iman etmektedirler.**

﴾59﴿ **O kişiler ki; onlar Rablerine** (yaptıkları iba dete hiçbir kimseyi) **ortak etme**(yip, şirkin açığını ve gizlisini terk et)**mektedirler.**

﴿60﴾ **O kimseler ki; vermiş oldukları** (zekât ve sa daka gibi) **şeyleri, kendileri gerçekten Rablerine dönücüdürler** (, o zaman ya amelleri kabul görmezse) **diye kalpleri korkarak vermektedirler.**
﴿61﴾ **İşte onlar hayırlı amellerde/**(salih amellere karşılık vaad edilen maddî manevî) **iyilikler**(e nâ iliyet)**de/** (birbirleriyle yarışırcasına)**koşuşmakta dırlar ve kendileri onlar için** (diğer insanlara karşı) **öne geçicidirler/onlar**(ın kazandıracakları cennet ve mükâfatlar)**a** (ulaşma hususunda sâir kullarla) **ya rışıcıdırlar/ onlar** (yaptıkları iyiliklerin karşılığın)**`a** (daha âhirete varmadan) **önce** (dün yada peşinen) **ula şıcıdırlar/.**
﴿62﴾ **Biz hiçbir nefsi gücü dışında bir şeyle yükümlü tutmayız!** (Dolayısıyla dostlarımızıntakındığı bu vasıflar, diğerleri hakkında imkân dışı şeyler değil dir.) **Hakkı konuşan** (; doğruyu açıklayan ve bütün kullarımızın amellerini kaydeden Levh-i Mahfûz ve amel defterlerinden ibâret) **yüce kitap ise Bizim ka tımızdadır.** (Böylece) **onlar** (sevapları eksiltilerek, ya da cezaları artırılarak) **zulme uğratılmazlar.**
﴿63﴾ **Doğrusu o** (kâfir ola)**nların kalpleri işte bu** (salih kulların vasıfları)**ndan dolayı kendilerini bo ğacakmışcasına kaplayan bir gaflet içerisindedir. İşte onlar için bun**(ca şirk ve inkâr)**dan başka birçok** (çirkin) **ameller de vardır ki; kendileri onları** (aralıksız olarak) **dâima işleyicidirler.**
﴿64﴾ (Habîbim!) **Nihâyet nimet bolluğu içinde olanlarını, o** (senin bedduan sebebiyle yedi sene süren ve kendilerini leş yemeğe muhtaç bırakan kuraklık) **azâb**(ı) **ile yakaladığımız zaman, birdenbire onlar yardım dilenerek bağırmaya başlarlar.**
﴿65﴾ (O zaman Biz onlara buyururuz ki:) **"Bugün yardım isteyerek bağırıp durmayın! Çünkü ger çekten de siz Bizden**

yardım görmeyeceksiniz.

﴾66﴿ **Âyetlerim sizin üzerinize gerçekten de art arda okunmaktaydı da, siz** (onları dinleyip düşün mekten yüz çevirerek) **ökçeleriniz üzerinde** (iman dan) **gerisin geri dönmekteydiniz.**

﴾67﴿ **Onun** (; Harem-i Şerîf'in ve Kâ`be-i Muazzama'nın ehli olmanız) **sebebiyle** (Müslümanlara karşı) **bü yük lük taslayanlar olarak! Gece boyu** (Kur'ân hakkın da; şiir, sihir ve kehânet gibi tenkit sözleri) **konuşan lar hâlinde** (hakkı) **sürekli terk edi yor dunuz!/ he zeyanlarda bulunuyordunuz!/**

﴾68﴿ **O** (Kur'ân'a düşman ola)**nlar o** (İlâhî) **buyruğu**(n lafız ve manasında bulunan bunca mûci zeyi) **hiç mi düşünmediler** (ki, onu ve kendisini getireni hâlâ tasdîk etmediler)**? Yoksa** (İsmâîl (Aley his selâm)**`ın üm meti ve zürriyeti olan) evvelki babalarına gelme miş olan** (kitap ve peygamber gibi bir) **şey mi onlara geldi** (de, onun için mi bunu yadırgadılar)**?**

﴾69﴿ **Yahut rasûllerini** (emâ net, sadâkat ve güzel ahlâka sahip biri olarak) **tanımadılar da, bu neden le mi onlar onu inkâr edicidirler?** (Hayır ! Pekâlâ tanıdılar, fakat inkârlarının nedeni sadece kıskançlık ve inatlarıdır!)

﴾70﴿ **Yoksa: "Onda bir ne vî del ilik vardır!" mı demek tedirler. Doğrusu o onlara** (inkâr e dilemeyecek bir) **hakkı getirmiştir. Onların çoğu ise** (tercihlerini bâtıldan yana kullandıkları için cibilliyetle rinde bulunan bozukluk nedeniyle) **hakkı çirkin gö rücüdürler.**

﴾71﴿ **Hak onların kötü arzularına uyacak olsay dı, elbette gökler, yer**(ler) **ve onlarda bulunanlar** (çoktan) **fesâda uğramıştı. Doğrusu Biz onlara öğütlerini /şereflerini** (ka zandıracak Kur'ân'ı)**/ getirdik. Fakat onlar öğütlerinden/ şereflerinden/ yüz çeviricidirler.**

﴾72﴿ **Yoksa sen** (tebliğine karşılık) **onlardan bir ücret mi istemektesin? İşte Rabbinin rızkı** (daha bol ve devamlı olduğu için, herkesin verdiğinden) **da ha iyidir! Zaten rızık verenlerin en hayırlısı ancak O'dur!**

﴾73﴿ **Şüphesiz ki sen onları elbette dosdoğru bir yola davet etmektesin** (ki akıl da onun doğruluğuna şâhitlik yapmaktadır ve ithâmını gerektirecek hiçbir eğrilik barındırmamaktadır)**!**

﴾74﴿ **Âhirete inanmamakta olan o** (kâfir) **kimse ler ise; şüphesiz ki o** (doğru) **yoldan elbette sapanlardır.**

﴾75﴿ (Habibim) **Eğer Biz onlar**(ın: "Akrabalık hakkı için dua et de, bu kuraklıktan kurtulalım!" diyerek sa na başvurmaların)**a acısaydık da, kendilerinde bu lunan zararı** (ve kıtlığı) **açacak olsaydık, elbette on lar** (tevbe etmeyip, yine) **bocalar oldukları halde azgınlıkları** (ve hakka karşı düşmanlıkları) **içerisin de inadı sürdürürlerdi.**

﴾76﴿ (Nitekim) **andolsun ki; muhakkak Biz onla rı**(n önderlerini) **o** (Be dir'de karşılaştıkları) **azapla elbette yakalamıştık, ama o** (geriye kala)**nlar Rab leri için alçalma göstermemişlerdi. Hâlâ da yalva rıp yakarmıyorlar!**

﴾77﴿ **Nihâyet onların üzerine** (esâret ve öldürül meden) **daha güçlü bir azâba sahip olan** (kıtlık ve açlık, Mek ke Fethi, ölüm ânı ve mahşere çıkış gibi) **bi r**(er) **kapı açtığımız zaman, birdenbire onlar o se beple hayretler içerisinde** (tüm hayırlardan) **ümit ke sicidirler/pek büyük bir üzüntüye tutulucudurlar/.**

﴾78﴿ **Sizin** (Kur'ân âyetleriyle, cihan âyetlerini fark edip, tefekkür edebilmeniz) **için kulaklar, gözler ve gönüller icat etmiş olan Zât ancak O'dur.** (Bunca nimetlerimize karşı) **pek az/pek az bir zaman/ şük rediyorsunuz/!**

﴾79﴿ **Yer**(yüzün)**de sizi yaratıp türeterek yaymış olan Zât da ancak O'dur! Siz de** (ölüp dirilmenizin ardından kıyâmet günü) **ancak O'n**(un manevî huzû run)**a** (sevk edilip) **haşrolunacaksınız!**
﴾80﴿ **Sürekli diriltmekte olan ve öldürmekte bu lunan Zât da sadece O'dur! Gece ve gündüzün birbiri ardınca gidip gelmesi /**(artıp eksilerek) **farklılık arzetmeleri/**(ndeki yara tış ve yönetiş tesiri) **de özellikle O'na mahsustur. Siz** (bu gerçekleri düşünüp de, her şeyin Bizim irâde ve kudretimiz dâhilinde bulunduğunu ve sizi diriltece ğimize dâir vaadimizin hak olduğunu) **hâlâ anlamayacak mısınız?**
﴾81﴿ **Doğrusu onlar** (bu hakikatleri hiç anlamayıp) **evvelki** (kâfir)**lerin söylemiş olduğu şeyin bir ben zerini söylediler.**
﴾82﴿ **Dediler ki: "Biz öldüğümüzde, bir toprak ve birtakım kemikler olduğumuzda mı, gerçekten biz mi elbette diriltilmiş kimseleriz?**
﴾83﴿ **Andolsun ki; gerçekten biz de, babalarımız da daha önce** (peygamber gönderilmeden) **işte bununla elbette vaad olunmuştuk! İşte bu** (diriltilme haberi de)**, evvelkilerin yazıp çizmiş olduğu birtakım ya lanlardan başkası değildir!"**
﴾84﴿ (Habîbim! O inkârcılara) **de ki: "Yer**(yüzü) **ve içinde bulunan** (canlı-cansız varlık)**lar** (yaratılma, mülkiyet ve yönetim bakımından) **kime âittir? Eğer** (bu hususu) **bilmekte olduysanız** (söyleyin bakalım)**!"**
﴾85﴿ **Muhakkak ki onlar** (derin düşünmeye muhtaç olmadan, mecburen) **"Allâh'a âittir!" diyeceklerdir.** (Onların bu itirafı üzerine kendilerini rezil etmek için) **de ki: "**(Bunu bildiğiniz halde) **hâlâ iyice düşü n**(üp de âlemleri yoktan yaratan Zât'ın onları tekrar var etmeye güçlü olduğuna iman et)**meyecek misiniz?"**

﴿86﴾ (Rasûlüm! O düşüncesizlere) **de ki: "O yedi** (kat) **göklerin ve o**(nlara göre) **pek bü yük olan Arş'ın Rabbi** (, yaratıcısı ve yöneticisi) **kimdir?"**
﴿87﴾ (Bu soru karşısında da) **ke sinlikle onlar: "**(Âlem lerin Rab liği) **Allâh'a âittir!" diye** (itirafa kendilerini mecbur hissede)**ceklerdir.** (Habîbim! Onları susturmak ve azarlamak için) **de ki: "**(Bu gerçeklerin farkında olduğunuz halde) **hâlâ mı** (kendinizi O'nun azâbından) **iyice sakın**(dır)**maya caksınız?"**
﴿88﴾ (Habîbim! Bu sefer onlara) **de ki: "Her şeyin büyük mülkü** (, hazineleri ve yöneti mi,) **Kendi** (kudret) **elinde bulunan; Kendisi** (iste diğini dilediğinden) **koruyabilen, fakat O'na karşı** (hiçbir kimse) **korunulamayan Zât kimdir? Eğer** (bu gücün yegâne sahibini) **bilmekte olduysanız** (cevap verin)**!"**
﴿89﴾ **Şüphesiz ki onlar: "**(Bu üstün kuvvet ve yüce mülkiyet) **sadece Allâh'a âittir!" diye** (itiraf etmeden ede meye)**ceklerdir.** (Sen de ayıplamak ve kınamak üzere onlara) **de ki: "Peki ya nasıl büyülen**(miş gibi doğru yoldan çev ril)**iyorsunuz?"**
﴿90﴾ **Doğrusu Biz o** (şirk koşa)**nlara hakk** (olan tevhîd ve âhiret inancın)**`ı getirdik, onlar ise gerçekten** (hakkı inkâr içerikli sözler sarf ederken) **elbette ya lancıdırlar.**
﴿91﴾ (Herhangi bir şeye benzemekten son derece mukaddes ve herhangi bir şeye ihtiyaçtan son derece münezzeh olan) **Allâh hiçbir çocuk edinmemiştir. Kendisiyle birlikte hiçbir ilâh da mevcut değildir.** (Başka ilâhlar olsaydı) **o zaman elbette her bir ilâh kendi yaratmış olduğu şeylerle** (kendi bildiğine) **gider**(ek mülkünü diğerlerinden ayrı hâle getirir)**di** (, hâl böyle olunca da dünya kralları gibi aralarında sa vaşlar çıkar) **ve mutlaka onların bir kısmı diğer bir kısma karşı**

üstünlük sağlardı. (Bu durumda ise her şeyin yegâne hükümranlığı hiçbirine kalmazdı.) **O** (müşrik ola)**nların** (ortak koşarak Kendisini) **nitele mekte oldukları şeylerden tesbîh** (ve tenzîh olsun) **Allâh'a!**

﴿92﴾ **O tüm gizlileri ve bütün açıkları bilene! İşte O, onların ortak koşmakta oldukları şeyler den dâima pek yüce olmuştur.**

﴿93﴾ (Habîbim! Kâfirlerin korkutulduğu azâbın büyük lüğü karşısında sen bile Bana sığınarak) **de ki: "Ey Rabbim! Tehdit olundukları o** (korkunç) **şeyi ya gerçekten bana gösterecek olursan…**

﴿94﴾ **Ey Rabbim! O halde beni o** (şirk koşan) **zâ limler topluluğu içinde** (bulunanlardan) **kılma!"**

﴿95﴾ (Habîbim!) **Zaten şüphesiz Biz, onları tehdit etmekte olduğumuz o şeyi sana** (şimdi hemen) **göstermeye elbette Kâdirleriz!** (Lâkin kiminin kendisi veya nesli iman edeceğinden, kimi de seninle komşu olduğu için şimdilik azaplarını geciktiriyoruz.)

﴿96﴾ (Habîbim! Dine bir zarar getirmemek şartıyla) **o en kötü olan** (inkârcılığ)**ı, o kendisi en güzel olan** (görmezden gelme muâmelesi) **ile savuştur. Biz onların** (seni kötü sıfatlarla) **vasıflamalarını/ nitelemekte oldukları şeyi/ pek iyi biliciyiz!**

﴿97﴾ (Habîbim! Seni Benim emirlerime karşı çıkmaya teşvik eden şeytanlardan sığınmak için) **de ki: "Ey Rabbim! Şeytanların türlü türlü dürtücü ves veselerinden Sana sığınmaktayım!**

﴿98﴾ **Rabbim!** (Namazda, Kur'ân okurken, son nefes te, uyurken ve herhangi bir hâlimde) **onların yanımda bulunmalarından da sürekli Sana sığınıyorum!"**

﴾99﴿ (O kâfirler şirk koşmayı sürdüreceklerdir.) **Nihâyet onların birine ölüm geldiği zaman** (yaptıkla rına pişman olarak) **der ki: "Ey Rabbim! Beni** (hayata) **geri çevirin!/**(Tekrar tekrar) **der ki: "Ey Rabbim! Beni geri çevir, beni döndür, beni geri döndür!/**

﴾100﴿ **Ola ki ben, terk etmiş olduğum o yerde/ terk etmiş olduğum o** (iman gibi önemli) **şey**(i kazanıp onun) **içerisinde/** (namaz, oruç, hac, zekât gibi yap mam gereken) **salih bir amel işlerim!" Hayır!** (Onun bu talebi asla ka bul görmeyecektir.) **Şüphesiz o** (hayata döndürülme talebi uğrunda sarf ettiği laf)**,** (öyle boş) **bir sözdür ki, onu sadece kendisi söyle**(yip yine kendisidinle)**yicidir!** (Ölümlerinin ar dından) **onların önlerinde ise,** (kabirlerinden) **diril tilecekleri o** (kıyâmet) **gün**(ün)**e kadar** (devam ede cek) **bir engel vardır** (ki, o ölüm engeli ve kabir âlemi, onların tekrar dünya hayatına dönmelerine bir mâni olarak kalacaktır, âhiretteki hayatları ise dünyadan çok farklı olacaktır)**!**

﴾101﴿ **Nihâyet Sûr içerisine üfürül düğü zaman, artık işte o gün** (kar şılaşacakları zorluktan dolayı) **aralarında** (dünyada olduğu gibi) **soy** (bağ)**lar**(ının bir faydası) **olmayacaktır, onlar birbirlerine de** (hal-ha tır) **sormayacaklardır.**

﴾102﴿ **Artık kimin tartılan** (hayırlı amel ve inanç) **ları ağır basarsa/tartıları** (sevaplarla) **ağırlaşırsa/, işte ancak onlar** (umduklarına kavuşup korktuk larından kurtularak) **fe lâha erenlerin ta kendileridir!**

﴾103﴿ **Ama kimin** (imanı olmadığından) **tar tılan** (hayır)**ları hafif olursa, işte ancak on lardır o kimseler ki kendi nefislerini zarara uğratmışlar dır, cehennem içerisinde de ebedî kalıcılardır!**

﴾104﴿ **O ateş**(in alevleri) **onların su rat larına dokunacaktır / yüzlerini ya ka caktır /. Böylece onlar ora da** (yanmış-yıkılmış

ve) **dudakları** (aşağı yukarı doğru açılıp) **dişlerinden çekilmiş/ suratsız/** (ve sırıtır) **bir haldedirler.**

﴾105﴿ (Orada onları kınamak ve suçlarını hatırlat mak için kendilerine şöyle soracağız:) **"Benim âyet lerim sizin karşınızda art arda okunmakta değil miydi? Ama siz onları sürekli yalanlamakta bulun muş tunuz?"**

﴾106﴿ **Dediler ki: "Ey Rabbimiz!** (Kötü amellerimiz sebebiyle) **sapıklığımız bi ze gâlip geldi de böylece biz,** (doğru yoldan) **sapanlar topluluğu olduk.**

﴾107﴿ **Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar, eğer** (in kâra) **dönecek olursak gerçekten biz** (nefislerine) **zulmeden** (ve cezayı hak eden) **kimseleriz."**

﴾108﴿ (Allâh-u Te`âlâ onların ümidini kırmak üze re) **buyurdu ki: "**(Kovulmuş köpek gibi) **orada** (rahmetimden) **uzak olun/alçakça susun/ ve Benimle konuşmayın!**

﴾109﴿ **Çünkü şüphesiz gerçek şudur ki; kullarım dan bir fırka** (dünyadayken)**: 'Ey Rabbimiz! Biz** (Se nin dinine) **iman ettik, öyleyse bizim için** (günahla rımızı) **bağışlamada bulun ve bize acı! Zaten merhametlilerin en hayırlısı ancak Sen sin!** (Zira ana-babamız dâhil, kimse bize Senin kadar acıyamaz ve fayda sağlayıp zarardan kurtaramaz.)**' demekteydiler.**

﴾110﴿ **Siz ise onları tam bir eğlence** (malzemesi) **edinmiştiniz de, nihayet onlar**(la dalga geçmeniz) **size Benim zikrimi unutturmuştu. Böylece siz onlara sürekli gülmekteydiniz.**

﴾111﴿ **Şüphesiz ki Ben,** (dünyada sizin eziyetlerinize) **sabretmeleri sebebiyle bugün onları mükâfatlandırdım ki, gerçekten onlar kurtuluşa eren lerin ta kendileridir!"**

﴾112﴿ (Allâh-u Te`âlâ kullarını dirilttiği gün, kâfirlere, dünyada kaldıkları sürenin azlığını itiraf ettirmek için) **buyurdu ki: "O**

(döndürülmek istediğiniz) **yer** (yüzün)**de** (yaşarken ve kabirlerde yatarken) **seneler sayısınca ne kadar eğleştiniz?"**

﴾113﴿ (Âhirette karşılaştıkları sonsuz dehşete kapılarak, dünyada yaşadıkları uzun süreyi azımsayan kâ firler) **dediler ki: "Ya bir gün, ya da bir günün bir bölümü kadar** (dünyada) **kaldık. Sen yine** (doğru) **sayabilenlere sor!/** (melekler içerisinde kulların ömür lerini ve amellerini) **sayanlara sor!/** (Çünkü biz bu azap yüzünden hesabı karıştırdık.)**"**

﴾114﴿ (Allâh-u Te`âlâ cevaben) **buyurdu ki: "**(Doğru sunuz! Âhiretteki sonsuz hayatınıza nispetle dünyada) **ancak pek az** (bir süre) **kaldınız** (ama dediğiniz gi bi de bir gün veya yarım gün kadar kısa değil)**! Şayet gerçekten siz** (bugün anladığınızı, o gün de) **bilmekte bulunmuş olsaydınız** (dünyaya aldanıp da ebedî azâbı gerektirecek isyanlara düşmezdiniz)**!/ Keşke şüphesiz siz** (bu gerçeği dünyadayken) **bilmekte bu lunmuş olsaydınız!/"**

﴾115﴿ **Yoksa siz** (yaratılış gayesi hakkında kafa yormayıp bu konuda hiçbir doğru bilgiye ulaşmadığınız için) **sandınız mı ki; Biz** (yaratıkların îcâdını bir hik me te dayandırmayıp) **sizi ancak eğlenenler olarak /faydasız olarak/ yaratmışızdır ve gerçekten siz** (ölümünüzün ardından) **ancak Bize döndürülmeyeceksiniz!?**

﴾116﴿ **İşte O** (her şeyin mülkiyet ve hükümranlığı kayıtsız şartsız sadece Kendisine âit) **Melik ve** (salta natı asla yok olmayacak şekilde sabit ve) **Hak olan Allâh**(ın işleri, hikmetsiz ve faydasız olmaktan) **dâima pek yüce olmuştur! O'ndan başka hiçbir ilâh yok tur! Pek değerli olan o Arş'ın Rabbidir!**

﴾117﴿ **Her kim** (böyle yüce bir) **Allâh varken,** (ilâhlığı) **hakkında kendisi için hiçbir delil bulunma yan başka bir ilâha** (tek başına veya Allâh'a ortak ederek) **ibadet ederse/ Her**

kim Allâh(a yaptığı iba det) **ile birlikte, hakkında kendisi için hiçbir delil bulunmayan başka bir ilâha ibadet yaparsa/, ar tık onun hesab** (ve cezas)**ı ancak Rabbi katındadır. Gerçek hakikaten şudur ki; o kâfirler felah bulmayacak** (; korktuklarından kurtulamayacak ve umduklarına kavuşamayacak)**tır.**

﴾118﴿ (Habîbim! Sen geçmişte ve gelecekte tüm hatalardan masum isen de, ümmetin adına) **de ki: "Ey Rabbim! Mağfiret et ve merhamet buyur** (; bağışla ve acı)**! Zaten acıyanların en hayırlısı ancak Sensin!"**

YİRMİDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Nûr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 64 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (İşte bu,) **çok yüce bir sûredir ki, Biz onu indirmişizdir, onu**(n hükümlerinin tatbikini) **farz kıl mışızdır ve içerisinde pek açık nice âyetler indir mişizdir. Tâ ki siz iyice düşünesiniz/hakkıyla öğüt lene**(rek gereğiyle amel ede)**siniz/!**

﴾2﴿ **Zina eden kadınla, zina eden erkek** (bülûğa ermiş, akıllı, Müslüman ve hür kimseler iseler, ayrıca evlilik ve birleşme geçirmemişseler)**; işte onlardan her birinin derisine yüz** (kamçı) **darbe**(si) **vurun!** (Fakat etine ve kemiğine zarar verme kastıyla aşırı git meyin, baş, yüz, karın ve cinsel organlara vurmaktan da sakının!) **O ikisiyle ilgili olarak Allâh'ın dini**(nin bir hükmünü tatbik) **hususunda sizi bir esirgeme tutmasın! Eğer siz Allâh'a ve o son güne inanmakta bulun muş olduysanız** (kimseye acımayın da, sizden daha merhametli olan yaratıcının hükmünü uygulayın)**! İnananlardan bir cemâat de o ikisinin azâbına şâhit olsun** (ki, böylece zina suçunun kötülüğü teşhîr edil sin ve bu ceza ibret-i âlem olsun)**!**

﴾3﴿ **Zina eden erkek; zina eden bir kadından, ya da şirk koşan bir kadından başkasıyla evlenemez! Zina eden kadın ise; onu da ancak zina eden bir erkek veya şirk koşan bir erkeknikâhlayabilir! İşte bu** (zinakârlarla evlenmek)**, inananlar üzerine haram kılınmıştır. Zinanın harâmiyeti ittifak konusuysa da, zinakârlarla evlilik İslâm'ın başlangıcında haramken, daha sonra yine bu sûrenin; iffetli-iffetsiz ayrımı yapmadan, bekârların ve dulların evlendi rilmesini emreden**

32. âyet-i kerîmesiyle neshedilmiştir. Gerçi fâsıklara benzemek, töhmete maruz kalmak, kötü konuşmaya sebebiyet vermek gibi birçok nedenle, iffetsiz kadınların nikâhı mekruh sayılmıştır. (Nesef î)

﴾4﴿ **O kimseler ki,** (zinadan) **korunmuş olan** (na muslu, hür, Müslüman ve mükellef) **kadınlara**(: "Fâhişe, zâ niye, kötü kadın" gibi iffetsizlik ifade eden kelimeler le hitap ederek iftira) **atmaktadırlar, sonra da** (iddia larını ispat için)**dört şâhit getirememektedirler; işte onların derisine seksen** (kamçı) **darbe**(si) **vurun ve** (hayatları boyunca) **ebediyyen onlara âit hiçbir şâhitlik kabul etmeyin! İşte ancak onlar** (taatımızdan çıkan) **fâsık** (damgası yemiş) **kimselerin ta kendileridirler!**

﴾5﴿ **İşte ancak o kimseler müstesnâ ki, bu** (iftiraları)**ndan sonra** (günahlarına pişman olarak vazgeçmeye azmedip) **tevbe etmişlerdir ve** (iftira at tıkları kimselerden helâllik dileyerek, ölmüşseler onlara istiğfarda bulunarak, bozdukları işi) **düzeltmişlerdir** (bu durumda onların şâhitliğinin geçersizliği devam etmekteyse de, fâsıklık hükmünden çıkmışlardır)**! Çünkü şüphesiz Allâh** (tevbe edenlerin günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (pişmanlık duyan kullarına çok acıyan bir) **Rahîm'dir.**

﴾6﴿ **O kimseler ki** (yatakların da başka birini bulup) **hanım larına** (zina suçu) **atmaktadırlar, ama onla r**(ın ortaya attık ları iddiâyı ispat) **için** (yine) **kendile rinden başka şâhitler bulunmamaktadır; işte onla rın her birinin** (yapması gereken) **şâhitliği; Allâh** (adın)**a** (yemin ederek) **dört** (kere) **şâhitlikte bulun masıdır ki, ger çekten kendisi elbette** (bu suçlama da) **doğru kimselerdendir.**

﴾7﴿ **Beşinci** (şâhitlik) **ise; eğer o, yalancılardan ol duysa, gerçekten Allâh'ın lânetinin ken di üzerine olması** (için

li’ânda bulunması)**dır.**

﴾8﴿ **Şüphesiz o kişinin elbette yalancılardan ol duğuna dâir Allâh** (adın)**a** (yemin ederek) **dört şehâ detle şâhitlikte bulunması da, o** (kadı)**ndan o** (recm) **azâbı**(nı) **savuşturur.**

﴾9﴿ **Beşinci olarak da; eğer o** (ko ca)**, doğrulardan olmuş** (da, kadın zina yapmış)**sa, Allâh’ın gazabı mu hakkak kendisi üzerine olsun** (diye lânetleşir)**!**

﴾10﴿ **Eğer sizin üzerinizde Allâh’ın fazl u rahmeti** (iyiliği ve acıması) **olmasaydı ve gerçekten Allâh** (tev beleri çokça kabul eden bir) **Tevvâb ve** (bu li’ân hükmü dâhil, her hükmü isâbetli bir) **Hakîm olmayaydı** (elbette günahkârların cezasını peşinen vererek yalancıyı açığa çıkarır ve sizi rezil ederdi)**!**

﴾11﴿ **Şüphesiz** (sevgilimin sevgilisi olan Âişe’nin iffeti hakkında) **o büyük uydurmayı** (meydana) **getirmiş olan kimseler, içinizden** (münafıkların başını çektiği, onla kırk arası) **bir topluluktur. Siz onu kendiniz için** (Allâh katında) **bir şer sanmayın. Doğrusu o sizin** (sevap kazanmanıza sebep olacağı) **için büyük bir hayırdır. Onlardan her bir kimse için, günahtan kazanmış olduğu şey** (nispetinde ceza) **vardır. Ama onlar arasından** (günahın) **büyüğünü üstlenen o** (ibni Übeyy adındaki) **kimse; özellikle onun için pek büyük bir azap vardır.**

Bu ve peşi sıra gelen on beş âyet-i kerîme "İfk hâdisesi" diye bilinen olay hakkında nâzil olmuştur ki; Âişe (Radıyallâhu anhâ) *bu hâdiseşöyle anlatmıştır: "Benî Mustalik gazvesinde bir gerdanlığımı kaybettiğim için geri kalmıştım, çok zayıf olduğum için de devemin üzerindeki kapalı yerde bulunmadığım fark edilmediğinden, beni içinde sanarak kafile yola çıkmış. Kafilenin arkasını toplamakla görevli olan Safvân isimli şahıs beni görünce devesini çökerterek beni bindirdi ve kafileye yetiştirdi.*

Bunun üzerine başlarını münafıkların reisi olan Abdullah ibni Übeyy`in çektiği bir topluluk, benim hakkımda iftiralar başlatarak helâk olmuşlar. O sıra ben hiçbir şeyden haberim olmadığı halde hastalanmıştım. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhş ve Sellem) halimi hatırımı soruyorduysa da, ondan, evvelce görmüş olduğum lütufkâr muâmeleyi göremeyişim dikkatimi çekmişti. Derken bir kere babamın teyzesi olan Ümm-ü Mistah`ın ayağı kayıp düşünce oğluna bed dua ederek: 'Helâk olasıca Mistah!' dedi. Ben: 'Niye böyle söylüyorsun?' diyerek ona itiraz edince bana bu iftira olayını anlattı ve oğlunun da bu işe gülerek de olsa katıldığını söyledi. Ben bunu duyunca tamamen hasta oldum. Annemin babamin yanına gittim. Artık geceleri gözüme uyku girmiyor ve gözyaşım dinmiyordu. Annem ve babam da bu gözyaşlarımın ciğerimi parçalayarak beni öldüreceğine kanaat getirmişlerdi. Böylece uzun bir süre geçtikten sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) yanıma gelerek: 'Ey Hümeyrâ! Sevinebilirsin, şüphesiz ki Allâh senin beraatini indirmiştir!' deyince: 'Sana değil, Allâh`a hamdolsun!' dedim." (Nesefî, Hâzin, Beyzâvî, Âlûsî; kıssanın tafsilatı için bakınız: Buhârî, Tefsîr: 244, no:4473, 4/1774-1778)

﴾12﴿ **On**(ların konuştuğun)**u duyduğunuz zaman,** (tek bir can gibi olan) **imanlı erkeklerle inanan ka dınlar, kendi canları** (ve anneleri yerinde olan bir hanım) **hakkında bir hayır** (ve iffet) **düşünseydi de: "İşte bu pek açık bir yalandır!" deselerdi ya!**

﴾13﴿ **O** (iftirayı çıkara)**nlar buna dâir dört şâhit getirselerdi ya! Şâhitler getiremediklerine göre, işte onlar Allâh katında**(ki şerî`at hükmünde) **yalancıların ta kendileridirler.**

﴾14﴿ **Eğer dünyada** (tevbe etme fırsatı dâhil bunca nimetler bahşeden) **ve âhirette** (afv u mağfiret buyu ran) **Allâh'ın fazl u rahmeti** (iyilik ve acımasının eseri) **sizin üzerinizde**

bulunmasaydı, içine dalmış ol duğunuz (bu yalan ve iftira dolu) **şey sebebiyle çok büyük bir azap elbette size** (şimdiden) **dokunmuş olurdu** (ki, ona nispetle, kınanma ve sopa yeme ceza ları pek hafif kalırdı)**.**

﴾15﴿ **Ne zamanki siz** ("Şu haberi duydunuz mu?" diye birbirine sorarak) **onu dillerinizle karşılayıp alıyor dunuz ve** (doğruluğu) **hakkında sizin için hiçbir bilgi bulunmayan şeyi de ağızlarınızla söylüyordunuz. Bir de onu** (sorumluluk getirmeyecek) **pek kolay bir şey sanıyordunuz. Hâlbuki o, Allâh indinde pek büyük** (azâbı gerektiren bir söz)**dü!**

﴾16﴿ **Onu duyduğunuzda** (şaşkınlığa kapılarak)**: "**(İnanılacak şey değil! Ey Rabbim!) **Tesbîh** (ve tenzîh) **Sana!İşte bunu konuşmamız bizim için** (yakışan bir şey) **olamaz! İşte bu, hayrete düşürecek derecede pek büyük bir yalandır!" deseydiniz ya! Rivayete göre; Ebâ Eyyûb el-Ensârî** (Radıyallâhu anh) **ın hanımı ona: "İnsanların Âişe hakkında konuştuklarını duydun mu?" de yince o: "Ey Allâh! Tenzîh Sana! İşte bu büyük bir bühtandır!" demiş, bu âyet de onun bu sözüne muvâfık olarak inmiştir.** (Hâzin)

﴾17﴿ (Yaşadığınız sürece) **ebediyyen bunun benze rin**(i uydurmaya ve dinlemey)**e dönmemeniz için Allâh size vaaz etmektedir. Eğer** (İslâm'a) **inanan kimseler olduysanız** (bu nasihate kulak verin. Çünkü gerçek iman, iftira, gıybet ve dedikodu gibi çirkin iş lerden engeller)**!**

﴾18﴿ **Allâh size** (şerî`at hükümlerini ve Müs lümanlar la âdâb-ı muâşeret meselelerini beyan eden) **âyetleri iyice açıklamaktadır. Allâh** (, yaratıklarının küçük büyük tüm hallerini, dolayısıyla Âişe'nin berâatini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir,** (tüm yaptıklarını yerli yerinde yapan bir) **Hakîm'dir.**

﴾19﴿ **O kimseler ki, iman etmiş olan kimseler içerisinde** (zina ve iftira gibi) **o pek çirkin hasletlerin**(haberinin) **yayıl**(ıp duyul)**masını istemektedirler; gerçekten de onlar için, dünyada ve âhirette çok acı verici büyük bir azap vardır.** (Nitekim onlardan bir kısmı dünyada çolaklık, körlük ve had cezasına çarpılma gibi belalara uğramışlardır. Âhiretteki yerleri ise cehennemdir!) **Allâh** (kalplerdeki istek ve kasıtlar dâhil her şeyi hakkıyla) **bilmektedir, sizlerse** (Allâh-u Te`âlâ'nın bildiklerini)**bilmemektesiniz.**

Demek ki Allâh-u Te`âlâ, kişinin azimle kalbinden geçirdiği kin, haset ve kötü haberlerin yayılmasını arzulama gibi şeylerden dolayı ona ceza verebilir, ama bizler arzu ve istekleri sorgulamaya kalkamayız, ancak gördüğümüze göre davranırız!

﴾20﴿ **Eğer Allâh'ın fazl u rahmeti** (iyiliği ve acıması) **sizin üzerinizde olmasaydı ve gerçektenAllâh** (kul larını çok esirgeyen bir) **Raûf ve** (ne kadarbüyük gü nah işleseler de, tevbe edenlere acıyıp günahlarını ba ğışlayan bir) **Rahîm olmayaydı** (iftiraya uğrayanın berâatini açıklamaz, iftira edenleri de peşinen ceza landırırdı)**!**

﴾21﴿ **Ey** (Allâh'ın dostluğuna ve şeytanın düşmanlığı na) **iman etmiş olan kimseler!** (İftiralara kulak verip, onların yayılmasını arzulama hususunda) **şeytanın adımlarına uymayın/izleri ardıncagitmeyin/yolla rını takip etmeyin/! Çünkü her kim şeytanın adım larına uyarsa, gerçekten de o** (şeytan)**, dâima** (gıy bet, dedikodu ve iftiragibi) **pek çirkin olan şeyleri ve** (şerî`at tarafından kabul görmeyen) **münkeri emre de**(n biri olduğuiçin, vesvesesine kulak vereni helâke sürükle)**r! Eğer Allâh'ın fazl u rahmeti** (iyiliği ve acıması) **sizin üzerinizde olmasaydı** (ve O size, günahları sildi ren tevbeyi nasip etmeyip, kötülüklere keffâret olacak had cezalarını meşrû kılmayaydı)**,**

içinizden hiçbiri (hayatı boyunca) **ebediyyen** (günah kirlerinden) **te mizlenemezdi. Lâkin Allâh dilediği kimseyi** (rahmet ve mağfiretiyle tüm kirlerden) **tertemiz kılar. Allâh** (, kullarının açıkladıkları tevbe dâhil tüm sözlerini hak kıyla işiten bir) **Semî'dir;** (niyetler dahil olmak üzere tüm mâlûmâtı lâyıkı vechile bilen bir) **Alîm'dir.**

﴿22﴾ **İçinizden** (Ebû Bekr-i Sıddîk gibi, dinde) **fazî let ve** (malda) **genişlik sahibi olanlar, soy yakınlığına sahip olanlara, yoksullara ve Allâh yolunda hicret etmiş bulunanlara** (yardım) **vermeyeceklerine dâir yemin etmesin!/vermeleri hususunda kesinti yapmasın!/ Affetsinler ve** (görmezden gelerek, ceza vermekten) **yüz çevirsinler!** (İnsanlara karşı takındığınız kötülüğe iyilik muamelesine karşılık) **Allâh'ın sizin için** (günahlarınızı) **bağışlamasını sevmez misiniz? Allâh** (sonsuz gücüne rağmen, kullarının hatalarını örten bir) **Ğafûr'dur;** (kendilerine çok acıyan bir) **Rahîm'dir.** (O halde siz de O'nun ahlâkını takının!)

Bu âyet-i kerîme Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh) hakkında inmiştir, şöyle ki o; kızı Âişe (Radıyallâhu anhâ) hakkındaki iftiraları dinleyip gülerek hata işleyen, fakat yoksulluk, muhâcirlik ve Bedir muhârebesine katılmış bulunmak gibi üstün vasıflara sahip olan, teyzesinin oğlu olduğu için de sıla-i rahim hakkı bulunan Mistah (Radıyallâhu anh)`a vermekte olduğu yardımı keseceğine dâir yemin etti. Fakat Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu âyet-i kerîmeyi kendisine okuduğunda, "Tabiî ki Allâh'ın beni affetmesini isterim!" diyerek yemin keffâreti verip Mistah (Radıyallâhu anh)`a verdiği yardımı sürdürdü. Çünkü Mistah (Radıyallâhu anh) iftiraları dinlemekle hata etmişse de, hiçbir zaman iftiralara katılmamıştı.(Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴿23﴾ **O kimseler ki,** (zinadan) **korunmuş olan ve** (suçlandıkları şeyden) **habersiz olan imanlı kadınla ra** (zina suçu) **atmaktadırlar; gerçekten onlar** (tevbe etmedikleri sürece) **dünyada ve âhirette lânetlen mişlerdir. Pek büyük bir azap da onlar içindir.**
﴿24﴾ **Dillerinin, ellerinin ve ayaklarının** (konuştu rulup)**, yapmakta bulunmuş oldukları** (iftira gibi) **şeylere dâir aleyhlerinde şâhitlik ede ce ği gün!...**
﴿25﴾ **İşte o gün; Allâh onlara hak ettikleri cezalarını tastamam verecektir, onlar da bileceklerdir ki gerçekten Allâh, o pek açık olan/**(her şeyi) **açıklayan/ Hakk'ın** (; O ilâhlığı sabit ve zâhir olan Zât'ın) **ta Kendisidir!**
Allâh-u Te'âlâ Kur'ân-ı Kerîm'de hiçbir günahın tehdidi hakkında Âişe (Radıyallâhu anhâ)`ya iftira edenleri tehdit mâhiyetinde kullandığı ağır ifadelere yer vermemiştir. Bu yüzden ibni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ): "Kim bir günah işlemiş de sonra tevbe etmişse, tevbesi kabul edilmiştir, ancak Âişe (Radıyallâhu anhâ) hakkındaki iftiraya karışanlar müstesnâ!" demiştir. (Nesefî)
﴿26﴾ **Kötü kadınlar** (ve sözler) **kötü erkeklere mahsustur, kötü erkekler de kötü kadınlara âittir. Temiz kadınlar da temiz erkeklere mahsustur, temiz erkekler de temiz kadınlara âittir.** (Ancak bunların bir birleriyle evlenmeleri yakışıkalır.) **İşte o** (temizlerin temizi olan Habîbimin nikâhı altında buluna)**nlar, bun**(ca münafık)**ların söylemekte oldukları şeylerden tamamen temiz tutulmuşlardır. Onlar**(ın beşeriyet gereği kaçınamadıkları günahları) **için büyük bir mağfiret ve** (kendileri için cennet nimetleri gibi) **pek değerli yüce bir rızık vardır!**
Tefsirlerde zikredildiği üzere; Allâh-u Te`âlâ Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın beraatını, beşikteki çocuğu konuşturarak;

Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın beraatini, elbiseleri kaçıran taşı konuşturarak; Meryem (Radıyallâhu anhâ)`nın beraatını da çocuğu Îsâ (Aleyhisselâm)`ı konuşturarak açıklamıştır. Âişe (Radıyallâhu anhâ)`nın beraatini ise kıyâmete kadar okunacak mucize olma unvanına sahip tek kitabında bunca büyük âyetlerle ve bu kadar te'kitli ifadelerle ortaya koymuştur ki, bu da Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in makamının yüceliğini gösteren büyük bir delildir. Âişe (Radıyallâhu anhâ)`nın, kendisinden başka hiçbir kimseye nasip olmayan bazı şeylerle iftihar ettiği rivayet edilmiştir ki bunlar da: O daha çocukken Cibrîl (Aleyhisselâm) bir ipek parçasında onun resmini Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e göstererek: "İşte bu senin hanımındır!" demiştir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ondan başka hiçbir bakireyle evlenmemiştir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onun gününde ve onun koynun da vefat etmiş ve onun evine defnedilmiştir. Sadece onunla bir yorgan altındayken vahiy gelmeye devam etmiştir. Beraatı gökten inmiştir. Bir de o, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in halifesi olan Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh)`ın, Sıddîka olan kerîmesidir ve bu âyetle ona büyük bir mağfiret ve pek hoş rızıklar vaad edilmiştir. (Hâzin, Nesefî, Beyzâvî)

﴾27﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Kendi** (oturdu ğunuz) **evlerinizden başka birtakım evlere,** (sahip lerinden) **izin almadığınız sürece ve halkına selâm vermediğiniz müddetçe girmeyin! İşte size bu** (şe kilde selâm verip izin istemek, câhiliyet devrindeki gibi ansızın girmekten) **sizin için hayırlıdır!** (Böylece siz üstün bir ahlâka irşâd olundunuz.) **Tâ ki siz iyice düşü n**(üp gereğiyle amel ed)**esiniz!**

﴾28﴿ **Eğer oralarda** (size cevap verecek) **hiçbir kimse bulamazsanız, artık** (sahibi tarafından) **size izin verilin ceye**

kadar oralara girmeyin! Eğer size: “Geri dönün (ortam müsâit değil)**!” denilecek olursa** (ısrarcı olmayıp) **geri dönün, o** (milletin kapılarında inadına beklemeniz dense, kimseyi rahatsız etmeyip dönmeniz,) **sizin** (rezil duruma düşmemeniz) **için daha temiz** (bir hareket)**dir!/daha yararlı** (bir davranış)**dır./ Zaten Allâh yapmakta ol duklarınızı** (hakkıyla bilen bir) **Alîm’dir.**

﴾29﴿ (Tekke, kervansaray, han, hamam gibi belli kesim ler tarafından) **meskûn olmayan, içerlerinde de sizin için** (soğuktan sıcaktan korunma ve eşyanızı yerleştirme gibi) **bir faydalanma** (hakkı) **bulunan birtakım evlere** (izinsiz) **girmenizde sizin üzerinize hiçbir günah yok tur. Allâh sizin açıklamakta olduğunuz** (bozgunculuk veya birtakım mahrem şeyleri görme arzusu gibi kötü) **şey leri de, gizlemekte bulunduğunuz şeyleri de bilmektedir.**

﴾30﴿ (Habîbim!) **İmanlı erkeklere de ki;** (haramlara karşı) **gözlerini yumsunlar** (da sadece helâllere baksın lar) **ve tenâsül uzuvlarını** (zina ve livâta gibi haramlar dan) **korusunlar/avret yerlerini** (açılmaktan) **korusun lar/! İşte** (günahlara düşüp kirlenmelerindense) **bu kendileri için daha temiz** (bir hareket)**dir./**(din ve dünya bakımından) **daha faydalı** (bir davranış)**dır/! Mu hakkak Allâh onların** (kime bakmakta ve ne) **yapmakta olduklarını**(n görünen-görünmeyen yönlerini hakkıyla bilen bir) **Habîr’dir.**

﴾31﴿ **İmanlı kadınlara da de ki; gözlerini** (erkeklerin ve kadınların avret yerlerine bakmaktan) **yumsunlar ve tenâsül uzuvlarını** (zinadan ve şehvetle birbirine sürtünmeden) **korusunlar.** (Örf ve âdete göre, zorunlu olarak) **kendilerinden görünen** (yüzler, ayaklar ve el)**ler dışında ziynet** (mahalleri olan vücutlarının diğer yer)**lerini meydana çıkarmasınlar/**

kendilerinden (âdet gereği) **görünen** (yüzük ve kına gibi) **şeyler dışında** (örtünmesi gereken bilezik, halhal, küpe ve gerdanlık gibi) **süslerini** (bile) **açığa çıkarmasınlar/! Örtülerini başlarından doğru** (câhiliyet devrinde olduğu gibi arka taraflarına değil de,) **yakaları üzere** (, gerdanlarını, göğüslerini ve tüm vücutlarını kapatacak ve şekil belli etmeyecek bir halde) **atsınlar!** (Gizlemeleri gereken) **ziynet** (yer)**lerini** (hiçbir kimseye) **açmasınlar; ancak kocalarına veya babalarına yahut kocalarının babalarına ya da oğullarına veya kocalarının** (başka hanımlarından olan)**oğullarına yahut erkek kardeşlerine ya da erkek kardeşlerinin oğullarına veya kız kardeşlerinin oğullarına** (ya da amca ve da yıları gibi müebbet mahremlerine) **yahut kendi**(leri gibi imanlı ve hür) **kadınlarına ya da** (kâfir de olsalar câriyelerden) **sağ ellerinin mâlik bulunduklarına veya** (kadını erkekten ayıramayacak derecede bunak veya ahmak) **erkeklerden** (kadınla cinsel ilişkiye karşı) **ihtiyaç sahibi olmadıkları halde** (sadece arta kalan yemekler için) **peşe takılanlara yahut kadınların avret** (yer)**lerinden haberleri olmaya**(cak kadar küçük ola)**n o çocuklara** (açıvermeleri) **müstesnâ!** (Halhal gibi) **gizlemekte oldukları o ziynetleri bilinsin** (de, kendilerine meyledilsin) **diye ayaklarıyla da** (yere) **vurmasınlar! Ey müminler! Hep birlikte Allâh'a tevbe edin! Tâ ki siz** (iki cihan saâdetine kavuşarak) **felâha erebilesiniz!**

Hanefî mezhebinde; yüz, eller ve ayaklar avret değilse de, bun lara şehvetle bakılması haramdır. Dolayısıyla kadının, kendisine şeh vetle bakılacağına dâir en ufak bir endişesi bulunması halinde bu uzuvlarını yabancı erkeklere göstermesi câiz olmaz. Özellikle fitne kaynayan zamanımızda şehvetle bakanla bakmayanı ayırt edebilmek her kadının her an tespit edebileceği

bir şey olmadığından; kocaları ve mahremleri dışındakilere bu uzuvlarını, hele de câzibe merkezi olan yüzlerini göstermemeleri en uygun olandır! Burada geçen “Humur” kelimesinin; günümüzdeki türban ve çene altında düğümlenen başörtülerle terceme edilmesi, bu konuda sahâbe ve seleften gelen görüşlere ters düşmektedir. Zira bu husustaki riva yetler; bu kelimenin, baştan aşağı tüm bedeni örtecek “Çâr,çarşaf ve ferâce” gibi örtülerden ibaret olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu gibi yerlerde sahâbe ve seleften gelen rivayetler göz ardı edilerek sadece lügate bakılıp mana verilemez. Zira Kur’ân’ın tefsirini en iyi bilenler hiç şüphesiz ki vahyin nüzûlüne şâhit olan ve kastedilen manaları ilk ağızdan alan sahâbe topluluğu ile onlardan istifâde eden tâbi`în zümresidir. Âişe* (Radıyallâhu anhâ) *bu âyetin tefsirinde şöyle buyurmuştur: “Allâh muhâcirlerin hanımlarına rahmet etsin!* (Onlar Kur’ân’ın emirleriyle amel etmekte o kadar ileriydiler ki;) *Allâh-u Te`âlâ: “Çarşaflarını başlarından doğru yakaları üzere atsınlar!” âye tini indirince, onlar hemen çarşaf gibi büyük örtüleri başlarına geçi recek şekilde yarıp onlarla örtündüler.” “Ensar kadınlarının kocaları kendilerine bu âyeti okuduğunda ise; Kur’ân’a onlardan daha kuvvetli inanan görmedim! Her biri kalkıp büyük çarşaflara dolandılarve sa bah namazına o vaziyette çıktılar.” (Buhârî, Tefsîr: 251, No: 4480-81, 4/1782, 1783; İbn-i Hacer, Fethu’l-Bârî, Tefsîr: 24/12, No: 4758-59, 8/347, 348) *Bu sahih rivayetlerden açıkça anlaşıldığı üzere; bu âyet-i kerîmeyle amel eden sahâbe hanımlarından hiçbiri sadece başını örtecek şekilde bir örtü şekli edinmemiş, bilakis büyük çarşafların kenarlarını düzelterek ve baş geçirecek yeri yararak tüm bedenlerini kaplayacak şekilde tesettüre bürünmüşlerdir. Nitekim bu rivayetlerde geçen: “Murût” ve “Üzur”*

kelimelerinin müfretleri olan “Mırt” ve “İzâr” kelimeleri; lügatlerde “Çarşaf” anlamına gelen “Mülâe” kelimesiyle tefsir edil miştir. Zaten burada geçen “Humur” kelimesinin müfredi olan “Hımâr” kelimesi de, büyük müfessir Âlûsî (Rahimehullâh) *tarafından; çâr, çarşaf, ferâce gibi tüm bedeni kaplayan büyük örtü anlamına gelen “Mıkne’a” kelimesiyle açıklanmıştır. Dolayısıyla lügate doğru bakanlar da, bu kelimenin, günümüzde bilinen başörtüsü anlamına gelme diğini yakînen anlayacaklardır. Kur’ân âyetleri birbiriyle asla çelişmeyip, hepsi de birbirini tasdik ve tefsir ettiğine göre; Ahzâb Sûresi`nin 59. âyetinde “Cilbâb” emredilirken, burada sadece başörtüsünün emredilmiş olduğunu iddia etmek anlaşılacak bir şey değildir. Nitekim o âyette geçen “Cilbâb” kelimesi de; burada olduğu gibi, ibni Abbâs ve ibni Cübeyr* (Radıyallâhu anhüm) *tarafından: “Tepeden tırnağa tüm bedeni örten çarşaf” anlamına gelen “Mıkne’a” ve “Milhafe” gibi lafızlarla tefsir edilmiştir.(Taberî, No: 25977-78, 9/306; İbn-i Kesîr: 10/218-219; Âlûsî: 18/142, 22/88) Şu kadar var ki; orada hür kadınların câriyelerden ayrılması hikmetine binaen “Cilbâblarını üzerlerine çeksinler!” buyrulmuş, burada ise; çarşafın üst kısmının, göğüs bölgesi açıkta kalacak şekilde sırt tarafına atılması suretinde vâki olan câhiliyet uygulamasını iptal için: “Çarşaflarını başlarından doğru yakaları üzerine atsınlar!” buyrulmuştur. Dolayısıyla burada “İsti’lâ”* (üzerine alma) *manasında vârid olan (عَلَىٰ) harf-i cerrini "İntihây-ı gâye"* (son hududu bildirme) *manası için olan (إِلَى) harf-i cerriyle karıştırarak: "Yakalarına kadar başörtülerini indirsinler!" manasını tercih etmek asla doğru görülemez. Bilakis doğru mana: "Çarşaflarını başlarından itibaren, yakalarının üzerini tamamen örtecek şekilde aşağı doğru atsınlar!" şeklindedir.*

﴾32﴿ **İçinizden bekârları, kölelerinizden ve cariyele rinizden** (iman ve tak va sahibi olan) **salih kişileri /**(evlen me ye) **elverişli kişileri/ evlendirin! Eğer onlar fakir kimseler olduysalar, Allâh onları fazlından** (vereceği yeterli rızık ve kanaatle) **zengin edecektir.** (Dolayısıyla kız isteyeni fakir diye geri çevirmeyin!) **Al lâh** (, mahlûkatını rızıklandırmakla ni metleri tükenmeyecek derecede ge niş imkâna sahip olan bir) **Vâsi'dir;** (hikmeti gereği kimin rız kını genişletip kimin rızkını daraltacağını çok iyi bilen bir) **Alîm'dir. Bu evlendirme emri; nedb için olup, bekârları ve dulları evlendir me gibi hayırlı bir amele velileri ve yetkilileri teşvik eder mâhiyettedir ve bu işin Allâh katında sevilen müstehap bir iş olduğunu beyan eder. Zira her emir lafzı, vücup** (ve gereklilik) **ifade etmez!**

﴾33﴿ **Evlenme** (imkânı) **bulamayan o** (fakir) **kişiler, Allâh kendilerini fazlından zengin** (edip, mehir verme ve ev geçindirme imkânına sahip) **edinceye kadar** (zina ya düşmemek için) **iffetli olmaya çalışsın!** (Köle ve câriye olarak) **sağ ellerinizin sahip olduğu o kimseler ki,** (belli bir bedel ödeme karşılığında hürriyetlerine kavuşabilme leri için sizinle) **yazışma talep etmektedirler; eğer on larda** (söz verdikleri bedeli kazanma kabiliyeti, ahde vefa, güvenilirlik ve dindarlık gibi) **bir hayır bildiyseniz, on larla yazışın! Allâh'ın size vermiş olduğu malından on lara** (zekâtınızı) **verin!** (Câriyelerinizin zina yapmasına hiçbir zaman göz yummayın, hele de) **kendileri** (zinadan) **tam bir korunma istemekteyseler,** (fuhuştan para ka zanmak suretiyle) **o en alçak** (dünya) **hayatın**(ın) **malını arayasınız diye câriyelerinizi zinaya zorlamayın! Her kim onları zorlarsa, şüphesiz Allâh, zor lanma larının ardından** (onların günahlarını çokça

bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kendilerine son derece acıyan bir) **Rahîm'dir.**

﴾34﴿ **Andolsun ki; elbette gerçekten Biz si ze** (bu sû rede; hükümler, edepler ve had cezalarıyla ilgili) **pek açık nice âyetler, sizden önce geçmiş olan** (Yûsuf ve Meryem (Aleyhimesselâm) **gibi iftiraya uğrayan)lar**(ın başlarından geçen ilginç kıssalar) **dan birine benzeyen** (Âişe (Radıyal lâhu anhâ)**`nın) acayip kıssa**(sı ve ibret destanı)**, takvâ sa hipleri için de** (İslâm'ın hükümlerini tatbik ederken kimseye acımamaları ve iftiralara aldanmamalarına dâir) **büyük bir öğüt indirmişizdir!**

﴾35﴿ **Allâh, göklerin ve yerin nurunun sahibidir /** (güneş, ay ve yıldızlarla maddeten, peygamberler ve meleklerle de manen) **aydınlatıcısıdır/yöneticisidir** (; zira her şey ışıkla görünür hale geldiği gibi, tüm işlere O'nun yönetimiyle erişilir)**/varlık sahasına çıkarıcısıdır** (; ışık başkasını gösterdiği gibi, O da her şeyi var ederek görünür hale getiricidir)**/**(âlemlerde bulunanların) **hidâyetçisidir** (; nitekim tüm yaratıklar O'nun nuruyla, hidâyete erişebilmektedir)**/! O'nun nurunun** (aydınlatıcı özelliğinin) **acayip sıfatı; içerisinde büyük ve parlak bir kandil bulunan ve penceresiz** (olduğu için ışığı iyice koruyan) **bir oyuk gibidir ki, o kandil parlak ve berrak bir cam içerisin dedir. O cam ise sanki kendisi inci gibi pâk ve parlak bir yıldızdır ki;** (içinde bulunan fitil,) **doğuya da ait olmayan, batıya da nispet edilemeyen**(, dolayısıyla ara sıra güneş almayıp gün boyu güneşe maruz kalan Ortadoğu bölgesinin bereketli topraklarında yetişen çok faydalı) **ve mübârek bir ağaç olan zeytinden** (çıkan yağdan) **tutuşturulmaktadır. Onun yağı** (o kadar parlaktır ki)**, kendisine hiçbir ateş değmese bile, yakın olur ki** (neredeyse kendi kendine ortalığı) **aydınlatacaktır.** (İşte bu

Hakk'ın nuruna misal olan nur;) **nur üzerine** (katlanan) **pek büyük bir nurdur! Allâh dilediği kimseleri nuruna eriştirir. Allâh in sanlar**(ın ibret alması) **için** (, anlayabilecekleri şekilde) **örnekler açıklamaktadır. Zaten Allâh** (görünen-görünmeyen, gizli-açık) **her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

Buradaki teşbihlerin tefsirlerde birçok îzâh şekli varsa da, bazı ulemânın beyanına göre; İlâhî irşâd, tereddüde mahal bırakmayacak şekilde sağladığı yakînî inanç bakımından, ışığı koruyup dağılmasını önleyerek güçlendirmeküzere duvarda bulunan penceresiz bir oyuğa; kandilin orada sönmeyerek korunması, Kur'ân'ın değiştirilmekten korunmasına; İslâm'ın hidâyeti, gerçekleri ortaya koyma bakımından, yanan kandile; zaman aşımıyla şüphelere maruz kalmaması yönünden, şeffaf bir cama; Kur'ân ve Sünnet'in temsil ettiği vahiy, irşad delillerinin kaynağı olması bakımından mübârek bir ağaca; İslâm'ın müsâmahakârlığı ve kolaylığı, o ağacın yetiştiği ılımlı iklime; dinî irşatların kıyâmete kadar yenilenerek devamı, fitilin devamlı tutuşturulmasına; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in Kur'ân hükümlerini ümmetine açıklaması, sürüldüğü yeri parlatan hâlis zeytinyağına; o hükümlerin, bir öğreticiye ihtiyaç olmadan, neredeyse kendiliğinden anlaşılacak derecede âşikârlığı, o yağın ateş değmeden de kendi kendine aydınlatacak derecede parlaklık vasfına; kandilin ağaçta yetişen zeytinden çıkarılan yağdan tutuşturulması ise, asırlar boyu din âlimlerinin ictihâdının önemine benzetilmiştir.

﴾36﴿ **Yüksek yapılmasına/yüksek** (ve değerli) **tutulmasına/ ve içerlerinde adının anılmasına Allâh'ın izin** (ve emir) **vermiş olduğu o çok değerli evlerde** (tüm mescitlerde)**; işte oralarda sabahları ve akşamları/sabahleyin ve zevâlden**

sonraları (sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kılarak)**/ O'nu sürekli tesbîh eder!..**

﴾37﴿ **Öyle değerli nice erler ki; ne** (yolculuktaki) **bir ticaret, ne de** (memleketlerindeki kârlı) **bir satış, on ları** (dille ve kalple) **Allâh'ı zikretmekten, o** (farz) **na maz**(lar)**ı hakkıyla kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymamaktadır.** (Çünkü) **onlar kendisinde kalp lerin ve gözlerin** (kar şılaştıkları dehşetten dolayı yerlerinden fırlayıp, anlamaz ve görmez bir hal alarak, ba zen kurtuluş arzusu, bazen de helâk korkusuyla sağa sola doğru bakınarak) **dönüp duracağı büyük bir gü n**(ün şiddetin) **den korkmaktadırlar.**

﴾38﴿ **Tâ ki Allâh** (bu tesbîh ve korkularından dolayı,) **onlara yapmış oldukları** (güzel) **şeylerin** (herhangi birine göre değil de) **en güzeliyle karşılık versin, bir de onlara fazlından** (dünyada söz vermemiş olduğu ve akıllarından dahi geçmeyen nimet leri) **artırmada bulunsun! Zaten Al lâh, dilediği** (bu gibi) **kişileri** (yara tıkların sayıp bitiremeyecekleri kadar) **hesapsız rızık landırır.**

﴾39﴿ (Müminler sâlih amellerine karşılık ölçüsüz mü kâfatlara nâil olacaklardır,) **ama o kimseler ki kâfir olmuşlardır; onların** (sıla-i rahim ve maz lumlara yar dım gibi, iyilik adına yaptıkları) **amelleri, dümdüz ve geniş bir ovadaki bir serap gibidir ki, susayan kimse onu bir su zannetmektedir. Nihâyet o** (su sandığı şe yin yanı)**na geldiğinde onu** (su olarak bulmak bir yana, mevcut) **bir şey olarak** (bile) **bulamamış, ama onun yanında Allâh'ı**(n azâbını ve zebânilerini) **bulmuş tur da O, ona** (hak ettiği) **hesab** (ve cezas)**ını tasta mam vermiştir.** (İşte böylece kâfir de, Allâh katında sevap bulacağı inancıyla yaptığı birtakım iyi amellere son derece muh taç olacağı kıyâmet gününde, sevap yerine Allâh'ın bü yük azaplarıyla karşılaşınca,

çölde susuz kalan birinin, su sanarak nice gayretlerle kendisine ulaştığında hiçbir şey bulamaması nedeniyle pişmanlık ve üzüntüden da ha beterine tutulacaktır.) **Zaten Allâh hesabı çok çabuk gören bir Zât'tır!** (Zira herhangi bir kimsenin hesabını görmek, O'nu diğe rinin hesabından alıkoyamaz, zaten O'nun hesabı kulla rınki gibi sayıya ve hesap aletlerine bağımlı da değildir.)

﴾40﴿ **Ya da** (kâfirlerin amelleri, Hakk'ın nurundan yoksun olması yönünden) **çok derin bir denizdeki üst üste binen karanlıklar gibidir;** (denizin) **kendisini bir dalga kaplamaktadır ki; üzerinden başka bir dalga, onun üzerinden de** (yıldızları örtecek derecede koyu) **bir bulut** (denizi tümüyle bürümektedir)**!** (İşte bu bulutun, üst üste ve peş peşe gelen dalgaların ve de nizin karanlıkları,) **pek yoğun karanlıklar**(dır) **ki, onların bazısı diğer bir kısmın üstündedir!** (Bu karanlıklara tutulan kişi,) **elini** (gözünün önüne) **çıkardığı zaman onu görmeye yakın** (bile) **olamaz. Her kim ki Allâh** (onun nuru seçmediğini bildiği için) **ona nur vermemiştir, artık onun için hiçbir nur** (ve hidâyetten hiçbir nasip) **yoktur.** (İşte kâfirde bulunan inanç, söz ve amelle ilgili karanlıklar da onu, gözü önünde bulunan hakkı anlamaz ve hidâyeti görmez bir hale getirir.)

Rivayete göre bu âyet-i kerîme, câhiliyet döneminde gerçek din arayışına giren ve ruhbanlığa soyunan, İslâm geldiğinde ise inadına inkâr eden Utbe ibni Rabî`a hakkında inmiştir. Ama hükmü bütün kâfirler hakkında geçerlidir. Âyette zikredilen karanlıklar hakkında Übeyy ibni Kâ`b (Radıyallâhu anh) *şöyle demiştir: "İmansız kişi devamlı surette beş karanlık içerisinde dönüp durmaktadır; konuştuğu şirk sözleri bir karanlık, yaptığı kötü işler başka bir karanlık, gireceği mezar daha karanlık,*

çıkacağı mahşer zifiri karanlık, son durağı olan cehennem ise karanlıklar merkezidir." (Hâzin)

﴾41﴿ (Habîbim!) **Gör**(ür gibi bil)**medin mi ki, gerçek ten Allâh; göklerde ve yerde bulunanlar, bir de** (ha vada kanatlarını) **açıp uzatmakta olan dizi dizi kuş lar O'nu** (tüm noksan sıfatlardan tenzîh ile) **tesbîh etmektedir? Her biri** (kendisine ilham edilen) **duasını ve tesbî hini gerçekten bilmiştir. Allâh ise onların yapmakta olduklarını** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾42﴿ **Göklerin ve yerin mülkü** (, mülkiyeti, hükümrânlığı ve yönetimi) **sadece Allâh'a âittir!** (Herkesin son) **dönüş**(ü) **ancak Allâh'a** (olacak) **dır.**

﴾43﴿ (Ey insan!) **Görmedin mi ki, gerçekten Allâh** (parça parça) **bulutları** (istediği tarafa doğru) **sevk et mektedir, sonra** (bulutları birbirine ek leyerek) **onun** (parçalarının) **arasını birleştirmektedir, daha sonra da onu üst üste binmiş bir hale dönüştürmektedir? İşte sen yağmuru onun** (sıkıştırılmasından oluşan deliklerin) **aralarından çıkarken görmektesin! Yine O, gökte** (bulunan bulutlarda)**n; orada bulunan dağlar** (misali donuk ve büyük parçalar) **dan dolu** (taneleri) **indirmektedir de, onu dilediğine vurdurmaktadır, istediğindense onu çevirmektedir.** (O bulutun) **şim şeğinin ışığı** (aşırı parlaklığından ve çabukluğundan dolayı, bakanların) **gözler**(in)**i gidermeye pek yakın olmaktadır.**

﴾44﴿ **Allâh gece ile gündüzü** (birbiri ardınca getire rek, birini eksiltip diğerini artırarak, sıcaklık ve soğuk luk durumlarını değiştirerek) **çokça çevirmektedir. İşte gerçekten de bunda basî retlere** (ve düşünen akıllara) **sahip kimseler için elbette pek büyük bir ibret vardır** (ki, böylece Kadîm yaratıcının varlığına, birliğine, üstün gücüne ve sonsuz ilmine dâir yakinî bir inanca sahip olabilirler)**.**

﴾45﴿ **Allâh** (yerde) **hareket eden her canlıyı** (kendi ne âit) **bir sudan yaratmış** (ve suyu, o yaratığın dört temel unsurundan biri yapmış) **tır. İşte onlardan** (sü rüngenler gibi) **karnı üzere yürümekte olanlar var dır; onlardan** (insanlar ve kuşlar gibi) **iki ayağı üzere yürümekte bulunanlar da vardır; yine onlardan** (da varlar vesâir hayvanlar gibi) **dört** (ayak) **üzere yürümekte olanlar da vardır. Allâh** (aklınız erse de, ermese de) **dilediği şeyi** (dilediği şekilde) **yaratmaktadır. Şüphesiz ki Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten ve Kendisine hiçbir şey zor gelmeyen bir) **Kadîr'dir.**

﴾46﴿ **Andolsun ki; elbette Biz gerçekten** (türlü türlü delillerle hakikatleri) **iyice açıklayan/pek açık olan/ nice âyetler indirmişizdir. Allâh** (delilleri düşünerek hidâyeti seçtiğini bildiği için, doğru inanca muvaffak kılmayı) **dilediği kimseyi dosdoğru**(ca cennete kavuş turacak) **bir yola hidâyet etmektedir.**

﴾47﴿ **Ama o** (Allâh'ın hidâyetinden mahrum kalarak münafık ola)**nlar** (sa dece dilleriyle)**: "Biz Allâh'a da, o Rasûl'e de iman ettik ve** (onların emir ve yasakları na) **itaat ettik!" derler. Sonra da işte bunun ardından onların içerisinden** (bozgunculukta aşırı giden) **bir fırka** (bu iddiânın gereğini yerine getirmekten) **yüz çevirir. İşte onlar asla** (makbul mana da) **mümin kimseler değildirler.**

Bu âyet-i kerîme Bişr adındaki bir münafık hakkında inmiştir. Bu kişiyle bir Yahudi arasında arazi yüzünden bir anlaşmazlık çıktığında, Yahudi: "Kararı Muhammed versin!" demiş, o ise: "(Yahudi liderlerinden) Kâ`b ibni Eşref versin! Çünkü Muhammed hak yiyen biridir!" demiştir. İşte bu âyet: "İnandık!" dedikleri halde İslâm'ın hükmüne râzı olmayan münafıkların kâfirliğini tescillemiştir.

﴾48﴿ **Onlar Allâh**(ın kararın)**a ve aralarında** (ihtilaf ettikleri konuda) **hüküm vermesi için O'nun Rasûlü ne çağrıldıkları zaman birdenbire içlerinden bir fırka** (haksız olduklarını bildikleri için, İslâm'ın hük münden) **yüz çeviricidirler.**

﴾49﴿ (Ama) **şayet hak** (aleyhlerine değil de,) **lehleri ne olsa, itaat edenler hâlinde koşarak o** (peygambe rin kararı)**na gelirler.**

﴾50﴿ **Onların kalplerinde** (kâfirlik ve zâlimliğe meyil gibi) **bir nevî hastalık mı vardır; yoksa** (senden bir yanlışlık görüp de güvenleri sarsılarak senin hakkında) **şüpheye mi düşmüşlerdir yahut Allâh'ın ve Rasûlü nün** (yanlış karar vererek) **onlara zulüm** (ve haksızlık) **yapacağından mı korkmaktadırlar? Hayır!** (Bu sayılanların hiçbiri mevzuubahis değil dir, çünkü onlar İslâm'ın hükmündeki adâleti pekâlâ bil mektedir. Ama) **işte** (aslında) **ancak onlar** (baş kalarına haksızlığa yeltenen) **zâlimlerin ta kendileridir!**

﴾51﴿ **Aralarında** (tartışılan meselelerde) **hüküm ver mesi için Al lâh'a ve** (O'nun hükmünü a çık layacak) **Ra sûlüne çağrıl dıkları zaman, müminlerin sö zü ancak: "İşittik ve itaat ettik!" demeleri olmuştur.** (Onlara yakışan budur!) **İşte ancak onlar, fe lâha erenlerin ta kendileridir.**

﴾52﴿ **Her kim Allâh'a ve Ra sûlüne itaat eder,** (geç miş günahları yüzünden) **Allâh'tan korkar ve** (gelecek te de) **O'ndan hakkıyla sakınırsa, işte ancak onlar** (sonsuz nimetleri kazanarak) **kurtu luşa erenlerin ta kendileridir.**

﴾53﴿ **Onlar en güçlü yeminleriyle Allâh'a yemin ettiler ki; andolsun sen kendilerine** (cihada çıkma ları için) **emir verecek olursan, elbette kesinlikle çıkacaklar! De ki: "**(Yalan yere) **yemin etmeyin! Bi linen** (şekilde gücünüze göre) **itaat** (, yeminden da ha iyidir)**!/**(Sizin bu itaatiniz, yalan olduğu) **bilinen**

bir tâattır!/ Şüphesiz ki Allâh sizin yapmakta olduklarınızı(n görünen ve görünme yen tüm yönlerinden hakkıyla ha berdâr olan ve herkese hak ettiği kar şılığı verecek olan bir) **Habîr'dr."**

﴾54﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Hem kalp lerinizle, hem de dillerinizle) **Allâh'a da itaat edin, o Rasûl'e de tâatta bulunun! Eğer yüz çevirirseniz** (, ona değil, ke size yüklenmiş olan şey de özellikle sizin üzerinizde (bir görev olarak bâki)**dir. Eğer** (tüm emirlerinde) **ona itaat ederseniz,** (hakka ve) **hidâyete erişirsiniz. Zaten o Rasûl**(üm) **üzerine, pek açık/**(hükümleri) **açıklayıcı/ duyuru dan başka bir şey yoktur!**

﴾55﴿ **Allâh, o iman** (şartlarını şeksiz şüphesiz tasdik) **etmiş olan ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemiş bulunan sizlere** (şöyle) **vaad**(ler)**de bulunmuştur ki; kasem olsun; elbette onlardan önceki** (imanlı ve itaatli) **kimseleri** (yeryüzünde hükümrân kılarak) **halîfe kıldığı gibi/**(düşmanları olan kâfirleri helâk ettikten sonra onların) **yerlerine geçirdiği gibi/kesinlikle onları da yerin tamamında** (diledikleri gibi yönetimi ele geçiren) **halîfe**(ler) **yapacaktır/**(düşmanlarını helâk edip) **yerlerine geçirecektir/, yine andolsun ki; elbette onlar için seçip beğendiği** (İslâm) **dinlerini mutlaka kendileri için** (yüceltip tüm dinlere gâlip kılarak ve düşmanlarının onun aleyhindeki gayretlerini boşa çıkararak, o dini her konuda hükümleriyle sürekli amel edebilecekleri şekilde) **iyice sâbit kılacaktır ve yine yemin olsun ki; elbette** (düşmanlarından) **korkularının ardından onları**(n durumlarını) **gerçekten mükemmel bir güvenceyle değiştirecektir. Çünkü onlar** (sadece) **Bana ibadet etmektedirler, Bana hiçbir şeyi ortak koşmamaktadırlar! İşte her kim bu** (müjdenin zuhûru)**ndan sonra** (dinden dönerek) **kâfir olursa/** (bu mûcizeyi gördüğü halde iman etmeyerek) **kâfir kalırsa/, işte** (kâfirlik ve azgınlıkta

haddi aşan) **fâsıkların ta kendileri ancak onlardır./ İşte her kim bundan sonra nankörlük yaparsa, işte** (isyanda sınır tanımayan) **fâsıkların ta kendileri ancak onlardır./**
Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbı Mekke'de on sene korku içerisinde yaşadılar. Medîne'ye hicretlerinden sonra da sabah akşam silah taşımak zorunda kalınca, içlerinden birinin: "Güven içinde yaşayacağımız ve silahımızı bırakabileceğimiz bir gün görmedik!" demesi üzerine bu âyet-i celîle nâzil oldu. O zaman Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Çok az bir zaman sonra sizden biri büyük bir topluluk içerisinde yanında hiç bir silah taşımadan güven içerisinde oturabilecektir!" buyurdu. Allâh-u Te`âlâ da bu vaadini yerine getirerek Habîbini doğru çıkardı. Böylece sahâbe topluluğunu Arap yarımadasına hâkim kıldı, doğu ve batının en ücra köşelerini bile onlara fethettirdi, Kisrâların, Kayserlerin imparatorluklarını onların eliyle parçalattı ve müminleri dünyada hükümrân kıldı. Tabiî ki bu âyet, gaybla ilgili bir haberin doğru çıkması yönüyle, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in nübüvvetinin doğruluğuna delil olduğu gibi, Hulefâ-i Râşidîn diye bilinen dört halîfenin hilâfetinin sıhhatine de delil teşkil etmektedir, zira bu âyette vaad edilen müjdelerin onlar döneminde gerçekleştiği ittifak konusudur! (Nesefî, Beyzâvî, Hâzin)
﴾56﴿ (Artık ey müminler!) **O** (farz) **namaz**(lar)**ı hak kıyla kılın, zekâtı verin ve o Rasûl**(ün diğer bütün emirlerin)**e itaat edin! Tâ ki siz** (tarafımdan) **rahmet olunasınız!**
﴾57﴿ (Habîbim!) **Sakın o kâfir olmuş kimseleri yer** (yüzün)**de** (kendilerini yakalamaktan Allâh'ı) **âciz bıra kacak kimseler sanma! Barınacakları yer ancak o ateştir! Andolsun ki; elbette o, ne kötü varılacak yer ol muştur.** (Artık sonları böyle

bir azap olan kişilerin, dünyada ve âhirette Allâh'ın azâbından kurtulmaları nasıl beklenebilir?)

﴾58﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Sağ ellerinizin sahip olduğu** (köle ve câriyeleriniz olan) **kimseler ve içinizden** (bülûğa erip) **rüyalan**(arak olgunlaş)**maya ulaşmamış kişiler; sabah namazından önce, kuşluk vakti** (kaylûle yapmak için) **elbisenizi** (çıkarıp) **bırakmakta olduğunuz zaman, bir de yatsı namazından sonra** (yatarken bir iş için yanınıza girmeleri gerektiğinde, bir gün ve bir gecede toplam) **üç kere sizden izin istesin**(ler)**!** (Bu üç vakit,) **sizin** (istirahat) **için üç** (kere) **avret** (yerlerinizi açık bırakabileceğiniz halvet vakitleri) **dir. Onlardan sonra ne sizin üzerinize, ne de onlar üzerine** (izinsiz yanınıza girmeleri hususun da) **hiçbir günah olmamıştır.** (Köleler, hizmetçiler ve çocuklar ev ihtiyaçlarınızı görmek için) **yanlarınızda; bir kısmınız diğer bir kısmın çevresinde dönüp dolaş**(mak zorunda kal)**ıcıdırlar.** (Bu yüzden her vakit sizden izin isteyemeyebilirler.) **İşte Allâh âyetleri böylece** (eşsiz bir açıklamayla) **sizin için beyan etmektedir. Zaten Allâh** (kullarının yararlarını çok iyi bilen bir) **Alîm'dir;** (bütün hükümlerinde onların kârını gözeten bir) **Hakîm'dir.**

Rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Müdlic isimli bir çocuğu kuşluk vakti Ömer (Radıyallâhu anh)`ı çağırmaya göndermiş, o da âniden yanına girdiğinde onu, görülmek istemediği bir halde görmüş, bunun üzerine Ömer (Radıyallâhu anh): "İsterdim ki Allâh-u Te`âlâ bu vakitlerde çocuklarımızın ve hizmetçilerimizin yanımıza girmesini yasaklasa!" diye bir temennide bulunmuş, Allâh-u Te`âlâ da bu âyeti indirmiştir. Bunu duyan Ömer (Radıyallâhu anh) secdeye kapanmıştır. Dolayısıyla insanlar, avret konularını ve mahrem

durumlarını yabancılara anlatabilecek vasıfta olan çocuklara İslâm'ın bu hükmünü öğretip uygulattırmalıdırlar. (Âlûsî)

﴾59﴿ **Siz** (hürler)**den** (olan) **çocuklar** (bülûğa erip) **rüyalan**(arak olgunlaş)**maya ulaştıkları zaman, ken dilerinden önceki** (bülûğa ermiş) **kimseler** (dâima) **izin istediği gibi onlar da** (her vakit) **izin istesinler! İşte Allâh** (pek kıymetli) **âyetlerini böylece** (tam bir tafsîlatla) **sizin için beyan etmektedir. Allâh** (açıkladığı hükümlerin hikmetlerini çok iyi bilen bir) **Alîm'dir;** (bütün hükümlerinde kulların kârlarını esas alan bir) **Hakîm'dir.**

﴾60﴿ **O** (hayızdan ve çocuk doğurmaktan geri kalmış) **oturucu kadınlar ki** (yaşlılıklarından dolayı) **hiçbir nikâh ümidi taşımamaktadırlar; işte onların** (saç, boyun, boğaz ve diz gibi gizlemeleri gereken) **ziynet** (yer)**lerini açığa çıkarma çabasında olmayanlar halinde** (çar, çarşaf, ferâce gibi dış) **giysilerini** (çıkarıp) **bırakmalarında onlar üzerine hiçbir günah olmamıştır. Ama** (gençler gibi çarşaflarını çıkarmayarak) **iffetli olmaya çalışmaları onlar**(ın töhmetten uzak kalmaları) **için daha iyidir. Zaten Allâh** (onların erkeklerle ne konuştuklarını hakkıyla işiten bir) **Semî'dir,** (maksatlarını pek iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

Görüldüğü gibi; bu hüküm, şehvetten kesilen çok yaşlı kadınlara örtünme hususunda belli şartlarla biraz daha serbest hareket imkânı vermekteyse de: "Her düşeni bir kapan bulunur!" kelâmınca; onların da tesettüre son derece riâyetleri daha uygun görülmüştür.

﴾61﴿ (Ey özürlüler! Sağlıklı kişiler sizinle birlikte yemek istemezler düşüncesiyle veya gazaya çıkarken anahtarlarını size teslim edenler, evlerinden bir şey yemeniz hususunda size izin verdiyseler de, gönülden rıza göstermezler endişesiyle, onlarla birlikte yemekten ya da evlerine girip ihtiyaçlarınızı gidermekten

geri kalmayın! Ey sağlıklı kişiler! Siz de özürlü kişilerle birlikte yerken, hak geçer endişesine kapılmayın. Zira) **kendi** (eşlerinize ve çocuklarınıza âit) **evlerinizden yahut babalarınızın evlerinden veya annelerinizin evlerinden ya da erkek kardeşlerinizin evlerinden yahut kız kardeşlerinizin evlerinden veya amcalarınızın evlerinden ya da halalarınızın evlerinden yahut dayılarınızın evlerinden veya teyzelerinizin evlerinden ya da** (vekâleten veya koruma görevlisi olarak) **anahtarlarına sahip olduğunuz** (kölelerinizin evlerinden veya bostan ve ağıl gibi) **şeylerden yahut** (kendileri yokken evlerine girip yediğinizde son derece memnun olacaklarını bildiğiniz) **dostlarınız**(ın mekânların)**dan yemeniz hususunda, kör olan üzerine hiçbir güçlük olmamıştır; topal üzerine de hiçbir darlık yoktur; hasta üzerine de hiçbir günah yoktur; kendileriniz üzerine de yoktur!** (Ey Müslümanlar! Kiminizin tek başına misafirsiz yemeyerek kendini sıkıntıya sokmasına lüzum yoktur. Kiminizin de bir misafir geldiğinde mutlaka birlikte yemek için sıkıntılar çekmesine gerek yoktur. Bazınızın da; kiminiz az, kiminiz çok yediğinden veya iştah hususun da doğal farklılıklarınızdan ötürü ya da zengin fakir ayrımı yüzünden birlikte yemekten sakınması şart değildir. Çünkü) **toplu halde veya dağınık kimseler olarak** (tek tek) **yemenizde üzerinize hiçbir günah olmamıştır. Artık** (bahsi geçen mekânlardan) **birtakım evlere girdiğiniz zaman, Allâh tarafından** (vaad edilen büyük sevaplarla) **bereketlenmiş** (ve duyanın gönlünü) **pek hoş** (eden, hayırlı ve uzun) **bir sağlık dileğiyle** (din ve soy bakımından) **kendileriniz** (yerinde sayılan kimseler)**e selâm verin/** (girdiğiniz yerler boş veya mescit gibi yerlerse: “Selâm bize ve Allâh’ın sâlih kulları üzerine olsun!” anlamına gelen: “es-Selâmü aleynâ ve alâ i’bâdillâhi’s-sâlihîn” sözünü söyleyerek)

kendi nefislerinize selâm verin/! İşte Allâh (bu üstün ahkâmı ihtivâ eden) **âyetleri böylece** (misli görülmemiş bir açıklamayla) **sizin için beyan etmektedir. Tâ ki siz** (açıklanan hükümleri iyice) **anlayasınız** (da gereğiyle amel ederek iki cihan saâdetini kazanasınız)**!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayet edildiğine göre; Allâh-u Te`âlâ: "Ey iman edenler! Aranızda mallarınızı bâtıl yolla yemeyin!" âyetini indirince, Müslümanlar, hasta, kötürüm, topal ve kör gibi özürlülerle birlikte yemekten çekinmeye başladılar ve: "Yemek bizim en değerli malımız, Allâh bize mallarımızı bâtıl yolla yemeyi yasakladığına göre dikkatli olmalıyız, çünkü görmeyen kişi yemeğin güzel tarafını fark edemez, topal rahat oturup yemekte bize iştirak edemez, hasta da iştahsız olacağından hakkını yiyemeyebilir!" gibi laflar ederek sıkıntıya girdiler. Ayrıca özürlüler, misafir olarak birinin evine giderlerdi. Ev sahibi onlara ikram edecek bir şey bulamayınca onları alır, âyette zikredilen yakınlarının evlerine götürüp yedirirdi. Kötürümler de: "Bizi aldı başkasının evine götürdü!" diyerek bu hususta sıkıntıya girerlerdi. Yine böylece cihada gidenler evlerinin anahtarlarını kötürümlere verir ve: "Biz size evimizde bulunandan yemenizi helâl ettik!" derlerdi. Ama özürlüler: "Sahibi olmayan evlere giremeyiz!" diyerek bundan sakınırlardı. İşte Allâh-u Te`âlâ da bu âyet-i kerîmeyi indirerek onlardan bu sıkıntıları kaldırdı. (Hâzin)

﴿62﴾ **Müminler ancak o kimselerdir ki; Allâh'a ve Rasûlüne** (samimi kalple) **inanmışlardırve onunla birlikte** (, cuma, bayram namazları , harp ve istişâre toplantıları gibi insanları) **bir araya getiren önemli bir iş üzere bu lunduklarında kendisinden izin iste**(yip, oda kendilerine izin ver)**medik çe** (onun meclisinden başka bir yere) **gitmezler.** (Habîbim!) **Şüphe**

siz o kimseler ki senden izin istemektedirler, işte ancak onlar Allâh'a ve Rasûlüne (gerçekten) **iman etmekte olan kimselerdir!** (İşte samimi Müs lüman`ı münafıktan ayıran ölçü budur. Çünkü müna fıkların âdeti, bir bahâne bularak bu gibi sorumluluk getiren yerlerden sıvışıp kaçmaktır.) **Artık onlar bazı önemli işleri için senden izin istedikleri zaman, onlardan dilediğine izin ver.** (Bir özre dayalı olsa bile) **yine de** (dünya işini din işine tercih ettiklerinden dolayı) **onlar için Allâh'tan bağışlanma talebinde bulun! Şüphesiz ki Allâh** (kullarının kusurlarını çokça ba ğışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (onlara çok acıdığı için kolay lık sağlayan bir) **Rahîm'dir.**

﴾63﴿ **O Rasûlün** (sizi önemli bir iş için) **çağırması nı, aranızda bir kısmınızın diğer bir kısmı çağır ması gi bi** (, katılıp katılmama hakkına sahip olduğu nuz ve izinsiz ayrılmakta serbestbulunduğunuz bir çağrıya denk) **tutmayın!/O peygamberi çağırmayı aranızda bir kısmınızın diğer bir kısmı** (yüksek sesle ve adıyla) **çağırması gibi kılmayın!** (Bilakis ona, tazîm ve saygı ifade eden "Nebî" ve "Rasûl" sıfatlarıylave kısık sesle nidâ edin!)**/O Rasûlûn duasını** (ve bed duasını) **bir kısmınızın diğer bir kısma duası gibi tutmayın** (, zira sizinki ihtimalli, onunkiise kesinlikle kabuldür)**!/ Allâh, içinizden birbirinin arkasına sak lanarak/**(izin alan kişinin ardına takılıp ona) **sığınarak/giz lice yavaş yavaş** (Rasûlûllâh (Sallâl lâhu Aleyhi ve Sellem)**`in cemaatinin) ara** (sın)**dan sıyrılıpçıkmakta olan o kişileri kesinlikle bilmektedir. Artık O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun/o nun / em rine karşı duran o kişiler/O'nun/onun/emrinden** (mü minleri) **en gelleyen o kişiler/, kendilerine** (dünyada katliâm, zelzele, zorba yönetim ve kalp katılığı gibi) **büyük bir fitne**(ve sıkıntı) **isâbet**

etmesinden ya da (âhirette) **onlara çok acı verici büyük bir azâbın çarpmasından sakınsın**(lar)**!**

﴾64﴿ **İyi bilin ki; göklerde ve yerde bulunanlar** (mülkiyet ve yönetim bakımından) **gerçektende sa dece Allâh'a aittir. O** (Rabbiniz)**,** (inanç, amel , nifak, ihlâs, karşı gelme ve söz tut ma gibi) **üzerinde bulun duğunuz şey**(ler)**i de, o** (münafık ola)**nların Kendi sine döndürülecekleri, O'nun da onlara yapmış oldukları şeyleri**(n kazandırdığı azâbı) **haber vere ceği** (kıyâmet) **günü**(nde başlarına gelecekleri) **de muhakkak bilmektedir. Zaten Allâh her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.** (Dolayısıyla hiçbir hâliniz asla O'na gizli değildir!)

YİRMİBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Furkân

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. İbni Abbâs ve Katâde (Radıyallâhu anhüm)`ün rivayetine göre; 68-70. âyet-i kerîmeler Medenî'dir. 77 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O Zât'ın** (hayrı ve) **bereketi dâima pek çok olmuştur/O Zât dâima pek ulu olmuştur/ ki O,** (hakkı bâtıldan ve helâli haramdan ayırıcı vasfıyla) **Furkan** (ismine sahip olan Kur'ân) **ı** (en büyük) **kulu** (Muham med (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**)** **üzerine** (hâdiseler gerektirdikçe, zaman zaman) **peyderpey indirmiştir, tâ ki o** (peygamber ve Kur'ân)**,** (insan ve cin toplumları dâhil) **bütün âlemler için bir uyarıcı/bir uya rı/ olsun!**

﴾2﴿ **O Zât ki; göklerin ve yerin mülkü** (ve hükümrânlığı, sahipliği ve yönetimi) **sadece Kendisine ait tir;** (Yahudi ve Hristiyanların inançlarının tersine) **hiç bir çocuk edinmemiş tir;** (putperestlerin sandığı gibi) **Kendisi için mülkte hiçbir ortak da bulunmamak tadır;** (Mecûsîlerin iddia ettiği gibi nur ve karanlığın hiçbir etkisi olmaksızın) **her şeyi O yaratmıştır da böylece onu** (kendisi hakkında dilediği özelliklere elverişli bir şekilde) **tam bir ayarlama ile takdir et miştir.** (Nitekim O yaratıkların en mükemmeli olan insanı; akıl, idrak, düşünce, yönetim, farklı sanatları geliştirme gibi birçok özelliklere kabiliyetli şekilde yaratmıştır.)

﴾3﴿ **O** (kâfir ola)**nlar ise; O'nu**(n gibi güçlü ve yüce bir İlâh'ı) **bırakıp birtakım** (âciz ve zavallı) **ilâhlar edinmişlerdir ki; hiçbir şey yaratamamaktadırlar, üstelik kendileri yaratılmaktadırlar, kendileri için bile ne bir zarar**(dan

kurtulmay) **a, ne de bir fayda** (sağlama)**ya sahip olamamaktadırlar, ne bir** (diriyi) **öldürmeye, ne bir** (kimseyi) **yaşatmaya, ne de bir** (ölüyü) **diriltmeye güç yetirememektedirler!**

﴾4﴿ **O** (Nadr ibni Hâris gibi) **kâfir olmuş kimseler: "İşte bu** (Kur'ân) **bir yalandan başkası değildir ki; onu o** (kendi kendine) **uydurmuştur,**(Mekke'de bulu nan) **başka başka** (Ehl-i Kitap) **toplumlar**(ı) **da on**(u uydurmay)**a karşı kendisine yardımcı olmuşlardır!" dedi**(ler)**. Böylece onlar** (Allâh'tan gelen mucize bir kitabı uydurma kabul ederek ve suçsuz bir kişiyi Allâh'a ifti racılıkla itham ederek) **gerçekten büyük bir zulüm ve** (asla doğruluk ihtimâli barındırmayan) **büyük bir yalan işlediler.**

﴾5﴿ **Onlar** (Kur'ân'ın başkalarının yardımıyla beşer tarafından uydurulan bir şey olduğunu iddia ettikten sonra, yanlış zanlarınca bu yardımın şeklini açıklamak üzere)**: "**(Bu Kur'ân Allâh tarafından değildir! Bi lakis Rüs tem ve İsfendiyar gibi) **evvelkilerin yazmış olduğu hikâyelerdir ki; o onları**(n kendisi için) **yaz**(ılmasını ayarla)**mıştır /o onları yazdırmıştır/ da, artık onlar sabahakşam ona** (ezberlemesi için) **okunmaktadır!" dediler.**

﴾6﴿ (Habîbim! Sen de) **de ki: "Göklerde ve yerdeki bütün sırları** (; gelecekte olacak gaybları ve Kendisin den başka kimsenin bilemeyeceği gizli şeyleri) **bilmek te olan O Zât onu indirmiştir.** (Artık hem fesâhat ve belâğatiyle,hem de gaybî haberleri ihtivâsıyla mucizeliğini ispat etmiş bir kitabı nasıl evvelkilerin düzmecesi olarak değerlendirebiliyorsunuz? Siz bu iftiranızla çok tan azâbı hak ettiniz ama O sizin cezanızı peşin olarak göndermemektedir.) **Çünkü gerçekten O** (, tevbe etmeleri durumunda kullarının en büyük günahlarını bile) **dâima**

(bağışla yan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çok acıdığından bu sözün sahiplerine bile, dönmeleri için fırsat veren bir) **Ra hîm olmuştur.”**

﴾7﴿ **Yine dediler ki: “İşte bu Rasûl** (olduğunu sanan kişiy)**e ne oldu ki;** (bi zim gibi) **yemek yemektedir ve sokaklarda** (rızık temini için) **yürümektedir!** (Da vası doğruysa, niye bizden farklı bir yönü yoktur? Bu durumda bizden neüstünlüğü olabilir? Peygamberin yeme ve geçinme derdinden uzak bir melek olması ge rekmez miydi? Haydi insan oldu diyelim; o zaman) **ken disine bir melek indirilseydi de, onunla beraber bir uyarıcı olsaydı** (, böylece biz de meleğin tasdîkiyle onun peygamber olduğunu kolayca anlasaydık) **ya!**

﴾8﴿ **Ya da ona** (gökten) **bir hazine atılsaydı** (da, onunla geçim derdinden kurtulsaydı) **ya! Yahut** (en azından) **ona âit bir bostan olsaydı da** (zahmetsizce) **ondan yeseydi ya!” Bir de o zâlimler** (müminlere)**: “Siz büyülen**(erek delir)**miş/aldatılmış/**(haktan) **çev rilmiş/ bir adamdan başkasına uymamaktasınız!” dedi** (ler)**.**

﴾9﴿ (Habîbim!) **Bak** (gör) **ki; senin için nasıl** (uygun suz sözler söyleyerek ve kıyaslar uydurarak) **misaller açıkladılar da, böylece** (haktan tamamen) **sapıttılar. Artık onlar** (gerçek peygamberi sahtekârdan ayır ma hususunda kendilerini doğruya iletecek) **hiçbir yola imkân bulamazlar!**

﴾10﴿ **İşte O Zât’ın** (hayrı ve) **bereketi dâima pek çok olmuştur/O Zât dâima pek ulu olmuştur/ ki, O dileseydi senin için** (dünyada onların) **bu** (anlattıkları)**ndan daha iyisini; altlarından ırmaklar akmak ta olan çok kıymetli bostanları yaratırdı ve** (orada) **senin için sağlam köşkler yapardı!**

Ebû Ümâme (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle

buyurmuştur: “Rabbim bana Mekke vâdisini altın yapıp vermeyi vaad etti. Ben: ‘Hayır, yâ Rabbi! Ben bir gün doyayım, bir gün aç kalayım! Acıkınca Sana yalvarayım ve Seni zikredeyim, doyunca da Sana şükredeyim ve Sana hamdedeyim!’ dedim.” (Tirmizî, Zühd: 35, no: 2347, 4/575)

﴾11﴿ **Doğrusu onlar o** (kıyâmet) **ânı**(nı) **yalanlamış tırlar** (da o yüzden üstünlüğü sadece dünyalıkta sana rak, fakirliğin yüzünden peygamber liğine itiraz etmiş tirler. Artık bunda şaşılacak bir şey yoktur. Zira kıyâmete inanmayanların sana inanmaları beklenemez)**. Ama Biz o** (kıyâmet) **ânı**(nı) **yalanlamış olan kim selere, çok alevlendirilmiş korkunç bir ateş hazırlamışızdır!**

﴾12﴿ **O** (cehennem) **o** (kâfir ola)**nları** (beş yüz senelik mesâfe gibi) **pek uzak bir yerden gördüğü zaman/o onların görüş mesâfesinde olduğu zaman/ ona âit büyük ve müthiş bir öfkelenme** (sesi) **ve şiddetlice uzun uzun nefes alma işitirler.**

Ebû Ümâme (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Bana kasten iftira eden kişi cehennemin iki gözü arasında oturağını hazırlasın!” buyurmuştur. Bu, sahabeye çok ağır gelince: “Yâ Rasûlallâh! Biz senden bazı hadisler naklederken fazla-noksan yapabiliriz!” dediler. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: “Ben sizi kastetmiyorum, ben ancak İslâm’ı lekeleme arayışıyla benim aleyhime iftira edeni kastediyorum!” buyurdu. O zaman: “Yâ Rasûlallâh! Sen ‘Cehennemin iki gözü arasında...’ buyurdun, cehennemin gözü de mi var?” diye sorduklarında Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu âyeti okuyarak: “İki gözü olmayan onları nasıl görebilir?” buyurdu. (Taberânî, el-Mu’cemu’l-kebîr, no: 7599, 8/131; Müsnedü’ş-Şâmiyyîn, no: 3434, 4/320-321)

﴾13﴿ (Her biri kendi şeytanıyla aynı zincirde ve buka ğılar içerisinde elleri boyunlarına) **sıkıcabağlananlar hâlinde onun** (; o korkunç ateş tabakalarının) **pek dar bir yerine** (tahtaya çivi sokulurcasına zorla) **atıldık ları zaman, işte orada** (ölüm temennisiyle: "Ey ölümüm! Şimdi tam zamanın, neredesin gel!" diyerek) **tam bir yok oluş çağrısı yaparlar.**

﴾14﴿ (O zaman kendilerine denilir ki:) **Bugün bir kere yok olmayı davet etmeyin, birçok kere yok oluşu çağırın!** (Çünkü sizin azâbınız çeşit çeşit olduğundan her biri bir ölüm sebebidir. Aynı zamanda azâbınız hiç tükenmeyip dâima tazelenmektedir.)

﴾15﴿ (Habîbim!) **De ki: "İşte bu mu daha iyi, yoksa o takva sahiplerine vaad edilmiş olan ebedî lik cenneti mi? O** (cennet) **onlar için** (Allâh-u Te`âlâ'nın ilminde ve Levh-i Mahfûz'da, iyi amellerine) **bir karşı lık ve** (neticede) **varacakları bir yer olmuştur.**

﴾16﴿ **Ebedî kalıcılar olarak! Onlar için orada dile dikleri** (rûhânî ve cismânî türlü türlü nimetler ve can ların çektiği pek lezzetli) **her şey vardır. Bu** (müjde)**,** (gerçekleştirilmesi) **Rabbin tarafından üstlenilen ve** (mü minler tarafından arzulandığı gibi melekler tara fından da müminler adına) **istenen/istenmeye değer/ bir vaad olmuştur."**

﴾17﴿ **O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun o** (kâfir ola) **nla rı, Allâh'ı bırakarak tapmakta oldukları** (melekler, pey gamberler ve putlar gibi) **şeyler le birlikte** (manevî huzuruna toplamak üzere) **haşredeceği ve** (tapanlarını rezil etmek için onlara)**: "İşte Benim şu kullarımı** (kendinize ibadete davet ederek) **siz mi saptırdınız, yoksa** (irşâd edici kitap ve peygamberden yüz çevirip, sağlıklı düşünceyi ihlal ederek) **o** (doğru) **yolu şaşmış olanlar kendileri miydi?" diyeceği gün** (yaşanacak dehşetleri hiçbir ibâre anlatamaz)**!**

﴾18﴿ **Onlar** (kendilerine yöneltilen bu ağır soru kar şısında şaşkınlığa kapılarak)**: “**(Eş ve ortaktan tenzîh ve) **tesbîh Sana!** (Kimimiz masum, kimimiz de davetten âciz varlıklarolduğumuz için) **Seni bırakıp da birta kım dostlar edinmemiz bizim için yakışık alan bir şey olma**(zken, Sana ibadeti bıraktırıp bizi ilâh edinme ye başkalarını teşvik etmemiz, hakkımızda düşünüle cek bir şey olma)**mıştır!** (Dolayısıyla onları saptıran biz değiliz!) **Lâ kin Sen onları da, babalarını da** (Sana şükretsinler diye türlü türlü nimetlerle) **faydalandırdın,** (ama onlar hidâyet sebeplerini, sapıklıknedenlerine çevirerek şehvetleri ne boğuldular da) **nihâyet onlar** (Senin nimetlerini, âyetlerini ve tevhîdini anlamayıp) **o** (iman ve) **zikri unuttular. Zaten onlar** (Senin o yanılmaz ilminde ve isâbetli kaderinde) **helâk olan/hayırsız/bozuk/ bir toplum olmuştular./Böylece onlar** (imanı ve zikri terk ede rek) **helâk olan bir topluluk oldular./” dediler.**

﴾19﴿ (O zaman Biz onları rezil etmek üzere şöyle bu yurduk:) **“**(Ey bâtıl ilâhlara tapanlar!) **İşte** (: ‘Bizi bunlar saptırdı!’ diye) **söylemekte olduğunuz o şey hakkın da gerçekten onlar sizi yalancı çıkardılar. Artık siz ne** (kendinizden) **bir** (azap) **çevirmeye, ne de herhangi bir yardıma güç yetiremezsiniz!** (Ey mükellefler!) **İçinizden her kim** (bunlar gibi şirk koşarak) **zâlim olursa, Biz ona** (, cehennemde ebe dî kalmak gibi) **pek büyük bir azâbı tattıracağız.”**

﴾20﴿ (Habîbim! Senin yemek yemeni ve çarşılarda do laşmanı peygamberliğine bir engelmiş gibi göstermeye çalışan o müşriklere tarafımızdan şunu bildir ki:) **Sen den önce peygamberlerden hiçbirini gönderme dik ki, mutlaka onlar elbette yemek yerler ve gerçekten sokaklarda yürürlerdi.** (Ey insanlar!) **Biz sizin bazınızı diğer bir kısım için bir fitne** (ve

imtihan vesîlesi) **yaptık.** (Bakalım) **sabredebilecek misiniz? Zaten senin Rabbin dâima** (sabredeni de, isyan edeni de hakkıyla gören bir) **Ba sîr olmuştur.**

﴾21﴿ (Dirilmeyi inkâr ettikleri için) **Bize** (hayırla) **kavuşmayı ümit etmemekte olan o kimseler/ Bize** (kötü bir şekilde) **kavuşmaktan korkmamakta olan o kimseler/: "Bizim üzerimize melekler indirilsey di** (de, insanlar değil de, onlar bize peygamber gönde rilseydi, en azından Muhammed'in doğruluğunu bize bildirselerdi) **ya! Yahut Rabbimizi görseydik** (de, ona uymayı bize O emretseydi) **ya!" dedi**(ler)**. Andolsun ki; muhakkak onlar kendi nefisleri hakkında çok büyüklük** (varsayımına gitmişler de, Allâh-u Te`âlâ'yı görmek gibi, çoğu peygambere bile nasip olmamış bir makama kendilerini lâyık) **görmüş lerdir/onlar içlerinde** (kâfirlik ve inat gibi) **büyük bir kibir gizlemişlerdir/. Bir de** (açık mucizeleri gördükleri halde görmezden gelip, kutsal ruhlara bile nasip olmayan makamları, murdar nefislerine yakış tırarak) **pek büyük bir azgınlıkla zulümde haddi aşmışlardır.**

﴾22﴿ (Ölüm ve azap) **melekleri**(ni) **görecekleri gün** (durumları hiç de iyi olmayacaktır)**!** (Melekler onlara)**: "İşte bugün o** (sizin gibi) **suçlular için hiçbir müj de yoktur!"** (diyeceklerdir.) **O** (kâfir ola)**nlar da** (meleklere)**: "**(Allâh'tan dileriz ki bu azâbı) **engel len**(mesi kesinleş)**miş bir yasak lamayla** (tamamen bizden uzaklaştırsın)**!" diyecekler.**

﴾23﴿ **Biz o** (kâfir ola)**nların** (misafir ağırlamak ve sıla-i rahîm gibi) **yapmış oldukları o** (iyi) **amele yö neldik de, nihâyet onu dağılmış bir toz** (gibi fayda görülemeyen değersiz bir şey) **hâline getirdik.**

﴾24﴿ **İşte o gün cennet ashâbı, yerleşim yeri yönünden de çok iyidir**(ler)**;** (gündüz ortasında) **isti râhat yeri bakımından**

da pek güzeldir(ler)**!**

﴿25﴾ **O** (birinci kat) **göğün o** (bembeyaz) **bu lutla ta mamen parçalan** (masının ardından sırayla her bir kat semânın yerlerinden kop)**acağı ve** (oralarda bu lunan) **meleklerin görülmemiş bir indirilişle peş peşe** (mahşer arazisine) **indirileceği gün** (, mülkün sadece Allâh'a ait olduğu anlaşılacaktır)**!**

﴿26﴾ (Dünyada kullar yetkili gibi görünmekteyseler de,) **işte o gün hak olan mülk** (; görünüşte ve gerçek te ezici bir saltanat ve genel bir istilâ) **sadece Rahmân'a âittir! O** (kıyâmet günü)**, kâfirler üzerine pek zor** (gele cek) **bir gün olmuştur.**

﴿27﴾ **O** (Ukbe ibni Mu'ayt adındaki) **zâlimin** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e iman ettikten sonra arkadaşı nın baskısıyla dinden döndüğü için pişman lığından) iki elini ısıracağı gü nü** (de anlat)**!** (Bu kişi üzüntüsünü açıklarken) **diyecektir ki: "Ey** (millet)**! Ne olaydı keşke ben o Rasûlle birlikte** (kurtuluşa erdirecek) **bir yol edineydim!..**

﴿28﴾ **Ey benim helâkim!** (Neredesin, gel!) **Ah ne olaydı ben falancayı bir dost tutmayaydım!..**

﴿29﴾ **Andolsun ki; gerçekten bana** (büyük bir imkân) **geldikten sonra o** (kelime-i şehâdet ve Kur'ân gibi) **zikirden beni elbette o saptırdı. Zaten şeytan** (gibi saptırıcı ar kadaşlar) **insanı** (he lâke sürükleyinceye kadar dostluğunu sürdüren, sonra yardıma en muhtaç olduğu zamanda ise) **tamamen yardımsız bırakan biri olmuştur."**

﴿30﴾ **O Rasûl**(üm Muhammed sizi Bana şikâyet etmek için) **dedi ki: "Ya Rabbi! Gerçekten benim kav mim işte şu Kur'ân'ı tamamen terk edil**(erek bir kenara itil)**miş bir şey edindiler."**

﴿31﴾ **İşte biz böylece** (sa na düşmanlar yarattığımız gibi) **her peygamber için de o** (şirk suçunu işlemiş) **mücrimlerden düşmanlar yapmı şızdır.** (Öy ley se onlar gibi sen de sab ret! Güzel netice mutlaka senin olacaktır.) (Seni isteklerine ulaştıracak ve düşmanlarına karşı sana yardım edecek) **Hâdî ve Nasîr olarak Rabbin yeterli olmuştur.**
﴿32﴾ **O kâfir olmuş kimseler** (senin peygamberliğine itiraz etmek için)**: "**(Diğer peygamberlere indi rilen kitaplar gibi) **Kur'ân** (da) **onun üzerine toplu ca tek bir defada indirilseydi ya!" dedi**(ler)**. İşte böylece onunla senin gönlünü iyice güçlendirelim** (de, onu kolayca ezberleyebilesin) **diye** (onu yirmi üç sene gibi uzun bir zaman zarfında pey derpey indirdik)**! Bir de Biz onu âyet âyet ayırarak tam bir tafsîlle beyan ettik.**
﴿33﴾ **Onlar sana** (peygamberliğini zedeleyici nitelikte yahut akıl almaz istekler hususunda ya da sende bulunmasını gerekli gördükleri bir vasıf hakkında) **hiçbir misal getirmezler ki,** (onun karşılığında) **mutlaka Biz sana o hakk** (olan cevab)**ı ve** (o konuda) **açıklama bakımından en güzel olanı getirmiş olmayalım!**
﴿34﴾ **O kimseler ki, yüzleri üzere** (ters döndürülmüş vaziyette mahşere sürülüp) **cehenneme haşr edileceklerdir, işte onlar, mekânca çok kötüdür**(ler)**, yolca da pek sapkındır**(lar)**.**
Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)*`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *şöyle buyurmuştur: "Kıyâmet günü insanlar üç sınıf olarak haşr edilecektir; bir sınıf yayalar hâlinde, bir sınıf binekliler olarak, bir sınıf da yüzleri üstü* (sürünerek)*!" O zaman: "Yâ Rasûlallâh! Yüzleri üstünde nasıl yürüyebilecekler?" denildiğinde: "Şüphesiz onları ayakları üzere yürütmeye Kâdir olan Zât, onları yüzleri üstünde yürütmeye de Kâdir'dir! Muhakkak ki onlar suratlarını*

her bir tümsekten ve dikenden korumaya çalışa(yım derken çok zor durumda kala)caklardır!" buyurdu. (Tirmizî, Tefsîr: 18, no: 3142, 5/305)

﴾35﴿ **Andolsun ki; elbette** (sana Kur'ân'ı verdiğimiz gibi) **Biz Mûsâ'ya da muhakkak o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **verdik. Beraberinde de kardeşi Hârûn'u** (tebliğ göre vinde kendisine destek sağlasın diye) **bir vezir yaptık.**

﴾36﴿ **Bunun üzerine Biz: "İkiniz de âyet lerimizi yalanlamış bulunan o kavme gidin!" buyurduk.** (Teb liğler karşısında inkârda ısrarcı olmaları üzerine) **so nunda onları bir daha** (bellerini doğrultup) **düzele meyecekleri bir şekilde görülmemiş bir helâk edişle kırıp geçirdik!**

﴾37﴿ **Nûh'un kavmini de;** (onu ve öncesindeki) **rasûlleri yalanladıkları zaman onları suyla boğduk ve kendilerini insanlar için** (ibretlik) **pek büyük bir âyet yaptık! Böylece Biz o zâlimler için** (kabirde de, âhirette de) **çok acı verici büyük bir azap hazırladık.**

﴾38﴿ (Hûd (Aleyhisselâm)`ın kavmi) **Âd'ı da,** (Sâlih (Aleyhisselâm)`ın kavmi) **Se mûd'u da, o** (peygamberlerini öldürüp, örülmemiş kuyunun içine atan) **Rass halkını da; işte bun**(ca toplum)**un arasında birçok asırlar** (halkın)**ı da** (inkârları yüzünden tam bir yıkıma uğrattık)**!**

Vehb ibni Münebbih (Radıyallâhu anh)`dan nakledildiğine göre; Rass kuyusunun halkı, hayvancılıkla geçinen bir toplumdu ki, putlara tapmaktaydılar. Allâh-u Te`âlâ onlara kendilerini İslâm'a davet etmek üzere Şu`ayb (Aleyhisselâm)`ı göndermişti. Ama onlar azgınlıklarında ısrarcı olarak Şu`ayb (Aleyhisselâm)`a çok eziyetler de bulundular. Bir kere o örülmemiş kuyularının etrafında bulu nan evlerinde oturdukları sırada kuyunun

çökmesiyle birlikte kendileri de yurtları da yerin dibine batırıldı. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴾39﴿ **Her birine de;** (kendilerini kâfirlik ve günahlar dan engelleyici nitelikte) **şaşılacak örnekler açıkla dık on**(lar)**a! Her birini de tam bir parçalamayla darmadağın ettik.**

﴾40﴿ **Andolsun ki; o** (Kureyş'e mensup ola)**nlar** (ti caret için Şam'a gidip gelirken) **elbette** (üzerine) **o kötü** (taş) **yağmur**(u) **yağdırılmış olan o** (Lût kavminin he lâke uğramış beş vilâyetinin en büyüğü konumundaki Sedûm denen) **karyeye muhakkak varmışlardır.** (Yolculuk esnasında) **onu da mı hiç görmüyorlardı** (da, Allâh'ın azâbının bunca eserlerinden ibret al mıyorlar dı)**? Doğrusu onlar** (öl dükten sonra) **diriltilmeyi um mamakta/diriltilmekten korkmamakta/** (olan kâfir toplumlar) **olmuşlardır.** (Dolayısıyla geçtikleri yerler den, ibret alma niyetiyle değil, bindikleri merkepler gibi gafletle geçip gitmişlerdir.)

﴾41﴿ (Habîbim!) **O** (Ebû Cehil gibi kâfir ola)**nlar seni gördükleri zaman seni ancak bir eğlence** (malze mesi) **edinirler.** (Se ninle alay etmek için derler ki:) **"Allâh'ın peygamber olarak göndermiş olduğu kişi işte bu muymuş?!..**

﴾42﴿ **Gerçekten de** (bizi dinimizden çevirip İslâm'a sokmak için o denli gayret gösteriyor ki) **biz** (putları mıza sımsı kı sarılmış ve) **onlara** (ibadete) **karşı sab retmiş olmasaydık, elbette o bizi ilâhlarımızdan** (tamamen ayırarak doğru yoldan) **saptırmaya çok yaklaşmıştı!"** (Habîbim! Onlar senin sapık ve saptırıcı olduğunu savunmaktadırlar. Ama sen zannetme ki, Ben onları bu yanlış bilgiyle uzun süre yaşatacağım!) **Pek yakında o** (kâfirliklerinin kazandıracağı) **azâbı görecekleri za man, yolca kimin çok sapkın olduğunu bileceklerdir.**

﴾43﴿ (Habîbim! Şu birtakım taşlara tapan, sonra daha güzelini görünce öncekini bırakıp sonra bulduğuna dö nen kâfirlerin şaşılacak hâline bakıp da) **kötü arzusu nu ilâhı edinmiş** (ve tapınma gibi en önemli bir konuda hiçbir delil araştırmadan ve anlatılanları duymadan kafasına göre takılmış olan) **o kimseyi gördün mü? Şimdi on**(un gibi kendi isteğiyle sapıklığı tercih etmiş olan bir adam)**a sen mi bir vekil olacaksın** (da, bu du rumdaki bir kişiyi şirkten ve günahlardan alıkoyarak doğru yola ulaştıracaksın)**?**

﴾44﴿ **Yoksa sen sanıyor musun ki, onların pek çoğu gerçekten** (anlattığın nasihatleri istekli bir kulakla) **dinlemektedirler ya da** (gördükleri bunca huccet ve ibretleri) **anlamaktadırlar** (da bu nedenle iman ede cektirler)**? Onlar ancak** (duyduklarından ve gördüklerinden faydalanmayan bir takım) **davarlar gibidir! Doğrusu onlar yolca daha da sapıktır**(lar, çünkü hayvanlar sa hiplerine boyun eğer, iyilik edenle kötülük edeni ayırt eder, faydasının peşine düşüp zararından sakınır, bun lar ise velînimetleri olan Rablerini bile tanımazlar. Öy leyse artık yola gelirler diye onları çok önemseme)**!**

﴾45﴿ (Habîbim!) **Rabbin**(in sanat eserin)**e bakma dın mı ki;** (gün doğumuyla güneş doğumu arasında) **gölgeyi nasıl uzat**(ıp yerküreyionunla kaplat)**mıştır? Dileseydi elbette onu** (güneşin gideremeyeceği bir şe kilde sabit ve) **sakin kılardı!** (Biraz) **sonra güneşi o** (gölgenin varlığı)**na bir delil kıldık.** (Zira gölge, güneş ışığının cisimlere vurmasıyla bilinmektedir, gölgelerin halleri de, bir yerde ne kadar kalıp ne zaman kaybolacağı da yine güneşin hareketiyle tespit edilmektedir.)

﴾46﴿ (Daha) **sonra Biz** (güneşi parlatarak) **o** (gölgenin uzunluğu)**nu Kendi** (istediği)**miz** (yer) **e doğru** (çekip, güneşin

yükselmesi nispetinde azar azar, dikkatleri çekmeyecek şekilde) **pek kolay/pek az/ bir alışla çekip aldık.**

﴾47﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; sizin** (istirahatınız) **için geceyi** (karanlığıyla sizi örten) **mükemmel bir elbise, uykuyu ise** (his ve hareketleri durdurarak faaliyetle rinize) **kesinti sağlayan tam bir rahatlık** (sebebi) **yap mıştır, gündüzü de** (ihtiyaçlarınızı temin için) **bir ya yılma** (vakti)**/ bir dirilme** (zamanı)**/ kılmıştır!**

﴾48﴿ **Yine ancak O'dur O Zât ki; rüz gârları** (kulları na) **rahmetinin** (bir eseri olan yağmurun) **öncesinde müjdeciler hâlinde göndermiştir! Böylece Biz gök te**(ki bulutlarda)**n tertemiz/ temizleyici/ bir su in dirmişizdir.**

﴾49﴿ **Tâ ki** (kendisinde hiçbir bitki bulunmayan) **ölü bir toprağı onun sebebiyle** (türlü türlü bitkilerle ye şillendirip) **canlandıralım ve onu** (vâ dilerde akıtalım, havuz, sarnıç ve kuyu gibi yerlerde toplayalım da, su kaynaklarından uzak yerlerde) **yaratmış bulunduğu muz birçok davarlara ve insanlara içirelim!**

﴾50﴿ **Andolsun ki; elbette Biz on**(ca yağmur) **u o** (insa)**nlar**(ın yaşadığı fark lı topraklar) **arasında mu hakkak evirip çevirdik.** (Böylece bazı yağmuru bol, bazısını hafif, kimi yeri kurak, kimi yeri de çok yağış alan bir hâle getirdik.) **Tâ ki onlar iyice** (düşünüp) **öğütlensinler** (de ni metimizi takdir ederek şükretsinler)**! Ama insanların pek çoğu** (öğütlenmek bir yana,) **inkârdan/ nankör lükten / baş ka her şeyden kaçınmış** (,kâfirlik ve nan körlükte ısrar edip kalmış)**tır.**

﴾51﴿ **Dileseydik, elbette her bir karyede bir uyarıcı** (peygamber) **gönder**(ip senin yükünü hafiflet)**irdik.** (Lâkin Biz seni bütün insanlığa bir rasûl olarak gön derdik ki, bu ağır yükü tek başına taşıyasın da, sana hazırlamış olduğumuz tüm fazîletleri hak edesin!)

﴾52﴿ **Öyleyse kâfirler**(in uyumlu geçinme tek lifleri n)**e itaat etme ve o** (Kur'ân'ın akıcı üslûbu)**nun** (can alıcı beyanlarıy)**la onlara karşı pek büyük bir cihatla mücâhede et!**
﴾53﴿ **Ancak O'dur O Zât ki iki denizi salıvermiştir; işte bu** (ırmaklar) **tatlıdır, susuzluğu gidericidir/ se rinlik vericidir/, işte şu** (denizler) **ise tuzludur, ço raktır/ çok harâret vericidir/ çok acıdır/! O, ikisi arasına da** (kudretinden) **bir engel ve gö rünmez bir örtü koymuştur.** (Nitekim Dicle, denize karışıp yara yara fersahlarca akıp gittiği halde tadı bozulmaz.)
﴾54﴿ **Yine ancak O'dur O Zât ki;** (meni gibi hakîr bir) **sudan** (mükemmel) **bir insan yaratmıştır da böylece onu** (iki kısma ayırarak, kimini) **nesep ve** (soy bağını sağlayan erkekler, kimini de evlilik bakımından) **hısım** (lık kazandıran dişiler) **yapmıştır. Senin Rabbin dâima** (her şeye hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr olmuştur.**
﴾55﴿ **Onlar ise; Allâh'ı bırakıp, kendilerine ne fayda verebilen, ne de onlara zarar edebilen** (âciz) **şey lere tapmaktadırlar. Böylece kâfir kimse Rabbine karşı** (isyanda şeytana) **sırt veren** (, şerre destekçi) **biri olmuştur.**
﴾56﴿ (Habîbim!) **Biz seni ancak** (inananlar için) **bir müjdeleyici ve** (kâfirler için) **bir korkutucu olarak gönderdik.**
﴾57﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "**(İman ve ibadetle) **Rabbine bir yol edinmeyi iste miş olan kimse**(nin Allâh yoluna infakta bulunması) **dışında bu** (peygamberlik görevimin size ulaştırılma sı)**na karşılık ben sizden** (kendim için) **hiçbir ücret istemiyorum.** (Artık siz: 'Muhammed, daveti kar şılı ğında bizden mallarımızı istiyor. Bu da bize ağır geldiğinden kendisine uyamıyoruz!' diyemezsiniz!)**"**
﴾58﴿ **Sen** (ölümlülere güvenmeyi bırak da, kâfirlerin şerlerinden kurtulmak ve maddî imkâ n larına muhtaç olmamak için,) **O**

ölmeyecek olan diriye tevekkül et (; sadece O'na güvenip tüm işlerini ancak O'na ısmarla) **ve O'na** (üstün sıfatlarıyla övgüde bulunup) **hamde derek** (tüm noksan vasıflardan O'nu tenzîh ve) **tes bîhte bulun! Zaten O, kullarının günahları**(nın gizli ve açık olan ları)**na** (tam manasıyla vâkıf olup karşılıklarını hakkıy la verecek bir) **Habîr olarak yeterli olmuştur.**

﴾59﴿ **O Zât ki; göklerle yeri ve ikisi arasındakileri** (dünya günlerinden) **altı gün** (miktarına denk gelecek vakit)**de** (yoktan) **yaratmış, sonra** (bir mekâna yerleşmekten münezzeh olarak, Kendi murad ettiği mana üzere, Zât'ına yakışır şekilde) **Arş'a istivâ buyurmuştur/sonra** (emri ve hükmü) **Arş'a** (yönelip) **istivâ etmiştir/ sonra** (en büyük cisim olan) **Arş** (dâhil, tüm yaratıklar)**ı** (hükmü altına alıp, hepsini ilmen kuşatıcı şekilde) **istîlâ etmiştir/! O Rahmân ki, sen** (bu yaratılış konusunu, kendileri yaratılmış olanlara değil de, yarattıklarını hakkıyla bilici bir) **Habîr olarak O'na sor!**

"Allâh-u Te`âlâ'nın, kullarının fevkında oluşu" ve "Allâh-u Te`âlâ'nın mekândan münezzeh oluşu" gibi itikâdî meselelerle ilgili aklî ve naklî birçok delil, ayrıca; asırlarının imamları olan otuz üç müfessirin bu konudaki eşsiz beyanları; Rûhu'l-Furkan Tefsîrimizde, En'âm Sûresi: 3. ve 18. âyet-i kerîmelerin îzâhlarında tafsîlâtla zikredilmiştir ki, mütalaası kaçınılmazdır! (8/418-425, 511-535) Müteşâbih âyetlerden olan "Arş'a istivâ" konusunun îzâhı için bakınız: Âl-i İmrân Sûresi: 7; A'râf Sûresi: 54; Tâhâ Sûresi: 5.

﴾60﴿ (Habîbim!) **O** (müşrik ola)**nlara** (senin tarafın dan)**: "Rahmân'a secde edin!" denildiği zaman, on lar** (senin kendilerini Allâh'tan başkasına secdeye da vet ettiğini sanarak)**: "Rahmân da neymiş? Biz senin emretmekte olduğun şeye secde eder miyiz?" der ler, böylece bu** (Rahmân'a secde

emri) **onları** (imana karşı) **nefret** (ve uzaklık) **bakımından artırmıştır.**

﴾61﴿ **O Zât'ın** (hayrı ve) **bereketi dâima pek çok olmuştur/O Zât dâima pek ulu olmuştur/ ki, gökte** (yüksek köşk gibi görünen yıldız kümeleri, gezegenler ve büyük yıldızlar gibi) **birçok burçlar var etmiştir ve onda** (güneş gibi ısı ve ışık kaynağı olan) **bir kan dille, aydınlatan bir ay yaratmıştır.**

﴾62﴿ **Ancak O'dur O Zât ki;** (nimetlerini) **iyice düşü n**(üp de, yaratıcısının büyüklüğünü idrak et)**mek iste miş olan ya da** (sahip olduğu nimetlerden dolayı Allâh'a karşı) **bir şükür**(de bulunmak) **arzulamış olan kimse ler için geceyle gündüzü birbiri ardınca gelen/**(bi rinde yapılamayanın diğerinde kaza edilebilmesi için) **birbirinin yerine geçen/ şeyler yapmıştır!**

﴾63﴿ **Rahmân'ın** (özel rahmet ve nimetine mazhar olan) **kulları ancak o kimselerdir ki, yer üzerinde** (şımarıkça ve kibirlice değil de) **sükûnet, vakar ve tevâzuyla yürürler. Câ hil** (ve beyinsiz) **kimseler on lara** (eziyet edici bir şekilde) **hitapta bulundukların daysa,** (on lara uymayıp, kendilerini sıkıntı ve iftirâdan kurtaracak) **selâmetli bir söz söylerler./**(Şerlerinden kurtulmak için)**: "Selâmetle** (; herkes yoluna gi de bi lir)**!" derler./**

﴾64﴿ **O kimseler ki; Rableri için secde edenler ve kıyam du ra**(rak namaz kıla)**nlar hâlinde geceye erer ler /gece geçirirler/!**

﴾65﴿ **Yine o kişiler ki** (dualarında şöyle) **derler: "Ey Rabbimiz! Cehennem azâbını bizden çevir! Gerçekten de onun azâbı** (borçluya yapışan alacaklı gibi) **ayrılmaz** (ve bertaraf edilemez) **bir helâk ol muştur.**

﴾66﴿ **Muhakkak ki orası, bir yerleşim yeri ve bir ikametgâh olarak pek kötü olmuştur!"**

﴾67﴿ **O kimseler ki;** (kendileri veya çoluk çocukları hakkında) **harcama yaptıkları zaman,** (cömertlik hu dudunu aşıp, saçıp savurarak) **israf da etmezler,** (cimri ler gibi hakları çiğneyerek) **daraltma da yapmazlar. İşte o**(nların tüketimleri) **bunun arasında ölçülü bir şey olmuştur.**
﴾68﴿ **Yine o kimseler ki; Allâh'la birlikte başka bir ilâha tapmazlar,** (öldürdüğü bir kişi karşılığında kısas, İslâm'a girdikten sonra dinden çıkma ve evliyken zina yapma gibi) **hak**(lı nedenler) **ile olmadıkça, Allâh'ın** (, öldürülmesini) **yasakladığı o** (masum) **şahsı öldür mezler, zina da yapmazlar! İşte her kim bun** (ların mecmû'un)**u yaparsa, günahın**(ın) **cezasına kavuşacaktır.**
﴾69﴿ **Kıyâmet gününde azap onun için katlanacak tır ve o, alçak edilmiş olarak onun içerisinde ebedî kalacaktır.**
﴾70﴿ **Ancak** (kâfirlikten) **tevbe etmiş olan,** (Rabbine ve âhir zaman peygamberine) **iman etmiş bulunan, bir de** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih bir amel iş lemiş olan kimseler müstesnâ! İşte onlar ki, Allâh onların** (tevbeleri sebebiyle sil miş olduğu) **kötü işlerinin yerine** (iman ve taatlar gibi) **güzel şeyler yer leştirecektir.** (Artık onlar şirk yerine iman, müminleri öldürme yerine müşrikleri katletme,zina yerine de iffet vasfına sahip olacaklardır.) **/Allâh onların** (günaha sevk eden) **kötü huylarını** (ibadete yönlendiren) **iyi huylarla değiştirecektir./ Onların kötü işlerinin** (ka zandırdığıazaplar) **yerine** (âhirette) **güzel şeyler** (ve bol sevaplar) **yerleştirecektir./ Zaten Allâh dâima** (günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullara son derece acıyan bir) **Rahîm olmuştur.** (Bu yüzden bir günaha bir ceza, tevbe edene mağfi ret, tevbesinde sebat edene ise günahı kadar sevap vaad etmiştir.)

﴾71﴿ **Her kim** (günahları bırakıp, pişmanlık çekerek) **tevbe eder ve** (geçmiş kusurlarını telâfi etmek üzere) **salih bir amel işlerse, gerçekten de o,** (günahları sil dirip sevaplar kazandıran) **büyük bir dönüşle Allâh'a dönmüş olur.**
﴾72﴿ (Rahmân'ın seçkin kulları) **yine öyle kimselerdir ki; yalan** (konuşulan mekânlar)**a şâhit olmazlar** (bilakis şerre bulaşmamak için yalancıların ve günahkârların meclislerinden, özellikle de çalgılı yerlerden son derece uzak dururlar)**./Yalan** (yere) **şâhitlik yapmazlar./ Terk edilmesi gereken hayırsız şeylere** (rastgele) **uğradıklarında ise,** (oralardan yüz çevirerek) **şereflerini koruyan kimseler olarak geçip giderler.** (Bu meyanda fuhşî olaylara tanıklık etmezler, kusurları araştırmazlar ve müstehcen konuları kinâyeli olarak konuşurlar.)
Muhammed ibni Hanefiyye ve Mücâhid (Radıyallâhu anhümâ) bu âyet-i kerîmeyi tefsir ederlerken: "Onlar eğlence ve çalgı meclislerine katılmazlar!" buyurmuştur. İbni Mes'ûd (Radıyallâhu anh) ise: "Su ekini yetiştirdiği gibi, çalgı da kalpte mûnafıklık büyütür!" buyurmuştur. Bu âyetten anlaşıldığı üzere; yalan konuşulan, gayr-i meşrû eğlenceler bulunan ve ağıt yakılan meclislerde bulunmak, Allâh'ın methettiği kulların vasıflarından değildir. Çünkü bâtılı seyretmek, ona ortak olmak demektir. Ayrıca böyle meclislerde bulunmak ve onlara bakmak, bir hoşnutluk göstergesi olduğundan, böyle yerlerde bulunanlar o günahı işleyenlere ortak olurlar. Bu yüzden Îsâ (Aleyhisselâm): "Günahkârlarla oturup kalkmaktan son derece sakının!" buyurmuştur. (Nesefî, Hâzin, Âlûsî)
﴾73﴿ **Yine öyle kimseler ki;** (Kur'ân okunarak ve vaaz u nasîhat yapılarak) **Rablerinin âyetleriyle öğüt lendikleri zaman, onlara karşı sağırlar ve körler olarak** (yıkılıp) **düşmezler.** (Bilakis kavrayıcı kulaklar ve gerçeği gören gözlerle

âyetlerden istifâde ederler ve âyetleri duyar duymaz secdeye kapanırlar.)

﴾74﴿ **Yine o kimseler ki** (dualarında)**: "Ey Rabbimiz! Eşlerimizden ve zürriyetlerimizden** (bir kısmını iman ve taata muvaffak kılarak) **bizim için gözlere ay dınlık** (yap da, böylece bize hayırlı hanımlar ve çocuk lar) **bağışla! Bir de bizi** (yeterli ilme ve amele muvaffak ederek) **takvâ sahipleri için bir imam** (; hayır ve hidâyette örnek alınacak önderler) **kıl!" derler.**

﴾75﴿ **İşte onlar** (İslâm'ın hükümlerini hakkıy la yerine getirmenin zorluklarına) **sabretmeleri sebe biyle** (inci ve yakut tan yapılma) **yüksek köşklerle mükâ fatlandırılacaklardır. Ayrıca onlar orada** (melekler tarafındanhayırlı uzun ömür dileği anlamında) **bir tahiyye ve** (her türlü âfetlerden) **büyük bir selâmet** (dilekleri) **ile karşı lanacaklardır…**

﴾76﴿ (Ölmeksizin ve ayrılmaksızın) **içerisinde e be dî kalıcılar olarak! Bir yerleşim yeri ve bir ikametgâh olarak** (orası) **ne de güzel olmuştur!**

﴾77﴿ (Habîbim!) **De ki: "Duanız** (ve ibadetiniz) **olma saydı, Rabbim sizi ne yapsın?/Rabbim size niye de ğer versin?** (Çünkü değeriniz, ancak Rabbinizi bilme niz sayesindedir, yoksa hayvanlardan ne farkınız olur du?)**/**(Allâh'la birlikte başka ilâhlara) **tap**(arak şirk koş)**manız olmasaydı, Rabbim size n**(iy)**e** (azap) **yapsın?/ Fakat siz gerçekten** (benim tebliğlerimi) **yalan ladınız; artık pek yakında o** (azap)**,** (yakanıza) **yapı ş**(ıp sizi cehenneme düşürünceye kadar bırakmay)**an bir şey olacaktır!"**

YİRMİALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Şuarâ
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî(; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivâyete göreyse; 224-227. âyet-i kerîmeler Medenî dir. 227 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Tâ! Sîn! Mîm!**

﴾2﴿ **İşte bu** (sûrede buluna)**nlar** (Allâh-u Te`âlâ tarafından indirildiği âşikâr olan ve muhataplarınca manaları) **pek açık olan /**(hidâyet ve rüşdü açıkça ortaya koyan ve gerekli bilgileri) **iyice açıklayan/ o** (yüce) **kitabın âyetleridir.**

﴾3﴿ **Onlar inanan kimseler olmayacaklar diye** (üzüntünden) **ola ki sen kendini öldüreceksin!** (Böyle yapma! Kâfirler için bu kadar üzülmene değmez!)

﴾4﴿ (Kâfirleri zorla inandırmak) **isteseydik üzerlerine gökten bir âyet indirirdik de,** (imana mecbur bırakan o bela karşısında) **boyunları ona eğilenler oluverirdi/toplulukları/ önderleri** (bile) **ona boyun eğenlere dönüşüverirdi./**

﴾5﴿ **O** (müşrik ola)**nlara** (çok acıyan) **Rahmân** (Te`â lâ)**dan o yeni bir öğüt/yeni bir âyet/ geldikçe, mut laka onlar ondan yüz çevirici kimseler oldular.**

﴾6﴿ **Şimdi gerçekten de onlar** (kendilerine gelen Kur'ân'ı) **yalanlamışlardır. Fakat kendisiyle alay etmekte bulunmuş oldukları o şeyin** (dehşet verici) **haberleri** (dünyada İslâm'ın parlamasıyla yenilgiye uğradıklarında, âhirette ise cehennem azâbına düştük leri zaman) **muhakkak onlara gelecektir.**

﴾7﴿ **Onlar yere bakmadılar mı ki;** (kupkuru hâlinin ardından) **Biz orada** (türlü bitkilerden, övgüye değer ve çok faydalı) **her güzel çiftten nicelerini bitirmi şizdir.**

﴾8﴿ **İşte muhakkak ki bu** (anlatıla)**nda,** (o ürünleri bitirenin, kudret ve hikmeti mükemmel, nimet ve rahmeti bol bir Zât olduğuna dâir) **elbette pek bü yük bir âyet** (ve alâmet) **vardır. Ama onların çoğu** (hayra kapalı ve şerle damgalı oldukları için bu âyete) **inanan kimseler olmamıştır.**

﴾9﴿ **Şüphesiz senin Rabbin, elbette** (bu kadar âyet leri görüp de inanmayanlardan in tikam alma gücüne sa hip olan) **Azîz de,** (âyetlerden ibret alarak iman eden kullarına son derece acıyan) **Rahîm de ancak O'dur.**

﴾10﴿ **Rabbinin Mûsâ'ya nidâ ettiği zamanı da** (kav mine anlat) **ki: "Git o** (İsrâîloğullarının çocuklarını bo ğazlayarak haksızlık yapan) **zâlimler toplumuna!..**

﴾11﴿ **Firavun'un** (kendisine ve) **kavmine! On lar** (iman edip itaat ederek, Allâh'ın azâbından hâlâ) **hiç sakınmayacaklar mı?"**

﴾12﴿ (Bu emri alan Mûsâ (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "Ey Rabbim! Gerçekten de ben, onların beni** (hiç konuş tur ma dan) **yalanlamalarından korkmaktayım!**

﴾13﴿ (Onlar beni inkâr edecek diye) **göğsüm daralı yor,** (peltekliğimden dolayı) **dilim de çözülmüyor. Öyleyse Sen** (bana yardım etmesi için) **Hârûn'a da** (peygamberlik vermek üzere Cibrîl'i) **gönder!**

﴾14﴿ **Bir de onlar için benim üzerimde** (Kıptî'nin öldürülme davasıyla ilgili) **bir suç** (iddiâsı) **vardır. Bu yüzden** (tek başıma gittiğim takdirde elçilik görevimi tebliğ edemeden) **beni öldürmelerinden de endişe duymaktayım."**

﴾15﴿ (Allâh-u Te`âlâ onun bu iki isteğine cevaben) **buyurdu ki: "Hayır!** (Korkma! Onlar sana bir şey ya pamazlar.) **İkiniz de âyet** (ve mûcize)**lerimizle gidin! Gerçekten de Biz sizinle**

beraberiz ve (karşılaşacağı nız cevapları) **hakkıyla dinleyicileriz!**

﴾16﴿ **Hemen ikiniz Firavun'a gidin de deyin ki: "Muhakkak biz, âlemlerin Rabbinin elçisiyiz...**

﴾17﴿ **İsrâîloğullarını bizimle birlikte** (Şâm diyârı na) **gönder** (diyelim) **diye** (sana gönderildik)**!"**

﴾18﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm) **bunu Firavun'a tebliğ edince, hiç beklemediği bir teklifle karşılaşan Firavun) dedi ki: "Biz seni yeni doğmuşken** (himâye etmek üzere) **içimizde büyütmedik mi? Sen ömründen yıllarca aramızda kalmadın mı?**

﴾19﴿ **Ve sen** (bunca iyiliklerime) **nankörlük eden lerden olarak, yapmış olduğun o işini yaptın** (da benim yakınımı öldürdün)**!"**

﴾20﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm) **Firavun'a cevaben) dedi ki: "O zaman onu yaptım ama ben** (onun bir tokatla öleceğini) **bilmeyenlerdendim…**

﴾21﴿ **Nihâyet sizden korktuğumda hemen aranız dan kaçtım! Sonra Rabbim bana büyük bir hüküm** (; peygamberlik, özel ilim ve isâbetli anlayış) **bağışladı ve beni gönderilen** (peygamber)**lerden biri yaptı.**

﴾22﴿ **İşte şu** (: 'Otuz sene seni ben baktım!' diye kendisini başıma kakmakta olduğun nimet ise, İsrâ îloğullarını köle yapmış olmandır. (Sen onların erkek çocuklarını öldürdüğün için senin eline düştüm, yoksa annem-babam bana pekâlâ bakabilirdi. Şimdi sen işkence olan bir şeyi mi iyilik sayıyorsun?)**"**

﴾23﴿ **Firavun dedi ki: "O** (seni gönderdiğini iddiâ ettiğin) **âlemlerin Rabbi de neymiş?"**

﴾24﴿ **O dedi ki: "**(O,) **göklerin, yerin ve ikisi ara sındakilerin Rabbidir** (; yaratıcısı ve yöneticisidir)**. Eğer** (varlıkların

gerçeğini) **yakînen inceleyen kim seler olduysanız** (, gördüğünüz bunca cismin bir ta kım parçalardan derlenen ve dâima değişikliğe maruz kalan, dolayısıyla da sonradan yaratıldıkları ortada olan varlıklar olduğunu ve mutlaka tek bir yaratıcıya muhtaç olduklarını bilirsiniz)**!”**

﴾25﴿ **O, etrafındakilere: “**(Göklerin ve yerin sonra dan yaratıldığı hakkında bunun söylediklerini) **işit**(ip de taaccüp et)**miyor musunuz?” dedi.**

﴾26﴿ **O** (, göklerin ve yerin sonradan yaratılışını kabul etmeyen bu kişilere, hâdis ve fânî olduğunu dâimâ müşâhede ettikleri diğer bazı şeyleri örnek göstermek üzere)**: “**(O) **sizin de Rabbinizdir, evvelki babala rınızın da Rabbidir!” dedi.**

﴾27﴿ **O: “Şüphesiz ki; size gönderil miş olan bu rasûlünüz elbette bir delidir!” dedi.**

﴾28﴿ **O: “**(Benim Rabbim) **doğunun, batının ve iki si arasında bulunanların Rabbidir! Eğer siz anla makta olduysanız** (sözümün doğruluğunu bilirsiniz)**!” dedi.**

﴾29﴿ **O: “Andolsun ki; benden başka bir ilâh edinecek olursan, yemin olsun elbette seni mutlaka o** (benim işkenceli) **haps**(im)**e atılanlardan kılarım!” dedi.**

﴾30﴿ **O: “Ben sana pek açık/**(doğruluğumu) **açık layıcı/ bir şey getirsem de mi** (böyle yapacaksın)**?” dedi.**

﴾31﴿ **O: “Haydi onu getir** (de doğruluğunu kabul edeyim)**! Eğer sen** (bu davanda) **doğrulardan olduy san**(, bunu yaparsın)**!” dedi.**

﴾32﴿ **Bunun üzerine o, asâsını** (yere) **bıraktı da birdenbire o** (değnek)**, iri ve uzun**(, hiç şüphe götür meyecek şekilde) **apaçık bir yılan oluverdi.**

﴾33﴿ **Bir de elini** (koynundan) **çıkardı ki, birden bire o, seyredenler için** (hâ rikulâde nurlar saçarak gözleri kamaştıran

ve ufku kapatan) **bembeyaz bir şey** (hâlinde görünüver)**di.**
﴾34﴿ (Bu mûcizeleri gören Fi ra vun dehşete kapılarak, ilâhlık davasını bırakıp, saltanatını kurtarma ça basıyla) **etrafında bulunan ileri gelenlere** (yalvarır casına) **dedi ki: "Şüphesiz ki işte bu elbette** (sihir ilminde zirveye ulaşmış) **pek bilgili bir büyücüdür.**
﴾35﴿ **O sizi** (Mısırda yerleşmiş olduğunuz) **topra ğınızdan bü yüsüyle çıkarmak istiyor. Öy leyse** (ona karşı nasıl davran mam gerektiği hakkında ba na) **neyi emrediyorsunuz?"**
﴾36﴿ (İstişâre sonucu Fira vun'a) **dediler ki: "**(Sakın onları öldürmeye kalkarak insanları şüpheye düşür me!) **Onu**(n) **ve kardeşini**(n hakkındaki kararı) **er tele de,** (bu arada sen mâhir büyücüleri) **topla**(mak üzere ilan) **ya** (pa)**n** (dellâl)**ları şehirler içerisine gönder.**
﴾37﴿ **Onlar sana her çok bilgili ve mahâretli sihir bazı getirsinler!"**
﴾38﴿ **Derken büyücüler** (bayram olarak) **bilinen bir günün belirlenen** (kuşluk) **vakti**(nde buluşmak) **için bir araya getirildi.**
﴾39﴿ **İnsanlara da denildi ki: "Siz toplanıcılar mı sınız?** (Haydi ne duruyorsunuz? Çabuk toplansanıza)**!..**
﴾40﴿ **Umulur ki biz o büyücüler**(in dinin)**e tama men uyarız. Eğer sade ce onlar gâlip gelenler olur larsa** (, böyle yapmamız gerekir)**!"**
﴾41﴿ (Dellâlların topladığı) **büyücüler Firavun'a geldikleri zaman: "Gerçekten de bizim için elbette pek büyük bir ücret var mıdır? Eğer gâlip gelenler ancak biz olur sak** (, artık büyük bir karşılık hak ettik)**!" dediler.**
﴾42﴿ **O da: "Evet! O takdirde muhakkak ki siz** (sa dece ücret almakla kalmayacak, üstelik huzuruma en önce girip en son

çıkarak) **elbette çok yakın kılınan lardan** (olacak)**sınız!" dedi.**
﴾43﴿ (On binlerce büyücüyü karşısında gören) **Mûsâ onlara** (meydan okurcasına)**: "Siz** (büyü olarak ortaya) **atıcı olduğunuz şeyleri atın** (da görelim)**!" dedi.**
﴾44﴿ **Bunun üzerine onlar** (civalı boyalı) **iplerini** (, halatlarını) **ve sopalarını** (vâdiye) **bıraktılar da: "Fi ravun'un izzet** (ve şeref)**i hakkı için şüphesiz ki biz, gâlip gelecekler elbette biziz!" dediler.**
﴾45﴿ **Hemen Mûsâ asâsını bırakıverdi de birden bire o, uydurmakta oldukları** (aslı astarı olmayan) **şeyleri** (yakalayıp) **yutuveriyor**(du)**.**
﴾46﴿ (Bu durum karşısında) **büyücüler** (kendilerine mâlik olamayıp, başkası tarafından itilmişçesine) **der hal secde edenler hâlinde** (yere) **atıldı**(lar)**.**
﴾47﴿ **Ve dediler ki: "Biz iman ettik bütün âlemlerin Rabbine!..**
﴾48﴿ **Mûsâ'nın ve Hârûn'un Rabbine!"**
﴾49﴿ (Firavun) **dedi ki: "**(Demek) **ben size izin vermeden önce siz ona iman ettiniz! Hiç şüphesiz ki o, elbette size bu bü yüyü öğretmiş olan büyüğünüzdür. Ama** (bu yaptı ğınızın acı sonucunu) **pek yakında elbette bilecek siniz. Andolsun ki; ellerinizi ve ayaklarınızı** (sağ el, sol ayak şeklinde) **değişik taraf**(lar)**dan mutlaka tamamen keseceğim ve yemin olsun ki; elbette sizi topluca feci bir şekilde asacağım!"**
﴾50﴿ (Secdeye kapandıklarında cen netteki makam larını gören o büyücüler) **dediler ki: "**(Sen bu dediklerini yapacak olursan ne mutlu bize! Bunda bizim için) **hiçbir zarar yok!** (Zira o takdirde) **şüphesiz ki biz ancak Rabbimiz**(in cennet ve rahme tin)**e dönücüleriz!..**

﴿51﴾ **Muhakkak ki biz,** (bu topluluk içerisinde) **ina nanların ilki olduk diye, Rabbimizin bizim için** (kâ firlik ve büyücülük gibi) **hatalarımızı bağışlamasını ummaktayız!”**
﴿52﴾ (Senelerce mucizelerle hakka davet edilmele rine rağmen Firavun ve hânedânının azgınlıkları arta rak ilerleyince) **Biz Mûsâ’ya: “**(Sana iman eden) **kul larımı geceleyin yürüt**(üp Mısır’dan çıkar)**! Şüphesiz ki siz** (Firavun ve orduları tarafından) **iyice takip edilecek kimselersiniz!” diye vahyettik.**
﴿53﴾ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın, yüz bin lerce ümmetiyle birlikte Mı sır’ı terk ettiğini haber alan) Firavun da hemen şehirler içe risine** (takviye kuvvet) **toplayıcı kişileri gönderdi.**
﴿54﴾ (Büyük bir öfkeyle şöyle diyordu:) **“Şüphesiz ki işte bunlar; elbette azınlıklar olan birtakım sefil** (; düşük ve bayağı)**kimselerdir…**
﴿55﴾ **Gerçekten de onlar** (izin almadan kaçarak, bir de yanlarında bulunan değerli eşyamızı çalarak) **elbette bizi özellikle kızdırankimselerdir…**
﴿56﴾ **Ama şüphesiz ki biz elbette tedbirli/ uyanık/tam silahlı/ bir toplumuz!”**
﴿57﴾ **İşte böylece Biz onları** (Nil kenarında bulunan) **nice kıymetli bahçelerden ve pek değerli gözelerden** (kendi istekleriyle ayırıp) **çıkardık.**
﴿58﴾ **Nice** (altın ve gümüş) **hazi ne ler**(in)**den ve çok kıymetli makamlardan da!**
﴿59﴾ **İşte** (durum) **böylecedir! Biz** (Firavun ve ordusunu boğduktan sonra) **onlar**(ın malların) **a İsrâîloğullarını mirasçı kıldık.**
﴿60﴾ **Derken** (Firavun ve ordusu) **güneşin doğuş vaktine girmişlerken onlara yetiştiler.**

﴾61﴿ **İki topluluk** (iyice yaklaşarak) **birbirini görünce Mûsâ'nın arkadaşları: "**(Önümüz deniz, arkamız düşman!) **Şüphesiz ki biz elbette** (düşmanlar tarafından) **kavuşul**(up yaka lan)**an kimseleriz!" dedi**(ler)**.**

﴾62﴿ **O** (, Allâh'ın vaadine güvenerek)**: "Hayır!** (Asla bizi yakalayamazlar! Allâh hakkında kötü düşünmeyi bırakın!) **Şüphesiz Rabbim**(inkoruması ve yardımı) **benimle beraberdir, O** (kurtuluşumuz için) **muhak kak bana yol gösterecektir!" dedi.**

﴾63﴿ **Hemen Biz Mûsâ'ya: "Asân ile o denize vur!" diye vahyettik. Böylece** (o bu emri uyguladığı anda) **o** (deniz) **der hal yarıl**(arak on iki yol hâlini al)**dı da sonunda her bir parça büyük bir dağ gibi** (sâbit) **oluverdi.**

﴾64﴿ **Derken ötekileri orada** (müminlere) **yaklaş tırdık.**

﴾65﴿ **Böylece Mûsâ'yı ve beraberinde bulunanları** (ayakları bile ıslanmadan) **topluca kurtardık.**

﴾66﴿ (Onlar denizden çıktıktan) **sonra diğerlerini**(n üzerlerine denizi kapatarak onları) **suyla boğduk.**

﴾67﴿ **İşte muhakkak ki bu** (anlatıla)**nda,** (Allâh- u Te`âlâ'nın üstün gücüne dâir) **elbette pek bü yük bir âyet** (ve alâmet) **vardır. Ama onların çoğu inanan kimseler olmamıştır! Zira Firavun'un kavminden ancak eşi Âsiye, hâne dân mensuplarından gizlice iman eden Hızkîl ve Yûsuf** (Aley hinesselâm)**`ın kabrini gösteren Meryem isimli nene, bir de Kıptîlerden olduğu söylenen bazı büyücüler inanmıştır.**

﴾68﴿ **Şüphesiz ki senin Rabbin, elbette** (düşmanla rından intikam almaya son derece güçlü olan) **Azîz de,** (dostlarına çok acıdığı için yardımına mazhar kılan) **Rahîm de ancak O'dur!**

﴾69﴿ (Habîbim!) **Onlara İbrâhîm'in önemli haberini de art arda oku!**

﴿70﴾ **Hani o, babasına ve kavmine: “**(Allâh’ı bırakıp da) **neye tapmaktasınız?” demişti.**
﴿71﴾ **Onlar: “Birtakım putlara tapmaktayız ve onlar**(a ibadet) **için sürekli yönelenler olarak devam edip durmaktayız!” dediler.**
﴿72﴾ **O dedi ki: “**(Peki, onlara) **yalvardığınız zaman sizi duyabiliyorlar mı?..**
﴿73﴾ **Yahut** (taptığınızda) **size fayda verebiliyorlar ya da** (tapmazsanız) **zarar edebiliyorlar mı?”**
﴿74﴾ **Onlar: “İşte doğrusu biz babalarımızı böylece yapıyorlarken bulduk!” dediler.**
﴿75﴾ **Dedi ki: “**(Söyleyin bakalım!) **Gördünüz mü o şeyleri ki;** (onlara) **tapmakta bulunmuştunuz?..**
﴿76﴾ **Siz ve en önceki babalarınız!..**
﴿77﴾ **Şüphesiz ki** (şimdi ben o putlara tapacak olsam) **onlar** (âhirette) **benim için birer düşman** (ola caklar)**dır; lâkin bütün âlemlerin Rabbi müstesnâ** (, çünkü O benim gerçek dostumdur)**!..**
﴿78﴾ **O Zât ki; beni yaratmıştır, artık O** (, yarattığı her şeye yararlarını gösterdiği gibi) **beni** (de din ve dünya menfaatlerine) **hidâyet etmektedir…**
﴿79﴾ **Öyle bir Zât ki; beni yediren de, beni içiren de sadece O’dur...**
﴿80﴾ **Hastalandığım zaman O bana şifa**(; sıhhat ve âfiyet) **vermektedir…**
﴿81﴾ **Öyle Zât ki; beni** (dünyada) **öldürecektir, sonra beni** (âhirette) **diriltecektir...**
﴿82﴾ **O Zât ki;** (evlâ olanı terk etme gibi yapabilece ğim herhangi bir) **hatamı ceza günü benim için ba ğışlayacağını**

ummaktayım!

﴾83﴿ (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**, Allâh-u Te`âlâ'nın kendi sine lütfettiği üstün nimetleri, müşrik olan kavmine anlattıktan sonra, daha ziyâdesine kavuşma hevesiyle Rabbine duaya başlayarak dedi ki:) Ey Rabbim! Bana** (ilim ve amelde kemâl kazandı racak) **yüce bir hüküm bağışla** (ki Senin halîfeliğine de, halkı yönetmeye de ehil olabileyim) **ve beni** (bü yük-küçük tüm günahlardan korunarak iyi halleri bo zulmayan) **salihler** (zümresin)**e kat!**

﴾84﴿ **Sonraki** (ümmet)**ler arasında benim için** (öv gülerde bulunacak) **dosdoğru bir dilde yarat** (ki onun güzel neticesini âhirette görebileyim)**...**

﴾85﴿ **Beni nimetlerle dolu cennetin mirasçılarından kıl…**

﴾86﴿ **Babamı da** (imana hidâyet ederek) **bağışla. Çünkü gerçekten o,** (doğru yolu şaşırıp) **sapan** (kâfir) **kimselerden olmuştur…**

﴾87﴿ **Beni** (diğerlerinden aşağı mertebeye koyarak) **alçak duruma düşürme/utandırma/, o** (insa)**nla rın diriltilecekleri gün!..**

﴾88﴿ (Hayra harcansa da) **ne hiçbir malın, ne de** (şefaat edebilecek mertebede bile olsa) **oğulların** (hiç bir kimseye) **fayda vermeyeceği gün!**

﴾89﴿ **Ancak o kimse müstesnâ ki** (kâfirlik ve münafıklık gibi manevî hastalıklardan tamamen kurtulmuş) **selîm bir kalple Allâh'a gelmiştir!"**

﴾90﴿ **Böylece** (mahşer günü) **cennet o takvâ sahip leri için** (rahatça görebilecekleri bir şekilde) **yaklaş tırılmıştır.**

﴾91﴿ **O şiddetle tutuşmuş** (cehennem) **ateş**(i) **de o azgın** (gâvur)**lar için** (, alevi kendilerine değecek mişçesine) **açığa çıkarılmıştır.**

﴾92﴿ (O zaman) **onlara denilir ki: "**(Dünyadayken) **tapmakta bulunmuş olduklarınız nerede!..**

﴾93﴿ **Allâh'ı bırakıp da** (onlara tapıyordunuz)**!** (Peki şimdi düştüğünüz azaptan kurtulmanız için) **size yardım edebiliyorlar mı? Ya da kendilerine** (olsun) **yardım edebiliyorlar mı?"**

﴾94﴿ **Derken o** (tapıla)**nlar da,** (onlara tapan) **o azgınlar da onun**(; o kendilerini bekleyen cehennemin) **içerisine yüzüstü/toplanarak/ üst üste/kafa üstü/ atıl**(ıp neticede onun dibini boyla)**dılar…**

﴾95﴿ **İblîs'in** (zürriyeti de, insan ve cinlerden ona itaat eden) **orduları da hep birlikte!**

﴾96﴿ **O** (tapanlarla tapıla)**nlar orada birbirleriyle çekişirlerken dediler ki:**

﴾97﴿ **"Allâh'a yemin olsun ki; gerçekten biz elbette apaçık bir sapıklık içindeymişiz...**

﴾98﴿ **Bir zaman ki sizi**(n gibi âcizleri) **bütün âlem lerin Rabbine denk tutuyormuşuz...**

﴾99﴿ **Bizi o suçlu** (şeytan)**lar** (ve onlara uyanlar) **dan başkası saptırmamıştır.**

﴾100﴿ **Artık bizim için şefaatçi** (peygamber ve melek)**lerden hiçbir kimse yoktur…**

﴾101﴿ (Derdimize çare olacak) **samimi bir dost bile yoktur…**

﴾102﴿ **Şimdi keşke gerçekten bizim için** (dünyaya tekrar) **bir dönüş olsaydı da hemen inananlardan olaydık!"**

﴾103﴿ **İşte muhakkak ki bu** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**`ın kıssası)nda, elbette pek büyük bir âyet** (ve ibret) **vardır. Ama onların çoğu** (ona) **inanan kimseler olmamıştır.**

﴾104﴿ **Şüphesiz senin Rabbin, elbette** (inkârcılar dan intikam alacak olan) **Azîz de,** (kalb-i selîm sahip lerine çok acıyan)

Rahîm de ancak O'dur!

﴾105﴿ **Nûh'un kavmi** (onu in kâr etmekle) **tüm gön derilen** (peygamber)**leri yalanlamıştı.**

﴾106﴿ **Hani** (soyca) **kardeşleri** (olan) **Nûh onlara demişti ki: "**(Allâh'a ortak koşmaktan) **hiç sakınma yacak mısınız?..**

﴾107﴿ **Şüphesiz ben sizin için** (Allâh tarafından gönderilmiş) **pek güvenilir bir elçiyim!..**

﴾108﴿ **Artık Allâh**(a isyan)**dan hakkıyla sakının ve** (emretmiş olduğu tevhîd inancında da, ibadetler husûsunda da) **bana itaat edin!..**

﴾109﴿ **Buna karşı ben sizden hiçbir ücret istemi yorum, benim ecrim**(i vermek) **ancak bütün âlem lerin Rabbine âittir…**

﴾110﴿ **Öyleyse** (beni inkâr hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve** (tebliğ ettiğim konularda söz tutarak) **bana itaat edin!"**

﴾111﴿ (Bunca te'kitli nasihatlere rağmen hiç etki lenmeyen kavmi) **dediler ki: "**(Soy, mal ve meslek bakımından) **en rezil** (ve sefil) **kimseler sana iyice uymuş** (görünmektey)**ken biz sana iman** (etmeyi kendimize münâsip kabul) **edermiyiz?!"**

﴾112﴿ (Nûh (Aleyhisselâm)) **dedi ki: "Onların yapmakta bulunmuş oldukları şeylerle** (; sahip oldukları iş ve sanatlarla, kalplerinde bulunan niyetlerle) **ilgili benim ne bilgim olabilir?** (Zaten bu beni ne ilgilendirir? Ben onlardan sadece iman talep etmekteyim!)**…**

﴾113﴿ **Onların hesabı**(nı görmek) **ancak Rabbime âittir**(, zira içlerine vâkıf olan sadece O'dur)**. Eğer şu urlu davranmakta olsaydınız** (,fakirlikleri yüzün den onları ayıplamazdınız, ama câhilliğinizden dolayı bilmediğiniz şeyleri söylüyorsunuz)**!..**

﴾114﴿ **Ben** (sizi râzı edeceğim diye) **asla müminleri** (meclisimden) **kovacak biri değilim!**

﴾115﴿ **Ben ancak** (fakir-zengin ayır maksızın herke se gönderilmiş) **pek açık bir uyarıcıyım** (,artık açık la dığım doğru delillerle eğriyi doğruyu seçebilirsiniz)**!”**

﴾116﴿ **Dediler ki: “Ey Nûh! Andolsun ki; eğer** (bu sözlerinden) **vazgeçmezsen, yemin olsun elbette taşlananlardan/kınananlardan/ olacaksın!”**

﴾117﴿ (Nûh (Aleyhisselâm) yapacağı bedduanın haklı nedenini açıklamak üzere) **dedi ki: “Ey Rabbim! Şüphesiz kavmim beni yalanlamışlardır!**

﴾118﴿ **O halde benimle onlar arasında tam bir hükümle kararı Sen ver; böylece beni de, berabe rimde bulunan müminleri de** (bunlardan) **kurtar!”**

﴾119﴿ **Biz hemen onu ve beraberinde bulunanları o** (insanlar, kuşlar ve hayvanlarla) **dolu gemi içerisinde kurtardık!**

﴾120﴿ **Sonra** (inananları kurtarmamızın) **ardından,** (kâfir olarak) **kalanları suyla boğduk!**

﴾121﴿ **İşte muhakkak ki bu** (Nûh (Aleyhisselâm)`ın kıssası)**nda, elbette pek büyük bir âyet** (ve ibret) **vardır. Ama onların çoğu** (ona) **inanan kimseler olmamıştır.**

﴾122﴿ **Şüphesiz senin Rabbin, elbette** (inkârcılar dan intikam alan) **Azîz de,** (müminlere çok acıyıp on ları kurtaran) **Rahîm de ancak O’dur.**

﴾123﴿ **Âd** (kavmi, rasûllerini inkâr etmekle) **tüm gönderilen** (peygamber)**leri yalanlamıştı.**

﴾124﴿ **Hani** (soyca) **kardeşleri** (olan) **Hûd onlara demişti ki: “**(Allâh’a ortak koşmaktan) **hiç sakınma yacak mısınız?..**

﴾125﴿ **Şüphesiz ben sizin için** (Allâh tarafından gönderilmiş) **pek güvenilir bir elçiyim!..**
﴾126﴿ **Artık Allâh**(a isyan)**dan hakkıyla sakının ve** (tebliğ ettiklerim husûsunda) **bana itaat edin!..**
﴾127﴿ **Buna karşı ben sizden hiçbir ücret istemi yorum, benim ecrim**(i vermek) **ancak bütün âlem lerin Rabbine âittir…**
﴾128﴿ **Her yüksek yerde/her yolda /her vâdide/** (gelip geçenlere hava atar vaziyette durup da, kuş lar la, özellikle de peygambere gelen ziyaretçilerle) **eğlen** (mek için bir araya gel)**enler olarak bir alâmet** (gibi görkemli binalar, kafesler, kuleler ve oyun yerleri) **mi bina ediyorsunuz?..**
﴾129﴿ **Bir de** (tonlarla su barındıracak) **sarnıçlar/ sağlam köşk ler/muhkem kaleler/ ediniyorsunuz? Sanki siz** (dünyada) **ebedî kalacaksınız!**
﴾130﴿ (Cezalandırmak istediklerinizi) **yakaladığınız zaman** (acımasızca ve öfkeyle dövüp öldüren) **zorba kimseler olarak yakalıyorsunuz?..**
﴾131﴿ **Artık Allâh'tan hakkıyla sakın**(ıp bu işleri bırak)**ın ve** (davet ettiğim şeyler hususunda) **bana itaat edin!..**
﴾132﴿ **Bilmekte olduğunuz** (ni met dolu bunca) **şey lerle size yardım etmiş olan O Zât'tan hakkıyla sakının!..**
﴾133﴿ **O** (Rabbiniz)**, davarlar ve oğullarla size yar dımda bulunmuştur...**
﴾134﴿ **Pek değerli birçok bağlar ve gözelerle de** (size iyilik etmiştir)**!**
﴾135﴿ **Muhakkak ben,** (sözümü tut mamanız halinde, dünyada ve âhi rette karşılaşacağınız) **pek büyük bir günün azâbından size karşı endişelenmekteyim!"**

﴾136﴿ (Bunca nasihatlere karşı) **dediler ki: “Vaaz etmiş misin ya da vaaz edenlerden olmamışsın, bize göre eşittir** (, biz bildiğimizden vazgeçmeyiz)**!”**

﴾137﴿ **İşte bu** (yaşadığımız hayat)**, evvelkilerin âdetinden başka bir şey değildir** (, eskiden beri insan lar böylece yaşayıp ölmektedir, dirilmek ve hesap diye bir şey yoktur)**!..**

﴾138﴿ **Biz asla azâba uğratılacak kimseler de değiliz!”**

﴾139﴿ **Böylece onu yalanladılar da bu sebeple Biz onları** (büyük bir kasırgayla) **helâk ettik! İşte muhakkak ki bu** (Hûd (Aleyhisselâm)**`ın kıssası)n da, elbette pek büyük bir âyet** (ve ibret) **vardır. On ların çoğu ise** (ona) **inanan kimseler olmamıştır.**

﴾140﴿ **Şüphesiz senin Rabbin, elbette** (kâfirlerden intikam alan) **Azîz de,** (inananlara çok acıyıp onları kurtaran) **Rahîm de ancak O’dur!**

﴾141﴿ **Semûd** (kavmi, rasûllerini inkâr etmekle) **tüm gönderilen** (peygamber)**leri ya lanlamıştı.**

﴾142﴿ **Hani** (soyca) **kardeşleri** (olan) **Sâlih onlara demişti ki: “**(Allâh’a şirk koşmaktan) **hiç sakınma yacak mısınız?..**

﴾143﴿ **Şüphesiz ben sizin için** (Allâh tarafından gönderilmiş) **pek güvenilir bir elçiyim!..**

﴾144﴿ **Artık Allâh**(a isyan)**dan hakkıyla sakının ve** (tebliğ ettiklerim hu sûsunda) **bana itaat edin!..**

﴾145﴿ **Buna karşı ben sizden hiçbir ücret istemi yorum, benim ecrim**(i vermek) **ancak bütün âlemlerin Rabbine aittir…**

﴾146﴿ **Siz** (inkârınız sebebiyle başınıza gelecek azaplardan) **emin kimseler olarak bırakılacak mısınız** (sanıyorsunuz) **işte burada?..**

﴾147﴿ **Değerli bahçeler ve gözeler içerisinde…**

﴾148﴿ **Bol ekinler içerisinde ve tomurcukları birbirine girmiş/tomurcukları latif ve yumuşak/ mey veleri sark mış/taze ve olgun/sık hurmalıklar arasında!..**

﴾149﴿ **Bir de siz, kibirli şımarıklar/neşeliler/ güçlüler/ mahâretli ustalar/ olarak da dağlardan birtakım evler yontu**(p yapı)**yorsunuz!..**

﴾150﴿ **Artık Allâh**(a isyan)**dan hakkıyla sakının ve** (dinime uyma husûsunda) **bana itaat edin!..**

﴾151﴿ **O** (kâfirlik ve sapıklıkta haddi aşan dokuz kabileye mensup) **israfçıların emrine itaat etmeyin!**

﴾152﴿ **O kimseler ki yer**(yüzün)**de sü rekli** (günah ve zulüm işleyerek) **boz gunculuk yaparlar da,** (bir kere olsun) **ıslâha çalışmazlar!"**

﴾153﴿ **Dediler ki: "Sen ancak iyice büyülen**(erek aklını kaybet)**miş kimselerdensin...**

﴾154﴿ **Sen ancak bizim gibi bir be şer**(ken, peygamberlikle bizden üs tün olduğunu nasıl söyleyebilir) **sin! Öyleyse** (doğruluğuna delâlet eden) **bir âyet** (ve mûcize) **getir. Eğer** (davanda) **doğrulardan olduy san** (, bunu yapman gerekir)**!"**

﴾155﴿ **Dedi ki: "İşte bu** (, sizin talebiniz üzerine be nim duam sebebiyle Allâh-u Te`âlâ'nın kayadan çıkar mış olduğu on aylık yüklü) **dişi bir devedir ki** (, çıkar çıkmaz kendi gibi büyük bir de ve doğurmuştur)**, su dan ona ait bir nasip vardır, bilinen bir günün iç me hakkı da size aittir** (, artık kendi hakkınıza kanaat edin de, bu devenin içeceğine göz dikmeyin)**!**

﴾156﴿ **Ona** (vurarak yahut onu kesmeye kalkışarak ona) **bir fenalık dokundurmayın; sonra büyük bir günün azâbı sizi hemen yakalayıverir!"**

﴾157﴿ **Derken** (herkese danıştıktan sonra tümünün rızasıyla) **ayaklarını keserek** (işe başlayıp) **onu bo ğazladılar, bu**

sebeple de (azâbı görünce) **hemen pişman kimselere dönüşüverdiler!**

﴾158﴿ **İşte** (korkutuldukları) **o azap** (böylece) **onları** (üç gün sonra) **yakalayıverdi.** (Üzerlerine taş yağdırıldığı bir sırada Cibrîl (Aleyhisselâm)` ın korkunç nârasıyla ödleri kopup kalpleri parçalanarak hep birlikte öldüler.) **İşte muhakkak ki bu** (Sâlih (Aleyhisselâm))**ın kıssası)nda, elbette pek büyük bir âyet** (ve ibret) **vardır. Onların çoğu ise** (ona) **inanan kimseler olmamıştır.**

﴾159﴿ **Şüphesiz senin Rabbin, elbette** (kâfirleri kahreden) **Azîz de,** (inananlara çok acıyıp onları kurtaran) **Rahîm de ancak O'dur!**

﴾160﴿ **Lût'un kavmi** (onu inkâr etmekle) **tüm gönderilen** (peygamber)**leri yalanlamıştı.**

﴾161﴿ **Hani** (soy bakımından) **kardeşleri** (olan) **Lût onlara demişti ki: "**(Allâh'a ortak koşmaktan ve is yan etmekten) **hiç sakınmayacak mısınız?..**

﴾162﴿ **Şüphesiz ben sizin için** (Allâh-u Te`âlâ tara fından gönderilen) **pek güvenilir bir elçiyim!..**

﴾163﴿ **Artık Allâh**(ın emirlerine karşı çıkmak) **dan hakkıyla sakının ve** (sizi davet etmiş olduğum tev hîd itikadı ve ibadetler husûsunda) **bana itaat edin!**

﴾164﴿ **Buna karşı ben sizden hiçbir ücret istemi yorum, benim ecrim**(i vermek) **ancak bütün âlem lerin Rabbine âittir…**

﴾165﴿ (Ekseriyetini kadınların teşkil ettiği Âdem evladından oluşan bun ca) **âlemler içerisinden** (, cinsel isteğinizi tatmin için bula bula) **erkeklere mi varıyorsunuz?!/Âlemler içerisinden** (ilk olarak) **siz mi erkeklere geliyorsunuz?!/..**

﴾166﴿ **Böylece Rabbinizin sizin** (faydalanmanız) **için yaratmış olduğu eşlerinizi bırakıyorsunuz?/ Rabbinizin, eşlerinizden sizin için yaratmış oldu ğu** (döl yatakları gibi temiz) **şeyleri bırakıyorsunuz** (da hanımlarınızla ters ilişkiye giriyorsunuz)**?/Doğ rusu** (bu zamana kadar tüm günahlar hususunda) **had di aşanlar toplumu ancak sizsiniz!"**
﴾167﴿ **Dediler ki: "Ey Lût! Andolsun ki; eğer** (bu sözlerinden) **vazgeçmezsen, yemin olsun; elbette** (en kö tü bir şekilde tartaklanarak sürgüne gönderi lip aramızdan) **çıkartılanlardan olacaksın!"**
﴾168﴿ (Bu tehdit karşısında Allâh'a sığınmaktan başka çaresi kalmayan Lût (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "Şüphesiz ben sizin** (bu) **işinize elbette ciğeri yanarak öfkelenen kimselerdenim!..**
﴾169﴿ **Ey Rabbim! Bunların yapmakta oldukları şeyler**(in uğursuzluğundan ve sebep olacağı felâket ler)**den beni ve ailemi kurtar!"**
﴾170﴿ **Biz de hemen onu ve** (kızlarıyla, diğer müminlerden oluşan) **ailesini** (azaptan önce günahkâr ların yurdundan çıkararak) **hep birlikte kurtardık!**
﴾171﴿ **Ancak** (azap içerisinde) **geri kalanlar arasındaki bir kocakarı müstesnâ!** (Zira Lût (Aleyhisselâm)**ın eşi olan bu kadın, hem imansız, hem de kavmi nin pis işlerine rıza gösteren biriydi.)**
﴾172﴿ **Sonra diğerlerini**(n yaşadıkları vilâyetleri Cebrâîl (Aleyhisselâm)**`ın kanadı üzerinde semâya kadar kaldırıp alt-üst ederek) bir daha** (bellerini doğrultup) **düzelemeyecekleri bir şekilde kırıp geçirdik!**
﴾173﴿ **Bir de üzerlerine** (, balçıktan pişirilmiş) **görülmedik bir yağmur yağdırdık. Artık o uyarılan ların yağmuru ne kötü**

olmuştur!

﴿174﴾ **İşte muhakkak ki bu** (Lût (Aleyhisselâm)**ın kıssası)nda, elbette pek büyük bir âyet** (ve ibret) **vardır. Ama onların çoğu** (ona) **inanan kimseler olmamıştır.**

﴿175﴾ **Şüphesiz senin Rabbin; elbette Azîz ve Rahîm ancak O'dur.**

﴿176﴾ **O sık ağaçlıklı korunun halkı da** (peygamberlerini in kâr etmekle) **tüm gönderilenleri yalanladı.**

﴿177﴾ **Hani Şu'ayb onlara demişti ki: "**(Allâh'ın azâbından) **hiç sakınmayacak mısınız?..**

﴿178﴾ **Şüphesiz ben sizin için** (Allâh'ın gönderdiği) **pek güvenilir bir elçiyim!..**

﴿179﴾ **Artık Allâh'tan hakkıyla sakının ve bana itaat edin!..**

﴿180﴾ **Buna karşı ben sizden hiçbir ücret istemiyorum, benim ecrim**(i vermek) **ancak bütün âlem lerin Rabbine aittir…**

﴿181﴾ **Ölçüyü tam yapın ve eksil te**(rek hak yiye)**n lerden olmayın!..**

﴿182﴾ (Tartarken de) **dosdoğru teraziyle tartım yapın!..**

﴿183﴾ (Hakları olan mal ve) **eşyalarını insanlara eksik vermeyin. Ayrıca** (onlara haksızlık yapmak suretiyle hem di niniz hem de âhiretiniz hakkında) **bozgunculuk yapan kişiler olarak yer**(yüzün)**de fesat çıkartmayın!..**

﴿184﴾ **Sizi de, evvelki kalabalık cemaatleri de yaratmış olan O Zât'tan hakkıyla sakının!"**

﴿185﴾ **Dediler ki: "Sen ancak iyice büyülen**(erek aklını kaybet)**miş kimselerdensin...**

﴿186﴾ **Sen ancak bizim gibi bir beşersin; gerçek ten biz seni elbette yalancılardan sanmaktayız!**

﴾187﴿ **Öyleyse üzerimize gökten** (bizi helâk edecek) **birtakım parçalar düşür! Eğer** (davanda) **doğrulardan olduysan** (bunu yapmalısın)**!”**

﴾188﴿ (Şu`ayb (Aleyhisselâm)**) dedi ki: “Yapmakta olduğunuz şeyleri pek iyi bilen ancak benim Rabbim dir** (dolayısıyla size ne şekilde ve ne zaman azap ede ceğini de ancak O bilir)**!”**

﴾189﴿ **Neticede onlar onu yalanladılar da** (bir den peydahlanan) **o bulut gününün** (feci) **azâbı on ları yakalayıverdi. Gerçekten de o, pek büyük bir günün azâbıydı.** (Nitekim bir hafta boyu süren aşırı sıcak nedeniyle sahralara çıkmışlarken, âni beliren bir bulutun altında yağmur beklentisiyle toplandık ları sırada, istedikleri gibi, gökten gelen bir ateşle ya narak helâk oldular.)

﴾190﴿ **İşte muhakkak ki bu** (Şu`ayb (Aleyhisselâm)**`ın kıssası)nda, elbette pek büyük bir âyet** (ve ibret) **vardır. Ama onların çoğu** (ona) **inanan kim seler olmamıştır.**

﴾191﴿ **Şüphesiz senin Rabbin; elbette Azîz ve Rahîm ancak O’dur!**

﴾192﴿ **Muhakkak ki o** (Kur’ân) **elbette bütün âlemlerin Rabbinin peyderpey indirmesidir.**

﴾193﴿ (Din konusunda insanları dirilten vahyi, güve nilir bir şekilde getirdiği için kendisine) **Rûhu’l Emîn** (denen Cibrîl) **onu indirmiştir.**

﴾194﴿ **Senin kalbin üzerine; sen** (de evvelce vahye mazhar olan peygamberler gibi, ümmetini önlerin deki tehlikelere karşı) **uyarıcılardan olasın diye!**

﴾195﴿ (Kavmin tarafından iyi bilinen) **Arapça pek açık bir lisan ile!**

﴾196﴿ **Şüphesiz ki o** (Kur’ân’ın bahsi)**, elbette ev velki** (peygamber)**lerin kitaplarında** (yazılı) **dır.**

﴾197﴿ **Benî İsrâîl âlimlerinin onu** (ve kendisine indirilen zâtı, özel vasıflarıyla tanıyıp) **bilmesi o** (Mekke ehlinin kâfir ola)**nlar**(ı) **için** (Kur'ân'ın ve Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in doğruluğuna dâir) önemli bir âyet** (ve delil) **olmamış mıdır?**

﴾198﴿ **Eğer onu** (Kur'ân gibi fasîh bir kitabı tanzim edecek konuşma yeteneğine sahip olan kişi bir yana, hiç) **Arapça konuşamayanların birine indirmiş ol saydık da…**

﴾199﴿ **O onu** (bu eşsiz hâliyle) **onlara okuyacak** (ve böylece okunanın mûcizelik vasfına, bir de Arapça bilmeyen birinin fasîh Arapça konuşabilme mûcizesi eklenecek) **olsaydı, yine de** (inat ve kibirlerinin aşı rılığı yüzünden bu kadar açık bir mucize karşısında bile) **ona inanan kimseler olmazlardı.**

﴾200﴿ **İşte o** (Kur'ân'ın buyruğu)**nu o** (şirk günahını işleyen) **suçluların kalpleri içerisine böy lece** (görülmemiş bir sûretle) **sokmuşuzdur** (da bu sebeple onlar onun manalarını, fesâhat ve belâğatını ve beşer üstü bir kitap olduğunu anlamışlardır. Bir de bu anlayışa Ehl-i Kitap âlimlerinin şâhitliği ve önceki kitaplardaki bilgi eklenmiştir)**.**

﴾201﴿ (Ama yine de) **onlar** (kendilerini imana mec bur bı rakacak) **o çok acı verici azâ bı görünceye ka dar ona inanmazlar!**

﴾202﴿ **İşte o** (azap)**, kendileri farkında değiller ken** (dünyada da âhirette de) **âniden onlara gele cektir.**

﴾203﴿ **Onlar da hemen: "Acaba biz mühlet veri len/**(azâbı) **geciktirilen/ kim seler** (olabilir) **miyiz?" diyeceklerdir.**

﴾204﴿ **Yoksa onlar** (: "Söz verdiğin azâbı çabuk getir!" gibi laflar ederek) **Bizim azâbımızı acele mi is tiyorlar?**

﴾205﴿ **Şimdi gördün mü** (; söyle ba kayım)**? Biz on ları** (nimetlerimizle) **senelerce faydalandırarak ya şatacak olsak…**

﴾206﴿ **Sonra da, o tehdit edilmekte bulunmuş oldukları şey onlara gelecek olsa…**

﴾207﴿ (Uzun süre) **faydalandırılmakta bulunmuş oldukları şeyler onlar**(dan azâbı savuşturmay) **a** (dâ ir) **ne fayda sağlayabilir?!**

﴾208﴿ **Biz hiçbir karyeyi helâk etmemişizdir ki, oraya ait uyarıcı** (peygamber ve nasihatçi) **ler bu lunmasın.**

﴾209﴿ (İşte bu,) **bir öğüttür! Zaten Biz** (inkârcı top lumları uyarmadan helâk ederek, ya da suçsuzlara azap ederek) **zâlimler** (gibi davranmayı Kendimize yakıştıracak) **değiliz!**

﴾210﴿ (Müşriklerin dediği gibi) **onu şeytanlar in dirmemiştir.**

﴾211﴿ **Zaten bu onlara ne uygun düşer; ne de** (böyle bir şeye) **güç yetirebilirler!**

﴾212﴿ **Çünkü gerçekten de onlar** (evvelce melekle rin aralarında konuştuklarını duyma imkânına sahip ken, Kur'ân'dan sonra bunu) **işitmekten kesinlikle engellenmiştirler!**

﴾213﴿ **O halde sen Allâh ile birlikte başka bir ilâ ha tapma; sonra azâba çarptırılanlardan olursun!**

﴾214﴿ (Habîbim! İlk önce) **en yakınların olan hısım larını** (, şirkin sebep olacağı azaplardan) **korkut!**

﴾215﴿ (Soyca uzak da olsalar) **sana tam manasıyla uymuş olan o müminlere ise** (şefkat) **kanadını alçalt!**

﴾216﴿ **Eğer** (akraban) **sana** (uymayıp) **isyan edecek olurlarsa, de ki: "Şüphesiz ben sizin yapmakta ol duğunuz** (kötü) **şeylerden tamamen uzağım!"**

﴾217﴿ **Sen** (, kâfirlerin şerrinden kurtulmak dâhil tüm işlerini, izzetiyle düşmanlarını kahreden ve rahmetiyle dostlarına yardım eden) **O Azîz ve Rahîm'e** (ısmarla yarak sadece O'na) **tevekkül et!**

﴾218﴿ **O Zât ki;** (namazlara, özellikle de teheccüde) **kalktığın zaman görmektedir seni de…**
﴾219﴿ (Kendilerine imamlık yaparken) **secde eden ler arasında** (kâh ayağa kalkıp, kâh oturarak hâlden hâle) **dönmeni de/**(ümmetinden teheccüde kalkıp) **secde edenler**(i izleme) **hakkında** (evlerinin kapıla rında) **dolaşıp durmanı da/!**
﴾220﴿ **Gerçekten O,** (senin sözlerini hakkıyla işiten) **Semî`de,** (niyetlerini pek iyi bilen) **Alîm de ancak O'dur!**
﴾221﴿ (Habîbim! Kur'ân'ı sana şeytanların indirdiğini ya da senin iyi bir şâir olduğunu söyleyenlere diyorum ki:) **"Şeytanların sürekli kimler üzerine inmekte olduğunu haber vereyim mi size?..**
﴾222﴿ **Onlar** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gibi doğru ve masum kimselere değil) **her çok yalancı ve pek günahkâr kimse üzerine sürekli inmektedir..**
﴾223﴿ **O** (uydura)**nlar ki,** (şeytanlara) **iyice kulak verirler** (de, onlardan öğrendikleri zan ve tahminden ileri geçmeyen birtakım şeylere gerçek dışı birçok hayal ve evham katarlar) **ve** (bu yüzden sözlerinin) **pek çoğu**(nda) **yalancıdırlar.**
﴾224﴿ **Şâirlere gelince; onlara da sapıtanlar iyice tâ bi olur!** (Sana uyanlarınsa dalâletle hiçbir alâkası yoktur.)
﴾225﴿ **Görmedin mi ki gerçekten onlar** (konuşula cak her sahada ve) **her bir vâdide şaşkınca yürüyüp giderler** (de , hakkı gözetmeksizin kendi yararları doğ rultusunda; korkağı cesur cimriyi cömert, yalancıyı doğru çıkararak ve bunların tersini yaparak yalan yan lış birçok konuya pervâsızca dalarlar. Hâlbuki sen is tikamet üzere yürümektesin)**.**
﴾226﴿ **Bir de kesinlikle onlar** (getireceği kötü ne ticeleri düşünmeksizin ve tenkitlere aldırmaksızın) **yapmayacakları**

şeyleri söylerler. (Oysa sen sözde durma vasfında örnek birisin.)

﴾227﴿ **Ancak o kimseler müs tesnâ ki;** (Kur’ân’a ve peygambere) **iman etmiştirler,** (namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **salih ameller işlemiştirler, Allâh’ı çokça zikret**(meyi şiir söylemeyetercih et)**miştirler** (, şiir söylediklerinde ise İslâmı yüceltme uğrunda çaba har camıştırlar) **ve** (kötülemeyi kendileri başlatmayıp, kâ firler tarafından hicve maruz kalarak) **zulme uğratılmalarının ardından intikam almıştırlar! O** (inkâr ve isyanda bulunarak) **zulmetmiş olan kimseler ise** (dünyadaki rahatlıklarının ardından) **nasıl bir dönüş yerine** (; sonunda cehennemin dibine) **devrilip gideceklerini pek yakında bilecek**(ler)**dir!”**

YİRMİYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Neml

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 93 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Tâ! Sîn! İşte bu** (sûre-i celîlede anlatıla)**n lar, Kur'ân'ın;** (hükümleri) **pek açık olan/** (hakkı-bâ tılı, helâl ve haramı) **iyice açıklayan/ büyük bir Ki tab'ın âyetleridir./Bu** (sûre-i celîlede anlatıla)**nlar, Kur'ân'ın ve** (kıyâmete kadar olacaklar kendisinde) **pek açık** (bir şekilde yazılıp ilgililerine açıklanmış olan Levh-i Mahfûz nâmındaki) **bir Kitab'ın âyetleridir.**

﴾2﴿ (Bu âyetler,) **inananlar için** (doğru yolu gösteren) **büyük bir hidâyet** (rehberi) **ve** (cennet) **müjde**(si)**dir.**

﴾3﴿ **O** (mümin) **kimseler ki; o** (farz) **namaz**(lar) **ı hakkıyla kılarlar, zekâtı verirler, onlar, sadece on lar âhirete de yakînen inanırlar.**

﴾4﴿ **O kimseler ki âhirete inanmamaktadırlar; ger çekten de Biz** (imtihan olsun diye kendilerine şehvet ve kuruntular vererek) **onlar için** (kötü) **amellerini süslemişizdir. Bu sebeple onlar** (yaptıklarının âkîbe tini düşünmeksizin o işlerle uğraş içinde) **bocalayıp durmaktadırlar.**

﴾5﴿ **İşte ancak onlar,** (dünya da öldürülmek ve esir edilmek gibi) **kö tü azap sadece kendilerine ai t olan kimselerdir. Âhirette ise ancak onlar** (iman etmeleri hâlinde kazanacakları birçok mükâfatı kaçırmalarının yanı sıra, sonsuz azâbı hak ettiklerinden) **en çok zarar edenlerin ta kendileridirler.**

﴾6﴿ **Muhakkak ki bu Kur'ân sana**(, bütün hükümleri ve hikmetleri her yönüyle kavrayıcı bir şekilde bilen) **büyük bir Hakîm ve** (geçmiş- gelecek, mevcut olan ve olmayan her şeyi

hakkıyla bilen) **yüce bir Alîm tara fından elbette iyice öğretilip verilmektedir.**

﴾7﴿ **Hani Mûsâ** (Medyen'den Mısır'a giderken karlı ve karanlık bir havada yolunu kaybedince)**, ailesine: "Gerçekten de ben net olarak bir ateş gördüm, yakında o** (yolun durumu)**ndan size bir haber geti receğim yahut siz ısınasınız diye size ateşten alın ma bir meş`ale getireceğim!" demişti.**

﴾8﴿ **Oraya geldiğinde ise nidâ olundu ki: "Gerçek ten bu ateş**(in bulunduğu yer)**deki** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **ve melek)ler de, etrafında bulunan** (peygamberlerin mabet ve mezarlarını barındıran Şâm toprak)**lar**(ı) **da** (birçok hayır ve berekete mazhar olarak) **mübârek olsun!** (Kelâmının beşer sözüne benzemesinden ten zîh ve) **tesbîh; bütün âlemlerin Rabbi olan Allâh'a!..**

﴾9﴿ **Ey Mûsâ! Muhakkak şu bir gerçek ki;** (her is tediğini yapmaya güçlü bir) **Azîz ve** (yaptığı her şeyde hikmetli bir) **Hakîm olan Allâh ancak Benim!**

﴾10﴿ (Şimdi sana verdiğim mûcizeyi görmen için) **asânı** (yere) **bırak!" O onu** (attığında)**, sanki gerçek ten o küçük bir yılanmış gibi çokça kıpırdanır bir halde görünce, arka dönerek kaçtı da geri dönmedi/**(tarafına bile) **bakmadı/.** (O zaman Biz buyurduk ki:) **"Ey Mûsâ!** (Benden başka hiç kimseden) **korkma! Çünkü gerçekten Ben** (varken)**; Benim katımda** (vah ye muhâ tap olan) **peygamberler** (o manevî hâle daldır dıkları bir sırada hiçbir şeyden) **korkmaz**(lar)**!..**

﴾11﴿ **Lâkin** (diğer insanlardan) **her kim** (bir günah işleyerek) **zulmeder,** (fakat) **sonra** (o) **kötülüğün ar dından** (tevbe ederek onu amel defterinden sildirip) **yerine bir güzellik getirirse** (onun da korkması ge rekmez)**;** (zira) **şüphesiz ki Ben** (tüm

günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'um,** (kullara çok acıyarak korku larını gideren bir) **Rahîm'im!..**

﴾12﴿ **Bir de** (sağ) **elini** (elbisenin) **yaka**(sı)**nın içe risine sok ki o,** (alaca hastalığı gibi) **hiçbir kusur bu lunmaksızın** (, bakılamayacak bir şe kilde parlak ve) **bembeyaz bir halde çıksın!** (Artık haydi sen) **dokuz mûcizeyle birlikte Firavun'a ve kavmine** (git)**! Zira şüphesiz onlar** (Allâh'ın emrinden çıkan) **fâsıklar toplumu olmuşlardır."**

﴾13﴿ **Böylece apaçık bir halde â yet lerimiz onlara geldiği zaman** (, Firavun ve adamları inanacakları yer de)**: "İşte bu âşikâre bir büyüdür!" dediler.**

﴾14﴿ **Nefisleri** (; kalpleri ve vicdanları) **onlar**(a göste rilen mûcizelerin, Allâh tarafından olduğun) **a kesinlikle iyice inandığı halde,** (sırf âyetlere karşı) **bir haksız lık yapmak ve üstünlük tasla**(yarak imandan kaçın) **mak için onları inkâr ettiler. Artık bak** (, gör) **ki o fesat çıkaran** (Firavun ve adam)**ların**(ın feci) **âkıbeti nice olmuş!**

﴾15﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Dâvûd'a ve Süley mân'a gerçekten büyük bir ilim verdik de, o ikisi** (bu nimete şükür için nice sâlih ameller yaptılar ve)**: "Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki, inanan kulların dan birçoğuna karşı bizi üstün kılmıştır!" dediler.**

﴾16﴿ **Böylece Süleymân** (, babası) **Dâvûd'a** (hem pey gamberlik hem de saltanat konusunda) **mirasçı oldu da** (bu nimeti anlatarak Rabbine şükretmek üzere)**: "Ey insanlar! Bize kuşların dili öğretilmiş ve** (cin lerin, insanların ve rüz gârların yönetimi gibi dünya ve âhiret işleri hususunda ihtiyaç duyacağımız) **her şey den bize** (bir nasip) **verilmiştir. Şüphesiz ki işte bu,** (Allâh tarafından bize yapılan) **pek açık bir iyiliğin elbette ta kendisidir!" demişti.**

﴾17﴿ **Cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan orduları Süleymân için bir araya getirildi. İşte onla rın** (kalabalıklığı yüzünden hiçbir kimse geri kalma sın diye) **öndekileri arkadakileri için durdurulup** (toplanı)**yorlar.**
﴾18﴿ **Nihâyet** (Şâm'ın) **karıncalar**(la dolu bir) **vâdisinin üzerine vardıklarında,** (reisleri olan) **dişi bir karınca: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin! Süleymân ve orduları, kendileri farkında değillerken sakın sizi kırmasın**(lar)**!" dedi.**
Kâ`bu'l-Ahbâr (Radıyallâhu anh)*dan rivayet edildiğine göre; Süleymân* (Aleyhisselâm) *rüzgâra bindiği zaman âilesini, hizmetçilerini ve birçok adamını, ayrıca onlar için gerekli olan demir tandırlar ve büyük kazanlar gibi birçok malzemeyi yanına alırdı. Böylece o gökle yer arasındayken kazanlar kaynar, ekmekler pişerdi. Rüzgâr kendisini götürürken, önündeki sahalarda atlar seğirtirdi. Bir kere İstahr'dan yola çıkıp Yemen'e giderken yolu Medîne-i Münevvere'ye düştü. Orayı yanındakilere göstererek: "İşte burası, âhir zaman peygamberinin hicret yurdudur, ona inananlara ve uyanlara müjdeler olsun!" dedi. Mekke'ye vardığında Kâbe'nin etrafındaki putları görünce durmadan geçti. Beytullâh ağlayınca, Allâh-u Te`âlâ ona ağlamasının sebebini sordu, o: "Yâ Rabbi! Se nin peygamberlerinden biri, yanında bulunan evliyâ toplulu ğuyla yanımdan geçtiler de, inip namaz kılmadılar, etrafımda ise Sana değil, putlara tapılıyor!" deyince Allâh-u Te`âlâ ona: "Ağlama! Yakında seni secde eden yüzlerle dolduracağım, sende Kur'ân adında yepyeni bir kitap indireceğim, en sevdiğim peygamberim olan âhir zaman nebîsini sende göndereceğim ve onun ümmetine haccı farz kılacağım da, içlerinden seni ziyâret edip Bana ibadet eden birçok kullar yaratacağım! Onlar kartalın yuvasına acele gitmesi gibi sana koşacaklar; devenin,*

yavrusuna ve güvercinin, yumurtasına önem vermesi gibi seni arzulayacaklar. İşte o zaman seni putlardan ve şeytandan temizleyeceğim!" buyurdu. Böylece Süleymân (Aleyhisselâm) Mekke'den geçerek Tâif'te bulunan Südeyr vâdisine, oradan da karıncalar vâdisine geldiğinde, karıncaları uyaran dişi bir karıncanın bu sözüyle karşılaştı. (Hâzin, Âlûsî)

﴾19﴿ (Süleymân (Aleyhisselâm), küçüklükte örnek olmuş bir canlının uyanıklığı, yönettiği varlıkları uyarması ve o toplumun menfaatlerini gözetmesi karşısında hayranlığını gizleyemeyip) **hemen onun sözünden dolayı gülmeye başlayarak tebessüm etti de**(, en ufak bir varlığın konuşmasını dahi bildiğine sevinerek)**: "Ey Rabbim! Bana ve ana-babama lütfetmiş olduğun** (bunca) **nimetine şükretmemi de,** (kalan ömrümde) **kendisinden râzı olacağın salih bir amel işlememi de bana ilhâm et ve rahmetinle beni salih kullarının** (; İbrâhîm, İsmâîl ve Ya`kûb (Aleyhimüsselâm) gibi geçmiş peygamberlerin) **arasına girdir** (; ismimi onların ismiyle birlikte yaz, mahşere de onların zümresinde çıkar)**/beni salih kullarınla birlikte** (cennete) **girdir!/" dedi.**

﴾20﴿ (Yolculuk esnasında Sü ley mân (Aleyhisselâm) **a güneş isâbet edince, gölge yapan) kuşları araştırdı da dedi ki: "Bana ne oldu da Hüdhüd'ü göremiyorum? Yoksa o kaybolanlardan mı oldu?..**

﴾21﴿ **Andolsun ki; elbette** (tüylerini yolup güneşe ya da karıncaların yiyeceği bir yere atarak veya alıştığı arkadaşından ayırarak yahut akranına hizmete mecbur kılarak ya da uyuşamadığı başka hayvanlarla bir kafese koyarak) **ona pek şiddetli bir azap ile mutlaka azap edeceğim yahut yemin olsun ki; mutlaka onu elbet te boğazlayacağım; ya da kasem olsun ki; muhakkak bana** (özrü hakkında) **açık ve**

güçlü bir delil kesinlikle getirecektir (ki kendini cezadan kurtarabilsin)**!”**

﴾22﴿ **Derken** (Hüdhüd Süleymân (Aleyhisselâm) dan ayrı) **uzun olmayan bir zaman bekledi de hemen** (huzuruna gelerek) **dedi ki: “Senin kendisini kavramadığın bir şeyi ben** (her yönüyle) **kavradım ve** (Yemen’de yaşayan) **Sebe’** (kav min)**den sana çok önemli kesin bir haber getirdim!..**

Allâh-u Te`âlâ, Hüdhüd’e bu kelâmları ilhâm edip Süleymân (Aleyhisselâm)a söyleterek, sâhip bulunduğu peygamberlik, saltanat ve bunca ilimlere rağmen, en zayıf bir yaratığın bile, onun hiçbir bilgiye sâhip olmadığı bir konuda tam bir ilme mâlik olabileceğini göstermiş, bununla da, nefsini hakîr ve ilmini zayıf görmesine yardımcı olarak, ulemânın en büyük fitnesi olan kendini beğenme günahından dâima korunması hususunda ona büyük bir lütufta bulunmuştur.

﴾23﴿ **Gerçekten ben,** (Belkıs adında) **öyle bir kadın buldum ki, o** (diyarda buluna)**nlara hükümdârlık etmektedir,** (krallara lâzım olan) **her şey kendisine verilmiştir ve ona âit** (altın ve gümüşten mamûl türlü türlü mücevherlerle bezenmiş) **pek büyük bir taht bulunmaktadır!..**

﴾24﴿ **Onu ve kavmini, Allâh’ı bırakıp güneşe secde ederlerken buldum! Böylece şeytan onlara** (güneşe tapmak gibi kötü) **amellerini süslü göstermiş de on ları o** (İslâm dininden ibaret hak) **yoldan engellemiş tir. Bu yüzden de onlar** (doğru yola) **hidâyet bula mıyorlar…**

﴾25﴿ (Yağmurlar ve bitkiler gibi) **göklerde ve yerde gizli olanları** (mey dana) **çıkarmakta olan, gizlemekte olduklarınızı da, çıklamakta bu lunduklarınızı da bilmekte olan O Allâh’a secde etmesinler diye** (şeytan onların doğru yoldan uzaklaşmalarına sebep olmuştur)**!**

﴾26﴿ **Allâh ki; O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur! O,** (gökleri-yerleri kaplayan Kürsî'nin bile, kendisine nis petle sahraya atılmış bir halka kadar küçük kaldığı, en büyük ve ilk cisim olan) **pek büyük Arş'ın Rabbidir."**

﴾27﴿ (Hüdhüd'ün bu ilginç beyanları karşısında Sü leymân (Aleyhisselâm)**) dedi ki: "**(Bu verdiğin haberlerde) **doğru mu söyledin, yok sa yalancılardan mı oldun, yakında bakacağız?!..**

﴾28﴿ (Benim yazmış olduğum) **işte şu mektubumu** (alıp) **götür de onu onlara bırak, sonra** (kimseye gö zükmeden, cevaplarını işitebileceğin yakın bir yere doğru) **onlardan çekil de bak** (bakalım)**;** (mektubuma kar şılık olarak) **neyi iâde edecekler?"**

﴾29﴿ (Sebe' ülkesine gelen Hüdhüd, sarayın pencere sinden girip, uyuduğu bir sırada onu Belkıs'ın üzerine attı. O hemen telaşla uyanıp ka labalık şûrâ heyetini toplayarak tahtına çıktı ve) **dedi ki: "Ey ulular! Gerçekten ben** (ne yapa cağını bilmez bir haldeyim)**;** (zira mühürlü olduğu için) **pek değerli ve çok önemli bir mektup bırakıldı bana!..**

﴾30﴿ **Şüphesiz ki o, Süleymân'dandır ve gerçekten o,** (tüm yaratıklarına son derece acıyıcı ve onları çokça esirgeyici) **O Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla** (kaleme alınmış) **dır!..**

﴾31﴿ (O bize bazı emirler yöneltmektedir,) **şöyle ki: "Bana karşı üstünlük tasla**(yarak davetime icâbetten kaçın)**mayın ve** (dînime inanıp, emir lerime uyan) **Müs lümanlar olarak bana gelin."**

﴾32﴿ (Mektubun içeriğini aktaran Belkıs, kavminin ileri gelenlerine fikir danışmak üzere) **dedi ki: "Ey ulu kişiler! İşim hakkında ba na görüş bildi rin,** (bilirsiniz ki) **siz benim yanımda bulunu**(p görüş lerinizi açıklayı)**ncaya kadar ben hiçbir işi kesin hükme bağlayan biri olmadım!"**

﴾33﴿ **Dediler ki: "Biz** (sayı ve im kân bakımından) **büyük bir kuv vetin mâlikleriyiz,** (savaş konusunda da) **pek güçlü bir kahramanlık ve cesâret sâhiple riyiz,** (emredersen onlarla savaşabiliriz) **ama yine de** (harbedip etmeme hususunda) **emir** (ve fermân) **sana** (bırakılmış)**dır, artık bak** (bakalım) **ki, ne şeyi emredeceksin !"**
﴾34﴿ (Kavminin ulularının, savaş yanlısı olma gibi bir yanlışa meylettiklerini fark eden Belkıs, Süleymân (Aleyhisselâm)**`ın üstün gücünü ve emrine itaatsizlik durumunda başlarına ne felâketler gelebileceğini onlara açıklamak üzere) dedi ki: "Hükümdârlar bir memlekete** (savaş açarak gâlibiyetle) **girdikleri zaman,** (binaları yıkmak ve malları telef etmek sûretiyle) **gerçekten orayı ifsat ederler ve oranın halkının ulularını** (katliâm, esâret ve sürgün gibi türlü türlü ihânetlere maruz bırakarak) **alçak lar hâline getirirler. İşte onlar sürekli böyle yaparlar** (herhalde bunlar da öyle davranacaklardır)**…**
﴾35﴿ **Muhakkak ki ben onlara** (yüz lerce iyi cins binek üzerinde eşsiz mü cevherlerle bezenmiş genç hiz met çilerden oluşan) **değerli bir takım hediyeler gön dericiyim de, gönderilen** (elçi)**ler ne** (türlü bir karşılık) **ile dönecektir** (diye) **bir bakı**(p ona göre davranı) **cıyım** (; eğer sadece bir hükümdârsa bunları kabul ede cektir; aynı zamanda bir peygamberse, dinine uymadı ğımız sürece bizden asla râzı olmayacaktır)**!"**
﴾36﴿ (Gönderilen heyetin başında bulunan kişi hedi yelerle) **Süleymân'a geldiği zaman, o** (onların getirdiği hediyeleri küçümseyerek) **dedi ki: "Siz bana değer siz bir malla mı yardım etme**(ye teşebbüs etme)**ktesiniz?! İşte Allâh'ın bana vermiş olduğu** (peygamberlik, ilim ve saltanat gibi) **şeyler, size vermiş bulunduğu** (dünya malları)**ndan çok daha üstündür.**

Doğrusu hediyelerinizle ancak siz sevinirsiniz. (Çünkü siz görünen hayattan başka bir şey bilmediğiniz için, ara nızda alıp verdiğiniz hediyelerle mallarınızı artırır ve akranınıza karşı iftihar edersiniz. Ama benim bu gibi şeylere ihtiyacım yoktur!)

﴾37﴿ (Ey elçi! Getirdiklerini alarak) **onlara dön**(üp şu haberimi ulaştır)**,** (Müslüman olmamaları hâlinde) **andolsun ki; elbette hemen onlara güçlü birtakım ordularla geliriz ki, kendileri için onların karşısın da hiçbir mukabele** (ve karşı durabilme imkânı) **ola maz ve yemin olsun ki; muhakkak kendileri** (esir edilerek) **küçük düş**(ürül)**müş hakîr kimseler hâlindeyken onları oradan çıkarırız!"**

﴾38﴿ (Elçi geri döndükten sonra Süleymân (Aleyhisselâm)**, Allâh-u Te`âl â'nın üstün gücünü Belkıs'a gösterip de İslâm'a girmesini kolaylaştırmak için etrafında bulu nan eşrâfa) dedi ki: "Ey ulular! Onlar bana Müslümanlar hâlinde gel meden önce , bana onun** (kapalı kapılar ardında koru malarla muhâfaza ettiği) **tahtını hanginiz getirebilir?"**

﴾39﴿ **Cinlerden** (pis huylu, inatçı ve güçlü) **bir ifrît dedi ki: "Sen** (sabahları insanlara hüküm vermek için otur duğun bu) **makamından** (öğlen vakti) **kalkmadan ön ce ben onu sana getiririm; gerçekten de ben buna karşı elbette pek güçlü ve çok güvenilir biriyim** (; onu taşımak bana zor gelmeyeceği gibi, hiçbir parçasına zarar dokundurmadan sapasağlam bir şekilde onu sana teslim ederim)**."**

﴾40﴿ **Kendi yanında** (Tevrât ve Zebûr gibi, Süleymân (Aleyhisselâm)**`dan ön ce indirilmiş) kitap**(lar)**dan büyük bir ilim bulunan o** (Âsaf ibni Berhiyâ isimli sıddîk) **kişi** (kendisiyle dua edildiği anda kabul eseri görülecek olan ism-i a`zamı bildiği için)**: "Gözün**(ü bir tarafa çevirdi ğinde, o) **sana geri dönmeden ben onu sana getiri rim!" dedi. O** (zatın, ism-i a`zamı

okumasıyla Süleymân (Aleyhisselâm)**) onu yanında yerleşmiş bir halde gö rünce**(, bu nimete şükretmek üzere)**: "İşte** (göz açıp kapayacak kadar kısa bir zamanda) **bu** (murâdımın gerçekleşmesi)**, Rabbimin** (bana lût fetmiş bulunduğu) **fazlındandır. Tâ ki O, şükürde mi bulunacağım yoksa** (kendime bir pay çıkararak yahut hakkıyla şükredemeyerek) **nankörlük mü yapacağım diye beni imtihân** (edenin muâmelesine tâbi) **etsin** (için bunu bana vermiştir)**! Kim şükrederse,** (bununla nimetinin devamını ve artışını sağlayacağından) **ancak kendisi için şükret miş olur; her kim de nankörlükte bulunursa, Şüphe siz ki benim Rabbim** (kimsenin şükrüne ihtiyacı olma yan bir) **Ğaniyy'dir,** (nankörlük yüzünden nimetini kes meyecek derecede iyilik sahibi bir) **Kerîm'dir." dedi.**

﴾41﴿ (Süleymân (Aleyhisselâm)**) de di ki: "Onun** (şaşır ması) **için tahtını**(n şeklini değiştirip) **tanınmaz hâle getirin ki; bakalım** (onu tanıma konusunda) **doğruyu bulabilecek mi, yoksa doğruyu bulamayanlardan mı olacak?"**

﴾42﴿ **O geldiği zaman** (tahtı kendisine gösterilerek) **denildi ki: "İşte senin tahtın bunun gibi miydi?" O: "Sanki bu odur! Bu** (mû cizenin zuhûru) **ndan önce** (, Hüd hüd'ün gelişiyle) **bize** (Allâh'ın üstün gücü ve senin peygamberliğin hakkında) **ilim verilmişti de zaten biz Müslümanlar olmuştuk!" dedi.**

﴾43﴿ (O, Hüdhüd'ün haberiyle İslâm'ı kabullenmişti) **ama** (evvelce) **Allâh'ı bırakıp da tapar olduğu o şe y**(in, kavmi tarafından vazgeçilemeyecek eski bir âdet olarak benimsenmiş olması) **onu**(n bunu daha önce açıklamasını) **engellemişti, çünkü o, gerçekten de** (azılı) **kâfirler olan bir kavimden idi.**

﴾44﴿ **Ona: "**(Cinlerin, su gibi berrak kristallerden kat lar hâlinde bina edip içerisine her türlü deniz hayvanını yerleştirdikleri) **o**

köşke/o avluya/ gir!" denildi. O onu gördüğünde, onu derin bir su sandı da (etekleri ıslanmasın diye) **ayaklarından** (bir miktar) **açtı. O**(na bakmamak için gözünü çeviren Süleymân (Aleyhisselâm)**): "**(Eteğini açmana gerek yok! Çünkü) **gerçekten de o, billurlardan düzlen**(erek pürüzsüz ve kaygan bir hale getiril)**miş bir köşktür/ avludur/!" dedi. O** (Belkıs hayranlık uyandıran bu hâdise karşısında) **dedi ki: "Ey Rabbim! Muhakkak ben** (bunca zaman seni tanımayarak) **nefsime zulmetmişim.** (Şimdi ise) **Sü leymân ile birlikte bütün âlemlerin Rabbi olan Allâh'a teslim oldu**(ğumu açıkladı)**m!"**

﴾45﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Semûd** (toplumun) **a** (soy bakımından) **kar deşleri olan Sâlih'i gerçek ten: "Al lâh'a ibadet edin!" diye** (emretmesi için) **gön derdik. Birdenbire onlar** (mümin ve kâfir olan) **iki fırka** (ya ayrıldılar) **ki; birbirleriyle çekişip duruyorlar.**

﴾46﴿ (Sâlih (Aleyhisselâm) **kâfirlere) dedi ki: "Ey kav mim! O** (tevbe ve iman gibi) **güzel olan şeyden önce o** (başınıza gelecek azaplar gibi) **kötü şeyi niçin acele istiyorsunuz?! Siz** (be lâ isteyeceğinize, tevbeniz kabul edilerek) **rahmet olunasınız diye Allâh'tan bağış lanma istesenize!"**

﴾47﴿ **Dediler ki: "Biz seninle de, beraberinde bulu nan** (mümin) **kimselerle de uğursuzluğa uğradık** (, siz yeni bir din çıkardığınızdan beri kıtlıklar ve belâlar üzerimizden kalkmaz oldu)**!" Dedi ki: "Sizin uğursuzluğunuz**(a sebebiyet veren şey) **Allâh katında** (yazılı bulunan inkâr ve isyanınız)**dır. Doğrusu siz öyle bir toplumsunuz ki** (bazen nimet ler, bazen de musîbetlerle) **imtihan olunmaktasınız/azâba uğratılmaktasınız/!"**

﴿48﴾ **O** (Semûd kavminin yaşadığı Hicr isimli) **şehir de** (ileri gelen ailelerin çocuklarından) **dokuz kişi vardı ki,** (türlü türlü zulüm ve günahlar işleyerek) **o yerde sürekli fesat çıkarıyorlar da,** (bir kere olsun) **ıslâha** (ve insanların yararına) **çalışmıyorlardı.**

﴿49﴾ (Sâlih (Aleyhisselâm)**`ın tebliğinden kur tula maya caklarını anlayan kâfirler birbirlerine) dediler ki: "Siz** (aranızda) **'Andolsun; elbette ona da, ailesi ne de kesinlikle bir gece baskını yapa cağız, sonra da yemin olsun ki; mutlaka** (kan sahibi olan) **velîsine: `**(Onlara saldırmak bir yana) **biz onun ailesinin helâk oluşuna bile şâhit olmadık/biz onun ailesinin he lâk edildiği yerde dahi bulunmadık/ şüphesiz ki biz elbette doğru söyleyen kimseleriz!` diyeceğiz' diye Allâh** (adın)**a yeminleşin!"**

﴿50﴾ **Böylece onlar** (Sâlih (Aleyhisselâm)`a sûikast düzenleme niyetiyle) **büyük bir hile yaparak tuzak kurdular; Biz de kendileri farkında bile değillerken onları görülmedik bir helâk edişle helâke uğrattık/tam bir ceza olarak, hile yapmalarının karşılığını verdik/.**

Rivayete göre; Sâlih (Aleyhisselâm) Hicr'deki bir vâdide kendi sine bir mescit edinmişti ki orada namaz kılardı. Ona suikast düzenlemek isteyen kâfirler:"Sâlih üç güne kadar bizden kurtulacağını sanıyor ama üçüncü gün olmadan biz ondan da ailesin den de kurtulacağız!" dediler ve: "Namaz kılmak için buraya geldiğinde onu öldürürüz, sonra da âilesine dönüp onları da öldürürüz, akrabasından arkalarını arayanlar olursa, onlara da: 'Bizim bir şeyden haberimiz yok!' diyerek mevzuyu kapatırız!" dediler. Bunun üzerine onlar o vâdiye doğru giderlerken etraflarına düşen bir kaya ile hiç çıkamayacakları bir yerde mahsur kaldılar. O sırada kavimleri çokça aramalarına

rağmen onların yerini tespit edemedi. Böylece onlar bulundukları yerde helâk olurlarken, Sâlih (Aleyhisselâm)a sûikast düzenlemelerine rıza gösteren kavimleri de Cebrâîl (Aleyhisselâm)`ın öldürücü nârasıyla helâk edildiler. İşte Allâh-u Te`âlâ Sâlih (Aleyhisselâm)`ı ve müminleri onların şerrinden bu şekilde kurtardı. (Nesef î, Beyzâvî, Âlûsî)

﴾51﴿ **Şimdi bak** (gör) **ki; tuzak kurmalarının** (feci) **âkıbeti nasıl olmuş ki, gerçekten Biz onları da,** (sûi kaste iştirâk etmeseler de, râzı olarak ortak olan) **top lumlarını da bir daha** (bellerini doğrultup) **düzele meyecekleri bir şekilde topluca kırıp geçirmişiz!**

﴾52﴿ **İşte bunlar, onların** (şirk koşarak ve mûcize talepleri üzerine kayadan çıkarılan deveyi keserek, Allâh'ın âyetlerine yapmış oldukları) **zulümleri sebe biyle ıssız kalan/yıkılarak alt üst olan/ evleridir! İşte gerçekten de bu** (şe kilde helâke uğratıl ma ları)**nda,** (bilinmesi gereken şeyleri) **bilmekte olan bir toplum için elbette pek büyük bir âyet** (ve zulüm den caydırıcı bir ibret) **bu lunmaktadır.**

﴾53﴿ **Böylece Biz** (Sâlih (Aleyhisselâm) **ile birlikte) o** (binleri aşkın) **kimseleri** (, kâfirlerin başına gelen be lâdan) **kurtardık ki, iman etmiştiler ve** (inkârlardan da günahlardan da) **hakkıyla sakınmakta olmuştular.**

﴾54﴿ **Lût'u da** (ümmetine peygamber olarak Biz gön dermiştik)**! Hani o, kavmine demişti ki: "Siz** (fuhuş esnasında birbirinizi) **görmekte oldu ğunuz halde o** (livâta gibi) **en çirkin işi mi yapıyor sunuz?/Siz o en çirkin işi mi yapıyorsunuz? Oysa siz** (yaptığınız işin çirkinliğini) **biliyorsunuz!/**

﴾55﴿ **Gerçekten de siz, elbette ka dın ları bırakıp, şehvet yüzünden erkeklere mi yaklaş**(arak eşcinsel lik yap)**ıyorsunuz? Doğrusu siz öyle** (bozuk) **bir top lumsunuz**

ki (bu işin fenalığını) **bilmiyor**(muş gibi dav ranıyor)**sunuz/siz öyle bir toplumsunuz ki** (bu işin kötü sonucunu) **bilmiyorsunuz/siz öyle bir top lumsunuz ki beyinsizlik ediyorsunuz/!"**

﴾56﴿ **Bunun üzerine kavminin cevabı: "Lût âilesi ni memleketinizden çıkarın. Zira gerçekten onlar öyle insanlardır ki,** (yaptığımız eşcinselliği kötü sayıp) **çokça temizlik taslamaktadırlar!" demelerinden başkası olmamıştır.**

﴾57﴿ **Biz de hemen onu ve** (sadece müminlerden oluşan tüm) **âilesini** (azaptan) **kurtardık. Ancak** (kâ fir olan) **hanımı müstesnâ! Biz onu** (azap içerisinde) **kalanlardan olarak takdir ettik!**

﴾58﴿ **Bir de üzerlerine** (balçıktan pişirilmiş) **görülmedik bir yağmur yağdırdık. Artık o uyarılanların yağmuru çok kötü olmuştur!**

﴾59﴿ (Habîbim! Bunca peygamberlerin kıssalarını öğrenme nimetine şükürde bulunmak ve o seçkin kulları selâmlamak üzere) **de ki: "Bütün hamdler Allâh'a mahsustur; selâm ise o seçmiş olduğu kulları üzeri ne olsun!" Allâh mı** (Kendisine ibadet edenler hakkın da) **hayırlıdır, yoksa şirk koşmakta oldukları** (o âciz) **şeyler mi** (tapanlarına yararlıdır)**?!** (Tabi ki Allâh hayırlıdır! Çünkü O, Kendisine yalvaranları dâima kurtarmak ta, putlarsa, azâba çarpılan müşrikleri hiçbir zarardan kurtaramamaktadır.)

Âyet-i celîlede geçen "Seçkin kimseler"den maksat; bazı âlimlere göre özellikle peygamberlerdir. ibni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) ise: "Bunlar Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ashâbı dır ki, Allâh-u Te`âlâ onları peygamberi için özel olarak seçti!" demiştir. Süfyân-ı Sevrî (Rahimehullâh) da bu

selâmın özellikle sahâbe-i kirâma yöneltildiğini nakletmiştir. (Âlûsî)

﴾60﴿ (Dünyanın yaratılışı ve sizin yaşamınız hususun da hiçbir etkisi bulunmayan bâtıl ilâhlar mı hayırlıdır) **yoksa O Zât mı ki gökleri ve yeri yaratmıştır ve si zin için gökten bir su in dirmiştir de; Biz onun sebe biyle,** (bakanlarına) **sevinç veren bir güzel liğe sahip nice bostanlar bitirmişizdir. Onun** (meyveleri vesâ ir vasıflarını yaratmanız bir yana) **ağacını**(n kütüğünü bile) **bitirmeniz sizin için** (imkân dâhilinde) **olamaz! Allâh ile birlikte bir ilâh mı var?! Doğrusu onlar öyle** (hatalı) **bir toplumdur ki** (hak olan tevhîd inancından) **sapmaktadırlar/** (âciz varlık ları, böyle bir kudret sâhibine) **denk tutmaktadırlar/.**

﴾61﴿ (Dünyada rahatça yerleşip güzelce yaşayabilme niz için size hiçbir imkân sağlayamayan zavallı ilâhlar mı daha iyidir) **yoksa o yeri** (düzgün bir halde döşe yerek, canlılar için) **bir yerleşim yeri yapmış olan, aralarında nice ırmaklar yaratmış bulunan, onun** (, üzerindekileri sallamaması) **için sâbit dağlar belir lemiş olan,** (tatlı ve tuzlu) **iki deniz arasında da** (birbirine karışmamaları için) **engelleyici bir şey mey dana getirmiş bulunan Zât mı?! Allâh ile birlikte bir ilâh var mı?! Doğ rusu onla rın ekseriyeti** (hak nedir, bâtıl nedir) **bilmezler!**

﴾62﴿ (Kendilerine dua edenlerin farkında bile olmayan ve size yeryüzünde hiçbir imkân sağlayamayan putlar mı daha menfaatlidir) **yoksa Kendisine dua ettiği zaman, zorda kalan**(ın yakarışın)**a sürekli icâbet eden, o kötülüğü aç**(ıp kaldır)**an ve sizi** (geçmiş ümmetlerin ardından) **yerin** (yönetiminin yetkili) **halîfeleri kılan Zât mı?! Allâh ile birlikte bir ilâh var mı?! Pek az öğütleniyorsunuz!**

Zora düşmüş bazı kimselerin, kısa zamanda dualarının kabulünün eserini görmemeleri âyet-i kerîme ile çelişmez. Zira

Allâh-u Te`âlâ'ya dua eden bir kulun duasının faydası, mutlaka ya dün yada ya da âhirette kendisine dönecektir. Kimine dünyada özel isteği verilmese de, istediğinden daha üstünü lütfedilmekte, kimine de istediği anda değil de, daha sonra verilmektedir. Bazısı da hakkında hayırlı sanarak bir şey istemekte, ama onun o isteği yerine getirilmeyerek kendi farkında olmadan ona iyilik yapılmaktadır. *(Âlûsî)*

﴾63﴿ (Sizi yolculuklarınızda istediğiniz hedeflere ulaş tır ma ktan, kuraklığa tutulduğunuzda da, müjdeci rüz gârlar ve hayat veren yağmurlara kavuşturmaktan büs bütün âciz birtakım varlıklar mı faydalıdır) **yoksa O Zât mı ki, karanın ve denizin karanlık** (yol)**larında** (yıldızlar, dağlar, rüzgârlar ve türlü türlü nakil vasıta ları ile) **sizi maksadınıza** (ancak) **O eriştirmektedir ve yine O Zât mı ki, rüzgârları rahmetinin** (eseri olan yağmurun) **öncesinde müjdeciler olarak** (sade ce) **O göndermektedir?! Allâh ile birlikte bir ilâh mı vardır?! Onların ortak koşmakta oldukları şeylerden/ on ların şirk koşmalarından/ Allâh dâimâ pek yüce ol muştur!**

﴾64﴿ (Hiçbir şey yaratamayan, üstelik kendileri ya ratılmış olan âciz mahluklar mı sizin için yararlıdır) **yoksa O Zât mı ki, halkı ilk başta** (yoktan) **yaratmak tadır,** (öldürdükten) **sonra da onları** (dirilterek, son suz hayata) **geri döndürecektir ve yine O Zât mı ki, gökten de yerden de sizi rızıklandırmaktadır?! Allâh ile birlikte bir ilâh mı vardır?!** (Habîbim! Müşrikleri art arda sıralayacağın delil lerle rezil etmek için) **de ki: "**(Allâh'tan başkasının, an latılanlardan herhangi birini yapmaya güçlü olduğuna dâir aklî ya da naklî) **delilinizi getirin! Eğer** (davanız da) **doğru kimseler olduysanız** (bunu yapmalısınız)**!"**

﴾65﴿ (Habîbim! Sana kıyâmetin ne zaman kopacağını soran müşriklere) **de ki: "Göklerdeve yerde Allâh'tan baş ka kimse**

(, kendisi hakkında; he sap, tecrübe, va sıta, karîne ve emâre bulunmayan bir) **gaybı** (O bil dirmedikçe) **bilemez! Onlar** (ne zaman öleceklerini de) **ne vakit diriltileceklerini de bilemezler!**

﴾66﴿ (Hakkında hiçbir ilim sebebine sahip olmadık ları dirilme zamanı bir yana,) **doğrusu onların âhi ret**(in varlığı) **hakkındaki bilgileri** (kazanmalarını sağlayacak aklî ve naklî birçok delil) **art arda gele rek iyice olgunlaşmış**(ken onu bile doğru anlayama mışlar)**dır** (, delilleriyle âşikâr olan bir gerçeği dahî anlayamayanlar gaybı nasıl bilebilirler?)**/âhiret hak kında** (bunca delil varken) **onların bilgileri** (arta cak yerde) **art arda tükenmiştir/; doğrusu** (şüphelerini giderecek kesin deliller mevcutken, yine de) **on lar ondan büyük bir şüphe içerisindedirler; dahası** (basîretleri bozulduğu için) **onlar onun** (inkârı) **yü zünden kördürler.** (Zira âhirete inanmamak, kişiyi sadece dünyevî menfaatlere bağlı kılacağından, delil lere karşı kör bir hale getirir.)**”**

﴾67﴿ **O kâfir olmuş kimseler dedi ki: “Biz ve babalarımız** (ölümümüzün ardından) **bir toprak olduğumuz zaman mı, gerçekten biz mi el bette** (kabirlerimizden) **çıkartılan kimseleriz?**

﴾68﴿ **Andolsun ki; gerçekten biz de, babalarımız da daha önce** (Mu hammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **bize bunu bildirmeden) işte bununla elbette vaad olun muştuk! İşte bu** (diriltilme vaadi)**, evvelkilerin ya zıp çizmiş olduğu birtakım yalanlardan başkası değildir!”**

﴾69﴿ (Habîbim!) **De ki: “Yer**(yüzün)**de yü rüyü**(p gezi)**n de, hemen bir bakın ki, o** (şirke düşen) **suç luların** (feci) **âkıbeti nasıl olmuş?”**

﴾70﴿ (Habîbim!) **Sen onlar**(ın inkâr ların)**a karşı ta salanma, kuracakları hilelerden dolayı dahiçbir darlık** (ve sıkıntı) **içerisinde bulunma!** (Çünkü Allâh seni onların şerrinden mutlaka koruyacaktır.)
﴾71﴿ **Diyorlar ki: "İşte bu** (azap) **va ad**(i) **ne zaman** (yerini bulacak)**dır? Eğer** (davanızda) **doğru kim se ler olduysanız** (, bize vaktini açıklayın)**!"**
﴾72﴿ **De ki: "**(bizce) **umulmak tadır!** (Alay e derek) **acele iste mekte olduğunuz o** (azap do lu) **şeylerin bir kısmının size tamamen ulaşmış olması/iyice yanaşmış olması/!** (Nitekim bunu çok yakında Be dir'de göreceksiniz!)**"**
﴾73﴿ **Şüphesiz senin Rabbin insanlara karşı elbet te pek büyük bir iyilik sahibidir** (de onun için azap larını geciktirmektedir)**, lâkin onların pek çoğu** (bu nimete) **şükretmezler.**
﴾74﴿ **Muhakkak senin Rabbin , onların göğüsle rinin** (sana kar şı) **gizlemekte olduğu** (düşmanlık ve nefret gibi) **şeyleri de, açıklamakta bulundukları** (hakaret ve inkâr içeren işaretler ve sözler gibi) **şey leri de elbette bilmektedir.**
﴾75﴿ **Gökte ve yerde iyice gizlenmiş hiçbir şey yok tur ki,** (onun bilgisi, ilgili meleklere göre) **pek açık olan** (Levh-i Mahfûz isimli) **yüce bir kitapta bulunmasın.**
﴾76﴿ **Şüphesiz işte şu Kur'ân İsrâ î loğullarına o şeylerin pek çoğunu** (doğruca) **anlatmaktadır ki, onlar onun hakkında ihtilâf etmektedirler!**
﴾77﴿ **Şüphesiz ki o** (Kur'ân)**, inanan lar için elbette pek büyük bir hi dâyet** (rehberi) **ve** (ebedî azaptan korunmalarını sağlayan) **yüce bir rahmettir.**
﴾78﴿ **Muhakkak senin Rabbin o** (Kur'ân'a ina nan larla, onu inkâr etmiş ola)**nlar arasında Kendi**(sine mahsus dosdoğru)

hükmüyle karar verecektir. Za ten (hükmü reddedilemeyecek yegâne güce sahip) **Azîz de,** (kimin hakkında ne karar vereceğini iyi bilen) **Alîm de ancak O'dur.**

﴾79﴿ **O halde sen** (, kâfirlerin düşman lığına al dırma yıp, tüm işlerini) **Allâh'a** (ısmarlayarak an cak O'na) **tevekkül et! Çünkü şüphesiz ki sen pek açık bir hak üzeresin!** (Allâh'ın yardı mına güvenmek de ancak se nin gibi haklılara yaraşır.)

﴾80﴿ **Şüphesiz ki sen** (dinlediklerin den faydalana mayan) **ölüler** (du ru mun daki kâfirler)**e de** (hak ve ha ki kati) **işittiremezsin,** (hiçbir ses duymayan) **sağırlara da çağrıyı işittiremezsin; hele arka dönenler hâlinde kaç tıkları zaman!**

﴾81﴿ **Sen** (Allâh tarafından basîretleri bağ lanmış) **körleri,** (yoldan) **sapma la rından çevirip doğru yola irşâd edici biri de asla de ğilsin! Sen ancak Bizim âyetlerimize inan makta olan kimselere** (hakikatleri) **duyurabi lirsin, çünkü** (sa dece) **onlar** (sürekli hakka bo yun eğen ihlâslı) **Müslü manlardır!**

﴾82﴿ **O** (kıyâmetin kopmasıyla ilgili) **söz**(ün vukuu iyice yaklaşıp) **onlar üzerine gerekli olduğu zaman, Biz onlar**(a azap etmek) **için yerden öyle büyük** (ve müthiş) **bir Dâbbe çıkarırız ki, o onlara, gerçekten insanların** (kı. yâmet alâmetleriyle, özellikle de Dâbbetü'larz'ın çıkışıyla ilgili) **âyetlerimize yakînen inanmamakta bulunmuş oldukları** (için azâba uğrayacakları)**nı söyler.**

İbni Ebî Şeybe, Tirmizî, ibni Mâce ve Müsned-i Ahmed gibi birçok sahih kaynakta zikredilen yüzlerce hadîs-i şerîf ve rivayetlerden Ehl-i Sünnet ulemâsının çıkardığı itikâdî hükme göre: "Bahsi geçen Dâbbe, asla insan türünden olmayan, olağanüstü büyüklüğe sâhip, tüylü ve dört ayaklı bir mahluktur ki, Mekke'den çıkacak, yanında bulunan Mûsâ (Aleyhisselâm) *ın asâsıyla kâfirlerin burnunu kıracak, Süleymân* (Aleyhisselâm)*ın*

mührüyle de Müslümanların yüzünü damgalayıp parlatacaktır!" ***(Taberî, 10/14-16; İbni Ebî Hâtim, 9/2923-2926; Suyûtî, ed-Dürrü'l-mensûr, 6/377-383; Âlûsî, 20/21-25)*** *Dolayısıyla "Bu gibi rivayetleri akıl-mantık almaz!" diyerek, bu hayvanı: "İnsanlığın bozulması, insanlara ve yeni çıkan bazı cihazlara bulaşan mikrop ve virüsler, ya da hilkat garîbesi bir takım insanlar" diye yorumlamak, dini insanların akıllarına yaklaştırma gibi iyi niyetle yapılan bir te`vil olarak asla görülemez. Zira sahâbe ve tâbi`înin oluşturduğu seleften nakledilmeyen bir tevil, hiçbir zaman itikâdî konuda bir hüküm getiremez. Bilakis bu, dini değiştirme anlamında bir tahrif sayılır. Zaten gayba iman; "Akıl almasa da, Allâh ve Rasûlü'nün tüm buyruklarına, hiçbir yorum katmadan kesinlikle inanmak" demektir. "Aklım almıyor" diye İslâm'ın zarurî bir hükmüne inanmamaksa katıksız kâfirliktir. Âyet-i kerîmede de belirtildiği üzere; bu büyük mahlûk çıktığı zaman kıyâmet alâmetleriyle ilgili âyet ve hadislere inanmayanlara gereken cevabı verecektir.*

﴾83﴿ (Habîbim!) **Her bir ümmet içerisinden; âyet lerimizi yalanlamak ta** (önder olan kalabalık bir cemâati (mahşere) **toplayaca ğımız günü** (hatırla) **ki, işte** (birbirlerine yeti şe rek topluca azâba uğratılsınlar diye) **on ların önde gidenleri sonrakileri için dur duruluyorlar!**

﴾84﴿ **Nihâyet** (mahşere) **gel dik leri zaman O** (Allâh-u Te`â lâ onlara)**: "Siz** (bugüne kavuşacağınızı bildiren) **âyet lerimi yalanladınız öyle mi? ! Oysa onları** (iyice dü şünüp) **bilgi bakımından kavramamıştınız! Yok sa siz** (Biz bilmeden) **neleri yapmakta bu lunmuştu nuz?" buyurur.**

﴾85﴿ **Böylece zulümleri sebebiyle o** (azap) **söz**(ü) **onlar üzerine gerekli olmuştur da, artık onlar** (ağız larına mühür vurulduğu için) **konuşamazlar.**

﴾86﴿ **Onlar görmediler mi ki , Biz gerçekten geceyi** (insanlar) **kendisinde sükûnet bul**(arak huzura ka vuş)**sunlar diye** (karanlık) **yarattık, gündüzü de** (ih tiyaçlarını görmeleri için) **aydınlık olarak** (halkettik)**! İşte şüphesiz ki; iman etmekte olan bir top lum için, elbette bunda pek çok ve çok büyük âyet ler vardır.**
﴾87﴿ **O Sûr** (adındaki boru) **içerisine** (İsrâfîl (Aleyhisselâm) **tarafından) üfürüleceği günü de** (yâd et) **ki, artık Allâh'ın dilemiş bulunduğu** (bazı melekler, şehitler ve Mûsâ (Aleyhisselâm) **gibi) kimseler dışında göklerde olanlar ve yerde bulunanlar öldürücü bir deh şete kapılmıştır! Böylece** (Sûr'a ikinci defa üfürüldüğünde ise) **her biri O**(nun huzuru)**na** (boyun bükmüş ve) **alçak duruma düşmüş kimseler olarak varmış lardır.**
﴾88﴿ (Sûr'a ilk üfürülüşte) **dağları görürsün de, on ları yerlerinde dura n şeyler sanırsın, hâlbuki onlar** (rüzgârların hızla sürüklediği) **bulutların geçişi gibi geçip gitmektedir** (ama büyük lüklerinden ve yoğun luklarından do layı süratlerini fark edemezsin)**!** (İşte bütün bunlar, yarattığı) **her şeyi sağlam yapmış olan O Allâh'ın sa natı olarak** (gerçekleşecektir)**! Şüphesiz ki O, yapmakta oldukl arınızı**(n görünen ve görünmeyen her yönünü hakkıyla bilen bir) **Habîr'dir.**
﴾89﴿ **Her kim** (iman ve kelime-i şehâdet gibi) **o gü zel şeyi** (mahşere) **getirirse, ondan dolayı kendisi için** (cennet gibi) **pek büyük bir hayır vardır. İşte o gün onlar** (, cehenneme düşme endişesi gi bi) **son derece büyük bir korkudan emindirler.**
﴾90﴿ **Her kim de** (kâfirlik ve şirk gibi) **o kötü şeyi** (âhirete) **getirirse, onların da yüzleri/ kendileri/ o** (cehennem) **ateş**(i) **içerisine tepetakla atılmıştır.** (O zaman onlara:) **"Siz**

(dünyadayken) **yapmakta bu lunmuş olduğunuz şeylerden başkasıyla cezalandırılmıyorsunuz!”** (denilecektir.)

﴾91﴿ (Habîbim! O kâfirlere dünya ve âhiretle ilgili önemli haberleri bu sûrede beyan ettikten sonra de ki:) **“Ben ancak işte şu** (Mekke) **şehrin**(in) **Rabbine iba det etmemle emrolundum ki, orayı O haram kıl mıştır.** (Bu yüzden suçlu olsa da oraya sığınana doku nulamaz, otları koparılamaz, avı bile kaçırılamaz.) **Zaten** (yaratılmak ve mülkiyet bakımından) **her şey de sadece O’na aittir. Ayrıca ben Müslümanlardan olma**(kta sabit olma)**mla/**(kendilerini Allâh’a) **teslim edenlerden olayım diye/** (Rabbimin tüm hükümleri ne) **boyun eğenlerden olmam ile/ emrolundum..**

﴾92﴿ **Bir de** (insanları davet etmek ve içerisindeki ince ilimlere vâkıf olmam için) **art arda Kur’ân oku mamla** (memur kılındım)**!” Artık her kim** (sana ve Kur’ân’a uyarak) **hidâyete ererse, o ancak kendisi için hidâyet bulmuş olur** (zira bunun tüm menfaat leri kendisine âit olur)**. Kim de** (inkâr edip yüz çevi rerek) **sapıtırsa, sen de ki: “Ben ancak uyarıcılar danım**(, sizi zorla inandırmaya görevli değilim)**!”**

﴾93﴿ (Habîbim! Sana verdiğim bunca nimete hamd ve inkârcıları tehdit etmek üzere) **de ki: “Bütün hamdler Allâh’a mahsustur. Pek yakın da O size** (ayın yarılması, duman belirmesi ve Bedir’de meleklerin sizinle savaşmak için inmesi gibi sizi kah redecek olan) **âyetlerini gösterecektir de siz onla rı**(n Allâh’tan geldiğini) **anlayacaksınız** (ama o zaman bunun size bir faydası olmayacaktır)**!” Zaten Senin Rabbin sizin yapmakta oldukları nızdan asla gâfil** (ve habersiz) **değildir** (dolayısıyla kâfirler, azaplarının geciktirilmesinin bir ihmal ve gaf let sonucu olduğunu sanmasınlar)**!**

YİRMİSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kasas

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayete göre 85. âyet-i kerîme, hicret esnasında Cuhfe'de, Hasen ve Atâ gibi zatlardan rivayete göre de; 52-55. âyet-i kerîmeler Medîne-i Münevvere'de nâzil olmuştur. 88 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Tâ! Sîn! Mîm!**

﴾2﴿ **İşte bu** (sûrede buluna)**nlar,** (Allâh-u Te`âlâ tarafından indirildiğini mûcizeleriyle ispat eden ve manaları muhataplarınca) **pek açık olan/**(helâl ve haramı, emir ve yasağı) **iyice açıklayan/ o** (yüce) **ki tabın âyetleridir.**

﴾3﴿ **İman etmekte olan bir toplum** (yararlansın) **için Biz sana Mûsâ ve Firavun'un önemli haberle rinden bir kısmını hak ile art arda okumaktayız.**

﴾4﴿ **Gerçekten Firavun o** (Mısır ve civarındaki) **toprakta** (zulüm sınırlarını aşarak) **azgınlık yapmış ve oranın halkını** (kendi isteği doğrultusundahareket eden) **birtakım fırkalar hâline getirmişti ki, onlar dan bir zümreyi** (; İsrâîloğullarını) **iyice güçsüz dü şürüyordu, oğullarını çokça boğazlıyor, kadınlarınıysa diri bırakıyordu. Gerçekten de o,** (kâhinlerin haberine dayanarak yüz bine yakın oğlan çocuğu öldürtecek derecede fe sat çıkaran) **bozguncülardan** (biri) **olmuştu.**

﴾5﴿ **Ama Biz istiyorduk ki o toprakta zayıf duruma düşürülmüş olan o kimselere iyilikte bulunalım, onları** (hayırda kendilerine uyulan) **pek değerli ön derler yapalım ve** (Firavun hânedânını helâk etme mizin ardından, bırakacakları saltanata) **onları mi rasçılar kılalım...**

﴾6﴿ **Bir de onlara o yerde** (diledikleri gibi tasarrufta bulunmalarını sağlayacak şekilde geniş saltanat ve) **iyice yerleşme imkânı verelim, Firavun'a, Hâmân'a ve ordularına da onlardan,** (o köleleri konumun daki İsrâîloğullarının eliyle devletlerini kaybedeceklerine dâir) **sakınmakta bulunmuş oldukları şeyi gösterelim** (istedik)**!**

﴾7﴿ (O sırada oğlunu nasıl gizleyeceği endişesine kapılan) **Mûsâ'nın annesine: "**(Sakınabildiğin sürece) **onu emzir, fakat ona karşı** (casuslardan veya komşu lardan bir zarar geleceğine dâir) **endişelenirsen he men onu** (bir şeye sarıp ziftlenmiş bir sandık içeri sine koyarak) **o deniz** (gibi olan Nil nehrin)**e bırak!** (Boğulacağından, sütsüz kalaca ğından ya da kaybo lacağından) **korkma ve** (ayrılığı nedeniyle) **üzülme! Şüphesiz ki Biz onu sana geri döndürücüleriz ve onu peygamberlerden biri kılıcılarız!" diye ilhamda bulunduk.**

﴾8﴿ **Nihâyet Firavun âilesi** (o an için farkında olmasalar da) **neticede onlara büyük bir düşman ve iyi bir üzüntü olsun diye onu** (ırmak kenarında ağaca takılı bir halde) **bulup aldı. Firavun da, Hâmân da, orduları da gerçekten** (her işte yanıldıkları gibi ken disinden kurtulma uğrunda binlerce çocuğu kestikleri Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ı kucaklarında büyüterek yine ken dileri adına) yanlış yapan kimseler oldular.**

﴾9﴿ **Firavun'un hanımı** (Âsiye (Radıyal lâhu anhâ) **onu sandıktan çıkarınca, göz lerinin arasında bulunan nuru fark edip): "**(Bu çocuk) **bana da sana da bir göz ay dınlığıdır!** (Sakın) **onu öldürmeyin! Umulur ki bize fayda verir ya da onu çocuk ediniriz!** (Zaten parmağından süt emmesi, tükürüğüyle has taların iyileşmesi gibi ve ondan gördüğümüz diğer hâ rikulâdelikler onun çok faydalı ve mübârek olduğu nun

delillerindendir.)**" dedi. Hâlbuki onlar** (işin ne reye varacağının) **farkında olamıyorlardı!**

﴾10﴿ (Çocuğunun Firavun'un eline düştüğü haberini alan) **Musâ'nın an nesinin kalbi** (dehşete kapılarak ne tedbir düşüneceği hakkında) **bomboş bir hâle gel di. Gerçekten o** (, oğlunu taşıyan sandığın dalgalara kapıldığını görünce bağırarak) **onu**(n kendi oğlu olduğunu) **açıklamaya elbette pek yanaşmıştı. Eğer Biz** (sözümüze) **inananlardan olması için** (sabır ve sebat ilham ederek, bir de sekînet indire rek) **kalbini güçlendirmeseydik** (, neredeyse: "Vay oğlum!" diye bağırarak kendini ele verecekti)**!**

﴾11﴿ (Oğlunun başına gelenleri merak eden Yûhâniz vâlide) **onun** (Meryem adındaki) **kız kardeşine: "**(Mû sâ'nın) **izini sür** (de başına gelenlerden haber al)**!" dedi. Böylece o da** (kimseye hissettirmeden göz ucuy la) **onu uzaktan gözetledi. Hâlbuki o** (Firavu)**n**(un adam)**lar**(ı onun o çocuğu gözlediğinin) **farkında değillerdi.**

﴾12﴿ **Zaten Biz** (kardeşinin gözetlemesinden) **daha önce** (bir mûcize olarak) **emziren** (sütanne) **ler**(den emmey)**i/e miş leri/emme yerlerini/ ona yasakla mıştık. Der ken o** (kız kardeşi, getirilen hiçbir kadından emme yi kabul etme yen evlatlıkları yüzünden bü yük sıkıntı çeken Firavun ailesine)**: "Size bir hâne halkı göstereyim mi ki, onlar sizin için onu** (emzirip büyütmeyi) **üstlenirler ve onlar onun iyiliğini iste yicidirler?" dedi.**

﴾13﴿ **Nihâyet Biz onu annesine geri döndürdük, tâ ki gözü aydın olsun da üzülmesin, bir de bilsin ki şüphesiz Allâh'ın vaadi** (önünde sonunda gerçekle şecek olan) **bir haktır! Lâkin onların pek çoğu** (Allâh'ın sözünün mutlaka yerini bulacağını) **bilmezler** (de İlâhî vaadler hakkın da hâlâ şüphe ederler)**!**

Rivayetlere göre; Firavun o kızın teklif ettiği kadının getirtilmesini emretti. Onu kucağında susturmaya çalıştığı bir sıra da annesi gelince, Mûsâ (Aleyhisselâm) *hemen onun kokusunu alıp emmeye başladı. Firavun ona: "Bu kadar kadını kabul etmezken seni nasıl kabul etti?" diye sorunca: "Ben hoş kokulu ve pâk sütlü bir kadınım, öteden beri her çocuk beni kabul eder!" dedi ve kesim senesine rastlamayan Hârûn adında bir oğlu bulunduğu mazeretiyle sarayda kalamayacağı için çocuğu evinde bakmak istedi. Bu teklifi kabul eden Firavun, günlüğüne bir dînâr da ücret belirleyerek, annesiyle birlikte onu evine gönderdi.*

﴾14﴿ **O** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **aklının ve gücünün olgun laştığı) kuvvetlenme çağının sonuna ulaştığında ve iyice kemâle erdiğinde Biz ona** (peygamberlik gibi) **büyük bir hüküm ve** (insanlara iki cihanda ya rarlı olan şeyler hakkında, özellikle de fıkıhla alâkalı) **önemli bir ilim verdik! İşte** (Mûsâ ve annesi gibi) **güzel amelde bulunanları** (iyiliklerine karşılık) **ancak böylece mükâfatlandırırız.**

﴾15﴿ (Firavun'un saraydan ayrıldığı bir sırada Mûsâ (Aleyhisselâm) **oradan çıktı. Öğle uykusuna yatan) hal kının gaflet içinde olduğu bir zamanda o** (Mısır) **şehr**(in)**e girdi de, orada birbiriyle öldüresiye dö vüşmekte olan iki adama rastladı ki, işte bu,** (din konusunda) **kendisine eşlik eden adamlarından; işte şu ise onun düş manları** (olan Firavun'un mensup olduğu Kıptî ırkı)**ndandı. Kendi taraftarlarından olan kişi düşmanlarından olan kimseye karşı he men ondan yardım istedi. Mûsâ da ona** (bir) **yumruk vurdu da böylece ha yatını sona erdirdi.** (İrâdesi dışında gerçekleşen bu öldürme hâdisesinden çok etkilenerek) **dedi ki: "İşte bu** (şekilde kasıtsız da olsa, Rabbimden emir almadan bir insana vurup ölümüne

sebebiyet vermem)**, şeyta nın** (süslü gösterdiği) **işlerindendir! Şüphesiz ki o,** (Âdemoğullarına karşı düşmanlığı) **pek açık, saptı rıcı büyük bir düşmandır."**

﴾16﴿ **O** (kasten bir günah işlememişse de, Allâh-u Te`âlâ'dan izin almaksızın bir kişinin ölümüne sebe biyet verdiği için, Rabbine karşı bir alçalma ifadesi olarak)**: "Ey Rabbim! Gerçekten ben nefsime zulmettim** (; kendime yazık ettim)**, artık benim için** (hatamı) **ba ğışla!" dedi. O da hemen onun için** (zellesini) **mağfiret etti. Şüphesiz ki O,** (kullarının hatalarını çokça bağışla yan) **Ğafûr da,** (mahcubiyet verecek halleri ortadan kaldırarak merhametini gösteren) **Rahîm de ancak O'dur!**

﴾17﴿ (Mağfiret nimetine şükretmek için, bir daha böyle bir şey yapmayacağına dâir Allâh-u Te`âlâ'ya söz vermek üzere) **dedi ki: "Ey Rabbim! Bana lüt fetmiş bulunduğun** (aff-ı mağfiret gibi yüce bir) **şey hakkı için; artık** (bir daha bu gibi hatalara düşmeyeceğim ve) **o** (beni yardıma çağırarak hatama sebep olan) **suçlulara arka çıkan bir yardımcı asla olma yacağım!"**

﴾18﴿ **Derken kendisi o şehirde** (kısas yoluyla öldürüleceğinden) **korku içerisinde** (başına gelecekleri) **dikkatlice beklemekte olan biri hâline geldi. Bir denbire dün ondan yardım istemiş olan o kimse** (karşısına çıkmış ve) **bağırarak** (başka bir Kıptîye karşı) **ondan yardım istiyordu. Mûsâ ona dedi ki: "Gerçekten de sen elbette apaçık bir azgınsın!"**

﴾19﴿ **O** (yine dayanamayıp)**, kendisi ikisine de büyük bir düşman olan o** (Kıptîlere mensup) **kişiyi kuv vetlice yakalamak isteyince** (, Mûsâ (Aley hisselâm)**`ın bu sefer düşmanına değil de, kendisine vuracağını sanan İsrâîlî korkudan): "Ey Mûsâ! Dün bir şahsı öldürdüğün gibi**

(bugün) **beni de mi öldürmek istiyorsun? Sen ancak yer** (yüzün)**de** (işin nereye varacağını düşünme den asıp kesen) **bir zorba ol manı istiyorsun, ama** (insan ların arasını) **düzeltmeye çalışanlardan olmanı istemi yor sun!" de**(mek sûretiyle, ev velce öldürülen kişinin katilini arayan Kıptî'lere Mûsâ (Aley hisselâm)**`ı ihbar et)di.**

﴾20﴿ (Durumu haber alan Firavun hânedanından Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın öldürülmesine dâ ir karar çıkınca, Firavun'un amcasının oğlu olup imanını gizlemekte bulunan Hizkîl adındaki) bir adam o şehrin en uzak yerinden** (kalkıp, bir an evvel Mûsâ (Aleyhisselâm) **a ha ber yetiştirerek kurtulmasını temin etmek için) ko şar olduğu halde geldi de: "Ey Mûsâ! Gerçekten** (devletin) **ileri gelenler**(i toplanıp) **seni öldürsün ler diye, seninle ilgili istişârede bulunuyorlar; der hal** (bu şehirden) **çık! Şüphesiz ki ben özellikle senin için iyilik iste yenlerdenim!" dedi.**

﴾21﴿ **Hemen o da korkulu bir halde** (etrafı) **iyice gözetleyerek oradan çıktı ve** (Mevlâ Te`âlâ'dan başka sığı nılacak merci olmadığını bildiği için)**: "Ey Rabbim! Bu zâlimler topluluğundan beni kurtar** (da onlara yakalanmayayım)**!" dedi.**

﴾22﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm), Firavun'un yönetimi altın da bulunmayan ve Şu`ayb (Aleyhisselâm) **gibi büyük bir peygamberi barındıran) Medyen tarafına yöneldiği vakit: "Umulur ki Rabbim beni** (kurtuluşa erdirecek) **yolun doğrusuna iletir!" dedi.**

Mûsâ (Aleyhisselâm) *Mısır'dan kaçarken yol bilmediği için, güvende olmayanların yapması gerektiği gibi en büyük yola değil de, orta yola girdi. Peşine düşenlerse diğer iki yola gir diklerinden ona ulaşamadılar. Böylece sekiz gece yalın ayak*

vaziyette kaldı ve ağaç yapraklarından başka bir şey yemeden durdu. Ama Allâh-u Te`âlâ'ya karşı tevekkülünü ve hüsnü zannını hiç bozmadığından Rabbi ona Cebrâîl (Aleyhisselâm) ı göndererek Medyen'in yoluna iletti. (Âlûsî)

﴾23﴿ **Medyen suyun**(un bulunduğu kuyuy)**a var dığı zaman, onun başında, farklı insanlardan ka labalık bir topluluk buldu ki** (hayvanlarını) **suvar maktaydılar. Aşağılarında ise** (insanlardan uzakta duran) **iki kadın buldu ki** (diğer hayvanlara karış masın diye koyunlarını sudan) **engelliyorlardı. O: "İkinizin isteği nedir** (; niçin sudan geri duru yorsunuz)**?" dedi. O ikisi: "**(Yabancı erkeklere karışmamak için) **ço banlar** (hayvanlarını suyun başından) **döndürünceye kadar biz** (koyunlarımızı) **suvarmıyoruz, babamız ise** (yaşça) **pek büyük bir ihtiyardır** (, başka kimse miz de bulunmadığından iş bize düştü)**!" dediler.**

﴾24﴿ **Bunun üzerine** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **ayakları yaralı, yorgun ve aç hâline rağmen onlara acıyarak, yedi kişinin zor kaldıracağı taşla kapatılmış başka bir kuyuyu açtı ve) o ikisi için** (hayvanlarını) **suvardı da sonra** (şiddetli sıcaktan dolayı bir) **gölgeye doğru çekildi ve: "Ey Rabbim! Ben gerçekten hayır** (ve rızık) **dan** (, yiyecek olarak az veya çok) **bana indir diğin** (ve indireceğin) **şeye muhtaç biriyim!" dedi.**

﴾25﴿ **Derken o ikisinden biri** (, elbisesiyle yüzünü örtmüş bir halde) **büyük bir utangaçlık üzere yürüyerek ona geldi de: "Şüphesiz babam seni davet etmektedir ki, o seni bizim için** (hayvanları) **suvarmanın ücretiyle mükâfatlandırsın!" dedi. Ne zaman ki o, o** (kızların babası)**na geldi ve** (başından geçen) **anlatılmaya değer o haberi kendisine anlattı, o: "**(Bu topraklarda Firavun'un hükmü geçerli olmadığı için) **korkma!** (Artık) **o zâlimler toplumundan kurtuldun!" dedi.**

Ömer ibni Hattâb (Radıyallâhu anh)*`dan rivayet edildiği üzere; Şu`ayb* (Aleyhisselâm)*ın kızı Mûsâ* (Aleyhisselâm)*`a gelirken elbise siyle yüzünü kapattığı için Allâh-u Te`âlâ tarafından "Çok utangaç" olma vasfıyla methedilerek onun bu hâli bütün Müslümanların kadınlarına örnek gösterildi.* *(Âlûsî)*

﴿26﴾ **O ikisinden** (, ileride eşi olacak olan) **biri: "Ey babam! Sen onu** (koyunlarımıza bakması için) **ücretle tut, çünkü ücretle tutmuş olduğun kimse lerin en iyisi, gerçekten de pek güçlü ve güvenilir olan bu kişidir** (zira birçok insanın kaldıramayacağı bir taşı tek başına kaldırması ve 'Arkamdan yürü ki, esen rüzgârla elbisen bedenine yapışıp da vü cut şek lin meydana çıkmasın!' diyerek beni önünde yü rüt me mesi, onun kuvvetinin ve güvenilirliğinin en büyük alâmetlerindendir)**!" dedi.**

﴿27﴾ (Kızının ferâset dolu bu sözleri üzerine) **O** (Şu`ayb (Aley hisselâm)**, Mûsâ** (Aleyhisselâm)**`a): "Muhakkak ben, senin ba na sekiz sene işçilik yapmana karşılık işte şu iki kızımdan birini sana nikâh etmek istiyorum; eğer** (bu çalışmanı) **on** (yıl)**a tamamlarsan, artık** (bu benim şartım gereği olmayıp) **senin katından** (yapılan bir ikrâm olacak)**dır. Ben** (on yılı doldurmayı mecbur kılarak, inceden in ceye vakit hesabı yaparak ve işlerini sıkı takipten geçi rerek) **sana zorluk çıkarmak istemem; inşâallâh pek yakında beni** (güzel davranışlı, sözüne sâdık ve iyi huylu) **salih kimselerden** (biri olarak) **bulacak sın!" dedi.**

﴿28﴾ **O: "İşte bu** (anlaşma) **benimle senin aranda** (karara bağlanmış)**dır; o iki sürenin** (kısası ya da uzunundan) **hangisini tamamlayacak olursam, artık** (on seneden faz lası istenemeyeceği gibi, sekiz seneden yukarısı da istenerek) **bana karşı hiçbir hak sızlık olamaz! Zaten Allâh** (anlaştığımız

şartlar hak kında) **söylemekte olduğumuz şeyler üzerine** (hak kıyla şâhit olan bir) **Vekîl'dir." dedi.**

﴾29﴿ **Mûsâ o** (en uzun) **süreyi bitirip** (Şu`ayb (Aleyhisselâm)ın izniyle Mısır'daki yakınlarını ziyaret maksadıyla) **âilesiyle birlikte yola çıktığında** (, karlı ve karanlık bir havada yolunu kaybetti. Tam o sırada) **Tûr tarafından pek açık şekilde bir ateş gördü de, ailesine: "**(Siz burada) **bekleyin! Gerçekten de ben net olarak bir ateş gördüm, ola ki ben o** (yolun durumu)**ndan size bir haber yahut belki siz ısınırsınız diye o ateşten kalın bir odun parçası getiririm!" dedi.**

Rivayete göre; Mûsâ (Aleyhisselâm) koyunlarını ve âilesini yanına alarak kış mevsiminde yola çıktı, fakat Şam krallarından korktuğu için ana yoldan gidemedi. Hâmile olan eşinin de gece mi gündüz mü ne zaman doğum yapacağı belli değildi. Yol güzergâhı kendisini Tûr dağının batı tarafına sevk etti. O sırada hanımını doğum sancısı tutuverdi. Derken ateş yakmak istedi fakat başarılı olamadı. İşte tam o anda uzaktan parlayan bir ateş görünce âyet-i kerîmelerde bahsedilen hâdiseler meydana geldi. (Âlûsî)

﴾30﴿ **Oraya vardığında, o mübârek yer parçasın daki** (Tuvâ) **vâdi**(si)**nin** (Mû sâ (Aleyhisselâm)**` a göre) sağ/bereketli ve uğurlu/ tarafından;** (orada bulu nan) **o** (İlâhî tecellîye mazhar kılınmış) **ağaçtan** (kendi sine) **şöyle nidâ olundu: "Ey Mûsâ! Şüphesiz ki Ben; bütün âlemlerin Rab bi olan Allâh ancak Benim!..**

﴾31﴿ **Ve** (şimdi sana verdiğim mûci zeyi görmen için) **asânı** (yere) **bırak!" O onu** (attığında)**, sanki kendisi küçük bir yılanmış gibi çokça kıpırdanırken görün ce, arka dönerek kaçtı da, geri dönmedi/**(tarafına bile) **bakmadı/.** (O zaman Biz şöyle vahyettik:) **"Ey Mûsâ!** (Asâna doğru) **yönel de** (Benden

başka hiç kimseden) **korkma! Şüphesiz ki sen** (tüm korku lardan) **güvende olan kimselerdensin!..**

﴿32﴾ (Sağ) **elini** (elbisenin) **yaka**(sı)**nın içerisine sok ki;** (alaca hastalığı gibi) **hiçbir kusur bulunmak sızın,** (bakılamayacak bir şekilde parlak ve) **bembe yaz olarak çıkıversin; bir de** (elini güneş gibi parlak bir halde görünce kapılacağın) **korkudan** (kurtulmana) **sebep** (olsun diye)**, kanad**(ların ve kollar) **ını**(n sağını sol, solunu da sağ koltuk altına sokarak) **kendine topla** (ki, elin eski hâline dönerek korkun geçsin)**! İşte bu ikisi** (; o asânın ejderha olması ve elinin güneş gibi parlaması)**, Firavun ve ileri gelen adamlarına Rabbin tarafından iki açık delil** (ve mûcize)**dir. Gerçekten de onlar** (zulüm ve azgınlık hududunu aşmış) **fâsıklar toplumu** (oldukları için, senin gibi böyle açık mûcizelerle gönderilen bir pey gamberin davetine muhtaç) **olmuşlardır.**

﴿33﴾ (Bu vahiylere muhatap olan Mûsâ (Aleyhis selâm) **risâlet görevini en iyi şekilde tebliğ edebilmesi için, Allâh-u Te`âlâ'dan koruma ve destek talep etmek üze re) dedi ki: "Ey Rabbim! Gerçekten ben o** (kendisine gönderildiğim Firavun'un yakı)**nlar** (ın)**dan bir şahsı** (yanlışlıkla) **öldürmüştüm; bu sebeple onların da beni** (tebliğimi ulaştıramadan) **öldürmelerinden en dişe duymaktayım...**

﴿34﴾ **Bir de** (dilim peltek olduğu için sözlerimi iyi anlayamayabilirler,) **kardeşim Hârûn, dil bakı mın dan kendisi benden daha düzgündür; şimdi bera berimde,** (vecîz ve fesâhatli konuşmasıyla) **beni**(m) **doğ rul**(uğumu açıkl) **amakta olan bir yardımcı ola rak onu da gönderiver. Muhakkak ki ben** (merâmımı doğru anlatamayarak) **onların beni yalanlamasından endişe ediyorum!"**

Rivayetlere göre; Mûsâ (Aleyhis selâm)ın peltekliğinin sebebi şu

hâdi sedir: Bir kere Mûsâ (Aleyhisselâm) Firavun'un kucağında bulunuyorken, ona bir tokat atmış, o da: "Bu çocuk, kâhinlerin beni korkuttuğu çocuk olmasın, bana çok sert davranıyor!" diyerek onu öldürtmeye kalkmış, fakat hanımının: "Bu çocuk, ne yaptığını anlamayacak kadar küçük!" demesi üzerine, onu imtihana kalkışmış ve altın parçasıyla ateş parçasını önüne koymuş. Mûsâ (Aleyhisselâm) tam elini altına uzatacakken hemen Cebrâîl (Aleyhisselâm) yetişip elini ateş parçasına çevirmiş ve tamamen anlayışsız bir çocuk olduğunu göstermek için de, o cemreyi ağzına koydurtmuştu. İşte bu yüzden diline ârız olan pelteklik, Tâhâ Sûresi (36. âyet-i kerîmesi)nde geçen duasının kabulüyle ortadan kalkıncaya kadar kendisini rahatsız etmiştir.

﴾35﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**ın bu endişe leri karşısında Allâh-u Te`âlâ) buyurdu ki: "Muhakkak senin pazu nu kardeşinle güçlendireceğiz ve ikinize büyük bir** (hâkimiyet ve) **saltanat vereceğiz de, onlar size** (ne delil, ne de kuvvet bakımından) **yetişemeyecekler. Âyetlerimizle birlikte** (onlara korkmadan gidin)**! İkiniz de, size hakkıyla uymuş olanlar da, gâlip ge leceklerin ta kendileridir!"**

﴾36﴿ **Mûsâ onlara apaçık bir halde âyetlerimizi getirince** (, inanacakları yerde)**: "İşte bu,** (ilk olarak senin tarafından) **uydurul**(up uygulanır ol)**muş bir bü yü den başkası değildir.** (Kendimiz görmediğimiz gibi,) **evvelki baba larımız** (ve atalarımız zamanın)**da da işte bunu**(n gibi büyülerin ve peygamberlik iddialarının olduğunu) **işitmedik!" dediler.**

﴾37﴿ **Mûsâ dedi ki: "Benim Rabbim, Kendi ka tın dan hidâyet** (ve dosdoğru yol rehberi) **getirmiş olan kişiyi de, o** (dünya) **yurdun**(un güzel âkıbeti (olan cennet) **kendisine mahsus olacak kimseyi de çok iyi bi len dir.** (Dolayısıyla

haklıyı haksızdan ayıracak da ancak O’dur.) **Ger çek ten hakikat şu ki; o** (gördükleri mucizelere rağmen, inan mayarak onlara haksız lık eden) **zâlimler felâh bulamayacaktır** (; hiçbir istek lerine kavuşamayacak ve hiçbir korkularından kurtulamayacaktır)**.**

﴾38﴿ (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın açık mucize leri karşısında kendisini aşağılık gören ve üstünlüğü yüksek bina yap makta sanan) Firavun** (, kavminin eş râ fını toplayarak)**: “Ey ulu kişiler! Ben sizin için ken dimden başka bir ilâh** (bulunduğunu, bu zamana kadar) **bilmiş de ği lim; haydi ey Hâmân! Benim için çamur üzerine** (ateş) **yak**(ıp tuğlalar yap) **da,** (onları kullanarak) **bana ait büyük ve görkemli bir saray yap ! Umulur ki ben, Mûsâ’nın**(, ‘Âlemlerin Rabbi’ diye dâima Kendisinden bahsettiği) **İlâh’ına doğ ru yükselirim. Gerçi şüphe siz ben onu elbette yalancılardan biri sanıyorum** (do layısıyla kendisinin bir İlâh’ı bulunduğu ve onu elçi olarak bize gönderdiğiiddiâsı bâtıl da olabilir)**!” dedi.**

﴾39﴿ **Böylece o ve orduları** (Mısır ve civarındaki) **o toprakta** (ululuğu kendilerine mahsus görüp, nefisleri dışındaki herkesi köle yerine koyarak) **haksız yere büyüklendi**(ler) **de, gerçekten kendilerinin** (ölüm leri nin ardından diriltilerek) **Bize döndürülmeyecek lerini zannettiler!**

﴾40﴿ **Bunun üzerine Biz onu da ordularını da ya kaladık ve onları o** (Kızıl)**deniz içerisine** (fırlatıp) **attık** (da, yüz binlerce kâfiri bir anda boğuverdik)**! Şimdi bak ki o zâlimlerin** (feci) **âkıbeti nice olmuş?!**

﴾41﴿ **Biz onları**(n, sâhip oldukları irâde ve kudreti, insanları saptırma yolunda kullandıklarını gördüğümüz için, onları) **o** (cehennem) **a teş**(in)**e** (sürükleye cek kötülüklere) **davet etmekte olan birtakım önderler yaptık./Biz onları “O ateşe**

çağır mak ta olan önderler" diye adlan dırdık./ Kıyâmet gününde ise (azaptan kurtulmaları için hiçbir şekilde) **yar dım olunmayacaklardır.**

﴾42﴿ **Biz işte** (aldanmış oldukları) **bu dünyada,** (yü ce Zât'ımızın, ayrıca melekler ve müminlerin) **büyük bir lâneti**(ni) **onların ardına taktık. Kıyâ met gü nün de ise onlar** (, gözleri ma vi, suratları ise simsiyah bir hâle getirilerek) **çirkinleştirilen/**(tüm rahmet ve ha yırlardan) **uzak laştırılan/ helâk edilen/ kimse ler dendir.**

﴾43﴿ **Andolsun ki; elbette** (Nûh, Hûd, Sâlih ve Lût kavimleri gibi) **evvelki asırlar** (halkın)**ı helâk etmemizin ardından Biz Mûsâ'ya, insanlar için** (kalp gözlerini açacak) **basîretler,** (cennete kavuşturacak hükümleri öğreten) **üstün bir hidâyet ve** (kendisiyle amel edenler hakkında) **büyük bir rahmet** (vesîlesi) **olmak üzere gerçekten o** (Tevrât) **Kitabı**(nı) **verdik. Tâ ki o** (dönemde buluna)**nlar iyice öğütlensinler** (de gereğiyle amel etsinler)**!**

Burada; Tevrât'la ilgili zikredilen övgüler, kendi döneminde bulunan insanlara aittir. Dolayısıyla Müslümanların bugün Tevrât'tan alacakları hiçbir hidâyet yoktur. Nitekim bir kere Ömer (Radıyallâhu anh) ilmini artırmak için Tevrât'ı inceleme konusunda izin isteyince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), öfkesi yüzünde belirecek şekilde gazaplanarak: "Mûsâ (bugün) diri olsaydı, onun da ancak bana uyması gerekecekti!" buyurunca, Ömer (Radıyallâhu anh) pişman olarak o hususta topladığı sayfaları elinden atmıştır. (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, No: 15156, 23/349) Zaten bugün Yahudilerin ellerinde bulunan Tevrât, Mûsâ (Aleyhisselâm)`a indirilenin aynısı olmayıp, artırma ve eksiltme yoluyla tahrife uğramış bir kitaptır. Allâme ibni Hacer (Rahimehullâh)`ın da beyan ettiği gibi;

günümüz insanının Tevrât`ı gözden geçirmesi haramdır. (Âlûsî, 20/85) Hal böyleyken bazı meâl sahiplerinin, hiçbir tahrife uğramamış kur`ân ayetlerini, ekserisi değiştirilmiş olan Tevrât ve İncil`deki konularla mukayese ederek tefsir etme gayretine girmelerinin ve rakamlarla gönderme yaparak, okuyucuları oralara bakmaya teşvik etmelerinin, iyi niyetle bağdaştırılacak bir tarafı asla bulunamaz!

﴾44﴿ (Habîbim!) **Biz Mûsâ'ya o** (Fira vun'a tebliğde bulunma) **işi**(ni) **vahyettiğimiz zaman sen o** (dağın) **batı tarafında değildin; sen** (vahiy esnasında Tuvâ vâdisinde ve Tûr dağında) **hazır bulunanlardan/**(ora da yaşananlara) **şâhit olanlardan/ da değildin** (ki, bu haberleri görüp duyarak anlatabilesin)**!**

﴾45﴿ **Lâkin Biz** (seninle Mûsâ arasında) **birçok asır lar yarattık da onlar**(ın halkı) **üzerine ömürler uzun geldi.** (Böylece üzerlerinden geçen uzun zamanlar zar fında şerî`at hükümleri değişikliklere uğradı. Bu yüz den yeni bir şerî`at gönderip, geçmişte yaşananları ge lecek nesillere doğru bir şekilde anlatmamız hikmeti mize uygun düştü. Bu sebeple Biz de sana vahiyde bulunarak doğru haberleri beyan ettik.) **Sen Medyen halkı**(nı teşkil eden Şu`ayb (Aleyhisselâm) **ve ümmetinin) a ra sında yerleşmiş biri de de ğildin ki, Bizim** (Mûsâ ile ilgili kıssaları anlatan) **âyet lerimizi** (kendilerinden öğrenip, ders tekrarı yapar gibi) **art arda onlara okuyaydın! Lâkin Biz,** (seni vahye muhatap kıldık da bu kıssalardan haberdar ettik. Zaten peygamber olarak) **göndericiler dâimâ Biz olduk!**

﴾46﴿ **Biz** (Mûsâ'ya Tevrât'ı verdiğimizde: "Kitâba kuvvetle sarıl!" diye) **nidâ ettiğimiz zaman sen Tûr'un kenarında da değildin! Lâkin senden önce kendi lerine hiçbir uyarıcı gelmemiş olan bir toplumu** (iman etmemeleri durumunda

karşılaşacakları azap la) **korkutasın diye, Rabbinden büyük bir rahmet olarak** (seni Kur'ân'la gönderdik)**! Tâ ki onlar iyice öğütlensinler** (de, gereğiyle amel etsinler)**!**

﴾47﴿ (Kendilerinin işlediği ve) **ellerinin öne sür müş olduğu** (kâfirlik ve günahlar gibi kötü) **şeyler yüzünden onlara** (dünya ve âhirette) **büyük bir mu sibet gelecek ve onlar: "Ey Rabbimiz!** (Başımıza bu belalar gelmeden) **bi ze bir rasûl gönderseydin de,** (onunla göndereceğin ve elinde göstereceğin mucize ve) **âyetlerine iyice uysaydık, böylece** (Sana da peygamberine de) **ina nanlardan olsaydık!" diyecek olmasalardı**(, seni asla onlara gönderecek değildik)**!**

﴾48﴿ **Fakat onlara tarafımızdan o hak** (olan Kur'ân) **gelince** (, inanacak yerde inat ederek ve kendilerine göre mûcizeler istemeye kalkışarak)**: "**(Topluca vahyedilen bir kitap, ejderha olan asâ ve gözleri kamaştıracak şekilde parlayan el gibi) **Mûsâ'ya verilmiş olanın benzeri ona da verilseydi ya!" dediler.** (Peki, onlar) **Mûsâ'ya verilmiş olan şeyleri daha önce inkâr etmiş değillermiydi? O** (müşrik ola)**nlar: "**(Tevrât ve Kur'ân, birbirini doğrulayıp) **birbirinden yardım almış olan iki büyüdür!" demişler ve: "Şüphesiz ki biz** (Allâh'tan gelen kitapların) **hepsini de inkâr edicileriz!" demişlerdi.**

Rivayete göre; bir bayram günü Mekke müşrikleri Yahudi önderlerine heyet gönderip, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in onların kitaplarında bahsi geçip-geçmediği hakkında sordurdular. Onlar: "Biz tüm vasıflarıyla ve özellikleriyle onu Tevrât'ta bulmaktayız!" diye cevap verince, müşrikler istedikleri cevabı alamamanın öfkesiyle bu âyet-i kerîmede zikredilen sözü sarf ettiler. (Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾49﴿ (Habîbim! İşlerine gelince, senden Tevrât gibi topluca indirilen bir kitap getirmeni isteyen, işlerine gelmeyince de

Tevrât'a "Büyü" diyen o müşriklere) **de ki: "O halde siz** (bana) **Allâh tarafından bir kitap getirin de o, ikisinden daha ziyâde hidâyet edici olsun, ben de ona hakkıyla uyayım! Eğer** (Tevrât ve Kur'ân'ın, uydurulan birer büyü olduğu görüşün de) **doğru kimseler olduysanız** (haydi getirin de göreyim)**!"**

﴾50﴿ (Habîbim! Senin bu teklifin karşısında) **onlar sana cevap veremezlerse, bil ki onlar** (davalarında hiçbir delile dayanmaksızın) **ancak** (o) **kötü arzula rına iyice uymaktadırlar. Allâh'tan** (gelen) **bir hidâyet** (rehberine sarılmış) **bulunmaksızın, tamamen** (nefsinin) **kötü arzusuna uymuş olandan daha sapık kim olabilir? Şüphesiz ki Allâh** (dosdoğru yolu gösteren âyet leri bırakıp da, nefislerinin kötü arzularına daldıra rak kendilerine zulmetmiş bulunan) **o zâlimler top lumunu** (dinine) **hidâyet etmez!**

﴾51﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz o** (Kur'ân) **buy ruğu**(nu) **onlar**(ın menfaati) **için**(, müjde, tehdit, kıssa, ibret, öğüt ve nasihat konularında) **elbette birbirine eklemişizdir/birbiri ardınca ekli indirmişizdir/ta mamlamışızdır/bir birine ekleyip çoğaltmışızdır/. Tâ ki onlar iyice öğütlensinler** (de imana gelsinler)**!**

﴾52﴿ **O** (Kur'â)**ndan önce kendilerine kitap vermiş olduğumuz o kimseler;** (kitap ehli geçinen diğerleri değil de) **ancak onlar o** (Kur'â)**na iman etmektedirler.**

Bu âyet-i celîle, Tevrât ehlinden olan Abdullah ibni Selâm ve arkadaşları ile, Ebû Rifâ`a riyâsetinde iman etmiş olan on kişi, ayrıca İncîl ehlinden Cafer-i Tayyâr'la birlikte Habeşistan'dan gelen otuz iki kişi, bir de Buhayrâ ile Şâm'dan gelip Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e iman eden sekiz kişi (Radıyallâhu anhüm) hakkında inmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾53﴿ **O** (Kur'ân) **onlara art arda okunduğu zaman: "Biz on**(un Allâh-u Te`âlâ'nın kelâmı olduğun)**a iman ettik. Şüphesiz ki o, ancak Rabbimizden** (gelen) **bir haktır. Muhakkak ki biz ondan önce de** (kendi ki taplarımızda o son kitabın bahsini görerek ona iman etmiş) **Müslüman kimselerdik!" derler.**
﴾54﴿ **İşte onlar ki, mükâfatları kendilerine iki kere verilecektir. Şu sebeple ki onlar** (Kur'ân'a inanmalarından dolayı karşılaştıkları sürgün ve ben zeri eziyetlere) **sabretmişlerdir ve** (şirk ve günahlar gibi) **kötü şeyleri** (, iman ve taat gibi) **güzel şeylerle savuşturmaktadırlar, bir de kendilerine rızık ola rak vermiş olduğumuz şeylerden** (hayır yollarına) **harcamaktadırlar.**
﴾55﴿ **Onlar** (kınama ve sövme niteliğinde) **düşük sözler işittikleri zaman** (müşriklerin seviyesine düş memek için) **on**(ların konuştuğu boş laflar)**dan yüz çevirirler de: "**(Allâh'a iman ve ibadet gibi) **bizim** (güzel) **amellerimiz**(in kârı) **bize aittir; sizin** (şirk ve putlara tapma gibi kötü) **amelleriniz**(in vebali) **de size aittir.** (Bulunduğunuz kötü halden) **kurtuluş** (nasip) **olsun size/** (bizden gelecek bir zarardan kork mayın, zira tarafımızdan) **selamet olsun size** (, herkes yoluna gidebilir)**/! Biz, câhiller**(le düşüp kalkmayı ve konuşup görüşmey)**i istemeyiz!" derler.**
﴾56﴿ (Habîbim! Amcan Ebû Tâlib'in iman etmesini çok istemektesin, ama) **gerçekten de sen sevdiğin bir kimseyi** (imana ulaştıracak bir şekilde) **hidâyet edemezsin; lâkin Allâh dilediğini hidâyete erdi r**(erek İslâm`a girdir)**ir. Zaten hidâyete erenleri**(n kimler olacağını, kim lerin doğru yolu bulma gayretine gireceklerini ve bu na ehil olduklarını) **hakkıyla bilen de ancak O'dur!**

﴿57﴾ (Habîbim!) **O** (müşrik ola)**nlar: "**(Biz senin doğ ruluğunu bilmekteyiz, fakat bir avuç azınlık olan biz, diğer Araplara muhâlefet ederek) **seninle birlikte hidâyete uyacak olursak, toprağımızdan kapılıp götürülürüz!" dediler.** (Kâfir oldukları halde) **Biz onlara** (, etrafında bulundukları Kâbe-i Muazzama hür metine, Mekke gibi) **güvenilir bir haremi mekân yapmadık mı ki tarafımızdan yeterli bir rızık olarak her şeyin ürünleri oraya taşınıp toplanmaktadır!** (Hal böyleyken, ya bir de makamın hürmetine imanın hürmetini katarlarsa onları hiç korumaz olur muyuz?) **Lâkin onların çoğu** (bu korumanın Bizim tarafı mızdan olduğunu dahi) **bilmezler!**
﴿58﴾ (Ey Kureyş! Sizin gibi) **geçimine nankörlükte bulunmuş/**(bolca) **geçimleri hususunda şımarmış/ nice memleketleri he lâk etmişizdir. İşte bunlar onların meskenleridir ki; onların ardından** (ora larda) **ancak** (gelip geçenler tarafından günü birlik olarak) **pek az oturulabilmiştir/ancak pek azında oturulabilmiştir/.** (Helâk edilen yurtlarda tasarruf edebilecek kimse kalmadığı için, oralara) **mirasçılar ancak Biz olmuşuzdur!**
﴿59﴾ **Senin Rabbin, kendilerine â yet lerimizi art arda okumakta olan bir peygamberi,** (civarındaki) **şehirlerin anası** (konumunda olan merkezî bir yer) **içerisinde gönderinceye kadar oraları helâk edici olmamıştır. Zaten Biz,** (kendilerine gönderilen el çileri inkâr ederek) **halkı zâlimler olmayan karyeleri**(n hiçbirini suçsuz yere) **asla helâk edenler olmamışızdır!**
﴿60﴾ (Hayatınız boyunca mal ve mülk olarak) **size verilmiş olan her şey, o en alçak** (dünya) **hayatın**(ın birkaç günlük geçici) **yaşantısı ve süsüdür. Allâh ka tında bulunan** (cennet mükâfatları) **ise** (kendisine hiçbir keder karışmamış hâlis ve

sonsuz bir lezzet ol duğundan,) **daha iyi ve daha kalıcıdır. Siz hâlâ an la**(yıp da, alçak olanı bırakarak değerli olanı al)**mayacak mısınız?**

﴾61﴿ (Geçici dünya metaıyla, Allâh indindeki sonsuz mükâfatlar asla eşit olmadığına göre;) **peki, ya kendi sine pek güzel bir** (cennet) **vaad**(i) **ile söz vermiş bulunduğumuz, bu sebeple de kendisi** (mutlaka) **ona kavuşucu olan kimse, o kimse gibi midir ki, Biz onu** (elemlerle karışık, kederlerle bulaşık) **o en âdî** (dünya) **hayatın**(ın) **yaşantısıyla iyice yaşatmı şızdır da, sonra kıyâmet günü o,** (cehennem için) **hazır edilenlerdendir?**

﴾62﴿ (Habîbim! Allâh-u Te`âlâ'nın) **o** (müşrik ola)**nlara nidâ edeceği ve: "**(Benim ortaklarım olduğunu) **iddiâ etmekte bulunmuş olduğunuz o ortaklarım nerede**(ler, niçin size yardım etmiyorlar)**?" buyura cağı günü** (onlara anlat)**!**

﴾63﴿ (İşte o gün) **üzerlerine o** (azap) **söz**(ü) **hak olmuş kimseler** (, saptırdıkları kimselerin sorumlu luğundan sıyrılabilmek için, dünyada kendilerine uyan adamlarını göstererek) **dedi ki: "Ey Rabbimiz! İşte şunlar, saptırmış olduğumuz kimselerdir ki,** (biz onları zorla saptırmadık,) **kendi miz** (isteyerek) **saptığımız gibi onları da** (vesvese verme ve kötülükleri güzel gösterme yoluyla) **sap tırdık.** (Şimdi) **biz Sana doğru** (yönelerek, onların seçmiş oldukları kâfirlik ve günahların sorumluluğundan) **ta mamen uzaklaştık. Onlar bize tapmakta değiller di!** (İşin gerçeğine bakılacak olursa, onlar nefislerinin arzularına tapmaktaydılar.)**"**

﴾64﴿ (O zaman onlara:) **"Ortakla rınızı çağırın** (da sizi bu azaptan kurtarsınlar)**!" denildi de, onlar azâ bı görmüş** (, bu nedenle de bâtıl ilâhlarının kendilerini kurtaramayacağını bilmiş) **lerken** (, şaşkınlıklarından dolayı yine de bir umut diye) **hemen**

onları çağırdı lar. Fakat bunlar onlara hiçbir cevap veremedi ler. Eğer gerçekten onlar (azaptan kurtulmak için herhangi bir vesileye) **erişebilecek olsaydılar** (,elbette her çareye başvururdular)**!/Eğer şüphesiz on lar** (dünyada) **hidâyet bulacak olsaydılar** (, âhirette bu azâba uğramazdılar)**!/**
﴾65﴿ (Habîbim! Allâh-u Te`âlâ'nın) **o** (müşrik ola)**n lara çağrıda bulunacağı ve: "O** (size) **gönderilen** (peygamber)**lere ne ile cevap verdiniz?" buyura cağı günü de** (kendilerine hatırlat)**!**
﴾66﴿ **İşte o gün bütün haberler** (, bil giler, mazeretler ve deliller) **onlara körelmiştir. Artık onlar** (hiçbir şey bilmeme hu susunda müş terek oldukları için) **birbirlerine** (de bir şey) **sora mazlar!**
﴾67﴿ **Fakat her kim ki** (şirkten ve kâfirlikten) **tevbe etmiştir, iman etmiştir ve** (namaz, oruç, hac, ze kât gibi) **salih bir amel işlemiştir, artık onun** (tüm isteklerine nâil olup, korktuklarından kurtularak) **felâh bulanlardan olması kesinleşmiştir/o, felâh bu lanlardan olmayı umabilir/!**
﴾68﴿ **Senin Rabbin dilediğini yaratır ve** (istediğini) **seçer! Onlar için** (, yaratılıp yaratılmama hak kında hiçbir tercih yetkisi yoktur. Kendilerine cüz`î irâde verilmiş olan konularda ise, Allâh'a rağmen) **seçim** (hakkı) **yoktur.** (Herhangi bir kimsenin, Kendisine karşı durabilecek güce sahip olmasından tenzîh ve) **tesbîh O Allâh'a! Zaten O, onların ortak koştukları şeylerden dâ ima pek yüce olmuştur.**
﴾69﴿ **Senin Rabbin onların** (bâtıl inançlar ve İslâm'a düşmanlık gibi ko nularda) **göğüslerinin gizlemekte ol du ğu şeyleri de, açığa vurdukları** (diğer kötü) **şeyleri de** (hakkıyla) **bilmek tedir.**
﴾70﴿ **Allâh ancak O'dur! O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur! O en ilk olan** (dünya)**da da, o sona kalan** (âhiret yurdun)**da da**

bütün hamdler sadece O'na mahsustur! (Her konuda geçerli olan karar ve) **hü küm ancak O'na aittir!** (Ölümünüzün ardından diril tilerek) **siz de ancak O'na döndürüleceksiniz!**
﴾71﴿ (Habîbim!) **De ki: "Gördünüz mü** (, söyleyin bakalım) **ki; Allâh** (güneşi doğdurmayarak veya dün yanın üzerine vurdurmayarak) **kıyâmet gününe ka dar geceyi üzerinizde sürekli kılacak olsa, Allâh'tan başka size bir ışık getirecek ilâh kimdir? Siz hâlâ** (iyice düşünüp, anlayış ve kabul kulağıyla) **işitmeyecek misiniz?"**
﴾72﴿ (Habîbim!) **De ki: "Gördünüz mü** (, söyleyin bakalım) **ki; Allâh** (güneşi semanın ortasında durdu rarak) **kıyâmet gününe kadar gündüzü üzerinizde sürekli yapacak olsa, Allâh'tan başka ilâh kimdir ki, size kendisinde** (istirahat ederek) **sükûnet bulaca ğınız bir gece getirebilir?** (Üstün gücümüze delâlet eden bun ca delilleri gör düğünüz halde, Allâh'tan başka kimsenin hiçbir şeye gücü olmadığı gerçeğini) **hâlâ görmeyecek misiniz?"**
﴾73﴿ **Rahmetinden dolayıdır ki O, geceyi, kendisinde dinlenesiniz, gün düzü de** (çeşitli kazanç yol larına başvurarak, Allâh-u Te`âlâ'nın) **fazlından** (rız kınızı) **arayasınız diye si zin için yaratmıştır! Tâ ki siz** (O'nun bunca nimetlerine) **şükredesiniz!**
﴾74﴿ (Habîbim! Allâh-u Te`âlâ'nın) **o** (müşrik ola)**n lara çağrıda bulunaca ğı ve: "**(Benim ortaklarım oldu ğunu) **iddia etmekte bulunmuş olduğunuz o ortak larım nerede**(ler, niçin size yardım etmiyorlar)**?" bu yuracağı gü nü** (onlara anlat)**!**
﴾75﴿ (O gün) **Biz her bir ümmet** (içerisin)**den** (, yaptıklarına tanıklık edecek) **bir şâhid** (olmak üzere pey gamberlerin)**i süratle çıkarmışız da**(, onun ümmet lerine)**: "**(Dininizin doğruluğuna dâir) **açık delilinizi getirin!" buyurmuşuzdur.**

Artık onlar bilmişlerdir ki o (bir olarak ibadet olunma hakkı da, kendileri hakkında karar verme) **hak**(kı da) **sadece Allâh'a mahsustur.** (Dünyada) **uydurmakta bulunmuş oldukları o** (bâtıl) **şeylerse onlardan kaybolmuştur.**

﴾76﴿ **Gerçekten Karûn Mûsâ'nın kavmindendi de, onlara karşı üstünlük aramıştı/onlara karşı zu lümde bulunmuştu/onlara karşı büyüklük tasla mıştı/. Biz** (imtihan olsun için) **ona hazinelerden o kadar** (çok) **vermiştik ki; gerçekten onun anahtar ları**(nı taşımak, sayıları yetmişe ulaşan kalabalık ve) **kuvvet sahipleri olan bir cemaate elbette ağır ge liyordu. Hani kavmi ona demişti ki: "**(Malının çokluğuyla şımarıp) **sevinme! Şüphesiz ki Allâh aşırı sevinçle taşkınlık gösterenleri sevmez** (; onların bu tavırla rından râzı olmaz)**!**

﴾77﴿ **Allâh'ın sana vermiş olduğu** (hazineler ve geniş imkânlarla dolu) **şeyler içerisinde o sonraki yurdu** (n sevabını) **ara! Dünyadan da** (helâl yolla yeterli rızık temin edip, salih ameller işleyerek âhiret için kazanacağın) **nasibini unutma! Allâh sana** (bunca nimetler vererek) **ihsân da bulunduğu gibi, sen de** (Allâh'ın kullarına) **iyilik yap! Yer**(yüzün)**de fesat** (; zulüm ve bozgunculuk çıkarma yollarını) **arama! Şüphesiz ki Allâh fesat çıkaranları sevmez** (; onların yaptıkları kötülüklere rıza göstermez)**!"**

Rivayetlere göre; Karûn Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın amcasının oğludur. Yüzünün güzelliğinden dolayı kendisine "Münevver" denirdi. İsrâîloğulları içerisinde Tevrât'ı en iyi ezbere bilen ve en iyi okuyan biriydi. Lâkin peygamberliğin Mûsâ (Aleyhisselâm)a verilmesinin ardından; vezirliğin ve kurban işlerinin de Hârûn (Aleyhisselâm)`a verildiğini görünce, kıskançlığa kapılarak: "Bütün işler sizin elinizde, bana hiçbir görev verilmedi, bu

duruma ne kadar daha sabredebilirim?" dedi. Bunun üzerine Mûsâ (Aleyhisselâm)*: "Bu, Allâh'ın işidir!" dediyse de o: "Bana bir mûcize göstermedikçe seni tasdik etmeyeceğim!" dedi. Mûsâ* (Aleyhisselâm) *da İsrâîloğullarının reislerine: "Herbiriniz asâsını getirsin!" diyerek onları bir araya getirdi ve içeri sinde kendisine vahiy inen kubbeye bıraktı.* (Böylece kimin asâsı yeşerirse bu görevin ona verileceğini ilan etti.) *O gece herkes kendi asâsını beklemeye başladı, sabaha çıktıklarında Hârûn* (Aleyhisselâm)*`ın badem ağacından olan asâsı yemyeşil yapraklar vermişti. Bunu gören Karûn: "Senin yaptığın diğer büyülere göre, bu hiç de şaşılacak bir şey değil!" diyerek münafıklığını açığa vurdu. Malının ve ilminin çokluğu, özellikle de kimya ve ticaret sahalarındaki mahâreti, kendisini iyice şımartarak onu Mûsâ* (Aleyhisselâm)*a karşı çıkarttı; hatta o, bir fahişe kadına para vererek Mûsâ* (Aleyhisselâm)*`a iftira ettirecek kadar ileri gitti, sonunda ise ilerideki âyet-i kerîmelerde zikredildiği gibi yerin dibine batırıldı.* (Âlûsî) *Ayrıca bakınız: Ahzâb Sûresi: 69*

﴾78﴿ (Kavminin bu nasihatlerine cevaben Karûn:) **"O** (mal) **bana ancak, yanımda bulunan** (kimya, ticaret ve yönetim hususunda sahip olduğum) **büyük bir ilim üzere verilmiştir** (dolayısıyla bunu ben kazandım)**!" dedi. O bilmedi mi ki; gerçekten Allâh, ondan önceki asırlar** (halkın)**dan, kuvvet bakımından kendisi ondan daha güçlü,** (mal ve ordu) **toplama yönünden de daha çok** (imkâna sahip) **olanları kesinlikle he lâk etmiştir.** (Allâh-u Te`âlâ, herkesin suçunu hakkıyla bildiği için,) **o suçlular**(a kıyâmet günü) **günahları n**(ın neler olduğun)**dan sorulmayacaktır.**

﴾79﴿ **Derken o,** (altın eğerli beyaz bir katır üzerinde, kırmızı ipeklerle süslü dört bin atlı hizmetçiden oluşan debdebe ve)

ziyneti içerisinde (büyük bir ihtişamla) **kavminin karşısına çıktı.** (Onun bu servetini görüp,) **o en alçak hayatı**(n ge niş imkânlarına kavuşmayı ve onları hayra harcayarak sonsuz saâdete ulaşmayı gayriihtiyarî olarak) **arzu lamakta olan** (bazı Müslüman)**lar: "Ah, keşke Karûn'a verilmiş olanın bir benzeri bize ait olsaydı! Gerçekten de o** (, dünyalık hususun da) **elbette pek büyük bir nasip sahibidir!" dedi.**

﴿80﴾ **Kendilerine** (dünya ve âhiret halleriyle ilgili yeterli) **ilim verilmiş olan o** (Yûşa' (Aleyhisselâm)**ın da aralarında bulunduğu birtakım) kimseler ise: "Helâk** (ve yıkım) **size** (gelip çatacaktır)**!** (Böyle bir istekten vazgeçin!) **Allâh'ın** (âhirette vereceği) **se vabı, iman etmiş olan ve** (imanın gerektirdiği şekil de) **salih bir amel işlemiş bulunan kimseler için** (Karûn'a verilmiş olandan) **daha iyidir!" dedi.** (Âlimlere nasip olan) **bu** (konuşma tarzı)**na ise an cak** (ibadetlere devam edip, günahlardan ve şehvet lerden uzak durmaya) **sabredenler kavuşturulur.**

﴿81﴾ **Nihâyet onu da,** (kapısını ve duvarlarını som altından yaptırdığı) **evini de yer**(in dibin)**e batırdık. Artık onun için hiçbir topluluk bulunmadı ki, Allâh'tan başka ona yardım edebilsinler! Zaten ken disi de** (kendi başına azaptan) **korunanlardan ola madı.**

﴿82﴾ **Daha dün onun mekânını**(n bir benzerine nâil olmayı) **temenni etmiş olan o kimseler** (kendilerine gelerek)**: "Vay sana!** (Demek ki) **gerçekten Allâh, kullarından dilediğine rızkı genişletir ve** (istediğine) **daraltır**(mış! Bu, Allâh'ın takdiri gereğiymiş, yoksa bir insana zenginlik vermesi, o kişinin Allâh katındaki değerine, bir kişiyi fakir etmesi de, onun alçaklığına delâlet etmiyormuş)**. Allâh**(, Karûn gibi zengin olmayı istediğimizde bunu) **bize** (vermeyerek) **iyilikte bulunmuş**

olmasaydı, elbette (onu yerin dibine batırdığı gibi) **bizi de batırmış olacaktı! Vay sana! Muhakkak gerçek şu ki;** (Allâh'ın peygamberlerini inkâr eden ve nimetlerine nankörlükte bulunan) **o kâfirler** (hiçbir zaman) **felâh** (ve kurtuluş)**a eremez**(ler)**!" demeye başladı.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiği üzere; Mûsâ (Aleyhisselâm) Karûn'a, Allâh-u Te`âlâ'nın, kendisine zenginler den zekât almasını emrettiğini söyleyince o, bu emre karşı gelip, insanlara: "Bu adam size namazı vesâir ibadetleri emretti, siz de bunlara katlandınız. Şimdi de mallarınızı yemek istiyor! Buna da mı tahammül edeceksiniz?" diyerek onları Mûsâ (Aleyhisselâm)a karşı kışkırttı. Sonra da İsrâiloğullarının fâhişelerin den en azgın olanını, para teklifiyle kandırarak Mûsâ (Aleyhisselâm) ın, kendisiyle zina ettiğine dâir toplum huzurunda şâhitlikte bulunması hususunda ikna etti. O zaman Mûsâ (Aleyhisselâm) kadına yemin etmesini teklifedince, o: "Bunlar bana para vererek böyle konuşturdular!" diye itirafta bulundu. Mûsâ (Aleyhisselâm) ağlayarak secdeye kapanınca,Allâh-u Te`âlâ: "Yeri senin emrine verdik!" diye vahyetti. Mûsâ (Aleyhisselâm) da toprağa: "Ey toprak! Bunu yut!" diye emretti. Karûn, akrabalık bağını devreye sokarak kendisini bağışlaması için birçok kere yalvardıysada, Mûsâ (Aleyhisselâm)ın gazabı Allâh için olduğundan hiç dinmedi ve tekrar tekrar toprağa emir vererek onun batışını seyretti. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾83﴿ **İşte o** (methini işittiğin) **sonraki yurt** (olan cennet)**; Biz onu o kimselere âit kılacağız ki, onlar yer**(yüzün)**de ne üstünlük, ne de boz gunculuk** (ve zulüm) **arzulamazlar. Zaten o** (güzel) **âkıbet,** (emirlerini tutup yasaklarından kaçarak, Allâh-u Te`â lâ'nın azâbından sakınan) **takvâ sahiplerine aittir.**

﴾84﴿ **Her kim** (iman ve kelime-i şehâ det gibi) **o güzel şeyle** (mahşere) **gelirse, ondan dolayı kendisi için** (cennet gibi) **pek büyük bir hayır vardır. Her kim de** (kâfirlik ve şirk gibi) **o kötü şeyle** (âhirete) **gelirse, kötü şeyleri işlemiş olan o kimseler,** (dünyadayken) **yapmakta bulunmuş oldukları** (günahların karşılı ğı)**ndan başkasıyla cezalandırılmayacaktır.**

﴾85﴿ (Habîbim! Üzgün bir halde Mek ke'den çıktığını ve ona hasret çektiğini bilmekteyiz. Ama bir gün gele cek) **şüphesiz ki sana Kur'ân'ı** (okumanı ve hüküm leriyle amel etmeni) **farz kılmış olan O Zât, elbette seni** (, senin tarafından çok sevilen ve) **alışılan yer** (olan Mekke-i Mükerremey)**e/**(insanların sürekli uğrak ve) **dönüş yeri** (ola)**n** (Mekke-i Mükerremey) **e/**(ölümü nün ardından, cennette kimseye nasip olmayacak) **pek büyük bir dönüş yerine/ geri çeviricidir. De ki: "Benim Rabbim,** (benim gibi) **hidâ yeti getirmiş olan kimseyi de, kendisi pek açık bir sapıklık için de bulunan** (sizin gibi adamlar)**ı da hakkıyla bilendir."**

﴾86﴿ (Habîbim! Mekke'ye geri döneceğinden ümitsiz olma! Nitekim nübüvvetten önce) **sen bu kitabın sana vahyedileceğini de ummakta değildin. Lâkin Rab binden büyük bir rahmet olarak** (böyle büyük bir kitaba mazhar kılındın)**! O halde sakın sen o kâfirler**(le iyi geçinmeye çalı şarak, onları idâre ederek ve bazı isteklerine olumlu cevap vererek kendilerin)**e arka çıkan biri olma!**

﴾87﴿ **Sana indirilmelerinin ardından, sakın onlar seni Allâh'ın âyetlerin**(i okumaktan ve onlarla amel etmek)**den alıkoymasınlar. Sen** (kimsenin engelleme sine aldırmadan, insanları sürekli) **Rabbin**(in tevhîd ve ibadetin)**e davet et! Sakın ha** (herhangi bir hususta kâfirlere yardımcı olarak) **müşriklerden olma!**

﴾88﴿ **Allâh ile birlikte başka bir ilâha tapma! O’n dan başka hiçbir ilâh yoktur! O’nun Zât’ı dışında her şey helâk olucudur** (zira O’ndan başka, varlığı kendinden olan hiçbir şey bulunmayıp, her şeyin var lığı O’na dayandığından, her an her şey yok olma tehli kesiyle karşı karşıya olduğu için, O’nun dışındakiler yok hükmündedir)**.** (Her konuda geçerli olan karar ve) **hüküm de ancak O’na âittir! Siz** (ölümünüzün ardından diriltilerek) **ancak O’na döndürüleceksiniz!**

YİRMİDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Ankebût

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 69 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Elif! Lâm! Mîm!**

﴿2﴾ **İnsanlar: "İman ettik!" dedikleri için, kendi leri imtihan**(a tâbi) **edilmeyecekleri bir halde bıra kılacaklarını mı sandı**(lar)**?**

﴿3﴾ **Andolsun ki; elbette Biz onlardan öncekileri de muhakkak imtihan etmiştik.** (Fakat onlar dinlerine sımsıkı bağlı çıktılar, demir testerelerle ortadan ayrı lanlar, demir taraklarla etleri kemiklerinden sıyrılan lar bile dinlerinden dönmediler.) **Yemin olsun ki; elbette Allâh** (:"İman ettik!" söz lerinde) **doğru olmuş o** (samimi) **kimseleri de kesin likle** (ezelde bildiği gibi, imtihanlarla ortaya çıkararak, herkese) **bil**(dir)**ecektir, kasem ol sun ki; elbette yalancıları da kesinlikle** (böylece) **bil**(ip herkese bildir)**ecektir.**

﴿4﴾ **Yoksa o** (kâfirlik ve günahlar gibi) **kö tü şeyleri yapmakta olanlar Bizi geç**(ip azâbımızdan kendile rini kurtarabil)**eceklerini mi sandı**(lar)**?!** (Zanna da ya na rak) **karar vermekte oldukları** (bu) **şey ne kötü olmuştur!**

﴿5﴾ **Her kim Allâh**(ın cennet ve sevabın)**a kavuşmayı ummaktaysa/her kim** (ölümünün ardından diriltile rek) **Allâh**(ın hesabın) **a kavuşmak tan korkmaktay sa/ ,** (Allâh-u Te`âlâ'nın emirlerini tutup yasaklarından kaçarak, umduğunu bulduracak ve korktuğundan kur taracak çarelere başvursun, zira) **şüphesiz Allâh'ın** (, sevap ve azâbın gerçekleşmesi için belirlediği) **eceli elbette gelicidir!** (Kullarının sözlerini hakkıyla işiten) **Semî' de,**

(herkesin tüm inanç ve hallerini lâyıkıyla bi len) **Alîm de ancak O'dur.** (Dolayısıyla herkese hak et tiği karşılığı verecektir.)
﴾6﴿ **Her kim** (ibadetlere devam edip, şehvetlerden geri durarak nefsiyle; ves veselerine kapılmayarak şey tanla; bir de Allâh'ın davasını yüceltme uğ runda kâfir lerle) **cihad ederse, o ancak kendisi**(nin menfaati) **için mücâhede etmektedir.** (Allâh'ın bun da bir kârı yoktur, zira) **şüphesiz ki Allâh, elbette tüm âlemle r**(in itaat ve ibadetlerin)**den** (istifâdeye muhtaç ol ma yan bir) **Ğa niyy'dir.**
﴾7﴿ **O kimseler ki** (Muhammed (Sal lâl lâhu Aleyhi ve Sellem)**`e, Kur'ân'a ve diğer iman şartlarına şüphesiz bir şekilde) iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, ze kât gibi) **salih ameller işlemişlerdir, andolsun ki; kötü işlerini onlardan kesinlikle tamamen örteceğiz ve yemin olsun ki; yapmakta bulunmuş olduk ları şey**(e verilecek ecr)**in en güzeli** (olan; bire on ve daha fazla sevap) **ile onları elbette mükâfatlandı racağız.**
﴾8﴿ **Biz insana, ana babasıyla ilgili** (olarak, güzelden öte, tümüyle) **bir güzellik** (sayılacak şekilde iyi davranmasını) **emretmişizdir** (ve ona şöyle buyurmuşuzdur)**: "Ama senin için** (ilâhlığı) **hakkında hiç bir bilgi bulunmayan** (putlar gibi âciz) **şeyleri** (körü körüne) **Bana ortak koşasın diye o ikisi seni zorlayacak olurlarsa, artık** (yaratıcının hakkı karşısında hiçbir yaratığın hakkı gözetilmeyeceği için) **onlara itaat etme!** (İçinizden; iman eden, şirk koşan, ana-babasına iyilik eden ve kötü davrananlar dâhil hep birlikte) **dönüşünüz ancak Banadır; Ben de size yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n karşılığını vererek, onların gerçek yüzünü) **haber vereceğim!"**
Bu âyet-i kerîme; Sa`d ibni Ebî Vakkas (Radıyallâhu anh) hakkında inmiştir. Şöyle ki; o İslâm'a girdiğinde annesi Hımne:

“Ey Sa`d! Bana ulaşan habere göre sen yoldan çıkmışsın! Vallâhi sen Muhammed’i inkâr edinceye kadar, bir gölge altına girmek ve yiyip içmek bana haram olsun!” dedi. Sa`d (Radıyallâhu anh) bu teklifi kabul etmeyince üç gün kadar bu sözünü tuttu. Sa’d (Radıyallâhu anh)ın, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelip durumdan şikâyetlenmesi üzerine bu âyet-i celîle inince, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona İslâm’da sebat etmesini fakat annesiyle iyi geçinmesini ve kendisine iyilik yaparak rızasını almasını emretti.

﴾9﴿ **O kimseler ki** (inanılması gereken hususlara) **iman etmişlerdir ve** (İslâm şartlarından ibaret) **salih ameller işlemişlerdir, kasem olsun; muhakkak ki onları** (bütün iyilikleri kendilerinde toplayan) **salih ler** (topluluğu) **içerisine elbette girdireceğiz.**

﴾10﴿ **İnsanlardan öyle** (münafık) **kim se vardır ki: “Biz** (de) **Allâh’a iman ettik!” der. Ama Allâh uğrunda eziyete uğradığında, insan ların fitne** (ve işkence)**sini, Allâh’ın** (âhirette kâfir lere uygulayacağı ebedî) **azâbı gibi tutar** (da, O’nun azâbından kor. kan kişi, nasıl iman edip itaat ediyorsa, o da, kâfirlerin dünyada yapacakları geçici sıkıntılar dan korkup, onlara itaat ederek Allâh’ı inkâr eder)**. Andolsun ki; elbette Rabbinden** (müminlere) **bü yük bir yardım**(, fetih ve ganimet) **gelecek olsa, mutlaka şüphesiz onlar: “Muhakkak biz** (din bakımın dan) **sizinle beraberdik.** (Öy leyse ganimete bizi de ortak edin.) **” derler.** (Öyle de,) **âlemlerin sînelerinde bulunan** (niyet ve inançları, ahlâk ve nifak)**ları** (herkesten, hatta kendilerinden) **daha iyi bilen/ hakkıyla bilen/, sadece Allâh değil midir?**

﴾11﴿ **Yemin olsun ki; elbette Al lâh o** (ihlâsla) **iman etmiş olan kimseleri de kesinlikle bil**(diği üzere mükâfata mazhar

ed)**ecektir, kasem olsun ki; elbet te O, münafıkları da kesinlikle bil**(diği şekilde azâ ba tâbi ed)**ecektir.**

﴾12﴿ **O kâfir olmuş kimseler, iman etmiş olan ki şilere: "Siz bizim yolumuza uyun,** (eğer bun da her hangi bir zararınız söz konusu olursa, Allâh'tan size gelecek her sorumluluğa biz kefil olalım ve) **hatala rınızı biz yüklenelim!" dedi. Oysa kendileri, asla onların** (şirke bulaşmaları durumunda kazanmış olacakları o büyük) **hatalarından hiçbir şeyi taşıyacak kimseler değildirler. Şüphesiz ki onlar elbette ya lancıdırlar.**

﴾13﴿ **Yemin olsun ki; elbette onlar hem kendi ağır yüklerini, hem de kendi ağır yükleriyle birlikte** (, sapıtmasına sebep oldukları kimselerin) **nice ağır yük leri**(ni) **de mutlaka taşıyacaklardır. Andolsun ki; elbette kıyâmet günü onlar,** (dünya da) **uydurmakta bulunmuş oldukları**(: "Sen günah işle, ve bâli benim olsun!" gibi yalan-yanlış) **şeyler den** (dolayı) **mutlaka** (azarlanıp) **sorulacaklardır.**

﴾14﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Nûh'u kendi kavmi ne** (peygamber olarak) **gönderdik de, muhakkak o, elli sene hâriç bin sene onların arasında kaldı. Nihâyet onlar** (kâfirlik ve günahlardan vazgeçme yen) **zâlim kimseler** (olmayı sürdürür) **ken o** (dün yayı kaplayan büyük) **tûfan onları yakalayıverdi.**

﴾15﴿ **Böylece Biz onu ve** (üç oğlu ile kendisine iman etmiş bulunan pek az kimsenin teşkil ettiği) **o geminin halkını kurtardık ve onu** (uzun süre Cûdi dağı üze rinde bekleterek) **âlemler için büyük bir âyet** (ve ibret) **yaptık.**

﴾16﴿ **İbrâhîm'i de** (peygamber olarak kavmine gön derdik)**! Hani o, kavmine demişti ki: "**(Sadece) **Allâh'a kulluk edin ve O'n**(a ortak koşmak)**dan hakkıyla sa kının! İşte size! Bu**

(ibadet ve takvâ) **sizin için tam bir hayırdır. Eğer** (hayrı ve şerri) **bilmekte olduy sanız** (, hayrı tercih etmeniz gerekir)**!**

﴾17﴿ **Siz Allâh'ı bırakıp ancak birtakım putlara tapmaktasınız ve** (onların Allâh katında size şefaatçi olacaklarını iddia ederek) **büyük bir yalan uydur maktasınız. Şüphesiz ki Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduğu nuz şeyler, sizin için en ufak bir rızka** (dahi) **sahip olamazlar/size azıcık bir rızık vermeye** (bile) **güç yetiremezler/. O halde siz bütün rızıkları Allâh ka tında arayın**(; sadece O'ndan isteyin)**,** (yalnızca) **O'na ibadet edin ve** (size bunca nimetler lütfettiği için, bir liğini ikrar ederek) **Kendisine şükredin!** (Ölümünüzün ardından diriltilerek) **siz ancak O'na döndürü leceksiniz!** (Öyleyse ibadet ve şükre devam ederek, O'na kavuşacağınız gün için hazırlanın!)

﴾18﴿ (Eğer bana inanırsanız iki cihan saâdetine eriş miş olursunuz, yok) **eğer yalanlarsanız,** (bana bir zarar dokunduramazsınız, çünkü) **gerçek ten sizden önce** (yaşamış bulunan) **birçok ümmetler de** (, Şîs, İdrîs, Nûh, Hûd ve Sâlih (Aleyhimüsselâm) **gibi kendileri ne gönderilmiş olan peygamberlerini) yalanlamıştı.** (Fakat onların bu inkârları başlarına büyük belalar açarak sadece kendilerine zarar vermişti. İşte beni ya lanlamanızın sonucu da böyle olacaktır. Çünkü benim görevim sizi zorla imana getirmek değildir. Nitekim bir) **peygamber üzerine düşen ancak** (şüphe bırak mayacak derecede) **pek açık/**(hükümleri) **açıklayı cı/ bir duyurudur!** (Ben de bu vazifemi gereğince yaptım!)**"**

﴾19﴿ (Peygamberler ümmetlerine demişlerdi ki:) **"O** (dirilmeyi inkâr etmekte ola)**nlar görmediler mi ki, Allâh halkı ilk başta nasıl** (yoktan) **yaratmak tadır?** (Öldürdükten) **sonra da onları** (dirilterek, son suz hayata) **geri döndürecektir. İşte bu** (yoktan

yaratmak ve daha sonra diriltmek)**, Allâh'a göre gerçekten de pek kolay bir şeydir!** (Zira O'nun hiçbir işi, Zât'ı haricinde hiçbir şeye muhtaç değildir!)**"**

﴾20﴿ (Biz İbrâhîm'e şöyle vahyetmiş tik: Âhireti in kâr edenlere) **de ki: "Yer** (yüzün)**de gezin de, bakın ki O** (Allâh-u Te`âlâ) **bunca yaratığı ilk başta** (hiç yok tan, bu kadar farklı tabiatlar ve değişik şekiller üzere) **nasıl yaratmış?! Sonra** (ilk yaratışın ardından) **yine Allâh o** (öldür düklerini dirilteceği) **son raki yaratışı da meydana getirecektir. Şüphesiz ki Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾21﴿ **O,** (dirilmeyi inkâr ettikleri için, azap etmeyi) **dilediğine** (dünyada da âhirette de) **azap eder,** (di rilmek dâhil tüm iman şartlarını tasdik ettikleri için, cennete kavuşturmak) **istediğine ise rahmet eder! Siz yalnızca O'na döndürüleceksiniz!..**

﴾22﴿ **Siz, ne yerde ne de gökte** (ulaşıla mayacak yerlere kaçarak Allâh-u Te`âlâ'yı, sizin hakkınızda uygu lamak istediği hükümleri icrâ etmekten) **asla âciz bı rakabilecek kimseler değilsiniz. Sizin için Allâh'tan başka ne bir dost, ne de gerçek bir yardımcı bu lunmamaktadır** (ki, O'nun yerden veya gökten gön dermek istediği belâya karşı sizi savunabilsin)**!**

﴾23﴿ **O kimseler ki, Allâh'ın** (tekvînî ve tenzîlî - cihan ve Kur'ân-) **âyetlerini ve O'na kavuşmayı in kâr etmişlerdir, işte onlar** (kıyâmet gününde) **Benim rahmetimden ümit kesmişlerdir. Yine işte onlar, çok acı verici büyük bir azap sadece o** (inkârcı ola)**nlara aittir!"**

﴾24﴿ **Bunun üzerine kavminin cevabı: "Onu** (kılıç ve benzeri silahlarla) **öldürün yahut yakın onu!" demelerinden başkası olmadı.** (Böylece onlar çok büyük ateş yakıp onu içine attılar) **fakat Allâh onu o ateşten kurtardı. İşte şüphesiz bu** (şekilde aylarca tutuştu rulan ateşin bir anda söndürülüp, güllük

gülistanlığa dönüştürülerek İbrâhîm (Aleyhisselâm)**`ın kurtarılma sı)nda iman etmekte olan bir kavim için, elbette pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**
﴾25﴿ **O** (, ateşten kurtulmasının ardından kavmine hitaben) **dedi ki: "Siz ancak o en alçak** (dünya) **hayat**(ın)**da** (aynı şeye ibadet ederek buluşup kaynaşasınız ve böylece) **aranızda sevgi** (ve samimiyet) **ol**(uş)**sun diye/**(sev diklerinizi onlara tapar bir halde görünce,) **aranızdaki sevgiden dolayı** (kendilerine uymak için)**/ Allâh'ı bırakıp birtakım putlar**(ı ilâhlar) **edindiniz! Sonra kıyâmet gündeyse; bir kısmınız diğer bir kısmı tanımayacak, bazınız da diğer bir kısma lânet edecektir.** (İşte o zaman sapanlar, kendilerini saptıranlardan, bâtıl ilâhlara tapanlar da, taptıklarından uzaklıklarını bildirecek, böylece o gün siz birbirinizi tanımaz hale geleceksiniz ve siz putlarınızı lânetlerken, Allâh-u Te`â lâ'nın dile getirmesiyle onlar da size lânet okuyacaktır.) **Sığın**(maya mecbur bırakıl)**acağınız yer ancak o ateştir!** (Bugün sizin beni attığınız ateşten Rabbim be ni kurtarmıştır, ama o gün) **sizin için yardımcılardan hiçbir kimse de bulunmayacaktır!"**
﴾26﴿ **Bunun üzerine** (Allâh-u Te`âlâ'nın birliğine öteden beri inanmış olan) **Lût** ((Aleyhisselâm)**, İbrâhîm** (Aleyhisselâm)**`ın peygamberlik iddiasını duyduğu an da) hemen ona iman etti!** (Artık) **o (diyarda durmak is temeyen İbrâhîm** (Aleyhisselâm)**) ise dedi ki: "Şüphesiz ki ben** (müşrik kavmimin bulunduğu Kûfe havâlisinden ayrılıp,) **Rabbim**(in, hicret etmemi emretmiş olduğu Harrân yöresine, daha sonra da Fi listin cihetin)**e hicret ediciyim. Muhakkak ki O,** (ye nilmez gücüyle beni düşmanlarımdan koruyacak) **Azîz de,** (her emrinde nice hikmetler bulunan, dolayısıyla bana ancak yararıma olan şeyleri emreden) **Hakîm de ancak O'dur!"**

﴾27﴿ (Bizim uğrumuzda bunca feda kârlık yaptığı için) **Biz de ona** (kısır bir hanım olan Sâre (Radıyallâhu anhâ)**`dan, hem de yaşlanıp doğurmaktan tamamen ümit kes tiği bir anda, oğul olarak) İshâk'ı ve** (torun olarak) **Ya`kûb'u bağışladık, peygamberliği ve** (dört büyük) **kitabı da onun zürriyetinde**(n gelecek zâtlara mah sus) **kıldık! Böylece** (Bizim için yapmış olduğu sâlih amellerin karşılığı olarak; Nem rûd'un ateşinden kurtarma, kı yâ me te kadar her ümmetin dilinde güzel övgülerle anısını bâkî kılma ve hem kendisine, hem de ailesine salâvat okutturma gibi çeşitli vesilelerle) **ona mükâfatını dün yada verdik. Muhakkak ki o, âhirette de elbette** (iyilikte kemâ le ermiş) **salih kimselerdendir.**

﴾28﴿ **Lût'u da** (peygamber olarak kavmine gönderdik)**! Hani o, kavmine demişti ki: "Gerçekten siz el bette** (livâta gibi) **o en çirkin işi yapmaktasınız, âlem lerden hiçbiri** (siz den önce) **bunun** (gibi bir günah) **la sizi geçmemiştir...**

﴾29﴿ **Gerçekten siz mi, illa da erkeklere yaklaşa**(rak eşcinsellik yapıp dura)**caksınız,** (gelip geçene zorla bu fuhşu işletmek için ya da öldürüp yağmalamak için) **yol kes**(meyi sürdür)**eceksiniz ve** (toplantı) **meclislerinizde o münker** (olan ve hem aklen hem de dînen çirkin sayılan şeyler)**i yap**(makta ısrarcı ol) **acaksınız?" Bunun üzerine kavminin cevabı: "**(Biz bu işleri bırakmayacağız, öyleyse bunlara karşılık) **bize** (vaad ettiğin o) **Allâh'ın azâbını getir! Eğer** (bu iddianda) **doğru kimselerden olduysan** (bunu ispatla da görelim)**!" demelerinden başkası olmamıştır.**

Lût kavminin işlediği münkere misal olarak tefsirlerde; alenen yellenme ve herkesin ortasında cinsî münâsebette bulunma, sövüşme, müstehcen şakalar yapma, yolculara zarar vermek

için sapanla taş atma, çıplak gezme ve birbirinin suratına tükürme gibi kötü huylar zikredilmiştir.

﴾30﴿ (O zaman Lût (Aleyhisselâm) **Allâh-u Te`âlâ'ya mü racaat etmek üzere) dedi ki: "Ey Rabbim!** (Böyle bir fuhşu başlatıp sürdürerek, bir de Senin kudretinle alay etmek için acele azap isteyerek bozgunculuk yapan) **bu ifsatçılar topluluğuna karşı bana yardım et!"**

﴾31﴿ **Elçilerimiz** (olan melekler) **İb râhîm'e** (oğul ve torun) **müjde**(si) **ile geldikleri zaman** (Lût (Aleyhisselâm)**ın kavminin belâsının yaklaştığına işâreten) dediler ki: "Gerçekten biz işte şu** (Sedûm) **karye** (si)**nin halkını helâk edicileriz, zira muhakkak ora nın ahâlisi** (türlü türlü günahlara bulaşarak kendile rine yazık eden) **zâlim kimseler oldular."**

﴾32﴿ **O** (, aralarında zulme bulaşmamış masum kim seler de bulunduğunu açıklamak üzere)**: "Muhakkak orada Lût** (ve ona inananlar) **vardır!" dedi. Onlar da: "Orada bulunanları biz daha iyi bili ciyiz! Andolsun ki; elbette onu da,** (kâfir olan) **hanı mı dışında** (diğer tüm) **ailesini de** (, onlara vuracak azaptan) **muhakkak kurtaracağız. O ise** (yurtlarında helâk olanlar arasında) **kalanlardan oldu!" dediler.**

﴾33﴿ **Elçilerimiz** (İbrâhîm'in yanından ayrılıp) **Lût'a** (delikanlı şeklinde) **gelince,** (onların melek olduğunu fark edemediğinden, livâtaya düşkün sapık kavmine karşı) **onlar**(ı koruma endişesi) **yüzünden gerçekten üzüntüye kapıldı ve güç bakımından** (kendisini ye tersiz gördüğü için) **onlar hakkında darlık çekti.** (Bu nu gören melekler ona) **dediler ki: "**(Kavminden) **korkma,** (bize bir zarar gelir diye) **mahzun da olma! Seni de,** (kâfir olan) **hanımın dı şında** (müminlerin oluşturduğu diğer tüm) **aileni de** (onlara vuracak azaptan) **muhakkak kurtarıcılarız. O ise** (he lâk olanlar arasında yurtlarında) **kalanlar dan oldu!..**

﴾34﴿ **Gerçekten Biz,** (emirlerimizden çıkarak) **fâsıklık yapmakta bulunmuş olmaları sebebiyle, işte şu memleketin halkı üzerine, ızdırâba düşürecek büyük bir azâbı gökten indiricileriz!"**

Bu âyet-i kerîmeler Lût kavminin fiili olan livâta (eşcinsellik) günahının kınanması hususunda ve çirkinliğini beyân sadedinde çok açık ifadeler ihtivâ etmektedir. Bütün ulemânın görüş birliğiyle livâta kebâir günahlardan sayılmış, hatta zinadan daha kuvvetli bir haram olduğu açıkça bildirilmiştir. Meşârık şerhinde zikredildiği üzere; livâta, hem aklen, hem dînen, hem de insanın yaratılışı itibarıyla pek çirkin sayılmıştır. Ebû Hanîfe (Radıyallâhu anh)ın, bu suç hakkında had cezasıyla hükmetmeyişi, onu küçümsediği anlamına gelmez. Hatta bazı âlimler: "Had cezaları kişiyi günahlardan temizlemek için meşrû edilmiştir, bu günah ise bu gibi cezalarla temizlenemeyecek kadar büyüktür!" demişlerdir. (Âlûsî)

﴾35﴿ **Andolsun ki; elbette Biz,** (ibret alma husu sunda) **akıllarını kullanmakta olan bir toplum için muhakkak oradan** (geriye) **pek açık bir âyet bırak mışızdır.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) burada geçen "Açık âyeti"; harap olan yurtlarının kalıntıları olarak tefsir etmiştir. Bu âye tin, kendilerini helâk eden taşlar olduğu da söylenmiştir ki, Allâh-u Te`âlâ o taşları bu ümmetin başında gelenler yetişip görünceye kadar uzun bir süre bırakmıştır. Yine böylece on ların helâkinin ardından toprağın üzerine çıkan kara suyun ka lıntısı olan simsiyah ırmaklar da açık bir âyet sayılmıştır.

﴾36﴿ **Medyen** (ahâlisin)**e de** (soyca) **kardeşleri** (olan) **Şu`ay b'ı** (gönderdik)**! O hemen** (onlara nasihat etmek üzere)**: "Ey kavmim!** (Yalnızca) **Allâh'a iba det edin, o** (dünyadan) **sonraki günü**(n mükâfatına kavuşmayı) **arzulayın/ o sonraki gün**(de

karşılaşabileceğiniz teh likeli geçitler)**den korkun/ ve bozguncular olarak yer**(yüzün)**de fesat çıkartmayın!" dedi.**
﴾37﴿ **Fakat onlar onu yalanladılar. Bunun üzerine** (Ceb râ îl (Aleyhisselâm)**ın, yürekleri çatlatan nârasıyla meydana gelen) o şiddetli zelzele onları yakalayı verdi de,** (helâke uğramış ölüler hâlinde) **yurtlarında yere yapışıp kalanlara döndüler.**
﴾38﴿ **Âd ve Semûd'u da** (kendilerine gönderilen Hûd ve Sâlih (Aleyhimesselâm)**`a karşı geldikleri için he lâk ettik)!** (Ey müşrikler!) **Onların** (Şam ve Yemen'e gidiş geliş yolunuz üzerinde bulunan yıkık ve vîran) **yurtlarının bir kısmı sizin için gerçekten iyice be lirmiştir. Şeytan onlara** (vesvese vererek, kâfirlik ve günahlar gibi kötü) **amellerini iyice süslemiş de, bu sebeple onları o** (dosdoğru) **yoldan alıkoymuştu. Hâlbuki onlar** (inceleyip araştırarak, hakla bâtılın arasını ayıracak akıl ve) **basîrete sahip kimseler ol muştular** (, lâkin gaflete dalıp âkıbetlerini hiç düşün mediler) **/oysa onlar** (hakkı i yi ce) **anlayan** (ve kendi lerinin dalâlette olduğunu bilen, ama bununla övünerek inadına inkâr eden) **kimseler olmuştular / zaten onlar** (peygamberleri inkâr ettikleri için mutlaka azâba çarpılacaklarını) **iyice bilenkimseler olmuştular/!**
﴾39﴿ **Karûn'u da, Firavun'u da, Hâmân'ı da** (feci şekilde helâk ettik)**! Andolsun ki; Mûsâ onlara** (Tevrât kitabı, ejderhaya dönüşen asâ ve güneş misali parlayan el gibi) **pek açık deliller getirmişti de, onlar o yerde büyüklük taslamışlardı. Hâlbuki onlar** (Bizim takdirimizi) **geçebilecek kimseler değillerdi.**
﴾40﴿ **İşte her birini günahı sebebiyle yakaladık! Onlardan kiminin üzerine taş savuran bir kasırga salıverdik, onlardan kimi de vardır ki onu o** (Cebrâîl (Aleyhisselâm)**ın, yürekleri çatlatan ve ödleri patlatan) nâra**(sı) **yakalamıştır, onlardan**

öylesi de vardır ki onu yere batırmışızdır, içlerinden kimini de suda boğmuşuzdur! (Böyle ağır cezalara çarptırarak) **Allâh asla onlara zulmetmiş değildir, lâkin onlar** (gördükleri bunca açık delile rağmen inkârda ısrar etmeleri yüzünden kendilerini İlâhî gazaba müstahak ederek) **sadece kendi nefislerine zulmetmekte bulunmuşlardı.**
Müfessirler; kasırgayla helâk edilenlere Lût kavmini, nârayla helâk edilenlere Şu`ayb (Aleyhisselâm)`ı inkâr eden Medyen ile Sâlih (Aleyhisselâm)`ı tekzip eden Semûd kavimlerini, yerin dibine batırılanlara Karûn'u, boğulanlara ise Nûh kavmiyle, Firavun ve ordusunu misal vermişlerdir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)
﴿41﴾ (Putlara taparak ve onların yardımlarını umarak) **Allâh'tan başka birtakım dostlar edinmiş olan o** (müşrik) **kimselerin** (güçsüz ve gülünç) **durumu;** (tehlikelerden korunmak ve içerisinde barınmak için kendisine) **bir ev edinmiş olan örümceğin ilginç hâli gibidir! Hâlbuki gerçekten de evlerin en zayıfı, elbette örümceğin evidir. Eğer onlar** (durumlarının bu kadar feci olduğunu) **bilmekte olsaydılar** (Allâh'tan başka kimseye tapmazdılar)**!**
Allâh'a ibadet eden müminle, puta tapan müşriğin hâli; kendi ürettiği ağlarla ev yapan örümcek, bir de kerpiç ve kireçle ya da kayalardan yontulan taşlarla ev yapan insanın durumu gibidir. İşte böylece; araştırılacak olsa, en güçsüz ev olarak örümcek evi tespit edileceği gibi, inançların en zayıfının da, herhangi bir zarar veya fayda vermekten âciz olan putlara ibadet olduğu anlaşılır.
﴿42﴾ **Şüphesiz ki Allâh onların, Kendisini bırakıp da tapmakta oldukları herhangi bir şeyi** (hak kıyla) **bilmektedir.** (Kendisine ortak koşanlardan intikam alma gücüne sahip) **Azîz de,** (her işi sağlam ve yerli yerinde olan) **Hakîm de ancak**

O’dur! (Artık böyle bir Zât’a ibadeti bırakıp, yok hükmünde olan âciz şeylere tapmayı hangi akıllı caiz görebilir?)

﴾43﴿ **İşte bu misaller ki; Biz onları insanla r**(ın zihinlerine yaklaştırmak) **için açıklamaktayız. Ama onlar**(da bulunan güzellikleri ve kazandıracak ları faydalar)**ı** (, her şeyi gerektiği şekilde düşünebilen, Allâh-u Te`âlâ’nın taatıyla amel edip gazabından sakı nan kâmil) **âlimlerden başkası anlayamaz!**

﴾44﴿ **Allâh, gökleri ve yeri** (boşu boşuna değil, mü kelleflere imtihan yurdu olma gibi, yaratılmalarını gerek tiren ve dînî-dünyevî faydalar getirecek olan yüce bir hikmet ve) **hak ile iç içe olarak yaratmıştır. İşte şüphesiz ki; inananlar için elbette bunda** (Allâh-u Te`âlâ’nın yüce Zât’ına ve üstün sıfatlarına delâlet eden) **pek büyük bir âyet** (ve işâret) **bulunmaktadır.**

﴾45﴿ (Habîbim!) **Sana vahyedilmiş olan o kitabı** (Allâh-u Te`âlâ’ya manen yakınlaşmak, lafızlarını ezberlemek ve manalarını çok iyi anlamak için) **peş peşe oku ve o** (farz) **namaz**(lar) **ı hakkıyla kıl! Zira** (dışındaki ve içindeki tüm şart ve edeplere riâyet edilerek kâmil manadaeda edilen) **o namaz,** (zina gibi) **en çirkin olan şeylerden de,** (şer`an ve aklen reddedilen) **münkerden de kesinlikle alıkoyar. Allâh’ın zikri** (için meşrû edilmiş ve bütünüyle zikirden ibaret olan namaz) **ise elbette** (diğer bütün ibadetlerden) **daha büyüktür /Allâh’ın** (namaz halinde sizi rahmetiyle) **zikr**(etmes)**i** (sizin O’nu namaz vesâir zikirlerle yâd etmenizden) **elbette daha büyüktür/**(namaz içinde ve dışında) **Allâh’ın zikri** (ile meşgul olmak) **elbette** (infak ve cihat dâhil, kulun bütün amellerinden) **daha büyüktür/! Allâh sanat hâline getirerek yapmakta olduğunuz** (hayır ve taatla ilgili) **şeyleri** (hakkıyla) **bilmektedir.** (Buna göre de karşılığınızı verecektir.)

Ebu’d-Derdâ (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i

şerîfte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Âgâh olun! Ben size amellerinizin en hayırlısını, padişahınız katında en makbulünü, derecelerinizi en ziyade yükseltecek olanını, sizin için altın ve gümüş infâkından daha hayırlı olanını ve düşmanlarınızla karşılaşarak boyunlarını vurmanızdan, ya da onların sizin boyunlarınızı vurmasından* (böylece şehit olmanızdan) *da daha hayırlı olanını haber vereyim mi?" buyurduğunda, sahâbe-i kirâm: "Buyur!" dediler. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *de: "Allâh-u Te'âlâ'yı zikretmektir!" buyurdu. Mu`âz ibni Cebel* (Radıyallâhu anh) *şöyle demiştir: "Kişiyi Allâh'ın azâbından kurtarma hususunda Allâh'ın zikrinden daha faydalı hiçbir şey olamaz!"* (Tirmizî, Dua: 6, no: 3377, 5/459; İbni Mâce, Edeb: 53, no: 3790, 2/1245)

﴾46﴿ **Kitap ehliyle, ancak o kendisi en güzel olan sûret** (en ikna edici yol ve üslûp) **ile mücâdele edin** (ki o da; sertliğe yumuşaklık, öfkeye sakinlik, kavgacı üslûba öğüt verme şeklinde karşılık vermek, bir de kendilerini Kur'ân âyetleriyle ve inandırıcı delillerle, tek hak din olan İslâm'a davet etmekten ibarettir)**. Ancak içlerinden**(, Allâh'a eş veya çocuk isnat ederek, yahut vermeleri gereken cizyeyi kesmekle zimmîlik vasfını kaybederek) **zulmetmiş olan** (böylece kendilerine nasihat kâr etmeyip, yumuşak davranmanın fayda vermeyeceği anlaşılan) **o kimseler müstesnâ. Böylece siz** (onların Tevrât ve İncîl'den size okudukları ilimler karşısında, en güzel yolla ilmî münâzara usûlüne riâyet ederek)**: "O** (Rabbimiz tarafından) **bize indirilmiş olana da, size indirilmiş bulunana da iman ettik. Bizim İlâhımız da sizin İlâhınız da birdir.** (Siz, papaz ve hahamlarınızı ilâhlaştırıp onlara itaat etmekteyseniz de) **biz ancak O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na teslim olan kim seleriz!" deyin** (ki böylece, onların kattıkları yalanları doğrulamaktan ve

Allâh'tan gelen âyetleri yalanlamaktan kurtulmuş olasınız)**.** *Günümüzde "Dinler arası diyalog"dan dem vuran kişilerin burada tutunacakları bir delil yoktur. Zira onların yaptığı, karşı tarafın bâtıl dinine hak verircesine yanaşmaktır. Burada emredilen ise, İslâm'ı kabullenmelerine teşvik amacıyla, davet ve tebliğde yumuşaklık ve nezâket kurallarına riâyet etmektir. Zaten bugünün Ehl-i Kitabı, Allâh-u Te'âlâ'ya çocuk ve ortak isnat ederek zâlim oldukları için, âyet-i kerîmede, güzel yolla mücâdele edilecek kitap ehlinden ayrı tutulmuşlardır. Bazı ulemâ, âyet-i kerîmenin cihat âyetiyle neshedildiğini söylemişlerse de, diğer bazısı: "Burada emredilen en güzel yolla mücâdele, savaş öncesinde yapılması gereken yumuşak yollu davetten ibaret olduğu için hükmü bâkidir, zira bu, 'İslâm'a davetinizi kabullenmeseler de hiçbir zaman onlara sert davranmayın ve onlarla savaşmayın!' gibi yanlış bir mana ihtivâ etmemektedir!" demişlerdir. (Âlûsî)*

﴾47﴿ **İşte böylece** (evvelki kitapların indirilişine uygun düşen eşsiz bir inzâl ile) **o kitabı indir dik artık kendilerine kitap vermiş olduğumuz o kimseler** (içerisinden Abdullah ibni Selâm gibi insaf sahipleri, Kur'ân'ın bahsini Tevrât ve İncîl'de bulduk ları için) **o** (Kur'â)**na iman etmektedirler. İşte bu**(gün yaşaya)**n** (Arap)**lardan da** (Mekke hal kından da) **ona inanmakta olan vardır. Zaten Bizim** (bu kadar açık) **âyetlerimizi o** (Kâ`b ibni Eşref gibi inatçı) **kâfirlerden başkası bile bile inkâr etmez.**

﴾48﴿ (Habîbim!) **Sen bu** (Kur`â)**ndan önce hiçbir kitabı okumakta değildin, onu sağ elinle de yazamı yordun! Öyle olsaydı, bâtılda ısrarcı olanlar elbette şüpheye düşerdi** (ve bu konuda bir nevi haklı olur lardı. Zira, bu durumda Müşrikler: "O, Kur'ân'ı evvelki kitaplardan alıyor!" diyerek, Ehl-i Kitap ise:

“Kitapla rımızda tanıtılan zât, okuma yazma bilmeyen biridir, bu ise okuma yazma biliyor!” demek suretiyle insanları şüpheye düşürürlerdi)**.**

﴾49﴿ **Doğrusu** (diğer kitaplardan farklı bir üstünlüğe sahip olan) **o** (Kur’ân)**, kendilerine ilim verilmiş olan o** (hâfız ve âlim) **kimselerin göğüslerinde** (ez berlenmiş) **olan** (mucizelik vasfı) **pek açık âyetler dir.** (Dolayısıyla tahrife müsâit değildir. Diğer kitaplar ise, ancak kâğıtlardan okundukları için kolayca değiş tirilebilmişlerdir.) **Zaten bizim âyetlerimizi o zâlimlerden başkası bile bile inkâr etmez!**

﴾50﴿ **O** (müşrik ola)**nlar: “**(Mûsâ ve Îsâ (Aleyhimüsselâm)**` ın gösterdikleri; asâ ve sofra mucizeleri gibi) açık birtakım âyetler Rabbinden ona indirilseydi ya! ” dediler. De ki: “Âyetler ancak Allâh katındadır** (mu cizeleri dilediği gibi sadece O indirebilir, benim elimde yetki yoktur ki, istediğiniz şeyi gösterebileyim)**! Ben ise ancak pek açık bir uyarıcıyım!”**

﴾51﴿ **Kendilerine art arda okunmakta olan o ki tabı gerçekten sana indirmiş olmamız** (hiçbir mu cize istetmeyecek bir âyet olarak) **onlara yeterli ol mamış mıdır? İşte şüphesiz ki bu** (Kur’ân’ın, diğer peygamberlerin mucizeleri gibi geçici değil de, ebedî bir mucize olarak kalışı)**nda, iman etmekte olan bir toplum için elbette büyük bir** (nimet ve) **rahmet, bir de** (maksadı inatçılık değil de, inanmak olan kimseler için) **yüce bir öğüt vardır.**

﴾52﴿ (Habîbim!) **De ki: “Benimle sizin aranızda** (doğruluğuma dâir) **hakkıyla şâhit olarak Allâh ye terli olmuştur. O, göklerde ve yerde olanı** (hakkıyla) **bilmektedir. O kimseler ki,** (Allâh’tan başka tapılan) **bâtıl** (ilâhlar)**a inanmışlar da, Allâh’ı inkâr etmiş lerdir; İşte ancak onlar**(, imanı satıp kâfirliği satın aldıkları için, ticaretlerinde) **zarar edenlerin tâ kendileridirler.”**

﴾53﴿ **Onlar** ("Gökten bize taş yağdır da senin doğru olduğunu anlayalım!" gibi saçma sapan laflar sarf ede rek) **senden acele azap istiyorlar.** (Her kâfir topluma gönderilecek azap için, Levh-i Mahfûz'da) **adı konmuş bir müddet bulunmasaydı, elbette azap onlara** (çok tan) **gelmişti.** (Ama bu onların azaptan kurtulduğu anlamına gel mez, zira) **andolsun ki; elbette** (Bedir günü helâk olur larken ya da ecelleri geldiğinde ölürlerken) **o** (azap) **onlara mutlaka ansızın gelecektir. Oysa onlar far kında bile olamayacaklardır.**
﴾54﴿ **Onlar senden acele azap istiyorlar, hâlbuki gerçekten de** (fevkinde azap düşünülemeyecek olan) **cehennem, o kâfirleri** (şimdiden) **elbette kuşatıcıdır.** (Zira içine düştükleri kâfirlik ve günahların gerçek yüzü dünyada görülmese de, hakikatte o kötülükler, cehennem ateşinden başka bir şey değildirler.)
﴾55﴿ **O azâbın onları, üzerlerinden ve ayaklarının altından** (doğru, her taraflarından) **kaplayacağı ve** (Allâh-u Te`âlâ'nın)**: "Yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n ceza sını) **tadın!" buyuracağı günde** (meydana gelecek korkunç hâdiseleri hiçbir söz, hakkıyla anlatamaz)**!**
﴾56﴿ **Ey Benim** (Mekke'de zor durumda kalan ve her hangi bir yerde İslâm'ı yaşama imkânı bulamayan) **iman etmiş kullarım! Gerçekten Benim toprağım pek geniştir. Bu yüz den** (bir yerde Bana ibadet imkânı bulamıyorsanız,) **Bana kulluk** (edeceğiniz yere hicret) **edin, sadece Bana!**
﴾57﴿ (Yurtlarınızdan çıkmak zorunuza gidiyorsa da, zaten dünya sürekli kalınacak bir yer değildir. Çünkü Allâh-u Te`âlâ'dan başka) **her canlı** (ruhun bedenden ayrılması demek olan) **ölümü**(n acısını) **tadıcıdır! Sonra** (diriltilip) **ancak Bize**

döndürüleceksiniz! (O halde bu mühim âkıbet için hazırlık yapın!)

﴾58﴿ **O kimseler ki** (iman şartlarına şüphesiz bir şekilde) **iman etmiştirler ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih amellerde bulunmuşturlar, andolsun ki; elbette Biz onları, içerisinde ebedî kalacakları cen net** (mücevherlerin) **den** (yapılmış) **birtakım yüksek köşklere mutlaka yerleştireceğiz ki, altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. O amel edenlerin ecri** (olan bu köşkler) **ne güzel olmuştur.**

﴾59﴿ **O kişiler ki;** (Allâh uğrundaki hicret yolunda çektikleri zulüm ve eziyetlere karşı hiç pişmanlık çek meksizin) **sabretmişlerdir ve** (her hususta) **ancak Rablerine tevekkül etmektedirler!**

﴾60﴿ (Ey din uğrunda yurtlarını ve geçim imkânlarını terk edince sıkıntı çekeceklerinden endişelenen mümin ler! Hiç görmüyor musunuz ki) **nice hareket eden canlı vardır ki** (zayıflığından dolayı) **rızkını taşıya mamaktadır,** (ama) **Al lâh onları da sizi de rızıklan dır maktadır.** (Sizin: "Biz hicret edersek fakir olacağı mızdan korkarız" şeklindeki söz lerinizi hakkıyla işiten) **Semî' de,** (kalplerinizdeki niyetlerinizi tam ma nasıyla bilen) **Alîm de ancak O'dur.**

﴾61﴿ **Andolsun ki; sen o** (şirk koşa)**nlara: "Gökleri ve yeri ya ratmış olan, güneşi ve ay`ı da emr**(iniz)**e âmâde kılmış bulunan kimdir?" diye soracak ol san, elbette** (her akıllı gibi) **muhakkak onlar** (da, varlık ve yoklukları müm kün olan bütün varlıkların yaratılmasının, var lığı Kendinden olan bir Zât'a dayan ması gerektiğini bildikleri için mecburen)**: "Allâh!" diyeceklerdir. Öyleyse** (bunu ikrâr ettikleri halde hâlâ) **nasıl** (bu sözleri gereğince amel edip İslâm'a girmekten) **döndürülüyorlar?!**

﴿62﴾ **Allâh** (istediği zaman) **kullarından dilediği ne rızkı genişletir ve** (dilediğinde) **yine ona daral tır. Şüphesiz ki Allâh** (kime ne zaman neyin yararlı veya zararlı olacağı dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴿63﴾ **Andolsun ki; sen onlara: "Gökten bir su in dirip de, onun sebebiyle toprağa ölümünün ardın dan hayat vermiş olan kimdir?" diye soracak olsan, elbette muhakkak onlar** (putların hiçbir şey ya pamayacağını çok iyi bildikleri için)**: "Allâh!" diye ceklerdir. De ki: "Bütün hamdler** (sizi bu itirafa mecbur bı rakan ve beni bu yanlış inançtan koruyan) **Allâh'a mahsustur!" Doğrusu onların pek çoğu** (laflarıyla inançlarının çeliştiğini bile) **anlamazlar.**

﴿64﴾ **İşte** (kâfirlerin kendisinden başka bir hayat tanımadıkları) **o en alçak hayat,** (dâimî menfaatlere ve hakîkî lezzetlere ulaştıracak sâlih amellerden insanları geri bırakan) **basit bir eğlence ve kıymetsiz bir oyun dan başkası değildir** (ki, bir süreliğine oyun başında toplanıp dağılan çocuklar gibi, buna aldananlar da kısa bir zaman içerisinde kendisinden ayrılırlar)**. Ama şüphesiz ki** (kederlerden kurtuluşun ve ebe dî lezzetlerin mahalli olan) **o son yurt, elbette gerçek hayat ancak odur. Eğer** (bunu) **bilmekte olsaydılar** (asla dünyayı ona tercih etmezdiler)**!**

﴿65﴾ **İşte o** (Allâh'a ortak koşa)**nlar** (o derece tutar sız bir tavır içindedirler ki,) **gemiye bindiklerinde** (fırtınaya tutularak hayattan ümit kestikleri zaman)**, dîni** (inancı ve duayı) **sadece Kendisine tahsis eden ler olarak Allâh'a dua ederler. O onları karaya** (çı karıp) **kurtardığında ise, birdenbire onlar** (eski hal lerine dönerek yine O'na) **şirk koşarlar.**

﴿66﴾ **Nihâyet onlar** (musîbetlerden kurtuluş nimeti olarak) **kendilerine vermiş olduğumuz şeye nankörlükte**

bulunsunlar ve (putlara ibadette bir araya gelerek birbirlerinden) **iyice yararlansınlar diye** (böyle yapmaktadırlar)**! Ama pek yakında** (yaptıkları suçun âkıbetini) **bileceklerdir!**

﴾67﴿ (Habîbim! Müşrikler sana gelip: "Biz senin doğ ruluğunu bilmekteyiz, fakat bir avuç azınlık olan biz diğer Araplara muhâlefet ederek seninle birlikte hidâ yete uyacak olursak, toprağımızdan kapılıp götürülü rüz!" dediler. Peki,) **onlar görmediler mi ki, etrafla rından insanlar kapılıp gö türülürken, gerçekten Biz** (onların beldesi olan Mekke-i Mükerreme'yi, bas kın ve saldırılardan) **güvenli bir harem kılmışızdır? Onlar hâlâ sadece bâtıl** (putlarının faydasın) **a ina nıyorlar da, Allâh'ın** (bunca faydalı) **nimetini mi in kâr ediyorlar?**

﴾68﴿ **Allâh**(ın ortağı bulunduğuna inanarak O'n)**a karşı bir yalan uydurmuş olandan, ya da kendisine** (Kur'ân ve peygamber) **geldiği anda** (hiç düşünme gereği bile duymadan) **hakkı yalanlamış bulunan dan daha zâlim kim olabilir? O kâfirler için cehennem içerisinde bir ikamet yok mudur?/O kâfirlere âit yerleşim yeri cehennem içerisinde değil midir?/**

﴾69﴿ **O kimseler ki** (hem nefis ve şeytan gibi görünmeyen, hem de kâfirler gibi görünen düşmanlarla) **Bizim uğrumuzda** (sırf Bizim rızâmız için ihlâs ile) **cihad etmişlerdir, andolsun ki; elbette Biz onları** (cennet ve cemâlimize kavuşturacak) **yollarımıza mutlaka hidâyet edeceğiz! Gerçekten** (iki cihanda da) **Allâh**(ın yardım ve desteği)**, elbette o güzel işler yapan** (ve yaptıklarını, Allâh'ı görür gibi huzur üzere işleyen) **kimselerle beraberdir!**

OTUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Rûm

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 60 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Mîm!**

﴾2﴿ (Ehl-i Kitap olan) **Rumlar**(, kitapsız Farslar tarafından) **mağlup edildi!**

﴾3﴿ (Rum diyârına göre) **o** (Mekke) **toprağ**(ın) **a en yakın yerde! Ama onlar mağlubiyetlerinin ardından yakında** (Farslara) **gâlip geleceklerdir!**

﴾4﴿ (Üçle on arası) **birkaç sene içerisinde! Bun**(ların gâlip olmaların)**dan önce de, bundan sonra da tüm işler** (bütün kararlar ve yetkiler) **ancak Allâh'a aittir! İşte o** (Rumların Farsları yeneceği) **gün müminler sevinecektir.**

﴾5﴿ **Allâh'ın** (kitapsızlara karşı Ehl-i kitaba) **yardımıyla! O, dilediğine yardım eder**(ek onu düşmanına gâlip kılar)**.** (İstediğine yardım etme gücüne sahip olan) **Azîz de,** (âhiret rahmetini hak etmeyenleri, dilediğinde dünyadaki rahmetine mazhar kılacak) **Rahîm de ancak O'dur.**

Ehl-i Kitap olan Bizanslılarla, ateşperest Farslar arasında yaşanan savaşlarda, müşrikler, kendileri gibi kitapsız olan Mecûsîlerin gâlip gelmesini, Müslümanlar ise Ehl-i Kitap olan Rumların yenmesini temenni ediyorlardı. Şam arazisinin Arap ve Acem toprağına en yakın bölgesi olan Busrâ yöresindeki karşılaşmalarında Rumlar yenilince, müşrikler: "Bizim gibi kitapsızlar, sizin gibi kitap ehlini yendiği gibi, biz de sizi yeneceğiz!" diyerek sevinçlerini açığa vurunca Müslümanlar üzüldüler. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyetleri indirerek,

mağlup olan Ehl-i Kitabın on seneye kalmadan gâlip olacağını haber verdi. O zaman iç ve dış savaşlarla çok zor duruma düşmüş ve hazinesi ta mamen boşalmış olan Bizansın bir daha toparlanıp savaş kazanması hiç düşünülecek bir şey değilken, bu gaybî haberin yedinci senesi bu mûcize gerçekleşerek Rumlar Farsları yenilgiye uğrattı.

﴾6﴿ (Rumların gâlip geleceği ve müminlerin sevineceğiyle alâkalı haber) **Allâh'ın vaadi olarak** (yerini bulacaktır)**! Allâh sözünü bozmaz velâkin insanların pek çoğu** (O'na yakışan ve yakışmayan sıfatlardan haberdâr olmadıkları için bu gerçeği) **bilmezler.**

Tefsirlerde rivâyet edildiğine göre; bu vaadi duyan Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh) *Mekke kâfirlerine: "Kardeşlerinizin gâlibiyetiyle sevindiniz ama, çok sevinmeyin! Zira Muhammed* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in bildirdiğine göre yakında Rumlar Fars toplumunu yenecektir!" dedi. Bunun üzerine müşriklerden Übeyy ibni Halef kalkarak: "Yalan söyledin! O zaman bir süre tayin et, seninle on devesine iddiaya girelim!" deyince, Hazret-i Sıddîk üç sene şartı koyarak bunu kabul etti. Sonra Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e durumu haber verince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Âyet-i kerîmede geçen {Bıd'} kelimesi, üçle on arasında kullanılabileceği için sen süreyi de deveyi de artır!" buyurdu. Ebû Bekr-i Sıddîk'ın geldiğini gören Übeyy onun pişman olduğunu sandıysa da, o: "Süreyi dokuz seneye, deveyi de yüze çıkaralım!" dedi. Böylece anlaştılar. Ebû Bekir* (Radıyallâhu anh) *hicret ederken Übeyy ondan kefil istedi, o da oğlu Abdullah'ı kefil gösterdi. Sonra Bedir savaşına tesâdüf eden günlerde Rumların Farsları yenmesiyle bu mûcize gerçekleşti. Uhud'da Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in eliyle aldığı yara neticesinde Übeyy geberince, Ebû Bekr-i*

Sıddîk (Radıyallâhu anh) onun vârislerinden yüz deveyi tahsil edip Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in emriyle fakirlere verdi.

﴾7﴿ **Onlar o en alçak hayattan** (sadece, ekip biçme ve kazanıp harcama usulleri gibi)**, görünen bir şeyi bilirler.** (En çok bilinmesi gereken) **âhiretten gâfil** (ve habersiz) **olanlar iseonlardır, ancak onlar!**

﴾8﴿ **Onlar** (sadece dünya yaşantısının görünen tarafı hakkında kafa yorarken,) **kendi içlerinde inceden in ceye hiç düşünmediler mi ki, Allâh gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri** (bo şu boşuna değil de,) **ancak** (ya ratılmalarını gerektiren bir) **hak** (ve mükelleflere imti han yurdu olma gibi yüce bir hikmet) **ile, bir de** (süresiz olmayıp, devamı için) **adı konmuş bir süreyle yarat mıştır! Gerçekten de insanların birçoğu**(, ölümlerinin ardından diriltilip mahşere çıkartılmayı ve bu suretle) **Rablerine kavuşmayı elbette inkâr edicidirler.**

﴾9﴿ **Onlar yer**(yüzün)**de hiç gezmediler mi ki, ken dilerinden önce** (helâke maruz kalmış) **bulunan o** (Âd ve Semûd toplumları gibi inkârcı) **kimselerin** (feci) **âkıbetinin nice olduğuna baksaydılar? Onlar güç bakımından bunlardan daha kuvvetliydiler. Böylece** (su bulmak, madenler çıkartmak ve ekip biçmek için) **toprağı alt üst etmiştiler ve onlar onu, bunların onu imar ettiğinden daha fazlaca mamur etmiştiler. Rasûlleri de onlara pek açık mucizeler getirmişti. Fakat** (onlar elçileri yalanlayınca İlâhî azâ ba çarptırıldılar. Ama böyle yaparak) **Allâh onlara asla zulmeder olmadı, lâkin onlar** (gördükleri bunca açık delil karşısında bile bile inkârı sürdürerek, kendilerini İlâhî gazaba müstehak etmekle) **sadece kendilerine zulmeder oldular.**

﴾10﴿ **Sonra kötü işler yapmış olan o kimselerin âkıbeti, Allâh'ın âyetlerini yalanladıkları ve onlar la alay etmekte bulunmuş oldukları için o en kötü azap** (olan cehennem) **olmuştur.**

﴾11﴿ **Allâh halkı ilk başta** (yok tan) **yaratır,** (öldür dükten) **son ra da onları** (dirilterek sonsuz hayata) **geri döndürür. Sonunda ise ancak O'na döndürü leceksiniz.**

﴾12﴿ **O** (kıyâmet kopma) **ân**(ı) **meydana geleceği gün, o** (şirk gibi en büyük suçu işlemiş) **mücrimler bütün hayırlardan tamamen ümit kesecektir/de lilleri tükenip sessiz kalacaktır/ rezil** (ü rüsvay) **olacaktır/.**

﴾13﴿ **Onlar için ortakların dan şefaatçiler de bu lun ma ya caktır. Üstelik onlar** (putlarının bir işe yaramadığını anlayınca) **ortaklarını inkâr eden kim seler olmuşlardır./Hâlbuki onlar** (dünyadayken) **ortakları sebebiyle** (Allâh-u Te`âlâ'yı inkâr eden) **kâ firler olmuşlardı./**

﴾14﴿ **O** (kıyâmet kopma) **ân**(ı) **meydana geleceği gün, işte o gün** (mü minlerle kâfirler birbirlerinden) **iyice ayrılacaklardır.**

﴾15﴿ **İşte o kimseler ki** (iman şartlarına şüphesiz bir şekilde) **inanmışlardır ve** (namaz, oruç, hac, ze kât gibi) **salih amellerde bulunmuşlardır; artık on lar** (ırmaklarla dolu yemyeşil ve) **pek değerli bir** (cen net) **bahçe**(sin)**de her an** (farklı lezzetlerle, nâmeler dinleyerek) **sevindirileceklerdir / ik râm e dilecekler dir / taçlandırılacaklardır / süslendirileceklerdir/.**

﴾16﴿ **Ama o kimseler ki kâfir olmuş lardır ve â yet lerimizi de, âhiret bu luşmasını da yalanlamışlar dır; iş te onlar, o azap içerisinde** (dâimî ika met etmek üzere) **hazır kılınmışlardır.**

﴾17﴿ **Akşamladığınız zaman** (akşam ve yatsı namazlarını eda ederek) **ve sabahladığınız vakit** (sabah namazını kılarak, o anlarda sürekli yenilenen gece ve gündüz nimetine şükür için) **tesbîh** (ve tenzîhte bulunun) **Allâh'a!**
İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) gibi birçok müfessire göre; âyet-i celîlede geçen "Tesbîh"; namaz kılınarak îfâ edilen tenzîh ve hamd vazîfelerine işaret etmektedir ki, buna göre mana: "Kudretinin eserlerinin iyice belirgin olduğu sabah ve akşam saatlerinde, Allâh-u Te'âlâ'nın noksan sıfatlardan uzaklığını ifade eden hamd-ü senâlarla dolu namaza devam edin!" demek olur. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`ya: "Beş vakit namazın bahsini Kur'ân'da bulabiliyor musun?" diye sorulduğunda: "Evet!" diyerek bu iki âyeti okumuş ve: "Bu âyetler hem beş vakit namazı, hem de vakitlerini açıkladı." buyurmuştur. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Her kim Rûm Sûresi`nin şu üç âyetini (17-19) sabahladığında okursa, o gün yapamayacağı bütün hayırların sevâbına ulaşmış olur. Akşamladığında bu âyet-i celîleleri okuyan ise, o gece kaçırdıklarına kavuşmuş olur!" (Ebû Dâvûd, Edep: 110, No: 5076, 2/740)
﴾18﴿ **Göklerde ve yerde bütün hamdler sadece O'na mahsustur!** (Gök ve yer ehlinden akıl ve idrâk sahibi her canlıya gereken, O'na hamd ve tesbîhte bu lunmaktır.) **Gün düzün sonunda da** (ikindi namazını)**, öğlene ulaştığınız zaman da** (öğle namazını eda edin)**!**
﴾19﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (meni ve tane gibi kendi başına üremeyen) **ölü** (bir şey)**den** (canlı ve bitki gibi üreyen) **diri** (bir şe)**yi çıkarmaktadır, diriden de ölüyü çıkarmaktadır,**

ölümünün ardından toprağı da O canlandırmaktadır! İşte siz de böylece (kabirlerinizden) **çıkartılacaksınız.**

﴾20﴿ **Sizi**(n babanız Âdem'i, kuru kara ve kokmuş) **bir topraktan yaratmış olması O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun** (var lığının, birliğinin, sonsuz kudret ve hikmetinin) **âyet** (ve delil)**lerin den - dir. Sonra bir den bire siz bir çok in sanlarsınız ki,** (ihtiyaçlarınızı görmek için yer yüzünde o yana bu yana) **yayılmaktasınız!**

﴾21﴿ **Kendilerine meyl**(edip ülfet) **edesiniz diye sizin için kendi ne fis leriniz**(in cinsin)**den birtakım eşler ya ratması ve aranızda tam bir sevgi** (neticesin de hâsıl olan birleşme) **ile büyük bir acıma** (vesîlesi olan çocuk) **meydana getirmesi de O** (Allâh-u Sübhâ nehû)**nun âyet** (ve delil)**lerindendir. İşte gerçekten de bu** (şe kilde top raktan yarattığı kulları erkek ve dişi olarak sınıflara ayırmasın da ve yedi kat yabancı insanlar ara sına kaynaşma ve acıma hisleri koyması)**nda,** (Allâh- u Te`âlâ'nın eşsiz fiillerindeki üstün hikmetleri) **iyiden iyiye düşün mekte o lan bir toplum için elbette** (anlatılamayacak dere cede) **çok büyük ve pek çok âyetler vardır.**

﴾22﴿ **Gökleri ve yeri yaratması da, dillerinizin** (lehçelerinizin ve konuş ma şekillerinizin) **ve renk leri nizin farklılığı da O** (Al lâh-u Süb hâ nehû) **nun âyet le rindendir. İşte ger çek ten de bun**(ca farklı dilin konuşulmasında ve aynı mad deden aynı şartlarda ya ratılan ikizlerde bi le rastla nabilen deri renklerinin farklılığın) **da,** (Al lâh-u Te`âlâ'nın yüce sıfatlarını iyi bilen) **âlimler için elbette** (kün hüne vâkıf olunamaya cak) **çok büyük ve pek çok âyetler vardır.**

﴾23﴿ **O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun âyet** (ve delil) **le rinden bir kısmı da; gece ve gündüz** (istirahat için) **uyumanız ve** (her iki vakitte de) **fazlından** (rızkını zı) **arama**(k için çalışma)**nızdır.**

İşte gerçekten de bunda, (Allâh-u Te`âlâ'nın âyetlerini an la yış kulağıyla) **dinlemekte olan bir top lum için elbette** (tarif edilemeyece kadar) **çok bü yük ve pek çok âyetler vardır.**

﴾24﴿ **Yine O'nun âyetlerindendir ki;** (yıldırım düş me tehlikesiyle) **kor kutmak ve** (yağmur beklentisiyle) **ümitlendirmek için size şimşeği gös termekte ve gökten bir su indi rip, ölümünün ardından toprağı o nun la diriltmektedir. İşte gerçekten de bunda,** (yara tıcının üstün kudret ve hikmetini an lamak için varlıkların oluşum larının bağlı olduğu sebepleri araştırma hususunda) **akıllarını kullanan bir ka vim için elbette çok bü yük ve pek çok âyetler vardır.**

﴾25﴿ **Göğün ve yerin O'nun** ("İkiniz de Benim kud retimle durun!") **emriyle durması da O** (Allâh-u Süb hânehû)**nun** (birliğinin) **âyetlerindendir.** (Ka bir ler de kalma süreniz dolduktan) **sonra sizi** ("Ey ölüler!) **yerden** (çıkın!" buyurarak) **bir davetle çağırdığında** (ister istemez) **siz birdenbire çıkacaksınız!**

﴾26﴿ (Meleklerden ve ins-ü cinden) **göklerde ve yer de bulunanlar** (yaratılma, mülkiyet ve yönetim bakı mından) **sadece O'na âittir. Hepsi de** (ister istemez) **ancak O'na boyun eğ**(erek kendilerinden istenileni yerine getir) **icidirler.**

﴾27﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; halkı ilk başta** (yoktan) **yaratmaktadır,** (öldürdükten) **sonra da onları** (diril terek, sonsuz hayata) **geri döndürecektir. Zaten O'na göre** (hiçbir şeyde zorluk ve kolaylık söz konusu de-ğilse de, sizce bir şeyi yoktan yapmaktansa) **bu** (tekrar diriltme) **daha kolaydır/pek kolaydır/. Gökler de de, yerde de** (eşten, ortaktan ve evlâttan münezzeh olmak, yoktan yaratmak, tekrar diriltmek, var etmek ve yok etmek gibi) **o en üstün mükemmel sıfat lar yalnızca O'na mahsustur.** (Yaratmak istediği bir şeyi yoktan yaratmaktan

ve tekrar diriltmekten âciz bırakılamayacak üstün bir güce sahip olan) **Azîz de,** (tüm işlerini hikmetüzere icrâ eden) **Hakîm de an cak O'dur!**

﴾28﴿ (Ey müşrikler!) **O** (Allâh-u Te`âlâ, ortağı olmadı ğına dâir) **size kendi nefislerinizden bir misal açık lamıştır** (şöyle ki)**; sağ ellerinizin sahip bulunduğu** (köle ve câriye gibi) **şeylerden, size verdiğimiz rı zıklar**(ı harcama) **hususunda size ait ortaklar var mıdır ki, siz on**(ca mal)**da** (onlarla) **eşit** (ve ortak) **olasınız da, bu sebeple kendileriniz**(e ortak olan hür ler)**den korkmanız gibi, onlardan da korkasınız?** (Peki siz, insanlıkta müşterek olduğunuz köleleri nizin, malınıza ortak olmasına râzı gelmezken, ya Bizim yarattığımız şeyleri nasıl Bize ortak koşabiliyor sunuz?!) **İşte** (tüm önemli konuları, özellikle de tarafımızdan açıklanan misalleri anlama noktasında) **akıl larını kullanan bir toplum için Biz âyetleri** (rast gele değil de) **ancak böylece** (üstün bir açıklama üs-lûbuyla ve) **tafsîlatlıca îzâh ediyoruz.**

﴾29﴿ **Doğrusu o** (şirk koşarak) **zâlim olmuş kim seler** (bunca âyetlerden bir şey anlamayıp, yollarının yanlışlığı hakkında) **bilgiden yoksun olarak tama men kendi** (eğri-büğrü) **arzularına uymuştur. Artık Allâh'ın** (kendisine verilen irâ de ve kudreti yanlış yolda kullandığı için) **saptırmış olduğu kim seyi** (doğru yola) **kim hidâyet edebilir? Onlar**(ın dalâletten kurtulmaları) **için yardımcı lardan hiçbir kimse de yoktur!**

﴾30﴿ (Habîbim!) **O halde sen** (onların inanıp inanma masından etkilenmeyerek, tüm bâtılları bırakıp hakka yönelen) **bir hanîf olarak yüzünü o** (İslâm) **din**(i n)**e doğrult!** (Ey müminler! Siz de) **Allâh'ın o** (İslâm) **fıtratına** (hep birlikte sıkıca sarılın) **ki, O, tüm insan ları onun üzerine yaratmıştır.** (Nefsin kötü arzusu na uyularak ve şeytanın vesveseleri kabul edilerek) **Allâh'ın**

yaratışına (karşı yapılacak) **hiçbir değiş tirme** (doğru ve düzgün bir şey) **olamaz!/**(Hiçbir kim se) **Allâh'ın** (fıtratını bozacak güce sahip olmadığın dan O'nun) **yaratması için hiçbir değiştirme olamaz!/ İşte** (kendisinde hiçbir eğrilik bulunmayan) **dosdoğru din ancak budur! Lâkin insanların pek çoğu** (düşüncesizlikleri yüzünden bu hakikati) **bil mezler.**
﴾31﴿ (Tevbe ve ihlâsla sadece) **O** (Allâh-u Azîmüşşâ) **na yöneliciler olarak** (İslâm dinine iyice uyun)**! Siz O** (Allâh-u Te`âlâ'ya isya)**ndan hakkıyla sakı nın, o** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kılın ve** (Allâh-u Te`âlâ'nın, tüm kullarının fıtratına yerleştirmiş oldu ğu İslâm kabiliyetini değiştiren) **o müşriklerden ol mayın!**
﴾32﴿ **O kimselerden** (ilişkinizi kesin) **ki** (kendi ka fa larına göre farklı tanrılar edinerek ve aynı puta tapsalar bile, değişik inanç yapılarına sahip olarak) **din lerini tamamen parçalamışlardır ve önderler eşli ğinde birleşen fırkalar**(a ayrılan kimseler) **olmuş lardır! Her bir fırka,** (kendi doğruluğuna inanarak) **yan larında bulunan** (din ve inanç)**la sevinicidirler.**
﴾33﴿ **İnsanlara** (hastalık ve kıtlık gibi) **bir zarar do kunduğunda,** (tevbe ve ihlâsla sadece) **Rablerine yö neliciler olarak O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na dua ederler! Sonra onlara Kendisinden** (sağlık ve bolluk gibi) **bir rahmet tattırdığı zaman, birdenbire içlerinden bir fırka** (, kendilerine sıhhat ve âfiyet veren O) **Rable rine ortak koşuyorlar.**
﴾34﴿ **Nihâyet onlar** (musîbetlerden kurtuluş nimeti olarak) **kendilerine vermiş olduğumuz şeye nan körlükte bulunsunlar diye** (böyle yaparlar)**! O halde** (ey müşrikler! Sahip bulunduğunuz nimet lerle kısa bir zaman daha) **iyice faydalanın** (baka lım)**! Pek yakında** (tehdit olunduğunuz azapla

karşı laştığınız zaman, şirk suçunuzun vahim âkıbetini) **bileceksiniz!**

﴾35﴿ **Yoksa Biz onlara güçlü bir delil indirmişiz de, O'na ortak koşmakta oldukları o şeyi**(n doğrulu ğunu onlara) **o mu söylemektedir?**

﴾36﴿ **Biz insanlara** (sıhhat ü âfiyet, bolluk ve bere ket gibi) **bir rahmet** (ve nimet) **tattırdığımız zaman** (kibir ve şımarıklığa kapılarak) **onunla sevinirler. Ama ellerinin öne sürdüğü** (günahlar gibi uğursuz) **şeyler sebebiyle kendilerine** (hastalık ve fakirlik türünden) **kötü bir şey isâbet edecek olsa, onlar birdenbire** (Allâh-u Te`âlâ'nın rahmetinden) **ümit kesiyorlar.**

﴾37﴿ **Onlar** (hiç) **görmediler mi ki, gerçekten Allâh rızkı dilediği kimselere genişletir ve daraltır? Şüphesiz ki bu** (şekilde rızkın taksiminde ve bunun bir neticesi olarak bazen câhil ve tembel insanların zen gin olup, âlim ve çalışkan insanların fakir olmaları)**nda,** (Azîz ve Alîm olan Allâh'ın takdirine) **iman etmekte olan bir kavim için elbette pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

﴾38﴿ **O halde sen** (soy bakımından) **yakınlık sahi bine,** (sıla-i rahim, güzel geçim ve fakirse nafaka temini gibi) **hakk**(lar)**ını ver! Yoksula ve** (vatanında zengin bile olsa) **yolda** (mağdur) **kalmışa da** (zekât ve sada ka ver)**! İşte bu** (şekilde hak sahiplerine hakla rını vermek)**,** (yaptıkları hayırlarla sadece) **Allâh'ın Zât'ını**(n rızâsını) **arzulamakta olan kimseler için tam bir hayırdır. İşte** (cimrilik yapanlar değil de) **ancak onlar** (fânîyi bırakıp, bâkiyi alarak) **felâh** (ve kurtuluş)**a kavuşanların ta kendileridirler.**

﴾39﴿ **İnsanların mallarında artış olsun diye ver diğiniz herhangi bir fâiz Allâh katında** (O'nun hük münde ve takdirinde asla bereketlenip) **artmaz! Ama Allâh'ın Zât'ını**(n

rızâsını) **arzulamakta ol duğunuz halde vermiş olduğunuz herhangi bir ze kât** (yahut sadaka var ya)**; işte ancak onlar** (gibi bağışlarda bulunanlar, sevaplarını) **kat kat ar tıranların ta kendileridir!**

﴾40﴿ **Allâh'tır ancak O Zât ki, sizi yaratmıştır, son ra sizi rızıklandırmıştır, sonra da sizi öldürecektir, daha sonra sizi diriltecektir! İşte size!** (Allâh'a) **ortak** (koştuğunuz put)**larınız içinden, bunlardan en ufak bir şeyi yapabilen var mıdır?** (Kendisine her hangi bir şeyin ortak olabilmesinden son derece ten zîh ve) **tesbîh O'na! Zaten O** (Rabbiniz)**, onların or tak koşmakta oldukları şeylerden dâima pek yüce olmuştur.**

﴾41﴿ **İnsanların** (bizzat) **ellerinin kazanmış olduğu** (kötü) **şeyler**(in uğursuzluğu) **sebebiyle karada ve denizde fesat** (ve bozgunlar) **belirmiştir. Tâ ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (kulların) **yapmış oldukları** (kötü) **şeylerin** (tümünün cezasını âhirette vermeden önce) **bir kısmını**(n vebâlini dünyada) **onlara tattırsın diye!** (Böylece) **ola ki onlar** (günahlardan) **dönerler!**
İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`nın beyânına göre; yeryüzü cennet gibi yemyeşil bir haldeyken, ağaçlar sürekli meyveli, denizin suyu tatlı, aslan sığıra, kurt da kuzuya saldırmazken, Kabil'in Hâbil'i öldürmesiyle, toprak kurudu, ağaçlar dikenlendi, denizlerin suyu tuzlandı ve hayvanlar birbirine saldırmaya başladı. Rivayete göre; karada işlenen ilk masiyet, Âdem (Aleyhisselâm)`ın oğlunun, kardeşini öldürmesiyle meydana gelmiş, denizde işlenen ilk isyan ise; Ummân krallarından Cülündâ isimli zorba hükümdârın, gemileri gasbetmesiyle gerçekleşmiştir. (Âlûsî) İşte, kıtlıklar, toplu ölümler, yangınlar, kasırgalar, seller, depremler, denizlerin ve derelerin kirliliği, hava kirliliği ve ticâret dâhil her konuda bereketsizlikler şeklinde açığa çıkan türlü türlü düzen bozukluklarının hepsinin, insanoğlunun

günahları yüzünden meydana geldiğini bu âyet-i kerîme ile anlamış bulunuyoruz.

﴾42﴿ (Habîbim!) **De ki: "Yer**(yüzün)**de yürüyü**(p gezi)**n de, önceki** (kâfir) **kimselerin âkıbetinin nice olduğuna hemen bir bakın** (ki; ıssız ocakları ve ses siz yurtları görerek, şirkin âkıbetinin çok kötü olduğu nun delilini gözlerinizle görün)**!** (Nitekim) **onların ekserisi** (Allâh'a ortak koşan) **müşrik kimselerdi."**

﴾43﴿ **O halde sen, Allâh**(-u Te`âlâ tarafın)**dan bü yük bir gün gelmeden önce yüzünü o dosdoğru** (İs lâm) **din**(in)**e doğrult ki, onun için hiçbir geri çev rilme** (söz konusu) **olamaz! İşte o gün** (insanlar, cen net ve cehenneme giden fırkalar hâlinde) **tamamen ayrılacaklardır.**

﴾44﴿ **Kim kâfir olursa, kâfirliği**(nin vebâli olarak cehennemde ebedi kalması) **onun aleyhinedir! Kim de** (namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **sa lih bir amelde bu lunursa; ancak kendileri için** (kabirde ve cennette) **yatacak yerlerini hazırlamış olurlar/ancak ken dileri için** (cennette konaklar) **hazırlamış olurlar/.**

﴾45﴿ (Evet! Müminler şimdiden hazırlıklarını yap maktadırlar,) **tâ ki O** (Rableri)**,** (iman şartla rı na şüp hesiz bir şekilde) **iman etmiş olanları ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sa lih ameller işlemiş bulunan ları** (, hak ettiklerine göre değil de,) **fazl**(-ı ihsân)**ın dan** (bolca) **mü kâfatlandırsın! Şüphesiz ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**, kâ firleri sevmez** (onların inançlarını beğenmez, buna mukabil inanan ları çok sevdiğinden, iki cihanda da mahrum etmez)**!**

﴾46﴿ **O** (kuzey ve güney rüzgârlarıyla, güneydoğu dan esen sabâ) **rüzgârları**(nı, yağmuru) **müjdeleyiciler olarak salıvermesi de O'nun** (varlığının, birliğinin ve üstün kudretinin

nişân ve) **âyetlerindendir. Tâ ki O,** (ekip-biçmek, kötü kokuyu gidermek ve ağaçları sulamak gibi sayısız nimet ve) **rahmetinden bir kısmını** (rüzgârlar sebebiyle) **size tattırsın, Kendi emri** (iradesi ve rüzgâra buyruğu) **ile gemiler** (de nizde) **akıp gitsin, böylece siz** (deniz ticâretiyle) **O'nun fazlından** (rızkınızı) **arayasınız ve ola ki siz** (Allâh-u Te`âlâ'nın bunca nimetine) **şükredesiniz!**

Âyet-i kerîmede geçen "Rüzgârlar" ifadesi cemi' olarak zikredildiğinden, rahmet rüzgârları olarak tefsir edilmiştir. Sabâ rüzgârının tersi olan debûr (batı) rüzgârı ise azap rüzgârı olarak bilinmektedir. Bu yüzden rüzgârlar esince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Ey Allâh! Onları rüzgârlar yap, rüzgâr yapma!" diye dua ederdi. (Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî)

﴾47﴿ **Andolsun ki elbette Biz, senden ön ce de ken di kavimlerine nice değerli peygamberler gönder dik de,** (tüm elçiler senin gibi) **muhakkak onlara pek açık mucizeler getirdiler. Bunun üzerine** (kimi inanıp, kimi inkâr edince) **Biz** (inananların öcünü almak için) **o** (şirk) **suç**(unu) **işlemiş olanlardan intikam aldık. Zaten inananlara yardım etmek,** (dâ ima) **üstlen miş bulunduğumuz bir hak olmuştur.**

﴾48﴿ **Allâh'tır ancak O Zât ki; rüzgârları gönde rir de, onlar hemen bir bulutu harekete geçirirler. Derken dilediği şekilde onu gök** (cihetin)**de** (bazen tek parça hâlinde birleşik olarak) **yayar ve** (bazen) **onu parçalar hâline getirir.** (Ey görebilen!) **İşte sen yağmuru, onun** (sıkıştı rılması neticesinde oluşan deliklerin) **ara larından çıkarken görmektesin! Nihâyet kullarından dile diklerin**(in memleketin)**e onu isâbet ettirince, bir denbire onlar** (bolluk, bereket gelecek diye sevinçleri yüzlerine vuracak derecede) **müjdelenirler!**

﴾49﴿ **Oysa gerçekten onlar onun** (yağdırılması) **öncesinde; o üzerlerine indirilmeden evvel, elbet te ümit kesmiş kimseler olmuşlardı.**
﴾50﴿ **Artık sen, Allâh'ın** (yağmur yağdırarak ihsan buyurduğu) **rahmetinin eserleri** (olan; türlü türlü ağaçlara, sebzelere, bitkilere ve diğer nimetleri)**ne bak ki; O, toprağı ölümünün ardından nasıl dirilt mektedir? İşte gerçekten de Bu** (yüce şâna sahip Zât)**, elbette ölüleri diriltici dir ve O,** (yoktan yaratmak ve tekrar diriltmek dâhil) **her şeye** (hak kıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**
﴾51﴿ **Andolsun ki; Biz** (yemyeşil bahçeler üzerine) **bir rüzgâr göndersek de, onu**(n bir neticesi olarak bozulan bitkileri) **sapsarı bir halde görseler, elbet te onlar onun ardından** (, evvelce gördükleri bunca bolluğa karşı) **nankörlükte bulunmaya başlarlar.**
﴾52﴿ **Artık şüphesiz ki sen, o** (dinlediklerinden fay dalanamayan) **ölüler** (durumundaki kâfirler)**e** (hak ve hakikati) **işittiremezsin, o** (kalp kulakları) **sağır** (olan)**lara da,** (hele bir de) **arka dönenler hâlinde kaçtıkları zaman daveti**(ni) **duyuramazsın!**
﴾53﴿ (Kötü tercih yaptıkları için ba sîretlerini bağla dığımız) **o körleri,** (yoldan) **sapmalarından çevirip doğru yola ulaştırıcı biri de asla değilsin! Sen ancak Bizim âyetlerimize inanmakta olan kimselere** (gerçekleri) **duyurabilirsin, çünkü** (sa dece) **onlar** (sürekli hakka boyun eğen ihlâslı) **Müs lümanlardır.**
﴾54﴿ **Ancak Allâh'tır O Zât ki; sizi yaratmaya bir zayıflık** (alâmeti olan meni gibi bir su)**dan başlamış, sonra o zâfiyetin ardından** (bedeninize ruh verdi ğinde, daha sonra da ergenlik çağına ulaştığınızda) **bir kuvvet yaratmış, sonra** (yaşlılık

çağına vardığınızda) **kuvvetin ardından da farklı bir güçsüzlük ve ihti yarlık meydana getirmiştir.** (Bunların hiçbiri akıl sız tabiatın işlerinden olmayıp, hepsi de sadece O'nun irâde ve kudretiyle meydana gelmektedir.) **O, diledi ğini yaratmaktadır.** (İnsanların yaratılma aşamalarını hakkıyla bilen) **Alîm de,** (bunca farklı şekiller arasın da istediği sûreti dilediği kuluna tahsîse gücü yeten) **Kadîr de ancak O'dur.**

﴾55﴿ **O** (kıyâmet kopma) **ân**(ı) **meydana geleceği gün, o** (şirk günahını işlemiş olan) **suçlular,** (o gün karşılaşacakları dehşetin uzunluğunu gö rünce, dün yada ve kabirde) **bir andan başka kalmadıklarına** (dâir) **yemin edecektir. İşte onlar** (evvelce: "Dünya hayatından baş ka bir yaşantı yoktur ve biz diriltilecek değiliz." der ken de, doğruyu konuşmaktan) **böylece döndürü lüyorlardı.**

﴾56﴿ (O zaman, meleklerden ve insanlardan) **kendi lerine ilim ve iman verilmiş olan o kimseler** (onlara karşı hakkı haykırmak üzere)**: "**(Sizin dediğiniz gibi kısa bir süreliğine değil,) **andolsun ki; elbette mu hakkak siz, Allâh'ın** (Levh-i Mahfûz) **kitabında** (ya zılı olduğu şekilde)**/ hükmünde** (belirli olduğu gibi)**/ilminde** (sabit olduğu üzere)**/, diriltiliş gününe ka dar** (dünyada da, kabirlerinizde de epey bir zaman) **kaldınız. İşte bu, diriltilme günüdür velâkin siz**(in kiminiz düşüncesizliğinden, kiminiz de inatçılığından dolayı bu günün hak olduğunu) **bilmemekte olmuş tunuz!" demiştir.**

﴾57﴿ **İşte o gün, o zâlim olmuş kim selere özür di lemeleri fayda verme yecektir ve** (dünyada olduğu gibi, kendilerine: "Tevbe edip yola gelin de, Rabbinizin rızâsını kazanın" buyrularak,) **onlardan** (Allâh-u Te`â lâ'yı) **râzı etme diye bir şey istenmeyecektir/ve onların memnuniyeti**

arzulanma(dığından, iyi bir mu â meleyle karşılanma) **yaca k** (lar)**dır/.**

﴾58﴿ **Andolsun ki muhakkak Biz, insanlar için işte bu Kur'ân'da** (diriltilecek kulların durumları, söyleyecekleri sözler, kendilerine söylenecekler ve özürlerinin bir şey ifade etmemesi gibi) **her bir**(i bi rer ibret örneği ve) **misal** (niteliğ) **i** (taşıyan ilginç ve mühim konuları) **elbette açıkladık. Andolsun ki; sen onlara** (böyle önemli mevzular ihtivâ eden Kur'ân'ın âyetlerinden) **herhangi bir âyet getirecek olsan, o kâfir olmuş kimseler elbette ve elbette: "Siz ancak yalan yanlış şeyler ortaya atan /yalanı süsleyen/ bâtıla da lan/ kimselersiniz!" diyecektir.**

﴾59﴿ **İşte Allâh o** (tevhîd inancının doğruluğunu) **bilme** (uğrunda çaba sarf etme)**yen kimsele rin kalpleri üzerine böylece** (güçlü ve sağlam bir) **mühür basar!**

﴾60﴿ (Habîbim!) **O halde sen sabret! Şüphesiz ki Allâh'ın** (sana yardım) **sözü bir gerçektir.** (Hiçbir konuda) **şüphesiz bir inanca sahip olma yan** (dolayısıyla hiçbir meselede gerçekle yüzleşe meyip, şüpheden kurtulamayan) **o kimseler sakın seni hafifliğe** (aceleciliğe, kararsızlığa ve telâşa) **sü rüklemesin!** (Sen kimsenin sözüne aldanmayıp doğru bildiğin yolda devam et.)

OTUZBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Lokmân

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Nehhâs (Rahimehullah)`dan gelen rivayete göre; 27, 28 ve 29. âyet-i kerîmeler, Medîne'de nâzil olmuştur. 34 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Mîm!**

﴾2﴿ **İşte bunlar, o Hakîm olan** (; o hatasız hükümler ve üstün hikmetlere sahip olan) **Kitab'ın âyetleridir!**

﴾3﴿ **O** (anlatılacak) **güzel amel**(leri) **işleyenler için,** (doğru yolu gösteren) **büyük bir hidâyet ve yüce bir rahmet** (eseri) **olarak** (indirilmiştir)**!**

﴾4﴿ **O kimseler ki; o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılarlar, zekâtı verirler ve özellikle âhirete sadece onlar** (gözle görür gibi) **yakînen iman ederler.**

﴾5﴿ **İşte onlar, Rablerinden gelen büyük bir hidâyet üzeredirler ve işte ancak onlar** (korktuklarından emin olup) **felâh** (ve kurtuluş)**a ericilerin tâ kendileridirler.**

﴾6﴿ **Ama insanlar içerisinden öylesi vardır ki;** (yaptığı işin vebâli hakkında) **bir bilgi**(ye sahip) **olmak sızın Allâh'ın yolundan** (ve Kitabını dinlemekten insanları) **saptırsın ve o** (Allâh'ın yolu)**nu bir eğlence** (malzemesi) **edinsin diye eğlendirici sözler satın almaktadır. İşte onlar, alçaltıcı pek büyük bir azap sadece onlar içindir.**

Bu ve bir sonraki âyet-i celîle Nadr ibni Hâris hakkında inmiştir. Şöyle ki; o, Acem masallarıyla dolu birtakım kitapları satın alıp Kureyş'e okuyarak onlara: ''Muhammed size Âd ve Semûd haberlerini okuyorsa, ben de size Rüstem ve İsfendiyar hikâyelerini anlatıyorum!'' diyor ve çalgıcı câriyeler satın alarak,

İslâm'a girmek isteyenleri Kur'ân dinlemekten meşgul etmek için onlara şarkı söyletiyor ve İslâm'a ısınanlara câriyelerini gönderip cinsel tahrikte bulunarak, onları dinden engellemeye çalışıyordu. Bu sebeb-i nüzûlü esas alan müfessirlerin beyânına göre; eski medeniyetlere ait yalanlarla dolu masal, roman ve efsane kitapları, güldürü içerikli gösteriler, İslâm`a aykırı ve şehvet uyarıcı, ayrıca dînî ilimleri tahsil gibi lüzumlu vazifelerden meşgul edici şarkı, türkü, piyes, film ve diziler kabîlinden her türlü oyun ve eğlence, bu âyet-i celîlede kötülenen "Lehve'lhadîs" mefhûmuna dahildir. Nitekim Ebû Ümâme (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Şarkıcı kadınları satmayın. onları satın almayın ve onlara (şarkı söylemeyi) öğretmeyin! Onlarla ilgili yapılan hiç bir ticârette hayır yoktur! ~~(Kazandıkları)~~ paraları da haramdır! İşte 'Allâh`ın yolundan saptırmak için eğlenceli sözler satın alan insanlar vardır...' âyeti bunlar hakkkında indirildi." (Tirmîzî, Tefsir: 32, No: 3195, 5/345-346) buyurmuştur. Bu yüzden İbni Mes'ûd, ibni Abbâs, Hasen, Ikrime ve Sa'id ibni Cübeyr (Radıyallâhu anhüm) gibi sahâbe ve tâbi'înin ulular, "Lehve`l-hadîs"i, "Çalgı" ile, onu satın alanları da, "Çalgı aletlerini Kur'ân`a tercih edenler" diye tefsir etmişlerdir. Hattâ ibni Mes'ûd ve İbni Abbâs (Radıyallâhu anhüm) bu görüşü, üç kere Allah`a yemin ederek tekrarlamışlardır. (Hâzin, Nesefî, Beyzâvî, Âlûsî)

﴿7﴾ **O kişi üzerine Bizim âyet lerimiz art arda okunduğu zaman, kibirli biri olarak yüz çevirir, sanki onları işitmemiştir, sanki iki kulağında bir ağırlık** (ve sağırlık) **vardır. Artık sen onu çok acı verici bü yük bir azapla müjdele!**

﴾8﴿ **O kimseler ki,** (Rablerinin âyetlerine) **imanet miştirler ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemiştirler; şüphesiz ki nimetlerle dolu cen netler sadece onlara âittir.**
﴾9﴿ **İçerisinde ebedî kalıcılar oldukları halde! Allâh'ın sözü olarak** (Kendisi bunu kullarına vaad etmiştir) **ve** (bu vaad) **bir hak olarak** (gerçeklik ka zanmıştır)**!** (Verdiği sözü yerine getirme gücüne sahip olan) **Azîz de,** (her işi hikmetli ve yaratıkların yarar larına uygun olan) **Hakîm de ancak O'dur!**
﴾10﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**, gökleri di rek ler olmaksızın yaratmıştır ki siz onları** (bu şekilde) **görmekte siniz./O, sizin görmekte olduğunuz direkler bulun maksızın gökleri yaratmıştır** (, ama aslında sizin gör mediğiniz kudret direkleri mevcuttur)**./ O, sizi** (su üstündeki gemi gibi) **sallamasın diye yer**(yüzün)**de sağlam dağlar koymuş ve hareket edebilen her** (tür) **canlıyı orada yaymıştır. Yine Biz gökten bir su indirmişizdir ve bu sebeple orada değerli ve faydalı her tür** (bitki)**den bitirmişizdir.**
﴾11﴿ **İşte bu**(nlar)**, Allâh'ın yarattıklarıdır! Haydi gösterin bana ki; O'nun dışındaki o** (â ciz) **kimseler ne şey yaratabilmiş? Doğrusu o** (şirk koşarak haddi aşan ve kendilerini ebedî azâba maruz bırakan) **zâlimler pek açık ve çok büyük bir sapıklık içindedir**(ler)**.**
﴾12﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Lok mân'a, gerçek ten de o hikmeti** (; o sözde ve işte isâ bet anlamına gelen üstün bilgiyi) **"Allâh'a şük ret-** (sin)**!" diye verdik. Kim şükrederse,** (bununla nimetinin devamını ve artışını sağlayacağından) **ancak kendisi için şükret miş olur, her kim de nankörlükte bulunursa, şüp hesiz ki Allâh** (kimsenin şükrüne ihtiyacı olmayan, kimsenin inkârıyla da zarar görmeyecek olan bir) **Ğa**

niyy'dir, (hamdeden bir kimse bulunmasa da tüm hamdler Kendisine lâyık olan bir) **Hamîd'dir.**

﴾13﴿ **Hani Lokmân, kendisi oğluna** (çok acıdığı için hayırla öğüt vererek) **vaaz etmekteyken ona demişti ki: "Ey oğulcağızım!** (Hiçbir şeyi) **Allâh'a ortak koşma! Gerçekten de şirk** (hiçbir iyiliği söz konusu olmayan şeyleri, tüm nimetlerin sahibi olan bir Zât'a eş tutmak anlamına geldiğinden) **elbette pek büyük bir** (haksızlık ve) **zulümdür."**

﴾14﴿ **Biz insana, ana babasıyla ilgili olarak ke sin kes emretmişizdir ki: "**(Önce yaratıcın olarak) **Bana ve** (sonra yaratıklar içerisinde, yaratılış sebebin olan) **ana-babana şükret! Çün kü dönüş ancak Banadır! –Nitekim annesi onu bir zâfiyet üze re** (katlanan) **başka bir zâfiyetle taşımıştır** (ki, bu güçsüzlük dö nemi, hâmile kalmasıyla başlayıp, lohusalığının bi ti mine kadar uzanmaktadır)**. Onu sütten kesmesi ise iki sene**(nin bitim zamanının başlangıcı) **içerisindedir.** (Dolâyısıyla yirmi dört ayı dolduran bir çocuğun bir kadından süt emmesi, onu kendisine sütannesi yapmayacağından, aralarında sütle il gili hükümler geçerli olmaz.)**–**

﴾15﴿ **Ama o ikisi, kendisi**(nin ilâhlığı) **hakkında senin için hiçbir bilgi bulunmayan** (putlar gibi âciz) **şeyleri** (körü körüne) **Bana ortak koşman üzere seni zorlayacak olurlarsa,** (yaratıcının hakkı karşı sında hiçbir yaratığın hakkı gözetilmeyeceği için) **on lara itaat etme! Fakat dünyada o ikisiyle de** (dinî ve insanî bakımdan) **iyi bilinen bir şekilde beraber ol!** (Dolayısıyla kâfir de olsalar, yeme-içme gibi ihti yaçlarını gör, hiçbir zaman dövüp kovma, hastalandık larında ziyaretlerini ihmal etme ve ölümlerinde cena zelerini ortada bı rakma!) **Lâkin sen** (ana-babanın yo luna değil, tevhîd ve ihlâsla) **Bana yönelmiş olanla rın yolunahakkıyla uy! Sonra** (hep

birlikte) **dönü şünüz ancak Bana** (olacak)**dır; Ben de** (her birinize, iyi ve kötü) **yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyle ri**(n karşılığını vererek, onların gerçek yüzünü) **size haber vereceğim.”**

﴾16﴿ (Lokmân-ı Hakîm oğluna yaptığı nasihatlerini şöyle sürdürdü:) **“Ey oğulcağızım! Şüphesiz ki o** (iyilik veya kötülük)**, bir hardal tanesi ağırlığında olsa ve o bir kaya içerisinde veya göklerde yahut yerde**(ki en gizli mekânda da) **bulunsa,** (son derece küçük ve gizli olmasına rağmen) **yine de Allâh onu** (mahşerde hesabı görülmek üzere) **getirecektir. Muhakkak ki Allâh** (ilmiyle her gizliye ulaşan bir) **Latîf’tir,** (gizli kapalı tüm yönleriyle her şeyden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr’dir…**

﴾17﴿ **Ey oğulcağızım!** (Nefsini kemâle erdirmek için) **namazı hakkıyla kıl,** (başkalarını kemâle erdir mek için de, şerî`at ve akıl tarafından) **güzel bilinen şeyi emret,** (dînen ve aklen) **iyi tanınmayan şeyden de nehyet ve** (bu emirleri yerine getirirken) **sana isâbet etmiş olan şeylere karşı sabret! İşte gerçekten de bu** (emirleri sabırlı bir şekilde yerine getirmek)**,** (Allâh tarafından) **kesinleştirilen/azmedil mesi gereken / işlerdendir.**

﴾18﴿ (Kibirlilerin yaptığı gibi) **yanağını insanlara çevirme, yer**(yüzün)**de aşırı sevinçli ve azgın** (ki birli ve şımarık) **bir şekilde de yürüme! Şüphesiz ki Allâh, her kibirli yürüyen/kendini beğenen/ ve çokça böbürlenen/sahip olduğu nimetleri anlatıp şükretmeyen/ kimseyi sevmez** (onların bu tavır larına rıza göstermez)**!**

﴾19﴿ **Yürüyüşünde** (çok yavaş olma, çok da koştur ma, bu ikisi arasında) **orta yol tut,** (konuşurken) **se sinden de** (bir miktar)

eksilt (bağırarak konuşma)**! Gerçekten, seslerin en çirkini/ en ür kütücü sü/elbette eşeklerin sesidir!”**

﴾20﴿ (Ey müşrikler!) **Görmediniz mi ki; şüphesiz Allâh göklerde olanları ve yerde bulunanları sizin** (faydalanmanız) **için emreâmâde kılmış,** (güzel şe kil, boy pos ve uzuvlarınızın düzgünlüğü gibi) **görünen ve** (akıl, kalp, anlayış gibi) **gizli olan** (sayısız) **nimet lerini de size bolca tamamlamıştır. Ama insanlardan** (Nadr ibni Hâris ve Übeyy ibni Halef gibi) **birtakım**(lar)**ı, ne** (zorunlu) **bir bilgi**(si)**, ne** (delille ulaştığı) **bir rehber**(i)**, ne de** (vahye ait) **nur sa çan bir kitab**(ı) **bulunmaksızın** (sırf cehâlet ve inada dayalı bir şekilde) **Allâh hakkında** (hâlâ) **mücâdele eder.**

﴾21﴿ **O** (müşrik ola)**nlara: “Allâh’ın indirmiş olduğu** (Kur’â)**na tamamen uyun!” denildiği zaman: “**(Hayır!) **Doğrusu Biz, baba** (ve ata) **larımızı üze rinde bulduğumuz şeye uyarız.” derler. Ya şeytan onları**(n babalarını) **o alev li ateşin azâ bına çağırıyor olduysa da mı** (bunlar yine onlara uyacak lar)**?**

﴾22﴿ **Her kim** (bütün işlerini Allâh-u Te`âlâ’ya ısmar layarak tevekküle sarılır ve) **yüzünü Allâh’a teslim ederse, kendisi de** (İslâm’ın emrettiği) **güzel amel** (leri) **işleyici biriyse, gerçekten de o,** (kopmasın dan endişe edilmeyen) **en güvenilir kulpa sımsıkı tutunmuştur. Tüm işlerin âkıbet** (ve netices)**i an cak Allâh’a** (va racak)**dır.** (Dolayısıyla Allâh-u Te`âlâ, tevekkül edene de, itiraz edene de hak ettikleri muâmeleyi yapacaktır.)

﴾23﴿ (Habîbim!) **Ama kim kâfir olduysa, onun in kârı seni** (derde dü şürüp) **üzmesin!** (Tüm kullarımı zın) **dönüşleri ancak Bizedir! Biz de onlara** (dünyada) **yapmış oldukları** (kâfirlik ve günahların baş larına açtığı azap dolu) **şeyleri haber vereceğiz. Şüp hesiz ki Allâh, göğüslerin sahip olduğu şeyi**

(; kalple rin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾24﴿ **Biz onları pek az** (bir zaman) **yaşatacağız, sonra da onları pek ağır bir azâba** (girmeye) **mec bur bırakacağız.**

﴾25﴿ **Andolsun ki; sen o** (şirk koşa)**nlara: "Gökleri ve yeri** (yaratan, put larınız ve siz olmadığınıza göre, bunca âlemler de kendi kendilerine var olamayaca ğına göre, peki ya bunları)**kim yaratmıştır?" diye soracak olsan, yemin olsun elbette** (her akıllı gibi) **muhakkak onlar** (da, varlık ve yoklukları mümkün olan bütün mevcûdâtın yaratılışının, varlığı kimseye bağımlı olmayan bir Zât'a dayanması gerektiğini bil dikleri için)**: "Allâh!" diyeceklerdir. De ki: "Bütün hamdler** (sizi bu itirafa mecbur bırakan) **Allâh'a mah sustur!" Doğrusu onların pek çoğu** (laflarıyla inanç larının çeliştiğini bile) **bilmezler.**

﴾26﴿ **Göklerde ve yerde olanlar** (yaratılış, mülkiyet ve yönetim bakımından) **sadece Allâh'a aittir. Şüphesiz ki Allâh,** (hiçbir şeye muhtaç olmayan) **Ğaniyy de,** (övgüye lâyık üstün sıfatların tümünün yegâne sahibi olan) **Hamîd de ancak O'dur.**

﴾27﴿ **Eğer gerçekten yerde bulunan her bir ağaç kalemler olsa, o** (okyanus diye bilinenen büyük) **deniz ise,** (mürekkep olarak harcanıp tükenmesinin) **ar dından yedi deniz de onun mürekkebini artırsa,** (bunların hepsiy le) **Allâh'ın** (mâ lûmâtını ifade eden kelâ mlarının ve yaratmak istediği şeylere hitâben buyurduğu: "Kün! (Var ol!)**" emri gibi ilâhî) kelimele rinin bazısı bile** (yazılacak olsa, elbette o denizlerin ve ağaçların tamamı tükenirdi de, O'nun ilim ve kud ret sahasında bulu nan varlıklar asla) **tükenmezdi! Çünkü şüphesiz Allâh** (hiçbir şey tarafından âciz bırakılamayacak yegâne güce sahip bir) **Azîz'dir;** (il mi ve hikmeti her varlığı kaplayan bir) **Hakîm'dir!**

﴾28﴿ (Ey dirilmeyi inkâr eden insanlar!) **Sizi yaratmak ve sizi diriltmek,** (Allâh'a göre hiç de zor olma yıp) **ancak tek bir can**(ı yaratıp diriltmek) **gibi** (ba sit)**dir!** (Zira herhangi bir şeyin varlığı, Allâh-u Te`âlâ'nın onu var etmeyi dileyip, kendisine "Kün!" (Var ol!) **emrini yönlendirmesine bağlıdır. Dolayısıyla Allâh-u Te`â lâ'nın fiilleri sizin işleriniz gibi takip ve gözetim gerek tiren yollarla birtakım âlet ve edevâttan yardım alma ya bağımlı değildir.) Muhakkak ki Allâh** (her an her şeyi hakkıyla işi ten bir) **Semî'dir,** (bir şeyi görürken diğerini göreme mekten mü nezzeh olan bir) **Basîr'dir.**

﴾29﴿ (Ey görebilen!) **Görmedin mi ki; gerçekten Allâh** (gündüzü uzatıp, geceyi kısaltarak) **geceyi gün düze girdirmekte,** (geceyi uzatıp, gündüzü kısaltarak) **gündüzü**(n saatlerini) **de geceye girdirmektedir. O, güneşi ve ay`ı da** (kulların istifa desi için) **emre âmâde kılmıştır. Her biri** (günlük, aylık ve yıllık, bir de kıyâmete kadar olan tüm devrelerini tamamlamaları için) **adı konmuş bir süreye kadar** (burçlarında ve yö rüngelerinde) **sürekli ve süratlice akıp gitmektedir. Bir de gerçekten Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri**(n iç yüzünden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

﴾30﴿ **İşte bu** (üstün kudret ve ilim vasfının eserlerinin açığa çıkması) **şu sebepledir ki gerçek ten Allâh** (varlığı zorunlu ve sadece Kendine bağlı olan) **Hakk'ın ta Kendisidir,** (müşriklerin) **O'nun dışında** (ilâh olarak) **tapmakta oldukları şeyler ise, şüphe siz ki** (ilâhlığı sabit olmayan, hatta haddi zatında var lığı dahi düşünülemeyen bir) **bâtıldır, bir de muhak kak Allâh,** (tüm varlıklara karşı üstünlük sahibi olan) **Aliyy de,** (her şeyden büyük olan) **Kebîr de ancak O'dur.**

﴾31﴿ **Görmedin mi ki; gerçekten gemiler denizde Allâh'ın** (rüzgâr estirme) **nimeti sebebiyle akıp git mektedir, tâ ki O**

size (kudretinin delil ve) **âyetlerin den bir kısmını göstersin diye! İşte şüphe siz ki** (belâlara karşı) **çokça sabreden ve** (nimetlere karşı) **hakkıyla şükreden her** (imanlı) **kimse için, elbette bu** (anlatıla)**n**(lar)**da pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

﴾32﴿ (Bulutlar ve dağlar büyüklüğünde) **gölgelikler gibi dalgalar onları kapladığı zaman,** (tüm taptıkları nı unutup) **duayı sadece Kendisine tahsis edenler hâlinde Allâh'a yalvarırlar. Ama onları karaya** (çıka rıp) **kurtardığı vakit, içlerinden** (sözünde durup) **dos doğru hareket eden vardır.** (Ama bunlar azdır, ekserisi ise rahata kavuştuğunda Rabbini unutmaktadır.) **Zaten Bizim âyetlerimizi**(n hak oluşunu) **ancak** (söz bozmayı âdet edinen) **her çok ihânetçi ve son de rece nankör olandan başkası bile bile inkâr etmez!**

﴾33﴿ **Ey insanlar! Rabbiniz**(in emirlerine muhâlefet)**den hakkıyla sakının ve öyle büyük bir günden korkun ki;** (o gün) **hiçbir baba** (ve anne) **çocuğun**(un yapması gereken bir şeyi, onun tarafın)**dan ödeyeme yecektir.Hiçbir çocuğun kendisi de** (anne ve) **babasından** (taraf, onun adına) **hiçbir şey ödeyici olamaz! Allâh'ın** (kullarını diriltip hesaba çekeceğine dâir) **va adi gerçekten** (de, bozulması düşünülemeyecek) **bir haktır! Artık o en alçak** (dünya) **hayat**(ı) **sakın ha sizi aldat**(arak, fâni lezzetlerine meftun bırakıp, Allâh'a karşı sorumluluklarınızı yerine getirmekten alıkoy) **ma sın! O son derece aldatıcı olan** (şeytan) **da sakın sizi** (günahlara sevk edip: "Ne yaparsanız yapın,) **Allâh** (si zi affeder, zaten O sizin imanla öleceğinizi ezelî ilminde biliyorsa, amelinizin bir faydası yoktur, kâfir olarak öleceğinizi biliyorsa da, günahlardan sakınmanız boşuna olacaktır!" gibi laflar) **ile aldatmasın!**

﴾34﴿ **Şüphesiz ki Allâh, o** (kıyâmet) **ânın**(ın ne zaman gerçekleşeceğinin) **bilgisi sadece Kendi katındadır! Yağmuru** (takdir buyurduğu zamanda) **sadece O indirmektedir!** (Anaların) **rahimler**(in)**de bulunanları**(n tüm hallerini) **ancak O bilmektedir!** (Bu gün ne yaptığını herkes biliyorsa da) **yarın** (şerden ve hayırdan, zarardan ve kârdan) **ne kazanacağını hiçbir kimse bilemez!** (Hatta çoğu kere yapmaya azmettiği işin tersini yapmaya bile mecbur kalabilir. Herkes doğduğu yeri bilmekteyse de) **hiçbir nefis hangi yerde öleceğini bilemez! Şüphesiz ki Allâh** (her şeyi lâyıkı vechile bilen bir) **Alîm'dir,** (her şeyin dışını bildiği gibi, iç yüzünden de kavrayıcı şekilde haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

Hadîs-i şerîfte bahsedildiği üzere; "Âyet-i kerîmenin konu ettiği beş mesele; 'Gayb anahtarları' diye tabir edilen ve Allâh-u Te`âlâ'dan başka kimsenin -tüm yönleriyle ve kendi başına- bilemeyeceği gaybî konulardır." (Buhârî, Tefsîr: 269, No: 4499, 4500, 4/1793) Dolayısıyla gelişen cihazlar vasıtasıyla yapılan yağmur tahminleri ve ceninlerin cinsiyet tespiti, birtakım âletlerden yardım alınarak yapıldığından, ayrıca bu tespitler hiçbir zaman, erkek mi dişi mi, sağlam mı sakat mı, zengin mi fakir mi, mümin mi kâfir mi olacakları gibi tüm halleri hakkındaki bütün tafsîlâta dâir kesin bir bilgi ifade etmeyip, zan ve tahminden ileri geçmediğinden, âyet ve hadîslerle çelişen bir durum söz konusu değildir. Zaten "Tüm yönleriyle" şeklindeki beyânımızdan anlaşılacağı üzere; çocuğun cinsiyeti belirdikten ve bir şekilde görüldükten sonra hâsıl olan bilgi, gayba dâhil olmadığı gibi, çok yönlü de değildir. Zira o ceninin doğup doğmayacağı, ne kadar ve nasıl yaşayacağı ve âhiret hayatı dâhil sonsuza kadar karşılaşacağı tüm mukadderât ancak Allâh-u Te`âlâ nezdinde kesin bir bilgi ile mâlûm iken, kulların bu

hususta en ufak bir bilgisi dahi mevcut değildir. Bir de şunu doğru anlamamız gerekir ki; peygamberlere mûcize olarak vahiy tarikiyle, velilere de kerâmet olarak ilham yoluyla bu gaybî konular bildirilebilir ki bu, Allâh-u Te`âlâ'nın bildirmesine dayandığından, konumuzla alâkalı bir sıkıntı çıkarmaz! (Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî: 29/97)

OTUZİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Secde

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 30 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Elif! Lâm! Mîm!**

﴾2﴿ **Kendisinde hiçbir şüphe bulunmayan bu Ki tab'ın indirilişi, bütün âlemlerin Rabbinden** (tüm varlıkların yaratıcısı ve yöneticisinden) **dir.**

﴾3﴿ **Yoksa onlar: "Onu o** (Muhammed) **uydurdu!" mu diyorlar? Doğrusu o, senin Rabbinden olan hakkın ta kendisidir. Tâ ki senden önce kendileri ne hiçbir uyarıcı gelmemiş olan bir toplumu** (inan mamaları durumunda karşılaşacakları azaplardan) **korkutasın! Ola ki onlar** (senin uyarılarını dikkate alıp, İslâm'ı kabul ederek) **hidâyete ererler.**

﴾4﴿ **Allâh'tır ancak O Zât ki; göklerle yeri ve ikisi arasındakileri** (dünya günlerinden) **altı gün** (mikta rına denk gelecek vakit)**de yaratmıştır, sonra** (bir mekâna yerleşmekten mü nezzeh olarak, Kendi murad ettiği mana üzere, Zât'ına yakışır şekilde) **Arş'a istivâ buyurmuştur/ sonra** (emri ve hükmü) **Arş'a** (yönelip) **istivâ etmiştir/sonra** (en büyük cisim olan) **Arş** (dâhil, tüm yaratıklar)**ı** (hükmü altına alıp, hepsini ilmen kuşatıcı şekilde) **istîlâ etmiştir/. O'nun** (izni ve rızası) **dışında sizin için ne yakın bir dost, ne de herhan gi bir** (konuda) **şefaatçi ola maz! Hâlâ** (bu anlatılanları doğru anlayıp da, bozuk yolda olduğunuzu) **iyice düşün**(erek, şirki bırakıp bir olan Allâh'a ibadet et)**meyecek misiniz?**

﴾5﴿ **O,** (mekândan münezzeh olduğu halde) **gökten** (indirmekte olduğu kaza ve kaderleri, melekleri ve vahiyleri) **yere doğru**

(yöneltip, âlemlerle alâkalı) **bü tün işleri** (ayarlayarak yerli yerince) **yönetir** (ve idâre eder)**.** (Sonsuza kadar var olacak her şeyi ezelî ilmiyle bil dikten) **sonra o** (işler vakti geldiğinde varlık saha sında belirir, sonunda ise Allâh tarafın dan karşılıkla rını bulsun diye)**, öyle bir günde sürekli O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**`nın** (huzurun) **a yükselir ki, onun** (bir mer ha lesinin) **miktarı** (bile) **sizin saymakta bulundu ğunuz** (yıllar) **dan bin sene** (kadar uzun) **olmuştur!**

﴾6﴿ **İşte ancak Bu** (Rabbiniz, duyu or ganlarıyla idrâk edilemeyen) **tüm gizlileri ve görünenleri** (hakkıyla) **bilendir,** (istediğini yapmaya son derece güçlü olan) **Azîz'dir ve** (tüm kararlarında kullarına çok acıyan) **Rahîm'dir!**

﴾7﴿ **O Zât ki; kendisini yaratmış olduğu her şeyi** (pek sağlam, yararlı ve) **güzel yapmış, o** (ilk) **insan** (olan Âdem (Aleyhisselâm)**`)ı yaratmaya da** (kuru, ka ra, kokmuş) **bir çamurdan başlamıştır.**

﴾8﴿ **Sonra onun neslini değersiz bir sudan; süzme bir özden yaratmıştır.**

﴾9﴿ **Daha sonra** (uzuvlarını tamamlayarak ve tak dir edilen şekle sokarak) **onu** (kıvama getirip) **düzelt miş ve Kendi ruhu** (olan diriltme sıfatı)**ndan onun içerisine üflemiştir. Ayrıca O size kulaklar, gözler ve** (anlayış merkezi olan) **gönüller de vermiştir.** (O'nun bunca nimetlerine kar şı) **pek az/pek az bir zaman/ şükrediyorsunuz!**

﴾10﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (dan Übeyy ibni Halef ve arkadaşları)**: "Biz o** (gömüldüğümüz) **toprak içeri sinde kaybol**(up un ufak ol)**duğumuz zaman mı, gerçekten de biz mi, elbette yepyeni bir yaratılış içinde olacağız!" dediler. Doğrusu onlar** (ölümlerinin ardından diriltilip mah şere çıkartılmayı ve bu sûretle) **Rablerine kavuşmayı inkâr edicidirler.**

﴾11﴿ (Habîbim! Onların bu bâtıl sözünü reddetmek üzere) **de ki: "O, sizin** (ruhlarınızı kabzetmek)**le gö revlendi rilmiş olan ölüm meleği sizi**(n canlarınızı tamamen alarak sizi) **vefat ettirecektir. Sonra da** (diriltilerek) **ancak Rabbinize döndürüleceksiniz.** (Artık iyi dü şünün, Rabbinize ne cevap vereceksiniz?!)**"**
﴾12﴿ (Habîbim!) **Keşke görseydin o** (dirilmeyi in kâr eden) **suçluları;** (mahşer günü) **Rableri katında** (utançtan) **başlarını eğenler hâlindeyken: "Ey Rab bimiz!** (Şimdi biz gerçekleri) **gördük ve işittik! Öyleyse bizi** (dünyaya geri) **döndür de,** (rızana uygun) **salih bir amel işleyelim! Çünkü gerçekten biz ya kînen inanıcılarız!"** (diyerek yalvarırlarken!)
﴾13﴿ (Herkes kendisine verilen cüz'î irâde ve gücü, hakkı bulma yönünde kullanacak olsaydı, elbette Biz bunu bilirdik. Böyle bilince de, onların hidâyetini di lerdik.) **Eğer Biz dileseydik, elbette her nefse hi dâyetini** (sağlayacak başarıyı) **verirdik. Velâkin** (mükelleflerin birçoğunun hakkı tercih et meyeceklerini bildiğimiz için) **Benden şu söz hak olmuştur ki: "Andolsun; elbette cehennemi cinler ve insanlar**(ın kâfir ve isyankârların)**dan mutlaka topluca dolduracağım!"**
﴾14﴿ (O gün kâfirlere buyuracağız ki:) **"Artık siz işte bu gününüze kavuşmayı unutmanız sebebiyle** (azâ bı) **tadın! Muhakkak Biz de sizi**(, unutulanlar gibi azap içerisinde) **terk ettik, böylece siz** (dünyaday ken) **yapmakta bulunmuş olduğunuz** (kâfirlik ve günahlar gibi kötü) **şeyler yüzünden bu ebedîlik azâbını tadın** (bakalım)**!"**
﴾15﴿ **Bizim âyetlerimize ancak o kimseler iman eder ki; kendileriy le öğütlendikleri zaman,** (bü yük lü ğü müz karşısında hiç beklemeden) **secde eden ler hâlinde** (yere) **kapanırlar, Rablerinin hamdiyle birlikte** (O'nu, diriltmekten

âciz olmak gibi, şânına yakışmayan durumlardan tenzîh ve) **tesbîh ederler, bir de onlar** (âyetler karşısında kör ve sağır kalıp da, iman ve taattan) **büyüklenmezler.**

﴾16﴿ (O dostlarımızın) **yanları** (teheccüd namazı kılmak için) **yataklar**(ın)**dan uzaklaşır.** (Onlar iba detleri reddolunur) **korku**(su)**yla ve** (Allâh-u Te'â lâ'nın rahmetine nâil olma) **umud**(uy)**la Rablerine yalva rırlar. Kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden de** (hayır yollarına) **infakta bulunurlar.**

﴾17﴿ **Gözlerin aydınlığı**(na sebep) **olacak ne** (nimet)**lerin onlar için saklandığını** (ne en yüksek rüt beye sahip mukarreb bir melek, ne de gönderilen bir peygamber dâhil) **hiçbir kimse bilemez!** (Dünyada) **yapmakta bulunmuş oldukları** (hayırlı) **şeylere yeterli bir karşılık olarak!**

Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i kudsîde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allâh-u Tebârake ve Te`âlâ: 'Ben sâlih kullarım için, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşerin kalbinden dahi geçmedik nimetler hazırladım!' buyurmuştur." Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh): "(Kur'ân-ı Kerîm'de bu hadîs-i kudsîyi teyid eden bir delil bulmak) isterseniz: 'Kendileri için gözlerin aydınlığı(na sebep) olacak ne (nimet)ler saklandığını hiçbir kimse bilemez!' âyetini okuyun!" demiştir. (Buhârî, Tefsîr: 271, No: 4501, 4/1794)

﴾18﴿ (İki fırka arasındaki fark iyice belirdikten son ra) **artık mümin olan bir kimse**(nin, Allâh'ın dinin den çıkarak) **fâsık olan bir kimse gibi ol**(acağını akıl al)**a bilir mi?** (Dünyada da âhirette de bu iki topluluk) **eşit ol mazlar!**

﴾19﴿ **Şimdi o kimseler ki,** (iman şartlarına şüphe siz bir şekilde) **iman etmiştirler ve** (namaz, oruç , hac, zekât gibi)

salih amel ler işle miştirler; işte (dünyada) **yapmakta bulunmuş oldukları** (hayırlı) **şeylere karşılık yeterli bir bahşiş/ilk ziyafet/ bir konak/ olmak üzere,** (gerçek yuva olan) **Me'vâ cennetleri özellikle on lara âittir.**

﴾20﴿ **Ama o kimseler ki** (Rablerine itaatten çıkıp, kâfir ve) **fâsık olmuşlardır; işte onların sığınak ları ancak o ateştir! Oradan her ne zaman çıkmalarını isteseler,** (ka falarına vurulan demir tokmaklarla, yetmiş senelik mesafe derinliğinde) **onun içerisine geri döndürü lürler ve onlara: "**(Dünyadayken) **kendisini yalanlamakta bulun muş olduğunuz o** (cehennem) **ate şin** (in) **azâbını tadın** (bakalım)**!" denilir.**

﴾21﴿ **Andolsun ki; elbette Biz o en büyük** (kıyâmet gününün) **âzâb**(ın)**dan önce, o** (kıtlık, kuraklık, öldü rül me ve esir düşme gibi) **en yakın azaptan bir kıs mını muhakkak onlara tattıracağız. Tâ ki onlar** (dan sağ kalanlar, kâfirlikten) **dönsünler!**

﴾22﴿ **Rabbinin âyetleriyle kendisine öğüt verilmiş ol**(up, onların doğruluğunu ve saâdet yollarına irşâdını iyice anlay)**an, sonra da onlardan yüz çevi r**(erek, hiç öğütlenme)**miş bulunan kimseden daha zâlim kim olabilir? Şüphesiz ki Biz o suçlulardan intikam alıcılarız.** (Hal böyleyken, her zâlimden daha büyük zâlim olan o müşrikleri hiç intikamsız bırakır mıyız?)

﴾23﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Mû sâ'ya muhakkak o** (Tevrât) **Kita b**(ın)**ı verdik. Artık sen ona** (benzer bir Kitaba) **kavuşmaktan/**(Mi'râc gecesinde de, kıyâ met gününde de, Mûsâ ile buluşup) **ona kavuşmak tan/ hiçbir şüphe içinde bulunma! Böylece Biz onu** (o Tevrât'ı) **İsrâîloğulları**(nın sapıklıktan kurtuluşu) **için büyük bir hidâyet yaptık.**

﴾24﴿ (Dine yardım konusunda ve ibadetlerin zorluk larına katlanma hususunda, bir de dünyanın zevkle rine aldanmama noktasında) **sabrettikleri ve** (boş iş lere değil de,) **sadece Bizim âyetlerimiz**(i anlamaya kafa yorup, kendilerin)**e yakînen inanmakta bulun muş oldukları zaman, onlar arasından birtakım önderler**(; peygamberler, velîler ve âlimler) **tayin et tik ki, onlar Bizim** (kendilerine iletmiş olduğumuz "İyiliği emredin ve kötülükten nehyedin!") **emrimizle** (insanları, Allâh-u Te`âlâ'nın dininin hükümlerine) **hidâyet ediyorlardı.**

﴾25﴿ **Senin Rabbin, şüphesiz ki O, kendisi hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş oldukları** (dînî me selelerle ilgili) **şeyler hususunda onlar** (o peygam berle ümmetleri ve müşriklerle müminler) **arasında kıyâmet günü ayırıcı hüküm verecektir!**

﴾26﴿ **Onlardan önceki asırlar** (halkın)**dan nicelerini helâk etmiş olmamız onlara hidâyet vermedi mi ki,** (bugün kendileri) **onların** (vîrân olmuş) **yurt larında yürümektedirler? İşte** (inkârcı ümmetlerin) **bu** (şekilde helâ ke uğratılması)**nda elbette pek çok ve çok büyük âyetler bulunmaktadır. Hâlâ** (âyetlerimizi, öğüt alma kulağıyla) **duymayacaklar mı?**

﴾27﴿ **Bir de onlar görmediler mi ki; gerçekten Biz** (kuraklıktan) **bitkisiz kalmış toprağa suyu sevk et mekteyiz, sonra da onun sebebiyle bolca ekinler çıkarmaktayız ki, davarları da kendileri de, on dan yemektedir!** (Kudret ve nimetimizin yüceliğini ifade eden bunca âyetlerimizi) **hâlâ görmeyecekler mi?**

﴾28﴿ (Sen müşriklere: "Yakında Allâh size karşı bize büyük bir fetih nasip ederek, aramızda kesin hükmünü verecektir." dediğinde) **onlar** (inkâr ve alay yoluyla size)**: "İşte bu fetih/işte bu hüküm/ne zamandır? Eğer** (fethin geleceğine dâir

sözünüzde) **doğru kimse ler olduysanız** (onu bize çabucak getirin)**!" diyorlar.**

﴾29﴿ (Habîbim!) **De ki: "O kâfir olmuş kimselere, o fetih günü imanları fayda vermeyecektir. Onlar** (tevbe edip özür dilemeleri için) **mühlet verilen kimseler de olmayacaklardır!"**

Âyet-i celîlede geçen "Fetih günü" ile ne kastedildiği hakkın da üç görüş vardır; İmam-ı Mücâhid (Radıyallâhu anh)`dan nakledildiğine göre; bu, kıyâmet günüdür ki, o günkü imanın fayda vermeyeceği âşikârdır. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)` dan rivayete göreyse; burada Mekke fethi günü kastedilmiştir. İmam-ı Hasen (Radıyallâhu anh)`dan rivayete göre ise; Bedir günü kastedilmektedir. Bu iki günde de imanı kabul edilen kimseler bulunduğu için, burada imanlarından fayda görmeyecekleri bildirilenler, o günlerde kâfir olarak ölenlerdir. Zira ölümle yüz yüze geldikten sonraki mecbûrî imanın makbul olmayacağı zaten başka âyet-i kerîmelerde açıkça ifade edilmiştir. (Beyzâvî, Âlûsî)

﴾30﴿ **Öyleyse sen onlardan yüz çe vir**(ip, inkârlarını da, alaylarını da önemseme) **ve** (zaferi) **bekle! Gerçekten onlar** (size gâlip gelmeyi beklerlerken, aslında kendi yok oluşlarını) **bekleyicidirler!**

OTUZÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Ahzab

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 73 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey Nebî! Allâh'tan hakkıyla sakın** (ve müşrikle re karşı da olsa verdiğin sözü bozma)**!** (Ama seni şirke davet eden) **o kâfirlere ve münafıklara itaat etme! Şüphesiz ki Allâh dâima** (onların yaptıklarını çok iyi bilmekte olan bir) **Alîm ve** (onlara yapılacak saldı rıyı bir hikmetle erteleten bir) **Hakîm olmuştur.**

﴾2﴿ **Sen Rabbinden sana vahyolunmakta olana hakkıyla uy** (da, müşriklere itaat etme)**! Gerçekten Allâh yapmakta oldu ğunuz şeyleri**(n görünen-görünmeyen tüm yönlerinden) **dâima** (hak kıyla haberdâr olan bir) **Habîr olmuştur.** (Bu yüzden O sana iki cihanda lazım olan tüm konuları vahyetmek tedir.)

﴾3﴿ **Sen** (bütün işlerini) **Allâh'a** (ısmarlayarak sadece O'na) **tevekkül et! Zaten** (tüm işleri üstlenecek ve hakkından gelecek bir) **Vekîl olarak Allâh yeterli olmuştur.**

Uhud savaşından sonra Ebû Süfyan, İkrime ve Ebu'l-A'ver, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den aldıkları emanla Medîne'ye gelip münafıkların reisi ibni Übeyy'in misafiri oldular. Fakat Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e: "Sen bizim ilâhlarımıza hakareti bırak, onların da faydalarına ve şefaatlerine kail ol, bu suretle bir anlaşma yapalım!" şeklinde bir teklif yaptıklarında, münafıklar da onları destekleyince, Ömer (Radıyallâhu anh) onları öldürmeye kalkıştıysa da, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) kendilerine eman verdiğini hatırlatarak buna engel oldu. İşte bu âyetlerle; kime karşı olsa da, söz bozma konusunda Allâh'tan korkulması gerektiği, ama

İslâm dışı fikirlere asla uyulmaması ve onların şerrine karşı Allâh'a güvenmenin lüzûmu açıklanmıştır. (Beyzâvî, Hâzin)

﴾4﴿ (Müşriklerin ve münafıkların, zeki kimseler hak kında zannettiği gibi,) **Allâh hiçbir adam için içeri sinde iki kalp yaratmamıştır.** (Boşama niyetiyle: "Sen bana anamın sırtıgibisin!" diyerek) **kendilerinden zıharda bulunduğunuz o eşlerinizi de sizin anneleriniz kılmamıştır** (ki, size ebediyyen haram olsunlar. Ancak şer'an tayin edilen keffâreti yerine getirmeden onlarla cima etmek veya kendilerine şehvetle dokunmak size haramdır)**. Evlatlıklarınızı da** (özbeöz) **oğullarınız kılmamıştır** (ki, evlatlıklarınızın boşamasının ardından iddet lerini dolduran kadınlarla evlenmeniz haram olsun)**! İşte bu** (şekildeki konuşmalarınız)**,** (hiçbir dayanağı olmaksızın) **ağızlarınızla** (söylediğiniz) **sö zünüzdür** (ki, böyle demekle ne bir adamda iki kalp olur, ne eşiniz ananız olur, ne de evlatlığınız çocuğu nuz olur)**!** (Siz böyle aslı astarı olmayan sözler konuşursunuz ama) **Allâh** (dâima, her yönden gerçeğe tıpatıp uygun olan) **hakkı söyler ve Kendisi o** (dosdoğru) **yola hidâ yet eder.** (Artık kendi lakırdılarınızı bırakıp, O'nun buyruğuna sarılın.)

﴾5﴿ **Onları** (o evlatlık edindiklerinizi, gerçek) **baba larına nispet ederek çağırın! Çünkü Allâh katında bu pek doğrudur. Eğer babalarını bilmiyorsanız, artık** (onlar) **sizin dinde kardeşleriniz ve dostları nızdır.** (Buna göre onlara: "Oğlum, çocuğum!" gibi laflar söylemeyip, "Kardeşim ve dostum!" diye hitap edin. Bu yasaklamadan önce, yanılmayla yahut dil sürçmesiyle başkasının çocuğuna "Oğlum, evladım!" gibi sözler sarf ederek) **kendisiyle ilgili hata yapmış olduğunuz şeylerde sizin üzerinize hiçbir günahyoktur. Velâ kin kalplerinizin kastetm**(esiyle bile bile) **iş**(lemiş) **olduğu**(nuz) **şeyler**(in

mesuliyeti müstesnâ)**! Allâh dâima** (tevbekârları çok ça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çok acıdığı için yanılgının vebâlini kaldıran bir) **Rahîm olmuştur.**

﴾6﴿ **O Nebî**(yy-i zî`şân)**, müminlere kendi** (öz) **canlarından evlâdır** (daha önde ve daha yakındır)**!** (Ken disi müminlerin babası makamında olduğu için,) **eşleri de onların anneleri** (yerinde olduğundan, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in vefatından sonra bile hiçbir kimsenin onlarla evlenmesi helâl değil)dir!** (Din kardeşliği hakkına sahip) **müminlerden ve** (hicret hakkına mâlik) **muhâcirlerdense, rahîm** (ve akraba lık) **sahipleri** (olan Müslümanlar)**, onların bir kısmı diğer bir kısma** (vâris olmaya) **Allâh'ın** (hüküm ve taksimini yazmış olduğu) **kitab**(ı olan Levh-i Mahfûz'da ve Kur'ân)**ında daha yakındır**(lar, zira akrabalık hakkı miras konusunda bunlardan öndedir)**. Ancak** (miras yoluyla değil de, bıraktığınız malın üçte birini geçmemek üzere vasiyet yoluyla) **dostla rınıza bir iyilik yapmanız müstesnâ! İşte bu** (karar)**, o kitapta yazılan bir şey olmuştur.**

﴾7﴿ **Hani Biz tüm peygamberlerden,** (ilk başta ruh lar âleminin ilk peygamberi olan) **senden,** (özellikle de Ülü'l-azm sayılan) **Nûh'tan, İbrâhîm'den, Mûsâ'dan ve Meryem oğlu Îsâ'dan** (elçilik görevlerini tebliğ etme ve hak dine davet hususunda) **kuvvetli sözle rini almıştık.** (Gerçekten de) **Biz onlardan** (bu konuda) **pek değerli, güvenilir ve** (yeminlerle) **kuvvetli bir söz almıştık.**

﴾8﴿ **Neticede O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (teb liğ görevini yerine getireceklerine dâ ir verdikleri sözlerinde) **doğru olan** (peygamberlere ve Kalû Belâ'da on lara inanacak larına söz verip, bu sözü îfâ eden mümin) **kimselere** (kıyâmet günü) **sadâkatlerinden sora**(rak, sa dâkat siz kâfirleri mahcup

durumda bıraka)**caktır. Zaten O,** (bu sözü bozan) **o kâfirler için çok acı verici büyük bir azap hazırlamıştır.**

﴿9﴾ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'ın, üzerinizde bulunan** (bunca) **nimet**(ler)**ini hatırlayın! Hani size** (saldırmak için, Kureyş'le ittifak kuran Arap ve Yahudi kabilelerinden on beş bin kişilik) **ordular gelmiş, Biz de onlar üzerine** (dondurucu) **büyük bir rüzgâr ve kendilerini görmediğiniz** (bin kişilik melek) **ordular**(ını) **göndermiştik. Allâh sizin** (hendek kazma, harp hazırlığı yapma ve Kendisine ümitle yalvarma gibi) **yapmakta olduğunuz şeyleri dâima** (hakkıyla gören ve bu yüzden size yardım eden bir) **Basîr olmuştur.**

Buradan itibaren yirmi beş âyet-i kerîme, hicretin beşinci senesinde vuku bulan Hendek muharebesinden bahsetmektedir. Ebû Süfyan önderliğindeki Kureyş, Benû Esed, Gatafan, Benû Âmir ve Benû Süleym'den oluşan müşrik kabileleriyle birleşmiş, Yahudilerden, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in aleyhine kimseyle birleşmeyeceklerine dâir söz veren Kureyza oğulları ise, Nadîr oğullarının lideri Huyey'in kışkırtmalarıyla bu birliğe katılmış ve böylece on beş bin kişiye ulaşan birleşik güçler Medîne'yi kuşatmışlar, sahâbe-i kiram ise şehrin etrafına kazdıkları hen dekler arkasına mevzilenip, Allâh-u Te`âlâ'nın gönderdiği melek ordularının yardımıyla, bir de düşman karargâhını darmadağın eden kasırgayla zafere ermişler, şer güçler de zelîl bir durumda kaçmaya mecbur kalmışlardır.

﴿10﴾ **Bir zaman ki onlar**(dan Gatafan oğulları, bu lunduğunuz vâdiye göre) **üstünüzden ve** (Kureyş ise) **aşağı** (tarafı)**nızdan size gelmişlerdi. Hani gözler** (korku ve şaşkınlıkla yerlerinden) **kaymış, kalpler boğazlara ulaşmıştı ve böylece siz Allâh'la ilgili türlü türlü zanlarla tahminde bulunuyordunuz.**

(İçinizden ihlâslı olanlar Allâh-u Te`â lâ'nın, dînine ve Habîbine

mutlaka yardım edeceğine kanaat ediyorlar, münafıklar ise kandırıldıklarına inanıyorlardı!)

﴾11﴿ **İşte** (içlerindeki münafıklar iyice belirlensin diye) **o zaman müminler imtihan olundu ve onlar çok güçlü bir zelzele ile** (maddîmanevî her yönden) **sarsıldılar.** (Fakat Rablerinin korumasıyla her türlü fitneden kurtuldular.)

﴾12﴿ **Hani o münafıklar ve kalplerinde** (inanç zafi yeti gibi) **bir nevi hastalık bulunan o kimseler: "Allâh ve Rasûlü bi ze** (zafer vaad ederken) **bir aldatmaca dan başka bir şey vaad etmemiş!" diyordu.**

﴾13﴿ **Vaktâ ki; içlerinden** (münafık) **bir topluluk: "Ey Yesrib halkı** (ve Medîne ahâlisi)**!** (Bu güç kar şısında) **si zin için hiçbir duruş/dura cak yer/ yoktur, öyleyse** (Medî ne'deki evlerinize ve eski şirkinize) **dö nün!" demişti. Onlardan bir fırka da: "Şüphesiz bizim evlerimiz açık** (ve duvarları za yıf olduğundan hırsız tehlikesiyle karşı karşıya) **dır!" demekte oldukları halde o Nebi'den** (geri dönüş için) **izin istiyordu. Hâlbuki onlar**(ın evleri) **asla açık değildi** (bilakis çok muhafazalıydı)**!** (Aslında) **onlar kaçmaktan başka bir şey istemiyorlardı.**

﴾14﴿ **Eğer onlar üzerine** (Medîne'nin ve evlerinin) **etraflarından girilecek olsa, sonra da onlardan** (en büyük) **fitne** (olan dinden dönüş ve Müslümanlarla savaş) **istense,** (kendilerinden bunu talep edenlere) **elbette bunu verirlerdi ve bunu ancak** (cevap hazır lığı yapacak kadar) **pek az** (bir zaman) **bekletirlerdi.**

﴾15﴿ **Oysa andolsun ki, elbette onlar bundan önce "**(Düşmana karşı) **arkaları**(nı) **dönmeyecekler!" diye Allâh ile kesinkes sözleşmişlerdi. Al lâh'ın ahdi** (ve O'na verilen tüm sözlerin yerine getirilip getirilmediği) **ise** (kullardan) **sorulacak bir şey olmuştur!**

﴾16﴿ (Habîbim!) **De ki: “Ölmekten ya da öldürül mekten kaçıyorsanız,** (eceliniz geldiyse) **bu kaçış asla size fayda vermeyecektir!** (Ama eceliniz gelme diyse) **o zaman ancak** (ecelinize kadar) **pek az** (bir süre dünya hayatından) **faydalandırılırsınız!”**
﴾17﴿ (Rasûlüm!) **De ki: “O** (Rabbiniz) **sizinle ilgili bir kötülük** (ve bozgun) **dilerse, ya da sizin hakkı nızda bir rahmet** (ve zafer) **murad ederse, işte sizi Allâh’tan** (gelecek şeye karşı) **koruyacak o kişi de kimdir?! Onlar kendileri için Allâh’tan başka ne bir dost, ne de gerçek bir yardımcı bulamazlar** (ki, kendile rine bir kâr temin edebilsinler veya bir zararı savuş turabilsinler)**!”**
﴾18﴿ **Allâh içinizden** (insanları Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e yardım etmekten) geri bırakanları da,** (kendileri gibi münafık olan) **kardeşlerine: “Bize gelin!** (Gözümüz yollarda kaldı, Muhammed ve ashâbı bir lokma et parçası, tam bir et olsa ne ya zar? Ebû Süfyan ve adamları onları yutar! Bırakalım ne yaparlarsa yapsınlar!)**” diyenleri de muhakkak bilmektedir. Zaten onlar savaşa ancak pek az** (bir zaman, ora da kendilerini göstermek için) **gelirler.**
﴾19﴿ (Gelseler bile) **size karşı** (yardımda) **pek cimri kimseler olarak** (gelirler)**! Bir de** (kendilerine) **kor ku geldiği zaman, sen onları, üzerine ölüm**(ün şid detlerin)**den dolayı baygınlık çökmüş o kimse gibi gözleri döner bir halde sana bakıyorlarken gö rürsün! Korku gittiğinde** (ve ganimetler taksim edilmeye başladığında) **ise, o** (dünya) **mal**(ın)**a karşı çok** (düş kün ve) **cimri kimseler hâlinde** (“Bize ganimetten payımızı verin! Sizin bizden ne üstünlüğünüz var?” diye) **size keskin dillerle eziyet ederler/darbe in dirirler/bağırarak sert bir şekilde konuşurlar/. İşte onlar** (gerçekte) **iman etme**

mişler dir, bu nedenle de Allâh onla rın amellerini(n sevabını) **boşa çıkarmıştır. İşte bu Allâh'a göre pek kolay bir şey olmuştur.** (Zira O, münafıkların geri durmasıyla mümin kullarının yenik duruma dü şeceğinden endişe etmediği gibi, kimsenin iti razın dan korkmadığı için, onların amel lerinin iptalinden etkilenmez.)

﴾20﴿ (Allâh-u Te'âlâ'nın gönderdiği kasırgayla kâfir orduları darmadağın olup kaçtıkları halde, hâlâ) **onlar** (bir türlü üzerlerinden atama dıkları korkaklık nede niyle) **o** (düşman) **birliklerin**(in) **gitmediklerini sa nırlar. Ama o birlikler** (bir daha) **gelecek olsa,** (tekrar aynı korkuyu yaşamamak için) **gerçekten arzu eder lerdi ki, onlar bedevîler içerisinde çölde yaşayan kimseler olsalardı da,** (Medîne tarafından gelenle re) **sizin haberlerinizden sorsalardı. Zaten onlar sizin aranızda olsalardı, ancak pek az savaşırlardı!** (Ama bu da Allâh için olmayıp, utanma belası ve gös teriş için olurdu.)

﴾21﴿ **Andolsun ki elbette sizin için;** (özellikle de) **Allâh'a ve o son güne ümit bağlamakta bulunmuş olan/Allâh'tan ve o son günden korkmakta bulun muş olan/ ve** (korku, arzu, bolluk ve darlık gibi tüm hallerinde) **Allâh'ı çokça anmış olan kimseler için Allâh'ın Rasûlünde pek güzel ve uyul mayı gerek tiren birçok haslet/çok güzel bir örnek/ bulunmaktadır!** (Nitekim, onun harpteki sebatı ve Allâh yolunda birçok zorluklara katlanması da, müminlerin örnek alması gereken başlıca özelliklerindendir.)

﴾22﴿ **Müminler o birlikleri gördüğü zaman: "İşte** (karşılaştığımız) **bu** (dehşet verici manzara)**, Allâh'ın ve Rasûlünün bi ze vaad etmiş olduğu şeydir!** (Çün kü, Allâh bize: 'Yoksa siz, kendinizden önce geçen mü minlerin başına gelenlerle karşılaşmadan cennete gireceğinizi mi san dınız!'

buyurarak bunu haber ver mişti. Rasûlü de: ‘Yakında kâfirlerin sizin aleyhinizde toplanmalarıyla iş zora girecektir, ama netice onların aleyhine sizin lehinize gelişecektir. Muhakkak onlar dokuz gün sonra üzerinize geleceklerdir!’ buyurarak, başımıza gelecekleri bize bildirmişti.) **Allâh da, Rasû lü de doğru söylemiştir.” dediler ve bu** (karşılaştıklarızorlu savaş) **onları ancak** (Allâh’ın sözlerine) **kuvvetlice inanmak ve** (tüm buyruklarına, kaza ve kaderlerine karşı) **tam bir teslimiyet bakımından artırmıştır.**

﴾23﴿ (Samimî) **müminler içerisinden öyle erler vardır ki,** (er meydanında Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ile sebat edip, kâfirlerle savaşacaklarına dâir) üzerinde Allâh ile sözleşmiş oldukları şeye sadâ kat göstermişlerdir** (ki bunlar; Osman ibni Affân, Tal ha, Sa’d ibni Zeyd, Hamza ve Mu s’ab (Radıyallâhu anhüm) **gibi zatlardır). İşte onlardan kimi** (“Ben şehit olana kadar kâfir lerle cihat edeceğim” diyerek yapmış olduğu) **adağını yerine getirmiştir** (ki Hamza ve Mus’ab (Radıyallâhu anhümâ) **onlardandır)! İçlerinden bir kısmı da** (şehâdet şerefine nâiliyeti) **beklemektedir** (ki, Osman ve Talha (Radıyallâhu anhü mâ) **bun lardandır)! Onlar en ufak bir değiştirmeyle bile** (sözlerini) **değiştirmemişlerdir.**

﴾24﴿ **Neticede Allâh sâdık kimseleri** (sözlerinde) **sadâkatleri sebebiyle mükâfatlandıracaktır,** (nifak üzere öleceklerini bilir de, cehenneme gitmelerini) **dilerse münafıklara azap edecek veya** (irâdelerini tevbe et me yönünde kullanacaklarını bilirse) **onlara tevbe nasip edecektir. Şüphesiz ki Allâh dâima** (pişman olanların günah larını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çok acı dığı için tevbelerini kabul eden bir) **Rahîm olmuştur.**

﴾25﴿ (İşte) **böylece Allâh o kâfir olmuş** (ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e karşı birleşmiş) kim seleri öf keleriyle** (memleketlerine) **geri çevirmiş tir ki, hiçbir zafer elde edememişlerdir. Müminlere ise Allâh savaşta yeterli gelmiştir! Allâh dâima** (istediğini yaratmaya pek güçlü bir) **Kaviyy ve** (hiç yenilmeyip sürekli gâ lip gelen bir) **Azîz olmuştur.**

﴾26﴿ **Böylece O** (Rabbiniz)**, kitap eh linden** (olduk ları halde) **o** (müşrik ola)**nlara arka çıkmış olan** (Be nî Kureyza'ya mensup) **o kişileri de kalelerinden indirmiş ve kalpleri içerisine şiddetli bir korku atıvermiştir.** (Bu yüzden) **siz** (hiçbir direnişle karşılaşmaksızın) **bir kısmını öldürüyorsunuz, bir fırkayı da esir ediyorsunuz!**

﴾27﴿ **Ayrıca O** (Allâh-u Te`âlâ) **sizi onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve** (Hayber, Mekke, Acem ve Rum diyârı gibi kıyâmete kadar fethedeceğiniz) **nice yerlere de mirasçı kılmıştır ki,** (henüz) **onlara ayak basmamışsınızdır. Allâh dâima her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr olmuştur.** (Böylece sizin gibi güçsüz ve fakir bir ümmeti, dünyanın en güçlü imparatorluklarına gâlip kılacaktır.)

﴾28﴿ **Ey Nebî**(yy-i zîşân)**! Eşlerine söyle ki: "Eğer siz o en alçak** (dünya) **hayatı**(nı) **ve onun** (fâni) **süsünü arzulamakta olduysanız, gelin sizi** (boşanma bedeli ödeyerek, dünya metaından) **faydalandırayım ve sizi** (zarar ziyâna sokmadan) **pek güzel bir salıvermeyle bırakayım!**

Bu âyet-i celîle indiği sıralarda Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hemen hemen Arap Yarımadası'nın tamamına hâkim durumdaydı. Bu durumu gören eşleri, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den nafakalarına artış ve bazı süs eşyası talebinde bulundular. Bu talep karşısında sıkıntıya düşen

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bir ay onlara yaklaşmama kararı aldı ve ashâb arasında Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hanımlarını boşadığı haberi yayıldı. Bunun üzerine Hazreti Ömer (Radıyallâhu anh) Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in huzuruna girip durumu öğrendi ve kapıda bekleyen kalabalığa: "Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hanımlarını boşamadı!" diye yüksek sesle bağırdı. O zaman Allâh-u Te`âlâ: "Tahyîr (serbest bırakma) âyeti" diye bilinen bu âyet-i kerîmeyi indirdi. O vakit Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in nikâhı altında beşi Kureyş'ten olmak üzere dokuz hanım bulunmaktaydı. Bu teklife en sevdiği hanımı olan Âişe (Radıyallâhu anhâ)dan başlayarak hepsine teker teker bu âyeti okudu. Hepsi de Allâh'ı, Rasûlünü ve âhiret yurdunu seçince, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in mübarek yüzünde sevinç eseri belirdi. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾29﴿ **Ama eğer siz Allâh'ı, O'nun Rasûlünü ve o sonraki yurdu**(n son suz nimetlerini elde etmeyi) **ar zu lamaktaysanız, şüphesiz ki Allâh güzel amel iş leyen sizlere** (bu ihsâ nınıza karşılık) **pek büyük ve çok fazla bir ecir** (ve mükâfat) **hazırlamıştır."**

﴾30﴿ **Ey peygamber hanımları! İçinizden her kim** (peygambere isyan ve onu üzecek taleplerde bulun mak gibi) **pek açık ve çok kö tü bir iş yaparsa,** (baş kalarına yapılana göre dünyada ve âhirette) **kendisine azap iki kat katlanacaktır. İşte bu** (şekilde kat kat azap yapmak)**, Allâh'a göre pek kolay bir şey olmuştur.**

﴾31﴿ **Ama sizden her kim Allâh'a ve Rasûlüne ita at**(e devam) **eder, salih bir amel de işlerse,** (hem Allâh'ı hoşnut ettiği, hem de O'nun elçisi ile güzel ge çinerek onu memnun

ettiği için) **ona da mükâfatını iki kere veririz ve** (fazlalık olarak) **Biz ona** (cennette) **pek değerli bir rızık hazırlamışızdır.**

﴾32﴿ **Ey peygamber hanımları! Siz** (Benim katım da) **kadınlardan hiçbiri gibi değilsiniz! Eğer siz** (Allâh-u Te`âlâ'nın hükmüne ve Rasûlünün rızâsına muhâlefetten) **hakkıyla sakınır** (olmakta dâim olur)**sanız** (sizin sevabınız Benim katımda diğer tüm sâliha kadınlarınkinden daha değerli olur)**! Artık siz** (erkeklerle perde arkasından konuşmanız îcap ettiği zaman) **sözü yumuşatmayın ki, kalbinde** (zinaya meyil gibi) **bir tür hastalık bulunan kişi** (boş yere) **ümitlenmesin! Böylece siz**(muhâtaplarınıza, şüphe ve töhmetten son derece uzak, biraz sert ama dînen ve aklen) **iyi bilinen bir söz söyleyin!**

Nikâhları ebediyyen yasak olan annelerimiz konumundaki ezvâc-ı tâhirât ile, bütün peygamberlerin ashâbından hayırlı olan Rasûlûllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)`in ashâbı arasında geçen konuşmalarda bile bu emre riâyetin söz konusu olmasından anlamalıyız ki, fitne fesâdın zirveye ulaştığı şu günümüzde, Müslüman kadınların, gerektiğinde zaruret miktarıyla sınırlı olarak da olsa, yüz yüze veya telefon gibi görüşme vasıtalarıyla yabancı erkeklerle konuşurlarken çok dikkatli olmaları gerekir!

﴾33﴿ (Ey peygamber hanımları! Za rurî bir ihtiyacınız olmadığı sürece) **evlerinizde karar kılın! Evvelki câhiliyet** (devri kadınlarının) **yürüyüşüyle siz de sa lınarak, kırıtık ve işveli bir halde yürümeyin!/En önceki câhiliyet açılıp saçılmasıyla siz de açılma yın** (ve örtülmesi gereken uzuvlarınızı göstermeyin)**!/ O** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kılın, zekâtı ve rin,** (diğer tüm emir ve yasaklarında) **Allâh'a ve Rasûlü ne de itaat edin! Ey** (en şerefli hâne halkı olan) **Ehl-i Beyt!** (Bu

emirleri vere rek) **Allâh sizden ancak o** (günah) **kiri**(ni) **gi dermek ve sizi** (tüm kötülükler den) **tam bir te mizlemeyle arındırmak istiyor.**

﴾34﴿ **Siz evlerinizde, Allâh'ın âyet le rinden ve** (Kur'ân-ı Kerîm'in manalarını beyan eden hadîs-i şe rîfler ve tefsîr ilmi gibi) **o hikmetten art arda okun makta olan şeyleri** (ezberleyip)**hatırda tutun/**(in sanlara vaaz u nasihat tarîkiyle) **anlatın/! Şüphesiz ki Allâh dâima** (din ve dünya hususunda yararlı olan şeylerin en ince noktalarına kadar her şeyi hakkıyla bilen bir) **Latîf ve** (herkesin içinde taşıdığı niyetleri dâhil, tüm eşyanın hakikatinden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr olmuştur.** (Bu yüzden peygamberliğe Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i, Ehl-i Beyt olma ya da sizi münâsip görmüştür.)**

﴾35﴿ (Ey Müslüman kadınlar! Erkekler hakkında duyduğunuz müjdelerden dolayı ve peygamberimin hanımları hakkında zikrettiğim fazîletler yüzünden, sizde bir hayır olmadığını sanarak ümitsizliğe kapılıp üzülmeyin! Zira Allâh-u Te`âlâ'nın bütün hükümlerine boyun eğerek) **İslâm'a giren erkekler ve İslâm'a giren kadın lar,** (inanılması gereken meselelerin ta mamına) **iman eden erkekler ve iman eden kadın lar,** (emirleri tutup yasaklardan kaçarak) **itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlar,** (niyetlerde, söz lerde ve fiillerde doğruluğu şi`âr edinmiş) **sâdık er kekler ve sadâkatli kadınlar,** (kaza ve kader gereği karşılaştıkları zorluklara, özellikle de hanımlarından gördükleri sıkıntılara) **sabreden erkekler ve** (tüm musîbetlere, özellikle kocalarından çektiklerine) **sab reden kadınlar,** (namazda sa ğa sola bakmayan ve kendilerini insanlardan üstün görmeyip, bu tevâzuyu dışa vuran) **huşû'lu erkekler ve huşû' sahibi kadın lar,** (farz olan zekâtı ve nâfile olan sadakaları)

bağış yapan erkekler ve bağışta bulunan kadınlar, (farz ve nâfile olarak) **oruç tutan erkekler ve oruçlu bu lunan kadınlar, tenâsül uzuvlarını** (zina, livâta ve lezbiyenlik gibi haramlardan) **koruyan erkekler ve muhâfaza eden kadınlar,** (hem dilden, hem de kalp ten tesbîh, tahmîd, tehlîl getirerek, Kur'ân okuyarak ve İs lâmî ilimlerle meşgul olarak) **Allâh'ı çokça zik reden erkekler ve zikir ya pan kadınlar, şüphesiz Allâh bunlar**(ın işledikleri günahlar) **için büyük bir mağfiret ve** (tâatlarına karşılık olarak da) **pek bü yük bir mükâfat hazırlamıştır.**

﴿36﴾ **Ne inanan bir erkek, ne de inanan bir kadın için Allâh ve Rasûlü bir işe hükmettiği zaman onlar için; kendi işlerinden** (diledikleri arasında) **birini seçmeleri olamaz!** (Bilakis onlara gereken, kendi görüşlerini, Allâh ve Rasûlünün re'yine tâbi kılmalarıdır.) **Her kim Allâh**(ın buyrukların)**a ve Rasûlün**(ün emirlerin)**e isyan ederse, muhakkak ki o, pek açık bir sapıklıkla dalâlete düşmüştür.**

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), hala kızı olan Zeyneb binti Cahş (Radıyallâhu anhâ)`yı, evlâtlığı olan Zeyd ibni Hârise (Radıyallâhu anh) ile evlendirmek isteyince, o ve kardeşi Abdullah ibni Cahş (Radıyallâhu anhümâ), birbirlerine denk olmadıkları gerekçesiyle bu teklife soğuk baktıklarında bu âyet-i celîle inince hepsi bu evliliğe râzı geldiler.

﴿37﴾ **Hani sen, Allâh'ın** (İslâm'a muvaffakıyet ve senin gibi bir zâta evlâtlık olma nimetlerini) **kendisine lütfetmiş bulunduğu, senin de** (kölelikten âzâd edip evlât edinerek) **kendisine iyilikte bulunmuş olduğun o** (Zeyd ibni Hârise adındaki) **kişiye: "Eşini** (boşamayıp) **kendin için tut ve** (sana karşı takındığı kötü tutumu bahâne edip de, onu boşayarak kendisine zarar verme hususunda) **Allâh'tan sakın!" diyordun ve sen insanlar**(ın itirazların)**dan korkarak** (Allâh'ın sana: "Zeyd

yakında hanımını boşayacak ve Ben seni onunla evlendireceğim!" diye vahyetmiş olduğu) **bir şeyi kendi içinde gizliyordun ki, Allâh onu** (mutlaka) **açıklayıcıydı. Oysa Allâh, Kendisinden sakınmana daha lâyıktı. Sonra Zeyd on**(u boşayıp, o kadın)**dan** (ilgi ve cinsî birleşme gibi) **istekleri**(ni) **bitirince Biz seni onunla evlendirdik, tâ ki** (boşayarak) **kendilerinden istekleri**(ni) **bitirdikleri zaman, evlâtlıklarının eşleri**(yle evlenmeleri) **hakkında müminler üzerine hiçbir sıkıntı/hiçbir günah/ bulunma**(dığı anlaşıl)**sın! Zaten Allâh'ın** (olmasını dilediği her bir) **işi dâima yapılmış** (bitmiş) **bir şey olmuştur.**

Ömer, ibni Mes`ûd ve Âişe (Radıyallâhu anhüm)ün beyanları vechi le; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bu âyet-i kerîmeden daha ağır bir vahiy indirilmemiştir ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) vahiyden bir şey gizleyecek olsaydı, elbette bu âyet-i kerîmeyi gizlerdi. Rivayetlerin özeti şudur ki; Hazreti Zeyd defâatle Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelip, eşi Zeyneb'i boşamak istediğini söylüyor, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bunun sebebini sorunca: "Kendisinden yanlış bir şey görmedim, ancak soyluluğu nedeniyle bana karşı büyüklük taslıyor ve diliyle bana eziyet ediyor!" diyordu. O arada Allâh-u Te`âlâ Habîbine, yakında Zeyd'in eşini boşayacağını ve Kendisinin onu Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e eş yapacağını bildirmişti. O sıra eşiyle kavga eden Hazreti Zeyd, yine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e boşama izni için müracaat etmiş fakat Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), insanların: "Muhammed oğlunun hanımıyla evlendi!" gibi laflar ederek dinden çıkmalarından çekinmiş ve kendisine gelen vahyi ne zaman bildireceğine dâir bir emir almadığından, bu hususta

geciktirme yapıp, süreci takip etme yönünde ictihatta bulunarak, o an için bu bilgiyi içinde gizlemiş ve Hazreti Zeyd'e: "Allâh'tan kork, eşini boşama!" diyerek yol göstermiştir. Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ ona: "Sen geciktirmeden bunu Zeyd'e söylemeliydin!" buyururcasına, vahyi söyleme zamanıyla ilgili ictihadındaki hatası nedeniyle hoş bir sitemde bulunmuştur. Dolayısıyla, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in içinde gizlediği şey, sadece Hazreti Zeyneb'in kendisine eş olacağı hususudur. "İnsanlardan korkma" ifade-i celîlesi ise, asla "İnsanların laflarından korkarak Îlâhî emri geciktirme" manasında olmayıp, sadece "İnsanların, kendisi hakkında kötü düşünerek kâfir olacakları endişesini taşıma" anlamındadır. İşte âyet-i kerîmenin zâhirine tıpatıp uyan ve peygamberlerin yüce makamına yakışan îzâh tarzı ancak budur!

﴾38﴿ (Evleneceği kadınların sayısıyla alâkalı olarak) **Al lâh'ın kendisi için takdîr buyurduğu/helâl ettiği/ bir şey hususunda o Nebî üzerine hiçbir sıkıntı/hiçbir günah/ olamaz! Allâh'ın,** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`den) daha önce geçmiş olan kimseler hakkında ki sünneti** (ve sürekli âdeti) **olarak** (Kendisi bunu meşrû etmiştir)**!** (Şöyle ki; Allâh geçmiş peygamberlere de nikâh hususunda geniş müsâadeler vermişti. Nitekim Dâvûd ve Süleyman (Aleyhimesselâm)**`a Rasûlûllâh** (Sallâllâhu Aley hi ve Sellem)**`den çok daha fazla eşler lüt fetmişti.) Allâh'ın** (ol masını dilediği) **işi dâima takdir edil**(erek, yerini bulması kesinleş)**miş bir kader olmuştur.**

﴾39﴿ (Daha önce geçmiş olan peygamberler) **o kimseler** (dir) **ki; Allâh'ın elçilik** (görev)**lerini** (ümmetlerine ulaş tırıp) **tebliğ ederler de,** (işledikleri ve bıraktıkları her şey hakkında) **O'ndan korkarlar ve kendileri Allâh'tan baş ka hiçbir kimseden**

korkmazlar! Zaten (korkulan şeyler den kurtarmada yeterli ve küçük-büyük tüm günahlardan hesap soracak bir) **Hasîb olarak Allâh yeterli olmuştur!**

﴾40﴿ **Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin** (gerçek) **babası değildir** (ki, baba-evlât arasında sabit olan haklar ve yasaklıklar, onunla bir başkası arasında geçerli olsun)**! Lâkin** (o,) **Allâh'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur!/Peygamberlerin** (tasdikçisi olan) **mührüdür!/ Allâh** (son peygamber olmaya kimin lâyık olduğu dâhil) **her şeyi dâima** (hakkıyla bilen bir) **Alîm olmuştur.**

Âlûsî (Rahimehullâh)`ın beyanına göre; bu âyetten anlaşıldığı üzere, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den sonra kimseye peygamberlik verilmeyecektir. Buna göre; İsâ (Aleyhisselâm)`ın âhir zamanda inmesi buna ters düşmez. Zira o, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den önce peygamberliğe kavuşmuştu. Dolayısıyla onun inişi, yeni bir peygamber olarak değil, kendi duasının kabulünün bir eseri olmak üzere, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ümmet olma vasfıyla gerçekleşecektir. Artık şu iyi bilinmelidir ki; bu gibi âyetleri öne sürerek, İsâ (Aleyhisselâm)`ın inişini inkâr edenler, ne kadar hoca geçinseler de, inanılması zarûri olan bir konuyu reddettiklerinden kâfir sayılmışlardır. Zira bu konudaki rivayetler manevî tevâtüre ulaştığından bu konu icmâ' ile sabittir. Ayrıca bakınız: Zührûf Sûresi: 61

﴾41﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Al lâh'ı** (vakitlerinizin ekserisinde takdîs, teh lîl ve tahmîd gibi birçok övgü çeşitleriyle) **çokça anarak zikredin!**

﴾42﴿ (Özellikle en şerefli vakitler olan) **gündüz başında ve gün sonunda da O'nu tesbîh** (ederek ve namaz kıla rak tüm noksan sıfatlardan tenzîh) **edin!**

﴾43﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; Kendisi** (rahmet yağdırarak) **ve melekleri** (günahlarınızın affı için istiğfarda bulunarak) **size salât etmektedir! Nihâyet O sizi** (Allâh'ı bilmemek ve O'na karşı gelmek gibi) **karanlıklardan** (ma rifet ve tâat) **nur**(un)**a çıkarsın diye! Zaten O, müminlere dâima** (çok acıdığı için iki cihan saâdetlerini temine özen gösteren bir) **Rahîm olmuştur.**
﴾44﴿ **Kendisine kavuşacakları** (ve O'nun cemâlini görecekleri) **günde onlara** (dileyeceği sonsuz ve mutlu) **yaşam dileği: "**(Ey mümin kullarım!) **Selâm** (olsun sizlere! Emirlerime uyarak dünyada Beni râzı eden siz kullarıma merhaba! Ben sizden râzıyım!)**"** (şeklinde bir karşılama olacak)**dır. Üstelik O onlar için** (şimdiden cen net gibi) **pek değerli büyük bir mükâfat da hazırlamıştır.**
﴾45﴿ **Ey Nebî**(yy-i zîşân)**! Şüphesiz Biz seni** (gön derildiğin ümmetlerin inanıp inanmadıkları, kurtuluşa erip ermediklerine dâir) **büyük bir şâhit, değerli bir müjdeleyici ve önemli bir uyarıcı olarak gönderdik** (ki; iman edip itaat edenleri cennetle müjdeleyesin, inkâr edip isyan edenleri de cehennemle korkutasın)**!**
﴾46﴿ (Ayrıca seni) **Kendisinin** (emri ve) **izniyle Allâh'a** (inanmaya) **bir davetçi ve nur saça**(rak ce hâlet ve dalâlet karanlıklarını aydınlata)**n büyük bir kandil olarak** (gönderdik)**!**
﴾47﴿ (Habîbim! Ben seni diğer pey gamberlere naza ran büyük ih sân larımla müjdelediğim gibi) **sen de** (diğer ümmetlere nazaran) **inananları müjdele ki,** (amellerine bir karşılık olmak üzere) **Allâh tarafın dan pek büyük bir lütuf özellikle onlar içindir!**
﴾48﴿ (Kendileriyle iyi geçinmen ve onlara müsâma halı davranmanla ilgili isteklerinde) **kâfirlere de, mü nafıklara da itaat etme**(meye devam et)**! Onların eziyetlerini** (önemsemeyi

bir kenara) **bı rak** (ve sana karşı saldırılarına sabret)**! Sen** (yapacağın ve terk edeceğin her işte ancak) **Allâh'a tevekkül et!** (Her hâlükârda tüm işler Ken disine ısmarlanan) **bir Vekîl olarak Allâh yeterli ol muştur.**

﴾49﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! İmanlı kadınları nikâhladığınız, sonra da kendilerine** (cinsî münasebetle) **temas etmeden** (ve birleşmeye hiçbir en gel bulunmayan tenha bir yerde baş başa kalmadan) **önce onları boşadığınızda, artık sizin için onlar üzerinde bir iddet bulunmamaktadır ki, onların sayısını tamamlayasınız.** (Bu durumda boşadığınız eşlerinizin, yeni biriyle evlenmesi için üç hayız müd deti beklemeleri gerekmediğinden, sizin de onları evlerinizde tutarak bu süreyi takibiniz gerekmez!) **İşte** (evvelce mehir tayin etmişseniz, o zaman mehrin yarısını ödemeniz gerekir, değilse; iç kıyafeti olarak el bise ve başörtüsü, dış kıyafeti olarak da bir çarşaf ve rerek) **onları faydalandırın ve kendilerini** (zarara uğratmadan, haklarından mahrum bırakmadan ve kırı cı sözlere muhatap etmeden) **güzel bir bırakmayla** (evlerinizden çıkararak) **salıverin!**

﴾50﴿ **Ey Nebî**(yy-i zîşân)**! Şüphesiz Biz sana, mehirlerini verdiğin o eşlerini,** (câriye olarak) **Allâh'ın sana ganimet verdiklerinden o sağ elinin mâlik olduklarını, o seninle birlikte hicret etmiş olan amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını ve teyzelerinin kızlarını helâl ettik! Bir de imanlı bir kadın kendini peygambere bağışlarsa, o Nebî de onunla evlenmek dilerse,** (bu şekilde mehirsiz evlilik) **müminler dışında sırf sana mahsus olarak** (helâl edilmiştir)**! Tâ ki** (kendini sana bağışlayan bir kadınla evlenmen hususunda) **senin üzerine hiçbir darlık olmasın. Gerçekten de Biz, eşleri ve sağ ellerinin mâlik oldukları** (câriyelerin

mehirleri ve hakları) **hususunda onlara ne farz ettiğimizi bilmekte** (ve yüce hikmetlere dayanan yanılmaz ilmimize göre hükümler tespit etmekte) **yiz! Allâh dâima** (sakınılması zor olan şeylerden dolayı vuku bulan hataları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çok acıdığı için onlara tatbiki kolay bir din gönderen bir) **Rahîm olmuştur.**

Bu âyet-i celîleden anlaşıldığı üzere; teyze, hala, amca ve dayı kızlarıyla evlenmekte, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e de, ümmetine de hiçbir sakınca bulunmamaktadır. Burada Rasûlûllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)`e mahsus olduğu bildirilen hüküm, kendisini ona bağışlayan bir kadınla mehirsiz evlenebilmesidir. Yoksa "Akraba evliliği sadece ona mahsustur" gibi yanlış bir mana anlaşılmamalıdır. Demek ki; akraba evliliği yapanların çocuklarının sakat olacağı şeklindeki görüşün, dinî ve ilmî bir dayanağı yoktur. Zira haramda şifa olmayacağı gibi, helâlde de bir zarar mevzuu bahis olamaz. Ne var ki; akraba arasında süt bağının bulunması ihtimali kuvvetli olduğundan, bu hususta ihtiyatlı davranılmalıdır.

﴾51﴿ (Habîbim! Bugüne kadar hanımların arasında nöbet taksimiyle mükelleftin, ama bundan sonra) **onlardan dilediğini** (nöbetin den) **geri bırakır** (da, kendisine yanaşmaz)**sın, dilediğini de kendi yanına katarsın** (bu husus senin isteğine bırakılmıştır. Artık aralarında eşitliği gözetmeye mecbur değilsin, fakat bu sana mahsus bir hükümdür)**.** (Ama dönüşü mümkün olan ric'î bir talâkla boşamış veya nöbet taksiminden) **ayırmış olduklarından kimi** (geri almayı) **arzuladıysan, artık** (bunda) **senin üzerine hiçbir günah yoktur. İşte bu** (şekilde serbest bırakılman)**, onların gözlerinin aydın olmasına, üzülmemelerine ve hepsinin de, senin kendilerine vermiş olduğun şeylerle hoşnut olmalarına daha yakındır** (çünkü bu

durumda, gözettiğin adâleti senin bir lütfun olarak değerlendireceklerdir)**!** (Ey Habîbim ve kıymetli eşleri!) **Allâh kalplerinizde bulunanları** (hakkıyla) **bilmektedir.** (Öyleyse Allâh'ın taksimine rıza gösterip bu hususta kalbinizden bir itiraz geçirmeyin.) **Allâh dâima** (kalplerde bulunanlar dâhil bütün sırları hakkıyla bilen bir) **Alîm ve** (bunca bilgisine rağmen ceza vermekte acele etmeyen bir) **Halîm olmuştur.** (Kendisinden en çok sakınılması gereken Zât da ancak O'dur!)

Rivayete göre; bu âyet-i celîlenin inmesinin ardından Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), Cüveyriye, Sevde, Safiyye, Meymûne ve Ümmü Habîbe (Radıyallâhu anhünne)yi geri bıraktı, şöyle ki; onlara belirli günler tayin etmeyip dilediği şekilde dilediği kadar kendileriyle görüştü. Âişe, Hafsa, Zeyneb ve Ümmü Seleme vâlidelerimizi ise nezdine alarak, onlar arasında gece nöbeti gibi konularda eşitliğe riâyet etti. Ancak geri bıraktıklarından Sevde vâlidemiz yaşlılığı nedeniyle evvelce gecesini Âişe annemize bağışladığından, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona vakit ayırmazdı.

﴾52﴿ **Bu** (dokuz hanımı)**ndan sonra ne** (bu sayıya ilâveten başka) **kadınlar, ne de** (hanımlarından birini boşayıp yerine başka biriyle evlenerek) **onları başka eşlerle değiştirmen senin için helâl olmaz. Velev ki** (evlenme niyetiyle bakarak) **güzellikleri hoşuna git miş olsun! Ancak** (câriyelerden) **sağ elinin mâlik oldukları müstesnâ! Allâh dâima her şey üzerine** (hak kıyla vâkıf olan ve kavrayıcı şekilde görüp gözeten bir) **Rakîb olmuş tur.** (O halde siz de O'nun sınırlarını gözetin ve haddi aşmayın!)

﴾53﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Bundan sonra) **o Nebînin evlerine,** (yemeğin hazırlanma) **zamanını gözetenler olmaksızın gir**(ip kendisini rahatsız et) **meyin! Ancak sizin için**

(hâne-i saâdette) **bir yemeğe** (ka tılmanız hususunda) **izin verilmesi müstesnâ! Lâkin çağrıldığınızda hemen girin, peşi sıra yediğinizde ise** (laf lafı açıp) **söze** (sohbete) **dalanlar/** (hâne halkının) **söz**(lerin)**e kulak verenler/ olmayarak hemen dağılın! İşte size! Gerçekten de bu** (şekil de davranmanız) **o Nebîye eziyet vermekte olmuştur ki, o sizden utan**(dığı için size karşı: "Haydi çıkın!" sözünü kullanama)**maktadır. Allâh ise hak**(kı açıklamak) **dan utanmaz!** (Ey sahâbe! Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in eşlerine bir işiniz düşüp) **onlardan faydalı bir şey istediğiniz zaman, bir perde arkasından onlardan isteyin! İşte bu, sizin kalpleriniz için de, onların kalpleri için de** (şeytânî vesveselere ve fitnelere maruz kalmamak hususunda) **daha temiz bir şeydir. Ne** (istemediği bir şeyi yaparak) **Allâh'ın Rasûlüne eziyet etmeniz, ne de onun** (vefatının) **ardından eşlerini nikâhlamanız sizin için ebediyyen** (câiz) **olmaz! İşte gerçekten de bu** (anlatılanlar)**, Allâh katında** (günahı ve cezayı gerektiren) **pek büyük bir şey olmuştur.**

Bu âyet-i kerîmede, nikâhları ebediyyen haram kılınmış anneler konumunda bulunan Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in eşleri, sahâbe-i kirâm gibi zâtlara görünmemek ve bir zarûret olduğunda perde arkasından görüşmekle emrolunmuşlardır. Oysa Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ashâbı bütün peygamberlerin ashâbından üstün oldukları gibi, bu ümmetin en büyük velîleri onların en aşağısının derecesine bile ulaşamaz. Hal böyleyken bu fitne zamanında Müslümanların hanımlarının ve kızlarının nikâhı düşen nâmahrem erkeklerle yüz yüze görüşmeleri ve onlardan dinî dersler okumaları nasıl tasvip edilebilir?! Gerçi bu hüküm özellikle Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve eşleri hakkında inmişse de, mana herkes

hakkında umûmîdir, zira biz ümmet olarak, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e mahsus olan bir kaç konu dışında her hususta ona uymak la emrolunmuşuz dur ki bu konu da onlardandır. (Cessâs, Ahkâmü'l Kur'ân: 3/483)

﴾54﴿ (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sel lem)**`e eziyet veya eşleriyle evlenmek gibi) bir şeyi açıklarsanız, ya da onu** (düşünerek içinizde) **gizlerseniz** (Allâh cezanızı verir)**! Şüphesiz ki Allâh dâima** (gizli-açık yaptığınız günahlar dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen ve karşılığını veren bir) **Alîm olmuştur.**

﴾55﴿ (Peygamber hanımlarının herkesle perde arkasından konuşmaları gerekmez. Zira) **ne babaları,** (ne amcaları, ne dayı ları,) **ne oğulları, ne erkek kardeşleri, ne erkek kardeşleri nin oğulları, ne kız kardeşlerinin oğulları, ne kendi** (dinle rindeki) **kadınları, ne de** (câriyelerden) **sağ ellerinin mâlik oldukları**(ndan örtünmemeleri) **hakkında kendileri üzerine hiçbir günah yoktur!** (Bahsi geçenler dışında herhangi bir kim senin sizi görmesi hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının! Muhakkak ki Allâh dâima her şeye** (hakkıyla şâhit olan ve Kendisine hiçbir şey gizli kalmayan bir) **Şehîd olmuştur.**

﴾56﴿ **Şüphesiz ki Allâh ve melekleri, o Nebî'ye sürekli sa lât** (ederek, şânının yüceliğini ve şerefinin büyüklüğünü açıkla maya önem atf)**etmektedirler.** (Böylece Allâh-u Te`âlâ ona rahmetler, feyizler ve bereketler yağdırmakta, melekler de ona yü ce makamlar dileğiyle dua ederek şeref kazanmakta ve onun zikriyle bereketlenmektedirler.) **Ey iman etmiş olan kimseler! Siz** (onun şefâatine muhtaç olduğunuzdan, salât ü selâm oku maya daha lâyıksınız, o halde: "Ey Allâh! Efendimiz Muhammed'e salât eyle!" diye kendisine rahmet duası yaparak) **ona salât edin ve** ("Ey Nebî! Selâm olsun sana!" diyerek) **tam**

bir selâmlamakla selâm verin!/ Tam bir boyun eğişle (onun emirlerine) **teslim olun!/**

﴾57﴿ **O kimseler ki Allâh'a ve Rasûlüne eziyet etmekte dirler, muhakkak Allâh onlara dünyada da, âhirette delânet** (etmiş ve rahmetinden uzak) **etmiştir. Bir de onlar için hor ve hakir eden büyük bir azap hazırlamıştır.**

Burada lânetlenenler, Allâh-u Te'âlâ hakkında: "Uzeyr Allâh'ın oğludur!", "Allâh'ın eli bağlıdır!", "Allâh fakir, biz zenginiz!", "İsa Allâh'ın oğludur!", "Allâh üçün üçüncüsüdür!", "Melekler Allâh'ın kızlarıdır!" ve "Putlar Allâh'ın ortaklarıdır!" diyen, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hakkında ise: "Sâhir, şâir, kâhin ve mecnun" gibi vasıflar kullanan ve mübarek yüzünü yaralayıp dişini şehit eden Yahudi, Hristiyan ve müşrik topluluklarıdır.

﴾58﴿ **O kimseler ki,** (işledikleri bir günah sebebiyle) **kazan mış oldukları** (ceza gerektiren) **şeyler bulunmaksızın, ina nan erkeklere ve inanan kadınlara eziyet etmektedirler, gerçekten onlar çok çirkin bir iş /büyük bir yalan** (ve ifti ra)**/ ve pek açık bir günah yüklenmiştirler.**

﴾59﴿ **Ey Nebî**(yy-i zîşân)**! Eşlerine, kızlarına ve inananların kadınlarına söyle ki; cilbâblarından** (bir kısmına dolanıp, diğer) **bir kısmını** (da uzuvlarının şeklini belli etmeyecek vaziyette) **üzerlerine sarkıtsınlar. İşte bu** (suretle örtünmeleri)**, onların** (câriyelerden ve İslâm'ın yasakladığı bazı aşağılık işleri yapan kadınlardan seçilip) **tanınmalarına ve** (kötü insanlar tarafından) **eziyet olunmamalarına daha yakın** (bir davranış)**dır. Allâh dâima** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çokça acıyan bir) **Rahîm olmuştur.** (Bu yüzden evvelce hicâb âyeti indiği halde, bu hususta dikkatli davranmayarak işlemiş olduğunuz günahlarınızı bağışlar ve bundan sonra emir tuttuğunuz için mükâfatınızı verir.)

Bu âyet-i kerîmede geçen “Celâbîb” kelimesinin müfredi olan “Cilbâb” kelimesine, sahâbe ve tâbi`în (Radıyallâhu anhüm) *birkaç mana vermiştir:*
a) *ibni Abbas* (Radıyallâhu anhümâ)*dan rivayet edildiğine göre; baştan aşağı örten dış elbisedir.*
b) *İbni Cübeyr ve bazı ulemâya göre; “Milhafe” ve “Mıkne’a” dır. Bu da, yüzle birlikte bütün bedeni örten peçe ve çarşaf anlamındadır.* (Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî) *Diyânet eski reislerinden Ömer Nasûhî Bilmen, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Konyalı Mehmed Vehbî Efendi ve İzmirli İsmâil Hakkı* (Rahime humullâh) *gibi son devrin en büyük müfessirleri cilbâb kelimesine ilk olarak “Çarşaf”, daha sonra “Ferâce” manasını vermişlerdir. Dolayısıyla burada örf de nazar-ı itibara alınacak olursa, şehir kıyâfeti olarak, özellikle de Osmanlı kültürümüzde çarşaf öne çıkmaktadır. Nitekim Elmalılı merhûmun: “Bizler yetiştiğimiz zaman memleketlerimizde vâlidelerimizin tesettür tarzı çarşaftı. Bin üç yüz onda İstanbul’a geldiğim zaman, İstanbul hanımlarının bir peçe ilave edilmek ve elde açık bir şemsiye bulunmak şartı ile tesettür tarzları da bu idi!” şeklindeki beyanları bu örfü bize anlatmakta yeterlidir. Ancak Acem yurdunda ferâce ve çarşaf kullanıldığı gibi, Anadolu’da atkı-şalvar, Erzurum yöresinde ihram ve Karadeniz bölgesinde peştamal-dolaylık isti’mal edilmiştir. Şu kadar var ki; bu örflerin her birinin İslâm’da kabul görmesi birtakım şartlara bağlıdır:*
a) *Tepeden tırnağa tüm bedeni örtmesi,*
b) *Hiçbir uzvun şeklini belli etmeyecek derecede bol olması ki; bu iki şart dikkatle düşünülecek olursa, günümüzde gelenek olarak bilinçsizce giyilen atkı-şalvar ve peştamal-dolaylığın bu şartlara hâiz olmadığı ortadadır. Hatta bazı yörelerin kullandıkları dize doğru çekilmiş çarşaflar bile bu şartlara uygun*

değildir. Dolayısıyla isim takıntısından ziyade, burada zikredilen şartların aranma zorunluluğu vardır. Ama şu demek değildir ki; "Örtün de nasıl örtünür sen örtün!", zira burada "Örtünsünler!" buyrulmamış, bilakis "Cilbâblarını üzerlerine çeksinler!" buyrularak, cilbâb namında bir isim belirtilmiştir. De mek ki; Allâh-u Te`âlâ'nın kadınlara emri, bu şartları bulunduran çarşaflara bürünmeleridir.

c) *İçindeki şahsı süslü ve cazip göstermemesi,*

d) *İç gösterecek şekilde şeffaf olmaması,*

e) *Yüz avret değilse de, zamanımızdaki fitne göz önünde bulunduru larak, çarşafın çene altından değil de, burun altından bağlanması,*

f) *Allı-pullu ve gösterişli renk ve şekillere sahip olmayıp, erkeklerin na zarlarını bertaraf edecek bir özellikte olması ki; bu yüzden siyah renk kullanılmalıdır. Nitekim Ümmü Seleme (Radıyallâhu anhâ) vâlidemizin: "Üzerlerine çarşaflarını çeksinler!" âyet-i kerîmesi inince, Ensâr hanımları dışarı çıkarken başları üzerinde kargalar varmış gibi siyah kisvelere büründüler." (Abdürrezzak, el-Musannef: 2/123; Ebû Dâvûd, Libâs: 32, No: 4101, 2/459; İbni Ebî Hâtim, No: 17784-785, 10/3154; İbni Kesîr: 6/471, Suyûtî, ed-Dürru'l-mensûr: 12/141; Âlûsî: 22/89) şeklindeki beyanı, bu hususta yeterli bir delildir. Bu şartlar göz önünde bulundurulduğu takdirde; günümüz Müslüman kadınlarının giydikleri; abâye, manto, etek-bluz, pardösü gibi kıyâfetlerin İslâm'la uzaktan yakından alâkası olmadığı açıkça ortaya çıkar. Zira bu tür kıyâfetler ve üzerlerine atılan süslü püslü başörtüler, tepeden tırnağa tüm bedeni örtmemekte, örtse de şekil belli etmekte, şekil belli etmese de, giyeni cazip göstererek dikkatleri üzerine çekmektedir. Hâlbuki*

İslâm'ın istediği tesettür şekli, içindekinin genç mi yaşlı mı, güzel mi çirkin mi olduğunu belli etmeyecek bir örtünmedir.

﴾60﴿ **Andolsun ki; o münafıklar ve kalplerinde** (iman za fiyeti, sebatsızlık ve zina meyli gibi) **bir tür hastalık bulunan kimseler, bir de** (cihada giden birliklerin helâk olduğuna dâir asılsız ve üzücü haberleri) **Medîne'de** (yayarak, Müslümanlar arasında) **sarsıntı çıkaranlar/kötü haber yayanlar/** (bu yaptıklarına) **tamamen son vermezlerse, yemin olsun ki; elbet te Biz seni onlar**(la savaş)**a karşı teşvik ederiz/onlara mu sallat ederiz/ de, sonra orada seninle ancak pek az** (bir za man) **komşuluk yapabilirler!**

﴾61﴿ **Lânete çarpılan** (bu insan)**ları** (kınıyorum)**!** (İşte o zaman) **nerede ele geçirilirlerse/bulunurlarsa/, esir edilirler/ yakalanırlar/ ve tam bir öldürülmeyle çokça katledilirler.**

﴾62﴿ (Bu fesatçılardan) **daha önce geçmiş olan o kimseler hakkında Allâh'ın sünneti** (ve sürekli âdeti) **olarak** (bu ceza ya çarptırılırlar)**! Zaten sen, Allâh'ın sürekli âdeti için asla hiçbir değiştirme bulamazsın!** *(Zira, O'nun kanunlarını değiştirecek hiçbir güç yoktur. O da kurallarını bozmamaya ve bozdurmamaya kararlıdır!)*

﴾63﴿ **İnsanlar**(dan müşrik olanlar alay olsun diye, mü nafıklar inadına, Yahudiler de imtihan için) **sana o** (kıyâ met) **ân**(ının ne zaman gelip çatacağın)**dan soruyorlar! De ki: "Onun bilgisi ancak Allâh katındadır** (ki, onu ne bir meleğe, ne de bir peygambere bildirme miştir)**!"** (Habîbim!) **Sana** (onun zamanını, Allâh'tan başka) **hangi şey bildi rebilir? Belki de o an pek yakında meydana gelebilir.**

﴾64﴿ **Şüphesiz ki Allâh tüm kâfirleri** (dünya ve âhirette rahmetinden ve cennetinden uzaklaştırarak) **lânetlemiş ve onlara son derece tutuşturulmuş bir ateş hazırlamıştır.**

﴾65﴿ **İçerisinde ebedî kalıcılar ola rak!** (Orada ken dilerini koruyacak) **ne bir yakın dost, ne de gerçek bir yardımcı bulamayacaklardır.**
﴾66﴿ **Yüzlerinin o ateş içerisinde çokça** (evirilip-çevrilerek sağa-sola) **döndürüleceği günü** (sürekli ken dilerine hatırlat)**!** (O zaman:) **"Ah, keşke biz Allâh'a da itaat etseydik, o Rasûle de itaatkâr olsaydık!" di yecekler.**
﴾67﴿ (Cehenneme düşenler, kendilerini biraz olsun rahatlatmak için, dünyada sapıtmalarına sebep olan ön derlerine beddua etmek üzere) **dediler ki: "Ey Rabbi miz! Gerçekten de biz, efendilerimize** (, ulularımıza) **ve** (bizi yöneten) **büyüklerimize itaat ettik, onlar da bizi o** (doğru) **yoldan saptırdılar.**
﴾68﴿ **Ey Rabbimiz!** (Kendi sapık lıklarıyla yetinmeyip, bizi de dalâlete düşürdükleri için) **onlara** (bize verdi ğin) **azaptan iki kat** (fazlasını) **ver ve onlara pek bü yük ve çok güçlü bir lânetle lânet et!"**
﴾69﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Mûsâ'ya eziyet etmiş olan o kişiler gibi** (siz de peygamberimi üzenler arasında) **olmayın! Nihâyet Allâh onu onların söylemiş oldukları şeyden temize çıkarmıştı.O** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**), Allâh** (ile mükâleme şerefine ermiş, duası makbûl ve O'nun) **katında değeri yüksek bir kimseydi!**
Tefsirlerin beyanına göre; Mûsâ (Aley hisselâm)`a yapılan eziyet, Kârûn'un, bir fâhişeyle kendisine iftirâsı, ümmetinin onu, ağabeyi Hârûn (Aleyhisselâm)` ı öldürmekle suçlamaları ve halk arasın da çıplak yıkanmadığı için avret yerindeki bir hastalıkla ithâm edilmesidir. İşte bu âyet-i kerîmede açıklandığı üzere; Allâh-u Te`âlâ o fâhişeye doğruyu söyleterek, Hârûn (Aleyhisselâm)`ı diriltip konuşturarak ve vücudunda bir hastalık olmadığını izhâr ederek onu temize çıkarmıştır. Rasûlûllâh

(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e yapılan eziyetlerse; münafıkların, onun yaptığı ganimet taksimine ve Zeyneb vâlidemizle evlenmesine itirazlarıyla vuku bulmuştur.

﴾70﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Habîbim üze cek şeyler bir yana, istemediği şeyleri yapma hususun da bile) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve** (her konuda) **doğru hedefe yönelici bir söz söyleyin!**

﴾71﴿ **Tâ ki O** (Rabbiniz) **sizin için amellerinizi** (ka bûle) **elverişli yapsın ve sizin için günahlarınızı ba ğış lasın! Her kim** (emir ve yasaklarına riâyet hususun da) **Allâh'a ve Rasûlüne itaat ederse, muhakkak ki o,** (değeri ölçülemeyecek derecede) **pek büyük bir kurtuluşla fevz-ü necât bulmuştur.**

﴾72﴿ **Muhakkak ki Biz o e ma neti göklere, ye re ve dağ lara arz ettik de, onlar o nu yüklen** (ip yerine ge tireme mek ten, bu neden le de azâ ba düş)**mekten kaçın dılar ve on**(a hâ inlik yapmak)**dan kork tular. İnsan ise o nu yüklendi** (ama ekseriyeti ona hâinlik etti)**. Şüp hesiz o** (insan türünün birçok ferdi)**,** (emânete hâinlik eden) **son derece zâlim ve** (işin âkıbetini bilmeden içine dalan) **pek büyük bir câhil olmuştur!**

Burada zikredilen "Emanet" mefhumu; İslâm`ın farz kıldığı namaz, oruç, hac, zekât, doğru konuşmak, borç ödemek ve her işte adâlete riâyet hükümlerinin tümüne şâmil olduğu gibi; göz, kulak ve tenâsül uzvu gibi tüm âzayı haramlardan korumak, bir de insanlar arasındaki amânetleri yerine getirmek ve ahde vefalılık gibi bütün ilâhi teklifleri içine almaktadır. Allâh`u Te`âlâ göklere, yerlere ve dağlara akıl, idrak ve konuşma kabiliyetleri verip bu emâneti kendilerine arz etmiş, onlar da sevaptan hoşlanmalarına rağmen, isyan durumunda karşılaşacakları azâbı göz önünde bulundurarak: "Yâ Rabbi! Biz emrine âmâdeyiz, fakat sevap da azap da istemiyoruz!" demişlerdir. Bu

teklif Âdem (Aleyhisselâm)`a yapıldığında ise: "Kulağımla omuzum arasına!" diye hemen kabullenmiş, Allâh-u Te`âlâ da ona, söz tuttuğu müddetçe yardımını esirgemeyeceği vaadinde bulunmuştur. (Hâzin)

﴾73﴿ **Tâ ki Allâh münafık erkeklere ve münafık kadınlara, şirk koşan erkeklere ve şirk koşan ka dınlara azap etsin, inanan erkeklerle ina nan kadın ların da** (işledikleri günah lardan dolayı yapmış olduk ları) **tev belerini kabul etsin! Zaten Allâh dâima** (tevbe eden leri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kul larına çok acıdığından, inananlara tevbe nasip eden bir) **Rahîm ol muştur.**

OTUZDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Sebe`

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. İbni Atıyye (Rahimehullâh)ın nakline göre; yalnızca 6. âyet-i kerîme Medenî'dir. 54 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki, göklerde bulunanlar ve yerde olanlar**(ın tamamı, yaratılış, mülkiyet ve yönetim bakımından) **sadece O'na âittir. Âhirette de** (bütün nimetlerin sahibi yine Ken - disi olacağından, orada da) **tüm hamdler yine ancak O'na âittir** (zira dünyada da âhirette de bütün nimetler sa dece O'nun tarafından âlemlere ulaşmaktadır)**.** (İki cihanın işlerini, üstün hikmeti gereği sağlam bir şekilde düzenleyip yöneten) **Hakîm de,** (her şeyin iç ve dış tüm yönlerinden hakkıy la haberdâr olan) **Ha bîr de ancak O'dur.**

﴿2﴾ **O, yer içerisine girmekte bulu nan** (ölüler, de fineler ve yağmur taneleri gibi) **şeyleri de, ondan çık makta olan** (bitkiler, gözeler, madenler ve diriltilen ölüler gibi) **şeyleri de, gökten inmekte olan** (yağ murlar, karlar, çiseler, dolular, yıldırımlar, melekler, kitaplar, kaderler ve rızıklar gibi) **şeyleri de ve onun içerisinde yükselmekte olan** (buharlar, dumanlar, melekler ve kulların dualarıyla sâlih amelleri gibi) **şey leri de bilmektedir.** (Bunca nimetlerin şükrünü yerine getir me melerine rağmen kullarına çokça acıyan) **Rahîm de,** (Kendisine karşı takındıkları câhilâne cesâreti bağışlayan) **Ğafûr da ancak O'dur.**

﴿3﴾ **O kâfir olmuş kimseler dedi ki: "O** (kıyâmet) **ân**(ı) **bize gelmeyecektir!" De ki: "Hayır!** (Duyularla idrâk edilemeyen) **tüm ğaybları bilen Rabbime yemin olsun ki; o** (kıyâmet)

elbette mutlaka size gelecektir! Ne göklerde, ne de yerde (ne aşağı, ne üst cihet lerde ve ne de varlık dâiresinde) **zer re ağır lığınca bir şey bile O'n**(un sonsuz ma lûmâ tın)**dan kaybolmaz. İşte ne bundan daha küçüğü, ne de daha büyüğü yoktur ki, pek açık bir kitap** (olan Levh-i Mahfûz)**da** (yazılı) **bulunmasın!**

﴾4﴿ **Neticede O** (Allâh-u Te`âlâ)**, iman** (şartlarına şüphesiz bir şekilde itikad) **etmiş olanları ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiş bulunan ları mükâfatlandıracaktır. İşte onlar ki, pek büyük bir mağfiret ve** (zahmetsiz, külfetsiz) **çok değerli bir rızık sadece onlara aittir!**

﴾5﴿ **Ama o kimseler ki Bizim âyetlerimiz**(e "Şiir", "Büyü" ve "Evvelkilerin masalları" gibi uygunsuz vasıflar yakıştırıp, müminlerin olanca açıklama gayretlerine karşılık, onları iptal) **hakkında** (kendileriyle) **yarışırcasına/**(kendilerince Bizi) **âciz bırakırmışçasına/koşturmuşlardır** (ve Bizden kurtulacaklarını sanmışlardır)**. İşte onlar da, o pek acı verici kötü ve zorlu azap sadece onlara aittir.**

﴾6﴿ (Müşrikler ve Ehl-i Kitab'ın inatçıları Kur'ân'a inanmıyorlar,) **ama kendilerine ilim ve rilmiş olan** (sahâbe-i kirâm ve Abdullah ibni Se lâm gibi Ehl-i Kitap ulemâsından olan) **o kimseler Rabbinden sana in dirilmiş olan o** (Kur'ân gibi mucizelik vasfına hâiz olan) **şeyi hakkın ta kendisi olarak görmektedir. Zaten o** (yüce kitap)**,** (dâima gâlip olup, hiç mağlup olmayan ve tüm işleri övgüye şâyân bulunan) **Azîz ve Hamîd'in yoluna hidâyet etmektedir.**

﴾7﴿ **O kâfir olmuş kimseler** (birbirine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i göstererek,şaşkın lık içeri sinde ve alaylı bir üslûpla) dedi ki: "Size bir adamı gösterelim mi ki, o size: '**(Ölümünüzün ardından hayli bir zaman geçmesiyle çürüyüp)

büsbütün bir parçalanışla paramparça edildiğiniz zaman, gerçekten siz elbette yepyeni bir yaratılış içinde (diriltilen kimseler olarak Allâh-u Te`âlâ'nın huzuruna haşredi lecek)**siniz.' diye haber vermektedir!**

﴾8﴿ **O, Allâh'a karşı bir yalan mı uydurmuştur, yok sa kendisinde bir tür delilik mi vardır?"** (Evet! Kâfir ler böyle deyip durmaktadır. Ama) **doğrusu âhirete inanmamakta olan o kimseler, o** (sonsuz) **azap ve** (geri dönüşü umulmayacak şekilde haktan) **çok uzak bir sapıklık içerisindedirler.**

﴾9﴿ **Onlar, önlerinde ve arkalarında bulunan** (ge zip dolaştıkları her yerde kendilerini çepeçevre kuşat mış olan ve nereye giderlerse gitsinler, kendilerinden dışarı çıkma imkânı bulamadıkları) **o gökle yeri gör mediler mi? Biz dilesek o** (sana karşı ola)**nları** (şirk ve inkârları yüzünden) **yere batırırız, ya da üzerle rine gökten büyük parçalar düşür**(erek onları öldür) **ürüz! İşte gerçekten de** (gökte ve yerde bulunan) **bun**(ca varlıklar)**da,** (Rabbine) **yönelen her bir kul için elbette pek büyük bir âyet vardır.**

﴾10﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Dâ vûd'a tarafımız dan kesinlikle** (pey gamberlik, kitap, saltanat, güzel ses ve mahlûkatın boyun eğmesi gibi) **bir**(çok) **fazîlet verdik.** (Nitekim Biz, dağlara ve kuşlara:) **"Ey dağlar ve kuşlar! Onunla birlikte tesbîh tek rarı yapın!/Onunla birlikte ağlayıp dövünün!/"** (diye emir buyurduk.) **Demiri de onun için** (mum ve hamur gibi) **yumuşattık.** (Bu yüzden ateş ve körüğe ihtiyaç duymadan demire istediği şekli verebiliyordu.)

﴾11﴿ (Biz kendisine) **şöyle** (emrettik) **ki: "**(Tüm be deni kaplayacak şekilde uzun ve) **genişçe mükemmel zırhlar yap ve dokumada ölçülü git** (halkalarını çok ince yapma ki sallanmasın, çok da sert yapma ki taşıyı cısına ağırlık

vermesin)**! Böylece** (ey Dâvûd ve Ehl-i Beyti! Bunca nimetlerimize şükretmek üzere) **siz sâlih bir amel işleyin! Şüphesiz ki Ben sizin yapmakta olduklarınızı** (hak kıyla gören ve karşılığını verecek olan bir) **Basîr'im!"**

﴾12﴿ (Dâvûd (Aleyhisselâm)**`ın oğlu) Sü leymân'a da rüz gârı** (itaatkâr kıldık) **ki, günün ilk saatlerindeki gidi şi de bir ay**(lık mesafe)**,** (o rüzgârın) **gün sonundaki dönüşü de bir aydı.** (Böylece o, iki aylık mesafeyi bir günde kat etmekteydi.) **Biz onun için** (Ye men topraklarında bulunduğu sırada üç gün üç gece pınar gibi fışkıran) **bakır gözesi akıttık. Cinlerden de öylesi vardı ki, Rabbinin izni** (ve em ri)**yle onun önünde sürekli çalışmaktaydı. Zaten onlardan her kim Bizim** (Süleymân (Aleyhisselâm)**`a itaat) emrimizden dönerse,** (bir meleğin vura cağı ateş kamçısıy la) **ona o şiddetle tutuşturulmuş ateşin azâbından tattırıyorduk!**

﴾13﴿ **Onlar onun için dilediği şeyleri; sağlam köşkleri/yüksek evleri/mescitleri/,** (peygamberlerin ve velilerin, hayvanların ve kuşların) **heykelleri**(ni)**, büyük havuzlar gibi çanakları ve** (büyüklüğünden dolayı aşağı indirilemeyip, merdivenlerle çıkılan ve) **sabit sabit** (ayaklar üzerinde yerleşmiş olan) **kazanları yapıyorlardı. Ey Dâvûd hânedânı!** (Bunca nimetlerimize karşılık) **şükür için** (sâlih) **amel**(ler) **de bulunun!/şükür amelinde bulunun!/ Zaten kullarımdan** (her hâline) **çokça şükreden** (ve şükrü nimet bilerek şükrettiğine de şükreden kimseler) **pek azdır!** *Heykel sanatı Süleymân (Aleyhisselâm)`ın şerî'atinde câizdi, cinler ona; bakır, mermer ve cam gibi malzemelerden; aslan, kartal ve akbaba heykelleri yapıyorlar ve tahtına yaklaşanlar onun heybetine kapılsın diye bu heykelleri tahtın aşağı tarafına ve üstüne, ayrıca merdiven basamaklarına koyuyorlardı. İnsanlar*

görerek ibadete hevesleri artsın diye de, peygamberlerin ve sâlihlerin ibadet ederkenki hallerini heykelleştirerek mescitler içerisine koyuyorlardı. Heykel yapma işi; adam öldürmek, zulüm ve yalan gibi aklen çirkin şeylerden olmadığı için, şeri`atlere göre hükmü değişebilen konulardandır. Ancak bizim şeri'atimizde kesinlikle haram olup, bunlarla uğraşanlar en şiddetli azap ile tehdit olunmuşlardır. (Ebussu'ûd, Âlûsî)

﴾14﴿ **Sonra, onun üzerine ölümü hük mettiğimizde,** (ruhunu kabzettik, fakat onun ölümünü anlayınca cin ler iş bırakır da, Mescid-i Aksâ'nın henüz devam eden inşaatı yarım kalır diye onu bastonuna yaslanmış bir halde bir sene sakladık. Bu süre zarfında cinler işe de vam ettiler, neticede) **onun ölümünü onlara ancak, asâsını sürekli yemekte olan o yerdeki bir canlı** (ve değneğinin kırılmasıyla yere düşmesine sebebiyet ve ren bir ağaç kurdu) **gösterdi. Böylece düştüğü zaman** (o âna kadar reislerinin gaybı bildiğini zanneden) **cinler iyice anladı ki, kendi leri**(ni yönetenler) **gaybı bilmekte olsaydılar,** (bunca zaman çalışan cinler) **o alçaltıcı azap içerisinde** (bu kadar uzun süre) **beklemezlerdi.**

﴾15﴿ **Andolsun ki; elbette Sebe'** (top lumu) **için, yer leşim yerlerinde gerçekten de** (Allâh- u Te`âlâ'nın kud ret ve nimetine delâlet eden) **büyük bir âyet vardı!** (Yurtlarının) **sağ-**(ından) **ve sol**(un)**dan** (doğru) **iki cennet** (gibi dizi dizi bağlar ve bostanlar vardı)**!** (Peygamberleri onlara:) **"Rabbinizin rızkından yiyin ve O'na şükredin!** (İşte burası) **tertemiz bir belde ve** (Rabbiniz, günahlarınızı çokça bağışlayan) **Ğafûr bir Rab!"**

﴾16﴿ **Fakat onlar** (şükürden) **yüz çevirdiler, Biz de o zorlu seli/o şiddetli yağmurun selini/ barajlar selini/**(baraj seddini oyan) **köstebek selini/Arim** (vâdisinin) **selini/ üzerlerine salıverdik ve iki cen netlerinin yerine onlara, ekşi/ acı/**

yemişli (ağaç larla dolu)**,** (acı) **ılgınlı ve Arabistan kirazından pek az bir şeye sahip iki bahçe verdik.**

﴾17﴿ **İşte nankörlükleri nedeniyle/**(kendi lerine gönderilen on üç peygamberi) **inkârları sebe biyle/ onları bununla cezalandırdık! Zaten Biz, son derece nankör/aşırı kâfir/ olandan başkasını** (bu şekilde) **cezalandırmayız!**

﴾18﴿ **Biz onlar**(ın bulunduğu Sebe' topraklarıy) **la, içlerine** (maddî ve manevî) **bereketler yerleştirdi ğimiz o** (Şâm-ı Şerîf) **karyeler**(i) **arasında, belirgin** (bir şekilde birbirinden görülebilen ve ana yollardan uzak ol ma yan) **nice kasabalar yarattık ve oralarda** (bulunan konaklar arasında) **yürüyüşü** (ve gidip gelmeyi) **takdir ettik.** (Böylece o konakları belli mesafe lere ayırıp, bir yerden sabah yola çıkanın kuşluk vakti diğer bir meskûn mahalle ulaşacağı, öğleden sonra yol culuk yapanın da, gün batımında ihtiyaçlarını kolayca temin edebileceği bir yere varacağı şekilde belirledik. Bu yüzden onlar azık taşımaktan da, tehlikelerden de kurtuldular. İşte o sırada bir peygamber vasıtasıyla Biz onlara:) **"Oralarda emin kişiler olarak geceler ve günler boyu seyahat edin!"** (buyurduk.)

﴾19﴿ **Derken onlar** (uzun süre mazhar oldukları ni metten usanıp: "Ticaret güzergâhımız daha uzak mesa felerde olsaydı, oralardan getirdiğimiz ürünler daha zevkli ve pahalı olurdu, bir de bineğimiz ve azığımızla fakirlere hava atardık!" diyerek kasabaların, ovalar ve çöllerle birbirinden ayrılmasını istemek üzere:) **"Ey Rabbimiz! Yolculuk** (yaptığımız sefer saha)**larımız arasında uzaklık meydana getir!" dediler ve böy lece kendi**(lerini azâba maruz bırakarak) **nefislerine zulmettiler. Biz de onları şaşkınlıkla konuşulup dinlenen birtakım havâdis** (ve efsaneler) **yaptık** (bu yüzden onlardan sonra gelenler, bir daha toplanamayacak şekilde dağınıklığa uğrayan herhangi bir

mil let hakkında: “Sebe’ kavminin nimetleri gibi darmada ğın oldular!” sözünü sarf eder oldular) **ve onları büs bütün bir parçalayışla paramparça ettik. İşte gerçekten de** (belâlara ve şehvetlere karşı) **çokça sabreden ve** (nimetlere karşı) **hakkıyla şükreden her bir** (imanlı) **kişi için elbette bu** (anla tıla)**n**(lar)**da pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

﴾20﴿ **Andolsun ki; elbette İblîs hakikaten** (“Âdem oğullarını kandırabilirim!” şeklindeki) **düşüncesini onlar üzerinde gerçekleştirdi/ doğru buldu/. Bu nedenledir ki, mümin ler den oluşan bir fırka dışında hepsi ona tamamen uydular.**

﴾21﴿ **Oysa onun onlar üzerinde hiçbir gücü bulunmamaktaydı. Ancak Biz âhirete inanmakta olanı, kendisi o** (âhiretin vukuu)**ndan büyük bir şüphe içe risinde bulunandan ayıralım diye/âhirete inanmak ta olanla, kendisi ondan büyük bir şüphe içerisinde bulunanı** (bildiğimiz gibi herkese de) **bil**(dir)**elim di ye/** (şeytanı onlara musallat ettik)**! Zaten senin Rabbin her şey üzerine** (gözcü ve yönetici olan bir) **Ha fîz’dir.**

﴾22﴿ (Rasûlüm! Sebe’ kavminin başına gelenleri iyi bilen o müşriklere) **de ki: “Allâh’ı bırakıp, o boş yere** (ilâhlıklarını) **iddia ettiğiniz** (Îsâ, Uzeyr, melekler ve cinler gibi) **kimseleri çağırın** (da, içine düştüğünüz dardan sizi kurtarsınlar)**! Onlar ne göklerde, ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye** (bile) **sahip olamaz lar. Zaten onlar için o ikisi**(nin yaratılışında da, mülki yetinde de, yönetimi)**nde de hiçbir ortaklık bulunma maktadır. O’nun** (gibi güçlü bir yaratıcı) **için onlar** (gibi âciz yaratıklar)**dan hiçbir yardımcı da olamaz!**

﴾23﴿ **O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun katında, kendisine** (şefaat etme hususunda) **izin verdiği o** (peygamberler, âlimler ve şehitler gibi sâlih) **kimselerden başkası için şefaat** (hakkı

yoktur, bu durumda herhangi bir kişi şe faat etmeye kalkışsa da kimseye bir) **fayda vermez.** (Dolayısıyla bâtıl ilâhlarınızın hiçbir yararını asla bek lemeyin!)**/O'nun katında, kendisine** (şefaat oluna bilmesi için) **izin vermiş olduğu o** (imanla ölmüş olan) **kimselerden başkasına şefaat faydalı olmaz!/** (İnsanlar mahşerde uzun süre deh şete kapılmış bir halde işin nereye varacağını bekleyip dururlarken,) **nihâyet** (Rabb'ü'l-izzet'in şefaat müsâadesiyle, şefaat edecek ve edilecek olanların) **kalplerinden** (tüm) **korku**(lar) **tamamen giderilince** (şefaat beklentisine gi renler, şefaat yetkisine sahip kişilere)**: "Rabbiniz ne şeyi buyurdu?" derler. Onlar da: "**(Müminlere şefaat izniyle alâkalı olarak) **hakk** (olan kelâm)**ı** (buyurdu)**! Zaten** (huzurunda değil şefaat, Kendisinden izinsiz hiçbir meleğin ve peygambe rin bile konuşamayacağı derecede ululuk ve büyüklük sahibi olan) **Aliyy de, Kebîr de ancak O'dur!" derler.**

﴿24﴾ (Habîbim! Müşriklere tevhîd gerçeğini itiraf et tirmek için) **de ki: "Göklerden ve yerden sizi sürekli rızıklandıran kimdir?"** (Onlar bunu bilseler de mah cup duruma düşmemek için sessiz kalabilirler. O zaman sen) **de ki: "Allâh'tır!** (Bütün nimetlerin sahibi olan Allâh'a iba det edenle, hiçbir şeye yaramayan cansız varlıkları O'na ortak edenler eşit olamayacağına göre,) **gerçekten de biz yahut siz** (iki fırkadan birimiz) **elbette büyük bir hidâyet üzeredir, ya da pek açık bir sapıklık içe risindedir!"**

﴿25﴾ (Rasûlüm!) **De ki: "Bizim işlemiş olduğumuz suçtan siz sorulma ya caksınız; sizin yapmakta ol duk larınızdan da biz sorulacak değiliz!"**

﴿26﴾ (Habîbim!) **De ki: "**(Kıyâmet günü) **Rabbimiz aramızı birleştirecek, sonra da** (hiçbir zulme mahal bırakmadan) **aramızda hak ile hüküm verecektir/** (haklıları cennete, haksız

larıysa cehenneme göndermekle) **ayrım yapacaktır/. Zaten** (en zor konulara varıncaya kadar her hususta açıklayıcı hüküm veren) **Fettâh da,** (kimin hakkında ne hüküm vereceğini hakkıyla bilen) **Alîm de ancak O'dur!"**

﴾27﴿ (Ey Nebiyy-i zî şânım!) **De ki: "O'na kattığınız o ortakları bana gös terin** (bakalım! Bu odunlar ve taşlar mı Rabbimin ortaklarıymış)**! Hayır!** (Bu âciz yaratıklar asla Rabbime ortak ola mazlar!) **Doğrusu Azîz ve Hakîm olan Allâh ancak O'dur.** (Şöyle ki; O'nun gücü sadece varlığı kendinden olan bir Zât'ta bulunabilir. O'nun yüce hikmeti de ancak Kendisi gibi her şeyi ilmiyle kuşatan bir Zât'a âit olabilir! Sizin taptıklarınızdaysa bu vasıflar ne arar?)**"**

﴾28﴿ (Rasûlüm!) **Biz seni** (Arap-Acem, siyah- beyaz ayrımı olmaksızın) **topluca bütün insan lara, ancak** (inananlar için) **ger çek bir müjdeleyici ve** (in kâr eden ler için) **tam bir uyarıcı olarak gönderdik. Lâkin in sanların pek çoğu** (bu gerçeği) **bilmez** (olduklarından, bu cehâletleri onları sana karşı gelmeye sürük)**ler** (durur)**.**

﴾29﴿ **Onlar** (sana ve ashâbına)**: "İşte bu** (kıyâmet kopacağına dâir) **vaad**(in gerçekleşmesi) **ne zaman dır? Eğer** (azâbın geleceğine dâir sözünüzde) **doğru kimseler olduysanız** (onu bize çabucak getirin)**!" diyorlar.**

﴾30﴿ (Habîbim!) **de ki: "Sizin** (kıyâ metle karşılaş manız) **için, vaad edilen öyle büyük bir gün vardır ki;** (vakti geldiğinde) **ondan bir an bile sona da kala mazsınız, öne de geçemezsiniz."**

﴾31﴿ **O** (şirk koşarak) **kâfir olmuş kimseler** (kendi kitaplarında senin vasıflarını ve dirilme konusunu bu lup bulmadıklarını kitap ehline sordular. Onlardan bu yönde müspet cevap alınca) **: "Ne işte bu Kur'ân'a, ne de onun önünde bulunan** (kitap)**lara**

asla inanmayacağız!" dedi(ler)**.** (Habîbim!) **Sen o zâlimleri, Rableri katında** (he sap vermek için) **durdurulmuşlarken bir görecek olsaydın! Onların bir kısmı diğer bir kısma söz çevirir de, o zayıf tutulmuş kimseler o büyüklük taslamış olan kişilere: "Siz** (bizi doğru yoldan engellemiş) **olmasaydınız elbette biz** (İslâm'a) **inanan kimseler olmuştuk." der.**

﴾32﴿ **O büyüklük taslamış olan kimseler o zayıf tutulmuş olanlara** (cevaben) **dedi ki: "Size geldikten sonra, o hidâyetten sizi biz mi engelledik? Doğrusu siz** (körü körüne taklitçiliği hi dâyete uymaya tercih eden) **suçlu kimselerdiniz!"**

﴾33﴿ **O zayıf görülmüş olan kimseler ise, o büyük lük taslamış olan kişilere** (karşı) **dedi ki: "Doğrusu** (bizi hidâyetten engelleyen kendi suçu muz değildi, bilakis) **gece ve gündüz**(ler) **deki hile** (ve tu zaklarınızla şirki süslü gösterecek faaliyetlerde bulunmanız bizi yoldan çıkardı) **ki; hani siz sürekli bize Allâh'ı inkâr etmemizi ve O'na eşler tanıma mızı emrediyordunuz!" Böylece onlar o** (korkunç) **azâbı gördüklerinde** (dehşete kapılarak ne yapacaklarını şaşırdılar da) **piş manlığı** (ve onun neticesi olarak ağlayıp el ısırmayı açıkça yapma imkânı bulamayınca gam ve kederlerini içlerinde) **gizlediler** (ve için için yandılar)**./Böylece onlar** (şiddetli) **azabı gördüklerinde** (daha fazla di renme imkânı bulamayıp) **pişmanlık açıkladılar./ Ama Biz** (onlara hiç acımayarak) **o kâfir ol muş** (kibirli) **kimselerin boyunlarına o** (ateşten) **buka ğıları geçirdik! Zaten** (kıyâmet günü) **onlar** (dünya dayken) **yapmakta bulunmuş oldukları** (kâfirlik ve günahlar gibi kötü) **şey**(lerin kazandıracağı azap ve işkence)**den başkasıyla ce za landırılmayacaklardır.**

﴾34﴿ **Biz herhangi bir memleket içerisinde bir uyarıcı göndermişsek, mutlaka oranın bol lukla şı martılan kişileri:**

“Gerçekten de biz, sizin kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şe yi inkâr edicileriz!” dedi(ler)**.**

﴿35﴾ (O kodaman kâfirler fakir müminlere) **dedi ler ki: “Mallar ve çocuklar bakımından biz** (sizden) **daha fazlayız!** (Böylece) **biz asla azap edilecek kim seler olmayız!”**

﴿36﴾ (Rasûlüm!) **De ki: “Şüphesiz benim Rabbim** (üstün hikmetine göre) **dilediği kimselere rızkı ge nişletir ve daraltır. Lâkin insanların pek çoğu** (bu gerçeği) **bilmez ler** (de, bu yüzden Allâh indindeki üstünlük ve düşük lük ölçüsünün zenginlik ve fakirlik olduğunu sanırlar)**.”**

﴿37﴾ **İman** (şartlarına şüphesiz bir şekilde itikat) **etmiş olan ve** (malını hayır yolunda harcayıp, evlâ dını İslâm üzere yetiştirerek) **sâlih bir amel işlemiş bulunan kimseler dışında; ne mallarınız, ne de ço cuklarınız asla sizi Bizim katımızda tam bir yaklaş tırmayla** (rızamıza) **yakınlaştıracak şeyler değildir. /Ne mallarınız ne de evlâdınız sizi asla Bizim katımızda bir yaklaştırmayla yakınlaştıracak şey ler olamaz. Lâkin iman etmiş ve sâlih bir amel iş lemiş olan müstesnâ** (, çünkü bu inanç ve ameli ona fayda verecektir)**!/ İşte onlar ki, yapmış ol dukları** (güzel) **şeyler sebebiyle katlanmış mükâfat sadece onlara âittir. Üstelik onlar o** (cennetteki yüksek ve değerli) **konaklar içerisinde** (her türlü korkulardan) **güvenli kimselerdir!**

﴿38﴾ **Ama o kimseler ki Bizim âyetlerimiz**(e “Şiir”, “Büyü” ve “Evvelkilerin masalları” gibi uygunsuz va sıflar yakıştırmakta ve müminlerin olanca açıklama gayretlerine karşılık, onları iptal) **hakkında** (kendi leriyle) **yarışırcasına koşturmaktadırlar** (bir de Bizden kurtulacaklarını sanmaktadırlar)**; işte onlar o** (dayanılmaz) **azap içerisinde** (sürekli kal mak üzere) **hazır kılınmış kimselerdir.**

﴾39﴿ (Habîbim!) **De ki: "Gerçekten de benim Rab bim** (is te diği zaman) **kullarından dile diğine rızkı genişletir ve** (dilediğinde) **yine ona daraltır. Ama** (hayır yoluna) **herhangi bir şey harcarsanız, O onun yerine** (kat kat fazlasıyla) **bedelini verir. Zaten** (tüm rızıkları yaratan sadece Allâh olduğundan,) **rızık veren** (ve geçim temin eden)**lerin en hayırlısı ancak O'dur!"**
Nitekim emrindekileri yediren bir padişah yahut işçilerini geçindiren bir zengin veya çoluk çocuğuna rızık getiren bir ev reisi, ancak Allâh-u Te`âlâ'nın rızkıyla onları geçindirmektedir, bu nedenle de sebebiyetten öte geçememektedir. Allâh-u Te`âlâ bazılarına göndereceği rızıkları diğer bir kısmın elleriyle ulaştırmaktadır. Dolayısıyla rızıkları da, rızıklandırılanların o rızıklarla faydalanmaları için gerekli sebepleri de yaratan gerçek râzık ancak Allâh-u Te'âlâ'dır.
﴾40﴿ (Allâh-u Te`âlâ'nın) **o** (önderleri, uyuntuları ve Kendisi dışında tapı)**n**(ılan)**ları hep birlikte** (huzuruna toplayıp) **haşredeceği, sonra da meleklere: "İşte şunlar, özellikle size mi ibadet etmek teydi ler?" buyuracağı gün** (olacakları hiçbir söz tam mana sıyla açıklayamaz)**!**
﴾41﴿ (O zaman melekler:) **"**(Sana ortak koşulmaktan) **tenzîh Sana! Bizim** (gerçek) **Velîmiz** (ve dostumuz) **onlar değil, ancak Sensin! Doğrusu onlar** (putlara taparlarken, aslında onlara tapmayı kendilerine süslü gösteren ve ibadetleri esna sında putların içine girerek onları gerçekte kendilerine taptıran şeytanlara ve) **cinlere tapmaktaydılar!** (Müş riklerin) **pek çokları o** (şeyta)**nlara inanıcı** (olarak tapmakta) **ydılar!" derler.**
﴾42﴿ (Bunun üzerine Mevlâ Te'âlâ onlara tapanların ümidini büsbütün kırmak için meleklere hitaben:) **"İşte bugün bir kısmınız diğer bir kısım için ne bir fayda** (sağlama)**ya, ne de**

bir zarar(dan kurtarma y)**a sahip olamaz!"** (buyurur.) **Böylece o** (meleklere taparak) **zâlim olmuş kimselere: "**(Dünyadayken) **kendisini yalanlamakta bulunmuş olduğunuz o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbını tadın** (bakalım)**!" bu yururuz.**

﴾43﴿ **Âyetlerimiz onlara açık seçik bir halde art arda okunduğu zaman: "İşte bu** (Muhammed)**, sizi babalarınızın tapmak ta olduğu şeyler**(e ibadet etmek) **den engellemek isteyen bir adamdan başkası değildir!" dediler. Ayrıca: "İşte bu** (Kur'ân) **ancak uydurul**(up Allâh'a yakıştırıl)**an bir yalandır!" dediler. Bir de o kâfir olmuş kimseler, kendilerine gel diği anda** (hiç düşünme ihtiyacı dahi hissetmeden) **o hak olan Kur'ân) için: "İşte bu apaçık bir büyüdür!" dedi**(ler ve böylece büyük bir çelişki sergilediler)**.**

﴾44﴿ **Biz o** (müşrik ola)**nlara kitaplar vermemiş tik ki, onları ders olarak oku**(rken, putların Allâh-u Te`âlâ'nın ortağı olduğuna dâir onlarda bir bilgi bul) **sunlar, senden önce onlara** (şirk koşmamaları hâlin de onları azapla tehdit eden) **hiçbir uyarıcı da gön dermemiştik!** (Hal böyleyken, şirkin doğruluğunu ve bundan do layı azâba düşmeye ceklerini hangi delile dayandır mak tadırlar?)

﴾45﴿ **Onlardan önceki kimseler de** (peygamber lerini) **yalanlamıştı. Hâl bu ki bunlar onlara vermiş olduğumuz** (güç, kuvvet, zenginlik, uzun ömür ve mal-mülk gibi) **şeylerin onda birine bile/binde birine dahi/ ulaşamamıştırlar. İşte onlar Benim elçileri mi yalanlamıştılar! Peki** (bunca güçlerine rağmen) **Benim** (onları) **tanıma**(yıp yıkıma uğrat)**mam nasıl olmuştu?** (O halde seni inkâr eden zavallılar imana gelsinler de, bu gibi belâlara çarpılmaktan sakınsınlar!)

﴾46﴿ (Habîbim! Sen onlara) **"Ben size ancak bir şey le öğüt vermekteyim ki o da;** (iz diham nedeniyle fikirler ve sözler

karışmasın diye benim huzurumdan topluca değil de) **ikişer ikişer ve teker teker Allâh için kalk**(ıp, kalben ve fikren toplan)**manız, sonra da** (benim gibi üstün akla sahip olan) **arkadaşınızda hiç bir delilik bulunmadığını iyice düşünmenizdir." de!** (Evet! Gerçekten de) **o** (yakî nen bilip tanıdığınız zât) **ancak, pek şiddetli bir azâbın öncesinde sizin için** (gönderilmiş) **önemli bir uyarıcıdır.**

﴾47﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "**(Ben tebliğime karşılık) **siz den** (hiçbir ücret istemedim, ama Ehl-i Beyt'imi sev menizle alâkalı) **herhangi bir karşılık istemişsem, o sizin içindir!** (Zira benim ve onların şefaati yine size yarayacaktır!) **/Sizden herhangi bir ücret istemişsem, o sizin olsun!/Benim ecrim ancak Allâh'a âittir! Zaten O, her şey üzerine** (hakkıyla şâhit olan, dolayısıyla da benim doğruluğumu ve hâlis niyetimi bilen bir) **Şehîd'dir."**

﴾48﴿ (Ey Nebiyy-i zîşânım!) **De ki: "Şüphesiz o hakk** (olan kitaplar)**ı** (kulları içerisinden seçtiği peygamber lerine) **benim Rabbim indirmektedir/ hakkı** (bâtıl üzerine) **benim Rabbim atıverir** (de, böylece bâtılı ortadan kaldırır)**/o hakk** (olan İslâm)**ı** (yeryüzünün köşe bucak her tarafına) **Rabbim atar** (da, böylece onu dünyaya yayar)**/!** (O Rabbim, kimsenin bilmediği) **bütün gaybları hakkıyla bilendir!"**

﴾49﴿ (Habîbim!) **De ki: "Hak** (olan İslâm, tevhîd ve Kur'ân-ı Kerim sana Rabbinden) **geldi. Artık bâtıl** (olan küfür ve şirk) **yeni bir şey de ya pamaz,** (eskiden yaptığı yıkımı) **geri de getiremez!** (Çünkü İslâm'ın gelişiyle onun eseri bile kalmamıştır.)**"**

﴾50﴿ (Rasûlüm!) **De ki: "Eğer ben** (hak tan) **sapar sam, ancak kendi aleyhime sapıtmış olurum! Hidâyet bulursam da, Rabbimin bana vah yet miş olduğu şeyle** (doğru yolu bulurum)**! Gerçekten o** (benim Rabbim)**,** (sapıtan ve hi dâyet

bulan herkesin ne dediğini hakkıyla işiten bir) **Semî'dir,** (bana da size de şah damarımızdan da ha yakın olduğundan, gizliaçık her yaptığımızın karşılığını verecek bir) **Karîb'dir."**

﴾51﴿ (Habîbim!) **Hani o** (kâfirlerin, Be dir'de gebertilirken, ölüm ânında ve kabirden diriltilir ken) **deh şete kapıldıkları ânı bir görecek olsaydın**(, elbette çok müthiş bir manzarayla karşılaşmış olurdun)**! Artık** (Allâh-u Te`âlâ'nın azâbından) **hiçbir kaçış** (imkânı) **yoktur ve onlar pek yakın bir yerden yaka lan**(arak, Bedir sahrasından Kalîb çukuruna, yerin üs tünden altına ve mahşerden cehenneme atıl)**mışlardır!**

﴾52﴿ (Azabı gördüklerinde:) **"Biz O** (Allâh-u Te'âlâ'ya, Muhammed (Sal lâl lâhu Aleyhi ve Sellem)**`e ve Kur'â)na iman ettik!" dediler. Ama** (kendileri âhi retteyken, dünya gibi) **pek uzak bir yerden** (imanı) **kolayca alabilmek nerede onlar için?**

﴾53﴿ **Oysa daha önce** (dünyada Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e iman etme imkânına sahipken) ger çekten onu inkâr etmişlerdi. Ama onlar** (Allâh'a or tak koşuyorken, meleklerin dişi olduğuna inanıyorken, Ra sûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e bü yücülük isnat ediyorken ve tehdit edildikleri azâbı kesinlikle redde diyorken, doğru bilgiye) pek uzak bir yönden** (ger çek yüzü kendilerince) **gizli olan** (bu gibi) **şey** (ler)**e** (rastgele) **atış yapıyorlardı!**

﴾54﴿ (İşte) **böylece onlarla, istemekte oldukları o** (dünyaya dönüş, makbul iman, Allâh'a itaat ve tev beyle cehennemden kurtuluş gibi) **şeyler arasına** (âhirette) **engel konmuştur. Tıpkı daha önceki benzer** (ümmetlerin kâfir) **le rine yapıldığı gibi! Şüphesiz ki onlar** (da bunlar gibi)**, çok huzursuz edici pek büyük bir şüphe için deydiler.**

OTUZBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Fâtır

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 45 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Bütün hamdler, o göklerin ve yerin örneksiz yaratıcısı, melekleri ikişer, üçer ve dörder kanat lar sahibi elçiler kılıcı olan Allâh'a mahsustur! O, yaratışta dilediğini artırır.** (Nitekim Cibrîl (Aleyhisselâm)**`a altı yüz kanat vermiştir ki; melekler, mertebe ve görevlerine göre, kendilerine verilen bu kanatlar vasıtasıyla, Allâh-u Te`â lâ'nın emirleri doğrultusunda çabucak hareket ederler ve gökten yere inip çıkarlar. Yine böylece dilediği kullarına güzel yüz, güzel ses, uzun boy, düzgün âza, güç kuvvet, anlayış üstünlüğü, güzel saç, güzel yazı, güzel göz, isâbetli görüş, mümin lerin kalplerinde sevilmek ve cömertlik gibi artı meziyetler verir.) Şüphesiz ki Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾2﴿ **Allâh insanlara** (sıhhat, zenginlik, ilim ve nü büvvet gibi) **herhangi bir rahmet açarsa, artık onu tutacak** (ve sahibine ulaşmasını engelle ye cek) **hiçbir kimse yoktur! Ama neyi de tutarsa, artık O'nun** (engellemesinin) **ardından onu salıverecek hiçbir kimse de yoktur!** (Hiçbir engel tanımaksızın dilediği şeyi yerine getirme gücüne sahip olan) **Azîz de,** (gön derdiği ve engellediği her şeyi ilim ve hikmet üzere yapan) **Hakîm de ancak O'dur!**

﴾3﴿ **Ey insanlar! Allâh'ın sizin üzerinizde bulunan** (bunca) **nimet**(ler)**ini hatırlayın! Allâh'tan başka bir yaratıcı var mıdır ki,** (yağmur yağdırarak ve ürünler bitirerek) **sizi gökten ve yer den rızıklandırabilsin? O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur!**

(Yaratıcınız ve rızıklandırıcınızın sadece Allâh olduğunu bildiğiniz halde) **hâlâ nasıl** (tevhîd ve dirilme inancından uzak laştırılıp, şirk ve inkâra) **çevrilebiliyorsunuz?**

﴾4﴿ **Onlar seni yalanlıyorlarsa, senden önce de nice kıymetli rasûller gerçekten yalanlanmıştır. Bütün işler ancak Allâh'a dön dürülecektir!**

﴾5﴿ **Ey insanlar! Şüphesiz Allâh'ın** (, kullarını diril tip hesaba çekeceğine dâir) **vaadi** (değiştirilmesi dü şü nü le meyecek) **bir haktır! Artık o en alçak** (dünya) **hayat**(ı) **sa kın ha sizi aldat**(arak geçici keyiflerine meftun bırakıp, Allâh'a karşı mesuliyetlerinizi yerine getirmekten ve O'nun katındaki mükâfatları kazanmaktan alıkoy)**masın! O son derece aldatıcı olan** (şeytan) **da sakın ha sizi** (günahlara sürükleyip "Ne yaparsanız yapın,) **Allâh** (sizi affeder, zaten O son derece affedicidir!" gibi laf lar) **ile aldatmasın!**

﴾6﴿ **Gerçekten şeytan sizin için** (eski ve) **büyük bir düşmandır. Öyleyse siz de onu bir düşman edinin** (de, inanç ve amellerinizin hiçbirinde ona uymayıp, hakîki dostunuz olan Allâh-u Te`âlâ'ya itaat edin)**! O, taraftarla rını ancak o son derece tutuşturulmuş ateşin arka daşlarından olmaları için** (nefsin arzusuna uymaya) **davet etmektedir.**

﴾7﴿ **O** (şeytanın davetine icâbet ederek) **kâfir olmuş kimseler; pek şiddetli büyük bir azap sadece on lara aittir! Ama o kimselerki** (Rahmân'ın da ve tine icâbet ederek) **iman** (şartlarına şüphesiz bir şekilde itikat) **etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemişlerdir; pek büyük bir bağışlanma ve çok büyük bir mükâfat da sadece onlar içindir.**

﴾8﴿ **Hiç o** (kötülükten sakınıp iman ve amel-i salihi tercih eden) **kişi** (o kimseyle eşit) **mi**(dir) **ki,** (şirk gi bi) **kötü amel**(ler)**i**

(şeytan tarafından can çekici bir hâle getirilerek) **ona süslü gösterilmiştir de, bu ne denle o onu güzel bir şey olarak görmüştür.** (Şey tanın süslemesiyle bir kişinin çirkini güzel görmesi uzak görülemez.) **Çünkü şüphesiz Allâh** (yanlış yolu seçtiğini bildiği için, saptırmayı) **dile diği kimseyi dalâlete düşü rür,** (hidâyeti seçtiğini bildiği için doğru yola iletme yi) **dilediği kimseyi de hidâyete erdirir. Öyleyse se nin** (değerli) **nefsin onlar**(ın inanmamaların)**a karşı birtakım üzüntülere** (kapılıp) **gitmesin! Muhak kak ki Allâh onların sanat hâline getirerek yapmakta oldukları şeyleri** (hakkıyla bilip karşılığını vere cek olan bir) **Alîm'dir.**

﴿9﴾ **Allâh'tır ancak O Zât ki; rüzgârları gönder miştir de, onlar hemen bir bulutu harekete geçi rirler. Sonra Biz onu** (kuraklıktan dolayı) **ölü bir** (halde bulunan) **beldeye sevk etmişizdir de, ölümünün ardından o toprağı onun** (yağdırdığı yağmur)**la he men diriltmişizdir. İşte** (ölümlerinin ardından kulları) **diriltmek de ancak böylece** (kolay bir şekilde gerçekle şecek)**dir.**

﴿10﴾ **Her kim izzet** (ve şeref) **arzulamakta olduy sa,** (âciz putların kapısını bıraksın da, her şeye gücü yeten Allâh'a itaat etsin. Zira) **izzetin tamamı bütü nüyle ancak Allâh'a âittir!** (Tevhîd, tes bîh, tahmîd ve tekbîr gibi) **o pâk sözler ancak O**(nun kabul maka mı)**na yükselir.** (Namaz, oruç, hac, zekât gibi) **o salih amel ise, onu da** (ancak) **o** (tevhîd kelimesi) **yükseltir.** (Zira imansız hiçbir amel kabul görmez.)**/O sâlih amel ise, onu** (o zikirlerin değerini) **o yükseltir.** (Farzları terk eden bir müminin yaptığı zikirler amel defterine yazıl maktaysa da, tam manasıyla bir makbûliyet farzlar eda edilmeden hâsıl olmaz.)**/ Ama o kimseler ki** (Dârün-nedve'de toplanıp, İslâm'a karşı) **o kötü hileleri kurmaktadırlar;** (daya nılamayacak çok

şiddetli büyük bir azap özellikle onlar içindir. İşte (Allâh'ın mekri değil de) **onların tuza ğı,sadece o bozulacak** (ve önünde sonunda etkisiz kalacak)**tır!**
﴾11﴿ **Allâh sizi**(n babanızı, kuru-kara) **bir toprak tan, sonra** (onun neslini, meni diye bilinen) **sâfî azı cık bir sudan yaratmış, daha sonra sizi** (erkekler ve dişiler hâlinde) **birtakım eşler yapmıştır. O'nun ilmiyle** (ve sonsuz bilgisi dâhilinde) **olmak sızın hiçbir dişi yüklenemez ve doğuramaz! Uzun ca yaşatılan hiçbir kimsenin ömrü uzatıl**(arak akra nından fazla yaşa)**maz, onun ömründen bir şey de eksiltil**(erek diğerlerine göre kısa bir ömür sür)**mez ki,** (bütün bunlar Levh-i Mahfûz nâmındaki) **bir Kitap'ta** (kayıtlı) **bulunmasın! İşte gerçekten de bu**(nca hâdi senin bir kitapta kaydı)**, Allâh'a göre pek kolaydır!**
﴾12﴿ **İki deniz eşit** (olmadığı gibi, müminle kâfir de denk) **olmaz! İşte bu** (ırmaklar) **tatlıdır, susuzluğu gidericidir/serinlik vericidir/ içimi pek kolaydır! İşte şu** (denizler) **ise tuzludur, çoraktır/çok ha râret vericidir/çok acıdır/! Her birinden de taptaze bir et yemektesiniz ve** (inci, mercan gibi) **pek değerli bir süs eşyası çıkar maktasınız ki, onları da** (takı olarak) **giymektesiniz.** (Ey insan!) **Sen gemileri onun** (o her iki denizin) **içerisinde yara yara akıp giderlerken görürsün! Tâ ki siz O'nun lütfundan** (nasibinizi) **arayasınız, bir de ola ki siz** (mazhar kılındığınız nimetlerin hak kını ödemek için İslâm'a girip ibadette bulunarak Ken disine) **şükredesiniz** (diye Allâh-u Te`âlâ bunları yaratmıştır)**!**
﴾13﴿ **O,** (gündüzü uzatıp geceyi kı sal tarak) **geceyi gündüze girdirmek te,** (geceyi uzatıp, gündüzü kısal tarak) **gündüzü**(n saatlerini) **de geceye girdirmek tedir; güneşi ve ayı da** (sizin istifâdeniz için) **emre âmâde kılmıştır. Her biri** (günlük, aylık ve

yıllık, bir de kıyâmete kadarki tüm devrelerini tamamlamaları için) **adı konmuş bir süreye kadar** (burçlarında ve yörün gelerinde) **sürekli ve süratlice akıp gitmektedir. İşte rabbiniz olan Allâh ancak bu** (eşsiz fiilleri sadece Kendisi yapabilen bir Kayyûm)**dur. Mülk** (ve saltanat) **sadece O'na mahsustur.** (Ey müşrikler!) **O'nu bırakıp da tapmakta oldu ğunuz o kimseler ise, bir hurma çekirdeğinin za rın**(ı yapma imkânın)**a dahi sahip olamazlar.**

﴾14﴿ (Başınız sıkıştığında Allâh'ı bırakıp) **onlara dua edecek olsanız, yakarışınızı işitemezler!** (Farz-ı muhâl) **duyacak olsalar da,** (ne sözle, ne de fiilen) **size hiçbir cevap veremezler! Kıyâmet günündey se** (şefaat bir yana: "Siz asla bize tapmıyordunuz!" diyerek, onları Allâh-u Te`âlâ'ya) **ortak koşmanızı reddedecekler.** (Ey Habîbim ve ey dinleyen insan! Her şeyin iç yü zünü hakkıyla bilici bir) **Habîr** (olan Rabbin) **gibi hiç kimse sana** (gerçekleri) **haber veremez!**

﴾15﴿ **Ey insanlar! Allâh**(ın dünyada rızık ve âfiye tine, âhirette ise O'nun mağfiret ve lütfuna her şeyden fazl)**a muhtaç olanlar ancak sizsiniz!** (Zira varlığınız ve yaşamınız O'na bağlı olduğundan, her nefeste, her düşünüşte ve her bakışta sadece O'na muhtaçsınız!) **Allâh ise;** (hiçbir şeye muhtaç olmayıp, tüm yaratıklara nimetler yağdıracak yegâne zenginliğe sahip olan) **Ğaniyy de,** (övgüye lâyık üstün sıfatların tümünün sahibi olması hasebiyle, kimse hamdetmese de, bütün hamdler Kendisine mahsus olan) **Hamîd de ancak O'dur.**

﴾16﴿ **O dilerse sizi**(n gibi müşrikleri in kârları sebe biyle helâk ederek) **giderir de,** (yerinize, sizin tanıyıp bilmediğiniz, sizden daha itaatkâr) **yepyeni yaratık lar getirir!** (Çün kü O hiçbir işinde size muh taç değildir.)

﴾17﴿ **İşte bu** (şekilde sizi helâk edip yerinize başkalarını yaratması)**, Allâh'a göre hiç de zor bir şey değildir!** (Zira O, meydana gelmesini dilediği her hangi bir şeye sadece "Var ol!" buyurur.)
﴾18﴿ **Hiçbir** (günah) **taşıyıcı**(sı) **diğerinin yükünü taşımayacaktır.** (Saptırıcı önderlerin, dalâlete sevk ettikleri kimselerin suçlarını yüklenmeleri ise, kendi fiilleri olan saptırma suçunun vebalini taşıma anla mına geldiğinden, yine herkes kendi yükünü yüklen miş olacaktır.) **Ağır** (günah) **yük**(lerini) **yük len miş bir kimse** (bir başkasını) **o yükün**(den bir şey yüklenmey) **e çağıra cak olsa ve o** (çağrılan)**,** (anası, babası, oğlu ve kızı gibi) **yakınlık sahibi biri de olsa, on**(un günahla rın)**dan hiçbir şey ona yükletilmez!** (Habibim!) **Sen** (ne kadar vaaz etsen de) **ancak o kimseleri uyara**(rak etkileye)**bilirsin ki, onlar Rab lerin**(in rahmetine aldanmayıp, azâbını görmedikleri halde ve insanların görmedikleri yerlerde dahi Kendi sin)**den gıyâben korkmaktadırlar ve o** (farz) **namaz** (lar)**ı** (vakti vaktine) **hakkıyla kılmıştırlar.** (Çünkü senin korkutmalarından yararlanacak kimseler ancak onlardır.) **Ama her kim** (bu uyarılardan etkilenerek, emir leri tutup yasaklardan kaçmak sûretiyle günah kirle rinden) **çokça temizlenirse, o ancak ken di si**(nin men faati) **için iyice temizlenmiş olur.** (Sonunda) **varış ancak Allâh'a** (olacak)**dır.** (İşte o zaman dünyada arınmış olan lar mükâ fatla rını bulacaktır.)
﴾19﴿ (Kalp gözü) **kör** (olduğu için ibadetin kime ya pılacağını bilmeyen müşrik ve câhil kimsey)**le,** (İlâhı nın bir olduğu gerçeğini) **gören** (mümin ve âlim kişi) **bir olmaz!/A'mâ** (olan put) **ile, Basîr** (olan Allâh-u Te`âlâ) **eşit olmaz!/**
﴾20﴿ **O** (türlü türlü kâfirlik ve sapıklık) **karanlıklar**(ıy)**la, o** (iman ve tevhîd) **nur**(u) **da** (eşit) **değildir!**

﴾21﴿ **O** (koyu) **gölge**(liğe sahip cennet) **ile, şiddetli harâret**(iyle yakıp kavuran cehennem) **de/gece esen sıcak yel de/** (denk) **değildir!**
﴾22﴿ **O** (İslâm'a giren ve dînî ilimleri tahsil eden) **di rilerle, o** (kâfirlikte ve câhillikte ısrar eden) **ölüler de müsâvi olmaz! Şüphesiz Allâh dilediğine** (hakkı) **işittirir** (ve âyet lerini anlama kabiliyeti vererek onu hidâyete muvaf fak kılar)**! Sen ise kabirlerde**(ki ölüler konumunda) **bulunan** (kâfir) **kimselere** (doğruları) **asla işittirici olamazsın!** (Allâh-u Te`âlâ, irâde ve kudretlerini hidâyet bulma yönünde sarf edeceğini bildiği kişilere senin vaazla rından öğütlenme şuûru ihsân eder, ama tabiî ki sen bu bilgiye sahip olmadığın için, ölüler gibi işitemeyen mühürlü kâfirlerin imana gelmeleri yönünde gayret sarf etmektesin.)
﴾23﴿ **Sen ancak büyük bir uyarıcısın!** (Dolayısıyla elçiliğini tebliğden başka bir mesuliyetin yoktur. Hakkı kabul ettirmek senin görevin değildir.)
﴾24﴿ **Muhakkak Biz seni** (iman edip itaat edenlere) **büyük bir müjdeleyici ve** (inkâr edip isyan edenlere) **önemli bir uyarıcı olarak hak** (ve hakikat) **ile bir likte gönderdik! Zaten hiçbir ümmet yoktur ki içerisinde bir uya rıcı** (peygamber ya da âlim gelip) **geçmiş olmasın!**
﴾25﴿ (Habîbim!) **Eğer o** (Yahudi ve müşrik ola)**nlar seni yalanlıyorlarsa,** (bu seni mahzun etmesin, zira) **gerçekten onlardan önceki kimseler de** (peygam berlerini) **yalanlamıştı .** (Hâlbuki) **rasûlleri onlara apaçık mû cizeler,** (İbrahim (Aleyhisselâm)**`a ve diğer bazı nebîlere verilen suhuf gibi, vaaz u nasihatlerle dolu) sahîfeler ve** (Tevrât'la İncîl gibi, şerî`at hükümleri içeren) **nur saçıcı kitap**(lar) **getirmiş**(ler)**di.**

﴾26﴿ **Sonra Ben o kâfir olmuş kimseleri** (dayanılmaz azâbımla) **yakalamıştım! Peki,** (bunca güçlerine rağmen) **Benim** (onları) **ta nıma**(yıp, yıkıma uğrat)**mam nasıl olmuştu?** (O halde seni inkâr edenler de bundan ibret alsınlar!)
﴾27﴿ (Habîbim!) **Görmedin mi ki; gerçekten Allâh gökten bir su indirmiştir de, Biz onun sebebiyle renkleri farklı/**(nar, elma, incir ve üzüm gibi) **türleri değişik/ birçok ürünler çıkarmışızdır. Dağlardan da renkleri değişik olan öyle yollar vardır ki beyazdırlar, kırmızıdırlar ve siyah siyah dırlar./Dağlardan da** (sertlik-yumuşaklık yönün den) **türleri değişik olan, beyaz, kırmızı ve siyah simsiyah yollar vardır./**
﴾28﴿ **İşte insanlardan,** (yeryüzünde) **hare ket edebilen canlılardan ve davarlardan da böy lece renkleri/türleri/ de ği şik olanlar vardır! Kulları içinden ancak âlimler Allâh'tan korkar!** (Zira korkmanın şartı; korkulanın kendisini, vasıflarını ve işlerini bilmektir. Dolayısıyla Allâh-u Te`âlâ'dan en çok sakınanlar, elbette ki O'nun Zât'ı, sıfatları ve fiil leri hakkında en çok ilme sahip olanlardır.) **Şüphesiz ki Allâh** (Kendisine karşı gelmekte ısrarcı olanları cezalandırma gücüne sahip bir) **Azîz'dir;** (isyandan tevbe edenlerin günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur.**
﴾29﴿ **O kimseler ki Allâh'ın ki tabını art arda oku** (yup hüküm lerini uygula)**maktadırlar,** (özellikle de) **o** (farz) **namaz**(lar) **ı hakkıyla kılmıştırlar ve ken di lerini rızıklandırdığımız şeylerden** (yerine göre) **gizli ve âşikâr olarak infakta bulunmuşturlar; ger çekten de onlar öyle** (sonsuz ve) **büyük bir ticâreti ummaktadırlar ki, o asla ke sâda uğramayacaktır.**
﴾30﴿ **Tâ ki O** (Allâh) **onlara karşılıklarını tastamam versin ve fazlı** (ihsânı)**ndan kendilerine** (şe fâat hakkı vererek, kalplerini genişleterek, sevaplarını katlayarak ve kıymetli cemâline

baktırarak) **artırma da bulunsun. Çünkü muhakkak O,** (itaatkârların ara sıra yaptık ları yanlışları çokça bağışlayan bir) **Gafûr'dur;** (yaptık ları az bir iyiliğe bile kat kat mükâfat veren bir) **Şe kûr'dur.**

﴾31﴿ **Öncesinde bulunan** (Tevrât ve İncîl gibi kitap) **ları doğrulayıcı olarak sana vahyetmiş olduğumuz o kitap hakkın** (ve gerçeğin) **ta kendisidir. Şüphesiz ki Allâh elbette kullarını**(n yaptıklarının iç yüzlerinden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir;** (her şeyi hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.** (İşte senin tüm hallerini hakkıyla bilen O Allâh-u Te`âlâ seni böyle bir kitabın vahyine mazhariyete ehil görmüştür.)

﴾32﴿ (Habîbim! Senden) **sonra o ki taba, kulla rımız arasından seçmiş olduğumuz** (sa hâbe- i kirâmı ve kıyâ mete kadar gelecek ümmet- i Mu hammed'i, özel likle de) **o** (âlim) **kişileri vâris kıldık. Artık onların içerisinden** (Kurân`ı Ke rîm'le amel etme konusunda gevşeklik yaparak) **kendi nefsine zulmeden vardır, onlardan kimi** (iyi ve kötü amel leri birbirine karıştırsa da ekseriyetle iyi amele muvaf fak olup) **orta yollu gidicidir, onlardan bir kısmı da, Allâh'ın izni** (ve kolaylaştırması) **ile** (yapılmış) **olan hayırlar**(ı) **sebebiyle** (sevap ve cennete doğru) **öne geçicidir. İşte ancak bu** (Kur'ân-ı Kerîm'e vâris kılınmak)**, pek büyük bir lütfun ta kendisidir! Nitekim Kur'ân ehli olan bir kişi; hayırlarda öne geçmişse, cennete de hesapsız olarak en önce girecektir. Sevabı günahı denk gelecek şekilde orta giden kişi; Rasûlûllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in ve Kur'ân'ın şefâatiyle cennete girecek ve kolay bir muhâsebeye tâbi tutulacaktır. Günahları ağır basan kimselerse; kurtuluştan ümit kesecek derecede ağır muhâsebelerin ardın dan, kendilerine erişen İlâhî rahmetle cennete dâhil olacaklardır!**

﴾33﴿ **O** (ebedî ikametgâh olan) **Adn cennetleri ki;** (mertebelerine göre hepsi de) **oraya gireceklerdir. Orada** (dirseklerine kadar) **altından bileziklerle ve** (en aşağı bir incisi bile doğuyla batı arasını parla tan) **incilerle** (bezenmiş taçlarla) **süslendirilecek lerdir. Oradaki elbiseleri ise hâlis bir ipektir!**

﴾34﴿ (Cennete girenler) **demişlerdir ki: "Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki,** (ölümün zorluğu, cehenneme girme tehlikesi, ibadetlerin reddolunma korkusu, neyle karşılaşılacağı endişesi, geçim derdi, nimetlerin elden çıkma kederi, kalplerin kötüye döndürülme sıkıntısı, şeytan korkusu ve cen netten ayrılma tehlikesi gibi) **tüm üzüntüleri bizden gidermiştir! Gerçekten Rabbimiz elbette** (çok da olsa tüm suçları bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (az da olsa taatları kabul buyuran bir) **Şekûr'dur.**

﴾35﴿ **O Zât ki;** (biz lâyık olduğumuz için değil, sadece Kendi lütfundan ve) **fazlından dolayı bizi o** (ebediy yen kalacağımız) **yerleşim yurduna kondurmuştur.** (Artık) **orada bize hiçbir yorgunluk da dokunma yacaktır, orada bize hiçbir usanç da değmeyecektir!"**

﴾36﴿ **Ama o kimseler ki kâfir olmuşlardır; cehen nem ateşi özellikle onlara âittir! Aleyhlerine** (ikinci bir ölümle) **hüküm verilmez ki ölsünler** (de cehennem azâbından tü müyle kurtul sunlar)**! Onun azâ bından en ufak bir şey de onlar dan hafifletilmez** (ki biraz olsun dinlenebilsinler)**! İşte aşırı derecede kâfir/son derece nan kör/ olan herkesi** (daha aşağısıyla değil,) **ancak böyle** (feci bir cezayla) **cezalandıracağız!**

﴾37﴿ **Onlar orada: "Ey Rabbimiz!** (Düştüğümüz bu azaptan) **bizi çıkar**(ıp dünyaya geri döndür) **ki** (evvel ce) **yapmakta bulunmuş olduğumuz o** (kötü) **şey** (ler)**den başka olan salih**

bir amel işleyelim!" fer yadıyla yardım isteyeceklerdir. (Dünyanın ömrü kadar uzun bir süre bağrışmala rının ardından Allâh-u Te`âlâ onları:) **"Biz sizi o kadar yaşatmadık mı ki, iyice öğütlenmiş olan bir kimse, o** (zaman zarfı)**nda tam bir öğüt alabilirdi. Üstelik size** (peygamber, Kur'ân, yaşlılık ve yakın ların ölümü gibi) **o uyarıcılar da gelmişti. Öyleyse** (bu azâbı) **tad**(maya bak)**ın! Artık** (sizin gibi kâfir olan) **o zâlimler için hiçbir yardımcı yoktur!"** (diye azarlayacaktır.)

﴾38﴿ **Muhakkak ki Allâh göklerin ve yerin** (kimse tarafından bilinmeyen tüm) **ğayb**(lar) **ını bilicidir! Zira şüphesiz ki O, göğüslerin sahip olduğu şey**(le r)**i** (kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inanç ları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾39﴿ (Ey insanlar!) **Ancak O'dur O Zât ki,** (asır be asır ölenlerinizin yerine yenilerinizi getirerek) **sizi ye rin halifeleri yapmıştır/**(dünyayı istediğiniz şekilde yönetme imkânı vererek) **sizi yer**(yüzünde Allâh-u Zü'l-celâl)**in halifeleri kılmıştır/! Artık kim** (bu nimeti hiçe sayarak) **kâfir olursa, onun inkârı**(nın vebâli) **ancak kendi aleyhinedir! Zaten inkârları, Rableri katında o kâfirleri ancak büyük bir gazap** (ve kızgınlık) **bakımından artırır. Böylece o kâfirleri, inkârları ancak büyük bir zarar** (ve ziyan) **bakımından artırmış olur** (ki, bu tehditlerin biri bile insanı helâk etmeye yeter)**!**

﴾40﴿ (Habîbim! İlâhlığa hiçbir liyâ katleri olmayan âciz yaratıkları Al lâh-u Te`âlâ'ya ortak eden o müşrik lere) **de ki: "Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz o or taklarınızı gördünüz mü? Gösterin bana ki, yerde** (olanlarda)**n hangi bir şeyi onlar yaratmışlar; yok sa onlar için gökler**(in yaratılışında ve yönetimin)**de bir ortaklık mı var; ya da kendilerine** (putları or taklar edindiğimizi bildiren) **bir kitap vermişiz de, ondan dolayı onlar** (şirkin doğruluğuna dâir) **pek**

açık bir delil üzere midirler? Doğrusu o zâlimler (“Bu putlar Allâh katında bi zim şefâatçilerimizdir!” diyerek)**; onların bir kısmı diğer bir kısma büyük bir aldatmacadan başka bir şey vaad etmemektedir.**

﴾41﴿ **Muhakkak ki Allâh, her ikisi de** (yerlerinden ayrılıp) **zeval bulmasınlar/yok olmasınlar/ diye gökleri ve yeri** (kudretiyle) **tutmaktadır. Andolsun ki; o ikisi** (Allâh-u Te`â lâ’nın murad etti ği herhangi bir nedenle) **zeval bulacak olsalar, O’nun ardından onları hiçbir kimse tutamaz!** (Kendisine şirk koşmanız ve çocuk isnat etmeniz nedeniyle, gök lerin ve yerlerin üzerinize yıkılmasını çoktan hak et tinizse de) **şüphesiz ki O dâima** (ceza vermekte acele davranmayan bir) **Halîm ve** (iman etmeniz hâlinde günahlarınızı çokça bağışlayan bir) **Ğafûr olmuştur.**

﴾42﴿ **O** (müşrik ola)**nlar** (Yahudi ve Hristiyanların, peygamberlerini inkâr ettiklerini duyunca onlara lâ net okumuş ve) **en güçlü yeminleriyle Allâh’a ka semde bulunmuştular ki andolsun; onlara bir uya rıcı gelecek olursa, elbette muhakkak onlar tüm ümmetlerin her birinden/ümmetlerin** (doğrulukta parmakla gösterilen) **biriciğinden/ daha hidâ yette olacaktılar. Ama kendilerine** (Muhammed Mus tafa (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **gibi, peygamberlerin en şereflisi olan) büyük bir uyarıcı geldiğinde, bu onları ancak** (hak tan) **iyice uzaklaşma bakımından artırmıştır.**

﴾43﴿ (Müşrikler) **yer**(yüzün)**de büyüklük taslayarak ve** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e karşı) kö tü hile kurarak** (İslâm’ı iptale çalışmışlardır)**! Oysa kötü hile**(nin neticesi)**, sahibinden başka sını kuşatmaz! İşte onlar** (Allâh-u Te`âlâ’nın)**, evvelki** (ümmet) **lerin** (kâfir le rine tatbik ettiği azap) **sünnetinden baş kasını beklemiyorlar! Artık sen Allâh’ın**

sürekli â de ti için asla hiçbir değiştirme bulamazsın ve yine sen Allâh'ın sürekli âdeti (olan, suçludan başkasını cezalandırmama ku ralı) **için asla hiçbir çevirmede bulamazsın!** (Zira O'nun kanunlarını değiştirecek hiçbir güç yoktur. O da kurallarını bozmamaya ve bozdurmamaya kararlıdır!)

﴿44﴾ **Onlar yer**(yüzün)**de hiç gezmediler mi ki kendilerinden önce bulunan o** (Âd ve Semûd toplum ları gibi helâke uğratılmış) **kimselerin** (feci) **âkıbe tinin nice olduğuna baksınlar! Oysa onlar güç bakımından bunlardan daha kuvvetliydiler. Allâh ki, ne göklerde ne de yerde hiçbir şey O'nu asla âciz bırakabilecek** (güce sahip) **değildir! Muhakkak ki O, dâima** (tüm yaratıklarının her hâ lini hakkıyla bilen bir) **Alîm ve** (dilediği her şeyi yapma ya tam manasıyla güçlü olan bir) **Kadîr olmuştur.**

﴿45﴾ **Eğer Allâh o** (âsi) **insanları kazan**(ıp yap)**mış oldukları** (kâfirlik, şirk koşma ve günahlara bulaşma gibi yersiz ve yakışıksız birtakım) **şeyler sebebiyle** (suçsuzlarıysa günahkârların uğursuzluğu nedeniyle peşinen cezalandırmak üzere) **yakalayacak olsaydı,** (yeryüzünde bulunan tüm canlıları topluca helâk ederdi de) **onun sırtında kıpırdayabilen hiçbir canlı bı rakmazdı. Lâkin O,** (hak ettikleri cezayı peşi nen vermeyip, bilakis) **onları adı konmuş bir süreye kadar gecik tir mektedir** (ki, ölümleriyle o süreç başlayacaktır)**. O müddetlerinin sonu geldiğinde ise, şüphesiz ki Allâh, kullarını dâima** (hakkıyla gören ve amelleri nin karşılığını veren bir) **Basîr olmuştur.**

OTUZALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Yâsîn

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 83 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Yâ! Sîn!**

﴾2﴿ **Hakîm olan** (Allâh-u Te`âlâ tarafından indirilmiş olması münâsebetiyle birçok hikmetleri ve dosdoğru hükümleri ihtivâ eden) **o Kur'ân'a yemin olsun ki;**

﴾3﴿ (Habîbim!) **Şüphesiz sen elbette** (peygamber olarak) **gönderilenlerdensin!**

﴾4﴿ (Tevhîd üzere istikametten ibaret) **dosdoğru bir yol üzere**(sin)**!**

﴾5﴿ (Gönderdiği peygamberlere ve kitaplara inanma yanlardan intikam alma gücüne sahip olan) **O Azîz ve** (inananlara son derece acıyan) **Rahîm'in peyderpey indirdiği** (Kur'ân'ın âyetleri)**ni** (oku)**!**

﴾6﴿ **Tâ ki sen öyle bir toplumu korkutasın ki, ba baları** (ve ataları) **uyarılmamıştır, bu sebeple de onlar** (âhirette başlarına gelecek azaplardan) **haber siz kimselerdir.**

﴾7﴿ **Andolsun ki; o** ("İnsanlar ve cinlerden topluca cehennemi dolduracağım!") **söz**(ümüz) **onların pek çoğu üzerine kesinleşmiştir. Çünkü onlar** (bunca delilleri gördükleri halde inadına) **iman etmiyorlar!**

﴾8﴿ **Şüphesiz ki Biz onların boyunlarına büyük ve korkunç birtakım bukağılar** (ve zincir tasmalar) **yerleştirdik ki, onlar çenelere kadar** (dayanmış)**dır, bu nedenle bunlar da kafaları kaldırılıp gözleri yumulmuş kimselerdir.** (Bu durumda olanların sağa sola bakmaları ve aşa ğı doğru eğilmeleri

düşünülemeyeceği gibi, Ebû Cehil gibi kâfirlikle mühürlenmiş kimseler de Hakk'ın tara fına yönelemez ve hakikate boyun eğemezler. Bunun neticesi olarak da cehennemdeki ateş bukağılarından kurtulamazlar!)

﴾9﴿ (Onlar inat ederek, kendilerine verilen imkânla rı âyetlerimizi anlama yönünde kullanmadıkları için) **Biz onların önlerinden doğru da büyük bir set, ar ka larından doğru da büyük bir set koymuşuzdur, böylece onları**(n gözlerini) **bürümüşüzdür. Bu yüz den onlar** (hiçbir hakikati) **göremezler.**

﴾10﴿ **Sen onları uyarmış mısın, ya da kendilerini uyarmamışsın; onlara göre eşittir,** (her iki surette de) **iman etmezler!**

﴾11﴿ **Sen ancak o kimseyi uyara**(rak etkileye) **bi lirsin ki o, zik**(i)**r** (ve öğütlerle dolu Kur'ân-ı Kerîm)**e** (inanıp, hükümleriyle amel ederek ona) **hakkıyla uy muştur ve Rahmân**(ın rahmetine aldanmayıp, azâbını görmediği halde, insanların görmedikleri yerlerde da hi O'n) **dan gıyâben korkmuştur. İşte onu**(n gibi, ger çeğe uyan kulları, yaptıkları günahlar için) **büyük bir mağfiret ve** (salih amellerine karşılık) **pek değerli bir mükâfatla müjdele!**

﴾12﴿ **Gerçekten de Biz, ölüleri ancak Biz dirilteceğiz; böylece Biz** (kullarımızın) **önden gönder miş oldukları** (iyi ve kötü) **şeyleri de,** (okuttukları ilim, yazdıkları kitap ve bıraktıkları vakıflar gibi iyi eserlerini de; arkalarından devam edecek zulüm dü zenlerini tesis gibi kötü) **eserlerini de/**(cuma ve ce maat yolunda attıkları) **adımlarını da/ yazmaktayız! Zaten** (onların amellerinden) **her bir şeyi; böyle ce Biz onu,** (olmuş ve olacakları) **iyice açıklayan** (ve tüm kitapların kendisine bağlı olduğu) **büyük bir imam** (olan Levh-i Mahfûz) **da** (birer birer) **say**(ıp açıkla) **mışızdır!**

﴾13﴿ (Habîbim!) **O** (müşrik ola)**nlara o** (Antakya diye bilinen) **karye**(nin putperest) **ahâlisini**(n başına ge lenleri) **bir örnek olarak açıkla! Hani oraya o** (Îsâ (Aleyhisselâm) **tarafından) gönderilen** (elçi)**ler gelmişti!**

﴾14﴿ **Vaktâ ki; Biz onlara o** (Sâdık ve Sadûk isimli) **iki** (elçi)**yi gönderdik de, onlar hemen o ikisini ya lanladılar. Peşi sıra Biz** (Şem'ûn isminde) **bir üçün cüyle** (onları) **güçlendirdik de, böylece onlar** (ora nın halkına)**: "Gerçekten Biz size** (hakkı tebliğ için) **gönderilmiş kimseleriz!" dediler.**

﴾15﴿ **Onlar: "Siz ancak bizim gibi** (yeyip içen, dola yısıyla bize karşı hiçbir üstünlüğü bulunmayan) **birer beşersiniz! O** (kullarına çok acıyan) **Rahmân** (onları zora sokmak için) **hiçbir şey indirmemiştir, siz an cak sürekli yalan söylemektesiniz!" dediler.**

﴾16﴿ **Bunlar dediler ki: "Rabbimiz bilmektedir ki; hakikaten biz size elbette** (doğru yolu göstermek için) **gönderilmiş kimseleriz!**

﴾17﴿ **Bizim üzerimizde** (görev olarak) **bulunan, ancak pek açık bir duyurudur** (ki, biz de onu yerine getirmiş bulunmaktayız)**!"**

﴾18﴿ **Onlar: "Gerçekten biz sizin** (gelişiniz)**le** (ku raklığa tutularak) **uğursuzlandık! Andolsun ki; eğer** (bu davetinizden) **vazgeçmezseniz, elbette muhak kak sizi öldüreceğiz/taşlayacağız/ kovacağız/ha karete uğratacağız/ ve kesinlikle çok can yakıcı büyük bir azap mutlaka bizden size dokunacak tır!" dediler.**

﴾19﴿ **Onlar da: "Uğursuzluğunuz**(un sebebi) **sizin le birlikte** (bulunan kâfirliğiniz)**dir! Size vaaz** (edilerek İslâm'a davet) **edildi**(niz) **diye mi** (uğursuzlandınız da bizi ölümle tehdide

başladı nız)**? Doğrusu siz haddi aşanlar toplumusunuz!" dediler.**
﴾20﴿ **O** (sırada) **şehrin en uzak yerinden** (Habîb-i Neccâr adındaki) **değerli bir adam koşarak geldi de, dedi ki: "Ey kavmim!** (Bırakın putperestliği de,) **bu gönderilenlere tam manasıyla uyun!**
﴾21﴿ (Tebliğlerine karşılık) **sizden hiçbir ücret is temeyen kişilere hakkıyla uyun! Zaten onlar hidâ yete ermiş kimselerdir!**
﴾22﴿ **Ne oldu bana da; beni yoktan yaratmış bu lunan O Zât'a ibadet etmeyeyim? Siz de ancak O'na döndürüleceksiniz!** (Peki, ne hesap vereceksiniz?)
﴾23﴿ **Ben O'nu bırakıp da birtakım** (âciz) **ilâhlar edinebilir miyim ki; O** (çok acıyan) **Rahmân bana bir zarar** (vermek) **dilerse, onların** (varsayılan) **şe fâatleri benden hiçbir şeyi gideremez ve onlar** (as la) **beni kurtaramaz lar!**
﴾24﴿ **O**(na ortak koştuğum) **takdirde gerçekten de ben elbette** (herkesin anlayabileceği şekilde) **pek açık bir sapıklık içerisindeyim** (demektir)**!**
﴾25﴿ **Şüphesiz ben Rabbinize iman ettim! İşte be ni**(m imanımı) **duyun!"**
﴾26﴿ (Bu söz üzerine müşrik kavmi hemen onu taş layarak şehit ettiler. Bunun üzerine tarafımızdan ona:) **"**(Buyur) **cennete gir!" denildi de, dedi ki: "Ah! Keş ke kavmim bilselerdi ki;**
﴾27﴿ **Rabbim beni ne sebeple affetti ve beni** (cennetine girdirerek) **ikrama erdirilen kullarından eyledi!"**
Rivayete göre; Îsâ (Aleyhisselâm) havârîlerinden iki kişiyi tevhîde davet için Antakya halkına gönderdi. Şehre yaklaştıklarında gördükleri Habîb-i Neccâr adındaki koyun otaran pîr-i fânî zâtın suâli üzerine, kendilerinin Îsâ

(Aleyhisselâm)*`ın elçileri olduklarını ve insanları putlara tapmayı bırakıp Rahmân'a ibadete çağırdıklarını bildirdiler. O onlardan bir mûcize isteyince, hastaları iyi ettiklerini, alacalıyı ve körü iyileştirdiklerini söylediler. Onun iki senedir yerinden kalkamayan çocuğunu sıvazlayarak ayağa kaldırmaları üzerine Habîb iman etti, böylece şehirde haber yayılarak birçok insan onların eliyle şifa buldu. Derken hüküm dar onları çağırtıp: "Benim ilâhlarım dışında bir ilâh mı var?" diye sordu. Her şeyi yaratan bir Allâh-u Te`âlâ olduğu cevabını alınca, onları dövdürterek hapse attırdı. Bunun üzerine Îsâ* (Aleyhisselâm) *Şem`ûn'u gönderdi. O, tanınmaz bir kılıkla şehre girip, kralın yakınlarıyla haşır neşir oldu. Neticede kralla da samimiyet kurarak, hapsedilen iki kişinin görüşlerini öğrenip öğrenmediğini sorma bahânesiyle onları çağırttı. Bilmezmiş gibi, Allâh-u Te`âlâ'nın sıfatlarını kısaca onlara anlattırdı ve bir mûcize istedi. Onlar kralın istediği her şeyi yapabileceklerini söylediler. Bunun üzerine getirtilen kör bir çocuğun gözlerini dualarıyla açtılar. Şem`ûn krala dönerek: "Sen de ilâhına böyle bir şey yapmasını teklif etsen de, şeref bize kalsa!" deyince, o: "Benim senden hiçbir sırrım yok, bizim ilâhlarımız görmez ve işitmez birtakım faydasız şeyler!" dedi ve bir ölüyü diriltmeleri durumunda onlara iman edeceğine söz verdi. O zaman yedi günlük ölü bir delikanlıyı dirilttiler. O dile gelip: "Şirk üzere öldüğüm için cehennemin yedi vâdisinde dolaştırıldım, sizi uyarıyorum hemen iman edin! Ben, gök kapıları açılıp güzel yüzlü bir delikanlının şu üçüne yardım ettiğini gördüm!" deyince kral, Şem`ûn'un da onlardan olduğunu anladı. Kralın etkilendiğini hisseden Şem`ûn nasihatiyle onu imana getirdi. Bunu gören toplumun bir kısmı iman etti, iman etmeyenler ise bir sonraki âyet-i kerîmelerde bildirildiği üzere Cibrîl-i Emîn'in bir nârasıyla helâk oldular.* (Nesefî)

﴾28﴿ **Biz onun** (şehit edilmesinin) **ardından** (inkârcı) **kavmi**(ni helâk etmek için onlar) **üzerine gökten bir** (melek) **ordu**(su) **indirmedik!** (Habîbim!) **Zaten Biz** (her ümmetin helâki için bir sebep takdir ettiği mizden, senden önceki ümmetlerin helâki için melek orduları) **indiren kimseler değildik!** (Onların kimini nârayla, kimini boğarak, kimini batırarak işlerini bitiriyorduk. Melek ordularını ancak şanını yüceltmek için sana mahsus olarak indirmeye başladık.)
﴾29﴿ **O**(nları helâk eden azap)**, tek bir nâradan başka bir şey olmamıştır. Birdenbire onlar** (Cibrîl (Aleyhisselâm)**`ın sesinin şiddetiyle ödleri kopmuş ve) ateşi sönmüş** (ölü) **kim selerdir.**
﴾30﴿ **Ey o** (helak edilen inkârcı) **kullar üzerine** (yönelecek) **büyük pişmanlık!** (Neredesin? Gel! Şimdi tam senin zamanın!) **Kendilerine hiçbir rasûl gelmiyor du ki, onunla sürekli alay etmekte bulunmuş ol masınlar!**
﴾31﴿ **O** (müşrik ola)**nlar görmediler mi ki; kendilerinden önce helâk ettiğimiz nice asırlar** (halkı)**, gerçekten de onlar bunlara dönmüyorlar!**
﴾32﴿ (Ölümle helâk edilen toplumların) **hepsi de mutlaka** (diriltilerek) **huzurumuzda toplanmış ve** (hesaba çekilmek için) **hazır edilmiş kimselerdir.**
﴾33﴿ **O** (kupkuru bir şekilde bulunan) **ölü toprak onlar**(ın, ölüleri dirilteceğimize kolayca inanabilmeleri) **için büyük bir âyettir.** (Gördükleri üzere) **onu Biz** (yağmurla) **dirilttik ve ondan** (buğday, arpa ve pirinç gibi) **taneler çıkardık da, on**(lar)**dan** (ma`mul ürünlerden) **yemektedirler!**
﴾34﴿ **Biz orada hurmalıklardan ve asmalardan birçok bahçeler meydana getirdik.** (Menbaları, su kaynaklarını ve) **gözeleri de orada Biz fışkırttık.**

﴾35﴿ **Tâ ki onun ürünlerinden ve kendisini ellerinin yapmış olduğu** (pekmez ve reçel gibi) **şeyler den yesinler!/Tâ ki onun ürünlerinden yesinler! Hâlbuki onu elleri yap mamış** (, bilakis hepsini sadece Allâh-u Te'âlâ yaratmış)**tır!/** (Bunca nimetlerden isti fâde ettikleri halde, hakiki nimet sahibi olan Allâh-u Te`âlâ'ya iman edip ibadet yaparak) **hâlâ mı şükretmeyecekler?**

﴾36﴿ (Bütün noksan sıfatlardan ve şanına yakışmayan vasıflardan tenzîh ve) **tesbîh O Zât'a ki, o çiftlerin tamamını; yerin bitirdiği** (bitki ve ağaç türü) **şeyleri, kendi nefislerini ve bilmedikleri nice şeyleri O yaratmıştır.**

Nitekim âlemde bulunan varlıkların hepsi; ya bir zıddı veya benzeri ya da parçası bulunması hasebiyle çifttirler. Bedenle ruh, maddeyle mana, cevherle araz {kendi başına durabilen var lıklar ve vasıfları}, enfüsle âfak {insan bünyesinin içinde ve dışında bulunan iki âlem}, gökle yer, karanlıkla ışık, dünya ile âhiret, hattâ elektrik bile müspet ve menfi {artı ve eksi} olarak çift haliyle iş görmektedirler. İnsan çifti de, erkek ve dişiden ibarettir. İnsanların bilmedikleri şeyler ise; Allâh-u Te`âlâ'nın, karada, denizde, göklerde, onsekiz bin âlemde ve henüz özelliklerini bizlere bildirmediği şeylerde bulunan çift olma özelliğidir. Kur'ân-ı Kerîm'in iniş zamanından bugüne kadar birçok şey de bu çift olma vasfı tespit edilmişse de bunlar, tespit edileme yenlere göre çok sınırlı şeylerdir. Zira insan ilminin ulaşamadığı hususlar sonsuzdur. Tabii ki burada anlamamız gereken; bütün çiftleri yaratan Allâh-u Te`âlâ'nın, zıttan, eşten, çiftten, benzer den ve bileşimden münezzeh oluşudur!

﴾37﴿ **Gece de onlar**(ın Allâh-u Te'âlâ'nın kudretini anlamaları) **için büyük bir âyettir. Biz gündü zü on**(un karanlığının mahalli olan hava)**dan soyup alıyoruz, birdenbire onlar karanlığa girmiş kimselerdir.**

﴾38﴿ **Güneş de,** (günlük, mevsimlik ve yıllık de verânı nı tamamlamak için) **kendisine ait bir karargâha doğ ru/**(on iki burcun her birinde) **bir yerleşim için/ken disine mahsus bir duraklama zamanı** (olan kıyâmet teki dürülme ânı)**na kadar/** (yörüngesinde) **akıp gitmektedir. İşte bu,** (hesapsız ve kör bir tesadüfle değil) **O** (bütün varlıkları istediği şekilde yönetebilen) **Azîz ve** (onlardan istifadenin en verimli şeklini hakkıyla bilen) **Alîm'in** (ayarlaması ve) **takdîridir.**

﴾39﴿ **Aya da; Biz ona** (aylık ve yıllık seferlerinde uğrayacağı burçlar, konaklar ve) **menziller** (tespit ve) **takdir ettik de, neticede o,** (eksile eksile son menziline vardığında) **eskimiş kuru ve eğri hurma dalı gibi bir şeye dönüşmüştür.**

﴾40﴿ **Güneşin ise;** (sürat bakımından) **aya yetişmesi kendisine yaraşmakta değildir!** (Nitekim ay`ın bir ay da dolaştığı mesafeyi, güneş ancak bir senede kat ede bilir. Aksi takdirde bir ay içinde dört mevsim yaşanarak, bitkilerin düzeni ve âlemlerin nizâmı bozulurdu.) **Ne de gece, gündüzü geçicidir!** (Aksine birbirini takip edicidirler.) **Hepsi de bir gökte/**(semânın altında bulunan) **bir hava dalgasında/**(kendilerine mahsus) **bir felek** (ve yörünge)**de/ yüz**(ercesine süratle dönerek gez)**mek tedirler.**

﴾41﴿ **Yine onlar**(ın yüce nimetlerimizi takdir etmeleri) **için büyük bir âyet de, gerçekten Bizim onla rın** (ticâret için uzak yerlere yolladıkları ve yolculukta yanlarına aldıkları) **çocuklarını** (ve eşlerini) **o** (insan larla, hayvanlarla ve tonlarca eşya ile) **doldurulan gemide taşıtmamızdır./Gerçekten** (dün yayı kapla yan tûfan ile herkesi helâk ederken) **Bizim onların babaları** (olan Nûh (Aleyhisselâm) **ve oğulları) nı** (, ina nanlarla, her canlının bir çiftiyle ve azıklarla) **doldu rulmuş o gemide taşıtmamız da onlar için büyük bir nişandır./**

﴾42﴿ **Binmekte oldukları buna benzer şeyleri de** (kara gemileri olan develeri de) **onlar için Biz yarat mışızdır./Binmekte oldukları ona benzer şeyleri de** (Nûh (Aleyhisselâm)**`ın gemisine benzeyen büyük-küçük gemileri de) onlar için Biz yaratmışızdır./**
﴾43﴿ **Dileseydik** (onca sağlam gemilerine rağmen) **onları suyla boğardık da, kendileri için hiçbir yar dımcı/hiçbir yardım/hiçbir yardım dileme** (gücü dahi)**/ olamazdı ve onlar** (hiçbir şekilde) **kurtarı lamazlardı.**
﴾44﴿ **Ancak Bizden büyük bir acıma ve** (ecelleri için takdir edilen) **bir zamana kadar yaşatma olsun diye** (onları çeşitli vâsıtalardan istifâde ettirmekteyiz)**!**
﴾45﴿ **O** (müşrik ola)**nlara: "Önünüzde bulunanla, ardınızda olandan** (; geçmiş ve gelecek günahlarınızdan, evvelki ümmetlerin başına gelenlerden ve ardınızdaki kıyâmetten,dünyanın fitnesinden ve âhiretin azâbından bir de gökten ve yerden gelecek belâlardan) **iyice sakının! Tâ ki siz** (Allâh-u Te`âlâ tarafından) **rahmet olu na**(rak her türlü azaptan kurtarıla)**sınız!" denildiği zaman** (kesinlikle bu nasihatlerden yüz çevirirler)**!**
﴾46﴿ **Rablerinin** (düşünülüp ibret alınması gereken delil ve) **âyetlerinden herhangi bir âyet onlara geldikçe, mutlaka ondan yüz çevir**(ip, itibar etmey)**ici kimseler olmuşlardır.**
﴾47﴿ **Onlara: "Allâh'ın size rızık olarak verdiklerinden bir kısmını** (fakirlere) **infak edin!" dendiğin de, o kâfir olmuş kimseler o inanmış olan kişilere: "Biz mi yedireceğiz o kimseyi ki, Allâh dileseydi onu yedirirdi! Siz** (Allâh'ın irâdesine ters düşen bir talepte bulunduğunuz için) **ancak pek açık bir sa pıklık içerisindesiniz!" dedi**(ler)**.**

﴾48﴿ **Onlar** (sana ve ashâbına)**: "İşte bu** (kıyâmet kopacağına dâir) **vaad**(in gerçekleşmesi) **ne zaman dır? Eğer** (azâbın geleceğinedâir sözünüzde) **doğru kimseler olduysanız** (onu bize çabucak getirin)**!" diyorlar.**

﴾49﴿ **Onlar ancak tek bir nâra** (ile helâke uğratılma)**yı beklemektedirler ki, kendileri** (kıyâmet kop ması diye bir şeyi akıllarından dahi geçirmedikleri bir anda alışverişlerinde) **çekişirlerken** (Sûr'a birinci defa üflenmesiyle âniden) **o onları yakalayacaktır.**

﴾50﴿ **Artık** (o zaman, âilelerinin yanında olsalar bile hiçbir hususta) **en ufak bir vasiyette bulunmaya güç yetiremeyecekler ve** (evlerinden uzaktaysalar) **âilelerine de dönemeyeceklerdir!**

﴾51﴿ (Tüm canlıların öldürülmesi için Sûr'a üfürüldükten kırk sene sonra, diriltilmeleri için ikinci defa) **Sûr içerisine üfürüldü de, birdenbire onlar o** (yat tıkları) **kabirlerden** (çıkarılıp) **Rableri**(nin huzûr-u manevisi)**ne doğru süratlice koş**(turul)**uyorlar.**

﴾52﴿ **O** (mahşerin dehşetine nispetle kabir azâbını uyku sana)**nlar: "Ey bizim helâkimiz!** (Neredesin? Gel! Şimdi tam senin zamanın!) **Bizi uyuduğumuz yerden kim diriltti?" derler.** (O zaman melekler:) **"İşte bu, Rahmân'ın vaad et miş olduğu şeydir, gönderilen** (peygamber) **ler de**(, diriltilip hesaba çekileceğinizi bildirirlerken) **doğru söylemiştir** (değil mi?)**!"** (derler.)

﴾53﴿ **O**(nları dirilten hâdise)**,** (İsrâfîl (Aley hisselâm)**`ın Sûr'a üfürmesinden mey dana gelen) tek bir nâradan başka bir şey olmamıştır. Birdenbire onlar** (diriltilerek) **huzurumuzda top lanmış ve** (hesaba çekilmek için) **hazır edilmişlerdir.**

﴾54﴿ (O gün onlara denilecektir ki:) **“İşte bugün hiç bir kimse en ufak bir şeyle** (bile) **zulme uğratılmayacaktır ve siz yapmakta bulunmuş olduğunuz şeylerden başkasıyla cezalandırılmayacaksınız!”**
﴾55﴿ **Gerçekten de cennetin arkadaşları bugün** (birbirini ziyâret, nağmeler dinleme, eşlerinden lez zet lenme ve Mevlâ Te’âlâ’nın cemâlini müşâhede gibi akla hayâle gelmeyecek) **büyük bir meşgale içerisinde eğlenicidirler!**
﴾56﴿ **Onlar ve eşleri** (koyu) **gölgeler içindedirler,** (inciden) **kubbeler içerisindeki** (türlü türlü mücevherlerle bezenmiş ve kıymetli perdelerle kapatılmış köşklerin odalarında bulunan) **tahtlar üzerine yas lanıcıdırlar.**
﴾57﴿ **Orada çok değerli meyveler sadece onlara âittir,** (canları çekerek kendileri için) **istemekte oldukları her şey de özellikle onlar içindir.**
﴾58﴿ (Cennetliklere şeref vermek için, melekler aracı yapılmaksızın bi’z-Zât) **O Rahîm olan Rab**(lerin)**den** (“Ey cennet ehli! Selâm olsun size!”) **söz**(üy)**le bir se lâm** (verilince Allâh-u Te’âlâ’nın cemâlini müşâhede ederler ve O, kendilerinden perdeleninceye kadar hiç bir nimetin tarafına bakmazlar. Böylece o nur ve bereket, özel mekânlarında bile üzerlerinde kalıcı olur)**!**
﴾59﴿ (Allâh-u Te`âlâ mahşerde topladığı kâfirlere buyurur ki:) **“Ey** (şirk suçunu işlemiş) **mücrimler! Ayrılın bugün** (müminlerden de, cehennemde kimseyi göremeyeceğiniz, kimsenin de sizi göremeyeceği özel yerlerinize gidin)**!**
﴾60﴿ **Ey Âdemoğulları! Ben, size** (dün yada kitaplar ve peygamberler göndererek) **tavsiyede bulunma mış mıydım ki: ‘Şeytan**(ın vesveselerine uyup, bâtıl ilâhlar)**a tapmayın! Şüphesiz ki o, sizin için pek âşikâr büyük bir düşmandır!**

﴾61﴿ **Siz** (ancak) **Bana ibadet edin! İşte bu, dosdoğru bir yoldur!**

﴾62﴿ **Andolsun ki; muhakkak o, sizin içinizden kalabalık pek çok cemaati saptırmıştı. Siz** (ona uyanların dünyada tutuldukları azap eserlerini gördüğünüz halde, onların yanlış yolda olduklarını) **hiç mi anlamakta olmamıştınız?'**

﴾63﴿ (Derken kâfirler, içine atılmak üzere cehennemin kenarına getirildiklerinde onlara: 'Şeytana uyma nız karşılığı dünyadayken) **tehdit olunmakta bulun muş olduğunuz o cehennem işte budur!**

﴾64﴿ (Dünyada) **inkâr etmekte bulunmuş olmanız sebebiyle bugün girin oraya** (da, sonsuz azaplara maruz kalın!' denilir)**."**

﴾65﴿ **O gün** (yaptıkları suçları inkâr etmek için aşırı bir mücâdele içine girdiklerinde) **onların ağızları üzerine mühür basarız** (da, dünyada bülbül gibi öten dilleri konuşamaz hâle gelir)**;** (dünyada) **kazanmak ta bulunmuş oldukları şeylerle ilgili ise** (itirafta bulunmak üzere) **elleri Bizimle konuşur, ayakları da şâhitlik yapar.**

﴾66﴿ **Dileseydik** (kâfirlikleri sebebiyle şimdiden hem görme güçlerini, hem de gören uzuvlarını tümüyle gidermek için) **elbette onların gözleri üzerine tam bir silme** (yaparak, göz çukurlarını alınları gibi düm düz) **yapardık da böylece onlar** (eskiden beri alışıp bildikleri) **o yola koşuşurlardı, fakat nereden görebileceklerdi?** (Ama Biz sonsuz rahmet ve hikmetimiz gereği dün yada onlara yollarını görme imkânı tanıdık ki, âhirette Bize karşı bir bahâneye sahip olamasınlar.)

﴾67﴿ **Dileseydik elbette** (günah işlemekte) **oldukları yerde onların sûretlerini** (maymuna, domuza yahut taşa) **döndürürdük! Artık** (istedikleri hedeflere ulaş mak için) **ne hiç bir gidişe güç yetirebilirlerdi, ne de** (artları sıra ge ri)

dönebilirlerdi. (Onlar bu cezaları çoktan hak etmişlerdi. Lâkin rahmetimiz ve hikmetimiz, şimdilik onlara mühlet ver me yi uygun gördü.)

﴾68﴿ **Her kim ki Biz onu uzun yaşatırız, yaratılış hususunda onu baş aşağı** (ederek, aklî melekelerini ve uzuvlarının gücünü eksilte eksilte onu çocukluk hâline) **çeviririz.** (Bizim her şeye Kâdir olduğumuzu) **hâlâ anlamayacaklar mı?**

﴾69﴿ (Ey müşrikler! Siz Benim peygamberimi şâir likle itham ediyorsunuz ama) **Biz ona şiir öğretme dik, zaten de bu ona yakışmaz! O**(na vahyedilen âyetler) **ancak büyük bir öğüt ve pek açık/çok açıklayıcı/ bir Kur'ân'dır.**

﴾70﴿ **Tâ ki o** (Kur'ân-ı Kerîm ve peygamber)**,** (kal ben) **diri** (olduğu için, akıllı ve anlayışlı) **olmuş bir kimseyi uyarsın ve o** (azap) **söz**(ü) **kâfir**(likte ısrar eden)**ler aleyhine gerçekleşsin!**

﴾71﴿ **Görmediler mi ki; gerçekten Biz** (kimsenin en ufak müdâhalesi olmaksızın sadece kudret) **elle rimizin yapmış olduğu şeylerden onlar için birta kım davarlar yarattık da, bu sebeple kendileri on lara sahip olucudurlar.**

﴾72﴿ **Ayrıca Biz** (istifâde edecekleri küçük ve büyükbaş hayvanları, yabani ve zorluk çıkaran bir canlı olarak yaratmadık da) **onları kendileri için** (boğaz lanmaya varıncaya kadar her hu susta) **tamamen ita atkâr kıl dık. Bu yüzden onlardan bazısı, ken dilerinin binekleridir; bazısından da yemektedirler.**

﴾73﴿ **Üstelik o** (havya)**nlar**(ın derile rinde, yünlerin de, sulama ve ekin işlerinde kullanımların) **da kendileri için birçok faydalar ve** (özellikle) **içecek** (süt) **ler bulunmaktadır. Hâlâ mı** (Allâh'a) **şükretme**(k üzere i man edip itaat etme)**yecekler?** (Oysa Al lâh-u Te'âlâ bunca hayvanı yaratıp, onlara boyun

eğdirmeseydi, birçok önemli menfaati elde etmeye hiçbir suretle ulaşma imkânı bulamazlardı.)

﴾74﴿ **O** (müşrik ola)**nlar,** (sıkıntıya düştüklerinde) **olaki kendileri yardım olunurlar diye** (bunca kudretlerini ve nimetlerini gördükleri) **Allâh'ı bırakıp birtakım** (âciz putları) **ilâhlar edindiler.**

﴾75﴿ **Onlar bunlara** (hiçbir şekilde) **yardıma güç yetiremezler. Bunlarsa onlar** (gibi hiçbir şeye yara mayan putları koruyup müdafaa etmek) **için** (dünyada hizmetlerine adanmış, cehennemde ise peşleri sıra) **hazır edilmiş bir ordudurlar.**

﴾76﴿ **O halde onların** (Allâh-u Te'âlâ hakkındaki inkâr ve şirk dolu, senin hakkındaysa nefret ve alay içerikli) **sözleri seni mahzun** (edip de keder ve sı kıntıya sevk) **etmesin. Zira muhakkak Biz onların gizle mekte oldukla rı** (düşmanlıkları)**nı da, açıklamakta bulundukları** (eziyet dolu sözlerini de, puta tapmaları)**nı da** (gerçek manada) **bilmekte** (ve cezalarını tertip etmekte)**yiz.**

﴾77﴿ **O** (Übeyy ibni Halef ismindeki) **insan** (çürümüş bir kemiği elinde ufalayarak: "Ya Muhammed! Al lâ h'ın bu kemiği dirilteceğini mi savunuyorsun?" derken) **gör medi mi ki, gerçekten Biz onu** (pislik kanalı olan te nâsül uz vundan çıkan âdî ve) **sâfî azıcık bir sudan yarattık da, sonra o** (cansız kemik lerden tekrar diriltileceğini inkâr ederek, kendisini cansız bir damla su dan yaratan Allâh-u Te`âlâ'ya karşı) **birdenbire pek açık ve çok büyük bir mücâdeleci** (kesilmiş)**dir?**

﴾78﴿ **O, kendisinin** (bir damla sudan) **yaratılışını unutmuş ve** (dirilmeyi in kâr hususunda) **Bize bir ör nek açık la**(maya kalk)**mıştır da** (un ufak ol muş ke mikleri göstererek) **demiştir ki: "Bu kemikleri diriltecek kimmiş? Oysa onlar çürümüş!"**

﴾79﴿ **De ki: “Kendilerini ilk defa yok tan yaratmış olan O Zât onları di ril tecektir. Zaten O, her yaratığı** (hak kıyla bilen ve ölünün parçaları karalara, deniz lere karışsa da, ya kılıp külleri savrulsa da, on ları bir araya getirip diriltme gücüne sahip olan bir) **Alîm’dir.**

﴾80﴿ **O Zât ki;** (çöllerdeki su damlatan) **yemyeşil ağaç**(lar) **dan** (kesilen iki dalın bir bi ri ne sürtülmesiyle) **sizin için** (çakmak gibi) **bir ateş mey dana getirmiş tir de, birdenbire siz ondan** (çıkan ateşle, yakmak istediğiniz şeyleri) **tutuşturuyorsunuz!”**

﴾81﴿ **Göklerle yer** (gibi büyük cisimler)**i yaratmış bulunan O Zât onların benzeri** (küçük ve basit insan nesli)**ni** (yeniden) **yaratmaya kesinlikle Kâdir de ğil midir? Evet!** (Elbette O, her şeye hak kıyla gücü yetendir! Tekrar tek rar yaratan ve mahlûkatı çok olan) **Hallâk da,** (her şeyi tüm yönleriyle bilen) **Alîm de ancak O’dur!**

﴾82﴿ (Allâh-u Te`âlâ’nın diriltme gü cünü uzak görmenin hiçbir anlamı yoktur. Zira) **O bir şeyi**(n meydana gelmesini) **istediği zaman O’nun emri,** (harften ve sesten münezzeh olarak) **ona ancak: “Var ol!” bu yurmasıdır, böylece o da hemen meydana geliverir.**

﴾83﴿ (Diriltmekten âcizlik gibi bütün noksan sıfatlardan arılık, tenzîh ve) **tesbîh O Zât’a ki; her şeyin** (görünen ve görünmeyen tüm yönleriyle) **gerçek mül kü O’nun** (kudret) **elin dedir, siz de ancak O’na dön dürü leceksiniz!**

OTUZYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Sâffât

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 182 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ'nın huzurunda ibadet ve cihat uğrunda) **tam bir saf yaparak** (ayaklarını) **safa dizen** (melekler, âlimler ve mücâhit)**lere yemin olsun;**

﴾2﴿ **Ardı sıra tam bir engellemeyle** (insanları günahlardan) **men eden** (ilham sahibi meleklere ve na sihatçi âlim)**lere de/tam bir sevkle** (atlarını cihat yoluna) **süren** (mücâhit)**lere de/** (kasem olsun)**;**

﴾3﴿ **Peşi sıra** (İlâhî kelâmı vesâir) **zik**(i)**r**(ler) **i artarda okuyan** (melekler, âlimler ve hâfız)**lara da/zikri** (cihatta dahi terk etmeyip) **dâima okuyanlara da/** (andolsun ki)**;**

﴾4﴿ **Şüphesiz sizin İlâhınız elbette birdir!**

﴾5﴿ **Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin de Rabbidir;** (sene boyu güneşin her gün doğduğu o) **do ğuların da Rabbidir.**

﴾6﴿ **Muhakkak Biz o** (size) **en yakın olan göğü muhteşem bir ziynetle; o** (parlak) **yıldızlarla iyice süs ledik.**

﴾7﴿ **Bir de, her isyankâr şeytandan tam bir koruma olsun diye** (o yıldızları yarattık)**!**

﴾8﴿ (Artık) **o** (şeyta)**nlar** (meleklerin teş kil ettiği) **o en üstün cemaate kulak verip** (onların konuştuğu gaybî haberleri) **işitemezler ve** (göğe doğru yükselmek istediklerinde, onun) **her taraf**(ın)**dan atıl**(an ateş parçalarıyla taşlan)**ırlar!**

﴾9﴿ (Göklere çıkmak istedikleri her sefer) **büyük bir kovulmayla** (karşılaşırlar)**!** (Âhirette) **devamlı ve şiddetli bir**

azap da özellikle onlar içindir.

﴾10﴿ **Ancak** (meleklerin kelâmından duyduklarını hırsızlama olarak) **ânî bir kapışla süratlice çalmış olan biri müstesnâ ki, onu da hemen** (yıldızdan ko pup, aşağı doğru kaydığı görülen) **parlak bir ateş par çası izlemiş** (ve yakarak helâk etmiş)**tir.**

﴾11﴿ **Şimdi sor o** (müşrik ola)**nlara; yaratılış bakımından kendileri mi daha güçlüdür/ daha zor dur/, yoksa yaratmış olduğumuz** (gökler, yerler, ikisi arasındakiler, doğular, batılar, yıldızlar ve melekler gibi) **kimseler mi? Şüphesiz ki Biz onları yapışkan bir çamur** (gibi zayıf bir unsur)**dan yarattık!**

﴾12﴿ **Doğrusu sen** (onların dirilmeyi inkâr etmelerinden) **şaşakaldın! Onlarsa hâlâ** (senin dirilme konusundaki izahlarınla) **alay etmektedirler.**

﴾13﴿ (Bunlar öyle akılsızdırlar ki) **nasihat olunduklarında öğütlenmezler!**

﴾14﴿ (Ayın yarılması gibi) **pek büyük bir âyet gördüklerinde bile son derece alay ederler de/birbirini alay etmeye çağırırlar da/…**

﴾15﴿ **Derler ki: "İşte bu, pek açık bir büyüden başkası değildir!**

﴾16﴿ **Biz öldüğümüzde, bir toprak ve birtakım** (çürümüş) **kemikler olduğumuzda mı, gerçekten biz mi, elbette diriltilmiş kimseleriz?**

﴾17﴿ **Evvelki babalarımız** (ve atalarımız) **da mı** (diriltilecekmiş)**?"**

﴾18﴿ **De ki: "Evet! Hem de siz ze lil kimseler olarak** (diriltileceksiniz)**!"**

﴾19﴿ **Çünkü o** (diriltilme) **ancak** (Sûr'a bir kere üfürülmeyle kopan) **tek bir bağırıştır ki, birdenbire onlar** (kabirlerinden kalkmış da) **bakıyorlar/**(başlarına geleceği) **bekliyorlar/!**

﴾20﴿ (O zaman) **dediler ki: “Ey bizim helâkimiz!** (Neredesin? Gel! Tam şimdi senin zamanın!) **İşte bu, ceza günüdür!”**
﴾21﴿ (Birbirlerine derler ki:) **“İşte bu, o** (dostun düşmandan ve hakkın bâtıldan) **ayırım günüdür ki, siz onu yalanlamakta bulunmuştunuz.”**
﴾22﴿ (Mevlâ Te`âlâ meleklere buyurur ki:) **“O zâlim olmuş** (müşrik) **kimseleri de, eşlerini de, tapmak ta bulunmuş oldukları şeyleri de toplayın!**
﴾23﴿ **Allâh’ı bırakıp da** (taptıkları var ya)**; işte onları o şiddetle tutuşmuş** (cehennem) **ateşin**(in) **yoluna iletin!**
﴾24﴿ **Ve onları** (mahşerde) **durdurun ! Gerçektende onlar** (tüm inanç ve amellerinden) **mesuldürler!** (Ce vap larını vermeden hiçbir yere adım atamazlar.)**”**
﴾25﴿ (O gün kâfirlere denilecek ki:) **“Ne oldu size de birbirinize yardım edemiyorsunuz?”**
﴾26﴿ **Doğrusu bugün onlar** (bütün emirlere) **tamamen boyun eğicidirler.**
﴾27﴿ **Böylece onların bir kısmı diğer bir kısma yöneldi de, soruşuyorlardı.**
﴾28﴿ (Derken müşrik reislere uyanlar) **dediler ki: “Gerçekten de siz bize** (herkes nezdinde) **sağ** (ile temsil edilen hayır ve din tarafın)**dan gel**(ip bizi ondan engelle)**mekteydiniz/kuvvetli yolla** (zor kullanarak) **gelmekteydiniz/!”**
﴾29﴿ (Liderlerse) **dediler ki: “Doğrusu** (biz sizi saptırmış falan değiliz, bilakis) **siz inan**(mayı arzulay)**an kimseler olmamıştınız!**
﴾30﴿ **Bizim için sizin üzerinizde hiçbir güç bulunmamaktaydı** (ki, sizi inkâra zorlamış olalım)**. Doğrusu siz azgın**(lıkta ısrarcı olan)**lar toplumu olmuştunuz!**

﴾31﴿ **İşte Rabbimizin** (“Andolsun ki ce hennemi insanlardan ve cinlerden topluca dolduracağım!”) **buy ruğu bizim üzerimize böylece hak oldu! Şüphesiz biz** (sonsuz ve dayanılmaz azâbı) **elbette tadıcılarız!**

﴾32﴿ (Evet!) **Sizi saptır**(ıp bizim gibi olmanızı arzu la)**dık, çünkü şüphesiz biz azgın kimseler olmuştuk** (ve bu yüzden cehennemde kendimize arkadaş aradık)**!”**

﴾33﴿ **Şüphesiz ki onlar** (dünyada azgın lıkta buluş tukları gibi) **işte o gün o** (son suz ve dayanılmaz) **azapta ortaktırlar.**

﴾34﴿ **İşte gerçekten Biz o** (şirke düşmüş) **suçlulara** (daha aşağı değil) **ancak böyle** (müthiş bir azap) **yapacağız!**

﴾35﴿ **Çünkü muhakkak onlar, kendi lerine: “Allâh’tan başka hiçbir ilâh yoktur!” denildiği zaman** (bunu kabullenmekten) **büyüklenirlerdi.**

﴾36﴿ **Ve** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **gibi, en üstün akla sahip olan ve şâirlikle alâkası olmayan bi rini kastederek): “Gerçekten elbette Biz, deli bir şâir için ilâhla rımızı bırakacak kimse ler miyiz?” derlerdi.**

﴾37﴿ **Hayır! O** (delilikten ve şâirlikten uzaktır, bilakis o)**, hakk** (olan Kur’ân’ı ve İslâm)**ı getirmiş ve gön derilen** (peygamber)**lerin tümünü doğrulamıştır.**

﴾38﴿ (Ey müşrikler!) **Şüphesiz siz o acı veren azâbı elbette tadıcılarsınız!**

﴾39﴿ **Siz** (dünyadayken) **yapmakta bulunmuş olduklarınız**(ın karşılığın)**dan başkasıyla cezalandı rılma ya cak sınız!**

﴾40﴿ **Lâkin Allâh’ın o ihlâsa erdirilen kulları müstesnâ!**

﴾41﴿ **İşte onlar ki,** (güzellikleri) **bilinen üs tün bir rızık sadece onlarındır!**

﴾42﴿ **Çeşitli meyveler! Onlar böylece ikram edilen kimselerdir!**

﴿43﴾ **O** (kendisinde sadece nimetler bulunan) **Na`îm cennetlerinde!**
﴿44﴾ **Değerli tahtlar üzerinde** (kurulmuş)**, karşı karşıya duranlar hâlinde!**
﴿45﴾ **Belirgin bir ırmaktan/**(fışkıran) **bir kaynaktan/** (doldurulan) **değerli bir** (şarap) **kâse**(si) **ile yan larında sürekli dolaşılır…**
﴿46﴾ **Bembeyaz** (bir şarap ile) **ki, içenler için büyük bir lezzet!**
﴿47﴾ (Aklı yavaş yavaş giderme, karın ağrısı ve baş ağrısı gibi) **bir tür gizli helâk etme sadece onda yok tur ve onlar ancak ondan dolayı sarhoş edilmez ler.** (Dünya şarapları ise, her türlü kötülük ve zararın anasıdır!)
﴿48﴾ **Bakışları**(nı sadece eşlerine) **tahsis eden iri ve güzel gözlü** (huri)**ler de ancak onların yanındadır.**
﴿49﴾ **Sanki onlar** (gizlenip) **saklan**(arak el değmemiş, toza toprağa bulaşma)**mış** (azıcık bir sarılıkla karışık çok hoş renkli, zarif ve pürüzsüz bir cilde sahip olan) **birtakım devekuşu yumurtalarıdır.**
﴿50﴾ **Derken onların bir kısmı diğer bir kısma yöneldi de,** (cennet şaraplarını içtikleri bir muhabbet sırasında birbirinin hal ve hatırından) **soruşuyorlardı.**
﴿51﴾ **İçlerinden bir söz sahibi dedi ki: "Muhakkak benim** (dirilmeyi inkâr eden) **yakın bir arkadaşım vardı;**
﴿52﴾ (Ben kendisine vaaz ettiğimde) **o** (bana) **diyor du ki: 'Gerçekten sen de mi** (dirilmeyi) **elbette doğ rulayanlardansın?**
﴿53﴾ **Biz öldüğümüzde, bir toprak ve birtakım** (çürümüş) **kemikler olduğumuz da mı, gerçekten biz mi elbette cezalandırılacak kimselermişiz?'"**

﴿54﴾ (O zât cennetteki arkadaşlarına, kâfir arkadaşının sözlerini anlattıktan sonra) **dedi ki: "Siz yukarıdan** (bakıp cehennem ehlini) **görebi len kimseler misiniz** (ki, size onun durumunu göste reyim de kendi yerinizin kıymetini bilin)**?"**

﴿55﴾ **Derken** (cennetle cehennem arasındaki perde kalkıp) **baktı da, onu o şiddetle tutuşmuş** (cehennem) **ateşin**(in) **ortasında gördü!**

﴿56﴾ **Dedi ki: "Allâh'a yemin olsun ki** (şaşılacak şey)**; gerçekten sen beni** (inkâra ve günahlara teşvik ede rek) **helâk etmeye elbette çok yaklaşmıştın.**

﴿57﴾ **Rabbimin** (hidâyet üzere sabit kılma) **nimeti olmasaydı, elbette** (şimdi) **ben de** (seninle birlikte ce hennemde) **hazır bulundurulanlardan olmuştum!**

﴿58﴾ (Bunun üzerine o zât ve arkadaşları, mazhar oldukları yüce nimetlere sevinç belirtisi olarak derler ki:) **Artık biz asla ölecek kimseler değiliz değil mi?**

﴿59﴾ **O ilk ölümümüz hâriç! Biz asla azap edilecek kimseler de değiliz!**

﴿60﴾ **Gerçekten işte bu, elbette pek büyük bir kurtuluşun ta kendisidir!**

﴿61﴾ **Artık çalışanlar;** (dünyanın geçici ve türlü ke derlerle karışık lezzetlerini elde etmek için değil de) **ancak işte bunun gibi** (sonsuz) **bir şey için amel etsin**(ler)**!"**

﴿62﴾ (Ey insan!) **İşte bir rızık olarak bu**(nca lezzet ve sürûr) **mu daha iyi, yoksa** (elem ve gam veren) **zakkum ağacı mı?**

﴿63﴾ **Gerçekten Biz onu o** (şirk koşan) **zâlimler için büyük bir azap** (sebebi)**/**("Ateşte de ağaç mı yetişir miş?" diyecekler için) **büyük bir imtihan** (vesilesi)**/ yaptık!**

﴿64﴾ **Şüphesiz o, şiddetle tutuşmuş o ateşin dibin de** (yetişip) **çıkmakta olan bir ağaçtır.**

﴾65﴿ **Tomurcukları ki; sanki o, şeytanların kafaları gibi** (son derece çirkin)**dir.**

İnsanlar melekleri görmeseler de, çok güzel buldukları suretleri onlara benzettikleri gibi, çok çirkin buldukları şeyleri de şeytana teşbîh ederler. Zira onu, kendisinde hiçbir hayır bulunmayan hâlis bir şer olarak düşündüklerinden, hayallerinde en kötü bir surette canlandırırlar. Burada da zakkum meyvelerinin en çirkin bir surette hayal edilmesi kastıyla insanların zihinlerine bir tür gönderme yapılmıştır.

﴾66﴿ **İşte şüphesiz onlar elbette ondan yiyicidirler! Böylece** (aşırı açlık yüzünden zoraki de olsa) **ka rınları**(nı) **ondan** (tıka basa) **doldurucudurlar.**

﴾67﴿ **Sonra şüphesiz onun üzerine de onlar için, elbette** (yüzleri kebap edecek ve bağırsakları parçalayacak) **kaynar sudan bir ka rışım**(la birlikte sunulan birtakım içecekler) **vardır** (ki, onlar da, cehennem ehli nin yarala rından akan irinlerle, cehennemdeki yılan ve akreplerin ze hirlerinin kendisine aktığı ateş gözeleridir)**!**

﴾68﴿ (Zakkum ağacını yemek ve irinler içmek için cehennemin dibine indirildikten) **sonra muhakkak onların dönüşleri, elbette o tutuşmuş ateş**(teki özel yerlerin)**edir.**

﴾69﴿ (Bunlar bu cezayı hak et tiler!) **Çünkü şüphesiz onlar, babalarını sapıtmış** (müşrik) **kimseler ola rak bulmuştular.**

﴾70﴿ **Yine de bunlar onların izleri üzere koşturuluyor**(casına yürüyor)**lardı.**

﴾71﴿ **Andolsun ki; elbette o** (seni yalanlaya) **nlardan önce de, evvelkilerin ekserisi gerçekten sapıtmıştı.**

﴾72﴿ **Hâlbuki yemin olsun; elbette Biz onlar içerisinde de** (senin gibi) **uyarıcılar muhakkak göndermiştik.**

﴾73﴿ **Artık bak ki; o** (Allâh'ın azâ bından) **korkutul** (dukları halde hiç aldırmay)**anların** (feci) **âkıbeti nice olmuş?!**

﴾74﴿ **Ancak Allâh'ın o ihlâsa erdiri len kulları müstesnâ!** (Çünkü onlar uyarılardan faydalandılar)**!**

﴾75﴿ **Kasem olsun ki; Nûh** (kulumuz, kâfir kavmin den kurtuluş için) **elbette Bize seslenmişti de, andol sun; o icâbet eden** (Biz)**ler ne de güzel** (yardım et) **miş**(iz)**!**

﴾76﴿ **Böylece onu da,** (iman eden) **âilesini de** (inatçı kavminin başına gelen Tûfan belasından ve onlardan çektikleri) **o pek büyük sıkıntıdan kur tarmıştık**

﴾77﴿ **Biz onun zürriyetini,** (dâim) **kalanların ta kendileri yaptık.** (Böylece insan neslini Nûh(Aleyhisselâm)**`ın; Sâm, Hâm ve Yâfes isimli üç çocuğuyla sürdürdük.)**

﴾78﴿ **Sonraki** (nesil)**ler içinde de onun üzerine**(güzel övgüler) **bıraktık!**

﴾79﴿ **Âlemler içerisinde** (tarafımızdan) **Nûh'a se lâm** (ve esenlik) **olsun!**

﴾80﴿ **İşte muhakkak ki Biz** (Nûh (Aley hisselâm) **gibi) güzel amelde bulunanları** (iyiliklerine karşılık) **ancak böylece mükâfatlandırırız.**

﴾81﴿ **Çünkü şüphesiz o Bizim** (gerçek manada) **ina nan kullarımızdandı.**

﴾82﴿ **Sonra** (büyük bir tûfan kopartarak) **ötekilerini suyla boğduk.**

﴾83﴿ **Gerçekten İbrâhîm de, elbette onun** (yolunun) **izleyicilerindendi!**

﴾84﴿ **Vaktâ ki o,** (bozuk inanç, kö tü niyet ve çirkin huylar gibi tüm âfet lerden tamamen kurtulmuş olan) **selîm bir kalple Rabbine gelmişti.**

﴾85﴿ **Hani babasına ve kavmine demişti ki: “Han gi şeye tapmaktasınız?**
﴾86﴿ **Allâh’ı bırakıp da bir uydurmayı; birtakım ilâhları mı arzulamaktasınız?**
﴾87﴿ **Peki,** (Kendisine ortak koşmanız hâlinde) **âlem lerin Rabbi**(nin âhi ret te size yapacağı muâmele) **hak kın daki düşünceniz nedir?”**
﴾88﴿ **Derken o,** (kavminin yıldız ilmine olan inanç larından yararlanarak) **yıldızlara bir bakış baktı da** (yakında bulaşıcı bir hastalığa tutulup, onlarla birlikte bayram yerine çıkamayacağını ifade etmek üzere)**…**
﴾89﴿ **“Gerçekten ben** (anladım ki, sizin bayram gününüzde) **hastayım!” dedi.**
﴾90﴿ **Onlar derhal arka dönenler hâlinde ondan yüz çevirdiler.**
﴾91﴿ **Böylece o,** (taptıklarının âciz liğini onlara göstermek için) **ilâhlarına doğru gizlice gitti de dedi ki: “**(Önünüzdeki yemekleri) **yemeyecek misiniz?**
﴾92﴿ **Ne oldu size ki konuşamıyorsunuz?”**
﴾93﴿ **Hemen kuvvetli bir darbe ile üzerlerine yö nel**(ip onları kırdı geçir)**di.**
﴾94﴿ **Derken onlar** (bayram kutlamasından dönüp bu durumu görünce) **koşmakta oldukları halde ona yöneldiler.**
﴾95﴿ **O dedi ki: “Siz** (yontulmamış taş hâlinde bun lara tapınmazken, daha sonra) **yont**(up put hâline sok)**makta olduğunuz şeylere mi tapıyorsunuz?**
﴾96﴿ **Oysa sizi de, yapmakta olduğunuz şeyleri de Allâh yaratmıştır.”**

﴿97﴾ **Dediler ki: “Onun** (yakılması) **için** (fırın gibi) **bir bina yapın da, kendisini o şiddetle tutuşmuş ateş içerisine bırakın!”**
﴿98﴾ **Böylece onlar ona büyük bir hile yapmak istediler de, hemen Biz** (ateşi gülistana çevirip) **on ları** (muradına eremeyen) **en alçak kimseler yaptık!**
﴿99﴾ **O** (ateşten kurtulup, kavminin imanından da ümit kesince) **dedi ki: “Gerçekten ben, Rabbim**(in emrettiği yer olan Şâm-ı Şerîf)**e gidiciyim! Muhakkak ki O beni** (dînî ve dünyevî tüm maksatlarıma eriştirip) **hidâyet ede cektir.**
﴿100﴾ **Ey Rabbim!** (Neslimi sür dürecek, davet ve tebliğde yardımcı olacak, ardımdan da yerimi doldu racak olan) **sâ lihlerden birini bana bağışla!”**
﴿101﴾ **Bunun üzerine Biz onu halîm**(-selîm, yumu şak huylu, ita atkâr ve temkinli) **bir oğul** (olan İsmâîl (Aleyhisselâm)**) ile müj deledik.**
﴿102﴾ **Derken o** (doğup büyüyerek) **onunla birlikte** (işlerinde) **koşturmaya** (imkân bulacağı onüç yaş gibi bir çağa) **ulaşmıştı ki** (babası ona)**:“Ey oğulcağızım! Şüphesiz ben** (art arda) **uykuda görüyorum ki, kesinlikle ben seni boğazlamaktayım! Artık sen de** (bir) **bak ki ne şeyi düşünürsün?” dedi. O da: “Ey benim babam! Emrolunmakta olduğun şeyi** (hiç düşünmeksizin hemen) **yap! İnşaAllah beni pek yakında sabredenlerden bulacaksın!” dedi.**
Rivayete göre; İbrâhîm (Aleyhisselâm) zi’lhıccenin sekiz, dokuz ve onuncu gecelerinde bu rüyayı görmüş ve peygamberlerin rüyası bir vahiy niteliği taşıdığı için, bunun uyulması gereken bir emir olduğunu anlamıştı. Dolayısıyla oğluyla yaptığı bu istişâreyi, onun fikrine başvurmak için değil, ancak onun bu emir karşısındaki sabır ve teslimiyetini sınamak, feryat edecek olursa

sabır ve sebat tavsiye etmek, Allâh'ın imtihanına karşı hazırlamak ve önceden göstereceği itaat sebebiyle sevap kazanmasını sağlamak gibi birtakım hikmetlere mebnî olarak yapmıştı.

﴾103﴿ **Ne zaman ki o ikisi** (Allâh-u Te'âlâ'nın hük müne) **tamamen teslim oldular da, o onu alnının yanı üzere** (yere) **yıktı,...**

﴾104﴿ **Biz de ona nidâ ettik ki: "Ey İbrâhîm!**

﴾105﴿ **Muhakkak sen o rüyayı gerçekleştirdin!"** (İşte o zaman Biz onlara bolca sevap verdik.) **İşte şüphesiz Biz** (İbrâhîm ve İsmâîl (Aley himesselâm) **gibi) güzel amelde bulunanları ancak böyle mükâfat landırırız.**

﴾106﴿ **Gerçekten işte bu,** (zorluğu) **pek açık** (olup samimi teslim olanla, ihlâssız kişiyi ayırt edecek olan) **bir imtihanın elbette ta kendisiydi.**

﴾107﴿ **Biz o**(nun oğlu)**na fidye** (ve bedel) **olarak pek büyük** (değere ve cüsseye sahip olan) **bir kur banlık** (koç) **verdik!**

﴾108﴿ **Sonraki** (ümmet)**ler içinde de onun üzerine** (güzel övgüler) **bıraktık!**

﴾109﴿ **İbrâhîm'e** (tarafımızdan) **se lâm** (ve esenlik) **olsun!**

﴾110﴿ **İşte** (onun gibi) **güzel amel işleyenleri ancak böyle mükâ fat lan dırırız.**

﴾111﴿ **Çünkü şüphesiz o, Bizim** (gerçek manada) **inanan kullarımızdandı.**

﴾112﴿ **Ayrıca; sâlihlerden bir peygamber olacak İshâk** (adında başka bir oğul) **ile Biz onu müjdeledik.**

﴾113﴿ **Onun üzerine de, İshâk üzerine de** (dînî ve dünyevî) **bereket**(ler) **yağdırdık! Ama ikisinin zürriyetinden;** (iman ve itaat ederek kendisine) **iyilik eden de,** (inkâr ve isyan ederek) **nef sine açıkça zulmeden de vardır. Burada zikredilen**

bereket neticesidir ki; İbrâhîm ve İshâk (Aleyhimesselâm)**`ın nesli çoğalmış ve ilki Ya`kûb, sonuncusu Îsâ** (Aleyhimesselâm) **olmak üzere sayıları onbinlerle ifade edilen Benî İsrâîl`in tüm peygamberleri onların zürriyetinden gönderilmiştir. Ayrıca oğlu İsmâîl** (Aleyhisselâm)**`ın neslinden gelen Rasûlûllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in ve kıyâmete kadar gelecek Ehl-i Beyt'in soyca İbrâhîm** (Aleyhisselâm)**`a intisâbı, burada geçen "Mübârek kılınma" ifadesinin bir tezâhürüdür. Yine bu kutlu kılınışın bir sonucu olarak; kıyâmete kadar gelecek Müslümanlar teşehhüt dualarında İbrâhîm** (Aleyhisselâm)**`ı ve âlini bereketle yâd etmektedirler.**

﴾114﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Mûsâ ve Hârûn'a gerçekten** (dünyevî ve uhrevî pek çok) **lütuf**(lar)**da bulunmuştuk!**

﴾115﴿ **O ikisini de, kavimlerini de** (Firavun ve hâ nedânının köleliğinden ve başlarına gelen boğulma fe laketi gibi) **o pek büyük sıkıntı**(lar) **dan kurtarmıştık.**

﴾116﴿ **Biz onlara yardım etmiştik de bu sebeple onlar** (zayıf kimseler oldukları halde, Firavun hânedânına) **gâlip gelenlerin ta kendileriolmuştular.**

﴾117﴿ **Biz o ikisine, açıklaması son derece üstün olan o** (Tevrât) **kita bı** (nı) **da vermiştik!**

﴾118﴿ **Bir de o ikisini** (hakka ulaş tıran) **o dosdoğru yola hi dâyet etmiştik!**

﴾119﴿ **Ayrıca, sonraki** (ümmet)**ler içinde de o ikisi üzerine** (güzel övgüler) **bıraktık!**

﴾120﴿ **Mûsâ ve Hârûn'a da** (tarafımızdan) **selâm** (ve selâ met) **olsun!**

﴾121﴿ **İşte şüphesiz Biz** (Mûsâ ve Hârûn (Aleyhimesselâm) **gibi) güzel amelde bulunanları ancak böyle**

mükâfatlandırırız.

﴾122﴿ **Çünkü şüphesiz o ikisi, Bizim** (gerçek manada) **iman eden kullarımızdandı.**

﴾123﴿ **Muhakkak İlyâs da elbette** (peygamber olarak) **gönderilmişlerdendi!**

﴾124﴿ **Hani o,** (putperest) **kavmine demişti ki: "**(Allâh'a ortak koşmaktan) **hiç sakınmayacak mısınız?**

﴾125﴿ **Ba'l** (adındaki altın heykel)**e** (ilâh diye) **tapı yorsunuz da, şekil verenlerin en güzelini bırakı yor musunuz?**

﴾126﴿ **Sizin de Rabbiniz, evvelki babalarınızın da Rabbi olan Allah'ı**(n ibadetini nasıl oluyor da böyle âciz bir puta değişebiliyorsunuz)**?"**

Hızkîl (Aleyhisselâm)`dan sonra yoldan çıkan İsrâîl oğullarına Allâh-u Te`âlâ, İlyâs (Aleyhisselâm)`ı göndermişti. Şam fethinden sonra Yûşa' (Aleyhisselâm) tarafından o topraklara yerleştirilen İsrâîloğullarının bir soyu, şu anda Lübnân'da bulunan Ba'lebek şehri ve çevresini mesken edinmişlerdi. Zamanın hükümdârı altından bir put yaptırmıştı ki; dört tane yüzü bulunan yirmi arşın uzunluğundaki bu putun ismi Ba'l idi. Şeytan bunun içine girip konuşarak sapık hükümler ortaya atar, peygamberler gibi saygı gören dört yüz bakıcısı da bu saçmalıkları belleyip insanlara ulaştırırlardı. (Nesefî, Hâzin)

﴾127﴿ **Bunun üzerine onlar onu yalanladılar, bu sebeple gerçekten onlardır elbette** (azap içerisinde) **hazır olunanlar!**

﴾128﴿ **Ancak Allâh'ın ihlâsa erdirilmiş kulları müstesnâ!** (Çünkü onlar inkâra yeltenmeyip imanı seçmiş lerdir.)

﴾129﴿ **Sonraki** (ümmet)**ler içinde onun üzerine de** (güzel övgüler) **bıraktık!**

﴾130﴿ **İlyâs'a da** (tarafımızdan) **se lâm** (ve saâdet) **olsun!**

﴾131﴿ **İşte şüphesiz Biz** (İlyâs (Aley hisselâm) **gibi) güzel amelde bulunanları ancak böyle mükâfatlandırırız.**
﴾132﴿ **Çünkü gerçekten o, Bizim** (ha kikî manada) **mümin kullarımızdandı.**
﴾133﴿ **Şüphesiz ki Lût da elbette gönderilmiş** (peygamber)**lerdendi!**
﴾134﴿ **Hani onu da,** (iman etmiş) **âilesini de topluca kurtarmıştık.**
﴾135﴿ **Ancak** (azap içerisinde) **geri kalanlar arasın daki bir kocakarı müstesnâ!** (Zira Lût (Aleyhisselâm)**`ın eşi olan bu kadın, hem imansız, hem de kavminin kötü fiiline râzı olan biriydi.)**
﴾136﴿ **Sonra diğerlerini**(n yaşadıkları şehirleri Cebrâîl (Aleyhisselâm)**`ın kanadı üzerinde semâya doğru kal dırıp alt-üst ederek) bir daha** (bellerini doğrultup) **düzelemeyecekleri bir şekilde kırıp geçirdik!**
﴾137﴿ **Şüphesiz ki siz elbette** (ticâret için Şam'a doğru giderken) **sabahlayan kimseler o larak on lar**(ın yaşamış oldukları Sedûm)**a uğra**(yıp helâk izle rine rastla)**maktasınız!**
﴾138﴿ (Dönüş yolunda ise) **gece**(nin evvelin) **de** (ora da konaklamaktasınız)**!** (Peygamberlerini inkâr sebe biyle helâk edilenleri gördüğünüz hal de) **hâlâ** (gerçek leri) **anla**(yıp da rasûlünüze inan)**mayacak mısınız?**
﴾139﴿ **Şüphesiz Yûnus da elbette** (pey gamber olarak) **gönderilmişlerdendi!**
﴾140﴿ **Hani o,** (ümmetinin inkârına dayanamadığı için, Allâh-u Te`â lâ'dan izinsiz onları terk edip sahile vardığında, yolcularla) **doldurulmuş o gemiye kaç mıştı.**
﴾141﴿ **Derken** (gemiden denize atılacak kişinin tayini hususunda) **kur'a çekmişti de,** (kur'a kendisine çıkın ca)

yenilgiye uğrayanlardan olmuştu.

﴾142﴿ **Bunun üzerine** (denize atılınca) **balık onu hemen yutuvermişti. Oysa kendisi** (nefsini) **kına yan bir kişiydi/kınanacak iş yapmış biriydi/.**

﴾143﴿ **Eğer gerçekten o,** (rahat zamanında Allâh'ı) **çokça** (zikredip) **tesbîh edenlerden olmasaydı,**

﴾144﴿ **Elbette o** (insa)**nların diriltilecekleri güne kadar onun karnında bekleyecek** (ve herkes meza rından çıkarken o da balığın karnın dan diriltilecek)**ti.**

﴾145﴿ **Sonunda kendisi hasta bir haldeyken Biz onu** (ağaç ve bitkiden) **boş bir yere atıverdik.**

﴾146﴿ **Bir de** (kendisine hücum eden sineklerden, güneşin harâretinden ve gölgenin serinliğinden koru mak için) **onun üzerine kabak türünden** (geniş yap raklı) **bir ağaç bitirdik** (ki, o onu çadır gibi gölgelen diriyordu)**.**

﴾147﴿ **Böylece Biz onu** (iyileş tirip, izinsiz terk etmiş olduğu) **yüz bin** (kişilik ümmetin)**e** (tekrar) **gönder dik, ya da onlar** (göz görüşünde) **ziyâde oluyorlardı** (da, bu yüzden bakan kişi kesin konuşamayıp "Yüz bin ya da daha fazla" diyebiliyordu)**.**

﴾148﴿ **Nihâyet** (azâbın emâ relerini görmüşlerken) **iman ettiler, Biz de onları** (ecelleri hakkında ezelde belirlenmiş olan) **bir zamana kadar yaşattık** (ki, böyle bir zamanda kurtuluş, inkâr eden hiçbir kavme nasip olmamıştı)**!**

﴾149﴿ (Habîbim!) **Şimdi o** (meleklerin Allâh'ın kızları oldu ğunu savuna)**nlara sor ki; kızlar Rabbine aitmiş de, oğullar onlara mı mahsusmuş?**

﴾150﴿ **Yoksa Biz melekleri, onlar şâhitlerken mi dişiler olarak yaratmışız?**

﴾151﴿ **Dikkat edin! Gerçekten onlar uydurmalarından ötürü elbette demektedirler ki:**

﴿152﴾ **“Allâh doğurdu!” Şüphesiz ki onlar elbette yalancı kimselerdir!**
﴿153﴾ **Yoksa O** (Rabbiniz)**, oğullara karşı** (sizce aşağılanan) **kızları mı tercih etmiştir?**
﴿154﴾ **Ne oldu size? Nasıl** (böyle yanlış bir) **hüküm ver**(ebil)**iyorsunuz?**
﴿155﴾ (Bu inancın bozukluğunu) **iyiden iyiye hiç mi düşünemiyorsunuz?**
﴿156﴾ (Meleklerin Allâh’ın kızları olduğuna dâir hissî ya da aklî bir deliliniz bulunmadığına göre) **yoksa sizin için** (naklî yönden) **pek açık güçlü bir delil mi var?**
﴿157﴾ **O halde** (davanızın doğruluğunu açıklayan) **kitabınızı getirin** (de görelim)**! Eğer siz doğru kimseler olduysanız**(, bunu yapmanız gerekir)**!**
﴿158﴾ **O** (şirk koşa)**nlar** (“Allâh cinlerle evlendi, onlar da Kendisine melekleri doğurdular!” iddiasını orta ya atarak)**, O’nunla cinler arasında bir soy bağı uydurdular. Hâlbuki andolsun cinler, gerçekten kendilerinin** (kâfir ve âsîlerinin, azap içerisinde) **elbette hazır edilmiş kimseler olduğunu muhakkak bilmiştir.** (Eğer Allâh-u Te`âlâ ile bir soy bağları bulunsaydı, azâba uğratılmazlardı.)
﴿159﴾ **Nitelemekte oldukları** (eş ve çocuk gibi) **şey lerden tesbîh** (tenzîh, uzaklık ve arılık) **Allâh’a!**
﴿160﴾ **Lâkin Allâh’ın o ihlâsa erdirilmiş kulları müstesnâ!** (Çünkü onlar Allâh’a bu tür noksan sıfatları yakıştırmazlar.)
﴿161﴾ (İhlâslı kulların sizin şerrinizden kurtulacağını bildiğinize göre) **artık şüphesiz siz ve tapmakta olduklarınız…**
﴿162﴾ (Ne kadar azdırmaya çalış sanız da, hiçbir kişiyi) **O** (Allâh-u Azî müşşâ)**na karşı asla fitneye düşürücü** (ve saptırıcı) **kimseler olamazsınız!**

﴾163﴿ **Ancak o kimse**(yi saptırmanız) **müstesnâ ki** (Allâh-u Te'âlâ'nın ezelî ilminde) **o, şiddetle tutuşmuş o** (cehennem) **ateş**(in)**e** (mutlaka) **giricidir!**
﴾164﴿ (Müşrikler meleklere böyle uygunsuz vasıflar yakıştırmaktayken, melekler şu itirafta bulunmaktadırlar:) **Bizden hiçbir kimse yoktur ki kendisi**(nin ibadeti)**ne ait bilinen** (ve belirlenen) **bir makam bulunmasın!**
﴾165﴿ **Şüphesiz ki biz, o** (Arş'ın etrafında namaz ve dua için ayaklarını) **safa dizenler de elbette ancak biziz!**
﴾166﴿ **Yine gerçekten biz;** ("Sübhâ nallâh" diyerek, şânına yakışmayan şeylerden) **o** (Rabbimizi tenzîh ve) **tesbîh edenler elbette ancak biziz!**
﴾167﴿ **Muhakkak elbette onlar** (Kur'ân-ı Kerîm'den önce) **demekteydiler ki:**
﴾168﴿ **"Şüphesiz ki, evvelkiler**(e indirilmiş kitaplar cinsin)**den bir kitap bizim yanımızda da bulunsaydı...**
﴾169﴿ **Elbette biz de Allâh'ın ihlâsa erdirilen kulları olmuştuk!"**
﴾170﴿ **Ama** (kitapların efendisi olan Kur'ân kendilerine geldiğinde) **onu inkâr ettiler. Yakında** (intikamı mızla karşılaştıklarında, inkâr larının âkıbetini) **bile cekler!**
﴾171﴿ **Andolsun ki; elbette** (peygamber olarak) **gön derilmiş kulları mız için kesinlikle** (yardım ve gâlibiyet) **buyruğumuz geçmiştir ki;**
﴾172﴿ **Şüphesiz onlar, elbette yardım olunanların ta kendileridirler!**
﴾173﴿ **Ve muhakkak ki Bizim ordumuz** (olan İslâm kuvvetleri)**, elbette ancak onlardır gâlip gelecekler!**
﴾174﴿ (Habîbim!) **O halde** (Bedir ve Mekke fethi günleri gibi, savaştan el çekme müddetinin son bulacağı) **bir zamana kadar**

onlardan yüz çevir (ve sabırlı ol)**!**

﴾175﴿ (En kötü duruma düşecekleri o günlerde) **sen onları**(n başına gelecekleri bir) **gör! Yakında onlar da görecekler!**

﴾176﴿ **Yoksa o** (“Bizi korkuttuğun azâ bı göstersene!” diye konuşa)**nlar azâbımızı** (alaya alıp) **acele mi istiyorlar?**

﴾177﴿ **Ama o** (azap ansızın) **onların sahasına indiği zaman; artık o uyarılanların sabahı pek kötü olmuştur!**

﴾178﴿ **Öyleyse bir zamana kadar onlardan yüz çevir** (ve eziyetlerine aldırma)**!**

﴾179﴿ **Sen** (o zaman başlarına geleceği) **gör! Yakında onlar da görecekler!**

﴾180﴿ (Müşriklerin) **nitelemekte oldukları şeylerden tesbîh, O izzet sahibi Rabbine!**

﴾181﴿ **Selâm olsun o tüm gönderilen** (peygamber)**lere!**

﴾182﴿ **Bütün** (nimetlere karşı) **hamdler de Allâh’a; o tüm âlemlerin Rabbine!**

OTUZSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Sâd

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 88 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Sâd! Kasem olsun o** (şan ve) **şeref/öğüt/beyan/sahibi Kur'ân'a!**

﴾2﴿ **Doğrusu o kâfir olmuş kimseler** (Kur'ân' da bir yanlışlık buldukları için küfre sapmış değillerdir, bilakis onlar) **tam bir büyüklen me ve** (Allâh'a ve Rasûlüne karşı) **şiddetli bir muhâlefet içerisindedirler** (de, bu yüzden inkâr etmişlerdir)**.**

﴾3﴿ **Kendilerinden önce** (geçmiş olan) **nice asırlar** (halkın)**ı helâk etmiştik de, onlar** (yine bir ümit deyip: "İmdat!" diye) **bağırıp çağırmıştılar. Oysa** (o şiddetli azâbımızla karşılaştıklarında, zaman) **asla kurtuluş zamanı değildi!**

﴾4﴿ **Onlara aralarından bir uyarıcı geldi di ye şaşakaldılar. O kâfirler dedi ki: "İşte bu** (kişi)**,** (kendisi ümmî iken, bizim gibi ümmî bir toplum içerisinde bir kitap sahibi olduğunu iddia etmektedir ki, bu kabul edilebilecek bir şey değildir. Ama bizim yapamayacağı mız bazı şeyleri ortaya attığına göre, olsa olsa) **büyük bir büyücüdür,** (nübüvvet ve vahye mazhariyet gibi Allâh'a karşı yaptığı isnatlar hususunda ise) **son derece yalancıdır!**

﴾5﴿ **O,** (tapmakta olduğumuz) **tüm ilâhları bir tek ilâha mı çevirmiştir? Şüphesiz ki işte bu elbette çok şaşılacak bir şeydir!** (Bizim bunca ilâhımız yeterli ol mazken, tek bir ilâh bütün âlemleri nasıl yönetecektir?)**"**

﴾6﴿ **Derken içlerinden göz dolduran bir cemaat** (Ebû Tâlib'in meclisinden şöyle diyerek) **fırlayıp gitti de: "Yürüyün!**

İlâhlarınıza (tapmaya) **sebat edin! Gerçekten işte bu, elbette** (sizden) **istenmekte olan pek önemli bir şeydir!/İşte bu** (adamın bir tek ilâha tapma konusundaki kararlılığı)**,** (onun tarafından) **ke sinkes arzulanmakta olan çok büyük bir şeydir** (ki, kimsenin lafıyla ya da aracılığıyla bu bundan caymaz)**!/**

﴾7﴿ **İşte bu**(nun anlattığı tevhîd konusu)**nu o sonraki din** (olan Hristiyanlık akîdesin)**de duymamıştık! İşte bu, ancak bir uydurmadır!**

﴾8﴿ **O kitap bizim aramızdan** (ine ine) **on**(un gibi yetim ve yoksul bir adam)**a mı indirildi?" Doğrusu onlar** (körü körüne taklide meyilli oldukları için) **Benim kitabımdan büyük bir şüphe için dedirler. Daha doğrusu onlar henüz Benim azâbımı tatmadılar** (da, bu yüzden şüphededirler. Onu gördüklerinde ise mecburen inanacaklar)**!**

Rivayete göre; Ömer (Radıyallâhu anh)ın Müslüman oluşu Kureyş'i çok üzünce, yaşça büyükleri olan Velîd, ileri gelen yirmi beş kadar müşriğe, yeğeniyle aralarını bulması için Ebû Tâlib'e gitmelerini önerdi. O da Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i yanlarına çağırtıp kavmine karşı insaflı davranmasını teklif edince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onlara isteklerini sordu. Onlar: "Sen bizim ilâhlarımızın aleyhine konuşmayı bırak, biz de seni İlâhınla baş başa bırakalım!" dediklerinde: "Ben de sizden tek bir kelime istiyorum ki, onunla tüm Araplara mâlik olacağınız gibi, yabancı milletler de size boyun eğecektir!" buyurdu. Ebû Cehîl'in: "Ne demek, on kelimeyi bile kabulleniriz!" demesi üzerine, kendilerinden tevhîd kelimesini söylemelerini isteyince o meclisten fırlayıp çıktılar. Bir yandan da: "Duyulmadık bir şey! İlâhları teke mi indirmiş, bu

kadar insana bir ilâh nasıl yetsin?" demeye başladılar. (Beyzâvî, Hâzin, Nesefî)

﴾9﴿ **Yoksa** (her şeye gücü yeten ve karşılıksız bolca ve ren) **o Azîz ve Vehhâb olan Rabbinin rahmet hazine leri onların yanında**(dır da, peygamberliği diledikle rine verip, istediklerini mahrum bırakan onlar) **mıdır?**

﴾10﴿ **Yoksa göklerin, yerin ve ikisi arasında kilerin mülkü** (ve saltanatı) **onlara mı aittir? Öyleyse** (kendilerini Arş'a çıkaracak) **o basamaklarda iyice yük selsinler** (de Arş'tan doğru âlemleri yönetsinler ve istediklerine vahiy indirsinler)**!**

﴾11﴿ (Habîbim!) **İşte** (onlar, peygamberler aleyhine) **birlik yapan cemaatlerden oluşan az ve değer siz bir ordu**(dur) **ki;** (Bedir denen) **o uzak yerde** (çok kısa bir zaman sonra) **bozguna uğratılmıştır.** (Artık laflarına aldırma ve hezeyanlarını önemseme!)

﴾12﴿ **Onlardan önce Nûh kavmi de, Âd** (toplumu) **da, o** (demir) **kazıklar sahibi** (olan, dilediğinin el ve ayaklarını onlara bağlayarak e ziyet yapan)**/kazıklar** (la çakılmış gibi sabit mülk) **sahibi/ ordular sahibi/ Firavun da** (peygamberlerini) **yalanlamıştı.**

﴾13﴿ **Semûd** (toplumu) **da** (Sâlih (Aley hisselâm)**\`ı), Lût kavmi de** (Lût (Aleyhisselâm)**\`ı),** (sık ağaçlıklı bir korunun sakinleri bulunan) **Eyke ashâbı da** (Şu\`ayb (Aleyhisselâm)**\`ı yalanlamıştı)! İşte ancak onlardır o** (pey gamberlere karşı) **birlik yapan** (ama bozguna uğra maktan kurtulamayan) **toplumlar!**

﴾14﴿ **Hepsi de** (hiçbir iyilikle tanınmamış,) **ancak peygamberleri yalanlamış** (olmakla şöhret bulup anılmış)**tı da, bu yüzden azâbım** (onlar üzerine) **hak olmuştu!**

﴾15﴿ (Habîbim!) **İşte bu** (senin düşma)**nlar**(ın) **da** (İsrâfîl (Aleyhisselâm)**`ın Sûr'a ilk üfürüşüyle gerçekleşe cek) tek bir nâradan başkasını beklemiyor**(lar) **ki,** (vakti geldiğinde) **onun için** (bir hayvanın) **iki sağım arası kadar bile bir duraklama/ onun için bir geri dönüş/ yoktur!**

﴾16﴿ **Onlar** (azaplarının âhirete tehirini duyunca, dalga geçmek için)**: "Ey Rabbimiz!** (Azaptan) **nasibimizi bize hesap gününden önce acele ver!" dediler.**

﴾17﴿ (Habîbim! Kâfirlerin) **söylemekte oldukları** (üzücü) **şeylere sabret ve Bizim** (dinde) **kuvvet sahi bi Dâvûd kulumuzu yâd et! Şüphesiz ki o,** (Bizim taa tımıza ve rızamızı kazanmaya) **son derece yönelici biriydi.**

﴾18﴿ **Muhakkak Biz, onunla birlikte dağları emre âmâde kılmıştık da, gündüzün sonunda ve** (güneşin parladığı) **işrak vakti** (lisân-ı halleriyle ve kudretten yaratılmış dilleriyle Bizi takdîs, tenzîh ve) **tesbîh edi yorlardı.**

﴾19﴿ (Her bir cihetten kendisine doğru) **toplanan kuşları da** (onun emrine verdik)**! Hepsi de onun**(la birlikte tesbîh etmek) **için çokça dönücü idi!**

﴾20﴿ **Biz** (kendisine verdiğimiz heybet ve nusretle) **onun mülkünü güçlendirdik, ayrıca ona hikmet** (nübüvvet, üstün ilim, güzel amel ve Zebûr kitabı) **ile** (hakkı bâtıldan) **ayırıcı** (kararları net bir şekilde ifade eden) **bir hitâbet verdik.**

﴾21﴿ (Habîbim!) **O hasımların önemli haberi sana geldi değil mi? Hani onlar** (nöbetçilerden geçit bula mayınca) **o** (Dâvûd (Aleyhisselâm)**`ın mescidinin) mihrap duvarına tırmanmışlardı.**

﴾22﴿ **Vaktâ ki onlar Dâvûd'un yanına girmişler de, o** (kimsenin yanına giremeyeceği bir günde ve bazı yardımlar almadan çıkılamayacak kadar yüksek olan makamına) **onlar**(ın

girip âniden karşısına çıkmaların) **dan sebep telâşa kapılmıştı. Dediler ki: “Korkma!** (Biz) **iki hasım**(ız) **ki; birimiz diğerine karşı haksız lıkta bulunmuştur. Artık sen aramızda hak** (ve adâlet) **ile hüküm ver de haddi aşma ve bizi yolun doğrusuna ulaştır!**

﴿23﴾ (Sonra biri söz alarak dedi ki:) **Gerçekten de işte şu benim** (din) **kardeşim; onun doksan dokuz dişi koyunu vardır, benim içinse** (sadece) **bir tek dişi koyun bulunmaktadır. Yine de o** (benim koyunu ma göz dikerek)**: ‘Beni ona** (da) **kefil yap** (da, elimin altındakileri sahiplendiğim gibi ona da mâlik olayım)**!’ demiştir ve** (merâmını benden daha iyi anlatabildiği için) **karşılıklı konuşmada bana gâlip gelmiştir!”**

﴿24﴾ (Bunun üzerine Dâvûd (Aleyhisselâm)**:) “Yemin olsun; muhakkak o, senin koyununu kendi koyunla rına katma isteğiyle elbette sana haksızlık etmiştir. Zaten şüphesiz ki** (mallarını birbirine) **katıp karıştı ran** (ortak)**lardan birçoğu, elbette onların bazısı di ğer bir kısma karşı haksızlık eder. Ancak o kimseler müstesnâ ki, iman etmiştirler ve salih ameller işle miştirler!** (Çünkü onlar zulüm ve saldırıdan son derece kaçınırlar.) **Onlar ise ne kadar da azdır!” dedi. Derken Dâvûd Bizim onu gerçekten imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **ettiğimizi yakînen bildi ve** (zellesinden dolayı) **hemen Rabbinden mağfiret talebinde bulundu. Böylece o, rükû` edici olarak** (başlattığı tevbesini) **yere kapan**(ıp secde yaparak tamamla)**dı ve** (böylece Allâh-u Te`âlâ’ya hakkıyla) **yöneldi!**

﴿25﴾ **İşte biz de hemen kendisi için bu** (suçu)**nu bağışladık. Gerçekten onun için Bizim katımızda elbette** (mağfiretten öte) **tam bir** (manevî) **ya kınlık ve** (cennet gibi) **çok güzel bir dönüş yeri vardır.**

﴾26﴿ (Nitekim bu yakınlığın bir ifadesi olarak kendisi ne şöyle vahyettik:) **“Ey Dâvûd! Gerçekten biz seni yer**(yüzün)**de** (yönetimi üstlenmiş) **bir halife tayin ettik/**(senden önce geçmiş peygamberlerin yerine ge çen) **bir halife kıldık/! Artık insanlar arasında hak** (ve adâlet) **ile hüküm ver de** (nefse âit) **kötü arzuya uyma, sonra o seni Allâh’ın yolundan saptırır. O kim seler ki Allâh’ın yolundan sapmaktadırlar; hesap gününü unutmaları sebebiyle gerçekten onlar için pek şiddetli büyük bir azap vardır.”**
Dâvûd (Aleyhisselâm)`ın zellesi hakkında değişik rivayetler varsa da, kıssanın aslı şöyledir: Dâvûd (Aleyhisselâm)`ın şerî’atinde bir insanın, diğerine: “Hanımını boşa da ben alayım!” demesi câizdi, hatta ümmeti arasında âdet hâlini almış bir durumdu ki, böyle bir teklifin iki taraf için de şahsiyeti zedelemesi söz konusu değildi. Nitekim hicretten sonra, ensâr arasında da iki eşi olanlardan bazısı, bir eşini boşayıp muhâcirlerden kardeş edindiği kişiyle evlendirmiştir ki bu hiç yadırganmamış, bilakis sahâbe nin üstün bir ahlâkı olarak tarihe geçmiştir. İşte Dâvûd (Aleyhisselâm)`da ümmetinden Üvriyâ adlı kişiye böyle bir teklif yapmış, o da utancından bu teklifi geri çeviremeyip hanımını boşamış, Dâvûd (Aleyhisselâm)`ın bu evliliğinden de Süleymân (Aleyhisselâm) dünyaya gelmiştir. Görüldüğü üzere; bu kıssada hiçbir günah söz konusu olmayıp, ancak Dâvûd (Aleyhisselâm) gibi yüksek mertebe sahibi bir peygamber hakkında yakışıkalmayan bir durum mevzuu bahistir. Bu yüzden davalı insan suretinde iki melek gönderilip, ümmetinden herhangi bir ferdin yapabileceği her şeyin ona yakışmayabileceği, özellikle de birçok hanımı varken, bu teklifi sadece bir hanımı olan kişiye yapmış olmasının, makamına nispetle onun hakkında bir zelle sayılacağı kararı kendisine

verdirtilmiştir. Ama bazı kıssacıların anlattığı şekilde: “Hanımı kendisine kalsın diye o kişiyi ölmesi için harplerde defaatle en ön safa yerleştirdi!” gibi, sıradan bir Müslümana dahi yakıştırılamayacak bir suçu, kitap sahibi bir peygambere isnat etmek, büyük bir iftira olur. Bu yüzden Ali (Radıyallâhu anh)*: “Dâvûd* (Aleyhisselâm)*`ın hâdisesini kıssacıların anlattığı şekliyle anlatana yüz altmış sopa vururum! Çünkü peygamberlere iftiranın cezası iki kattır.” demiştir. Ancak peygamberleri tenzîh adına: “Burada hiçbir zelle söz konusu değildir!” demek veya bu zelleyi, âyet-i kerîmede açıklanan misalle hiç bağdaşmayan farklı rivayetlerle izaha kalkışmak, Âlûsî* (Rahimehullâh)*ın da beyanı vechile; hiçbir insaflı kişinin kabule yanaşmayacağı bir durumdur. Zaten onun istiğfarından ve Mevlâ’nın affından bahsedilmesi, burada bir zelle vukûunun kabulünü kaçınılmaz hâle getirmiştir. Tabiî nübüvvet makamını ihlâl edecek rivayetler kabul edilemeyeceğinden, doğru olan tek görüş; “Onun, kendi yüce makamına göre evlâ olan bir şeyi terk ettiği için istiğfar ettiği” hususudur ki bu da, peygamberlerin ismetine halel getirmez (ve günahsızlık vasfını zedelemez)! (Ebussuûd, Beyzâvî, Şihâb, Nesefî, Hâzin, Rûhu’l-beyân, Âlûsî)*

﴾27﴿ **Biz gökle yeri ve ikisi arasındakileri** (gayesiz ve maksatsız bir şekilde) **bâtıl olarak yaratmadık! İşte** (dirilmeyi ve hesaba çekilmeyi inkâr ederek) **bu**(nca yara tığın boşuna halk edildiğini ve herkesin yaptığının, yanına kâr kalacağını kabullenmek)**, o kâfir olmuş kimselerin düşüncesidir. Artık o inkâr etmiş kimseler için o** (cehen nem) **ateş**(ine gireceklerin) **den dolayı büyük bir helâk vardır.**

﴾28﴿ **Yoksa Biz o iman etmiş olanları ve sâlih ameller işlemiş bulunanları, yer**(yüzün)**de bozgunculuk yapan** (kâfir) **kişiler gibi** (dünya ve âhirette aynı imkânlara sahip) **kılarmıyız?**

Ya da Biz takvâ sahiplerini(n hayat ve ölümlerini)**, fâcir** (ve fâsık kişi) **ler gibi yaparmıyız?**

İbni Abbas (Radıyallâhu anhümâ)ya göre bu âyet, bütün Müslümanlar ve kâfirler hakkında umûmî ise de, diğer bir rivayette: "Âhirette bize, size verilmeyecek şeyler verilecektir." diyen bir takım müşrikler hakkında, özellikle de Bedir günü harp öncesi vuruşmak için karşılaşan Ali, Hamza ve Ubeyde (Radıyallâhu anhüm) ile Utbe, Velîd ve Şeybe (Le'anehümullâh) hakkında nâzil olmuştur.

﴿29﴾ (Kur'ân-ı Kerîm, dîni ve dünyevî birçok menfaat ve bereketlerle dolu) **pek mübârek yüce bir kitaptır ki, o** (insa)**nlar onun âyetlerini iyice düşünsünler ve** (nefsânî arzuların karışıklıklarından arınmış) **hâlis akıllara sahip olanlar hakkıyla öğütlen**(ip, gereğince amel et)**sin diye onu sana indirdik!**

﴿30﴾ **Dâvûd'a da Süleymân'ı Biz bağışladık.** (O) **ne güzel bir kuldu! Çünkü gerçekten o** (en ufak bir zelle işle diğinde pişman olarak Rabbine) **çokça tevbe edici idi.**

﴿31﴾ **Hani üç ayağı üzere durup bir ayağını tırnağı üzerine kaldıran ve süratli koşan/ uzun boyunlu/ o atlar öğleden sonra kendisine sunulmuştu.**

﴿32﴾ (Onları seyre dalmışken, güneş batıp ikindi namazı geçti. Bu yüzden çok üzülerek) **dedi ki: "Şüphesiz ben** (unutkanlık neticesi de olsa) **mal sevgi sini Rabbimin zikrine karşı tercih etmiş oldum da, ne ticede o** (güneş)**,** (karanlık) **perde**(si) **ile örtündü.**

﴿33﴾ **Onları bana geri çevirin** (de, namazıma mâni olan o atları, zelleme bir keffâret ve Rabbime bir kurban olarak keseyim)**!/**(Ey melekler!) **Onu** (güneşi) **bana geri çevirin** (de namazımı eda edeyim)**!/" Böylece o, o** (atların) **bacakları**(nı)

ve boyunları(nı kılıçla) **sıvazlamaya başladı.**
Bir kere, Süleymân (Aleyhisselâm) öğle namazını kıldıktan sonra cihat hazırlığı için bin adet safkan cins Arap atını taftiş etmek üzere kürsüsüne oturmuştu. Böylece güneş batmış ve ikindi namazı geçmişti. O ise cihat atlarıyla meşgul olduğundan, bunun farkında bile olmamıştı. Aslında bu da bir ibadetti ama vakitli olan bir ibadetin vaktini geçirmeyi kendi makamına yakıştıramadığından, kendi şerî`atinde etleri helâl olan atlardan dokuz yüzünü kurban niyetiyle kestirip fakirlere dağıttı. Aslında burada hiç bir günah mevzuubahis değildir. Zira namazın terki büyük günahlardan ise de bu, kasten terk edildiğinde söz konusudur. Burada ise bir unutma geçerlidir ki bu da, insanın elinde olan bir şey değildir. Zaten ikindi namazının ona farz olup olmadığı da kesin bilinmediğinden, ikindi vakti kılınacak nâfile bir namaz olma ihtimâli de mevcuttur. Bazı rivayetlere göreyse; meleklerden güneşin iadesini istemiş ve bir mucize olarak güneş geri döndüğünde namazını edâ etmiş, yine de atları kesip tasadduk etmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî)
﴾34﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Süleymân'ı imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **ettik de, kürsüsü üzerine bir ce set bıraktık. Sonra o** (, Allâh-u Te`â lâ'ya tevbe ederek) **yöneldi.**
﴾35﴿ **Dedi ki: "Ey Rabbim! Benim için** (hatamı) **bağışla ve bana öyle bir mülk bahşet ki, benden sonra hiç bir kimseye lâyık olmasın! Şüphesiz ki Sen,** (karşılık beklemeden bolca bağışlayan) **Vehhâb ancak Sensin!**
Buhârî ve Müslim gibi sahih kaynaklarda zikredildiğine göre; Süleymân (Aleyhisselâm): "Vallâhi bu gece yetmiş hanımımı dolaşacağım da, hepsi Allâh yolunda cihat edecek olan bir atlı doğuracak!" demiş ve inşaAllâh dememişti. O gece hepsiyle birleştiği halde ancak bir tanesi hâmile kalmış, o da yarım bir

çocuk doğurmuş, bunun üzerine ebesi onu Süleymân (Aleyhisselâm)`ın kürsüsünün üzerine bırakmıştı. Hâlbuki inşaAllâh deseydi elbette bu yemini yerini bulacaktı. Gerçi bu, onun hakkında bir günah sayılmayıp ancak evlâyı terk kabîlinden olsa da, kendisi bunu nübüvvet makamına yakıştıramayıp, istiğfar gereken bir zelle saymıştır. (Âlûsî)

﴾36﴿ **Biz de rüzgârı ona itaatkâr kıldık, böylece o, onun emriyle,** (sarsmadan ve rahatsız etmeden) **yumuşak bir halde arzuladığı yere akıp gidiyordu.**

﴾37﴿ **Çokça bina yapan ve** (ziynet eşyaları çıkartmak için denizlerin diplerine) **iyice dalan tüm şeytanları da** (onun emrine verdik)**!**

﴾38﴿ (Fesâdı bıraksınlar diye) **zincirler içerisinde bir birine kuvvetlice bağlanmış diğer birtakım** (cin ve şeytan)**ları da** (onun hükmüne boyun eğdirdik)**!**

﴾39﴿ (O zaman kendisine:) **"İşte bu Bizim bağışımızdır; artık sen** (yaptıklarından dolayı âhirette tarafımızdan sor gusuz ve) **hesapsız olarak** (istediğine dilediğin kadar) **iyilikte bulun, ya da tutuver** (bu sana kalmıştır)**!"** (diye vahyettik)**.**

﴾40﴿ **Şüphesiz ki; onun için Bizim katımızda elbette** (mağfiretten ziyâde) **tam bir** (manevî) **yakınlık ve** (cennet gibi) **çok güzel bir dönüş yeri vardır.**

﴾41﴿ (Habîbim!) **Eyyûb kulumuzu da an! Hani o: "Gerçekten ben; şeytan bana** (bedenimde) **büyük bir yor gunluk ve** (malımla ailemde) **şiddetli bir acı dokundur du!" diye Rabbine seslenmişti.**

﴾42﴿ (Biz de kendisine:) **"Ayağınla** (yere) **vur!** (diye vahyettik. O, bu emrimizi yerine getirince bir göze fışkırdı, o zaman Biz:")**İşte bu, soğuk bir yıkanacak ve içecektir** (ki, için dışın bununla şifa bulacaktır)**!"** (buyurduk.)

﴾43﴿ **Tarafımızdan büyük bir rahmet ve hâlis akıllara sahip kimseler için** (sabra teşvik edici) **bir öğüt olsun diye de; Biz ona** (o belâlara sabreden Eyyûb kulumuza) **ailesini ve beraberlerinde onların bir mislini bağışladık!**
Rivayete göre; şeytan üzerlerine binayı yıkarak on üç çocuğunun ölümüne sebep olmuştu. Allâh-u Te`âlâ onları dirilterek, hasta olanlara şifa vererek, etrafa dağılmış olanları da bir araya getirerek tekrar kendisine bağışladı. Onların çoğalması sayesin de de bir kat daha zürriyet ihsan etti. Kendisini gençleştirerek hanımından ona bir o kadar daha çocuk lütfetmiş olduğu da rivayetler arasındadır.
﴾44﴿ (Eşine bir nedenle kızarak yüz sopa vuracağına dâir yemin ettiğinde, ona bir kolaylık göstermek için:) **“Elinle** (yüz parçalı) **küçük bir demet** (sap) **al da, onunla** (eşine) **vur! Böylece yeminini bozmuş olma!”** (diye vahyettik.) **Gerçekten Biz onu** (canına, malına ve ailesine gelen bütün belâlara karşı) **sabreden biri olarak** (bildiğimiz gibi) **bulduk!** (O) **ne güzel bir kuldu! Çünkü gerçekten o** (en ufak bir zelle işlediğinde pişman olup Rabbine) **çokça tevbe edici idi.**
Tefsirlerde geçen rivayete göre; bu yeminin sebebi, uzun yıllar boyu kendisine göz yumdurmayan ve bir yandan bir yana dönmesine engel olan ağır hastalık günlerinden birinde, eşinin bir iş için yanından ayrılıp uzun zaman gelmeyerek kendisini sıkıntı içerisinde bekletmiş olmasıdır. Bu yüzden o, iyileşmesi durumunda hanımına yüz sopa vuracağına yemin etmişti ki, Allâh-u Te`âlâ, kendisini bu mesûliyetten kurtarmak ve rızasını kazanmış olan hanımını incitmemek için kendisine böyle bir ruhsat öğretmiştir.
﴾45﴿ (Habîbim! İbadet hususunda) **kuvvetler ve** (dinde) **basîretler sahip leri olan kullarımız; İbrâhîm’i, İshâk’ı ve**

Ya`kûb'u da yâd et!

﴾46﴿ **Gerçekten Biz onları pek değerli hâlis** (ve karışıksız) **bir haslet olan o** (âhiret) **yurdu**(nu hiç unutmayıp dâima) **hatırlamakla seçkin kılmıştık.**

﴾47﴿ **Şüphesiz ki onlar Bizim katımızda, elbette** (diğer insanlar içerisinden) **seçkin kılınanlardan; o çok hayırlı kimselerdendirler.**

﴾48﴿ **İsmâ`îl'i, Elyesa'ı ve Zülkifl'i de ha tırla! Hepsi de** (iyilikle yâd edilen) **çok hayırlı kimselerdendirler.**

﴾49﴿ **İşte** (onların) **bu**(nca iyi hallerini anlatan âyetler)**,** (kendileri hakkında dünyada) **büyük bir şereftir! /İşte bu** (anlatılanlar)**, bir öğüttür!/**(Âhirette ise) **şüphesiz o takvâ sahipleri için elbette çok güzel bir dönüş yeri vardır.**

﴾50﴿ **Kapıları kendileri için tamamen açılmış bulunan o Adn cennetleri!**

﴾51﴿ **İçerisinde** (bulunan tahtlar ü ze rine) **yaslanıcılar olarak! Onlar orada** (canları çektikçe hiç çekin meden) **birçok meyve ve pek değerli bir içecek** (olan cennet şarabını) **isteyeceklerdir.**

﴾52﴿ (Kendilerine son derece âşık oldukları için) **göz leri**(ni eşlerine) **tahsis ed**(ip onlardan başkasına nazar etmey)**enler ve** (aralarında çocuk ve ihtiyar bulunma yan, hepsi otuz üçünde) **yaşıt eşler de sadece onla rın yanındadır.**

﴾53﴿ **İşte bu** (anlatılanlar)**, hesap günü** (nden sonrası) **için size vaad olunan şeylerdir.**

﴾54﴿ **Şüphesiz işte bu**(nlar)**, elbette Bizim** (vermiş olduğumuz) **rızkımızdır ki, onun için hiçbir** (kesinti ve) **tükeniş yoktur!**

﴾55﴿ **İşte bu** (müminlere mahsus bir nimettir)**! Ama şüphesiz o** (inkârcı) **azgınlar için elbette çok şerli bir dönüş yeri vardır.**

﴾56﴿ (Hiç çıkmamak üzere) **kendisine girecekleri cehennem ki,** (o) **ne kötü bir döşek olmuştur.**
﴾57﴿ **İşte bu, kaynar bir su ve** (cehennem ehlinin derilerinden akan, bir kovası bile tüm dünyayı koku tacak olan) **bir irindir ki, artık onu tatsınlar!**
﴾58﴿ (Zorluk ve işkence hususunda) **onun şeklinden diğer cinsler** (çifter çifter, türlü türlü acılar, zehir zık kım ne içkiler) **de** (o kâfirler için hazırlanmıştır)**.**
﴾59﴿ (Sapık liderler cehenneme girerlerken azap melekleri onlara, dünyada kendilerine uymuş olan insan yığınlarını göstererek:) **"İşte bu** (kalabalık)**, sizinle birlikte** (cehenneme) **akın edecek bir topluluktur."** (diyecekler. O zaman liderler, tâbileri hakkında:) **"Merhaba yok onlara!** (Bugün hiçbir faydaları olamaz bize!) **Çünkü onlar o** (cehennem) **ateş**(in)**e mutlaka giricilerdir!"** (derler.)
﴾60﴿ **O** (küfür önderlerine uya)**nlar: "Doğrusu, asıl siz; merhaba yok size! Zira bunu siz hazırladınız bize! Artık** (o cehennem hepimiz için de) **ne kötü bir yerleşim** (yeri) **olmuştur." dediler.**
﴾61﴿ (Reisleriyle çekişmekten bir fayda çıkmayacağını anlayan etbâ, kav gayı bırakıp Allâh-u Te`âlâ'ya yal var mayı tercih ederek:) **"Ey Rabbimiz! İşte bunu bize kim hazırladıysa, o ateş içinde ona fazladan bir kat azap ver!" dediler.**
﴾62﴿ (Ebû Cehil, Ümeyye ibni Halef ve leşleri Bedir'de ki Kalîb çukuruna atılmış kâfirler, Ammâr, Selmân ve Bilâl gibi fakir müminleri cehennemde çok aradıkları halde göremeyince) **dediler ki: "Bize ne oldu da** (dünyada) **kendilerini** (hayırsız ve faydasız) **şerli kimselerden saymakta bulunmuş olduğumuz birtakım adamları** (şimdi burada) **gör müyoruz!**

﴾63﴿ (Sonumuz bu kadar kötüyken) **biz onlar** (gibi cennetlik adamlar)**ı mı alay konusu edinmişiz!? Yoksa** (onlar bizimle birlikte buradadırlar da) **bu gözler**(imiz) **mi onlardan kaydı** (da görmez oldu ya da girişlerini gözden mi kaçırdık)**!?"**

﴾64﴿ **İşte gerçekten de o** (dehşetli ve sonsuz) **ateş halkının bu münâkaşası** (ve atışması) **elbette haktır** (ve mutlaka gerçekleşecektir)**!**

﴾65﴿ (Habîbim! Mekke müşriklerine) **de ki: "Ben ancak bir uyarıcıyım! O** (ortaktan münezzeh bir) **Vâhid ve** (zorla da olsa her şeyi irâdesine boyun eğdiren bir) **Kahhâr olan Allâh'tan başka hiçbir ilâh yoktur!**

﴾66﴿ (Yedi kat) **göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Azîz ve Ğaffâr olan** (hiç mağlup olmayan dâimî gâlip ve dilediğinin dilediği günahlarını bağışlama hakkına sahip bulunan) **Rabbi!** (Artık böyle bir Zât'a ortak koşmanızın neye mâl olacağını siz düşünün!)**"**

﴾67﴿ (Habîbim!) **De ki: "O** (Kur'ân-ı Kerîm ve benim size onu tebliğ göre viyle peygamber olarak gönderili şimi duyurmam)**, çok faydalı pek büyük bir haberdir!**

﴾68﴿ **Siz ise** (gafletinizden dolayı) **ondan yüz çevirici kimselersiniz!**

﴾69﴿ **Onlar** (Âdem (Aleyhisselâm)**`ın yeryüzünde halife olarak yaratılışı hakkında Allâh-u Te`âlâ ile sualli-ce vaplı) tartışırlarken,** (meleklerin teşkil ettiği) **o en üstün topluluk hakkında benim için hiçbir bilgi yoktu.** (Diğerleri gibi ben bunu kitap okuyarak veya ehli ilme danışarak da öğrenmedim.)

﴾70﴿ (Öyleyse bu gaybî haberler, size değil de) **bana ancak, sadece pek açık bir uyarıcı olduğum için vahyedilmektedir!"**

﴾71﴿ **Hani Rabbin meleklere buyurmuştu ki: "Şüphesiz Ben,** (kupkuru ve kapkara) **çamurdan bir beşer** (; insan türü)

yaratıcıyım!

﴾72﴿ **Ben onu** (kendisine ruhun sirâyet edebilmesi için elverişli ve) **düzgün bir hâle getirdiğimde ve** (Zât'ıma ait hayat verme sıfatım olan) **ruhumdan onun içerisine üfle**(yerek, kendisini canlı bir varlık hâline getir)**diğimde, sizler** (Bana yapacağınız secdeye bir kıble, Âdem'e de bir saygı ve selamlama ifadesi olarak) **hemen ona secde edenler hâlinde** (yere) **kapanın!"**

﴾73﴿ **Bunun üzerine melekler, hepsi de topluca secde etti**(ler)**.**

﴾74﴿ **Lâkin** (aslı cinlerden olup, melekler arasında yaşayan) **İblîs büyüklendi ve kâfirlerden oldu/zaten o,** (ilmi ezelîde) **kâfir**(liği bilinen)**lerdendi/.**

﴾75﴿ (Allâh-u Te`âlâ:) **"Ey İblîs!** (Ana-baba gibi bir aracı olmaksızın Bi'z-Zât) **iki** (kudret) **elimle** (şeref lendirerek) **yaratmış olduğum kişiye secde etmen den seni engellemiş olan şey neydi?** (Haksız yere) **büyüklük mü tasladın, yoksa sen** (gerçekten) **üstün kimselerden mi oldun?" buyurdu.**

﴾76﴿ **O** (İblîs)**: "Ben ondan hayırlıyım, çünkü beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan halkettin** (ki, ateşin çamurdan üstünlüğü sabittir)**!" dedi.**

﴾77﴿ (Allâh-u Te`âlâ onu cennetten kovmak üzere) **buyurdu ki: "Öyleyse hemen oradan çık! Gerçek ten de sen kovulmuş** (hayırsız) **birisin.**

﴾78﴿ **Şüphesiz Benim lânetim, ceza** (ve azap) **gününe kadar ancak senin üzerin de** (sabit kalacak, o gün ise katlanarak ziyâdeleşecek) **dir."**

﴾79﴿ **O: "Ey Rabbim!** (Madem beni bu duruma düşürdün,) **öyleyse o** (insa)**nların diriltilecekleri güne kadar** (yaşamam için) **bana mühlet ver** (de böylece ölümden kurtulayım)**!" dedi.**

﴿80﴾ **Buyurdu ki: “Artık şüphesiz sen mühlet verilen kimselerdensin.**

﴿81﴾ (Ancak bu, Sûr’a birinci defa üfürülme zamanı olarak) **bilinen o vaktin gününe kadar** (sürecektir. Son ra sen de herkes gibi ölümü tadacaksın)**!”**

﴿82﴾ (Şeytan) **dedi ki: “Senin izzeti ne yemin ederim ki; andolsun** (Âdem’in nesline günahları süslü göstererek) **elbette onları topluca azdıracağım!**

﴿83﴾ **Ancak içlerinden Senin** (tarafından, taat ve ibadet için) **hâlis kılınmış kulların müstesnâ!** (Çün kü benim vesvesem onlara sökmez!)**”**

﴿84﴾ (Allâh-u Te`âlâ) **buyurdu ki: “O Hakk** (ismime yemin olsun)**! Zaten Ben ancak hakkı** (ve doğruyu) **söylerim!**

﴿85﴾ **Andolsun ki; elbette cehennemi senden ve o** (insa)**nlar içerisinden sana uymuş bulunanlardan topluca dolduracağım!”**

﴿86﴾ (Habîbim!) **De ki: “O** (Kur’â)**n**(ı duyurmam)**a karşı ben sizden hiçbir ücret istemiyorum. Zaten ben** (sahip olmadığı özellikleri kendisinde varmış gibi gösterme) **tekellüf**(ün)**e giren kimseler den de değilim** (ki, peygamberlik iddiasına kalkışa yım da, bir kitap uydurarak: “Bu, Allâh’tan gelmiştir!” diyeyim)**!**

﴿87﴾ **O, bütün âlemler**(de bulunan ins ü cin) **için ancak büyük bir öğüttür!**

﴿88﴾ **Andolsun ki; onun haberlerini**(n ne kadar doğru olduğunu) **elbette bir zaman sonra** (ölümle burun buruna geldiğinizde) **mutlaka bileceksiniz!”**

OTUZDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Zümer

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`ya göre 53-55. âyet-i kerîmeler Medîne-i Münevvere'de nâzil olmuştur. 75 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **O** (yüce) **kitabın indirilişi, O Azîz ve Hakîm olan** (saltanatında pek güçlü olup, kitabına inanma yanlardan intikam alacak olan ve bütün hükümleri yerli yerinde bulunan) **Allâh tarafındandır.**

﴿2﴾ **Şüphesiz o kitabı Biz sana hak** (ve indirilmesini gerektiren yüce bir hikmet) **ile indirdik. O halde dini** (ve taatı, şirk ve riyâ karışıklıklarından arındırıp) **Kendisine tahsis edici olarak Allâh'a ibadet et!**

﴿3﴾ **Âgâh olun!** (Şirk ve gösteriş gibi her türlü şâibe den arınmış olan) **hâlis din** (ve ibadet) **ancak Allâh'a mahsustur.** (Zira ilâhlık sıfatlarına sahip olan ve gizli açık her şeye vâkıf olan sadece O'dur!) **O kimseler ki; O'nu bırakıp** (putları, melekleri ve Îsâ (Aleyhisselâm)**`ı) birtakım dostlar** (ve ilâhlar) **edinmişlerdir; -**(onlar Allâh'ı inkâr etmiş değillerdir, fakat:) **"Biz onlara ancak bizi Allâh'a tam bir yakınlıkla yaklaştırsınlar diye ibadet etmekteyiz!** (demişlerdir.)**" İşte o** (müşriklerle Müslüma)**nların, kendisi hakkında ayrılığa düşmekte oldukları şeyler hususunda şüphesiz ki Allâh onların arasında hüküm verecek** (bunun neticesi olarak da haklıyı cennete, haksızı cehenneme gönderecek)**tir. Gerçekten de Allâh öyle bir kimseyi hidâyet etmez ki, o** ("Melekler Allâh'ın kızlarıdır!" gibi sözlerinde) **bir yalancıdır ve son derece**

inkârcıdır!

Bazı kimselerin; kâfirlerin bu âyette geçen: "Biz onlara ancak bizi Allâh'a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz!" sözlerini "Tevessül" ve "Râbıta" aleyhine delil getirmeleri, anlayış kıtlığından nâşîdir. Zira müşrikler bu sözlerinde, putlara taptıklarını açıkça ifade etmektedirler. Bir veli hürmetine Rabbinden bir şey isteyen yahut Allâh için sevdiği mürşidini hayalinde canlandıran kimseler ise, onlara tapmak şöyle dursun, onların da Allâh'ın kulları olduğunu kabul etmektedirler. Ancak onların Allâh-u Te`âlâ'ya kendilerinden daha yakın olduğu hususundaki hüsnü zanlarına ve onlara karşı Allâh için olan sevgilerine binaen, onlarla tevessül etmektedirler. Kendi kafalarından putları ilâh edinip onlara tapanların yaptığıyla, Allâh-u Te`âlâ'nın: "Sizi O'na ulaştıracak vesile arayın!" *(Mâide Sûresi: 35'den)* *emri gereğince, O'nun dostlarını aracı yapanların bu muâmelesi arasında uzaktan yakından hiçbir benzerlik bulunmamaktadır.*

﴾4﴿ **Eğer Allâh** (sizin dediğiniz gibi) **bir çocuk edinmek isteseydi,** (bu hususta tercihi size bırakmaz) **el bette yaratmış olduğu şeylerden dilediğini seçer** (ve en mükemmel varlıkları evlât edinir)**di.** (Sizce bile erkek evlât daha kıymetli görüldüğü halde melekleri kendisine kız edinir miydi? Îsâ ve Uzeyr (Aleyhimesselâm) **gibi yiyip içen ve abdest bozan âciz mahlukları evlât seçer miydi? Eş ve evlât edinmekten tenzîh ve) tesbîh O'na!** (Doğurmak bir yana benzeri olmaktan dahi mü nezzeh olan yegâne vahdete sahip bulunan ve her şeye zorla da olsa istediğini yaptıran) **O Allâh'tır ancak Vâhid ve Kahhâr olan!**

﴾5﴿ **O, gökleri ve yeri** (var edilmelerini gerektiren bir hikmet ve) **hak ile yaratmıştır. Geceyi gündüzün üzerine sarmaktadır, gündüzü de gecenin üzerine dolamaktadır** (ki, böylece birini

giderip diğerini getir mekte ve karanlığın yerine aydınlık, aydınlığın yerine karanlık icat etmektedir. Mevsimlere göre bazen de birini artırıp diğerini eksiltmektedir)**. Güneşi ve ay`ı da** (sizin istifadeniz için) **emre âmâ de kılmıştır ki, her biri** (günlük, aylık ve yıllık tüm dev relerini tamamlamaları için) **adı konmuş bir süreye kadar** (burçlarında ve yörüngelerinde) **sürekli ve sü ratlice akıp gitmektedir. Dikkat edin!** (Bu varlıklar hakkında tefekkür et meyip, yaratıcılarına inanmayanlara azap etme gücüne sahip olan) **Azîz ve** (inananların günahlarını çokça ba ğışlayan) **Ğaffâr ancak O'dur!**

﴾6﴿ **O sizi bir tek nefisten yaratmıştır** (ki o da Âdem (Aleyhisselâm)**`dır). Sonra onun bir parçası** (olan en âlt sol kaburgası)**ndan da** (Havvâ ismindeki) **eşini yaratmıştır.** (Deve, sığır, koyun ve keçiden oluşan) **davarlardan da** (biri erkek biri dişi olmak üzere) **sekiz eşi**(n yaratılıp istifadenize sunulma fermânını ve onların yaşamaları için gerekli olan yağmurları) **O sizin için indirmiştir. O sizi, annelerinizin karınlarında bir yaratışın ardından diğer bir îcatla üç türlü karanlık içerisinde halk etmektedir. İşte size! Rabbiniz olan Allâh, ancak bu**(nca fiilleri ve îcatları sayılan) **yüce Zât'tır!** (Dünyada ve âhirette kayıtsız şartsız) **bütün mülkler sadece O'na aittir! Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur!** (Hal böyleyken) **nasıl oluyor da hâlâ** (O'na ibadetten) **döndürül**(üp başkasına tapmaya yönlendiril)**ebiliyorsunuz?**

"Bir yaratışın ardından yeni bir îcat" cümle-i celilesi; insanın, anne karnında geçirdiği devrelere işaret etmektedir ki bunları; menî hâli, sonra pıhtılaşmış bir kan, sonra bir çiğnem et, sonra iskelet, sonra et giydirilmiş beden ve sonunda kendisine ruh üflenmiş canlı bir varlık olarak özetleyebiliriz. "Üç karanlık"tan

maksat ise; anne karnının karanlığı, döl yatağının karanlığı ve cenini saran ince zarın karanlığıdır.

﴾7﴿ **Eğer inkâr ederseniz, şüphesiz ki Allâh** (hiçbir şeye muhtaç olmadığından) **sizden** (de, imanınızdan da müstağni olan bir) **Ğaniyy'dir. Yine de O,** (çok merhametli olduğundan) **kulları için** (zararlı olacak) **kâfirliğe** (onlar adına) **râzı olmaz! Ama şükrederseniz** (buna ihtiyacı olduğu için de ğil, ebedî saâdetinize sebep olacağından dolayı) **sizin için bundan râzı olur** (ve bu yüzden sizi mükâfatlan dırır)**. Hiçbir** (günah) **taşıyıcı diğerinin yükünü ta şımayacaktır.** (Bu sebeple inkârcıların kâfirliğinin cezası, hiçbir su retle müminlere dokunmayacaktır. Nitekim iman eden ve şirk koşanlar dâhil) **sonra** (hep birlikte) **dönüşünüz ancak Rabbinizedir; O da** (her birinize, iyi ve kötü) **yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n karşılığını vererek, onların gerçek yüzünü) **size haber verecek tir. Zira şüphesiz ki O, göğüslerin sahip olduğu şeyi** (kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾8﴿ **İnsana** (hastalık ve kıtlık gibi) **bir zarar dokun duğunda,** (her şeyden ümidi kesip) **sadece Rabbine yönelici olarak O'na yalvarır. Sonra ona Kendi ta rafından büyük bir nimet verdiğinde ise, önceden O'na dua etmekte olduğu** (zararlı) **şeyi**(n Allâh-u Te`âlâ'nın lütfuyla nasıl açıldığını düşünmeyip, O'na karşı şükür vazifesini) **unutur, üstelik O'nun yolun dan** (insanları) **saptırmak için Allâh'a** (farklı) **birta kım eşler** (ve ortaklar) **tanır.** (Habîbim! Bu sıfatlara sahip olan Ebû Cehil ve Utbe ibni Rebî`a gibi müşriklere) **de ki: "Kâfirliğinle pek az** (bir süre daha) **faydalan! Çünkü şüphesiz sen o** (cehennem) **ateşin**(in) **arkadaşlarındansın!"**

﴾9﴿ (Ömrü inkâr ve isyanla geçerek cehennemi boylayan kişi mi) **yoksa kendisi âhiret**(in azap ve meşakkatlerin)**den**

sakınmakta ve Rabbinin rahmetini ummaktayken, gece saatlerinde (namaz kılan) **secde eden ve kıyamda duran biri olarak itaat** (ve ibadet vazifelerini îfa) **edici** (olduğu için, sonsuz cenneti kazanan) **kimse mi** (dünya ve âhiret bakımından daha iyi konumdadır)**?** (Habîbim! İlim ve amelin şerefini açıklamak üzere) **De ki: "O** (İslâm'ı) **bilmekte ol**(up, ona göre yaşay) **an kimselerle, o** (hakkı) **bilmeyen** (bu yüzden de câhilce davranan ve sapıklık içerisinde bocalayıp kalan) **kişiler eşit olabilir mi** (hiç)**?"** (Bunca açıklanan nasihatler den) **ancak** (karışık fikirlerden arınmış) **hâlis akıllara sahip kimseler iyice öğütlenir!** (Müşriklerde ise böyle bir akıl ne arar!)
Âyetteki, methiye, bu vasıflara sahip tüm müminlere şâmilse de, Ebû Bekir, Ömer, Osman, İbni Mes`ûd, Ammâr ve Selman (Radıyallâhu anhüm) gibi özel zatlar hakkında nâzil olduğu rivayet edilmiştir.
﴾10﴿ (Habîbim! Mekke'de müşriklerin eziyetlerine maruz kalan ashâbına tarafımdan) **de ki: "Ey Benim iman etmiş olan kullarım!** (Emirlerini tutup, yasak larından kaçmak suretiyle) **Rabbinizden hakkıyla sa kının! İşte bu dünyada güzel amel işlemiş bulunan o kimseler için,** (dünyada zafer ve ganîmet, âhirette ise sonsuz nimet ve cennetler gibi) **pek güzel ve çok büyük bir mükâfat vardır.** (Eğer Mekke'de İslâm'ı rahatlıkla yaşaya madı ğınızdan şikâyetçiyseniz, orada kalmanız gerekmez.) **Zaten Allâh'ın toprağı pek geniştir.** (Her amelin belirli bir karşılığı varsa da) **ancak sabredenlere ecirleri** (ölçü ve tartıya tâbi olmaksızın) **hesapsız olarak tastamam ödenecektir.**
﴾11﴿ (Rasûlüm! Ümmetini iman ve takvâya teşvik etmek için) **de ki: "Şüphesiz ben**(im gibi peygamberlerin en üstünü olan bir kişi bile)**, dîni** (ve ibadeti, şirk ve riya gibi se vapları iptal eden

her türlü günahtan arındırıp) **Allah'a hâlis kılan biri olarak O'na ibadet etmemle emro lundum!**

﴾12﴿ **Ben** (şeref ve mertebe bakımından) **Müslüman ların ilki olmam için** (bu ihlâsla) **memur kılındım!** (Zira dinde öncülük, ihlâs nispetinde elde edilir.)**"**

﴾13﴿ (Habîbim! Seni atalarının dinine çağıran Kureyş kâfirlerine) **de ki: "Muhakkak ki ben,** (faraza size uya rak) **Rabbime isyan edecek olursam; pek büyük bir günün azâbından korkarım!"**

﴾14﴿ **De ki: "Ben, dinimi Kendisine tahsis edici biri olarak ancak Allah'a ibadet ederim!**

﴾15﴿ **Artık siz O'nun dışında dilediklerinize tapın** (da belânızı bulun)**!"** (Habîbim! Sana: "Atalarının dinine uymazsan büyük zarara uğrarsın." diyenlere) **de ki: "Şüphesiz o** (zarar çeşitlerinin hepsini kendilerinde toplayarak tam manasıyla) **hüsrâna uğramış olan lar,** (dünyada Allah için yerini yurdunu terk edenler değil) **asıl kıyâmet gününde kendilerini ve ailele rini** (cennetten mahrum bırakıp, cehenneme sokarak) **zarara uğratmış olanlardır. İşte haberin olsun ki; ancak bu, pek açıkhüsrân** (ve telâfisi olmayan sonsuz bir ziyân)**ın ta kendisidir!**

﴾16﴿ **Üzerlerinden doğru o** (üst üste binmiş) **ateşten birçok gölgelikler; altlarından da** (yatak ve döşek gibi kendilerini saran) **birçok tabakalar onlara âittir. İşte bu** (feci azap) **ki, Allah kullarını ancak bununla korkutmaktadır. Ey Benim kullarım! Öyleyse Benden hakkıyla sa kının** (da gazabımı celb edecek günahlara bulaşmayın)**!**

﴾17﴿ **O kimseler ki,** (büyücü, falcı, azgın cin ve şeytan gibi son derece saptırıcı) **tâğût**(lara inanmak)**tan da, ona tapmaktan da tamamen uzak durmuşlardır ve** (tüm bâtıllardan yüz çevirip,

bütünüyle) **Allâh'a yönelmişlerdir, işte** (ölürken de, mahşerde de, sonra sında da) **bütün müjdeler ancak onlara âittir.** (Habîbim!) **Artık kullarımı müjdele!**

﴾18﴿ **O kimseleri ki** (din konusunda söylenen) **sözü iyice dinlerler de,** (rastgele hükümlere uymayıp, bu hususta ciddi davranarak, güzelle en güzelin, iyiyle da ha iyinin arasında seçim yapar ve) **onun en güzeline uyarlar.** (Bu yüzden vâcip ve mendup olan iki işle karşılaşsa lar vâcibi seçerler, müstehapla mübah arasında kaldık larında ise müstehabbı tercih ederler.)**/O** (İlâhî) **kelâm** (olan Kur'ân)**ı dinlerler de,** (onda geçen bağışlamak veya kısas, intikam almak ya da göz yummak gibi hükümler arasından) **en güzel olanına uyarlar!/ İşte ancak onlardır o kimseler ki Allâh onları** (di nini doğru anlamaya) **hidâyet etmiştir. Ve işte ancak onlar** (körü körüne taklit fikrinden ve nefsin kötü arzusuyla çekişmekten arınmış) **hâlis akıllara sahip kimselerin ta kendileridir!**

﴾19﴿ (Bizim: "Andolsun ki; cehennemi kâfir olan insanlar ve cinlerden dolduracağım!" şeklindeki) **o azap sözü**(müz) **kendisi üzerine hak olmuş bulunan kim seyi mi; artık o ateş içerisinde ol**(ması kesinleşmiş ol)**anı sen mi kurtaracaksın?** (Habîbim! Kâfir olarak öleceğini bildiğimiz kimseyi sen bile kurtaramazsın!)

﴾20﴿ **Lâkin Rablerinden hakkıyla sakınmış olan o kimseler; onlar için öyle değerli konaklar var dır ki; üstlerinde de** (yüksekçe) **bina edilmiş birçok konaklar vardır. Altlarından da sürekli ırmaklar akmaktadır.** (Bunlar) **Allâh'ın vaadi olarak** (gerçekleşecektir) **Allâh sözü bozmaz!**

﴾21﴿ (Ey dünyaya aldanan kişi!) **Görmedin mi ki; şüphesiz Allâh gökten bir su indirmiştir de, onu yerdeki birtakım menbalara girdirmiştir. Sonra türleri/şekilleri/renkleri/ farklı**

birçok ekini onun sebebiyle çıkartmaktadır. (Yemyeşil ve taptaze hâ linden) **sonra o** (ekinler) **kurur da sen onu sapsarı bir halde görürsün. Sonra da O onu** (ele alındığında) **darmadağın olan bir kırıntı yapar. İşte hâlis akıllara sahip kimseler için gerçekten de bunda** (dünyanın fâniliğini anlamaları hu susunda) **elbette pek büyük bir öğüt vardır!**

﴾22﴿ **O** (yanlış seçimler yaparak Al lâh'ın fıtratını bozduğu için göğsü daralan ve kalbi katılaşan) **kimse** (, o kimseyle bir) **mi**(dir) **ki; Allâh onun** (, irâdesini iyi yol da kullandığını ve hidâyet aradığını bildiğinden ötürü) **göğsünü İslâm**(ı kabullenip kolayca tatbik edebilmesi) **için genişletmiştir de bu nedenle o, Rabbinden büyük bir nur** (ve İlâhî bir lütuf) **üzeredir! Artık Allâh'ın zikrinden dolayı kalpleri** (yumuşayacak yerde, O'nun adını ve âyetlerini duydukları zaman nefretleri artıp, gönülleri) **kaskatı olanlar için büyük bir helâk** (ve sonsuz bir azap) **vardır. İşte onlar pek açık bir sapıklık içerisin dedirler.**

Âyet-i kerîme, Ebû Bekir, Ali ve Hamza (Radıyallâhu anhüm) gibi, göğüsleri İslâm için şerh edilmiş kimselerle, Übeyy ibni Halef, Ebû Leheb ve oğlu gibi kalpleri katı olan kâfirlerle ilgili olarak nâzil olmuşsa da, bu vasıflara hâiz tüm mümin ve kâfirler hakkında umumi kabul edilebilir.

﴾23﴿ **Allâh, kelâmın en güzelini,** (mu cizelik, sağlamlık, yararlılık ve doğrulukta, âyetleri) **birbirine benzeyen ve** (kıssaları, haberleri, emir ve yasakları, müjde ve tehditleri, vaaz ve öğütleri) **mükerrer olan pek değerli bir kitap olarak indirmiştir ki; Rable rinden kork makta olan o kimselerin derileri onda** (ki azap ve tehdit âyetlerini duyduklarında)**n dolayı titreyerek ürperir. Sonra** (müjde ve rahmet âyetlerini duyduklarında ise) **derileri ve kalpleri Allâh'ın zikrine doğru yatışıp yumuşar. İşte bu, Allâh'ın hidâyetidir ki; buna**

dilediğini eriştirir. (Kendisini hak ka irşad edecek âyetleri dinlemekten yüz çevirdiği için) **Al lâh kimi de sap tırırsa, artık onun için hiçbir hidâyet edici yoktur!**

﴿24﴾ **O** (hiçbir şeyden sakınmaya ihtiyaç duymayan güvenli bir kişi, o) **kimse** (gibi) **mi**(dir) **ki; kıyâmet günü** (eli boynuna bağlı olduğu için) **o kötü azaptan yüzüyle sakınmaktadır! Böylece o zâlimlere: "Kazanmakta bulunmuş olduğunuz** (inkâr gibi kötü) **şeyleri**(n vebâlini) **tadın** (bakalım)**!" denilecektir.**

﴿25﴾ **Onlardan önce olan o kimse ler de yalanlamıştı, ama azap onlara hiç fark edemedikleri** (ve ha tırlarından dahi geçirmedikle ri) **bir yönden gelmişti.**

﴿26﴾ **Böylece Allâh o en yakın** (dünya) **hayat**(ın)**da** (katliâm, esâret, sürgün, yerin dibine batma ve maymuna domuza döndürül me gibi) **rüsvaylığı onlara tattır mıştı. Âhiret azâbı ise** (çok şiddetli ve sonsuz olduğu için) **elbette daha büyüktür. Eğer** (bunu) **bilmekte bu lunmuş olsalardı** (mutlaka iman ederlerdi)**!**

﴿27﴾ **Andolsun; muhakkak Biz o insanlar için işte bu Kur'ân'da her bir**(i birer) **misal** (niteliğ) **i** (taşıyan ilginç konuları) **elbette açıkladık. Tâ ki onlar iyice düşünsünler** (de amel etsinler)**!**

﴿28﴾ (Biz o yüce Kitab'ı) **hiçbir eğriliğe** (çelişkiye, ihtilâfa ve karışıklığa) **sahip olmayan** (ve şüpheli bir tek âyeti dahi bulunmayan) **Arapça bir Kur'ân olarak** (indirdik)**! Tâ ki onlar** (onun yasaklarından) **hakkıy la sakınsınlar.**

﴿29﴾ **Allâh** (bir olan Allâh'a ibadet eden müminin güzel hâliyle, birçok putlara tapan müşriğin kötü duru munu göz önünde canlandıran) **bir misal olmak üze re** (köle) **bir adamı açıklamıştır ki, kendisi hakkında çekişmeli** (geçimsiz ve kötü huylu) **birtakım ortaklar vardır** (bu yüzden o, kime ne cevap

vereceğini ve nereye yetişeceğini şaşırmıştır)**, bir adamı da ki, sadece tek bir adama aittir. Bir örnek olarak bu ikisi eşit olabilirler mi? Bütün hamdler Allâh'a mah sustur** (ki, tevhîd eh lini bu meziyete muvaffak kılmıştır)**! Doğrusu onların pek çoğu** (bu kadar açık örnekleri dahi) **bilmezler!**

﴾30﴿ (Habîbim! Sen bu kadar hakikatleri kendilerine beyan ettiğin halde hâlâ hakka dönmüyorlarsa, onlar adına üzülmene değmez, zira) **şüphesiz sen de öle ceksin, muhakkak onlar da öleceklerdir!**

﴾31﴿ **Sonra gerçekten de siz, kıyâ met günü Rabbinizin katında tartışacaksınız!** (O zaman sen onlara: "Ben hak din üzereydim, siz ise yanlış yoldaydınız. Ben irşad ve tebliğde olanca gü cümü sarf ettim, siz ise inat ve inkârı bırakmadınız!" diyerek gâlip geleceksin. Onlar ise: "Biz liderlerimize uy duk, onlar da bizi haktan ayırdılar!" şeklinde birtakım asılsız mazeretler ortaya koyacaklardır.)

﴾32﴿ **Artık Allâh'a karşı** (ortak veya evlât isnat ederek) **yalan uydurmuş olandan ya da kendisine gel diği anda** (hiç düşünme gereği bile hissetmeden) **o doğruluğun ta kendisi** (olan Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i ve getirdiği İslâm dini)ni yalanlamış bulunandan daha zâlim kim olabilir? Kâfirler için cehennem içerisinde bir ikamet yok mudur?/Kâfirlere ait yerleşim yeri, cehennem içerisinde değil midir?**

﴾33﴿ **O kimse ki; o** (Kurân gibi) **dosdoğru şeyi getirmiştir ve onu doğrulamıştır, işte ancak o** (ve ona uya)**nlar takvâ sahiplerinin ta kendileridir.**

Bu âyet-i kerîmede bahsedilen zât; sadece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) olabilir ki, bu durumda sonunun cemî bir ifadeyle bağlanması, ona inananların tebe'iyyet yoluyla

tasdik vasfında kendisine katılmış olmalarındandır. Gerçi; "Doğruyu getiren" den Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in "Doğrulayan"dan ise; özellikle Ebû Bekir (Radıyallâhu anh)ın ya da tüm müminlerin kastedilmiş olmaları da uygun görülmüştür.

﴾34﴿ **Diledikleri her şey Rableri katında onlar için mevcuttur. İşte bu, ancak güzel amel işleyenlerin mükâfatıdır!**

﴾35﴿ **Tâ ki Allâh,** (son derece takvâ sahibi olmaları münasebetiyle küçük-büyük demeden her günahı önem sediklerinden, kendi makamlarına göre) **yapmış ol dukları en kötü şeyleri onlardan tamamen örtsün ve yapmakta bulunmuş oldukları o** (güzel) **şeylerin** (kazandıracağı sevapların herhangi birine göre değil de,) **en güzeliyle onlara mükafatlarını versin** (diye kendilerini tüm isteklerine kavuşturacağı sözünü onla ra şimdiden vermiştir)**!**

﴾36﴿ **Allâh kuluna kesinlikle kâfî değil midir? Onlarsa** ("İlâhlarımız seni çarpacak!" diyerek) **seni, O'ndan başkalarıyla korkutuyorlar! Allâh kimi saptırır** (da, artık o kişi Allâh'ın yeterliliğini göz ardı edip, faydası ve zararı olmayacak şeylerden korkmaya başlar)**sa artık onun için hiçbir hidâyet edici yoktur!**

Bu âyet-i kerîme Kureyş müşriklerinin Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e: "Sen, bizim ilâhlarımızın aleyhine çok konuşuyorsun, ya bundan vazgeçeceksin ya da korkarız onlar seni çarpacak!" demeleri üzerine nâzil olmuştur. Buna göre âyet-i kerîmede geçen "Kul"dan maksat; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) dir. Zaten peşi sıra gelen hitap da bu manayı güçlendirmektedir. Gerçi başta Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) olmak üzere bütün kulları içine alan genel bir mana da

uygun görülmüştür. Nitekim “Kullar” anlamına gelen cemî ifadeyle “عِبَادَهُ” şeklinde nakledilen kıraat da buna uygun düşmektedir.

﴾37﴿ **Allâh kimi de hidâyete erdirirse, artık onun için hiçbir saptırıcı olamaz** (ki, onu Allâh-u Te`âlâ’nın kâfî gelişine inanmaktan ve bu inancı dâima göz önünde bulundurmaktan çevirebilsin)**! Gerçekten de Allâh** (hiç yenilmeyecek ve irâdesi engellenemeyecek yegâne güce sahip olan ve dostları adına düşmanlarından) **intikam sahibi olan bir Azîz değil midir?**

﴾38﴿ **Andolsun ki; sen o** (şirk koşa)**nlara: “Gökleri ve yeri** (yaratan, putlarınız ve siz olmadığınıza göre, bu kadar harika varlık da kendi kendine yaratılamaya cağına göre, pe ki ya bunları) **kim yaratmış tır?” diye soracak olsan, yemin olsun elbette** (her akıllı gibi) **muhakkak onlar** (da)**: “Allâh!” diyeceklerdir. De ki: “**(Mademki ulvî ve süflî bütün âlemlerin yara tıcısının Allâh olduğunu ikrar ettiniz) **öyleyse Allâh’ı bırakıp da tapmakta olduğunuz şeyleri gördünüz mü** (söyleyin bakalım)**? Eğer Allâh bana** (hastalık ve fakirlik gibi) **bir zarar** (dokundurmayı) **dilerse, onlar onun zararını aça**(rak gidere)**bilecek şeyler midir? Ya da bana** (sıhhat ve zenginlik gibi) **bir rahmet murad ederse, onlar O’nun rahmetini tuta**(rak engelle ye)**bilecek şeyler midir?” De ki: “**(Tüm işlerimde) **bana yeten ancak Allâh’tır! Tevekkül edenler** (her şeyin Allâh-u Te’âlâ’nın idâresi altında bulunduğunu bildikleri için) **ancak O’na tevekkül eder**(ler)**!”**

﴾39﴿ (Habîbim! Müşrikleri tehdit mâhiyetinde) **de ki: “Ey kavmim! Siz** (kâfirlik ve bana karşı düşmanlık hususunda) **olanca gücünüz/konumunuz/ üzere çalış**(ıp çabalay)**ın. Şüphesiz ben de** (İslâm’da sebat ve size karşı direnişte, olanca gücümle) **çalışıcıyım. Yakında bileceksiniz;**

﴿40﴾ **O kimseyi ki, kendisini rezil edecek/alçalta cak/helâk edecek/ büyük bir azap ona gelecek ve dâimî olan korkunç bir azap o - nun üzerine konacaktır!**

﴿41﴾ (Habîbim!) **Şüphesiz Biz o Kitab'ı sana, tüm insanlar**(ın dünya ve âhiret yararları) **için hakla iç içe olarak indirdik. Artık her kim** (onun hükümle riyle amel ederek) **hidâyet bulursa, kendi nefsi lehi nedir. Kim de** (o Kitab'ın gereğince amel etmeyerek doğru yoldan) **sapıtırsa, o da ancak kendi aleyhine sapmış olur. Zaten sen onlar üzerine asla bir vekîl değilsin** (ki, onları zorla yola getiresin. Senin tebliğden başka bir görevin yoktur, bunu da hakkıyla yerine getirdin)**!**

﴿42﴾ **Allâh, o** (eceli gelmiş) **canları ölümleri ânında tamamen alır; o öl**(üm vakitleri gel) **memiş olanları da uykularında** (alır. Ölüm ânında tamamen, uyku daysa kısmen o ruhların bedenleriyle olan alâkalarını keser)**! Böylece haklarında ölüm kararı vermiş ol duk larını** (halleri üzere) **tutar** (da, bedenlerine geri döndürmez)**. Diğerlerini ise** (ölümleri için) **adı konul muş bir süreye kadar** (bedenlerine) **salıverir. İşte** (Allâh-u Te`âlâ'nın eşsiz fiillerindeki üstün hik metleri) **iyice düşünmekte olan bir toplum için, ger çekten de bu** (şekilde ruhların alınmasında, tutulma sında ve salınması)**nda,** (dirilmenin hak olduğuna dâir) **elbette çok büyük ve pek çok âyetler vardır.**

﴿43﴾ **Yoksa onlar Allâh'tan başka birtakım şefa atçiler mi edindiler?** (Habîbim! O müşriklere) **de ki: "**(Sizin de gördüğünüz gibi) **onlar hiçbir şeye sahip bulunmamakta olduysalar ve** (hiçbir şeyi) **anlamı-yorduysalar da mı** (hâlâ onlardan şefaat umacak sınız)**?"**

﴿44﴾ (Rasûlüm!) **De ki: "Şefaat** (hakkı verme yetkisi) **tümüyle Allâh'a mahsustur.** (Bu yüzden O'nun izni olmadan kimse kimseye yardım edemez. O halde ebedî kurtuluş için O'nun

ibadetiyle meşgul olmaktan başka çare yoktur.) **Göklerin ve yerin mülkü** (hükümrânlık ve yönetimi) **sadece O'na âittir. Sonra siz de ancak O'na döndürüleceksiniz!** (O da size hak ettiğiniz karşılıkları verecektir.)**"**

Bazılarının bu âyet-i kerîmeyi şefaatin inkârına delil saymaları, aşırı câhilliklerini ortaya koymaktadır. Zira Âyete'l-Kürsî dâhil birçok âyet-i kerîmede Allâh-u Te`âlâ'nın izniyle şefaat edenlerin bulunacağı açıkça bildirilmiştir. Birçok sahîh hadîs-i şerîfte de, peygamberlerin, âlimlerin ve şehitlerin şefaat hakkına sahip oldukları açıklanmıştır.

﴿45﴾ ("Allâh'tan başka hiçbir ilâh yoktur" anlamına gelen kelime-i tevhîd okunarak) **Allâh; tek olduğu halde anıl**(ıp, beraberinde onların ilâhlarının esâmesi okunma)**dığı zaman, âhirete inanmayan o kimselerin kalplerinin kin ve nefreti suratlarına vurur! Ama O'nun dışındakiler** (tek başlarına ya da Allâh ile beraber) **anılınca, birdenbire onlar, yüzlerinin derileri açılırcasına sevinirler.**

Bazı yanlış anlayış sahiplerinin bu âyet-i kerîmeyi, evliyâdan diri olanlar veya ölmüş bulunanlar hürmetine Allâh-u Te`âlâ'dan bir şey isteyen tevessül ehli hâlis müminler aleyhine okuması, konuya, yabancı bir şey katmak kabîlindendir. Zira velîlerden himmet isteyenler, Allâh-u Te`âlâ'nın ism-i şerifi anıldığında en çok sevinenlerdir. Zaten ibni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) gibi bir - çok büyük müfessirden nakledildiğine göre bu âyet-i kerîmede bahsedilen "Âhirete inanmayan kimseler" den maksat; genel manada tüm müşrikler, özel olarak ise; Ebû Cehil, Velîd ibni Ukbe, Safvân ve Übeyy ibni Halef gibi kâfirlerdir. Allâh dışında anılanlar ise Lât ve Uzza putlarıdır. Artık bu gibi âyet-i kerîmeleri tasavvuf ehli samimi Müslümanlar hakkında yorumlamanın ne imanla, ne de insafla bağdaşır yanı yoktur!

﴿46﴾ (Habîbim! Bu müşrikleri yola getirmek için çek miş ol duğun bunca sıkıntı ve zahmetten sonra artık on lara karşı üzülmeyi bırak da, büyük isimlerimi ve yüce sıfatlarımı zikrederek Bana yalvarmak üzere) **de ki: "Ey göklerin ve yerin yoktan yaratıcısı;** (hislerin idrâk edemediği) **tüm gizlileri de, görünenleri de bilen Allâh! Kendisi hakkında ihtilâf etmekte bu lunmuş oldukları şeyler hususunda kullarının ara sında ancak Sen karar vereceksin!** (Böylece dünyada uğratacağın musibetler veya âhi rette vereceğin azap hükümlerinin karşısında, her az gın ve inatçı kişi, yanlış yolda ol duğunu kabul etme mecburiyetinde kalacaktır.)**"**

﴿47﴾ **Eğer yerde bulunan** (türlü türlü mal)**ların hepsi, beraberinde de onun bir misli, gerçekten de o** (şirk koşarak) **zulmetmiş kimselere ait olsa, o** (kar şılaşacakları) **çok kötü azaptan dolayı elbette onu kıyâmet günü fidye olarak verirlerdi. Ama onların** (azap çeşitlerinden) **hiç hesaba katmakta olmadık ları** (nice) **şeyler Allâh tarafından kendilerine belirmiştir.**

﴿48﴾ (İşte) **böylece** (amel defterleri önlerine çıkarılın ca, Allâh'a ortak koşmak ve dostlarına zulmetmek gibi) **kazanmış oldukları kötü şeyler onlara belirmiştir.** (Peygamberler ve kitaplar gibi) **o kendisiyle alay etmekte bulunmuş oldukları şeyler**(in azap ve vebâ li) **de kendilerini kuşatmıştır.**

﴿49﴾ **İşte insana** (hastalık ve fakirlik gibi) **bir zarar dokunduğunda** (o be lâyı başından kaldırmamız için) **Bize dua eder. Sonra ona tarafımızdan büyük bir nimet verdiğimizde ise: "O bana** (rastgele değil) **ancak** (bu nimetlerin ka zanılmasına dâir sahip bulunduğum) **büyük bir ilim üzere verilmiştir!" der. Doğrusu o** (nimetler, kendisi hakkında

imtihan ve silesi olacak) **bir fitnedir. Lâkin onların pek çoğu** (bunun böyle olduğunu) **bilmezler.**

﴾50﴿ **Onlardan önceki o** (Karûn gibi zengin) **kim seler de kesinlikle bunu söylemişti, ama** (dünya ma lından) **kazanmakta bulunmuş oldukları şeyler** (Allâh'ın azâbına uğradıklarında) **onlara faydalı ola mamıştı./ onlardan** (belâları) **savuşturamamıştı./**

﴾51﴿ **Neticede kazanmış oldukları kötü şeyler** (in cezası) **onlara isâbet etmiştir. İşte bu** (müşrik ola)**n lardan zulümde** (ve şirkte ısrarcı) **bulunmuş olan o kimselere gelince, yakında onlara da kazanmış oldukları kötü şeyler**(in cezası) **isâbet edecektir.** (Yapmak istediğimiz şeylerden) **onlar** (Bizi) **asla âciz bırakıcı kimseler değillerdir.**

Âyet-i kerîmede, şirkten vazgeçip Müslüman olacak kişiler tehdit dışı bırakılmış, kâfirlikte ısrar edecek olanlar ise, pek yakında başlarına gelecek birtakım felâketlerle tehdit olunmuşlardır. Bu azaptan maksat; dünyevî olabilir ki, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hicretinin ardından yedi sene süren kıtlığa uğramalarıyla ve Bedir'de yetmiş tane önderlerini kaybetmeleriyle bu İlâhî va`îd yerini bulmuştur. Gerçi âhiret azâbıyla tehdit olundukları görüşü de vardır. Her iki azâba şâmil olan genel bir tehdit de söz konusu olabilir.

﴾52﴿ **Onlar bilmediler mi ki; gerçek ten Allâh rızkı dilediği kimselere genişletir ve daraltır! İşte şüphesiz ki bu** (şekilde çektikleri yedi sene kuraklığın ardından, kimsenin müdâhalesi söz konusu olmaksızın yedi sene de bolluğa kavuşmaları) **nda;** (hakikatte se beplerin bir şeye yaramadığını anlayıp tüm olayların sadece Allâh-u Te`âlâ'nın yönetiminde olduğuna) **iman etmekte olan bir kavim için elbette çok büyük nice âyetler vardır.**

﴾53﴿ (Habîbim! Câhiliyet döneminde çok adam öldü ren, zina yapan ve kul hakkına giren müşriklerden sana gelip, iman etmeleri durumunda tevbelerinin kabul olup olmayacağını ve evvelce yaptıklarının bir keffâreti bulunup bulunmadığını soranlara, tarafımdan) **de ki: "Ey o nefisleri aleyhine haddi aşmış bulunan kullarım! Allâh'ın rahmetinden ümitsiz olmayın! Zira şüphesiz ki Allâh** (şirk dışında) **günahları topluca bağışlar! Gerçekten O,** (en büyük günahları dahi çokça bağışlayan) **Ğafûr da,** (kullarına çok acıdığı için sıkıntılarını gideren) **Rahîm de ancak O'dur! Ehl-i Sünnet'e göre şirkin bağışlanması iman şartına bağlıdır, diğer günahların mağfireti içinse tevbe şart değildir. Ama bu, "Kulun tevbe etmesi lâzım değil." anlamına gelmeyip, "Allâh-u Te`âlâ dilediğini tevbesiz de affedebilir!" demektir. Zira tevbesiz ölenin durumu, Allâh-u Te`âlâ'nın dilemesine ısmarlanmıştır; dilerse affeder, isterse azap eder.**
﴾54﴿ (Ey kullar!) **Size azap gelmeden önce** (tüm günahlarınıza tevbe edip kendinizi ibadete ayırarak) **Rabbinize yönelin ve** (tüm amellerinizi) **O'na** (has ve) **hâlis kılın! Sonra** (hiçbir kimse tarafından) **yar dım olunmazsınız!**
﴾55﴿ **Siz farkında olmadığınız halde azap size an sızın gelmeden önce, Rabbinizden size indirilmiş olan pek güzel şeylere/size indirilmiş olan** (Kur'ân)**ın** (neshedilen âyetlerine ve ruhsatlar açıklayan bölüm lerine değil de, nesheden ve azimetleri bildiren o) **en güzel** (âyetler)**ine/size indirilmiş olan** (kitap)**ların en güzeli** (olan Kur'ân'ın âyetleri)**ne/ hakkıyla uyun!**
﴾56﴿ **Tâ ki birçok can: 'Allâh'ın** (taat ve ibadeti) **yanında çok noksanlık ta bulunduğumdan dolayı ey benim pişmanlığım** (neredesin gel! Şimdi tam zamanın)**! Üstelik gerçekten ben**

elbette (Allâh'ın diniyle) **alay edenlerden olmuştum!' de**(yip, faydasını gör meyeceği bir anda boşuna pişmanlık çek)**mesin!**
﴾57﴿ **Ya da** (içinizden birçok kişi)**: 'Gerçekten Allâh beni hidâyete erdirmiş olsaydı, elbette ben** (şirkten ve günahlardan hakkıyla sakınan) **tak vâ sahiplerinden olmuştum!' de me sin** (diye şim diden hepiniz Kur'ân'a uyun)**!**
﴾58﴿ **Ya da azâbı gördüğünde: 'Keşke gerçekten benim için** (dünyaya tekrar) **bir dönüş olsaydı da, hemen güzel amel işleyenlerden olaydım!' de**(yip, faydalana mayacağı bir anda boş yere hasret çek)**mesin!"**
﴾59﴿ **Hayır!** (Ey kulum! Sen: "Allâh beni hidâyet etseydi ben de müminlerden olurdum!" gibi sözlerinle mazur sayılacağını sanma! Zira) **kesinlikle sana Benim âyet lerim gelmişti, sense** (hiç düşünme ihtiyacı bile duymaksızın) **hemen onları yalanlamıştın,** (inanmaktan) **son derece bü yüklenmiştin ve** (tüm hidâyet imkânlarına sahip ol duğun halde inadına bile bile) **kâfirlerden olmuştun!**
﴾60﴿ (Habîbim!) **Allâh'a** (eş, ortak ve çocuk isnat ederek O'na) **karşı yalan uydurmuş olan o kimsele ri kıyâmet gününde görürsün ki, yüzleri kapkara dır! O** (Allâh'ın âyetleri karşısında boyun bükmeyip) **büyüklük taslayanlar için cehennemde bir yerleşim yeri mi yok?!**
﴾61﴿ **O** (kâfirlerin sahip olduğu kötü sıfatlardan son derece sakınarak) **takvâ sahibi olmuş kimseleri ise, Allâh kurtuluş yerleri** (ola)**n** (ebedî cennet)**de** (fevz-ü) **necâta kavuşturacaktır.** (Cehenneme girmek bir ya na) **onlara** (ateşin sesini işitmek gibi) **kötü bir şey** (bile) **dokunmayacaktır ve** (herkes üzüntüye boğu lurken) **ancak onlar mahzun olmayacaklardır.**

﴾62﴿ **Allâh** (hayır ve şer, iman ve küfür dâhil) **her şeyin yaratıcısıdır! O, her şey üzerine** (bir koruyucu ve bütün işlerinizin mütevellisi olan bir) **Vekîl'dir.** (Dolayısıyla tüm yaratıklar var oluşlarında O'na muhtaç oldukları gibi, varlıklarını sürdürebilmeleri için de yine ancak O'na muhtaçtırlar.)
﴾63﴿ **Göklerin ve yerin** (hazinelerinin) **anahtarları sadece O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na aittir.** (Dolayısıyla onlarda bulunanların sahibi ve mâliki, yöneticisi ve koruyucusu ancak O'dur! Hal böyleyken bu yüce sıfat larla muttasıf olan) **Allâh'ın âyetlerini** (eşsiz kudre tinin delillerini ve tevhîd kelimelerini) **inkâr etmiş olan o kimseler ise, işte ancak onlar, tam an lamıyla hüsrâna uğrayan** (ve kendilerini en büyük zarara uğratan)**ların ta kendileridir!**
﴾64﴿ (Habîbim! Sadece Allâh-u Te`âlâ'ya ibadeti ge rektiren bunca delilleri gördükleri halde sana: "Sen bizim putlarımızdan bazısına el sür, biz de senin İlâhına inanalım" diyebilen o ahmaklara) **de ki: "Ey câhiller! Siz hâlâ bana Al lah'tan başkasına mı tapayım diye emir vermektesiniz?"**
﴾65﴿ **Andolsun ki; elbette sana da, senden önceki** (peygamber)**lere de kesinlikle vahyolunmuştur ki: "**(Ey peygamberim!) **Yemin olsun;** (faraza Allâh-u Te`âlâ'ya herhangi bir şeyi) **ortak koşacak olursan, elbette** (evvelce yapmış olduğun bunca güzel) **amelin mutlaka boşa gider ve kesinlikle sen elbette hüsrâna uğramış kimselerden olursun!**
﴾66﴿ **Hayır!** (O müşriklere as la uyma! Eğer iki cihan saâ de tine ulaşmak istiyorsan) **ancak Allâh'a ibadet et ve** (başta peygamberlik nimeti olmak üzere sana ikram etmiş olduğu sonsuz iyiliklerine karşı O'na) **şük redenlerden ol!"**

﴾67﴿ **O** (Allâh’a ortak koşa)**nlar** (ve O’nu cisimlere ait vasıflarla niteleyen Yahudiler) **Allâh’ı hak ettiği tazimle takdir etmediler. Oysa kıyâmet gününde yer** (yedi kat tabakasıyla) **topluca O’nun bir tutamı dır. Gökler de O’nun sağ eliyle dürülmüşlerdir.** (Her hangi bir şeye benzemekten tenzîh ve) **tesbîh O’na! Onların ortak koştukları şeylerden de O dâima pek yüce olmuştur.**
Bu âyet-i kerîme (manası hakkında kesin konuşulamayan) müteşâbih âyetlerdendir. Selef-i sâlihîn; Allâh-u Te’âlâ’yı el ve yüz gibi uzuvlardan tenzîh etmekle birlikte, O’nun Kendi Zât’ına nispet ettiği şeylere, Kendisinin dilediği manada iman ederler. Halef diye tabir edilen ulemâ ise; âyet-i celîlede geçen: “Kabza” tabirini “Mülk ve tasarruf (sahip olma ve yönetim)” anlamında değerlendirmişlerdir. Nitekim “Burası falanın avucundadır!” tabiri, o kişinin oradaki hâkimiyetini ifade ettiği gibi, burada da avucuna aldığı bir şeyi kolaylıkla istediği şekle çeviren gibi, kıyâmet günü Allâh-u Te`âlâ’nın yedi kat yeri bir anda harap edebilecek güce sahip olduğu anlatılmaktadır.“Sağ el” tabiri ise; eksik siz gücü temsil etmektedir. Sağın tercihi, sola nispetle daha güçlü olduğundandır. Yoksa “Allâh-u Te`âlâ’nın bizim gibi sağ ve sol elleri var.” anlamında değildir. Böylece; yerden çok daha büyük olan yedi kat göklerin de kıyâmet günü, sağ elde dürülen bir tomar kâğıt gibi Allâh-u Te`âlâ’nın kudreti karşısında dayanamayıp, O’nun muradı doğrultusunda yok olacağı belirtilmiştir.
﴾68﴿ (İçinde canlılar adedince ince delikler bulunan) **o sûr** (adındaki boru) **içerisine** (İsrâfîl (Aleyhisselâm) **ta ra fından) üfürülmüştür de Allâh’ın dilemiş oldu ğu** (Cibrîl, İsrâfîl, Mîkâîl ve Azrâîl ile Arş’ı taşıyan me lekler ve daha önce ölmüş olan) **kimseler dışında, göklerde bulunanlar ve yerde olanlar**(ın

tamamı) **ölmüştür.** (Aradan kırk sene geçtikten) **sonra onun içerisi ne diğer bir kere daha üfürülmüştür, birdenbire onlar** (kabirlerinden diri olarak çıkıp) **ayakta duran kimselerdir ki,** (şaşkın bir halde etraflarına) **bakını yorlar/** (kendilerine ne yapılacak diye) **bekleşiyorlar/!**

﴾69﴿ **Böylece o** (yeryüzünden çok daha geniş olan mahşer) **arazi**(si) **Rabbinin nuruyla parlamıştır;** (hesap-) **kitap da** (ortaya) **konmuştur/**(amel) **def terler**(i sahiplerinin önüne) **konmuştur/; derken peygamberler** (ümmetlerine tebliğde bulundular mı diye sorgulanmak için) **ve şâhit**(lik yapacak hafaza melekleri ve mümin)**ler** (herkesin ne yaptığına şâhit olsunlar diye mahşere) **getirilmiştir de** (kulların) **ara larında hak** (ve a dâlet) **ile hüküm verilmiştir. Artık** (sevapları ek siltilerek ya da günahları artırılarak) **on lar zulme uğratılmazlar.**

﴾70﴿ (Yine böylece hayırdan ve şerden) **yapmış ol duğu şey**(in karşılığı) **herkese tastamam ödenmiştir. Zaten O** (Allâh-u Te`âlâ) **onların yap makta olduk ları şeyleri** (şâhide ve kayda muhtaç olmaksızın) **en iyi bilendir!**

﴾71﴿ **Derken o kâfir olmuş kimseler** (inkâr ve sapıklıktaki aşırılıklarına göre istif edilmiş) **birtakım zümreler hâlinde** (hakaretle itilip kakılarak) **cehen neme sürülmüştür. Sonunda** (elli bin sene sürecek mahşer sıkıntılarının ardından) **oraya geldiklerinde** (evvelce kilitli olan) **kapıları açılır da, bekçileri on lara** (sitem ve azarlamada bulunmak üzere)**:“Size içinizden birtakım rasûller gelmedi mi ki, onlar Rabbinizin âyet lerini üzerinize peş peşe oku maktaydılar ve işte bu** (cehenneme girme) **gününüze kavuşmakla sizi korkutmaktaydılar?” der**(ler)**. Onlar: “Evet!** (Bize Rabbimizin elçileri geldiler ve anlayacağımız bir dille gerçekleri anlattılar.) **Velâkin o** (’Elbette cehennemi insanlardan ve cin lerden dolduracağım!’ şeklindeki

ilâhî) **azap sözü** (bi zim gibi) **kâfirler üzerine hak olmuştur." derler.**

﴾72﴿ (O zaman cehennem bekçileri tarafından onlara:) **"İçerisinde ebedî kalıcılar olarak cehennemin kapılarından girin! İş te o** (hakkı kabul etmekten ve peygamberlere boyun eğmekten) **kibredenlerin ika metgâhı pek kötü olmuştur!" denilir.**

﴾73﴿ **Rablerinden hakkıyla sakınmış olan o** (mü min) **kimseler ise** (tak vâdaki üstünlük derecelerine göre dizilmiş) **birtakım topluluklar hâlinde** (ilk zümre dolunay sûretinde, sonrakiler en parlak yıldız şeklinde, daha sonra makamlarına göre nâil olacakları güzel sûretler içerisinde) **cennete doğru** (çabucak) **götürülmüştür. Nihâyet onlar oraya,** (kendilerine hürmeten ve ikrâmen) **kapıları açılmış bir halde geldiklerinde, bekçileri de kendilerine:"**(Tüm acılardan ve istenmedik şeylerden) **selâm** (ve selâmet) **olsun size/selâm sizin üzerinizedir/!** (Şirk ve günah kirlerinden) **tertemiz oldunuz! Öyleyse ebedî kalıcılar olarak buraya girin!" dediğin de** (karşılaşacakları tekrim ve tazimler, lütuf ve nimetler anlatılamaz)**!**

Ali (Radıyallâhu anh)dan rivayete göre; müminler cennetin ka pısına vardıklarında, orada bir ağaca rastlayacaklardır ki, onun altından iki göze fışkırmaktadır. İmanlı bir kimse, onların birin den gusledip diğerinden içince, dışı ve içi tamamen temizlenecektir. İşte o zaman cennet kapılarında görevli meleklerin bu selâmına muhatap olarak cennete gireceklerdir. (Hâzin)

﴾74﴿ (Onlar cennete girdiklerinde, bu sonsuz nimete şükretmek için) **dediler ki: "Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki;** (bizi diriltip, salih amellerimize karşılık mükâfatlandıraca ğına dâir)

sözünde bize sâdık olmuştur ve (içinde bulunduğumuz) **bu yere bizi** (inşâ ve imarında hiç zahmet çekmeksizin, babamızdan miras kalmış gibi) **mirasçı kılmıştır, artık biz** (eni gökler ve yerler ka dar geniş olan bize ait) **cennetten dilediğimiz yerde yerleşebilmekteyiz. İşte** (dünyada güzel) **amel işleyenlerin mükâfatı ne güzel olmuştur!”**

﴾75﴿ (O gün) **sen melekleri, Rablerinin hamdiyle birlikte** (özel birtakım tenzîh ve) **tesbîh**(ler) **de bulun dukları halde Arş'ın etrafından doğru** (mahşerde bulunan tüm mahlûkatı çepeçevre) **kuşatıcılar olarak görürsün! Böylece** (kimisi cennete, kimi de cehenneme sevk edilerek kulların) **aralarında hak** (ve adâlet) **ile hü küm verilmiştir ve** (müminlerle melekler tarafından)**: “**(Kulları arasında hak ile hüküm vererek herkesi hak ettiği yere yerleştirdiği için) **bütün hamdler tüm âlem lerin Rabbi olan Allâh'a mahsustur!” denilmiştir.**

KIRKINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Mü`min

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Hasen (Radıyallâhu anh)`a göre 55. âyet-i kerîme, bazı rivayetlere göreyse 56-57. âyet-i kerîmeler Medîne-i Münevvere'de nâzil olmuştur. 85 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

(1) **Hâ! Mîm!**

(2) **O kitabın indirilişi, O Azîz ve Alîm olan** (her hangi bir kişinin Kendisi adına yalan uydurmasına en gel olacak güce sahip olan ve kitabına inanan-inanma yan herkesi hakkıyla bilen) **Allâh tarafındandır;**

(3) (Müminlerin) **günahları**(nı bağışlayıp) **örten, tevbeleri**(ni) **kabul eden,** (inkâr edip isyan edenlere karşı) **azâbı çok şiddetli olan ve** (iman edip salih amel işleyenlere) **fazlaca lütuf sahibi bulunan** (O Allâh) **ki, Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur. Son varış ancak O'nadır!** (Artık O, itaatkâr ve is yankâr olan herkese kar şılığını verecektir.)

(4) **O kâfir olmuş kimselerden başkası Allâh'ın âyetleri**(ni iptal) **hakkında çekişmez! Artık** (kâfir olmalarına rağmen) **onların** (genişim kânlara sahip olarak) **o** (Şam ve Yemen) **beldeler**(in) **de** (yararlı ticâretler ve kârlı kazançlar için güvenli ve zengin bir halde) **dönüp dolaşmaları seni aldatma sın!** (Zira kâfirlikleri sebebiyle pek yakında mutlaka azâba uğratılacaklardır.)

Ebu'l-Âliye (Rahimehullâh)*`ın beyanına göre; âyet-i kerîme İslâm'la alay eden Hars ibni Kays hakkında inmiştir. Burada geçen "Allâh'ın âyetleri hakkında mücâdele"; "Hakkı iptal kastıyla ve Allah'ın nurunu söndürme gayretiyle âyetleri tenkit*

yollubir çekişme" anlamındadır. Nitekim bir sonra gelecek âyet-i kerîme de: "Hakkı iptal etmek için bâtılla mücâdele etmişlerdi!" buyrulması, bunun delilidir. Yoksa manası zor olan âyetleri çözüme kavuşturup insanlara açıklamak ve yanlış mana verenlere reddiyelerde bulunmak üzere, Kur'ân hakkında yapılan ilmî münakaşalar, Allâh yolunda yapılan en büyük cihattır. Bu yüzden Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Kur'ân hakkında yapılan bir tür mücâdele kâfirliktir!" buyurarak, Kur'ân'la ilgili her çeşit tartışmanın kötü olmadığını ifade etmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî)

﴾5﴿ **Onlardan önce Nûh kavmi, onların ardından da** (peygamberlere karşı ittifak kuran) **o** (Âd ve Semûd gibi) **birlikler** (Nûh, Hûd ve Sâlih (Aleyhimüsselâm)**\`ı) ya lanlamıştı. Her bir ümmet, kendisini yakala**(yıp esir etsin ler, öldürsünler, en azından hapse at)**sınlar diye peygam ber lerine kastetmişti. Bir de onlar** (aslı astarı olmayan) **bâtıldan destek alarak, onunla hakkı gidersinler diye mücâdele etmiştiler. Derken Ben onları** (köklerini kazıyan bir azapla) **yakalamıştım. Artık Benim azâbım nasıl olmuş?**

﴾6﴿ (Habîbim!) **İşte** (seni öldürmeye teşebbüs eden) **o inkâr etmiş kimseler üzerine de böylece Rabbinin** (azap) **sözü hak olmuştur. Çünkü şüphesiz onlar** (da, geçmişte peygamberle rine sûi kast yapmış olan kâfirler gibi) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **arka daşlarıdır/Rabbinin: "Muhakkak on lar o ateşin ayrılmaz dostlarıdır!" sö zü, o kâfir olmuş kimseler üzerine böylece hak olmuştur/.**

﴾7﴿ (Gökleri ve yeri kaplayan Kürsî'nin, kendisine nispetle sahradaki bir halka kadar küçük kaldığı) **o Arş'ı taşımakta olanlar ve onun etrafındaki** (sayısız me lek)**ler; Rablerinin hamdiyle birlikte** (farklı farklı) **tesbîh**(ler)**de bulunmaktadırlar,**

O'na (hakikî ve kâmil manada) **iman etmektedirler ve o iman etmiş kimseler**(in günahları) **için bağışlanma talep etmek** (üzere demek)**tedirler ki: "Ey Rabbimiz! Rahmet ve ilim bakımından Sen her şeyi kuşatmışsındır; öyleyse o** (günahlarından) **tevbe etmiş olanları ve Senin yoluna tamamen uy muş buluna**(cağını bildiği)**n kimseleri mağfiret et ve onları şiddetle tutuşmuş o ateşin azâbından koru!**

﴾8﴿ **Ey Rabbimiz! Onları da, babalarından, eşlerin den ve zürriyetlerinden** (cennete girmeye elverişli bir imana sahip bulunarak) **sâlih olmuş kimseleri de kendilerine söz vermiş bulunduğun o Adn cennet lerine gir dir! Şüphesiz ki Sen;** (hiçbir şey karşısında yenik düş meyecek yegâne gâlip olan) **Azîz de,** (her işi yerli ye rinde olan ve hikmetsiz hiçbir iş yapmayan) **Hakîm de ancak Sensin!** (Sözünü yerine getirmek de Senin hik metin icabıdır.)

﴾9﴿ **Bir de onları** (dünyada günahlardan korumak sûretiyle) **o kötü şeyler**(in azâbından ve vebâlin)**den koru! İşte o** (hesap) **gün**(ü) **Sen kimi kötü şeylerden ko rursan muhakkak ona rahmet etmiş olursun. İşte ancak bu** (tür bir korumaya ve rahmete nâiliyet) **pek büyük bir kurtuluşun ta kendisidir!"**

﴾10﴿ **O kimseler ki kâfir olmuşlardır;** (kötü arzusu na uyarak cehenneme düş tükleri o nefislerine kızgınlık larından parmak uçlarını yerlerken) **şüphesiz onlara seslenilecektir ki: "Elbette Allah'ın** (size olan) **gazabı, sizin nefislerinize olan öfkenizden daha büyüktür. Çünkü siz** (peygamberler tarafından) **sürekli ima na çağırılıyordunuzda inkâr ediyordunuz./Hani siz imana çağırılıyordunuz da inkâr ediyordunuz ya, elbette işte o zaman Allâh'ın** (size karşı) **gazabı, sizin** (bugün cehennemde yanarken) **nefislerinize kızmanızdan daha büyüktü!/"**

﴾11﴿ (Bunun üzerine) **onlar: "Ey Rabbimiz! Sen bizi iki kere öldürdün, iki defa da dirilttin! Şimdi biz** (dirilmeyi inkâr suçumuzu ve âkıbet korkusu taşımadığımız için rahatça işlediğimiz sayısız) **günahlarımızı itiraf ettik! Artık** (bu cehennemden er ya da geç dünyaya veya başka bir yere) **çıkışa herhangi bir yol var mıdır?" dediler.**
Kâfirlerin sözünde geçen: "İki defa öldürme ve iki kere dirilt me" tâbirleri, müfessirler tarafından birkaç türlü yorumlanmış tır: İlk olarak babalarının sulbünde ölü olarak yaratılmaları ve ecelleri gelince öldürülmeleri şeklinde tefsir edilebileceği gibi; dünyada bilinen ölümleri ve kabirde sorgu-sual için diriltildik ten sonra tekrar öldürülmeleri de murad edilmiş olabilir.Yine böylece ilk diriltilmeleri; dünyadaki hayatları, ikincisi ise kabirdeki ihyâları yahut mahşere çıkarken diriltilmeleri olarak anlaşılabilir.
﴾12﴿ (O zaman kendilerine denile cektir ki:) **"İşte si ze! Bu** (sonsuz azâba uğramanız)**, şüphesiz şu hakikat se be biyledir ki;** (dünyadayken) **Allâh'a tek olduğu halde ibadet olunsa inkâr ederdiniz, O'na ortak ko şulacak olduğundaise iman** (ve ikrar) **ederdiniz. Artık** (sizin hakkınızdaki) **hüküm** (ve karar)**, O Aliyy ve Kebîr olan** (şanı çok yüce olup hükmü geri çevrilemeyen ve saltanatı pek büyük olması hasebiyle cezası sınırlanamayan) **Allâh'a aittir."** (Zât'ı, sıfatları ve fiilleri hakkında benzeri ve ortağı bulunmadığı için, Kendisine şirk koşanlara karşı gazabı şiddetli olmuş ve hikmeti, onların cehennemde ebedî kalmasını ge rektirmiştir. Siz de müşrik olduğunuza göre buradan çıkmanızın yolu yoktur.)
﴾13﴿ **Ancak O'dur O Zât ki;** (ilâhlıkta tek olmasını gerektiren üstün vasıflarını açıklayan) **âyetlerini size dâima göstermektedir ve zaman zaman sizin için gökten bir rızık** (sebebi olan yağmur) **indirmektedir. Ama** (körü körüne inkârı

bırakıp tefekküre) **yönel mekte olan kimseden başkası iyice öğüt alamaz.**

﴾14﴿ **O halde siz dini** (ve taatı) **Kendisine tahsis ediciler olarak Allâh'a ibadet** (etmeye devam) **edin! Velev ki** (ihlâsınız) **kâfirlerin hoşuna gitmesin!**

﴾15﴿ (Allâh-u Te`âlâ, meleklerin Arş'a varıncaya kadar basamak olarak kullandıkları) **pek yüksek dere celere sahip olandır/**(gök tabakalarını ve) **derece leri**(ni) **yüksek yapandır/**(dünyada da cennette de kullarının) **dereceleri**(ni) **yükseltendir/, o** (yedi kat göklerin üzerinde olan değerli ve yüce) **Arş'ın** (da) **sa hibidir! Emrinden kaynaklanan/emrinden** (ve nehyinden) **ibaret/ o ruhu**(n bedene sağladığı hayat gibi kalpleri canlandıran vahyi)**, kullarından diledi ğine indirmektedir, tâ ki** (o kul) **o** (gök ve yer ehlinin, öncekilerle sonrakilerin, ruhlarla cesetlerin ve amellerle sahiplerinin) **karşılaşma gününden korkutsun;**

﴾16﴿ **Onların** (kabirlerinden mahşer sahasına) **çıkmış olacakları günden/**(tüm amelleriyle birlikte Allah'a karşı) **açığa çıkacakları günden/ ki, onlardan hiç bir şey Allâh'a karşı gizli kalmayacaktır.** (Kimsenin cevap veremeyeceği o günde Allâh-u Te`âlâ:) **"Bugün mülk kime aittir?"** (diye soracak, sonra yine Kendisi:) **"O Vâhid ve Kahhâr olan** (hiçbir ortağı olmayan ve her şeye zorla da olsa istediğini yaptırma gücüne sahip bulunan) **Allâh'a aittir!"** (buyuracaktır.)

﴾17﴿ **İşte bugün** (iyi-kötü) **herkes** (hayırdan ve şer den) **kazanmış olduğu şeyler mukabilinde karşılık görecektir. Bugün hiçbir** (kimse hakkında sevap eksiltilerek ya da azap artırılarak) **zulüm yoktur! Şüphesiz ki Allah, hesabı çok çabuk görendir.** (Zira bir kişinin hesabını görmek, diğerinin muha sebesini görmekten O'nu meşgul etmeyeceğinden, he

sabı görülen kişiye hak ettiği karşılık süratlice ulaşa caktır. Dolayısıyla kimsenin azâbı gecikmeyecektir.)

﴾18﴿ (Habîbim!) **Onları o pek yakın** (olan kıyâmet) **gün**(ün)**den korkut! Hani o** (kâfirlerin) **kalpler**(i aşırı korkudan dolayı yerlerinden fırlayıp) **gırtlakları n**(ın) **yanın dayken,** (canları nefesleriyle birlikte çık masın diye) **onlar** (boğazlarını) **tutucu bir halde bu lunurlarken/üzüntü dolu bir halde bulunurlar ken/** (boğazlarına dayanmış olan kalpleri ne çıkabi lir ki ölsünler, ne de yerlerine dönebilir ki rahat bir nefes alabilsinler)**!** (İşte o zaman, şirk koşmakla en büyük zulmü işle miş olan) **o zâlimler için ne yakın bir dost vardır, ne de sözü dinlenecek bir şefaatçi!**

﴾19﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**, gözlerin** (insanların gafle tini kollayıp hırsızlama bir şekilde nâmahreme kasıtlı olarak bakarken yapmış olduğu) **hâinliğini de,** (o sı rada baktığı kişinin güzelliğiyle alâkalı olarak) **kalp lerin gizlemekte bulunduğu şeyleri de** (hakkıyla) **bilmekte** (ve azabını takdir etmekte)**dir.**

﴾20﴿ **Allâh** (her konuda yegâne söz sahibi olarak) **hak** (ve adâlet) **ile hüküm vermektedir.** (Zaten her şey Kendisine âit olduğu için, zulme de bir ihtiyaç his setmemektedir. Müşriklerin) **O'nun dışında tapmak ta bulundukları ise** (hiçbir şey bilmeyen ve hiçbir şeye gücü yetmeyen cansız varlıklar oldukları için, herhangi bir konuda doğru ya da yanlış) **hiçbir şeyle hü küm veremezler. Şüphesiz ki Allâh;** (tüm sözleri hakkıyla işiten) **Se mî' de,** (bütün işleri tam manasıyla görüp karşılığını verecek olan) **Basîr de ancak O'dur!**

﴾21﴿ **Onlar yer**(yüzün)**de hiç gezme diler mi ki,** (Âd ve Semûd gibi) **kendilerinden önce** (helâke maruz) **bulunmuş olan o** (kâfir) **kimse lerin** (feci) **âkıbeti nin nice olduğuna baksınlar? Onlar kuvvet bakımından ve yer-** (yüzün)**deki** (muhkem

kaleler ve korumalı şehirler gibi bırakmış oldukları şâh)**eserler yönünden bunlardan daha güçlüydüler. Ama günahları sebebiyle Allâh onları yakalamıştı da, onlar için Allâh**(ın azâbın)**dan hiç bir koruyucu bulunmamıştı!**

﴾22﴿ **İşte bu** (şekilde azâba yakalanmaları)**, şu sebepleydi ki gerçekten onlar; rasûlleri onlara apaçık mûcizeler** (ve açık seçik hükümler) **getirmek teydi, ama onlar** (hiç düşünme gereği bile duymadan) **hemen inkâr etmiştiler. Böylece Allâh da onları** (dayanılmaz azaplarla) **yakalamıştı. Şüphesiz ki O,** (murad ettiği her şeyi yaratma gü cüne sahip olan bir) **Kaviyy'dir ve azâbı pek şiddetli olandır** (ki, O'nun azâbı yanında hiçbir kimsenin azâbı önemsenemez)**.**

﴾23﴿ **Andolsun ki; elbette mu hakkak Biz Mûsâ'yı âyet le rimizle** (ve özellikle dokuz mûcizeyle)**, bir de** (düşmanı kahredecek) **pek açık ve çok güçlü bir de lille gönderdik.**

﴾24﴿ **Firavun'a da,** (veziri) **Hâ mân'a da, Karûn'a da! Fakat onlar** (gördükleri hâri ku lâde olaylar karşısında inanacakları yerde, Mû sâ (Aleyhisselâm) **hakkında): "Bir büyücüdür,** (peygamberlik iddiasındada) **çok yalancı biridir!" dediler.**

﴾25﴿ **İşte o onlara tarafımızdan hakkı ge tirdiğin de** (ona kar şılık vermekten âciz kalınca, kin ve nefret kusarak)**:"Onunla birlikte iman etmiş bulunan o kimse lerin oğullarını** (evvelce yaptığınız gibi yine) **öldürün, kadınlarını ise sağ bırakın!" dediler. Oysa o kâfirlerin hilesi** (hiçbir şeye yaramayacak olup, neticede Al lâh'ın taraftar ları gâlip geleceğinden, onların bunca çabası) **ancak bir ziyan içerisindeydi.**

﴾26﴿ **Firavun** (Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın, mülkünü tehdit eden bir tehlike hâline geldiğini anlayınca onu öldürme ye teşebbüs etti. Fakat her seferinde kavminin ileri ge lenleri kendisine: "Durum senin korkacağın boyutta değil, bu ancak bir büyücüdür ki, dengi

bir büyücü onamukavemet edebilir. Bir de onu öldürürsen, insanların kalbine, se nin davanı delille ispattan âciz kaldığın şeklinde bir şüphe sokmuş olursun!”dediler. Aslında o, gördüğü mûcizeler karşısında dehşete ka pıldığı için zaten onu öldürme cesaretini kendinde bula ma maktaydı. Fakat topluma kar şı kendisinin bu sözler den etkilenerek bu fikrinden vazgeçtiğini ama onu en gellememeleri hâlinde bunu hemen gerçekleştireceğini anlatmak üzere) **dedi ki: “Bırakın beni Mûsâ’yı öldüreyim, o da** (kurtulmak için) **Rabbine yalvarsın! Çünkü gerçekten ben** (onu sağ bırakmam halinde) **sizin** (bana ve şefaatçilerim olan putlara ibadetiniz olan) **dininizi değiştirmesin den ya da** (bunu yapamasa bile en azından) **yer**(yüzün) **de** (kargaşa çıkararak güven kaybı ve kazanç yollarınızın bozulması gibi birtakım) **fesat**(lar) **ortaya çıkarmasından endişe etmekteyim!”**

﴾27﴿ (Bunu duyan) **Mûsâ da** (kavmine) **dedi ki: “Muhakkak ki ben** (Firavun gibi) **hesap gününe inanma yan her kibirliden, benim de Rabbim, sizin de Rabbi niz** (olan Allâh-u Zü’l-Celâl)**e sığındım!”**

﴾28﴿ **Firavun hânedânından olup, imanını gizle mekte olan mümin bir adam** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**` ı tutar gibi görünmemek için orta yollu bir istişâre veriyor muşçasına) dedi ki: “**(Suçsuz) **bir adamı** (sadece) **‘Rab bim ancak Allâh’tır!’ dedi diye mi öldüreceksiniz? Oysa gerçekten o size Rabbiniz katından pek açık mûcizeler getirmiştir. Zaten eğer kendisi bir yalancı olduysa, yalanı**(nın vebâli) **onun aleyhinedir** (ki, bu durumda kimse zarar görmeyeceği için öldürülme sine hâcet yoktur)**. Ama eğer doğru bir kimse olduysa, o sizi tehdit etmekte olduğu şeylerin** (hepsi olmasa bile en azın dan) **bir kısmı size isâbet edecektir. Şüphesiz**

Allâh, öyle bir kimseyi hidâyet etmez ki, o haddi aşıcıdır ve çok yalancı biridir (İşte Allâh böyle birini mûcizelerle destekleyerek muradına erdirmez ve hiçbir hayra eriştirmez. Bilakis onu rezil edip helâke uğratır. Bu durumda da onu niye öldüresiniz?)

﴾29﴿ **Ey kavmim! Bugün** (yaşamak ta olduğunuz) **bu toprakta** (İsrâî loğullarına gâlip ve) **üstün gelen kim seler olarak mülk** (ve saltanat)**size aittir. Peki,** (onun dediği çıkar da azap) **bize gelecek olur sa, Allâh'ın çetin azâbından bize kim yardım ede bilir?** (Artık böyle bir kişiyle uğraşıp da gücünüz yetme yecek belâlara kendinizi namzet ederek rahatınızı boz mayın.)**" Ama** (bu konuşmalara rağmen) **Firavun: "Ben size** (onu öldüreyim derken) **ancak** (doğru) **görmekte ol duğum şeyi gösteriyorum ve** (bu reyimle) **sizi ancak doğru yola iletiyorum!** (Yoksa doğru bildiğim hiçbir şeyi sizden gizlemiyorum ve söylediğimin tersine bir fikri içimde barındırmıyorum!)**" dedi.** (Ama o bunu söylerken de yalan söylemekteydi, çünkü Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın korkusu içine işlediği halde, etrafına korkmu yormuş izlenimi vermeye çalışıyordu. Oysa bu korkuyu taşımasaydı, kimseye danışma lüzumu hissetmeksizin onu hemen öldürmeye kalkışırdı.)**

﴾30﴿ **O iman etmiş olan kimse yine dedi ki: "Ey kavmim! Şüphesiz ben o** (peygamberler aleyhine itti fak kuran) **birliklerin** (başlarına gelip çatan azap) **gün lerinin bir benzerinden size karşı endişelenmek teyim;**

﴾31﴿ **Nûh kavminin, Âd'ın ve Se mûd'un, bir de** (Lût kavmi gibi) **onlardan sonrakilerin sürekli âdeti** (olan kâfirlik ve peygamberlere eziyetleri) **nin** (se bebiyet verdiği cezanın bir)

benzerinden! Oysa Allâh kullar için en ufak bir zulüm dilemekte değildir. (Bilakis O'nun tüm işleri tam bir adâlettir.)
﴾32﴿ **Ey kavmim! Muhakkak ben o** (herkesin feryâd u figan içinde yardım isteyerek) **birbirine** (bağırıp) **çağırma gününden de size karşı endişeleniyorum!**
﴾33﴿ (Cehennemin bed sesini işittiğinizde, mahşer meydanından) **kaçanlar hâlinde** (cehenneme doğru) **dönüp gideceğiniz** (fakat her köşe bucakta saf saf di zilmiş azap meleklerini göreceğiniz) **o günden ki; si zin için Allâh'tan hiçbir kurtarıcı bulunmaya caktır.** (Ben size bu kadar nasihat ediyorum) **ama Allâh kimi saptırırsa, artık onun için hiçbir hidâyet edici yoktur!**
﴾34﴿ **Andolsun ki; elbette** (Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın ge lişinden) **daha önce** (Ya`kûb oğlu)**Yûsuf, siz**(in geçmişleriniz)**e pek açık delil** (ve mûcize)**lerle gelmişti. Ama siz, onun size kendisini getirdiği şeyden büyük bir şüphe içinde olmakta dâim olmuştunuz, nihâyet o ölünce de: "Allâh onun ardından asla hiçbir peygamber göndermeyecektir" demiştiniz. İşte Allâh böylece** (feci bir saptırmayla) **dalâlete düşürür o kimseyi ki, o** (yaratıcısına isyan noktasında) **haddi aşmıştır ve** (körü körüne taklide dalıp, evhama yenik düşerek dîni konularda) **şüphe içinde bulunucudur.**
Müfessirlerin beyanına göre; Mûsâ (Aley hisselâm)` dan önce Firavun ve hânedânına gönderildiği bildirilen Yûsuf (Aleyhisselâm)`dan maksat; herkesçe meşhur olan Ya`kûb (Aleyhisselâm)`ın oğlu Yûsuf (Aleyhisselâm)`dır. Buna göre bazıları, meşhur Firavun'un dört yüz kırk sene ömür sürdüğünü, dolayısıyla Yûsuf (Aleyhisselâm)`ın Firavun'uyla Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın Firavun'unun aynı kişiler olduğunu söylemişlerse de, tarihçilerin ekserisi bunların farklı şahıslar

olduğunu nakletmiş, Kurtubî (Rahimehullâh) *da bu görüşü tercih ederek, Yûsuf* (Aleyhisselâm)`*ın Firavun'unun, onun zamanında öldüğünü zikretmiştir. Bazı müfessirler ise bu âyet-i kerîmede bahsi geçen Yûsuf* (Aleyhisselâm)`*ın, bilinen Yûsuf* (Aleyhis selâm)`*ın torunu olan bir peygamber olduğunu ve Firavun hânedânı içerisinde yirmi sene tebliğde bulunduğunu açıklamışlardır. Her hâlükârda: "Yûsuf* (Aleyhisselâm)`*ın, Mûsâ* (Aley hisselâm)`*ın zamanında bulunan Firavun hânedânına mûcizelerle gelişi"nin zikredilmesi babaların durumlarının çocuklara nispeti kabîlin dendir. Gerçi o gün yaşayanlar arasında, Yûsuf* (Aleyhisselâm) *dönemine tanık olan bazı kimselerin hayatta olduğu da düşünülebilir.* (Âlûsî)

﴾35﴿ **O kimseler ki; kendilerine gelmiş olan güçlü** (-güçsüz hiç)**bir delil bulunmaksızın**(, sadece kör taklitçilik ya da birtakım şüphelere dayanarak) **Allâh'ın âyetleri**(ni iptal etme ve onları devre dışı bırakma) **hususunda mücâdele etmektedirler; Allâh katın da da, o iman etmiş kimseler nezdinde de** (öfke, nefret ve) **kızgınlık bakımından o**(nların bu tartış maları) **ne büyük olmuştur! İşte Allâh, her çok kibirli ve** (Allâh'ın yaratıklarına musallat olan) **zorba kimsenin kalbi üze rine böylece** (korkunç bir damgayla) **mühür basar.**

﴾36﴿ **Firavun**(un, Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın peygamberliği hakkında şüpheleri artınca vezîrine) dedi ki: "Ey Hâmân! Bana** (uzaktakiler tarafından bile ra hatça görülebilecek) **belirgin ve yüksek bir bina yap; ola ki ben** (onun kulesinden gözetim yaparak birta kım) **yollara ulaşırım…**

﴾37﴿ **Göklerin yollarına** (ve kapılarına ulaşırım) **ki; böylece Mûsâ'nın İlâhına bakabilirim** (de, öyle bir İlâh var mıymış ve Mûsâ'yı O mu göndermiş anlarım)**! Gerçi şüphesiz ben onu elbette bir yalancı zanne diyorum!" İşte kötü ameli**

Firavun'a böylece (tam bir süslemeyle) **ziynetlendirildi de,** (bu sebeple) **ken disi** (hiçbir surette kötülükten vazgeçemez bir hâle geldi ve böylece) **o** (dosdoğru) **yoldan engellenmiş oldu. Oysa Firavun'un** (hakkı iptal hususundaki çabası ve) **hilesi ancak bir** (bitiş ve) **tükeniş içerisindeydi.**

﴾38﴿ **O iman etmiş olan kişi dedi ki: "Ey kavmim!** (Size gösterdiğim yola girme hususunda) **bana iyice uyun ki sizi** (izleyicisini maksadına erdiren) **olgun luk yoluna eriştireyim.**

﴾39﴿ **Ey kavmim! İşte bu en alçak** (dünya) **hayat**(ı) **ancak pek az** (ve çarçabuk elden çıkacak) **bir yaşan tıdır. Âhiret ise, şüphesiz ki** (ebedî kalınacak ve devamlı durulacak) **yerleşim yurdunun ta kendisi ancak odur!**

﴾40﴿ **Her kim** (dünyada) **kötü bir şey yaparsa,** (İlâhî bir adâlet olarak âhirette) **onun mislinden başka sıyla cezalandırılmayacaktır.Ama erkek ya da dişi her kim, kendisi** (inanılması gereken meselelere) **inanmış biri olarak** (kar şılığında sevap vaad edilmiş olan) **herhangi bir salih amel işlerse, işte onlar da cennete girecek ler ve orada** (yaptıklarına göre değil de, Allâh-u Te`â lâ'nın bir fazl-u keremi olmak üzere) **hesapsız olarak rızıklandırılacaklardır.**

﴾41﴿ **Ey kavmim! Bana ne oldu da; ben sizi kurtuluşa davet ediyorum, siz ise beni o** (cehennem) **ateş**(in)**e çağırıyorsunuz.**

﴾42﴿ **Siz bana Allâh'ı inkâr edeyim ve kendisi**(nin ilâhlığı) **hakkında benim için hiçbir bilgi bulunma yan şeyleri O'na ortak koşayım diye çağrıda bulu nuyorsunuz. Bense sizi O Azîz ve Ğaffâr'a** (O Kendisine inanmayan ve birliğini kabullenmeyenlerden inti kam alma gücüne sahip olan ve iman edenlerin günahlarını çokça bağışlayan Allâh-u Te`âlâ'ya

ibadete çağır makla, aslında ebedi kurtuluşa) **davet etmekteyim!**

﴾43﴿ **Hayır!** (Şu) **kesinleşti ki; sizin beni kendisine** (ibadete) **davet etmekte olduğunuz şey; gerçekten de onun için ne dünyada nede âhirette** (“Bana iba det edin!” diye) **hiçbir davet** (söz konusu) **olmamıştır.** (Oysa gerçekten ilâh olan bir varlığa yakışan; yarat mış olduğu mah lûklar içerisinden, peygamberler ve me lekler gibi değerli sınıfları bizzat kendisine ibadete da vet edip bununla memur kılması, sonra da kendisinin bu davetini açıklamak üzere o kulların bir kısmına di ğerlerini elçi ve davetçi olarak göndermesidir. Sizin taptıklarınızın ise, ne böyle bir iddiası, ne de bu konuda bir daveti iki cihanda da olacak şey değildir. Zira bâtıl ilâhlarınız cansız varlıklar oldukları için hiçbir zaman böyle bir şeye güç yetiremezler.) **Dönüşümüz ise hiç şüphesiz Allâh’a** (olacak)**dır;** (âhirette Allâh-u Te`âlâ onları diriolarak yarattığı zaman, o tapınılanlar O’nu eş ve ortaktan tenzîh edecekler ve kendilerine ibadet edenlerden uzaklıklarını bildireceklerdir,) **ama o haddi aşa**(rak Allâh-u Te`âlâ’ya ortak koşanlar ve O’nun el çilerini öldürmeye kalkışa) **nlar, muhakkak ki o** (ce hennem) **ateşin**(in) **arkadaşları ancak onlardır.**

﴾44﴿ **İşte size söylemekte olduğum şeyleri**(n doğruluğunu) **yakında** (azap la karşılaştığınızda) **hatırla ya caksınız. Bense** (her türlü kötülükten korunmam için) **işimi Allâh’a ısmarlıyorum. Şüphesiz ki Allâh, kulları** (hakkıyla gören ve Kendisine sığınanları tüm sıkıntılardan koruyup gözeten bir) **Basîr’dir.”**

﴾45﴿ **Neticede Allâh onu, onların tuzak olarak kurmuş olduğu kötü** (ve sıkıntılı) **şeylerden korudu. Firavun hânedânını ise o kötü azap kuşatıverdi.**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayete göre; Firavun

hânedânına bu nasihatleri yaparak imanını açığa vuran bu zâtı Firavun öldürmek isteyince, o bir dağa kaçtı, Firavun da onun peşine bin kişi yolladı. Onlardan bir kısmı onu, etrafında yırtıcı hayvanlar saf tutmuş bir halde namaz kılarken bulduklarında ona saldırmak isteyince, o vahşi hayvanlar tarafından parçalan dılar. Bir kısmı ise dağda susuzluktan öldüler. Eli boş bir şekilde Firavun'a dönenleri ise o, beceriksizlikle itham ederek cezalandırdı, böylece kimini astı, kimini de değişik şekillerde katletti. Zaten daha sonra Firavun'un kendisi ve yüz binlerle ifade edilen güçlü ordusu da Kızıldeniz'in sularında boğuldu. Dolayısıyla bu rada ifade edilen: "O kötü azap", her birerlerinin başına gelen çeşitli felâketlere işaret ederek, genel manada dünya azâbın dan bahsetmektedir. (Âlûsî)

﴾46﴿ (Tattıkları bu azapların ardından kabir âlemin de uğrayacakları azap ise) **sabah ak şam kendisine arz edilmek te oldukları o a teş**(tir)**! O** (kıyâmet) **ân**(ı) **meydana geleceği gün de ise** (Allâh-u Te`âlâ meleklerine)**: "Firavun hânedânını azâbın en şiddetlisi** (olan cehennem ateşi)**ne girdirin!"** (buyuracaktır.)

﴾47﴿ **Hani onlar o ateş içeri sinde çekişecekler de,** (dünyadayken) **zayıf olanlar o büyüklük taslamış olan** (lider konumundaki) **kimselere: "Gerçekten de biz size uyan kişilerdik. Şimdi siz bu ateşten bir hisseyi** (olsun) **bizden def edici kimseler** (olabilir) **misiniz?" diyecek.**

﴾48﴿ **O kibretmiş olan kimseler** (de, kendilerin uyanlara cevaben)**: "Şüphesiz biz** (ve siz) **topluca buradayız. Muhakkak ki Allâh gerçekten kullar arasında hüküm vermiş** (böylece cenneti hak edenleri cennete, azâba müs tehak olanları da cehenneme göndermiş)**tir.** (Artık biz burada sizinle

birlikte yanarken, bize müracaatınızın ne faydası olabilir?)**” dedi**(ler)**.**

﴾49﴿ **O ateş içinde olan kimseler** (her kesten ümidi kesip tamamen dara düştüklerinde) **cehennemin** (içe ri sinde kendilerine azap etmekte olan) **görevlilerine dedi**(ler) **ki: “**(Ne olur,) **Rabbinize dua edin de,** (hiç değilse) **bir gün olsun azaptan bir kısmını bizden hafifletsin!”**

﴾50﴿ (Cehennemde yananların bu yalvarış ve yakarışı karşısında ze bânîler:) **“Elçileriniz** (olan peygam berler) **size** (kâfirlik ve isyanınızın fenalığına delâlet eden) **pek açık deliller getirmekte değil miydi** (ki, siz o huccetler karşısında gerçekleri anlayarak, bu azaptan kurtulmak için dua edebileceğiniz ve kabul göreceğiniz vakitleri boşa geçirdiniz)**?” dediler. Onlar: “Evet!** (Bize ikna edici birçok delil getirdi lerse de, biz onları inkâr ederek: “Allâh hiç bir şey in dirmiş değildir, siz büyük bir dalâlettesiniz!” demiştik.)**” dediler. Onlar da: “Öyleyse** (biz size dua edemeyiz, artık kendinize) **siz dua edin!** (Çünkü sizin yaptıklarınızı yapanlar hakkında bizim dua etmemiz imkânsızdır.) **Zaten kâfirlerin duası ancak bir ziyan içerisinde** (olduğundan hiçbir kabul görmeyecek)**dir.” dediler.**

﴾51﴿ **Şüphesiz ki Biz, o en yakın** (dünya) **hayat**(ın) **da da,** (peygamberler ve hafaza melekleri gibi) **şâ hitlerin** (ümmetlerin amellerine şahitlik yapma gö reviyle) **ayağa kalkacağı** (kıyâmet) **gün**(ün)**de de elbette rasûllerimize ve** (onlara) **iman etmiş olan o kimselere sürekli yardım edeceğiz.**

﴾52﴿ **O** (şirk koşarak en büyük zulmü işlemiş olan) **zâlimlere mazeret** (beyan etme)**lerinin fayda ver meyeceği, bütün lânetlerin onlara âit olacağı ve** (cehennem gibi) **kötü** (bir) **yurdun** (ebedî kalmak üzere sadece) **onlara mahsus bulunacağı günde** (elbette dostlarımızı mahcup etmeyeceğiz)**!**

﴾53﴿ **Andolsun ki elbette Biz Mû sâ'ya** (mûcizeler den, sahifelerden ve dîni hükümlerden derlenen yol gösterici) **o hidâyeti verdik.** (Ardından) **İsrâîloğul larını da o** (Tevrât) **Kitab**(ın)**a mirasçı kıldık.**
﴾54﴿ (Evham karışıklıklarından arınmış) **hâlis akıl lara sahip kimseler için büyük bir hidâyet ve ye terli bir öğüt olsun diye!**
﴾55﴿ (Habîbim! Bu anlatılanları anladığına göre) **artık** (müşriklerden çektiğin eziyetlere karşı) **sabret! Allâh'ın** (sana ve müminlere yardım) **vaadi hiç şüphesiz ki haktır! Günahın için de mağfiret talep et! Bir de akşam-sabah Rabbinin hamdiyle birlikte tesbîh**(e ve beş vakit namaza devam) **et!**
Burada Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e nispet edilen günahtan maksat; başkaları hakkında günah sayılabilecek bir şey olmasa da, yüce makamına nispetle hata kabul edilen bazı hususlardır ki böylece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e, düşmanları önemsemek gibi, şânına yakışmayacak şeylerden dolayı istiğfar etmesi emredilmiştir. (Âlûsî)
﴾56﴿ **O kimseler ki; kendilerine gelmiş olan güçlü** (-güçsüz hiç)**bir delil bulunmaksızın** (körü körüne ya da gerçekleri göz ardı edip birtakım şüphelere da yanarak) **Allah'ın âyetleri**(ni boşa çıkarma) **husu sun da mücâdele etmektedirler; gerçekten de on ların göğüslerinde** (ve kalplerinde hakka karşı) **bü yük bir kibir** (ve gerçeğe ulaşmayı düşünmeyi dahi akıllarına getirmeyecek derecede liderlik sevgisin) **den başka bir şey yoktur, ama onlar on**(ca büyük lenmelerine rağmen, riyâset ka zanma, pey gamberlik makamını iptal ve Allâh'ın âyetlerini etkisiz hâle ge tirme gibi kötü maksatların)**a asla ulaşıcı kimseler değillerdir.** (Habîbim!) **Öyleyse** (seni kıskananların ve sana karşı taşkınlık yapanların hilelerinden)

Allâh’a hak kıyla sığın! Şüphesiz ki O, (senin ve onların konuş tuklarını hakkıyla işiten) **Semî’ de,** (hepinizin yaptı ğını çok iyi görüp karşılığını verecek olan) **Basîr de ancak O’dur!**

﴾57﴿ (Dirilmeyi inkâr edenler hiç düşünmüyorlar mı ki, Allâh-u Te`âlâ’ya göre hiçbir şeyde zorluk ve kolaylık söz konusu değilse de, onlara göre) **elbette gök lerin ve yerin yaratılışı, insanların yaratılışından** (daha zor ve) **daha büyüktür. Lâkin insanların çoğu**(nluğunu teşkil eden kâfirler, kendilerinden kat kat büyük cisimleri yaratmaya Kâdir olan Zât’ın, gökler ve yerlere nispetle hiçbir şey sayılmayacak kadar küçük insanları diriltmeye çok daha güçlü olduğunu) **bilmemektedirler.**

﴾58﴿ **Ne** (başı ve sonu hakkında ger çeği bilmekten gâfil olan) **kör biriyle,** (nasıl yaratıldığı ve sonunun ne olacağı hususunda) **basîret sahibi olan; ne de iman etmiş ve salih ameller işlemiş olan o kimselerle, kötü iş yapan**(lar) **eşit olmaz!** (Kur’ân’ın misallerinden) **çok az öğütleniyorsunuz!**

﴾59﴿ **Şüphesiz ki o** (kıyâmet) **an**(ı) **elbette gelici dir ki; on**(un vukuun)**da hiçbir şüphe yoktur. Lâkin insanların çoğu**(nluğunu teş kil eden kâfir ler, duyularıyla idrak ettikleri şeylerden başkasına kafa yormadıklarından ve akılları vehimlerinin istilasına uğradığından ötürü bu hakikate) **inanmazlar.**

﴾60﴿ (Ey insanlar!) **Rabbiniz buyurdu ki: “**(Sonsuza kadar yalvarsanız bile size hiçbir cevap veremeyecek putlardan medet ummayı bırakın da) **Bana dua** (ve ibadet) **edin ki,** (isteklerinizi yerine getirerek) **size icabet edeyim** (ve sevap vereyim)**! Şüphesiz o kimseler ki Bana kulluk etmekten büyüklenmektedirler; pek yakında alçak kimseler olarak cehenneme gireceklerdir.”**

İbni Abbâs, Dahhâk ve Mücahid (Radıyallâhu anhüm) gibi bir

çok müfessirden nakledildiğine göre; burada geçen: “Dua”, “İbadet”le; “İcabet” de “Sevap vermek”le tefsir edilmiştir. Nitekim İmâm-ı Sevrî (Rahimehullâh)*`a: “Allâh’a dua et!” denildiğinde: “Günahları bırakmak duanın ta kendisidir!” derken, “Dille yapılan dua kalbin isteğinin bir tercümesidir ki, bu ancak Allâh’a karşı gelmeyi bırakarak ve tamamen O’na yönelerek geçerli olur. Öyleyse günahları terk eden kişi, istidat lisanıyla ve kabiliyet diliyle Allâh-u Te’âlâ’dan dilekte bulunmuş olur. Zaten icabeti hak eden dua da ancak budur, günahları bırakmayansa bin kere dua etse de hakikatte isteyici sayılmaz!” demek istemiştir. (Âlûsî)*

﴾61﴿ **Ancak Allâh’tır O Zât ki; kendisinde** (istirahat ederek) **sükûnet bulasınız diye geceyi** (karanlık olarak) **sizin için yaratmıştır; gündüzü de** (çalışıp kazanarak, ihtiyaçlarınızı görebilesiniz diye) **aydın lık olarak** (var etmiştir)**! Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette** (mâhi yetine erişilemeyecek ve kıymeti takdir edilemeyecek kadar) **çok büyük bir fazl**(-u kerem ve sonsuz iyilik) **sahibidir. Lâkin insanların pek çoğu** (bu nimetlerin önemini takdir etmedikleri gibi, sahibini dahi tanıma yacak kadar câhil olduklarından O’na) **şükretmezler.**

﴾62﴿ **İşte bu** (eşsiz sanatların sahibi olan Zât)**, ancak Rabbiniz olan Al lah’tır; her şeyin yaratıcısı dır; Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur! Hâlâ nasıl** (O’na iman ve taattan) **döndü rül**(üp de başkalarına ibadete yönlendiril) **ebiliyorsunuz?**

﴾63﴿ **İşte** (bu zamana kadar) **Allâh’ın âyetlerini bile bile inkâr etmekte bulunmuş olan o kimse ler de** (bir şey bildiklerinden değil,) **ancak böylece** (sebebi bilinmeyen ve doğruluğunu gösterecek hiçbir yönü bulunmaya ilginç bir döndürülüşle, körü körüne hakka imandan) **çevriliyordu!**

﴾64﴿ **Ancak Allâh’tır O Zât ki; sizin için yeri bir karargâh, göğü de bir kubbe yapmıştır; size suret** (şekil ve kılık) **vermiş**

ve suretlerinizi (hem kendinizin, hem de görenlerin beğeneceği şekilde) **güzel kılmıştır, bir de sizi lezzetli ve helâl şeylerden rızıklandırmış tır! İşte size! Budur ancak Rabbiniz olan Allah! İşte bütün âlemlerin Rabbi** (yaratıcısı ve yöne ticisi, sahibi ve eğiticisi) **olan Allâh**(ın Zâtı da, sıfat ları da, fiilleri de, nimetleri de) **dâima pek yüce olmuştur!** (Çünkü her şey, var olması ve varlığını sürdürebil mesi dâhil tüm hallerinde sadece O'na muhtaçtır. O derece ki, O'nun feyzi bir an bile onlardan kesilecek olsa, hepsi ânında yok olurlar.)

﴾65﴿ (Kendine âit gerçek bir hayata sahip olan) **Hayy ancak O'dur; Kendisinden başkahiçbir ilâh yoktur!** (Zira ne Zât'ı, ne sıfatları, ne de fiilleri hususunda O'na yaklaşabilen bir varlık mevcut değildir.) **Öyleyse dini** (ve ibadeti, açık ve gizli tüm şirk tür lerinden arındırıp) **O'na hâlis kılan kimseler olarak Kendisine ibadet edin!** (Sizi tevhîd ve ibadetine muvaffak kıldığı için de:) **"Bütün hamdler, tüm âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsustur!"** (diyerek dâima O'na hamdedin.)

﴾66﴿ (Habîbim! Seni putlara ibadete davet eden o kâfirlere) **de ki: "Muhakkak ki ben, Rabbimden bana açık delil ler** (ihtivâ eden Kur'ân gibi bir burhân) **geldiği za man, sizin Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz o şeylere ibadet etmemden nehyolundum. Ayrıca ben bütün âlemlerin Rabbine** (boyun eğe rek ve dinimi sadece Kendisine tahsis ederek O'na) **teslim olmamla emrolundum!"**

﴾67﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; sizi**(n babanız Âdem'i) **bir topraktan** (sizi de toprakta yetişen gıdalardan)**, sonra** (meni denen) **sâfî az bir sudan, sonra** (sülük gibi rahim duvarına yapışıp kan emerek beslenen aşı lanmış yumurtadan ibaret) **pıhtılaşmış bir kan par çasından yaratmıştır. Sonra sizi** (annelerinizin rahimlerinden) **bebekler olarak çıkarmaktadır.**

Sonra (kuvvet, akıl ve idrâk hususunda) **güçlü çağınız** (olan on sekiz-otuz yaş ara sın)**a ulaşasınız diye, sonra da** (pîr-i fânî) **ihtiyarlar olasınız için** (sizi yaşatmaktadır)**! İçinizden** (yaşlılık çağına varır varmaz yahut) **bundan önce** (kuvvetli çağına erdikten sonra veya daha çocukken) **vefat ettirilen de vardır. Siz adı konmuş bir sürenin bitimine ulaş**(ıp, hayatınız boyunca yapmış olduğunuz amellerin karşılığını bul)**asınız diye, bir de siz** (toprak, sâfî su , pıhtılaşmış kan ve bir çiğnem et gibi farklı şekillere geçişteki türlü türlü hikmet ve ibretleri) **anlaya**(rak, sizi ilk olarak bu şekilde yaratıp sonra öldüren Zât'ın, sizi tekrar diriltmeye Kâdir olduğuna inana)**sınız için** (Allâh-u Te`âlâ sizin yara tılışınızı çok ilginç yapmıştır)**!**

﴾68﴿ **Ancak O'dur O Zât ki;** (ölüleri) **diriltmekte dir ve** (dirileri) **öldürmektedir! O, bir iş**(in meydana gelmesin)**e hükmettiği zaman, ona ancak "Var ol!" buyurur, o da hemen meydana geliverir.**

﴾69﴿ (Habîbim!) **Allah'ın âyetleri**(ni inkâr ve iptal) **hususunda mücâdele etmekte olan o kişileri görme din mi ki,** (inanmalarına hiçbir mâni bulunmazken, üstelik imanı gerektiren bunca açık delil de mevcutken, hâlâ) **nasıl** (gerçekleri kabullenmekten) **döndürülebilmektedirler?**

"Allâh'ın âyetleri hakkında mücadele edenler" bu sûrenin üç ayrı âyetinde konu edilmiştir ki, bu tekrar, ya tekit için veya üç ayrı toplum hakkında ya da farklı üç tür mücâdele beyanında yapılmıştır.

﴾70﴿ **O kimseler ki, o** (Kur'ân-ı Kerîm gibi yüce bir) **kitabı/**(semâvî) **kitapları/ ve peygamberlerimizi kendisiyle göndermiş olduğumuz** (şerî'atleri ve dîni hükümlerden ibaret vahye dayalı) **şeyleri yalanlamış lardır; işte onlar pek**

yakında (azâba çarptırıldıkları zaman, tekzip ve mücâdelelerinin nelere sebebiyet verdiğini) **bileceklerdir.**

﴾71﴿ **Hani o demir tasmalar ve** (şeytanlarıy la bir likte bağlandıkları) **zincirler gerdanlarında buluna rak sert bir şekilde** (yüzüstü) **sürüklenirlerken;**

﴾72﴿ **O kaynar suyun içinde** (türlü türlü azaplara düşürülecekler de, evvela bedenlerinin dış kısmı ya kılacak)**! Sonra da** (yangın, tâ kalplerinin üstüne kadar işle yecek şekilde) **o ateş içerisinde yakılacaklar!**

﴾73﴿ **Sonra onlara denilecektir ki: "Neredthough o** (Allâh'a) **ortak koşmakta bulunmuş olduğunuz şeyler?.**

﴾74﴿ **Allâh'ı bırakıp da** (taptıklarınız niçin size yar dım etmiyorlar?)**!" Dediler ki: "Onlar bizden kayboldular. Doğrusu** (bugün anladık ki) **biz daha önce** (itibar edilecek) **hiçbir şeye tapmakta değilmişiz!" İşte Allâh kâfirleri böylece saptır**(arak, bile bile yalan söyleyecek kadar şaşırt)**maktadır.**

﴾75﴿ (O gün onlara denilecektir ki:) **"İşte Bu** (içine düştüğünüz azaplar)**, şu sebepledir ki siz yer** (yüzün)**de haksız yere/**(şirk ve günahlar gibi) **hak olmayan şeylerle/ şımarıkça kibirlenmekte bulunmuştunuz; bir de şunedenledir ki siz** (sahip oldu ğunuz maddî imkânlarla) **coşkulu bir şekilde sevin** (ce kapılıp, nimetlerin sahibine kulluğu terk et)**mek teydiniz!**

﴾76﴿ **Girin cehennemin kapılarından! İçerisinde ebedî kalıcılar olarak! İşte o** (imandan) **büyüklenen** (kâfir)**lerin ikametgâhı pek kötü olmuştur!"**

﴾77﴿ (Habîbim!) **Öyleyse** (müşriklerin eziyetlerine) **sabret! Şüphesiz Allâh'ın** (kâfirlere azap etme) **vaadi haktır! Artık onlara vaad etmekte olduğumuz** (azaplar la ilgili) **o şeyin bir kısmını; ya şüphesiz sana** (sağlı ğında) **gösterecek olursak** (işte o zaman söz yerini bulmuştur)**! Ya da** (azaplarını

görmeden) **gerçekten seni vefat ettirirsek,** (bu durumda da telaşa bir mahal yoktur,) **zaten onlar ancak Bize döndürüleceklerdir!** (Biz de o zaman kendilerine hak ettikleri en şiddetli azap ları yapacağız.)

﴾78﴿ **Andolsun ki; elbette Biz gerçekten senden önce de nice kıymetli rasûller gönderdik ki; onlar içerisinden,** (kıssalarını) **sana anlatmış oldukları mız da vardır, yine onlardan,** (tarihçelerini) **sana anlatmadıklarımız da vardır. Allâh'ın izni olma dıkça hiçbir rasûl için herhangi bir âyet** (ve mûcize) **getirmek** (diye bir şey söz konusu) **olmamıştır.** (Dolayısıyla farklı hususlardaki mûcizelerin hepsi de Allâh-u Te'âlâ'nın bir takım lütuflarıdır ki, diğer taksi mâtı gibi onları da üstün hikmetlere dayalı irâdesi îca bı peygamberler arasında bölüştürmüştür. O halde Allâh-u Te'âlâ'nın müsaadesi dışında hiçbir peygam berin herhangi bir mûcizeyi özellikle tercih etme hakkı olmadığı gibi, ümmetinin de canları istediği şekilde mûcize talep etme salâhiyetleri yoktur. Bu yüzden onlar Allâh-u Te`â lâ'nın kendilerine göndermiş olduğu peygamberin elinde açıkladığı mûci zeye inanmak zo rundadırlar.) **Artık** (gördükleri mû cizelere rağmen inanmamaları yüzünden) **Allâh'ın** (dünyada ve âhiret te azap) **emri geldiği zaman,** (aralarında) **hak ile hüküm veril**(erek, doğru yolda olanlar kurtarılıp, yanlış yoldakiler helâk edil)**miştir de, işte bâtıla tutunanlar o zaman hüsrâna uğra**(dıklarını anla)**mıştır.**

﴾79﴿ **Ancak Allâh'tır O Zât ki; davarları sizin** (men faatiniz) **için; siz onlardan kimine binesiniz, kimi n**(in etin)**den de yiyesiniz için yaratmıştır.**

﴾80﴿ **Ayrıca sizin için onlarda** (sırtlarına binme ve etlerinden istifade dışında, sütlerinden, kıllarından ve derilerinden sağlayacağınız) **birçok faydalar bu lunmaktadır. Bir de** (ağır

yüklerinizi uzak diyârlara taşıtmak gibi) **gönüllerinizde bulunan önemli bir arzuya onlar üzerinde ulaşasınız diye** (karanın gemileri sayılan develeri sizin istifadenize sunmuştur)**! Böylece siz** (yüklerinizle birlikte) **onlar üzerinde de, gemiler üzerinde de taşınmaktasınız.**

﴾81﴿ **O size** (varlığının, birliğinin, yüce kudretinin ve engin rahmetinin açık delilleri olan bunca) **âyetle rini dâima göstermektedir. Artık siz Allâh'ın âyet lerinden hangisini inkâr etmektesiniz?**

﴾82﴿ **Onlar yer**(yüzün)**de hiç gezmediler mi ki,** (Âd ve Semûd gibi) **kendilerinden önce** (helâke ma ruz kalmış) **bulunan o** (kâfir) **kimselerin** (feci) **âkı betinin nice olduğuna baksınlar? Onlar bunlardan** (sayıca) **daha çok, kuvvet bakı mından ve yer** (yü zün)**deki** (sağlam kaleler ve yük sek kuleler gibi bırakmış oldukları) **eserler yönün den de daha güçlüydüler. Ama kazanmakta bulunmuş oldukları şeyler onlara** (hiçbir şekilde) **yaramadı!/onların neyine yaradı?/onlardan neyi giderebildi?/**

﴾83﴿ **Rasûlleri onlara açık delillerle geldiği zaman,** (vahye dayalı olan hatadan uzak bilgilere tâbi olacak ları yerde) **yanlarında bulunan** (felsefe ve safsata dan ibaret yalan yanlış) **ilimle** (ve dünyevî konular daki uyanıklıklarıyla) **sevinip şımardılar. Fa kat kendisiyle alay etmekte bulunmuş oldukları o** (peygam berlerin getirdiği) **şey**(i hafife aldıkları ve eğlence mal zemesi yaptıkları için azabımız) **onları çepeçevre kuşatıverdi.**

﴾84﴿ **İşte onlar Bizim zorlu azâ bımızı gör dükle rinde: "Biz Allâh'a tek olduğu halde iman ettik ve ken disi sebebiyle şirk koşan kimseler olduğumuz o** (putları da, ilâh edindiğimiz sâir bâtıl) **şeyleri** (de) **inkâr ettik!" dediler.**

﴾85﴿ **Fakat şiddetli azâbımızı gördükleri zaman,** (ister istemez sahip oldukları bu zoraki) **imanları kendilerine fayda verir olmadı. Allâh'ın Kendi kulları hakkında mu hak kak** (ge lip) **geçmiş olan o** (de ğişmez kanunu ve sürekli uygu ladığı geçerli) **sünneti olarak** (bunlar da ölüm ânında ve âhirette elde ettikleri imandan fayda göremediler)**!/**(Ey Mekke müşrikleri!) **Allâh'ın, Kendi** (peygamberlerine düşman olan) **kulları hakkında muhakkak geçmiş olan o** (değişmez azap kanunundan ve) **sünnetinden** (sakının)**!/İşte o** (azâbı gördükleri) **zaman kâfirler hüsrâna uğra**(dıklarını anla)**mıştır.**

KIRKBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Fussilet

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 54 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Hâ! Mîm!**

﴾2﴿ (Kur'ân-ı Kerîm, kullarına son derece acıdığı için onlara dîni ve dünyevî tüm yararlarını temin etmek üzere yüce bir kitap indirmeyi murad eden) **O Rahmân ve O Rahîm tarafından indirilmiştir.**

﴾3﴿ (O) **öyle yüce bir kitaptır ki,** (manalarını) **bilmekte olan bir toplum için Arapça bir Kur'ân olarak âyetleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.**

Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerinin tafsîli, lafzan ve manen olmak üzere iki türlüdür: Lafzıyla ilgili tafsîl; her bir âyetinin diğerinden, duraklarla, hiziplerle, sûre başlangıçları ve bitimleriyle ayrılmış olmasıdır. Manası hakkındaki tafsîl ise; inanç ve tarih, müjde ve tehdit, emir ve nehiy, helâl ve haram gibi konularının birbirinden ayrılacak şekilde belirli ve tafsilatlı oluşudur.

﴾4﴿ (O yüce Kitap, iman edip amel-i salih işleyenleri cennet ve rıza ile) **çokça müjdeleyici ve** (inkâr edip isyan edenleri de azap ve gazapla) **iyice uyarıcı ola rak** (indirilmiştir)**! Ama onların pek çoğu** (bunca ilmî konuyu barın dıran böyle eşsiz bir kitabı incelemekten) **yüz çevir miştir. Bu sebeple onlar** (kabul kulağıyla) **işitmezler.**

﴾5﴿ (Ebû Cehil ve arkadaşları) **dediler ki: "Senin bizi kendisine davet etmekte olduğun** (iman ve tevhîd gibi) **şey**(ler)**den, bizim kalplerimiz birtakım sıkı örtüler içerisindedir, kulaklarımızda da büyük bir ağırlık** (ve sağırlık)

vardır. Ayrıca bizim aramızdan da, senin arandan da ayrı ayrı (bir halde) **başlay**(ıp, ortada hiçbir boşluk bırakmayacak şekilde aramızdaki tüm mesafeyi kaplayan ve böylece bizi birbirimize ya bancı ve düşman yap) **an kalın bir perde vardır. Öyleyse sen** (kendi dinin üzere sebat ederek bizim yolumuzu iptal hususunda) **çalış, şüphesiz bizler de** (kendi yolumuzda kalıp, senin davanı bozma uğrunda olanca gücümüzle) **çalışıcılarız!"**

﴾6﴿ (Habîbim! Kendi söylediklerine inanmayan bu kişilere cevaben) **de ki: "Ben** (melek ve cin değilim ki, görüşüp tanışmamız mümkün olmasın, ayrıca ben sizi akıl almaz birtakım şeylere çağırmıyorum ki davetim kabul görmesin, bilakis ben) **ancak sizin gibi bir be şerim ki, bana İlâhınızın ancak ve ancak bir tek İlâh olduğu vahyedilmektedir.** (Artık aklî ve naklî tüm delillerin lehine şahitlikte bulunduğu "Tek bir İlâh'a ibadet" çağrısı nasıl redde dilebilir?) **Öyleyse siz** (şirkin güvenilmez kulpuna tutunarak, sizi tevhîde çağıranlara: "Kalplerimiz kılıflı!" demeyi bırakın da, tevhîd ve ihlas gibi sımsıkı kulptan tutarak) **O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na doğru yönelin ve** (geçmiş teki yanlış inanç, söz ve davranışlarınızdan dolayı) **O'ndan bağışlanma talep edin! O müşrikler içinse** (Rablerine ortak koşmayı sür dürmeleri nedeniyle) **büyük bir helâk** (ve sonsuz bir azap) **vardır.**

﴾7﴿ **O kimseler ki;** (cimrilik ve merhametsizlikleri yüzünden) **zekâtı vermezler; zaten onlar âhireti inkâr eden kimselerin de ta kendileridirler.**

﴾8﴿ **O kişiler ki;** (Rablerinin âyetlerine) **iman et miştirler ve** (bu iman gereği; namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemiştirler; şüphesiz onlar için** (ardı arkası) **kesilmeyen/ başa kakılmayan/ pek büyük bir ecir vardır."**

﴾9﴿ (Habîbim! O yüce yaratıcıyı kabullenmeyenlere) **de ki: “Yoksa gerçekten şüphesiz siz mi yeri** (tüm kat manlarıyla birlikte, dünya günlerinden) **iki gün** (kadar az bir süre) **içerisinde yaratmış olan o Zât’ı inkâr et mektesiniz ve O’na birtakım eşler tanımaktasınız?! İşte** (sadece yeryüzünün değil) **bütün âlem lerin Rabbi** (de) **ancak O’dur.** (Hal böyleyken yarattığı bir şeyin, mülkünde O’na ortak olması nasıl düşünü lebilir?)

﴾10﴿ **O** (Rabbiniz) **orada** (sütun gibi aşağı uzanmasın, çivi gibi yapışık da olmasın ki, kendilerinden çok yönlü istifade edilebilsin diye)**; onun üzerinde** (yükselen) **sabit sabit birtakım dağlar yerleştirmiş,** (sular ve ekinlerle, ağaçlar ve ürünlerle) **orada çokça bereket** (ve hayır) **meydana getirmiş ve orada** (hem insanlar hem de hayvanlar için uygun olan) **azıklarını**(n çeşit lerini ve miktarlarını) **takdir etmiştir.** (İşte Rabbiniz, yeryüzünün ve barındırdığı şeylerin yaratılış müdde tinden) **soranlar için** (bildirmiştir ki, yerin yaratıldığı iki günle birlikte hesap edildiğinde) **tam olarak dört gün** (eden az bir zaman diliminin bitimin)**de** (bütün bunlar gerçekleşmiştir)**!**

﴾11﴿ **Sonra** (irâdesi hiçbir şeye tealluk etmeksizin, sadece) **göğe, o** (Arş’ın altında bulunan sudan yükse len) **bir** (buhar ve) **duman hâlindeyken yönelmiş de, ona ve yere: “**(Sizde yarattığım faydaları ortaya çıkarmak üzere) **isteyerek ya da istemeyerek** (emrime) **gelin!” bu yurmuş, o ikisi de: “Biz itaat edenler olarak geldik!” demişlerdir.**

﴾12﴿ **Böylece o** (gök katma)**nları**(nı, dünya günlerin den) **iki gün** (kadar kısa bir zaman) **içerisinde yedi** (kat) **gökler olarak sağlam bir şekilde yaratmış ve her semada ona ait** (yaratılış) **emrini vahyetmiş** (de, bu suretle yaratmak istediği melekler, aydınlatıcı ci simler ve Kendisinden başka kimsenin

bilemeyeceği şeyler hemen istenilen yerlerinde meydana gelmiştir) **/ve her semaya** (yerleştirdiği ahâliye) **onunla alâ kalı emrini** (ve yasağını) **vahyetmiş** (de, böylece on ları kendilerine münasip birtakım sorumluluklara tâbi etmiş)**tir./ Biz o** (yeryüzüne) **en yakın olan** (birinci kat) **se mayı da kandiller** (gibi parlayan yıldızlar ve geze genler)**le iyice süslemişizdir. Bir de** (çatlama ve yı kılma gibi âfetlerden ve vahye kulak kabartan şeytan lardan) **tam bir korumayla** (onu muhafaza ettik)**! İşte bu** (anlatılanlar)**, O Azîz ve Alîm'in** (dilediği her şeye son derece gücü yeten ve yaratıkları hak kındaki tüm malumatı hakkıyla bilen Allâh-u Te`â lâ'nın eşsiz ayarlaması ve üstün) **takdîri**(nin eseri)**dir.**

﴾13﴿ (Habîbim!) **Artık** (bunca açıklamadan sonra yine de) **onlar** (bu büyük âyetleri düşünmekten) **yüz çevirirlerse, sen de ki: "Ben sizi Âd ve Semûd'un azâbına benzer bir azâb ile uyarmış bulundum!"**

﴾14﴿ **Hani onlara: "Allâh'tan başkasına ibadet etmeyin" diye önle rin den ve arkalarından rasûller gelmişti** (de, onlar her taraflarından gelerek onları hak ka davet hususunda olanca güçlerini sarf etmişlerdi)**. Ama onlar: "Rabbimiz** (peygamber göndermek) **dileseydi, elbette** (sizin gibi yiyip içen insanları de ğil de, bize karşı üstünlüğü olan) **birtakım melekler indirirdi. Bu sebeple biz, sizin kendisiyle gönderilmiş olduğunuz**(u iddia ettiğiniz) **şeyi inkâr edicileriz!" demişlerdi.**

﴾15﴿ **Âd** (toplumun)**a gelince; onlar yer**(yüzün) **de** (zulüm ve) **haksız olarak iyice büyüklendiler ve** (boylarının uzunluğuna ve bedenlerinin büyüklüğüne aldanarak)**: "Kuvvet bakımından bizden daha güçlü olan kimdir?" dediler. Onlar, kendilerini yaratmış olan O Al lâh'ın; ger çekten O'nun, kuvvet bakımından onlardan daha güçlü olduğunu hiç mi**

görmediler? Bir de onlar Bizim âyetlerimizi (hak olduklarını) **bile bile inkâr etmekte idiler.**
﴾16﴿ **Bu sebeple Biz o en yakın** (dün ya) **hayat**(ın) **da kendilerine alçaklık azâbını tattıralım diye onlar üzerine** (yedi gece sekiz gün süren) **o uğursuz günlerde dondurucu soğuk/**(kulakları patlatırcası na) **çok ses çıkaran/ bir rüzgâr gönderdik** (de, dağ lardan kayaları elleriyle yontup kaldıracak kadar güçlü olan ve metrelerce uzunluktaki dizlerine kadar yerin dibine gömülerek birbirine tutunan o kavmi, böylece havaya kaldırıp birbirine çarptırarak içi boş hurma kütükleri gibi yere serdik)**. Âhiret azâbı ise** (dünya azâ bının vereceği rezilliğe göre) **daha fazla rezil edicidir. Zaten onlar** (orada herhangi bir suretle kendile rinden azâ bın kaldırılması için) **yardım olunmazlar!**
﴾17﴿ **Semûd'a gelince;** (doğru yolu kendilerine açıklamak suretiyle) **Biz onları hidâyet ettik. Ama onlar hi dâyete karşı körlüğü** (ve sapıklığı) **sevip tercih ettiler. Derken kazanmakta bulunmuş oldukları o** (kötü) **şeyler sebebiyle, o alçaklığın ta kendisi olan nâra azâbı onları yakalayıverdi** (de, Cebrâîl (Aleyhisselâm)**`ın attığı bir nâra ile hep birden helâk oldular).**
﴾18﴿ **Böylece Biz** (Sâlih (Aley hisselâm)**`a) iman etmiş olan o kimseleri ve** (Bizden) **hakkıyla sakınmakta bulunmuş olanları** (inkârcıları kuşatan o azaptan) **kurtardık!**
﴾19﴿ **Allâh düşmanlarının o** (cehennem) **ateş**(in)**e doğru** (itile kakıla) **sürüklendiği günü** (bir hatırla) **ki; işte onlar,** (çok kalabalık olduklarından) **öndekileri arkadakiler**(e kavuşabilsinler) **için durdurulu**(p toplanı)**yorlar.**
﴾20﴿ **Nihâyet** (hep birlikte) **oraya geldikleri zaman, kulakları, gözleri ve derileri,** (özellikle de tenâsül uzuvları dile gelerek

dünyadayken) **yapmakta bulun muş oldukları** (haram) **şeylere dâir şâhitlikte bulunmuştur.**

﴾21﴿ **Onlar derilerine: "**(Biz sizi kurtarmak için günahlarımızı inkâr ederken, ya) **siz niçin bizim aley himize şahitlikte bulundunuz?" dediler. Onlar: "**(Biz kendimiz isteyerek konuşmuş değiliz, lâkin konuşturmak istediği) **her şeyi konuşturmuş olan O Allâh bizi de konuşturdu.** (Artık bu suâlinizin ne anlamı var?) **İlk defa sizi yaratmış olan da O'dur ve** (şu anda) **siz ancak O'na döndürülmektesiniz." dediler.**

﴾22﴿ (İşte o zaman Allâh onlara şöyle buyurur:) **"Siz** (dünyada günah iş lerken duvar ve perde gibi şeylerle örtünüyordunuz, ama) **ne kulaklarınızın, ne gözleri nizin, ne de derilerinizin sizin aleyhinize şahitlik yapmasından** (korkarak) **örtünmekte değildiniz. Lâkin siz gerçekten de Allâh'ın, yapmakta olduğunuz şeylerden birçoğunu** (gizli yaptığınız için, onları) **bilmemekte olduğunu** (dolayısıyla onları açığa çıka ramayacağını ve uzuvlarınızı konuşturamayacağını) **zannetmiştiniz** (de, o yüzden yaratıcıdan sakınacak ken yaratıklardan örtünmüştünüz)**.**

﴾23﴿ **İşte size! Rabbiniz hakkında zannetmiş bulunduğunuz bu düşünceniz sizi helâk etmiştir. Bu sebeple siz** (iki cihan saadetini kazanasınız diye ken dinize verilmiş olan uzuvları, ebedî azâba sebebiyet verecek olan inkâr ve isyanlara harcayarak en büyük zarar ve) **hüsrâna uğrayanlardan oldunuz."**

﴾24﴿ **Artık onlar** (dünyada olduğu gibi sabrederek selâmete eremezler. Zira) **sabredecek olurlarsa** (da, olmazlarsa da, değişecek bir şey yoktur)**,** (çünkü) **o** (cehennem) **ateş**(i) **onlar için** (ebedî) **bir ikametgâh tır. Ama eğer** (buldukları azaptan sıkılarak, sevdik leri bir yere) **dönüş isterlerse, artık onlar,**

istekleri yerine getirilen kimselerden değildirler./Eğer özür dileyecek olurlarsa, onlar özrü kabul edilen kimselerden değildirler./

﴾25﴿ **Biz onlara** (azgın şeytanlar ve onlardan daha tehlikeli olan insanlar gibi) **birtakım yakın dostlar takdir ettik/musallat ettik/ de onlar bunlara önle rinde bulunan** (dünya ile ilgili kâfirlik, sapıklık ve nef sin arzularına uyma gibikötü) **şeyleri de, arkaların da olan** (âhiretle alâkalı) **şeyleri de iyice süslediler. Böylece** (onlara dünyada yaptıkları fenalıkları iyi bir şey olarak gösterdikleri gibi, dirilme, cennet ve ce hennem gibi âhiretle ilgili konuları da yok saydırttılar ve) **kendilerinden önce geçmiş bulunan birçok** (kâ fir ve âsî) **cin ve insan toplulukları arasında bunlar üzerine de o** (: "Andolsun; elbette cehennemi, cinler ve insanların kâfir ve âsîlerinden topluca dolduraca ğız!") **söz**(ümüz) **kesinlikle hak oldu. Çünkü gerçekten onlar** (da, bunlar da, imanı ter cih ederek ebedî saadet kazanacak yerde, inkâra mey lederek, telâfisi mümkün olmayan bir zarar ve) **hüs râna uğramış kimseler oldular.**

﴾26﴿ **O kâfir olmuş kimseler**(in ileri gelenleri, Rasûlûllâh (Sallâl lâhu Aleyhi ve Sellem)**`i seslice Kur'ân okur ken duyduklarında, onu dinleyen insanların İslâm'a mey ledeceğinden korkarak): "İş te bu Kur'ân'ı din lemeyin ve on-** (un okunması esnasın)**da** (ıslık çala rak, alkış tutarak, gürültü kopararak ve şiir okuyarak) **boş şeyler yapın** (da okuyan şaşırsın)**/onun hakkın da tenkit yapın/onu bırakın/! Tâ ki siz** (Muhammed'e) **gâ lip gele**(rek onun kı ra atini engelleye)**bilesiniz!" dedi.**

﴾27﴿ **Yemin olsun ki; elbette Biz o kâfir olmuş kimselere çok şiddetli pek büyük bir azâbı mut laka tattıracağız ve yine kasem olsun ki; elbette onları yapmakta bulunmuş**

oldukları o çok kötü şeylerle/(fakir doyurmak ve misâfir ağırlamak gibi iyiliklerine göre değil de) **yapmakta bulunmuş ol dukları şeylerin en kötüsüyle/ cezalandıracağız.**

﴾28﴿ **İşte bu, Allah düşmanlarının cezası olan o ateştir ki, Bizim âyet lerimizi bile bile in kâr etmekte bulunmuş olmalarına tam bir karşılık olarak, onun içerisinde onlar için ebe dîlik yurdu vardır.**

﴾29﴿ **O kâfir olmuş kimseler** (cehennemde bunalın ca, oraya girmelerine sebep olanlara karşı hınçlanarak)**: "Ey Rabbimiz! Cinlerden ve insanlardan bizi saptırmış olan o iki fırkayı bize göster de, onları ayaklarımızın altına yerleştir**(ip çiğney)**elim, tâ ki onlar** (her yönüyle) **en alçak kimselerden olsun lar!" dedi.**

﴾30﴿ **O kimseler ki: "Rabbimiz ancak Allah'tır!" de**(mek suretiyle tüm iman şartlarına şüphesiz inanç larını ifade et)**mişlerdir, sonra da** (şirke dönmeyip bu ikrarda sebat etmişler ve farzları ihlas üzere edâ ederek) **istikamet göstermişlerdir; şüphesiz me lekler** (dünyada ve âhirette karşılaşacakları tüm teh likeli geçitlerde, özellikle korku ve üzüntüye kapıldıklarında, ölüm ânında, kabirde ve dirilme sırasında) **sürekli onlar üzerine inmektedir ki: "**(Geleceğinizle alâkalı herhangi bir şeyden) **kork mayın ve** (geride bıraktıklarınıza da hiç) **üzülmeyin, bir de siz,** (peygamberler vasıtasıyla dünyada) **vaad olunmakta bulunmuş olduğunuz o cennetle müj deleni**(p sevini)**n!**

﴾31﴿ **Biz o en yakın** (dünya) **hayat**(ın)**da da, âhi rette de sizin dostlarınızız** (bu yüzden hayatınız bo yunca karşılaşacağınız tüm işlerinizde biz size hakkı ilhâm edeceğiz ve sizi hayrınıza olan şeylere irşâd ede ceğiz. Âhirette kâfirler şeytanlarıyla kapıştıklarında ise biz size şefaat edeceğiz)**. Sizin için orada**

canla rınızın çekmekte olduğu her şey vardır. (Kendiniz için) **temennî etmekte olduğunuz her şey de yine sizin için orada mevcuttur.**

﴾32﴿ (Büyük günahları çokça bağışlayıp, kötülükleri sevaplara tebdil eden ve ibadet ehline rahmetiyle mu amele ederek yüksek dereceler ihsan eden O) **Ğafûr ve Rahîm** (olan Allah) **tarafından büyük bir lütuf /büyük bir sevap/**(sonrasında kavuşulacak nimet lere nazaran) **ilk ziyafet** (sayılabilecek bir ikram)**/ olarak!"**

﴾33﴿ **Söz bakımından o kimseden daha güzel** (söz lü) **kim olabilir ki;** (ezan okuyarak ve vaaz u nasihatte bulunarak insanları) **Allah**(ın tevhîd ve taatın)**a davet etmiştir, kendisi de** (Allah katında kabûle elve rişli olan) **salih bir amel işlemiştir ve** (İslâm şere fiyle müşerref kılınma nimetine karşı bir sevinç belir tisi ve iftihar vesilesi olarak)**: "Şüphesiz ki ben Müslümanlardanım!" demiştir.**

﴾34﴿ **Ne güzel bir haslet, ne de kötü bir mua mele** (neticeleri bakımından olsun, hak ettikleri karşılık yönünden olsun) **eşit olmaz! Sen** (bazı düşmanlarından gördüğün kötü muame leyi, görmezden gelmek gibi güzel bir karşılıkla değil de, kötülük edene iyilik etmek gibi) **o kendisi en gü zel olan muameleyle savuştur; işte o zaman** (bir de bakarsın ki) **seninle kendisi arasında büyük bir düş manlık bulunan kişi; gerçekten de sanki o şefkatli bir dost** (olmuş)**tur.**

﴾35﴿ **Ama bu** (şerefli haslet)**, o sab ret**(meyi âdet edinmiş olduğu için intikam hırsını terket) **miş olan kimselerden başkasına verilmez.** (Hayırlı hasletler den ve karşılığındaki cennet mükâfatlarından) **pek büyük bir nasip sahibi olandan başkası da buna kavuşturulmaz.**

﴾36﴿ **Eğer şeytandan en ufak bir vesvese ger çek ten sana gelip çatar** (da seni, kötülü ğe en iyi şekilde karşılık verme erdeminden vazgeçirmeye çalışır)**sa,** (ondan kurtulmak için) **hemen Allâh'a hakkıyla sığın! Şüphesiz ki O,** (sana eziyet edenlerin sözlerini ve senin sı ğın malarını hakkıyla işiten) **Semî ' de,** (şeyta nın vesveselerini ve senin iyi niyetini çok iyi bilen) **Alîm de ancak O'dur!**

﴾37﴿ **Gece ve gündüz**(ün, hiçbir aksama söz konusu olmaksızın binlerce yıldır art arda gelip gidişi ve şaş maz bir hesap neticesinde birinin uzamasıyla diğeri nin kısalması)**, güneş ve ay**(ın parlaklıklarının, büyük lüklerinin ve felekteki devirlerinin farklılığı) **O** (Allâh-u Sübhânehû) **nun** (varlığının, birliğinin ve erişilmez kudre tinin) **âyet** (ve delil)**lerindendir.** (Ey Sâbie fırkası gibi, Allâh'ın aracısı olduklarını sanarak gezegenlere secde edenler! Allâh'a secde yap ma kastıyla) **ne güneşe, ne de aya** (ve ne de yıldızlara) **secde etmeyin! Onları yaratmış olan O Allâh'a secde edin! Eğer siz sadece O'na ibadet etmekte olduysanız** (kulluk yapmanın zirve noktası olan secdeyi sadece Allâh'a tahsis etmeniz gerekir)**!**

﴾38﴿ (Habîbim!) **Artık onlar** (yaratıcı larına secde etme emrini tutmaktan) **büyüklenecek olurlarsa** (bu senin Rabbinin yüceliğine bir noksanlık getirmez)**; zaten Rabbinin** (manevî) **katında bulunan** (o seç kin kul)**lar** (ve onlardan kat kat hayırlı olan melekler)**, gece-gündüz dâima O'nu**(, şânına yakışmayan tüm noksanlıklardan tenzîh ve) **tesbîh ediyorlar ve onlar hiç yorulmuyorlar.**

﴾39﴿ (Ey görebilen!) **O** (Allâh-u Süb hânehû) **nun** (var lığının, birliğinin ve ölüleri diriltme gücüne sahip oldu ğunun) **âyet** (ve delil)**lerindendir ki; gerçekten sen** (yağmur yağmadığı zaman) **toprağı** (kuraklıktan) **al çak ve basık olarak görmektesin.**

Ama bir de Biz onun üzerine suyu indirdiğimiz zaman, kımılda nır ve şişer. Şüphesiz ki onu (ölümünün ardından) **can landır mış olan O Zât, elbette ölüleri dirilticidir. Muhak kak ki O,** (yoktan yaratmak ve sonradan diriltmek dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾40﴿ **O kimseler ki Bizim âyetlerimiz hususunda haktan sapmakta** (ve doğrudan ayrılmakta) **dırlar/ilhâdda bulunmaktadırlar/; gerçekten de onlar Bize gizli kalmazlar. O** (cehennem) **ateş**(inin) **içine atılacak olan** (Ebû Cehil gibi) **kimse**(lerin hâli) **mi daha iyidir, yoksa** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Hamza ve Ammâr** (Radıyallâhu anhüm) **gibi) kıyâmet günü** (tüm korktuklarından) **emin olarak** (mahşere) **gelecek olan mı?** (Ey sonu cehennem olan kâfir ve mülhitler!) **Dilemiş olduğunuz şeyleri yapın** (hiçbir kötülükten geri kalmayın)**! Gerçekten de O** (Allâh-u Te'âlâ)**, yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla gören ve karşılığını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

"Âyetler hakkındaki ilhâd"; "Onlarla ilgili konularda haktan meyletme ve istikametten ayrılma" şeklinde tefsir edilmiş olup, müfessirlerce birkaç türlü izah edilmiştir. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ): "Kelâmı, mahallinin gayrine koyarlar" derken, "Kur'ân âyetlerini doğru şekilde manalandırmayıp, yanlış yorumlar yaparak bu hususta doğru yönden sapanlar"ı kastetmiştir. İmam-ı Katâde (Rahimehullâh) b "İlhâd"ın; "Tekzip ve yalanlama" anlamına geldiğini, İmam-ı Mücâhid (Rahimehullâh) da; "Kur'ân tilâveti esnâsında ıslık çalıp alkış tutmak ve gürültü patırtı yapmak" manasında olduğunu açıklamışlardır. Ebû Mâlik (Rahimehullâh) ise âyetleri genel manada"Deliller" olarak yorumladığından, ona göre "İlhâd"; "Cihan âyetlerinin, Allâh-u Te`âlâ'nın varlığına ve birliğine

delâletini hiç düşünmemek ve bu hususta tenkitler de bulunmak" anlamına gelmektedir ki bu mana; "Geceyle gündüz; güneşle ay ve kuru toprağın canlanması" şeklinde daha önce zikredilmiş âyetlere münasip düşmektedir. Ama İmam-ı Mücâhid'in tefsiri; yirmi altıncı âyet-i kerîme ve sonrasındaki beyanlarla tamamen örtüşmektedir. (Âlûsî)

﴿41﴾ **Şüphesiz o kimseler ki, kendilerine geldiği anda** (hiç düşünme ihtiyacı bile duymadan) **o zik**(i)**r** (ve öğüt dolu Kur'ân-ı Kerîm)**i inkâr etmişlerdir** (, o inatçılsar mutlaka azâba uğratılacaklardır)**! Oysa şüp hesiz o, elbette** (benzeri bulunmayan, karşı konulama yan ve Allâh katında çok değerli olan) **azîz bir Kitap`tır.**

﴿42﴾ (Değiştirilme, çelişki ve asılsız haberler gibi) **bâtıl** (şeyler) **ona ne önünden ne de ardından** (hiç bir tarafından yol bulup) **gelemez.** (Çünkü o, her işi sağlam ve yerinde olan ve bütün hamdler Kendisine mahsus bulunan) **Hakîm ve Hamîd tarafından in dirilmiştir.**

﴿43﴾ (Habîbim! Müşriklerin, Kur'ân hakkındaki tenkitlerine üzülme. Zira) **şüphesiz senden önceki ra sûllere söylenmiş olandan başkası sana söylen memektedir.** (O halde diğer peygamberler gibi sen de sabret.) **Muhakkak senin Rabbin elbette** (peygamberle rine inananlara karşı) **büyük bir mağfiret sâhibidir ve** (düşmanlarına karşı) **çok acı veren pek büyük bir azap sâhibidir.**

﴿44﴾ (Rasûlüm! İnadına Kur'ân'ın acem lisanıyla indirilmesini isteyenlere de ki:) **Eğer Biz onu acemce bir Kur'ân yapsaydık,** (bu sefer)**elbette: "Onun âyet leri** (, anlayacağımız bir dilde) **iyice açıklansaydı ya! Bir yabancı** (kitap) **ve bir Arap** (toplum)**, hiç** (birbirine uygun) **olabilir mi?!" derlerdi. De ki: "O** (Kur'ân-ı Kerîm)**, iman etmiş olan o kimseler için** (gerçeği

bulduran) **büyük bir hidâyet ve** (maddî-manevî tüm dertlere, özellikle göğüslerde bulunan şek ve şüphe hastalıklarına) **tam bir şifadır. Ama o kimseler ki iman etmemektedirler;** (bu kitaba karşı) **onların kulaklarında büyük bir ağırlık** (ve bir nevi sağırlık) **vardır. Zaten o** (müminlerin gö zünü gönlünü açan kitap) **onlara göre bir** (karanlık ve) **körlüktür. İşte onlar pek uzak bir yerden çağrılmak ta** (olan kimse gibi, Kur'ân'ın sadece harflerini duymakta, fakat manasını anlayamamakta)**dırlar.**

﴾45﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Mû sâ'ya o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **verdik; fakat gerçekten on da da ihtilaf edil**(erek, bir kısmı tarafından kabul görüp, diğer bir takımlarınca inkâr edil)**di. Eğer** (inkârcılara cezaları peşin verilmeyerek âhirete tehir edileceğiyle ilgili, ezel de) **Rabbinden geçmiş olan** (kararı ifade eden) **bir ke lime bulunmasaydı, elbette** (haksızlar peşinen bela ya çarptırılarak, hidâyet ehliyle, sapıkların) **aralarında** (çoktan) **hüküm verilmiş olurdu. Şüphesiz ki onlar, elbette o** (başlarına gelecek azaptan ve bunu bildiren Kur'â) **ndan dolayı çok hu zursuz edici pek büyük bir şüphe içindedirler.**

﴾46﴿ **Her kim salih bir amel işlerse, artık kendisi için** (amel etmiş)**dir; kim de kötülük yaparsa, kendi aleyhinedir. Zaten senin Rabbin asla kullar**(ın)**a hiç mi hiç zulmedici değildir** (ki, onlara haksız yere ceza versin)**!**

﴾47﴿ **O** (kıyâmet) **ânın**(ın ne zaman gerçekleşeceği) **bilgisi ancak O'na döndürülür.** (Kıyâmetin ne zaman kopacağını kimse bilmediği için, bu soruyla karşılaşan bir Müslüman: "Onu Allâh-u Te`âlâ'dan başka kimse bi lemez!" diye cevap verir.) **O'nun ilmiyle birlikte olma dıkça, meyvelerden hiçbiri tomurcuklarından çı kamaz, hiçbir dişi de hâmile kalamaz ve doğuramaz.** (Allâh-u Te`âlâ'nın,) **o** (şirk koşa)**nlara nidâ**

edeceği günü (devamlı hatırlayın) **ki: “Benim ortaklarım** (ol duğunu sandığınız bâtıl ilâhlarınız) **neredeymiş?”** (diye onları azarlayınca) **onlar: “Biz sana haber vermiştik ki,** (Senin ortağın bulunduğuna dâir) **içimizden** (tanıklık edecek) **hiçbir şâhit yoktur.” dediler.**

﴾48﴿ **Daha önce** (dünyadayken) **tapmakta bu lun muş oldukları şeyler böylece onlardan kay bolmuş tur ve onlar yakînen bilmişlerdir ki, kendileri için** (azaptan) **hiçbir kaçış yeri yoktur.**

﴾49﴿ (Velîd ibni Muğîre ve Utbe ibni Rabî’a gibi kâfir) **insan**(lar, geçim bolluğu ve sıhhat ü âfiyet gibi) **hayır** (ları) **istemekten** (bıkmaz) **usanmaz.** (Biz ona istek lerinden bir kısmını verdiğimizde ise hamd ü senâda bulunmaz.) **Ama ona** (geçim darlığı ve hastalık gibi bir) **şer do kunacak olsa, artık** (o, Allâh-u Te`âlâ’nın fazl u rahme tinden) **tamamen ümit kesicidir, üzerinde ümitsiz lik eseri belirmiş** (boynu bükük ve alçak görünümlü) **biridir.**

﴾50﴿ **Andolsun ki;** (hastalık ve fakirlik gibi) **kendi sine dokunmuş olan bir zarardan sonra Biz o** (insa) **na tarafım ızdan** (sıhhat ve zenginlik gibi) **bir rahmet**(i, lezzetini hissedecek şekilde) **tattıracak olsak, elbette muhakkak o** (, bu nimeti Bizden bilerekşükredeceği ne, kendinden bilerek ve elinden hiç çıkmayacağını zannederek)**: “İşte bu benim hakkımdır**(, çünkü ben buna ça lışarak ulaştım, bunda Allah’ın bir lütfu söz konusu de ğildir)**./İşte bu bana aittir** (, dolayısıyla hiçbir surette elimden çıkacak bir şey değildir)**./ Ben o** (kıyâmet) **ânı** (nı) **da var olacak bir şey olarak düşünmüyorum. Ama** (farz edelim kıyâmet kopar da) **Rabbime döndü rülecek olursam, yemin olsun ki; şüphesiz** (dünya daki nimetleri hak edip kazandığım gibi,) **O’nun katın da da o** (cennet gibi) **en**

güzel olan şey elbette yine bana aittir!" der. İşte andolsun ki; (dünyada) **yapmış oldukları** (kö tü)**şeyleri**(n gerçek yüzünü) **o kâfir olmuş kimsele re elbette** (bir bir) **haber vereceğiz ve yine yemin olsun ki; elbette onlara** (kurtulmaları mümkün olmayacak) **pek sert bir azaptan tattıracağız.**

﴾51﴿ **Biz insana** (sağlık ve bolluk gibi) **nimet**(ler) **verdiğimiz zaman** (rahatlığa kapılarak Bize şükret mekten) **yüz çevirir ve** (kibrinden dolayı Bizim taa tımıza yanaşmayarak) **yanını uzaklaştırır. Kendisine** (hastalık ve fakirlik gibi) **şer dokunduğunda ise** (o)**, sürekli pek çok dua** (ve yakarış) **sâ hibidir.**

﴾52﴿ (Habîbim! Kur'ân'ı tenkit eden o zındıklara) **de ki: "Gördünüz mü**(, söyleyin bana)**! Eğer o**(Kur'ân-ı Kerîm)**, Allah katından** (gelmiş) **olduysa, sonra yine de siz** (inanmayı gerektiren bunca delîli göz ardı ede rek) **onu inkâr etmişseniz, kendisi** (haktan) **son de rece uzak bir muhalefet içerisinde bulunan** (sizin gibi) **kimse**(ler)**den daha dalâlette kim olabilir?!**

﴾53﴿ **Yakında onlara** (kendilerinin dışında olan yerlerin ve göklerin) **ufuklar**(ın)**da** (; doğu-batı, kuzey-güney tüm köşe bucaklarında) **ve kendi nefislerin**(i taşıyan bedenlerin)**de âyetlerimizi göstereceğiz de, neticede onlara iyice belirecektir ki, gerçekten o** (Kur'ân)**, hakkın ta kendisidir. Zaten senin Rabbi nin; gerçekten O'nun her şeye** (hakkıyla vâkıf olan bir) **Şehîd olması** (Kur'ân'ın ve ehlinin hak olduğuna delil olarak onlara) **kesinlikle yeterli değilmidir?**

Müfessirlerin ekserisince, burada geçen "Âyetler"; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e, halîfelerine ve sahâbesine nasip edilen fetihler olarak yorumlanmıştır ki buna göre "Ufuklarda" ta biri; dünya kuruldu kurulalı hiçbir hükümdâra nasip olmayacak

kadar kısa bir zaman içerisinde, doğu ve batıdaki birçok memleketin fethine; “Nefislerinde” ifadesi ise; kendi yaşadıkları Arap beldelerinin fetihlerine, özellikle de Mekke fethine işâret etmektedir. Mekke döneminde nâzil olan bir âyetin, pek kısa bir sürede İslâm’ın ve ehlinin bu şekilde kuvvet bulacağını bildirmesi ve bu müjdenin aynen gerçekleşmiş olması, elbette ki Kur’-ân’ın hak oluşunun en büyük delîlidir. Bazı müfessirler de; “Âfâktaki âyetler”i; Rumların, Acemleri birkaç sene içinde yeneceği, geçmiş ümmetlerin tarihçelerini bildiren âyetler ve Arş’tan ferşe insanın dışında gelişen hârikulâde olaylarla tefsir etmişler, “Enfüstekiler”i ise; insan bedenindeki eşsiz sanatlarla tevil etmişlerdir ki, gerçekten de gerek bu âlemdeki düzenlerden, gerekse insanın yaratılışından bahseden âyet-i kerîmelerin yorumları, günümüze kadar gelişen vasıtalarla yavaş yavaş inkişâf etmiş, hele günümüzde, bâhusus insanın iç organları ve anne karnındaki gelişmesiyle ilgili olan mûcizeler artık Kur’ân’ın beyanlarına tıpatıp uygun şekilde açıkça görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla burada: “Yakında göstereceğiz!” buyrulması dikkat çekicidir. Kim bilir, kıyâmet kopuncaya kadar Kur’ân’ın hak olduğunu ispat edecek daha nice olaylar açığa çıkacaktır.

﴾54﴿ **Âgâh olun; gerçekten onlar** (ölümlerinin ar dından diriltilerek) **Rablerine kavuşmaktan büyük bir şüphe içerisindedirler. Haberdâr olun ki; şüphesiz O** (Al lâh-u Te`âlâ)**, her şeyi** (kavrayacak şekilde bilen bir) **Muhît’tır.**

KIRKİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Şûrâ
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak İbni Abbâs (Radıyallâhu anhü mâ)`ya göre 23-26, Suyûtî (Rahimehullâh)`ın nakline göreyse 27. â yet-i kerîme Medenîdir. 53 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Hâ! Mîm!**

﴾2﴿ **Ayn! Sîn! Kaf!**

﴾3﴿ **İşte O** (mülk ve saltanatında güçlü bir) **Azîz ve** (tüm buyruklarında ve fiillerinde isabet sahibi bir) **Hakîm olan Allâh, sana da, senden önceki lere de ancak böylece** (eşsiz kitaplar ve üstün be yanlar) **vahyetmektedir.**

﴾4﴿ **Göklerde bulunanlar ve yerde olanlar** (, yaratılmak, mülkiyet ve yönetim bakımından) **ancak O'na aittir!** (Eş ve benzerden, tüm noksanlık emâreleri ve sonradan olma belirtilerinden tamamen yüce olan) **Aliyy de,** (Zât'ına nispetle, her şeyin değersiz kalacağı bir azamete sahip olan) **Azîm de ancak O'dur!**

﴾5﴿ (Müşriklerin Allâh-u Te`âlâ'ya ortak ve evlât isnat eden sözlerinin ağırlığı yüzünden İlâhî bir gazap neticesi olarak) **göklerin, üstlerinden doğru art arda çatlayacak olmaları yaklaşmaktadır. Ama melekler** (, özellikle de Arş'ı taşı yanlar, müşriklerin kendilerini Allâ h-u Te`âlâ'nın gazabına hedef ettik lerini görünce hayrete kapılmaktadırlar da,) **Rab lerinin** (kendilerine bahşettiği taat nimetine karşı O'nun) **hamdiyle birlikte** (farklı farklı) **tesbîh** (ve tenzîh)**de bulun**(arak, şanına yakışmayan her şeyden O'nu uzak tut)**maktadırlar ve yer**(yüzün)**de o lan** (mümin insan)**lar**(ın günahları) **için**

bağışlanma ta lep (etmekte, kâfirlerin iman etmesi ve fâsıkların tev be etmesi için de, azaplarının geciktirilmesini istir ham) **etmektedirler. Âgâh olun! Şüphesiz ki Allâh,** (kullarının günah larını bağışlamak için kendilerine uzun zaman mühlet veren) **Ğafûr da,** (onlara çok acıdığı için, zulümlerine rağmen azaplarını geciktiren) **Rahîm de ancak O'dur!**

﴾6﴿ **O kimseler ki; O'nun dışında bir takım dostlar** (; eşler ve ortaklar) **edinmişlerdir; Allâh onla r**(ın tüm halleri ve amelleri) **üzerine bir** (gözcü ve) **Ha fîz'dır. Ama sen asla onlar üzerine** (musallat olacak ve ne yaptıkları senden sorulacak) **bir vekîl değilsin!** (Senin vazifen ancak uyarmak ve duyurmaktır.)

﴾7﴿ **İşte böylece** (açık seçik bir yolla) **Biz sana Arapça bir Kur'ân vahyettik ki; şehirlerin anası** (konumunda olan Mekke halkı)**nı ve etrafında bulu nan** (toplum)**ları** (iman etmemeleri halinde başlarına gelecek felaketlerden) **uyarasın ve o** (ruhlarla beden lerin, amellerle sahiplerinin ve tüm yaratıkların) **top lanma günü** (olan kıyâmet saati)**nden** (onları) **korkutasın ki, on**(un vukûun)**da hiçbir şüphe yoktur!** (O gün onlardan) **bir fırka cennette** (yerleşecek)**dir, bir fırka ise çokça alevlendirilmiş o ateş içerisin dedir.**

﴾8﴿ **Allâh** (tüm insanların hidâ yeti veya dalâleti tercih yönünde gayret sarfedeceğini ezelde bilmiş olsay dı da, bu suretle Kendisi, onları topluca hidayete ka vuşturmayı veya saptırmayı) **dileseydi, elbette on ları** (İslâm'da ittifak eden yahut yanlış yolda birleşen) **tek bir ümmet yapardı. Velâkin O,** (doğru yolu seçtiğini bildiği için, hidâyetini) **dilediği kimseyi rahme tine** (kavuşturacak İslâm dinine) **girdirir.** (Şirk yolunu seçerek en büyük zulmü işlemiş olan) **o zâlimler ise; kendileri için ne yakın bir dost bulunur, ne de ger çek bir yardımcı!**

﴾9﴿ **Yoksa onlar O'nu bırakıp birtakım dostlar mı edinmişlerdir?** (Gerçek dost aramaktaysalar, bil sinler ki) **işte O Velî ancak Allah'tır; ölüleri de O diriltecektir ve O, her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.** (Artık hiçbir şeye gücü yetmeyen varlıkları bıraksınlar da, kulluğu ve dostluğu Allah'a tahsis et sinler.)
﴾10﴿ (Benim peygamberim, kâfirlerle tartıştıkları konularda ümmetine dâi ma şunu söylemektedir:) **"Herhangi bir şey hakkında görüş ayrılığına düştüyseniz, işte onun hükmü**(nü vermek üzere, haklıları mükâfatlandırıp, haksızları cezalandırmak) **Allah'a** (bırakılmış)**dır. İşte size! Ancak bu** (mutlak Hâkim)**, benim Rabbim olan Allah'tır. Ben sadece O'na** (güvenip) **tevekkül ettim ve** (her işimde) **yalnızca O'na yönelmekteyim.**
﴾11﴿ (Allâh-u Te`âlâ,) **göklerin ve yerin yoktan yaratıcısıdır. Kendi nefisleriniz**(in mensubu olduğu insan cinsin)**den sizin için birtakım** (kadınları) **eşler** (olarak) **yaratmıştır; davarlardan da** (kendilerine münasip) **birkısım eşler yaratmıştır ki, o sebeple sizi çoğaltıp yaymaktadır.** (Ne Zât'ı, ne sıfatları, ne de sanatları hususunda) **hiçbir şey O** (Allâh-u Sübhânehû) **nun benzeri olamaz** (ki O'nun eşi veya çocuğu nun varlığı düşünülebilsin)**!** (Sizin gibi kulağı olmasa da, duyulacak her şeyi hak kıyla işiten) **Semî' ve** (sizin gibi gözü bulunmasa da, gö rülebilen her şeyi çok iyi gören) **Basîr ancak O'dur.**
﴾12﴿ **Göklerin ve yerin** (hazinelerinin) **anahtarları sadece O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na mahsustur.** (İstediği zaman kullarından) **dilediğine rızkı genişletir ve** (di lediğinde yine ona) **daraltır. Şüphesiz ki O,** (zengin liğin kimin hakkında ne zaman, fakirliğin

de kimin hakkında ne vakit hayırlı veya şerli olacağı dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen ve kullarını ona göre yöneten bir) **Alîm'dir.**

﴾13﴿ **"**(İslam'ı yaşayıp yaşatarak ve en ufak bir yan lışlığın bile kendisine yol bulmasına müsaade etme yerek) **o dîni ayakta tutun ve** (kimine inanıp kimini reddederek ve kiminiz iman edip kiminiz inkâr ede rek) **onda ayrılığa düşmeyin!" diye kendisiyle Nûh'a vasiyette bulunmuş olduğu şeyi de, sana vahyet mişolduğumuz o şeyi de, İbrâhîm'e, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya kendisini kuvvetlice emretmiş olduğumuz şeyi de din olarak sizin için O** (Rabbiniz) **meşrû kılmıştır.** (Habîbim!) **Senin onları kendisine çağırmakta bulunduğun o** (gerçekçi ve çok kolay bir) **şey** (olan İslâm'ı yaşamak)**, müşrikler üzerine pek büyük** (ve kabulü çok zor gelen bir şey) **olmuştur. Ama** (yine de onların bu durumuna üzüntünden dolayı kendini helâk etme ve onların imanından büs bütün ümidini kesme, zira bugün en azılı müşriklerden görünse de, önünde sonunda) **Allâh** (hidâyeti seçece ğini bildiği için, hak dine muvaffak kılmayı) **dilediği kişiyi Kendisine** (ve rızasına ulaştıran doğru yola) **seçer,** (Zât'ına ibadete) **yönelmekte olan kimseyi de Kendisine** (manen yakınlaştıracak özel bir feyze ir şâd ve) **hidâyet eder.**

﴾14﴿ **O** (geçmiş peygamberlerin üm meti olan Yahudi ve Hristiya)**nlar,** (İs lâm'ın hak olduğuna dâir) **kendi lerine** (kesin) **ilim geldikten sonra** (, hakikati anla yamadıkları için değil)**, ancak aralarındaki kıskanç lıktan dolayı** (haktan) **ayrılmışlardır.Eğer** (inkârcılara peşinen azap edilmeyip,kimi hak kında Bedir günü, kimi hakkındaysakıyâmet günü ola rak) **belirlenmiş bir süreye kadar** (cezalarının tehir edileceğine dair, ezelde) **Rabbinden geçmiş olan** (kararı ifadeeden) **bir kelime bulunmasaydı, elbet te** (haksızlar çarçabuk helâk edilirdi de,

böylece onlarla müminlerin) **aralarında** (çoktan) **hüküm verilmiş olurdu. Onların ardından o kitabamirasçı kılın mış olan** (senin devrindeki) **bu** (inatçı) **kimseler ise, hiç şüphesiz ki elbette o** (kendi kitapları)**ndan do layı çok huzursuzedici pek büyük bir şüphe içinde dirler.** (Bu yüzden Kur'ân'a da inanmamaktadırlar, zi ra âhir zamanda gönderilecek kitabı ve peygamberi önceden müjdelemiş olan kendi kitaplarına şüphesiz inansaydılar, kesinlikle şimdi sana da iman ederlerdi.)

﴾15﴿ **İşte artık bu** (şekilde geçmiş ümmetlerin, dinleri hususunda yanlış yola sapmalarının sebe bi olan ihtilafı göz önünde bulundurman) **neden**(iy)**le sen** (ümmetini dâima dosdoğru din olan İslâm'da bir lik ve beraberliğe) **davet et! Kendin de emrolundu ğun gibi dosdoğru**(ca sana vahyedileni tebliğ üzere sabit) **ol! Onların kötü arzularına hiç mi hiç uyma! De ki: "Ben Allâh'ın indirmiş olduğu tüm kitaplara iman ettim ve** (şerî`at hükümlerini tebliğ ve tatbik hususunda hiçbir ayrım yapmadan) **aranızda adâletli olmamla emrolundum. Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz ancak Allâh'tır! Bizim amelleri miz bize aittir; sizin amelleriniz de size aittir** (bu nedenle herkesin sevabı da azabı da sadece kendisini alâkadar eder)**!** (Artık gerçek, gün gibi belirdiği için) **bizimle sizin aranızda delil getirmemü cadelesi** (ne hâcet) **yoktur.** (Kıyâmet günü) **Allâh aramızı birleştirecektir. Zaten varış ancak O'nadır!** (Dolayısıyla aramızda son hükmü O verecektir.)**"**

﴾16﴿ **O kimseler ki;** (insanlar tarafından İslâm'ın hak olduğu anlaşılıp) **O'n**(un çağrısın)**a tamamen icabet olunduktan sonra, Allâh**(ın dininden insanları saptırma) **hakkında** (hâlâ inadına) **mücâdele etmektedirler; işte onların** (öne sürecekleri tüm) **delil**(ler)**i Rablerikatında** (asla kabul görmeyecek) **asılsız**

bir şeydir. (Zaten ellerinde delil denilebilecek hiçbir şey de yoktur. Bile bile hakkı inkâr ettikleri için Allâh-u Te`âlâ tarafından) **onların üzerindebüyük bir gazap vardır. Pek şiddetli çok büyük bir azap da sadece onlara aittir.**

İbni Abbâs ve Mücâhid (Radıyallâhu anhüm)ün beyanları vechile; bu âyet-i kerîme, İslâm'a giren insanları dinden çıkarmaya çalışan birtakım Yahudiler hakkında nâzil olmuştur. Onlar: "Bizim kitabımız sizin kitabınızdan öncedir, peygamberimiz de sizin peygamberinizden öncedir, öyleyse dinimiz sizin dininizden üstündür ve biz Allâh'a sizden daha yakınız!" gibi birtakım safsataları delil yerine sunmaktaydılar. Böylece Allâh-u Te`âlâ bu lafların hiçbir kıymeti olmadığını beyan etmiş oldu.

﴾17﴿ **Ancak Allâh'tır O Zât ki;** (açıkladıkları hüküm lerinde ve bildirdikleri haberlerinde) **hak ile birlikte** (ve yanlıştan tamamen uzak bir şekilde) **kitapları ve mizanı indirmiştir.** (Habîbim!) **Sana bildiren nedir ki, belki de o** (kıyâmet) **ân**(ının gelmesi) **pek yakındır!** (Öyleyse Benim gönderdiğim kitaba uy ve amellerinin tartılacağı o günle ânîden karşılaşmadan önce adâlete riâyet et!)

Burada bahsedilen "Mîzan"; ibni Abbâs (Radıyallâhu anhüma) gibi bazı müfessirlerce, "Adâlet" ile; kimilerince de "Kendisiyle hak ve hukukun tespit edildiği şerî`at" olarak tefsir edilmiştir ki, bu durumda "Gökten indirilme" tabirinin anlaşılması kolaydır. Bazı müfessirlere göreyse, bildiğimiz "Tartı aleti"dir. Nitekim, "Allâh-u Te`âlâ'nın Nûh (Aleyhisselâm) zamanında gökten bir terazi indirdiği ve onunla tartım yapmasını kendisine emrettiği" rivayeti bu görüşü desteklemektedir.

﴾18﴿ **Ona inanmamakta olan bu kimseler** (inkâr ve alay olsun diye: "Kıyâmet ne zaman kopacak, keşke hemen kopsa da kimin

haklı olduğu ortaya çıksa?" gibi laflar ederek) **onu acele istemektedir. O iman etmiş olan kimseler ise, ondan özenle korkucudurlar ve onun kesinlikle hak** (ve gerçek) **olduğunu bilmektedirler. Haberdâr olun ki, o** (kıyâmet) **ân**(ı nın gelip gelme yeceği) **hakkında münakaşa etmekte/ şüphe etmek te/ olan o kimseler, muhakkak ki elbette** (gerçeği bulmaktan) **pek uzak bir sapıklık içindedirler.**

﴾19﴿ **Allâh, kullarına** (iki cihanda yarayacak şeylerin tüm ayrıntılarını ve inceliklerini çok iyi bilen ve kendi lerini bu maslahatlarına en kolay yoldan ulaştıran bir) **Latîf'tir,** (bu lütfun bir tezâhürü olarak, onların hak edip etmemelerine bakmaksızın) **dilediğini** (istediği şe kilde) **rızıklandırır** (ama herkese istediğini değil de, Kendi hikmeti gereği ona uygun olan bir lütufta bulunur)**.** (Her şeye hakkıyla gücü yeten ve istediği hiçbir şey engellenemeyen) **Kaviyy de, Azîz de ancak O'dur.**

﴾20﴿ **Her kim** (dünyadaki ame liyle) **âhiret mahsulünü arzulamakta olduysa, onun için** (se vabını bire ondan yedi yüze kadar katlayarak) **ürününde artış yaparız. Her kim de** (âhirete inanmayıp, sadece) **dünya ürü nü nü mu rad etmekte olduysa, ona da** (ezelî takdiri mize göre) **ondan** (bir şeyler) **veririz. Ama âhirette onun için hiçbir nasip yoktur!**

﴾21﴿ **Yoksa onlara ait birtakım ortaklar** (; putlar ve şeytanlar) **mı vardır ki,** (Allâh'a ortak koşmak, di rilmeyi inkâr etmek ve sadece dünya için çalışmak gibi) **Allâh'ın kendisine izin vermediği şeyleri onlara din olarak meşrû etmişlerdir. Eğer o** (azâbın kıyâmete tehiriyle ilgili) **karar keli mesi** (ezelde geçmiş) **olmasaydı, elbette** (kâfirler acele helâk edilerek, onlarla müminlerin) **aralarında** (şimdi çoktan) **karar verilmiş olurdu. Ama o zâlimler**(e ne kadar mühlet verilse de)**,**

gerçekten çok acı verici pek büyük azap (eninde sonunda) **sırf onlar içindir.**

﴾22﴿ (Ey görebilen! Kıyâmet günü) **sen o zâlimleri,** (dünyada) **kazanmış oldukları** (kötü) **şeylerden do layı şiddetli korkuya kapılmış kimseler olarak gö receksin. Oysa o** (suçlarının vebali) **onlara çökecektir. Ama o** (inanılması gereken şeylere) **iman etmiş olanlar ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemiş bulunanlar, cennetlerin** (en temiz, en nezih, en güzel ve hoş) **bahçelerinde** (yerleşmiş)**dirler. Di lemekte oldukları** (ve canlarının çektiği) **her şey Rableri katında sadece onlara aittir. İşte ancak bu,** (büyüklüğü ölçülemeyecek, nihâyetine erişileme yecek ve kendisine nispetle dünya nimetlerine hiç de ğer verilmeyecek) **pek büyük lütfun ta kendisidir!**

﴾23﴿ **İşte Allâh'ın, o iman etmiş olan ve salih ameller işlemiş bulunan kullarını müjdelemekte olduğu şey ancak budur!** (Habîbim! Mal toplayıp sana rüşvet teklif ederek putlara hakaret etmemeni isteyen Kureyş müşriklerine)**de ki: "Ben bu** (İslâm'ın size ulaşması)**na** (dair sarf ettiğim gayrete) **karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum, lâkin akrabalık nedeniyle olan sevgi**(niz, sizi benim haklarımı gözetmenize sevk etmelidir, madem benim peygamberlik hakkımı tanımıyorsunuz, umumi bir rahmet ve tam bir nimet oluşumu takdir etmiyorsunuz, bari aramızdaki sıla-i rahim nedeniyle bana eziyet etmeyin)**!" /**(Bütün ümmetine) **de ki: "Ben buna karşılık sizden o** (Ali, Fâtıma ve onların çocukları gibi) **yakınlar**(ım) **hakkında sev giden başka hiçbir menfaat istemiyorum."/ Her kim güzel bir amel kazanırsa, onun hakkın da Biz kendisine** (sevap katlaması yaparak) **bir gü zellik artırırız. Şüphesiz ki Allah,** (kullarının

günah larını çokça örten bir) **Ğafûr'dur;** (en ufak bir ameli dahi bolca mükâfatlandıran bir) **Şekûr'dur.**

﴾24﴿ **Yoksa onlar: "O** (Muhammed)**,** (peygamberlik iddia ederek) **Allâh'a karşı bir yalan uydurdu!" mu demektedirler? Allâh dileseydi, senin kalbinin üze rine mühür vururdu** (da, Kur'ân'ın vahyini senden keserdi. Hatta seni anlayamayan ve konuşamayan bir hale getirirdi de bu iftiranı sona erdirirdi. Ama sen Rabbine iftira etmediğin için vahiy devam etmektedir)**./ Allâh dileseydi,** (sabrı) **kalbinin üzerine** (bağlayıp) **rabt ederdi** (de, sen onların bu sözlerinden hiç üzül mezdin)**./ Zaten Allâh** (Kendisine iftira gibi) **bâtıl** (ve asılsız iddialar)**ı mah vetmekte ve** (peygamberine indirmiş olduğu âyetlerinin) **kelimeleriyle hakkı açığa çıkarmaktadır.** (Kendisine vahiy geldiği iddiasıyla or taya çıkan sahtekârlar hakkında Allâh'ın değişmez ka nunu buyken, eğer sen iftiracı biri olsaydın, her geçen gün dinin güçlenir miydi ve düşmanlarının davası mah volup gider miydi?) **Şüphesiz ki O, göğüslerin sahip olduğu şeyi** (kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen ve karşılığını veren bir) **Alîm'dir.**

﴾25﴿ **Ancak O'dur O Zât ki;** (dilediği) **kullarından tevbeyi kabul etmektedir,** (yaptıkları) **kö tü şeyleri**(n büyük-küçük olduğuna bakmaksızın ve hiçbir şart koş maksızın, dilediklerinin bütün günahlarını) **affetmek tedir ve yapmakta olduğunuz şeyleri**(n tüm tafsila tını) **bilmektedir.**

﴾26﴿ **O iman etmiş olanlara ve salih ameller işlemiş bulunanlar**(ın duaların)**a da** (ancak) **O** (Rableri) **icabet etmektedir. Ayrıca** (sonsuz) **lütfundan onlara** (hak ettiklerinin ve istediklerini fevkinde) **fazlaca vermektedir. Kâfirler ise; çok şiddetli pek büyük bir azap sadece onlara aittir.**

﴾27﴿ **Allâh** (tüm) **kulları için rızkı** (genişletip) **döşeseydi, elbette onlar yer**(yüzün)**de** (birbirine karşı) **azgınlık ederlerdi/ şımarıp kibirlenirlerdi/. Lâkin O,** (hikmeti gereği) **dilemekte olduğu şeyi bir ölçüyle indirmektedir. Şüphesiz ki O, kullarını**(n giz li-açık tüm hallerini hakkıyla bilen ve gören bir) **Habîr'dir;Basîr'dir.** (Dolayısıyla onların fakirlik ve zenginlik, darlık ve bolluk gibi hallerini, zaman ve zemine göre kendile rine uygun düşecek şekilde takdir etmiştir.)

﴾28﴿ **Ümit kesmiş olmalarının ardından o** (kıtlıktan kurtulmalarına) **yardımcı yağmuru indiren ve rahmetini**(n eserlerini dağ tepe her yere) **yayan Zât da ancak O'dur!** (Kullarına iyilik yapmayı ve onları yaşatmayı üstlen miş bulunan ve bu nedenle tüm hamdlere lâyık olan) **Velî de, Hamîd de sadece O'dur!**

﴾29﴿ **O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun âyet** (ve delil)**lerin den biri de, göklerle yeri ve o ikisinde yaymış oldu ğu her hareketli canlıyı** (yoktan) **yaratmasıdır. Üs telik O, dilediği zaman onları** (diriltip, mahşere) **top lamaya da** (tam manasıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾30﴿ **Size isabet eden herhangi bir musibet, elleri nizin kazanmış olduğu** (kötü) **şeyler sebebiyledir. Yine de O, birçoğunu affetmekte** (ve onlara ceza vermemekte)**dir.** (Aksi takdirde yeryüzünde hiçbir canlı bırakacak değildir.)

﴾31﴿ **Siz yer**(yüzün)**de asla** (Allâh-u Te`âlâ'yı, sizi musibete çarptırmasından) **âciz bırakacak kimseler değilsiniz. Sizin için Allâh'tan başka ne yakın bir dost bu lunur, ne de gerçek bir yardımcı** (ki, sizi O'nun elinden kurtarabilsin)**!**

﴾32﴿ **Denizde dağlar gibi akıp giden gemiler de O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun** (varlığının, birliğinin ve sonsuz kudretinin delil ve) **âyetlerindendir.**

﴾33﴿ **O dileseydi** (, gemilerin seyrini sağlayan) **rüzgârı durdururdu da, onlar onun sırtı ü zerinde** (; denizin ortasında) **sâbit duran şeyler oluverirlerdi. İşte gerçekten de** (lüzumsuz şeyleri düşün memeye) **çokça sabreden ve** (bütün himmetini, Allâh-u Te`âlâ'nın âyetlerine bakmaya ve nimetlerini te fekkür etmeye hasrederek) **hakkıyla şükreden her** (imanlı) **kimse için, elbette bu** (anlatıla)**n**(lar)**da** (Allâh-u Te`âlâ'nın yüce sanatlarını gösteren) **çok büyük nice âyetler vardır.**
﴾34﴿ **Ya da** (dilerse bir kasırga göndererek) **kazan mış oldukları** (kötü) **şeyler sebebiyle onla rı**(n; o fırtınaya tutulan gemilerin içinde bu lunan insanlardan bir kısmını) **helâk eder, bir çoğunu da affeder.**
﴾35﴿ (Evet! Allâh-u Te`âlâ suçluları böylece dünyada peşinen cezalandırmaktadır, tâ ki O'nun kudretinin büyüklüğü açığa çıksın,) **bir de âyetlerimiz**(i iptal) **hakkında mücadele etmekte olan o kimseler bil sin ki, kendileri için** (Bizim azabımızdan) **hiçbir ka çış yeri yoktur!**
﴾36﴿ **Size** (mal ve mülkten) **hangi şey verilmişse** (bilin ki hepsi de)**, o pek alçak** (dünya) **hayatın**(ın birkaç günlük geçici) **yaşantısıdır. Allâh katında bulunan** (mükâfat)**lar ise,** (kendisine hiçbir keder karışmamış hâlis ve sonsuz bir lezzet olduğundan,) **o iman etmiş o lanlar ve ancak Rab lerine** (güvenip) **tevek kül etmekte bulunanlar için daha iyi ve da ha kalıcıdır.**
﴾37﴿ **Bir de o kimseler için ki;** (şirk gibi) **günahın büyüklerinden ve** (zina gibi) **pek çirkin şeylerden sakınmaktadırlar,** (herhangi bir nedenle) **öfkeye kapıldıklarında ise ancak onlar bağışla**(ma erde mine sahip olu)**rlar.**

﴾38﴿ **Yine o kimseler için ki; Rab le rin**(in iman ve itaat davetin)**e hakkıyla icabet etmişlerdir, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılmışlardır,** (her biri kendi kafasına göre hareket etmeyip,) **işleri de aralarında meşvere**(li)**dir. Ayrıca onlar, kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden** (zekât ve fitre gibi vecibe leri yerine getirmek üzere) **infak ederler.**

﴾39﴿ **Daha o kimseler için ki; kendilerine bir zu lüm isabet ettiği zaman ancak onlar** (zâlime karşı boyun eğmemekte, ama en ufak bir şekilde haddi aş mayıp sadece hakları kadar) **intikam almaktadırlar.**

﴾40﴿ **Zaten kötü bir muamelenin karşılığı, ben zeri kötü bir davranıştır. Ama her kim** (kendisine kötü davrananı) **affeder ve** (onunla arasını) **düzeltirse, işte onun ecri Allâh'a aittir.** (Bu yüzden hiçbir kimse o mü kâfâtın büyüklü ğünü takdir edemez.) **Şüphesiz ki O,** (kötülüğü baş latan ve intikamda haddi aşan) **zâlimleri sevmez** (yaptıklarına rıza göstermez)**!**

﴾41﴿ **Her kim zulme uğramasının ardından intikam alırsa, işte onlar, elbette kendileri aley hine** (ne ceza, ne ayıplama ve ne de sitemle alâkalı) **hiçbir yol yoktur.**

﴾42﴿ **O** (ceza verme ve ayıpla ma) **yol**(u) **ancak, o insanlara zulmetmekte olanlara ve yer**(yüzün)**de hak sız yere azgınlık yapmakta bulunanlara karşıdır. İşte onlar; çok acı verici pek büyük bir azap ancak onlar içindir.**

﴾43﴿ **Andolsun ki; her kim** (karşılaştığı kötülüklere) **sabreder ve affederse, işte gerçekten de bu** (erdemli davranış)**, elbette az medilmesi gereken işlerdendir.**

﴾44﴿ **Allâh her kimi**(n kötü yolu tercih ettiğini bildiği için onu) **dalâlete düşürürse, artık onun için O'n**(un saptırmasın)**dan sonra hiçbir yardımcı yok tur** (ki, onu yola alabilsin)**! Azâbı gördüklerinde sen o zâlimleri görecek sin ki: "**(Acaba

dünyaya) **biraz olsun geri dönüş için hiçbir yol var mıdır** (ki iman edip salih amel işleyelim)**?" diyeceklerdir!**

﴾45﴿ **Sen onları o** (cehennem azâbı)**na arz olunuyorlarken,** (kendilerine isabet eden azapların büyük lüğü nedeniyle düştükleri) **zillettendolayı alçalıp küçülmüş olan kimseler o larak göreceksin ki, on lar** (, atılacakla rı ateşe, gözdolusuyla değil de, idama götürülenin kı lıca bakması gibi) **zayıf bir göz kımıl datışla** (ve hırsızlama bir bakışla) **bakmaktadırlar! O iman etmiş olan kimseler** (işte o zaman)**: "Şüphesiz o** (zarar çeşitlerinin tümünü kendile rinde toplayarak tam manasıyla) **hüsrâna uğramış olanlar** (dünyada Allâh yoluna infakta bulunanlar de ğil)**, asıl kıyâmet gününde kendilerini ve ailelerini** (cennetten mahrum bırakıp, cehenneme sokarak) **za rara uğratanlardır." demiştir. Haberiniz olsun ki; gerçekten o zâlimler sürekli büyük bir azap içerisindedir**(ler)**.**

﴾46﴿ **Onlar için Allâh'tan başka dostlar da yok tur ki** (azaplarını kaldırarak) **kendilerine yardım edebilsinler! Zaten Allâh kimi saptırırsa, ar tık onun için** (kurtuluşa götürecek) **hiçbir yol yoktur.**

﴾47﴿ **Kendisi için hiçbir red** (ve geri çevrilme söz konusu) **olmayan büyük bir gün, Allâh**(-u Te`âlâ ta rafın)**dan gelmeden önce Rabbiniz**(in davetin)**e hak kıyla icabet edin!** (Zira bugün peygamberler vasıtasıyla size göste rilen kurtuluş yoluna girmemeniz hâlinde) **sizin için işte o gün hiçbir sığınak bulunmayacaktır;** (o gün) **sizin** (amel defterleriniz önünüze açılacağı ve uzuv larınız günahlarınıza şâhitlik yapacağı) **için** (işlemiş olduğunuz kötülükler hakkında) **hiçbir inkâr**(ınız ve cezasına karşı hiçbir itirazınız) **da** (söz konusu) **olmayacaktır.**

﴾48﴿ (Habîbim!) **Eğer onlar** (sana itaatten) **yüz çevirdilerse, zaten Biz seni onlar üzerine bir bekçi olarak göndermedik**

(ki, onların inkârlarını önem seyesin ve yaptıklarını gözleyip hesaplarını göresin)**! Senin üzerine düşen,** (sana vahyedilmiş olan hü kümleri açıklayıp) **tebliğ** (etmen)**den başkası değildir! Şüphesiz ki Biz insan**(lar)**a tarafımızdan** (sıhhat ü âfiyet, zenginlik ve güvenlik gibi) **bir rahmet** (ve ni met) **tattırdığımız zaman,** (kibir ve şımarıklığa kapı larak) **onunla sevinir**(ler)**. Ama ellerinin öne sürmüş olduğu** (günahla gibi uğursuz) **şeyler sebebiyle onlara** (hastalık, korku ve fakirlik gibi) **kötü bir şey isabet edecek olsa, şüphe siz ki o** (günahkâr) **insan** (, sahip olduğu tüm nimetleri unutup, sadece başına gelen belâyı düşünen, onu büyü ten ve kendi günahı sebebiyle o belâyı hak ettiğin dü şünmeyip, zulme uğradığını sanan) **büyük bir nan kördür.**

﴿49﴾ **Göklerin ve yerin mülkü** (saltanat ve hüküm ranlığı) **sadece Allâh'a aittir!** (Dolayısıy la nimeti de külfeti de istediği şekilde dağıtma hakkına sahiptir.) **O dilediğini yaratır.** (Hiçbir şey kendisine zorla yaptırılamaz.) **Dilediğine** (sadece) **kız** (çocuk) **lar bahşeder, dilediğine de** (sırf) **erkeklelütfeder.**

﴿50﴾ **Yahut onları erkekler ve dişiler olarak eş - leştirir** (de, dilediklerini hem kız hem erkek evlat sa hibi yapar. Hatta kimine ikiz verir, bazen de o ikizin birini kız birini erkek yapabilir)**. Di lediğini de** (hiç çocuğu olmayan) **bir kısır ya par. Şüphesiz ki O,** (ne yaratacağını çok iyi bilen bir) **Alîm'dir,** (yaratmak istediği her şeye hakkıyla gücü yeten bir) **Ka dîr'dir.** (Anne-baba,dilediklerinde iste dikleri çocuğa sahip olamadıklarına göre, bunun onla rın elinde olmadığını, ancak yüce yaratıcının takdirin de olduğunu anlamanız gerekir.)

﴿51﴾ **Ya** (uykuda veya uyanıkken, vasıtasız olarak kalbine bırakılma yoluyla gerçekleşen) **bir vahiy ya hut** (Zât'ı görülmeyip,) **perde arkasından** (kelâmı işitilerek,) **ya da bir**

rasûl gönderip, Kendi izniyle dilediğini (ona) **vahyetmesi dışında hiçbir beşer için, Allâh'ın kendisiyle konuşması olmamıştır. Şüphesiz ki O,** (Zât'ı hakkında da, sıfatları husu sunda da yaratıklara benzemekten son derece yüce olan bir) **Aliyy'dir,** (her işi hikmeti gereği yerli yerin de yapan bir) **Hakîm'dir.** (Buna binaen bazen vası talı, bazen de vasıtasız olarak, ya ayânen veya perde arkasından, dilediği peygamberiyle mükâleme buyurmuştur.)

﴿52﴾ **İşte böylece Biz sana emrimizden kaynaklanan/emrimizden** (ve nehyimizden) **ibaret/ büyük bir ruh vahyettik** (ki, ruhun bedene sağladığı hayat gibi o vahiy de kalpleri canlandırmaktadır)**.** (Bu vahiyden önce) **sen ne kitap, ne de iman**(la ilgili tafsilat) **nedir bilmekte değildin! Lâkin Biz onu** (o sana vahyetmiş bulunduğumuz o kitabı) **büyük bir nur yaptık ki, kullarımızdan dilediklerimizi onunla hidâyete erdirmekteyiz Şüphesiz ki sen** (İslâm'ın hükümlerini açıklayarak insanları) **elbette dosdoğru bir yola hidâyet etmektesin.** (Ama hidâyet yaratmak ancak Allâh-u Te`-âlâ'ya mahsustur.)

"Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in kitap nedir bilmemesi"; kendisine vahiy gelmeden önce, böyle bir kitaba mazhar olacağını bilmemesi anlamındadır ki, kendisine kitap indirileceğini bilmeyen bir kişinin, o kitabın içinde bulunan tafsilatı bilmemesi doğaldır. "İman bilmemesi" ise; akılla ve Millet-i İbrâhîm'den kalan nakille bilinemeyip, ancak Kur'ân'ın vahyiyle anlaşılabilecek olan bazı meselelere vâkıf olmayışıdır. Yoksa Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) nübüvvetten önce de Allâh-u Te`âlâ'yı tevhîd etmekte (; O'nu bir kabul etmekte) hac ve umre yapmakta, Lât ve Uzza putlarına buğz etmekte ve putlar adına kesilen hayvanlardan yememekteydi ki,

böylece İbrâhîm (Aleyhisselâm)`ın dini üzere kulluk etmekteydi. Ama kendi dininin hükümleri, ancak vahiy başlamasından sonra ona iyice belirmiştir. (Nesefî, Hâzin)

﴾53﴿ **O Allâh'ın yoluna ki; göklerde olanlar da, yerde bulunanlar da** (yaratılmak, mülkiyet ve yöne tim bakımından) **sadece O'na aittir! Âgâh olun ki;** (aracıların ortadan kalkacağı o kıyâ met gününde) **bü tün işler ancak Allâh'a dönecektir./** (Şu anda da) **bütün işler ancak Allâh'a dönmektedir.**

KIRKÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Zuhruf

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak İmâm-ı Mukatil (Rahimehullâh)`a göre; 45. âyet-i kerîme, (Mi'râc gecesi) Beyt-i Makdis'de nâzil olmuştur, el-İtkan'da zikredildiğine göreyse semada nâzil olmuştur. Medîne'de nâzil olduğu da mervîdir. 89 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Hâ! Mîm!**

﴾2﴿ **O** (hidâyet yollarını) **iyice açıklayıcı Kitab** (olan Kur'ân)**a/o** (ince düşünenler için manaları) **pek açık olan Kitab'a/ yemin olsun!**

﴾3﴿ **Gerçekten Biz onu Arapça bir Kur'ân kıldık, tâ ki siz** (manalarını ve mûcizelerini gereği gibi) **an layasınız!**

﴾4﴿ **Şüphesiz ki o, o** (semâvî) **kitapların anası** (ve esâsı ola)**n** (Levh-i Mahfûz)**da; Bizim katımızda** (diğer kitaplara nazaran) **elbette pek yücedir, üstün hik met sahibidir/**(hiçbir kitap onu nesh etmeyeceği için) **çok sağlamdır/** (diğer kitaplardaki tahrifâtla ilgili ka rar veren bir) **hâkim** (mertebesinde)**dir/.**

﴾5﴿ (Evet! Hikmetimiz böyle bir Kur'ân'ın size indiril mesini gerektirmiş bulunmaktadır.) **Şimdi siz** (sapık lıkta ve cehâlette) **haddi aşmış bulunan bir toplum oldunuz diye bu kitabı sizden ayrı bir tarafa mı uzaklaştıralım?**

﴾6﴿ **Nitekim** (sizden) **evvelki** (inkârcı toplumlar ve haddi aşmış ümmet)**ler içerisinde de birçok peygamber göndermiştik!**

﴾7﴿ **Kendilerine hiçbir nebî gelmiyordu ki, onunla sürekli alay etmekte bulunmuş olmasınlar!**

﴾8﴿ **Böylece Biz kuvvet bakımından onlardan daha güçlü olanları helâk ettik. Nitekim** (bu Kur'ân'da) **evvelkilerin**

şaşılacak kıssaları (defaatle) **geçmiştir!**
﴾9﴿ **Andolsun ki; sen o** (şirk koşa)**nlara: "Gökleri ve yeri yaratmış olan kimdir?" diye soracak olsan, ye min olsun ki; elbette onlar** (putların âcizliğini bil diklerinden ve bu âlemlerin yaratılışının, üstün bir güce ve sonsuz bir ilme sahip olan bir Zât'a dayanması gerek tiğini idrak ettiklerinden dolayı)**: "Onları O Azîz ve Alîm** (olan; O istediğini yaratma gücüne sahip olan ve yaratıklarının yönetimini çok iyi bilen Allâh-u Te`âlâ) **yarattı!" diye** (kendilerini itirafa mecbur hissede) **ceklerdir.**
﴾10﴿ (Böylece onlar) **O Zât**(a işaret etmiş olacaklar dır) **ki; sizin için yeri bir döşek yapmış ve orada sizin için birtakım yollar tayin etmiştir, tâ ki siz** (o yolları izleyerek maksatlarınıza) **ulaşasınız/**(onlar hakkında tefekkürde bulunarak asıl maksat olan tev hîd ve marifete) **hidâyet bulasınız.**
﴾11﴿ **O Zât ki;** (üstün hikmetlere dayalı olan yüce irâdesiyle tespit edilmiş) **bir ölçüyle gökten su indir miştir de, onun sebebiyle Biz** (bitkilerden ve ürün lerden tamamen yoksun olan) **ölü bir beldeyi can landırmışızdır. İşte siz de böylece** (diriltile rek kabirlerinizden) **çıkartılacaksınız!** (Artık her sene gözünüzün önünde ölü toprağa ha yat veren Rabbinizin, ölümünüzün ardından sizi dirilt mesini nasıl uzak görebiliyorsunuz?)
﴾12﴿ **O Zât ki;** (ekşi-tatlı, beyaz-siyah, erkekdişi gibi yaratıkların) **türlerin**(in) **tamamını yaratmıştır, bin mekte olduğunuz gemileri ve davarları da sizin için var etmiştir.**
﴾13﴿ **Tâ ki siz onların sırtları üzere yerleşesiniz, sonra üzerlerine oturdu ğunuzda Rabbinizin nime tini**(n büyüklüğünü kalben) **hatırlayasınız da** (dille rinizle bu nimete şükretmek için) **diyesiniz ki: "**(Bütün noksan sıfatlardan ve şanına yakışmayan vasıflardan tenzîh ve) **tesbîh** (olsun) **O**

Zât'a ki; işte bunu bize itaatkâr kılmıştır. Oysa biz bun(ca ağır gemiyi ve vasıtayı kullanma y) **a güç yetirebilen kimseler değildik.**

﴾14﴿ **Şüphesiz ki biz** (bugün bu vası talarla kısa yol culuklara çıkmaktaysak da, ölümle birlikte uzun yolcu luğa çıkarak) **ancak Rabbimize elbette dönücüleriz!"**

﴾15﴿ **Ama o** (şirk koşa)**nlar** (göklerin ve yerin ya ra tıcısının tek olduğunu itiraf ettikleri halde: "Melekler Allâh'ın kızlarıdır!" diyerek) **kullarından O'na bir parça ayırdılar** (ve O'na yara tıkların sıfatını taktılar)**. Gerçekten de insan elbette** (inkârı) **pek açık/**(gâ vurluğunu) **açığa vuran/büyük bir kâfirdir.**

﴾16﴿ **Yoksa O** (Allâh-u Te`âlâ)**, yaratmış olduklarından birtakım kızlar**(ı evlat) **edindi de sizi oğul larla mı seçkin kıldı?!**

﴾17﴿ **Oysa onlardan biri, Rahmân'a** (kız çocuklar isnat etmek sûretiyle O'na) **bir benzer olarak açık lamış olduğu şey ile müjdelendiğinde,** (üzüntü ve utancından) **yüzü kapkara oluverir, üstelik o öfke dolu biridir.**

﴾18﴿ **Yoksa** (Allâh-u Te`âlâ bula bula) **o takılar içe risinde büyütülen ve kendisi mücâdelede** (delilini ve davasını) **açıklayıcı olamayan** (ve merâmını an latmaktan âciz olan dişi) **birini mi** (evlat edinmiş)**?!**

﴾19﴿ **O** (şirk koşa)**nlar o melekleri birtakım dişiler saydılar ki, aslında onlar Rahmân'ın kullarıdırlar. Yoksa yaratılışlarına mı şâhit oldular** (da, Allâh'ın onları dişi olarak yarattığını görerek bu kanaate var dılar)**?** (Onların: "Biz babalarımızdan böyle işittik, onların yalan söylememiş olduklarına da şâhitlik ederiz!" di yerek melekler hakkında yaptıkları) **bu şâhitlikleri** (amel defterlerine) **muhakkak yazılmaktadır ve on lar** (kıyâmet günü bundan dolayı) **sorumlu tutula caklardır.**

﴿20﴾ **Onlar: “Rahmân** (bizim meleklere tapmayı bırakmamızı) **dileseydi, biz onlara tapamazdık.** (Biz şu anda onlara taptığımıza göre, bu ibadetimizin Allâh indinde de makbul ve güzel bir şey olduğu anlaşılmaktadır.)**” dediler. İşte bu hususta onlara ait hiçbir bilgi yoktur. Onlar ancak** (zan ve) **tahmine dayalı bir yalan söylemektedirler.**

Nitekim Allâh-u Te`âlâ’nın bir şeyi dilemesi, onu emretmiş olması yahut o şeyden râzı olması anlamına gelmez. Çünkü meşî’et; Allâh-u Te`âlâ’nın, Kendi katında güzel veya çirkin olması fark etmeksizin, bir hikmetten dolayı mümkinâttan birini diğerine tercih etmesi demektir.

﴿21﴾ **Yoksa Biz onlara o** (Kur’â)**ndan ön ce bir ki tap vermişiz de onlar** (: “Melekler Allâh’ın kızlarıdır!” derken, naklî bir dayanak olarak) **ona mı sımsıkı tu tunucudurlar?**

﴿22﴾ **Doğrusu onlar**(ın bu hususta ne aklî ne de naklî hiçbir delilleri mevcut olmayıp, tek dayanakları kendileri gibi cahil olan geçmişlerini körü körüne taklit etmektir, bu yüzden savunmalarında)**: “Gerçekten biz, babalarımızı** (ve atalarımızı) **bir din üzere bulduk. Muhakkak biz de onların izleri üzere doğruya ermiş kimseleriz.” demişlerdir.**

﴿23﴾ (Habîbim!) **İşte** (bu kör taklitçilik, sadece senin dönemindeki müşriklere mahsus değildir, nitekim) **senden önce de hangi memlekete bir uya rıcı göndermişsek, mutlaka oranın nimetlendi rilmiş kişileri** (dünyanın zevk ü sefâsına dalarak, ger çekleri araştırma ihtiyacı duymamış ve) **böylece: “Gerçekten biz, babalarımızı** (ve atalarımızı) **bir din üzere bulduk. Mu hakkak biz de onların izlerine uymuş kimseleriz!” demiş**(ler)**di.**

﴿24﴾ (Bu sözle muhatap olan peygamberlerden her biri, ümmetine) **demişti ki: “Ben size, babalarınızı üzerinde**

bulmuş olduğunuz o (hidâyetle hiçbir alâ kası olmayan) **şeyden çok daha doğru olan** (bir inan c)**ı getirmiş olsam da** (, siz yine atalarınızın yanlış yo luna) **mı** (uyacaksınız)**?" Onlar** (ise, o peygamberin getirdiği dini inceleme gereği bile duymadan)**: "Muhakkak biz sizin kendi siyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr edicileriz!" demişlerdi.**

﴿25﴾ **Bunun üzerine Biz de onlardan intikam al**(mak üzere kendilerini kıtlıklara, katliâmlara, esâret ve sürgünlere uğrat)**mıştık. Artık bak ki o** (peygamberlerini) **yalanlayanların** (feci) **âkıbeti nasıl ol muş?**

﴿26﴾ (Hatırla) **o zamanı ki; İbrâhîm babasına ve** (taklitçilik üzere tökezlenmiş olan) **kavmine demiş ti ki: "Muhakkak ben sizin tapmakta olduğunuz şeylerden tamamen uzağım!**

﴿27﴾ **Lâkin beni yoktan yaratmış olan O Zât müstesnâ! Şüphesiz ki O, muhakkak beni hidayet**(te sabit) **edecektir."** (Habîbim! İşte kavmine, kendisine intisapla iftihar ettikleri en büyük ataları olan İbrahim (Aleyhisselâm)**`ın bu sözlerini hatırlat ki, taklit edecek lerse, câhil atalarını değil de onu taklit etsinler.)**

﴿28﴾ **Böylece o, onu** (o tevhîd kelimesini) **zürri yeti içerisinde bâki kalan bir kelime yaptı. Tâ ki** (ardından gelecekler içerisinde şirke düşecek) **o**(la)**n lar** (yanlış yoldan) **dönsünler!** (Bu yüzden kıyâmete kadar onun nesli içerisinde Allâh-u Te`âlâ'yı tevhîd eden ve O'nun birliğine davet edenler bulunacaktır.)

﴿29﴾ (Habîbim!) **Doğrusu Ben işte bu** (sana düşman ola)**nları da, babalarını da** (uzun ömürlerle ve bol ni metlerle) **iyice yaşattım, neticede onlara o** (Kur'ân gibi) **hak** (olan bir kitap) **ve** (risâleti) **pek açık/**(tevhîd yolunu delillerle) **iyice açıklayan/** (senin gibi) **büyük bir rasûl geldi.**

﴾30﴿ **Ama o** (gafletten uyarıcı ve hidâyete irşad edi ci) **hak** (ve hakikatler) **kendilerine geldiğinde** (hiç düşünmeden)**: "İşte bu büyük bir büyüdür ve ger çekten biz onu inkâr edicileriz!" dediler.**

﴾31﴿ **Yine onlar: "İşte bu Kur'ân,** (Ebû Tâlib'in ye timi olan Muhammed gibi birine indirileceği yerde) **o** (Mekke ve Tâif diye meşhur) **iki karye**(nin birin)**den olan** (Velîd ibni Muğîre veya Habîb ibni Amr gibi mal ve mevki sahibi) **büyük bir adam üzerine indirilsey di ya!" dediler.**

﴾32﴿ **Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürmektedirler? O en alçak** (dünya) **hayat**(ın) **da geçim** (se bep)**lerini aralarında Biz taksim ettik ve bir kısım ları, diğer bir kısmı emre âmâde** (bir şekilde hizmet eden) **bir kimse edinsin diye Biz onların bazısını** (zenginlik hususunda) **diğer bir kısmın fevkinde farklı derecelere yükselttik.** (Dolayısıyla bazılarını zengin kılmamız, dünya dü zeniyle alâ kalı birtakım hikmetlere mebnîdir, yoksa o kişilerin Bizim katımızdaki üstünlüğüne bir delil değildir.) **Rabbinin** (nübüvvet, hidâ yet, iman ve cennet gibi) **rahmeti ise, onların** (adî dünya metaından) **topla makta oldukları şeylerden daha iyidir.**

﴾33﴿ (Bizim, kâfirlerin tümüne dünya nimetlerini bolca vermememiz, dünyanın Bizimkatımızdaki de ğerinden değildir. Bilakis buna engel olan, tüm insan ların kâfirlikte birleşme tehlikesidir. Yoksa) **bütün insanlar** (küfre imrenip) **tek bir ümmet olacak ol masaydı, elbette Rahmân'ı inkâr etmekte bulunan o** (kâfir) **kimseler için; evlerine gümüşten tavanlar ve üzerlerinde yükseğe çıkacakları** (gümüşten) **merdivenler yapardık...**

﴾34﴿ **Evleri için** (gümüşten) **birtakım kapılar ve üzerlerinde** (kurulup, arkalarına) **yaslanacakları tahtlar**(ı) **da** (hep

gümüşten yapardık)**!**

﴾35﴿ **Ve** (onların tüm ev eşyasını) **altın ziy netler**(den yapardık)**! İşte hepsi de o en alçak** (dünya) **hayatın**(ın geçici) **eşyasından başka bir şey değildir.** (Sonsuz ve sınırsız nimetlerin mahalli olan) **âhiret ise Rabbinin katında, o** (şirkten ve haramlardan) **hakkıyla sakınan kimselere aittir.** (İşte Biz, Müslümanlara acıdığımız için kâfirlere dünyada tam bir bolluk vermedik. Yoksa âhirette hiç bir nimete kavuşamayacakları için şimdi onlara daha çok verirdik. Böylece müminlerin imanını muhafaza hikmeti, kâfirlerin birçok nimetten mahrum bırakıl masını gerektirdi.)

﴾36﴿ **Her kim** (nefsanî lezzetlere daldığı ve gördüğü şeylere kandığı için, kendisine anasından babasından çok acıyan) **O Rahmân'ın zikrinden** (gâfil ve) **kör kalmaya çalışırsa/Her kim O Rahmân'ı zikretmek ten yüz çevirirse/, Biz ona bir şeytanı musallat ederiz de artık o ona** (sürekli arkadaş olan ve dâima vesvese vererek azdıran) **pek yakın biridir.**

﴾37﴿ **Şüphesiz ki o** (şeyta)**nlar elbette bunları o** (Rahmân'ın çağırdığı dosdoğru) **yoldan engellemek tedirler. Bunlarsa o** (şeyta)**nların/ kendilerinin/ ger çek ten** (doğru yola) **hidâyet bulmuş kimseler olduk larını zannetmektedirler.** (Yoksa şeytanlara uymaz lardı, zaten kendilerinin yanlış yolda olduklarını an lamış olsalardı elbette dönerlerdi.)

﴾38﴿ **Neticede o Bize geldiğinde** (dünyada yakın arkadaşlık kurduğu şeytanıyla aynı zincire bağlanınca)**: "Ah keşke** (dünyada ve âhirette) **be nimle senin aran da doğuyla batı**(nın birbirinden) **uzaklığı** (kadar mesafe) **olsaydı!** (Meğer) **ne kötü bir arkadaş**(mışsın sen)**!" der.**

﴾39﴿ (O gün onlara denilecektir ki:) **"**(Siz dünyada nefislerinize) **zulmetmiş olduğunuz için gerçekten bugün sizin** (: 'Nasıl

olsa hepimiz buradayız!' diye dü şünüp kendinizi rahatlatabileceğiniz dünya işkence lerine hiç benzemeyen) **bu azap içerisinde müşterek kimseler olmanız asla size fayda vermeyecektir."**

﴾40﴿ (Habîbim!) **Bu** (şekilde hakkı duymamak için mücâdele veren) **sağırlara** (gerçekleri) **sen mi işit tireceksin? Ya da** (görüp görmezden gelen) **bu kör leri ve pek açık bir sapıklık içerisinde bulunmuş olanları sen mi hidâyet edeceksin?** (Hayır! Bunu sen yapamazsın, zira buna Kadir olan ancak Allâh'tır.)

﴾41﴿ **Ya gerçekten seni** (düşmanla rına gâlip etme den önce vefat etti rip, dünyadan) **götürecek olursak, artık** (hiç üzülme, zira önünde sonunda) **şüphesiz ki Biz onlardan intikam alıcılarız.**

﴾42﴿ **Yahut onlara vaad etmekte olduğumuz o** (azapla ilgili) **şeyleri şüphesiz sana gösterecek olsak, işte muhakkak Biz onlara karşı iktidar sahipleriyiz.** (Dolayısıyla onlar Bizim kahrımızdan kaçacak bir yer bulamazlar.)

﴾43﴿ **Öyleyse sana vahyedil miş olan o şeye sım sıkı sarıl** (maya devam et)**! Çünkü hakikaten sen** (bırakılmaması gereken) **dosdoğru bir yol üzeresin!**

﴾44﴿ **Muhakkak ki o** (sana vahyedilmiş olan Kur' ân, Arap lügatiyle indirilmiş olması münasebetiyle)**, senin için de, kavmin için de büyük bir şereftir. Ama yakında** (kıyâmet günü, bu nimetin şükründen) **sorguya çekileceksiniz.**

﴾45﴿ (Habîbim! Mi'râc gecesi peygamberlerle görüştüğünde) **senden önce göndermiş olduğumuz rasûllerimize sor ki; Biz Rahmân'dan başka, kendi lerine tapılmakta olan ilâhlar**(a ibadeti meşru) **kılmış mıyız?**

﴾46﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Mûsâ'yı Firavun'a ve** (kavminin) **ileri gelenlerine âyet** (ve mûcize)**le rimizle gönderdik de o** (onlara)**: "Şüphesiz ki ben, bütün âlemlerin Rabbinin** (göndermiş olduğu) **el çisiyim!" dedi.**

﴾47﴿ **Fakat o onlara âyetlerimizi getirdiğinde** (onları hayranlıkla seyredip, getiren kimsenin peygamberlik iddiasında haklı olduğu hususunu iyice düşünerek ona uyacakları yerde) **birdenbire onlar, bunlar yü zünden gülüyorlardı.**

﴾48﴿ **Biz onlara bir âyet** (ve mûcize) **göstermiyorduk ki, mutlaka o,** (evvelce gördükleri) **benzerinden daha büyüktü. Ayrıca onlar** (saplandıkları kâfirlik bataklığından) **dönsünler diye onları** (yıllarca süren kuraklık, çekirge, bit ve kurbağa istilası gibi) **azaplarla yakaladık.**

﴾49﴿ **Onlar** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın bu felaketleri kendilerinden açabilecek bir güce sahip olduğunu düşünüp, değer verdikleri büyücülere kullandıkları tazim ifade siyle ona hitap ederek): "Ey ulu büyücü! Senin yanın da bulunan** (peygamberlik mertebesi ve dualarının kabulüne dair) **ahdi hürmetine, bizim için Rabbine yalvar** (da bu belaları bizden gidersin)**!** (Duanın kabu lünü gördüğümüzde) **gerçekten de elbette biz** (sana imana) **hidâyet bulan kişileriz!" dediler.**

﴾50﴿ **Ama Biz** (onun duasıyla) **onlardan azâbı açtığımız zaman,** (şükretmek üzere iman edecekleri yerde) **birdenbire onlar** (söz lerini) **bozuyorlar.**

﴾51﴿ **Firavun** (gördüğü mûcizeler karşısında güç kaybına uğradığını anlayınca, ileri gelen yakınları onu bırakır da Mûsâ (Aleyhisselâm)**`a inanırlar diye telaşa kapılıp, Kıptîlerden oluşan) kavmi içerisinde çağrı yaptı da dedi ki: "Ey kavmim! Mısır'ın saltanatı bana ait değil mi dir? İşte şu ırmaklar**

benim (saraylarımda) **altımdan akmakta değil midir? Hâlâ** (benim üstünlüğümü) **görmeyecek misiniz?**

﴾52﴿ **Yoksa ben, kendisi hakir ve zayıf olan,**(dilindeki pelteklikten dolayı merâmını) **açıklamada bulun maya yakın dahi olamayan şu kişiden daha hayırlı değil miyim?**

﴾53﴿ (Biz değer verdiklerimizi altın bilezikler ve takılara boğuyoruz, mademki o, âlemlerin Rabbi'nin el çisi olduğunu iddia ediyor,) **öyleyse onun üzerine altın bilezikler atılsaydı ya! Ya da onunla birlikte, birbirine pek yakın olan/toplu şekilde kalabalık bulunan/art arda dizilen/ melekler gelseydi ya!"**

﴾54﴿ **Böylece o, kavminden çabucak kendisine itaatlerini talep etti de/kavmini kıt a kıllı buldu da/ onlar da hemen ona itaat ettiler. Zaten şüphesiz ki onlar** (yoldan çıkmış) **fâsıklar toplumu idiler.** (Onun için o azgın fâ sığın sözünü hemen dinlediler.)

﴾55﴿ **İşte Bizi**(m gibi etkilenmekten münezzeh olan bir Zât'ı) **kızdırdıklarında onlardan intikam aldık ve hemen onları topluca suyla boğduk.**

﴾56﴿ **Artık Biz onları sonraki** (kâfir)**ler için** (cehennem yolunda) **öncüler/**(kötü yolda uyulacak) **önderler/ ve bir ibret** (vesilesi olacak toplum) **yaptık.**

﴾57﴿ **Meryem'in oğlu** (Îsâ, bir müşrik tarafından cehennemde yanacaklara) **bir örnek olarak açıklanınca, o** (bir an sessiz kalma)**ndan dolayı birdenbire senin kavmin gülerek sevinç çığlıkları atıyorlardı.**

Rivayete göre; Abdullah ibni Ziba'râ Müslüman olmadan önce: "Siz ve Allâh'ın dışında taptıklarınız cehennem odusunuz!" âyetini duyunca Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e: "Hristiyanlar Îsâ'ya tapmaktadır, sen de onun gerçek bir

peygamber olduğunu söylemektesin. Îsâ ateşte ise, bizim ve ilâhlarımızın da orada onunla birlikte olmasında bir beis yoktur. Varsın biz de onunla beraber yanalım!" dedi. Bu söz karşısında Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bir anlık duraksaması üzerine Kureyş müşrikleri sevinçlerinden gülmeye ve yüksek sesle haykırmaya başladılar. Bunun üzerine Enbiyâ Sûresi`nin 101. âyet-i kerîmesi inerek, Îsâ (Aleyhisselâm) gibi, kendisine tapınılmaya rıza göstermeyen, bilakis iradeleri dışında tapınılan salih kulların cehennem den uzak olduğunu açıkladı. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴾58﴿ (Habîbim!) **Onlar: "**(Sence) **bizim ilâhlarımızmı hayırlıdır yoksa o mu?** (Elbette ki Îsâ hayırlı!)**" dediler. Bunu sana** (hakkı bâtıldan ayırmak için değil,) **an cak** (fuzûli) **bir çekişme olsun diye açıkladılar. Doğ rusu onlar** (inadına düşmanlık yapan ve hakka) **ha sımlar olan bir toplumdur.**

﴾59﴿ **O** (Îsâ (Aleyhisselâm)**) ancak öyle bir kuldur ki, Biz ona** (peygamberlik gibi birtakım nimetler lütfede rek) **iyilikte bulunmuşuzdur ve onu**(n babasız yara tılışını) **İsrâîloğullarına şaşılacak bir kıssa yapmı şızdır.** (Böyle bir kulun, ilâhlıktan ne nasibi olabilir?)

﴾60﴿ (Ey erkekler!) **Biz dileseydik,** (onu babasız ya rattığımız gibi,) **elbette sizden de, yerde birtakım me lekler yaratırdık da,** (şimdi çocuklarınız sizin neslinizi devam ettirdiği gibi, o zaman) **onlar sizin yerinize ge çerlerdi. / Sizi** (helâk etmemizin ardında)**n yerinize halef olacak** (ve hiç isyan etmeyip ibadetle meşgul ola cak) **melekler yaratırdık./** (Evet! Îsâ (Aleyhisselâm)**`ın yaratılışı ilginçse de, Benbundan daha acayip şeyler yapmaya da Kadirim! Nitekim şimdi melekleri hiçbir ana madde olmaksızın yoktan var etmekteyim. Ama istesem sizin gibi cisimlerden doğan çocukları melek**

yapabilirim! Öyleyse doğma ve doğurma yoluyla da ya ratılmaları mümkün olan meleklerin Benim çocuğum olması nasıl düşünülebilir?)

﴾61﴿ **Şüphesiz ki o** (Îsâ (Aleyhisselâm)`ın âhir zamanda yeryüzüne inişi)**, elbette o** (kıyâmet) **ân**(ının yaklaştığının anlaşılması) **için önemli bir bilgidir. Öyleyse onun hakkında asla şüphe etmeyin!** (Ey kullarım!) **Siz Bana** (ve rızama ulaştıran dinime ve peygamberime) **hakkıyla uyun! İşte bu dosdoğru bir yoldur.**

Taberî, Ebû Hayyân ve Beyzâvî gibi birçok müfessirin beyanı vechile; bu âyetteki zamirin, Îsâ (Aleyhisselâm)` ın inişinden bahsettiği konusu, ibni Abbâs, Mücâhid, Katâde, Hasen, Süddî, Dahhâk ve İbni Zeyd gibi sahabe ve tâbi'înin birçok müfessiri tarafından açıklanmıştır. Birçok sahih hadîs-i şerîfte de: "Îsâ (Aleyhis selâm)`ın şu ana kadar ölümü tatmadığı, cism-i şerîfiyle ikinci kat semada diri olduğu ve kıyâmete yakın Hazret-i Mehdî'ye yardım etmek üzere Deccal`ı katletmek ve İslam'ı dünyaya hakim kılmak için Şam'daki beyaz minareye ineceği ve kırk sene kadar İslâmiyet`i dünyada hâkim kıldıktan sonra vefat ettiğinde Rasûlûllâh (Sallâllâ hu Aleyhi ve Sellem)`in yanına gömüleceği" bildirilmiştir. (Buhârî, Enbiyâ: 50, No: 3265; Müslim, İman: 71, No: 155; Taberî, No: 30949-30960, 11/204-205; diğer tefsirler için bakınız: ilgili âyet-i kerîme) Bu konudaki hadîs-i şerîfler manevî tevâtür derecesine ulaştığı için, Îsâ (Aleyhisselâm)`ın inişini inkâr, imana zarar verecek kadar tehlikelidir. Günümüzde kimileri bu konuyu Hristiyanlarla iyi geçinme noktasında bir malzeme olarak kullanmakla hata ettikleri gibi, bu inanışın misyonerlik faaliyetlerine yaradığı gerekçesiyle, Ehl-i Sünnet itikat kitaplarının metinlerinde yer alan böyle önemli itikadî bir konuyu inkâr edenler de hiç

şüphesiz Ehl-i Sünnet görüşünden ayrılmışlardır. Hatta Allâme Âlûsî (Rahimehullâh)*, Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın âhir zamanda ineceğini inkâr edenlerin, inanılması zaruri olan bir meseleyi reddettiklerinden dolayı kâfir sayıldıklarını açıklamıştır. Bazılarının bu konuyu sulandırmak için, "Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın ruhâniyetinin ineceği ve onun barış düşüncesinin dünyaya hâkim olacağı" şeklinde ortaya attıkları fikirler, bunca nassı tahrif, dolayısıyla da inkâr anlamına geldiğinden, asla kabullenilecek venakledilecek doğru şeyler değildir. Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın vefatından bahseden Âl-i İmrân Sûresinin 55. âyet-i kerîmesi, onun şu anda ölü bulunduğu anlamına gelmemektedir. Mâide Sûre sinin 117. âyet-i kerîmesi ise, onun mahşerdeki beyanı olduğundan yine şu anda ölü olduğu anlamına gelmez. Oysa Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın Yahudiler tarafından çarmıha gerilemediği ve öldürülemediği,bilakis Allâh-u Te`âlâ'nın onu Kendi katına yükselttiği, Nisâ Sûresi`nin 157-158. âyet-i kerîmelerinde açıklanmıştır. Ayrıca Îsâ* (Aleyhisselâm)*`ın inişi, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in son peygamber olduğunu bildiren Ahzâb Sûresinin 40. âyet-i kerîmesiyle de çelişmemektedir. Bu konu da geniş malumat için ilgili âyet-i kerîmelerin meâllerine bakınız! Ayrıca bakınız: Rûhu'l-Furkan: 6/51-89*

﴾62﴿ **Sakın ha şeytan sizi** (Benim yoluma uymaktan) **alıkoymasın! Çünkü şüphesiz o** (şeytan) **sizin için** (dost gibi görünen) **apaçık büyük bir düşmandır.**

﴾63﴿ **Îsâ** (İsrâîloğullarına) **pek açık mûcizelerle geldiği zaman dedi ki: "Gerçekten ben size o hikmet** (ve hükümlerle dolu İncîl)**i getirdim, bir de kendisi hakkında ihtilaf etmekte olduğunu o** (dînî konular daki) **şeylerin bir kısmını size açıklayayım diye** (gel dim)**! Öyleyse** (bana muhâlefet

hususunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve** (tebliğ ettiğim konularda) **bana itaat edin!**

﴾64﴿ **Şüphesiz ki; benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz ancak O Allâh'tır! Öyleyse** (bana değil) **O'na kulluk edin! İşte bu dosdoğru bir yoldur."**

﴾65﴿ (Bu kadar açık mûcizeler gördükleri halde Îsâ göğe kaldırıldıktan) **sonra** (Yahudi ve Hris tiyanların) **aralarından** (çıkan) **o hizipler** (Îsâ (Aley hisselâm) **hakkında görüş birliği ne varamamış, kimi onu ilâhlaştırarak, kimiyse ona veled-i zina iftirası atarak) ihtilaf etmiştir. Artık o** (sorgulanacakları) **büyük günün çok acı verici azâbından dolayı o** (şirk koşarak) **zulmetmiş olan kimseler için büyük bir helâk vardır!**

﴾66﴿ **O** (kâfir ola)**nlar ancak o** (kıyâmet) **ânı; kendi leri farkında değillerken, onun onlaraânîden gel mesini beklemektedirler.**

﴾67﴿ **O** (dünyada samimi olan) **dostlar; işte o gün onların bir kısmı diğer bir kısma büyük bir düşman** (olacak)**dır! Ancak o takvâ sahipleri müstesnâ!** (Çün kü onların dostluğu Allâh uğrunda olduğu için sürekli olacaktır.)

﴾68﴿ (Allâh o gün kendilerine şöyle buyuracaktır:) **"Ey Benim kullarım! Bugün sizin üzerinize hiçbir korku yoktur ve ancak siz mahzun olmayacaksınız!**

﴾69﴿ **O Bizim âyetlerimize iman etmiş bulunan** (kul)**lar**(ım) **ve Müslüman kimseler olmuş olan**(kul) **lar**(ım! İşte bu müjde sadece sizedir)**!**

﴾70﴿ **Siz ve eşleriniz sevince boğulmakta/ikrama mazhar kılınmakta/ziynetlerle donatılmakta/olduğunuz halde cennete girin!"**

﴾71﴿ (Cennet hizmetçileri tarafından) **altın çanaklarla ve testilerle onların etrafında dönülecektir. Can ların, kendisini**

çekmekte olduğu ve gözlerin, (ken dilerine bakmakla) **lezzetlendiği şeyler sadece ora dadır.** (Rablerinin onlara hitabı şöyle devam edecektir:) **"Üstelik siz orada ebedî kalıcılarsınız!**

﴾72﴿ **İşte bu, yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyler sebebiyle** (mirasa konar gibi) **kendisine mirasçı kılındığınız o cennetin ta kendisidir!**

﴾73﴿ **Sizin için orada pek çok meyve vardır ki onlardan yiyeceksiniz!"**

﴾74﴿ **Şüphesiz ki o** (şirk gibi en büyük suçu işlemiş olan) **mücrimler cehennem azâbı içerisinde ebedi kalıcıdırlar.**

﴾75﴿ **Kendilerinden** (azap) **hiç gevşetilmeyecektir. Onlar orada** (bütün hayırlardan) **ümit kesmiş kim selerdir/**(uğradıkları azâbın şiddetinden dolayı) **pek üzüntülüdürler/davaları bitmiş sessiz kimselerdir/.**

﴾76﴿ (Böyle yaparak) **Biz onlara zulmetmiş olmadık. Lâkin onlar** (Bizi inkâr ederek ve Bize ait olan ilâhlık hakkını başkalarına vererek) **zulmeden** (ama böyle yapmakla aslında kendilerini ebedî azâba çarp tırarak sadece kendi nefislerine yazık etmiş olan) **kim selerin ta kendileri oldular.**

﴾77﴿ **O** (azâbın şiddetine dayanamayan ve azalaca ğından da ümidi kesmiş ola)**n** (inkârcı) **lar** (cehennem bekçisine)**: "Ey Mâlik!** (Artık dayanamayacağız,) **Rabbin**(den iste de) **hakkımızda ölüm kararı alsın!" diye seslen diler. O da** (bin sene sonra Allâh-u Te`â lâ'nın kararını açıklamak üzere)**: "Şüphesiz ki siz** (bu azap içerisinde ebediyyen) **kalıcı kimselersiniz!" dedi.**

﴾78﴿ (Evet! Mâlik doğru söyledi, siz bunu hak ettiniz, zira) **andolsun ki; elbette Biz size o hakk** (olan pey gamber ve

Kur'ân)**ı kesinlikle getirmiştik. Lâkin sizin pek çoğunuz** (hangi konuda olur sa olsun) **hakkı istemeyen kimselerdiniz!**

﴾79﴿ **Yoksa o** (müşrik ola)**nlar** (Benim peygamberime karşı hile yapmak için) **bir işi sağlama mı aldılar? İşte muhakkak Biz de** (on ların kurduğu tuzakları iptal işini) **sağlamlaştırıcılarız!**

﴾80﴿ **Yoksa gerçekten sanıyorlar mı ki, Biz onların** (içlerinde barındırdıkları) **sırlarını ve gizli konuşmalarını duymamaktayız? Hayır!** (Biz her şeye vâkıfız!) **Üstelik** (amellerini yazmakla görevli) **elçilerimiz de** (dâima) **yanlarında** (bulunup, her yaptıklarını ve konuştuklarını) **yazmaktadırlar.**

﴾81﴿ (Habîbim! Allâh'ın kızları inancıyla meleklere tapan o kâfirlere) **de ki: "**(Faraza) **Rahmân' a âit bir çocuk bulunsaydı, işte** (ona) **tapanların ilki benim!** (Ama böyle bir şey söz konusu değil, siz bunu nereden uyduruyorsunuz?)**"**

﴾82﴿ **Bu** (yalan-yanlış) **nitelemelerinden dolayı tesbîh** (ve tenzîh olsun) **o göklerin ve yerin Rabbine; o** (yüce) **Arş'ın Rabbine!**

﴾83﴿ (Habîbim!) **Artık bırak onları, o tehdit e dilmekte oldukları günlerine kavuşuncaya kadar** (bâtıl inançlarına) **dalsınlar ve** (kısa ö mürlerinde biraz daha) **oynasınlar** (bakalım)**!**

﴾84﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; gökte de İlâh'tır, yer de de İlâh'tır!** (Yaratıklarının yönetiminde ve tüm iş lerinde isabetli olan) **Hakîm de,** (olmuş olacak her şeyi, özellikle de yaratıklarına yarayan şeyleri hakkıyla bi len) **Alîm de sadece O'dur!**

﴾85﴿ **O Zât'ın** (hayrı ve) **bereketi dâim olmuştu/Dâima pek yüce olmuştur O Zât/ ki; göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin mülkü** (ve saltanatı) **sadece O'na aittir. O**

(kıyâmet)**â nın**(ın ne zaman gerçekle şeceği) **bilgisi de ancak O'nun katındadır ve siz yal nızca O'na döndürüleceksiniz.**

﴾86﴿ **O'nu bırakıp tapmakta oldukları o** (putlar gibi âciz) **şeyler ise** (müşriklerin sandığı gibi onlara) **şefaat** (yetkisin)**e sahip olamazlar. Lâkin** (Îsâ, Uzeyr ve melekler gibi,) **kendileri** (gerçek olan tevhîd inan cını) **biliyorlarken o hakka şâhit olan kimseler müs tesnâ!** (Zira onlar müminlere şefaat edeceklerdir.)

﴾87﴿ **Andolsun ki: "Onları kim yaratmıştır?" diye kendilerine soracak olsan, elbette mutlaka: "Allâh!" diyeceklerdir.** (Bunu kendileri de bilmekteyken) **hâlâ nasıl** (O'na ibadet ten) **çevrilebiliyorlar?**

﴾88﴿ (Habîbimin:) **"Yâ Rabbi! Şüphesiz işte bunlar öyle kötü bir toplumdur ki iman etmiyorlar!"** (diye kavminden şikâyetini bildiren) **sözüne yemin olsun** (ki; onları mutlaka cezalandıracağız)**!**

﴾89﴿ **Artık onlardan** (iman beklemeyi bırak da, on larla ilgilenmekten) **yüz çevir ve: "Selâmetle!" de**(mek suretiyle onların şerlerinden korunmaya bak)**!** (Nasıl olsa) **pek yakında** (başlarına geleceği) **bilecekler.**

KIRKDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Duhân

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 59 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Hâ! Mîm!**

﴾2﴿ **O** (hidâyet yollarını) **iyice açıklayıcı Kitab** (olan Kur'ân)**a/o** (ince düşünenler için manaları) **pek açık olan Kitab'a/ yemin olsun!**

﴾3﴿ **Muhakkak Biz onu** (bereketi bol olan) **mübarek bir gecede indirdik. Şüphesiz Biz dâima** (kullarımızı önlerindeki tehlikelerden) **u yarıcılar olduk.**

﴾4﴿ **Her hikmetli iş/**(meleklere gösterildikten sonra artık değiştirilmesi söz konusu olmayan) **her sağlam** (karara bağlanmış) **iş/ onda ayrılır.**

﴾5﴿ **Katımızdan pek önemli bir iş olarak** (ki, o geceden, bir daha seneki benzeri geceye kadar meydana gelecek ecellerin kesimi, hacca gideceklerin yazımı, zelzeleler, yıldırımlar ve harplerin kaydı ve bunlarla ilgili nüshalamanın başlaması bu önemli işimizin örneklerindendir)**! Şüphesiz ki Biz dâima** (kullarımıza elçiler) **göndericiler olduk!**

Müfessirlerin ekserisince; bu geceden maksat Kadir gecesi ise de, Ikrime (Radıyallâhu anh) *ve diğer bir cemaate göre; Berâet gecesi diye bilinen şa`bân ayının onbeşinci gecesidir. İbni Abbâs* (Radıyallâhu anhümâ) *bu gece hakkında: "Allâh-u Te`âlâ* (ezelde takdir ettiği) *bütün kaza* (ve kaderler içerisinden bir sene boyunca olacak)*ları şa'bânın on beşinci gecesinde kesin hükme bağlar, ramazanın yirmi yedinci gecesinde ise bunların kaydını görevli meleklere teslim eder." buyurmuştur. Bu görüşe göre;*

Kur'ân-ı Kerîm'in, Levh-i Mahfuz'dan birinci kat semaya topluca indirilişi Berâet gecesinde; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e indirilmeye başlanması ise Kadir gecesinde vaki olmuştur. Bu gecenin faziletine dâir birçok hadîs-i şerîf mevcuttur.

﴿6﴾ **Senin Rabbinden** (kullarına) **büyük bir rahmet olsun için! Şüphesiz ki O;** (tüm işitilenleri hakkıyla duyan) **Semî' de,** (yaratıkların tüm halleri dâhil olmak üzere, bütün malumatı çok iyi bilen) **Alîm de ancak O'dur!**

﴿7﴾ **Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbin den** (kullarına ulaşan bir merhamet eseri olarak)**! Eğer siz** (doğru ilimlere) **yakînen inanan kimseler olduy sanız** (, Allâh-u Te`âlâ'- nın göklerin ve yerin Rabbi oldu ğunu bilmiş olmanız gerekir. Zira bu, yakînî ilimlerin ve gerçekçi bilgilerin en açıklarındandır)**!**

﴿8﴾ **O'ndan başka** (ibadete lâyık) **hiçbir ilâh yoktur! O diriltir ve öldürür. Sizin de Rabbinizdir, evvelki babalarınızın da Rabbidir!**

﴿9﴾ **Doğrusu onlar** (gerçek bilgilerle alâkası olmayan insanlar oldukları için, konuştukları inkâr sözlerini de ciddiyetle ve inanarak söylemiyorlar, bilakis kendileri) **büyük bir şüphe içerisinde oynamaktadırlar.**

﴿10﴾ (Habîbim! Madem bu kâfirler den çektiklerin artık senin gibi bir rahmet peygamberini bile aleyhlerine beddua edecek raddeye getirdi,) **öyleyse** (onların helâkini görebilmen için) **göğün pek açık bir duman getireceği günü gözle!**

Burada zikredilen "Duman", bazılarınca, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bedduası sebebiyle Kureyş müşriklerine isabet eden kıtlık nedeniyle gözleri zayıflayarak yerle gök arasında gördükleri dumandır. Diğer bir kesime göre ise;

kıyâmet alâmetlerinden sayılan, doğuyla batı arasını kaplayacak ve kırk gün kalacak, kâfirlerin kulaklarını çatlatacak, müminlereyse nezle gibi gelecek bir dumandır. Gerçi ikisinin de kastedilebileceğini; birinin geçmiş, diğerininse beklenmekte olduğunu açıklayanlar da olmuştur.

﴾11﴿ (Bu duman) **o** (müşrik) **insanları/tüm insanları/ kaplayacaktır.** (O zaman diyeceklerdir ki:) **"İşte bu, çok acı verici pek büyük bir azaptır!**

﴾12﴿ **Ey Rabbimiz! Bu azâbı bizden aç! Şüphesiz** (o zaman) **biz inanıcılarız!"**

﴾13﴿ (Böyle diyecekler ama) **onlar için öğüt almak nerede?! Oysa** (mûcizeleri) **pek açık** (olan senin gibi) **yüce bir rasûl muhakkak onlara gelmişti.**

﴾14﴿ **Sonra ondan yüz çevirmişlerdi de** (kimi)**: "Öğretilmiş** (biri", kimi de: ")**bir delidir!" demişlerdi.**

﴾15﴿ (O zaman Rableri onlara şöyle cevap verdi:) **"Mu hakkak ki Biz azâbı** (sizden) **birazcık açıcılarız,** (ama o vakit) **kesinlikle siz** (küfre) **dönücülersiniz!"**

﴾16﴿ (Habîbim! Artık sen) **o en büyük yakalayışla** (kâfirleri) **güçlü bir şekilde yakalayacağımız** (Be dir günüyle kıyâmet) **günü**(nü bekle)**! Muhakkak ki Biz** (önünde sonunda mutlaka onlardan) **intikam alı cılarız!**

﴾17﴿ **Andolsun ki; elbette Biz onlardan önce de** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ı göndererek) Fira vun'- un kavmini kesinlikle imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **etmiş tik ve onlara çok şe refli bir rasûl gelmişti.**

﴾18﴿ (O onlara) **şöyle** (demişti) **ki: "Allâh'ın kulları** (olan İsrâîloğulları)**nı bana doğru salıverin** (de, birlik te kutsal topraklara gidelim, artık onlara azap etmeyin)**! Şüphesiz ben sizin için çok güvenilir bir elçiyim!**

﴾19﴿ **Bir de** (vahyini ve peygamberini hafife alarak) **Allâh'a karşı kibirlenmeyin! Zira şüphesiz ki ben size** (inkâr edilemeyecek derecede) **pek açık olan güç lü bir delil getirmekteyim!**
﴾20﴿ **Muhakkak ki ben, beni taşla öldürmenizden/sövüp döverek bana eziyet etmenizden/ benim de Rabbim, sizin de Rabbinize sığındım!**
﴾21﴿ **Eğer bana iman etmeyecekse niz, bari** (ne lehime ne de aleyhime olmayın da,) **benden ayrılın** (ve bana bir fenalık dokundurmayın, zira sizi kur tu luşa çağıran kişinin karşılığı bu olmamalıdır)**!"**
﴾22﴿ **Böylece** (kavmi inkârda ısrar edince) **o: "Şüphesiz ki işte bunlar suçlular olan bir toplum dur** (öyleyse sen onlara hak ettikleri cezayı acele yolla)**!" diye Rabbine duada bulundu.**
﴾23﴿ (Biz de ona şöyle vahyettik:) **"Artık sen gecenin bir parçasında** (İsrâîloğulların dan ve Kıptîlerden sana iman etmiş olan) **kullarımı götür, şüphesiz ki siz** (Firavun ve orduları tarafın dan) **sıkıca takip edilecek kimselersiniz.**
﴾24﴿ (Mûcize eseri sana yol olarak açılacak) **o denizi** (sahile çıkışının ardından hemen kapatmaya çalışma da, öylece) **sakin bırak! Zira şüphesiz ki onlar** (denizi açık bularak içine daldıklarında) **suyla boğulmuş olan bir ordudur!"**
﴾25﴿ **Onlar** (Mısır'dan çıktıklarında arka larına) **nice bostanlar ve gözeler bıraktılar!**
﴾26﴿ **Daha nice ekinler ve pek değerli makamlar**(ve meskenler)**!**
﴾27﴿ **Ve içerilerinde zevklenmekte/eğlenmekte/bulunmuş oldukları nice nimetlenmeler**(i bırakıp gittiler)**!**

﴾28﴿ **İşte** (durum) **aynen böylece** (gerçekleşmiş) **dir. Üstelik Biz bunlara** (ırk olarak da, din olarak da kendilerinden tamamen farklı olan İsrâîloğulları gibi) **başka başka toplumları mirasçı kıldık.**

﴾29﴿ **Artık** (dostlarımızın ardından yer gök ağladığı gibi,) **onlara gök de yer de ağlamamıştır** (, bilakis tüm mahlûkat sevinmiştir)**.** (Helâk vakitleri geldiğinde) **onlar** (ileri bir zamana kadar) **mühlet verilen kimseler de olmamışlardır.**

﴾30﴿ **Andolsun ki; elbette Biz İsrâî loğullarını muhakkak kurtarmıştık o alçaltıcı azaptan...**

﴾31﴿ **Firavun** (gibi bir zorba tarafın)**dan** (uğradıkları işkenceden)**! Şüphesiz ki o, üstünlük taslayan** (kötülükte) **ve** (bozgunculukta) **haddi aşanlardan biriydi.**

﴾32﴿ **Andolsun ki; muhakkak Biz onları** (aynı dönemde yaşadıkları) **o âlemlere karşı elbette** (rastgele tercih etmedik, bilakis onların adâlet, ihsan, ilim ve iman gibi üstün vasıflara sahip olmaları münasebetiyle, bu tercihi hak ettiklerine dâir) **üstün bir ilim üzere** (bile bile) **seçtik.**

﴾33﴿ **Bir de onlara,** (denizin yarılma sı ve bulutun gölge yapması gibi) **kendisinde apaçık bir nime t/pek açık bir imtihan/ bulunan âyetler verdik.**

﴾34﴿ **Şüphesiz ki işte o** (kâ fir ola)**nlar elbette demek tedirler ki:**

﴾35﴿ **“O** (dünya hayatımızın sonu)**, evvelki ölümümüz den başkası değildir. Biz** (onun ardından) **diriltilecek kimseler de asla değiliz.**

﴾36﴿ **Öyleyse** (evvelce ölmüş) **babalarımızı getirin. Eğer** (da vanızda) **doğru kim seler olduysanız** (Kusayy ibni Kilâb gibi büyük atamızı diriltin de, hem peygamberlik konusunu, hem de dirilme mevzuunu onunla istişâre edelim)**!”**

﴾37﴿ (Güç ve kuvvet bakımından) **onlar mı daha iyi dir, yoksa** (o salih bir zât olan) **Tübba'in** (inkârcı) **kavmi ve onlardan önceki o** (kâfir) **kimseler mi? Biz onları bile helâk etmiştik. Çünkü muhakkak onlar** (Bize karşı suç işlemiş) **mücrim kimseler olmuştular.**

Yemen krallarından olan Tübba' (Radıyallâhu anh), büyük ordularla dünyaya hükmetmiş, Semerkand şehrini bina etmiş, dönüşünü Medîne yolundan yapmış, böylece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den yediyüz sene evvel ona imanını ifade eden ve şefaat dileyen bir mektup bırakmış mümin ve mübarek bir zattı. Bu mektup Ebû Eyyûb el-Ensârî (Radıyallâhu anh) eliyle Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e teslim edildi. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾38﴿ **Biz göklerle yeri ve ikisi arasındakileri, oynayan kimseler olarak** (boş yere) **yaratmadık!**

﴾39﴿ **Biz onları ancak** (, kullara imtihan yurdu olmaları gibi) **hak**(lı bir neden ve yüce bir hikmet) **ile yarat tık. Lâkin onların pek çoğu** (bu gerçeği) **bilmezler.**

﴾40﴿ **Şüphesiz ki** (hakla bâtılın ve haklıyla haksızın birbirinden ayrılacağı ve insanın akrabasından ve en sevdiklerinden bile uzaklaştırılacağı) **o ayırma günü, topluca onlara söz verilen vakittir.**

﴾41﴿ **Hiçbir dostun hiçbir dosttan** (uğradığı zararlar adına) **en ufak bir şeyi dahi savuşturamayacağı/ hiçbir dostun hiçbir dost**(un)**a en ufak bir şeyle bile yarar sağlayamayacağı/ ve onların yardım olun mayacakları** (o kıyâmet) **günü**(nü kastetmekteyim)**!**

﴾42﴿ **Ancak Allâh'ın esirgemiş bulundukları müstesnâ!** (Çünkü onlar Allâh için sevdikleri dostlarından yardım göreceklerdir.) **Şüphesiz ki O;** (düşmanlarına azap etme

gücüne sahip olan) **Azîz de,** (dostlarına karşı sonsuz merha met sahibi olan) **Rahîm de ancak O'dur.**

﴾43﴿ **Muhakkak ki o** (cehennemin dibinde yetişen) **zakkum ağacı;**

﴾44﴿ (Şirk ve inkâr gibi en büyük günahı işlemiş olan) **çok günahkâr kimsenin yiyeceğidir.**

﴾45﴿ **Zeytinyağı tortusu gibi/katran tortusu gibi/ eritilmiş maden gibi/irin gibi/dir. O** (cehennem ehlinin) **karınlar**(ı) **içerisinde** (fokur fokur) **kaynayacaktır.**

﴾46﴿ **Çok sıcak suyun kaynaması gibi!**

﴾47﴿ (Her bir kâfir hakkında zeba nîlere şöyle buyrulacaktır:) **"Onu yakalayın da o şiddetle tutuşmuş ateşin ortasına yaka paça onu zorla sürükleyin!**

﴾48﴿ **Sonra başının üstüne o çok kaynarsu azâbından dökün!**

﴾49﴿ (Bir de onu rezil etmek için kendisine:) **'Tat** (bakalım bu azâbı)**! Şüphesiz ki sen, o çok ulu ve pek şerefli adam ancak sendin!**

﴾50﴿ **Muhakkak ki işte bu** (azap)**, kendisi hakkın da şüphe etmekte bulunmuş olduğunuz şeydi** (, şimdi söyleyin bakalım, doğrumuymuş?)**!'** (diye onlara bağırın!)**"**

Rivayete göre; bir defasında mel'ûn Ebû Cehil Kureyş'e hitâben: "Ey millet! Bana ismimi söyleyin!" dedi. Onlar: "Ömer, Cellâs ve Ebu'l-Hıkem" gibi üç isim sayınca: "Doğru bilemediniz! Ben size söyleyeyim mi? Benim esas adım Azîz ve Kerîm'dir! Zira Mekke'nin iki dağı arasında benden daha güçlü ve soylu biri yoktur!" dedi. İşte bunun üzerine bu âyet-i celîleler nâzil oldu. (Âlûsî)

﴾51﴿ (Cehennemliklerin bu feci âkı be tine nazaran) **o takvâ sahipleri ise, şüphesiz** (, istenmedik her şeyden emin

olacakları) **pek güvenilir bir makamdadırlar.**

﴾52﴿ **Cennetler içerisinde ve pınar lar**(ın başların) **dadırlar!**

﴾53﴿ (Birbirleriyle ünsiyet etsinler diye meclislerinde) **karşı karşıya** (oturmuş) **oldukları halde, ince ipekten ve kalın ipekten** (yapılma pek değerli elbiseler) **giyinirler.**

﴾54﴿ **İşte** (cennetin durumu sizin tam olarak anlayabileceğiniz mesabede olmadığından, tasavvur edebile cekleriniz ancak) **bunun gibidir! Üstelik Biz onları iri gözlü ve beyaz tenli eşlerle evlendirdik.**

﴾55﴿ **Onlar orada** (her türlü zarar ve ziyandan) **emin kimseler olarak** (diledikleri her zaman ve mekânda canlarının çektiği) **her meyveyi isteyebileceklerdir.**

﴾56﴿ **Orada onlar** (dünyada tatmış oldukları) **evvel ki ölüm dışında** (bir daha ebediyyen) **ölüm** (diye bir şey) **tatmayacaklardır. O onları o şiddetle tutuşmuş ateşin azâbından da korumuştur.**

﴾57﴿ (Onlar bütün bu nimetlere, kendileri hak ederek değil,) **Senin Rabbinden büyük bir lütuf** (eseri) **olarak** (nâil kılınmışlardır)**! İşte ancak bu, pek büyük bir kurtuluşun ta kendisidir.**

﴾58﴿ **İşte Biz onu senin dilin** (olan düzgün bir Arapşivesi) **ile** (indirerek) **çok kolay ettik. Tâ ki onlar iyice düşünsünler** (de, gereğiyle amel edebilsinler)**!**

﴾59﴿ (Mademki hâlâ bu büyük fırsatı değerlendirmemekte ısrar ediyorlar,) **artık sen** (yakında onların başına çökecek belaları) **gözle**(meye başla)**! Şüphesiz ki onlar da** (sen ölesin de, İslâm’dan kurtulsunlar diye boşuna) **bekleyicidirler.**

KIRKBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Câsiye
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 37 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Hâ! Mîm!**

﴿2﴾ **O kitabın indirilişi, O Azîz ve Hakîm olan** (; inkârcılardan intikam alma gücüne sahip olan ve bütün hükümleri hikmetli ve isabetli bulunan) **Allâh tarafındandır.**

﴿3﴾ **Şüphesiz ki; inananlar**(ın imanını güçlendirmek) **için göklerde** (bulunan güneş, ay, yıldızlar ve bulutlarda) **ve yerde**(ki dağlar, denizler ve ağaçlar gibi yaratıklarda) **elbette çok büyük nice âyetler vardır.**

﴿4﴾ **Ayrıca sizi yaratmasında ve** (dünyaya) **yaymış bulunduğu hareketli canlılarda,** (gerçeklere, olduğu gibi) **yakînen inanmakta bulunan bir toplum için nice büyük âyetler bulunmaktadır.**

﴿5﴾ **Geceyle gündüzün birbiri peşine gelişinde/gece ile gündüzün** (renklerinin karanlık ve aydınlık ola rak farklılık arz etmesinde, sürelerinin de mevsimlere göre bazen artıp bazen eksilerek) **ihtilaf edişinde/; bir de Allâh'ın, ölümünün ardından yeri kendisiyle diriltmiş olduğu rızkı**(n yegâne sebebi olan yağmuru) **gökten indirmesinde ve rüzgârların** (yön den yöne, şekilden şekle) **çevrilmesinde,** (iyice düşünerek ger çekleri) **anlayabilen bir kavim için çok büyük nice âyetler vardır** (ki, onların her biri Allâh-u Te`âlâ'nın her şeye Kâdir olduğunu açıkça ortaya koymaktadır)**.**

﴿6﴾ (Habîbim!) **İşte bunlar Allâh'ın âyetleridir ki, Biz onları sana** (, ne Ehl-i Kitab'ın, ne de tarihçilerin şüphe edemeyeceği

şekilde gerçeğe uygun olan bir) **hak ile iç içe olarak art arda okumaktayız. Artık Allâh'tan ve âyetlerinden sonra hangi kelâma inanacaklar?**

﴾7﴿ **Büyük bir helâk vardır, o** (Ebû Cehil ve Nadr ibni Hâris gibi) **her çok yalancı ve pek günahkâr kimse için ki;**

﴾8﴿ **Allâh'ın âyetlerini, karşısında art arda okunurken duymaktadır da, sonra onları hiç duymamış gibi, son derece kibirli bir halde** (kâfirliğinde) **ısrarcı olmaktadır. Artık sen onu çok acı verici büyük bir azapla müjdele!**

﴾9﴿ **O kişi Bizim âyetlerimizden bir şey bildiği zaman** (, sadece onunla dalga geçmekle yetinmeyip,) **onları**(n tümünü) **bir eğlence** (malzemesi) **edinir. İşte onlar, alçaltıcı büyük bir azap sadece onlar içindir.**

﴾10﴿ **Önlerinden doğru cehennem** (onları beklemektedir)**! Ne kazanmış oldukları** (mal ve evlât gibi) **şeyler, ne de Allâh'ı bırakıp birta kım dostlar edin miş oldukları** (putlar ve benzeri) **şeyler** (Allâh'ın azâ bından) **en ufak bir şeyi da hi onlardan savuştura mayacaktır. Üstelik onlar için** (mâhiyeti tam manasıyla idrak edileme yecek kadar) **pek büyük bir azap vardır.**

﴾11﴿ **İşte bu** (Kur'ân)**, hidâ yetin ta kendisidir! Ama o kimseler ki Rablerinin âyetlerini inkâr etmişlerdir, çok acı verici en şiddetli ve pek büyük bir azap sadece onlar içindir.**

﴾12﴿ **Ancak Allâh'tır O Zât ki, denizi** (, tahta ve demir gibi şeylerin kendisinde rahatça yüzebileceği şe kilde düz bir yüzeye sahip kılarak) **sizin** (yararınız) **için emre âmâde kılmıştır. Tâ ki O'nun emri** (ira desi ve rüzgâra buyruğu) **ile gemiler onda akıp git sin, böylece siz** (deniz ticâretiyle) **O'nun fazlından** (rızkınızı) **arayasınız ve bir de siz** (Allâh-u Te`âlâ'nın bunca nimetine) **şükredesiniz!**

﴿13﴾ **O** (Rabbiniz)**, göklerde olanları da, yer-**(yüzün)**de bulunanları da Kendi tarafından** (bir rah met eseri olarak) **topluca sizin** (görünen ve görün meyen birtakım menfaatleriniz) **için emre âmâde kılmıştır. İşte** (Allâh-u Te`âlâ'nın muhteşem sanatları hak kında) **iyice düşünmekte olan bir toplum için, gerçekten de bun**(lar)**da elbette çok sayıda pek büyük âyetler vardır.**

﴿14﴾ (Habîbim!) **O iman etmiş olan kimselere de ki: "Allah'ın** (, kendilerinden evvel geçmiş olan din düşmanlarına yaptığı azaplara sahne olan) **günlerini**(n bir benzerinin başlarına geleceğinden korkmayan ve böyle bir şeyi) **ummayan o kimseleri**(n sözlü ve fiili ufak tefek eziyetlerini) **bağışlasınlar** (ve affedip görmezden gelsinler)**! Tâ ki O** (Allâh-u Te`âlâ)**, kazanmakta bulunmuş oldukları** (sabır, göz yumma, öfkeyi yutma ve istenmedik şeylere katlanma gibi güzel) **şeyler sebebiyle o değerli toplumu mükâfatlandırsın!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan nakledildiğine göre; bu âyet-i kerîme Hazret-i Ömer (Radıyallâhu anh) hakkında inmiştir. Şöyle ki; Hicret`ten önce bir müşrik kendisine hakaret edince, o hemen onu yakalamak istemiş, bunun üzerine bu âyet-i kerîme inerek, eziyet verici ufak tefek şeylerin bir kısmını görmezden gelmeleri gerektiğine dikkat çekmiştir. Buna göre âyet-i celîlede bir nesh söz konusu değildir. Ama "Mekke dönemindeki güçsüzlükten dolayı bir müddet için kâfirlere karşılık vermeme" anlamında değerlendirenlere göre, cihat âyetiyle hükümsüz kalmıştır. (Âlûsî)

﴿15﴾ **Her kim** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih bir amel işlerse, kendi nefsi içindir. Kim de kötü iş yaparsa, kendi aleyhinedir.** (Kim senin yaptığı başkasına sorulacak değildir.)

Sonra siz ancak Rabbinize döndürüleceksiniz. (O da size amellerinizin karşılığını verecektir.)**”**

﴾16﴿ **Andolsun ki; elbette Biz o** (Tevrât) **kitabı**(nı)**,** (insanlar arasında karar verme yetkisi ve fıkıh bilgisi anlamına gelen) **hükmü ve peygamberliği İsrâîloğul larına verdik,** (nitekim peygamberlerin çoğunu on lardan gönderdik,) **kendilerini pek lezzetli ve helâl şeylerden rızıklandırdık, bir de onları o** (kendi asırlarında bulunan) **âlemler üzerine çok üstün kıldık.**

﴾17﴿ **Biz onlara o** (din) **iş**(i) **hakkında** (ve âhir zaman peygamberinin alâmetleri hususunda) **pek açık deliller de verdik, fakat onlar ilim kendilerine gel dikten sonra** (hak ve hakikati bilmedikleri için değil,) **ancak aralarındaki kıskançlıktan dolayı ayrılığa düştüler.** (Habîbim!) **Şüphesiz ki senin Rabbin, hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş oldukları şeyler**(den han gisinin doğru, hangisinin yanlış olduğu) **hususunda kıyâmet günü onların arasında hüküm ver**(mek üzere, haklıyı sevaba mazhar edip, haksıza azap ed)**e cektir.**

﴾18﴿ **Sonra Biz seni o** (din) **iş**(i) **hakkında büyük bir şerî`at** (ve İlâhî bir yol) **üzere yerleştirdik. Artık sen ona iyice uy! Ama o** (sana: “Babalarının dinine dön!” diyen Kureyş müşriklerinin ve Yahudi kabîlelerine mensup câ hil) **kimselerin kötü arzularına** (ve yan lış görüşle rine) **hiç mi hiç uyma ki, onlar** (hakikat adına hiçbir şey) **bilmemektedirler!**

﴾19﴿ **Çünkü** (onlara uyman durumunda Ben seni azaba çarptırdığım zaman,) **şüphesiz ki onlar Allâh’tan** (gelecek) **hiçbir şeyi senden asla savuşturamazlar. Üstelik o zalimler; gerçekten de onların bir kıs mı diğer bir kısmın dostlarıdır.** (Dolayısıyla onlarla dostluk eden ve kötü arzula rına uyanlar ancak onlar gibi zâ lim lerdir.) **Allâh ise o takvâ sahibi kulların Velîsi’dir** (; yar ve yardımcısıdır. O halde sen sadece Allâh- u

Te`âlâ'yı dost edinmeye ve O'nun gayrinden tamamen yüz çe virmeye devam et)**!**

﴾20﴿ **İşte bu** (Kur'ân)**, insan lar**(ın hak ve hakikati anlaması) **için** (kalp gözlerinin görmesini sağlayan) **birtakım basîretlerdir. Yakînen inanmakta olan bir toplum için de büyük bir hidâyettir ve yüce bir rahmettir.**

﴾21﴿ **Yoksa o** (şirk gibi) **kötü şeyle ri kazanmış bulunan kimseler san dı**(lar) **mı ki Biz onları,** (ina nıl ması ge reken meselelere hiç şüphesiz bir itikatla) **iman etmiş olan ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih amel ler işlemiş bulunan o kimseler gibi** (kılacağız da,) **yaşamlarını ve ölümlerini eşit yapacağız? Karar vermekte oldukları bu şey pek kötü olmuştur.**

﴾22﴿ **Allâh gökleri ve yeri** (, kullara imtihan yurdu olmaları gibi) **hak**(lı bir neden ve yüce bir hik met) **ile yaratmıştır. Neticede her nefis ka zan mış olduğu şey sebebiyle cezalandırıla caktır ve onlar** (, sevap ları eksiltilerek ya da gü nahları artırılarak) **zulme uğ ratılma ya caklar dır!**

﴾23﴿ **Gördün mü** (, söyle bana) **o kimseyi ki; o,** (hidâ yete uymayı bırakmış da) **kötü arzusunu ilâhı edin miştir, Allâh da onu**(n kendisine verilen irâde ve kud reti kötü yolda kullandığını bildiği için,) **büyük** (ve isabetli) **bir ilim üzere saptırmıştır, kulağına ve kalbine mühür vur**(arak vaazlardan etkilenmeye cek ve âyetler hakkında düşünemeyecek bir hâle koy) **muştur, gözü üzerine de** (iyi görmesine ve ibret al masına engel olacak) **büyük bir örtü yerleştirmiştir?! Artık Allâh**(ın saptırmasın)**dan sonra onu kim hidâyete erdirecektir? Hâlâ iyice düşünmeyecek misiniz?**

﴾24﴿ **O** (müşrik ola)**nlar: "Bu** (hayat denen şey, var sa yoksa)**, ancak** (bize) **en yakın** (olan dünyadaki) **ha yatımızdır;**

(kimimiz) **ölürüz,** (kimimiz de) **yaşarız! Bizi ancak uzun zaman**(ın üzerimizden geçmesi) **helâk etmektedir!" dediler. İşte onların bu hususta** (akla ya da nakle dayalı) **hiçbir bilgisi bulunmamaktadır. Onlar an cak zanda** (ve körü körüne taklitte) **bulunmakta dırlar.**

﴾25﴿ (Dirilmenin hak olduğunu beyan eden) **âyetle rimiz onlara açık seçik bir halde peş peşe okun duğu zaman, onların delili: "**(Evvelce ölmüş) **babalarımızı getirin. Eğer** (bi zim ölümümüzün ardından diriltileceğimiz hususun da) **doğru** (söyleyen) **kimseler olduysanız** (, bunu is pat edin)**!" demelerinden başka bir şey olmamıştır.**

﴾26﴿ (Habîbim!) **De ki: "Allâh** (ilk başta yoktan var ederek) **size hayat vermektedir, sonra** (ecelleriniz geldiğinde) **sizi öldürecektir, daha sonra da kendi sinde hiçbir şüphe bulunmayan kıyâmet gününde sizi toplayacaktır. Lâkin insanların pek çoğu** (bu gerçekleri) **bilmezler."**

﴾27﴿ **Göklerin de yerin de mülkü** (ve saltanatı) **ancak Allâh'a mahsustur. O** (kıyâmet kopma) **ân**(ı) **mey dana geleceği gün, işte o gün** (hakkı) **iptale çalışan lar**(ın) **hüsrâna uğra** (dıkları açıkça orta)**ya** (çıka) **caktır.**

﴾28﴿ (Habîbim! Mahşerde toplanmış) **her bir ümmeti diz üstü çökmüş bir halde** (korku ve telaş içe risinde, peygamberleri bile: "Bugün nefsimizden baş kasını istemiyoruz." derken) **göreceksin! Her bir ümmet** (amellerinin yazılı bulunduğu) **kita bına çağrı**(larak hesaba tâbi tutu)**lacaktır.** (İş te o za man mükelleflere:) **"Bugün siz, yapmakta bulunmuş olduğunuz şeylerle cezalandırılacaksınız...**

﴾29﴿ **İşte bu Bizim** (yazıcı meleklere emrederek sizin tüm yaptıklarınızı kendisinde kaydettirdiğimiz) **kitabımızdır ki, size karşı** (fazlasız ve eksiksiz bir şekilde, sadece gerçekleri

yazarak) **hak ile konuş maktadır. Zira muhakkak Biz** (sizi başıboş bırakmış değil dik, bilakis güzel-çirkin, küçük-büyük, dün yada) **yap mak ta bulunmuş olduğunuz şeyleri dâima** (meleklere) **yazdırmaktaydık/**(kıyâ met e kadar olup bite cek her şey kendisin de kayıtlı olan ana kitap mesâbesindeki Levh-i Mah - fûz'dan aldırıp, kendi amel defter lerinize) **naklettirmekteydik/."**

﴾30﴿ **Artık o kimseler ki iman** (şartlarına şüphesiz bir şekilde itikat) **etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemişlerdir; işte Rableri onları rahmeti**(nin mahalli olan cennet) **içerisine girdirecektir. İşte ancak bu, pek açık bir kur tuluşun ta kendisidir!**

﴾31﴿ **Ama o kimseler ki inkâr etmişlerdir** (, onlar da şöyle azarlanacaktır)**: "Benim âyetlerim art arda üze rinize okunmakta değil miy di de, siz** (onlara inanmaktan) **iyice büyük lenmiştiniz ve suç işleyenler toplumu olmuştunuz!**

﴾32﴿ (Peygamberler ve vâizler tarafından size:) **'Şüphesiz Allâh'ın** (tüm) **vaad**(leri ve sözler)**i haktır** (ve gerçektir)**, o** (kıyâmet) **ân**(ının meydana gelmesi) **ise, onda hiçbir şüphe yoktur!' denildiği zaman, siz** (aşırı azgınlığınızdan dolayı)**: 'O** (kıyâmet) **ânın**(ın) **nasıl bir şey olduğunu, biz bilmiyoruz! Biz ancak** (sezgi ve tah min gibi) **bir düşünce ile zanda bulun maktayız, ama biz** (böyle bir şeyin mümkün o lacağı na dâir) **asla yakînî bir bilgiye sahip kim seler değiliz!' demiştiniz."**

﴾33﴿ **Yapmış oldukları kötü amel ler**(in acı azapları) **böylece onlara belirmiştir ve kendisiyle alay etmekte bulunmuş oldukları** (cezalar ve azaplarla ilgili) **şeyler onları kuşatmıştır.**

﴾34﴿ (Kıyâmet günü kâfirlere) **buyruldu ki: "Siz** (dünyada) **işte bu gününüze kavuş ma -** (nız için hazırlamanız lâzım gelen iman ve tak - vâ)**yı unuttuğu nuz gibi, bugün de Biz sizi**

unutu(lanlar gibi, yalvarış larına önem verilmeyen kimseler hâlinde azap içerisin de bıraki)**yoruz.** (Bundan sonra) **barınağınız ancak o** (cehennem) **ateş**(i)**dir, sizin için yardımcılardan hiçbir kimse de yoktur!**

﴾35﴿ **İşte bu şu sebepledir ki, gerçekten siz Allâh'ın âyetlerini** (dikkatle dinleyecek yerde, onları) **bir alay** (malzemesi) **edinmiştiniz ve o en alçak** (dün ya) **hayat**(ı) **sizi aldatmıştı** (da,ondan başka bir ha yat yok sanmıştınız)**." Artık bugün onlar oradan çıkarılmayacaklardır,** (dünyada olduğu gibi onlara: "Tevbe edin de Rabbini zin rızasını kazanın." denilerek) **onlardan** (Allâh-u Te`âlâ'yı) **râzı etme diye bir şey de istenmeyecektir/ ve kendilerinin memnuniyeti de arzulanma**(dığın dan, iyi bir muâmeleyle karşılanma)**yacak**(lar)**dır/.**

﴾36﴿ **Artık bütün** (nimetlerin sadece Allâh-u Te`âlâ tarafından akıtılmakta olduğu gün gibi ortaya çıktığı na göre, tüm övgüler ve) **hamdler, göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve tüm âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsustur.**

﴾37﴿ **Göklerde ve yerde** (eserleri âşikâr olduğu üzere, mülk ve saltanat, hiçbir şeye boyun eğmeyen bir yü celik ve) **büyüklük ancak O'na aittir.** (Hiç yenilmeye cek yegâne güç sahibi olan) **Azîz de,** (kaza ve kaderleri nin tümünde hikmet ve isabetli olan) **Hakîm de ancak O'dur!**

KIRKALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Ahkâf
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 10, 15-18 ve 35. âyet-i kerîmeler Medîne'de nâzil olmuştur. 35 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Hâ! Mîm!**

﴾2﴿ **O kitabın indirilişi, O Azîz ve Hakîm olan** (; yaratmak istediği şeyi îcada muktedir olan ve bütün hü kümleri hikmetli ve isabetli bulunan) **Allâh tarafın dandır.**

﴾3﴿ **Biz göklerle yeri ve ikisi arasındakileri** (, boşu boşuna değil,) **ancak** (mükelleflere imtihan yurdu ol ma vasfı gibi yaratılmalarını uygun kılan) **hak**(lı bir neden) **ile ve** (son bulmaları için takdir edilip) **adı konmuş bir ecelle yarattık! O kâfir olmuş kimseler ise,** (bunca âlemle rin ne hikmetle yaratıldığını hiç düşünmeyici ve) **korkutul muş oldukları şeylerden yüz çeviricilerdir.**

﴾4﴿ (Habîbim! O müşriklere) **de ki: "Gördünüz mü** (, söyle yin bana)**; Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduğu nuz o** (âciz) **şeyleri? Göste rin ba na ki; onlar yerden hangi bir şeyi ya ratmış lar, yoksa onlar için gökle r**(in yaratılışın da ve yönetimin)**de bir ortaklık mı var? İşte bu** (tevhîdi açıklayan ve şirki iptal eden Kur'â)**n dan önce** (, dininizin doğruluğunu gösteren İlâhî) **bir kitap** (varsa,) **ya da** (putla rın ibadeti hak ettiğine dâir evvelkilerin bilgilerinden) **en ufak bir ilim kalıntısı** (mevcutsa, onları) **bana getirin** (de göreyim)**! Eğer** (davanızda) **doğru kimseler olduysanız** (, bu konuda bana bir delil getirmeniz gerekir)**!**

﴾5﴿ **O kimseden daha sapık kim olabilir ki, Allâh'ı bırakıp da, kıyâmet gününe kadar kendisin**(in hiç bir isteğin)**e hiçbir cevap veremeyecek olan** (putlar gibi âciz) **kimselere ibadet etmektedir. Üstelik bu** (tapınıla)**nlar o** (tapa)**nların duasından bile habersizdirler!**

Tasavvuf ve tevessül karşıtı bazı kimselerin bu ve benzeri âyetleri, mürşitlerine râbıta yapan veya Allâh-u Te`âlâ nezdinde yüksek mertebe sahibi olduğuna dâir hüsn-ü zanda bulunulan kişilerin kabirlerini ziyaret edip, onların yüzü suyu hürmetine Allâh-u Te`âlâ'dan bazı isteklerde bulunan kişiler aleyhine bir delilmiş gibi ortaya atmaları, ilgisiz bir şeyi konuya katmaktan başka bir şey değildir. Zira bu âyet-i kerîme Allâh'ı bırakıp da başkalarına tapanların, onlara yalvarışından bahsetmektedir. Tevessül ehli ise, Allâh-u Te`âlâ'ya ibadet ve duayı hiçbir suretle terk etmemekte, peygamberleri ve velîleri ise yine Allâh-u Te`â lâ'nın: "Sizi Bana ulaştıracak vesile arayın!" (Mâide Sûresi: 35) emri gereği, Allâh-u Te`âlâ'ya yaptıkları duanın kabulüne bir aracı edinmektedirler.

﴾6﴿ **Bir de** (kıyâmet koptuğunda) **in sanlar haşr olun duğu zaman, o** (ibadet oluna)**nlar** (Allâh-u Te`âlâ'nın kendilerine vereceği bir idrâk ve konuşma kabiliyeti neticesinde) **bunlara kuvvetli düşmanlar olacaklar ve onların** (kendilerine) **tapmasını**(n doğru bir şey olmadığını açıklayarak, bu şirki) **inkâr edenler ola caklardır.**

﴾7﴿ **Âyetlerimiz onlara açık seçik bir halde art arda okunduğu zaman, o kâfir olmuş kimseler, ken dilerine geldiği anda** (hiç düşünme ihtiyacı bile his setmeksizin) **o** (dinlemiş oldukları Kur'ân âyetleri gibi bir) **hak** (ve hakikat) **için: "İşte bu, apaçık bir büyüdür." dedi**(ler)**.**

﴾8﴿ **Yoksa onlar** (senin getirdiğin hak ve hakikatler için)**: "Onu o uydurdu!" mu diyorlar?** (Habîbim!) **De ki: "**(Farz-ı muhal) **ben onu uy dur duysam, artık siz benim için Allâh'tan** (ge lecek iftira cezasından) **hiçbir şey**(i engelle mey) **e güç yetiremez siniz. Sizin** (Allâh-u Te`âlâ' nın âyetlerini tenkit için, on ları kâh büyü, kâh uydurma diye adlandırarak) **kendi sine dalmakta olduğunuz şeyleri hakkıyla bilen an cak O'dur! Benimle sizin aranızda gerçek bir şâhit olarak O yeterli olmuştur!** (İçinizden tevbe edip iman edenleri çokça bağışlayan) **Ğafûr da,** (kullarına çok acı dığı için, bu gibi sözlerinden dolayı onları hemen helâk etmeyip tevbe fırsatı veren) **Rahîm de ancak O'dur!"**

﴾9﴿ (Habîbim! Senden inadına ilginç mûcizeler isteyen ve gaybla ilgili sorular soran o müşriklere) **de ki: "Ben peygamberler arasından** (çıkıp, onlara muhâlif görüşler ortaya atarak) **yeni bir şey çıkaran biri değilim!** (Bilakis ben onların getirmiş oldukları tevhîde davet yolunu aynen size getirmiş bulunmaktayım. Ben de onlar gibi ancak Allâh-u Te`âlâ'nın bana vermiş olduğu mucizeleri açıklayabilirim, yoksa sizin her istediğiniz mûcizeyi gösterme imkânına sahip değilim.) **Zaten** (Rabbim bildirmedikçe) **ne bana, ne de size ne yapılacağını bilemiyorum. Ben ancak bana vahyedilmekte olan şeye hakkıyla uyuyorum ve ben pek açık bir uyarıcıdan başkası değilim!"**

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in âhirette kendisine ne muâmele yapılacağını bildiği kesindir. Ama bu âyet indiği sırada henüz kendisinin ve ümmetinin dünyada nelerle karşılaşacağını tam tafsilatıyla bilmemekteydi. Kendisinin, diğer peygamberler gibi sürgüne mi gönderileceği yoksa şehit mi edileceği hakkında bir bilgiye sahip olmadığı gibi, inanan ümmetinin başına neler

geleceği, inkârcıların ise ne tür bir azâba çarptırılacağı hususunda da ayrıntılı bir bilgiye sahip değildi. Bu âyetin inişiyle müşrikler sevinerek: "Seninle bizim ne farkımız var? Demek senin de bize karşı bir meziyetin yok!" deyince, Fetih Sûresi`nin 2. ve 5. âyetlerinin inişiyle, kendisinin geçmiş ve geleceğinin bağışlandığını ve inanan erkeklerin ve kadınların âkıbetinin cennetle sonuçlanacağını öğrenmiş oldu. Sonra yine rüyasında hurmalık ve ağaçlık bir yer olan Medîne'ye hicrete zorlanacağı kendisine bildirildi. İsrâ Sûresi`nin 60. âyetiyle, kimse tarafından öldürülemeyeceğini; Fetih Sûresi`nin 28. âyetiyle de, dininin tüm dinlere gâlip geleceğini; Enfâl Sûresi`nin 33. âyetiyle ise, onun hürmetine inkârcılarada toptan bir azap yapılmayacağını öğrenmiş bulundu. Dolayısıyla bazılarının, bu âyetten yola çıkarak Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in şânına noksanlık getirmeyi hedefleyen konulara girmeleri asla yerinde değildir. Zira burada nefyedilen bilgi, vahye mazhar olmaksızın kendiliğinden bilebilmesidir. Yoksa bizim itikadımıza göre; bilinmesi üstünlük sayılacak tüm ilimler vefatından önce Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bildirilmiştir! (Âlûsî)

﴾10﴿ (Habîbim! O müşriklere) **de ki: "Gördünüz mü** (, söyleyin bana)**! Eğer o** (Kur'ân)**, Al lâh tarafından** (gön derilmiş bir kitap) **olduy sa, siz de onu in kâr ettiyse niz, üstelik İsrâî l oğul larından pek değer li bir şâhit** (olan Ab dullah ibni Selâm) **onun benzeri** (olan Tev rât'taki Kur'ân'a uygun manalara ve âhir za man peygamberinin gönderileceği)**ne** (dâ ir âyetlere) **şâhitlik etmiş ve bu sebeple** (Kur' ân'a) **iman etmiş de, siz** (imanı kendinize ye diremeyerek bundan) **büyüklenmişse niz** (, pe ki, şimdi siz zâlim ve sapık değil misiniz?)**! Şüp hesiz ki Allâh o zâlimler toplumunu** (doğru yola) **hidâyet etmez."**

﴾11﴿ **O kâfir olmuş kimseler, iman etmiş olan kişilere: “Eğer o** (Kur’ân ve iman) **hayırlı bir şey olsaydı, onlar ona bizden önce ulaşamazlardı!” dedi. Ona** (inanmaya) **hidâyet bulamadıkları zaman, bu sefer de muhakkak: “İşte bu eski bir uydurmadır!” diyecekler.**

﴾12﴿ **Hâlbuki ondan önce** (dînî konularda kendisine uyulacak) **tam bir önder ve** (kendisine inananlar için) **büyük bir rahmet olarak Mûsâ’nın kitabı vardı! İşte bu ise,** (şirk koşarak) **zulmetmiş olan o kim seleri korkutsun diye ve güzel amel işleyenlere bir müjde olsun için Arapça bir dille** (indirilmiş, kendin den önceki İlâhî kitapları) **doğrulayan büyük bir kitaptır!**

﴾13﴿ **Şüphesiz o kimseler ki: “Rabbimiz ancak Allah’tır!” demişlerdir, sonra da istikamet göster mişlerdir; artık onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve** (herkesin üzüleceği kıyâmet gününde) **ancak onlar mahzun olmayacaklardır!**

﴾14﴿ **İşte ancak onlar, içerisinde ebedî kalıcılar hâlinde o cennetin arkadaşlarıdır. Yapmak ta bulunmuş oldukları şeylere yeterli bir karşılık olarak!**

﴾15﴿ **Biz insana, ana-babasına tam bir iyilikte bulunmasını kuvvetlice emrettik! Annesi onu meşak katle** (dokuz ay karnında) **taşıdı ve onu zahmetle doğurdu. Onu taşıması ve** (sütten) **ayırması otuz aydır.** (Zi ra hamileliğin en az müddeti altı ay, emzirmenin en çok süresi ise iki senedir.) **Neticede o** (çocuk yaşayıp,) **en kuvvetli çağı** (olan otuz-otuzüç yaşları)**na ulaştığın da ve** (bunun sonunda) **kırk seneye vardığında: “Ey Rabbim! Bana ve anne-babama lütfetmiş bulunduğun o** (sayısız) **nimetine şükretmeme, bir de kendisinden râzı olacağın değerli pek çok sa lih amel işlememe beni düşkün kıl! Bir de benim için zürriyetim arasında ıslahta bulun** (, tâ

ki o iyi hal benden zürriyetime bulaşsın ve onlar arasında iyice yerleşsin)**! Şüphesiz ki ben**(, râzı olmayacağın şeylerden) **Sana tevbe ettim ve muhakkak ki ben** (, amellerini Sana tahsis eden) **Müslümanlardanım!" dedi.**

﴾16﴿ **İşte ancak onlardır o kimseler ki; Biz onlardan yapmış oldukları şeylerin** (mubahlar gibi, sevap ve kabul gerektirmeyenlerini değil de, ibadetler gibi) **en güzel olanlarını kabul ederiz ve cennet ashâbı içerisinde onların da kötü işlerin**(e ceza vermek)**den geçeriz.** (Peygamberler vasıtasıyla) **vaad olunmakta bulunmuş oldukları o dosdoğru söz**(ün bir gereği) **olarak!**

Bu âyet-i celîle Ebû Bekr-i Sıddîk (Radıyallâhu anh) *hakkında inmiştir. Şöyle ki o, kendisinden iki yaş büyük olan Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ile, on sekiz yaşından itibaren birlikte olmuş, ne yolculukta, ne de ikamette ondan hiç ayrılmamıştır. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *kırk yaşına ulaştığında peygamberlik şerefine nâil olunca, o an için otuz sekiz yaşında olan Ebû Bekr-i Sıddîk hemen ona iman etmiş, kendisi kırk yaşına varınca da âyet-i kerîmede geçen duayı yapmıştır. Bu duasının neticesi olarak, anne-babası İslâm'la şereflenmiştir ki, onun dışında bu şeref muhâcirlerden hiçbirine nasip olmamıştır. İstediği salih amele de muvaffak kılınmış, böylece Allâh uğrunda işkenceye maruz kalmış dokuz mümin köleyi satın alarak âzâd etmiştir ki, onlardan biri de Bilâl-i Habeşî'dir. Zürriyeti hakkındaki duası da kabul olarak, bütün çocukları ve torunları imanla şereflenmişlerdir. Buna göre babası Ebû Kuhâfe, Annesi Ümmü'l-Hayr, oğlu Abdurrahmân ve onun oğlu Muhammed* (Radıyallâhu anhüm)*, hem İslâm'la hem de sahâbîlikle şereflenmiştir ki, böyle bir saadet Ebû Bekr*

(Radıyallâhu anh) dışında sahâbenin hiçbirinde toplanmamıştır. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾17﴿ **Ama o kimse ki,** (kendisini imana çağırdıklarında) **ana-babasına: “Öf ikinize! Benden önce bunca asırlar** (halkı) **kesinlikle** (gelip) **geçmişken** (ve onlar dan hiçbiri dirilip kabrinden çıkmamışken)**, ikiniz beni** (ölümümün ardından diriltilip kabrimden) **çıkartıla cağımla mı teh dit ediyorsunuz?” demişti. O ikisi ise** (onun bu inkârından rahatsızlıklarını belirtmek üzere: “Sen den Allâh’a sığınırız!” diyerek) **Allâh’tan yar dım istiyorlardı** (, bir yandan da ona nasihatielden bırak mayarak diyorlardı) **ki:“**(Senin gibi davranan kişi helâki hak etmişolur, böy lece) **helâk sana** (da gelip çatacaktır)**!** (Öyleyse kendine yazık etmeyi bırak da, dirilmeye) **iman et! Şüphesiz ki Allâh’ın** (bütün kulları diriltip hesaba çekeceğine dair) **vaâdîhaktır!” Yine de o** (onlara inanmayarak)**: “İşte bu** (Allâh’ın sözü diye beni korkuttuğunuz şeyler)**, evvelkilerin yazıya döktüğü gerçek dışı şey lerden başkası değildir!” diyordu.**

﴾18﴿ **İşte ancak onlardır o kim seler ki, ken dilerinden önce** (gelip) **geçmiş bulunan birçok** (kâ fir ve âsî) **cin ve insan toplulukları içerisinde onlar üzerine de** (: “Andolsun; elbette cehennemi, cinler ve insanların kâfir ve âsîlerinden topluca dolduracağım!” şeklindeki) **o** (azap) **söz**(ü) **kesinlikle hak olmuştur. Çünkü gerçekten onlar** (ve bunlar, imanı tercih ede rek ebedîsaadet kazanacak yerde, inkâra meylederek, telâfisi mümkün olmayan bir zarar ve) **hüsrâna uğ ramış kimseler olmuşlardır.**

﴾19﴿ (Mükelleflerin) **yapmış oldukları** (iyi veya kö tü) **şeylerden dolayı her biri için** (cennette veya ce hennemde elde edecekleri) **birtakım dereceler** (ve derekeler) **vardır. Tâ ki**

O onlarayaptıklarını(n kar şılığını) **tastamam versin de böylece onlar** (sevapları eksiltilerek ya da azapları artırılarak) **zulme uğratıl masınlar!**

﴿20﴾ **O inkâr etmiş olan kimselerin o** (cehennem) **ateş**(in)**e arz olunacakları gün** (kendilerine denile cektir) **ki:"Siz bütün lezzetlerinizi o en alçak** (dünya) **ha yatınızda** (tamamen tüketip) **giderdiniz veonlarla iyice faydalandınız** (, artık sizin için burada zevk ala cağınız hiçbir şey kalmamıştır)**! İşte bugün siz, o yer**(yüzün)**de haksız yere ki birlenmekte bulunmuş olmanız nedeniyle, bir de** (Allâh'ın taatından çıkarak) **fâsıklıkta bulunmuş ol manız yüzünden alçaklık azâbıyla cezalandırıla caksınız!"**

﴿21﴾ (Habîbim!) **önünden ve ar dın dan uyarıcılar kesinlikle geç miş** (ve hepsi de aynı uyarıyı üm metlerine tebliğ etmiş)**ken, sen** (özel likle) **Âd** (halkın)**ın kardeşi** (olan Hûd (Aley - hisselâm)**`ın tarihçesi)ni** (Mekke müş riklerine) **anlat! Hani o,** (uzun ve eğri büğrü yük sekçe kum yığınlarının bulunduğu) **Ahkaf** (nâmındaki mekân)**da bulunan kavmini: "Allâh'tan başkasına kulluk et meyin! Şüphesiz ki ben pek büyük bir günün azabından size karşı endişe duymaktayım!" di ye**(rek, iman etmemeleri du rumunda baş larına gelecek dünya ve âhiret azapla rından) **uyarmıştı.**

﴿22﴾ **O**(nu inkar etmiş ola)**nlar: "Sen bize, bizi ilâh larımız**(a tapmak)**dan çeviresin diye mi geldin? Öy leyse** (Allâh'a ortak koşmamız nedeniyle) **bize** (peşin azap olarak geleceğini) **vaad etmiş bulunduğun şeyi hemen getir! Eğer doğru kimselerden olduysan** (, bunu yaparsın)**!" dediler.**

﴿23﴾ **O: "**(Ne zaman azâba uğra yacağınızın bilgisi dâhil) **ilmin tama mı ancak Allâh katındadır** (, onu çabuklaştırma ya da geciktirme hususunda benim hiç bir katkım olamaz)**. Bense**

size, kendisiyle gönderilmiş bu lundu ğum (vahiylerin emrettiği) **şeyleri ulaş tırmak tayım! Lâkin ben sizi öyle bir toplum o larak görüyorum ki câhillik yapmaktasınız!** (Bu nun neticesidir ki: 'Aza bımızı ça buklaştır!' diyerek peygamberlerin vazifelerinden olmayan şeyleri ben den istemektesiniz.)**" dedi.**

﴾24﴿ **Derken** (uzun süre kuraklık çektikten sonra) **onu, vadilerine yönelen bir bulut olarak gördüklerinde: "İşte bu, bize yağmur yağdırıcı bir buluttur!" dediler.** (O zaman Hûd (Aley hisselâm) **dedi ki:) "Doğrusu o** (rahmet bulutu san dığınız)**, sizin ken disini acele istemiş olduğunuz** (azaplarla dolu) **şey dir; öyle büyük bir rüzgârdır ki, içerisinde çok acı veren dehşetli bir azap vardır!"**

﴾25﴿ **O** (rüzgâr)**, Rabbinin emriyle her şeyi bir daha düzelemeyecek bir şekilde helâk edecektir. Böylece** (yedi gece sekiz gün aralıksız süren kasırga neticesinde) **on lar, meskenlerin**(in izlerin)**den başka bir şey görülmeyecek bir hale geldiler. İşte o suçlular toplumunu** (, bundan aşağısıyla değil, ancak böyle (feci bir azapla)**cezalandırırız.**

﴾26﴿ **Andolsun ki; elbette Biz o** (sizden önce helâke uğratılmış ola)**nları** (kuvvet ve im kân bakımından) **öyle şeyler içerisinde yer leştirmiştik ki, gerçek ten sizi onlar içerisinde mekân** (ve imkân) **sahibi kılmamıştık. Ayrıca** (uzuvlarını yaratıldıkları gaye ye uygun bir şekilde kullanarak ve türlü türlü nimet leri fark edip sahibini tanıyarak şükrünü eda etmele-ri için) **onlara kulaklar, gözler ve gönüller de ver miştik. Ama** (kulaklarını vahiy din lemek için, gözlerini cihan da resmedilen âyetleri gör mek için, gönüllerini de Al lâh-u Te`âlâ'yı tanıma uğrunda kullanmayarak) **Allâh'ın âyet lerini bile bile inkâr etmiş ol dukları zaman, ne kulakları, ne gözleri, ne de gönülleri on lardan en ufak bir şeyi dahi**

savuşturamamıştı./on lardan hangi şeyi defedebilmişti?/ Böylece (: “Nerede o azap?” diyerek) **ken disiyle alay et mekte bulunmuş oldukları o şey onları kuşatıvermişti.**
﴾27﴿ (Ey Mekke ehli!) **Andolsun ki; elbette Biz sizin etrafınızda bulunan o** (Semûd kavminin yaşadığı Hıcr bölgesinin ahâ lisini ve Sâlih (Aleyhisselâm)**`ın kav minin yaşadığı diğer) karyeleri**(n halkını) **muhak kak helâk ettik. Oysa Biz, onlar** (içine düş tükleri kâfirlik ve isyan batak lığından kur tulup, iman ve taate) **dönsünler diye âyetleri çeşitli şekillerde tekrarlamıştık.**
﴾28﴿ **Peki, Allâh’ı bırakıp da** (O’na) **yaklaşmak için** (kendilerini) **ilâhlar edin miş oldukları o şey ler** (, helâke uğradıkları zaman) **o** (tapa) **nlar**(ın)**a yar dım etseydi ya! Doğrusu** (sanki) **onlar bunlardan kayboldular** (da, onun için kendilerine yardımcı ola madılar)**. İşte bu** (şekilde ilâhlarının yar dı mı nı görmemeleri)**, ancak on la rın ya la nıdır ve** (Allâh’a karşı) **uydurmakta bulunmuş oldukları şey**(in bir neticesi)**dir.**
﴾29﴿ (Yâd) **et o zamanı ki; Biz, cinlerden bir topluluğu sana doğru yöneltmiştik ki, onlar** (senin okudu ğun) **Kur’ân**(ı) **dinlemekteydiler. İşte onlar o** (Kur’ân’dan okuduğu)**nun yanında bulundukları zaman** (, ilme karşı takındıkları edepten dolayı birbirlerine)**: “Susun** (da okunanı iyice duyabilelim)**!” dediler. O** (kıraat) **bitirildiğinde ise, uyarıcılar olarak toplumlarına döndüler.**
Rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) cinleri uyarmakla ve onları Allâh-u Te`âlâ’ya davet edip onlara Kur’ân okumakla emrolununca, Allâh-u Te`âlâ birtakım cinleri ona gönderdi. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ashâbına: “Ben bu gece cinlere Kur’ân okumakla emrolundum, hanginiz benimle gelirsiniz?” diye sorduğunda,

Abdullah ibni Mes'ûd (Radıyallâhu anh) *ona eşlik etti. Kendisi şöyle anlatıyor: Yola koyulduk, Mekke'nin yukarı tarafına vardığımızda Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, Hucûn vadisi denen yere girdi. Bana da bir çizgi çizerek onun içinde oturmamı ve kendisi dönünceye kadar oradan çıkmamamı emretti. Kendisi gidip onların başında durdu ve Kur'ân okumaya başladı. O sırada ben kartal gibi hayvanların ona doğru inişe geçtiğini gördümve çok şiddetli gürültüler duydum, hatta Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e bir şey olacak diye endişelenmeye başladım. Birden birçok karartı ortalığı kaplayarak benimle onun arasına girince artık onun sesini duymaz oldum. Sonra imsakla birlikte Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *onlarla işini bitirdiğinde, bulut parçaları gibi ayrı ayrı dağılmaya başladılar. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *yanıma geldiğinde bana uyuyup uyuyamadığımı sordu. Ben: "Hayır, Yâ Rasûlallâh! Kaç defa insanlardan yardım istemeye niyetlendimse de, senin onlara değneğinle vurarak: 'Oturun!' dediğini duyunca rahatladım!" dedim. O zaman Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *bana: "O daireden çıksaydın, onlardan birinin seni kapmayacağına emin olmazdım!" buyurduktan sonra, neler gördüğümü sordu. Ben, be yaz elbise giymiş siyah adamlar gördüğümü söyleyince: "Onlar Nusaybin cinleriydi. Benden azık istediler, ben de onlara kemik, gübre gibi şeyleri azık olarak tayin ettim!" buyurdu. Ben gürültüyü sorunca: "Aralarında öldürülen biri hakkında çekişerek davayı bana intikal ettirdiler, ben de onların arasında hak ile hüküm verdim!" buyurdu. Bu cinler on iki bin kişi olup, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in onlara okuduğu sûre Alak Sûresi idi. Gelen cinlerin sayısı, nerenin cinleri olduğu ve olay mahalli hakkında birçok rivayet varsa da, bunların her birini*

değerlendirme açısından, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in cinlerle bir kere değil, altı kere görüştüğünü kabullenmek ve böylece rivayetler arasını cem etmek Hafâcî (Rahimehullâh) tarafından tasvip görmüştür. (Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾30﴿ **Dediler ki: "Ey kavmimiz! Gerçekten Biz Mû sâ'nın ardından, öncesinde bulunan** (tüm İlâhî kitap) **ları doğrulayıcı olarak indirilmiş olan pek değerli bir kitap işittik ki o, hakk** (ve doğru olan inançlar)**a ve dosdoğru bir yola kavuşturmaktadır.**

﴾31﴿ **Ey kavmimiz! Allâh'ın davetçisi** (olan Kur'ân'ın ve Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in daveti)ne icabet edin ve ona iman edin ki; sizin için** (geçmişe dönük ve kul hakkı bulunmayan) **bazı günahlarınızı bağışlasın ve sizi** (kâfirler için hazırlanmış) **çok acı verici büyük bir azaptan korusun!**

﴾32﴿ **Zaten her kim Allâh'ın davetçisine icabet et mezse o, yer**(yüzün)**de** (nereye kaçsa da, yerin derin liklerinde kaybolsa da, Allâh-u Te`âlâ'yı, ona yapmak istediği azaptan) **asla âciz bırakacak biri değildir. Kendisi için O'ndan başka birtakım dostlar da yoktur** (ki onu Allâh-u Te`âlâ'dan kurtarabilsinler)**. İşte onlar** (herkesin anlayabileceği derece de) **pek açık bir sapıklık içindedirler** (, bu yüzden böyle bir davete icabetten yüz çevirmişlerdir)**."**

﴾33﴿ **Onlar görmediler mi ki; gökleri ve yeri ya ratmış olan ve onları yaratmakla hiç yorulmayan O Allâh elbette ölüleri diriltmeye Kadir'dir. Evet! Gerçekten de O, her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾34﴿ **O inkâr etmiş olan kimselerin o** (cehennem) **ateş**(in)**e arz olunacakları gün** (kendilerine denilir) **ki: "İşte bu** (inkâr

ettiğiniz azap)**, hakkın ta kendisi de ğil miymiş?" Onlar: "Rabbimize andolsun ki; evet!** (O'nun tüm müjde ve tehditleri hak ve gerçekmiş!)**" dediler. O da: "**(Dünyada) **inkâr etmekte bulunmuş olmanız sebebiyle tadın bu azabı!" buyurdu.**

﴾35﴿ (Habîbim! Kâfirlerin sonu bu olduğuna göre,) **artık rasûllerden azim** (ve kararlılık) **sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret ve onlar için** (azâbı) **acele isteme! Onlar tehdit olunmakta bulundukları o şeyi görecekleri gün,** (azâbın şiddetine ve süresinin uzunluğuna şâhit olduklarında,) **sanki gerçekten onlar** (dünyada) **gündüzden bir saat dışında durmamıştırlar.** (İşte bu Kur'ân'da, özellikle de bu sûrede anlatılan vaazlar) **yeterli bir duyuru dur! Artık** (vaaz u nasihat dinlemeyen ve Bize itaatten geri duran) **o fâsıklar toplumundan başkası helâk edilecek değildir!**

"Azm"; ciddiyet, gayret ve sabır anlamlarına gelmekte olup, burada geçen "Ülü'l-azm peygamberler" Allâh-u Te`âlâ'nın emri ne, kaza ve kaderine sabreden ve vahyi tebliğde hiçbir engel tanımayan peygamberlerdir. Sayıları ve isimleri hakkında birkaç rivayet varsa da, en doğru görüşe göre sayıları beş olup, bunlar da; Nûh, İbrâhîm, Mûsâ, Îsâ ve Muhammed (Salâvâtüllâhi Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhim Ecma'în) hazarâtıdır. Buna göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in, sabırlarını örnek alması emredilen peygamberler dörttür. (Âlûsî)

KIRKYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Muhammed

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. Ancak İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) dan rivayete göre; 13. âyet-i kerîme Mekke-i Mükerreme'de nâzil olmuştur. 38 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O kimseler ki kâfir olmuşturlar ve Allâh'ın yolu** (olan İslâm inancı)**ndan yüz çevirmiştirler /**(in sanları) **engellemiştirler/; O** (Allâh-u Te'âlâ) **onların** (sıla-i rahim ve misafir ağırlamak gibi iyi) **amellerini boşa çıkarmıştır.**

﴾2﴿ **Ama o kimseler ki iman etmiştirler ve salih ameller işlemiştirler, özellikle de Muhammed'e indirilmiş olan** (Kur'ân)**a inanmıştırlar ki o, Rable rinden** (gelmiş) **olan hakkın ta kendisidir; O onlar dan kötü işlerini örtmüş ve** (onları iki cihanda da muvaffak kılarak) **hallerini düzeltmiştir.**

﴾3﴿ **İşte bu** (şekilde kâfirlerin amelinin boşa çıkarılıp müminlerin durumunun düzeltilmesi) **şu se bepledir ki; o kâfir olmuş kimseler şüphesiz tama men bâtıla uymuşlardır, o iman etmiş olanlar ise Rablerinden olan hakka gerçekten hakkıyla uy muşlardır. İşte Allâh insanlara** (herkesin) **ilginç hallerini böylece açıklamaktadır.**

﴾4﴿ (Hakka uyanla bâtılın peşine giden bir olmayaca ğına göre,) **öyleyse, o kâfir olmuş kimselerle** (harpte) **karşılaştığınız zaman, hemen o boyunları vurmak la** (meşgul olarak onları iyice vurun)**! Nihâyet onları** (çokça öldürüp yaralayarak, bir daha harekete geç me lerine engel olacak şekilde) **ağır laştır dığınız zaman, hemen** (esâret) **ip**(lerin)**i sıkıca bağ layın! Artık bundan sonra ya tam bir lütufla** (davrana rak canlarını

bağışlar sınız)**, ya da iyi bir fidye almakla** (onları salarsınız)**! Tâ ki o** (müşriklerin güç kaybına uğramaları neticesinde onlarla yapılan) **harp**(ler)**, yük lerini** (ve silah gibi âletlerini) **bıraksın** (, işte o zamana kadar onları öldürüp esir etmeye devam edin)**! İşte bunu** (böyle yapın)**! Allâh dileseydi elbette** (sizi savaş gibi zorluklara sokmaksızın, göçük, zelzele ve boğulma gibi âfetlerle) **onlardan intikam alırdı, lâkin bir kısmınızı diğer bir kısımla imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **etsin diye** (size kâfirlerle cihadı emretti ki, böylece sizi büyük mükâfatlara nâil kılsın, kâfirlerin kiminden sizin elinizle peşinen intikam alsın, kiminin de korkup öğütlenerek Müslüman olma sına imkân tanısın)**! O kimseler ki Allâh yolunda öldürülmüşlerdir; işte O** (Rabbiniz) **onların amellerini asla zâyi etme yecektir.**

﴾5﴿ **Onları muhakkak** (amellerinin sevabı olan son suz cennetlere) **hidâ yet edecektir ve onların** (âhiret teki) **hallerini düzgün kılacaktır.**

﴾6﴿ **Bir de onları cennete girdirecektir ki, O** (Rab leri) **orayı onlara** (dünyada yaşadıkları evlerinden daha iyi bir şekilde) **tanıtmıştır** (, böy lece onlar cen netteki makamlarına giderlerken kimseye sorma ihti yacı bile duymayacaklardır)**.**

﴾7﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Siz Allâh**(ın dinine, peygamberine ve kitabın)**a yardım ederseniz, O da** (düşmanlarınıza karşı) **size yardım edecek ve** (er meydanında da, İslâm yolunda da) **ayaklarınızı sabit kılacaktır.**

﴾8﴿ **Ama o kimseler ki kâfir olmuşlardır; yüzüstü düşüş/helâk/şer/uzaklık/ onlar içindir. Bir de O** (Rableri) **onların amellerini boşa çıkartmıştır.**

﴾9﴿ **İşte bu şu sebepledir ki; gerçekten on lar Allâh'ın indirmiş olduğu o** (dosdoğru) **şeyi**(n be yanlarını, alıştıkları hayat tarzına ters buldukları için) **beğenmemişler, bu sebeple**

O da onların (hayır na mına yaptıkları ve imanla birlikte yapmaları durumun da sevap alacakları) **amellerini zâyi etmiştir.**
﴾10﴿ **Onlar hiç yer**(yüzün)**de yürümediler mi ki; kendilerinden önceki** (inkârcı) **kimselerin** (feci) **âkı betlerinin nice olduğuna** (bir) **baksaydılar? Allâh onlar üzerine helâk yağdırmıştır.** (Onla rın yolunu izleyen) **bu kâfirler için de onların ben zerleri** (olan müthiş azaplar) **vardır!**
﴾11﴿ **İşte bu şu sebepledir ki; gerçekten Allâh o iman etmiş olan kimselerin Mevlâ'sı** (; yârı ve yardımcısı)**dır! O kâfirler ise, şüphesiz ki onlar için** (kendilerini savunacak) **hiçbir mevlâ yoktur!**
﴾12﴿ **Muhakkak ki Allâh o iman** (şartlarına şüp he siz bir şekilde itikat) **etmiş olanları ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemiş bulunanları,** (ağaçlarının ve köşklerinin) **alt larından sürekli ır maklar akmakta olan pek değerli cennetlere gir direcektir. O kâfir olmuş kimseler ise,** (bu cennetleri kazan ma uğrunda hiçbir faaliyet göstermemekte, ancak bir kaç gün daha âdî dünya meta'ıyla) **iyice yararlanmak tadırlar ve davarların yemesi gibi** (düşüncesiz bir şekilde ve âkıbetlerinden gâfil bir halde) **yemektedirler. Oysa o** (cehennem) **ateş**(i) **onlar için bir ika metgâhtır.**
﴾13﴿ (Habîbim!) **O seni** (yurdun olan Mek ke'-den) **çı kartmış olan karyen**(in ehlin)**den kuvvet bakımın dan daha güçlü olan nice memleket** (halkı) **vardı ki, Biz onları helâk etmiştik. Onlar için hiçbir yardımcı da bulunma mıştı!** (Şim di bu seni hicrete zorlayan çelimsiz kâfirleri mi helâk edemeyeceğiz?)
﴾14﴿ **Yoksa Rabbinden** (gönderilmiş Kur'ân gibi) **pek açık bir delil üzere bulunan o** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **gibi bir) kişi, kötü ameli kendisine iyice süslü gösterilmiş ve**

böylece (herhangi bir de lile dayanmaksızın sadece) **kötü arzularına iyice uy muş bulunan** (müşrik) **kimseler gibi midir?**

﴾15﴿ (Emirleri tutup yasaklardan kaçan) **o takvâ sa hibi kullara söz verilmiş olan o cennetin ilginç sı fatı** (şudur) **ki; orada tadı ve kokusu değişmeyen bir sudan ırmaklar,** (dünya sütleri ekşiyip tadı bozul duğu gibi) **tadı** (hiç) **değişmeyen sütten ırmaklar ve** (dünya şarapları gibi) **içenler için** (baş ağrısı yapma yan ve sarhoş ederek birtakım âfetlere sebebiyet ver meyen) **pek lezzetli bir şaraptan ırmaklar, bir de** (bal mumu ve arı artıkları gibi farklı şeylerden) **tama men arındırılmış baldan ırmaklar vardır. Üstelik onlar için orada meyvelerin her türlüsünden mev cuttur. Bir de** (günahlarını duyup utanarak lezzetleri bozul masın diye) **Rablerinden büyük bir mağfiret** (vardır)**!** (Böyle bir cennette ebedî kalacak olan kişi,) **o kimse gibi midir ki o, o ateş içerisinde ebedî kalıcıdır ve** (bunca lezzetli içeceğe rağmen) **on**(un da aralarında bulunduğu inkarcı)**lara öyle kaynar bir su içirilmiş tir ki,** (yüzlerine yanaştırıldığında suratlarını kebap etmiştir, kafalarının derisini ayırmıştır ve) **bağırsak larını paramparça etmiştir!**

﴾16﴿ (Habîbim!) **O** (senin meclisine katıla)**nlar içe risinden** (münafık olan ve senin sözlerini önemseme yerek) **sana kulak veren vardır. Nihâyet senin yanından çıktıkları zaman,** (se ni iyice dinleyen sahâbe içerisinden) **kendilerine ilim verilmiş olan o kimselere** (, alaylı bir üslûpla)**: “Bi raz önce o ne demişti?” dediler. İşte ancak onlardır o kimseler ki; Allâh onla rın kalpleri üzerine mühür basmıştır da, on - lar** (hayırlı olan hiçbir şeye yönelmeyip, dâ imâ) **kötü arzularına iyice uymuşlardır.**

﴾17﴿ **Ama o kimseler ki** (hak yola) **hidâyet bul - muş lardır, O** (Rableri, yapmış olduğu ilhamlarla) **onları büyük bir hidâyet bakımından artırmış ve** (ne şe kilde) **takvâ** (sahibi olacak) **larını**(n bilgisini) **onlara vermiştir.**
﴾18﴿ **Artık o** (kâfir ola)**nlar ancak o** (kıyâmet) **â nı** (nı)**; onun kendilerine ânîden gelmesi ni beklemek tedirler. İşte onun** (küçük) **alâmet leri** (olan ; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sel lem)**`in gönderilişi, ayın yarılması ve Mekke ehlinin yerle gök arasında gördükleri duman gibi bazı şeyler) muhakkak** (meydana) **gelmiştir. Ama o** (kıyâmet) **onlara gel diğinde nerede onlar için öğüt almaları**(nın faydası)**!**
﴾19﴿ (Habîbim!) **O halde sen şu gerçeği bil ki; Al lâh'tan başka hiçbir ilâh yoktur! Bir de sen hem kendi günahın için, hem de inanan erkeklerle inanan kadınlar için bağışlanma talebinde bulun! Allâh** (dünyada) **dönüp dolaştığınız yeri de,** (âhirette) **ikamet yerinizi de bilmektedir.**
Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) günahsız bir insan olduğu için, buradaki istiğfar emri, kendisine gereken tevazu, boyun kırıklığı ve kusur itirafından kinâye olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in her an, bulunduğu makamdan daha üst bir makama çıkışı söz konusu olduğundan, kendi nazarında bir önceki makam, yükseldiği makama nispeten istiğfar edilecek bir durum arz edebilir. Bir de evlâyı terk etmesi yüce makamına nispetle günah sayılabilir. Bu yüzden zâtı âlilerinin her gün yüz kere istiğfarda bulunduğu rivayet edilmiştir. (Âlûsî)
﴾20﴿ **O iman etmiş olan kimseler** (bol sevaba nâil olma arzusuyla cihada düşkünlüklerinden dolayı)**: "**(Cihadı emreden) **bir sûre indirilseydi ya!" der. Ama manası açık**(ça belli olup, değişik anlamlara çekilme ihtimali bulunmayan) **bir sûre**

indirilip onda (kâfirlerle) **savaş bahsedilince, kalplerinde** (nifak ve iman zafiyeti gibi) **bir tür hastalık bulunan o kim seleri, ölüm** (endişesin)**den dolayı üzerine baygın lık gelen kişinin** (, bırakacaklarına karşı hırslı, karşılaşacağı şeylere ise isteksiz bir şekildeki) **bakışıyla sana bakarlarken görürsün! Artık** (şer ve) **helâk onlara en yakın şey olsun** (da, şer ardına şer peşlerini bırakmasın)**!**

﴾21﴿ (Cihatla emrolunduklarında) **ita at etmek ve** (emir tutmayı ifade eden) **güzel bir söz** (söylemek, elbette kendileri için çok daha iyi olacaktır)**! İşte o** (cihad) **iş**(i) **ciddileştiği zaman** (, münafıklar sürekli karşı gelmiş ve evvel ce verdikleri sözlerde yalancı çık mışlardır)**,** (ama) **Allâh'a** (verdikleri sözde) **sadâkat gösterselerdi, elbette bu** (doğruluk) **kendileri için pek hayırlı olurdu!**

﴾22﴿ (Ey münafıklar!) **Siz** (insanların idârî işlerini ve) **yönetimi üstlendiğiniz zaman o yer**(yüzün) **de** (haksız kazançlar elde ederek, işinize gelmeyen insan ları öldürterek ve birtakım günahlara bulaşarak) **fesat çıkarmanız ve akraba ilişkilerinizi tamamen par çalamanız** (, dünyaya düşkünlüğünüzü ve makam-mev ki hırsınızı bilen herkes tarafından) **umulur değil mi?**

﴾23﴿ **İşte ancak onlardır o kimseler ki; Allâh onlara lânet etmiştir** (, rahmetinden ve cennetinden uzak etmiştir) **de, onları** (hakkı işitmekten) **sağır et miştir ve gözlerini** (hakikati görmekten) **kör etmiştir.** (Çünkü onlar sahip oldukları arzu ve gücü, gerçek leri dinleyip anlama yönünde sarf etmemişlerdir.)

﴾24﴿ **Onlar Kur'ân'ı inceden inceye hiç mi düşün müyorlar** (ki, bunca caydırıcı nasihatlere rağmen bu duruma düşüyorlar)**? Yoksa** (katı ve cahil) **birtakım kalpler üzerinde** (kendilerine ait, uygun ve münasip) **kilitleri mi var?**

﴾25﴿ **O** (münafık) **kimseler ki, hidâ yet kendilerine iyice belirdikten sonra arkaları üzere** (eski kâfir lik lerine dönerek) **irtidâd etmişlerdir, şüphesiz ki şeytan** (büyük günahlar işlemeyi) **onlara süslemede bulunmuştur/basit göstermiştir/ ve** (türlü türlü vesveselerle) **onları uzun uzun** (yaşayacakları ve bir çok nimetlere kavuşacaklarına dâir birtakım asılsız) **kuruntulara kaptırmıştır.**

﴾26﴿ **İşte** (onların) **bu** (şekilde dinden dönmeleri) **şu sebepledir ki, gerçekten onlar Allâh'ın indirmiş olduğu şeyi**(n hak olduğunu bile bile kıskançlıkları yüzünden onu) **beğenmemiş olan**(Kureyza ve Nadîr kabilelerine mensup) **o** (Yahudi) **kimselere: "**(Muhammed'in aleyhine ittifak gibi) **bazı işler**(iniz)**de muhakkak size itaat edeceğiz!" demişlerdi. Allâh ise onların** (bu sözü Yahudilere) **gizl**(ice söyl)**emelerini** (pek iyi) **bilmekteydi!**

Bu âyet-i celîleler birtakım münâfıklar hakkında inmiştir ki; onlar önce Müslüman olmuştular, daha sonra ise kalplerine nifak girmişti. Nitekim Haşr Sûresi 11. âyet-i kerîmesinde; onların kâfir olan Ehl-i Kitap kardeşlerine: "Siz sürgün edilirseniz, elbette biz de sizinle çıkacağız, sizin hakkınızda ebediyyen kimseyi dinlemeyeceğiz ve sizinle savaşılırsa mutlaka size yardım edeceğiz!" dedikleri zikredilmiştir.

﴾27﴿ **Peki, ya** (Azraîl (Aleyhisselâm) **ve yardımcıları olan) melekler onları vefat ettirirken** (onların durumu) **nasıl olacak ki;** (demir kamçılarla) **onların yüzlerine ve arkalarına vuracaklar!** (Onlar o anda ne yapacaklar ve nasıl kurtulacaklar?)

﴾28﴿ **İşte bu** (korkunç ölüm) **şu sebepledir ki; gerçekten onlar** (kâfirlik ve günahlar gibi) **Allâh'ı kızdırmış olan şeylerin ardına iyice düştüler ve O'nun rızasını** (kazandıracak iman ve

taatleri) **beğen mediler, bu sebeple O da on ların** (Müslümanken yapmış oldukları salih) **a mellerini boşa çıkardı!**
﴾29﴿ **Yoksa kalplerinde** (münâfıklık ve şüphecilik gibi) **bir tür hastalık bulunan o kimseler sandı mı ki, Allâh onların** (Müslümanlara karşı taşıdıkları) **şid detli kinlerini** (ve kıskançlıklarını birtakım alâmet lerle) **asla** (açığa) **çıkaramayacaktır!**
﴾30﴿ **Biz dileseydik elbette sana onları gösterir dik de kesinlikle sen onları sîmalarıyla** (ve birtakım alâ metleriyle) **tanırdın. Ama andolsun ki; elbette sen onları** (konuştukları tarizli ve kapalı) **o söz üs lûbu içerisinde muhakkak tanıyacaksın! Zaten Allâh amellerinizi bilmektedir.** (Kasıt ve niyetlerinize göre de size karşılığınızı verecektir.)
﴾31﴿ **Andolsun ki; elbette Biz sizi** (cihad gibi me şakkatli tekliflerle) **mutlaka imtihan** (edenin mua melesine tâbi) **edeceğiz. Nihâyet içinizden cihad edenlerle, sabredenle ri**(n neler yapacak larını ezelî ilmimizle bildiğimiz gibi, mükâfât gerektiren fiilî tatbikatlarını herkese) **bil**(di r)**eceğiz ve sizin ha ber lerinizi**(n güzel ve çirkinini, özellikle) **de** (imanınızda ve müminlerle dostluğunuz da samimiyet derecenizi) **açığa çıkaracağız!**
﴾32﴿ **O** (Kureyza ve Nadîr kabilelerine mensupYahu di) **kimseler ki kâfir olmuşlardır,** (insanları) **Allâh'ın yolundan engellemişlerdir ve** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in Tevrât'taki va sıflarını okuyarak ve gösterdiği mû cizeleri görerek) hidâyet kendilerine iyice belirdikten sonra o Rasûl'e karşı bir şıkta** (ve muhalif bir cephede) **yer almışlardır; gerçekten on lar en ufak bir şeyle bile Allah'a** (da, peygamberine de) **asla zarar veremezler. Zaten muhakkak O onların** (İslâm'ı iptal uğrun daki tüm çabalarını ve

kendi dinlerinde sevap umarak yapmış oldukları iyi) **amellerini boşa çıkaracaktır.**

﴾33﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allah'a itaat edin, o Rasûl'e de itaat edin** (; her ikisinin de emir lerini tutun, yasaklarından kaçın) **ve** (Müslüman olma nızı Habîbimin başına kakarak, inanç konularında nifak ve şüphelere kapılarak, gösteriş, işittirme ve ken dini beğenme gibi günahlara bulaşarak, özellikle de yaptığınız yardımları fakirlerin başına kakarak) **amellerinizi iptal etmeyin!**

﴾34﴿ **O kimseler ki kâfir oldular ve Allâh'ın yolu** (olan İslâm inancı)**ndan yüz çevirdiler/**(insanları) **engellediler/; sonra da kendileri kâfirler olarak** (Bedir'de) **öldü**(rüldü)**ler; gerçekten de Allâh onları asla bağışlamayacaktır!**

﴾35﴿ (Ey müminler! Mademki Allâh-u Te`âlâ'nın, kâ firleri iki cihanda da rezîl ü rüsvay edeceğinianladı nız,) **öyleyse gevşemeyin ve** (onları) **barışa çağır**(a rak, güçsüzlük açıkla)**mayın. Oysa en üstün kimseler ancak sizsiniz. Allâh**(ın yardımı) **da sizinle beraberdir ve O, amellerinizi**(n karşılığını) **size asla eksiltmeyecektir.**

﴾36﴿ **O en alçak** (dünya) **hayat**(ı) **ancak** (kendisin de hiçbir istikrar ve itibar bulunmayan) **bir oyun ve bir eğlencedir. Eğer iman edersenizve** (haramlar dan) **hakkıyla sakınırsa nız, O size sevaplarınızı** (tastamam) **verecektir ve sizden mallarınızı**(n ta mamını) **istemeyecektir.** (Bilakis kırkta bir gibi basit bir meblağı zekât olarak talep edecektir ki, bu da sizin kârınıza olacaktır.)

﴾37﴿ **Şayet sizden onları**(n tamamını) **isteyecek olsaydı da böylece sizi sonuna kadar yoracak ol saydı,** (mala karşı aşırı düşkünlüğünüzden dolayı) **cimrilik ederdiniz. Bu sûretle O da**

sizin (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e karşı) şiddetli kinlerinizi** (meydana) **çıkarırdı.**

﴾38﴿ **Dikkat! İşte sizler öyle kimselersiniz ki;** (zekât, misafir ağırlamak, cihad, çoluk-çocuğa bakmak ve akrabaya yardım gibi hayırlara) **Allâh yolunda harcama yapasınız diye davet olunmaktasınız. Ama içinizden cimrilik eden kimseler vardır. Kim cimrilik eder** (de, Allâh-u Te`âlâ'nın emret tiği yolda yapması gereken harcamayı eksiltir) **se, o ancak nefsinden** (kaynaklanan bir hırstan) **dolayı cimrilik yapmaktadır.** (Bu yüzden bu cimriliğinin zararı ancak kendisine dokunur, başkasına ulaşmaz.) **Oysa** (hiçbir kimsenin yardımına ihtiyacı olmayan yegâne zengin ve) **Ğaniyy ancak Allâh'tır, sizlerse tam anlamıyla fakirlersiniz** (, dolayısıyla Allâh'ın size infakı emretmesi, Kendi ihtiyacından dolayı olma yıp, sizi faydalandırmak içindir)**! Eğer** (bu emirleri tutmaktan) **yüz çevirirseniz, yerinize** (Fars ve Türk milleti gibi) **sizden başka bir toplumu getirir de, sonra onlar sizin gibi** (iman ve takvâdan uzak) **kimseler olmazlar!**

KIRKSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Fetih

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 29 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Gerçekten Biz sana** (Hudeybiye antlaşmasını yaptırarak, Mekke-i Mükerreme'yi ele geçirmenle il gili) **pek açık tam bir fetihle büyük bir fetih nasip ettik!**

﴾2﴿ **Neticede Allâh senin için geçmiş olan güna hını da, gelecek olanı da bağışlayacak,** (dînini dün yaya yayıp yücelterek ve dînîdün yevî daha nice lütuflara mazhar kılarak) **ni metini senin üzerine ta mamlayacak ve** (elçilik vazifeni tebliğ ve İslâm'ın hü kümlerini tatbik hususunda) **seni dosdoğru bir yola hidâyet buyuracaktır.**

﴾3﴿ **Bir de Allâh sana** (eşine az rastlanan) **pek güç lü bir yardımla nusrette bulunacaktır!**

﴾4﴿ **Ancak O'dur O Zât ki;** (sahip oldukları) **iman larıyla birlikte tam bir iman** (ve şüphesiz bir inanç) **bakı mın dan artış kaydetsinler diye inananların kalpleri içerisine sekînet** (, rahmet, vakar, Allâh'a ve Rasûlüne saygı, İslâm'ın hükümlerine karşı bir meyil ve yatışma) **indirmiştir** (ki; böylece içine düştükleri korku ortamından sonra Hudeybiye antlaşmasıyla büyük bir güven kazanmışlar ve bu sayede Mekke fethine yol bulmuşlardır)**. Göklerin ve yerin orduları ancak Allâh'a âittir!** (Böylece O, kâh çarpıştırarak, kâh da barıştırarak tüm orduların işlerini, üstün hikmetlere dayalı olan irâdesi doğrultusunda yönetmektedir.) **Allâh dâima** (her şeyi hakkıyla bilen ve her hükmü hikmet içeren) **Alîm ve Hakîm olmuştur.**

﴾5﴿ **Tâ ki O** (Allâh-u Te`âlâ müminlerin kalbine bu sekîneti indirerek)**, inanan erkeklerle inanan ka dınları,** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sü rekli ırmaklar akmakta olan değerli cennetlere, içlerinde ebedî kalıcılar olarak girdirsin ve** (beşe riyet gereği yapmış oldukları birtakım günahlarını ve) **kötü işlerini** (cezasız bırakarak) **onlardan tamamen örtsün! İşte bu, Allâh katında pek büyük bir kurtuluş olmuştur.** (Zira bu, menfaatleri temin ve zarar ları savuşturma hususunda temenni edilecek şeylerin son noktasıdır.)
﴾6﴿ **Bir de böylece O** (: "Allâh peygamberine ve müminlere yardım etmeyecek ve onları mahcup edecek!" diye)**, Allâh hakkında kötü düşünceyle zanda** (ve tahminde) **bulunan münafık erkeklerle münafık kadınlara, şirk koşan erkeklerle şirk koşan kadınlara azap etsin. O** (müminler hakkında bekledikleri) **kötü** (felaket) **dâire**(si, dönüp dolaşıp neticede) **onlar üzerinde** (yerleşici)**dir/o kötü dâire onlar üzerine çöksün/! Allâh onlara gazap etmiştir ve onları lânetlemiştir, üstelik onlara cehennem hazırlamıştır. O, varılacak bir yer olarak ne de kötü olmuştur!**
Bu âyet-i celîlelerde; Hudeybiye musâlahasıyla, müminlerin kalplerinin teskin edilmesinin ve Mekke fethinin kendilerine vaad edilmesinin hikmeti açıklanmaktadır ki, böylece müminler Allâh-u Te`âlâ'nın nimetini takdir edip şükrederek sevaba nâil olacaklar, kâfirler ve münafıklar ise, hiç hoşlanmadıkları şeylerle karşılaşarak iki cihanda da azaba uğratılacaklardır.
﴾7﴿ **Göklerin ve yerin orduları sadece Allâh'a aittir! Allâh dâima** (düşmanlarından intikam almak üze re azap ordularını harekete geçirme gücüne sahip olan ve tüm kaza ve kaderleri yerli yerinde bulunan bir) **Azîz ve Hakîm olmuştur.**

﴾8﴿ **Şüphesiz Biz seni** (, kendilerine gönderildiğin tüm âlemlerin inanıp inanmadıkları, kurtuluşa erip ermediklerine dâir) **büyük bir şâhit, değerli bir müj deleyici ve önemli bir uyarıcı olarak gönderdik** (ki; iman edip itaat edenleri cennetle müjdeleyesin, inkâr edip isyan edenleri de cehennemle korkutasın)**!**

﴾9﴿ **Tâ ki siz Allâh'a ve Rasûlüne iman edesiniz, O'na yardım edesiniz, O'na tazimde bulunasınız/ ona** (; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e) yardım edesiniz ve kendisine saygı gösteresiniz/ ve sabah-akşam O'nu** (, şânına yakışmayan tüm noksan sıfat lardan tenzîh ve) **tesbîh edesiniz/O'nun için namaz kılasınız/!**

﴾10﴿ **Şüphesiz** (Kureyş'ten kaçmayacaklarına ve sa na yardım hususunda ölene dek savaşacaklarına dâir Hudeybiye günü) **seninle el tutuşup sözleşen o kim seler, ancak Allâh ile bî'atleşmektedirler** (, zira pey gambere itaat sözü, ancak Allâh-u Te`âlâ'ya itaat ve emirlerine uyma maksadıyla verilmektedir)**.** (Sen onlarla el ele tutuşurken) **Allâh'ın** (, cisimlere benzemekten mü nez zeh olan kudret) **eli onların elle rinin üzerindedir.** (Çünkü seninle yapılan bir sözleş me, arada hiçbir fark bulunmaksızın Bi'z-Zât Allâh-u Te`âlâ ile yapılan bir akit mesabesindedir.) **Artık her kim** (bu sözü) **bozarsa, o ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Ama her kim, Allâh ile üzerinde antlaşmış ol duğu o şeyi tamamlarsa, muhakkak ki O ona**(, hiç bir göz görmedik, hiçbir kulak işitmedik, hiçbir beşerin kalbinden dahi geçmedik) **pek büyük bir mükâfât verecektir.**

﴾11﴿ (Savaştan) **arkada bırakılan o** (Cüheyne, Mü zeyne, Ğıfar, Eşca', Di'l ve Eslem kabilelerine mensup) **bedevîler yakında sana: "Mallarımız ve ailelerimiz bizi** (seninle birlikte Mekke'ye gitmekten) **alıkoydu, öyleyse bizim için** (Allâh-u

Te`âlâ'dan) **bağışlanma talebinde bulun!** (Zira bizim geri kalışımız, tembellikten dolayı değil, bir mazeret yüzündendi.)**" diyecek. Onlar kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söy leyecekler.** (Çünkü onlar: "İman ettik!" deseler de, he nüz iman kalplerinde yerleşmiş olmadığından dolayı: "Muhammed bizi, yakın zaman önce Uhud'da, onunla kendi yurdunda savaşan ve ashâbını öldüren adamlara karşı sefere çağırıyor. Ne o, ne de ashâbı bu seferden sağ sâlim dönemez!" demişlerdi, ama Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in selâmetle dönüşünü haber alın ca lafı çevirecekler. Habîbim!) De ki: "Artık O sizin hakkınızda bir zarar diler, ya da size bir fayda** (ulaştırmak) **murad ederse, sizin için Allâh'tan herhangi bir şeye kim sahip olabilir? Doğrusu Allâh sizin yapmakta olduklarınızı**(n görünen-görünmeyen tüm yönlerinden) **dâima** (hak kıyla haberdâr olan ve bu geri kalışınızın gerçek sebe bini pek iyi bilen bir) **Habîr olmuştur.**

﴾12﴿ **Doğrusu siz o Rasûlün ve müminlerin** (müş rikler tarafından tamamen helâk edileceğini varsay dığınız için, onların) **ebediyyen asla ailelerine dö nemeyeceğini zannetmiştiniz! İşte bu** (düşün ce)**, kalplerinizde iyice süslen**(erek tamamen yerleş) **mişti** (de, bu yüzden peygamberimin ve müminlerin halini önemsemeyip kendi derdinize düşmüştünüz)**. Böylece siz o kötü düşünceyle zanda bulunmuş tunuz ve** (inancının bozukluğu yüzünden İlâhî gazabı üzerine çekerek) **helâk olan bir toplum olmuştunuz!"**

﴾13﴿ (İşte bu bedevîler gibi) **her kim ki Allâh'a ve Rasûlüne iman etmez, artık şüphesiz Biz o kâfirler için çok alevli korkunç bir ateş hazırlamışızdır!**

﴾14﴿ **Göklerin ve yerin mülkü sadece Allâh' a mah sustur.** (Dolayısıyla onlarda bulunan her şey hakkında dilediği şekilde

yönetim yetkisi O'na aittir.) **O dilediğini bağışlar, dile diğine de azap eder. Allâh daima** (son de rece bağışlayan ve acıyan) **Ğafûr ve Rahîm olmuştur.** (Ama bu, "Kim ne yaparsa yapsın, herkesi affeder!" demek değildir. Zira O'nun hikmeti, ancak Kendisine ve peygamberine inananları bağışlamayı gerektirmek tedir. Kâfirliğini açığa vuranlar ya da münafıklık yapan lar ise bu mağfiretten kesinlikle mahrumdurlar.)

﴾15﴿ **Arkada bırakılan o** (Bedevî) **kişiler yakında** (Hayber'deki) **birtakım ganimetlere, on ları alasınız diye gittiğiniz zaman: "Bırakın bizi de** (, Hayber muhâre besinde) **sizin ardınıza düşelim!" diyecektir. Onlar Allâh'ın** (: "Hay ber ganimetleri Hudeybiye'ye katılanlara mahsustur!" şeklindeki) **kelâmını değiştirmek isteyeceklerdir.** (Habîbim!) **De ki: "Siz** (kalpleri hasta olan münafık kimseler olduğu nuz sürece) **asla bizim peşimize düşemeyeceksiniz! İşte** (Hudeybiye'den dönüşte, siz bizimle Hay ber'e çıkmaya hazırlanmadan) **daha önce Allâh** (sizin hakkınızda) **böyle buyurmuştu." Bu sefer de: "Hayır!** (Allâh'ın emri bu yönde değildir, bilakis) **siz bizi**(m ganimetlere ortak olmamızı) **kıskanıyor sunuz!" diyecekler. Doğrusu onlar** (dünya işleriyle ilgili) **pek az bir şeyden başkasını iyice anlama makta olmuşlardır.**

﴾16﴿ (Habîbim! Tevbelerine bir alâ met olsun diye bir fırsat daha tanınacağını açıklamak üzere) **o geride bırakılan bedevîlere de ki: "Yakında siz** (, Hevâzin ve Sakîf gibi) **çok güçlü sa vaş ehli olan bir kavim**(le muhârebey)**e çağrılacak sınız da; onlarla savaşacaksınız ya da Müslüman olacaklar! Eğer** (bu çağrıya) **itaat edecek olursanız, Allâh size** (dünyada ganimet, âhirette cennet gibi) **pek güzel bir mûkâfat verecektir. Ama daha önce** (Hudeybiye'de) **yüz çevirmiş olduğunuz gibi,** (bu

davete de icabetten) **yüz çevirirseniz,** (suçunuz katlanacağı için) **O, pek acı verici büyük bir azapla size azap edecektir.**

﴾17﴿ **Kör olan üzerine** (, cihattan geri kaldığı için) **hiçbir günah olmamıştır; topal üzerine de hiçbir darlık yoktur; hasta üzerine de hiçbir güçlük yok tur! Her kim** (anlatılan emir ve yasaklar hususunda) **Allâh'a ve Rasûlüne itaat ederse, O onu** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmak ta olan pek değerli cennetlere girdirecektir. Ama her kim** (itaatten) **yüz çevirirse, ona da pek acı veren büyük bir azapla azap edecektir.**

﴾18﴿ **Andolsun ki; elbette o ağacın altında seninle** (cihad üzere, ölümüne) **bî`atleştikleri zaman, gerçekten Allâh o müminlerden râzı olmuştur. Böylece O, onların kalplerinde bulunan** (sadâkat ve ihlâs)**ı bilmiş, bu sebeple üzerlerine sekînet** (; huzur, güven ve cesaret) **indirmiştir. Bir de onları** (Hudeybiye'den döner dönmez) **pek yakın bir fetih** (olan Hayber fethi, daha sonra da Mekke fethi) **ile mükâfûtlandırmıştır.**

Hicretin altıncı senesinde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) umre niyetiyle Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Mekke'ye bir konak mesafede olan Hudeybiye'ye varınca, savaş için gelmediğini kendilerine bildirmek üzere Mekke ehline Hıraş adında bir elçi gönderdi. Fakat onlar bu zâtın devesini kestiler ve kendisini öldürmek istediler de o, onların ellerinden zor kurtuldu. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Hazreti Osman'ı aynı maksatla gönderdi ve Mekke'de bulunan müminlere gidip, onlara yakında Mekke'nin fethedileceğini müjdelemesini emretti. Derken Osman (Radıyallâhu anh) Kureyş'e varıp durumu arz ettiğinde onlar bu umreye izin vermediler ve onu alıkoydular. Ama bu durum Rasûlûllâh

(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e Hazreti Osman'ın şehit edildiği şeklinde ulaşınca, savaş kararı alarak bir münâdiye: "Cibrîl (Aleyhisselâm) inmiştir ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ölümünedek savaştan kaçmamak üzere bîati emretmiştir" diye ilan ettirdi. Bunun üzerine Cedd ibni Kays isimli bir mûnâfık dışında orada bulunan bin beş yüz civarında tüm sahâbe bir ağacın altında Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bîat ettiler ve böylece onlar Allâh-u Te`âlâ'nın bu âyet-i celîlede anlatılan rızasına, cehennem den berâete ve yer halkının en hayırlıları olma vasfına nâil oldular. İşte bu hadise Bey'atürrıdvân diye adlandırılmıştır. (Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî)

﴾19﴿ (Hayber'den ve Hecer'den temin edecekleri) **daha birçok ganimetlerle** (onları mükâfatlandırmış tır) **ki, onları da** (gönül rahatlığıyla) **alacaklardır. Allâh dâima** (yenilmez bir güce mâlik ve i t i raz edil mez bir hükme sahip olan) **Azîz ve Hakîm olmuştur.**

﴾20﴿ (Ey müminler!) **Allâh size birçok ganimetler vaad etmiştir ki,** (kıyâmet gününe kadar) **onları ala caksınız. İşte bunu size peşin vermiştir ve o** (Hayber halkının ve antlaşmalıları olan Esed ve Ğatafân oğulla rına mensup) **insanların ellerini sizden engellemiş tir. Tâ ki bu** (engelleme ve Hayber ganimetlerini bağışlama)**, inananlar**(ın, Rasûlûllâh (Sallâl lâhu Aleyhi ve Sellem)**`in sözlerinin doğruluğunu ve kendilerinin Allâh katındaki değerlerini anlamaları) için bir alâmet ol sun ve** (bu sayede) **O** (Allâh-u Te`âlâ) **sizi** (her konuda Kendisine güvenme vasfına sahip kılarak) **dosdoğru bir yola kavuştursun!**

﴾21﴿ (Huneyn gazasında elde edeceğiniz) **diğer** (He vâzin ganimetler)**ini de** (Allâh-u Te`âlâ size Hayber ganimetlerinin ardından peşin olarak yazmıştır) **ki,** (henüz) **siz onlara**

(kavuşmaya) **güç bulamamıştınız, ama Allâh gerçekten onları** (tam bir mülkiyetle) **kuşatmıştı! Zaten, Allâh dâima her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr olmuştur.**

﴾22﴿ **O kâfir olmuş kimseler sizinle** (barışa yanaş mayıp) **savaşacak olsa, elbette** (bozguna uğrayarak,) **arkalar**(ın)**a dönerlerdi. Sonra da** (kendilerini kurtaracak) **ne yakın bir dost, ne de gerçek bir yardımcı bulamazlardı.**

﴾23﴿ **Allâh'ın daha önce kesinlikle geçmiş olan o sünneti** (ve sürekli âdeti) **olarak** (peygamberlerin âkı beti mutlaka zafer olmuştur)**! Allâh'ın sürekli âdeti için sen asla hiçbir değiştirme bulamazsın!** (Zira O'nun kanunlarını değiştirecek hiçbir güç yoktur, O da kurallarını bozmamaya ve bozdurmamaya karar vermiştir!)

﴾24﴿ **Ancak O'dur O Zât ki; Mekke içerisinde** (bulunan Hudeybiye'de) **sizi onlara karşı zafere erdirdikten sonra onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan engellemiştir. Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri dâima** (hakkıyla gören bir) **Basîr olmuştur.**

Enes ve Abdullah ibni Ma'kil (Radıyallâhu anhümâ) dan rivayet edildiğine göre; Hudeybiye günü Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), ashâbıyla birlikte o ağacın altında otururlarken, Ten'îm dağı tarafından gelen seksen kadar silahlı müşrik, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e âniden baskın yapmak istediler. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bedduası üzerine işitmez ve görmez bir hale geldiklerinde sahâbe-i kirâm tarafından yakalanıp Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e getirildiler, o da onları affedip salıverdi. İşte bu âyet-i celîle bu hâdiseden bahsetmektedir. (Âlûsî)

﴾25﴿ **Ancak onlardır o kimseler ki;** (Allâh'ın dinini) **inkâr etmişlerdir ve** (özel kesim) **yerleri** (olan Mina bölgesi)**ne**

ulaşmaktan engellenmiş olan kurban lıklarla birlikte sizi Mescid-i Harâm(ı tavaf yapmak) **dan men etmişlerdir** (, bu yüzden de her türlü azâbı hak etmişlerdir)**. Ama** (Mekke'de gizli halde İslâmiyeti yaşamaya çalışan, fakat) **sizin kendilerini**(n Müslüman olduklarını) **bilmediğiniz birtakım inanmış erkeklerle, bir kısım inanmış kadınlar** (bulunmasaydı)**; sizin onları bilme yerek çiğnemeniz ve böylece onlar yüzünden size** (dünyada keffâret, âhirette vebal, bir de müşrikler tarafından kınanma ve sizin aşırı üzüntünüz gibi birçok sıkıntı ve) **istenmedik bir meşakkat isabet edecek ol masaydı** (, elbette Allâh-u Te`âlâ sizi onlara musallat ederdi)**!** (Lâkin) **Allâh** (gizlenmekte olan o müminleri sıkın tıya sokmamak ve yapmakta oldukları salih amelleri üzere dâim kılmak için, bir de müşriklerden) **dilediği kimseleri** (İslâm'la müşerref kılarak) **Kendi rahmeti ne girdirsin diye** (, şimdilik müminleri Mekke müşrik lerine saldırtmamıştır)**! Eğer onlar** (birbirlerinden) **iyice ayrılmış olsalar dı** (da, mümin-kâfir açıkça belli olsaydı)**, elbette inkâr etmiş olan o kimselere, pek acı verici büyük bir azapla azap ederdik!**

﴾26﴿ **Hani o kâfir olmuş kimseler, kalplerine bir ki bir/ bir öfke/; o** (hiçbir ilme ve delile dayanmayan) **câhiliyet gururunu/ öfkesini/ yerleştirmişti, Allâh da hemen Rasûlünün üzerine ve müminlerin üstüne sekînetini** (ve yatıştırmasını) **indirmiş, böylece o** (şirkten sakınma ifadesi olan) **takvâ kelimesini** (; kelime-i şehâdeti ve tevhîd zikrini) **kendilerine** (dâima) **gerekli** (olan ve onlardan hiç ayrılmayan bir zikir) **kılmıştı.** (Bu yüzden Müslümanlar Hudeybiye musâlahasındaki kabulü zor şartlara rağmen, Allâh ve Rasûlüne itaatte sebat edebilmiş ve bu hususta verdikleri sözde durabilmiştiler.) **Zaten onlar buna son derece lâyıktılar ve onun ehliydiler.** (Onun için Allâh-u Te`âlâ

hiçbir ümmete ve hiçbir millete vermediği faziletleri kendilerine ihsan etmek üzere, dinine hizmet ve peygamberiyle sohbet şerefini onlara nasip etti.) **Allâh** (kimin neye lâyık olduğu hususu dâhil) **her şeyi dâima** (hakkıyla bilen bir) **Alîm olmuştur.**
Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Hudeybiye'ye indiğinde, Kureyş ona: "O sene geri dönmesi, bir dahaki sene ise kendisi için Mekke'yi üç gün boşaltıp umre yapmasına izin vermeleri" teklifini arz etmek üzere elçiler gönderdi. O bu teklifi kabul edince aralarında bir antlaşma yazarlarken, câhiliyet taassuplarından dolayı, besmeleyle başlamasını ve "Allâh'ın Rasûlü" tabirini kullanmasını kabul etmediler. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) "Rahmân" ve "Rahîm" isimlerinin kullanılmamasını kabul etti ve kendisinin Allâh'ın Rasûlü olduğuna şehâdette bulunmasının ardından, kendi ismini babasına nispetle yazdırdı. Müslümanlar bu durumdan çok rahatsız olduysalar da, Allâh-u Te`âlâ'nın indirdiği sekînet sayesinde vakarlarını muhâfaza ettiler.
﴾27﴿ **Andolsun ki; elbette Allâh gerçekten** (Hudey biye'ye çıkışlarından evvel, Mekke'ye güvenli bir şekil de gireceklerine dâir) **Rasûlüne** (göstermiş olduğu) **o rüyada** (, müminlemünâfığın durumunu belli etme gibi bir) **hak** (ve hikmet) **ile sadık olmuş** (ve onun kesinkes çıkacağına dâir hüküm buyurmuş)**tur. Yemin olsun ki; elbette siz** (, Rasûlümün size anlattığışekilde) **–Allâh dilerse– güvenli kimseler hâlinde ve** (hiçbir düşman dan) **korkmadığınız halde** (yapacağınız umreden son ra, kiminiz)**başlarınızı tıraş edenler ve** (kiminiz de) **kısaltıcılar olarak Mescid-i Harâm'a mutlaka gire ceksiniz! Böylece O, sizin bilmediğiniz şeyleri bil miş ve işte bu sebeple o** (rüyanın tahakkuku)**n dan önce** (Hayber fethi gibi) **pek yakın bir fetih tayin etmiştir.**

﴾28﴿ **O'dur ancak O Zât ki; Rasûlünü hidâyet** (rehberi olan Kur'ân) **ve hak din** (olan İslâm) **ile gönder miştir, neticede O onu, dinlerin tamamına karşı üstün kılacaktır!** (Nitekim onunla tüm dinleri yürürlükten kaldırmış tır. Îsâ (Aleyhisselâm)**`ın ineceği âhir zamanda da ondan başka bir din bırakmayacaktır.) Zaten** (bunun böyle olacağına dâir hakkıyla şâhitlik yapan bir) **Şehîd olarak Allâh yeterli olmuştur.**
﴾29﴿ (O hak din ile gönderilen zât) **Allâh'ın rasûlü Muhammed'dir. Onunla birlikte olan o** (mümin) **kimseler; kâfir lere karşı pek şiddetlidirler** (, o derece ki; değil onla rın beden lerine dokunmak, elbiselerinin, onların giy si le ri ne değmesinden dahi sakınırlar)**, ken di aralarında ise çok merhametlidirler** (, bu yüz den birbirlerini gör düklerinde mutlaka mu sâ fahalaşırlar ve kucaklaşırlar)**.**(Ey görebilen! Habîbimin ashâbı o kadar çok namaz kılarlar ki;) **sen onları sürekli rükû e denler ve secde yapanlar olarak görürsün; on lar Allâh'tan bir lütuf ve** (sevap, bir de) **rıza**(ve hoşnutluk) **aramaktadırlar. Yüzlerindeki a lâ metleri ise, secde eserindendir** (; böylece onları görenler geceleri uzunca secdede kal ma larından dolayı yüzlerinde kimsede görülmeyen bir nur ve parlaklık, heybet ve vakar, hu şû ve tevazu belirtile ri fark ederler. İbadet e denlerin içlerinden yüzlerine vuran bu nur, zen cilerin yüzünde dahi görülebilen bir parlaklıktır. Kıyâmet gününde ise, secde yaptıkla rı uzuvlar ayın on dördü gibi parlayacak ve böylece on lar dünyada Allâh'a secde etmiş olma vasfıyla tanına caklardır)**. İşte bu, onların Tevrât'taki ilginç vasıflarıdır! Onların İncîl'deki acayip sıfatlarıysa; filizini çı karmış bir ekin gibidir ki, o** (filiz) **onu kuvvetlendir miş, bu sebeple o iyice kalınlaşmış ve derken kök leri üzerinde doğru düzgün durabilmiştir, böylece** (kısa bir zamanda iyice

serpilip güçlenmesi ve güzel görüntüsü) **ekicileri hayran bırakmaktadır.** (İşte Allâh-u Te'âlâ bir tek Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ile başlatmış olduğu İslâm davasını, Ebû Bekir ile filizlen dirmiş, Ömer ile güçlendirmiş, Osman ile sağlamlaştır mış, Ali** (Radıyallâhu anhüm) **ile de gövdesi üzere durdurt muştur. Daha sonra da diğer müminlerle takviye etmiş tir. Evet! O onları bu örnekte geçen şekilde çoğaltmış tır,) tâ ki O** (Rableri) **onlar sebebiyle kâfirleri öfke lendirsin** (ve onları kızgınlıklarından çatlatsın)**! İman etmiş olan ve salih ameller işlemiş bulu nan o kişilere Allâh** (beşeriyet gereği işleyebilecekleri günahlar için) **tam bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat söz vermiştir.**

KIRKDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Hucurât
SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 18 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh ve Rasûlünün** (emir ve yasaklarını çiğneyerek, onların) **önüne geçmeyin ve** (yapacağınız yahut terk edeceğiniz her hangi bir konuda) **Allâh**(a karşı muhâlif bir tavır takınmak)**tan hakkıyla sakının! Şüphesiz ki Allâh,** (sözleriniz dâhil tüm işitilebilen şeyleri hakkıyla duyan bir) **Semî'dir;** (işleriniz dâhil bütün malûmatı çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

Bu âyet-i kerîme, bayram namazı kılınmadan önce kurban kesen, ya da Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) oruca başlamadan önce şüpheli günde oruç tutan kimseler hakkında inerek, onları herhangi bir amele Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`den önce başlamaktan nehyetmekteyse de, genel manada: "Kur'ân'a ve sünnete uymayan hiçbir şey yapmayın." diye anlaşılmalıdır. Ayrıca burada, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ve halîfelerinin yanında bulunanlara, bir zaruret yokken onların önünde yürümemeleri, onlardan önce yemeye başlamamaları ve bir soru karşısında söze atılmamaları gibi konularda edep talimi hedeflenmiştir. (Âlûsî, Rûhu'l-beyân)

﴾2﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Peygamberimin yanında bir şey konuşmanız icap ettiği zaman) **sesleri nizi o Nebî'nin sesinin üstünde** (olacak şekilde) **yük seltmeyin, bir kısmınızın diğer bir kısma sesli konuşması gibi ona sözü gür sesle de söylemeyin ki,** (sonra) **siz farkında olmadığınız halde amelleriniz boşa çıkar!**

﴾3﴿ **Şüphesiz o kimseler ki; Allâh'ın Rasûlünün yanında** (edebe riâyet ederek) **seslerini kısmaktadır lar; işte ancak onlardır o kimseler ki, Allâh onların kalplerini takvâya alıştırmıştır/ takvâya seçkin kılmıştır/!** (Âhirette) **büyük bir mağfiret ve çok büyük bir ecir de sadece onlara âittir.**
﴾4﴿ (Habîbim!) **O kimseler ki, o** (sana âit) **o daların ardından sana** (seslice) **çağırmak tadırlar; şüphesiz onların** (bir kısmı bunu e depsizlik kastıyla değil de, ce hâlet gibi bazı nedenlerle yapmaktaysa da,) **pek çoğu** (senin yüce makamına gereken âdâba) **akıl erdire miyorlar!**
﴾5﴿ **Eğer gerçekten onlar, sen kendilerine çıkınca ya kadar sabretmiş olsalardı, elbette bu onlar için pek hayırlı bir şey olurdu. Allâh** (tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (Kendisine yönelenlere çok acıyan bir) **Rahîm'dir.** (Bu yüzden sana tâzimsizlik yapan bu kişilere peşinen ceza vermeyip, sadece nasihatle yetinmiştir, ama bunlar da tevbe edecek olsalar, Allâh-u Te`âlâ'nın mağfireti ve rahmeti onları dışta bırakacak değildir.)
Bu âyetler, kuşluk vakti istirahat ederken Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hâne-i saâdetlerinin etrafına gelen ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i şiir ve iftihar yarışına çağırmak için sesli şekilde bağırarak uyandıran Temîm kabilesinin Bedevîlerinden bahsetmektedir.
﴾6﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Eğer** (günahtan sakınmayan, dolayısıyla yalan söylemeyeceğine emin olunamayan) **bir fâsık kişi size önemli bir haber getirecek olursa,** (onun mâhiyetini) **iyice araştırın ki;** (suçsuz) **bir toplumu bilgisizce musibete uğratırsınız da,** (suçsuzlukları ortaya çıktıktan) **sonra** (onlar hakkında) **yapmış olduğunuz şeye karşı** (: "Keşke böyle bir hadise meydana gelmemiş

olsaydı!" diyerek) **pişman olan kimselere dönüverirsiniz.** *Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) tarafından Mustalik oğullarına tahsildar olarak gönderilen Velîd ibni Ukbe (Radıyallâhu anh), câhiliyet devrinde aralarında bulunan hasımlıktan dolayı, kendisini karşılamaya çıkan kişilerin onu öldürmeye geldiklerini sanmış ve doğruca Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e dönerek, onların dinden çıktığını ve zekât vermediğini söylemiş, bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Halid ibni Velîd'i göndermiş, o da onları namaz kılarken bulmuş ve zekâtlarını teslim almıştır.*

﴾7﴿ **Hem** (şunu iyi) **bilin ki; gerçekten aranızda Allâh'ın Rasûlü bulunmaktadır!** (O halde ona karşı yalan söylemeye kalkmayın, zira Allâh ona doğruyu haber verdiğinde yalancı rezil olacaktır.) **Eğer o, birçok işte size itaat ed**(ip sözünüzü dinle y)**ecek olsa, elbette sıkıntıya düşerdiniz/ helâk olurdunuz/! Lâkin Allâh siz**(in ekseriniz)**e**(, yalancıyı tasdik et mek, suçsuza saldırmaya teşvik etmek ve hakkı kendi görüşlerine uydurmak gibi kötü halleri benimsetme miş, bilakis) **imanı iyice sevdirmiş, onu kalpleri nizde çokça süslemiş; kâfirliği, fasıklığı** (, yalancı lığı) **ve günahları ise size pek çirkin göstermiştir! İşte ancak onlar, dosdoğru yolu bulmuş** (ve hiçbir sûretle istikametten ayrılmamış) **kimselerin ta kendileridir!**

﴾8﴿ **Allâh'tan büyük bir lütuf ve yüce bir nimet olsun diye** (Allâh-u Te'âlâ size iyilikleri sevdirmiş, kö tülükleri ise çirkin göstermiştir)**! Allâh** (müminler ara sındaki üstünlük dereceleri dâhil her şeyi hakkıyla bi len bir) **Alîm'dir;** (kime neyi sevdireceği ve kimi neden nefret ettireceği hususları dâhil, her yaptığını yerli yerince yapan bir) **Hakîm'dir.**

﴾9﴿ **Eğer müminlerden iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa, hemen** (nasihat ederek, varsa şüpheleri gidererek ve Allâh'ın

hükmüne davet ederek) **araların da barış sağlayın! Ama onların birisi diğerine kar şı azgınlık edecek olursa, o azgınlık etmekte bulu nanla, Al lâh'ın emrine** (ve hükmüne) **dönünceye ka dar savaşın! Eğer** (sizinle savaşmayı göze ala mayarak, Allâh'ın emrine) **dönecek olursa,** (savaşı bırakmalarıyla yetinmeyip,) **hemen adâletle aralarında barış kurun** (ki, başka bir zaman yeni bir savaş çıkmasın)**!** (Yapacağınız ve terk edeceğiniz her hususta) **adâletli olun! Şüphesiz ki Allâh adâletli davrananları sever** (; böylece onlara en güzel karşılığı verir)**.**

﴾10﴿ **Müminler ancak kardeştirler! Öyleyse kardeşleriniz arasında barışı sağlayın!** (Her konuda olduğu gibi, din kardeşlerinizin arasını bulmayı önemsememe hususunda da) **Allâh'tan hakkıyla sakının! Tâ ki siz rahmet olunasınız!**

﴾11﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Bir toplum diğer bir toplum**(u hakir görüp onlar)**la alay etmesin, zira umulur ki o** (alaya alına)**nlar bu** (alaya ala)**nlar dan** (Allâh katında) **hayırlı olabilirler! Birtakım kadınlar da diğer birkısım kadınlarla dalga geçmesin, çünkü umulur ki onlar bunlardan daha iyi olabilirler!** (İnananlar tek bir vücut gibi olduklarına göre,) **nefisleriniz** (mesabesinde olan mümin kardeşleriniz)**i** (ne sözle ne de işaretle) **ayıplamayın ve** (birbirinizi istenmedik) **lakaplarla** (ayıplamak için aranızda) **çağrışmayın/atışmayın/! İman**(la vasıflandık)**dan sonra** (birbirini ayıplayarak, sövüp sayarak ve kötü lakaplar takarak) **fâsıklıkla anılmak ne kötü olmuştur! Her kim** (bu günahlardan) **tevbe etmezse, işte ancak onlar** (isyanı itaat yerine koyarak ve kendilerini azaba sunarak nefislerine) **zulmetmiş olanların ta kendileridir!**

﴾12﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Zanların bir çoğundan uzak durun! Zira şüphesiz ki birkısım zanlar** (ve tahminler)

büyük bir günahtır. (Birkısım zanlar ise mubahtır, nitekim dünya işlerindeki tahminler bu kabildendir. Öyleyse aklınıza gelen düşüncenin hangi kısımdan olduğunu iyice anlayabilmeniz için, her düşündüğünüzü rahatça konuşmayıp, ihtiyatlı davranmanız ve sizi günaha sokacağından emin olmadığınız birçok zandan sakınmanız gerekir.) **Bir de** (birbirinizin) **ayıp**(larını) **araştırmayın** (ve Müslümanların örtmeye uğraştıkları şeyleri açmaya çalışmayın)**, bir kısmınız diğer bir kısmı** (, ardından kötüleyerek) **gıybet de etmesin! Sizin biriniz, ölmüş haldeki kardeşinin etini yemeyi sever mi? Tabiî ki onu hiç istemezsiniz! Öyleyse Allâh'tan hakkıyla sakının** (da, yasaklarına bulaşmayın)**! Şüphesiz ki Allâh,** (tevbeleri çokça kabul eden bir) **Tevvâb'dır;** (yasaklardan sakınanları çok esirgeyen bir) **Rahîm'dir.**

﴾13﴿ **Ey insanlar! Şüphesiz ki Biz sizi** (Âdem adındaki) **bir erkekten ve** (Havvâ namındaki) **bir dişiden yarattık!** (Hepinizin anne-babası bir olduğuna göre; soyla sopla iftihârın ne anlamı olabilir?) **Böylece Biz sizi** (birbirinize hava atasınız için değil,) **tanışasınız** (da kimin kime varis olacağını tespit edebilmek için soyları belirleyesiniz ve kimleri arayıp sormakla mükellef olduğunuzu anlayarak sıla-i rahim yapabilesiniz) **diye birtakım kavimler ve kabileler yaptık! Şüphesiz Allâh katında en değerliniz** (, en zengininiz, en güzeliniz, şu soydan ve bu boydan olanınız değil)**,** (Allâh-u Te`âlâ'nın haramlarından son derece sakınarak) **en ziyade takvâ sahibi olanınızdır! Muhakkak ki Allâh,** (sizi de amellerinizi de hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (görünen ve görünmeyen tüm hallerinizden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

﴾14﴿ **O bedeviler: "**(Biz içimizle ve dışımızla) **iman ettik."** **dedi**(ler)**.** (Habîbim! Onlara) **de ki: "Siz** (kalbinizden)**iman**

etmediniz, lâkin: ‘Biz (kelime-i şehâdet okuduğumuzu açıklayarak ve sizinle harbe kalkışmayarak) **boyun eğdik.’ deyin!** (Bu daha doğru olur.) **Zaten henüz iman, kalplerinizin içerisine girmiş değildir. Eğer** (münafıklığı bırakıp) **Allâh’a ve Rasûlüne itaat ederseniz O, amellerinizden hiçbir şeyi**(n ecrini) **size eksik etmeyecektir. Şüphesiz ki Allâh** (itaatkârların kusurlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr’dur;** (onlara çok acıyarak lütuflarda bulunan bir) **Rahîm’dir.”**
Esed oğullarından bir fırka, bir kıtlık senesinde Medîne’ye gelip kelime-i şehâdet söylediler, fakat Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aley-hi ve Sellem)`den sadaka kopartmak amacıyla: “Falancalar seninle savaştığı gibi, biz seninle savaşmadan gelip Müslüman olduk, öyleyse kıymetimizi bil!” diyerek, Müslümanlıklarını Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in başına kaktılar. Bunun üzerine bu âyet-i celîlelerle kınandılar.
﴿15﴾ **Müminler ancak o kimselerdir ki; Al lâh’a ve Rasûlüne** (gerçekten) **iman etmişler dir, sonra da** (biraz olsun) **şüpheye düşmemişlerdir ve** (hem kâfirler gibi görünen düşmanlarla, hem de nefis ve şeytan gibi görünmeyen düşmanlarla) **Allâh yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmişlerdir. İşte ancak onlar** (iman iddiasında) **doğru olanların ta kendileridir.**
﴿16﴾ (Habîbim!) **De ki: “Dininizi** (ve imanınızı) **Allâh’a siz mi bildireceksiniz? Oysa Allâh göklerde olanları da, yerde bulunanları da bilmektedir! Allâh** (, imanınızı ortaya koyarken, içinizde gizlediği niz kâfirlik dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm’dir.”**
﴿17﴾ **Onlar Müslüman olmalarını sana karşı büyük bir nimet saymaktadırlar. De ki: “Müslüman olmanızı bana karşı bir iyilik saymayın! Doğrusu Allâh sizi imana hidâyet kılma sını size karşı değerli bir nimet saymaktadır.** (Ama tabiî ki iman

iddianızda) **doğru kimseler olduysanız** (, Allâh size bu iyiliğini hatırlatmaktadır, fakat sizde iman ne arar?)**!”**

﴾18﴿ **Şüphesiz ki Allâh, göklerin ve yerin** (kimse tarafından bilinmeyen tüm) **gayb**(lar)**ı nı** (ve gizliliklerini) **bilmektedir! Allâh yapmakta olduklarınızı** (hak kıyla gören ve karşılığını verecek olan bir) **Basîr’dir!**

ELLİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kâf
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî`dir. İbni Abbâs ve Katâde (Radıyallâhu anhüm)`den nakledildiğine göre; Yahudiler hakkında inmiş olan 38. âyet-i kerîme Medenî'dir. 45 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Kaf! O çok şerefli ve pek bereketli Kur'-ân'a yemin olsun** (ki, Habîbim Biz seni büyük bir uyarıcı olarak gönderdik)**!**

﴾2﴿ **Doğrusu onlar kendilerine içlerinden bir uya rıcı geldi diye şaşakaldılar da, bu nedenle kâfirler dedi ki: "İşte bu** (şekilde Allâh'ın kullar içerisinden birini peygamber olarak seçip göndermesi ve onun bize, öldükten sonra diriltileceğimizi haber vermesi) **pek şaşılacak bir şeydir!**

﴾3﴿ **Biz öldüğümüz ve** (un ufak hale gelmiş) **bir top rak olduğumuz zaman mı** (yeni den diriltilecek mişiz)**? İşte bu** (, akıldan ve im kândan) **pek uzak bir** (geri) **döndürülüştür."**

﴾4﴿ (Onlar böyle diye dursun,) **muhakkak Biz o** (gö müldükleri) **toprağın onlar**(ın etlerinden, kemiklerin den, hatta kılların)**dan neyi eksiltmiş olduğunu** (ve hangi parçalarını çürüttüğünü) **gerçekten bilmişizdir. Zaten** (kendisinde yazılmış olan küçük-büyük her şe yin tüm tafsilatını) **pek iyi koruyan/** (şeytanlardan ve değiştirilmekten) **çok iyi korunmuş/** (Levh-i Mahfûz nâmındaki) **o yüce Kitap ancak Bizim katımızdadır.**

﴾5﴿ **Doğrusu onlar kendilerine geldiği anda** (hiç araştırma lüzumu bile hissetmeksizin) **o hakk** (olan peygamberi ve Kur'ân)**ı yalanladılar. Artık onlar çalkantılı bir iştedirler.** *(Bu yüzden peygamberlik müessesesi hakkında kesin karar verememişler, kimi sihir, kimi kehânet demiş, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e de kimi sâhir, kimi kâhin demiş,*

getirdiği Kur'ân-ı Kerîm hakkında da şiir ve sihir gibi çeşitli yorumlar yapmışlardır.)

﴾6﴿ **O** (dirilmeyi yok saya)**nlar** (kör kalmışlar da,) **üzerlerindeki göğe hiç bakmamışlar mıdır ki; Biz onu nasıl** (sağlam bir şekilde) **bina etmişiz** (, direksiz yükseltmişiz) **ve onu** (yıldızlarla) **iyice süslemişiz? Üstelik onun çatlakları da yoktur!** (Bilakis her türlü noksanlıktan ve bozukluktan tamamen uzaktır.)

﴾7﴿ **Yer**(yüzün)**e gelince; onu da** (göz görebildiğice uzun olarak) **Biz döşedik, ona sabit dağlar koyduk ve** (kendisine bakana) **ferahlık verici güzelliğe sa hip her çift** (bitkiy)**i onda Biz bitirdik.**

﴾8﴿ (Biz bunları, Rabbine) **yönelici her bir kul için bir basîret** (; bir kalp görüşü) **ve bir öğüt olsun diye** (yaptık)**!**

﴾9﴿ **Biz gökten çok bereketli** (ve faydalı) **bir su indirdik de, böylece onun sebebiyle birçok bostanlar ve** (buğday, arpa gibi) **biçilecek dâneler bitirdik.**

﴾10﴿ **Uzun uzun/**(meyve) **yüklü/ hurma ağaçlarını da** (Biz yetiştirdik) **ki, onun üst üste dizilmiş tomurcukları vardır!**

﴾11﴿ **Kullara bol bir rızık olsun diye! Ayrıca Biz** (hiçbir şey yetiştiremeyecek şekilde kurumuş) **ölü bir beldeye onunla hayat verdik. İşte** (kabirler den) **çıkış da böylece** (meydana gelecek)**dir!**

﴾12﴿ **Onlardan önce Nûh'un kavmi, o** (peygamberlerini öldürüp) **örülmemiş kuyunun** (içine atan ora nın zâlim) **halkı ve Semûd da** (Sâlih (Aleyhisselâm)**`ı) yalanlamıştı.**

﴾13﴿ (Hûd (Aleyhisselâm)**`ın kavmi olan) Âd da, Firavun ve** (kavmi, bir de) **Lût'un** (evlilik bağları nedeniyle) **kardeşleri** (olan kavmi) **de...**

﴾14﴿ **O** (sık ağaçlıklı bir korunun sakinleri bulunan) **Eyke halkı** (Şu`ayb (Aleyhisselâm)**`ı) ve** (sâlih bir zât olan) **Tübba'in** (inkârcı) **kavmi de; hepsi o** (kendilerine gönderilen) **rasûlleri yalanladı da, bu nedenle Be nim** (azap) **tehdidim** (onlar üzerine) **hak oldu!**

﴾15﴿ **Yoksa Biz** (, mahlukatı yoktan var etmek istediğimizde) **evvelki yaratıştan âciz mi kaldık** (ki, tekrar diriltmekten âciz kalalım)**? Doğrusu onlar yeni bir yaratılıştan büyük bir** (şüphe ve) **karıştırma için dedirler. Kaf! O çok şerefli ve pek bereketli Kur'- ân'a yemin olsun** (ki, Habîbim Biz seni büyük bir uyarıcı olarak gönderdik)**!**

﴾16﴿ **Andolsun ki; elbette insanı gerçekten Biz yarattık ve nefsinin ona gizlice neler fısıldadığını** (ve ne tür vesveseler verdiğini) **bilmekteyiz!** (Çünkü) **Biz** (ilmimizle) **ona şahdamarından daha yakınız!**

﴾17﴿ **O** (insanın) **sağ**(ın)**dan ve sol**(un)**dan doğru karşılıklı oturmakta olan** (meleklerden) **kav rayıp yazıcı o ikisi** (, insanın yaptıklarını izleyerek) **zapt edip yazıyorken!**

﴾18﴿ **O** (insan)**,** (hayır veya şer) **hiçbir söz**(ü ağzından dışarı) **atmaz ki, onun yanında** (konuşulanı yazmaya) **hazır bir gözcü bulunmasın!**

﴾19﴿ **Ölüm sarhoşluğu** (, Allâh-u Te`âlâ'nın kitapları ve peygamberleri vasıtasıyla bildirdiği) **o gerçeği** (son nefesinde olan insanın yanı başına) **getirmiştir.** (O zaman kötü insana:) **"İşte kendisinden sürekli kaçmakta olduğun o şey budur!"** (denilir.)

﴾20﴿ (İsrâfîl (Aleyhisselâm) **tarafından tüm kulların diriltilmesi için ikinci defa) Sûr'un içine üfürüldü. İşte bu, o** (büyük) **tehdid**(in gerçekleşme) **günüdür!**

﴾21﴿ **Böylece** (iyi ve kötü) **her nefis** (mahşere) **gelmiştir ki, beraberinde** (kendisini sürükleyen) **bir sevk edici ve** (amellerinin iyi veya kötü olduğuna şâ hitlik yapacak) **bir şâhit bulunmaktadır.**
﴾22﴿ (Dünyadayken dirilmeye inanmayan bir kâfire, hakikatleri gözüyle gördüğü gün:) **"Andolsun ki; elbette sen işte bundan tam bir gaflet içerisinde bulunmuştun! Ama şimdi Biz senden** (gaflet) **perdeni kaldırdık, artık bugün senin gözün pek keskindir!"** (denilecek.)
﴾23﴿ (İşte o zaman, dünyada amellerini yazmakla görevli olan ve kendisini mahşere sevk ederken) **yakını**(n da bulunan melek) **dedi ki: "İşte bu; yanımda** (yazılı) **bulunan şey** (, hesaba arz edilmek üzere) **hazırdır!"**
﴾24﴿ (Allâh-u Te`âlâ her bir insanı mahşere getiren iki meleğe şöyle buyurur:) **"İkiniz birden** (, o Velîd ibni Muğîre gibi, nimet vereni tanımayan ve hakka karşı direnen) **her çok inatçı azılı kâfiri atın cehennemin içine!**
﴾25﴿ (Atın oraya o) **hayra son derece engel olan** (; sahip olduğu malın hakkını asla vermeyen ve herhangi bir yardımın muhtaçlara ulaşmasına mani çıkaran)**ı, hakkı aşa**(rak zulme bulaşa)**nı ve** (Allâh-u Te`âlâ'nın Zât'ı ve dini hakkında) **huzursuz edici büyük bir şüphe taşıyanı!**
﴾26﴿ **O kimseyi ki, Allâh ile birlikte başka bir ilâh tanımıştır; haydi ikiniz birden atın onu o pek şiddetli azap içerisine!"**
﴾27﴿ **O** (azâba düşen kâfir özür dilerken suçu şeytana atınca, dünyadayken) **yakını**(nda bulunup sürekli onu azdıran şeytanı)**: "Ey Rabbimiz! Ben onu azdırma dım, lâkin o** (haktan) **pek uzak bir sapıklık içerisin de bulundu** (, ben de hiçbir zorlama yapmaksızın, kış kırtma yoluyla ona yardımcı oldum)**!" dedi.**

﴾28﴿ (Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ) **buyurdu ki: “Benim huzurumda çekişmeyin! Oysa muhakkak Ben size** (inkâr ve isyanınıza karşılık) **önceden** (pey gamberlerim ve kitaplarım vasıtasıyla) **tehdit gön dermiştim!**

﴾29﴿ **Benim katımda söz değiştirilmez, Ben asla kullara azıcık dahi zulmedici de değilim!** (Artık asılsız mazeretlerle bu azaptan kurtuluş ummayın.)**”**

﴾30﴿ **Bizim** (, kâfir ve âsîleri) **cehenneme** (doldurduktan sonra ona)**: “Doldun mu?” diyeceğimiz, onun da: “**(Daha) **fazla var mı?” diyeceği günü** (hatırla)**!**

﴾31﴿ **O takvâ sahipleri**(nin değerini açıklamak) **için cennet hiç de uzak olmayan bir şekilde yaklaştırıl mıştır** (ki, böylece onlar cennete doğru yürüme zah metine dahi sokulmamıştır)**!**

﴾32﴿ (Bu müjde, Allâh-u Te`âlâ’ya) **çokça yö - nelen ve** (Allâh’ın sınırlarını) **iyice koruyan herkes için**(dir)**!** (O gün onlara:) **“Sürekli vaad olunduğunuz şey işte buydu!”** (denilecektir.)

﴾33﴿ (Bunca mükâfat,) **O** (, kullarına son derece merhametli olan) **Rahmân**(ı görmediği halde O’n)**dan gı yaben korkmuş olan ve** (Allâh-u Te`âlâ’ya) **yönelici bir kalple** (İlâhî huzura) **gelmiş bulunan için**(dir)**!**

﴾34﴿ (O gün bu kullara denilecektir ki:) **“**(Her türlü sıkıntıdan) **selâmetle/**(Allâh-u Te`âlâ ve melekler ta ra fından) **selâmla** (karşılanmak üzere)**/girin oraya! İşte bu, ancak ebedîlik günüdür!”**

﴾35﴿ **Onlar için orada dileyecekleri her şey var dır. Bizim katımızda ise** (hiçbir göz görmedik, hiçbir kulak duymadık ve kimsenin aklından geçmedik nimet ler, özellikle de Cemâlimizi müşâhede gibi) **pek ziya de** (lütuflar) **vardır.**

﴾36﴿ **Biz onlardan önce nice asırlar** (halkın)**ı helâk ettik ki, onlar kuvvet/şiddetli yakalama/ bakı mından bunlardan daha güçlüydü. Onlar** (güçlerinin bir gösterisi olarak) **şehirlerde** (dağlara taşlara varıncaya kadar her yerde) **yarıklar açtılar/ Böyleyken** (Bizim azabımızı gördüklerinde, ölümden kurtulmak için) **şehirlerde çok mesafe kat ettiler/** (, yine de Bizim azabımızdan kurtulamadılar)**! Acaba** (onlar için Bizim hükmümüzden) **bir kaçış yeri var mıydı?**
﴾37﴿ **İşte şüphesiz ki bu** (sûrede anlatıla)**n** (lar) **da elbette büyük bir öğüt vardır o kimseye ki, onun için** (gerçekleri idrak melekesine sahip) **bir kalp bulunmuştur yahut o,** (okunan âyetleri dinlerken, gaflet içerisinde değil de, aklı, fikri ve kalbiyle) **hazır bulunan bir kişi olarak kulak vermiştir.**
﴾38﴿ **Andolsun ki, elbette Biz göklerle yeri ve ikisi arasındaki** (bunca yaratık tür)**leri**(ni, dünya günlerinden) **altı gün** (miktarına denk gelecek vakit)**de yarattık!** (Hiçbir yaratığın güç ve kuvvetinin yetmeyeceği bunca büyük varlığı yoktan var ederken,) **Bize en ufak bir yorgunluk da isabet etmedi.**
Katâde ve diğer müfessirlerden nakledildiğine göre; bu âyet-i kerîme, "Allâh-u Te`âlâ bu âlemi yaratmaya pazar günü başlamış, îcat işini cuma günü bitirmiş, cumartesi gününde ise Arş'ın üzerine uzanarak istirahata çekilmiştir." diye iddia eden câhil Yahudilere bir reddiye olarak inmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)
﴾39﴿ (Habîbim!) **Öyleyse onların** (dirilmeyi inkâr hususunda ve Allâh-u Te`âlâ'yı yaratıklara benzetme konusunda) **söylemekte olduğu** (bu gibi) **şeylere karşı sabırlı ol!** (Zira Biz onlardan intikam alacağız.) **Bir de güneş doğmadan önce** (sabah namazını kı larak) **ve batış öncesi** (öğleyle ikindi namazlarını kıla rak) **Rabbinin hamdiyle birlikte tesbîhte bulun** (da,

böylece O’nun, her türlü acziyetten, özellikle de sözle rinin çıkmaması ve herhangi bir yaratığa benzemesi gibi noksanlıklardanson derece uzak olduğunu sürekli ifade et)**!**

﴾40﴿ **Gecenin bir kısmında da** (akşam ve yatsı na mazlarını kılarak) **yine O’nu tesbîh et, bir de namaz ların arkalarında**(ki son sünnetleri kılarak ve tesbih lerini yaparak Rabbini tenzîh et)**!**

﴾41﴿ (O kıyâmet gününün dehşet haberlerini) **iyi dinle! O** (Sûr’a üfleyerek) **nidâ eden** (İsrâfîl) **in,** (herkesin eşit şekilde duyabileceği) **pek yakın bir yerden** (: “Ey çürümüş kemikler, parçalanmış uzuvlar, darmadağın etler ve dağılmış kıllar! Şüphesiz Rabbiniz size büyük mahkeme için toplanmanızı emrediyor!” diye) **çağrıda bulunacağı gün** (, tüm canlılar kabirlerden çıkarıla caklardır)**!**

﴾42﴿ **O** (kulların diriltilmesi için ikinci defa Sûr’a üflenirken kopacak) **nârayı hak ile** (yakînen) **işitecekleri gün! İşte bu,** (kabirlerden) **çıkış günüdür!**

﴾43﴿ **Şüphesiz ki Biz, ancak Biz** (istediğimizi) **diriltiriz ve** (dilediğimizi) **öldürürüz.** (Âhirette muhasebe için) **dönüş de ancak Bizedir!**

﴾44﴿ (İnsanlar kabirlerinden) **süratli kimseler hâlinde** (çıkarlar) **iken, o** (gömüldükleri) **toprak onlar dan iyice yarılıp ayrılacağı gün** (Bi ze kavu şacaklar dır)**! İşte bu Bize göre pek ko lay bir diriltip toplamadır.**

﴾45﴿ **Biz onların** (âhireti inkâr hususunda) **söylemekte oldukları şeyleri pek iyi biliciyiz! Sen onlara karşı asla zorlayıcı biri değilsin** (ki, onları imana mecbur edesin yahut haklarında istediğini yapasın. Sen ancak bir uyarıcısın)**! Öyleyse Benim tehdidimden korkan kimseye Kur’ân’la öğüt ver**(meye devam et)**!**

ELLİBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Zâriyât

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 60 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Yemin olsun o** (toprağı yerinden) **kaldırıp dağıtan** (rüzgâr)**lara!**

﴾2﴿ **Peşi sıra o** (yağmur gibi) **ağır yükü taşıyan** (bulut)**lara!**

﴾3﴿ **Ardı sıra rahat bir şekilde akıp giden** (gemi)**lere!**

﴾4﴿ **Derken o** (yaratıklar arasında) **işleri** (emr olundukları şekilde) **bölüştüren** (melek)**lere!** (İş te bütün bunlara yemin olsun ki;)

﴾5﴿ **Şüphesiz o vaad olunmakta bulunduğunuz şey elbette doğrudur!**

﴾6﴿ **Gerçekten de o** (amellerin karşılığı olan) **ceza elbette gerçekleşecektir!**

﴾7﴿ **O** (rüzgâr esmesiyle su üzerinde beliren dalgalı çizgiler misali) **güzel yollar** (ve yörüngeler)**/ sağlam yapı**(lı burç)**lar/ sahibi olan göğe yemin olsun ki;**

﴾8﴿ **Gerçekten siz elbette** (gökteki yollar gibi birbirinden uzak ve) **çelişkili bir söz içindesiniz.** (Nitekim kiminiz Kur'ân'a sihir, kiminiz de şiir de mekte; peygamber hakkında da, kiminiz sihirbaz, kimi niz şâir, kiminiz deli demektesiniz, hâlbuki şiir ve sihir sanatları delinin becerebileceği işler değildir!)

﴾9﴿ **O** (peygambere ve Kur'ân'a ima)**ndan ancak,** (bütün hayırlardan tam anlamıyla) **çevrilmiş olan kimse döndürülmektedir.**

﴾10﴿ **Helâk olsun o yalan** (yanlış) **tahminlerde bulun**(arak İslâm ve Kur'ân hakkında gerçek dışı beyan larda bulun)**anlar;**

﴾11﴿ **Kendileri, kuşatıldıkları büyük cehâlet içerisinde kalmış o gâfiller!**
﴾12﴿ (İnadına) **soruyorlar ki: "O ceza günü de ne zamanmış?"**
﴾13﴿ **Onlar o ateşe arz olunarak yakılacakları gün** (, gerçeği görecekler)**!**
﴾14﴿ (Onlara denilecek ki:) **"Tadın azâbınızı! Kendisini acele istemekte bulunmuş olduğunuz şey işte buydu!"**
﴾15﴿ **O takvâ sahipleri gerçekten pek kıymetli cennetler ve çok değerli gözeler içerisinde** (ikamet etmekte)**dirler.**
﴾16﴿ **Rablerinin kendilerine vermiş olduklarını** (hoşnutlukla) **alanlar olarak! İşte şüphesiz ki onlar bundan önce** (dünyada salih ve) **güzel amel**(leri lâyıkı vechile) **işleyen kimseler olmuştular.**
﴾17﴿ **Onlar geceden** (pek çok zamanı ibadetle geçir diklerinden) **çok az bir zaman uyumaktaydılar.**
﴾18﴿ **Seherlerde de bağışlanma isteyenler ancak onlardılar!**
﴾19﴿ **Onların mallarında da, isteyen ve** (iffetinden dolayı isteyemediği için zengin sanılarak sadakadan) **mahrum** (bırakılmış) **olan için bolca nasip vardı** (ki, insanlara merhametlerinden dolayı Allâh rızası için bu nu kendilerine zekât hâricinde gerekli kılmıştılar)**!**
﴾20﴿ **Yakînen inananlar için o yer**(yüzün)**de nice âyet** (ve delil)**ler bulunmaktadır** (ki, türlü türlü ma denler, bitkiler ve canlılar bunlardan bir kısmıdır)**.**
﴾21﴿ **Nefislerinizde de** (nice âyetler vardır ki, bir su hâlinden düzgün bir insan şekli alıncaya kadar geçir diğiniz evrelerden tutun da, güzel görünümünüz, ilginç bileşimleriniz ve eşsiz sanatlar yapma gücünüz bunun sadece birer örneğidir)**! Hâlâ görmeyecek misiniz?**

﴾22﴿ **Rızkınız**(ın takdir ve tayini, ayrıca güneş, ay ve yıldızlar gibi maddî esbâbı) **da,** (hayır ve şer nâmına) **vaad olunduklarınız da göktedir.**

﴾23﴿ **Göğün ve yerin Rabbine yemin olsun ki; muhakkak o** (vaad olunduğunuz sevap ve azap)**, şüphesiz sizin konuşmanız**(ın hak oluşu) **gibi elbette gerçek tir.** (Konuştuğunuza dâir şüphe taşımadığınız gibi, bu na da şüphe etmeyin!)

﴾24﴿ (Habîbim!) **İbrâhîm'in o** (, Allâh katında) **ikrama mazhar olan misafirlerinin önemli haberi geldi sana değil mi?**

﴾25﴿ **Hani onlar onun yanına girdiler de: "**(Sana) **selâm** (olsun)**!" dediler. O da: "**(Size de) **selâm** (olsun)**! Tanınmayan bir toplum** (sunuz, buralarda sizin gibi birilerini hiç görmedim, bana kendinizi tanıtır mısı nız?)**!" dedi.**

﴾26﴿ **Derken gizlice ailesine yöneldi de, hemen besili bir buzağı getirdi.**

﴾27﴿ **Böylece onu kendilerine yaklaştırdı da: "Yemezmisiniz?" dedi.**

﴾28﴿ **Derken onlar yüzünden** (gelecek tehlikeden) **bir korku hissetti/bir korku**(yu içinde) **gizledi/. Onlar** (onun bu endişesini fark edince)**: "Korkma!" dediler ve onu** (İshâk adında) **pek bil gili** (olacak) **bir oğulla müjdelediler.**

﴾29﴿ **Bunun üzerine hanımı** (Sâre) **bir bağırış içerisinde yöneldi ve** (şaşkınlığından eliyle) **yüzüne vurdu da: "**(Benim gibi) **kısır bir kocakarı** (nasıl doğuracak acaba?)**!" dedi.**

﴾30﴿ **Onlar: "İşte rabbin**(in) **böylece buyurdu**(ğunu biz sana bildirmekteyiz)**! Şüphesiz ki** (her işi yerinde olan) **Hakîm de,** (her şeyi hakkıyla bilen) **Alîm de ancak O'dur!** (O halde buyruğu haktır, işi de sağlamdır, artık bu hususta hiçbir şüpheye mahal yok tur.)**" dediler.**

﴾31﴿ (Sonra) **o** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)**): "Ey gönderilenler! Peki, sizin** (gönderilmenizi gerektiren) **önemli işiniz nedir?" dedi.**
﴾32﴿ **Dediler ki: "Muhakkak biz,** (Lût (Aleyhis-Selâm)**`a karşı isyan içerisinde bulunan, özellikle de livata güna hını işledikleri için) suçlular olan bir topluma** (azap etmek için) **gönderildik.**
﴾33﴿ **Onlar üzerine çamurdan** (pişirilmiş kaskatı) **taşlar yollayalım diye...**
﴾34﴿ (Helâllerle kanaat etmeyip) **haddi aşan o kişi ler için Rabbin katında** (; kimsenin ulaşamayacağı gizli yerlerde bulunan ve beyaz-kırmızı gibi alâmet lerle, bir de atılacağı kimsenin ismiyle damgalanıp) **nişanlanmış olarak!"**
﴾35﴿ **Böylece Biz, müminlerden orada bulunanları çıkarttık!**
﴾36﴿ **Zaten orada bir hâne dışında Müslümanlardan hiçbir kimse bulmadık!**
﴾37﴿ **Bir de,** (hiçbir şeyden ibret almayan katı kalpliler için değil de,) **o çok acı verici azaptan korkacak kimseler için orada** (gerçekleşen ilginç helâke delâ let eden) **büyük bir âyet** (ve alâmet) **bıraktık** (ki, pişmiş taşlar ve kokuşmuş su onlardan bazılarıydı)**!**
﴾38﴿ **Mûsâ'da da; onu Firavun'a pek açık güçlü bir delille gönderdiğimiz zaman** (, pek açık bir âyet ortaya koymuştuk)**!**
﴾39﴿ **Ama o** (Firavun imana yanaşmayıp, ona karşı) **yanını çevirdi de: "**(Eğer Mûsâ bu gösterdiği hâriku lâdelikleri kendi irâdesiyle yapmaktaysa,) **bir büyü cüdür yahut** (bunlar elinde olmayan bir şekilde ken dinden sâdır olmaktaysa,) **bir delidir!" dedi.**
﴾40﴿ **Bu sebeple Biz onu ve ordularını yakaladık ve onları o** (Kızıl)**denizin içine atıverdik! Zaten o,** (övülecek tek bir işi dahi

bulunmayan ve sürekli) **tenkit edilecek iş yapan biri idi!**

﴾41﴿ (Hûd (AleyhisSelâm)**`ı inkâr eden) Âd** (toplumun) **da da; üzerlerine o** (hayırsız ve bereketsiz olan, ne bir yağmur, ne de bir aşlama faydası sağlamayan) **kı sır rüzgârı salıverdiğimiz zaman** (, büyük bir âyet açıklamıştık)**!**

﴾42﴿ **O** (rüzgâr)**, herhangi bir şey üzerine vardıysa, onu çürüyüp dağılmış bir şey gibi/kül gibi/yapmadan bırakmıyordu.**

﴾43﴿ **Semûd** (toplumun)**da da;** (peygamberleri Sâlih (Aleyhisselâm) **tarafından) kendilerine: "**(Üç günlük) **bir zamana kadar** (daha dünya hayatında) **yaşayın!" denildiği zaman** (, büyük bir âyet sergilemiştik)**.**

﴾44﴿ **Onlar ise Rablerinin emrin**(i yerine getirmek)**den iyice büyüklenmiştiler de, kendileri bakmakta oldukları halde o** (helâk edici nâra) **azâb**(ı) **onları yakalayıvermişti.**

﴾45﴿ **İşte böylece onlar** (öyle bir yıkıma uğradılar ki, artık ondan sonra) **hiçbir kalkışa en u fak bir güç dahi yetiremediler,** (başkalarından) **yardım alabilen kimseler de olamadılar!**

﴾46﴿ **Daha önce Nûh'un kavmini de** (helâk etmiş tik)**!** **Şüphesiz ki onlar** (kâfirlik ve isyan hususunda sınır tanımayan) **fâsıklar toplumu olmuştular.**

﴾47﴿ **Göğe gelince; Biz onu büyük bir kuvvetle bina ettik.** (Zira bu, sonsuz bir güç ister!) **Şüphesiz ki Biz elbette** (her şeye) **güçlüleriz/**(rızkı, yağmurla) **bollaştırıcılarız/**(gökle yer arasını) **sürekli genişleticileriz/!**

﴾48﴿ **Yeri de; onu** (halı gibi) **Biz döşedik! İşte** (Biz) **ne güzel döşeyiciler**(iz)**!**

﴾49﴿ (Erkek-dişi, gece-gündüz, gök-yer, siyahbeyaz, hidâyet-dalâlet, saâdet-şekâvet, sağlık ve hastalık gibi) **her şeyden iki**

eş yarattık! Tâ ki siz iyice düşüne siniz (de, her şeyi çift yaratanın Kendisinin tek olduğunu anlayabilesiniz)**!**
﴾50﴿ (Habîbim! Kullarıma de ki:) **"O halde** (İslâm'a sarılarak, İlâhî azaptan) **Allâh**(ın mükâfatın)**a doğru kaçın! Şüphesiz ki ben sizi** (anladığınız bir dille) **O'-n**(un azâbın)**dan pek açık bir uyarıcıyım!**
﴾51﴿ **Allâh ile birlikte başka bir ilâh tanımayın! Şüphesiz ki ben sizi O'n**(un azâbın)**dan açıkça uya ran biriyim!**
﴾52﴿ **İşte onlardan önce bulunan o** (kâfir) **kimselere de hiçbir rasûl gelmemişti ki, mutlaka** (onun hakkında da) **böylece: "Bir büyücüdür yahut bir delidir!" demişlerdi.**
﴾53﴿ **Onlar bununla vasiyetleştiler mi** (ki, arala rında birçok asır bulunan kimseler ağız birliği yapmış gibi aynı lafları söyleyebildiler)**? Doğrusu onlar azgınlar toplumudur!** (Bu yüzden birbirlerini hiç görmemiş olsalar da, sahip oldukları sınır tanımama özelliği onları aynı noktada birleştir miştir.)
﴾54﴿ (Habîbim! Mademki bunca tebliğlerine rağmen onlar kâfirlikte inadına ısrarcı oldular,) **öyleyse onlar**(la tartışmak)**dan yüz çevir! Artık sen** (böyle yaptın diye) **asla kınanacak biri değilsin!**
﴾55﴿ **Ama öğüt vermeye devam et! Çünkü vaaz** (u nasihat)**, inanan kimselere** (ve Allâh'ın iman nasip edeceklerine) **gerçekten fayda verir.**
﴾56﴿ **Ben, cinleri ve insanları** (hiçbir hikmetle değil,) **ancak** (ve ancak Beni tanısınlar ve) **Bana** (hakkıyla) **kulluk et**(mekle mükellef edil) **sinler diye yarattım!**
﴾57﴿ **Zaten Ben** (diğer mâliklerin, kölelerini çalıştırıp) **onlardan** (istifade ettikleri gibi, kullarımdan) **hiç bir rızık** (temin etmelerini) **istemiyorum, Beni**(m kullarımı) **yedirmelerini de arzu**

etmiyorum! (Bila kis kimseden hiçbir hizmet ve karşılık beklemeksizin, herkesi ancak Ben rızıklandırıyorum.)

﴾58﴿ **Şüphesiz ki Allâh;** (rızka muhtaç olan her canlıyı rızıklandıran) **Rezzâk da,** (eşsiz güç ve) **kuvvet sahibi de,** (hiçbir işinde Kendisine en ufak bir zorluk ârız olmayacak şekilde sonsuz kudret sahibi olan) **Me tîn de ancak O'dur!**

﴾59﴿ **Artık** (Allâh'a ibadeti terk ederek, yaratıldıkları gayeye hizmet etmeyip) **zulmetmiş bulunan o kim seler için,** (geçmiş ümmetlerdeki) **arkadaşlarının** (helâk ve azaptan) **bolca nasibi gibi, gerçekten bü yük bir nasip vardır. Öyleyse** (o azâbı) **çabuklaştır mamı Benden istemesinler!**

﴾60﴿ **İşte böylece o kâfir olmuş kimseler için, tehdit olundukları o** (azâba çarptırılacakları Bedir ve kıyâmet) **günleri** (gibi yıkım mevsimleri) **nden dolayı pek büyük bir helâk vardır.**

ELLİİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Tûr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 49 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Andolsun** (Mûsâ (Aleyhisselâm) **ile konuştuğumuz o) Tûr** (dağın)**a!**

﴾2﴿ (Kulların amelleri kendisinde) **düzenli şekilde yazılmış** (olup kıyâmet günü kimine sağından, kimine solundan verilecek) **olan bir kitaba da!**

﴾3﴿ (Meleklerin kendisine müracaatı ve insanların okuması çok kolay olsun diye) **yayıl**(ıp açıl)**mış ince bir deri içerisinde!**

﴾4﴿ (Yedi kat semanın üzerinde, Kâ`be'nin hizasında ve Arş'ın altında bulunan ve her gün farklı yetmişbin meleğin tavafıyla ihyâ edilen) **Beyt-i Ma`mûr'a da!**

﴾5﴿ **O yükseltilmiş tavan** (olan göğe de, cennetin tavanı olan Arş)**a da!**

﴾6﴿ **O dolu denize** (; büyük okyanuslara)**/o** (kıyâmet günü tandır gibi) **tutuşturulmuş** (ve kendisiyle cehennem kızdırılmış olan) **denizlere/de** (yemin olsun)**!**

﴾7﴿ **Şüphesiz ki senin Rabbinin azâbı elbette gerçekleşecektir!**

﴾8﴿ **Onu savuşturacak hiçbir şey yoktur!**

﴾9﴿ **Göğün acayip bir çalkantıyla sallanacağı gün** (azap başlayacaktır)**!**

﴾10﴿ (O gün) **dağlar da** (yerlerinden kopup) **eşsiz bir yürüyüşle** (havada bulut gibi) **yürüy**(üp, savrulan bir duman hâline gel)**ecektir!**

﴾11﴿ **İşte o gün büyük bir helâk vardır o yalanlayıcılar için!**

﴾12﴿ **O kimseler ki onlar yalan yanlış şeylere ilginç bir girişim içerisinde** (eğlenip) **oynamaktadırlar.**

﴾13﴿ (Elleri boyunlarına bağlı ve perçemleri ayaklarıyla birleşik bir halde) **şiddetli bir itilişle cehennem ateşine itilecekleri gün** (, onlara denilecektir ki)**:**

﴾14﴿ **"İşte ancak buydu o ateş ki siz onu yalanlamakta bulunmuştunuz!**

﴾15﴿ (Dünyadayken size bu azâba düşeceğinizi haber veren vahye büyü diyordunuz, onun doğruluğunu gös teren) **işte bu** (manzara) **da mı bir büyüymüş, yoksa siz** (evvelce gerçekleri görmediğiniz gibi, burada da) **görmüyor musunuz?**

﴾16﴿ **Girin oraya! Artık** (cehennemdeki azaplara) **sabredin ya da sabretmeyin,** (bir şey fark edecek de ğildir, her iki durum da) **size göre eşittir! Çünkü siz ancak yapmakta bulunmuş olduğunuz şeylerle ce zalandırıl**(dığınıza göre hiçbir haksızlığa uğratılma) **maktasınız!"**

﴾17﴿ **Şüphesiz ki o** (haramlardan hakkıyla sakınan) **takvâ sahipleri, pek değerli cennetler ve çok büyük nimetler içerisindedirler.**

﴾18﴿ **Rablerinin kendilerine vermiş olduğu şeylerle lezzetleniciler olarak! Rableri onları o şiddetle tutuşmuş ateşin azâbından da korumuştur!**

﴾19﴿ (Cennete girdiklerinde kendilerine denilecektir ki:) **"**(Dünyadayken) **yapmakta bulunmuş olduğunuz** (güzel) **şeylere karşılık sıkıntısız bir şe kilde yiyin için** (, hazmı âsân olsun, afiyet olsun)**!"**

﴾20﴿ (Böylece onlar) **düzgün bir sırayla yerleştirilmiş pek değerli tahtlar üzerinde** (kurulup) **yaslanan lar olarak** (o cennetlere yerleşeceklerdir)**! Üstelik Biz onları iri gözlü, beyaz tenli kadınlarla da eşleştirdik!**

﴾21﴿ **O kimseler ki;** (inanılması gereken hususlara) **iman etmişlerdir, zürriyetleri de tam bir imanla onları iyice izlemişlerdir;** (fakat babaları ve dedeleri kadar iyi amel işleyememişlerdir,) **Biz onların zürri yetlerini onlara kat**(ıp cennette aynı derecede yerleş tirme kararı al) **mışızdır, ama** (bu iyiliğimiz nedeniyle) **onlar**(ın ataların)**a da amellerinden hiçbir şeyi ek sik etmemişizdir. Her kişi** (iyi veya kötü) **kazanmış olduğu şey kar şılığında bir rehindir.** (Salih amel sahibi olan, bu re hinini ödeyerek canını cehennemden azad ettirir, kötü amel sahibi olan ise, bu tutsaklığını hiçbir şekilde kal dıramaz.)

﴾22﴿ **Biz onlara canlarının çekmekte olduğu türlü türlü meyveleri ve lezzetli etleri de** (bunca nimetle rine ilâveten) **fazlaca verdik.**

﴾23﴿ (Aralarındaki sevgi ve kaynaş manın bir neticesi olarak) **onlar orada şarap dolu öyle bir kadehi ka pışırlar ki;** (dünya şaraplarında olduğu gibi) **on**(un içimi esnasın)**da ne bir boş söz, ne de bir günaha sokma mevcut değildir.**

﴾24﴿ **Kendi özel mülkleri olan** (, büluğ çağına yaklaşmış) **birtakım genç hizmetçiler de onların etrafında** (pervâne gibi) **döner ki, sanki onlar** (sedefinde) **saklı inci** (gibi, ak-pâk ve tertemiz)**dirler.**

﴾25﴿ (Onlar bir muhabbet ve sohbet esnasında) **aralarında** (birbirinin hal ve hatırından) **soruşurlarken, onların bazısı diğer bir kısma yöneldi de,**

﴾26﴿ **Dediler ki: "Şüphesiz ki biz bundan ön ce** (dünyada) **ailemiz arasında** (yumuşak kalp li, Allâh'a isyan dan korkan, taatına önem veren ve sonumuzla ilgili) **endişe taşıyan kimselerdik!**

﴾27﴿ **Bu sebeple Allâh bize lütfetti de, gözenekle rin içine kadar nüfuz eden o ateşin azâbından bizi korudu.**

﴾28﴿ **Çünkü gerçekten biz daha önce sürekli O'na ibadet etmekteydik/**(bizi bu ateşten koruması için) **dua etmekteydik/. Şüphesiz ki O;** (sonsuz iyilik sahibi olan) **Berr de,** (büyük rahmet sahibi olan) **Rahîm de ancak O'dur!** (Bu yüzden ibadetlerimize mükâfat vermiş ve duala rımızı kabul etmiştir.)**"**

﴾29﴿ (Habîbim!) **Öyleyse sen** (onların lüzumsuz konuşmalarına hiç önem vermeyip,) **öğüt ver**(meye devam et)**! Rabbinin** (lütfettiği üstün akıl ve peygamberlik) **nimet**(ler)**i sayesinde sen asla ne** (kendi kafasına göre gayptan haber veren) **bir kâhin, ne de bir deli değilsin!**

﴾30﴿ **Yoksa onlar** (senin için)**: "**(O,) **bir şâirdir ki; onun hakkında, ömürleri tü keten uzun zamanın ızdırap veren hâdiselerin**(e çarpılmasını ve böylece bir an önce kendisinden kurtu luşa ermey)**i bekliyoruz!" mu diyorlar?**

﴾31﴿ (Habîbim!) **De ki: "**(Siz benim helâkimi) **bekleyedurun, artık şüphesiz ki ben de sizinle birlikte** (işin nereye varacağını) **bekleyenlerdenim!"**

﴾32﴿ **Yoksa işte bun**(ca çelişkili mevzuy)**u onlara akılları mı emretmektedir** (de, Rasûlûllâh (Sal lâllâhu Aleyhi ve Sellem) **hakkında kesin bir karar veremeyip, ona kâhin, şâir ve mec nun gibi birbirine zıt vasıflar yakış tır makta dırlar. Nitekim kâhinlik ve şâirlik tam bir zekâ ve fetânet gerektirmekte, delilik ise bunlarla tamamen zıt bir konumda bulunmaktadır. Böylece onlar Rasûlûllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e karşı yürüttükleri câhilâ ne düşmanlıktan dolayı, farkında olmadan kendi kendilerini yalanlamakta dırlar), yahut onlar bir azgınlar toplumu mudurlar?**

﴾33﴿ **Yoksa onlar: "Onu o uydurdu?" mu diyorlar. Doğrusu onlar** (inatlarından dolayı Kur' - ân'a) **inan mıyorlar.**

﴾34﴿ (Mademki onun bir insan sözü olduğunu söylüyorlar,) **öyleyse** (hem lafız hemde mana yönünden) **ona benzer bir söz getirsinler. Eğer doğru kimseler olduysalar** (, böyle bir şey yapmalıdırlar, zira Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ile insanlıkta ve Araplıkta müşterek olmalarına ilâveten, onlar konuşma dilini ve şiir leri, düz yazı ve nesir üslûplarını, ayrıca önemli olaylara sahne olmuş günlerin tarihçelerini daha iyi biliyorlar)!**

﴾35﴿ **Yoksa onlar** (yaratılışlarını ayarlayıp, onları yoktan var eden) **bir şey bulunmaksızın** (kendi baş larına) **mı yaratıldılar ya da** (kendilerini) **yaratanlar** (yine) **ancak kendileri midirler** (ki, Allâh, peygamber tanımıyorlar)**?**

﴾36﴿ **Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Doğrusu onlar** (her şeyi yaratanın kim olduğu soru suna "Allâh" diye cevap verirlerken, bu söylediklerine) **yakînen inanmıyorlar!**

﴾37﴿ **Yoksa Rabbinin** (peygamberlik ve rızık) **hazi neleri sadece onların yanında mıdır** (ki, istediklerine diledikleri kadar verebiliyorlar)**? Ya da onlar ezici güce sahip kimseler midirler** (ki, yönetimi keyiflerine göre yürütüyorlar)**?**

﴾38﴿ **Yoksa onlara ait** (, ucu göğe dayalı) **bir mer diven mi var ki, onun üzerinde** (vahyi) **din lemek tedirler? Öyleyse dinleyicileri açık ve güçlü bir delil getir sin** (de, Allâh'ın kelâmını duyduğunu tasdik ettirsin)**!**

﴾39﴿ **Yoksa o kızlar** (sandığınız melekler) **O'na ait de, oğlanlar size mi mahsustur?** (Böyle saçma bir gö rüşe sahip olan kişinin, melekût âlemine yükselip İlâhî kelâmı duyması bir ya na, akıllı bile sayılması olacak şey değildir.)

﴾40﴿ (Habîbim!) **Yoksa sen onlardan** (elçilik vazifeni tebliğe karşılık yüklü) **bir ücret mi talep etmektesin de, bu nedenle**

onlar büyük bir borç yüzünden ağır yük taşıyan (ve bu yüzden sana uyamayan) **kimse lerdir?**

﴾41﴿ **Yoksa gayb**(a ait ilimlerin kendisinde yazılı bu lunduğu Levh-i Mahfûz) **sadece onların yanındadır da, onlar** (insanlara meşrû ettikleri uydurma düzen leri ondan) **mı yazı**(p bildiri)**yorlar?**

﴾42﴿ **Yoksa onlar** (sana ve dinine karşı Dârü'n- Ned ve'de toplanıp) **bir hile yapmak mı arzuluyorlar? Ama o kâfir olmuş kimseler, tuzakları başlarına geçirilenlerin ta kendileridirler!**

﴾43﴿ **Yoksa onlar için Allâh'tan başka bir ilâh mı vardır** (ki, onları O'nun azâbından koruyabilsin)**! Ortak koşmalarından tesbîh** (ve tenzîh) **Allâh'a!**

﴾44﴿ **Onlar gökten** (kendilerine azap etme için) **düşen büyük bir parça görecek olsalar**(, yine de inatlarından)**: "Üst üste yığılmış bir buluttur!" derler.**

﴾45﴿ **O halde sen onları** (hiç önemseme de, öylece gaflet içinde) **bırak, tâ ki kavuşsunlar, kendisinde çarpılıp ölecekleri o günlerine;**

﴾46﴿ **Hilelerinin onlardan** (azap nâmına) **hiçbir şeyi savuşturamayacağı ve kendilerinin** (hiç kimse tarafından) **yardım olunamayacakları güne!**

﴾47﴿ **İşte o zâlim olmuş kimseler için, gerçekten bu** (âhiret azâbı)**ndan önce** (kıtlık, katliâm ve kabir azâbı gibi) **bir çok azap daha vardır. Lâkin onların pek çoğu** (bu gerçeği) **bilmezler.**

﴾48﴿ (Habîbim!) **Böylece sen Rabbinin** (, bir zaman daha onlara mühlet vermesi hususundaki) **hükmüne sabret! Muhakkak ki sen Bizim korumamız** (ve gözetimimiz altın)**dasın!** (Oturduğun herhangi bir meclisten kalkacağın vakit,

özellikle de namaza) **kalkacağın zaman Rabbinin hamdiyle birlikte tesbîhte bulun!**

﴾49﴿ **Gecenin bir kısmında da O'nu tesbîh et,** (sabahın ışığının belirmesiyle) **yıldızların kaybolma zamanında da** (yine O'nu zikret)**!**

ELLİÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Necm

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak, 32. âyet Medenî'dir. 62 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Battığı an yemin olsun o** (Süreyyâ) **yıldız**(ın)**a ki;**

﴾2﴿ **Arkadaşınız** (olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **hak yoldan) sapmamıştır ve bâtıla inanıp cehâlete düşmemiştir.**

﴾3﴿ **O nefsânî bir arzudan dolayı konuşmaz!**

﴾4﴿ **O**(nun söyledikleri)**, ancak** (Al lâh-u Te`âlâ tara fından Cebrâîl (Aley hisselâm) **vasıtasıyla kendisine) vah yedilmekte olan bir vahiydir.**

﴾5﴿ **O kuvvetleri çok şiddetli olan** (Cebrâîl) **ona** (Kur'ân'ı) **öğretmiştir.** (İşte o kuvvetinin bir gösterge si olarak, Lût kavminin beş vilayetini tek kanadıyla kö künden söküp göğe kaldırmış sonra ters çevirmiştir.)

﴾6﴿ **O sağlam görüş sahibi/güzel görünüm sahibi** (olan yüce melek)**/! Derken o** (Cibrîl (Aley hisselâm)**),** (her biri ufku kapatacak kadar büyük olan altı yüz ka nadıyla Hırâ'da Rasû lûl lâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e) doğruca belirdi!**

﴾7﴿ **Böylece o,** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e göre, doğuda) en üst ufukta idi.**

﴾8﴿ **Sonra** (Cibrîl Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e) yanaştı da,** (havadan aşağı doğru) **sarkıp yanına indi.**

﴾9﴿ **Artık** (Cibrîl ile Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **arasındaki mesafe, bakanlara göre, birbirine yapış tırılan) iki yay kadar yahut daha yakın oluverdi.**

﴾10﴿ **Bunun üzerine o** (Cibrîl) **O** (Allâh-u Sübhâ ne hû)**nun** (şerefli) **kulu** (olan Muhammed Mus tafa'sı)**na, vahyetmiş olduğu** (pek önemli) **şey leri vahyetti!**

﴾11﴿ **O** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`- in) kalb**(i, Cibrîl'i asıl sureti üzere gördüğün de,) **görmüş olduğu şeye dâir yalan söyle** (yerek:" Seni tanımadım!"de)**medi.**

﴾12﴿ **Şimdi yoksa siz, gördüğü şeye karşı mı onunla çekişiyorsunuz?**

﴾13﴿ **Andolsun ki; elbette o onu** (Mi'râc ge cesinde ki,) **diğer bir inişte de** (asıl yaratıldığı şekli üzere) **gerçekten görmüştü!**

﴾14﴿ (Yedinci kat semada Arş'ın sağında bulunan ve bütün kulların ilimlerinin, amellerinin, şe hitlerin ve müminlerin ruhlarının son durağı olan) **o son nokta daki Sidre'nin** (; o altında top landıkları Arabistan ki razını andıran ağacın) **yanında,**

﴾15﴿ **Ki** (takvâ sahiplerinin barınağı olan) **Me'- vâ cen neti de onun yanındadır!**

﴾16﴿ **Hani o Sidre'yi kaplayan** (İlâhî nur, yeşil kuş lar, altın çekirgeler, inci, yakut, zebercetler ve her yap rağına konan melekler) **kapladığı zaman;**

﴾17﴿ **O** (Rasûlün) **göz**(ü, bakmakla emrolunduğu şeyleri görmekten başka bir tarafa doğru) **kaymamış ve** (onların dışına) **taşmamıştır.**

﴾18﴿ **Andolsun ki; elbette o, Rabbinin en büyük âyet lerinden önemli bir kısmını** (Mi'râc gecesinde) **kesinlikle görmüştür.**

﴾19﴿ **Gördünüz mü** (; söyleyin bana) **o** (taptığınız) **Lât ve Uzzâ'yı!**

﴾20﴿ **Bir de o çok geri kalmış üçüncü** (put olan) **Me nât'ı** (ki, Allâh-u Te`âlâ'nın sahip olduğu sonsuz kudret karşısında onlar

en ufak bir gü ce mi sahiptirler?)**!**

﴾21﴿ **Yoksa erkekler sizin de, o** (hoşlanmadığınız ve) **dişi** (sandığınız melek)**ler O'na mı aittir?**

﴾22﴿ **İşte o takdirde bu, pek zâlimâne bir tak simdir!**

﴾23﴿ **O**(tapı)**n**(dığınız put)**lar ancak, sizin ve baba larınızın kendilerini ad olarak taktığınız birtakım isimlerdir ki, Allâh onlar**(ın ilâhlığı) **hakkında hiç bir delil indirmemiştir! Onlar ancak zanna** (ve birtakım varsayımlara)**, bir de canların**(ın) **arzulamakta olduğu şeye harfiy yen uymaktadırlar. Oysa andolsun ki; elbette Rable rinden onlara gerçekten hidâyet gelmiştir.**

﴾24﴿ **Yoksa temenni etmiş olduğu her şey, insanın mı olacaktır?**

﴾25﴿ **Hâlbuki âhiret de, o en ilk olan** (dünya) **da sadece Allâh'a aittir.** (Dolayısıyla sizin arzunuz değil, O'nun dilediği olacaktır.)

﴾26﴿ **Göklerde nice melek vardır ki, şefaatleri hiç bir şeyle yararlı olamayacaktır! Ancak Allâh'ın di lediği ve râzı olduğu** (iman ehli) **kimselere** (şefaat etmeleri için) **izin vermesi müstesnâ!** (İman etmeden meleklerin şefaatini bekleyenlerin durumu buyken, ya putlardan medet umanların hâli ne olur!)

﴾27﴿ **Şüphesiz o kimseler ki, âhirete iman et me mektedirler, elbette onlar** ("Melekler Allâh'ın kızları dır!" diyerek) **dişi adı takmak suretiyle melekleri** (birtakım bâtıl adlarla) **isimlendirmektedirler.**

﴾28﴿ **Oysa kendileri için bu hususta hiçbir ilim bulunmamaktadır! Onlar ancak tamamen zanna** (ve boş kuruntulara) **uymaktadırlar. Hâlbuki zan** (ve tahmin denen şey)**, haktan yana hiçbir şeyle fay dalı olamaz!**

﴾29﴿ (Habîbim!) **O halde sen Bizim zikrimizden** (ve gerçek bilgi sağlayan kitabımızdan) **yüz çevirmiş bu lunan ve o en alçak** (dünya) **hayat**(ın)**dan başka bir şey arzulamamış olan** (Nadr ibni Hâris ve Velîd ibni Muğîre gibi) **kimselerden yüz çevir!**

﴾30﴿ **İşte onların ilim olarak ulaştıkları son nokta ancak budur! Şüphesiz senin Rabbin; Kendi yolundan sapmış olan kimseleri pekiyi bilen ancak O'dur, hidâyet bulmuş olan kimseleri de en iyi bi len ancak O'dur!**

﴾31﴿ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar sa dece Allâh'a aittir.** (Ne müstakillen ne de müştereken hiçbir varlığın bunlarda en ufak bir hissesi yoktur. Allâh-u Te`âlâ bunları yaratmıştır,) **tâ ki O, kötü işler yapmış olan o kimseleri yapmış oldukları şeyler mukabilinde cezalandırsın, güzel amel işlemiş bu lunan o kişileri de, o pek güzel amellerine karşılık /**(cennet gibi) **pek güzel bir sevapla/**(yaptıklarından) **daha güzeliyle/ mükâfatlandırsın!**

﴾32﴿ (O hidâyet bulanlar; şirk koşmak, adam öldür mek, büyü yapmak, harpten kaçmak, faiz yemek, yetim malı yemek ve namuslu kadınlara iftira gibi) **günahın büyüklerinden, özellikle de** (, zina, livata ve lezbiyen lik gibi) **çok çirkin olan şeylerden sürekli sakınmak ta olan kimselerdir. Ancak** (kalpten geçen kötü şeyler gibi, beşeriyet gereği kaçınamadıkları) **küçük gü nahlar müstesnâ! Şüphesiz ki senin Rabbin, mağfi reti pek geniş olandır! Sizi**(n babanız Âdem'i) **toprak tan** (, sizi de toprakta yetişen gıdalardan oluşan meni den) **yaratmış olduğu zaman, bir de sizler annele rinizin karınlarında ceninler halinde bulunuyor ken sizi en iyi bilen O'dur! Öyleyse** (: "Büyük günahlardan sakınıyoruz, küçük günahlar da zaten bağışlanır!" diye, kendinizi hepten günahsız sayarak)

nefislerinizi temize çıkarmayın! (Bütün günahlardan) **hakkıyla sakınmış o lan kim seyi en iyi bilen ancak O'dur!**

﴾33﴿ **Gördün mü o kimseyi ki;** (hakka uyup sebat etmekten) **yüz çevirdi?**

Bu âyetler Velîd ibni Muğîre hakkında nâzil olmuştur. Bu kişi Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in vaazını dinleyerek İslâm'a ısınmış, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`de onun iman edeceğine ümit bağlamıştı. Sonra müşriklerden biri ona: "Babalarının dinini nasıl bırakırsın? Çabuk dinine dön ve sebat et! Bana şu kadar mal vermen karşılığında âhirette korktuğun her şeyi ben üstlenirim!" deyince Velîd onunla anlaştı ve İslâm'a girmekten vazgeçti. Böylece o adama söz verdiği malın bir kısmını verdi, sonra da cimriliği tutarak ondan da vazgeçti! (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾34﴿ **Pek az bir şey verdi de,** (daha sonra) **kayaya çat**(mış gibi vermeyi bırak)**tı!**

﴾35﴿ **Gayb ilmi onun yanında mıdır ki, bu ne denle o** (, arkadaşının onun günahını yüklenebileceğini) **bil mektedir?**

﴾36﴿ **Yoksa o, Mûsâ'nın sahî felerinde bulunandan haber dâr edilmedi mi?**

﴾37﴿ **Bir de o** (vazifelerini) **tastamam yerine ge tirmiş olan İbrâhîm'in** (sahîfelerinde yazılan şu ha kikatlerden) **ki;**

﴾38﴿ **Şüphesiz hiçbir yüklenici, diğerinin** (günah) **yükünü taşımayacaktır.**

﴾39﴿ **Gerçekten insan için, kendi gayretinden baş kası yoktur!**

﴾40﴿ **Muhakkak ki onun çalışması**(nın karşılığı) **çok yakında** (kendisine amel defterinde ve mîzanında) **gösterilecektir!**

﴾41﴿ **Sonra o** (gayretli insan)**, en bol karşılık olarak onunla mükâfatlan-dırılacaktır.**

﴾42﴿ (Bütün yaratıkların) **son varış**(ı) **gerçekten ancak senin Rabbinedir!**

﴾43﴿ **Muhakkak ki O, ancak O güldürmüştür ve ağlatmıştır!**

﴾44﴿ **Gerçekten de O, sadece O öldürmüştür ve yaşatmıştır!**

﴾45﴿ **Şüphesiz ki** (her tür canlıdan) **iki eşi; erkek ve dişiyi de O** (Rabbiniz) **yaratmıştır;**

﴾46﴿ (Ana rahmine) **atıldığı zaman, o sâfî pek az bir sudan!**

﴾47﴿ **O en son diriltmeyi de gerçekten O üstlen miştir.**

﴾48﴿ **Muhakkak O, ancak O** (, dilediğini kimseye muhtaç etmeyecek kadar) **zengin etmiştir ve** (bağ-bostan, hayvan ve bina gibi) **ge lir getiren mal sahibi kılmıştır!/**(kimine) **zenginlik vermiştir**(, kimine de sabır) **ve hoşnutluk vermiştir./**

﴾49﴿ **Şüphesiz ki O,** (âlemde kendi başına etkisi olduğu sanılan ve bu nedenle tapılan) **Şi'râ** (yıldızı)**nın Rabbi de ancak O'dur!**

﴾50﴿ (Hûd kavmi olan) **evvelki Âd'ı da muhakkak O helâk etmiştir!**

﴾51﴿ **Semûd'u da** (yıkıma uğratmış)**; artık** (onlardan bir fert) **bırakmamıştır!**

﴾52﴿ **Daha önce Nûh'un kavmini de** (tufana gark etmiştir)**! Zira şüphesiz onlar** (diğer kâfirlere nispetle) **en zâlim ve en azgın kimselerin ta kendileriydiler!**

﴾53﴿ **O** (Lût (AleyhisSelâm)**`ın) ters döndürülen memleketleri**(ni) **de** (Cebrâîl (AleyhisSelâm)**`ın kanadıyla göğe kadar kaldırdıktan sonra yere) O düşürmüştür.**

﴾54﴿ **Oralara** (dehşetli azaplardan) **kaplattığını kaplatmıştır!**

﴾55﴿ (Ey insan!) **Artık Rabbinin hangi nimetleri hakkında şüphe etmektesin?** (Oysa o sana ibretlik nice kıssalar açıklamıştır.)

﴾56﴿ **İşte bu** (Kur'ân'ın helâke uğratılan ümmetlerle ilgili haberleri)**, en önceki uyarılar türünden pek önemli bir uyarıdır!**
﴾57﴿ **O yaklaşmakta olan** (kıyâmet) **iyice yanaş mıştır!**
﴾58﴿ **Allâh'tan başka onu aç**(ıp kaldır)**acak/ onu**(n vaktini) **açıklayacak/ hiçbir kimse olmamıştır!**
﴾59﴿ **Şimdi siz, işte bu** (Kur'ân gibi ciddiye alınması gereken en önemli) **sözden dolayı mı şaşkınlığa dü ş**(üp inkâr et)**mektesiniz?**
﴾60﴿ (Alay edip) **gülmektesiniz de,** (ağlanacak halinize) **ağlamamaktasınız!**
﴾61﴿ **Üstelik bir de siz, eğlenen/**(kibrinden) **kafa kaldıran/ şarkı söyleyen/**(gaflet içinde) **donup kalan/öfkeyle yüz çeviren/ kimselersi niz!**
﴾62﴿ **Artık** (bu gafleti bırakın da,) **haydi Al lâh'a sec de edin ve** (sadece O'na) **ibadet edin!**

ELLİDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Kamer

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 55 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O** (kıyâmet) **ân**(ı cidden) **pek yanaşmıştır ve** (Hicretten beş sene kadar önce müşriklerin mûcize tale bi üzerine) **ay yarılmıştır** (da, böylece uzun bir zaman kalarak herkes tarafından rahatça görülmüştür)**!**

﴾2﴿ **Onlar herhangi bir âyet** (ve mûcize) **görecek olsalar, yüz çevirirler de: "**(Bu,) **süregelen/ kuvvetli/geçip gidecek/ bir büyüdür!" derler.**

İbni Mes'ûd (Radıyallâhu anh)*`ın rivayetine göre; Mekke müşrikleri ay`ın yarılma mucizesi karşısında şaşırınca: "Uzaklardan gelenleri bekleyelim! Muhammed bütün insanları da büyüleyecek değil ya!" dediler.Sonra yolculara sorduklarında, onlar da bunu tasdik edince bu âyet-i celîle indi.*

﴾3﴿ **Onlar** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**` i ve mûcizelerini) yalanladılar ve kötü arzularına iyice uydular!** (Bu nedenle kimi: "Ay`ı büyüledi!", kimi de: "Ay ye rinde duruyor, bizim gözlerimizi büyüledi!" dediler.) **Oysa her iş** (önünde sonunda bir noktaya varıp orada) **yerleşecektir!** (İşte o zaman hak ve bâtıl be lirecektir.)

﴾4﴿ **Andolsun ki; elbette** (Kur'ân'da) **onlara, o** (geç miş milletlerin kıssalarından ve âhiret) **haberler**(in) **den muhakkak öyle** (uyarıcı) **şeyler gelmiştir ki, onun içerisinde** (inkâr ve isyandan) **tam bir caydırı cılık vardır!**

﴾5﴿ (İşte bu, sağlamlıkta zirveye) **ulaşmış bulunan üstün bir hikmettir! Ama** (inadına inkâr edenlere karşı) **uyarıcılar ne**

fayda edebilir ki?

﴾6﴿ (Habîbim!) **Bu nedenle sen onlardan yüz çevir! O çağıran** (İsrâfîl (AleyhisSelâm)**`)ın,** (benzerine rastlan madık ve) **bilinmedik müthiş bir şeye** (; o kıyâmet gü nü karşılaşılacak zor luklara) **çağıracağı günü** (bekle)**!**

﴾7﴿ (Yaşadıkları dehşet nedeniyle) **gözleri zelil duruma düşmüş kimseler hâlinde kabirler**(in) **den** (kala balık ve dağınık bir şekilde) **çıkacaklardır. Sanki onlar** (delicesine) **yayılmış çekirgelerdir.**

﴾8﴿ **O çağırıcıya** (; onları mahşer sahasında toplan maya davet eden İsrâfil (AleyhisSelâm)` **a) doğru boyun uzatıp bakanlar ve kovalarcasına süratlice koşan lar halinde!** (O gün) **kâfirler diyecek ki: "İşte bu, pek çetin bir gündür!"**

﴾9﴿ **Onlardan önce Nûh'un kavmi de yalanlamıştı! İşte onlar kulumuzu yalanlamıştılar da, üstelik: "**(O) **bir delidir!" demiştiler ve böylece o** (, türlü türlü eziyetlerle tebliğ görevini yerine getirmekten) **engel lenmişti.**

﴾10﴿ **Bunun üzerine o, Rabbine dua etti ki: "Ben gerçekten** (kavmim tarafından) **yenik düşü rülmüş biriyim! O halde Sen** (benim adıma onlardan) **intikam al!"**

﴾11﴿ **Nihâyet Biz göğün kapılarını** (bardaktan boşanırcasına) **bolca dökülen bir suyla açıverdik!**

﴾12﴿ **Yeri de gözeler halinde** (kırk gün) **fışkırttık da, böylece** (yerle gök sularının karışımından toplanan) **o su, gerçekten** (ezelde) **takdir edilmiş bulunan bir iş üzere** (; o dünyayı suya gark edecek tûfânı gerçek leştirmek için) **buluşuverdi.**

﴾13﴿ **Derken Biz onu enli tahtalar ve çivilere sahip bir şey** (olan gemi) **üzerine yükledik ki;**

﴾14﴿ **O, Bizim gözetimimizle** (suda) **akıp gitmekteydi. İnkâr edilmiş olan/kendisine nankörlük edil miş olan/ kişiye**

yeterli bir mü kâ fat olarak (bunu yaptık)**!**

﴾15﴿ **Andolsun ki; elbette Biz onu** (; o geminin kalıntısını uzun bir süre) **bir âyet olarak muhakkak bırakmışızdır! Ama var mı hiç iyice öğüt alan?!**

﴾16﴿ **İşte** (bak,) **Benim azâbım ve uyarılarım nasıl olmuş?** (Elbette ki onların anlatılamayacak derecede müthiş bir keyfiyet üzere gerçekleştiğini göreceksin!)

﴾17﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Kur'ân'ı** (kendisiyle) **öğütlenilsin diye gerçekten çok kolay ettik! Ama var mı hiç hakkıyla öğüt alan?!**

﴾18﴿ **Âd** (kavmi Hûd (AleyhisSelâm)**`ı) yalanlamıştı; peki** (bak)**, Benim azabım ve uyarılarım nasıl olmuş?**

﴾19﴿ **Şüphesiz ki Biz, uğursuzluğu sürekli olan** (ve ayın son çarşambasına denk gelen) **bir günde üzerlerine pek soğuk/ çok gürültülü/ bir fırtına gönderdik ki;**

﴾20﴿ **O** (rüzgâr, yerde kazdıkları oyuklara girip bir birine sıkıca tutunan dünyanın en uzun ve en güçlü) **insanları**(nı) **yerlerinden koparıyor** (, sonra onları havaya fırlatırken kafalarını bedenlerinden ayırıp, baş sız cesetler halinde yere çalıyor)**du! Sanki onlar kö künden sökül**(üp yere düş)**müş hurma kütükleriydi!**

﴾21﴿ **İşte** (bak,) **Benim azâbım ve uyarılarım nasıl olmuş?**

﴾22﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Kur'ân'ı** (kendisiyle) **öğütlenilsin diye gerçekten çok kolay ettik! Ama var mı hiç iyice öğüt alan?!**

﴾23﴿ **Semûd** (kavmi de Sâlih (Aley hisselâm)**`ı inkâr etmekle,) tüm uyarıcıları/uyarıldıkları şeyleri/yalanlamış** (sayıl)**dı.**

﴾24﴿ **Bu nedenle demişlerdi ki: "İçimizden** (hiçbir etrafı olmayan) **tek** (başına kalmış) **bir insana mı; biz ona mı uyacağız?** (O bize: "Bana uymazsanız, elbette hakta ayrı dü

şersiniz ve ateşe düşersiniz!” diyor, ama aslında) **o**(na uyduğumuz) **takdirde şüphesiz ki biz elbette büyük bir dalâlet ve ateşler/delilik/ içerisinde oluruz!**

﴾25﴿ **Aramızda** (bunca liyâkatli insan dururke)**n va hiy onun üzerine mi çarçabuk bırakıldı? Doğrusu o, pek yalancı, çok kibirli ve şımarık biridir!”**

﴾26﴿ (Bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ Sâlih (AleyhisSelâm)**`ı müjdelemek ve kavmini tehdit etmek üzere şöyle bu yurdu:) “Muhakkak yarın** (üzerlerine azap indiği zaman) **bilecekler ki, o çok yalancı ve pek kibirli şımarık kimmiş!**

﴾27﴿ **Şüphesiz ki Biz onlara bir imtihan olsun diye o** (kayadan çıkarmanı istedikleri) **dişi deveyi gönde ricileriz! Artık sen onları**(n başına gelecekleri) **gözle** (meye başla) **ve** (eziyetlerine karşı) **iyice sabırlı ol!**

﴾28﴿ **Bir de onlara haber ver ki; gerçekten o** (kendi kuyularının) **su**(yu, bir gün onlara, bir gün deveye ait olmak üzere) **aralarında bölüştürülmüştür. Her bir içim** (hissesi, kendi nöbetinde sahipleri ta rafından) **hazır bulunulmuştur.** (Dolayısıy la herkes sırasına riâyet etsin, haddini ve hakkını aşmasın!)**”**

﴾29﴿ **Derken onlar** (bu nöbete bir süre riâyet ettiler, sonra bıkarak o deveyi kesmeye karar verdiler ve en cesurları olan Kudâr ibni Sâlif adındaki) **arkadaşlarına çağrıda bulundular da, o** (bedbaht kişi, kesim işinin büyük vebaline aldırış etmeyip) **hemen cüretle** (işi) **üstlendi/**(kılıcı) **ele aldı/ ve boğazladı!**

﴾30﴿ **İşte** (bak,) **Benim azâbım ve uyarılarım nasıl olmuş?**

﴾31﴿ **Muhakkak Biz onlar üzerine** (Cebrâîl (Aley hisSelâm)**`ın kopardığı) çok dehşetli büyük bir nârâ yol ladık da, bu sebeple onlar ağılcının** (topladığı) **kuru çalı-çırpısı gibi** (darmadağın) **oluverdiler.**

﴾32﴿ **Andolsun ki; elbette Biz Kur'ân'ı** (kendisiyle) **öğütlenilsin diye gerçekten çok kolay ettik! Ama var mı hiç yeterli derecede öğüt alan?!**

﴾33﴿ **Lût kavmi** (Lût (AleyhisSelâm)**`ı inkâr ederek) bütün uyarıcıları yalanlamıştı.**

﴾34﴿ **Şüphesiz Biz onlar üzerine taş fırlatan bir kasırga yollamıştık. Ancak Lût'un** (hanımı dışındaki) **ailesi müstesna! Seher vakti onları kurtarmıştık.**

﴾35﴿ **Katımızdan büyük bir nimet olarak! İşte şükretmiş olan kimseyi ancak böylece** (eşsiz bir karşılıkla) **mükâfâtlandırırız.**

﴾36﴿ **Andolsun ki; elbette o** (Lût (Aley hisselâm)**) onları Bizim şiddetli yakalayışımızla gerçekten korkutmuştu, fakat onlar şüpheci bir tavır içerisinde uyarıcıları yalanlamışlardı.**

﴾37﴿ **Yemin olsun ki; elbette onlar,** (aslında melek olup, genç ve yakışıklı delikanlılar şeklinde gelen) **mi safirlerin**(i çok beğendiklerin)**den dolayı ondan** (, mi safirleri kendilerine teslim etmesi) **taleb**(in)**de bulun dular da, muhakkak Biz onların gözlerini**(n çukur larını alınları gibi dümdüz yaparak) **silme kör ettik.** (O zaman melekler vasıtasıyla onlara:) **"İşte azâbı mı ve uyarılarımı**(n feci âkıbetini) **tadın!"** (buyurduk.)

﴾38﴿ **Andolsun ki; elbette** (üzerlerine) **yerleşici** (olup, onları cehenneme teslim edince ye kadar kendile rinden hiç ayrılmayacak) **bü yük bir azap, gündüzün evvelinde sabah sabah gerçekten onları bastırmıştır.**

﴾39﴿ **İşte azâbımı ve uyarılarımı**(n feci âkıbetini) **tadın!**

﴾40﴿ **Yemin olsun ki; elbette Biz Kur'ân'ı** (kendisiyle) **öğütlenilsin diye gerçekten çok kolay ettik! Ama var mı hiç lâyıkıyla öğüt alan?!**

﴾41﴿ **Andolsun; elbette Firavun hâne dânına gerçekten uyarılar gelmişti.**
﴾42﴿ **Onlar Bizim** (Mûsâ (Aley hisselâm) **vasıtasıylaken dilerine göstermiş olduğumuz dokuz adet) âyetleri mizin tamamını yalanlamıştılar. Bu sebeple Biz de** (hiçbir şey tarafından âciz bırakılamamış ve hiçbir ko nuda mağlup edilememiş) **bir Muktedir olan Azîz'in yakalayışıyla onları yakalayıvermiştik!**
﴾43﴿ (Ey müşrikler!) **İşte size!** (Kuvvet bakımından) **sizin kâfirleriniz o** (evvelce kâfir ola)**nlardan daha mı iyidir** (ki, onların başına gelen felâketlerin bir benzeri ne çarpılmayacaklarından emin olabiliyorlar)**, yoksa sizin için o** (semâvî) **kitaplarda** (, yaptıklarınızdan sorumsuz olacağınıza dâir) **bir beraat mi vardır?**
﴾44﴿ **Yoksa onlar: "Biz yenilmeyen/intikam alan /yardımlaşan/ bir topluluğuz!" mu demektedirler!**
﴾45﴿ **O topluluk muhakkak bozguna uğratılacaktır ve arka çevir**(ip mağlup bir halde dönüp gid)**e ceklerdir!**
﴾46﴿ (Bununla da bitmeyecektir,) **doğrusu o** (kıyâmet) **ân**(ı) **onlara vaad edilen** (en büyük azâbın) **za man**(ı)**dır. O** (kıyâmet) **ân**(ı) **ise, çaresi bulunama yacak derecede fecidir ve** (dünya azâbından) **daha acıdır!**
﴾47﴿ **Şüphesiz o** (şirk gibi en büyük günahı işlemiş olan) **suçlular büyük bir sapıklık ve şiddetle alev lendirilmiş ateşler içerisindedirler.**
﴾48﴿ **O ateş içerisinde yüzleri üzerine sürüklene cekleri gün** (onlara)**: "**(Bir adı) **Sekar** (olan cehennem tabakasın)**ın dokunuşunu**(n verdiği acıyı) **tadın** (ba kalım)**!"** (denilecektir.)
﴾49﴿ **Biz, her şeyi; şüphesiz ki Biz onu** (daha mey dana gelmeden önce Levh-i Mahfûz'da yazılmış) **bir kaderle yarattık.**

﴾50﴿ **Bizim** (yaratmayı dilediğimiz bir şey hakkında ki) **emrimiz ancak gözle** (yapılan) **hız lı bir bakış**(ın alacağı en az bir zaman dili mi) **gibi** (süratli ve) **tektir** (, ikilenmez)**!/Bizim** (yaratma) **işimiz ancak gözle hız lı bir bakış gibi tektir** (; tekrarlanmaz, farklılık arz etmez, zorlanma ve zahmet içermez)**!/**

﴾51﴿ **Andolsun ki; elbette Biz,** (kâfirlikte) **benzerleriniz** (olan geçmiş ümmetler)**i muhakkak helâk ettik! Ama var mı hiç iyice ö ğüt alan?!**

﴾52﴿ (Kâfirlik ve isyanlar nâmına) **kendisini yapmış oldukları her şey o** (yazıcı meleklerin) **sayfala r**(ın)**da** (kayıt altına alınmış)**dır.**

﴾53﴿ **Küçük ve büyük** (amellerin) **hepsi de** (tüm tafsilatlarıyla birlikte, Levh-i Mahfûz'da) **yazılıdır/**(Levh-i Mahfûz'a) **yazdırılmıştır/!**

﴾54﴿ (Kâfirlikten ve günahlardan hakkıyla sakınan) **o takvâ sahipleri, gerçekten de pek değerli cennetler ve çok kıymetli ırmaklar**(ın başların)**dadırlar.**

﴾55﴿ **Hoşnut olunan bir makamda/**(dünya mecl is leri gibi zevk u sefâları geçici boş şeyler ol mayıp, her şeyi) **doğruluğun ta kendisi olan bir mekânda/; pek büyük bir** (mülke ve eşsiz bir kudrete sahip olan O) **Melîk-i Muktedir'in katında!**

ELLİBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Rahmân

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 78 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O** (, dünyada mümin-kâfir ayırmaksızın her yara tığa son derece acıyan ve gerçek mana da sadece Ken disi nimet vermekte o lan) **Rahmân!**

﴾2﴿ (Dînî ve dünyevî bütün saadetlerin kaynağı olan) **Kur'ân'ı** (insana) **O öğretmiş** (, böylece ona en büyük nimetini bahşetmiş)**tir!**

﴾3﴿ **İnsanı** (kendisinde hiçbir hayır barındırmayan yokluktan kurtarıp, bütün hayırların kaynağı olan var lık sahasına çıkararak) **O yaratmıştır!**

﴾4﴿ **Ona** (içinden geçenleri) **düzgün bir şekilde ifa de etmeyi O öğretmiştir!**

﴾5﴿ **Güneş de, ay da** (hiç şaşmayan) **mükemmel bir hesapla** (burçlarında ve yörüngelerinde akıp gitmekte, böylece de mevsimlerin değişikliği ve yılların hesap lanması gibi birçok iş düzene kavuşmakta)**dır!**

﴾6﴿ **Bitkiler ve ağaçlar** (, yaratıldıkları gayeye hizmet etmek sûretiyle Yaratıcılarına) **secde etmektedirler!**

﴾7﴿ **Göğü de; onu yüksek olarak O yaratmıştır,** (her işte doğruluğu ve hak sahibine hakkını vermeyi emre derek) **adâleti de O meşrû etmiştir/**(kulların alışve rişlerinde kullanacakları) **tartı aletini de** (yeryüzüne) **O koymuştur/!**

﴾8﴿ **Tâ ki siz adâlet hususunda haddi aşmayası nız/** (eksik-fazla alıp vererek) **tartıda haksızlık yap mayasınız/!**

﴾9﴿ **Bir de** (alışveriş yapacağınızda,) **tartma işlemini adâletle dosdoğru yerine getirin ve** (terazinin iki kefesini denk tutun da) **tartıyı eksiltmeyin!**
﴾10﴿ **Yeri de; canlılar**(ın rahatça yaşayabilmeleri) **için onu** (göğe nispetle) **düşük yaratmıştır.**
﴾11﴿ **Orada türlü türlü meyveler ve tomur cukla ra sahip/dallı ve yapraklı/ hurma a ğaçları vardır.**
﴾12﴿ **Bir de** (buğday arpa gibi) **yapraklı/samanlı/ danelerle, hoş kokulu bitkiler!**
﴾13﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
Bu sûre-i celîlede: "Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabiliyorsunuz?" âyet-i kerîmesinin otuz bir kere tekrarlanmasının birçok hikmeti varsa da, birkaçını sayacak olursak; dînî ve dünyevî her bir nimetin ardından, o nimeti bahşeden Allâh-u Te`âlâ hatırlatılmış ve bu nimetlerin şükrünün ihlal edilmesi kınanmıştır. Nimetlerin farklılığı da bu tekrara ayrı bir güzellik katmıştır. Nitekim bir adam diğerine yapmış olduğu iyilikleri sayarken: "Ben sana mal verdiğim zaman iyilik etmemiş miydim, ben sana şöyle şöyle yaptığımda ihsanda bulunmamış mıydım?" gibi lafları tekrarlar ki; ikrar ettirmek istediği konular farklı olduğu için bu tekrar pek güzel ve yerinde olur. Yedi yerde azap âyetlerinden sonra bu cümle-i celîlenin zikredilmesi ise, hiç haberi olmadan felaketlere sürüklenmesin diye kişinin önündeki tehlikelerden uyarılmasında bulunan büyük iyiliğe işâret etmektedir.
﴾14﴿ **O** (Allâh-u Te`âlâ)**, insanı, pişirilmiş saksı gibi ses çıkaran kuru bir çamurdan** (; hayat eseri barın dırmayan katı bir topraktan) **yaratmıştır!**

﴿15﴾ (Cinlerin babası olan) **Cânn'ı da ateşten alı nan hiç dumansız halis bir alevden yaratmıştır.**
﴿16﴾ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rab binizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴿17﴾ (Sayılan nimetlerin sahibi olan Allâh-u Te`âlâ, yaz ve kış itibarıyla güneşe âit) **iki doğunun da Rab bidir, iki batının da Rabbidir!**
﴿18﴾ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **ya lanlayabiliyorsunuz?**
﴿19﴾ **O,** (tatlı ve tuzlu) **iki denizi salıvermiştir ki, o ikisi** (göz görüşünde aralarında hiçbir fasıla bulun mayacak şekilde) **birbirine kavuşmaktadırlar.**
﴿20﴾ **Ama aralarında** (kudretten) **bir engel vardır ki, birbirine taşkınlık** (edip karışarak, fark lı özellik lerini iptal) **edemezler.**
﴿21﴾ (Ey insanlar ve cinler!) **Şimdi her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **ya lanlayabiliyorsunuz?**
﴿22﴾ (Bir süs olmaktan öte, nice faydaları bulunan) **inciler ve mercanlar o ikisinden çıkmaktadır.**
﴿23﴾ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴿24﴾ **Denizde uzun dağlar gibi yelkenleri yük sekçe açılmış gemiler de sadece O** (Allâh- u Azîmüşşâ)**na aittir!**
﴿25﴾ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **ya lanlayabiliyorsunuz?**
﴿26﴾ **Onun üzerinde bulunan** (ve toprakta yaşayan) **herkes fanîdir!**
﴿27﴾ (Hiçbir şeye muhtaç olmayıp, her şeye tam anlamıyla lütufta bulunan) **O celâl ve ikrâm sahibi olan Rabbinin Zât'ı ise sürekli kalacaktır!**

﴾28﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾29﴿ (İnsanlardan, cinlerden ve meleklerden) **göklerde ve yerde bulunan her şey** (, var olmaları için, yaşamlarını sürdürebilmeleri için vesâir tüm hallerin de kendilerine lâzım olan şeylere kavuşmak için, kimi diliyle, kimi hâ liyle) **O'ndan istekte bulunmaktadır! O her an önemli bir iştedir** (ki, bu cümleden ola rak; duaları kabul etmekte, sıkıntıları gidermekte, kimi lerini yaratmakta, kimilerini yok etmekte ve üstün hik metlerine dayalı olan irâdesi gereği, her an birtakım haller ortaya çıkarmakta, diğerlerini ise ortadan kal dırmaktadır)**!**

﴾30﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Şimdi her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾31﴿ **Ey** (dünyaya) **iki ağırlık** (olan insanlar ve cin ler)**! Yakında** (dünyanın ömrü sona erdiği zaman, uzunca bir süre mühlet vermemizin ardından hesabı nızı görmek için) **size yöneleceğiz!**

﴾32﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾33﴿ (Mahşerde melekler tarafından kuşatıldıklarını gören cinler ve insanlar kaçış yeri arayınca onlara de nilecektir ki:) **Ey cinler ve insanlar topluluğu!** (Benim hükmüm den kaçıp kurtulmak için) **göklerin ve yerin kenar larından çıkışınıza güç yetirebildiyseniz, haydi çıkıverin! Ama üstün bir güç olmaksızın** (bu kuşatmayı aşıp bir yere) **çı kamazsınız!** (Bu güç ise sizde ne arar?)

﴾34﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾35﴿ **İkinizin üzerine de büyük bir ateşten alınma dumansız bir alev ve alevsiz bir duman/eritilmiş bakır/**

salıverilecektir.Artık her ikiniz de korunamayacaksınız/birbirinize yardım edemeyeceksiniz/!

﴾36﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾37﴿ (Kıyâmet günü) **gök yarıldığı ve artık** (ce - hen nemin harâreti ona ulaştığında) **o, zey tinyağı gibi** (akıcı bir hal aldığı ve mavi ren gi kır - mızıya dönüşen) **bir gül** (gibi) **oluverdi ği zaman** (olacakları hiçbir söz anlatamaz)**!**

﴾38﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Şimdi her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan geldiğini) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾39﴿ **İşte o** (kabirlerden çıkılacağı) **gün** (herkes sî masıyla tanınacağı için)**, ne bir insan, ne de bir cin günahından sorulmayacaktır.** (Ama mahşere top landıklarında, sorgu-suâl ve büyük muhasebe başla yacaktır.)

﴾40﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan olduğunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾41﴿ **O** (şirk gibi en büyük günahı işlemiş olan) **suçlu lar** (, mavi göze siyah surat şeklindeki korkunç) **sîma larıyla tanınacaktır da,** (onlar alın) **perçemler**(i) **ve ayaklar**(ı) (birleştirilip yaka paça) **yakalana**(rak ce henneme atıla) **caktır**(lar)**.**

﴾42﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾43﴿ **İşte bu o cehennemdir ki, suçlular onu ya lanlamaktaydı!**

﴾44﴿ **Onlar onunla, son derece kaynar bir su ara sında sürekli dönüp dolaşırlar!** (Ateşte yakılırlar ken su istediklerinde, eritilmiş tunç gibi bir suya götürülürler!)

﴾45﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾46﴿ **Rabbinin** (huzurunda hesaba çekilmek için du rulacak yüce) **makamından korkmuş olan** (ve bu ne denle farzları yerine getirip günahları terk eden mukar reb) **kimse**(ler) **için** (, biri inancına, diğeri ise ameline karşılık olmak üzere, altından yapılma) **iki cennet vardır!**
﴾47﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Şimdi her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾48﴿ (Öyle cennetler ki;) **ikisi de türlü türlü üstün lezzetlere/**(gölge yapan ve meyve veren) **ince ve yu muşak nice dallara/ sahip olan!**
﴾49﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾50﴿ **O ikisinde** (, birinin adı Tesnîm, diğerininki ise Selsebîl olan) **iki göze bulunmaktadır ki** (yukarı-aşa ğı, istenilen tarafa doğru) **sürekli akmaktadırlar!**
﴾51﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾52﴿ **O ikisinde her tür meyveden** (tanıdık ve ta nımadık) **iki sınıf vardır.**
﴾53﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rab binizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾54﴿ (Cennet ehli) **astarları kalın ipekten olan pek değerli birtakım döşekler üzerine** (kurulup) **yasla nan kimseler halinde** (zevk ü sefaya gark olacaklar dır)**! İki cennetin meyveleri de** (, oturanın, hatta ya tanın bile kolayca uzanıp alacağı kadar) **yakındır!**
﴾55﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Şimdi her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan geldiğini) **yalanlayabiliyorsunuz?**

﴾56﴿ **Onlarda, bakışları**(nı sadece eşlerine) **tahsis eden kadınlar vardır ki, kendilerinden önce ne bir insan, ne de bir cin onların bekâretini bozmamış tır/onlara dokunmamıştır/!**
﴾57﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾58﴿ **Sanki onlar**(ın yanakları ve ciltleri pembe) **yakut ve** (parlak-beyaz) **mercandırlar.**
﴾59﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾60﴿ **Güzel amel işlemenin karşılığı, güzel mü kâ fât vermekten başkası olamaz!** (Bu nedenle tevhî din karşılığı ancak cennettir.)
﴾61﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾62﴿ (Defterini sağ elinden alan diğer kullar için) **bu ikisinden başka** (gümüşten yapılma) **iki cennet daha vardır.**
﴾63﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Şimdi her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾64﴿ **İkisi de siyaha çalacak derecede yemyeşil!**
﴾65﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾66﴿ **O ikisinde çokça fışkır**(ıp durmadan ak) **an iki pınar vardır.**
﴾67﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **yalanlayabiliyorsunuz?**
﴾68﴿ **O ikisinde türlü türlü meyve;** (dünya daki lere hiç benzemeyen) **eşsiz birçok hurmalık ve pek de ğerli bir nar vardır.**

﴾69﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan gel diğini) **ya lan layabiliyorsunuz?**
﴾70﴿ **Onlarda,** (huyları) **iyi mi iyi,** (yüz leri ise) **gü zel mi güzel hanımlar vardır.**
﴾71﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Şimdi her ikiniz de, Rab binizin hangi ni metlerini**(n O'ndan o lu şunu) **ya lanlayabiliyorsunuz?**
﴾72﴿ (İçi boş inciden yapılmış) **çadırlarda per - de lenmiş** (olan, de ğer lerinden ve şereflerinden do la yı kocalarından başkalarına gör ün meyen) **hûriler!**
﴾73﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Artık her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **ya lanlayabiliyorsunuz?**
﴾74﴿ **Kendilerinden önce ne bir insan, ne de bir cin onların bekâretini bozmamıştır/onlara do kun mamıştır/!**
﴾75﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **O halde her ikiniz de, Rabbinizin hangi nimetlerini**(n O'ndan oluşunu) **ya lan layabiliyorsunuz?**
﴾76﴿ **Yeşil çarşaflar/yeşil yastıklar/ ve işlemeli, ilginç, nadir, güzel mi güzel halılar üzerine yasla nan kimseler olarak!**
﴾77﴿ (Ey insanlar ve cinler!) **Öyleyse her ikiniz de, Rabbinizin hangi ni met lerini**(n O'ndan olduğunu) **ya lan layabiliyorsunuz?**
﴾78﴿ (Hiçbir şeye muhtaç olmayıp, her şeye tam an lamıyla iyilik yapan) **O celâl ve ikrâm sahibi olan Rab binin ismi dâima çok** (hayırlı ve) **bereketli olmuştur** (ki, sayılan bunca nimetlere ancak O'nun ismiyle yapı lan dualar sayesinde ulaşılabilmektedir. Zât'ına de lâlet eden isminin vasfı bu olunca, ya O yüce ve mukaddes olan Zât'ının hayırları ve bereketleri nasıl anlaşılabilir?)**!**

ELLİALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Vâkıa

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak bazı müfessirlerin beyanına göre; 39, 40, 75-82. âyet-i kerîmeler Medîne'de nâzil olmuştur. 96 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **O** (mutlaka) **gerçekleşecek** (kıyâmet) **hâdise**(si) **meydana gel diği zaman!**

﴿2﴾ **Onun meydana gelişi ânında** (Allâh'a kar şı) **yalan** (uydurarak kıyâmetin vukûunu inkâr) **cı** (ola bilecek) **hiçbir nefis olmayacaktır!**

﴿3﴾ (Kıyâmet, dünyada yükseklik taslayan birta kım insanları) **alçal tıcıdır,** (haksız yere alçak tu tu lan bir takımlarını ise) **yükselticidir!**

﴿4﴾ **O yer şiddetli bir sarsıntıyla tam bir zelzele ye uğratıl**(arak üstünde bulunan dağ-taş her şey yıkıl) **dığı zaman!**

﴿5﴾ **Dağlar iyice ufalanarak parça parça e dil diği zaman!**

﴿6﴾ **Bu sebeple onlar darma dağın bir toz olu ver diği za man!**

﴿7﴾ (Ey insanlar!) **Siz de üç sınıf oluverdiğiniz za man!**

﴿8﴾ **İşte o** (zaman, defterlerini sağından alacak olan) **sağ ashâbı/uğur sahipleri/yüce mer tebe sahipleri/; nedir o meymene ashâbı** (nın sonsuz saâdeti)**?**

﴿9﴾ (Defterlerini sol elinden alacak olan) **o sol as hâ bı /uğursuzluk sahipleri / alçak mev ki sahip leri / ise; nedir o meş'eme ashâbı**(nın sonsuz felâketi)**?**

﴿10﴾ (Hicret, cihat, namaz, mescide gidiş ve tevbe gi bi hayırlı amellerde) **öne ge çen ler dir ancak** (Allâh'ın rah metine ve cennetine doğru) **öne geçiciler!**

﴾11﴿ **İşte ancak onlardır o** (İlâhî huzura manen çok yakınlaştırılan ve Arş’ın gölgesinde ik rama mazhar kılınan) **mukarrebler!**
﴾12﴿ (Nimetlerle dolu) **o Na’îm cen netlerinde** (yerleşecek)**dirler!**
﴾13﴿ (Bu mukarreb kullar,) **evvelki** (ümmet) **ler den büyük bir topluluk tur!** (Zira peygamber lerin ve on ları görerek iman edenlerin eski üm metlerde fazla ol duğu âşikârdır.)
﴾14﴿ (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sel lem)**`in üm me ti olan) sonrakilerden ise azdır!**
﴾15﴿ (Altın ve gümüş, inci ve yakut gibi mücev her lerle) **işlenmiş pek de ğerli tahtlar üzerin de;**
﴾16﴿ **Karşılıklı duranlar ve onlar üzerinde yasla nanlar halinde!**
﴾17﴿ (Genç ve güzel halleri üzere) **ebedî**(liğe mazhar) **kılınmış birtakım çocuklar** (hizmet için) **onların etrafında dönüp dolaşacaktır;**
﴾18﴿ (Pınarlardan akan) **şaraptan** (doldurulmuş) **küpler, ibrikler ve kâselerle.**
﴾19﴿ **Ondan dolayı baş ağrısına tutulmayacaklar, sarhoş da olmayacaklardır!**
﴾20﴿ (O hizmetçiler) **en iyisini beğendikleri tür lü türlü meyvelerle** (onların etrafında pervâ ne olacaklar)**,**
﴾21﴿ **Bir de canlarının çekmekte olduğu kuş etleriyle** (onlara ikramda bulunacaklardır)**!**
﴾22﴿ **İri gözlü, beyaz tenli birtakım kadınlarda** (etraflarında dönecektir)**!**
﴾23﴿ (El değmemiş) **saklı inciler emsali gibi!**

﴾24﴿ **Yapmakta bulunmuş oldukları şeylere tam bir karşılık olarak!**
﴾25﴿ **Onlar orada ne boş bir söz, ne de** (kendi lerine: “Günahkâr oldunuz!” denilerek) **bir günaha nispet edilme işitmeyeceklerdir.**
﴾26﴿ **Ancak bir söz** (işiteceklerdir) **ki;** (o da) **selâm** (ifade etmekte) **ve** (bütün ayıplardan) **selâmetle** (söy lenmektedir)**!**
﴾27﴿ (Defterlerini sağından alacak olan) **o sağ ashâ bı/uğur sahipleri/yüce mertebe sa hipleri/; nedir o yemîn ashâbı**(nın sonsuz sa âdeti)**?**
﴾28﴿ (Allâh tarafından) **dikeni yolun** (up, her bir diken yerine farklı farklı tatlarda ve renklerde meyveler kon)**muş** (Arabistan) **kirazlar**(ı) **arasındadırlar,**
﴾29﴿ **Bir de meyveleri aşağıdan yukarı doğru di zilmiş** (silme) **muzlar,**
﴾30﴿ **Ayrıca** (atlı gidenin yüz senede bitiremeyeceği kadar) **uzatılmış bir gölge,**
﴾31﴿ **Üstelik** (her istediklerinde zahmetsiz bir şe kilde diledikleri yere) **dökülen sular,**
﴾32﴿ **Yine türlü türlü birçok meyveler ki;**
﴾33﴿ **Ne** (mevsimlere göre) **kesintiye uğratılır, ne de** (herhangi bir şekilde) **engellenir!**
﴾34﴿ (Beş yüz senelik mesafeye) **yükseltilmiş ya taklar** (üstünde hûrilerle beraberdirler) **ki;**
﴾35﴿ **Gerçekten Biz onları** (bir anne babadan do ğum söz konusu olmaksızın) **tam bir yoktan yara tışla icat ettik!**
﴾36﴿ **Böylece onları** (kendileriyle ne kadar cima edilse de) **bâkireler kıldık!**

﴾37﴿ (Eşlerine) **âşık olan** (cilveli, nazlı ve hepsi otuz üçünde) **yaşıt** (kadın)**lar!**
﴾38﴿ (Bütün bunları,) **o sağ ashâbı için** (yarattık)**!**
﴾39﴿ (Onlar,) **evvelki** (ümmet)**lerden de büyük bir cemaattir,**
﴾40﴿ **Sonrakilerden de büyük bir topluluktur!**
﴾41﴿ (Defterlerini sol elinden alacak olan) **o sol as hâbı/uğursuzluk sahipleri/ alçak mev - ki sahipleri/; nedir o şimâl ashâbı**(nın sonsuz felaketi)**?**
﴾42﴿ **Gözeneklerin içine kadar işleyecek bü - yük bir ateşin harareti ve son derece sıcak bir su içe risindedirler;**
﴾43﴿ **Bir de kapkara bir duman gölgesi ki;**
﴾44﴿ **Ne serindir, ne de hoş!** (Bütün faydalardan bomboş!)
﴾45﴿ **İşte şüphesiz ki onlar bundan önce geniş nimetlere sahip kılınan kimseler olmuştular.**
﴾46﴿ **O en büyük günah** (olan şirk) **üzere de onlar ısrar etmekte bulunmuştular!**
﴾47﴿ **Üstelik onlar demekteydiler ki: "Biz öldüğümüz, bir toprak ve birtakım** (çürü müş) **kemikler olduğumuz zaman mı, gerçekten biz mi elbette diriltilmiş kimseler mişiz?**
﴾48﴿ **Evvelki babalarımız** (ve atalarımız) **da mı** (di riltilecekmiş)**?"**
﴾49﴿ **De ki: "**(Değil siz ve atalarınız,) **şüphesiz ilk öncekiler ve en sonrakiler**(e varıncaya kadar herkes)**;**
﴾50﴿ **Elbette** (diriltilmelerinin ardından) **o** (dünya nın sonu olan) **belli bir günün belirli vak tine doğru sevk edilip toplanacak kimselerdir."**
﴾51﴿ **Sonra ey sapıklar ve** (dirilmeyi) **yalanlayıcı lar! Gerçekten de siz;**

﴾52﴿ **Elbette** (cehenneme girer girmez, hemen) **zak kum ağacından yemeye başlayıcılarsınız!**
﴾53﴿ **Böylece** (yakalandığınız şiddetli açlık nedeniyle mecburen) **ondan o karınları**(nızı) **doldurucularsınız!**
﴾54﴿ **Bir de hemen onun üzerine o kaynar sudan içicilersiniz!**
﴾55﴿ **Hem de** (çatlayıncaya kadar su içmeye kendi sini mecbur eden) **susuzluk hastalığına tutulmuş o develerin içişi gibi içicilersiniz!**
﴾56﴿ **İşte ceza gününde onların ilk ziyafeti ancak budur!**
﴾57﴿ **Sizi Biz yarattık, öyleyse** (sizi diriltecek güce sahip olduğumuzu) **tasdik etseniz ya!** (Yoktan yarat maya Kadir olanın, tekrar diriltmeye nasıl gücü yet mesin?)
﴾58﴿ **Şimdi gördünüz mü** (; söyleyin bakalım)**, meni olarak** (rahimlere) **döktüğünüz şeyi!**
﴾59﴿ **Onu** (bütün uzuvları yerinde bir insan olarak) **siz mi yaratmaktasınız, yoksa** (hiçbir şeyin müdaha lesi olmaksızın) **yaratıcılar sadece Biz miyiz?**
﴾60﴿ **Aranızda ölümü Biz takdir ettik** (ve üstün hikmetlere dayalı irâdemiz gereği herkesin ölümü için belirli bir vakit tayin ettik)**! Zaten Biz asla** (kimse tara fından) **geçil**(ip âciz duruma düşürül)**enler değiliz!**
﴾61﴿ (Sizi yok edip,) **benzerlerinizi yerinize getir memizden/ sıfatlarınızı değiştirmemizden/ ve sizi** (insan sûretleri arasında) **bilmemekte olduğunuz** (ve hiç alışık olmadığınız maymun ve domuz şekilleri gibi) **şeyler içerisinde yeniden yaratmamızdan** (âciz kalacak değiliz)**!**
﴾62﴿ **Andolsun ki; elbette siz o ilk** (defa meni ha linden başlayıp tavırdan tavıra değişen) **îcadı gerçek ten**

bilmişsinizdir. O halde iyice düşün(üp de, buna gücü yetenin ikin ci yaratışa haydi haydi Kâdir olduğunu idrak et)**seniz ya!**

﴾63﴿ **Şimdi gördünüz mü** (; söyleyin bakalım)**, o** (to humunu) **ekmekte olduğunuz şeyi!**

﴾64﴿ **Onu siz mi bitir**(ip yetiştir)**mektesiniz, yoksa bitiriciler ancak Biz miyiz?**

﴾65﴿ **Dileseydik,** (sizi o mahsulden beklentili bir ha le soktuktan sonra) **elbette onu un ufak ve kırık bir ot yapardık da, bu sebeple siz** (gördüğünüz kötü man zara karşısında) **şaşakalmaya başlardınız/**(yaptığı nız masrafa) **pişman olmaya başlardınız/**(yaptığınız işler yüzünden) **birbirini kınamaya başlardınız/se vinci bir kenara bırakmaya başlardınız/!**

﴾66﴿ (Bir yandan da derdiniz ki:) **"Gerçekten biz** (rızkımız eksiltilerek) **elbette helâke uğratılmış/ borç landırılmış/ kimseleriz!**

﴾67﴿ **Doğrusu biz** (rızıktan tamamen) **mahrum ki şileriz!"**

﴾68﴿ **Şimdi gördünüz mü** (; söyleyin bakalım)**, o** (bal gibi tatlı bir halde) **içmekte olduğunuz suyu;**

﴾69﴿ **Beyaz buluttan onu siz mi indirdiniz, yoksa indiriciler ancak Biz miyiz?**

﴾70﴿ **Dileseydik, onu** (içilemeyecek derecede) **tuzlu/acı/bir şey yapardık! O halde** (bunca nimetimize karşı Bize) **şükretseniz ya!**

﴾71﴿ **Şimdi gördünüz mü**(; söy le yin bakalım)**, o** (dal ları birbirine sürterek) **çak**(ıp çıkar)**makta olduğu nuz ateşi!**

﴾72﴿ **Onun ağacını siz mi var ettiniz, yoksa îcat edenler ancak Biz miyiz?**

﴾73﴿ **Biz** (dünya hayatını ateşe bağımlı kılarak) **onu** (cehennem ateşi için) **bir hatırlatma ve çölde ko naklayanlar**

için bir fayda yaptık!

﴾74﴿ **Öyleyse O** (pek büyük ve) **Azîm olan Rab bi nin ismiyle** (zikirde bulunarak, O'nun Zât' ını ve sıfat larını tüm noksanlıklardan tenzîh ve) **tesbîhte bulun!**

﴾75﴿ **Elbette yemin ederim o** (gecenin son üç te bi rine rastlayan ve rahmetlerin yağdığı an o lan) **yıldız ların düşüş** (ve batış) **zamanlarına/ burç larına/**(kı yâmet günü) **düşecekleri yer le re/ Kur'ân'ın bölüm lerinin indiği anlara/!**

﴾76﴿ **Şüphesiz ki bu, elbette pek büyük bir yemindir; ama bilebilseydiniz!**

﴾77﴿ **Muhakkak o, çok makbul/çok faydalı/ pek değerli/ yüce bir Kur'ân'dır!**

﴾78﴿ (Mukarreb olmayan melekler hâricinde her kes ten) **korunmuş yüce bir kitap** (olan Levh- i Mahfûz)**da** (yazılı)**dır/**(muhtevâsı değiştirilmekten) **korunmuş pek değerli bir mushaftadır/!**

﴾79﴿ (Küçük-büyük bütün abdestsizliklerden) **terte miz kılınanlardan başkası ona dokunamaz/**(bütün günahlardan ve cismanî bulanıklıklardan) **tamamen arındırılmış olan** (o meleklerden ve Allâh'ın izin verdi-ği diğer salih kul) **lardan başkası o** (Levh-i Mahfûz'da yazılmış ola)**na dokunamaz** (ve onu okuyamaz)**/!**

﴾80﴿ (O Kur'ân,) **bütün âlemlerin Rabbinden pey derpey indirilmiştir.**

﴾81﴿ **Şimdi siz işte bu** (kadar önemli) **sözü mü ha fife alan** (ve haberlerine ehemmiyet vermeyen)**/ ya lanlayan/ kimselersiniz?**

﴾82﴿ **Üstelik şüphesiz siz** (iman ve şükür ile Kur ' ân' dan istifâde edeceğiniz yerde, ondan) **na sibinizi,** (onu) **yalan saymaktan ibaret mi kı lı yor sunuz/rızkınızı**(n yegâne sebebi

o lan yağ muru yıldızların getirdiğini sa nıp da, o na ge re ken şükrü, onun Allâh'tan geldiğini) **ya lanla manızdan ibaret mi yapıyorsunuz/?**

﴾83﴿ **Hele** (ölüm ânında) **o** (can)**, boğaza ulaştığı zaman** (, kurtulsanız) **ya!**

﴾84﴿ **İşte o zaman siz** (ölüm döşeğinde olan kişiye çaresizlik içinde sadece) **bakıyorsunuz!**

﴾85﴿ **Hâlbuki Biz** (ilmimizle) **ona sizden daha ya kınız, lâkin siz** (ne ölüm meleğini ve yardımcılarını, ne de ölenin gördüklerini) **göremiyorsunuz!**

﴾86﴿ **Peki, haydi eğer siz** (kıyâmet günü diril ti - le rek) **cezalandırılacak kimseler/**(Allâh tarafından) **kul**(-köle) **edinilmiş kimseler/ olmadıysanız,**

﴾87﴿ **Onu**(n ruhunu bedenine geri) **döndürsenize! Eğer** (kimsenin yönetimi altında bulunmayan özgür kişiler olduğunuz görüşünde) **doğru kimseler olduy sanız** (, ölenin ruhunu geri çevirerek bunu ispat edin! Mademki bunu yapamıyorsunuz, öyleyse elinizde bir şey olmadığını bilin ve tüm işlerin sahibine iman edin)**!**

﴾88﴿ **Şimdi** (şunu iyi bilin ki, ölüm anında herkes eşit değildir)**; eğer o** (ölen kişi)**,** (sûrenin başında zik redilen) **mukarreb kimselerden olduysa,**

﴾89﴿ **Artık** (onun için) **tam bir istirahat, hoş bir rızık ve nimetler sahibi bir cennet** (vardır)**!**

﴾90﴿ **Ama eğer o,** (defterini sağından alacak olan) **sağ ashâbından olduysa,**

﴾91﴿ (Ölürken kendisine denilir ki:) **"O sağın adam ları** (olan arkadaşları)**ndan sana selâm olsun/**(O va kit Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e denilir ki:) "O sağ ashâbından dolayı sana selâmet vardır** (, artık onları dert etmeyesin)**/!"**

﴾92﴿ **Fakat şayet o, yalanlayıcılardan ve sapıt mış lardan olduysa,**

﴾93﴿ **Artık** (ona da, yediği zakkumun peşine içe ceği) **kaynar sudan ilk ziyafet,**

﴾94﴿ **Bir de şiddetle tutuşturulmuş** (cehennem) **ateş**(in)**e girdiriliş** (vardır)**!**

﴾95﴿ **Muhakkak işte bu** (sû rede anlatılanlar)**, el bette şüp hesiz gerçek olan bir hakkın** (ve hakikat olan bir haberin) **ta kendisidir!**

﴾96﴿ **O halde sen O** (pek büyük ve) **Azîm o lan Rabbi nin ismiyle** (zikirde bulunarak, O'- nun Zât'ını ve sıfat larını tüm noksanlıklardan ten zîh ve) **tesbîhte bulun!**

ELLİYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Hadîd

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 29 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

(1) **Göklerde ve yerde bulunan herşey Allâh için** (tenzîh ve) **tesbîhte bulunmuştur!** (İnadına tesbîh etmeyenden intikam alma gücüne sahip olan) **Azîz de,** (isteyerek tesbîh edene hikmeti gereği mükâfat veren) **Hakîm de ancak O'dur!**

(2) **Göklerin ve yerin mülkü** (ve hükümrânlığı) **sa dece O'na aittir! Diriltir ve öldürür! O her şe ye karşı** (sonsuz bir güce sahip olan) **Kadîr'dir!**

(3) (Başlangıcı olmayan ve her şeyden önce o lan) **Evvel de,** (her şeyin helâkinden sonra bâkî kalacak) **Âhir de,** (eserleriyle gün gibi âşi kâr olan) **Zâhir de,** (Zât'ıyla gizli olan ve duyular la id rak edilemeyen) **Bâ tın da ancak O'dur! O, her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir!**

(4) **Ancak O'dur O Zât ki, gökleri ve yeri** (dünya günlerinden) **altı gün** (miktarına denk gelecek vakit) **de yaratmıştır, sonra** (bir mekâna yerleşmekten mü nezzeh olarak, Kendi murad et tiği mana üzere, Zât'ına yakışır şekilde) **Arş'a is tivâ buyurmuştur/sonra** (emri ve hükmü) **Arş'a** (yönelip) **istivâ etmiştir/sonra** (en büyük cisim olan) **Arş** (dâhil, tüm yaratıklar) **ı** (hükmü altına alıp hepsini ilmen kuşatıcı şekilde) **istîlâ et miştir/! O** (Rabbiniz)**, yer içerisine girmekte bulunan** (ölüler, defineler ve yağmur taneleri gibi) **şeyleri de, ondan çıkmakta olan** (bitkiler, gözeler, madenler ve diriltilen ölüler gibi) **şeyleri de, gökten inmekte olan** (yağmurlar, karlar, çi seler, dolular, yıldırımlar, melek ler, kitaplar, ka derler ve rızıklar gibi) **şeyleri**

de, onun içerisinde sürekli yükselmekte olan (buharlar, dumanlar, melekler ve kulların dualarıyla salih amelleri gibi) **şeyleri de bilmektedir. Her nerede bulunursanız** (bulunun, genel manada ilim ve kudretiyle, özel manada ise fazlu rahmetiyle) **O** (Rabbiniz) **sizinle beraberdir! Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla gören bir) **Basîr'dir!**

﴾5﴿ **Göklerin ve yerin mülkü**(, saltanatı, hükümrânlığı ve yönetimi) **sadece O'na mahsustur! Bütün işler ancak Allâh'a döndürülecektir!** (Neti cede O, herkese amellerinin karşılığını verecektir.)

﴾6﴿ **O** (Rabbiniz)**,** (gündüzü uzatıp, geceyi kısal tarak) **geceyi gündüzün içerisine girdirir,** (ge ceyi uzatıp, gündüzü kısaltarak) **gündüzü**(n sa atlerini) **de gecenin içerisine girdirir. O, göğüslerin sahip olduğu şeyi** (; kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾7﴿ (Ey müşrikler! Allâh-u Te`âlâ'nın varlığına ve bir liğine, kudretinin ve ilminin sonsuzluğuna delâlet eden bunca âyetleri anladığınıza göre artık) **Allâh'a da, Ra sûlüne de iman e - din ve** (aslında sadece O'na ait olup,) **sizi** (ise sa dece) **kendisinde** (harcama yetkisine sa - hip olan) **halîfe kılınmış** (emânetçi) **kimseler yaptığı şeylerden** (O'nun yoluna) **harcamada bulunun! Artık içinizden o kimseler ki, iman etmiştirler ve** (Bizim yolumuzda) **infakta bulunmuşturlar; eşi benzeri olmayan pek büyük bir mükâfâat sadece onlara aittir!**

﴾8﴿ **Ne oldu size ki,** (hâlâ) **Allâh'a inanmıyorsunuz? Hâlbuki o Rasûl size, Rabbinize inanasınız diye sü rekli davette bulunuyor, üstelik gerçekten O** (Rabbi niz)**,** (iman kazandıracak bunca delilleri ortaya koyup, sizi onları araştırmaimkânına sahip kılarak, hem ruh lar âleminde, hem de dünyada, Kendisine inanacağınıza dâir) **sağlam sözünüzü**

almıştır. Eğer (ak lî veya naklî herhangi bir delîli anlayıp, gereğine) **inan**(ma kabiliye tine sahip ol)**an kimseler olduysanız** (, elçimizin gös terdiği mucizeler elbette sizi iknâda yeterli olacaktır)**!**

﴾9﴿ **O'dur ancak O Zât ki, sizi o** (kâfirlik ve münafıklık gibi türlü türlü) **karanlıklardan o** (iman) **nur**(u n)**a çıkarsın diye kuluna pek a çık birçok âyetler indirmektedir! Şüphesiz ki Allâh siz**(in gibi müminler)**e karşı el bette** (pek esirgeyici olan bir) **Raûf'dur,** (çok acıyan bir) **Rahîm'dir.**

﴾10﴿ **Ne oldu size ki, Allâh yolunda infakta bulun mu yorsunuz? Oysa** (sizi öldürmesinin ardından bıraka cağınız mallar dâhil,) **göklerin ve yerin tüm mi rası sadece Allâh'a aittir!** (Mekke fethiyle gelen zenginlikten sonra) **içiniz den** (yardım yapan ve cihad edenlerle,) **o fetihten önce** (İslâm ehli zayıf ve yardıma muhtaç durumdayken) **infak etmiş olan ve savaşmış bulunan kimseler eşit olmaz! İşte onlar, o daha sonra infak etmiş olan lardan ve savaşmış bulunanlardan derece bakımın dan daha büyüktür**(ler)**! Yine de Allâh** (derece farklılıklarına rağmen) **hep sine o en güzel sevab** (olan cennet mükâfatların)**ı söz vermiştir. Zaten Allâh, yapmakta olduğunuz şeyleri**(n gö rünen-görünmeyen tüm yönlerinden hakkıyla haber dâr olan bir) **Habîr'dir.**

﴾11﴿ **Kimdir işte o** (bahtiyâr) **kimse ki;** (ihlâs ve gö nül hoşluğuyla dinî hizmetlere harcama yaparak veya borç isteyene fâizsiz para vererek) **güzel bir ödünçle Allâh'a borç verecek de, O da kendisi için o** (bağışta bulunduğu) **nu birçok katlara katlaya**(rak artıra)**cak tır, üstelik** (buna ilâveten) **onun için pek değerli büyük bir mükâfât olacaktır?**

﴾12﴿ (Habîbim!) **O inanan erkeklerle inanan kadınları,** (koştukları zaman) **nurları** (da) **önlerinde ve sağlarında koşar**

halde göreceğin günü (iyi düşün)**!** (O gün kötüler defterlerini sollarından ve sırtları nın arkasından alacakları gibi, iyiler de önlerinden ve sağlarından alacaklardır. Böylece bu iki yönlerine yer leştirilen nur, cennete giden bu kişilerin sırattan ge çerken ve diğer mevkilerde tanınmaları için bir nişan olacaktır. İşte onları o halde gören melekler:) **"Bugün sizin müjdelendiğiniz şey, içerisinde ebediyyen kalacak kimseler olduğunuz pek değerli cennet lerdir ki,** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. İşte bu** (sahip olduğunuz nur ve gireceğiniz cennetler)**, pek büyük bir kurtuluşun ta kendisidir."** (diyeceklerdir.)

﴾13﴿ **Münâfık erkeklerle münâfık kadınların** (sı rat köprüsüne varmadan önce nurları söndüğünde)**, o iman etmiş olanlar**(ı şimşek hızıyla cennete götü rülürken gördükleri zaman, onlar)**a: "Bizi bekleyin de/bize** (doğru) **bakın da/ nuru nuzdan bir parça alalım!" diyeceği** (o müthiş) **günü** (hiç aklından çıkarma) **ki** (, o gün müminler tarafın dan onlara)**: "Dönün arkanıza** (doğru; gerisin geri dünyaya) **da** (böyle) **bir nur**(u kazandıracak imanı ve salih amelleri orada) **arayın!" denilecektir. Birden onlar arasına** (cennetle cehennemi birbi rinden ayıran ve A'râf diye adlandırılan) **bir sur çekil miştir ki, ona ait bir kapı vardır** (ve cennet ehli on dan cennet tarafına geçecektir)**. Onun** (cennete açılan) **iç tarafı ki, rahmet ancak oradadır, dış yanı ise; o** (cehennemdeki) **azap sadece onun cihetinden** (münâfıklara yönelecek)**dir.**

﴾14﴿ **O** (münafık ola)**nlar bunlara seslenirler ki: "Biz** (görünüşte) **sizinle beraber değil miydik?" Onlar da dediler ki: "Evet! Lâkin siz** (iki yüz lü lük yaparak) **kendi nefislerinizi sıkıntıya sok tunuz,** (müminlere kötülükler ulaşacağına dâir) **beklentiye girdiniz,** (dînî konularda) **şüphe ye düştünüz ve** (İs

lâm’ın zayıflayacağı beklentisi gibi) **o boş kuruntular sizi aldattı, o çok al datıcı** (şeytan) **da** (: “Allâh çok affedicidir, size azap etmez!” gibi vesveselerle) **Allâh’a kar şı sizi mağrur etti, tâ ki Allâh’ın** (ölüm) **emri** (â niden başınıza) **geldi** (de, sizi bugün düştüğünüz felâketin içine sürükledi)**...**

﴾15﴿ **İşte bugün ne siz**(in gibi münafık kimseler) **den, ne de o** (açıkça) **kâfir olmuş kişilerden** (azap tan kurtarılma karşılığında) **herhangi bir fidye alın mayacaktır! Sığınağınız ancak o** (cehennem) **ateş**(i)**dir! Size en çok yaraşan yer de ancak odur! O, ne kadar da kötü bir varış yeri olmuştur.**

﴾16﴿ (Mekke’deki darlığın ardından Medîne’ye hicretle refaha kavuşarak, eski hallerine göre biraz gev şekliğe kapılan) **o iman etmiş kimseler için, kalple rinin Allâh’ın zikrine ve** (Kur’ân âyetlerinden) **inmiş olan o hakka karşı saygıyla yumuşamasının ve daha önce kendilerine** (Tevrât ve İncîl) **kitap**(ları) **verilmiş olan o kimseler gibi olmamalarının vakti yanaşmadı mı? Nitekim o** (yaşadıkları) **süre o** (kitap ehli ola)**nlara uzun gelmişti de** (, Allâh’a taat hâlini uzun süre mu hâfaza edememiş, sonunda nefislerinin kötü istekle rine uyarak) **kalpleri katılaşmıştı. Zaten onlardan birçoğu** (kendi kitaplarını da bir kenara bırakan ve din dâiresinin dışına çıkan) **fâsık kimselerdir!**

﴾17﴿ (Ama şunu iyi) **bilin ki; şüphesiz Allâh, ölümünün ardından toprağa hayat vermektedir!** (O halde, zikir ve Kur’ân tilâvetiyle meşgul olmanız du rumunda, Rabbiniz sizin kaskatı ve ölü kalplerinizi de yumuşatır ve canlandırır.) **Gerçekten de Biz sizin** (akıllarınızın kemâle ermesi) **için âyetleri iyice açık lamışızdır, tâ ki siz** (dünya ve âhiret saâdetini temin edecek hakikatleri kavrama hususunda) **aklınızı kullanabilesiniz!**

﴾18﴿ **O çokça sadaka veren erkeklerle, bolca sadaka veren kadınlar ki,** (Bizim yolumuzda hak sa hiplerine yardımda bulunmuşlardır ve Bizim rızamız için gönül hoşluğuyla dînî hizmetlere yardımcı olarak veya borç isteyene fâizsiz para vererek) **güzel bir ödünçle de Allâh'a borç vermişlerdir; şüphesiz onlar için** (sevap bakımından) **katlama yapılacaktır. Üstelik** (cennet gibi) **pek değerli büyük bir mü kâfat da sadece onlara aittir!**
﴾19﴿ **O kimseler ki; Allâh'a ve** (hiçbirinin arasını ayırmaksızın tüm) **ra sûllerine** (şeksiz şüphesiz bir inançla yakînen) **iman etmişlerdir; işte onlar, Rableri katında sıddîklar ve şehîdler** (mertebe sinde bulunan kimseler)**in ta kendileridir!** (Ama ger çek sıddîklar ve şehîdlerle aralarındaki fark belirsin diye, onlara ihsan edilen mükâfat katlamalarına maz har değillerdir.)**/** (Allâh'ın ve peygamberlerinin tüm haberlerini tasdik ettiklerinden dolayı,) **çokça doğrulayan ve** (dünyada kendileri adına, kıyamet günün deyse diğer ümmetlere karşı Allâh için doğrulukla) **şâhitlik yapan kişilerin ta kendileridir!/** (Dünyada vaad olundukları) **ecirleri ve nurları onlara aittir. Fa kat o kimseler ki kâfir olmuşlardır ve Bizim âyetle rimizi yalan saymışlardır; işte o şiddetle tu tuşturulmuş ateşin arkadaşları da ancak onlardır!**
﴾20﴿ (Ey dünya nimetleriyle mağrur olup, âhiret için çalışmayı ihmal eden kullarım!) **Bilin ki; o en alçak** (dünya) **hayat**(ı)**, ancak** (çocukların boş yere kendi lerini yorduğu oyunlar gibi) **kıymetsiz bir oyun,** (genç lerin eğlenişi gibi kısa süren) **geçici bir eğlence,** (ka dınların kısa bir zaman içinde bozulacak süsleri gibi) **basit bir ziynet,** (yaşıtların birbirine hava atması gi bi) **aranızda büyük bir böbürlenme** (malzemesi) **ve** (esnaf-tüccarın, tûl-u emele kapılarak artırma gayre tine girdikleri, ama

kendilerinden istifade edecek ka dar dahi yaşayamayacakları o) **mallarla çocuklarda bir çokluk taslamaktır!** (İşte bütün bunlar,) **bir yağmurun ilginç durumu gibidir ki, onun bitkisi eken leri hayran bırakmıştır ama sonra o kurur da, ar tık** (yemyeşil ve taptaze halinden sonra) **sen onu sap sarı bir halde görürsün, daha sonra ise** (ele alındı ğında) **darmadağın olan bir kırıntı oluverir.** (Bu dünya zevklerine daldırıp, âhireti ihmal eden kimseler için) **âhirette ise pek şiddetli büyük bir azap da vardır, hem de** (dünyaya meyletmeyip âhireti tercih edenler için) **Allâh tarafından, büyük bir mağfiret ve çok yüce bir rıza da vardır. İşte o en alçak** (dün ya) **hayat**(ının lezzet ve yaldızları) **aldatıcı bir** (men faat ve geçici bir) **yaşantıdan başkası değildir!**

﴾21﴿ (Öyleyse siz bu fânî hayatın, faydası az ve zevâli çabuk olan güzel elbiselerini, kıymetli bineklerini ve değerli konaklarını kazanmak için koşuşturmayı bırakın da,) **Rabbiniz tarafından büyük bir mağfi ret** (kazandıracak İslâm, ihlâs ve tevbey)**e ve öyle de ğerli bir cennete doğru yarışın ki, onun** (bir Müslü man'a verilecek olan makamının) **eni** (bile) **gökle ye rin** (birbirine bitiştirilmesi hâlindeki) **en**(ler)**i gibi dir. O** (cennet)**, Allâh'a ve rasûl lerine inanmış olan o** (mümin) **kimseler için** (da ha şimdiden) **hazırlan mıştır! İşte bu, ancak Allâh'ın fazlıdır ki, onu dilediği kimseye ve rir. Zaten Allâh pek büyük fazl**(u kerem) **sahibidir.**

﴾22﴿ **Ne yer**(yüzün)**de** (kıtlık, pahalılık gibi bir felaket)**, ne de nefislerinizde** (hastalık ve fakirlik gibi) **herhangi bir musibet isabet etmez ki, daha Biz o** (belâları da, dünyayı da, ca)**nları**(nızı da) **yaratma dan önce** (bütün bunlar Levh-i Mahfûz gibi) **yüce bir kitapta** (kaydedilmiş) **bulunmasın! İşte şüp hesiz ki bu** (şekilde sonsuza kadar olacakları daha yaratmadan

önce tespit etmek, kullar hakkında düşü nülemeyecek kadar zorsa da)**, Allâh'a göre pek kolay bir şeydir!**

﴾23﴿ (Başınıza geleceklerin tamamı, yaratılmadan önce takdir edilmiş ve her şeyin mukadder olduğu size bildirilmiştir,) **tâ ki sizden ge**(çip git)**miş olan** (dün ya imkân)**lar**(ın)**a karşı üzülmeyesiniz, O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun size vermiş olduğu** (nimet dolu) **şeylerle de** (şımaracak derecede) **sevinmeyesiniz!** (Zira her şeyin kaderle olduğunu bilmeniz her sıkıntıda size teselli verecek, her nimete karşı da şükür ilham edecektir. Mademki sevinçsiz ve üzüntüsüz bir hayat yaşayamayacaksınız, o halde sevincinizi şükür, üzüntünüzü de sabır hâline dönüştürün.) **Allâh o her kibirli yürüyeni/kendini beğeneni/ ve çokça böbürleneni/sahip olduğu nimetleri anlatıp şükretmeyeni/ sevmez!**

﴾24﴿ **O** (böbürlenen şımarık) **kimseleri ki; hem cimrilik yaparlar, hem de insanlara cimriliği emrederler. Her kim** (Allâh'ın emir ve yasaklarına uymak tan) **yüz çevirirse, şüphesiz ki Allâh;** (hiçbir yaratığına muhtaç olmayacak derece de) **Ğa niyy de,** (kimse ham detmese bile, bü tün hamd ler Kendisine ait olan) **Hamîd de ancak O'dur.**

﴾25﴿ **Andolsun ki; elbette muhakkak Biz rasûllerimiz** (olan melekler)**i,** (peygamberlere, peygamberleri de ümmetlerine, üstün mucizeler ve) **pek açık deliller le göndermişizdir bir de** (hakkı bâtıldan ayırsın diye) **onlarla beraber kitapları ve insanlar**(, aralarındaki muâmelelerinde) **adâleti ayakta tutsun diye teraziyi indirmişizdir. Ayrıca demiri**(n yaratılma hük münü) **de** (gökten) **Biz indirdik** (ve onu madenlerden çıkarma sanatını size ilham ettik)**/ demiri de** (Âdem (Aleyhisselâm) **ile birlikte cennetten) Biz indirdik/ ki onda,** (ateş ten başka bir şeyle yumuşatılamayan) **çok güçlü bir kuvvet ve insanlar**(ın

tüm sanatlarında yararlanma ları) **için birtakım faydalar vardır. Tâ ki bu sayede Allâh,** (demirden yapılacak harp âletlerini Allâh düş manlarıyla cihat uğrunda kullanarak) **Kendisine ve rasûllerine**(, onları görmedikleri halde) **gıyâben yar dım edecek olan kimseyi** (herkese) **bil**(dir)**sin! Şüp hesiz ki Allah,** (helâk etmek istediklerini yok etmeye son derece güçlü olan bir) **Kaviyy'dir,** (bu nedenle di ninden yüz çevirenlerin harp gücünü Kendi kuvvetiyle savuşturur. Hiçbir kimsenin yardımına muhtaç olma yacak derecede de izzet sahibi olan bir) **Azîz'dir.** (Bu sebeple dinine yardım etmek isteyenlerin kalplerini cesaretlendirir ve pekiştirir.)

﴾26﴿ **Andolsun ki; elbette muhakkak Biz Nûh'u ve İbrâhîm'i** (peygamber olarak kavimlerine)**gönderdik! Peygamberliği ve kitapları da o ikisinin zürriyeti içerisine koyduk.** (Bu ne denle Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **dâ hil, onlardan sonra gelen tüm peygam ber ler bu iki nebînin evlâdındandır. Dolayısıyla vah yedilen tüm kitaplar da bu ikisinin nesline gönderilmiştir.) Sonuçta onlar**(ın çocukların)**dan hidâyet bulan kim se**(ler) **vardır! İçlerinden birçoğu ise** (dosdoğru yol dan çıkmış) **fâsık kimselerdir!**

﴾27﴿ **Sonra onların izleri üzerinde art arda elçilerimizi yolladık! Meryem oğlu Îsâ'yı da onların pe şine gönderdik! Ona İncîl'i Biz verdik ve ona hak kıyla uymuş bulunan o kimselerin kalplerinde** (in sanlardan şerleri def etmeye yönelik) **bir esirgeme ve** (herkesin faydasını temini hedef alan) **bir acıma** (duygusu) **yarattık. Bir de** (evlenmemek, az yemek, az içmek ve az uyu mak suretiyle dünya zevklerinin birçoğundan uzakla şıp ibadete yönelmek gibi) **büyük bir ruhbanlık ki, onlar onu bir yenilik olarak ortaya çıkardılar. Biz onu onlar üzerine farz kılmamıştık, ancak Allâh'ın rızasını aramak için**

(böyle bir adakta bulunarak ken dilerini buna mecbur tutmuştular. Böylece tabi ki Allâh'a verilen bu söze riâyet, bozulması helâl olmayan bir farz hükmünde oldu)**! Ama** (neticede peşlerinden gelenler üç ilâh inancına kapılarak, gösteriş yaparak ve en sonunda âhir zaman peygamberini inkâr ederek sözü bozdular da,) **hak et tiği riâyetle onu gözetemediler! İşte Biz o** (Îsâ (AleyhisSelâm)**`ın üm meti olduğu iddia sında ola)nlar içerisinden iman** (ah dini muhafaza) **etmiş** (ve iman şart larından biri olan âhir zaman pey gamberine imanı elde etmiş) **olan o kimsele re** (hak et tikleri) **ecirlerini verdik. Onlardan birçoğu ise** (ken di peygamberlerine tâbi ol ma dâiresinden çıkmış) **fâsık kimselerdir!**

﴾28﴿ **Ey** (geçmiş peygamberlere) **iman etmiş olan kimseler! Allâh**(ın hükümlerine karşı çıkmak) **tan hakkıyla sakının ve O'nun** (size son olarak göndermiş ol duğu Muhammed adındaki) **Rasûlüne iman edin ki,** (geçmiş peygamberlere de, bu son peygambere de iman ettiğiniz için) **O size rahmetinden iki nasip versin, size** (hem dünyada hem de kıyâmet gününde) **ken disiyle** (maddî ve manevî yollarınızı rahatça görerek) **yürüyebile ceğiniz büyük bir nur bahşetsin ve si zin için** (günahlarınızı) **bağışlamada bulunsun! Zaten Allâh** (iman edip tevbe edenlerin günahları nı çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (tevbe üzere öle bilenlere de pek ziyade acıyan bir) **Rahîm'dir!**

﴾29﴿ (Allâh size bu hakikati bildirdi,) **tâ ki** (Müslümanlara: "Bizden sizin kitabınıza inananlar iki ecir alır, inanmayan ise sizin ecirleriniz gibi tek ecirle kalır!" diyen) **Ehl-i Kitab şu gerçeği bilsin ki;** (son peygam bere ve kitaba inanmamaları halinde ecirleri tamamen bâtıl olacak, kendi kitaplarına imanlarının da onlara bir faydası ol mayacak ve bu durumda)

onlar Allâh'ın faz lından hiçbir şey (elde etmey)**e güç yetire meye ceklerdir, zaten şüphesiz fazl**(-u ihsan) **ın tamamı Allâh'ın** (kudret) **elindedir ki, onu dilediği kimseye verir.** (O lütfa mazhar ola caklar da, tüm peygamberlere ve kitaplara inananlardır!) **Allâh pek büyük fazl**(-u kerem) **sahibidir.**

ELLİSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Mücâdele

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 22 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **Kocası hakkında seninle mücadele eden ve şikâyetini Allâh'a açıklayan o kadının sözünü Allâh gerçekten işitmiştir. Allâh her ikinizin karşılıklı konuşmasını sürekli duymaktaydı. Şüphe siz ki Allâh** (zorda kalanın şikâyetlenme ifadeleri dâhil tüm sesleri idrak sıfatına sahip olan bir) **Semî'dir,** (dara düşmüşün durumu dâhil tüm halleri hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.**

Evs ibni Sâmit'in hanımı Havle binti Sa'lebe (Radıyallâhu anhümâ), Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek kocasının kendisine söylemiş olduğu: "Sen bana annemin sırtı gibisin!" sözü hakkında fetvâ istedi, şöyle ki; yaşlılığından dolayı biraz huyu bozulan kocası bir gün onun yanına girip kendisinden bir şey istemiş, istediği olmayınca da, kızgınlıkla bu sözü söylemişti. Câhiliyet devrinde bir adam hanımına bu sözü söylediğinde karısı ona haram oluyordu. Zıhar denen bu muâmele İslâm'da bir ilkti. Kocası ânında pişman olup onu yanına çağırdıysa da o, yeminle: "Sen bu sözü söylemişken Allâh ve Rasûlü bizim hakkımızda hüküm verinceye kadar bana ulaşamazsın!" diyerek geri durdu. Sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek, kocasının kendisiyle gençken evlendiğini, yaşlanıp çocuğu çoğaldığında ise kendisini annesi yerine koyarak terk ettiğini dile getirdi ve yeniden birleşebilmeleri için bir ruhsat istedi. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Şu ana kadar senin hakkında bana bir şey emrolunmadı ama

ben senin ona haram olduğunu zannediyorum!” buyurunca o, kocasının boşama ifadesi kullanmadığını söyleyerek defaatle bu hususta mücadeleye giriştikten sonra başını semaya kaldırarak: “Ey Allâh! Yalnızlığımın zorluğunu ve kocamın ayrılığının meşakkatini Sana şikâyet ediyorum! Üstelik benim küçük çocuklarım da var ki; onları ona versem zâyi olurlar, ben alsam aç kalırlar!” diye durumunu Allâh-u Te`âlâ’ya arz eder etmez, daha yerinden ayrılmadan onun hakkında bu âyetler indi. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “Ey Havle! Müjde olsun!” buyurdu. O da: “Hayrolsun!” deyince, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona bu âyetleri okudu!

﴾2﴿ **Sizin içinizden o kimseler ki; kadınlarından zıhar yapmaktadırlar,** (onlar bir yanılgıdadırlar, çün kü gerçekte) **o** (kadı)**nlar kendilerinin anneleri de ğildirler! Onların anaları ancak onları doğurmuş olanlardır!** (Dolayısıyla haramlık hususunda ancak sütanneleri ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **`in eşleri gibi, Allâh-u Te`âlâ’nın tayin ettiği ka dınlar, kendi anneleri ne benzeyebilir. Eşler ise, onların annesi yerinde ol maktan en uzak varlıklardır.) Şüphesiz ki onlar elbette** (dînen de, aklen de) **bi linmedik bir söz ve boş bir yalan söylemektedirler. Gerçekten Allâh elbette** (çokça affeden bir) **Afüvv’ dür,** (bolca bağışlayan bir) **Ğa fûr’dur!**

﴾3﴿ **O kişiler ki; kadınlarından zıhar yap**(arak onlarla birleşmeyi ebediyyen yasakla)**maktadırlar, sonra da söyledikleri şeyden dönme**(yi isteme)**ktedirler; artık** (cinsî münasebet yahut tenâsül uzvuna şehvetle bakış ya da şehvetle) **birbirlerine dokunmalarından önce** (erkeğin) **bir köle azâdı** (gerekir)**! İşte bu** (hüküm) **ki,** (böyle haramlar yapmayasınız diye) **siz onunla vaaz olunmaktasınız! Zaten Allâh yapmakta**

olduğunuz şeyleri(n görünen-görünmeyen tüm yönlerinden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

﴾4﴿ **Fakat her kim** (köle azâd imkânı) **bulamazsa, birbirleriyle temastan önce** (erkek üze rine düşen,) **art arda gelen iki ay oruçtur! Ama her kim buna da imkân bulamazsa, alt mış yoksul yedirme**(si gerekir)**! İşte bu** (hüküm lerin açıklanması)**, Allâh'a ve Ra sûlüne inanasınız** (da, câhiliyet devrindeki kötü âdet le ri bırakasınız) **diyedir. İşte bun**(ca kural)**lar, Allâh'ın** (, aşılması câiz olmayan) **sınırlarıdır!** (Bunları kabullenmeyen) **o kâ firler içinse, çok acı verici pek büyük bir azap vardır!**

﴾5﴿ **O kimseler ki; Allâh'a ve Rasû lüne düşmanlık ta bulunmaktadırlar/**(hükümlerine) **karşı gelmek tedirler/Allâh ve Rasûlünün hu du du dışında bir takım sınırlar benimsemektedir ler/; şüphesiz on lardan önceki** (din düşmanı) **kimseler rezil edildiği gibi/**(muratlarına ereme yip) **kine boğdurulduğu gibi/helâk edildiği gi bi/ bunlar da rezil edilmişler dir/kine boğdu rulmuşlardır/ helâk edilmişlerdir/. Gerçekten de Biz** (elçimizin doğruluna delâlet eden) **pek a çık âyetler indirmişizdir.** (Bunları) **inkâr edenler içinse, çok alçaltıcı pek büyük bir azap vardır!**

﴾6﴿ **Allâh'ın onları topluca dirilteceği ve yapmış oldukları** (kötü) **şeyleri kendilerine** (bir bir) **haber vereceği** (o korkunç) **günü** (onlara anlat) **ki, Allâh on**(ların yapmış olduğun)**u** (tek tek) **say**(ıp yazdır)**mış, onlarsa onu unutmuşlardır. Zaten Allâh her şeye** (hakkıyla şâhit o lan ve hiç bir şey Kendisinden kaybolmayan bir) **Şehîd'dir!**

﴾7﴿ (Habîbim!) **Gör**(ür gibi bil)**medin mi ki; gerçekten Allâh göklerde olanları ve yerde bulunan ları** (küllî ve cüz`î tüm teferruâtıyla) **bilmektedir. Üç kişinin gizlice konuşması** (diye bir şey) **meydana gelmez ki, mutlaka O,** (ilmiyle, işitmesiyle ve

görmesiyle onların) **dördüncüleridir, beş kişininki de olmaz ki, mutlaka O, altıncıları** (olarak yanlarında hazır)**dır! İşte ne bundan daha azı** (olan iki kişinin birbiriyle gizli konuşması, ya da tek kişinin nefsiyle konuşması)**, ne de** (altı ve fazlası gibi) **daha çoğu**(nun fısıldaşmaları vâki) **olmaz ki, her nerede iseler mutlaka O** (ilmen) **onlarla birliktedir! Sonra kıyâmet gününde O onlara** (dünyadayken) **yapmış oldukları** (azâbı gerektiren kötü) **şeyleri haber vere**(rek onları rezil ede)**cektir. Şüphesiz ki Allâh** (kulların sırları dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾8﴿ **Bakmadın mı o** (Yahudi ve münâfık) **kimselere ki; fısıltıyla konuşmaktan nehyolunmuşlardır, sonra kendisinden yasaklanmış oldukları şeye geri dönmektedirler ve** (yalan gibi bir) **günahla,** (Müslümanlara) **düşmanlıkla, bir de o Rasûl**(ün gizli konuşma yapmamaları emrin)**e isyanla** (ilgili toplantılar yaparak) **gizlice konuşmaktadırlar. Ama sana geldikleri zaman, Allâh'ın seni kendi siyle selâmlamamakta olduğu bir şeyle sana sağlık dilerler.** (Allâh-u Te`âlâ: "Selam O'nun seçtiği kulları üzerine olsun!" diye bütün peygamberler arasında sana da selam vermekteyken, onlar: "Ölüm senin üzerine olsun!" anlamına gelen "Es-Sâmü aleyke" derler ve "İyi sabahlar" gibi laflar ederler.) **Kendi içlerinde ise: "**(Mademki peygamberdir, o halde aleyhine) **söylemekte olduğumuz şeyler sebebiyle Allâh bize azap etse ya!" derler. İşte onlara yeterli gelecek olan şey ancak cehennemdir ki** (mutlaka) **ona gireceklerdir. Artık o ne kötü bir varış yeri olmuştur!**

Yahudilerle münafıklar müminleri gördükleri zaman aralarında fısıldaşırlar ve birbirlerine göz kırparlardı ki, böylece Müslümanlara, gazaya çıkan yakınlarının yenildiği ya da şehit

edildiğine dair duyum almış havası vererek onları kızdırmayı hedeflerlerdi. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *onları bu davranıştan yasakladığı halde tekrar aynı davranışı sergilediklerin de bir sonraki âyet-i celîlede müminler böyle yapmaktan neh yolundular.*

﴾9﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Gizli konuşa cağınız zaman, günahla, düşmanlıkla ve o Rasûle isyanla** (ilgili konularda) **fısıldaşmayın!** (Müminlerin hayrına yönelik) **iyilikle ve** (peygam bere karşı gelmekten sakınma anlamına gelen) **takvâ ile fısıldaşın!** (Yapacağınız ve terk edeceğiniz her işte) **O Allâh'tan hakkıyla sakının ki, siz** (ölümünüzün ardından diril tilerek,) **ancak O'na haşr olunacak** (ve manevî huzu runda toplanacak)**sınız!**

﴾10﴿ **O** (günah ve zulüm hususundaki) **gizli konuş ma ancak şeytandan olup, o iman etmiş olan kim seleri** (, yakınlarının başına bir iş geldiği düşüncesine sevk ederek) **üzsün diyedir! Oysa Allâh'ın izniyle olmadıkça o** (şeytan) **onlara en ufak bir şeyle bile asla zarar verici değildir! Artık inananlar ancak Allâh'a tevekkülde bulun sun** (da, onların gizli-açık hiçbir konuşmalarına aldır masınlar)**!**

﴾11﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Size: "O** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in sohbet) mecl isler**(in) **de** (oluşan izdiham yüzünden, birbirinize yer açarak) **genişlik yapın!" denildiği zaman hemen genişlik yapın ki, Allâh da sizin için** (hem rızkınızda, hem gönlünüz de, hem kabrinizde, hem de cennetteki yurt la rı nızda) **genişlik yapsın!** (Peygamber meclisine gelenlerin artması ne deniyle size:) **"Ayağa kalkın!" denildiğinde ise** (hiç gevşeklik yapmadan) **hemen ayağa kalkın ki, Allâh içinizden iman etmiş olan o kimseleri** (bu emre uymalarına bir karşılık olarak âhirette

derece bakımından) **yük seltsin.** (İslâm dîni hakkında) **kendilerine ilim verilmiş olan o kişileri ise,** (sıradan Müslümanlara karşı) **pek yüce birçok derecelerle** (yüceltsin)**! Zaten Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri**(n gö rünen-görünmeyen tüm yönlerinden hakkıyla haber dâr olan bir) **Habîr'dir.** (Dolayısıyla bu emirleri tutan ları mükâfâtlandıracağı gibi, onlara karşı gelen ya da onlardan ağırlananları cezalandıracaktır.)

﴾12﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! O Rasûle gizli ce bir şey arz et**(mek iste)**diğiniz zaman, o gizli ko nuşmanızın öncesinde** (fakirlere) **bir sadaka sunun** (ki, böylece peygambere verdiğiniz değer ortaya çıksın, fakirler faydalansın, aşırı sorular karşısında Habîbim rahatsız olmasın, samimi olanla münafık seçilsin ve âhireti sevenle dünyaya meyleden belli olsun)**! İşte bu sizin için** (cimrilikten) **daha iyidir ve** (mal sevgisi gibi günahlardan, kalplerinizi) **daha ziyade temizleyicidir. Ama eğer** (verecek bir şey) **bulamazsanız, şüphesiz ki Allâh** (çok bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (çok acıyan bir) **Rahîm'dir.** (Dolayısıyla imkânı olmayanlara sadakasız da soru sorma ruhsatı vermiştir.)

﴾13﴿ (Ey imkân sahipleri!) **Gizli konuşmalarınızın öncesinde birtakım sadakalar sunmanızdan** (niye çekindiniz? Yoksa şeytanın fakirlik tehdidine aldandı ğınızdan dolayı) **mı korktunuz? Mademki** (bunu) **yapmadınız, zaten Allâh da** (bu konuda) **tevbenizi kabul et**(miş ve bu hükmü sizden geri çek)**miştir, öy leyse o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla eda** (etmeye devam) **edin, zekâtı da ver**(meye devam ed) **in ve** (her konuda) **Allâh'a da, Rasûlüne de itaat**(ta sebat) **edin** (ki, böylece bu husustaki eksikliğinizi telafi edebilesi niz)**! Zaten Allâh**

yapmakta olduğunuz şeyleri(n görünengörünmeyen tüm yönlerinden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

﴾14﴿ (Habîbim!) **Bakmadın mı o** (münâfık) **kimse lere ki; Allâh'ın kendilerine gazap etmiş olduğu** (Ya hudi milleti gibi şerli) **bir toplumu dost edinmişler dir.** (Ey müminler!) **Onlar ne sizdendir, ne de onlar dandır!** (Bilakis sizinle Yahudiler arasında kararsız durumdadırlar.) **Üstelik onlar** (yalancı olduklarını) **bildikleri halde** ('Müslümanız' diyerek) **yalan üzerine yemin etmektedirler.**

﴾15﴿ **Allâh onlara pek şiddetli büyük bir azap hazırlamıştır. Onlar ki; yapmakta bulunmuş oldukla rı şeyler şüphesiz ne kötü ol muştur!** (Böylece onlar evvelden beri kötü amel lere alıştıkları için, yalan yere yemini de ha fife almışlardır.)

﴾16﴿ **Onlar** (kanlarını ve mallarını korumak için) **ye minlerini bir kalkan edinmiştirler de, bu sebeple** (Müslüman görünerek kazandıkları güvenlik sayesinde Müslümanları) **Allâh'ın yolunda** (cihatta bulunmak ta)**n engelle**(me gayreti içine gir)**miştirler. Artık on lar için çok alçaltıcı pek büyük bir azap vardır!**

﴾17﴿ **Ne malları, ne de çocukları Allâh**(ın a zâbın) **dan hiçbir şeyi asla onlardan savuş tu ramayacaktır. İşte onlar o** (cehennem) **a teşin**(in) **arka daşlarıdır ki; onlar onun içerisinde** (bir daha çık mamak üzere) **ebedî kalı cılardır.**

﴾18﴿ **Allâh'ın onları topluca dirilteceği** (o korkunç) **günü** (onlara anlat) **ki,** (bugün) **size** ('Müslümanız' diye yalan yere) **yemin etmekte ol - duk ları gibi,** (o gün de: "Rabbimiz olan Al lâh' a yemin olsun ki, biz müşrikler değildik!" di ye) **O'- na da yemin edeceklerdir! Böylece onlar** (âhirette yapacakları yalan yemin lerle) **kendilerinin gerçekten** (dünyada olduğu gibi, fayda kazandıracak ya da zararı savuşturacak) **bir şey üzere**

bulunduklarını sanacaklardır. Âgâh olun ki; şüphesiz ancak onlar (her şeyi bilen Zât'ın huzurunda dahi yalan söylemeye cesaret edecek kadar yalanda zirveye ulaşmış) **o** (büyük) **yalancıların ta kendileridir!**

﴾19﴿ **Şeytan onları** (hükmü altına alıp) **istîlâ etmiş tir de, artık onlara Allâh'ın zikrini unutturmuştur. İşte onlar ancak şeytanın fırkasıdır! Dikkat edin ki; o şeytan taraftarları, şüphesiz** (son suz nimet yerine ebedî azâbı tercih ederek en büyük zarar ve) **hüsrâna uğramış olan kimselerin ta kendileri ancak onlardır!**

﴾20﴿ **O kimseler ki; Allâh'a ve Rasûlüne düşmanlıkta bulunmaktadırlar/karşı gelmektedirler/ Allâh ve Rasûlünün hududu dışında birtakım sınırlar benimsemektedirler/; işte onlar en alçak kimseler arasındadırlar.** (Hasımları olan Allâh'ın izzet ve azameti nâmütenâhî olduğu ölçüde, bunların zillet ve hakareti de sonsuzdur.)

﴾21﴿ **Allâh** (tâ ezelde şu kararı kesinleştirip, daha sonra Levh-i Mahfûz'a) **yazmıştır ki; andolsun, el bette mutlaka Ben de gâlip geleceğim, rasûllerim de!** (Ama onların bu gâlibiyeti, ya delil ve kılıçla; ya da ikisinden biriyle gerçekleşecektir)**!** **Şüphesiz ki Allah,** (peygamberlerine yardım etme ye son derece güçlü olan bir) **Kaviyy'dir,** (hiç yenil meyen yegâne) **Azîz'dir.**

﴾22﴿ **Kendileri Allâh'a ve o son güne iman etmek te olan bir toplumu, Allâh'a ve peygamberine düş manlıkta bulunmuş olan/Allâh'a veRasûlüne** (ve onların hükümlerine) **kar şı gelmiş olan/Allâh ve Ra sûlünün hududu dışında birtakım sınırlar benimse miş olan/ kim selerle dostluk edenler hâlinde bula maz sın; velev kio** (İslâm'a karşı çıka)**nlar, babaları yahut oğulları veya kardeşleri ya da** (kavm ü kabile

leri, soy-sop) **aşiretleri olsun!** (Zira Allâh'a inanmanın îcabı ve herkesin sevdiği ile birlikte haşrolunacağı o âhiret gününe imanın ge reği, din düşmanlarıyla her konuda tüm ilişkilerin ke silmesidir.) **İşte onlar** (o kimselerdir) **ki; O** (Allâh-u Te`âlâ) **onların kalpleri içerisine imanı yaz**(ıp sabit kıl) **mış ve onları Kendinden bir ruh** (olan ve canlarının canı konumunda bulunan iman ve Kur'ân nuru) **ile kuv vetlendirmiştir** (ki böylece onlar dünyada kalp huzu runa, âhirette ise ebedî saâdete kavuşmuşlardır)**. Ayrıca O onları, içerisinde ebedî kalacakları pek değerli cennetlere girdirecektir ki,** (köşkleri nin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar ak maktadır. Allâh onlar**(ın ibadet ve taatın)**dan razı olmuştur, onlar da O'n**(un vaad etmiş olduğu mükâfatlar)**dan râzı olmuşturlar. İşte ancak onlar Allâh'ın taraftarlarıdır! Dikkat edin ki; Allâh'ın ordusu, şüphesiz** (iki cihan saâdetine kavuşarak) **felâh** (ve kurtuluş)**a erenler ancak ve ancak onlardır!**

ELLİDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Haşr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 24 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar Allâh için** (tenzîh ve) **tesbîhte bulunmuştur!** (Mülk ve sal tanatında eşsiz güce sahip olan) **Azîz de,** (hüküm ve kazasında son derece hikmet sahibi olan) **Hakîm de ancak O'dur!**

﴾2﴿ **O'dur ancak O Zât ki; Ehl-i Kitaptan olan o kâfir olmuş kimseleri** (Arap yarımadasından Şâm'a doğru) **evvelki sürgün için yurtlarından çıkarmıştır.** (Ey Müslümanlar! Onların gücünü bildiğiniz için) **siz onların çıkacaklarını hiç zannetmemiştiniz! Onlar da sanmışlardı ki; gerçekten kendilerinin Allâh'tan engelleri sadece kaleleridir! Derken Allâh**(ın azâbı olan korku ve sürgün zorunluluğu) **onlara hiç beklemedikleri bir taraftan gelmişti** (ki, reisleri Kâ'b ibni Eşref'in, sütkardeşi Muhammed ibni Mesleme eliyle öldürülmesi bunu başlatmıştı)**. Böylece O, onların kalpleri içerisine şiddetli korkuyu atmıştı da, onlar evlerini** (Müslümanlara kalmasın diye içeriden) **kendi elleriyle ve** (dışarıdan) **müminlerin elleriyle tahrip ediyorlardı. Artık ey basîretlere sahip olanlar!** (Bunların başına geleni iyice düşünün de, söz bozmanın ve Allâh'tan gayrine güvenmenin sebebiyet vereceği tahribât hususunda) **hakkıyla ibret alın!**

Bu sûre, bir Yahudi tâifesi olan Nadîr oğulları hakkında inmiştir, şöyle ki; onlar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile; ne aleyhinde ne de lehinde olmayacaklarına dair antlaşma yapmışlardı. Bedir günü gelen gâlibiyet üzerine: "İşte, Tevrât'ta vasfedilen peygamber budur!" demişlerdi. Sonra Uhud gününün

hezimeti üzerine şüpheye düşerek sözü bozdular. Reisleri Kâ'b ibni Eşref, kırk atlıyla Mekke'ye giderek, Kâ'be'nin yanında Ebû Süfyan'la anlaşıp dönünce, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Muhammed ibni Mesleme'yi göndererek onu öldürttü. Sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ordusuyla birlikte onların kalesine varıp yirmi bir gece muhasara altına aldı ve harp sahası açmak, bir de onları iktisâden çökertmek için hurmalıklarının kesilmesini emretti. Allâh kalplerine korku salınca barış teklif ettiler. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ise her üç hâne halkının bir deve üzerine istedikleri kadar eşya yüklemeleri karşılığında sürgüne gönderilmelerinden başka bir şeye müsaade etmedi. Böylece asırlardır sürgün yüzü görmemiş bu boy, Şâm bölgesin deki Erîha ve Ezru'ât kasabalarına nefyedildiler. İşte o zaman yurtlarında duramayacaklarını anlayınca, terk-i diyâr etmeden kendi elleriyle yıkabildiklerini yıktılar, o sırada bir yandan da Müslümanlar savaş alanını genişletmek ve onları rezil etmek için kalenin dış kısmını tahrip ediyorlardı. Ehl-i Kitap için bu, Arap yarım adasından ilk sürgün oldu. İkinci sürgün ise Hazret-i Ömer devrinde Hayber'den Şâm'a sürülmeleridir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴾3﴿ **Eğer Allâh onlar üzerine sürgünü yazmamış olsaydı, elbette onlara dünyada** (Ku reyza oğullarının başına gelen öldürülme ve esâret gibi başka vesileler le de) **azap edecekti. Zaten** (kendisinden büyük bir azap olmayan) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbı âhi rette onlara aittir!**

﴾4﴿ (Habîbim!) **İşte bu** (kâfirlerin başına gelen hezîmet) **şu sebepledir ki; gerçekten onlar Allâh'a ve Rasûlüne karşı gelmişlerdir. Her kim Allâh'a muhâlefet ederse, muhakkak ki Allâh, azâbı pek şiddetli olan bir Zât'tır.**

﴿5﴾ **O değerli hurma ağaçlarından hangilerini kes tiyseniz yahut onları kökleri üzerinde ayakta durur bir halde bıraktıysanız,** (bunların hiçbiri sizin kendi tasarrufunuzla değildir, bilakis) **Allâh'ın izniyledir ve** (O'nun taatından çıkmış olan) **o fâsıkları rezil et sin diyedir!**

﴿6﴾ (Dünyada yaşamak sadece Rablerine iman eden ve O'na itaatte bulunanların hakkıdır, dolayısıyla kâfir ler, dünyada haksız yere yaşamaktadır. İşte bu nedenle) **Allâh'ın, onlardan Rasûlüne** (harpsiz bir ganimet olarak) **geri döndürmüş olduğu şey ki;** (Nadîr oğullarının yurdu Medîne'ye iki mil kadar yakın olduğu için) **siz ona karşı ne bir at, ne de binek bir deve koştur mamışsınızdır** (, bilakis Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **dışında hepiniz yürümüşsünüzdür, demek ki siz onları harp yoluyla kazanmamışsınızdır); lâkin Allâh**(ın değişmeyen kanunu şudur ki, O dâima) **elçilerini diledikleri üzerine musallat etmektedir!** (İşte Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i de bu Yahudilere musal lat kılmış ve alışılmadık bir kolaylıkla onları mağlup etmiştir.) Zaten Allâh her şey üzerine** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.** (Nitekim bazen görünen vasıtalarla, bazen de hiçbir vasıta olmaksızın hikmeti gereği dilediğini yapar. Dola yısıyla zahmet çekmeden kazandığınız Benî Nadîr mal larında sizin ganîmet olarak bir hakkınız bulunmamak tadır, bu yüzden Allâh onun tamamını peygamberine tahsis etmiştir, artık o onları dilediği şekilde dağıtır.)

﴿7﴾ **O** (Kureyza, Fedek ve Hayber gibi, Medîne'ye uzakta bulunmaları nedeniyle ulaşımlarında zahmet çekilen) **şehirlerin** (kâfir) **a hâlisinden Allâh'ın, Rasûlüne** (bir ganimet olarak) **geri döndürmüş olduğu** (mal ve akar gibi) **şeyler**(in taksimine gelince; işte onlar) **ise Allâh'a aittir, o Rasûle mahsustur, bir**

de o (peygam bere soy bakımından) **yakınlık sa hiplerine, yetimle re, yoksullara ve yolda** (mağdur) **kalmışa aittir, tâ ki o** (mallar)**, içinizden zenginler arasında elden ele dolaşan** (ve onların gücüne güç katan) **bir şey olma sın! Artık o Rasûl size ne verirse onu hemen alın** (, kabul edin)**, sizi neden engellerse hemen** (on dan) **vazgeçin! Allâh**(ın emir ve yasaklarına karşı gelmek ten ve onları hafife almak)**tan hakkıyla sakının! Şüphesiz ki Allâh,** (peygamberine muhâlefet eden lere karşı) **azâbı pek şiddetli olandır.**
Allâh'a ait olan hisse Kâ'be ve diğer mescitlerin imarında kullanılır; peygambere ait olan hisse onun tasarrufuna bırakılır, nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Fedek ve Hayber'i Allâh için fakirlere vakfetmişti ki, sağlığında kendisi, vefatından sonra da dört büyük halîfe onların dağıtımını üstlenmiştiler. Akrabadan maksat; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in hısım ları olan Hâşim oğullarıyla, Muttalib oğullarının fakirleridir. Yetimler; babası olmayan, büluğa ermemiş Müslüman ve fakir çocuklardır. Beş hissenin diğer ikisi ise, yoksullara ve memleke tinde zengin olsa da, yolda muhtaç duruma düşmüş olanlara aittir. Dolayısıyla bir önceki âyet-i kerîme, Medîne yakınlarında bulunan Nadîr oğullarının ganimeti hakkında olup, onun kullanı mını sadece Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e tahsis etmekte, bu âyet-i kerîme ise, Enfâl Sûresi 41. âyet-i celîlesinde anlatıldığı gibi, genel anlamda ganimetlerin taksiminden bahsetmektedir. Âyet-i celîlede geçen "Peygamberin verdiği ve yasakladığı şeyler" ifadesi; burada özellikle ganimetler hakkında ise de, sa hâbenin ve ulemânın cumhûruna göre hüküm umûmîdir. Nite kim ibn-i Mes'ûd (Radıyallâhu anh), dövme yapan ve peruk takan kadınların lânetliliğine Kur'ân'dan delil soran kadına bu âyeti okumuştur.

(Buhârî, Libâs: 80, No: 5587; Müslim, Libâs: 33, No: 2125)
Demek ki hadîs-i şerîflerde geçen emir ve yasakların tümü, bu âyet-i kerîme hükmünce Kur'ân'da mevcut demektir. (Âlûsî)
﴾8﴿ (Ganimetler) **o muhâcirler olan fakirler için dir ki;** (haksız yere) **yurtlarından ve mallarından çıkartıl**(arak muhtaç durumda bırakıl) **mışlardır. Oy sa onlar** (sırf) **Allâh'tan büyük bir lütuf ve değerli bir rıza aramaktadırlar ve Allâh'a da Rasûlüne de yardım etmektedirler. İşte ancak onlar,** (iman iddiasında) **sâdık olan kimselerin ta kendileridir!**
﴾9﴿ (Ganimet malları) **bir de o kimseler içindir ki; o** (muhâcir ola)**n lar**(ın hicret yapmasın) **dan önce, o** (Medîne) **yurd**(un)**a ve imana yerleşmişlerdir ki on lar, kendilerine hicret etmiş olan kimseleri** (can-ı gönülden) **sevmektedirler, onlara verilmiş olan** (ga nimet malı gibi) **şeylerden dolayı göğüslerinde en ufak bir ihtiyaç isteği/ kıskançlık/ bulmamaktadırlar ve kendilerinde ihtiyaç/fakirlik/ bulunsa da**(, yemeyip yedirerek, giymeyip giydirerek) **onları kendi nefislerine karşı tercih etmektedirler. Zaten her kim nefsinin cimrilik hırsından korunur** (da, Allâh yolunda infaka muvaffak kılınır) **sa, işte ancak onlar, felâh** (ve kurtuluş)**a erenlerin ta kendileridir!**
﴾10﴿ (Ganimet malları) **yine o** (fakir) **kimseler** (içindir) **ki; o** (muhâcir ve ensar ola)**nlardan sonra** (dünya ya) **gelmiş** (ve gelecek)**lerdir de: "Ey Rabbimiz! Bizi de, bizi imanla geçmiş olan o kardeşlerimizi de bağışla ve o iman etmiş kimseler için kalplerimiz içerisinde en ufak bir kin bulundurma! Ey Rabbimiz! Şüphesiz ki Sen,** (pek esirgeyen bir) **Raûf'sun;** (çok acıyan bir) **Rahîm'sin!** (Dolayısıyla dualarımızı lütfunla kabul edersin!)**" demektedirler.**
Bu âyet-i kerîmeden dolayı ulemâ, sahâbe-i kirâmın hepsini

sevmek ve rahmetle yâd etmek gerektiğine kail olmuşlar ve: “Sahâbe-i kirâmdan herhangi birine dahi kalbinde kin ve nefret taşıyan kimse, müminlerle ilgili, bu ve öncesindeki iki âyet-i kerîmede sayılan üç kısımdan da hâriçtir ve gerçek Müslümanlar arasında bir nasibi yoktur.” demişlerdir.

﴾11﴿ (Habîbim!) **Bakmadın mı o** (Abdullah ibni Übeyy, Vedî’a ibni Mâlik ve Süveyd gibi) **münafık ol muş kimselere ki; Ehl-i Kitaptan olan o kâfir olmuş** (Kureyza ve Nadîr oğullarına mensup) **kardeşlerine** (adam göndererek)**: “Andolsun ki; siz** (yurtlarınızdan) **çıkarılırsanız, elbette biz de mutlaka sizinle birlik te çıkacağız** (ve nereye giderseniz oraya gideceğiz)**, sizin hakkınızda hiçbir kimseye** (ne kadar uzun za man geçse de) **ebediyyen itaat etmeyeceğiz, eğer si zinle savaşılacak olursa, andolsun ki mutlaka size yardım edeceğiz!” diyorlar. Oysa Allâh şâhitlik etmektedir ki, gerçekten on lar elbette yalancılardır.**

﴾12﴿ **Andolsun ki; eğer çıkarılacak olurlarsa, on larla birlikte çıkmayacaklardır; kasem olsun, onlar la savaşılacak olursa** (sözlerini bozarak) **onlara yar dım etmeyeceklerdir; yemin olsun ki** (farz-ı misal)**, onlara yardım edecek olsalar da elbette o** (münafık ola)**nlar** (kaçarak) **mutlaka arkaları**(nı) **dönecekler dir. Sonra da** (münafıklıkları açığa çıkacağından, nifak ları kendilerine yararlı olamayacak, böylece Allâh onla rı helâk edecektir ve hiçbir kimse tarafından) **yardım olunmayacaklardır!**

﴾13﴿ (Ey Müslümanlar!) **Siz o** (münâfık ola)**nların göğüslerinde** (ve gönüllerinde yerleşen bir) **korku bakımından elbette Allâh’tan daha güçlüsünüz!** (Onların zâhirde Allâh’tan korkuyormuş gibi görün melerine aldanmayın, zira size karşı içlerinde sakladık ları korku, görüntüde kalan Allâh

korkularından daha kuvvetlidir.) **İşte bu şu sebepledir ki; gerçekten onlar öyle bir toplumdur ki** (Allâh'ın büyüklüğünü) **iyice anlayamazlar!** (Artık böyle anlayışsız kimselerin Al lâh-u Te`âlâ'dan hakkıyla korkmaları nasıl beklenebilir?)
﴾14﴿ **O** (Yahudiler ve münafık ola)**nlar** (hendeklerle ve geçitlerle) **sıkıca korunmuş birtakım kasabalar da ya da duvarların** (ve siperlerin) **ardından olma dıkça** (hiçbir zaman ve hiçbir yerde) **topluca sizinle savaşamazlar!** (Ama bu, onların güçsüzlüğünden ve korkaklığından ötürü değildir, zira) **kendi araların daki harpleri pek şiddetlidir**(, fakat sizinle karşılaştıkları zaman, Allâh'ın kalplerine attığı korku sebebiyle el ve ayaklarının dermanı kesilir)**.** (Habîbim!) **Sen onları** (sevgi ve birlik içerisinde olan) **bir topluluk sanırsın, oysa kalpleri darmadağınıktır!** (Dolayısıyla birbirlerine gerçek manada des tek olamazlar. O halde birlik görünmelerine aldanıp da onlarla savaşmaktan geri durmayın.) **İşte bu şu sebepledir ki; gerçekten onlar öyle bir toplumdur ki** (kaynaşma yolları ve birleşme sebepleri dâhil hiçbir şey hakkında) **akıllarını kulla namazlar!**
﴾15﴿ (O Nadîr oğullarının durumu,) **kendilerinden yakın bir zaman önceki o kimselerin hali gibidir ki; o** (Kureyza kabilesine mensup ola)**nlar** (, hicretin dör düncü senesinde Nadîr oğullarının başına gelenden iki sene kadar önce inkâr ve muhâlefet gibi kötü) **işlerinin vebâlini** (dünyada peşinen) **tatmıştılar** (, nitekim Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **onların eli silah tutan larını öldürtmüş, diğerlerini ise esir etmişti). Üstelik** (âhirette) **onlar için çok acı verici büyük bir azap vardır.**
﴾16﴿ (O münâfık olanların insanları aldatmadaki mahâretli durumu) **şeytanın hâli gibidir! Hani o,** (mağarasında ibadete

çekilmiş olan Bersîsa isimli) **o insan**(ın bir kadın yüzünden zina yapmasına ve sonra katil olmasına sebep olmuştu da, idama götürülürken, kendisinden yardım istediğinde şeytan on)**a: "**(Bana secde ederek) **kâfir ol** (da seni kurtarayım)**!" demişti. Ama o kâfir olunca: "Gerçekten ben senden tamamen uzağım, muhakkak ki ben bütün âlemlerin Rabbi olan Allâh'tan korkmaktayım!" demişti.** (İşte münafıklar da Yahudileri böylece boş vaatlerle kandırıp Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e karşı çıkartmışlar, yardıma en ziyade muhtaç oldukları anda ise yardımsız bırakmışlardır.)**

﴾17﴿ **Nihâyet ikisinin de âkıbeti, gerçekten o iki sinin de içerisinde ebedî kalacakları o** (cehennem) **ateş**(in)**de bulunmaları** (ve buluşmaları) **olmuştur. İşte** (Şirk koşarak en büyük zulmü işlemiş olan) **o zâlimlerin cezası ancak budur!**

﴾18﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh**(ın emir ve yasaklarına karşı çıkmak)**tan hakkıyla sakının ve** (insanların çoğu gafilse de, hiç olmazsa tek) **bir nefis** (olsun) **o** (yaşadığı güne nispetle) **yarın** (gibi yakın olan kıyâmet günü) **için önceden ne** (gibi salih ameller) **hazırlamış olduğuna baksın! Allâh'tan hakkıyla sakının! Şüphesiz Allâh yapmakta olduğunuz şey leri**(n görünen-görünmeyen tüm yönlerinden hakkıyla ha berdâr olan bir) **Habîr'dir.**

﴾19﴿ **O kimseler gibi olmayın ki; onlar Allâh'ı**(n hukukuna riâyeti) **unutmuşturlar, bu sebeple O da onlara kendi nefislerini**(n menfa ati için çalışmayı) **unutturmuştur! İşte ancak onlar,** (Allâh'ın taatından çıkan) **fâsık kimselerin ta kendileridir!**

﴾20﴿ **O** (Rablerini unutarak cehennem) **ateşin**(in) **arkadaşları** (olma hakkını elde etmiş olan kâfirler) **ile** (iman ve takvâya sarılarak) **cennetin ashâbı** (ol mayı hak etmiş kimseler) **eşit**

olamaz! Ancak o cennet ehli kurtuluşa erenlerin ta ken dileridir! (Ama ey insanlar! Aşırı gafletiniz den ve ba şınıza gelecekleri az düşündüğü nüzden dolayı sanki siz sonsuz nimetlere maz har olanlarla, ebedî azaplara uğrayacak o lanlar arasındaki büyük farkı anlamamış gibisiniz!)

﴾21﴿ **Eğer Biz işte bu**(nca önemli konular ihtivâ eden yüce) **Kur'ân'ı büyük bir dağ üzerine indirecek** (ve size verdiğimiz gibi ona da akıl verecek) **olsaydık, el bette sen** (, katılıkta ve kendisine çarpan şeylerden etki lenmemekte örnek olan) **onu**(n gibi sert bir şeyi dahi) **Allâh'ın korkusundan dolayı boyun eğen ve çatlayıp paramparça olan bir şey olarak görürdün! İşte bu örnekler ki; Biz onları insanlara anlatmaktayız! Tâ ki onlar iyice düşünsünler!**

﴾22﴿ **Ancak Allâh'tır O Zât ki, Kendisinden başka** (ibadete lâyık) **hiçbir ilâh yoktur!** (Hiçbir yaratığın bilgisinin ve duyularının ulaşama yacağı) **gizliyi de,** (herkes tarafından) **görüneni de,** (dünyayı da, âhireti de, yoğu da, varı da hakkıyla) **bi lendir!** (Dünyada müminkâfir ayırmaksızın her yaratığa son derece acıyan ve gerçek manada sadece Kendisi nimet vermekte olan) **Rahmân da,** (âhirette yalnız iman edenleri son derecede esirgeyen) **Rahîm de an cak O'dur!**

﴾23﴿ **Ancak Allâh'tır O Zât ki, Kendisinden başka** (ibadete lâyık) **hiçbir ilâh yoktur!** (Her şeyin yönetimi Kendisine ait olan ve tüm var lıkların yegâne mâlik ve sahibi bulunan, istediğini üs tün, dilediğini alçak kılabilen, kimse tarafından yönetil meyen ve azledilmesi düşünülemeyen bir) **Melik'dir;** (noksanlık gerektiren her şeyden son derece arınmış olan, bütün kâmil sıfatlar Kendisine ait olan, sınırlana mayan ve herhangi bir şekille düşünülemeyen bir) **Kud dûs'dür;** (tüm âfetlerden ve yok oluşlardan uzak olan, tüm selâmetler Kendisinden umulan ve

dostlarını sü rekli selamlamakta bulunan bir) **Selâm'dır;** (Kendi Zât'ına ve peygamberlerine evvela Kendisi inanan, ya ratıkları zulümden, inananları da azaptan emin kılan bir) **Mü'min'dir;** (her şeyi hakkıyla koruyup gözeten ve her varlık üstünde hakkıyla gözcü olan bir) **Mühey min'dir;** (eşi-benzeri olmayan bir gâlibiyete sahip olan ve mertebesi asla düşürülemeyen bir) **Azîz'dir;** (zorla da olsa dilediği yaratığını irâdesi yönünde mec bur bırakabilen ve yaratıklarının tüm işlerini tam ma nasıyla yoluna koyan bir) **Cebbâr'dır;** (son derece bü yüklük ve ululuk sahibi olan ve kibir ancak Kendisine yakışan bir) **Mütekebbir'dir! Onların şirk koşmakta oldukları şeylerden** (son derece uzaklık, arılık, tenzîh, takdîs ve) **tesbîh Allâh'a!** ﴾24﴿ (Yoktan yaratan ve her şeyi bir hikmet üzere ölçüp biçen) **Hâlik,** (her yarattığını kusurlardan uzak bir şekilde yaratan ve kimini kiminden muhtelif şekil lerle ayıran) **Bâri' ve** (dilediği şekilde her yaratığa farklı bir şekil veren) **Musavvir ancak O Allâh'tır! O en güzel** (manalar ifade eden) **isimler sadece O'na aittir! Göklerde ve yerde bulunanlar O'nun için sürekli** (tenzîh ve) **tesbîhte bulunmaktadır!** (Son derece izzet ve ululuk sahibi olan ve buna mü nasip mükemmel ilme mâlik olan) **Azîz de,** (her işi yerli yerinde olan) **Hakîm de ancak O'dur!**

ATMIŞINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Mümtehine
SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 13 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Hem Benim düşmanım hem de sizin düşmanınız olanları birtakım dostlar edinmeyin! Rabbiniz olan Allâh'a inandınız diye onlar o Rasûlü ve sizi** (yurdunuz olan Mekke'den) **çıkartmaktayken ve size gelmiş olan hakkı** (ve hakikati) **gerçekten inkâr etmişlerken siz onlara dostluk açıklıyorsunuz/ dostluk ulaştırıyorsunuz/ dostluk sebebiyle** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in sırlarını) **ulaştırıyorsunuz/** (, oysa böyle bir şey size hiç yakışmıyor)**! Eğer siz Benim yolumda cihat için ve rızamı aramak için** (muhâcir olarak vatanlarınızdan) **çıkmış bulunduysanız** (, düşmanlarımı dost edinmeyi bırakın)**! Ben sizin gizlemiş olduğunuz şeyleri de, açıklamış bulunduğunuz şeyleri de en iyi bilen biriyken, onlara gizlice dostluk bildiriyorsunuz** (, ama bunda sizin ne gibi bir faydanız bulunabilir, zira gizli ve açık her şey Benim katımda eşittir, neticede Ben peygamberimi sizin gizli işlerinizden haberdâr edeceğim)**! İçinizden her kim bunu yaparsa muhakkak ki o, yolun doğrusundan sapmıştır/düz yolda sapıtmıştır/.**

Ali ibni Ebî Talib (Radıyallâhu anh) şöyle anlatıyor: Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Zübeyr ve Mikdâd'la birlikte bana: "Doğruca gidin! Medîne'ye yakın bir yerde olan Hâh bostanına varın, orada yanında mektup bulunan bir kadın bulacaksınız, o mektubu ondan alın!" buyurdu. Biz de yola düştük, o bostana vardığımızda birden o kadınla karşılaştık ve ona: "Çabuk

mektubu çıkar!" dedik. O, yanında mektup olmadığını söyleyince: "Ya mektubu çıkarırsın ya da elbiselerini çıkarırsın!" dedik. Bunun üzerine hemen saç örgülerinin içinden mektubu çıkarttı. Biz de onu alıp Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e ulaştırdık. Sonra mektubun, Hâtıb ibni Ebî Belte'a tarafından, Mekke'de bulunan birtakım müşrik insanlara yazılmış olup, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in Mekke fethiyle alâkalı bazı sırlarını onlara haber ver diğini anladık. Bunun üzerine Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Ey Hâtıb! Bu ne?" diye sorunca, o: "Ya Rasûlallâh! Hakkımda acele karar verme! Ben Kureyş'in kendi bünyesinden değilim, seninle birlikte olan diğer muhâcirlerin, Mekke'de bulunan aile lerini ve mallarını koruyacak akrabaları var. Ben de orada bulunan akrabamı korumak için: 'Madem soy bağım yok, bari bir iyiliğim olsun da o vesileyle yakınlarımı korusunlar!' diye düşündüm. Ben bunu bir kâfirlik ve dinden irtidâd niyetiyle yapmadım. Zaten İslâm'dan sonra kâfirliğe râzı olacak değilim!" diye cevap verdi. O zaman Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *etrafındakilere: "Gerçekten o size doğru söylemiştir!" buyurdu. Bu durum karşısında şaşkına dönen Ömer* (Radıyallâhu anh)*: "Ya Rasûlallâh! Bırak beni de şu münafığın boynunu vurayım!" deyince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Muhakkak ki o, Bedir'de bulunmuştur! Sen ne biliyorsun ki; Allâh Bedir ehline muttali olmuş ve: 'Dilediğinizi yapın! Gerçekten Ben sizi* (peşinen) *bağışladım!' buyurmuştur." dedi. İşte bunun üzerine Allâh-u Te`âlâ bu âyetleri indirdi.* (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾2﴿ **Onlar size karşı zafer kazanırlarsa, size pek çetin düşmanlar olacaklardır, ellerini ve dillerini** (öldürme, esir etme ve hakarette bulunma gibi) **kötü lüklerle size iyice**

uzatacaklardır. Zaten onlar siz kâ fir olsaydınız diye sürekli istekte bulunmuşlardır!

﴾3﴿ **Ne akrabalık ilişkileriniz, ne de çocuklarınız** (bir zararı savuşturarak ya da bir fayda temin ederek) **size asla yaramayacaktır. Kıyâmet gününde** (birbiri nizden kaçmanızı gerektirecek müthiş olaylar ortaya çıkararak) **O sizin aranızda bir ayrılma meydana getirecektir. Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla gö ren ve karşılığını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴾4﴿ **Gerçekten sizin için, İb râ hîm'de ve o nunla birlikte olan larda pek güzel bir örnek bu lunmuş tur! Hani onlar kavimlerine de mişlerdi ki: "Gerçek ten biz sizden de, Al lâh'ı bırakıp tapmakta oldukla rınızdan da ta mamen uzak kimseleriz! Biz sizi**(n dininizi) **in kâr ettik. Siz Allâh'a, O tek olduğu halde ina nıncaya kadar ebediyyen bizimle sizin aranızda düşmanlık ve şiddetli öfke** (meydana gelmiştir ve bu, kalplerimizde yerleşmekle kal mayıp, davranışlarımız da da) **belirmiştir." An cak İbrâhîm'in, babasına: "Ben senin için Al lâh'tan** (gelecek azaplardan) **hiçbir şey**(i def etme y)**e sahip değilsem de, andolsun ki; yine de senin için mutlaka bağışlanma talebinde bulunacağım!" sözü müstesnâ!** (Zira bu, müşrikler için istiğfar yasa ğından önce vuku bulduğundan dolayı örnek alına cak bir şey değildir. Ey müminler! İbrâhîm (Aley hisselâm)**`ın ve beraberindeki müminlerin şu sözlerini de örnek alın ki:) "Ey Rabbimiz!** (Tüm işlerimizi Sana ısmarla yarak) **ancak Sana tevekkül ettik ve ancak Sana yöneldik! Varış da ancak Sana'dır!**

﴾5﴿ **Ey Rabbimiz! Bizi o kâfir olmuş kimseler için bir fitne** (malzemesi) **yapma!** (Onları bize musallat et me ki, bize hakaret edemesinler ve işkence yapamasın lar. Sen de bize azap etme

ki, kendileri yanlış yoldayken hak üzere olduklarını sanarak bizim sebebimizle fitne ye düşmesinler.) **Ey Rabbimiz! Bizim için** (günahlarımızı) **mağfiret te bulun! Şüphesiz ki Sen,** (Kendisine sığınanı zelil etmeyecek ve Kendisine güvenenin ümidini boşa çıkar mayacak yegâne güce sahip olan) **Azîz de,** (hikmetsiz hiçbir iş yapmayan) **Hakîm de ancak Sensin!**

﴾6﴿ **Andolsun ki; elbette o** (İbrâhîm (Aleyhisselâm) **ve beraberinde ola)nlarda sizin için; Allâh'ı**(n rızasını) **ve o son günü**(n mükâfatını) **um makta olan/Allâh'tan ve o son günden kork makta olan/ kimseler için muhakkak ki pek güzel bir örnek bulunmuştur. Her kim** (Bizim emrimizden) **yüz çevirir** (de, kâ firlerle dostluk eder)**se şüphesiz ki Allâh,** (bütün ya ratıklarından tamamen ihtiyaçsız olan) **Ğaniyy de,** (bütün hamdlere lâyık olan) **Hamîd de ancak O'dur.**

﴾7﴿ (Şimdilik size Mekke müşrikleriyle dost olmak ya saklanmışsa da, yakın bir zamanda) **umulur ki Allâh,** (Mekke fethini müyesser kılıp onlara da iman nasip ederek) **sizinle, o** (şirk koşan yakı)**nlar**(ınız)**dan düş manlık yapmış bulunduğunuz o kimseler arasında bir tür dostluk yaratacaktır. Allâh** (kalpleri çevirmeye, halleri değiştirmeye ve dostluk sebeplerini kolay laştırmaya hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir. Allâh** (son derece bağışlayan bir) **Gafûr'dur** (, bu yüzden ev velce kâfirlerle dostluk yaparak işlemiş olduğunuz gü nahları bağışlayacaktır)**;** (son derece merhamet sahibi olan bir) **Rahîm'dir** (, böylece size acıyarak cemaatinizi dağıtmayacak ve İslâm'a girecek olan müşrikleri de rahmetine katacaktır)**.**

﴾8﴿ **Allâh sizi o kimselerden; onlara iyilikte bulunmanızdan ve kendilerine adâleti ulaştırmanız dan engellemez ki, onlar din konusunda sizinle savaşmamışlardır ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamışlardır! Şüphesiz ki Allâh adâletli**

davrananları sever (ve onların bu yaptıklarına rıza gösterir)**!**
Ebû Bekir (Radıyallâhu anh)ın kızı Esmâ (Radıyallâhu anhâ) şöyle anlatıyor: "Kureyş zamanında şirk üzere olan annem, onların Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile anlaşmaları üzerine birtakım hediyelerle beni ziyarete geldi. Ben onun hediyelerini kabul etmekten, hatta onu evime bile almaktan kaçındım. Derken ablam Âişe (Radıyallâhu anhâ)`ya haber gönderip Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bu hususu sormasını istedim. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i kerîmeyi indirince Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hediyesini kabul etmemi ve onu eve almamı emretti. Bu sebeb-i nüzûlden anlaşıldığı üzere; âyet-i kerîme, önüne gelen kâfirle dostluk ve diyalog kurma anlamına gelmeyip, sadece anne ve kardeş gibi karabet hakkına sahip olan, özellikle de kadınlar ve çocuklar gibi zayıf durumda bulunanlara iyi davranmakla alâkalıdır. Bundan dolayı ulemâ; büyük bir zararın dan korkulmadıkça, bir kâfire karşı iyi davranış sergilemek için ayağa kalkmanın câiz olmadığını açıklamışlar, buna delil olarak da: "Çünkü biz onların dînî konudaki yanlışlarını hareketlerimizle de ortaya koymakla memuruz, dolayısıyla onlara haklıymışlar izlenimini verecek şekilde saygılı davranışlardan kaçınmalıyız!" demişlerdir. (Âlûsî)
﴾9﴿ **Allâh sizi ancak o kimselerden; onlarladostluk kurmanızdan engellemektedir ki, onlar din husu sunda sizinle savaşmışlardır, sizi yurtlarınızdan çıkarmışlardır ve sizi çıkarmaya karşı birbirine arka çıkmışlardır. Herkim onları dost edinirse, iş te ancak onlar,** (dostluk ve düşmanlık hususun da yersiz davranışlarda bulunmakla ve canlarını ebedî azaba arz etmekle, kimseye değil, sadece nefislerine) **zulmetmiş bulunan kimselerin ta kendileridir.**

﴾10﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! O** (görünüşte) **inanmış olan kadınlar** (kâfirlerin arasından) **hicret eden kimseler olarak size geldikleri zaman, onla rı**(n dilleriyle kalplerinin birbirine uyup uymadığı hu susunda kendilerini) **imtihan edin! Onların imanını en iyi bilen Allâh'tır! Şayet** (onlar: "Vallâhi ben bir memleketi beğenmediğimyahut kocamı sevmediğim için veya bir dünyalık elde etmek arzusuyla Mekke'den çıkmadım! Ben ancak Allâh ve Rasûlünü sevdiğim için çıktım!" diye yemin ederlerse, siz de buimtihanın ardın dan, güçlü bir zanla) **onları** (gerçekten) **inanan kadın lar olarak bilirseniz, artık onları o kâfir** (olan eş)**le r**(in)**e geri döndürmeyin! Çünkü ne bunlar onlar için helâldirler, ne de onlar bunlara helâl olurlar! Yine de** (mehir olarak) **harcamış oldukları şeyleri onlar**(ın kocaların)**a verin! Kendilerine mehirlerini verdiğiniz zaman, onları nikâhlamanızda sizin üze rinize hiçbir günah yoktur.** (Zira İslâm'a girmeleri, on larla kâfir eşlerinin arasında bir engel teşkil etmiştir.) **Siz de** (dâr-ı harpte kâfir olarak kalan ya da İslâm yurdundan mürtet olarak dâr-ı harbe giden) **o kâfir kadınların ismetlerini** (ve evlilik bağlarını) **tutma yın** (, hemen onları boşayın) **ve** (mehir olarak) **harca dığınız şeyleri** (yeni evlenecekleri müşrik kocalarından) **isteyin, onlar da** (size hicret eden imanlı kadınlara mehir olarak) **harcadıkları şeyleri** (sizden) **istesinler! İşte bu, Allâh'ın hükmüdür ki,** (böylece) **O aranızda hüküm vermektedir. Allâh** (sizin menfaati niz dâhil her şeyi hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (her hükmü yerli yerinde olan bir) **Hakîm'dir.**
﴾11﴿ **Eğer eşlerinizden biri sizden kaçıp kâfirlere ulaşırsa** (ve o kâfirler size mehirlerini vermezlerse)**, sonra da siz** (harpte onları) **cezalandırır** (ve ganimet alır)**sanız, artık** (mehir olarak) **harcadıkları şeyin bir mislini** (, aldığınız ganimetten ayırıp)

eşleri git miş olan o kimselere verin. O Allâh(a isyan)**dan hak kıyla sakının ki, siz O'na inanıcı kimselersiniz!**

﴾12﴿ **Ey Nebiy**(y-i zîşân)**! İnanan kadınlar sana gelip de, Allâh'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına, zina etmeyeceklerine,** (kızlarını diri diri gömerek) **çocuklarını öldürmeyeceklerine,** (başkasından doğurdukları çocukları kocalarına getirip: "Bu senin çocuğun!" diyerek) **elleriyle ayakları arasında kendisini uyduracakları bir iftira** (meydana) **getirmeyeceklerine ve** (Allâh'a ve peygamberine itaat hususunda) **güzel tanınan herhangi bir şey hakkında sana isyan etmeyeceklerine dâir seninle bî'atleş**(ip sözleş) **tikleri zaman, sen de onlarla bî'atleş ve kendileri için Allâh'tan mağfiret talebinde bulun! Şüphesiz ki Allâh** (geçmiş günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çok acıdığı için, İslâm'a girdikten sonraki hayatlarında kendilerini muvaffak edecek olan bir) **Rahîm'dir.**

Rivayet olunduğuna göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke fethi günü erkeklerin bî'atini bitirince, kadınlarla bî'ate başladı. O sırada kendisi Safâ tepesi üzerinde bulunuyor, Ömer (Radıyallâhu anh) ise biraz aşağısında oturuyor, onun emriyle Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) adına onlara tebliğlerde bulunuyor ve Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) tarafından onların bî'atini kabul ediyordu. Ebû Süfyan'ın hanımı Hind (Radıyallâhu anhümâ), Hazret-i Hamza'ya yaptıklarından dolayı Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e tanınmamak için örtülü bir vaziyette kadınlar topluluğu arasında bulunuyordu. İlk olarak "Şirk koşmama" şartı konu edildikten sonra, "Hırsızlık yapmamaları" kaydı açıklanınca o: "Ebû Süfyan pek cimri bir adamdır! Ben onun malından bir şeyler almıştım, peki bu bana helâl olur mu?" dedi. O zaman Ebû Süfyan: "Geçmişte aldıkların

sana helâl olsun!" dedi. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *onu tanıyıp gülmeye başlayınca o: "Ey Allâh'ın peygamberi! Geçmiş bağışla, ne olur!" dedi. Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`de: "Allâh seni affetsin!" buyurdu. "Zina yapmama" şartı mevzu edilince, o: "Hür kadın da zina mı edermiş?" diye şaşkınlığını ifade etti. "Çocuklarını öldürmeme" şartı beyan edilince, Bedir günü Müslümanlar tarafından öldürülen Hanzala isimli oğlunu kastederek: "Biz onları küçükken büyüttük, siz ise onları büyükken öldürdünüz!" demesi üzerine, Ömer* (Radıyallâhu anh) *sırtüstü uzanacak kadar gülmekten kendini alamadı, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ise tebessüm buyurdu. "İftira etmemeleri" şartı zikredilince o: "Vallâhi, bühtan çok çirkin bir iştir, sense bize ancak iyiliği ve güzel ahlâkı emretmektesin!" diye konuştu. Son olarak "Güzel bilinen şeylerde peygambere isyan etmeme" koşulu anılınca: "Vallâhi biz bu meclise, herhangi bir konuda sana isyan fikriyle oturmadık!" dedi.* (Nesefî, Âlûsî)

﴾13﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Bir toplumu dost edinmeyin ki, Allâh onlara gazap etmiştir,** (da ha önce ölüp defnedilmiş) **kabirlerin halkı olan kâfirler** (âhiretin ebedî nimetlerinden) **ümit kestiği gibi, gerçekten onlar da âhiretten ümit kesmişlerdir!**

ATMIŞBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Saff

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 14 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar Allâh için** (tenzîh ve) **tesbîhte bulunmuştur!** (İmansızlar dan intikam alma gücüne sahip olan) **Azîz de,** (emir ve kazasında son derece hikmet sahibi olan) **Hakîm de ancak O'dur!**

﴾2﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?**

Rivayete göre; sahâbeden bazıları cihatla emrolunmadan önce: "Allâh'ın en sevdiği ameli bilseydik, elbette onu yapardık!" demişlerdi, ama cihat âyeti inince bazıları ağırdan almıştı, Uhud gününde ise kimileri kaçmıştı. İşte bu âyet-i kerîme bu konuda bir uyarı mâhiyetinde olup, söylenen şeyin adak niteliği taşıdığını ve adağın mutlaka yerine getirilmesi gerektiğini beyan etmiştir. Bu âyet-i kerîme: "Yapmadığınız şeyi niye söylüyorsunuz!" şeklinde de tefsir edilmiştir ki, buna göre yalan söylemenin müminlere yakışmayacağı açıklanmak istenmiştir. Gerçi, mümin görünen münafıklara bir kınama hitabı olduğunu söyleyenler de olmuştur.

﴾3﴿ **Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allâh katında en şiddetli bir gazap** (ve öfkeye sebebiyet) **ba kımından çok büyük olmuştur.**

﴾4﴿ **Şüphesiz Allâh o kimseleri sever ki, onlar O'nun yolunda saf tutarak savaşmaktadırlar. Sanki onlar parçaları birbirine lehimlenmiş bir bina dırlar!** (İşte Rableri onların bu yaptıklarına rıza gösterir ve mükâfat verir)**.**

﴾5﴿ **Hani Mûsâ, kavmine: “Ey kavmim! Niçin bana eziyet ediyorsunuz? Oysa muhakkak ki siz benim gerçekten Allâh’ın size** (gönderdiği)**elçisi olduğumu bilmektesiniz!” demişti. Ama onlar** (haktan) **kayınca Allâh da onların kalplerini kaydırdı.** (Zira Allâh’ın bir şeyi yaratması, irâdesi doğrultusundadır, irâdesi ise ilmine göredir, ilmi de olayların gerçek yüzleriyle alâ kalıdır. Dolayısıyla O, bu kullarının, kendilerine verilen seçim haklarını sapıklık ve körlük yönünde kullandıkla rını bilmiş ve bu ilmine binâen onlara hakkı kabulü nasip etmemiştir.) **Zaten, Allâh** (, arzusunu ve gücünü hidâyet yönünde sarf etmeyerek emrinden çıkan) **o fâsıklar toplumunu** (doğru yolu bulmaya) **hidâyet etmez.**
﴾6﴿ **Hani Meryem oğlu Îsâ** (peygamber olarak gönderildiği Yahudi milletine hitaben)**: “Ey İsrâîloğulları! Gerçekten de ben, kendimden önceki Tevrât’ı doğrulayan ve ismi Ahmed olup benden sonra gelecek olan pek kıymetli bir Rasûlü müjdeleyen biri olarak Allâh’ın size elçisiyim!” demişti. Fakat o onlara** (, ölüleri diriltmek, körleri ve alaca hastalarını iyi etmek gibi) **çok açık mucizeler getirdiğinde** (, inanacakları yerde)**: “İşte bu pek açık bir büyüdür!” demişlerdi.** (Artık Îsâ (Aleyhisselâm)`a inanmayan Yahudilerin, onun müjdelediği âhir zaman peygamberine inanmaları nasıl beklenebilir?)
Âlûsî tefsirinde zikredildiğine göre; İncîl’de Îsâ (Aleyhisselâm)*`ın şu sözü nakledilmiştir: “Benim Allâh’a gitmem sizin için çok hayırlı olacaktır, çünkü ben gitmezsem Fâraklît size gelemez! Ben gittiğim zaman onu size göndereceğim. Benim çok söyleyeceklerim var ama siz onları kaldıramazsınız. Ama o size gelince bütün hakikatlere sizi irşad edecektir. Çünkü o kendi katından konuşmayacaktır, bilakis vahiy olarak işittiklerini anlatacaktır, tüm gelecekleri size bildirecektir ve Rabbime ait*

olan tüm vasıfları size anlatacaktır. Eğer beni seviyorsanız bu vasiyetlerimi iyi tutun. Gerçi ben de sizi yetim olarak bırakacak değilim, zira pek yakında tekrar geleceğim!" Îsâ (Aleyhisselâm)`ın bu sözlerinde geçen "Fâraklît", ilim ve ihtisas sahibi olan bazı Hristiyanlar tarafından: "Hamdedici" manasıyla tefsir edilmiştir ki bu, "Ahmed" isminin karşılığıdır. Artık Allâh'ın, gözlerinden taassup perdesini açtığı kişiler, bu "Fâraklît" tabirinden Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in kastedilmiş olduğunu kolayca anlar. Îsâ (Aleyhisselâm)`ın, "Kendisinin yakında gelecek olduğu"nu müjdelemesi ise, Deccal`ı öldürmek ve İslâm dinini dünyaya hâkim kılmak üzere, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ümmeti olarak âhir zamanda gökten ineceğinin bir ifadesidir! (Âlûsî: 28/87)

﴾7﴿ **Kendisi sürekli İslâm'a davet edilmekte olduğu halde** (, Allâh'ın gönderdiği peygambere: "Yalancı", âyetlerine de: "Büyü" diyerek) **Allâh'a karşı yalan uy durmuş bulunan kimseden daha zâlim kim olabi lir? Allâh** (kurtuluşa yönelmeyerek kendilerine yazık etmiş olan) **o zâlimler toplumunu** (felaha erdirecek yollara) **hidâyet etmez!**

﴾8﴿ **Onlar Allâh'ın** (, peygamber gönderip kitap indi rerek parlattığı) **nurunu ağızları**(ndan çıkan şirk ve inkâr dolu birtakım sözler) **ile söndürmek istiyorlar. Oysa Allâh** (, tevhîdi yüceltip İslâm'ı aziz kılarak) **nu runu tamamlayıcıdır, velev ki kâfirler hoş görmesin!**

﴾9﴿ **O'dur ancak O Zât ki; Rasûlünü hidâyet** (rehberi olan Kur'ân) **ve hak din** (olan İslâm) **ile göndermiş tir ve neticede O onu, dinlerin tamamına karşı üs tün kılacaktır, velev ki müşrikler hoş görmesin!** (Nitekim onunla tüm dinleri yürürlükten kaldırarak Allâh-u Te`âla bu sözünü yerine

getirmiştir. Îsâ (Aleyhisselâm)**`ın ineceği âhir zamanda da ondan başka bir din bırakmayacaktır.)**

﴾10﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Sizi çok acı verici büyük bir azaptan kurtaracak olan pek de ğerli bir ticareti size göstereyim mi?**

﴾11﴿ **Allâh'a ve Rasûlüne** (hakiki manada) **iman edeceksiniz, mallarınızla ve canlarınızla da Allâh yolunda cihatta bulunacaksınız! İşte size! Bu sizin için** (her şeyden) **daha hayırlıdır. Eğer siz** (bunun si ze ne kadar yararlı olacağını) **bilmekte olsaydınız** (, elbette iman ve cihadı her şeye tercih ederdiniz)**!**

﴾12﴿ (Eğer böyle yaparsanız,) **O sizin için günahları nızı bağışlar ve sizi** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altla rından sürekli ırmaklar akmakta bulunan pek de ğerli cennetlere ve Adn cennetlerinde bulunan çok temiz ve hoş meskenlere girdirir. İşte ancak bu pek bü yük bir kurtuluştur.**

﴾13﴿ (İman ve cihat sayesinde) **bir diğer** (nimet)**i** (daha elde edeceksiniz) **ki, siz onu sevmektesiniz; Allâh'tan büyük bir yardım ve pek yakın bir fetih!** (Yâ Muhammed!) **O** (anlatılan vasıfları takınan) **mü minleri** (iki cihan saâdetiyle) **müjdele!**

﴾14﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'ın** (dininin) **yardımcıları olun! Nitekim Meryem oğlu Îsâ** (en yakın adamları olan) **havârîlere: "Allâh'a** (yönelici biri olarak benim) **yar dımcılarım kim** (olacak)**?** (Zira Allâh'a yardım, peygamberine yardımla olur!)**" demişti. Havârîler de: "Allâh**(ın da vasın)**ın yardımcıları biziz!" demişti. Bunun üzerine İsrâîloğullarından bir tâife** (Îsâ (Aleyhisselâm)` a) **inanmıştı, diğer bir fırka ise inkâr etmişti. Böylece Biz o iman etmiş olan kimseleri düşmanlarına karşı güçlendirmiştik de, neticede onlar gâlip kimselere dönüşüvermiştiler!**

Birtakım müfessirlerce bu gâlibiyet, delil ve huccet bakımından gerçekleşmiştir, diğer bir kısmına göreyse, Îsâ (Aleyhisselâm)*`ın semaya kaldırılmasının ardından müminlerle kâfirler savaşa tutuşmuş ve neticede inananlar kılıç gücüyle gâlibiyet sağlamışlardır.*

ATMIŞİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Cuma

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 11 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar O Allâh için sürekli** (tenzîh ve) **tesbîhte bulunmaktadır ki** (O)**,** (her şeyin yönetim hakkı Kendisine ait olan, tüm varlıkların tek mâlik ve sahibi bulunan ve noksanlık ge rektiren her şeyden son derece arınmış olan) **Melik ve Kuddûs'dür;** (imansızlardan intikam alacak olan, emir ve kazasında son derece hikmet sahibi bulunan) **Azîz ve Hakîm'dir!**

﴾2﴿ **O'dur ancak O Zât ki;** (melek ve cin türünden değil de, anlaşmaları kolay olsun için) **kendileri** (gibi Âdem nesli)**nden olan değerli bir Rasûlü** (okuma-yazma bilmeyen) **ümmîler arasında göndermiştir ki, o onlar üzerine O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun âyetlerini peş peşe okumaktadır, onları** (maddî ve manevî pisliklerden) **iyice arındırmaktadır, bir de kendilerine o** (yüce) **Kitab** (olan Kur'ân)**ı ve hikmeti** (; sünnet ve fıkhı) **öğretmektedir. Oysa şüphesiz onlar daha önce elbette apaçık bir dalâlet** (ve sapıklık) **içinde bulunmuşlardı.**

﴾3﴿ **Bir de** (Allâh-u Te`âlâ Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`i sadece Araplara ve kendi asrında bulunanlara değil, Araplardan olsun olmasın) **o** (kitap ehli olmayan) **diğer** (ümmî) **kişiler arasında** (göndermiştir) **ki;** (zaman itibarıyla) **henüz onlar bunlara kavuşmamıştır!** (Kendisine inanmayanlardan intikam alma gücüne sahip olan) **Azîz de,** (emrinde ve kazasında son derece hikmet sahibi olan) **Hakîm de ancak O'dur!**

Ebû Hureyre (Radıyallâhu anh)*`dan rivayet edildiğine göre; Cumu'a Sûresi nâzil olduğunda, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *onu ashâbına okurken bu âyete ulaşınca, bir zâtın: "Ya Rasûlallâh! Henüz bize kavuşmamış bu kişiler kimdir?" demesi üzerine, o, elini Selmân-ı Fârisî* (Radıyallâhu anh)*ın üzerine koyarak: "Canım,* (kudret) *elinde olan Zât'a yemin olsun ki; iman, Süreyya* (yıldızın) *da da olsa, elbette bunlardan birtakım şahıslar uzanıp onu alır!" buyurdu. Bundan anlaşıldığına göre; âyet-i kerîmeye konu olan değerli zatlar, Araplardan olmayıp, Fars ve Türk milletleri gibi daha sonra İslâm'a hizmetleri geçecek olan toplumların mensuplarıdır. Nitekim Buhârî, Müslim gibi hadis hafızlarının birçoğu, Ebû Hanîfe* (Radıyallâhu anh) *gibi hadislerden hüküm çıkaran müctehidlerin de bir kısmı, Araplardan olmayıp, Fars milleti gibi yabancı toplumlardandırlar ki, İslâm'ın bugün Müslümanlara sağlam bir şekilde ulaşması, bu şahısların bu konudaki ciddi gayretleri sayesinde olmuştur.*

﴿4﴾ **İşte bu, Allâh'ın fazl**(u ihsan)**ıdır ki, onu dilediği kimseye verir. Zaten Allâh pek büyük fazl** (u kerem) **sahibidir.**

﴿5﴾ **Kendilerine Tevrât** (ilmi verilerek, içerisinde bulunan hükümlerle amel etme sorumluluğu üzerleri ne) **yükletilmiş olan, sonra da** (o kitabın emirleriyle amel etmeyerek) **onu yüklenmemiş bulunan o kim selerin ilginç durumu; büyükçe birçok kitaplar ta şıyan eşeğin hali gibidir!** (Nitekim, bir eşek sırtında taşıdığı kitapların içeriğinden haberdâr olmadığı gibi, Yahudi âlimleri de Tevrât'ta Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in sıfatlarını gördükleri halde inanmayarak, taşıdıkları şeyden faydalanmama hususunda kendile rini eşek durumuna düşürmüşlerdir.) Allâh'ın âyetlerini yalanlamış olan bu kavmin şa şılacak hali pek kötü olmuştur! Allâh** (bile bile inkâr ederek kendilerine yazık etmiş

olan) **o zâlimler toplu munu** (kurtuluşa erdirecek yollara) **hidâyet etmez!**

﴾6﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ey Yahudi olmuş kimseler! Eğer siz,** (Yahudi olmayan) **diğer insanların değil de, yalnızca kendinizin gerçekten Allâh'ın dostları ol duğunuzu iddia ediyorsanız, hemen ölümü temen ni** (ederek bunu ispat) **edin! Eğer** (davanızda) **doğru kimseler olduysanız** (, bir an önce dostunuza kavuşmak istersiniz)**!"**

﴾7﴿ **Ama onlar** (Tevrât'ı değiştirmek, Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`i ve Kur'ân'ı inkâr etmek gibi, evvelce bizzat işleyerek) ellerinin sunmuş olduğu** (kötü) **şeyler yüzünden** (yaşadıkları sürece) **ebediy yen onu temenni edemezler** (; hatta ölümü akılla rından dahi geçiremezler)**. Allâh ise o zâlimleri** (hakkıyla bilen ve cezalarını verecek olan bir) **Alîm'dir.**

﴾8﴿ (Habîbim!) **De ki: "Şüphesiz sizin kendisinden sürekli kaçmakta olduğunuz o ölüm, gerçekten de o size kavuşucudur. Sonra siz** (kıyâmet günü, duyu larla idrak edilen ve edilemeyen) **tüm gizlileri ve gö rünenleri bilen** (Rabbinizin huzûr-u manevîsin)**e döndürüleceksiniz, O da size** (dünyadayken) **yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n cezasını vererek, onla rın gerçek yüzünü) **tam manasıyla haber verecektir."**

﴾9﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Cuma günü o** (cuma) **namaz**(ı) **için** (ezan okunularak) **çağrıda bu lunulduğu zaman, hemen Allâh'ın zikri** (olan cuma namazının ikamesi)**ne koşun ve alış-veriş** (gibi tüm muameleler)**i bırakın! İşte size! Bu** (, alış-verişin geçi ci kârından) **sizin için daha iyidir! Eğer** (kalıcı olan hayır ve şerri) **bilmekte bulunmuş olduysanız** (, son suz ticareti tercih edersiniz)**!**

﴾10﴿ **Artık o namaz bitirildiği zaman, hemen yer** (yüzün)**de dağılın, Allâh'ın fazlından** (kârınızı) **ara yın ve Allâh'ı** (anmayı sadece namaza tahsis etmeyip, tüm hallerinizde O'nu) **çokça zikredin, tâ ki siz** (iki cihan saâdetine kavuşarak) **felah** (ve kurtuluş)**a eri şebilesiniz!**
﴾11﴿ (Habîbim!) **Onlar bir ticaret ya da eğlendirici bir şey gördükleri zaman,** (senin etrafından) **dağılıp ona doğru yöneldiler ve seni** (minberin üzerinde) **ayakta bıraktılar! De ki: "Allâh katında bulunan** (sevap)**lar, eğlenceden de ticaretten de daha hayırlı dır** (, zira âhiret mükâfatı kalıcı ve kesindir, dünya menfaatleri ise kalıcı olmadığı gibi, gerçekçi de değildir)**. Zaten** (kullar hiçbir şey yaratma imkânına sahip olamayıp, temin ettikleri imkânlar da sebebiyetten öte geçemediğine göre,) **rızık verenlerin en hayırlısı ancak Allâh'tır!"**
Câbir ibni Abdillâh (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edildiğine göre; Medîne'de açlık ve pahalılığın hüküm sürdüğü bir cuma günü Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ayakta hutbe okurken Şam'dan bir ticaret kafilesi çıkageldi. Ebû Bekir, Ömer ve Câbir (Radıyallâhu anhüm)ün de aralarında bulunduğu oniki kişi dışında ashâbın tamamı mescidi terk ederek kafileye koştular. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Eğer hepsi çıkacak olsaydı, vadi ateş olup onları yakacaktı!" buyurdu. Ancak Ebû Dâvûd (Rahimehullâh)ın, "el-Merâsîl" isimli eserinde Mukatil ibni Hayyân (Rahimehullâh) dan naklettiğine göre; o dönem Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bayram namazlarında olduğu gibi, cuma namazını hutbeden önce kıldırıyordu, dolayısıyla sahâbe-i kirâm namazı terk etmiş olmadı, ancak hutbe dinlemenin namaz gibi zorunlu olduğunu bilmediklerinden onu terk ettiler. (İbni Kesîr)

ATMIŞÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Münâfikûn
SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 11 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ (Habîbim!) **Münafıklar sana geldiği zaman: "Biz şâhitlik ederiz ki, şüphesiz sen elbette Allâh'ın Rasûlüsün!" derler.** (Seni gönderen) **Allâh biliyor ki, gerçekten sen elbette O'nun Rasû lüsün! Ama Allâh şâhitlik ediyor ki, şüphesiz münâ fık lar**(ın söyledikleri söz doğru da olsa, manasına kalben inanmadıkları için) **elbette** (onlar) **ya lan cıdırlar!**

﴿2﴾ **Onlar** (kanlarını ve mallarını korumak için) **yeminlerini bir kalkan edinmiştirler de, bu sebeple** (Müslüman görünerek elde etmiş oldukları güvenlik içerisinde, samimi Müslümanları) **Allâh'ın yolunda** (cihatta bulunmakta)**n engelle**(me gayretine gir)**miş tirler. Şüphesiz ki onlar; yapmakta bulunmuş oldukları şeyler ne kötü olmuştur!** (İşte onlar evvelden beri kötü amellere alıştıkları için, yalan yere yemin gibi en büyük bir günahı bile kolayca işleyebilmişlerdir.)

﴿3﴾ **İşte** (onların) **bu** (şekilde yalan yeminlere sığınarak münafıklıklarını sürdürmeleri) **şu se beple dir ki; gerçekten onlar** (kelime-i şe hâdet okuyarak) **iman etmiş** (görüntüsü vermiş)**ler, sonra** (: "Muham med'in dedikleri haksa, biz eşekten beteriz!" gibi laflar konuştukları fark edilince bu) **inkâr**(larından herkesi haberdâr) **etmişlerdir. Bu nedenle de kalpleri üzerine mühür vurul muştur! Artık onlar** (ölünceye kadar gerçek iman hakkında) **ince anlayışa sahip olamazlar!**

﴿4﴾ **Sen o** (münafık ola)**nları gördüğün zaman, cisimleri**(nin iriliği ve kılık-kıyafetlerinin güzelliği) **seni hayran bırakır.**

Konuşacak olsalar, (dillerinin tatlılı ğından ve çok edebiyatlı konuştuklarından dolayı) **sen bile onların sözünü dinlersin! Sanki gerçekten onlar** (senin meclisinde yaslanarak otururlarken, tek başına duramayıp duvara) **dayandırılmış birtakım kütüklerdir** (, ruhsuz bedenlerdir, imandan ve hayırdan tamamen arınmış cisimlerdir)**! Onlar** (korkaklıkların dan ve dünyaya düşkünlüklerinden dolayı) **her nârayı kendi aleyhlerine sanırlar!** (Bir kayıp ilanı için bile bağırılacak olsa, "Acaba kanlarını ve mallarını mubah edecek bir vahiy mi geldi?" diye akılları başlarından gider.) **Gerçek düşman ancak onlardır! Öyleyse** (görün tülerine aldanmayı bırak da) **onlardan sakın! Allâh onları katletsin** (, kahretsin. Ey müminler! Siz de on lara böylece beddua edin)**! Nasıl da** (bile bile haktan bâtıla) **döndürülüyorlar?**

﴾5﴿ **O** (münâfık ola)**nlara: "Gelin, Allâh'ın Rasûlü sizin için mağfiret talebinde bulunsun!" denildiği za man,** (kibirlerinden dolayı) **başlarını çevirirler. Bir de sen onları** (bu sözü kendilerine diyenden) **yüz çevirir oldukları halde görürsün. Üstelik onlar pek büyük lenen kimselerdir!**

﴾6﴿ **Sen onlar için bağışlanma talebinde bulunmuşmusun, ya da onlar için istiğfar etmemişsin,** (bir şey değişecek değildir, zira iki durum da) **onlara karşı eşittir. Allâh asla onları bağışlayacak değildir! Çünkü şüphesiz Allâh** (imanlarını gerektiren bunca açık delil gördükleri halde ve dilleriyle iman açıklamalarına rağmen, kalben iman etme dâiresinin dışına çıkmış olan) **o fâsıklar toplumunu** (gerçek imana) **hidâyet etmez!**

﴾7﴿ **Ancak onlardır o kimseler ki** (muhâcirlere yardım eden ensâra)**: "Rasûlûllâhın yanında bulunan** (fakir ve muhâcir) **kimselere infakta bulunmayın ki tamamen dağılsınlar!"**

demektedirler. Oysa, göklerin ve yerin hazineleri ancak Allâh'a aittir. (Dolayısıyla Medîne ehli, fakir muhâcirlere yar dımı kesse de, tüm rızıkların sahibi olan Allâh onların geçimini temin etmeye Kadirdir.) **Lâkin, o münafıklar** (Allâh-u Te'âlâ'nın bu üstün gücünü) **iyice anlaya mazlar!**

﴾8﴿ **Onlar: "Andolsun eğer** (Benî Mustalık gazvesinden) **Medîne'ye dönecek olursak, yemin olsun ki; elbette o en izzetli kişi, o en alçak olanı mutlaka oradan çıkaracaktır!" diyorlar. Oysa izzet** (ve şeref) **ancak Allâh'a mahsustur, Rasûlüne aittir ve mü minler içindir! Lâkin, o münâfıklar** (aşırı cehâletlerinden ve aldanmışlıklarından dolayı bu gerçeği) **bilmezler!**

Rivayete göre; Benî Mustalık gazası bitmişti ki; insanlar bir suyun başında toplanmışken, Ömer (Radıyallâhu anh)*ın işçisi Cehcâh ibni Sa'îd ile münafıkların reisi olan İbni Übeyy'in antlaşmalısı Sinan el-Cühenî su kuyruğunda kapıştılar. Cehcâh muhâcirleri, Sinan da ensârı yardıma çağırınca, fakir muhacirlerden biri Cehcâh'a yardıma geldi ve Sinan'a bir tokat attı. O zaman ibni Übeyy ona: "Bunu sen mi yaptın? Zaten biz Muhammed'in yanına tokat yiyelim diye geldik! Vallâhi onlarla bizim durumumuz, ancak 'Besle köpeğini yesin seni!' dendiği gibidir! Ama, vallâhi Medîne'ye dönersek, en ulu olan kişi, en alçak olanı oradan çıkaracak!" dedi ve "En ulu" tabiriyle kendini, "En alçak" ifadesiyle de Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`i kastetti. Derken, kendi adamlarına dönüp: "Vallâhi siz bu fakirlere artıklarınızı yedirmeseydiniz, şimdi boyunlarınıza binemeyeceklerdi! Öyleyse artık bunlara yardım yapmayın ki Muhammed'in etrafından dağılsınlar!" dedi. O sıra da yaşı genç olan Zeyd ibni Erkam* (Radıyallâhu anh) *bunu duyunca: "Vallâhi kavmi arasında sevilmeyen zelil ve fakir sensin! Muhammed ise,*

miraç tâcı başında olan, Rahmân'ın izzetiyle azîz ve Müslümanlardan güç almış biridir!" dedi. İbni Übeyy: "Sus! Ben ancak şaka yapıyordum!" dediyse de, Zeyd (Radıyallâhu anh) *hemen Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e gidip duyduklarını anlattı. O sırada Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in yanında bulunan Ömer* (Radıyallâhu anh)*: "Ya Rasûlallâh! Bırak beni de şu münafığın boynunu vurayım!" deyince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "O zaman Medîne'de çok burunlar titrer* (, herkes korkuya kapılır ve güven ortamı bozulur)*!" buyurdu. Bunun üzerine Ömer* (Radıyallâhu anh)*: "Onu bir muhacirin öldürmesini istemiyorsan, o zaman bir ensârîye bunu emret!" deyince, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Peki insanlar: 'Muhammed adamlarını öldürüyor!' diye konuşurlarsa ne olacak?" buyurdu. Sonra Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *İbni Übeyy'i çağırarak: "Bu sözleri sen mi konuştun?" diye sorunca, o: "Sana kitap indiren Allâh'a yemin ederim ki, bunlardan hiçbirini ben demedim! Zeyd yalancıdır!" dedi. Orada bulunanlar: "Ya Rasûlallâh! Bir çocuğun lafını bizim büyüğümüzün sözüne tercih mi ediyorsun? Belki o yanlış anlamıştır!" dediler. Bu hâdise üzerine Zeyd* (Radıyallâhu anh) *utancından bir süre evinden çıkamadı. Fakat bu sûre inince Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *ona: "Ey genç! Gerçekten Allâh seni doğrulamış, münafıkları ise yalancı çıkarmıştır!" buyurdu. İbni Übeyy'in yalanı ortaya çıkınca, bazıları ona: "Senin hakkında çok şiddetli âyetler indi, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e gidip günahını itiraf et de, senin için istiğfar etsin!" dediler. O da bu görüşü reddetmek üzere başını çevirerek: "İman et dediniz, iman ettim, zekât vermemi söylediniz, onu da yaptım, artık bana Muhammed'e*

secde etmemi emretmenizden başka bir şey kalmadı!" dedi. Bu hal üzere birkaç gün daha yaşayıp geberdi. (Nesefî, Hâzin)

﴾9﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Ne mallarınız**(la uğraşmanız)**, ne de çocukları nız**(a vakit ayırmanız, namaz, cihat ve Kur'ân okumak gibi) **Allâh'ın zikrinden** (ve ibadetinden) **sizi alıkoymasın! İşte her kim bunu yaparsa; işte** (değerli ve sonsuz olan bir şeyi, basit ve fâni bir hayat karşılığında sattıkları için) **ancak onlar hüsrâna uğrayanların ta kendileridir!**

﴾10﴿ **Sizin birinize ölüm** (emâreleri) **gelmeden önce, Bizim size rızık olarak vermiş olduğumuz şeyle rin bir kısmını** (âhirete bir hazırlık olarak, muhtaçlara) **infakta bulunun ki, sonra** (zoru görünce)**: "Ey Rab bim! Beni**(m ölümümü) **pek yakın bir süreye kadar geciktirseydin ya, bolca sadaka vereydim ve** (Sana karşı vazifelerini yerine getiren) **salih kimselerden olaydım!" deyiverir.**

﴾11﴿ **Allâh eceli geldiği zaman hiçbir nefsi asla geciktirecek değildir! Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri**(n görünen-görünmeyen tüm yönlerinden) **de** (hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

ATMIŞDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Tegâbün

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 18 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar Allâh için sürekli** (tenzîh ve) **tesbîhte bulunmaktadır! Mülk ancak O'na aittir,** (Kendi mülkünde dilediği şekilde sadece Kendisi tasarrufta bulunabilir, hiçbir yetkide kimseyi ortak kabul etmez,) **hamd sadece O'na mahsustur!** (Tüm nimetlerin asılları O'ndan gel diği için her hâlükârda övülen ancak O'dur!) **O, her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

﴾2﴿ **Sizi yaratmış bulunan Zât ancak O'dur! Böyleyken içinizden kâfir olan da vardır, yine sizden mümin olan da mevcuttur! Allâh yapmakta oldu ğunuz şeyleri** (hakkıyla gören ve amellerinize müna sip şekilde size karşılık verecek olan bir) **Basîr'dir.**

﴾3﴿ **O, gökleri ve yeri** (mükelleflere imtihan yurdu olması gibi üstün bir hikmet ve) **hak** (olan bir gaye) **ile yaratmıştır. Sizi şekillendirmiş ve** (diğer canlılar içerisinde) **sizin sûretlerinizi pek güzel yapmıştır.** (Bu yüzden kendi şeklinizi hiçbir canlının sûretiyle değişmek istemezsiniz.) **Varış da ancak O'nadır!** (O halde O sizin sûretlerinizi güzel yaptığı gi bi, siz de sîretlerinizi ve amellerinizi güzelleştirin ki, azaba çar pılarak o güzel şekilleriniz bozulmasın!)

﴾4﴿ **O, göklerde olan ve yerde bulunan her şeyi** (hakkıyla) **bilmektedir, gizlemekte olduklarınızı da açıklamakta bulunduklarınızı da bilmektedir. Allâh, göğüslerin sahip**

olduğu şeyi (; kalplerin barın dırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

﴾5﴿ (Ey müşrikler! Nûh, Hûd ve Sâlih (Aleyhimüsselâm)**`ın kavimleri gibi) daha önce inkâr etmiş bulunan o kimselerin önemli haberi size gelmedi mi? Onlar** (kötü) **işlerinin ağır vebâlini** (daha dünya dayken) **tatmıştılar. Üstelik** (âhirette) **onlar için çok acı verici pek büyük bir azap da vardır.**

﴾6﴿ **İşte bu, şu gerçek yüzünden olmuştur ki; rasûlleri onlara pek açık mûcîzeler getirmekte idi, ama onlar** (peygamberin beşer olmasına akıl erdire meyerek)**: "Birtakım insanlar mı bizi hidâyete er direcekler?" demiştiler. Böylece onlar** (kitapları da, peygamberleri de, âyetleri de) **inkâr etmiştiler ve** (onların getirdiği delilleri düşünmekten) **iyice yüz çevirmiştiler. Allâh da onlardan ihtiyaçsızlığını ortaya koydu. Zaten Allâh** (, değil mükelleflerin iman ve taatına, âlemlerin hiçbirine ihtiyacı olmayan yegâne) **Ğa niyy'dir;** (kâl diliyle de ondan daha fasîh olan hâl diliyle de her yaratık tarafından Kendisine hamdedilen bir) **Hamîd'dir.**

﴾7﴿ **O kâfir olmuş kimseler asla diriltilmeyeceklerini iddia etti**(ler)**. De ki: "Hayır! Rab bi me yemin olsun ki; elbette mutlaka diriltileceksiniz, sonra da elbette yapmış ol duğunuz şeylerle kesinlikle ha be rdâr edile**(rek hesaba çekile) **ceksiniz!" İşte bu, Allâh'a göre pek kolay bir şeydir.**

﴾8﴿ **Öyleyse Allâh'a da, Rasû lüne de indirmiş olduğumuz o nur** (olan Kur'ân)**`a da iman edin! Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri**(n görünen-görünmeyen tüm yönlerinden hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir.**

﴾9﴿ **O** (evvelkilerin ve sonrakilerin) **toplanma günü** (olan kıyâmet muhasebesi) **için sizi bir araya geti receği günü** (hatırla ki,) **işte o, birbirini al datma günüdür** (ve o gün

aldatılanlar, cehennemlik ler olacaklardır. Zira imanla ölmeleri durumunda cennette yerleşeceklerimakamlarını Müslümanlara kap tıracaklar ve cehennemde yanarken, kendilerine o menziller gösterilince pişmanlığa boğulacaklardır)**! Her kim Allâh'a iman eder ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih bir amel işlerse, O** (Rabbi) **ondan kötü işlerini tamamen örter ve içerisinde sonsuza kadar ebedî kalıcılar olmak üzere onu öyle değerli cennetlere girdirir ki,** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. İşte ancak bu** (şekilde günahlardan kurtulup, cennete girmek, dünyadaki geçici kurtuluşlara nazaran) **pek büyük bir kurtuluştur.**

﴿10﴾ **O kimseler ki; kâfir olmuşlardır ve Bizim âyetlerimizi yalan saymışlardır; işte ancak onlar, içerisinde ebedî kalıcılar olmak üzere o** (ce hennem) **ateşin**(in) **arkadaşlarıdır! Ne kötü varı lacak yer olmuştur o**(rası)**!**

﴿11﴾ **Allâh'ın izni** (; dilemesi ve imkân vermesi) **ile olmadıkça** (insanın malına, çocuğuna ve canına) **hiç bir musibet çatmaz! Her kim Allâh'a iman ederse, O onun kalbini** (sabra ve başına geleni Allâh'tan bilip, rıza göstermeye) **hidâyet eder** (ki, böylece o, kendisine gelip çatanın, zaten ona isabet edecek olduğunu, ona isabet etme yenin de zaten kendisine gelip çatmayacağını yakînen bilir)**. Allâh her şeyi** (hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.** (Dolayısıyla imanlı kişinin yakînî inancını bildiği için musibet anında onun kalbini kaydırmaz.)

﴿12﴾ (Emir ve yasaklarına riâyet hususunda) **Allâh'a da itaat edin, o Rasûle de itaat edin! Eğer** (onların hükümlerinden) **yüz çevirirseniz,** (ne Allâh'a, ne de peygambere hiçbir zarar veremez siniz. Çünkü) **Rasûlümüz üzerine düşen, ancak apa çık bir duyurudur!** (O da bu vazifesini hakkıyla yapmıştır.

Dolayısıyla onun tebliğine uymayanlar sadece kendilerine zarar vermiş olurlar.)

﴾13﴿ **Allâh ki; O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur! Öyleyse inananlar ancak Allâh'a** (güvenip) **tevekkül etsin!** (Zira her şeyin Allâh-u Te`âlâ'dan geldiğine inanmak, her işte sadece O'na güvenmeyi gerektirir.)

﴾14﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Şüphesiz eşlerinizden ve çocuklarınızdan sizin için birtakım düşmanlar vardır. Artık onlardan** (sebep İslâm'ın bir hükmünü bile olsun aksatmaktan) **sakının! Ama eğer** (onların bağışlanabilecek birtakım suç larını) **affederseniz,** (kınama ve ayıplama yoluna baş vurmaktan) **yüz çevirirseniz ve** (kusurlarını) **örter seniz, şüphesiz ki Allâh** (onlara yaptığınız muame lenin bir misliyle size karşılık vererek günahlarınızı bağışlayacak olan bir) **Ğafûr'dur;** (pek merhametli olan bir) **Rahîm'dir.**

﴾15﴿ **Mallarınız ve çocuklarınız ancak** (günaha ve azâba düşmenize sebebiyet verecek) **birer fitnedir/** (Allâh tarafından, kendileriyle sınanacağınız) **birer imtihan vesilesidir/** (, artık sakın onların sevgisi yü zünden hâinliğe yönelerek imtihanı kaybetmeyin)**. Allâh ise,** (rızasını ve taatını mal ve evlât sevgisine tercih edenler için) **pek büyük bir mükâfat sadece O'nun katındadır.**

﴾16﴿ **Artık siz gücünüz yettiği nispette Allâh'tan hakkıyla sakının,** (O'nun öğütlerini kabul kulağıyla) **dinleyin,** (emir ve yasaklarına) **itaat edin ve** (size verdiği rızıklardan bir kısmını,) **nefisleriniz için** (mal ve evlattan) **daha hayırlı olan bir şekilde** (O'nun emrettiği yerlere) **infakta bulunun! Her kim nefsinin cimrilik hırsından korunur** (da, Allâh yolunda infaka muvaffakkılınır)**sa, işte ancak onlar, felâh** (ve kurtuluş)**a erenlerin ta kendileridir!**

Sa'îd ibni Cübeyr (Radıyallâhu anh)*`dan rivayet edildiğine göre; "Allâh'tan hakkıyla sakının!"* (Âl-i İmrân: 102) *âyet-i kerîmesi nâzil olunca, sahâbe-i kirâm ayakları şişinceye ve alınları yara oluncaya kadar ibadete başladılar. Sonra Allâh-u Te'âlâ Müslümanlara bir kolaylık olmak üzere bu âyet-i celîleyi indirerek, birinci âyet-i celîlenin hükmünü neshetti ve müminlerin, güçlerinin yetmeyeceği şeylerle mükellef kılınmayacağını beyan etti. Gerçi burada bir nesh bulunmadığını, ancak bu âyet-i kerîmenin, bir önceki âyet-i celîledeki icmâlin tafsili* (; kısa ve kapalı ifadenin açıklaması) *olduğunu söyleyenler de vardır.* (Âlûsî)

﴾17﴿ **Eğer siz** (Allâh-u Te`âlâ'nın tayin ettiği yerlere ihlâs ve gönül hoşluğuyla yardımda bulunarak veya borç isteyene faizsiz para vererek) **güzel bir ödünç le Allâh'a borç verirseniz, O sizin için o** (bağışta bulunduğu)**nu**(zu, bire on, bire yedi yüz ve daha) **bir çok katlara katlar ve sizin için** (günahlarınızı) **mağ firette bulunur. Zaten Allâh** (az bir amel karşılığı pek büyük mü kâfatlar bahşeden bir) **Şekûr'dur;** (ceza vermekte acele etmeyen bir) **Halîm'dir.**

﴾18﴿ (O, duyu organlarıyla idrâk edilemeyen) **tüm gizlileri ve görünenleri** (hakkıyla) **bilendir,** (istedi ğini yapmaya son derece güçlü olan bir) **Azîz'dir ve** (her işi yerli yerinde olan bir) **Hakîm'dir!**

ATMIŞBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Talâk

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 12 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey Nebî**(yy-i zîşan)**! Kadınları boşa**(mayı arzula)**dığınız zaman onları** (üç hayız müddeti olan boşan ma) **iddetlerin**(in birincisin)**e doğru** (temizlik halle rinde ve kendileriyle cima etmemişken) **boşayın ve iddeti** (hiç eksiksiz tamı tamına üç hayız müddeti ola rak) **sayı**(p hesap edi)**n! Rabbiniz olan Allâh'tan hakkıyla sakının** (da, yalan yere iddet süresini uzun tutarak onlara zarar vermeyin)**!** (Zina ve hırsızlık gibi) **âşikâre pek çirkin bir iş yapmaları dışında** (kendi mülkleri gibi oturmuş olduk ları) **evlerinden** (iddetleri bitinceye kadar) **onları çı karmayın, onlar da** (iddetlerinin bitimine kadar) **çık masınlar!** (Ancak had cezası îcap eden durumlarda bu cezanın tatbiki için çıkarılıp sonra evlerine geri dön dürülürler.)**/ onlar da çıkmasınlar, ancak âşikâre pek çirkin bir iş** (olan iddet müddetinde evden çıkma günahını) **işlemeleri müstesnâ!** (Zira budurumda siz mesul olmazsınız.)**/ İşte bun**(ca İlâhî kanun)**lar Al lâh'ın sınır larıdır! Her kim Allâh'ın hu dûdunu geçerse, muhakkak o, kendi**(sini azâba arz ederek, kimseye değil an cak) **nefsine zulmetmiştir.** (Ey hanımınıboşamaya ni yetlenen insan!) **Bilemezsin; işte olur ki Allâh bu** (boşama arzusu)**nun ardından farklı bir iş meyda na getirir** (de, nefreti sevgiye, yüz çevirmeyi yönelişe çevirebilir, o zaman siz pişman olup ric'at edersiniz)**.**

﴾2﴿ **Sonra o** (boşanan kadı)**nlar** (iddet bekleme) **sü relerinin sonuna yaklaştıklarında, artık** (dönüş ya pıp) **onları** (iyi niyet,

güzel geçim ve uygun nafaka gibi) **güzel bilinen bir tarzla tutun, ya da** (iddetleri bitin ceye kadar kendilerine dönmeyip, zararsız ve) **iyi** (ol duğu) **bilinen bir yolla salıverin** (, zira iddetlerininbitimine yakın onlara ric'at edip sonra tekrar boşarsa nız, iddet süresini uzatarak kendilerine azap etmiş olur sunuz ki, bu gibi zarar verici davranışlardan sakının)**! Bir de** (geri döneceğiniz yahut tamamen ayrılaca ğınız durumlarda) **içinizden adâlet sahibi olan iki ki şiyi şâhit tutun** (ki, ilerde bir inkâr söz konusu olmasın)**!** (Ey şâhitler!) **Siz de** (ne lehine, ne de aleyhine şâ hitlik yapılanın kârını zararını gözetmeyip)**şâhitliği Allâh için hakkıyla yerine getirin! İşte size! Bu ki, Allâh'a ve o son güne inanmakta bulunmuş olana bununla vaaz edilmektedir.** (Çünkü imansızlar âhi ret azâbından korkmadıklarından, kendilerini bu gibi hükümlerle bağımlı saymazlar.) **Her kim, Allâh'tan hakkıyla sakınır** (da, boşamayı sünnet vechi üzere yapar, iddet bekleyen kadına zarar vermez, onu evinden çıkarmaz ve şâhit tutma hususun da ihtiyatlı davranır)**sa,** (ayrıca bütün haramlar husu sunda da takvâyı gözetirse,) **O ona** (dünyanın şüphele rinden, ölümün şiddetlerinden ve kıyâmet gününün zorluklarından) **bir çıkış nasip eder;**

﴾3﴿ **Beklememekte olduğu bir taraftan da onu rızıklandırır! Her kim Allâh'a tevekkül ederse, ona yeterli olacak olan ancak O'dur! Şüphesiz ki Allâh** (yapmak istediği) **işine ulaşıcı dır** (ki, hiçbir muradı asla geri kalmaz)**! Gerçekten Allâh her bir şey**(in ya şam süresi, ge çimi ve son bulması) **için** (daha var olmadan evvel) **bir ayarlama yapmıştır.**

﴾4﴿ **Kadınlarınızdan öyleleri ki;** (yaşlılıklarından dolayı bir daha) **hayız** (olmak)**dan ümit kesmişler dir; eğer** (onların iddetinin hükmühakkında bir şey bilmediğiniz için) **şüpheye**

düştüyseniz, işte onla rın da, o hiç hayız görmemişolanların da iddetleri üç aydır. Yük sahibi olan (hamile) **kadınlar ise; on ların** (iddet bekleme) **müddetlerinin sonu** (, doğum yaparak) **yüklerini bırakmalarıdır! Her kim Allâh'tan hakkıyla sakınır** (da, O'nun hükümlerini iyice korur)**sa, O onun için işlerinde bir kolaylık yaratır** (ve takvâsı sebebiyle bütün düğümleri çözerek onu rahata kavuşturur)**.**

﴾5﴿ **İşte bu** (anlatılan hükümler)**, Allâh'ın emridir ki, onu size indirmiştir. Her kim** (bu indirilen hükümlerle amel ederek) **Allâh'tan hakkıyla sakınır sa, O, o** (takvâ sahibi kulu)**ndan** (iyi amelleri sebebiy le) **kötü işlerini tamamen örter ve onun için mükâ fâtı büyütür!**

﴾6﴿ (Ey iddet bekleyen kadınlar hakkındatakvâya nasıl riayet edeceklerini soranlar!) **O** (boşadığınız kadı)**n ları ikamet etmiş bulunduğunuz yerin bir kısmın da gücünüz nispetinde yerleştirin!** (Kendileriyle geçinemeyecekleri insanları yanlarına yerleştirerek ya hut eşyalar koyup mekânı kısıtlayarak) **kendilerine darlık yapasınız** (da, evden çıkmaya mecbur olsunlar) **diye onlara zarar vermeyin.Eğer o** (boşana)**nlar yük sahipleri olduysalar, kendileri** (doğum yaparak) **yüklerini bırakıncaya kadar** (nafakalarını vererek) **onlara harcama yapın! Şayet onlar** (doğum yaptıktan sonra) **sizin için** (ço cuklarınızı) **emzirirlerse, bundan dolayı onlara üc retlerini verin!** (Ey anneler ve babalar!) **Aranızda bir birinize iyi bilinen bir şeyi emredin!** (Baba cimrilik yapmasın, anne de güçlük çıkarmasın.)**/Aranızda iyi likle istişârede bulunun!/ Eğer** (gereken ücret verilmeyerek yahut konuş u lan dan fazlası istenerek) **birbiriniz yüzünden güçlüğe uğrarsanız, o zaman pek yakında diğer bir kadın onun için** (çocuğunu) **emzirecektir.**

﴾7﴿ **Genişlik sahibi olan kişi geniş imkânına göre** (nafaka vererek) **harcamada bulunsun! Kime de rız kı daraltıldıysa, artık o da Allâh'ın ona vermiş ol duğu şeylerden** (gücü nispetinde) **harcama yapsın! Allâh hiçbir nefsi kendisine vermiş olduğu şeyden başkasıyla yükümlü tutmaz. Muhakkak ki Allâh** (karşılaşılan geçici) **bir zorlu ğun ardından büyük bir kolaylık yaratacaktır.**

﴾8﴿ **Rabbinin ve rasûllerinin emrinden inadına geri durmuş olan nice memleket** (halkı) **vardır ki; Biz onları** (küçük-büyük her suçları hakkında) **çok şid detli bir hesapla muhasebeye tâbi** (tutarak, yaptıkları hiçbir şeyi bağışlamayıp, her türlü kötü amellerinden sorumlu) **tutmuşuzdur ve onlara** (eşi benzeri) **görülmedik pek büyük bir azap** (olan; açlık, kıtlık, katliâm vesâir belâlar)**la azap etmişizdir.**

﴾9﴿ **Böylece onlar** (kötü) **işlerinin vebâlini tatmış ve işlerinin sonu çok büyük bir hüsrân** (ve ziyân) **olmuştur.**

﴾10﴿ (Âhirette ise) **Allâh onlara çok şiddetli pek büyük bir azap hazırlamıştır; öyleyse ey** (his ve ve him karışıklıklarından arınmış) **hâlis akılların sahip leri olan o iman etmiş kimseler! Allâh'tan hakkıyla sakının! Gerçekten Allâh size yüce bir zikir** (ve çok etkili bir öğüt olan Kur'ân) **indirmiştir!**

﴾11﴿ **Pek değerli bir Rasûl** (de göndermiştir) **ki; Allâh'ın pek açık seçik olan âyetlerini üzerinize peş peşe okumaktadır. Tâ ki o** (peygamber)**,iman** (şartlarına şüphesiz bir şekilde itikat) **etmiş olanları ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemiş bulunanları o** (kâfirlik, sapıklık ve cehâlet) **karanlık lar**(ın)**dan o** (iman) **nur**(un)**a çıkarsın! Her, kim Allâh'a iman eder ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih bir amel işlerse, O onu içerisinde sonsuza kadar ebedî kalıcı oldukları öyle kıymetli cennetlere girdirir ki,** (köşklerinin ve ağaçlarının)

altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. Gerçek ten Allâh ona ne kadar büyük ve güzel bir rızık vermiştir.

﴾12﴿ **Allâh'tır ancak O Zât ki; yedi** (kat) **göğü, yerden de onların mislini yaratmıştır! O** (İlâhî) **emir** (; kaza ve kaderden ibaret olan yarat ma ve yönetme işi) **o** (yedi kat gökle yedi kat yeri)**n** (tabaka)**lar**(ı) **arasında sürekli inmektedir.** (Böylece Allâh'ın, hayat ve ölüm, zenginlik ve fakirlik, kuvvet ve acziyet gibi buyrukları tüm yaratıklarda geçerliliğini sürdürmektedir.) **Tâ ki siz bi lesiniz ki, gerçekten Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir ve şüphesiz ki Allâh ilim bakımından her şeyi muhakkak çepeçevre kuşatmıştır.**

Bu âyet-i kerîmede yer, göğün misli olarak açıklanmıştır ki; bir şeyin bir şeye benzerliği, her bakımdan onunla eşit olması anlamına gelmez. Nitekim bazı vasıflardaki ortaklık bu benzerliği doğrular. Cumhûr ulemâya göre yerin göğe benzerliği; yedi kat olması, birbiri üstünde tabakalara sahip olması, her iki kat arasında gökle yer arasında olduğu gibi beş yüz senelik mesafe bulunması ve her birinde Allâh'ın birtakım yaratıkları bulunması gibi bazı özel konulardadır. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayete göre; yer tabakalarında bulunanlar ya melekler veya cinlerdir. Bazı âlimlerin yer tabakalarını yedi iklim yahut madenî tabakalar veya toprak parçaları gibi manalarla yorumlamaları, İmâm-ı Ahmed ve Tirmizî gibi muteber âlimlerin naklettiği hadîs-i şerîflerle çatışmaktadır. Zira Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) her iki yer tabakası arasında beş yüz senelik mesafe bulunduğunu açıkça beyan etmiş ve yedi kat yeri tek tek saymıştır. Dolayısıyla Âlûsî (Rahimehullâh)`ın da beyanı vechile; yer tabakalarının birbirinden ayrı yedi tabaka olduğu ve her birinin sakinleri bulunduğu görüşünü kabul etmekte, ne aklen, ne de dînen hiçbir engel bulunmamaktadır.

Bu güne kadar yer tabakaların daki farklı mahlûkata rastlanmaması bizim bunu inkâr etmemizi gerektirmez. Zira iman ettiğimiz şeylerin ekseriyeti gaybî konu lardır. Allâh'ın mülkünün genişliğine ve kudretinin büyüklüğüne inanan kişilerin, âlimlerin çoğunluğunun görüşü üzere yedi kat yerin varlığını hiç duraksamadan tasdik etmeleri gerekir. (Âlûsî)

ATMIŞALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Tahrîm

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 12 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey Nebî**(yy-i zî şân)**! Allâh'ın sana helâl etmiş olduğu şeyi, eşlerinin hoşnutluğunu arar olduğun halde niçin** (kendine) **haram ediyorsun?** (Gerçi bu, haddi zâtında günah değilse de, senin yüce makamına nispetle evlâyı terk dahi günah gibi sayılacağından) **Allâh** (o zelleni hakkıyla bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (çok merhametli olduğu için seni sorumlu tutmayan bir) **Rahîm'dir.**

Âişe (Radıyallâhu anhâ) şöyle anlatmıştır: "Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), tatlıyı, özellikle balı çok severdi. Zeyneb binti Cahş (Radıyallâhu anhâ)`nın yanında ara sıra fazlaca kalıp bal şerbeti içerdi. Bundan dolayı bana bir kıskançlık ârız oldu ve yakın arkadaşım Hafsa ile: "Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hangimizin yanına girerse, ona: 'Sende hoş olmayan bir koku hissediyorum, yoksa kötü kokulu bir şey mi yedin?' diyeceğimize dâir anlaştık." Bir kere Hafsa'nın yanına girdiğinde kendisine bunu söyleyince o, hanımlarını hoşnut etmek için: "Hayır! Ben Zeyneb binti Cahş'ın yanında bal şerbeti içtim. Ama bir daha içmeyeceğime yemin ettim, fakat bunu kimseye söyleme! Bir de sana şu müjdeyi vereyim ki; benden sonra ümmetimin yönetimini Ebû Bekir, ondan sonra da baban Ömer üstlenecek!" buyurdu ve bunu da gizlemesini istedi. Fakat Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) yanından ayrılır ayrılmaz Hafsa (Radıyallâhu anhâ) aramızdaki duvara vurarak bana bu durumu haber verdi ve kimseye söylemememi istedi.

Derken Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) kendisine gelen vahiyle bu durumu öğrenince, sırrının açığa çıkmasından dolayı hiddetlenerek bir ay süreyle hiçbir hanımının yanına girmedi. İşte bu kıssa hakkında sûrenin başından itibaren beş âyet-i celîle nâzil oldu." Bazı câhillerin sandığı gibi burada bir günah söz konusu değildir, zira Allâh'ın helâlini haram kılmak iki türlü değerlendirilir: Bir helâlin haram olduğuna inanmak şeklindeyse, günahtan da öte insanı kâfir edecek bir inançtır ki, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hakkında böyle bir şeyi düşünmek kâfirliktir. Ama Allâh'ın bir helâlini, yemin etmek suretiyle kendine yasaklamak anlamında kabul edilirse, bu günah bile değildir. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in yaptığı da budur! Ancak burada yüce makamına nispetle bir evlâyı terk ve bir zelle vukuundan bahsedilebilir ki, bu da nice hikmetli hükümlerin beyanına sebep olması hasebiyle ümmet hakkında büyük bir rahmete vesile olmuştur. (Hâzin, Âlûsî, Tefsîr-i Mâtürîdî)

﴾2﴿ **Muhakkak ki Allâh** (keffâret vererek) **yeminle rinizi çözmeyi size meşrû' kılmıştır.** (Bütün işlerinizi yöneten) **Mevlâ'nız ancak Allâh'tır. Alîm de Hakîm de ancak O'dur!** (Her şeyi bilip, her işte sizin menfaatinizi gözettiğinden, kârınıza olan şey leri bildiği için tüm emir ve yasakları hikmete uygundur.)

﴾3﴿ **Hani Nebî, eşlerinden birine** (; Hafsa'ya) **sır ola rak bir söz söylemişti, ama o onu** (Âişe'ye) **haber verdiğinde, Allâh da ona onu açıklayınca, o** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**) onun bir kısmını** (Haf sa'ya) **bildirdi,** (daha fazla mahcup etmemek için ve hilâfet konusunun yayılmasını istemediğinden dolayı) **di ğer bir kısımdan da yüz çevirdi** (ki, böylece balı kendi sine haram ettiği sırrını söylediğini yüzüne vurdu, fakat babasının halîfe olacağı sırrını ifşâ ettiğine

değinmedi)**. Artık ona bunu haber verince, o** (Hafsa)**: "İşte bunu sana kim haber verdi?" dedi. O da: "**(Her şeyin görünen-görünmeyen tüm yönle rini hakkıyla bilen) **O Alîm ve Habîr bana haber ver di!" dedi.**

﴿4﴾ (Ey Âişe ve Hafsa!) **Eğer ikiniz** (peygamberime karşı yapmış olduğunuz bu işten) **Allâh'a tevbe ederseniz** (, işte gereken odur)**!** (Zira) **gerçekten kalpleriniz** (haktan) **meyletmiştir.** (Nitekim yapmanız gereken şey Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`in sevdiğini severek, sevmediğini de hoş karşılamyarak ona samimi olmanızdı.) Ama ona karşı ikiniz birbirinize arka** (ve des tek) **çıkarsanız, şüphesiz ki onun Mevlâ'sı ancak O Allâh'tır! İşte bunun ardından Cibrîl,** (Ebû Bekir ve Ömer gibi) **salih müminler ve melekler de yardım cıdırlar.**

﴿5﴾ **O sizi boşarsa, ola ki Rabbi sizin yerinize ona sizden daha hayırlı olanları,** (Allâh'a) **teslim olanları, iman edenleri, namaz kılanları/ gece namazına devam edenleri/, tevbe edenleri, ibadete devam edenleri, oruç tutanları dul ve bâkire eşler olarak verir.**

﴿6﴾ **Ey iman etmiş olan kimseler!** (Emirleri tutup, yasaklardan kaçarak) **kendi nefislerinizi ve ailelerinizi farklı bir ateşten koruyun ki;** (diğer ateşler odunla tutuştuğu gibi,) **onun yakacağı**(da)**, o** (inkârcı) **insanlarla** (, çabuk yanan ve çokça yakan) **o** (kibrit) **taşlar**(ı)**dır. Onun üzerinde iri yapılı, sert tabiatlı bir takım melekler vardır ki onlar, kendilerine emretmiş olduğu şeyler hususunda Allâh'a isyan etmezler ve emrolunmakta oldukları şeyi yaparlar.**

Ebû İmrân Hazretler`inden nakledildiğine göre; zebânî diye bilinen bu meleklerin sayısı on dokuz olup, her birinin iki omuzu arası yüz senelik mesafedir. Kalplerinde hiçbir acıma duygusu

bulunmayan bu melekler azap için yaratılmışlardır. Onlardan biri cehennem ehlinden birisine bir darbe vurduğu zaman, onu tepesinden tırnağına kadar öğütülmüş bir un haline getirir. (Âlûsî)

﴾7﴿ (Kâfirler cehenneme atılırken özür dilemeye kalk tıklarında onlara denir ki:) **“Ey inkâr etmiş olan kim seler! Bugün özür dilemeyin! Siz ancak** (dünyada) **yapmakta bulunmuş olduğunuz şeylerle cezalan dırılmaktasınız.”**

﴾8﴿ **Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh’a nasûh bir tevbe ile tevbe edin! Ola ki Rabbiniz kötü işlerinizi sizden tamamen siler ve Allâh’ın, o Peygamberi ve onunla birlikte iman etmiş bulunanları rezil etmeyeceği bir günde sizi, altlarından ırmaklar akmakta bulunan pek kıymetli cennetlere girdirir.** (Sıratı geçerlerken) **onların nuru önlerinde ve sağlarında** (kendilerinden önce) **koşacaktır. Onlar** (münafıkların nurunun söndüğünü görünce)**: “Ey Rabbimiz! Bizim için nurumuzu tamamla ve bizim için** (günahlarımızı) **bağışlamada bulun! Şüphesiz ki Sen her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr’sin!” diyeceklerdir.**

“Nasûh” kelimesi; mübâlağa vezinlerindendir ki aslında tevbe edenlerin vasfı iken mecâzî bir isnatla tevbenin sıfatı kılınmıştır. Buna göre mana: “Tevbe etmek isteyenlerin, kendi nefislerine tevbe ile nasihat ederek onu hakkıyla yerine getirmeleridir.” Gerçi: “Günahlar sebebiyle kişinin dînî hayatında açtığı yırtıkları yamayan bir tevbe”; “Hâlis bir tevbe”; “Sâhibinde eseri belli olduğu için, diğer insanlara da örnek olacak nitelikte nasihatkâr bir tevbe” gibi yirmi küsur farklı mana verilmiştir.

﴾9﴿ **Ey Nebî**(yy-i zîşân)**! Kâfirlerle** (kılıçla) **ve mü nafıklarla** (delile dayalı bir yolla) **cihat et! Onlara karşı sert ol!** (Çünkü dünyadaki sonları, se nin elinle azâba uğramaktır. Âhirette ise)

sığınakları ancak cehennemdir. O, ne kötü varış yeri olmuştur!

﴾10﴿ **Allâh, o kâfir olmuş kimseler için Nûh'un hanımıyla Lût'un hanımını bir örnek olarak açıklamıştır. Bu ikisi, kullarımızdan** (Nûh ve Lût gibi) **pek değerli iki salih kulun nikâhı altında bulunmaktaydılar; fakat** (iman etmeyerek) **onlara hâinlik ettiler. O ikisi de Allâh**(ın azâbın)**dan en ufak bir şeyle bile onlara faydalı olamadılar. Böylece** (kıyâmet günü onlara)**: "**(Cehenneme) **giren** (diğer kâfir)**lerle birlikte ikiniz de o ateşe girin!" denilecektir.**

Nûh (Aleyhisselâm)`ın hanımının hıyâneti, insanlara kocasının deli olduğunu söylemesi, Lût (Aleyhisselâm)`ın hanımının hâinliği ise, eve gelen misafirleri kötü niyetli kavmine bildirmesidir. İmâm-ı Dahhâk (Rahimehullâh)dan rivayete göreyse, ikisinin de hıyâneti; Allâh-u Te`âlâ'nın vahiylerini müşriklere ifşâ ederek söz taşımalarıdır. Namus bakımından hâinlik ise söz konusu değildir, nitekim hiçbir peygamberin hanımının zinaya düşmediği, ibni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edilmiştir. (Âlûsî)

﴾11﴿ **Allâh o iman etmiş olan kimseler için de Firavun'un hanımını bir örnek olarak açıklamıştır. Hani o: "Ey Rabbim! Cennetteki** (manevî) **katında benim için bir ev bina et! Beni Firavun'dan ve onun** (kâfirliğinden, Senden başkasına ibadet ve insanları suçsuz yere cezalandırma gibi kötü) **amelinden kurtar! O zâlimler toplumu** (olan Kıptî ırkı)**ndan da beni kurtar!" demişti.**

Rivayetlere göre; hanımı Âsiye'nin Mûsâ (Aleyhisselâm)` a iman ettiğini anlayan Firavun, onu cezalandırmak üzere kendisini sırtüstü yatırıp ellerini ve ayaklarını dört kazığa çaktırmıştı. Göğsü üzerine de büyük bir değirmen taşı yerleştirip onu

güneşe karşı bırakmıştı. Bekçiler yanından ayrıldığında ise melekler onu gölgelendiriyordu. İşte o sırada bu âyet-i kerîmede zikredilen duasını yapınca, Allâh-u Te'âlâ ona cennette inciden yapılmış olan köşkünü açıp gösterdi ve ruhunu Illiyyîn'e yükselterek onu o azaptan kurtardı. Artık o taş ruhsuz bir bedenin üzerinde kala kaldı. Bundan anlaşıldığına göre; sıkıntılı anlarda Allâh-u Te`âlâ'ya sığınmak ve O'ndan kurtuluş istemek, salihlerin sîretinden ve nebîlerin sünnetindendir! Âsiye (Radıyallâhu anhâ)`yı metheden bazı hadîs-i şerîfler vardır. Nitekim ibni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Cennet ehlinin kadınlarının en üstünü; Huveylid kızı Hadîce, Muhammed kızı Fâtıma, Firavun'un hanımı Müzâhim kızı Âsiye ve İmrân kızı Meryem'dir! Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü ise; tiridin, diğer yemeklere üstünlüğü gibidir!" buyurmuştur. (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, No: 2668, 4/409; Buhârî, Enbiyâ: 33, No: 3230, 3/1252) Taberânî'nin, Sa'd ibni Cünâde (Radıyallâhu anh)dan rivayet ettiği diğer bir hadîs-i şerîfte de Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Cennette Allâh bana, İmrân kızı Meryem'i, Firavun'un hanımını ve Mûsâ (Aleyhisselâm)`ın kız kardeşini eş olarak vermiştir!" buyurdu. (Âlûsî)

﴾12﴿ **İmrân kızı o Meryem'i de** (Allâh müminler için bir örnek yapmıştır) **ki; o, avret yerini** (nikâhlı-nikâhsız helâl ve haram olan her türlü birleşmeden) **korumuştu da Biz ruhumuz** (olan diriltme sıfatımız) **dan onun içerisine üfle**(yerek, rahminde Îsâ (Aleyhisselâm)**`ı var et) miştik. Böylece o** (Meryem)**, Rabbinin** (İd rîs (Aley hisselâm)**`a ve diğer peygamberlere indirmiş olduğu sayfalarda bulunan) kelimelerini ve** (Tevrât, İncîl, Zebûr gibi) **kitaplarını doğrulamıştı ve ibadete devam eden lerden biri olmuştu!**

ATMIŞYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Mülk

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 30 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O Zât'ın** (hayrı ve) **bereketi dâima pek çok olmuştur/O Zât dâima pek ulu olmuştur/ ki, mülk** (ve saltanat) **O'nun** (kudret) **elindedir ve O, her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir!**

﴾2﴿ **O Zât ki; amel bakımından hanginiz daha gü zel** (, İlâhî teklifleri anlama hususunda daha akıllı, ha ramlardan daha sakınıcı ve Allâh'ın taatına daha çabuk icabet edici) **olacak diye sizi imtihan** (edenin muame lesine tâbi) **etsin için ölümü ve hayatı yaratmıştır** (ki, böylece hayatla ölüm arasında yönelteceği emir ve yasaklarla sizi imtihan ederek, yapacaklarınız hak kındaki ezelî ilmini ortaya çıkaracak, sonra da Kendi ilmine göre değil de, sizin yaptıklarınıza göre karşılı ğınızı verecektir)**.** (Kötü amel işleyene azap etme gücüne sahip olan) **Azîz de,** (günahları ne kadar çok da olsa tevbe edenleri çokça bağışlayan) **Ğafûr da ancak O'dur!**

﴾3﴿ **O Zât ki; yedi göğü** (birbiri üzerine kurulmuş) **tabakalar halinde yaratmıştır.** (Ey gören insan! Ne kadar araştırsan da yaratıkları na son derece acıyan) **O Rahmân'ın yaratışında hiç bir uyumsuzluk/hiçbir kusur/ göremezsin!** (Eğer bu hususta bir şüphe taşıyorsan,) **haydi gö zü**(nü göğe doğru) **çevir** (de, hiçbir şüphen kalmasın)**! Acaba** (onda) **çatlaklar görebilecek misin?**

﴾4﴿ **Sonra gözü**(nü) **iki kere daha çevir** (, tekrar tekrar çevir) **ki,** (neticede) **o göz sana** (art arda bak maktan dolayı) **kendisi**

yorgun bir halde (aradığını bulmaktan) **mahrum olarak dönüversin.**

﴾5﴿ **Andolsun ki; elbette Biz** (size) **en yakın olan göğü gerçekten kandiller** (gibi parlayan yıldızlar) **ile iyice süsledik ve onları** (, melekler arasında müzâ kere edilen vahiyleri duymak için kulak hırsızlığı ya pan) **o şeytanlar için taşlama malzemeleri yaptık. Üstelik onlar için** (dünyada yıldız parçalarıyla ya kılmalarının ardından âhirette) **çokça alevlendiril miş ateş azâbı hazırladık.**

﴾6﴿ (Gerek şeytanlardan, gerekse cin ler ve insanlar dan) **Rablerini in kâr etmiş olan o kimseler için ce hennem azabı vardır! Ne kötü varış yeri olmuş tur o!**

﴾7﴿ **Onlar** (büyük bir ateş içine atılan odunlar gibi) **onun içerisine atıldıkları zaman, kendisi** (kazan gibi) **şiddetle kaynarken ona ait kötü ve korkunç bir ses işitirler** (ki o, eşek anırmasını andırmaktadır)**.**

﴾8﴿ **O,** (kâfirlere karşı) **öfke**(sin)**den dolayı param parça olmaya çok yaklaşmıştır.** ("O kâfirler ne zaman bana atılacaklar da onları yakacağım?" diye ne redeyse çatlayacak ve her parçası başka bir yere fır layacaktır.) **Her ne zaman onun içerisine** (kâfir) **bir toplu luk atılacak olsa,** (Mâlik ve yardımcılarından oluşan cehennem) **bekçileri onlara sorar ki: "**(Bu gününüze kavuşacağınıza dair) **size** (Allâh'ın âyetlerini okuyan) **bir uyarıcı gelmemiş miydi?"**

﴾9﴿ **Onlar: "Evet! Gerçekten bize bir uyarıcı gelmişti ama biz** (onun Allâh tarafından gönderildiğini) **yalanlamıştık ve: '**(Sizin bahsettiğiniz konularda) **Allâh hiçbir şey indirmemiştir, siz ancak pek bü yük bir sapıklık** (ve haktan çok uzak kalmış bir gö rüş) **içindesiniz!' demiştik!" dediler.**

﴾10﴿ **Yine** (suçlarını itiraf için) **dediler ki: “Eğer biz** (uyarıları hak arayışıyla) **duymakta olsaydık ya da** (gerçekleri düşünen bir akılla) **anlamakta olsaydık,** (bugün biz) **şiddetle alevlendirilmiş bu ateşin halkı arasında bulunmazdık!”**

﴾11﴿ **Böylece onlar günahlarını itiraf ettiler! Artık o şiddetle alevlendirilmiş ateşin halkı için** (Allâh-u Te`âlâ’nın rahmetinden) **uzaklık olsun!**

﴾12﴿ **O kimseler ki; Rablerin**(i görmedikleri halde Kendisin)**den gıyaben/**(insanların gözü önünde gü nah işlemedikleri gibi, onların) **gıyap**(ların)**da da Rab lerinden/ korkmaktadırlar, gerçekten büyük bir mağfiret ve pek değerli çok büyük bir mükâfât özellikle onlar içindir!**

﴾13﴿ (Ey kâfirler!) **Sözünüzü gizleyin ya da onu açıklayın** (, fark etmez)**! Çünkü muhakkak O, göğüslerin sahip olduğu şeyi** (; kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm’dir.**

﴾14﴿ (Her şeyi) **yaratmış olan Zât** (gizliyi de, açık gibi) **bilmez mi?** (Varlıkların en ince yönlerini hakkıyla bilen) **Latîf de,** (bütün varlıkların görünen- görünmeyen tüm hallerinden haberdâr olan) **Habîr de ancak O’dur!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayete göre; müşrikler Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in aleyhine gizli gizli konuşuyorlardı, Allâh-u Te’âlâ da o sırları Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e haber verdikçe, o bu haberleri onların yüzüne vuruyordu, bu da onları çok şaşırtıyordu. Buna karşı bir tedbir olarak aralarında: “Bir daha sesli konuşmayın ki, Muhammed’in Rabbi duyup ona haber veremesin!” diye anlaştılar. Bunun üzerine bu âyet-i celîleler nâzil oldu. (Âlûsî)

﴾15﴿ **Ancak O’dur O Zât ki, sizin** (üzerinde kolayca yerleşip gezebilmeniz) **için yeri pek yumuşak yapmış tır! Öyleyse**

onun omuzlarında (; dağlarında ve düzlük lerinde) **yürüyün ve O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun rız kından yiyin! Diriliş**(iniz ve dönüşünüz) **de ancak O'n**(un mane vî huzurun)**adır!** (İşte o zaman size bu nimetlerinin şükrünü soracaktır.)

﴾16﴿ **Yoksa siz** (yüce saltana tı) **gökte bulunan Zât'tan; O'nun** (Karûn'a yaptığı gibi) **sizi yere batır masından emin mi oldunuz? Sonra birdenbire o** (toprak sizi içine alıp) **şiddetlice çalkalanıverir.**

﴾17﴿ **Yoksa siz** (kazası ve mülkü) **gökte olan Zât'tan; O'nun sizin üzerinize taş yağdıran bir kasırga gön dermesinden emin mi oldunuz? Artık yakında bile ceksiniz Benim uyarım nasılmış?**

﴾18﴿ **Andolsun ki; elbette onlardan önce olan o kimseler de** (peygamberlerini) **yalanlamıştı! Peki,** (bunca güçlerine rağmen) **Benim** (onları) **tanıma**(yıp azâba uğrat)**mam nasıl olmuş?** (O halde seni inkâr eden zavallılar, başlarına gelecek feci âkıbetten sa kınsınlar!)

﴾19﴿ **Üzerlerindeki kuşları görmediler mi ki** (kanatlarını) **açıp uzatıcılardır ve** (güç kazanmak için dinlenmek üzere bazen de kanatlarını göğüslerine doğ ru) **kapatıverirler?** (Kanatlarını açma ve kapama anla rında) **O Rahmân'dan başkası onları tutmamakta dır.** (Onun için onları özel birtakım şekiller üzere yarat mış ve kendilerine havada uçabilecek hareketleri ilham etmiştir. Zaten rahmeti her şeyi kaplamış olan O Zât'ın merhameti olmasa, tabiatları yere doğru çekilme olan ağır varlıkların hava boşluğunda rahatça durabilmeleri düşünülemezdi.) **Zira muhakkak ki O, her şeyi** (hakkıyla gören ve neyi nasıl yaratacağını en iyi bilen bir) **Basîr'dir.**

﴾20﴿ **Yoksa kimdir işte o kimse ki; o sizin için bir ordu olacak da, O** (son derece merhamet sahibi olan) **Rahmân'ın**

dışında size yardım edebilecek? Kâfirler ancak büyük bir aldanış içindedirler!

﴾21﴿ **Yoksa O** (Allâh-u Te`âlâ)**,** (kuraklık gibi ne - den lerle) **rızkını tutacak olursa, kimdir işte o kimse ki sizi rızıklandırabilecektir? Hayır! Onlar** (da böyle bir kimse bulunmadığını bildikleri halde, hakka karşı) **büyük bir kibirlenme ve tam bir kaçış içerisinde inadı sürdürmüşlerdir.**

﴾22﴿ **Peki o, yüzü üstü tökezlenici bir halde** (düşe kalka) **yürüyen** (Ebû Cehil gibi) **kimse mi daha hidâ yettedir, yoksa dosdoğru bir yol üzere dimdik yü rüyen** (ve ayağı hiç kaymayan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **gibi) bir zât mı?**

﴾23﴿ (Habîbim!) **De ki: "Sizi yoktan var etmiş olan ve sizin için kulaklar, gözler ve gönüller yaratmış olan Zât ancak O** (Allâh-u Sübhânehû) **dur.** (Bunca nimetlerine karşı) **pek az/pek az bir za man/ şükrediyorsunuz!"**

﴾24﴿ (Habîbim!) **De ki: "Yer**(yüzün)**de sizi yaratıp türeterek yaymış olan Zât da ancak O'dur! Zaten siz** (ölüp dirilmenizin ardından kıyâmet günü) **ancak O'n**(un manevî huzurun) **a** (sevk edilip) **haşroluna caksınız!"**

﴾25﴿ **Onlar: "İşte bu** (azap) **söz**(ünün gerçekleşme si) **ne zamandır? Eğer doğru kimseler olduysanız** (, onu bize çabucak getirin)**!" diyorlar.**

﴾26﴿ **De ki: "Bu bilgi ancak Allâh katındadır! Ben ise ancak** (O'nun bana bildirdiklerini) **iyice açıklayan bir uyarıcıyım!"**

﴾27﴿ **İşte onu** (; o tehdit olundukları azâbı) **yakın olarak gördükleri zaman, o kâfir olmuş kimselerin suratları ne kadar kötüleşir ve** (onlara)**: "**(Dünyada inadına) **kendisini**

(acele) **istemekte bulunmuş olduğunuz şey işte buydu!" denilir.**

﴾28﴿ (Habîbim! Senin ölümünü bekleyen kâfirlere) **de ki: "Gördünüz mü?** (Söyleyin bana!) **Allâh beni ve be raberimde olanları** (size karşı zafer kazanmadan) **öl dürecek olsa, ya da bize acısa** (da, ölümümüzden önce sizin helâkinizi bize gösterecek olsa)**, peki ya o** (sizin gibi) **kâfirleri çok acı verici büyük bir azaptan kim kurtaracak?"**

﴾29﴿ (Habîbim! Onların faydasız temennilerine cevap mâhiyetinde) **de ki: "**(Kullarına analarından baba ların dan çok acıyan) **Rahmân ancak O'dur, biz O'na iman etmişizdir ve ancak O'na itimat etmişizdir.** (Dolayı sıyla O bizi rahmetiyle dünya ve âhiret azaplarından kurtaracaktır. Biz sizin gibi kâfir değiliz ki kurtarılmaktan ümitsiz olalım!) **Ama pek yakında** (azaba düşenleri görünce) **bile ceksiniz ki kimmiş o pek açık bir sapıklık içinde bulunan kimse!"**

﴾30﴿ **De ki: "Gördünüz mü?** (Söyleyin bana!) **Suyunuz** (, kovaların kendisine ulaşamayacağı şekilde yerde) **iyice batan bir hal alırsa, artık akan bir suyu/**(ulaşımı kolay olan) **belirgin bir suyu/size kim getirecektir?"**

Rivayetlere göre; bu âyet-i kerîme ibni Zekeriyyâ el-Mutetayyib isimli bir zındığın yanında okununca: "Kazmalar ve külünkler getirecektir!" demiş, o gece gözünün suyu kuruyarak kör olmuştur. (Nesefî)

ATMIŞSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kalem
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 52 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Nûn! O** (Levh-i Mahfûz'un ve meleklerin) **kalem** (lerin)**e/**(pek çok faydaları bulunan ve insanların yazı âleti olarak kullandıkları) **kaleme/ve yazmakta ol dukları şeylere andolsun ki;**

﴾2﴿ (Habîbim!) **Rabbinin** (sana ikram etmiş olduğu güçlü akıl, peygamberlik, kusursuzluk, fesâhat, güzel ahlâk ve üstün hikmet gibi birçok) **nimeti sayesinde sen asla deli biri değilsin!** (Dolayısıyla sana deli diyenler yalancıdırlar.)

﴾3﴿ **Hiç şüphesiz ki** (müşriklerden çektiğin bunca eziyet karşılığında) **senin için elbette kesintiye uğramayacak pek büyük bir ecir vardır!**

﴾4﴿ **Yine muhakkak ki sen elbette** (mâhiyeti kimse tarafından idrak edilemeyecek kadar) **pek büyük bir ahlâk üzeresin!** (Bu yüzden Ülü'l-azm peygamberlerin bile tahammül edemeyeceği çilelere rahatça göğüs gere bilmek tesin.)

﴾5﴿ **Artık yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler ki;**

﴾6﴿ **Cinnet geçiren hanginizmiş?**

﴾7﴿ **Gerçekten senin Rabbin, Kendi yolundan sapıtmış** (ve hakikî manada aklını kaybetmiş) **olan kim seleri en iyi bilen ancak O'dur. Yine O, hidâyet bu lan** (akıllı) **kişileri de en iyi bilendir!**

﴾8﴿ (Habîbim!) **Öyleyse artık o yalanlayıcı kimseler**(in, bir müddet Allâh'a, bir süre de put lara ibadet etme teklifin)**e itaat**

etme(meyi sürdür)**!**

﴾9﴿ **İstediler ki; sen yumuşak davransan da bu sebeple onlar da yumuşak davransalar!**

﴾10﴿ (Habîbim!) **İtaat etme** (doğru yanlış her şeye) **çokça yemin eden her bir alçağa;**

Cumhûr ulemâya göre; 10-17. âyet-i kerîmelerde vasfedilen kişi, Velîd ibni Muğîre'dir. O, on oğlunu da: "İçinizden Müslüman olana yardımımı keserim!" diye tehdit eden zorba, zâlim, kaba ve haşin bir adamdı. Kendisi de burada geçen on sıfatından dokuzunu kabullenmişti. Ama veled-i zina olduğunu bu âyetler gelinceye kadar bilmemekteydi. Bunun üzerine annesine gidip: "Muhammed'in beni vasıfladığı veled-i zina olma özelliğimi hiç bilmiyordum, ya bana doğruyu söylersin, ya da boynunu vururum!" deyince, o: "Senin, baban diye bildiğin adam zengin ve kısır biriydi. Ben, ölmesi durumunda malının yabancıya gitmemesi için bir çobanla zina yaptım, işte sen o çobandansın!" dedi. (Nesefî, Beyzâvî)

﴾11﴿ (Herkesi) **çokça ayıplayan,** (bozgunculukla) **alabildiğine söz taşıyana;**

﴾12﴿ **İyiliği çokça engelleyen, haddi aşmış pek günahkâra;**

﴾13﴿ **Kaba ve saldırgana; işte bunun ardından da zina mahsulü olana!**

﴾14﴿ **O kişi mal ve oğullar sahibi oldu diye** (ona uyma)**!**

﴾15﴿ **Âyetlerimiz onun üzerine art arda okunduğu zaman: "Evvelkilerin yazıp çizmiş olduğu birtakım yalanlardır!" demiştir.**

﴾16﴿ **Yakında Biz onu** (fil ve domuz) **hortum**(u gibi olan burnu) **üzere** (koyacağımız bir alâmetle) **damga layacağız** (, böylece yüz karalığıyla herkes tarafından tanınacak)**!**

﴾17﴿ **Şüphesiz Biz, o bostanın sahiplerini imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **ettiğimiz gibi o** (Mekke eh linden seni inkâr etmiş ola) **nları** (da, senin bedduan yüzünden kıtlıkla) **belâlandırdık! Hani onlar andolsun ki; elbette sabaha ulaşan lar olarak mutlaka onu**(n ürününü) **devşirecekle rine yemin etmişlerdi.**
﴾18﴿ (O kadar kararlıydılar ki: "İnşaAllah" diyerek) **istisna bile yapmıyorlardı.**
Rivayete göre; San'â'ya iki fersahlık mesafede ikamet eden salih bir zât bahçesini devşireceği zaman özellikle fakirleri çağrır, tırpana gelmeyen yahut rüzgârın attığı veya hurmanın altına döşenen çarşaftan uzağa düşenlerin hepsini onlara verirdi ki, böylece düşkünlerin birçok ihtiyacı görülürdü. O zât ölünce oğulları: "Biz çok çoluk-çocuk sahibiyiz, babamızın yaptığı gibi yapmaya kalkarsak geçim darlığına düşeriz, o halde alışkın olan fakirler uyanıp gelmeden sabah erkenden biz hurmayı devşirelim!" diye yemin ettiler. İşte bunu müteakiben âyet-i kerîmelerde anlatılanlar meydana geldi. (Âlûsî)
﴾19﴿ **Bunun üzerine onlar uyurlarken Rabbin tarafından kuşatıcı/dönüp dolaşıcı/ bir bela onun üzerine** (inerek kuşatıcı bir şekilde) **dolaşıverdi.**
﴾20﴿ **Derken o, sabah sabah biçilmiş/karanlık gece/ gibi oldu!**
﴾21﴿ **Nihâyet onlar sabaha ermiş kimselerken aralarında çağrıştılar ki;**
﴾22﴿ **"Erkenden bostanınıza yönelin, eğer devşir** (meye kesin karar ver)**en kimseler olduysanız**(, acele davranmanız gerekir)**!"**
﴾23﴿ **Böylece onlar hemen gittiler, bir de kendileri gizlice istişârede bulunuyorlardı ki;**

﴾24﴿ **“Bugün hiçbir yoksul aranızda asla oraya girmesin!”**
﴾25﴿ (Kendilerince) **güçlü kimseler olarak sadece engelleme** (kastı) **üzere erkenden yola koyuldular.**
﴾26﴿ **Ama onu** (yanmış-yıkılmış bir halde) **gördükleri zaman dediler ki: “**(Bu bizim bostanımız olamaz!) **Gerçekten biz elbette** (bağımızın yolunu) **şaşıran kimseleriz!**
﴾27﴿ **Hayır!** (Burası bizim bahçemiz!) **Doğrusu biz mahrum kişileriz!”**
﴾28﴿ **En akıllıları/**(yaş bakımından) **ortancaları/: “Ben size ‘**(Allâh’ı) **tesbîh etseniz** (de, bu kötü niye tinizden vazgeçseniz) **ya!’ dememiş miydim!” dedi.**
﴾29﴿ **Onlar: “Tesbîh** (ve tenzîh) **Rabbimize** (, O bize zulmetmedi)**! Gerçekten biz** (kendi nefislerimize) **zulmeden kimseler olduk!” dediler.**
﴾30﴿ **Bunun üzerine birbirlerini tenkit eder olduk ları halde bir kısımları diğer bir kısma yöneldi de,**
﴾31﴿ **Dediler ki: “Ey bizim helâkimiz!** (Neredesin, gel! Şimdi tam senin zamanın!) **Muhakkak biz** (Allâh’ın hükümleri hakkında) **haddi aşan kimseler olduk!**
﴾32﴿ **Umulur ki Rabbimiz bize bunun yerine bundan daha iyisini verir! Gerçekten biz ancak Rabbi miz**(in afv u mağfiretin)**e rağbet eden kimseleriz!”**
﴾33﴿ **İşte** (Mekke ehline isabet ettirdiğimiz şiddetli kıtlık) **azâb**(ı da) **böylecedir! Hele âhiret azabı elbette daha büyüktür! Eğer bilmekte bulunmuş olsaydılar** (, ondan sakınmayı daha çok önemserdiler)**!**
﴾34﴿ **Takvâ sahibi kullar için Rableri katında gerçekten de** (zevki bozan her türlü sıkıntıdan ve elden çıkma korkusundan arınmış) **nimetlerle dolu cennetler vardır!**

﴿35﴾ **Biz** (haksızlık yaparak) **hiç Müslümanları mücrimler gibi yapar mıyız?**
﴿36﴾ **Ne oldu size? Nasıl** (böyle yanlış bir) **hüküm ver**(ebil)**iyorsunuz?**
﴿37﴾ **Yoksa** (gökten inen) **size ait bir kitap var da, onda mı okuyorsunuz ki;**
﴿38﴾ **Gerçekten seçmekte olduğunuz şeyler elbette orada**(ki cennetlerde) **sizin içindir!**
﴿39﴾ **Yoksa Bizim üzerimizde, sizin için kı yâmet gününe kadar ulaşacak** (ve o gün gereğini yapmadan sorumluluğundan çıkamayacağımız) **birtakım yemin** (li söz)**ler mi var ki; gerçekten karar vermekte ol duğunuz şeyler elbette sizin olacakmış?**
﴿40﴾ **İşte sor onlara ki; hangisi bu hususta bir kefildir?**
﴿41﴾ **Yoksa onlar için** (bu görüşte) **birtakım ortaklar mı vardır? Haydi, ortaklarını getirsinler,eğer doğru kimseler olduysalar** (, en azından taklit edebilecekleri bir delil ortaya koysunlar)**!**
﴿42﴾ (İşin zorluğundan dolayı) **ayağın üstünden** (elbise) **açılacağı** (, yaka-paça sıvanarak kaçacak delik aranacağı) **ve secdeye çağrılacakları fakat** (buna) **güç bulamayacakları günü** (sürekli hatırla)**!**
﴿43﴾ (Yaşadıkları dehşet nedeniyle) **gözleri zelil duruma düşmüş kimseler halinde** (bulunuyorlarken secdeye çağrılacaklardır)**!** (İşte o zaman) **onları büyük bir horluk kaplayacaktır. Oysa onlar** (bütün engel lerden) **selâmette bulunan** (sapa sağlam) **kimseler ken gerçekten secdeye çağrılıyorlardı.** (Ama ezanları duydukları halde namaza icabet etmiyorlardı!)

﴿44﴾ **Artık Beni işte bu sözü yalan sayanlarla beraber** (yalnız) **bırak!** (Zira onun şerrine kâfî gelecek ancak Benim!) **Muhakkak Biz onları** (kendileri hakkın da ne kastettiğimizi) **bilmedikleri** (bir) **yönden azar azar helâke yaklaştırıyoruz** (, böylece onlara nimet sandıkları aldatıcı bazı servetler ve imkânlar veriyo ruz ve bunları gittikçe artırarak hiç fark ettirmeksizin onları yavaş yavaş azap uçurumuna doğru çekip sonun da içine yuvarlıyoruz)**!**

﴿45﴾ **Ben onlara** (uzun ömürler ve bol rızıklar nasip ederek) **mühlet veriyorum. Benim** (başta güven ve rip sonra) **yakalamam ise gerçekten pek çetindir.**

﴿46﴾ (Habîbim!) **Yoksa sen onlardan** (elçilik vazifeni tebliğ mukabilinde fazlaca) **bir ücret mi talep etmek tesin de, bu sebeple onlar borç yüzünden ağır yük taşımaktadırlar** (ve bu yüzden sana uyamamakta dırlar)**?**

﴿47﴾ **Yoksa gayb**(a ait ilimlerin kendisinde yazılı bulunduğu Levh-i Mahfûz) **onların yanındadır da, onlar** (insanlara meşrû ettikleri uydurma düzenleri, ondan) **mı yazı**(p bildiri)**yorlar?**

﴿48﴾ **O halde Rabbinin** (onlara biraz daha mühlet verme ve yardımı geciktirme) **hükmüne sabret ve o balığın arkadaşı** (olan Yûnus (Aley hisselâm)**) gibi olma! Hani o,** (balığın karnına düştüğü zaman, iman etme yen kavmine karşı) **öfke dolu bir halde** (Rabbine) **nidâ etmişti.**

﴿49﴾ **Eğer ona Rabbinden büyük bir nimet erişmiş olmasaydı** (da, tevbesi kabul edilmeseydi)**, elbet te o,** (İlâhî rahmetten ve ikramdan mahrum bulunan) **kınanmış biri olarak** (, ağaç ve bitkiden) **boş bir yere atılacaktı.** (Ama tevbeye muvaffak edilerek rahmete mazhar bir halde öyle bir alana çıkarıldı.)

﴾50﴿ **İşte Rabbi onu seçti de, kendisini** (güzel vasıfların tümüne sahip olan) **salih kimselerden kıldı.**
﴾51﴿ **Muhakkak ki o kâfir olmuş kimseler** (bir) **zik**(i)**r** (olan Kur'ân-ı Kerîm)**i duydukları zaman elbette gözleriyle seni** (yerinden) **kaydırmalarına/ he lâk etmelerine/ pek yakın olmuştu! Bir de onlar** (Kur'ân'da bulunan eşsiz ilimleri hiç anlayamadıkların dan dolayı, senin hakkında bir karar veremeyip)**: "Şüphesiz ki o elbette deli bir kimsedir!" diyorlar.**
﴾52﴿ **Hâlbuki o** (Kur'ân)**, tüm âlemler için ancak** (Allâh-u Te`âlâ tarafından gönderilen) **büyük bir öğüttür.**
Bu âyet-i kerîmeler göz ve nazarın hak olduğuna ve Allâh'ın izniyle tesir ettiğine delâlet etmektedir. Nitekim, nazarın; deveyi kazana, insanı mezara sokacak kadar etkili olduğuna delâlet eden sahih hadîs-i şerîfler mevcuttur. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) zamanında Esedoğulları diye bilinen kabîlenin nazarı çok değerdi, onlardan biri üç gün aç kalıp sonra bir şeye gözü değdirir ve: "Böyle bir şey görmedim!" derse o şey mutlaka helâk olurdu. Müşrikler onlardan birini Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e getirip bu sözü söylettilerse de, Allâh-u Te'âlâ Habîbini nazardan korudu! (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

ATMIŞDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Hâkka
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 52 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O** (vukuu kesin ve) **hak olan** (kıyâmet) **ân**(ı)**!**

﴾2﴿ **O hak olan** (kıyâmet) **ân**(ı) **nedir?**

﴾3﴿ **Sana ne bildirdi ki; o hak olan** (kıyâmet) **ân**(ı) **nedir?**

﴾4﴿ **Semûd ve Âd kavimleri o** (şiddetleriyle tüm âlemlere ve insanlara) **darbe vuran** (kıyâmet) **ola y**(ın)**ı yalanladı!**

﴾5﴿ **Semûd'a gelince; onlar haddi aşan bir vâkı ayla helâk edildiler** (ki o da, Cebrâîl (Aleyhisselâm)**` ın nârasıyla meydana gelen emsalsiz bir zelzeledir)!**

﴾6﴿ **Âd** (kavmi) **ise; şiddetli esen pek soğuk/ çok gürültülü/ bir fırtına ile helâke uğratıldılar.**

﴾7﴿ **O** (Rableri) **onu art arda gelen yedi gece se kiz gün onların üzerine musallat etmişti ki; sen orada** (bulunsan,) **o toplumu çarpılıp yere yıkılan kimseler olarak görürsün! Sanki gerçekten onlar içi boş hurma kütükleri gibidir.**

﴾8﴿ **Artık onlar için hiçbir kalıntı/onlardan kalan bir kişi/görebiliyor musun?**

﴾9﴿ **Firavun da, ondan önce olanlar da, o** (Lût (Aleyhisselâm)`ın) **ters döndürülen** (şehir)**ler**(i) **de** (hep) **o hatayı işleyegeldi!**

﴾10﴿ **Böylece onlar Rablerinin rasûlüne isyan ettiler, O da hemen onları fazlaca şiddetli olan büyük bir yakalayışla yakalayıverdi!**

﴾11﴿ (Nûh tufanında) **su** (, alışılagelen) **haddini aş**(ıp, en yüksek dağın üzerine bile on beş arşın çık) **tığı zaman,**

şüphesiz ki Biz (atalarınızın sulplerinde bulunan) **sizi o akıp giden gemide taşıdık!**
﴾12﴿ **Tâ ki onu sizin için** (, yaratıcının üstün gücüne ve engin rahmetine delalet eden) **büyük bir ibret kı lalım ve kavrayıcı kulaklar onu**(n sizi taşıyıp tûfan dan kurtarma kıssasını) **muhafaza etsin!**
﴾13﴿ **Artık Sûr'un içerisine tek bir üfürülüşle** (ilk defa) **üfürüldüğü zaman;**
﴾14﴿ **Yer** (küre) **ve dağlar** (İlâhî bir kudretle) **taşınılıp** (mekânlarından) **kaldırıldığı, ardı sıra da her ikisi tek bir darbeyle** (birbirine) **çarpılıp dümdüz edildiği zaman,**
﴾15﴿ **İşte meydana gelecek o** (kıyâmet) **olay**(ı) **o gün vukû bulmuştur!**
﴾16﴿ **Gök de iyice yarılmıştır,** (bugünkü sağlam görüntüsüne rağmen) **artık işte o gün o çok zayıftır** (ve düştü düşecek bir haldedir)**!**
﴾17﴿ **Melekler** (yarılan sahalardan çekilme mecburiyetinde kalıp, yarılmayan cihetlere doğru yönelmiş bir halde) **onun kenarları üzeredirler! Rabbinin Arş'ını, onların da üstünde işte o gün sekiz** (melek) **taşıyacaktır** (ki, her birinin kulak yumuşağıyla boynu arası, yediyüz senelik mesafe kadardır, tırnaklarıyla uylukları arası ise iki gök arası kadar uzundur)**.**
﴾18﴿ **İşte o gün** (muhasebe için Allâh-u Te'âlâ'nın huzuruna) **arz olunacaksınız ki, sizden hiçbir sır gizli kalmayacaktır!**
﴾19﴿ **Artık o kimse ki; kitabı ona sağ eliyle verilmiştir, işte o** (sevincinden dolayı arkadaşlarına dönüp) **der ki: "Alın kitabımı okuyun** (da içindeki salih amelleri görün)**!**
﴾20﴿ **Şüphesiz ben hesabıma mutlaka kavuşacak biri olduğumu bilmiştim!"**
﴾21﴿ **Artık o, çok hoşnut olunan bir yaşantı içe risindedir.**

﴾22﴿ **Pek yüksek bir cennettedir ki;**

﴾23﴿ **Devşirilecek ürünleri** (, yatanın bile uzanacağı derecede) **pek yakındır!**

﴾24﴿ (O gün onlara:) **“Geçen** (dünya) **günler**(in)**de sunmuş bulunduğunuz** (güzel) **şeylere karşılık, sıkıntısız bir şekilde yiyin için** (, hazmı âsân olsun, âfiyet olsun)**!”** (denilecektir.)

﴾25﴿ **Ama kim ki; kitabı ona sol eliyle verilmiş tir; işte o da** (defterindeki kötü amelleri gördüğünde) **der ki: “Ah keşke ben; kitabım bana verilmeyeydi!**

﴾26﴿ **Hesabım nedir bilmeyeydim!**

﴾27﴿ **Ah keşke ne olaydı o** (dünyada tattığım ölüm, hayatımı bitirme hususunda)**, kesin karar veren bir şey olaydı** (da, tekrar diriltilmeyeydim)**!**

﴾28﴿ **Malım benden bir şey savuşturamadı!**

﴾29﴿ **Saltanatım** (insanlara musallat olacak hâkimi yet gücüm)**/**(dünyada kendisine dayan dığım) **delîlim/benden kay boldu** (, şimdi zelil bir halde kaldım)**!”**

﴾30﴿ (O zaman Allâh-u Te`âlâ cehennem bekçilerine buyurur ki:) **“Onu yakalayın ve hemen onu bukağı larla bağlayın!**

﴾31﴿ **Sonra onu ancak şiddetle tutuşmuş o** (cehennem) **ateş**(in)**e girdirin!**

﴾32﴿ **Sonra da onu ancak, uzunluğu yetmiş arşın olan bir zincir içerisine sokun** (ki, makatından girip ağzından çıkacak olan o zincire dizilerek azâba uğra tılsın)**!”**

﴾33﴿ **Çünkü gerçekten o, O çok büyük olan Allâh’a inanmamaktaydı!**

﴾34﴿ (Âhirete inanmadığı için sevap beklentisi taşımadığından) **yoksulu yedirmeye** (teşebbüs etmediği gibi, bir diğerini) **de** (iyiliğe) **teşvik etmezdi!**

﴾35﴿ **Artık işte burada bugün onun için** (kendisini himâye edecek) **hiçbir yakın dost yoktur!** (Çünkü dünyadaki dostları ondan kaçacaklardır.)

﴾36﴿ (Cehennem ehlinin yaralarından akan) **irin ve kandan başka hiçbir yiyecek de yoktur!**

﴾37﴿ **Kasten suç işleyen** (kâfir)**lerden başkası onu yemeyecektir!**

﴾38﴿ **İşte görmekte olduğunuz** (yer, gök ve cisimler gibi) **şeylere yemin ediyorum;**

﴾39﴿ **Görmemekte olduğunuz** (meleklere, ruhlara vesâir gaybî) **şeylere de** (kasem ediyorum ki)**;**

﴾40﴿ **Muhakkak ki o** (Kur'ân-ı Kerîm)**, elbette** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **ve Cebrâîl** (Aleyhisselâm) **gibi, Allâh katında) pek şerefli olan bir elçinin** (tebliğ ettiği) **sözüdür!**

﴾41﴿ **O** (sizin iddia ettiğiniz gibi) **asla bir şairin sözü değildir!** (Aşırı inadınızdan dolayı çoğunu inkâr etse niz de, siz bile) **pek az**(ına) **iman** (etmeye kendinizi mecbur hiss)**ediyorsunuz!**

﴾42﴿ (Bazen iddia ettiğiniz gibi o,) **bir kâhin sözü de değildir! Çok az düşünüyorsunuz!** (Zira biraz kafa yorsanız, Kur'ân ifadelerinin kehânete benzer bir yönü bulunmadığını kolayca anlayabilirsiniz.)

﴾43﴿ (O,) **bütün âlemlerin Rabbinden indirilmiştir!**

﴾44﴿ **Eğer o** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**, tarafımızdan kendisine vahiy gelmeksizin) Bize karşı birtakım uydurma sözler iftira edecek olsaydı,**

﴾45﴿ **Elbette onun sağ elini yakalardık,**

﴾46﴿ **Sonra da elbette onun şah damarını koparırdık!**

﴾47﴿ **Sonra da sizden hiçbiri ondan** (bu infazı) **engelleyici kimseler olamazdınız!**

﴾48﴿ **Muhakkak o** (Kur'ân)**, takvâ sahipleri için elbette büyük bir öğüttür!**

﴾49﴿ **Gerçekten Biz içinizden kesinlikle** (Kur'ân-ı) **yalanlayıcılar bulunduğunu elbet bilmekteyiz!** (Dolayısıyla onlara hak ettikleri cezayı vereceğiz.)

﴾50﴿ **Şüphesiz ki o** (Kur'ân)**, kâfirlere karşı elbette büyük bir hasret** (vesilesi)**dir** (ki, ona inananların sevabını gördüklerinde tarif edilemeyecek bir pişmanlığa düşeceklerdir)**.**

﴾51﴿ **Muhakkak ki o** (Kur'ân)**, elbette şüphesiz gerçek olan bir haktır!**

﴾52﴿ **O halde sen O** (pek büyük ve) **Azîm olan Rab binin** (büyük olan) **ismiyle** (zikirde bulunarak, O'nu tüm noksanlıklardan tenzîh ve) **tesbîhte bulun!**

YETMİŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Meâric

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 44 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Nadr ibni Hâris adındaki) **bir isteyici** (:"Ey Allâh! Kur'ân hak ise başımıza taş yağdır!" diye)**, vukuu ke sin olan müthiş bir azâbı** (inadına) **talep etti ki;**

﴾2﴿ **Kâfirler için onu savuşturacak hiçbir kimse yoktur!**

﴾3﴿ (O azap, meleklerin Arş'a çıkmak için) **yükseliş basama**(ğı olarak kullandı)**kları** (gök tabakaları) **nın sahibi olan Allâh** (tarafın)**dan** (gelecektir)**!**

﴾4﴿ **Melekler, özellikle de Rûh**(u'l-Kudüs diye adlandırılan Cibrîl (Aleyhisselâm))**, miktarı ellibin sene olan bir günde O'n**(un emir ve hükümlerinin iniş yeri olan Arş)**a yükselir!** *Demek oluyor ki; sizin birinizin, dünya seneleri hesabıyla elli bin senede kat edeceği mesafeyi melek bir anda aşar. İşte mahşer günü de bu kadar uzun sürecektir, kâfirler de o gün istedikleri azabı görecektir. Ama bu süre, müminlere dünyada kıldıkları bir farz namaz kadar kısa gelecektir.*

﴾5﴿ (Habîbim!) **Öyleyse sen** (onların bu alay ve inat dolu isteklerine karşı) **pek güzel bir sabırla sabret** (de, Benden başkasına dert yanma)**!**

﴾6﴿ **Şüphesiz ki onlar onu** (; o Kur'ân-ı Kerîmîn ha ber verdiği azabı, gerçekleşmesi) **pek uzak bir şey olarak görmektedirler.**

﴾7﴿ **Ama Biz onu** (, meydana gelmesi) **pek yakın bir şey olarak görmekteyiz!**

﴾8﴿ (O azâbın gerçekleşmesi,) **bir günde ki; gök, zeytinyağı tortusu gibi/katran tortusu gibi/ eritilmiş gümüş gibi/ olacak.**

﴾9﴿ **Dağlar da** (darmadağın edilip) **boyalı pamuk gibi** (savrulmuş) **olacak.**
﴾10﴿ (Herkes başının derdine düştüğünden) **hiçbir yakın dost da, hiçbir yakın dost**(un)**a** (hal hatır) **so ramayacak.**
﴾11﴿ (Onların birbirine hal hatır soramamaları, bir birlerini göremediklerinden değildir. Nitekim) **onlar birbirine gösterileceklerdir.** (Ama) **o** (şirke bulaşmış olan) **suçlu kişi** (büyük bir sıkıntıya düşünce, yakınlarını sormak bir yana) **arzu edecektir ki; keşke o günün azâbından** (kurtulmak için) **oğullarını fidye olarak ver**(ip kabul ettir)**ebilse!**
﴾12﴿ **Eşini ve kardeşini de;**
﴾13﴿ **Kendisini barındıran o aşîretini de;**
﴾14﴿ **Topluca yerde olanları da** (verse)**, sonra** (o fidyeyle) **kendini kurtarsa!**
﴾15﴿ **Asla** (kurtulamayacaktır)**! Şüphesiz o** (cehennem)**, katışıksız bir alevdir!**
﴾16﴿ (İnsanın, el ve ayaklar gibi) **uç** (uzuv)**ları**(nı)**/ baş derilerini/** (deriden ve etten) **çokça soyan** (o azab)**ı** (kastediyorum)**!**
﴾17﴿ (“Bana gel!” diye) **o kimseyi** (kendine) **çağıra caktır ki;** (hakka) **arka dönmüştür ve** (Allâh’ın taa tından) **yüz çevirmiştir.**
﴾18﴿ (Malı) **toplamıştır, bir de kap** (ve kasa gibi sağlam şeyler) **içinde saklamıştır** (da, fakirlere haklarını ödememiştir)**!**
﴾19﴿ **Şüphesiz ki insan çok hırslı ve pek sabırsız biri olarak yaratılmıştır;**
﴾20﴿ **Kendisine** (hastalık ve fakirlik gibi) **şer dokun duğunda** (niyetlendiği bütün işleri bırakacak kadar) **çokça tasalanan,**

﴾21﴿ **Kendisine** (zenginlik ve sıhhat gibi) **hayır dokunduğunda ise,** (cimriliğinden dolayı iyilik ve yardımı) **fazlaca engelleyen!**
﴾22﴿ **Ancak** (iman edenler ve) **o** (farz) **namaz**(ları) **kılanlar müstesnâ!**
﴾23﴿ **O kimseler ki; onlar** (beş vakit) **namazlarına** (vakti vaktine) **devam edicidirler.**
﴾24﴿ **O kişiler ki; mallarında bilinen bir hak** (ve belirli bir nasip) **vardır,**
﴾25﴿ **İsteyen ve** (iffeti nedeniyle zengin sanılıp yar dımdan) **mahrum olan için.**
﴾26﴿ **O kimseler ki;** (salih ameller işlemeye devam ederek) **ceza gününü tasdik et**(tiklerini an be an gös ter)**mektedirler.**
﴾27﴿ **Bir de o kimseler ki; onlar** (bunca amellerine rağmen) **Rablerinin azâbından devamlı surette kor kucudurlar/titreyicidirler/.**
﴾28﴿ **Çünkü gerçekten Rablerinin azâbı, emin olunacak bir şey değildir.** (Hiçbir insan bütün vazifeleri tam manasıyla eda et tiğini ve tüm ya saklardan sakındığını iddia ede meyece ğinden, herkesin korkuyla ümit arasında olması gerekir.)
﴾29﴿ **Ayrıca o kimseler ki; onlar tenâsül uzuvlarını** (haramlara karşı) **devamlı koruyucudurlar.**
﴾30﴿ **Ancak eşlerine ya da** (câri yelerden) **sağ ellerinin sahip bulunduklarına karşı** (korumaları) **müs tesnâ! Çünkü gerçekten onlar** (bunlarla yaptıkları meşrû ilişkilerinden dolayı) **tenkit edilmiş değillerdir.**
﴾31﴿ **İşte artık her kim bu** (dört hür hanım ve sınırsız câriyeden ibaret geniş helâl alanı) **ndan öte sini arar** (da, gayr-i meşrû yollardan şehvetini tatmine kalkışır)**sa, işte ancak onlar haddi aşanların ta kendileridir!**

﴾32﴿ **Yine o kimseler ki; onlar** (hem Allâh-u Te`âlâ ile, hem de kullarla aralarındaki) **emanetlerine ve sözlerine sürekli riâyet edicidirler.**
﴾33﴿ **O şahıslar ki; onlar şahitliklerini** (adâletle) **yerine getiricidirler.**
﴾34﴿ **O kimseler ki; onlar** (farz, vacip, sünnet ve müs tehaplarına riâyet ederek) **namazlarını korumak tadırlar.**
﴾35﴿ **İşte onlar pek kıymetli cennetler içerisinde** (sonsuz) **ikram**(lar)**a mazhar kılınmıştırlar.**
﴾36﴿ **Şimdi ne oldu o kâfir olmuş kimselere, sana doğru boyun uzatıp süratle koşan kişiler halinde;**
﴾37﴿ **Sağ**(ın)**dan ve sol**(un)**dan dağınık topluluklar olarak** (, Kâ'be'nin yanında okuduğun Kur'ân'ı din lemek için etrafında halka halka toplanıp dinledikle riyle alay ediyorlar ve fakir sahâbeni göstererek: "Mu hammed'in dediği gibi bunlar cennete girecekse, biz daha önce gireceğiz" diyorlar)**!**
﴾38﴿ **Yoksa onlardan her bir kimse** (, müminler gibi) **nimetlerle dolu cennete girdirileceğini mi ümit ediyor?**
﴾39﴿ **Hayır! Gerçekten Biz onları bilmekte oldukları** (meni gibi değersiz bir) **şeyden yarattık!** (Dolayısıyla iman ve taatla nefsini kemâle erdirme yen ve melekî sıfatlarla vasıflanmayan kişiler o nezih makama giremezler.)
﴾40﴿ **Artık** (her yıldızın ve her günün) **doğuların**(ın) **ve batıların**(ın) **Rabbine yemin ederim ki; muhak kak Biz elbette Kadirleriz!**
﴾41﴿ (Günahları sebebiyle onları topluca helâk edip) **yerlerine onlardan iyisini** (ve Allâh'a daha çok ita atlisini) **getirmemize! Zaten Biz asla** (kimse tarafın dan âciz duruma düşürülüp) **geçilenler değiliz!**

﴾42﴿ (Habîbim!) **Artık bırak onları da,** (bâtıl inançlarına) **dalsınlar ve** (kalan ömürlerinde biraz daha) **oynasınlar** (bakalım)**, tâ ki onlar kavuşsunlar o teh dit edilmekte oldukları günlerine;**
﴾43﴿ **O kabirler**(in)**den süratli kişiler halinde çıkacakları güne ki, sanki gerçekten onlar** (, toplanma yerlerinin işareti olan) **dikili** (sancak ve bayrak gibi) **birtakım şeylere/**(dünyada peşlerine koştukları) **di kili putlara/ doğru koşuyorlar!**
﴾44﴿ (Dehşete kapılıp) **gözleri zelil duruma düşmüş kimseler olarak!** (İşte o zaman) **onları büyük bir horluk kaplayacak! İşte tehdit olunmakta bulunmuş oldukları o gün buydu ancak!**

YETMİŞBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Nûh

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 28 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Şüphesiz ki Biz: "Onlara çok acı verici büyük bir azap gelmeden önce kavmini uyar!" diye Nûh'u kavmine gönderdik.**

﴾2﴿ **Dedi ki: "Ey kavmim! Muhakkak ki ben sizin** (faydanız) **için** (gerçekleri) **iyice açıklama yapan** (ve sizden hiçbir ücret istemeyen) **bir uyarıcıyım!**

﴾3﴿ **Şöyle ki; Allâh'a ibadet edin, O'n**(a karşı çıkmak)**dan hakkıyla sakının ve bana itaat edin!**

﴾4﴿ (Böyle yaparsanız, Allâh-u Te`âlâ) **sizin için günahlarınızı/**(kul haklarına tealluk etmeyen) **bazı gü nahlarınızı/ bağışlar ve sizi** (kâfirlik ve isyan hali üzere kalmanız durumunda takdir etmiş olduğu ömrü nüzden öte, iman ve taat şartıyla takdir buyurmuş ol duğu) **adı konmuş bir süreye kadar geciktirir. Zira gerçekten Allâh'ın** (, kâfir olarak kalmanız halinde takdir ettiği) **eceli geldiği zaman geciktiril mez!** (O halde siz, o gelmeden önce iman ve taata ko şun ki, ileri bir süreye kadar ertelenme şartını elde edebilesiniz!) **Eğer bilmekte bulunmuş olsaydınız** (, elbette em rettiğim şeylere çabucak icabet ederdiniz)**!"**

﴾5﴿ (Nûh (Aleyhisselâm) dokuz yüz elli sene gibi uzun bir süre tebliğ görevini yerine getirdiği halde birkaç ki şiden başkasının iman etmediğini görünce, bu hususta şikâyetini Allâh-u Te`âlâ'ya arz etmek üzere) **dedi ki: "Ey Rabbim! Şüphesiz ki ben** (hiçbir

gevşeklik yapmaksızın) **gece-gündüz kavmimi** (gizlice imana) **davet ettim!**

﴾6﴿ **Ama benim çağrım onların kaçıştan başka bir şeylerini artırmadı!**

﴾7﴿ **Muhakkak ki ben,** (iman etsinler de bu sayede) **Sen onları bağışlayasın diye her ne zaman onları çağırdıysam,** (benim vaazımı duymamak için) **par maklarını kulakları içerisine yerleştirdiler,** (bana karşı olan nefretlerinden dolayı beni görmesinler diye) **elbiselerine tamamen büründüler,** (kâfirlik ve günah larda) **ısrarcı oldular ve görülmemiş bir büyüklenmeyle** (, bana itaat etmekten) **iyice kibirlendiler!**

﴾8﴿ **Sonra şüphesiz ben** (değişik tebliğ usulleri de nemek üzere, hafif olan gizli davet usûlünü bir kenara bırakıp en güçlü şekle dönerek) **onları açıkça**(; ulu orta) **/yüksek sesle/ davet ettim.**

﴾9﴿ **Sonra** (bu usûlün de tesir etmediğini görünce, üslûp değiştirip, üçüncü bir yol deneyerek, gizli ve açık davetin arasını birleştirdim, böylece) **muhakkak ben onlara** (davetimi) **ilan ettim ve onlara tam bir giz leyişle** (çağrımı) **gizledim.**

﴾10﴿ **Nihâyet dedim ki: '**(İman ederek) **Rabbinizden bağışlanma talebinde bulunun! Şüphesiz ki O dâima** (tevbe edenlerin günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğaffâr olmuştur.**

﴾11﴿ (İstiğfar edin ki; yetmiş sene süren kuraklık ve kısırlıktan sonra Rabbiniz) **göğü**(n yağmurunu) **üze rinize** (bardaktan boşanırcasına) **bolca akan bir hal de/art arda/ salsın;**

﴾12﴿ **Mallarla ve oğullarla size yardım etsin** (ve geniş imkân versin)**, sizin** (faydalanmanız) **için pek kıymetli bostanlar yapsın ve sizin için** (gürül gürül akan) **ırmaklar meydana getirsin!'**

﴿13﴾ **Ne oldu size ki; Allâh'a ait bü yük bir vakar** (ve ululuğ)**a inanmıyorsunuz** (da, bu nedenle O'na isyandan sakınmıyorsunuz)**/ Allâh'ın** (, Kendisine iba det ve itaatte bulunana, âhiret yurdunda) **değer ver mesini ummuyorsunuz/?**

﴿14﴾ **Oysa O sizi** (bir damla su, bir pıhtı kan ve bir çiğnem et gibi) **farklı tavırlar**(a sahip olan ve halden hale dönen kimseler) **olarak yaratmıştır.**

﴿15﴾ **Görmediniz mi ki; Allâh yedi göğü** (üst üste gelen) **tabakalar halinde nasıl** (muhteşem bir nizam ile) **yaratmıştır?**

﴿16﴾ **Onlar içerisinde ay`ı** (gece karanlığında yer küreyi aydınlatan) **bir nur kılmış, güneşi de** (hem aydınlatan, hem ısıtan) **bir kandil yapmıştır.**

﴿17﴾ **Allâh sizi**(n babanız olan Âdem (Aleyhisselâm)**`ı) mükemmel bir bitirişle** (ve eşsiz bir yaratışla) **top raktan bitirmeye başlamıştır.**

﴿18﴾ **Sonra sizi** (öldürdüğünde, gömülmeniz için) **onun içerisine iade edecektir ve** (diriltececeği zaman) **sizi kesin bir çıkarışla** (oradan) **çıkaracaktır.**

﴿19﴾ **Allâh yeri sizin** (rahatça kullanabilmeniz) **için bir döşek kılmıştır;**

﴿20﴾ **Tâ ki ondan birtakım geniş geniş yollar** (edinip onlar)**a giresiniz!"**

﴿21﴾ **Nûh** ((Aleyhisselâm) **bunca vaazlarından hiç etkilenmeyen kavmini Allâh-u Te`âlâ'ya şikâyet etmek üzere) dedi ki: "Ey Rabbim! Gerçekten onlar bana is yan**(a devam) **ettiler ve malıyla çocuğu, kendisini zarar bakımından artırmaktan başka bir şey yapmamış olan kimselere iyice uydular.**

﴿22﴾ **Onlar**(ın uydukları liderler) **son derece çok büyük bir hile yaparak tuzak kurdular.**

﴿23﴾ **Bir de onlar: 'Sakın ha ilâh larınız**(a tapmay)**ı bırak**(ıp Nûh'un Rabbine ibadete başla) **mayın; özel likle de** (en büyük putlarınız olan) **ne Vedd'i, ne Süvâ'ı, ne de Yeğûs'u, Ye'ûk'u ve Nesr'i asla terket meyin!' dediler.**

﴿24﴾ **Böylece o** (reis konumunda ola)**nlar gerçek ten birçoklarını saptırdılar!** (Ey Rabbim!) **Artık o zâlimlerin sapıklıktan başka bir şey lerini artırma!"**

﴿25﴾ (İşte Nûh (Aleyhisselâm)**`ın kavmi) sadece o** (şirk gibi) **büyük hatalarından sebep suyla boğuldular, ardı sıra hemen** (berzah â leminde, kabir azâbına çarpılmak üzere) **büyük bir ateşe girdirildiler de artık kendileri için Al lâh'tan başka yardımcılar bulamadılar!**

﴿26﴾ (Allâh-u Te`âlâ) **Nûh** ((Aley hisselâm)**`a; o güne kadar inanan birkaç kişi dışında artık kimsenin ken disine iman etmeyeceğini bildirince, onların bedduayı hak ettiklerini anladı da) dedi ki: "Ey Rabbim! Yer üzerinde kâfirlerden gezip do laşan bir fert bile** (sağ) **bırakma!**

﴿27﴾ **Zira gerçekten Sen onları bırakırsan,** (sayıları az da olsa inanmış olan) **kullarını saptırırlar. Zaten onlar** (bülûğa erdiğinde) **çokça kâfir ve fâcir** (; inkârcı ve günahkâr olacak) **kimseden başkasını da doğurmazlar!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`nın rivayetine göre; onlardan biri oğlunu alıp Nûh (Aleyhisselâm)`ın yanına getirerek, onu gösterip: "Aman bundan sakın! Bu büyük bir yalancıdır! Babam da beni bundan sakındırmıştı!" derdi. Sonra o öldüğünde, çocuğu da o şekilde inkârcı yetişirdi. (Hâzin)

﴿28﴾ **Ey Rabbim! Beni de,** (Şemhâ ve Lemk adların daki) **anne-babamı da, evime/mescidime/ gemime /dinime/ imanlı**

olarak girmiş olan kimseleri de, (kıyâmet gününe kadar gelecek) **imanlı erkeklerle imanlı kadınları da bağışla! O zâlimleri ise büyük bir helâkten** (ve yıkıma uğ ratılmaktan) **başka bir şey bakımından artırma!"**

YETMİŞİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Cin
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 28 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **De ki: "Gerçekten bana şu hakikat vahyolundu ki; cinlerden bir topluluk** (Kur'ân'ı) **dinlemiş de demişlerdir ki: 'Gerçekten biz** (, insan sözüne hiç benzemeyen, nazmında ve manasında diğer kitaplardan tamamen farklı olan) **çok şaşılacak bir Kur'ân işittik;**

﴾2﴿ **O, doğruya/tevhîde ve imana/ ulaştırmaktadır! Biz de hemen o** (Kur'â)**na iman ettik!** (Bundan böyle) **Rabbimize hiçbir kimseyi asla ortak koşmayacağız!**

﴾3﴿ **Bir hakikat de gerçekten şudur ki; Rabbimi zin azameti dâima pek yüce olmuştur! O, ne bir eş, ne de bir çocuk edinmemiştir!**

﴾4﴿ **Bir de şu muhakkak ki; bizim câhilimiz** (olan İblîs ve ona uyan azgın cinler) **Allâh'a karşı haddi aşan/** (hakikatten) **pek uzak/ bir söz söylemekteydi!**

﴾5﴿ **Şüphesiz ki biz, insanların ve cinlerin Allâh'a karşı asla bir yalan söyleyemeyeceğini sanmıştık** (da, onun için bu zamana kadar İblîs'e uymuştuk. Ama şimdi Kur'ân bize onların yalanını-yanlışını açıkladı)**!'**

﴾6﴿ (Ey Mekke müşrikleri! Yine bana şöyle vahyolundu:) **şüphesiz şu da bir hakikat ki; insanlardan birtakım erkekler, cinlerden birtakım erkeklere sığınmakta bulunmuşlardı da, böylece bunlar onları kibir ve azgınlık bakımından artırmışlardı.**

Rivayete göre; câhiliyet devrinde Araplardan biri, yolculuğu

esnasında ıssız, sessiz, korkunç bir arazide gecelemek zorunda kalınca, orada bulunan cinlerin büyüğünü kastederek: "Kavminin beyinsizlerinin şerrinden, bu vadinin efendisine sığınırım!" derdi ve böylece sabaha kadar güvenlik içerisinde yatardı. İşte bu, cinlerin reislerinin kibirlerini artırdığı için onlar: "Cinlerin de, insanların da efendisi biziz!" derlerdi. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

﴾7﴿ **Gerçekten onlar da sizin zannettiğiniz gibi, Allâh'ın hiçbir kimseyi** (ölümünün ardından) **asla diriltmeyeceğini sanmışlardı!** (Ama şimdi o cinler Kur'ân'ı dinleyerek dirilmeyi kabul ettiler, onlar gibi siz de inanmayı düşünmüyor musunuz?)

﴾8﴿ (Cinler sözlerini şöyle sürdürdüler:) **Muhakkak ki biz göğe ulaşmak** (ve onun halkının konuştukların dinlemek) **istedik, ama onu** (melekler gibi) **kuvvetli bekçiler ve** (yıldızlardan kopup, aşağı doğru kaydığı görünen) **parlak birtakım ateş parçalarıyla doldu rulmuş bulduk** (da, böylece oradan kovulduk)**!**

﴾9﴿ **Oysa** (daha önce) **biz** (meleklerin aralarında konuştukları gaybî haberleri) **dinlemek için onun bazı yerlerinde birtakım meclislere otur**(ma imkânı bul)**uyorduk! Ama şimdi** (Rasûlûllâh (Sal lâ llâhu Aleyhi ve Sellem)**`in gönderilişinin ardından, içimizden) her kim** (gök haberlerini) **dinlemeye kalkışırsa,** (orada) **kendisini** (yakıp helâk etmek üzere) **gözeten parlak bir ateş parçası bulur!**

﴾10﴿ **Şüphesiz biz bilmemekteyiz ki,** (gök cinlerden ve şeytanlardan korunarak) **yerde olanlara bir şer mi murad edilmiştir, ya da Rableri onlara bir hayır mı murad etmiştir?**

﴾11﴿ **Hakikaten biz** (öyle bir toplumuz ki)**; içimizden** (imanlı, takvâ sahibi) **salih kimseler de vardır. İşte yine bizden,** (salâh ve takvâda kemâle ulaşamayıp) **bunun aşağısında olan lar da**

vardır. Biz farklı birtakım yollar(a; dinlere ve mezheplere sahip varlıklar) **olmuşuzdur!**

﴾12﴿ **Muhakkak ki biz** (nerede bulunsak da) **Allâh'ı asla yerde âciz bırakamayacağımızı ve** (yerden gö ğe) **kaçışla** (bile) **O'nu asla acze düşüremeyeceğimizi yakînen bilmişizdir!**

﴾13﴿ **Şüphesiz biz o hidâyeti**(n ta kendisi olan Kur' ân-ı Kerîm'i) **işittiğimiz anda ona iman ettik! İşte** (bizim gibi) **kim Rabbine iman ederse, artık o ne** (sevabında) **bir eksiltilmeden, ne de bir alçak lık kuşatmasından korkmaz!**

﴾14﴿ **Muhakkak ki biz; içimizden Müslümanlar da vardır! Yine bizden,** (doğru yolu bırakıp) **sapan kim seler de vardır! Artık kim Müslüman olursa, işte onlar, büyük bir hidâyet arayışında bulun muşlardır.**

﴾15﴿ **Ama o** (haktan) **sapanlar; işte onlar da cehenneme odun olmuşlardır!'**

﴾16﴿ (Yine bana vahyolunduğuna göre;) **gerçek şu ki; eğer o** (cinler ve insa)**nlar o yüce** (İslâm) **yol**(u) **üzere istikamet edebilselerdi, elbette Biz onları pek bol bir suyla suvarır** (ve rızıklarını bollaştırır)**dık!**

﴾17﴿ **Onları bu hususta imtihan** (edenin muâmelesi ne tâbi) **edelim** (de, nimetlerimize şükredip- etmeye ceklerini herkese gösterelim) **diye** (böyle yapardık)**! Her kim Rabbinin zikrinden** (; Kur'ân'ından, tev - hîdinden, ibadetinden ve vaazından) **yüz çe virirse, O onu** (kendisine) **üstün gelecek** (ve git tikçe şiddeti artarak onu mağlup edecek) **çok meşakkatli büyük bir azaba girdirir.**

﴾18﴿ (Bana vahyolunanlardan biri de şudur ki;) **şüphesiz** (Allâh için namaz kılınsın diye bina edilmiş olan) **o mescitler Allâh'a mahsustur! Artık** (Yahudi ve Hristiyanlar mabetlerine

girdiklerinde şirk koştukları gibi, siz de camilerde) **Allâh'la birlikte hiçbir kim seye ibadet etmeyin!**

﴾19﴿ **Bir de hakikat şu ki; Allâh'ın** (en büyük) **kulu** (olma vasfıyla şereflenmiş Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**) O'na ibadet eder olduğu halde** (Mekke va dilerinden biri olan Nahle mevkiinde sabah namazı için) **kıyamda bulunduğu zaman, onlar**(ca cin onun ibadetini gördüklerinde ve kıyam, rükû, secde gibi hallerin de ashâbının ona uymasını izleyip, kıraatini de işittiklerinde, o güne kadar görmedikleri bu manzara karşısın da hayranlıklarından dolayı) **onun etrafında** (izdiham ederek) **birbirine girmiş birtakım topluluklar olma ya pek yaklaştılar."**

﴾20﴿ (Habîbim!) **De ki: "Ben ancak Rabbime ibadet ederim ve O'na hiçbir kimseyi ortak etmem!** (Bunda şaşılacak ne var ki, izdiham yapıyorsunuz!)**"**

﴾21﴿ **De ki: "Muhakkak ben sizin için ne bir zarar**(ı savuşturmay)**a, ne de bir fayda** (kazandırma)**ya güç yetiremem!"**

﴾22﴿ **De ki: "Şüphesiz ki ben,** (hakkımda bir kötülük murad etmesi durumunda) **Allâh'tan beni kimse as la kurtaramaz ve kesinlikle ben O'ndan başka mey ledilecek bir sığınak da bulamam!**

﴾23﴿ **Lâkin Allâh'tan bir duyuruya ve O'nun elçiliklerin**(i size tebliğ etmey)**e** (gücüm yeter)**! Her kim** (benim ulaştırdığım bu hükümler kabullen meyerek) **Allâh'a ve Rasûlüne isyan ederse, artık** (kâfirlerin) **içerisinde sonsuza kadar ebediyyen kala cakları cehennem ateşi şüphesiz sadece ona aittir!**

﴾24﴿ (Kâfirler inatlarını sürdürerek inananları aşağılamaya devam edeceklerdir.) **Nihâyet tehdit olundukları şeyi**

gördükleri zaman, artık yakında bile ceklerdir ki, yardımcı bakımından daha zayıf ve sayıca daha az olan kimmiş?

﴾25﴿ **De ki: "Tehdit olunduğunuz şey çok yakın mıdır, yoksa Rabbim onun için uzun bir süre mi tayin edecektir bilemiyorum?**

﴾26﴿ (O,) **bütün gaybları bilendir! Öyle ki, gaybını kimseye açıklamaz!**

﴾27﴿ **Ancak** (bazı gaybları bildirmek üzere seçip) **râzı olmuş olduğu bir rasûl müstesnâ! Zira muhakkak ki O, onun önünden ve ardından gözetleyen birtakım bekçiler dizer** (de, onlar, vahyi tebliğ edinceye kadar onu şeytanların vesveselerinden ve katmalarından korurlar)**!**

Bazıları bu âyetten yola çıkıp; kerâmet olarak evliyâullâha birtakım gaybların bildirilebileceğini inkâr etmişlerdir. Oysa bu, büyük bir cehâletten kaynaklanmaktadır. Zira bu âyet-i kerîmenin zâhirine bakılarak, gaybların sadece rasûllere bildirildiği hükmüne varılacak olsa, meleklere de, nebîlere de hiçbir gaybın bildirilmediğini kabullenmek gerekir. Dolayısıyla burada "Allâh-u Te'âlâ'nın, bütün gayıplarını rasûllerine bildirdiği" manası çıkarılamayacağı gibi, "Rasûl olmayan ne meleğe, ne nebîye ne de velîye hiçbir gaybı bildirmeyeceği" hükmüne de varılamaz. Nitekim Hızır (Aleyhisselâm) *gibi peygamberliği ihtilaflı olan bir zata nice gayıpların bildirildiği Kur'ân-ı Kerim'in açık beyanları ile sabittir. Ayrıca Sahîhayn'da: "Geçmiş ümmetlerde olduğu gibi, bu ümmett de ilhama mazhar muhaddes kullar bulunduğu" bildirilmiştir.* (Buhârî, Enbiyâ: 52, No: 3282, 3/1279, Müslim, Fezâilü's-sa habe: 2, No: 2398, 4/1864) *O halde burada peygamberlere tahsis edilen bildirme, vasıtasız olarak sadece vahiy yoluyla olan ayan-beyan bir bildirme şeklidir, velîlere ise; rüya, sahih keşif, ferâset ya da*

ilham gibi vasıtalarla bazı gaybî konular bildirilmektedir. Ama bu, peygamberlere bildirilen gibi kesin ilim ifade etmez. Ayrıca bu bildirim, rasûle asâleten, velîye ise tebe'iyyet yoluyla yapıldığından, her velînin kerâmeti, tâbi olduğu peygamber için bir mûcize kabul edilmektedir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾28﴿ **Tâ ki o** (peygamber) **bilsin ki; onlar**(a vahiy getiren gözcüler, özellikle de Cibrîl (Aley hisselâm))**) Rable rinin elçiliklerini gerçekten ulaştırmışlardır. Zaten O** (Rableri) **onlar**(a vahiy getiren melâike-i kirâm)**ın yanlarında bulunanı kuşatıcı şekilde bilmiştir, ay rıca O,** (yağmur damlalarına ve kum tanelerine varınca ya kadar olmuş-olacak) **her şeyi** (tek tek) **sayarak tespit etmiştir.**

YETMİŞÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Müzemmil

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak bazı rivayetlere göre; 10, 11 ve 20. âyet-i kerîmeler Medenî'dir. 20 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey o** (, kendisine ilk vahiy geldiğinde dehşete kapılarak) **elbisesine bürünen** (Rasûlüm)**!**

﴾2﴿ **Geceyi** (teheccüd namazında) **kıyamla geçir; ancak pek azını** (uyu)**!**

﴾3﴿ **Yarısını** (kıyamla geçir)**, ya da ondan biraz eksilt** (de üçte birini namazda geçir)**!**

﴾4﴿ **Yahut onun** (yarısının) **üzerine artış yap**(arak üçte ikisini ibadetle geçir)**! Kur'ân'ı da** (, dinleyenin, harflerini sayacağı şe kilde) **tam bir tertîl ile yavaş yavaş, açık açık oku!**

﴾5﴿ **Muhakkak ki Biz yakında senin üzerine** (, emir ve yasakları mükelleflere) **pek ağır** (gelen)**/**(herkesin kolayca anlayabileceği şekilde basit ve hafif olmayan) **çok ağırlık sahibi/ bir söz bırakacağız.**

﴾6﴿ **Şüphesiz ki gece** (yatağını terk edip, teheccüd için) **kıyamda bulunan kişi/gece kalkışı/ gerçek ten de o,** (kalple dilin) **uyum**(u) **bakımından daha güçlü,** (el ayak çekildiği sessiz bir saate denk geldiği için, gündüze göre) **okuma yönünden de daha doğ rudur!**

﴾7﴿ **Gerçekten senin için gündüzleyin pek uzun** (süren ve sürekli ibadetine mâni olan) **birçok meşgale vardır.** (O halde gecelerini Rabbinin ibadetine ayır!)

﴾8﴿ (Namaz kılarak, Kur'ân okuyarak, ilmî müzâkerelerde bulunarak ve tesbîh, tehlîl gibi zikirlerle) **Rab binin adını**

zikret(meye devam et)**! Bir de** (ilgi ve alâkalarını Rabbinden gayri her şey den) **tam anlamıyla keserek sadece O'na ayrıl!**

﴾9﴿ **Doğunun ve batının Rabbi ki, O'ndan başka hiçbir İlâh yoktur! Öyleyse sen O'nu** (her işinde Kendisine itimat edilecek) **bir vekil edin!**

﴾10﴿ **Onların** (Benim ve senin hakkında) **söylemekte oldukları** (uygunsuz) **şeylere karşı sabırlı ol ve** (her yaptıklarına karşılık vermeye kalkışmadan, idareli bir şekilde) **onları güzel bir terk edişle bırak!** (Böylece sen zaman ve zemine göre hareket et, gücün yetmediği yerde kalbinle yapacağın muhalefetle yetin.)

﴾11﴿ **Beni o nimet** (ve geniş imkân) **sahipleri olan yalanlayıcılarla birlikte bırak ve onlara** (Bedir gü nüne kadar) **pek az** (bir süre daha) **mühlet ver!** (Zira, seninle alay eden o Kureyş müşriklerine o zaman Ben kâfî geleceğim.)

﴾12﴿ **Çünkü muhakkak Bizim katımızda** (kâfirlere azap etmek için) **pek ağır zincirler ve şiddetle tutuşturulmuş büyük bir ateş vardır!**

﴾13﴿ **Bir de** (ateş dikenleri ve zakkum ağacı gibi) **boğaza takılan** (ve ne mideye inen ne de dışarı çıkan) **kötü bir yiyecek ve çok acı veren görülmemiş bir tür azap vardır.**

﴾14﴿ **O günde ki, yer ve dağlar şiddetlice sarsılacak ve o** (sertlikte ve yükseklikte örnek o lan) **dağlar akıcı/pek yumuşak/dağılan/ birkum yığını ola caktır.**

﴾15﴿ (Ey âhir zaman ümmeti!) **Şüphesiz ki Biz, Firavun'a değerli bir elçi gönderdiğimiz gibi, size de üzerinizde şâhit olan çok büyük bir Rasûl gön derdik.**

﴾16﴿ **Ama Firavun o elçiye isyan etti de, Biz o nu** (âkıbeti vahim olan) **pek ağır bir yakalayışla yakalayıverdik!**

﴾17﴿ (Ey insanlar!) **Eğer** (dünyada) **kâfir olursanız, çocukları ak saçlı ihtiyarlar yapacak** (kadar) **müt hiş bir gün**(ün azap ve

felâketin) **den nasıl koruna bileceksiniz?**

﴾18﴿ **Gök** (bile)**, o gün**(ün dehşeti) **ile yarılıcıdır! O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun vaadi dâimâ yapılmış** (bitmiş) **bir şey** (gibi kesin) **olmuştur.**

﴾19﴿ **Gerçekten işte bu**(nca tehdit ihtiva e den âyetler) **büyük bir hatırlatmadır/öğüttür/! Artık** (hidâ yet bulmak) **isteyen** (iman ve ta at ile) **Rabbine doğru bir yol edinir!**

﴾20﴿ **Şüphesiz senin Rabbin bilmektedir ki; muhakkak sen** (emrolunduğun üzere hareket ederek, ba zen) **gecenin üçte ikisinden daha az bir zamanı,** (ba zen) **yarısını ve** (bazen) **üçte birini** (teheccüd namazı için) **kıyamda bulunuyorsun, seninle birlikte olan kimselerden bir topluluk da** (böylece yapmaktadır)**! Zaten geceyi ve gündüzü ancak Allâh takdir etmek tedir** (, dolayısıyla onların saatlerinin miktarını gerçek manada ancak Allâh bilir! Böylece kimin ne yaptığını, gece saatlerinin ne kadarını ibadetle, ne kadarını uy kuyla geçirdiğini de hakkıyla bilen ancak O'dur)**!** (Ey ayakları şişinceye kadar teheccüd kılan kullar!) **O** (Al lâh-u Te`âlâ)**, sizin bu** (şekilde gecenin kıyâmı)**na asla güç yetiremeyeceğinizi bilmiştir de, bu sebeple tevbenizi** (peşinen) **kabul et**(mek suretiyle gecenin kıyamının farziyetini sizden nesh et)**miştir. Artık** (na mazlarda) **Kur'ân'dan kolay**(ınız)**a geleni okuyun! O** (Allâh-u Te'âlâ) **bilmiştir ki; muhakkak içinizden** (teheccüd kılamayacak derecede) **hastalar olacaktır; diğer birtakım kimseler de Allâh'ın fazlından** (rızık veya ilim) **aramakta oldukları halde yer**(yüzün)**de sefere çıkacaklardır; başka birkısımları da Allâh yolunda** (kâfirlerle) **savaşacaklardır** (ve gündüzün yorgunluğuyla gece sabahlara kadar ibadet yapma gücü bulamayacaklardır)**! O halde** (namazlarda) **o** (Kur'â)**n dan kolay**(ınız)**a geleni okuyun, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılın,**

zekâtı verin, (sadece Bizim rızamızı hedefleyerek, gönül hoşluğuyla dînî hizmetlere yardımcı olmak sûretiyle veya borç isteyene fâizsiz para vererek) **güzel bir ödünçle de Allâh'a borç verin!** (Salih amel ve ibadetler gibi) **hayır**(lar)**dan kendi nefisleriniz için** (önceden âhirete yollayarak) **ne öne sürerseniz, Allâh katında onu** (dünya metaından) **daha iyi ve sevap bakımından daha büyük olanın ta kendisi olarak bulacaksınız!** (Bir beşer olarak günahtan ve noksandan arınmış kalamayacağınıza göre, tüm halle rinizde) **Allâh'tan bağışlanma isteyin! Çünkü muhak kak Allâh,** (tevbe edenlerin günahlarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (kullarına çokça acıyan bir) **Rahîm'dir.** (Bu yüzden zayıf kullarına zor hükümler yüklememiştir.)

YETMİŞDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Müdessir
SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 56 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ey** (Hira'da Cibrîl'i, gökle yer arasını kaplamış olarak gördüğünde dehşete kapılıp eşi Hadîce'ye dönen ve: "Beni ört! Beni ört!" diyerek) **örtülere bürünen** (peygamberim)**!**

﴾2﴿ (Uzandığın yerden) **kalk ve hemen** (kavmine) **uyarıda bulun!**

﴾3﴿ **Böylece ancak Rabbini tekbîr et** (; hem inançla, hem de sözle O'nu büyük tanı)**!**

﴾4﴿ **Giyeceklerini de** (tüm pisliklerden) **iyice temizle!/ Kendini** (kötü ahlâktan) **tamamen arındır** (ve eteğini bütün ayıplardan temiz tut)**!/**

﴾5﴿ **Bir de o azâb**(a sebebiyet verecek şirk ve inkâr)**ı terk et**(meye devam et)**!**

﴾6﴿ (Yaptığın bir yardımı) **çok görür olduğun halde iyilikte bulunma**(; başa kakma)**/ daha çoğunu bek leyerek** (kimseye) **bağışta bulunma/!**

﴾7﴿ **Sadece Rabbin**(in rızasını kazanmak) **için** (her konuda) **sabırlı ol!**

﴾8﴿ **Çünkü o** (Sûr denen) **boru içerisine üfürüldüğü zaman;**

﴾9﴿ **İşte işte o gün pek çetin bir gündür;**

﴾10﴿ **Kâfirlere karşı hiç de kolay değildir!**

﴾11﴿ **Beni, yaratmış olduğum o** (Velîd ibni Muğîre adındaki) **kişiyle tek başıma bırak/Be ni,** (kendisini hiçbir şeysiz) **tek olarak yarattığım kişiyle birlikte bırak/!**

﴾12﴿ **Üstelik Ben ona uzunca döşenmiş bir mal vermiştim;**

﴾13﴿ (Zengin oldukları için sefere ihtiyaç duymayıp) **yanında duran oğullar da;**

﴾14﴿ **Bir de ona tam bir döşemeyle** (bütün refah imkânlarını) **yaymıştım!**

﴾15﴿ **Sonra da** (hırsından dolayı hâlâ) **artırayım diye hevesleniyor.**

﴾16﴿ **Hayır!** (Bu beklentisini asla ger çekleştirmeyeceğim!) **Çünkü şüp hesiz o, Bizim âyetlerimize karşı** (bile bile inkârı sürdüren) **çok inatçı biriydi.**

﴾17﴿ **Muhakkak Ben onu** (yetmiş senede çıkıp, yetmiş senede ineceği ve sonsuza kadar böylece azap edi leceği) **pek sarp bir yokuşa sardıracağım!**

﴾18﴿ **Zira, gerçekten o** (Kur'ân hakkında ne söyleye ceğini) **çokça düşündü ve iyice kurdu.**

﴾19﴿ **Kahrolası; nasıl da ölçüp biçti!**

﴾20﴿ **Sonra gebertilesi; nasıl da ayarladı!**

﴾21﴿ **Sonra** (insanların suratlarına) **baktı.**

﴾22﴿ **Ardından** (tenkit edecek bir nokta bulamayınca) **kaş çatıp suratını buruşturdu ve** (herkes kendisinden önemli bir açıklama beklerken) **zamansız olarak su ratsızlığını dışa vurdu.**

﴾23﴿ **Sonra** (haktan uzaklaşmak üzere) **ardını döndü ve** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e uymaktan) iyice büyüklendi!**

﴾24﴿ **Birden dedi ki: "İşte bu,** (büyücülerden öğrenilip) **nakledilegelen bir sihirden başkası değildir!**

﴾25﴿ **İşte bu** (, Allâh kelâmı olamaz, olsa olsa) **ancak beşer sözüdür."**

﴾26﴿ **Yakında muhakkak Ben onu Sekar'a girdi receğim.**

﴾27﴿ **Sekar'ın ne olduğunu sana bildirmiş olan şey nedir?** (Kimse bilmez ki bildirsin, ancak Ben bilirim, işte şimdi bildiriyorum; o öyle bir cehennemdir ki;)

﴾28﴿ **Ne** (et) **bırakır, ne de** (kemik) **terk eder** (; bi lakis içine atılan her şeyi tümüyle helâk eder)**/Ne** (içi ne atılanı yakıp yok etmeden) **terk eder, ne de** (onu yok olmuş haliyle) **bırakır.** (Bilakis yeniden yaratılmış haliyle ona azap etmeye başlar)**/!**

﴾29﴿ **Derilerin üstünü çokça yakıp karartıcıdır/ İn sana çokça parlayıcıdır**(, o derece ki cehennem ehli onu ayan-beyân göreceklerdir)**/.**

﴾30﴿ **Üzerinde** (görevli) **on dokuz** (melek) **bulunmaktadır.** *Rivayetlere göre; bu meleklerin gözleri şimşek gibi parlak, azı dişleri kaleler gibi sağlamdır, ağızlarından alevler çıkmakta dır, her birinin iki omuz arası bir senelik mesafedir ve her biri, yetmiş bin kişilik topluluğu cehennemden istediği yere atacak güçtedir. (Hâzin)*

﴾31﴿ **Biz o** (cehennem) **ateşin**(in) **bekçilerini ancak pek güçlü birtakım melekler yaptık** (ki, azap ettikleri kulların cinsinden olmadıkları için onlara acıyamasınlar. Biz onları insan cinsinden yapmadık ki, güçlerinizi karşılaştırmaya kalkıyorsunuz, oysa onlardan her biri insanlar ve cinlerin tümünün gücüne sahiptir)**. Biz onların sayısını** (bu kadar az tutarak)**, o kâfir olmuş kimseler için ancak bir imtihan yaptık! Tâ ki kendilerine kitap verilmiş olan o kimseler** (bu sayıyı kendi kitaplarına uygun bularak İslâm'ın doğruluğu hakkında) **yakînî bir inanca sahip olsun, iman etmiş olan o kimseler de** (İlâhî kitaplar arasındaki bu uyumu görerek) **inanç bakımından artış kaydetsin, kendilerine kitap verilmiş olan o kimselerle, iman etmiş olanlar** (bu sayı hakkında) **en ufak bir şüpheye dahi düşmesin, bir de** (hicret`in ardından Medîne'de münafıklık

belirince) **kalplerinde** (nifak gibi) **bir tür hastalık buluna**(cak ola)**n o kimseler ve o** (Mekke) **kâfirler**(i)**: "Bir örnek olarak Allah bununla ne** (gibi bir) **şeyi kastetmiştir?" desin! İşte böylece Allâh** (, yanlış yolu seçtiğini bildiği için, saptırmayı) **dilediği kimseyi dalâlete düşürür,** (hidâyeti seçtiğini bildiği için, doğru yola iletmeyi) **istediği kimseyi de hidâyete erdirir. Rabbinin ordularını Kendisinden başka kimse bilemez! Bu** (âyetlerde anlatılan Sekar ve zebânîlerin sayısı) **ise, beşer için ancak büyük bir öğüttür!**

Zebânîlerin on dokuz adet olduğunu bildiren âyetin inişi üzerine, Ebû Cehil, Kureyş'e: "Siz bunca kalabalığınızla birlikte, içinizden her bir on, bu on dokuz melekten birini etkisiz hale getirmekten âciz midir?" deyince, deriyi ayağıyla parçalayacak derecede güçlü olan Ebü'l-Eşüdd: "On yedisine ben yeterim, siz de ikisini halledin!" demişti ki, cevaben bu âyet-i kerîme nâzil oldu. (Âlûsî)

﴾32﴿ **Hayır!** (Onlar Zebânîlerle baş edemezler.) **Ye min olsun aya!**

﴾33﴿ **Arka dönüp gittiğinde geceye!**

﴾34﴿ **İyice aydınlandığında sabaha ki;**

﴾35﴿ **Gerçekten o** (cehennem)**, elbette enbüyük belaların biriciğidir!**

﴾36﴿ **Beşer için büyük bir uyarı olarak;**

﴾37﴿ **İçinizden** (hayırlara doğru) **ileri gitmeyi ya da** (onlardan) **geri kalmayı dilemiş olan** (; inanan ve inanmayan) **kimseler**(in tümü) **için!**

﴾38﴿ **Her nefis kazanmış olduğu** (kötü) **şeyler sebebiyle** (Allâh katında) **rehin alınmıştır.**

﴾39﴿ **Ancak o sağın adamları** (, defterlerinde bulunan güzel ameller sayesinde rehinlerini çözdürüp kur tuluşa ermişlerdir)**!**

﴾40﴿ (Onlar) **pek değerli cennetler içindedir**(ler)**. Birbirlerine sormaktadırlar;**
﴾41﴿ **O suçlular**(ın durumun)**dan** (! Sonra aralarından perde açılınca dediler) **ki:**
﴾42﴿ **"Sizi Sekar'a sokmuş olan şey nedir?"**
﴾43﴿ (Cehennem ehli cevaben) **dediler ki: "Biz na maz kılanlar**(ın yaptığı işin farziyetine inananlar) **dan değildik!**
﴾44﴿ (Müslümanlar gibi,) **yoksulu da yedirmezdik!**
﴾45﴿ (Allâh'ın âyetleri hakkında inkâra) **girişenlerle birlikte biz de dalmaktaydık!**
﴾46﴿ **Ceza gününü de yalan saymaktaydık!**
﴾47﴿ **Tâ ki o kesin gerçek** (olan ölüm) **bize geldi** (çattı)**!"**
﴾48﴿ **Artık** (melekler, peygamberler ve salihlerden oluşan tüm) **şefaatçiler** (aracı olmaya kalksa da, hiç birin)**in şefaati onlara fayda vermeyecektir.**
﴾49﴿ **Şimdi ne oldu onlara; o** (Kur'ân gibi bir) **öğüt ten yüz çeviren kimseler olarak?!**
﴾50﴿ **Sanki gerçekten onlar şiddetle kaçan yaban eşekleridir ki;**
﴾51﴿ **Aslandan kaçmışlardır!** (İşte bu müşrikler de Kur'ân'ı ve vaazları dinlemekten böylece kaçmakta dırlar.)
﴾52﴿ **Doğrusu onlardan her biri,** (açma zahmetine dahi katlanmayacağı şekilde) **iyice açılmış** (olan ve içerisinde: "Allâh'tan falanca kula! Muhammed'e uy!" emri yazılı bulunan) **birtakım sayfalar kendisine verilsin diye arzulamaktadır.**
﴾53﴿ **Hayır!** (Onlar bu taleplerine asla ulaşacak değillerdir!) **Doğrusu onlar** (kendilerine böyle bir kitap verilmediği için değil,) **âhiretten korkmuyorlar** (da onun için Kur'ân'dan yüz çeviriyorlar)**!**

﴾54﴿ **Hayır!** (Onların bu şekilde yüz çevirmeleri asla doğru değildir.) **Şüphesiz ki o** (Kur'ân) **büyük bir öğüttür!**

﴾55﴿ **Artık** (iki cihan saâdetini kazanmak) **dileyen onu** (hiç unutmaksızın sürekli) **hatırlayıp öğüt alır!**

﴾56﴿ (Onlar: "Madem öyle, istediğimiz zaman Kur'ân'ı inceleriz, işimize gelirse inanırız!" diyorlar,) **ama Allâh dilemedikçe onlar hatırlayıp öğüt alamazlar!** (Ken disinden) **sakınılmaya lâyık olan da,** (Zât'ından sakı nanlara karşı) **mağfiret ehli olan da ancak O'dur!**

YETMİŞBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kıyâmet

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 40 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Kıyâmet gününe yemin ederim!**

﴾2﴿ (Takvâdaki kusurundan dolayı kıyâmet günü kendisini) **çokça kınaya**(cak ola)**n o nefse de kasem ederim** (ki, mutlaka diriltileceksiniz)**!**

﴾3﴿ **İnsan sanıyor mu ki** (ölüp dağılmasının ve un ufak bir hale gelerek toprağa karışmasının ardından) **Biz onun kemiklerini asla toplayamayacağız?!**

﴾4﴿ **Evet!** (Diğer kemiklere nazaran çok küçük ve latif olmalarına rağmen) **parmaklarını/ parmak uçla rını/** (bile hiçbir noksan ve değişiklik bulunmaksızın dünyada olduğu haliyle) **düzgünce yaratmamıza gücü yetenler olarak** (onun bütün kemiklerini toplayacağız)**!**

﴾5﴿ **Doğrusu insan** (hâl-i hazırda olduğu gibi,) **önünde**(ki gelecekte) **de isyanına** (ve günahına) **devam etmek istemektedir.**

﴾6﴿ (İnadına) **sorar ki: "Kıyâmet günü ne zamandır?"**

﴾7﴿ (Gördüğü şeylerin büyüklüğünden dolayı,) **göz dehşete kapılarak, şimşeğe bakmış gibi şaşakal dığı zaman;**

﴾8﴿ **Ayın da ışığı kaybolduğu zaman;**

﴾9﴿ **Bir de güneşle ay** (batıdan doğma noktasında) **birleştirildiği zaman;**

﴾10﴿ **İşte o gün insan: "Kaçış yeri nerededir?" diyecektir.**

﴾11﴿ **Hayır** (ey insan! Bu arayışından vazgeç)**! Sığınılacak hiçbir yer yoktur!**

﴾12﴿ **İşte bugün yerleşim ancak Rabbin**(in göstereceği yer)**edir!**

﴾13﴿ **İşte o gün insan, öne sür düğü ve geri bıraktığı** (; yap tığı ve yapmadığı) **şeylerden iyice haberdâr edilecektir.**

﴾14﴿ **Doğrusu insan kendi nefsine karşı yeterli bir şâhittir/nefsin**(in tüm amellerin)**e karşı açık bir delildir/!**

﴾15﴿ **Velev ki tüm mazeretlerini** (ortaya) **at**(arak nefsini kurtarma uğrunda zorlu bir mücadeleye kalkış) **mış olsun** (, yine de bundan fayda göremez)**!**

﴾16﴿ (Ey Cibrîl'in getirdiği vahyi dinlerken, bir şey kaçırmayayım diye o bitirmeden acele kıraate başlayan Habîbim!) **Onu acele alayım diye** (vahyin tamamlan masını beklemeden) **dilini onunla hareket ettirme!**

﴾17﴿ **Şüphesiz onu** (senin hâfızanda) **toplamak da, onun okunması**(nı dilinde sağlamak) **da ancak Bize aittir!**

﴾18﴿ **Artık Biz onu** (Cibrîl vasıtasıyla sana) **okuduğumuz zaman, sen hemen onun okuyuşunu iyice izle** (ve zihninde yerleşsin diye tekrar et)**!**

﴾19﴿ **Sonra, onun** (manalarının) **açıklanmasıda şüphesiz sadece Bi ze aittir!** (ki sen onları hadislerinle ümme tine anlatasın.)

﴾20﴿ **Hayır** (ey kullar! Dirilmeyi inkâra kalkmayın)**! Doğrusu siz o peşin olan** (dünya hayatın)**ı seviyor sunuz,**

﴾21﴿ **Âhireti ise terk ediyorsunuz.** (Ama o çok önemli bir olaydır, zira;)

﴾22﴿ **İşte o gün birtakım yüzler çok güzeldir/ sevinçlidir/nurlu ve parlaktır/;**

﴾23﴿ **Rabbin**(in cemâlin)**e bakıcıdır!** (Ama bir şekil verme, kavrar şekilde görme ve başka bir bakışa ben zetilebilecek bir görme söz konusu değildir.)

﴾24﴿ **İşte o gün birtakım suratlar da pek ekşi ve karadır;**
﴾25﴿ **Yakînen bilmektedir ki, sırt kemiklerini kıracak büyük bir iş kendisine yapılacaktır.**
﴾26﴿ **Hayır!** (Dünyayı âhirete tercihten vazgeçin! Ölüm ânında) **o** (can)**, köprücük kemiklerine ulaştığı zaman,**
﴾27﴿ (Yanında bulunanlar tarafından:) **“**(Buna) **okuyup ilaç yapacak kimdir?” denildiği zaman,**
﴾28﴿ **Böylece o** (ölüm döşeğindeki) **kişi, o** (başına ge le)**n** (durum)**un gerçekten** (dünyadan çıkış, mal ve aile den) **tam bir ayrılık olduğunu yakînen bildiği zaman,**
﴾29﴿ (Ölüm anında ve kefenlenirken) **bacak bacakla dolaştığı zaman,**
﴾30﴿ **İşte o gün sevkiyat sadece Rab bin**(in emre deceği yere; cennet veya cehennem) **edir!**
﴾31﴿ (O kemiklerinin asla bir araya getirilemeyeceğini iddia eden Ebû Cehil kâfiri,) **ne** (i nanılması gereken şeyleri) **tasdik etti, ne de namaz kıldı!**
﴾32﴿ **Lâkin** (Kur’ân’ı) **yalanladı ve** (imandan) **yüz çevirdi!**
﴾33﴿ **Sonra da** (yaptığıyla iftihar eder bir halde) **çalımla yürüyerek a ile sine gitti** (de, Rasûlûllâh (Sallâllâ-hu Aleyhi ve Sellem)**`e dediklerini övünerek anlattı)!**
﴾34﴿ (Şer ve) **helâk sana** (ölüm gününde) **en yakın şey olsun!** (Şer ardına şer peşini bırakmasın!) **Artık** (kabirde de) **helâk** (sana) **en yakın şey olsun!**
﴾35﴿ **Sonra** (şer ve) **helâk sana** (dirilirken de) **en yakın şey olsun! Artık** (cehennemde de) **helâk** (sana) **en yakın şey olsun!**
﴾36﴿ **İnsan** (emir ve nehiylerle mükellef tutulmaksızın) **başıboş bırakılacağını** (, ölümünün ardından diriltilip

cezalandırılmayacağını) **mı sanıyor?**

﴾37﴿ **O,** (rahme) **dökülen bir meniden azıcık bir parça olan sâfî bir su değil miydi?**

﴾38﴿ **Sonra** (sülük gibi rahim duvarına yapışıp kan emerek beslenen aşılanmış yumurtadan ibaret) **bir kan pıhtısı oldu da, artık O** (Allâh-u Te`âlâ) **yarattı ve** (uzuvlarını tamamlayıp takdir edilen şekle sokarak onu) **düzeltti!**

﴾39﴿ **Böylece O** (Allâh-u Te'âlâ) **o** (insa)**ndan iki eşi; erkek ve dişiyi meydana getirdi!**

﴾40﴿ **İşte bu**(nca yüce sanatın sahibi olan) **Zât, ölüleri diriltmeye tam manasıyla Kadir olmadı mı?** (Elbette O, her şeye Kadir'dir!)

YETMİŞALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-İnsân

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Medenî diyenler de olmuştur. İçerisinde hem Mekkî, hem de Medenî âyetler bulunduğu da söylenmiştir. 31 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Gerçekten o insan üzerine sonsuz uzun bir zamandan sınırlı bir zaman geçmiştir ki;** (o sırada) **o,** (anne karnında kendisine ruh üflenmeden önce, adı sanı bilinip) **anılan bir şey değildi!**

﴾2﴿ **Muhakkak Biz insanı,** (kadın ve erkeğe ait) **birbirine karışmış azıcık sâfî bir sudan yarattık ki onu imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **edelim, işte bu nedenle onu pek iyi işiten ve çok iyi gören biri yaptık!**

﴾3﴿ **Gerçekten Biz** (âyetler indirerek ve deliller ortaya koyarak) **ona o** (doğru) **yolu gösterdik; artık ya şükredici** (bir mümin) **ya da büyük bir kâfir** (olur)**!**

﴾4﴿ **Muhakkak Biz, o kâfirler**(i cehennemde sürüklemek) **için müthiş zincirler,** (ellerini boyunlarına bağlayacak) **şiddetli bukağılar ve çokça alevlendi rilmiş büyük bir ateş hazırladık.**

﴾5﴿ **Şüphesiz o** (iman etmiş) **iyi kullar öyle dolu bir kadehten içeceklerdir ki, onun karışımı** (serin, tatlı, hoş kokulu ve beyaz) **bir kâfûr olmuştur.**

﴾6﴿ **Bir göze ki; Allâh'ın** (seçkin) **kulları ondan içecektir de, onu tam** (ve kolay) **bir akıtmayla** (diledik leri yerlere) **iyice akıtacaklardır.** (Böylece o su, par maklarıyla işaret ettikleri yöne doğru akıp gidecektir.)

﴾7﴿ **O** (müjdelere nâil olacak ola)**nlar** (bir iyilik nezrettikleri zaman) **adağı yerine getirirler ve şerri pek yaygın olan büyük bir günden korkarlar.**
﴾8﴿ (Açlık ve kıtlık yüzünden yiyecek ihtiyacına ve) **sevgisine rağmen yoksula, yetime ve esire yemek yedirirler.**
﴾9﴿ (Bunu yaparken de derler ki:) **"Biz sizi ancak Allâh'ın Zât'ı**(nın rızasını kazan mak) **için yediriyoruz! Sizden ne** (hediye gibi) **bir karşılık, ne de** (övgü gibi) **bir teşekkür istemiyoruz!**
﴾10﴿ **Muhakkak ki biz, kaşlarını çatan ekşi suratlı bir günden dolayı Rabbimizden korkuyoruz** (ki; o gün kâfirlerin gözleri arasından katran gibi terler aka cak ve suratları çok kötü olacaktır)**!"**
﴾11﴿ **İşte bu yüzden Allâh onları o günün şerrinden korumuş ve kendilerini** (yüzlerinde) **bir güzellik ve** (kalplerinde) **bir sevinçle karşı karşıya getirmiştir.**
﴾12﴿ (İbadetlerin zorluğuna ve kâfirlerin eziyetlerine) **sabretmiş olmaları nedeniyle de onları pek kıy metli bir cennet ve çok değerli bir ipekle mükâfat landırmıştır.**
﴾13﴿ **Orada** (paha biçilmeyen mücevherlerle donatılmış, kıymetli perdelerle kapatılmış) **kubbeler içe risindeki tahtlar üzerine yaslanan kimseler olarak! Onlar orada ne** (yakıcı) **bir güneş, ne de şiddetli bir soğuk görmeyeceklerdir.** (Böylece cennetin havası mutedil ve gölgesi sürekli olacaktır.)
﴾14﴿ **Bir de üzerlerine** (ağaçlarının) **gölgeleri pek yakın olan** (ikinci bir cennet) **ile** (mükâfatlandırılacak lardır)**! Meyveleri de** (diledikleri şekilde ulaşımı ko lay kılınarak) **tam bir boyun eğdirilmekle emre âmâ de kılınmıştır.**
﴾15﴿ **Gümüşten kaplarla ve birtakım kulpsuz ibrik lerle de etraflarında dönülecektir ki; onlar** (Allâh'ın îcadıyla) **pek**

değerli (şeffaf) **billurlar olmuştur.**

﴿16﴾ **Gümüşten birtakım billurlar ki; kendileri onları**(n özel birtakım şekillerde olmasını zihinlerinde) **tam bir ölçüp biçmeyle kurmuş** (ve arzulamış)**lardır** (da, onlar da temenni ettikleri şekilde meydana gelmiş tir)**/ onlar**(a bu kâseleri sunan hizmetçiler,) **bu** (cennet ehlini)**n** (arzuladık)**ları** (miktarı, fazla veya noksan ol maksızın) **tam bir ayarlamayla takdir etmişlerdir/!**

﴿17﴾ **Onlar orada dolu bir kâseden daha içirile ceklerdir ki; onun da karışımı zencebîl olmuştur.**

﴿18﴾ **Orada bir göze ki;** (boğaza takılmadan kolayca akıp gitme ve pek tatlı olma vasıfları münasebetiyle) **Selsebîl diye adlandırılmaktadır.**

﴿19﴾ **Onların etrafında** (hiç ölmeyecek şe kilde) **ebedî**(liğe mazhar) **kılınmış birtakım çocuklar dönüp dolaşacaktır** (ki; Allâh onları müminlere hizmet için orada yaratacaktır)**. Sen onları gördüğün zaman** (, renklerinin berraklığından, hizmet için meclislerde ya yılmalarından ve parıltılarının birbirine yansımasın dan dolayı) **kendilerini saçılmış birer inci sanırsın!**

﴿20﴾ **Sen orada**(ki imkânları) **gördüğün zaman, pek bol bir nimet ve geniş olan çok büyük bir mülk görürsün!** (Nitekim cennet ehlinin en aşağısı bile, ken dine ait mülkü, bin senelik mesafe olarak bulacak ve en uzağı en yakını gibi görecektir.)

﴿21﴾ **Üzerlerinde ince ve kalın ipekten yemyeşil giyecekler vardır! Onlar gümüşten bileziklerle de takılanmışlardır. Bir de Rableri onları** (dünya şarapları gibi murdar olmayan) **çok temiz bir içecekle suvarmıştır!**

﴿22﴾ (O gün onlara:) **"**(Siz kimseden karşılık ve teşekkür beklemediğiniz için) **gerçekten işte bu** (nimet ler) **sizin**

(amelleriniz) **için tam bir karşılık olmuştur, sa'y ü gayretiniz de kabule elverişli bulunmuştur."** (denilecektir.)

﴾23﴿ **Şüphesiz ki Biz, bu Kur'ân'ı sana** (bir hikmet gereği) **peyderpey olan bir indirişle ancak Biz indirmişizdir!**

﴾24﴿ **Öyleyse Rabbinin** (, yardımı geciktirme) **hükmüne sabret! O** (şirk koşa)**nlardan bir günahkâra ya da son derece kâfir olan**(ın çağrısın)**a itaat etme!**

﴾25﴿ **Sabahleyin** (sabah namazını eda ederek) **ve zevâlden sonra** (öğle ve ikindi namazlarını kılarak) **Rabbinin ismini zikret!**

﴾26﴿ **Gecenin bazı saatlerinde de** (akşam ve yatsı namazlarını kılmak üzere) **O'na secde yap! Bir de** (teheccüd namazı kılarak) **geceleyin O'nu uzunca tesbîh et!**

﴾27﴿ **Şüphesiz ki işte bu** (Kur'ân'ı inkârcı ola) **n lar o peşin olan** (dünyay)**ı sevmektedirler, arkalarına ise pek ağır bir gün bırakmaktadırlar!**

﴾28﴿ **Onları Biz yarattık, yaratılışlarını da sağlam yaptık/**(eklemlerinin) **bağlantılarını da** (sinir ve damarlarla) **sağlamlaştırdık/!** (Onla rı helâk etmeyi) **dilediğimizde ise,** (yaratı lış ta) **onların benzerlerini** (fakat inkârda hiç de ben zemeyen imanlı ve taatli kimseleri) **kolay bir değiş tirme ile yerlerine getiririz!**

﴾29﴿ **Gerçekten işte bu** (sûrede bulunan â yetler) **büyük bir hatırlatmadır/öğüttür/! Artık** (iki cihan saâdetine ulaşmak) **dileyen** (iman ve ibadet ile) **Rabbine doğru bir yol edinir!**

﴾30﴿ (Ey müşrikler! Siz: "Madem bu irade bize bıra kılıyor, dilediğimiz zaman yola geliriz!" diyorsunuz,) **ama Allâh dilemedikçe siz dileyemezsiniz.** (Allâh ise, ancak doğru yol arayışında olduğunu bildiği kimsele rin hidâyetini diler.) **Şüphesiz ki Allâh dâimâ** (kimin neye lâyık olduğunu hakkıyla

bilen bir) **Alîm ve** (hik metsiz bir şeyi dilemeyen bir) **Hakîm olmuştur.**

﴾31﴿ **O** (Rabbiniz)**, dilediğini rahmeti** (nin mahalli olan cenneti)**ne girdirir** (ki, o diledikleri, hidâyeti seçeceklerini tâ ezelden bilmiş olduğu kimselerdir)**!** (Kendilerine verilen irade ve gücü doğru yol arayı şında kullanmayan) **o zâlimlere ise; çok acı verici pek büyük bir azap hazırlamıştır onlara!**

YETMİŞYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Mürselât

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 50 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Allâh'ın vahiylerini getirmek üzere) **at yelesi gibi art arda/iyilik için/ gönderilen** (melek)**lere andolsun!**

﴾2﴿ **Ardı sıra** (Rablerinin emrini yerine getirme yolunda kasırga gibi) **güçlü bir esmeyle kuvvetlice** (koşan ve rüzgâr gibi) **esen** (melek)**lere!**

﴾3﴿ **O** (İslâm hükümlerini yeryüzünde) **tam bir yaymayla neşreden** (melek)**lere de yemin olsun!**

﴾4﴿ **Peşi sıra** (hak ile bâtılı birbirinden) **tam bir ayırt etmeyle ayıranlara!**

﴾5﴿ **Sonra** (peygamberlere) **vahyi bırakanlara;**

﴾6﴿ (Hak yoldakilere) **mazeretler sunmak ve** (bâtıl ehline) **uyarılar yapmak için!**

﴾7﴿ (İşte bütün bunlara kasem olsun;) **şüphesiz ki; vaad olunmakta bulunduğunuz o** (kıyâmetin kopmasıyla ilgili) **şey elbette meydana gelicidir!**

﴾8﴿ **Artık yıldızlar ışıksız bırakıldığı zaman;**

﴾9﴿ **Gök**(yüzü) **de yarıl**(ıp kendisinde kapılar açıl)**dığı zaman;**

﴾10﴿ **Bir de dağlar yerlerinden koparılıp** (tam bir savruluşla) **darmadağın edildiği zaman;**

﴾11﴿ **Ayrıca** (ümmetlerine şâhitlik yapmak üzere) **rasûllere vakit tayin olunduğu zaman;**

﴾12﴿ (İşte o zaman denilecektir ki:) **"**(O peygamberlerin şahitliği hususunda) **hangi büyük gün için geciktirme yapılmıştır?**

﴿13﴾ **O** (yaratıklar arasında) **ayırım yapma** (zamanı olan kıyâmet) **günü için!”**

﴿14﴾ **O ayırma gününün ne olduğunu sana bildirmiş olan şey nedir?** (Habîbim! Bir benzerini görmediğin için onun mâhiyetini sen dahi bilemezsin!)

﴿15﴾ **İşte o gün büyük bir helâk** (ve sürekli bir yıkım) **o** (kıyâmet gününü) **yalanlayıcılar içindir!**

﴿16﴾ **Biz o evvelki** (ümmetlerin kâfir)**leri**(ni) **helâk etmedik mi?**

﴿17﴾ **Sonra gerideki** (kâfir)**leri de** (helâke uğratılmakta) **onlara tâbi kılacağız!**

﴿18﴾ **İşte** (şirk günahını işlemiş) **tüm suçlulara ancak böyle yapacağız!**

﴿19﴾ **İşte o gün pek büyük bir helâk** (ve dâimî bir tükeniş) **o** (tehditlerimizi) **yalanlayıcılara aittir!**

﴿20﴾ **Biz, sizi** (iğrenilen) **pek değersiz bir sudan yaratmadık mı?**

﴿21﴾ **Sonra onu sağlam bir karargâh** (olan ana rahmi) **içerisine yerleştirdik.**

﴿22﴾ (Doğum için takdir edilen ve ancak Allâh katın da) **bilinmiş olan bir miktara kadar** (ki, ekseriyetle bu süre dokuz ay ve yukarısıdır)**!**

﴿23﴾ **İşte Biz** (buna) **güç yetirdik! Demek ki** (Biz) **ne güzel güç yetirenler**(iz)**!/İşte Biz** (bunu böylece ölçüp biçip) **takdir ettik! Demek ki** (Biz) **ne güzel takdir ediciler**(iz)**!/**

﴿24﴾ **İşte o gün büyük bir helâk** (ve sürekli bir perişanlık) **o** (yaratılış nimetini) **yalanlayıcılar içindir!**

﴿25﴾ **Biz yeri,** (kendisine) **katıp toplayan bir şey yapmadık mı?**

﴿26﴾ (Üstünde) **dirileri ve** (altında) **ölüleri** (barın dırmadık mı?)**!**

﴿27﴾ **Biz onda birtakım sabit ulu dağlar yerleş tirdik ve** (gözelerle ırmaklar yaratarak) **sizi pek tatlı bir suyla suvardık!**

﴿28﴾ **İşte o gün büyük bir helâk o** (sayısız nimetleri) **yalanlayıcılara aittir!**

﴿29﴾ (Kıyâmet günü kâfirlere denilecektir ki:) **"Boşalın gidin, o kendisini yalanlamakta bulunmuş olduğunuz şeye!**

﴿30﴾ **Boşalın gidin,** (büyüklüğünden dolayı) **üç dal sahibi olan bir gölgeye** (ve bir cehennem dumanına) **ki;**

﴿31﴾ (Ateşin harâretine karşı) **ne azıcık bir gölge yapıcıdır, ne de alevden en ufak bir şey savuşturabilir!**

﴿32﴾ **Gerçekten o** (cehennem)**, saray gibi** (büyük ve yüksek) **kıvılcımlar atmaktadır!**

﴿33﴾ **Şüphesiz ki on**(un çıkardığı kıvılcım)**lar sanki** (kafile içerisinde birbirini izleyen) **sapsarı develerdir!"**

﴿34﴾ **İşte o gün büyük bir helâk** (ve sürekli bir felâket) **o** (cehennemin haberlerini) **yalanlayıcılar içindir!**

﴿35﴾ **İşte bu** (cehenneme giriş vakti)**, onların** (kapıldıkları büyük dehşet ve aşırı şaşkınlık nedeniyle dilleri tutulup) **konuşamayacakları gündür!**

﴿36﴾ **Onlara** (konuşup özür dilemek için) **izin de verilmeyecektir ki, özür beyan edebilsinler!**

﴿37﴾ **İşte o gün büyük ve sonsuz bir helâk o** (günde başlarına gelecekleri) **yalanlayıcılar içindir!**

﴿38﴾ (O gün kâfirlere yapılacak hitaplardan biri de şudur:) **"İşte bu**(gün)**,** (haklıyla haksızın arasında) **ayı rım yapma günüdür! Sizi de evvelkileride** (huzu rumuzda) **bir araya getirdik!**

﴿39﴾ **Artık eğer sizin için** (Benim azabımdan kurtulma hususunda) **bir hile varsa, haydi** (hiç durmadan) **Bana tuzak kurun** (da, azaptan sıvışın)**!**

﴿40﴾ **İşte, o gün çok büyük bir helâk o** (dirilmeyi) **tekzip edenlere mahsustur!**

﴿41﴾ **O** (şirkten hakkıyla sakınan) **takvâ sahipleri; gerçekten pek koyu gölgeler ve çok değerli gözeler de** (ikamet etmekte)**dirler.**

﴿42﴾ **Bir de canlarının çekmekte olduğu türlü türlü meyveler** (arasındadırlar)**!**

﴿43﴾ (Cennete girdiklerinde kendilerine denilecektir ki:) **“**(Dünyadayken) **yapmakta bulunmuş olduğunuz** (güzel) **şeylere karşılık, sıkıntısız bir şekilde yiyin için**(, hazmı âsân olsun, afiyet olsun)**!”**

﴿44﴾ **İşte muhakkak ki Biz, güzel amelde bulunanları** (iyiliklerine karşılık, daha aşağısıyla değil) **ancak böylece mükâfâtlandırırız.**

﴿45﴾ **İşte o gün büyük bir he lâk o** (cenneti) **yalanlayıcılar içindir!**

﴿46﴾ (Ey kâfirler!) **“**(Dünyada yaşayacağınız sayılı günler kadar) **yiyin ve biraz** (daha dünya nimetlerin den) **faydalanın! Çünkü şüphesiz siz** (kâfirlik gibi en büyük suçu işlemiş) **mücrim kimselersiniz!** (Bu yüzden nimetiniz sürekli olmayacak ve sonunuz dâimî helâk olacaktır.)**”**

﴿47﴾ **İşte o gün pek büyük bir azap o** (Rablerini) **yalanlayıcılar içindir!**

﴿48﴾ **Onlara: “**(Bu kibri bırakın da Allâh’a iman ederek O’na karşı) **saygıyla eğilin!/Namaz kılın/**(namaz içerisinde) **rükû’a varın/!” denildiği zaman rükû’ etmezler!**

﴾49﴿ **İşte o gün büyük bir helâk o** (buyruklarımızı) **yalanlayıcılara aittir!**

﴾50﴿ **Artık** (bu Kur’ân’a inanmayanlar) **ondan sonra hangi söze inanacaklar?**

YETMİŞSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Nebe

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 40 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O** (kâfir ola)**nlar birbirine hangi şeyden soruyorlar?**

﴾2﴿ (Dirilme konusu gibi) **çok büyük olan o önemli haberden!**

﴾3﴿ **O** (haber) **ki; onlar onda ihtilaf edicidirler** (de, kimisi kesinkes inkâr etmekte, kimisi de şüphe içeri sindedir)**!**

﴾4﴿ **Hayır!** (Bu konu ihtilaf mevzuu olamaz.) **Yakında** (kabre girer girmez gerçeği) **bileceklerdir.**

﴾5﴿ **Sonra yine hayır!** (Diriliş mevzuu asla inkâr edi lemez.) **Yakında** (sordukları şeyi gerçekleşmiş olarak ayan-beyan görünce onun hak olduğunu) **bileceklerdir!**

﴾6﴿ **Biz yeri bir beşik** (gibi rahatça yerleşilebilecek bir mekân) **yapmadık mı?**

﴾7﴿ (Üzerinde sallanmayasınız diye) **dağları da güçlü birtakım kazıklar!**

﴾8﴿ **Biz sizi** (erkekli-dişili) **birtakım eşler halinde yarattık!**

﴾9﴿ **Uykunuzu da** (his ve hareketleriniz için) **kesinti sağlayan tam bir rahatlık yaptık.**

﴾10﴿ **Biz geceyi** (karanlığıyla her şeyi örten) **bir örtü kıldık!**

﴾11﴿ **Gündüzü ise geçim temin etme zamanı yaptık!**

﴾12﴿ **Üzerinizde sağlam sağlam yedi** (kat gök) **bina ettik**(, bu yüzden zaman aşımı kendisine tesir ederek onda bir bozukluk meydana getirememektedir)**!**

﴾13﴿ **Son derece tutuşmuş, parıl parıl parlayan bir kandil** (olan güneş)**i de var ettik!**

﴾14﴿ (Rüzgârlar tarafından) **suyu çıkarılmak üzere sıkılan** (bulut)**lardan da bolca dökülen bir su indirdik!**
﴾15﴿ **Tâ ki onun sebebiyle** (topraktan) **taneler ve bitkiler çıkaralım!**
﴾16﴿ (Ağaçları) **birbirine dolaşan kıymetli bostanları da!**
﴾17﴿ **Şüphesiz o** (iyiyle kötü ve haklıyla haksız arasında) **ayırım yapma günü** (olan kıyâmet)**,** (dünyanın son bulup, yaratıkların en büyük mahkemede toplanması için) **belirlenmiş bir zaman olmuştur!**
﴾18﴿ **Sûr'un içerisine üfürüleceği, peşi sıra sizin** (dünyada tâbi olduğunuz önderlerle birlikte) **farklı top lumlar halinde** (mahşere) **geleceğiniz gün** (, Allâh-u Te'âlâ tarafından herkesin karşılığını bulması için tayin edilen bir zaman olmuştur)**!**
﴾19﴿ **Gök de** (meleklerin inişi için yarılıp) **açılmış,** (bugün hiçbir çatlağı yokken) **birden o** (o gün) **birçok kapılar**(a sahip) **olmuştur.**
﴾20﴿ **Dağlar** (yeryüzünden koparılıp havada) **iyice yürütülmüş, derken onlar** (, güneş vurduğunda su gibi gözüken tozlardan ibaret) **bir serap olmuştur!**
﴾21﴿ **Muhakkak ki cehennem,** (zebânîlerin, kâfirleri kolladığı) **korkunç bir gözetim yeri/**(mümin- kâfir herkesin) **bir uğrak yeri/bir hapishane/ olmuştur!**
﴾22﴿ **O haddi aşan** (inkârcı)**lar için müthiş bir dönüş yeri ki;**
﴾23﴿ **Art arda gelen sonsuz zamanlar boyu orada bekleyen kimseler olarak!**
﴾24﴿ **Orada ne bir serinlik/ne bir uyku/ne bir rahatlık/, ne de** (susuzluklarını giderecek) **bir içe cek tatmayacaklardır!**
﴾25﴿ **Ancak** (yüzlerine yanaştırdıklarında derilerini dökecek ve içtiklerinde bağırsaklarını paramparça edecek derecede) **kaynar**

bir su ve (cehennem ehli nin derilerinden damlayan) **bir irin** (içeceklerdir)**!**

﴾26﴿ (Dünyada yapmış oldukları kötü amellere) **tamı tamına uygun yeterli bir karşılık olarak** (bu azap lara uğratılacaklardır)**!**

﴾27﴿ **Zira gerçekten onlar** (dirilmeye inanmadıkları için, yaptıklarıyla ilgili) **hiçbir hesap ummuyorlardı.**

﴾28﴿ **Bizim âyetlerimizi de tam bir yalanlamayla yalan saymışlardı!**

﴾29﴿ **Oysa Biz her şeyi; tam bir yazmayla onu** (Levh-i Mahfûz'da) **kaydetmişizdir!**

﴾30﴿ (Cehennemde yanan kâfirlere:) **"O halde tadın** (bu azabı)**! Artık Biz sizi azaptan başka bir şey bakımından asla artırmayacağız!"** (denilecektir.)

﴾31﴿ **Takvâ sahipleri için gerçekten de** (her istek lerine kavuşma ve her türlü sıkıntıdan) **büyük bir kur tuluş vardır/kurtuluş yeri** (olan cennet)**/ vardır!**

﴾32﴿ (Türlü türlü meyveler barındıran) **bostanlar ve üzümler/asmalar/!**

﴾33﴿ (Yeni büluğa erme çağında) **göğüsleri henüz kabarmaya başlamış** (hepsi on altısında) **yaşıt eşler!**

﴾34﴿ **Bir de** (cennet) **şarap**(larıyla) **dolu kâseler!**

﴾35﴿ **Onlar orada ne boş bir söz, ne de bir**(birini) **yalanlama duymayacaklardır!**

﴾36﴿ **Senin Rabbinden olan büyük bir karşılık ve yeterli bir bahşiş olarak!**

﴾37﴿ **Göklerin, yerin ve o ikisi arasındakilerin Rabbi olan O Rahmân'dan ki; o** (gök ve yerde bulu na)**nlar** (korkularından dolayı) **O'na bir hitapta bu lunmaya güç yetiremeyeceklerdir.**

﴾38﴿ **O Rûh'un** (; o hayat veren vahyi getiren Cibrîl'in) **ve meleklerin tek saf/saflar/halinde a - yakta dura cağı gün, o** (cinler ve insa)**n lar konuşamayacaklar dır. Ancak o kimse müs tes nâ ki Rahmân** (Te`âlâ) **ona** (şefaat hususun da konuşması için) **izin vermiştir, o** (şefaatle kurtarılmak istenen şahıs) **da** (dünyada ke lime-i tevhîd gibi) **dosdoğru bir şey söylemiştir.**

﴾39﴿ **İşte** (gerçekleşmesi kesin olan) **hakkın** (ve hakikatin) **ta kendisi ancak o gündür! Artık her kim** (o gün ebedî azaptan kurtulup sonsuz rahmete ulaşmayı) **dilerse** (iman ve taata yönelerek) **Rabbine doğru bir dönüş yolu edinir.**

﴾40﴿ (Ey kâfirler!) **Gerçekten Biz sizi**(, gerçekleşme si) **pek yakın olan büyük bir azapla uyardık!** (Zira her gelecek yakındır, ama kıyâmetin başlangıcı ölümle olacağından, bu azap çok yakındır.) **Kişinin, iki elinin sunmuş olduğu** (ve bizzat işlediği iyi-kötü her) **şeye bakacağı, kâfirinse: "Ah ne olaydı ben** (dünyada) **bir toprak olaydım** (da, mükellef biri olarak yaratılmayay dım)**!"/** (Kısas için mahşere getirilen hayvanların toprak olduğunu gören) **kâfirin de: "Ah keşke ben** (dünyadayken hayvan olaydım da, şimdi onlar gibi) **toprak olaydım!"/ diyeceği günde** (işte o azap gerçekleşecektir)**!**

YETMİŞDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Naziât

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 46 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Yemin olsun; o** (kâfirlerin cesetlerine) **derinlemesine daldırıp** (onları) **boğarak** (ruhlarını bedenlerinden) **şiddetle çeken** (melek)**lere!**

﴾2﴿ **Kasem olsun; o** (cennetteki makamlarını gören müminlerin ruhlarını) **neşeyle kolayca çıkaranlara!**

﴾3﴿ **Andolsun; o** (kulların canlarını alırken) **tam bir yüzüşle yüzen** (ve denizin derinliklerinden bir şey çıkaran dalgıç gibi ruhu bedenin en uzak bölgeleri olan parmak uçlarından ve tırnakların altlarından doğru çeken melek)**lere!**

﴾4﴿ **Ardı sıra** (müminin ruhunu cennet bahçesine, kâfirin ruhunu ise cehennem çukuruna götürmek üzere) **yarışarak** (birbirini) **geçen** (melek)**lere!**

﴾5﴿ **Bir de** (kullara ait) **önemli iş**(ler)**i yöneten** (o dört büyük melek)**lere!** (İşte bütün bunlara yemin olsun ki; elbette diriltileceksiniz!)

Âyet-i celîlelerde geçen yeminler, evliyâullâhın ruhları gibi birtakım fazîletli ruhlara ait olabilir ki, buna göre bedenlerinden tamamen ayrılan bu kutsal ruhlar melekût âlemine sevinçli bir şekilde ulaşır, orada yüzer gibi gezinir, nezih makamlara süratlice varır, şerefinden ve manevî gücünden dolayı da yaratıkların işlerini yöneten rûhânîlere katılırlar. Bundan dolayı: "İşlerinizde şaşkına döndüğünüz zaman kabir ehlinden yardım isteyin!" buyurulmuştur. *(Beyzâvî, Fahrurrâzî, Şihâb)*

﴾6﴿ **O şiddetle sallanan** (eşyan)**ın** (sarsıntısına sebep olacak birinci üfürüşle, yer üzerinde bulunan her şeyin) **iyice hareketleneceği günde** (hep birden öl dürüleceksiniz)**!**

﴾7﴿ **Peşi sıra gelen bir şey de onu izleyecektir** (ki, Sûr'a ikinci bir üfürülüşle de topluca diriltileceksiniz)**!**

﴾8﴿ **İşte o gün birtakım kalpler şiddetle çarpıcıdır!**

﴾9﴿ **Onların** (sahiplerinin) **gözleri** (, gördükleri dehşet karşısında) **zelil durumdadır.**

﴾10﴿ (Bunlar, dünyadayken dirilmeyle alay etmek için) **derler**(di) **ki: "Gerçekten biz mi** (ölümümüzün ardından diriltilerek) **elbette ilk duruma geri dön dürülecek kimseleriz?**

﴾11﴿ **Biz çürümüş** (ve un ufak olmuş) **birtakım kemikler olduğumuz zaman mı** (diriltilecek mişiz)**?"**

﴾12﴿ (Bir de alay yollu) **dediler ki: "İşte o za man bu pek zararlı bir dönüştür** (, biz buna inanmadığımız için, başımıza gelmesi halinde çok kaybederiz)**!"**

﴾13﴿ (Ey inkârcılar! Diriltilmenizi zor bir şey zannetmeyin,) **işte o ancak** (İsrâfîl (Aleyhisselâm)**`ın Sûr'a ikinci defa üfürmesiyle meydana gelecek) tek bir nâradır!**

﴾14﴿ **Birdenbire onlar o bembeyaz dümdüz** (mah şer) **yer**(inin) **üzerinde** (hesaba çekilmeyi bekleyen diri kimseler)**dirler!**

﴾15﴿ (Habîbim!) **Mûsâ'nın önemli haberi geldi sana değil mi** (ki; kavminin inkârlarına karşı seni teselli etsin)**?**

﴾16﴿ **Hani Rabbi ona o mukaddes vadi olan Tuvâ'da nidâ etmişti ki:**

﴾17﴿ **"Firavun'a git** (de onu Bana kulluğa davet et)**! Gerçekten de o** (kulluk sınırını aşarak) **azmış** (ve rablik iddiasına kalkışmış)**tır.**

﴾18﴿ **De ki: 'Var mı senin için** (benim vaazımı dinlemeye bir meyil)**? Tâ ki** (şirkten ve günahtan) **iyice temizlenesin!**
﴾19﴿ **Seni Rabbine hidâyet edeyim** (ve sıfatlarını anlatarak sana O'nu tarif edeyim) **de, bu sebeple** (O'n dan) **saygıyla korkasın!' "**
﴾20﴿ **Derken o ona** (değneğin ejderhaya dönüşmesi gibi) **o en büyük âyet** (ve mucizey)**i gösterdi.**
﴾21﴿ **Ama o** (bu mucizenin Allâh tarafından olduğu nu) **yalanladı ve isyan etti!**
﴾22﴿ **Sonra** (korkuyla) **koşar olduğu halde** (Mû sâ'ya) **arka döndü/sonra** (yeryüzünde bozgunculuk için) **çalışarak** (imandan) **yüz çevirdi/!**
﴾23﴿ **Böylece** (bütün büyücüleri ve ordusunu) **topladı ve seslendi de:**
﴾24﴿ **"Sizin en üstün rabbiniz ancak benim!" dedi.**
﴾25﴿ **Böylece Allâh onu âhirette de, dünyada da** (gören-duyan herkese) **ibret verici bir cezalandır mayla yakala**(mak üzere dünyadaboğdu, âhirette yak)**dı!**
﴾26﴿ **İşte gerçekten de bunda,** (Al lâh'tan) **saygıyla korkmakta olan kimseler için elbette bü yük bir ibret vardır!**
﴾27﴿ (Ey dirilmeyi inkâr edenler!) **Yaratılma bakı mından siz misiniz daha zor, yoksa gök mü? Onu O bina etmiştir.**
﴾28﴿ **Onun irtifa miktarını yüksek tutmuş, böyle ce onu** (yarıksız ve çatlaksız bir şekilde) **düzenlemiştir.**
﴾29﴿ **Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü de** (ortaya) **çıkarmıştır.**
﴾30﴿ **İşte yeri de bu** (göğün yaratılışı)**ndan** (iki bin sene) **sonra** (Mekke'den başlayarak) **onu O döşemiştir!**
﴾31﴿ **Ondan da suyunu ve otlağını çıkarmıştır.**

﴾32﴿ **Dağları da; onları O sabit kılmıştır!**

﴾33﴿ (İşte bütün bunları) **sizi ve davarlarınızı faydalandırmak için** (yap mıştır)**!**

﴾34﴿ **Artık o** (bütün belalara) **üstün çıkan en büyük an geldiği zaman**(, böylece cennet ehli cennete, cehennem ehli cehenneme sevkedildiği an)**;**

﴾35﴿ **İnsanın** (aşırı gafletten dolayı evvelce unutmuş olduğu amellerini defterinde görerek, dünyada) **neye çaba harcadığını iyice düşüneceği gün;**

﴾36﴿ **O şiddetle tutuşturulmuş ateş, görmekte olanlar için** (hiç gizli kalmayacak şekilde) **açığa çıka rıldığı zaman;**

﴾37﴿ **İşte kim** (dünyada kâfir olup) **haddi aşmışsa,**

﴾38﴿ **Bir de** (şehvetlerine uyarak) **o en alçak** (dünya) **ha yatı**(nı, âhirete karşı) **tercih etmişse,**

﴾39﴿ **Artık gerçekten o şiddetle tutuşturulmuş ateş,** (böy le bir kâfir için) **sığınağın ta ken disi ancak odur!**

﴾40﴿ **Ama kim de Rabbinin makamında** (durdu rulup hesaba çekileceğinde)**n korkar ve o** (kötülüğü çokça emreden) **nefsi**(ni) **kötü arzudan engellerse,**

﴾41﴿ **İşte şüphesiz cennet,** (böyle bir kimse için) **sığınılacak yerin ta kendisi ancak odur!**

﴾42﴿ (Habîbim!) **Sana o** (kıyâ met) **ân**(ın)**dan soru yor lar ki; onun gerçekleşmesi ne zaman olacaktır?**

﴾43﴿ **Neredesin sen onu**(n vaktini) **anlatmaktan? /**(Bu soru) **nerede** (doğru olsun)**! Sen** (son peygamber olduğun için) **onun alâ met lerindensin!/**

﴾44﴿ **Onun**(la ilgili bilginin) **sonu ancak senin Rabbine** (ait)**dir.**

﴾45﴿ **Sen** (insanlara kıyâmetin vaktini söylemek için gönderilmiş değilsin,) **ancak, ondan korkmakta olan ları uyarıcısın!**

﴾46﴿ **Onu görecekleri gün,** (azâbın şiddetine ve sü resinin uzunluğuna şahit olduklarında zannedecekler dir ki;) **sanki gerçekten onlar bir** (günün) **zeval son rası ya da onun kuşluğu dışında** (dünyada) **durmamıştırlar!**

SEKSENİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Abese

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 42 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)) **yüz ekşitti ve yüz çevirdi.**

﴾2﴿ **Kendisine o âmâ geldi diye!**

﴾3﴿ (Habîbim!) **Sana ne bildirmektedir? Belki de o** (senin vaazın sayesinde bütün günahlardan) **iyice temizlenecek!**

﴾4﴿ **Ya da iyice öğütlenecek de, böylece o öğüt ona fayda verecek!**

﴾5﴿ **Ama o kimse ki** (zenginliği sebebiyle Allâh'tan ve imandan) **kendisini ihtiyaçsız saymıştır,**

﴾6﴿ **İşte sen özellikle ona tamamen yöneliyorsun!**

﴾7﴿ **Oysa onun** (İslâm'a girmeyip) **temizlenmeme sinde senin üzerine** (sorumluluk adına) **hiçbir şey yoktur!**

﴾8﴿ **Fakat o kimse ki,** (bir hayır öğrenmek için) **koşar halde sana gelmiştir,**

﴾9﴿ **Üstelik o** (hem Allâh'tan, hem kâfirlerin eziye tinden, hem de yolda tökezlenmekten) **korkmaktadır,**

﴾10﴿ **İşte sen ondan uzaklaşıp** (, imana gelmeyecek birine vaazla) **boşuna meşgul oluyorsun!**

Rivayete göre; bir keresinde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Kureyş'in ileri gelenlerini İslâm'a davet ederken, âmâ olan Abdullah ibni Ümm-i Mektûm (Radıyallâhu anh) yanına gelerek: "Ya Rasûlallâh! Allâh'ın sana öğrettiklerinden biraz bana öğret!" sözünü birkaç defa tekrarladı. O sırada kendisi Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in müşriklerle

uğraştığını bilmiyordu. Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onun, sözünü kesmesinden hoşlanmayarak mübarek yüzünü ekşitti ve ondan yüz çevirdi. İşte bunun üzerine bu âyet-i celîleler nâzil olarak kendisini uyardı. Bu hâdiseden sonra Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona çok ikram ederdi ve: "Kendisi hakkında Rabbimin bana sitem ettiği kişiye merhaba!" buyururdu. Sefere çıktığında iki kere de onu Medîne'ye halife bıraktı. (Âlûsî)

﴾11﴿ (Habîbim!) **Hayır!** (Bir daha asla böyle bir şey yapma)**! Şüphesiz ki o** (okumakta olduğunuz sûre, kendisiyle amel edilmesi gereken) **büyük bir öğüttür!**

﴾12﴿ **Artık dileyen onu düşünüp öğüt alır/ onu ezberler/!**

﴾13﴿ (O Kur'ân, Allâh tarafından) **değerli kılınmış** (ve Levh-i Mahfûz'dan alınmış) **pek kıymetli birtakım sahifelerde** (kaydedilmiş)**dir.**

﴾14﴿ (O sayfalar ki; yedinci kat semada) **yükseltilmiş/kıymeti yüksek/ ve** (şeytanların katmalarından ve Allâh kelâmı dışındaki her şeyden) **tertemiz kılınmış**

﴾15﴿ **Çok değerli birtakım kâtip** (melek)**lerin ellerinde ki;**

﴾16﴿ (Onlar Allâh katında) **pek şerefliler ve çok itaatliler!**

﴾17﴿ **Kahrolsun o** (inkârcı) **insan!** (Bunca iyiliklerine mazhar olduğu Rabbine karşı) **onu inkârcı ya pan şey ne ilginçtir!**

﴾18﴿ **O** (Rabbi) **onu hangi şeyden yaratmıştır?**

﴾19﴿ **Sâfî az bir sudan onu yaratmış da, peşi sıra onu**(n bütün uzuvlarını dilediği şekilde ve kolayca ya şayabilmesi için en münasip biçimde) **ayarlamıştır.**

﴾20﴿ **Sonra o** (anne karnından çıkış) **yolu**(nu) **ona iyice kolay** (etmek üzere rahmin ağzını açmış ve çocu ğa ters dönmeyi ilham) **etmiştir./ Sonra o** (hayır ve şer) **yolu**(nu) **ona kolayca açıklamıştır./**

﴾21﴿ **Daha sonra onu öldürmüş ve onu** (hayvanlar gibi dışarıda bırakmayıp) **kabre koydurmuştur.**

﴾22﴿ **Sonunda dilediği zaman onu** (ölümünün ardından) **diriltir.**

﴾23﴿ **Hayır!** (İnsan kâfirliği bırakmalıdır!) **O** (inkârcı insan) **O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun kendisine emretmiş olduğu** (iman ve taat gibi) **şeyleri henüz daha yerine getirmemiştir.**

﴾24﴿ **Haydi insan yemeğine** (bir) **baksın** (da düşünsün)**;**

﴾25﴿ **Gerçekten, Biz suyu tam bir dökme ile döktük;**

﴾26﴿ **Sonra yeri iyice yarmakla yar**(ıp ondan mahsuller çıkar)**dık;**

﴾27﴿ **Böylece orada** (buğday ve arpa gibi) **daneler bitirdik;**

﴾28﴿ **Üzümler ve yoncalar da;**

﴾29﴿ **Zeytinlikler ve hurmalıklar da;**

﴾30﴿ **Sık ve büyük ağaçlı bostanlar da;**

﴾31﴿ **Meyveler ve meralar da;**

﴾32﴿ (İşte bütün bunları) **sizi ve davarlarınızı faydalandırmak için** (yaptık)**!**

﴾33﴿ **Bir de o** (kulakları) **sağır edercesine zorlayan hâdise** (; o kıyâmet nârası) **geldiği zaman**(, işte o za man herkes başının derdine düşecektir)**;**

﴾34﴿ **Kişi kardeşinden kaçacağı gün,**

﴾35﴿ **Annesinden ve babasından da,**

﴾36﴿ **Eşinden ve oğullarından da** (, artık o gün kimse kimseye bakamayacaktır)**!**

﴾37﴿ (Zira) **işte o gün onlardan her bir kişi için, kendisine yeterli olacak** (ve başka bir şey düşün dürmeyecek kadar) **önemli bir iş vardır.**

﴾38﴿ **Birtakım yüzler**(, dünyada kıldıkları teheccütler ve aldıkları abdestler nedeniyle) **işte o gün parıl parıl parlayıcıdır.**
﴾39﴿ (Şahit olduğu sonsuz nimetler karşısında) **gülücüdür ve çok sevinçlidir!**
﴾40﴿ **Birtakım suratlar da, işte o gün onların üzerinde büyük bir toz** (ve bulanıklık) **vardır ki;**
﴾41﴿ **Onları**(n suratlarındaki tozu da) **karalık ve karanlık kaplayacaktır!**
﴾42﴿ **İşte onlar,** (Allâh'ın haklarını in kâr eden) **kâfirler ve** (kul haklarını ihlal eden) **fâcirler ancak onlardır!** (Onlar kâfirlikle fâcirliği birleştirdikleri için, suratlarında da toz ve siyahlık bir araya getirilecektir.)

SEKSENBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Tekvîr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 29 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Güneş** (sarık gibi) **dürüldüğü** (ve ışığı giderildiği) **zaman,**

﴾2﴿ **Yıldızlar** (gökteki yerlerinden) **düştüğü/ bulanıp karardığı/ zaman,**

﴾3﴿ **Dağlar** (yeryüzünden koparılıp havada) **iyice yürütüldüğü zaman,**

﴾4﴿ (Arapların en kıymetli malı olan) **on aylık yüklü develer** (sahiplerinin ilgisizliği yüzünden) **başıboş bırakıldığı zaman,**

﴾5﴿ **Yabanî hayvanlar** (kısas için her taraftan) **toplanıl**(arak mahşere çıkarıl)**dığı zaman,**

﴾6﴿ **Denizler** (tandır gibi) **kızdırıldığı zaman/denizler**(in bazısı bazısına taştırılarak) **doldurul**(up tek bir deniz ol)**duğu zaman/,**

﴾7﴿ **Ruhlar** (bedenlerine geri döndürülerek onlarla) **eşleştirildiği zaman/**(iyi olan) **nefisler** (iyilerle cen nette, kötülerse kötülerle cehennemde) **birleştirildiği zaman/** (mümin olan) **nefisler** (hurilerle, kâfirler de şeytanlarla) **çiftleştirildiği zaman/,**

﴾8﴿ **Diri diri gömülen kız çocuklarına** (: "Suçsuz yere öldürüldüm!" cevabını versin ve katilini göstersin diye) **sorulduğu zaman ki,**

﴾9﴿ **"O, hangi günah sebebiyle öldürüldü?"**

﴾10﴿ **O** (kulların amellerinin yazılı bulunduğu) **sayfalar** (ölüm anında dürülüp, sonra hesap zamanı) **açıl dığı zaman/o sayfalar** (sahipleri arasında) **dağıtıl dığı zaman/,**

﴿11﴾ (Hayvanın derisi soyulduğu gibi,) **gök** (yerinden) **sıyrıldığı zaman,**
﴿12﴾ **O kızgın** (cehennem) **a teş**(i) **şiddetlice tutuşturul duğu zaman,**
﴿13﴾ **Cennet de** (takvâ sahibi kullara) **yaklaştırıl dığı zaman,**
﴿14﴾ (İşte o zaman) **her bir ne fis** (hayırdan veşer den) **hazırlamış olduğu şeyi**(n getirisini ve götürüsünü) **bilmiştir!**
﴿15﴾ **Yemin ederim o** (burcun sonuna vardığında) **geri**(sin geri başa) **dönen** (gezegen)**lere;**
﴿16﴾ **O akıp gidenlere;** (güne şin ışığı altında) **yuvasına gi rip gizlenenlere;**
﴿17﴾ **Kasem olsun;** (karanlığıyla) **yöneldiği zaman /arka dönüp gittiği zaman/ geceye;**
﴿18﴾ **Andolsun; iyice nefes al**(ıp ışığı yayıl)**dığında sabaha ki;**
﴿19﴾ **Muhakkak o** (Kur'ân) **elbette** (Cebrâîl (Aley hisselâm) **gibi, Allâh katında) pek şerefli olan bir elçi nin** (tebliğ ettiği) **sözüdür;**
﴿20﴾ **Arş'ın sahibi katında büyük kuvvet sahibi ve yüce mertebesi olan** (bir melek ki; bu kuvvetinin bir göstergesi olarak; Lût kavminin vilayetlerini yerin dibindeki kara sudan itibaren söküp kanadına yükle miş, peşi sıra göklere kaldırıp sonra ters çevirmiştir, Semûd kavmini de bir nârasıyla helâk etmiştir, gökten yere inip çıkması da göz kırpmaktan daha çabuk bir sürede gerçekleşmektedir)**;**
﴿21﴾ **Orada** (; bütün göklerde) **itaat edilen ve** (tebliğ ettiği vahye karşı) **çok güvenilen!**
﴿22﴾ (Yine vasfı geçen gezegenlere yemin olsun ki;) **sizin arkadaşınız** (olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**) asla bir deli değildir!**

﴾23﴿ **Andolsun ki; elbette o** (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**) onu** (; Cibrîl (Aleyhisselâm)**`ı altı yüz kana da sahip olan aslî sûreti üzere, Hirâ'nın doğusundaki) apaçık bir ufukta gerçekten görmüştür.**

﴾24﴿ **Bir de o,** (vahiyden vesâir konulardan tebliğ ettiği) **gayb**(lar)**a karşı asla cimri biri değildir** (ki, kâhinler gibi ücret almak için bildiklerini gizlesin)**!**

﴾25﴿ **O** (Kur'ân) **da asla kovulmuş bir şeytanın sözü değildir!**

﴾26﴿ **Artık** (peygamber ve Kur'ân hakkında doğru inancı bırakıp yanlış yollara saparak) **nereye gidi yorsunuz?**

﴾27﴿ **Hâlbuki o** (Kur'ân) **ancak** (Allâ h-u Te`âlâ tarafından gönderilen) **büyük bir öğüttür tüm âlemler için;**

﴾28﴿ **İçinizden** (hakkı arayıp, doğrudan ayrılmayarak) **istikamette bulunmak isteyenler için!**

﴾29﴿ (Siz: "Bu irade bizimdir, dilediğimiz zaman istikamette bulunuruz!" diyorsunuz,) **ama âlemlerin Rabbi olan Allâh dilemedikçe siz dileyemezsiniz.** (Allâh ise, ancak doğru yol arayışında olduğunu bildiği kimselerin hidâyetini diler.)

SEKSENİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-İnfitâr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 19 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Gök yarıldığı zaman,**

﴿2﴾ **Yıldızlar** (yerlerinden koparılıp ortalığa) **saçıldığı zaman,**

﴿3﴾ **Denizler**(in kimi kimine doğru) **fışkırtıl**(arak hepsi tek bir deniz yapıl)**dığı zaman,**

﴿4﴾ **Kabirler**(de bulunan ölüler diriltilip çıkartılarak, toprakları) **tersyüz edildiği zaman,**

﴿5﴾ (İşte o zaman) **her bir nefis öne sürdüğü ve geri bıraktığı** (iyi-kötü) **her şeyi**(n kendisine neler kazan dıracağını ve başına ne belalar açacağını) **bilmiştir!**

﴿6﴾ **Ey** (dirilmeyi inkâr eden) **insan! O** (sayısız nimet lerle sana ikramda bulunmuş) **Kerîm olan Rabbine karşı seni aldatmış olan şey nedir** (ki: "Nasıl olsa O beni affeder!" diyerek O'na isyan etme cesâretini ken dinde bulabiliyorsun ve şeytanın: "İstediğini yap, nasıl olsa Rabbin Kerîm, kimseye azap etmez!" gibi laflarına aldanıyorsun)**?**

﴿7﴾ **O Zât ki; seni yaratmıştır, seni**(n yaratılışını) **doğru düzgün** (, uzuvlarını da kusursuz) **yapmıştır ve seni** (bütün uyumsuzluklardan koruyarak) **ölçülü kıl mıştır.** (Bu yüzden bir elin diğerinden uzun, bir gözün diğerinden geniş, bir uzvun beyaz, bir uzvun siyah de ğildir. Yine bu nedenledir ki sen hayvanlar gibi yüz üstü değil, ayakta yürümektesin.)

﴿8﴾ (Bunca canlı türü içerisinde seni) **herhangi bir** (kılık ve) **şekilde** (yaratmayı) **dilediyse** (ve yakınların dan kime

benzemeni murad ettiyse)**, seni**(n uzuvlarını o şekilde) **bir araya getirmiştir.**

﴾9﴿ **Hayır!** (Allâh'tan bu kadar gâfil olmayın ve O'nun iyiliğine aldanmayın!) **Doğrusu siz cezayı/o** (İslâm) **dini**(ni)**/ yalanlıyorsunuz** (da, sevap ve azap diye bir şeye inanmıyorsunuz)**!**

﴾10﴿ **Oysa muhakkak sizin üzerinizde elbette** (yaptıklarınızı ve konuştuklarınızı gö ze ten) **bekçiler bu lun mak tadır;**

﴾11﴿ (Katımızda) **pek değerliler ve** (amellerinizi) **yazıcılar ki;**

﴾12﴿ (Küçük-büyük) **yapmakta olduğunuz şeyleri**(n tümünü) **bilmektedirler!**

﴾13﴿ **Şüphesiz o** (imanlı ve) **iyi kullar elbette büyük bir nimet içerisindedir!**

﴾14﴿ **Gerçekten o** (kâfir ve) **facirlerse, elbette şiddetle tutuşturulmuş bir ateş içindedirler ki;**

﴾15﴿ **O** (inkâr ettikleri) **ceza gününde oraya gireceklerdir!**

﴾16﴿ **Onlar** (göz açıp kapayacak kadar bile) **oradan asla kaybolacak kimseler değillerdir!**

﴾17﴿ (Rasûlüm!) **O ceza gününün ne** (kadar büyük) **olduğunu sana bildirmiş olan şey nedir?**

﴾18﴿ **Sonra sana hangi şey bildirmiştir ki; o ceza günü nedir?**

﴾19﴿ (Allâh'ın izni olmadan) **hiçbir nefsin hiçbir kimse için** (fayda ve zarar namına) **hiçbir şeye sahip** (ve muktedir) **olamayacağı günde** (cezalandırılacak lardır) **ki, işte o gün emir** (ve ferman, buyruk ve yetki) **sadece Allâh'a aittir!**

SEKSENÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Mutaffifîn

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 36 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Büyük bir helâk vardır o eksiltme yapanlara!**

﴾2﴿ **O kimseler ki** (kendileri namına) **ölçtükleri vakit insanlar aleyhine** (haklarından fazla) **bolca alırlar.**

﴾3﴿ **O** (insa)**nlara** (haklarını vermek için) **ölçüm yaptıklarında yahut onlara tartma yaptıklarında ise eksiltirler.**

﴾4﴿ **İşte** (madem yakînen inanmıyorlar, peki ya) **onlar zanda da bulunmuyor mu ki; gerçekten ken dileri diriltil**(erek hesaba çekil) **ecek kimselerdir?** (Dirileceğine dair en ufak bir tahmini olan bile böyle çirkin işlere cesaret edemezken, ya gerçekten inananın bu gibi günahlara bulaşması nasıl düşünülebilir?)

﴾5﴿ **Pek büyük bir gün**(ün muhasebesi) **için!**

﴾6﴿ **Bütün insanların, tüm âlemlerin Rabbi**(nin hükmü ve cezası) **için** (kabirlerinden) **kalkacağı günü** (kastediyorum)**!**

﴾7﴿ **Hayır!** (Dirilmekten ve hesaptan bu kadar gafil olmayın!) **Şüphesiz** (çekinmeden günah işleyen) **fâ cirlerin** (yaptıkları kötü amellerin kayıtlı olduğu) **ki tab**(lar)**ı elbette Siccîn'dedir.**

﴾8﴿ **Siccîn'in ne olduğunu hangi şey sana bildir miştir?** (Kimse bilemez ki bildirsin, ancak Ben bilirim! İşte şimdi bildiriyorum ki; o,)

﴾9﴿ **Yazısı açık olan/**(içinde hiçbir hayır bulunmadığına dair bir alâmetle) **nişanlı/büyük bir kitaptır** (ki, kâfirlerin ruhlarının hapsedildiği yedinci kat yerde bulunan bu kitapta, şeytanların

amelleri dâhil, ins-ü cinnin kâfirlerinin tüm yaptıkları yazılıdır. İşte her kâfirin özel defteri bu büyük kitabın içindedir)**!**

﴾10﴿ **İşte o gün büyük bir helâk vardır o yalanlayıcılar için ki,**

﴾11﴿ **O kişiler ceza gününü yalan saymaktadırlar,**

﴾12﴿ **Oysa her haddi aşan ve çokça günah kazanan kimseden başkası onu yalanlamaz!**

﴾13﴿ (O ceza gününü bildiren Kur'ân'ı yalanlayan kişi, haktan o derece yüz çevirmiştir ki;) **âyetlerimiz onun üzerine art arda okunduğu zaman: "Evvelkilerin yazıp çizmiş olduğu birtakım yalanlardır!" demiş tir** (ve böylece ne aklî, ne de naklî hiçbir delilden fayda görememiştir)**.**

﴾14﴿ **Hayır!** (Bu azgının sözü asla doğru değildir!) **Doğrusu kazanmakta bulunmuş oldukları** (kötü) **şeyler** (ve sıralı işlemiş oldukları günahlar) **onların kalplerinin üzerini** (manevî bir) **pasla kaplamıştır.** (İşte böylece ölen kalpleri âyetlerden tesirlenmeye cek bir hal almıştır.)

﴾15﴿ **Hayır!** (Kalbi bürüyecek bu gibi kötü amelleri bırakın!) **Şüphesiz onlar işte o** (müminlerin Allâh-u Te`âlâ'yı görecekleri) **gün Rablerin**(i görmek)**den elbette engellidirler/ per delenmiş kimselerdir/!**

﴾16﴿ **Sonra muhakkak onlar o şiddetle tutuşturulmuş ateşe elbette girici** (ve onun dayanılmaz sıcağına tahammüle mecbur edilici) **dirler!**

﴾17﴿ **Sonra: "Sizin** (dünyada) **kendisini yalanlamakta bulunmuş olduğunuz o şey işte budur!" de nilecektir.**

﴾18﴿ **Hayır!** (Bu inkârı bırakın da iman ederek iyilere katılın!) **Şüphesiz iyilerin** (yaptıkları güzel amellerin kayıtlı olduğu) **kitap**(lar)**ı elbette Illiyyîn'dedir.**

﴿19﴾ **Illiyyûn'ün ne olduğunu sana hangi şey bildirmiştir?** (Kimse bilemez ki bildirsin, ancak Ben bilirim! İşte şimdi bildiriyorum ki; o,)

﴿20﴾ **Yazısı açık olan/**(bütün ha yırların, kendisinde bulunduğuna dâir bir alâmetle) **nişanlı/ büyük bir kitaptır.** (Melâikenin efendileri olan Kerûbiyyûn me leklerinin sâkin bulunduğu yedinci kat gökte, Arş'ın altında bulunan bu kitapta, meleklerin amelleri dâhil, insü cinnin salihlerinin tüm amelleri kayıtlıdır. İşte her müminin özel defteri bu büyük kitabın içindedir) **ki;**

﴿21﴾ (Allâh-u Te`âlâ'ya manen son derece yakın kılı nan) **mukarreb** (melek)**ler onun yanında bulun**(a rak kendisini koru)**maktadır/ on**(da bulunanlar)**a şahitlik yapmaktadır/!**

﴿22﴾ **Şüphesiz o** (imanlı ve) **iyi kullar elbette büyük bir nimet içerisindedir;**

﴿23﴾ (Kıymetli perdelerle kapatılmış) **kubbeler içerisinde bulunan tahtlar üzerinde** (oturmuş, diledik leri cennet manzaralarına) **bakmaktadırlar.**

﴿24﴾ **Nimetlenmenin güzelliğini ve parıltısını onların yüzlerinde anlarsın!**

﴿25﴾ **Onlar damgalı hâlis bir şaraptan içirilecek lerdir ki;**

﴿26﴾ (Dünya şarapları çamur gibi şeylerle damgalanırken,) **onun damgası bir misktir/ onun sonu**(nda hissedilen koku) **bir misktir/. İşte nefis şeylere rağbetli olanlar** (ibadetlere koşarak) **ancak buna rağbet etsin**(ler)**!**

﴿27﴾ **Onun** (; o cennet şarabının) **ka rışımı** (havada yüksekten akan ve cennet ehlinin kaplarına alabile cek leri miktar nispetinde dökülen) **Tesnîm'dendir;**

﴿28﴾ **Bir göze ki;** (Allâh-u Te`âlâ'ya manen çok yakın kılınan) **mukarreb** (kimse)**ler onu** (sâfî olarak) **içecektir.**

﴿29﴾ **O** (zengin) **kimseler ki** (şirk) **suç**(unu) **işlemişlerdir, şüphesiz onlar iman etmiş olan** (fakir) **kimselerden kimine gülerlerdi!**
﴿30﴾ **O** (Müslüman ola)**nlar bu** (kâ fir ola)**nlara uğradıkları zaman** (, kâfirler müminleri) **birbirlerine** (göstererek) **kaş-göz işareti yaparlardı.**
﴿31﴾ (O kâfirler toplandıkları meclisten ayrılıp) **aile lerine döndüklerinde,** (müminlere yaptıkları hakaretten dolayı) **lezzetlenen/şımaran/ öğünen/ kim seler olarak dönerlerdi.**
﴿32﴾ **Onları gördüklerinde ise: "Gerçekten işte şu** (Müslüman ola)**nlar elbette** (Muhammed'in aldatma sına kanıp, âhiret beklentisiyle peşin lezzetleri bırakan) **sapıtmış kimselerdir!" derlerdi.**
﴿33﴾ **Oysa onlar** (, Müslümanların yaptıklarını gözetim altına alan ve onların hidâyet veya dalâletleri hak kında karar vermek üzere görevlendirilen) **bekçiler olarak onlar üzerine gönderilmemişlerdi!**
﴿34﴾ **İşte** (dünyada müşrikler müminlere güldükleri gibi,) **o** (kıyâmet) **gün**(ünde de)**; iman etmiş olan o kimseler** (bukağılar içerisindeki rezil hallerini gör dükleri) **kâfirlere gülecekler;**
﴿35﴾ (Kıymetli perdelerle kapatılmış) **kubbeler içeri sinde bulunan tahtlar üzerinde** (kurulup, kâfirlerin, dünyadaki kibir ve gururlarının ardından cehennemde yanarken uğradıkları alçak duruma) **bakacaklar.**
﴿36﴾ (Müminlerle alay eden) **o kâfirler** (bu cezalara çarptırıldıkları zaman, dünyada) **yapmakta bulun muş oldukları şeyin karşılığını buldu mu?**

SEKSENDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-İnşikâk

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 25 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Bir zaman ki gök** (o beyaz bulutla) **yarılmıştır,**

﴾2﴿ **Rabbini**(n emrini) **dinleyip itaat etmiş ve** (her yaratık gibi) **o** (gök de Allâh-u Te`âlâ'nın emrindeki bir varlık olması hasebiyle, bir de ilk yaratılışında ita at sözü vermesi münasebetiyle, söz dinlemeye) **lâyık kılınmıştır /ve** (bu şekilde emre uyması göğe) **hak** (ve gerekli) **kılınmıştır/,**

﴾3﴿ **Bir zaman ki** (dağların ve tepelerin giderilmesiyle) **yer döşenip düzlenmiştir/yer** (deri gibi çekilip) **uzatıl**(arak genişliği artırıl)**mıştır/,**

﴾4﴿ **İçindeki** (hazineleri ve ölü)**leri** (toprak üstüne) **atmış ve iyice boşalmıştır,**

﴾5﴿ **Rabbini**(n emrini) **dinleyip itaat etmiş ve** (her yaratık gibi) **o** (yer de Allâh-u Te`âlâ'nın yönetimi altında bulunması hasebiyle buna) **lâyık kılınmıştır/ve** (yer söz dinleme hükmüne) **mahkum kılınmıştır/!**

﴾6﴿ **Ey insan! Şüphesiz ki sen,** (seni) **Rabbine** (kavuşturacak olan ölüme kadar O'na) **doğru** (, iyi veya kötü yolda) **gayretle çalışıp çabalayıcısın ve neti cede O'n**(un vereceği karşılığ)**a kavuşucusun!**

﴾7﴿ **Artık o kimse ki; kitabı kendisine sağ eliyle verilmiştir;**

﴾8﴿ **İşte muhakkak o, pek kolay bir hesapla muhasebe edi le**(rek yaptığı iyiliklere karşı mükâfat alacak, kötülüklerindense geçilecektir ve amellerinin kendi sine sunumu şeklinde gerçekleşecek olan bu hesap kolayca geçiştirile)**cektir,**

﴾9﴿ (Mümin olan) **ailesine de/**(müminler) **fırkasına da/**(cennet hanımlarından olan) **eşine de/ pek sevinçli bir halde dönecektir!**

﴾10﴿ **Ama kim ki;** (sağ eli boynuna bağlanarak) **kitabı kendisine sırtının arkasından** (sol eliyle) **ve rilmiştir;**

﴾11﴿ **İşte muhakkak o da** (: "Ey ölüm! Neredesin gel!" diye) **bir helâk çağıracaktır,**

﴾12﴿ **Ve** (eşi benzeri görülmemiş) **çokça alevli kor kunç bir ateşe girecektir!**

﴾13﴿ **Zira şüphesiz ki o,** (dünyadayken) **ailesi arasında** (malı ve mevkiiyle övünen ve âhireti hiç düşün meyen) **pek sevinçli biriydi!**

﴾14﴿ **Muhakkak ki o** (ölümünün ardından diriltilerek) **asla** (Rabbine) **dönmeyeceğini sanmıştı!**

﴾15﴿ **Hayır!** (Onun bu düşüncesi asla doğru değildir!) **şüphesiz ki Rabbi onu**(n bütün yaptıklarını) **dâimâ** (hak kıyla gören ve onu bir an bile başıboş bırakmayan, dolayı sıyla da âhirette karşılıksız bırakmayacak olan bir) **Basîr olmuştur!**

﴾16﴿ **Artık yemin ederim o** (güneşin batışından sonra ufukta görülen kırmızılıktan ibaret) **şafağa;**

﴾17﴿ **Kasem olsun geceye ve** (karaltısı altında) **toplayıp örttüklerine;**

﴾18﴿ **Andolsun iyice toplanıp dolunay olduğunda kamere;**

﴾19﴿ **Yemin olsun ki elbette siz** (ölüm ve sonrasında, zor luk bakımından) **birbirine uygun olan bir halden uzak laşıp başka benzer bir duruma mutlaka ulaşacak** (ve art arda gelen çok çetin hadiselerle karşılaşacak)**sınız!**

﴾20﴿ **Artık onlar için ne** (engel) **vardır ki,** (kıyâmet gününe) **iman etmiyorlar?**

﴾21﴿ **Üzerlerine Kur’ân okunduğunda secde etmiyorlar!**
﴾22﴿ **Doğrusu o kâfir olmuş kimseler** (dirilmeyi de, Kur’ân’ı da) **yalanlıyorlar!**
﴾23﴿ **Oysa Allâh en iyi bilendir,** (kâfirlik ve düşmanlık adına kalp) **kab**(ın)**a neyi koyu**(p gizli)**yorlar!**
﴾24﴿ **Artık çok acı verici büyük bir azabı onlara o şe kilde haber ver ki; izi** (yüzlerinin) **derilerinde belirsin!**
﴾25﴿ **Ancak o kişiler müstesnâ ki;** (Kur’ân’a) **iman et miştirler ve** (bu iman gereği namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemiştirler!** (Ardı arkası) **kesilmeyen /başa kakılmayan/ pek büyük bir ecir sadece onlar içindir.**

SEKSENBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Burûc

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 22 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Burçlar;** (yüksek köşk gibi görünen on iki yıldız kümesi, gezegenler ve büyük yıldızlar) **sahibi göğe yemin olsun;**

﴾2﴿ **O söz verilen** (kıyâmet) **gün**(ün)**e de;**

﴾3﴿ **O** (gün) **şahitlik yapacak olana da,** (hakkında) **şahitlik yapılacak olana da/**(mahşerde) **hazır bulunana da,** (orada) **görülecek olan** (müthiş ve ilginç olaylar)**a da/** (andolsun ki)**;** *"Şahit"ten murat Allâh-u Te'âlâ ise, "Meşhûd; (hakkında şahitlik yapılan)", bütün yaratıklardır. "Şahit", Peygamberler ise, "Meşhûd", ümmetlerdir; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ise, âhir zaman ümmetidir; cuma günü ise, cuma ehlidir; Hacerü'l-Esved ise, kendisini istilâm edenlerdir. "Şahit" günler ve geceler olarak tefsir edilirse, tüm insanlar "Meşhûd" kabul edilir.*

﴾4﴿ **Gebertilmiştir/lânetlensin/ halkı o hendeklerin;**

﴾5﴿ **O çok fazlaca yakılacak şeylere sahip** (olup, içine atılan odunlar ve insanlarla dolu bulunan) **ateşin** (yakıcıları)**;**

﴾6﴿ **Hani onlar onun etrafında oturucu kimselerdi;**

﴾7﴿ **Üstelik onlar müminlere yapmakta oldukları şey**(i hakkıyla icra ettiklerin)**e dair** (hükümdarın huzurunda birbirlerine) **şahitlerdi!**

﴾8﴿ **O** (kâfir ola)**nlar bu** (Müslüma)**nların** (hiçbir vasfını değil,) **ancak O Azîz ve Hamîd olan Allâh'a imanla rı**(ndan ibaret en üstün vasıfları)**nı beğenmemişlerdi.**

﴾9﴿ **O Zât ki; göklerin ve yerin mülkü sadece Kendi sine aittir! Zaten Allâh her şeye** (hakkıyla şahitlik yapan bir)

Şehîd'dir!

﴾10﴿ **O kimseler ki; inanan erkeklerle inanan kadınları** (dinleri uğrunda çeşitli eziyetlerle) **sıkıntıya sokmuşlardır/ yakmışlardır/ sonra da tevbe etmemişlerdir; bu sebeple gerçekten de cehennem**(in türlü türlü) **azab** (lar)**ı özellikle onlar içindir, o çok yakıcı** (olan farklı bir) **azap da sadece onlara aittir!**

﴾11﴿ **Şüphesiz o kimseler ki; iman etmişlerdir ve salih ameller işlemişlerdir;** (ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmakta olan pek değerli cennetler sadece onlar içindir. İşte ancak bu, pek büyük kurtuluştur!**

Suheyb (Radıyallâhu anh)`dan rivayet edilen bir hadis-i şerîfte beyan edildiğine göre; geçmiş ümmette bir hükümdar, büyücüsünün yaşlandığını görünce, ondan sihir sanatını öğrenmesi için bir çocuğu yanına gönderdi. Çocuk ona gidip gelirken yolda rastladığı bir âlimin vaazlarından etkilenerek büyücüyü bırakıp onun öğrettikleriyle amel eder oldu ve o derece ilerledi ki; duasıyla körler, alacalılar vesâir hastalar iyileşmeye başladı. Kralın yakınlarından olan kör biri bunu haber alıp çok değerli hediyeler getirerek kendisine şifa vermesini istediyse de, çocuk, şifayı ancak Allâh'ın vereceğini bildirerek Allâh'a iman şartıyla kendisine dua edebileceğini söyledi. O adam iman edince çocuğun duasıyla gözleri açıldı. Bu durumu gören melik, gözlerini kimin açtığını sordu. O: "Rabbim!" deyince, kral "Senin benden başka Rabbin mi var?" dedi. O: "Senin de, benim de Rabbim Allâh'tır!" deyince, ona işkence yapa yapa çocuğun duasıyla iyileştiğini öğrendi. Sonra çocuğu getirttiğinde ondan da aynı cevapları alınca, işkenceyle on dan da o âlimi öğrendi. Derken onları toplattı ve dinlerinden dönme teklifini kabul etmemeleri üzerine âlimi de, gözü açılan yakınını

da demir testereyle biçtirdi. Sonra çocuğa da bu teklifi yaptı, ama red cevabını alınca, onu adamlarına teslim edip bir dağın zirvesinden aşağı atmalarını emretti. O sırada çocuğun duasıyla dağ sallanıp herkes ölünce, çocuk kurtulup krala döndü ve: "Allâh senin adamlarına karşı bana kâfî geldi!" dedi. Bunun üzerine kral, adamlarına onu bir gemiyle açık denize götürüp atmalarını emretti. Ama o yine dua edince gemi ters döndü, böylece o kurtulup krala giderek Allâh'ın kendisine kâfî geldiğini gösterdikten sonra: "Sen ne yapsan da beni öldüremezsin, ancak bütün insanları toplayıp beni bir hurma dalına bağlarsan, sonra torbamdan bir ok alıp: 'Bu çocuğun Rabbi olan Allâh'ın ismiyle!' diyerek atarsan, işte o zaman beni öldürebilirsin!" dedi. Kral da böyle yaparak onu şehit etti, ama o muradına erdi. Çünkü bu durum karşısında insanlar onun Rabbi olan Allâh'a iman ettiler. Korktuğunun başına geldiğini gören kral çok sinirlenerek sokak başlarında büyük hendekler kazdırıp içlerini ateşle doldurdu ve dîninden dönmeyenin o ateşe atılmasını emretti. Bu sırada kucağında bebeğiyle gelen bir kadın ateşe atılmamak için hafif duraklamıştı ki, o bebek dile gelerek: "Anneciğim! Sabret, çünkü sen hak üzeresin!" dedi. (Müslim, Zühd: 17, No: 3005, 4/2301; Tirmizî, Tefsîr: 77, No: 3340, 5/437) Rivayete göre; o sırada ateş yükseldi ve yanan müminleri izleyen kral ve adamlarını da içine alarak helâk etti. (Celâleyn, Beyzâvî, Nesefî)

﴾12﴿ **Gerçekten senin Rabbinin sertçe yakalaması elbette pek şiddetlidir.**

﴾13﴿ **Muhakkak ki O, ancak O** (bütün canlıları) **baştan yaratır,** (ölümlerinden) **sonra** (da dirilterek) **geri döndürür.**

﴾14﴿ (Bütün ayıpları örten ve günahları çokça bağışla yan) **Ğafûr da,** (Kendisine itaat edenleri çokça seven) **Vedûd de**

ancak O'dur!

﴾15﴿ **Arş'ın sahibidir,** (Zât'ı ve sıfatları pek ulu olan bir) **Mecîd'dir!**

﴾16﴿ (Meydana gelmesini) **dilemekte olduğu her şeyi hakkıyla yapıcıdır** (ki, murad ettiği hiçbir şeyin, iradesi doğrultusunda gerçekleşmemesi düşünülemez)**!**

﴾17﴿ (Habîbim!) **O** (peygamberlerinin aleyhine ittifak kuran azgın) **orduların önemli haberi sana geldi değil mi?**

﴾18﴿ **Firavun'un ve Semûd'un!** (Gerçekten de sen inkârları yüzünden o kâfirlerin başına gelenleri bilmektesin!)

﴾19﴿ **Doğrusu o** (senin kavminden) **inkâr etmiş olan kimseler** (kendilerini azaba sürükleyecek) **büyük bir yalanlama içerisindedirler.**

﴾20﴿ **Oysa, Allâh** (onları) **arkalarından kuşatıcıdır** (ki, kuşatılan bir şey kendisini kuşatandan kurtulama yacağı gibi, onlar da Allâh-u Te'âlâ'nın ilim ve kudret dairesinden dışta kalamazlar ve onlara yapmak iste diği şeyler hususunda O'nu âciz bırakamazlar)**!**

﴾21﴿ **Doğrusu o** (inkâr etmiş oldukları kitap)**, çok şerefli bir Kur'ân'dır!**

﴾22﴿ (Şeytanların ulaşımından) **korunmuş bir Levha'dadır!**

Rivayetlere göre; Levh-i Mahfûz bembeyaz bir inciden olup, uzunluğu gökle yer arası, eni de doğuyla batı arası kadardır. Kenarları inci ve yakut, kalemi ise nurdur. Arş'a bağlı bulunan bu levhaya Allâh-u Te'âlâ her gün üçyüz altmış kere tecellî buyurmaktadır. (Âlûsî)

SEKSENALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Târık

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 17 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Andolsun göğe ve Târık'a!**

﴿2﴾ **Târık'ın ne olduğunu sana bildirmiş olan şey nedir?**

﴿3﴾ (O, ışığıyla karanlığı) **delici olan yıldızdır!**

﴿4﴾ **Hiçbir nefis yoktur ki, mutlaka onun üzerinde** (amellerini kollayıp) **koruyan biri vardır!** (Nitekim her insanın yanında, onun yaptıklarını yazan ve onu kaderi dışındaki tehlikelerden koruyan farklı melek ler vardır.)

﴿5﴾ **Öyleyse insan hangi şeyden yaratılmış olduğuna** (bir) **baksın;**

﴿6﴾ **O, atılgan suyun** (barındırdığı milyonlarca canlı hücrenin rahme girmeyi başarabilen) **bir parçasından yaratılmıştır ki;**

﴿7﴾ **O** (su)**,** (babanın) **bel kemiği ile** (annenin) **göğüs kemikleri arasından çık**(ıp, anne rahminde birbiri ne karış)**maktadır.**

﴿8﴾ **Muhakkak ki O** (Allâh-u Te`âlâ her şeye Kâdir'se de)**, özellikle onu** (yoktan var etmesinin ardından, öldürüp toprak ettikten sonra tekrar hayata) **döndür meye elbette** (gücü yeten bir) **Kadir'dir.**

﴿9﴾ **O tüm gizlilerin araş tırıl**(ıp iyiyle kötünün bir birin den ayrıl)**a cağı günde** (Rabbi onu diriltecektir)**!**

﴿10﴾ **Artık onun için ne** (başına geleni savuşturacak) **bir güç, ne de bir yardımcı yoktur!**

﴿11﴾ **Yemin olsun; o** (her sene aynı mevsimleriyle ve bol yağmurlarıyla menfaatleri insanlara) **dönüşlü olan göğe;**

﴾12﴿ **Bir de andolsun; o** (bitkilerle, ağaçlarla ve gözelerle) **yarılan yere ki;**

﴾13﴿ **Muhakkak o** (Kur'ân-ı Kerîm)**, elbette** (hakla bâtıl arasını) **tamamen ayıran bir sözdür;**

﴾14﴿ **O asla bir şaka** (, oyun ve eğlence malzemesi) **değildir!** (Bilakis tümüyle ciddiyettir. O halde tüm haberleri ciddiye alınmalı ve okuyan da dinleyen de kıraat esnasında şakalaşmalardan ve lâubalîlikten sakınmalıdır.)

﴾15﴿ **Şüphesiz ki o** (kâfir ola)**nlar** (Dâ rünnedve'de toplanıp Kur'ân'ın nurunu söndürme konusunda) **tam bir tuzak kurarak hile yapmaktadırlar;**

﴾16﴿ **Ben de bir hile karşılığı olarak** (, haklarındaki muradımı bilmedikleri yönden kendilerini azar azar helâke yaklaştırarak onlara) **ceza vermekteyim!**

﴾17﴿ (Habîbim!) **O halde sen kâfir ler**(den intikam alma derdin)**e** (düşmeyip, onlara) **mühlet ver ve on lar**(ı cezalandırmay)**ı birazcık daha geciktir!**

SEKSENYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-A`lâ

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 19 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O en yüce olan Rabbinin ismini tesbîh et** (; isim leri hakkında yanlış yorumlamalardan sakın, o isimleri başkalarına takma, uygunsuz hallerde ve necâset bulu nan mahallerde onları anma)**!/**(Şanına yakışmayan her şeyden tenzîh ve) **tesbîh et O en yüce olan Rabbini!/**

﴾2﴿ **O Zât ki;** (her şeyi) **yaratmıştır ve** (tüm yaratıkları, varlıklarını sürdürebilmelerine en elverişli biçimde var ederek) **düzenlemiştir.**

﴾3﴿ **O Zât ki;** (tüm varlıkların cinsleri, türleri, şahıs ları, miktarları, sıfatları, yaptıkları, yapacakları ve ecel leri dâhil her şeylerini ayarlayıp) **takdir etmiştir ve** (her şeyi yaratılış gayesine) **yönlendir**(erek, her var lığa neden nasıl faydalanacağını öğret)**miştir!**

﴾4﴿ **O Zât ki;** (hayvanların otlayacağı bunca) **otlağı** (topraktan) **çıkarmıştır;**

﴾5﴿ (Yemyeşil halinin) **ardından onu kupkuru kap kara bir şeye çevirmiştir!**

﴾6﴿ (Habîbim!) **Muhakkak Biz seni okutmaya devam edeceğiz ve artık sen** (Kur'ân'ı) **unutmayacaksın;**

﴾7﴿ **Ancak Allâh'ın** (, hükmünü ve tilâvetini nesh et meyi) **dilemiş olduğu şeyler müstesnâ! Muhakkak ki O, açık olan** (okuman) **ı da bilmekte dir, gizli olan** (maksadın)**ı da!** (Nitekim sen bir şey ka çırırım korkusuyla Cibrîl'in tilâveti sırasında

seslice oku maya başlıyorsun, ama artık buna ihtiyaç yoktur. Zira Biz vahiyden hiçbir şeyi sana unutturmayacağız!)

﴾8﴿ **Biz seni** (vahyi ezberleme, onunla amel etme ve onu tebliğ etme hususlarında) **o en kolay olan** (yol)**a** (ve müsâmahalı bir şerî`ata) **kolayca muvaffak kıla cağız.**

﴾9﴿ **Öyleyse sen** (Kur'ân'la) **öğüt ver;** (tabi ki) **o öğüt fayda verirse** (, ama kalpleri kılıflı olan kişilere fayda vermeyeceği bellidir, bu yüzden de çok üzülme)**!**

﴾10﴿ (Allâh'tan) **saygıyla korkmakta olan kimse mutlaka öğütlenecektir!**

﴾11﴿ **Ama o en âsî olan** (kâfir) **kimse ondan iyice uzaklaşacaktır;**

﴾12﴿ **O kimse ki; o en büyük ateşe** (sahip olan cehenneme) **girecektir;**

﴾13﴿ **Sonra orada ne ölebilecektir, ne de** (rahatlıkla) **yaşayabilecektir!**

﴾14﴿ **Muhakkak felaha ermiştir o kimse ki** (kâfirlikten ve günahlardan) **iyice temizlenmiş tir/ zekât vermiştir/**(namaz için abdest alarak) **paklanmıştır/.**

﴾15﴿ (Böylece namaza niyetlenip iftitah tekbiri okuyarak) **Rabbinin adını** (kalben ve lisanen) **zikretmiş tir de peşi sıra** (beş vakit) **namaz**(ı) **kılmıştır.**

﴾16﴿ (Ey kullar!) **Doğrusu siz o en alçak** (dünya) **hayatı**(nı âhirete) **tercih ediyorsunuz!**

﴾17﴿ **Oysa âhiret** (hayatı, fânî dünya yaşantısından) **daha iyidir ve daha süreklidir!**

﴾18﴿ **Şüphesiz ki işte bu** (sûrede yazılanların bir benzeri)**, elbette evvelki sayfalarda** (da) **vardır;**

﴾19﴿ **İbrâhîm'in ve Mûsâ'nın sayfalarında!**

SEKSENSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Gâşiye

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 26 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **O** (insanları zorluklarıyla) **bürüyen** (kıyâ met günü gibi) **müthiş** (bir) **hâdi senin önemli haberi geldi sana değil mi?**

﴾2﴿ **Birtakım suratlar**(ın sahipleri) **işte o gün zelil** (ve hakir) **durumdadır;**

﴾3﴿ (Cehennem içerisinde) **çalışıcıdır** (, zincirleri) **ve** (bukağıları çekerek, balçığa batan develer gibi ateşe dalarak ve ateş dağlarına inip çıkarak) **yorulucudur.**

﴾4﴿ **Son derece kızgın bir ateşe girecektir.**

﴾5﴿ **Pek sıcak bir gözeden içirilecektir!**

﴾6﴿ **Onlar için darî'** (denen; leşten murdar ve ateş ten daha hâr olan o zehirli çok acı bir diken) **den başka bir yiyecek yoktur!**

﴾7﴿ **Ne semizleştirir, ne de bir açlıktan fayda verir!**

﴾8﴿ **Birtakım yüzler de işte o gün pek güzeldir/ çok mutludur/!**

﴾9﴿ (Dünyada yapmış oldukları) **çalışmalarından pek hoşnuttur!**

﴾10﴿ **Çok yüksek ve pek üstün bir cennettedir!**

﴾11﴿ **Orada boş bir şey/boş bir söz/boş konuşan birini/ işitmeyecektir!** (Zira cennet ehli, mazhar ol dukları sürekli nimetlere karşı hamd-ü senâda bulun mak gibi hikmetli kelâmlar dışında fuzûli lakırdılar konuşmayacaklardır.)

﴾12﴿ **Orada sürekli akan pek büyük birçok göze vardır.**

﴾13﴿ **Orada çok yükseltilmiş/pek üstün kılınmış/ birçok tahtlar vardır** (ki üzerine oturan bir mümin, kendisine verilen mülkün tamamını görebilecektir)**!**
﴾14﴿ (Hazırlanıp önlerine) **konulmuş olan pek kıy metli kulpsuz kadehler de/kaplar da/!**
﴾15﴿ (Üzerine oturulsun, sırt yaslanılsın ve kol daya nılsın diye yan yana) **dizilmiş yastıklar da!**
﴾16﴿ **Serilip döşenmiş/**(meclislere) **dağıtılmış/ çok süslü ve enli/saçaklı/ birçok halılar da!**
﴾17﴿ (Cennette bulunan tahtların yüz fersah kadar yüksek, kadehlerin hesap edilemeyecek kadar çok, yas tıkların ve halıların da bu vasıflarını duyup şaşıran ve “Biz dünyada böyle bir şey görmedik!” diyen o müşrik ler) **hiç develere bakmadılar mı ki,** (yüksekçe, uzun boyunlu, her bitkiyi otlayacak ve on günden fazla susuz luğa tahammül edecek şekilde) **nasıl yaratıldı**(lar)**?** (İşte develer, üzerlerine binilsin diye çöktüğü gibi, o tahtlar da mümine karşı öylece eğilecektir!)
﴾18﴿ **Göğe de** (bakmadılar mı) **ki,** (direksiz bir şekil de) **nasıl yükseltildi?**
﴾19﴿ **Dağlara da** (mı bakmadılar) **ki,** (uzunluklarına rağmen sağa sola yamulmayacak şekilde) **nasıl dikildi?**
﴾20﴿ **Yere de** (bakmadılar mı) **ki,** (döşek gibi) **nasıl yayılıp döşendi?** (İşte yaratıcının gücünü gösteren bu yaratıkları görenler, cennetteki kadehlerin çokluğunu, yastıkların ve halıların uzunluğunu nasıl uzak görebi lirler?)
﴾21﴿ (Habîbim!) **Öyleyse** (onların bu âyetleri düşünüp düşünmediklerini önemsemeksizin sadece) **öğüt ver**(mekle yetin)**! Zira sen ancak bir hatırlatıcısın!**
﴾22﴿ **Sen asla onlar üzerine musallat kılınmış biri değilsin** (ki onları zorlayasın)**!**

﴾23﴿ **Lâkin kim ki** (senin bu öğütlerinden) **yüz çevirmiştir ve inkâr etmiştir;**

﴾24﴿ **İşte Allâh ona o en büyük** (âhiret) **azâb**(ıy)**la azap edecektir!**

﴾25﴿ **Şüphesiz** (ölümlerinin ardından) **dönüşleri ancak Bizedir!**

﴾26﴿ **Sonra** (mahşerde) **hesapları da sadece Bize aittir!**

SEKSENDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Fecir

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 30 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Andolsun** (tan yerinin ağarma vakti olan) **o fecre!**

﴾2﴿ (Zilhicce`nin başındaki) **o çok kıymetli on geceye de!**

Bu on gecenin, muharremin başındaki ve ramazanın sonundaki geceler olduğu hakkında rivayetler de vardır.

﴾3﴿ (Her şeyin, özellikle bu gecelerin ve namazın) **çift**(in)**e de, tek**(in)**e de/o çift** (olan her şey)**e de, O tek** (olan Allâh'u Zü'l-Celâl)**e de/!**

﴾4﴿ **Bir de geçip gittiğinde o geceye!**

﴾5﴿ **İşte** (yanlışlardan) **engelleyici bir akıl sahibi için bun**(lar)**da yemin konusu olacak önemli bir şey vardır, değil mi?**

﴾6﴿ (Habîbim! Duyduğun mü te vâtir haberlerle) **gör**(ür gibi bil)**medin mi ki, Rabbin nasıl** (azap) **yaptı** (Hûd (Aleyhisselâm)**`ın inkârcı kavmi olan) Âd'a?**

﴾7﴿ **O** (yüksek) **sütunlara sahip** (kıymetli binaların mâliki olan) **İrem**(in soyundan gelenler)**e!**

﴾8﴿ **O toplum ki; şehirlerde onların benzeri** (güçte ve büyüklükte bir millet) **yaratılmamıştı!**

Rivayetlere göre; Âd'ın, Şeddâd ve Şedîd isimli iki oğlu mevcut olup bunlar zâlimâne hüküm sürdüler. Şedîd'in ölümü üzerine dünya mülkü Şeddâd'a kaldı. O, cennetin bahsini duyunca: "Ben de öyle bir yer yapacağım!" diyerek; Aden sahralarının birinde üçyüz senede öyle büyük bir şehir yaptı ki, köşkleri altın ve gümüşten, sütunları ise zeberced ve yakuttandı, içerisinde türlü

türlü ağaçlar ve ırmaklar bulunuyordu. Şehir tamamlandığında memleketinin halkıyla birlikte oraya doğru yola çıktı, bir gün bir gecelik mesafeye varınca Allâh-u Te'âlâ'nın gökten gönderdiği bir nârayla hep birden helâk oldular. (Nesefî, Beyzâvî, Hâzin)

﴾9﴿ **O** (Şam yakınındaki Kurâ) **vadi**(sin)**de kayaları kes**(ip, sırf taştan bin yediyüz şehir bina et)**miş olan o** (azgın) **Semûd'a da** (Rabbinin neler yaptığını gör medin mi?)**!**

﴾10﴿ **O** (ordusunun çokluğu nedeniyle fazla çadırlara ve) **kazıklara sahip** (olan, işkence yapacağı kişileri de el ve ayaklarından dört kazığa çakan) **Firavun'a da;**

﴾11﴿ **O kimselere ki, onlar şehirlerde haddi aşmıştılar;**

﴾12﴿ **Böylece oralarda fesâdı** (; kâfirlik ve zulmü) **çok yapmıştılar;**

﴾13﴿ **Bu sebeple Rabbin onlar üzerine** (türlü türlü) **karışık azaplar** (yağdırıp) **dökmüştü!**

﴾14﴿ **Şüphesiz senin Rabbin elbette** (me kândan münezzeh olduğu halde, kulların amellerini) **gözetim yerindedir!**

﴾15﴿ **Ama o** (kâfir) **insan;** (Rabbinin gözetimi altın da bulunduğunu hiç düşünmeyip, sadece dünyayı önem sediğinden dolayı,) **ne zaman ki Rabbi onu imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **eder de kendisine** (çok mal) **ikram eder ve ona bolca nimet verir, işte o** (şükredecek yerde böbürlenerek ve Allâh'ın ikramını dünya malının çokluğunda görerek)**: "Rabbim bana ikram etti** (, beni diğer insanlara karşı üstün yaptı, çünkü ben buna lâyıktım)**!" der.**

﴾16﴿ **Fakat ne zaman ki onu imtihan** (edenin muamelesine tâbi) **eder de rızkını ona daraltır, işte o** (, fakirliğin ancak âhiret fakirliği olduğunu düşünmeyip, yoksulluğu bir alçaklık olarak değerlendirdiği için)**: "Rabbim beni alçak etti!" der.**

﴾17﴿ **Hayır!** (Allâh'ın ikramı ve alçak kılması, dünyalığı çok ya da az vermesiyle değil, bilakis kendi taatına muvaffak kılıp-kılmamasıyla anlaşılır.) **Doğrusu siz yetime ikramda bulunmuyor** (ve ona mirastan payını vermiyor)**sunuz!**

﴾18﴿ **Yoksulu yedirmeye de birbirinizi teşvik etmiyorsunuz!**

﴾19﴿ (Helâl-haram demeden mal toplayıp) **yığmalı bir yiyişle mirası yiyorsunuz;**

﴾20﴿ **Çok aşırı bir sevişle de malı seviyorsunuz!**

﴾21﴿ **Hayır!** (Bu yaptığınız asla uygun değil!) **Nezaman ki yer, bir sarsıntının ardından başka bir sar sıntıyla iyice zelzeleye uğratılır** (da, üstünde yükse len bir şey kalmaz)**;**

﴾22﴿ **Rabbin**(in emri) **ve** (her semanın) **melekler**(i, mertebelerine göre) **saf saf** (dizilmiş bir halde mahşere) **gelir!**

﴾23﴿ **İşte o gün cehennem** (her birinden yetmişbin meleğin tuttuğu yetmişbin yularla çekilerek) **getirilir! İşte o gün insan** (dünyada yaptığı günahları) **iyice düşünecektir! Ama o öğütlenme**(nin faydası) **ken disi için nerededir?**

﴾24﴿ (Nitekim) **o: "Ah, ne olaydı ben bu** (sonsuz) **hayatım için** (dünyada salih ameller) **öne sürmüş olsaydım!" diyecektir.**

﴾25﴿ **İşte o gün O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun azabıyla hiçbir kimse** (hiçbir kişiye) **azapta bulunamaz!**

﴾26﴿ **O'nun sağlam bağlayışı gibi de kimse** (kimseye) **bağ vuramaz!**

﴾27﴿ (Allâh-u Te'âlâ, hesabın tamam lanması anında mümin kuluna buyuracak ki:) **"Ey** (benim zikrimle iyice yatışıp başka bir şeye ihtiyaç duymayan) **mutmeinne olmuş nefis!**

﴾28﴿ (Kavuştuğun nimetlerden) **râzı olan ve** (Rabbin katında amelleri kabule elverişli bulunup) **râzı olunan biri olarak Rabbin**(in müjdesin)**e dön!**

﴾29﴿ **Artık hemen gir** (salih) **kullarımın içerisine!**

﴾30﴿ **Böylece** (buyur) **gir cennetime!”**

DOKSANINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Beled

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 20 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Yemin ederim işte şu** (yasaklı) **belde** (olan Mekke-i Mükerreme)**ye!**

﴾2﴿ **Oysa** (bu beldenin otunu bile koparmak haramken,) **sen**(in gibi hürmetli bir zât) **işte bu beldede** (av lanılacak bir şey yerine bile konmayıp) **helâl** (görüle rek türlü türlü eziyetlere müptelâ edilmekte)**sin!/Sen** (Mekke'yi fethederek) **işte bu beldede konaklayıcısın!/**

﴾3﴿ **Babaya da, doğurmuş olduğu kişilere de** (; Âdem (Aleyhisselâm)**`a ve zürriyetine de yemin ederim)!**

﴾4﴿ **Andolsun ki; elbette Biz insanı muhakkak büyük bir sıkıntı içinde yarattık!** (Bu yüzden ana rahmi nin darlığından başlayıp, dünyanın türlü sıkıntılarına göğüs germekle sürecek, dar ve karanlık mezar süre ciyle de devam edecek olan sonsuz hayatında iki ciha nın birçok musibetiyle karşılaşacaktır.)

﴾5﴿ **O** (kâfir insan)**, kimsenin asla ona gücü yetmeyeceğini mi sanıyor!**

Âyet-i kerîme Ebü'l Eşüdd adındaki bir kâfir hakkında inmiştir ki o, ayağının altına sağlam bir deri döşer, on kişinin kendisini çekiştirmesine rağmen, ayaklarının altındaki deri paramparça olup sadece ayağının bastığı kısım kalıncaya kadar kimse onu yerinden oynatamazdı. İşte o, bu gücüne güvenerek Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e çok düşmanlıklar yapmış ve kıyâmet kopsa bile kimsenin ondan intikam alma gücüne sahip olmadığını sanmıştı. (Âlûsî)

﴾6﴿ **O: “Ben** (Muhammed’e düşmanlık uğrunda) **yığınla mal tükettim!” diyor.**
﴾7﴿ **O** (bunları yaparken)**, kimsenin onu görmemiş olduğunu mu sanıyor?!**
﴾8﴿ **Biz ona** (varlıkları görmesini sağlayacak) **iki göz vermedik mi?**
﴾9﴿ (İçindekilere tercüman olacak) **bir dil,** (ağzını kapatacak, konuşmasına ve yeyip içmesine yardımcı olacak) **iki de dudak;**
﴾10﴿ **Bir de ona** (cennet ve cehenneme götüren) **iki yol gösterdik;**
﴾11﴿ **Ama o** (bunca nimetlerimize şükür için) **sarp yokuşa girişemedi!**
﴾12﴿ (Habîbim!) **Sarp yokuşun ne olduğunu sana hangi şey bildirdi?**
﴾13﴿ (O, esâret bağıyla bağlı) **bir boyun**(un kölelik bağını) **çözmektir;**
﴾14﴿ **Yahut bir açlık ve dermansızlık gününde** (yemek) **yedirmektir;**
﴾15﴿ **Yakınlık sahibi olan bir yetime;**
﴾16﴿ **Ya da** (fakirliğinden yere serilip) **toprağa yapışmış bir yoksula!**
﴾17﴿ (Nefse ağır gelen salih amelleri işleyemeyerek sarp yokuşa göz kestiremeyen bu kişi,) **sonra da o iman etmiş kimselerden, sabırla vasiyetleşmiş olan lardan ve** (Allâh’ın kullarına karşı) **birbirine merha met tavsiye etmiş bulunanlardan da olamadı!**
﴾18﴿ **İşte ancak bu** (vasıflara sahip ola)**nlar** (defterlerini sağından alacak olan) **sağın adamlarıdır /uğur sahipleridir/yüce mertebe sahipleridir/!**

﴾19﴿ **Ama o kimseler ki Bizim âyet lerimizi inkâr etmişlerdir;** (defterlerini sol elinden alacak olan) **so lun adamları da/uğursuzluk sahipleri de/alçak mevki sahipleri de/ ancak onlardır!**

﴾20﴿ (İçerisine hiçbir hava girmeyecek ve kendisin den hiçbir ses çıkmayacak şekilde kapıları) **sıkıca ka patılmış büyük bir ateş ancak onlar üzerindedir!**

DOKSANBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Şems

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 15 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Kasem olsun güneşe ve kuşluk vaktindeki aydınlığına!**

﴾2﴿ (Doğuşu,) **onu**(n batışını) **izlediği** (ilk yarı dönemi)**nde**(ki) **aya!**

﴾3﴿ **Onu parlat**(ıp görenlere açıkla)**dığı zaman gündüze!**

﴾4﴿ **Onu bürüdüğü vakit geceye!**

﴾5﴿ **Göğe ve onu** (direksiz) **bina etmiş olan O** (sonsuz kudret sahibi) **Zât'a!**

﴾6﴿ **Yere ve onu** (su üzerine) **döşemiş olan O** (eşsiz kuvvet sahibi) **Zât'a!**

﴾7﴿ **Bir de** (ilk insan olan Âdem (Aley hisselâm)**`ın) nefs**(i n)**e ve onu**(, konuşma, dinleme, görme ve bilme gibi birçok güçlere sahip bir suretle) **düzenlemiş olan O Zât'a/Birçok nefse ve onları** (birbirine uyumlu uzuv lara sahip bir biçimde ve rahatça yaşamalarına en elverişli şekilde) **düzenlemiş olan O Zât'a/** (yemin ederim) **ki;**

﴾8﴿ **Böylece O** (nefsi yaratan Rabbi) **ona fâcirliğini ve takvâsını ilham etmiş** (; hayrı ve şerri, ibadet ve günahı, neleri yapması ve hangi şeylerden sakınması gerektiğini öğretmiş) **tir!**

﴾9﴿ (İşte bunca önemli şeye yemin olsun ki; nefsini ıslah edip bütün günahlardan uzak tutarak) **onu arın dırmış olan kişi/**(ilim ve amelle) **onu geliştirmiş** (ve feyizlendirmiş) **olan kimse/ gerçekten felâha ermiş** (, her isteğine kavuşmuş ve istenmedik her türlü şeyden kurtuluşa ermiş)**tir!**

﴾10﴿ **Onu** (câhillik ve fâsıklık bataklığı içerisinde) **iyice gizlemiş olan da/ona eksiklik veren de/ mu hakkak ziyana uğramıştır!**

﴾11﴿ (Nitekim Sâlih (Aleyhisse lâm)**`ın kavmi olan) Semûd had di aşması sebebiyle** (peygamberlerinin bir mûcize olarak kayadan çıkardığı deve âyetini) **yalanladı!**

﴾12﴿ **Vaktâ ki; en kötüleri** (olan Kudâr ibni Sâlif, deveyi kesme azmiyle) **harekete geçti!**

﴾13﴿ **Bunun üzerine Allâh'ın rasûlü onlara: "Allâh'ın dişi devesine de, içeceği suyuna da** (do kunmayın)**!" dedi.**

﴾14﴿ **Ama onlar onu yalanladılar ve ayaklarını ke serek** (işe başlayıp) **onu boğazladılar. Artık günahları sebebiyle Rableri** (azabını) **onlar üzerine kapatma yaptı/onları yere yapıştırdı/ ve onu** (; o büyük azâ bını, küçük-büyük ayırımı yapmaksızın hepsi arasında) **eşit yaptı/orayı** (onlarla birlikte) **düzledi/.**

﴾15﴿ **Zaten O** (Allâh) **bunun âkı betinden korkmaz!** (Ama cezalandırma yapan herkes: "Acaba bundan bir zarar gelir mi?" diye endişelenir.)

DOKSANİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Leyl

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 21 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Yemin olsun** (güneşi ve günü) **bürüdüğü zaman geceye;**

﴾2﴿ (Güneşin doğumuyla) **iyice parladığında gündüze;**

﴾3﴿ **Bir de** (her canlı türünden) **erkeği ve dişiyi yaratmış olan O** (yüce kudret sahibi) **Zât'a ki;**

﴾4﴿ **Şüphesiz sizin çalışmalarınız elbette farklı ve dağınık şeylerdir!** (Nitekim kiminiz canını cehennemden kurtarmaya, kiminiz de nefsini ateşe atmaya gayret etmektesiniz.)

﴾5﴿ **İşte her kim** (malında bulunan zekât gibi hakları muhtaçlara) **verdiyse ve** (haramlardan) **iyice sakın dıysa;**

﴾6﴿ **Bir de o en güzel** (sevap, en mak bul kelime ve en doğru din) **olan** (cenneti, kelime-i tevhîdi ve İslâm inancın)**ı tasdik ettiyse;**

﴾7﴿ **Artık muhakkak Biz de onu o en kolay olan** (ve kendisini ebedî rahatlığa kavuşturacak cenneti kazandıracak çalışmalar)**a kolayca hazırlarız!**

﴾8﴿ **Ama her kim cimrilik etti** (de, malında bulunan hakları ödemedi)**yse ve** (zenginliği sebebiyle Allâh'tan ve imandan) **kendisini ihtiyaçsız say**(arak Rabbinden sakınma)**dıysa;**

﴾9﴿ **Bir de o en güzel** (sevap, en makbul kelime ve en doğru din) **olan** (cenneti, tevhîd kelimesini ve İs lâm)**ı yalanladıysa;**

﴾10﴿ **Artık gerçekten Biz de onu o en zor olan** (ve kendisini ebedî azaba kavuşturacak cehennemi kazan dıracak fenalıklar)**a kolayca hazırlarız!** (Bu nedenle cennet ameli

işlemek kendisine en zor bir şeymiş gibi gelirken, cehennem amelleri ona pek kolay gelir ve çok zevk verir.)

﴾11﴿ **Helâk olduğunda ise/**(Mezar çukuruna ve cehennemin dibine) **yuvarlandığında ise/** (o cimrilik ettiği) **malı ona yaramayacaktır!**

﴾12﴿ **Gerçekten** (peygamberler gön derip kitaplar indirerek halkı hakka irşad ve) **hidâyet etmek elbette Bize aittir!**

﴾13﴿ **Yine şüphesiz ki; o geri kalan** (âhiret hayatı) **da, ilk önce olan** (dünya) **da elbette Bize aittir!** (Ar tık Biz iki cihanda da dilediğimize istediğimizi veririz.)

﴾14﴿ (Ey kullar!) **İşte** (Rabbiniz olarak) **Ben, iyice tutuşup alevlenmekte olan büyük bir ateşten sizi korkuttum;**

﴾15﴿ **Oraya o en kötü olandan başkası** (e bedî kalmak üzere) **girmeyecektir;**

﴾16﴿ **O kimse**(den başkası orada sonsuza dek kalma yacaktır) **ki;** (peygamberleri ve getirdiklerini) **yalan lamıştır ve** (ibadetten) **yüz çevirmiştir!**

﴾17﴿ **O** (şirkten ve günahlardan) **en fazla sakınan kişi ise** (cehennemde ebedî kalmak bir yana, ona hiç girmeyecek ve) **ondan iyice uzak tutulacak** (, böylece o onun sesini, hatta nefesini bile duymayacak)**tır;**

﴾18﴿ **O kimse ki; malını** (gösteriş ve işittirme niye tiyle değil de, sadece verdiğinin Allâh katında) **iyice artış gösterir** (olmasını arzular) **olduğu halde ver mektedir./malını verir de,** (böylece günahlardan) **iyice temizlenir./**

﴾19﴿ **Oysa onun yanında hiçbir kimse için bir iyilik yoktur ki,** (yaptığı yardımla, onun iyiliği) **karşı lıklandırılmış olsun!**

﴾20﴿ **Lâkin** (o bu iyiliği) **O en yüce olan Rabbinin Zât'ını**(n rızasını) **aramak için** (yapmıştır)**!**

﴿21﴾ **Andolsun ki; elbette o** (, alacağı sevapla) **muhakkak hoşnut olacaktır!**

Bu âyet-i kerîmelerde geçen “En bedbaht kişi”, Ebû Cehil ya da Ümeyye ibni Halef’tir. “En takvâ sahibi zât” ise, Ebû Bekir (Radıyallâhu anh)`dır ki; burada onun, müşrikler tarafından eziyete uğratılan fakir sahâbîleri, özellikle Bilâl (Radıyallâhu anh)ı, hiçbir iyiliklerine karşılık olmak üzere değil, sadece Allâh rızası için satın alıp azat etmesinden bahsedilmektedir.
(Beyzâvî, Nesefî)

DOKSANÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Duhâ

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 11 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Andolsun** (güneşin yükselme zamanı olan) **kuşluk vaktine;**

﴿2﴾ **Bir de** (insanlar ve sesler kendisinde) **yatıştığı zaman geceye ki;**

﴿3﴾ **Rabbin seni** (seçti seçeli hiç) **terk etmemiş ve** (seni sevdi seveli) (sana) **hiç kızmamıştır!**

Rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) müşriklerin bazı sorularına ertesi gün cevap vereceğini söylemiş, ama vahyin gelişi uzunca bir süre gecikince onlar: "Rabbi Muhammed'i terk etti ve ona kızdı!" gibi laflar etmişlerdi ki, bu âyet-i kerîmeleri indirerek Allâh-u Te'âlâ Habîbini teselli etti. (Beyzâvî, Nesefî)

﴿4﴾ **Andolsun ki; elbette o sonraki** (hayat)**, senin için evvelkinden daha iyidir!** (Böylece senin gücün ve şerefin şu andaki yaşamına nispeten günbegün ar tarak ilerleyecek ve neticede sen iki cihanda da güzel bir sona kavuşacaksın!)

﴿5﴾ **Yemin olsun ki; elbette Rabbin sana gerçekten** (dünyada da âhirette de hayırlı muratlarının ta mamını) **verecek de, artık sen hoşnut olacaksın!**

﴿6﴾ **O** (Rabbin) **seni bir yetim olarak bildi de bu sebeple** (amcan Ebû Tâlib'in yanında) **barındırdı değil mi?**

﴿7﴾ **O seni** (İslâm'ın hükümlerinin tafsîlâtı hakkında) **yolunu kaybetmiş biri olarak bildi de neticede** (se ni peygamberlik konularına ve dinin hükümlerine) **hidâyet etti.**

﴾8﴿ **Yine seni bir fakir olarak bildi de sonunda** (Hadîce'nin malıyla) **zengin etti!**
﴾9﴿ **O halde yetime gelince; artık sen** (güçsüzlüğün den dolayı malı hakkında onu) **zor duruma düşürme!**
﴾10﴿ (El açıp) **isteyen kişiye gelince; artık sen** (onu) **azarlayarak kovma!** (Yanında bir şey varsa ver, yoksa da güler yüzle ve yumuşak sözle geri çevir!)
﴾11﴿ **Ama Rabbinin** (sana Kur'ân'ı ve diğer hükümleri öğretme) **nimetini** (, bir şükür ifadesi olarak) **çok ça anlat!**

DOKSANDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-İnşirâh

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 8 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **Biz senin** (vahyin zorluğuna dayanabilmen ve ins-ü cinnin daveti gibi ağır bir yüke kolayca göğüs gerebilmen) **için göğsünü genişlettik değil mi?**

﴾2﴿ **Senden o ağır yükünü de indirdik;**

﴾3﴿ **O ki, sırtına ağır gelip** (kemiklerinden) **ses çıkartmıştı!**

﴾4﴿ **Biz senin için nâmını da yükselttik!** (Bu yüz den kelime-i şehâdet, ezan, ikamet, hutbe, tahiyyât gibi önemli birçok yerde Benimle birlikte anılmaktasın.)

﴾5﴿ **Demek ki; gerçekten o** (çektiğin bunca) **zorlukla birlikte** (, hemen onun peşi sıra gelecek) **büyük bir kolaylık vardır!**

﴾6﴿ **Gerçekten o** (katlandığın sayısız) **zorlukla bir likte başka büyük bir kolaylık** (daha) **vardır!** (Bir zorluk iki büyük kolaylığı yenemeyeceğine göre, ne kadar sıkıntıya düşsen de Allâh'ın yardımından ümit siz olma!)

﴾7﴿ **O halde** (tebliğ ve namaz gibi vazifelerinden) **boş kaldığın zaman hemen yorul**(urca sına şükür ve dua da bulun, hiçbir vaktini iba detten boş tutma, farzları bitirince, nâfilelerle meşgul ol, cihadın ardından iba detle meşgul ol, elçilik görevini tebliğin ardından da hem kendin, hem de müminler için istiğfarla uğraş)**!**

﴾8﴿ **Bir de ancak Rabbine rağbetli ol!** (Sadece O'na güven ve sırf O'nun fazlu kereminden istekte bulun. Zira senin tüm sıkıntılarını giderecek olan ancak O'dur!)

DOKSANBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Tîn

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 8 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Andolsun o** (sayısız menfaatleri olan) **incire ve zeytine;**

﴾2﴿ **Ve** (Mûsâ (Aleyhisselâm)**`ın Allâh-u Te`âlâ ile konuş masına mahal olmuş pek mübarek) Sînîn** (vâdisin) **deki Tûr** (dağın)**a;**

﴾3﴿ **Bir de işte şu çok güvenli şehir** (olan Mekke-i Mükerremey)**e ki;**

﴾4﴿ **Andolsun; elbette Biz insanı muhakkak en güzel bir kıvam verme içerisinde yarattık** (ki, yüz üstü değil de dik olarak yürümesi, suretinin güzelliği, uzuvlarının düzgünlüğü ve eliyle yeyip içmesi bunun bir göstergesidir)**!**

﴾5﴿ **Sonra** (bu şekilde güzel yaratılış nimetine şükretmediği için) **onu** (cehennem ehlinden yaparak, gö rüntü bakımından) **alçakların en alçağı olan** (bir du rum)**a çevirdik/** (cehennem derekeleri içerisinde) **aşa ğıların en aşağısı olan** (bir tabakay)**a döndürdük/**(en güzel biçimde yaratılıp bir zaman genç ve güzel olarak yaşamasının) **ardından** (sırtını kamburlaştırarak, sa çını sakalını beyazlatarak, derisini kırıştırarak, görme-işitme ve anlayış kabiliyetlerini zaafa uğratarak) **onu aşağıların en aşağısı** (olan ömrün en rezil çağı)**na döndürdük/!**

﴾6﴿ **Ancak, o kimseler müstesnâ ki; iman** (şartları na şüphesiz bir şekilde itikat) **etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemişlerdir; işte o** (cehennem ehlinin aşağılık durumundan kurtula)**n lar için,** (ardı arkası) **kesilmeyen/başa kakılmayan/ pek büyük bir ecir**

vardır./Lâkin o kimseler ki (genç ve sıhhatli oldukları dönemlerde) **iman etmişlerdir ve salih ameller işlemişlerdir; işte onlar** (yaşlılığa ve hastalığa uğradıklarında aynı ibadetleri yapamasa lar da, hastalık ve yaşlılık gibi zorluklara sabretmeleri sebebiyl kendileri) **için,** (ardı arkası) **kesilmeyen pek büyük bir mükâfat vardır./**

﴾7﴿ (Ey kâfir insan!) **Artık bu**(nca kat'î delillerin açığa çıkması)**ndan sonra hangi şey sana o** (âhiretteki) **cezayı/ o** (İslâm) **dini**(ni)**/ yalan saydırabilir?**

﴾8﴿ **Gerçekten hüküm verenlerin en doğru hüküm vereni ancak Allâh değil midir?** (Mademki öyledir, o halde kıyâmet günü kullar arasında isabetli hükmünü verecektir.) **/Sağlam iş yapanların en muhkem iş yapanı ancak Allâh olmamış mıdır?** (Mademki öyledir, o halde mükelleflerin diriltilmeyip cezasız bırakılması düşünülecek şey değildir!)**/**

DOKSANALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Alak

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 19 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **O Rabbinin ismiyle** (başlayarak Kur'ân'ı) **oku ki,** (her şeyi) **O yaratmıştır!**

﴾2﴿ **İnsanları** (sülük gibi rahim duvarına yapışıp kan emerek beslenen aşılanmış yumurtadan ibaret) **pıhtılaşmış kan parçalarından yaratmıştır!**

﴾3﴿ **Oku! Zaten en fazla iyilik sahibi olan, ancak senin Rabbindir!** (Çünkü O, karşılıksız verir ve hiçbir şeyden çekinmediği halde mühlet tanır.)

﴾4﴿ **O Zât ki** (yazıyı) **kalemle öğretmiştir!**

﴾5﴿ **O, insana** (işitme, görme ve anlama gibi birtakım kuvvetler vererek ve âyetler indirip delilller sunarak) **bilmediği şeyleri öğretmiştir!**

﴾6﴿ **Hayır!** (İnsan bunca nimetlere nankörlük etmemelidir!) **Gerçekten o** (kâfir) **insan elbette haddi aşmaktadır;**

﴾7﴿ **Çünkü, kendisini** (Allâh'tan ve imandan) **ihtiyaçsız kalmış olarak görmüştür!**

﴾8﴿ **Şüphesiz** (ölümün ardındaki) **o** (son) **dönüş ancak senin Rabbinedir!**

﴾9﴿ **Gördün mü o engellemekte olan kişiyi;**

﴾10﴿ **Namaz kıldığında bir kulu!**

﴾11﴿ **Gördün mü? Eğer o** (kulun namaz kılmasına mani olan kişi)**, dosdoğru bir yol üzere bulunsaydı** (da, engel olacak yerde yardımcı olsaydı)**;**

﴾12﴿ **Ya da** (puta tapmayı öğütleyecek yerde, şirkten sakınma ve) **takva ile emretmiş bulunsaydı**(, onun için daha iyi olmaz mıydı?)**!**
﴾13﴿ **Gördün mü? Eğer o** (böyle yaparak hakkı) **ya lanlamış ve** (ondan) **yüz çevirmişse**(ki öyle yapmıştır)**;**
﴾14﴿ **O bilmedi mi ki; gerçek ten Allâh** (yaptıklarını) **görmektedir?**
﴾15﴿ **Hayır!** (Bir daha böyle yapmasın!) **Andolsun; eğer vazgeçmeyecek olursa, elbette o perçemden tutup** (onu cehenneme) **şiddetle sürükleyeceğiz!**
﴾16﴿ **O çok yalancı ve pek hatalı**(nın) **alın saçından!**
﴾17﴿ **Haydi** (o zaman) **çağırsın** (da görelim) **meclisi ni**(nin adamlarını)**!**
﴾18﴿ **Muhakkak Biz de çağıracağız** (onu ateşe sü rükleyecek) **zebânîleri!**
﴾19﴿ **Hayır! O'na itaat etme**(meye devam et)**! Böylece sen secde**(ye devam) **et de,** (Rabbine manen) **iyice yakınlaş!**
Rivayete göre; Ebû Cehil: "Bir daha Muhammed'in sizin aranızda secde yaptığını görürsem, elbette boynuna basacağım ve yüzünü topraklara sürteceğim!" dedi. Sonra. onu namaz kılarken görünce yanına yaklaşmak istediyse de, ânîden elleriyle korunarak gerisingeri kaçmaya başladı. Kendisine bunun sebebi sorulduğunda ise: "Onunla benim aramda birçok kanat ve ateşten bir hendek gördüm!" dedi. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Bana yaklaşacak olsaydı, elbette melekler onun bütün uzuvlarını parçalayacaklardı!" buyurdu. Sonra, Ebû Cehil'i tutup sallayarak tehdit etti. O: "Bu vâdide meclisi en kalabalık olan ben iken, sen nasıl beni tehdit edersin?" deyince, bu âyet-i kerîmeler indi! Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Eğer meclisini

toplamaya kalksaydı, elbette zebânîler onu herkesin gözü önünde yakalayacaklardı!" buyurdu. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

DOKSANYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kadir

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 5 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Muhakkak Biz onu** (; o ebedî mucize olan Kur'ân-ı Kerîm'i) **Kadir Gecesi'nde** (Levh-i Mah fûz'dan, birinci kat semaya) **topluca indir dik!**

﴾2﴿ **Kadir Gecesi'nin ne** (kadar büyük bir gece) **ol duğunu sana bildirmiş olan şey de nedir?** (Kimse bilemez ki bildirsin! İşte şimdi Ben sana bil diriyorum ki;)

﴾3﴿ **Kadir Gecesi**(, içerisinde Kadir Gecesi bulunma yan) **bin aydan daha hayırlıdır!** (Bu nedenle onda yapılan salih bir amel, seksen üç sene dört ay boyunca sürekli yapılan bir amele denk olmaktan öte, ondan daha faziletlidir!)

﴾4﴿ **Melekler de, Rûh** (diye adlandırılan Cebrâîl (Aleyhisselâm)**`) da** (o geceden bir dahaki seneye kadar takdir edilmiş olan) **her önemli işten dolayı Rablerinin iz niyle onda iner de iner.**

﴾5﴿ **Fecir doğuncaya** (ve tan yeri ağarıncaya) **kadar** (melekler karşılaştıkları her imanlı erkek ve kadına se lâm verdikleri için,) **o** (gece) **ancak bir selâmdır/**(Baş ka zamanlarda Allâh-u Te`âlâ hem bela hem de selâmet takdir ederken,) **o** (geceki takdirler)**, fecir doğuncaya kadar ancak bir selâmettir/**

DOKSANSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Beyyine

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 8 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Yahudi ve Hristiyanların teşkil ettiği) **kitap ehlinden olsun,** (puta tapan) **müşriklerden olsun, o kâfir olmuş kişiler** (kâfirlikten) **ayrılan kimseler ol madı, tâ ki onlara pek açık bir delil gelinceye dek!**

﴾2﴿ **Allâh tarafından** (gönderilen Muhammed adın daki) **pek değerli bir Rasûl ki;** (bâtıldan, yalandan ve iftiradan) **tertemiz kılınmış birtakım sayfaları** (onlara) **peş peşe okumaktadır!**

﴾3﴿ **Onların içerisinde** (hak ve adâleti açıklayan) **dosdoğru birtakım yazılar bulunmaktadır!**

﴾4﴿ **Kendilerine kitap verilmiş olan o kimseler, ancak kendilerine o açık delil geldikten sonra ayrılığa düştü**(ler de, böylece kimisi Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e iman ederek hidâyete erdi, kimi de gerçeği bildiği halde azgınlık ve kıskançlık nedeniyle inkârı bırakmadı)!**

﴾5﴿ **Oysa onlar** (kendi kitaplarında) **ancak, dini** (ve ibadeti) **O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na tahsis edenler ve** (yanlış inançlardan uzaklaşıp, tüm peygamberlere ina nan) **hanîf kimseler olarak Allâh'a ibadet etmeleriy le, o** (farz) **namaz**(lar)**ıhakkıyla kılmalarıyla ve ze kâtı vermeleriyle emrolunmuşlardı. İşte an cak bu, o dosdoğru olan** (ümmet ve cemaat)**ın dinidir!**

﴾6﴿ **Kendileri kâfir olmuş olan o Ehl-i Kitap ve müşrikler; gerçekten içerisinde ebedî kalıcılar olarak cehennem ateşindedirler! İşte onlar, yaratıkların en kötüsü ancak onlardır!**

Bu âyet-i kerîmelerin beyanı vechile; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gibi bir beyyine kendilerine gelmiş olduğu halde, ona inanmayıp dinine girmemiş olan Yahudi ve Hristiyanlar, Ehl-i Kitap olma vasıflarına rağmen, kâfirlik sıfatından kurtulamamışlardır. Günümüzdeki bazı İlâhiyatçılar onları cennete sokma çabasındaysalar da, bu âyet-i kerîme, Ehl-i Kitap`tan da olsa, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi veSellem)`e inanmayan ve kendi dinini bırakıp İslâm'a tâbi olmayan kâfirlerin hepsinin cehennemde ebedî kalacağı hususunda bir nasstır! Nitekim, müfessirlerin beyanı vechile "Hanîf"; "Aralarında hiçbir ayırım gözetmeksizin bütün peygamberlere inanan kimse" demektir! O halde peygamberlerin en şereflisi olan Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e inanmayan kişi hanîf olamayacağı için cennet yüzü göremez!

﴾7﴿ **İman** (şartlarına şüphesiz bir şekilde itikat) **etmiş olanlar ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih amel işlemiş bulunanlar; işte gerçekten yaratıkların en iyisi onlardır ancak onlar!**

﴾8﴿ **Rableri katında onların mükâfatı; içerisinde sonsuza kadar ebedî kalacakları pek değerli Adn cennetleridir ki;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altla rından sürekli ırmaklar akmaktadır. Allâh onlar**(ın ibadet ve taatın)**dan râzı olmuştur, onlar da O'n**(un lütfetmiş olduğu mükâfatlar)**dan hoşnut olmuşlardır. İşte bu** (mükâfat ve karşılıklı rıza)**, derin bir saygıyla Rabbinden korkmuş olan kimseye mahsustur!**

DOKSANDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Zilzâl

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 8 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Ne zaman ki** (Sûr'a üfürülür de) **o yer kendi**(si için takdir edilen ve büyüklüğüne yaraşan o müthiş) **zelzelesiyle iyice sarsıntıya tutulur;**

﴿2﴾ **Böylece o yer**(, içinde bulunan ölüler ve defineler gibi tüm) **ağırlıklarını** (dışarı fırlatıp ortaya) **çıkarır;**

﴿3﴾ **Bir de insan** (dehşete kapılarak)**: "Buna ne oluyor?" der!**

﴿4﴾ **İşte o gün o,** (dile gelir de, üzerinde işlenmiş olan hayır ve şerrin) **haberlerini** (halka) **anlatır** (ve günahkârlardan şikâyette bulunup aleyhlerine şahit lik yapar, itaatkârlara ise şükranını bildirip lehlerinde şahitlikte bulunur)**!**

﴿5﴾ **Çünkü gerçekten senin Rabbin ona** (konuşmasını) **vahyetmiş** (ve üzerinde yapılanları haber ver mesini ona emretmiş)**tir!**

﴿6﴾ **İşte o gün insanlar, amelleri**(nin karşılığı) **kendilerine gösterilsin diye** (suratları beyaz ve siyah, güvenli ve korkak) **muhtelif fırkalar halinde** (kabirlerinden hesap sahasına doğru) **çıkacaktır!**

﴿7﴾ **Artık, her kim** (dünyada) **hayır bakımından zerre ağırlığınca bir şey yapmışsa, onu**(n sevabını âhirette) **görecektir!**

﴿8﴾ **Her kim de** (dünyada) **şer bakımından zerre ağırlığınca bir şey yapmışsa, onu**(n cezasını âhirette) **görecektir!**

YÜZÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Âdiyât

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 11 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Andolsun** (cihad yolunda) **kuvvetli nefes sesiyle süratlice koşan o atlara;**

Rivayete göre; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Kinâneoğulları üzerine bir müfreze çıkarmıştı, fakat onların haberi bir ay kadar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ulaşmamış, bu nedenle de kendisi çok üzülmüştü. İşte bunun üzerine bu sûre-i celîle nâzil olarak, evvelinde bulunan kasemlerle onların zaferini Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e bildirmiş oldu! (Beyzâvî, Tenvîru'l-mikbâs, Hâşiyetü's-Sâvî, Lübâbü'n-nukûl)

﴾2﴿ **Peşi sıra** (geceleyin taşlık arazide giderlerkentır naklarıyla taşlara) **çarparak kıvılcım çıkaranlara;**

﴾3﴿ **Ardından sabah vakti** (düşmana) **baskın yapanlara;**

﴾4﴿ **Böylece onlar orada bir toz kaldırmışlardır;**

﴾5﴿ **Ardı sıra onlar orada bir** (düşman) **topluluğu**(nu) **ortalamışlardır;**

﴾6﴿ (İşte bütün bunlara yemin olsun ki;) **şüphesiz insan, Rabbine karşı elbette pek nankördür/ pek asîdir/çok cimridir/!**

﴾7﴿ **İşte muhakkak ki o bun**(ca nankörlüğüne, cimriliğine ve isyanın)**a dair elbette** (kendi aleyhine) **tam bir şahittir!**

﴾8﴿ **Yine gerçekten o,** (Rabbinin ibadetine karşı çok zayıftır, ama) **mal sevgisine karşı elbette çok güç lüdür/pek tutucudur/!**

﴾9﴿ **O hâlâ bilmeyecek mi ki; ne zaman kabirler deki** (ölü)**ler deşilip diriltilir;**
﴾10﴿ **Göğüslerde bulunan** (şerler ve hayır)**lar da seçilip** (birbirinden ayırt edilerek) **âşikâr edilir/Sî nelerde bulunan** (ve gönüllerde saklı olan tüm sır) **lar** (ve niyetler, olgun ürünler gibi) **devşirilip topla narak ortaya konur/;**
﴾11﴿ **Şüphesiz ki işte o gün, Rableri elbette onları**(n gizli ve açık tüm yaptıklarından hakkıyla haberdâr olan bir) **Habîr'dir!** (Dolayısıyla herkese hak ettiği karşılığı verecektir.)
Allâh-u Te'âlâ bu sûre-i celîlede, kâfir insanın üç kötü sıfatı hakkında üç yemin yapmıştır ki; böylece bir yandan Allâh yolun da gazaya çıkan mücahitlerin atlarının üç vasfı beyan edilerek, onların yüceliği anlatılırken, bir yandan da düşman üzerine gönderilen mücahitlerin zafer kazandığı müjdesi Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e iletilmiş, bu vesileyle de insanın bile bile nankörlüğü, mal hırsı ve âhiretten gafleti kınanmıştır.

YÜZBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kâria

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 11 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **O** (Sûr'a üfürüldüğünde kopacak) **şiddetli sesle** (kalplere) **çarp**(ıp korku ve dehşet sal) **acak olan hâdise!**

﴾2﴿ **O kuvvetli sesle** (kalplere) **çarpacak olan hâdise nedir?**

﴾3﴿ **O güçlü sesle** (kalplere) **çarpacak olan hâdise nin ne** (kadar büyük bir şey) **olduğunu sana bildir miş olan şey de nedir?** (Kimse bilemez ki bildirsin! İşte şimdi Ben sana bil diriyorum!)

﴾4﴿ **O gün ki; insanlar** (ateş etrafında pervâ ne olan) **yayılmış kelebekler gibi** (kalabalık, zelil, zayıf ve çır pınır bir halde, kendilerini çağıran davetçiye doğru uçar gibi koşuşur) **olacak!**

﴾5﴿ **Dağlar da** (hallaç pamuğu şeklinde) **atılmış renkli yün gibi** (parçaları birbirinden ayrılan ve ha vada uçuşan bir şey) **olacak!** (İşte o gün Sûr'un gür sesi onların kalplerine çarpacak!)

﴾6﴿ **İşte** (o gün) **her kimin** (sevaplarını tartacak olan) **terazileri/tartılan** (sevap)**ları/**(Allâh indinde değeri ve) **ağırlığı olan amelleri/ ağır geldiyse;**

﴾7﴿ **Artık o, çok hoşnut olunan pek değerli bir yaşantı içerisindedir.**

﴾8﴿ **Ama her kimin** (hiçbir hasenesi olmadığından, ya da günahları sevaplarına ağır bastığından dolayı, se vaplarını tartacak olan) **terazileri/tartılan** (sevap)**la rı/ hafif geldiyse;**

﴾9﴿ **İşte onun anası**(nın kucağı gibi sokulacağı ve sığınacağı yer) **Hâviye'dir!**

﴾10﴿ **Onun ne** (kadar feci bir azap mahalli) **olduğunu sana bildirmiş olan şey de nedir?**
﴾11﴿ (O,) **son derece kızmış olan pek büyük bir ateştir** (ki, cehennemin en alt kapısı olan bu yere, baş ları üstüne ters çevrilmiş olarak atılanlar ancak yetmiş senede dibini bulabileceklerdir)**!**

YÜZİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Tekâsür

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 8 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Malınızla, çoluk-çocuğunuzla ve bazı üstünlük lerinizle) **çokluk taslamak sizi** (Rabbinize itaat et mekten ve gazabından kurtaracak faziletli amellerle meşgul olmaktan) **alıkoydu.**

﴾2﴿ **Tâ ki siz** (aşiretinizin ve kavm-ü kabilenizin çokluğuyla övünmek için dirileri saymakla yetinmeyip,) **kab ristanları ziyaret ettiniz** (de, ölümden ibret alacak yerde işi tersine çevirerek, kabir ziyaretini bir gaflet se bebi yaptınız)**!/** (Bu gurur ve iftiharı ömür boyu sür dürerek, âhiret gibi en önemli bir işi ihmal ettiniz,) **tâ ki siz** (ölüp gömülerek) **mezarlıkları ziyaret ettiniz!/**

﴾3﴿ **Hayır!** (Kendini düşünen bir kişinin, dinine önem vermeyip, bütün gayretini dünyaya sarfetmesi olacak şey değildir!) **Yakında** (can boğaza dayandığı zaman ve kabre girdiğinizde, yaptığınız işin kötü sonucunu) **bileceksiniz!**

﴾4﴿ **Sonra hayır!** (Akıllı birinin, gafleti bu kadar sürdürmesi yakışır bir şey değildir!) **Yakında** (dirilirken, uyarılarımızın ne kadar yerinde olduğunu) **bileceksiniz!**

﴾5﴿ **Hayır!** (Artık korkutulduğunuz şeyi önemsememeyi bırakın!) **Eğer siz** (gözle görür gibi) **kesin bir ilimle** (önünüzdeki tehlikeleri) **bilseydiniz** (, elbette bu düşünce sizi diğer meşguliyetlerinizden alıkoyardı, ama ne var ki siz cahil ve sapık kimselersiniz)**!**

﴾6﴿ **Andolsun ki; elbette siz o şiddetle tutuşturulmuş ateşi göreceksiniz!**

﴾7﴿ **Sonra** (yine) **yemin olsun ki; elbette siz o nu, gerçeğin ta kendisi olan bir** (göz görüşü) **hal**(in)**de muhakkak göreceksiniz!**

﴾8﴿ **Sonra** (tekrar) **kasem olsun ki; elbette siz işte o gün** (dünyada sizi Rabbinize itaat ve şükürden alıkoymuş olan) **nimetlerden kesinlikle sorulacaksınız!**

Birçok sahih hadîs-i şerîflerde; hurma ve su gibi zaruri yiyecek ve içeceklerden dahi mesul olunacağı, özellikle güvenlik ve sağlık, göz ve kulak gibi nimetlerin şükrünün sorulacağı bildirilmişse de, bu sorgu, inkâr eden ve farzları ihmal eden kimseler hakkında azâba dönüşen bir azarlama niteliği taşıyacak, ibadetlerini yapan müminler hakkında ise, nimeti hatırlatma kabîlin den olacaktır! (Hâzin)

YÜZÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Asr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 3 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Yemin olsun o** (insanların işlerinin yoğun olduğu vakte rastlayan) **ikindi namazına/o** (nübüvvet) **asr**(ın)**a/o** (yüz senelik uzun) **zamana/ ki;**

﴿2﴾ **Gerçekten bütün insanlar elbette pek büyük bir zarardadır!** (Zira en büyük sermayeleri olan ömürlerini, âhirette kendilerine hiç faydası bulunmayacak, aksine zarar verecek olan nefsânî arzularını tatmin uğrunda harca maktadırlar.)

﴿3﴾ **Lâkin o kimseler müstesnâ ki; iman** (şartlarına şüphesiz bir şekilde itikat) **etmişlerdir,** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **salih ameller işlemişlerdir ve birbir lerine** (Allâh'a iman ve her konuda O'nun kitaplarına ve peygamberlerine hakkıyla uyma gibi,) **o** (inkâr edilemeyecek) **hak** (ve hakikatler) **ile tavsiyede bulunmuşlardır, bir de** (ibadetlerin zorluklarına ve günah lardan sakınmanın sıkıntısına, ayrıca hastalık ve musi betlere karşı) **sabırla birbirine tavsiyede bulunmuş lardır.** (İşte bunlar, fani ve basit olan şeyleri satıp, bâki ve değerli olan sonsuz hayatın nimetlerini satın aldık larından dolayı, kurtuldukları zarar bir yana, aynı zamanda büyük bir kârdadırlar.)

YÜZDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Hümeze

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 9 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (İnsanları) **arkadan çokça ayıplayan ve yüze tenkidi âdet haline getiren** (Ahnes ibni Şüreyk, Übeyy ibni Halef ve Velîd ibni Muğîre gibi) **her** (kâfir) **kimse için büyük bir helâk** (ve sürekli bir yıkım) **vardır;**

﴾2﴿ **O kimse ki; büyük bir mal yığmıştır da,** (aşırı hırsından dolayı) **onu tekrar tekrar saymıştır/**(kötü gün için) **onu bir hazırlık yapmıştır/ onu** (; o gözü gi bi koruduğu yatırımını bir şeye yoğunlaştırmayıp, nakit para, akar ve eşya gibi) **farklı türler yapmıştır/;**

﴾3﴿ **O sanmaktadır ki; malı** (hiç tükenmeyip) **şüphesiz onu** (dünyada) **ebedî** (ölümsüz) **kılacaktır!**

﴾4﴿ **Hayır!** (Onun bu düşüncesi asla doğru değildir!) **Andolsun ki; elbette o,** (içerisine atılan her şeyi kırıp geçiren) **Hutame'ye mutlaka atılacaktır!**

﴾5﴿ **Hutame'nin ne** (korkunç bir yer) **olduğunu sana bildirmiş olan şey de nedir?** (Kimse bilemez ki bildirsin! İşte şimdi Ben sana bildiriyorum ki o;)

﴾6﴿ **Allâh'ın son derece tutuşturulmuş ateşidir!**

﴾7﴿ **Öyle bir şey ki;** (insan vücudundaki tüm uzuvları yiyip bitire bitire sonunda acıyı en çok hisseden uzuv olan ve kötü inançların barınağı durumunda bulunan) **kalplerin merkezinin üzerine kadar çıkacaktır!**

﴾8﴿ **Şüphesiz ki o** (ateş, içerisine hiçbir hava girmeyecek ve kendisinden hiçbir ses çıkmayacak şekilde) **onların üzerine**

sıkıca kapatılmıştır!

﴾9﴿ **İyice uzatılmış birtakım sütunlar içerisinde** (elleri ve ayakları zincir ve bukağılara takılı vaziyette kat kat bağlara mahkûm edileceklerdir)**!**

YÜZBEŞİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Fîl

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 5 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ (Habîbim! Eserlerini müşahede ederek ve tevâtür eden haberlerini duyarak) **gör**(ür gibi bil)**medin mi ki; Rabbin o fîl ashâbına nice yaptı?**

﴿2﴾ **Onların** (Kâ'be'yi harap etme hususundaki) **hilesini tam bir boşa çıkarma içerisinde kılmadı mı?**

﴿3﴾ **Onların üzerine topluluklar halinde kuşlar gönderdi ki;**

﴿4﴾ **Onlara katılaşmış çamurdan taşlar atıyorlardı!**

﴿5﴾ **Böylece O** (Allâh-u Te`âlâ) **onları** (böcekler tarafından) **yenilmiş bir ekin yaprağı gibi yaptı!**

Yemen hükümdarı Ebrehe San`â'da bir kilise yaptırıp, Mekke'ye giden hacıları oraya yönlendirmek istemişti. O sırada Kinâne kabilesinden bir adam bir gece onun içerisine girip orayı ateşe verdi. Bunun üzerine çok sinirlenen Ebrehe, bir fil ordusuyla birlikte Mekke'ye doğru yola çıktı, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in doğumuna elli gün kadar kala, onun geleceğinin de bir işareti olmak üzere Allâh-u Te`âlâ bu sûrede beyan ettiği vechile onları helâk etti.

YÜZALTINCI SÛRE-İ CELİLE

el-Kureyş

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 4 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴿1﴾ **Kureyş'i** (, yolculuklarında esenlik ve güvenliğe) **ülfet ettirdiği için;**

﴿2﴾ **Onları kış**(ın Yemen'e) **ve yaz**(ın Şam'a doğru yapacakları ticaret) **göçüne alıştırdığı için;**

﴿3﴾ **İşte** (bu nedenle) **ibadet etsinler şu Beyt'in Rabbine** (ki, Kâ'be-i Muazzama'yı fil or dusundan ve bütün tehlikelerden ancak O korumuştur)**;**

﴿4﴾ **O Zât'a ki;** (leş yemeye muhtaç kaldıkları) **büyük bir açlıktan dolayı onları yedirmiştir,** (cüzzam ve veba gibi salgın hastalıkların korkusundan ve fil ordu su gibi saldırıların meydana getireceği) **şiddetli bir korkudan da onları güvenli kılmıştır!**

YÜZYEDİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Maûn

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 7 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Gördün mü o kimseyi ki; o** (âhiretteki) **cezayı/o** (İslâm) **dini**(ni)**/ yalan saymaktadır.**

﴾2﴿ **İşte bir de o öyle bir kimsedir ki, yetimi**(n hakkını gaspetmek için onu) **sertçe kovmaktadır;**

Âyet-i kerîmenin, Ebû Cehil, Amr ibni Âiz, Âs ibni Vâil, Velîd ibni Muğîre ya da münafıkların reisi Abdullah ibni Übeyy hakkın da indiğine dair farklı rivayetler mevcuttur. Nitekim vasisi olduğu bir yetim bir keresinde çıplak vaziyette Ebû Cehil'e gelip kendi malını istediğinde onu şiddetle kovmuştu. Câhiliyet döneminde müşrikler, kadınlara ve çocuklara mirastan pay vermedikleri için buradaki hakkın, miras manasında değerlendirilmesi de uygundur. (Celâleyn, Sâvî)

﴾3﴿ (Âhirete inanmadığı için, yaptığı iyiliğin boşa gideceğini sandığından, ne ailesini, ne de başkasını) **yoksulu yedirmeye de teşvik etmemektedir!**

﴾4﴿ **Artık o namaz kılan** (münafık)**lar için büyük bir helâk** (ve sonsuz bir yıkım) **vardır;**

﴾5﴿ **O kimseler ki; onlar namazlarından gaflet edicidirler** (, bu yüzden onlar kılıp kılmadıklarını, vaktin girip çıkmasını ve kaç rekât kıldıklarını önemsemezler, kılsalar da Rablerini akıllarına getirmezler ve ta`dil-i erkâna riâyet etmedikleri için tavuk tane toplar gibi süratle kılarlar. Kimileri de namazın farziyetine inanmadıklarından, tek başlarına kaldıklarında hiç kılmazlar)**!**

﴾6﴿ **O kimseler ki onlar** (insanların sevgi ve övgü sünü hedeflediklerinden dolayı dâimâ) **gösteriş ya parlar;**
﴾7﴿ (Zekât ve sadaka gibi faydalı şeyleri, konu-komşu arasında emanet olarak verilip alınan çanak çömlek ve kap-kacak gibi) **yardımlık şeyleri de engellerler!**

YÜZSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Kevser

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 3 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Muhakkak Biz; Kevser'i sana Biz verdik!**

"Kevser" kelimesi; aslında "Bolca hayır" anlamındaysa da, burada; ilim, amel, iki cihan şerefi, Kur'ân-ı Kerîm, peygamberlik, hikmet, ümmetinin çokluğu gibi manalarla tefsir edilmiştir. Rasûlûllâh (Salâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e "Kevser" sorulduğunda: "Allâh'ın cennette bana vermiş olduğu bir nehirdir ki; sütten beyaz, baldan tatlı, kardan soğuk ve köpükten yumuşaktır. Kenarları altından olup, yatağı inci ve yakuttur, toprağı miskten daha hoş kokuludur, kâseleri ise göğün yıldızları kadar çoktur. Ondan bir kere içen artık ebediyyen susamayacaktır!" buyurmuştur. Bazı hadîslerde ise Kevser'in, mahşerde sırattan önce uğranacak olan bir havuz olduğu rivayeti mevcuttur ki, Kadî İyâz'ın beyanı vechile; biri sırattan önce, diğeri ise sırattan sonra olmak üzere Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e ait iki havuz mevcut olup, ikisine de Kevser ismi verilmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

﴾2﴿ **Öyleyse Rabbin için namaz kıl ve** (putları adına kurban kesenlere muhalefet olmak üzere sadece Allâh-u Te`âlâ'nın rızası için O'nun adıyla) **kurban kes** (de, muhtaçları kovanların aksine sen kurban etlerini yok sullara dağıt)**!**

﴾3﴿ **Şüphesiz sana kızan kimse; bütün hayırlardan kesilmiş olanın ta kendisi ancak odur!**

Mekke döneminde Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in ilk çocuğu olan Kasım iki yaşında vefat edince, müşriklerden Âs

ibni Vâil, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`*e; "Nesli yaşamayan kişi" anlamına gelen "Ebter" vasfını yakıştırdı. Bunun üzerine bu âyet-i kerîme inerek, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`*in kıyâmete kadar gelecek tüm müminlerin babası olduğunu, bu itibarla anısının sonsuza kadar yaşayacağını, ayrıca bütün minberlerde, ezanlarda, ikametlerde ve her âlimin dilinde, Allâh-u Te`âlâ'dan sonra ikinci olarak onun zikredileceğini açıklamıştır.*

YÜZDOKUZUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Kâfirûn

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 6 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim! O iman etmeyecekleri Allâh tarafından bilinen hususi müşriklere) **de ki: "Ey kâfirler!**

﴾2﴿ **Ben sizin tapmakta olduğunuz şeylere tapmıyorum!**

﴾3﴿ **Siz de** (şu an için) **benim ibadet etmekte olduğum Zât'a tapan kimseler değilsiniz!**

﴾4﴿ **Zaten ben sizin tapmış olduğunuz şeylere** (hiçbir zaman) **tapacak biri değilim!**

﴾5﴿ **Siz de** (hiçbir zaman) **benim ibadet etmekte olduğum Zât'a tapacak kimseler değilsiniz!**

﴾6﴿ **Sizin** (bâtıl) **dîniniz size aittir** (, artık siz onu bırakacak değilsiniz)**; benim** (hak olan) **dînim de bana mahsustur** (, artık ben de onu terk edecek değilim)**!"**

Sûre-i celîle, aralarında Âs ibni Vâil, Velîd ibni Muğîre ve Ümeyye ibni Halef gibi azılı müşriklerin de bulunduğu bir topluluk hakkında inmiştir. Onlar Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e gelerek: "Ya Muhammed! Gel sen bizim dinimize uy, biz de senin dinine uyalım; şöyle ki, bir sene sen bizim ilâhlarımıza taparsın, bir sene de biz senin ilâhına ibadet ederiz, böylece senin getirdiğin doğruysa biz ondan nasibimizi almış oluruz, yok eğer bizim elimizdeki hayırlıysa sen de ondan nasiplenirsin!" dediklerinde, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Kendisine başkasını ortak koşmaktan Allâh'a sığınırım!" buyurdu. O zaman: "Bari putlarımızdan birine olsun elini sür de, seni tasdik edelim ve ilâhına ibadet edelim!"

dediklerinde, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *vahiy beklemeye başlamıştı ki bu sûre nazil oldu. Bunun üzerine Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *sabah erkenden Mescid-i Harâm'a gitti ve bu teklifi getirenlerin de aralarında bulunduğu kodamanlara bu sûreyi okudu. İşte o zaman Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in kendilerine taviz vermesinden tamamen ümitlerini kestiler ve ona da, ashâbına da eziyeti artırdılar. Dolayısıyla bu sûre, iman etmeyecekleri ezelde bilinmiş olan birtakım kâfirler hakkında nazil olduğu için bunda, ne kâfirliğe bir müsâmaha, ne de cihada bir engel ifadesi mevzuubahis değildir. Buna göre cihat âyetiyle nesholunduğu hükmüne varılamaz. Ama her bir fırkanın, diğerini kendi dininde serbest bırakarak, mütâreke yapmaları anlamında yorumlanırsa, o zaman cihat âyetleriyle neshedildiğini kabullenmemiz gerekir.*
(Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

YÜZONUNCU SÛRE-İ CELİLE

el-Nasr

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 3 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **Allâh'ın** (düşmanlarına karşı sana) **yar dımı ve** (şirk beldelerini) **fetih/o** (Mekke'yi) **fetih/ gel diği zaman;**

﴾2﴿ **Bir de sen** (Mekke, Tâif ve Yemen ehliyle, Hevâzin vesâir Arap kabilelerine mensup) **insanları** (evvelce tek tek Müslüman oluyorlarken, daha sonra) **kalabalık cema atler halinde Allâh'ın dinine giriyorlarken gördüğünde;**

﴾3﴿ **Artık** ("Sübhânellâhi ve bihamdihî ve estağfirullâhe ve etûbü ileyh" diyerek) **Rabbinin hamdiyle birlikte tes bîhte bulun ve** (O'nun, şanına yakışmayan tüm noksanlık lardan uzak olduğunu ifade et, bir de nefsini kırmak ve amelini küçümsemek için) **O'ndan bağışlanma talep et! Muhakkak ki O, dâimâ** (tevbeleri çokça kabul eden bir) **Tevvâb olmuştur.**

YÜZONBİRİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-Tebbet

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 5 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ **Ebû Leheb'in** (Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**`e atmak için taş alan) iki eli helâk olsun; zaten** (değil iki eli, bütünü) **helâk oldu da!**

﴾2﴿ **Malı da, kazanmış olduğu** (kârı da, çocukları da, fayda umuduyla yaptıkları) **da** (, başına gelecek azapları) **ondan savuşturamamıştır.**

﴾3﴿ **Muhakkak ki o, çok alevli pek büyük bir ateşe girecektir;**

﴾4﴿ **O** (cehennem) **odunları**(nı) **çokça yüklenmekte olan karısı da;**

﴾5﴿ **Boynunda ise sıkıca örülü bir ip vardır!**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)`dan rivayete göre; en yakın akrabasını korkutma emri alan Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), Safâ tepesine çıkıp Kureyş boylarını İslâm'a davet ettiğinde, onları önlerindeki şiddetli azaptan korkutunca, Ebû Leheb: "Helâk olasın! Biz de önemli bir şey var diye işimizi gücümüzü bırakıp toplandık, bizi bunun için mi çağırdın?" dedi. Diğer bir rivayete göreyse; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e atmak için taş almıştı ki, bu sûre-i celîle ile elleri de, kendisi de lânetlendi. O daima: "Yeğenimin dediği haksa, malımı ve üç oğlumu verir kurtulurum!" derdi. Ama Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in bedduasıyla bir oğlunu aslan yedi, kendisi de Bedir vakasından yedi gece sonra bulaşıcı bir hastalığa yakalanarak helâk oldu, bulaşma korkusuyla yakınları

ondan uzak durdukları için, üç gün o halde kalarak kokmaya başladı. Artık utanma belası bir çukur kazıp bir sopayla onu içerisine attılar, üzerini de taşlarla örttüler. Ümm-ü Cemîl adındaki karısı ise; Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in yoluna döşemek üzere dikenler toplar ve bir iple boynuna bağlayıp taşırdı. O çok soylu bir aileden olmasına rağmen, cimriliğinden dolayı, bir de Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e karşı şiddetli nefreti yüzünden bu işi bizzat kendisi yapardı. İşte buna mukabil, boynunda cehennem bukağıları ve sırtında ateş odunları bulunduğu halde cehenneme gireceği beyan edildi.* (Beyzâvî, Nesefî)

YÜZONİKİNCİ SÛRE-İ CELİLE

el-İhlâs

SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. 4 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **De ki: "O** (bana vasıflarını sorduğunuz Rabbim)**, Allâh'tır;** (O, hiçbir yönden ikincisi olma ihtimali bulunmayan ve hiçbir vasfında hiçbir varlıkla ortaklığı olmayan bir) **Ehad'dir!** (Dolayısıyla çokluk, parçalara ihtiyaç, maddî olan-olmayan tüm cevherler den ve unsurlardan birleşme gibi ikilik belirtisi olan şeyler O'nun Zât-ı İlâhîsi hakkında asla söz konusu olamaz. Bu itibarla O'nun, ne Zât'ı, ne sıfatları, ne de fiilleri hususunda başkalarıyla herhangi bir ortak nok tası bulunduğu düşünülemez.)

﴾2﴿ **Ancak Allâh** (, her şey Kendisine muhtaç olan, Ken disi ise hiç bir şeye ihtiyaç duymayan bir) **Samed'dir!** (Bu yüzden yemekten, içmekten ve sonradan yaratılma belirtisi olan noksanlık getirecek her türlü ihtiyaçtan son derece uzaktır. Dolayısıyla O, kimsesiz durur ama kimse O'nsuz duramaz!)

﴾3﴿ **O doğurmamıştır** (, zira hemcinsi yoktur ki, onunla birleşme neticesi bir doğum söz konusu olabilsin, zaten yardımcıya da, yerine kalacak birine de ihtiyacı yoktur) **ve doğrulmamıştır** (, nitekim her doğan son radandır ve cisimdir. O ise varlığının başlangıcı olma yan bir Kadîm'dir dolayısıyla varlığı öncesinde hiçbir yokluğun geçmiş olması söz konusu değildir)**!**

﴾4﴿ **Hiçbir kimse O'na** (hiçbir yönden benzer, eş, eşit ve) **denk de olmamıştır!"**

Okunduğunda elde edilecek sevap bakımından, Kur'ân-ı

Kerîm’in üçte birine denk olan bu sûre-i celîle, Kureyş müşriklerinin Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e: “Yâ Muhammed! Bizi Kendisine ibadete davet etmekte olduğun Rabbini bize tarif et!” demeleri üzerine inmiş ve Allâh-u Te’âlâ’nın öz Zât’ını anlamaktan âciz olan kullara O’nu, en önemli bazı sıfatlarıyla tanıtmıştır.*

YÜZONÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Felak
SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 5 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **De ki: "Sabahın/yaratıkların/cehennem vadisinin/cehennem kuyusunun/ Rabbine sığınırım;**

﴾2﴿ (İnsanlar ve cinlerden) **yaratmış olduğu tüm** (şerli) **şeylerin şerrinden;**

﴾3﴿ (Karanlığı her şey üzerine çöküp) **girdiği zaman, koyu karanlık gecenin şerrinden de/ tutulduğu zaman ayın şerrinden de/;**

﴾4﴿ **O** (iplere attıkları) **düğümler içerisine tükürükle üfleyen** (büyücü) **kadınların/üfleyen** (büyücü) **canların/ toplumların/ şerrinden de;**

﴾5﴿ **Bir de hased**(inin gereğini yapıp onu belli) **ettiği zaman, haset eden kişinin şerrinden de!"** (Zira hasedini içinde gizleyenin zararı ancak kendisine dokunacağından, haset edilen kişinin bundan sığınması gerekmez.)

Birçok sahâbîden rivayet edildiğine göre; Yahudilerden Lebîd ibni A'sam isimli bir adam Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`in mübarek başının saçlarından ve tarak dişlerinden bir kısmını ele geçirerek, Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)`e sihir yaptı. Bu yüzden Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) birkaç gün hastalandı. Derken Cibrîl (Aleyhisselâm) gelerek ona: "Yahudilerden bir adam sana büyü yapmak için, bazı iplere düğümler atıp falan kuyu içerisine bıraktı!" dedi. Bunun üzerine Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Ali (Radıyallâhu anh)ı gönderdi. O, kuyunun içindeki bir kayayı kaldırdığında,

Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`in tarağına takılan bazı saçlarını ve tarak dişlerini onun altında buldu ki, üzerlerine iğne ile onbir düğüm atılmıştı. Onları alıp Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e getirdiğinde, Cibrîl* (Aleyhisselâm)*`da toplamı onbir âyet-i kerîme olan bu iki sûre-i celîleyle geldi ve onları Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*`e okuyup üfledi. Böylece her bir âyeti okuduğunda bir düğüm çözülüyor ve Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *bir hafiflik hissediyordu. Sonunda tüm düğümler çözülünce, Rasûlûllâh* (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) *bağlardan çözülmüş gibi rahatladı.* (Beyzâvî, Nesefî, Âlûsî) *Büyü ve sihrin gerçeğini anlamak için bakınız: Bakara Sûresi; 102.*

YÜZONDÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELİLE

el-Nâs

SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî (Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir. 6 ayettir.

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

﴾1﴿ (Habîbim!) **De ki: "Sığınırım tüm insanların** (yaratıcısı ve eğiticisi olan) **Rabbine;**

﴾2﴿ **Bütün insanların** (sahibi ve yöneticisi olan) **Melik'ine;**

﴾3﴿ **Tüm insanların** (ibadetlerine lâyık olan) **İlâhına;**

﴾4﴿ **Vesvesenin ta kendisi olanın ve** (kul Rabbini zikrettiğinde) **o çokça geri kaçan** (şeytan)**ın şerrinden;**

﴾5﴿ **O ki;** (dilleriyle zikirde görünseler de, kalpleriyle zikirden gâfil olan) **insanların göğüsleri içerisine** (kadar hortumunu sokup) **vesvese vermektedir;**

﴾6﴿ (O şeytanlar;) **cinlerden ve insanlardan** (olmak üzere iki sınıftır ki, insanları cinlerden de beterdir)**!**